LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՄԱՅԻՍ 1928 — 1er MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 635 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՓԱՌՔ ԱՐԴԱՐ ՎԱՍՏԱԿԻՆ

Սրբութիւններ կան որոնց հանդէպ երբեք չպիտի պակսի յարգանքը, որքան ալ կաշկանդուած եւ օրուան պահանջներով նկատի առնելու հարկադրուած ըլլանք։

Այդ կարգէն է Աշխատանքի Տօնը, Մայիս 1։

Անցեալ տարի, նոյն այս օրուան առթիւ, յիշեր էինք ժողովուրդի հրաշալի բացատրութիւնը.

— Aller à l'idéal et comprendre le réel.

— «Դէպի իտէալը ընթանալ եւ հասկնալ իրականը»։

Այդպէս ալ մեր ճամբան։

Զրկուած՝ հայրենիքէ, թափառական՝ եօթն անգամ եօթը երկիրներու վրայ, ինչպէս ալիքներէն քշուած ճիւղեր, մտահոգ ապաստան մը հացի համար, մենք ոչ սիրտ, ոչ ալ հնարաւորութիւն ունինք Մայիս Մէկ տօնելու, այս օտար ափերուն վրայ։

Նոյնիսկ ուրիշները, աւելի զօրաւորները չեն կրնար պնդել թէ հարազատօրէն կը տօնեն այս օրը։

Շատ մը աղաւաղումներու կարգին, մեծ երկիրներու մէջ Մայիսի Մէկն ալ դարձեր է ոչ այնքան առիթ մը՝ Աշխատանքը պատուելու, որքան «քաղաքականութիւն» խաղալու։

Միւս կողմէ կառավարութիւնները, իրենց կարգին քաղաքականութիւն վարելով, Մայիս 1ի առթիւ շարժման մէջ կը դնեն իրենց բովանդակ ուժը։ Կ՚արգիլեն թափօրներն ու ցոյցերը՝ քաղաքին մէջ։ Եւ չեն հանդուրժեր, մանաւանդ, օտարներու երթօն մասնակցութեան։

Քաղքենի-դրամատիրակա՞ն։ Այո՛։ Իրենց շահերուն համաձայն կը շարժին անոնք, ո՛ր և է խլրտում խափանելու համար։

Բայց, նո՛յն ճամբէն կը քալէ նաեւ այն իշխանութիւնը որ աշխարհի միակ «պրոլետարական» պետութիւնը հռչակած է ինքզինքը։

Ան թոյնդ յեղափոխական է ուրիշներուն համար, ուրիշ երկիրներու մէջ, եւ ոչինչ կը խնայէ մթնոլորտը բոցավառելու համար։

Իսկ իր արքայութեան սահմաններուն մէջ, գործադուլի երբեմն անգամ քրէական կամ քաղաքական յանցանք է, շատ պարագաներու տակ։

Այնպէս որ, Մայիս Մէկն ալ, շատ մը բաներ կորսնցնելով սկզբնական նպատակէն, դարձեր է տեսակ մը ազդեցութեան ...։

Տարիներ առաջ, գոնէ այս երկրին մէջ, արտօնուած էին ցոյցերը փողոցներու վրայ։ Հիմա կը թոյլատրեն միայն քաղաքէն դուրս, դէպի դաշտերն ու բացաստանները։

Եթէ այս իրողութիւնը՝ շատ մը բաներ կ՚ապացուցանէ, մէկն ալ այն է որ, քանի օտարի մատ կը խառնուի Մայիս 1ի տօնին, այնքան ծուռ կը նային վարիչները։

Վերջապէս, կարելի չէ պնդել թէ երբեք աւելի ազատամիտ են իշխանաւորները, քան այսօր։

Մանաւանդ որ, Մեծ Պատերազմէն եւ ռուսական յեղաշրջումէն յետոյ, ոչ վարիչները այնքան ամուր են իրենց պատուանդանին վրայ, ոչ ալ բազմութիւնները՝ այնքան միամիտ ու երկչոտ։

Ուշագրաւ է նաեւ որ, մինչ Ֆրանսայի մէջ համայնավարները հուր ու բոց կը տեղան, Մայիս 1ի տօնին առթիւ, ընկերվարականները աւելի զգոյշ են եւ աւելի լուրջ։

×

Բայց ասոնք ընթացիկ խնդիրներ են։ Որոշ կացութեան մը արտայայտութիւնները։

Մայիս Մէկը է՛ եւ կը մնայ միշտ զօրաւոր ներշնչարան մը, բոլոր անոնց համար որ իրենց բազուկն ու ճակտի քրտինքը միայն ունին, իբրեւ դրամագլուխ։

Եւ տարուէ տարի կը կատարէ անդիմադրելի յառաջխաղացումներ։

Ի՜նչ հսկայական տարածութիւն կտրուած է 1860էն ի վեր, երբ առաջին անգամ կ՚արտասանուէր բառը։

Ամէնէն տարրական պահանջը, օրական ութ ժամ աշխատանքը, արդէն օրէնքի կարգ անցած է շատ մը երկիրներու մէջ։

Խոշոր բարելաւումներ տեղի ունեցած են աշխատանքի պայմաններուն մէջ։

Օրէնքի կարգ անցած է նաեւ բանուորական ապահովագրութիւնը։

Հսկայական կազմակերպութիւններ, սէնտիքաներ եւ դաշնակցութիւններ կը վարեն աշխատաւորական շարժումը, հաւասարէ հաւասար եւ յաճախ իբրեւ գերակշիռ կողմ բանակցելով դրամագլուխի իշխանապետներուն և կառավարութեանց հետ։

Եւ ինչ որ աւելի ուշագրաւ է, — չկայ քաղաքակիրթ երկիր մը, ուր վարիչները ուժ զգան արհամարհելու Աշխատանքի բաղձանքները։ Խօսքը չենք ըներ ասիական բռնակալութեանց, որոնց մէկ տեսակն է նաեւ Մոսկուայի «բանուորա-գիւղացիական» իշխանութիւնը, այնքան ուռուցիկ՝ իր աղմուկով, բայց մեծ մասամբ ... բովանդակութեամբ։

Քաղաքական տարբեր պայմաններու տակ, իր ազատ հայրենիքին մէջ, ո՞վ աւելի իրաւունք պիտի ունենար սրտանց ...։

— Փա՜ռք Աշխատանքին եւ արդար վաստակին։

Ո՞վ աւելի քան հայ ժողովուրդը, որ ոչ միայն հարիւրին ... իր բազուկին կը պարտի ամէն ինչ, այլ եւ ամէնէն իրաւազուրկն է, հալածական եւ բազմաչարչար զոհը՝ դրամատիրական, քաղաքական եւ ընկերային զարհուրելի կեղեքումներու։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, նոր օրինագծով մը օտարներուն կ՚արգիլուի սկաուտական խումբեր կազմել։ Այս առթիւ երեսփոխան Նեճմէտտին Սատըգ պէյ կը գրէ Աքշամի մէջ.

— «Չենք կրնար թոյլատրել որ զանազան ազգերու պատկանող երիտասարդներ բանակատեղի հաստատեն։ Յայտնի է որ անոնց մեծ մասը կը ղեկավարուի արտասահմանեան կեդրոններէ, եւ կ՚ենթարկուի հրամաններու եւ հրամանատարներու, որոնց ... ու հասցէ... ժամանքը անծանօթ են մեզի։ Կառավարութիւնը չի կրնար թոյլատրել որ մարմնակրթանքի քօղին տակ ծածկուած կազմակերպութիւնները իրենց ուզածին պէս զարգանան մեր երկրին մէջ։ Առիկա, ամէն բանէ առաջ, քաղաքականութեան եւ անդորրութեան խնդիր է։

Բաց ի ասկէ, եթէ ընդունինք իսկ որ այդ կազմակերպութիւնները միայն մարմնակրթական նպատակ ունին, դարձեալ չենք կրնար հանդուրժել որ օտար երիտասարդներ խումբ խումբ և թմբուկ զարնելով անցնին Թուրք ժողովուրդի աչքին առջեւէն։ Զինադադարի շրջանին, հանդուրժեցինք, եւ տեսանք ամէն պետութեան եւ ազգի պատկանող երիտասարդներ, որոնք գոյնզգոյն դրօշներով կ՚անցնէին Պոլսոյ փողոցներէն։ Անոնք, որպէս թէ թարմ ուժեր էին, եւ կը պատրաստուէին ապագային փոխարինել մեր հայրենիքը գրաւողները։

Ուրիշ պատճառ մըն ալ։ Սէվրի դաշնագրով, Թուրքիոյ մէջ արգիլուած էր սկաուտական ամէն կազմակերպութիւն։ Կը նշանակէ թէ, Թուրք երիտասարդներուն սկաուտ դառնալը վտանգաւոր պատրաստութիւն մըն էր պետութեանց աչքին։ Արդ, մենք ի՞նչպէս կրնանք հանդուրժել ուրիշներուն Թուրքիոյ մէջ անգամ վտանգաւոր նկատուած բան մը։ Գոնէ այսչափ չօգտուի՞նք օտար գրաւումէն եւ Սէվրի դաշնագրէն։

Սկաուտական կազմակերպութիւնը օտարներուն արգիլելէ յետոյ, օրէնքը պայման կը դնէ որ Թուրք հայրենակիցներն ալ արտօնութիւն առնեն Կրթական գործավարութենէն, եւ անոր հսկողութեան տակ գործեն։ Այս ալ շատ բնական է։ Այս աստիճան ընդհանուր եւ հիմնական կազմակերպութիւն մը, ինչ հանգամանք ալ ունենայ, պէտք է անպայման պետական հսկողութեան ենթարկուի»։

ԴԷՊԻ ԹՐՔԱՑՈՒՄ

Իգտամի համաձայն, մտադրութիւն կայ չափագիտական եւ բնական գիտութիւններն ալ Թուրքերէն աւանդել տալու փոքրամասնութեանց վարժարաններուն մէջ, գալ շրջանէն սկսեալ։ Այդ ճիւղերը պիտի աւանդուին Թուրք ուսուցիչներու եւ կամ ոչ-իսլամ այնպիսի ուսուցիչներու կողմէ, որոնց կարողութիւնը հաստատուած է կրթ. տնօրէնութենէն։ Ցարեվերջի քննութեանց ատեն, կրթ. քննիչները այս ճիւղերու մասին տեղեկագիրներ պիտի պատրաստեն։

Եթէ ընդունուի այս ճիւղերուն ալ Թուրքերէնով աւանդուիլը — կը շարունակէ Իգտամ, — այն ատեն միայն կրօնքի, մայրենի լեզուի, եւ գծագրութեան ու իրագիտութեան նման երկրորդական դասեր իրենց լեզուով պիտի ուսուցանեն փոքրամասնութիւնները։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՈՒԱՆՔԱՐԷԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ 101 ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԿՈՒՍԱՆ

Կիրակի օր Ֆրանսայի ժողովուրդը ըսաւ իր վերջին խօսքը՝ խորհրդարան ղրկելով վարչապետ Փուանքարէի եւ Ազգային Միութեան կուսակիցներու մեծամասնութիւն մը։ Ընտրութիւնները կատարուեցան կատարեալ խաղաղութեամբ։ Պայքարը սաստիկ էր մանաւորաբար ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ. այդ պատճառով այս երկու կուսակցութիւններն ալ որոշ կորուստներ ունեցան, ընկերվարականները աւելի թեթեւ։

Ընկերվարական պաշտօնաթերթ «Փոփիւլէր» խոշոր տառերով կը գրէ. «Բոլշեւիկեան դաւաճանութիւնը իր գարշելի աւերները գործեց»։ Իսկ «Իւմանիթէ» ինքզինքը կը մխիթարէ՝ ըսելով. «Հակառակ հակահամայնավար միացեալ ճակատին, — արքայականներէն մինչեւ ընկերվարականները, — մեր կուսակցութիւնը զօրացած դուրս կուգայ պայքարէն»։ Եւ սակայն 1924ի 26ին տեղ, նոր ընտրութեանց մէջ միայն 14 երեսփոխան տուին համայնավարները, — գրեթէ կէսը։ Համայնավար թեկնածուներէն ընտրուեցան Մարսէլ Քաշէն, Տորիօ, Տիւքլօ եւ Մէնէժրիէ։ Իսկ պարտութեան մատնուեցաւ Անտրէ Մարթի։ Նոյնպէս պարտուեցաւ «Իւմանիթէ»ի խմբագրապետ Վայեան-Քութիւրիէ։

Ընկերվարական յայտնի գործիչ եւ «Փոփիւլէր»ի տնօրէն Լէօն Պլում պարտուեցաւ Փարիզի 20րդ թաղամասին մէջ. իր հակառակորդն էր համայնավար Ժաք Տիւքլօ։ Պարտուեցաւ նաեւ Լիոնի նախկին երեսփոխան ընկերվարական Մարիուս Մութէ։

Փարիզի 9րդ թաղամասէն ընտրուեցաւ Էտուար Սուլիէ 5428 ձայնով։ Ընտրուեցան նաեւ պատերազմական նախարար Փէնլըվէ եւ Ֆրանքլէն-Պույեօն, Ժոզէֆ Մանուէլ (Քլէմանսոյի ...)։ Իսկ պարտուած համայնավարներու շարքին յիշենք նաեւ Կարշէրին, Ալպէր Ֆուռնիէն, Թորէզը, Օֆրէյը եւ Դանիէլ Ռընուն։ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Փօլ Ֆօր, որ վտանգուած դրութեան մէջ էր, յաջողեցաւ ընտրուիլ։ Պարտուած ընկերվարականներուն մէջ է նաեւ Լըպա։

Ամէնէն աւելի կորուստ ունեցան արմատական-ընկերվարականները, որոնք 1924ի խորհրդարանին մէջ ունէին 141 երեսփոխան։

Նախորդ խորհրդարանին մէջ համայնավարները Սէն նահանգին մէջ ունէին 17 աթոռ, այս անգամ ունին միայն 8. կորուստ՝ 9 աթոռ։ Միւս կուսակցութիւնները գրեթէ կը պահեն իրենց նախկին դիրքը Փարիզեան շրջանին մէջ։

Թերթս մամուլը դրուած պահուն հրատարակուած վիճակագրութիւնը կուտայ հետեւեալ պատկերը. — (փակագիծի մէջ դրուած թիւերը ցոյց կուտան նախորդ խորհրդարանին երեսփոխանները).

Ընկերվարական՝ 101 (106), համայնավար՝ 14 (26), ընկերվարական-համայնավար 2 (3), անկախ ընկերվարական՝ 6, ընկերվարական-հանրապետական՝ 38 (42), ընկերվարական արմատական 117 (141), արմատական հանրապետական 61 (45), ձախ հանրապետական՝ 93 (86), ժողովրդավար հանրապետական միութիւն՝ 158 (122), պահպանողական՝ 18 (13), անկախ Ալզասցի՝ 3, գումար 611 (չէ հասած Կուատալուփի արդիւնքը)։

Նորընտիր 611 երեսփոխաններէն 132ը փաստաբան են, 43ը բժիշկ, 7ը դեղագործ, 5ը անասնաբոյժ, 46ը ուսուցիչ, 5ը հրապարակագիր, 3ը գրող, 7ը դատաւոր, 6ը նոտար, 5ը երդուեալ փաստաբան, 4ը եկեղեցական, 14ը պաշտօնեայ, 22ը բանուոր, 1ը արձանագործ, 1ը ճարտարապետ, 6ը հասութատու, 8ը զինուորական, 40ը երկրագործ, 62ը գործարանատէր, 26ը վաճառական, 2ը նաւատէր, 17ը ճարտարագէտ, 3ը դրամատէր, 21ը պետական պաշտօնեայ, 1ը դիւանագէտ, 67ը կալուածատէր, 9ը զանազան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Կիրակիի ընտրութիւններէն վերջ քանի մը միջադէպեր պատահեցան։ Փարիզի 15րդ թաղամասին մէջ ժամը 21ին երբ ընտրութեանց արդիւնքը կը ծանուցուէր, համայնավար թափօր մը կազմուեցաւ։ Ցուցարարները սկսան պոռալ կանչել։ Ինքնաշարժերով հասնող ոստիկաններ արագօրէն ցրուեցին ցուցարարները՝ զանոնք քշելով դէպի Քանպրոնի հրապարակը։ Ցոյցի պահուն վիրաւորուեցան երկու ոստիկաններ, որոնք հիւանդանոց տարուեցան։

Լիլի մէջ, երբ ընտրութեանց արդիւնքը հաղորդուեցաւ, ընկերվարականները թափօր կազմելով փողոցները պտտեցան, ուսի վրայ պտտցնելով ընտրուած երկու երեսփոխանները՝ Պրաք եւ Սալէնկրօ։ Քիչ յետոյ, երբ Ռուպէ-Թուրքուանի արդիւնքները իմացուեցան, այս անգամ աջերը յաղթական թափօր կազմեցին։ Ընկերվարականները «Էնթէրնասիոնալ»ը կը թնդացնէին, իսկ վերջինները՝ «Մարսէյեզ»ը։ Ցոյցերը տեւեցին մինչեւ ժամը 23։ Պզտիկ ընդհարումներ տեղի ունեցան երկու հակառակ կողմերուն միջեւ։

∴ Կին քուէպահանջները եւս ցոյցեր կատարեցին Փարիզի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՔԻՉ ՄԸ ԼՐՋՈՒԹԻՒՆ

Նորէն գործի վրայ են կարմիր տիրացուները։

Ֆրանսայի խորհրդարանական ընտրութեանց առթիւ «դասակարգ դասակարգի դէմ» ճանելէ վերջ, այժմ ալ ելեր կը քարոզեն թէ «այս տարուայ *Մայիս Մէկը* պրոլետարական զօրակոչ մը պիտի ըլլայ՝ ուղղուած մեծ գործատէրերուն եւ իշխանութեան վայրագ յարձակման դէմ»։

Ու կոչ կ՚ուղղեն հայ գաղթական աշխատաւորին, որ հազիւ իր օրապահիկը կը ճարէ օտար հողին վրայ, երթալ «հոծ շարքերով մասնակցելու, ճարտարարուեստական կեդրոններու մէջ կազմակերպուած միթինկներուն եւ ցոյցերուն»։

Ու ասիկա այնպիսի պահու մը, երբ ներքին նախարարն ու ոստիկանական տեսուչը բարձրաձայն կը յայտարարեն թէ Մայիս Մէկի ցոյցերուն մասնակցող բոլոր օտարականները իսկոյն եւ առանց այլ եւ այլի պիտի վտարուին Ֆրանսայէն։

Գոնէ գիտէ՞ք թէ ինչու հայ բանուորը պիտի մասնակցի այդ ցոյցերուն.

«— Բողոքելու համար միջազգային կապիտալի ստեղծած պատերազմի վտանգին դէմ, որ ուղղուած է Խորհրդային Միութեան եւ չինական յեղափոխութեան դէմ։»

Ուրեմն, ըստ մեր քոստ փանջունիներուն, ափ մը հայ աշխատաւորները կոչուած են փրկելու ծովածաւալ Չինաստանը... աշխարհակալ վիթխարի պետութեանց ձեռքէն։

Այս ծապլվարեան գլուխ գործոցին հանդէպ ահա՛ թէ ինչ դիրք կը բռնէ իր ազգային եւ դասակարգային շահերուն գիտակից հայ աշխատաւորը։

Օրթոլան հայաբնակ պանդոկէն բանուոր մըն է գրողը.

«Գործէն վերադարձիս, տեսայ որ մեր պանդոկը վերէն վար լեցուցած են այս թռուցիկներով։ Այս խելագար մարդիկը բնաւ ժողովուրդը չե՞ն խորհիր և ելած շան քարոզ կը կարդան։ Ի սէր Աստուծոյ, ի՞նչ պիտի ըլլայ այս ժողովուրդին վիճակը, եթէ օր մը կառավարութիւնը աննպաստ որոշում մը տայ Հայերուն մասին։ Եթէ այս բթամիտները կ՚ուզեն բան մը ընել, թո՛ղ Հայաստանի դուռները բանալ տան հայ ժողովուրդին առջեւ։ Այնտեղ ո՛րքան կ՚ուզէք թռուցիկներ բաժնենք եւ ցոյցեր կազմակերպենք, եթէ թողուն իրենց պաշտած վարիչները։ Գ.Պ.»

Մի՛ խռովէք գաղթական բանուորին հանգիստը՝ ձեր երեսուն արծաթը արդարացնելու համար։ Եթէ քաջութիւնը չունիք երթալու ձեր փառաբանած խորհրդային դրախտը, գոնէ պարկեշտութիւնն ունեցէք լռելու։

Քիչ մը լրջութիւն։

ՀՐԱՆՏ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,, Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Ցանկ

	Ֆր.
Տիկին Յ. Ամատունի	50
Բենօ	20
Ա.	20
Արմիկ	10
գումար	100
Բ. ցանկին գումարը	445
ընդհ. գումար	545

ԲՆԱԿԱՆ ՃԱՄԲԱՆ

Ինչպէ՛ս պէտք է ձեւաւորուի քաղաքական կուսակցութեանց յարաբերութիւնը, որպէսզի ազգի մը քաղաքական գործունէութիւնը ամէնէն արդիւնաւորն ըլլայ։ Համաձայն բնական օրէնքներուն, կուսակցութիւնները— ուժերը— պէտք են ըլլալ իրարու զուգահեռական, ինչ որ քաղաքական լեզուով համանիշ է ուժերու գործակցութեան, նպատակի նոյնութեան։ Երբ այդ ուժերը իրարու հակառակ ուղղութեամբ զուգահեռական են, այսինքն երբ կուսակցութիւններու միջեւ նպատակի հիմնական տարբերութիւն կայ եւ գործելակերպի անհաշտ ձեւ, այդ ազգին քաղաքական գործունէութեան արդիւնքը կ'ըլլայ այդ ուժերու տարբերութեան հաւասար ուժի մը արդիւնք, որ կրնայ մինչեւ զէրոի յանգիլ, եթէ այդ ուժերը իրարու հաւասար են։ Եւ այս շատ հասկնալի է, որովհետեւ այդ կուսակցութիւնները այդ պայմաններուն մէջ իրար պիտի սպառեն ու ժամանակ եւ կարելիութիւն չպիտի ունենան հիմնական ոեւէ աշխատանք կատարելու։

Երբ ուժերը իրարու զուգահեռական չեն, այլ իրար կը կտրեն, այդ ատեն կարելի է բաղդատել այն վիճակին, երբ կուսակցականներու հիմնական նպատակը նոյնն ըլլալով, գործելակերպի մէջ տարբերութիւն ունին։ Անոնց մերձեցման խնդիրն է որ կը լուծուի այս դիրքին մէջ ուժերու օրէնքով։ Ինչքան անոնց կազմած անկիւնը փոքր է, այսինքն, ինչքան կուսակցութիւնները իրարու մօտիկ են, իրենց աշխատանքի արդիւնքը այնքան մեծ կ'ըլլայ ու կը տկարանայ այդ անկիւնին մեծութեամբ, ուժերու վանողութեամբ։

Հետաքրքրական պիտի ըլլար քննել թէ ի՞նչ աստիճանի գործածութեան դրուած է այս օրէնքը մեր կեանքին մէջ։ Շատ քիչ չափով, պիտի պատասխանէինք առաջին իսկ առթիւ։

Առնենք մեր ժողովուրդի քաղաքական կեանքը։ Մէկ կողմ դնենք այդ մարզին մէջ գործող ուժերու սաստկութեան չափը, որ մեծ կամ պզտիկ, մեր ժողովուրդի երեւան բերածն է։ Ի՞նչ է ուղղութիւնը անոնց։ Վերը յիշուած երեք պարագաներէն ո՞ր մէկին հետ կարելի է պատշաճեցնել։ Վստահաբար նոյն ուղղութեամբ իրարու զուգահեռական չեն, որովհետեւ ոչ միայն գործելու եղանակի նմանութիւն չկայ անոնց մէջ, այլ եւ նպատակի նոյնութիւն չկայ։ Մեր կուսակցութիւններէն մէկը կեցած է քաղաքական անկախութեան հիմնական տեսակէտի վրայ. ուրիշ մը կեցած է ռուսական համագաշնակցութեան ըմբռնումին վրայ. երրորդ մը կեցած է անորոշ ու տարտամ քաղաքական ըմբռնողութեան մը վրայ. կ'ուզէ ազգային անկախութիւն, բայց կը պաշտպանէ անկախութեան թշնամիները։

Այդ ուժերը մէկ կէտի վրայ կը կտրե՞ն։ Ո՛չ բոլորը։ Տեսականօրէնկերէքին երկուքին մէջ զուտ քաղաքական գետնի վրայ պէտք էր նմանութիւն ենթադրել։ Ընդունելով նոյն իսկ այս ենթադրութիւնը ճիշդ, այդ ուժերու կազմած անկիւնը այնքան մեծ է, այսինքն փոխադարձ այլամերժութիւնը այնքան շատ, որ այդ ուժերը կը դառնան տեսակ մը հակադիր ուժեր։ Անոնց արդիւնարարը հետեւաբար իրենց ուժերու տարբերութեան հաւասար կ'ըլլայ, ի հարկէ մեծ ուժին ուղղութեամբ։

Կարելի՞ կ'ըլլա՞յ այդ ուժերու անկիւնը պզտիկցնել եւ ի՞նչ ճամբով։ Եթէ կարելի ըլլայ այդ գործն է միայն ուժերու ղեկավարներուն եւ ան ալ այն ատեն միայն երբ անոնք կ'ուզեն ղեկավարել ուժերու այս օրէնքի հիման վրայ։ Այս ալ կ'ենթադրէ որ անոնք կ'ուզեն ուժ գործածել միայն այն նպատակին, որուն համար պատրաստուած են։ Եթէ կուսակցութիւնները առաւելապէս քաղաքական աշխատանքներու համար ստեղծուած են, պէտք է ստորադասուին այս նպատակին ուրիշ որ եւ է ձեռնարկ եւ երբ որոշ ատեն ներկայանայ, պէտք է նոյնիսկ բոլորովին անտեսուին այս ուրիշ ձեռնարկները եւ կուսակցական ուժը այդ ատեն նկատելով բնական ուժի հանգամանքով, փուզուած ուղղութիւնը տրուին անոնց։ Իսկ այդ ուղղութիւնը կրնայ ըլլալ միայն նման ուժերու արդիւնարարը մեծագոյնը ընող ձեւով։

Մեր մէջ այն ատեն միայն կարելի է այս արդիւնքը ունենալ, երբ կուսակցութիւններու իսկական նպատակը խաթարուած չըլլայ կիրքերով, մանր նկատումներով։ Զգացումներու եւ շահի հաշիւը ուժերու այս յարաբերութեան մէջ մտնելով, դժուարին եւ նոյնիսկ անկարելի կը դարձնեն այս օրէնքին գործադրութիւնը։ Քաղաքական վարիչ մը ի՞նչ աստիճան իրաւունք ունի սակայն արհամարհելու միտքն ու գիտութիւնը եւ իր հանրային գործունէութեան մէջ ի՞նչ աստիճան կիրքն ու զգացումը կրնայ տեղ գրաւել։ Եթէ առանց զգացման կարելի չէ մարդ ըմբռնել, կարելի չէ ըմբռնել նաեւ հանրային գործիչ մը որ հանրային կը դարձնէ իր զգացումները, որովհետեւ ինչպէս բնութեան այնպէս եւ ընկերութեան կեանքը մաքի օրէնքներով կ'ընթանայ. միտքն է հետեւաբար ընկերային կեանքը առաջնորդող տարրը, մինչ զգացումը զուտ անհատական պէտք է ըլլայ։

Մեր կուսակցութիւններու յարաբերութեանց այժմու վիճակը կը բացատրուի միայն վարիչներու, եւ անոնց ոգիով սնած զանգուածի գործելու եղանակով մը, որու՛ մէջ կիրքն ու զգացումը մեծ տեղ կը գրաւեն։

Ինչպէ՞ս բացատրել արդարեւ անհաշտ վերաբերումը, իրարու հետ որեւէ հարցի շուրջ գործել չուզելու տրամադրութիւնը, առանց փոխադարձ ատելութեան։ Ինչո՞վ ազգ ենք, ու առանձին ժողովուրդ, եթէ հաւաքական որեւէ իտէալ չունինք։ Եթէ իբրեւ ազգ ունինք այդ իտէալը, անխուսափելիօրէն պիտի ունենանք եւ հաւաքական աշխատանք այդ իտէալի ճամբուն վրայ։ Եթէ չունինք այդ իտէալը, ուրեմն այնքան թիւով ազգութիւն կը կազմենք, որքան կուսակցութիւն ունինք։ Անցեալը առանձին եւ աւանդութիւնները ամբողջական յատկանիշը չեն ազգի մը, անոնք պէտք է լրացուին դէպի մէկ իտէալի մը հաւաքական ձգտումով։ Այդ ձգտումի անհետացման օրը կը սկսի նաեւ ազգին կազմալուծումը եւ քայքայումը։ Անցեալովը կազմուած եւ ազգին բոլոր անհատներուն կողմէ անգիր ստորագրուած դաշնագիրը կը պատռուի այդ օրը ու բոլորը կը ստանան իրենց ազատութիւնը ազգին անդամ ըլլալու կամ չըլլալու։

Այս վիճակին հասած պէտք է ըլլանք մենք, եթէ մեր այժմու վիճակը կը գտնենք բնական եւ անոր պահպանութիւնը անհրաժեշտ։

Ընդունելով սակայն այժմու կացութիւնը հետեւանք մեր անպատմելի դժբախտութիւններուն, հետեւաբար նաեւ ժամանակաւոր, անհրաժեշտ է մղել կեանքը իր բնական ճամբուն մէջ. այսինքն տկարացնել ու ջնջել նոյն իսկ այն մտայնութիւնները, որոնք բնական օրէնքներու կ'ընդդիմանան։ Այդ օրէնքներէն մեծագոյնը ուժերու օրէնքն է, անոր կիրարկումը պէտք է ըլլայ մեր օրուան մտահոգութիւններուն ամէնէն մեծը, եթէ չենք ուզեր քայքայել եւ սպանել թէ ուժը եւ թէ այդ ուժը երեւան բերող նիւթը՝ ազգը։

Լ. ԶՈՐՄԻՍԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Հ. Յ. Դ.
ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ԿՈՄԻՏԷԻ 33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիւ Եորքի կոմիտէն ամէն անգամ որ կազմակերպիչ է հրապարակային ժողովներ, տօնակատարութիւններ կամ հանդէս-խընջոյքներ, հայ բոլշեւիկ թափթփուքները եւ իր խնամի Հօկճիները իրենք ալ նոյն օրը կը կազմակերպէին ձեռնարկ մը, հոգ չէ թէ իրենց վարձած սրահին աթոռներուն վրայ հինգ կամ տասը հոգիներ միայն նըստած ըլլային։

Այս երկու խնամիներու տմարդի ընթացքը շարունակուեցաւ ժամանակ մը։ Եւ սակայն Նիւ Եորքի հասարակութեան կողմէ իրենց երեսին հրամցուած բարոյական ապտակներու շնորհիւ, առ այժմ վերջ տրուած է այս խաղքութեան։

Ռամկավար խմբակն ալ իր փորին ցաւէն մղուած, քանի՛ քանի՛ անգամներ ստորերկրեայ ճամբաներով ուզեց արգելք հանդիսանալ եւ կամ ձախողեցնել մեր ձեռնարկին օրը միեւնոյն ժամուն բան մը սարքելով։ Մասնաւորապէս այսպէս եղաւ Ապրիլ մէկի օրը երբ Նիւ Եորքի կոմիտէն պիտի տօնէր իր հաստատման 33րդ տարեդարձը։

Բայց արդիւնքը եղաւ խայտառակութիւն։ Ապրիլ 1ին, կէսօրէ յետոյ անսպասելի բազմութիւն մը խռնուած էր Park Palaceի հսկայ սրահին մէջ, մասնակցելու մեր կոմիտէի տօնին եւ միեւնոյն ատեն օգտակար հանդիսանալու բարոյական եւ նիւթական տեսակէտով։

Որոշեալ ժամէն քիչ մը վերջ ընկ. Զատիկ Մաթիկեան քանի մը պատշաճ խօսքերէ յետոյ, հանդէսը բացուած յայտարարեց։

Եղան արտասանութիւններ, երգեր ու մեներգներ, ինչպէս նաեւ նուագ։

Այս ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ շրջանիս գործիչ ընկ. Յ. Ամատունի, որ պատմեց թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նիւ-Եորքի կոմիտէն կազմուած է, քանի մը երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ, 33 տարի առաջ։ Աստիճանաբար փոքրիկ կորիզներ կը ստեղծուին Ամերիկայի բովանդակ տարածութեան վրայ ուր որ կային հայկական խմբակցութիւններ։ Այս կորիզներու ընդհանուր թիւը չափազանց փոքր էր, բայց անոնց հաւատքը շատ մեծ, որովհետեւ կը բխէր հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ցանկութենէն։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կազմակերպուելէ յետոյ, պիտի լծուէր ծանր աշխատանքի մը, որուն մէջ կային հետեւեալ գլխաւոր կէտերը.—

1. Հայ ժողովուրդը իր տեղացիական վիճակէն դուրս բերել եւ դարձնել ազգային ամբողջութիւն մը, 2. Վարժեցնել զայն զէնքի ու պայքարի, պաշտպանելու համար իր ֆիզիքական գոյութիւնը եւ ազգային մեծ արժէքները։ 3. Մտցնել անոր մէջ ժողովրդավարութեան ոգին, որ միակ երաշխիքն է քաղաքացիի ձեռներէցութեան զարգացումին, անոր իրաւունքի պաշտպանութեան։ Առանցմէ կազմուած ազգային զանգուածը պիտի ըլլայ պետութեան առողջ պատուանդանը։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երկար տարիներ իր կուսակցութիւնը դարձուցած է դպրոց ու մարզարան, նախ իր շարքերը այդ ուղղութեամբ դաստիարակելու եւ յետոյ անոնց միջոցով իր շրջապատը։ Նիւ Եորքի կոմիտէն քանի մը տասնեակ տարիներ տաժանագին աշխատանքներով նոյն ճիգը թափած է ինք իր մէջ ու յետոյ իր շրջապատին մէջ։ Մեր ժողովուրդը արդէն ստացած է քաղաքացիական առողջ դաստիարակութիւն մը, որ պիտի ըլլայ իր պատուանդանը, աւելի ուժեղցած ու ազգեցիկ կերպով քալելու դէպի նոր նուաճումներ ու յաղթանակներ։

Յայտագրի երկրորդ մասը թատերական բաժինն ըլլալով, ներկայացուեցաւ Ամերիկացի դրագիտուհի Միս Մարգրիտ Մայօի «Պէպէս» (Baby Mine) քրքջալիր կատակերգութիւնը երեք արար։

Գիշերուան ժամը ութին «Երեւան» նուագախումբի առաջնորդութեամբ սկսան ամերիկեան պարերը և տեւեցին մինչեւ կէս գիշեր։

Բարոյականին հետ նիւթական արդիւնքն ալ սպասուածէն աւելին եղաւ։

Նիւ Եորք — ՍԱՐԻ ՏՂԱՅ

„ՆՈՒՊԱՐԱՇԷՆԸ„

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Նոր Աշխարհ, Ամերիկայի ճամյնավարներուն շաբաթաթերթը, ծանուցանելով Ամերիկայի մէջ բացուած ճանգանակութիւնը՝ «Նուպարաշէն»ի պայմանաւոր շինութեան մասին, դիտել կուտայ (21 Ապրիլ).

— «Մենք այժմէն իսկ վըստահօրէն կը յայտարարենք թէ «Նուպարաշէն»ը չպիտի կառուցուի խորհրդային Հայաստանի մէջ, ոչ այն պատճառով որ կը կասկածինք 250,000 տոլարը մինչեւ 1931 թ. գոյացնելու մասին, այլ այն պատճառով, որ հանգանակութիւնը ընողները եւ զայն Հայաստանի մէջ գործադրել խոստացողները ամէն կերպով անվստահելի մարդիկ են։

Բարեգործականը եթէ անկեղծօրէն «Նուպարաշէն» կառուցանելու կը ձգտի, ինչո՞ւ պիտի սպասէ 250,000 տոլարը ամբողջութեամբ եւ անպատճառ մինչեւ 1931 թ. ձեռք բերելու համար, թող այս տարի իսկ ձեռնարկէ գործի եւ յաջորդաբար ամէն տարի շինէ այնքան տուներ, որքան որ հնարաւոր է հանգանակուած գումարներով, «Նուպարշէն»ի կառուցման անմիջապէս սկսելով, Բարեգործականը վստահութիւն պիտի ներշնչէ իր շարքերուն եւ խանդավառէ զանոնք, ու այդ կերպով ապահովաբար առաջադրուած 250,000 տոլարն ալ պիտի կաբողանայ հանգանակել։ Բայց Բարեգործականի վարիչները նպատակ չունին տուն մը իսկ շինելու Խորհրդ. Հայաստանի մէջ, հետեւաբար «Նուպարաշէն»ի կառուցումն ալ կը յետաձգեն մինչեւ 1931։ Երբ 250,000 տոլարը Բարեգործականի սնտուկը մտնէ անգամ մը, այլ եւս անկէ դուրս չպիտի ելլէ, որովհետեւ 1931էն մինչեւ 1940 բանակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Բարեգործականի եւ Խորհրդ. Հայաստանի կառավարութեան միջեւ, երկու տարին անգամ մը Բաշալեան մը, Մալէզեան մը կամ Միհրդատեանց մը Հայաստան պիտի երթայ «Նուպարաշէն»ի վայրը, տարածութիւնը, օդն ու ջուրը ուսումնասիրելու համար, մինչեւ որ կամ Խորհրդ. Հայաստանի կառավարութիւնը բարկանայ եւ վռնտէ այս մարդիկը իրենց 250,000 տոլարով մէկտեղ, եւ կամ Բարեգործականի վարիչները իրենք բանակցութիւններ ձախողած յայտարարելով, 250 հազարն ալ Թրըստի վերածեն անգլիական պանքաներու մէջ։

Մենք չենք հաւատար «Նուպարաշէն»ի ձեռնարկին՝ որովհետեւ այդ ձեռնարկը վարողները ապացուցած են իրենց հայաստանատեաց ըլլալը։

Ահաւասիկ փաստը։

Ռաֆայէլ Մարկոսեան անունով հայ գոհարավաճառը 1920 թ. Նոյեմբերին 3 միլիոն ֆրանք կտակեց Հայաստանի մէջ «Ռաֆայէլ Մարկոսեան» անունով հաստատութիւն մը հիմնելու համար։ Կտակակատար նշանակեց Բարեգործականի վարիչները — Պօղոս Նուպար, Նորատունկեան, Սինապեան, Կիւլպէնկեան, Միհրդատեան, Լամպրեան, եւլն.։ Հակառակ որ Խորհրդ. Հայաստանի կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն ընծայեց կտակի գործադրութեան համար, սակայն մինչեւ այսօր կտակը չէ իրագործուած, պարզապէս Բարեգործականի վարիչներու չկամեցութեան պատճառով»։

ԳԻԾԵՐ
ԹԷՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(իր ճարիւրամեակին առթիւ)

Հետաքրքիր է Թէնի մտքին զարգացումին վրայ անդրադառնալ։

Խփոլիթ Թէն՝ կը կարդայ Մարկոս Աւրելիոս, Սփինոզա եւ Հէկէլ։ Այս վերջինը, զոր կ'անուանէր «Մեր շրջանին ամենամեծ փիլիսոփան», իր մտքին տակուն ձեւ մը կուտայ, ու Անգլիա պտոյտէ մը վերջ ուր կը մօտենայ Գրաւտի, Ստարթըրի, Պըքլի եւ Սթիւըրթ Միլի փիլիսոփայութիւններուն, Թէն այլեւս կանգ կ'առնէ որոնումներու շարքին մէջ եւ կը սկսի բացատրել իր դրապաշտութեան երրեակ հիմնաքարը՝ ցեղի, միջավայրի եւ դարու տեսութիւնը։

20րդ դարուն համար այդ տեսութիւնը այլեւս չի պահեր այն հեղինակութիւնը զոր ունէր 19րդ դարուն, եւ այսօր Շփէնկլէրի եւ Քայզէրլինկի «պատմութեան փիլիսոփայութիւնը» բոլորովին ուրիշ ուղիներէ ընթանալով, նոյն հարցը իրական գետնի վրայ կը շօշափէ եւ մեզ կը խոստանայ անսպասելի հայեցողութիւններ։ Թէն ուզեց անհատը բացատրել իր տեսութիւնով։ Իր միջոցները ցեղային երեւոյթներու դիմելով կը փորձէին մինչեւ անհատը հասնիլ, բայց հակառակն է որ կարելի է, ու անհատը իբր մեկնակէտ աւելի մօտեցնել է քան իբր վերջնակէտ։

Ցեղի ազդեցութիւնը շատ մը բացառութիւններ ունենալով, ազդեցութիւն կոչուելէ կը դադրի։ Միջավայրը ոչինչ կը բացատրէ, իսկ դարը, այսինքն ժամանակը միջավայրին շուրջ կը դառնայ։

«Եթէ նկատի առնենք ցեղը, միջավայրն ու դարը, այսինքն եռանդին զսպանակը, արտաքինէն ճնշումը եւ արդէն ձեռք անցուած մղումը, ամէն ինչ լուծուած կրնանք նկատել», կ'ըսէ Թէնը բացատրողներէն մէկը։

Այսօր աւելի քան երբեք բացայայտ է թէ ֆոռմիւլներու ժամանակը այլեւս մեռած է ու ոչինչ կարելի է սեղմել անոնց մէջ։

* * *

Գերմանիոյ ռոմանտիզմէն յուսախաբ (1870ի պատերազմ) Թէն աւելի կը մօտենայ Անգլիոյ՝ ուր Young England (Երիտասարդ Անգլիա) կոչուած միութեան... երիտասարդ անդամները իրեն կը շռայլեն քաջալերութիւն ու համակրանք։

Այն ատենուան պետական մարդերուն միակը, որ գրականութեամբ կը զբաղէր եւ իսկոյն կը ծանօթանար գրական ու փիլիսոփայական դէմքերուն հետ՝ Ռիչարտ Մոնքթըն Մայլնզ. իրեն կը ծառայէ իբր առաջնորդ եւ զայն կը պտտցնէ Ragged schoolի ու լայն շրջանակներու մէջ։

Իր գլխաւոր գործերէն մէկը՝ Histoire de la littérature anglaise, իր բարեկամներէն մէկը կ'անուանէ «Անգլիոյ հետ մեղրալուսնի պտոյտ»։

Ճշմարտապէս անգլիական դրապաշտութիւնը, (որ այժմ կը դառնայ թէ գաղափարապաշտ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ եւ թէ իրապաշտ դրամական աշխարհի մէջ) իր ծաղկած մակարդակով իրեն կը քաշէ Թէնի միտքը։

Բայց հակառակ այս բազմակողմանի ազդեցութիւններուն, այսօր ոչինչ կը մնայ փիլիսոփայ Թէնէ, եթէ ոչ միայն իր աշխատելու կերպը՝ մեթոտիկ ու փայլուն, իր մտածումներուն կանոնաւորումը եւ միանգամայն արուեստագէտ ու բանաստեղծ Թէնի մը ձիրքերը։

ՅԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ՓԻԼԻՓԷԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Փիլիպէ, 22 Ապրիլ

...ցնցումները եղան ուղղաձիգ, ...թէ հորիզոնական. ինչ որ ցոյց ...թէ ուղղակի մեր ստորեւ ...ժին կեդրոնը: Եւ տարօրի... ...խուլ աղմուկ մը անվերջ ...երտացնէ ստորերկրեայ խա... ...Փիլիպէէն Չըրփան, բայց ...աւորապէս փափազլըի գիւ... ...քով 3—4 քիլոմեդր տարա... ...թեամբ հողը բաւականաչափ ...ած է, սկսած է ժայթքումը ...գիւղացիութիւնը լեղապատառ ...ած: Փիլիպէի մէջ, Մարիցայի ...ը եւս առաջ եկած է բա... ...խոր ու երկար ճեղքուածք ...խոկ թաղամասէ մը նախ ...եւ ապա անոր քաշուելէն ...կարմիր աւազ է բխած:

...քաղաքապետութիւնը այսօր ...պահեստի դրամագլուխէն ...000 լեվա յատկացուց:

Փիլիպէի Թաղ. Խորհուրդը եւս, ...մասնաւոր ներկայացուցիչ... ...պիտի դիմէ թաղապետու... ...թեան, գոնէ նուազագոյն չափով ...մէկ-երկու օրուան օգնու... ...թեան բաժին մը ձեռք ձգելու ...համար: Փիլիպէն անհամեմատ ...աւելիով վնասուած է: Իսկ հայ ...թաղը՝ իր 2/3ով փճացած: ...Ամէնէն փլատակուած թաղերէն ...մեծ թաղերը հայաբնակ ...Այժմ վրանէ մը իսկ զուրկ ...մեր բազմաթիւ հայրենա... ...կիցները: Թաղ. Խորհուրդը, Բա... ...բերդականի Մասնաճիւղը եւ ...մը հայրենակիցներ, Փէր... ...հեան եպիսկ.ի եւ Վաղինակ ...հանայի հետ, վրանի մը տակ ...մասնաւոր նիստ մը ունեցան: ...զգուած է որ Փիլիպէի 7000 ...հայութենէն միայն 1000ը ի վի... ...ճակի է որոշ ատեն ինքնապահ ...ըլլալու:

*** Թղթատարական հաղոր... ...դակցութիւնները վերսկսան:

...Դատարանը իր աշխատանք... ...ները պիտի սկսի մէկ երկու օրէն ...հանրային պարտէզին մէջ, որ պզ... ...տիկ քաղաք մը եղած է եւ ուր, ...քով քով վրաններ հիմնուած ...առանձին շուկայով, սափրիչ... ...ներով, նպարավաճառներով ու ... ...սրճարաններով:

*** Երէկ ուղարկած թղթակ... ...ցութիւնս ճամբան մնացած է: Ցի... ...էի արդէն թէ շարժի իրիկու... ...«Նամուս»ը պիտի ներկայաց... ...հայ սիրողներու կողմէ: Խուռ... ...բազմ հասարակութիւն մը լեց... ...ած էր թաղապետական թատրո... ...սրահը: Ժամը 21·20ն է: Վա... ...րագոյրը պիտի բացուի: Խաղը կը ...շարժով մը: Բեմավայրը կը ...պատրաստուի արհեստական շարժը ...ներկայացնելու: Կը յանձնարարուի մէ... ...կուն բիւէն յայտարարել թէ «շարժը խաղին մաս կը կազմէ ու արհեստական է», որպէսզի չվախնան: Լոյսերը կիսով մը կը մարին, յուշարարը կ'անցնի իր տեղը, խումբը պատրաստ է, ու մինչ վարագոյրը պիտի բացուի, ճիշտ 21·24ին, ահա բնական երկրաշարժը՝ խուլ, ահաւոր ու սարսռազդեցիկ թափով մը: Ու ճարճատիւնը կը սկսի: Գոռում գոչումը ծայր կու տայ, սրահը ամբողջ կը ճչայ, ու խորտակուող չորս դռներէն կը խուժեն բոլորը՝ խելագնոր ու խուճապահար: Ցնցումները կը շարունակուին, փլուզումները իրարու կը յաջորդեն, բայց բարեբախտաբար ոչ մէկ զոհ կ'ունենանք թատրոնի խուճապէն, մինչ, քաղաքին մէջ, պատահած փլուզումներուն տուինք անփոխարինելի եւ անչափելի նիւթական կորուստներ...:

Վ. ԱՀԻՃ

ՈՒՐԻՇ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Սոֆիայի «Ալբաքս»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (24 Ապրիլ).

Հրաման հանուեցաւ քաղաքի զինուորական հրամանատարէն որով կ'արգիլուի նուագել, երգել եւ զինովնալ: Բոլոր անաստղները խստօրէն պիտի հետապնդուին: Երեկոյեան ժամը 9էն յետոյ փողոցները շրջիլը արգիլուած է: Տիւղթապանով փողոցին մէջ պահակները կը նշմարեն կասկածելի անձ մը, կը հրամայեն որ կենայ, բայց անիկա կը փախչի: Պահակախումբը կրակ կը բանայ եւ անսաստողը տեղն ու տեղը կը սպանուի:

Բոլոր անոնք որ կը վախնան իրենց կիսաւեր տուները մտնել՝ ուէ իր աանելու համար, այդպիսիներուն տրամադրուած են սկաուտներ, որոնք դռներէն ներս մտնելով դուրս կը հանեն հագուստեղէն, վերմակ եւ այլ անհրաժեշտ իրեր:

*** Փիլիպէի հայոց Ս. Գէորգ եկեղեցին ալ թեթեւ կերպով վնասուած է՝ ճեղքեր ստանալով:

*** Ծխախոտի գործարաններու տէրերը որոշած են վերսկսիլ աշխատանքը: Այսօր աշխատանքը վերսկսաւ «Փոտեմ» եւ «Նիբոլթէա» մթերանոցներուն մէջ, ուր սկսան գործել 1000 բանուորներ:

Ծխախոտի միւս գործարաններն ալ պիտի ձեռնարկեն գործի, բայց գիւղերուն մէջ:

*** Կառավարութիւնը գերմանիա ապսպրած է մեծ քանակութեամբ վրաններ, որոնք քանի մը օրէն Պուլկարիա կը հասնին:

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԱՂԷՏԸ

(Պուքրէշի մեր Թղթակցէն)

Հազիւ Փիլիպէի աղէտին լուրը ստացած, Հ. Մ. Ը. Մ.ը ասպարէզ իջաւ եղբայրական օգնութեան գործը կազմակերպելու, նպատակ ունենալով աղէտի վայրին վրայ կազմակերպել «Բաժակ մը թէյ»ի սպասարկութիւն մը՝ արկածեալներուն բաշխելով թէյ եւ նախաճաշ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերը լծուած են արդէն գործի՝ հաւաքելու համար դրամ եւ պարէն, որոնք աղէտին վայրը պիտի ղրկուին մասնաւոր պատգամաւորութեան մը ձեռքով:

*** Հանգանակութեան նախաձեռնութիւնը ստանձնեց նախկին նախարար Պ. Թրանքու Եաշ, որ միեւնոյն ատեն պատուոյ նախագահն է Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Կիրակի օր Ազգ. Մատենադարանի մէջ ունեցած իր բանախօսութենէն անմիջապէս յետոյ, ներկաներուն մինչեւ հանգանակեց 5000 լէյ, որուն 1000 լէյը ինք տուաւ:

*** Երեքշաբթի օր ալ նահատակներու տօնին օրը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Նրջ. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ 5000 լէյ հանգանակուեցաւ, իսկ մասնաճիւղի սկաուտները և գայլուկները վաճառեցին «Բաժակ մը թէյ»ի տոմսեր:

*** Ռումանահայ կեդր. մատենադարանի վարչութեան հրաւէրով հայազգի նախկին նախարար Պ. Թրանքու Եաշ բանախօսեց երէկ, 22 Ապրիլ, Մատենադարանի սրահին մէջ, նիւթ ունենալով Ռումէն ազգային մեծ բանաստեղծ Միհայ Էմինէսքուն, եւ մասնաւորաբար ի վեր հանելով անոր մէջ ազգային զգացումը, հայրենիքի սէրը եւ թշուառ դասին զուրգուրանքը: Յետոյ խօսք առաւ Պ. Մէշտուտճեան, շնորհակալութիւն յայտնելով բանախօսին, եւ շեշտելով մասնաւորաբար որ ան հակառակ իր հասած դիրքերուն, չի մոռնար իր ծագումը:

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՈՒՔՐԷՇԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՔՐԷՇ (յատ. Թղթկց.). — Այսօր, 23 Ապրիլ, մայրաքաղաքիս հայ եկեղեցիին մէջ տօնուեցաւ Նահատակներու օրը: Եկեղեցական արարողութենէն անմիջապէս յետոյ խօսք առին Պ. Պ. Յ. Ճ. Սիրունի՝ հայ մտաւորականութեան անունով եւ Վարդան Առաքելեան՝ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Տեղի ունեցան խմբերգ եւ արտասանութիւններ ալ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ, Վերջին խօսողը եղաւ առաջնորդ Յուսիկ եպսկ.: Եկեղեցիին մէջ շարուած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի հայ արիները, մանչ թէ աղջիկ: Սգահանդէսին աւարտումէն յետոյ «Երեւան» միութեան փանփառը եկեղեցւոյ բակին մէջ նուագեց Շոփէնի Մահերգը, Մեր Հայրենիքը եւ Յառաջ նահատակը:

Յետոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները գերեզմանատուն գացին խումբով, պսակ մը զետեղելու Չէյթունցի հին զինուորի մը, Յարութիւն Չաքրեանի հողակոյտին վրայ: Հոն ալ խօսեցաւ Պ. Սերժ Թորոսեան:

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՏԸ ՔԻՒՐԷԼ

Ինչպէս հաղորդած էինք, փրանսացի համբաւաւոր թատերագիր եւ Ակադեմական փրանսուա տը Քիւրէլ մեռաւ Հինգշաբթի օր: Ծնած էր 1854ին, ազնուական ընտանիքէ մը: Գրականութեան մէջ իր առաջին քայլերը առաւ մէկ քանի վէպերով, որոնց մէջ յստակօրէն կը նշմարուէր թատերագրի յատկութիւններ: Քննադատներու եւ մասնաւորաբար Ժիւլ Լըմէթրի մեծ գովեստ..., Հաու Մորասի թելադրութեամբ եւ քաջալերուած Անթուանի կողմէ, ինքզինքը նուիրեց թատրերգութեան, եւ տուաւ շարք մը արժէքաւոր գործեր:

Այդ թուականներուն թատերական հրապարակին կը տիրապետէր Տիւմա Որդի, որ իր ընտրած գաղափարին կամ ձգտումին կ'ենթարկէր իր երկին անձերը:

Իսկ տը Քիւրէլ ընդհակառակն, փոխանակ անձերը ենթարկելու կրքերու քմահաճոյին կամ զանոնք տառապեցնելու բարդ հանգոյցներու մէջ, դէմ առ դէմ կը դնէ գաղափարային խնդիրներու հետ: Որոշ ձգտում մը չէ որ կը նախագծէ եւ կ'ուղղէ անոնց շարժումներն ու գործերը, այլ, իրենց անհատականութիւնն է որ կը հակազդէ, կը վերլուծէ խնդիրը եւ կը լուծէ առեղծուածը:

Իր թատրերգութիւններուն առանցքը կը կազմեն ընդհանրապէս բարձր ու վսեմ գաղափարներ:

Տը Քիւրէլ մարդկային բնազդին եւ հոգիին նախնական ուժերուն մէջ կը փնտռէր լուծումը պայքարին, ուր մարդը կ'իյնայ գաղափարի մը ազդեցութեան տակ:

Այս ուղղութեամբ գրած է երկու թատրերգութիւններ ուր միայն մեծ պատերազմը կը գործէ իրօք, «Անողոք Հողը» եւ «Ապրողն ու Մահամերձը»:

«Անողոք Հող»ին մէջ, երեք անձեր են, որոնց մէկը խաղաղ ժամանակի մէջ պիտի կրնար հանդարտօրէն ապրիլ իր աշխարհիկ սովորոյթներով, միւսը Մոքի հանդէպ իր պաշտամունքով, երրորդն անխախտ հաւատքով մը:

Երեքը մէկ իրարու կը հանդիպին պատերազմի ընթացքին: Անմիջապէս, նոյն հոգին է, նախնական ու վայրագ հոգին, որ կ'արթննայ այս քաղաքակիրթ անձերուն մէջ ու կը վանէ անոնց խաղաղութեան կեղծ ու արուեստական հոգին:

Արիւնի ճաշակը որ պատերազմը կը շլթայազերծէ, զանոնք կը մղէ դէպի անողոք սպանութիւն մը, իբր նուիրական պարտականութիւն: Իսկ «Ապրողը եւ Մահամերձ»ը երկու երիտասարդներ են որոնք կորսնցնելէ յետոյ պատերազմական գերագրգիռ հոգին, չեն կրնար ապրիլ խաղաղութեան թոյլ ու տկար հոգիով:

Ինքզինքին նուաստացած կը զգան եւ ապրելու ձանձրոյթէն փրկութիւնը կը փնտռեն՝ մէկը անձնասպանութեան մէջ, միւս վանքին մէջ:

Արուեստի ինքնատիպ ըմբռնումով մը, որ իրեն արժեց «փրանսայի Իպսէնը» տիտղոսը, Տը Քիւրէլ տուած է շարք մը գնահատելի գործեր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԵՆԹ ԿՆՈՋ ՄԸ ՃՃԻՒԸ.— Տիկին Հաքել 66 տարու, 5 ամիս առաջ կորսնցուցած էր իր ամուսինը. այս դէպքը խախտած էր անոր մտային հաւասարակշռութիւնը:

Երէկ առտու, տիկին Հաքել իջաւ իր տան դռնապանուհիին սենեակը: Ու ածելիով մը յարձակեցաւ անոր վրայ: Դռնապանուհին հակառակ իր ստացած վէրքին, օգնութեան կանչեց: Իսկ տիկին Հաքել, դեռ դրացիները չհասած, ծանրօրէն ինքզինքը վիրաւորած էր, կտրելով իր կոկորդը:

Երկու կիները անմիջապէս փոխադրուեցան հիւանդանոց, ուր տիկին Հաքել աւանդեց իր հոգին:

Ոստիկանութեան կատարած քննութիւնը կը հաստատէ կնոջ յիմարութիւնը: Տիկին Հաքել նամակ մը ուղղած էր իր աղջկան, որուն կը յայտնէր անձնասպան ըլլալու իր մտադրութիւնը: Սակայն մինչեւ այդ օրը, իր դռնապանուհիին հանդէպ, որ բնաւ թշնամութիւն ցոյց չէր տուած, կը կարծուի թէ նոպայի մը ընթացքին միայն մղուած է զայն սպաննելու, անձնասպան ըլլալէ առաջ:

Կ'ԱՐԺԷ՞Ր ՕԳՆԵԼ.— Անցած կէս գիշերէն յետոյ, Առքէօյլի մէջ, ինքնաշարժ մը իր սրարշաւ ընթացքի պահուն կը ստիպուէր կանգ առնել. անիւը կոտրած էր: Մօտակայ մեքենագործ մը փութաց օգնութեան, բայց այլանդակ մերժումի մը հանդիպեցաւ, արկածեալները իբր շնորհակալիք՝ վեց ձեռք հրաշքին պարպեցին մարդուն վրայ, որ հրաշքով ազատեցաւ: Նոյն միջոցին հասնող ոստիկանները սակայն, ձերբակալեցին ինքնաշարժին մէջ գտնուողները, երեք ստահակներ, որոնք խոստովանեցան թէ ինքնաշարժը իրենց չի պատկանիր, այլ անծանօթի մը, որմէ... փախառած են, առանց տիրոջ լուր տալու: գիշերային պտոյտէ մը յետոյ, զայն վերադարձնելու պայմանաւ, եւ լրջօրէն երդուեցան թէ գողնալու նպատակ չունէին: Բայց, ոստիկանները, որոնք պաշտօնի բերումով, ամէն իրաւունք ունին կասկածոտ ըլլալու, երեքը մէկ յանձնեցին բանտապահին:

ՑՕՆՈՑ ՍԻՐԱՀԱՐԸ.—Եօժէն կառնիէ, 60նոց, ընտանիքի պատուական հայր, հասարակ, բուռն համակրանք մը կը տածէր հանդէպ տիկին Լէօնիի, 46 տարու, ընտանիքի պատուական մայր՝ իր կարգին:

Կառնիէ որուն որդը չէր մեռած, անպատեհութիւն մը չի գտաւ երեկոյ տիկին Լէօնիին յայտնելու իր սէրը եւ խնդրելու որ բարի ըլլայ մխիթարելու իր մնացեալ օրերը: Տիկին Լէօնին նախ զարմացաւ, յետոյ զայրացաւ, հուսկ ուրեմն մերժեց: Իսկ կառնիէ զայն համոզելու կամ խելքի բերելու համար, առաւ դանակ մը, ինկաւ կնոջ վրայ եւ եւ անոր վզին տուաւ ուժգին հարուած մը: Ցետոյ անյայտացաւ: Ոստիկանութիւնը կը փնտռէ 60նոց սիրահարը որ կը կարծուի թէ վերջ տուած է իր օրերուն:

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԷՋ

Նիկոսիայէն Թղթակից մը կը գրէ մեզի.— Ճիշտ չէ յառաջի Մարտ 29ի թիւին մէջ, Բարեգործականի գրասենեակէն հաղորդուած զեկոյցը, թէ հայ գաղթականները պիտի զետեղուին Նիկոսիոյ մօտ, Մարկոյի ագարակը: Յիշեալ ագարակը արդէն իսկ գնուած է Col. H. Griswoodի կողմէ, որ Մալթայէն երկրագործներ բերել տալով պիտի շահագործէ զայն:

Եւ սխալ է առ հասարակ այն լուրը թէ ներկայիս հայ գաղթականներ պիտի բերուին Կիպրոս եւ կամ անոնց համար ոեւէ տեղ որոշուած է Կիպրոսի մէջ:

ՆՈՐ ԲՈՂՈՔ ԼԻՈՆԷՆ

Մարաշի հայրենակց. Միութիւնն ալ Լիոնէն Ապրիլ 27 թուակիր հեռագրով մը կը բողոքէ Վարժապետեան կոչուած տիրացուին ձեռնադրութեան դէմ:

Կը յանձնենք Վռամշապուհ եպիսկ.ի լուրջ ուշադրութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱԼԻՖԱՆ ՈՒ ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԿԻՆԸ

(ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

...նոր էր լրացուցեր ան իր ...սնեւոյթ գարուններ:

...Ֆաթմա հանըմը հռչակ էր ...ացեր Պաղտատի պարողներուն ...էջ, իսկ այդ քաղաքի պարուհի... ...ները՝ ամբողջ աշխարհի մէջ:

...Ան շատ էր լսեր Արեւելքի ...գեղեցկուհիներու, հարստու... ...թիւններու եւ, անոր մեծամեծ ...պալատներուն մասին. լսեց եւ ...համբաւ ինկաւ դէպի Պաղտատ:

...Ամբողջ աշխարհ կը խօսէր ...ողորմածներու մեծ խալիֆային, ...Հարուն-էր-Րաշիտին, անոր փայ... ...լուն հմայքին մասին:

...Անոր մասին եղած խօսքերը ...Ֆաթմա հանըմի ալ վարդագոյն ...ականջներուն հասան, եւ ան վճռեց երթալ Արեւելք՝ Պաղտատ, ...Հարուն-էր-Րաշիտ խալիֆային քով եւ անոր տեսողութիւնն ուրախացնել իր պարերով:

— Ըստ սովորութեան պէտք է որ ամէն մէկ հաւատացեալ իրեն ունեցած էն լաւ բանը խալիֆային տայ. ուրեմն ես ալ կու տամ իմ ունեցած ամէնէն գեղեցիկ բանս, պարերս:

Ու հետը վերցնելով իր ունեցած զարդերը՝ ուղեւորուեցաւ դէպի հեռաւոր ճամբան:

Այն նաւը, որով Աղեքսանդրիայէն Պաղտատ կը ճամբորդէր՝ ան՝ փոթորիկի հանդիպեցաւ:

Ամէնքը գլուխնին կորսնցուցին:

Ֆաթմա հանըմը հագուած էր այնպէս, ինչպէս սովորաբար կ'ըլլար պարելու համար:

— Նայեցէ՛ք, կին մը արդէն խելքը փախցուցեր է,—ըսին վախցած ճամբորդները սարսափահար զայն ցուցնելով:

Բայց Ֆաթմա հանըմը պատասխանեց.

— Ցղամարդիկ ապրելու համար սուրի պէտք ունին, իսկ կիները վրանին միայն հագուստ պիտի ունենան, մնացածը տղամարդիկ կը հոգան անոնց մասին:

Ֆաթմա հանըմը նոյնքան իմաստուն էր, որքան եւ գեղեցիկ:

Անիկա հասկցաւ թէ ամէն ինչ ճակատագրի գրքին մէջ է գրուած արդէն:

Նաւը ջարդուեցաւ ծովափնեայ ժայռերուն զարնուելով եւ ամբողջ ճամբորդներէն միայն Ֆաթմա հանըմը կրցաւ ափ ելլել:

Ցանուն Ալլահի, առաջին պատահած կարաւանով պէյրութէն Պաղտատ ուղեւորուեցաւ:

— Բայց մենք դէպի մահը կ'առաջնորդենք քեզի,—ըսաւ կարաւանի առաջնորդը,— Պաղտատի մէջ քեզի պիտի քարկոծեն այդպէս հագուած ըլլալուդ համար:

— Գահիրէի մէջ ալ այսպէս էի հագուած, բայց ո՛չ մէկը ո՛չ իսկ ծաղիկներով զարկաւ ինծի:

— Հոն այնպիսի բարեկարգիչ միւֆթի չկայ, ինչպէս Շէյխ կագիֆն է Պաղտատի մէջ, այնտեղ այսպիսի «ֆէթվա» չէ հրատարակուած:

— Բայց ինչի՞ մասին, ինչո՞ւ համար:

— Կ'ըսեն թէ այդ տեսակի հագուստները գէշ մտքեր կ'արթնցնեն տղամարդոց մէջ:

— Ինչպէս կրնամ ուրիշներու մտքերուն համար պատասխանատու ըլլալ: Ես իմիններուս համար միայն կրնամ բացատրութիւն տալ:

— Այդ մասին Շէյխ կագիֆին հետ խօսէ:

Ֆաթմա հանըմը, կարաւանի հետ միասին, գիշերը ուշ ատեն միայն հասաւ քաղաք:

Մինակը կը թափառէր մութ, պարապ, մեռած քաղաքի փողոցներուն մէջ, երբ նկատեց տուն մը, որուն մէջ լոյս կը վառէր:

Եւ զարկաւ:

Մեծ միւֆթիին տունն էր այդ:

Աշնան, թուչունները չուելու ատեն, հովը ա՛յդպէս կը տանի լորիկները դէպի վանդակ:

Մեծ միւֆթի Շէյխ կագիֆ քնացած չէր:

Ան նստած՝ բարեկարգութիւններու, եւ նոր, առաջիններէն աւելի խիստ «ֆէթվա»յի մը մասին կը խորհէր:

Դուռին ձայնը լսելուն պէս ընդոստ ոտքի ցատկեց:

— Արդեօք ինքը խալիֆա Հարուն-էր-Րաշիտը չէ՞ դուռը զարնողը: Ցաճախ ան չի քնանար գիշերները եւ կը սիրէ փողոցները թափառիլ:

Միւֆթին ինքը բացաւ դուռը եւ զարմանքէն ու սարսափէն ընկրկեցաւ:

— Կի՞ն...կի՞ն ի՞մ մօտ, մեծ միւֆթիի՞ս. եւ այն ալ ա՛յս տեսակ հագուստով:

Ֆաթմա հանըմը խոնարհեցաւ ու ըսաւ.

— Հօր եղբա՛յր: Քու վեհութենէդ ու փառայեղ մօրուքէդ կը տեսնեմ, որ դուն հասարակ մարդ չես: Քու «չալմա»դ զարդարող հսկայ զմրուխտէն՝ մարգարէին գոյնը. թող փառք ու խաղաղութիւն ըլլայ վրադ, կը գուշակեմ թէ, իմ առջեւս, ինքը Պաղտատի մեծ միւֆթի, յարգելի, նշանաւոր ու իմաստուն Շէյխ կագիֆը կը տեսնեմ: Հօրեղբա՛յր, ընդունէ զիս, ինչպէս պիտի ընդունէիր քու հարազատ եղբօրդ աղջիկը: Ես ծնած եմ Գահիրէ: Մայրս Ֆաթմա կը կոչէր զիս: Զբաղումով պարուհի եմ: Ես եկած եմ Պաղտատ, որպէսզի իմ պարերովս հաւատացեալներու խալիֆային տեսողութիւնը զուարճացնեմ: Բայց կ'երդնում, մեծ միւֆթի, թէ ոչի՛նչ գիտէի այդ սարսափելի «ֆէթվա»յի մասին, անպայման արդար, որովհետեւ քու իմաստութենէդ կը բխի ան: Ահա՛ թէ ինչու համարձակեր եմ ձեր առջեւ կենալ առանց «ֆէթվա»յի համաձայն հագուած ըլլալու: Ների՛ ինձ, մե՛ծ եւ իմաստո՛ւն միւֆթի:

(2) (Շար.)

պողոտաներուն մէջ, Նախագահութեամբ Տիկ. Լուիզ Պրինէի: Բազմաթիւ կնոջական ընկերութեանց ներկայացուցիչները մեծ ինքնաշարժի մը մէջ նստած շրջագայեցան գլխաւոր փողոցները, թռուցիկներ բաժնելով: Ժողովուրդը կը ծափահարէր զանոնք: Օփերայի հրապարակը եւ Սէն-Միշէլի պողոտային վրայ քուէպահանջ կիներու շարժանկարը առնուեցաւ:

Մահ Ս. Սապահգիւլեանի

Ամերիկայէն հասած Ապրիլ 28 թուակիր հեռագիր մը կը ծանուցանէ մահը Ս. Դ. Հնչակեան ծանօթ գործիչ Ս. Սապահգիւլեանի:

Հանգուցեալը աւարտած էր Փարիզի Քաղաքական գիտութեանց վարժարանը: Երկար տարիներ Փարիզի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ վարած է «Հնչակ»ը, իսկ Ամերիկայի մէջ՝ «Երիտասարդ Հայաստան»ը: Սահմանադրութեան շրջանին Պոլսոյ մէջ պահ մը խմբագրեց «Նոր Աշխարհ»ը: Յայտնի էր իբրեւ հռետոր եւ Մարքսեան տեսաբան:

Անգլիա վերջնագիր կը ղրկէ Եգիպտոսի

Անգլիական կառավարութիւնը որոշեց վերջնագիր մը ղրկել եգիպտական կառավարութեան: Այս նոր ծանուցագրով Լոնտոնի կառավարութիւնը անգամ մը եւս պիտի բողոքէ հրապարակային հաւաքոյթներու օրէնքին դէմ, զոր վերջերս եգիպտական դահլիճը քուէարկել տուաւ Երեսփ. Ժողովին եւ մտադիր է Ծերակոյտի հաւանութեան ենթարկել զայն:

Այս օրէնքին դէմ Անգլիա չէր դադրած բողոքելէ, սակայն Նահաս փաշայի կառավարութիւնը հետեւանք չէր տուած: Անգլիոյ պահանջը այն է որ Եգիպտոսի օտարականներուն պաշտպանութիւնը պէտք է յանձնուի անգլիական իշխանութեանց:

Եգիպտոսի ազգայնական Վաֆտ կուսակցութիւնը իր վերջին խորհրդաժողովին մէջ տուաւ որոշում մը, թէ վարչապետ Նահաս փաշա, որ միեւնոյն ատեն այդ կուսակցութեան նախագահն է, պէտք է յարի հաւաքոյթի օրէնքին մասին Նախարարական յայտարարութեան մէջ ջատագովուած քաղաքականութեան: Այս որոշումին վրայ էր որ Նահաս փաշա որոշեց այդ օրէնքը Ծերակոյտին ներկայացնել Երկուշաբթի օր (երէկ):

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական աշխատակիցը կը գրէ այս առթիւ. «Եգիպտոսի ծայրայեղները, որոնք կը յաւակնին չճանչնալ ո՛չ 1922ի յայտարարութիւնը, ո՛չ այս մասին եղած վերապահումները, շատ չանցած պիտի հասկնան թէ Անգլիա չպիտի զիջի ոչ մէկ կէտի վրայ:»

Պալքանները դեռ չեն հանդարտած

Աթէնքէն կը հեռագրեն Ապրիլ 29 թուականով.—

Պալքանեան թերակղզիին մէջ ցնցումները կը շարունակուին դեռ: Այս առաւօտ ժամը 11.15ին ցնցուեցաւ Աթէնքը, մինչ վերջին երկու գիշերներու ընթացքին թեթեւ ցնցումներ զգացուեցան Պուլկարիոյ մէջ, մանաւանդ Ֆիլիպէ, Չըրփան եւ Փափազլը: Բարեբախտաբար նոր վնասներ չկան: Այսօր առտուան ժամը 1ին Պորիսովկրատի մէջ եւս երկիրը շարժեցաւ. անմիջապէս յետոյ սկսաւ կարկուտի փոթորիկ մը, որ փճացուց հունձքերը:

Կորնթոսի մէջ օգնութեան գործը փութով առաջ կը տարուի եւ արդէն քաղաքին երեւոյթը կը փոխուի: Մինչեւ հիմա 1000 փայտէ հիւղակներ շինուեցան՝ անտուն՝ աղէտեալներուն համար, 400 տուներ եւս պիտի շինուին Լութրաքիի և ուրիշ աղէտեալ գիւղերու մէջ: Նախարարական խորհուրդը որոշեց գիտական մարմին մը կազմել՝ Կորնթոսի վերաշինութիւնը ուսումնասիրելու համար: Այս նպատակին համար պետական երաշխաւորութեամբ 5 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը պիտի կատարուի արտասահմանէն:

Այսօր Աթէնք եղբայրական օգնութեան գեղեցիկ օրինակ մը տուաւ: Նպաստահաւաք բեռնատար ինքնաշարժներ կ'անցնէին փողոցներէն: Առջեւէն գացող շեփորներ կը ծանուցանէին կառքերուն հասնիլը, ու ժողովուրդը պատուհաններէն՝ հագուստեղէնի ծրարներ կը նետէր կառքերուն վրայ: Այս ձեւով 7000 ծրարներ հաւաքուեցան՝ աղէտեալներուն համար: Փողոցը աշխատող բանուոր մը իր հագած հագուստները հանելով կառքին վրայ նետեց:

Սոֆիայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ Ապրիլ 28ի գիշերը նոր ցնցում մը բազմաթիւ շէնքեր փլցուցած է Ֆիլիպէի մէջ, կրկին խուճապի մատնելով աղէտահար բնակչութիւնը:

⁂ Փերուի մայրաքաղաք Լիմայի մէջ ալ նոյն օրը պատահած է ցնցում մը, որ տեւած է 20 երկվայրկեան: Քիչ ետք ցնցումը կրկնուած է:

Թրքական հպատակութենէ վտարուած

Պօղոսի որդի Յարութիւն Քըրըճեան եւ Էտիրնէ բնակող Յարութիւնի որդի Արմենակ Բանթիկեան առանց արտօնութեան օտար հպատակութիւն ընդունած ըլլալով թրքական հպատակութենէ վտարուեցան, Գործավարներու Խորհուրդին որոշումով:

Մահավճիռներ

Սիմֆէրոպոլի (Խրիմ) դատարանը մահուան դատապարտեց Խրիմի կեդրոնական գործադիր կոմիտէի նախկին նախագահ Վէլի Իպրահիմօֆը եւ իր նախկին օգնական Մուսթաֆան: Ուրիշ 11 ամբաստանեալներ զանազան պատիժներու դատապարտուեցան:

⁂ Սոֆիայէն կը հեռագրեն Ապրիլ 29 թուականով.—

Նախադատ ատեանը, որ քանի մը օրէ ի վեր կը զբաղէր դատովը Եուկոսլաւիա բնակող այն հողագործ-համայնավար տարագիրներուն, որոնք 1925ին յարձակում մը կազմակերպած էին սերպեպուլկար սահմանին մօտակայ կոտէչ բռուած տեղւոյն վրայ, տուաւ իր վճիռը:

Ութ ամբաստանեալներ, որոնց մէկն է նախկին հողագործական նախարար Սթայանոֆ, ի բացակայութեան մահուան դատապարտուեցան: Ուրիշ 19 հոգի մշտնջենական տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան:

Կոտէչի յարձակումին մասնակցողները բազմաթիւ մարդեր սպաննած եւ վիրաւորած էին:

Հ. Յ. Դ.

Քեռի խումբի Դ. դասախօսական ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի: Դասախօս՝ Ընկ. Ճ.: Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վերաբերումը ներկայ Հայաստանի եւ իր վարչաձեւին հանդէպ:

Մարսէյլի «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին այս իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Մարսէյլի ընդհանուր դասախօսական ժողովը վաղը Չորեքշաբթի, ժամը 8ին, Րէփիւպլիքի սրահը: Կը դասախօսէ ընկ. Մ. Գույումճեան:

Լիոնի «Կայծակ» խումբի ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին վաղը Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը:

Տէր եւ Տիկին կարապետ Շահինեան դժբախտութիւնն ունեցած են կորսնցնելու իրենց զաւակը՝

ԱՒԵՏԻՍ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

որ Ապրիլ 25ին զոհ գնաց անողոք հիւանդութեան մը, Նիսի մէջ, ուր փոխադրուած էր Փարիզէն:

Ողբացեալ պատանին, որ հազիւ 24 տարու կար, թաղուած է սրտառուչ յուղարկաւորութեամբ մը: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին ազգականներ եւ համակիրներ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Սեբաստացի Արշալոյս, հօր անուն՝ Ստեփան, մօր անուն՝ Էլմաս, աքսորի միջոցին Հոմսի կողմերը կորսուած է: Այժմ Պոլիս ըլլալը կը կարծուի: Իմացնել՝ Mihran Mardirossian, Bat. H. No. 39, Charvieu, Isère.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի իզմիրցի Յարութիւն Պէրպէրեանը, որ ընդհանուր պատերազմին զինուոր էր Էնկիւրի, իզմիրի դէպքէն յետոյ լուր չկայ: Իմացնել՝ իր մօր Տիգրանուհի Պէրպէրեանի, 36 Rue Fauchier, Marseille.

Կը խնդրուի արտասահմանեան թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ զաւակս իզմիրցի Ջարեհ Պէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անունն Պետրոս, մօր անունն Վառվառա, որ իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է: Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— Կը փնտռուի Եալովայի Գըլըճ գիւղացի Յակոբ Գրիգորեան, 30 տարեկան, հօր անունն Գրիգոր, մօր անունն Հեղինէ: Ընդհ. տարագրութեանց ատեն աքսորուած էր Արաբիոյ կողմերը: Համամի շրջանները գտնուած է ամբողջ պատերազմի ընթացքին եւ Զինադադարին սկիզբները տեսնողներ եղած են: Իմացնել իր եղբօր՝ Համբարձում Գրիգորեանի Str. Stéfan Celmare 456, Braila, Rumania.

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Սեբաստացի Համբարձում Տէլի Սահակեան կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդիները Ղեւոնդ, Յովհաննէս, կարապետ Տէլի Սահակեանները հօր անունն Խաչատուր, մօր անունն Մարիամ եւ Նիկողոս Տէլի Սահակեան, հօր անունն Սահակ, մօր անունն Ագապի Յիշեալները հինգ տարի առաջ Ամերիկա կը գտնուէին: Գրել՝ Krikor Mathéossianի, No. 734 Bardage, Usine de St. Auban, (B. Alpes) France. Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլպէն), հօր անունն Գալուստ, մօր անունն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Րաքքայի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՄԱՅԻՍ 1928

2 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 636

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԻՄԱՍՏԸ

Ինչպէս կը նախատեսէինք, Ֆրանսայի երեսփոխանական ընտրութիւնները վերջացան աջերու յաղթանակով:

Փուանքարէն կը մնայ կացութեան տէր:

Հաշիւի մը համաձայն, ներկայ դահլիճին քաղաքականութեան կուսակից երեսփոխաններու թիւն է 460, համագումար 612ի վրայ, եւ, ամէն պարագայի մէջ, կառավարութիւնը կրնայ 360-380ի հաստատուն մեծամասնութիւն մը ապահովել:

Ընտրութեանց ամէնէն յատկանշական երեւոյթն է՝ համայնավարներու պարտութիւնը: Հակառակ իրենց գերագոյն ճիգերուն եւ ծախսած գումարներուն, Գ. Միջազգայինի կուսակիցները հազիւ յաջողեցան ընտրել նախորդին կէսը, 26-28ի տեղ 14 երեսփոխաններ:

Միայն «Իւմանիթէ»ն երկու միլիոն ֆր.ի հանգանակութիւն մը բացած էր, ընտրութեանց առթիւ: Ճակատամարտը մղուեցաւ յամառ սաստկութեամբ: Մոսկուան օրը օրին հրահանգներ կու տար, մանաւանդ համեմատականի քուէարկութեանց առթիւ: Ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն միջեւ խրամատը այն աստիճան բացուած էր, որ ոչ մէկը զիջում ըրաւ միւսին համար, Ապրիլ 29ի վերջնական քուէարկութեան ատեն: Այս հակամարտութենէն վնասուեցան երկու կողմերն ալ, բայց մանաւանդ համայնավարները:

Երկրորդ ուշագրաւ երեւոյթը այն է որ, ընկերվարականները յաջողեցան պահել իրենց թիւը, 104, թէեւ առնուազն 150 կը սպասէին. մանաւանդ որ այս անգամ ընդհանուր երեսփոխաններու թիւը 612 է, փոխանակ 584ի:

Ինչպէս պայքարի ընթացքին, արդիւնքը յայտնուելէ վերջն ալ, երկու կողմերը, ընկերվարականներն ու համայնավարները սաստկօրէն կը մեղադրեն իրար, իբրեւ դաւաճան աշխատաւորական շահերուն:

Դիտել կը տրուի թէ՝ համայնավարները այն աստիճան կատղած էին ընկերվարականներուն դէմ, որ տեղ-տեղ նախընտրեցին քուէները ցրուել, փոխանակ իրենց թիւն ալ բարդելու ընկերվարական թեկնածուին վրայ: Եւ հետեւանքը եղաւ աջակողմեան թեկնածուի մը յաջողութիւնը:

Կը թուի թէ պայքարը աւելի պիտի սաստկանայ Երեսփ. Ժողովին մէջ, քանի որ համայնավարները զանցառելի քանակութեան մը վերածուած ըլլալով, ուրիշ ճար չունին, եթէ ոչ խափանարար ցոյցեր կատարել: Անոնք չեն կրնար կամ չպիտի ուզեն ճակատ կազմել ոչ ընկերվարականներուն (104), ոչ արմատականներուն (139), ոչ ալ ձախ ռամկավարներուն հետ (76): Իսկ միւս խմբակցութիւնները տկար են արդէն 54, 36 եւ 20 (ծայրայեղ աջերը), բացի ռամկավար-հանրապետականներէն (117), որոնք համայնավարներու անունն անգամ լսել չեն ուզեր:

Որքան ալ պատահականութեան վերագրել ուզեն այս արդիւնքը, կարելի չէ ուրանալ մէկ բան,— Տեսակ մը յուսախաբութիւն յաջորդած էր 1924 Մայիս 11ի ընտրութեանց, երբ ձախակողմեան տարրերը շահեցան մեծամասնութիւնը: Այդ Երեսփ. Ժողովէն բխած կառավարութիւնները խրտչեցուցին հասարակութիւնը, մանաւանդ անոր քաղքենի-ունեւոր դասերը, որոնք հայրենասիրութիւն կը համարէին արտասահման փախցնել իրենց դրամները, վախնալով արմատական կամ կէս-ընկերվարական օրէնքներէ:

Այս իրողութեան ամէնէն անհերքելի փաստը այն է որ, ձախակողմեան երեսփ. ժողովը ինք նորէն ապարէզ հրաւիրեց Փուանքարէն, եւ մինչեւ վերջը համակերպեցաւ անոր քաղաքականութեան: Ամէն անգամ որ Ազգային Միութեան վարչապետը վստահութեան խնդիր կը յարուցանէր, մեծամասնութեան երեսփոխանները կը մտածէին, բայց երբեք չփորձեցին տապալել դահլիճը: Նոյնիսկ մեծամասնութեան կորիզը ինքն իր մէջ երկուքի բաժնուեցաւ, եւ Փուանքարէն մնաց իր ընկերներով:

Պարզ է, 1928ի ընտրութիւնները յայտնապէս կը նուիրագործեն օրուան քաղաքականութիւնը, որ ապահովաբար աւելի կենսական պիտի դառնայ, իր կռնակն ունենալով ամուր յենարան մը:

Այսուհետեւ, ո՛վ որ ալ ըլլայ վարչապետը, չի կրնար ուրիշ քաղաքականութիւն վարել:

Այդ քաղաքականութիւնը պիտի շեշտուի մանաւանդ ներքին կեանքի մէջ, տնտեսական եւ ընկերային գետնի վրայ, քանի որ հիմնական տարբերութիւններ չկան արտաքին գործերու մասին:

Առաւելապէս պայքարը պիտի սաստկանայ այսպէս կոչուած յեղափոխական տարրերուն դէմ, որոնց շարքին ամէնէն աւելի ժխոր կը յարուցանեն համայնավարները:

Յարգելով հանդերձ գաղափարի եւ խօսքի ազատութիւնը, կառավարութիւնը հետզհետէ աւելի ուշադրութեամբ պիտի հետեւի «կարգ-կանոն»ի յանցանքներու, ինչպէս կ՚ըսեն:

Դատելով զանազան նախարարներու կողմէ եղած յայտարարութիւններէն եւ ընտրական կոչերէն, ակներեւ է որ այսուհետեւ աւելի աններող պիտի գտնուին բանակին եւ նաւատորմին ըմբոստացման սահմանուած ձեռնարկներու հանդէպ: Եւ արդէն օրինակներ ալ կան: Չէ՞ որ երեսփոխաններ անգամ բանտարկուեցան:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԹԱՐԹԱՓՈՒՄՆԵՐԸ

Իտալեւթուրք բարեկամութեան լուրերուն առթիւ, «Յուսաբեր» կը նկատէ խմբագրականի մը մէջ (17 Ապրիլ).

— «Մուսոլինի այլ եւս ռազմաշունչ ճառեր չի արտասաներ. տ՚Աննունցիօ այլ եւս չի բանաստեղծեր հռոմէական լեգէոններու յաղթական արշաւը դէպի Ատալիա, եւ Ֆաշիստ մամուլը այլ եւս սպառնալիք չի տեղար այն երկրի հասցէին, ուր դարեր առաջ յաղթականօրէն Իտալիոյ դրօշը կը ծածանէր:

Տ՚Աննունցիօ լուռ է, Մուսոլինի հացկերոյթներ կու տայ Թէվֆիք Րիւշտի պէյերուն, իսկ Ֆաշիստ մամուլը կը տարփողէ երկու երկիրներուն «ջերմ բարեկամութիւնը»:

Պիտի ենթադրել, որ արտաքին հզօր ուժ մը եկած եւ գաղտնաբար սանձած է Իտալիոյ տիրակալական ախորժակները:

Իտալական դիւանագիտութեան հետեւորդները բաժնուած են երեք հոսանքի.—

ա) Օգտագործել Երկոտասան կղզիները եւ գոհանալ մնացորդներով.

բ) Ստանձնել Սուրիոյ հոգատարութիւնը.

գ) Գրաւել Իզմիր—Ատալիա տարածութիւնը եւ ամրօրէն ոտք դնել Փոքր Ասիական հողերու վրայ:

Ուժը՝ կեդրոնաձիգ եւ թուլութիւնը՝ կեդրոնախոյս յատկութիւններ ունին: Ֆաշիզմը եթէ բաւականչափ ուժ ունենար իր ծրագրերէն որ եւ է մէկը անմիջականօրէն գործադրելու համար, անոր կամքը, ի հարկէ, չէր բեկբեկուեր երեք ուղղութեամբ:

Մեր մատնանշած երեք հոսանքներէն առաջինը տկար է: Միւս երկուքը հաւասարապէս ուժեղ են, բայց կը զգան, որ ամէն բան իրենցմէ կախում չունի:

Սուրիոյ հոգատարութիւնը պիտի յարուցանէ Կիլիկիոյ խնդիրը: Սակայն Ֆրանսան ոչ միայն Սուրիան պարպելու միտք չունի, այլ եւ, եթէ Կիլիկիոյ խնդիր ծագի, ինքզինք կը համարէ անոր առաջին յաջորդը: Որովհետեւ Ֆրանսա Կիլիկիան պարպած է Թուրքիոյ վերադարձնելու եւ ոչ թէ Իտալիոյ յանձնելու համար:

Սակայն կացութեան բուն բանալին կը գտնուի Անգլիոյ ձեռքը, որ երբեմն կը սրէ Իտալիոյ ախորժակները, երբեմն կը սաստէ, բայց երբեք չարտասաներ վերջին խօսքը: Չմոռնանք, որ Իտալիան բանակ ունի, բայց դրամ չունի, իսկ դրամը Անգլիան կամ Ամերիկան պիտի ճարեն, երբ որ յարմար դատեն:»

ՇԱՐԺԸ ԽԱՍՔՈՎՈՅԻ ՄԷՋ

Խասքովոյէն Ապրիլ 21 Թուականով կը գրեն «Արաքս»ի.

— Մենք հոս սոսկալի վախի վայրկեաններ կ՚անցընենք: Մինչեւ հիմա ալ երկրաշարժի ցնցումները կը շարունակուին: Ժողովուրդը ջղային վիճակի մատնուած է: Շատ մը շէնքեր վնասուած են: Ծխախոտի մթերանոցները բոլորն ալ գոց են: Ութը հազարէ աւելի անգործ բանուորներ մատնուած են անորոշութեան:

Եթէ թշուառութիւնը եւ անօթութիւնը այսպէս տեւէ, հետեւանքը աղետալի պիտի ըլլայ: Խասքովոյի ամբողջ բնակչութիւնը վրաններու տակ կ՚ապրի: Եկեղեցիները գոցուած են եւ պաշտամունքը բացօթեայ կը կատարուի:

Հայ գաղթական ժողովուրդը կը գտնուի աւելի վատթար վիճակի մէջ: Անձի կորուստ չկայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլիա եւ Եգիպտոս

ՀԻՆԳ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ ԴԷՊԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ ԵՒ ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏ

Երէկ գրեցինք թէ անգլիական կառավարութիւնը վերջնագիր մը ղրկեց Եգիպտոսի ազգայնական կառավարութեան: Լրացուցիչ տեղեկութիւններու համաձայն, Անգլիա երեք օր պայմանաժամ տուած է եգիպտական դահլիճին՝ ետ առնելու համար հաւաքոյթներու եւ հրապարակային ցոյցերու օրինագիծը, որ Ծերակոյտին պիտի ղրկուէր՝ վաւերացուելու համար: Այդ պայմանաժամը կը լրանայ այսօր՝ Չորեքշաբթի, իրիկուան ժամը 7ին: Եթէ մինչեւ այդ վայրկեանը բացարձակ երաշխաւորութիւններ չտայ թէ խնդրոյ առարկայ օրինագիծը ետ առնուած է, անգլիական կառավարութիւնը ինքզինքը ազատ պիտի զգայ ուզած ձեւով շարժելու: Այսպէս խօսեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարար սըր Օսթըն Չէմպըլէյն առջի օր, Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Նախարարը բացատրեց, որ եթէ հաւաքոյթներու օրէնքը գործադրուի, օտարականներու կեանքն ու ինչքերը վտանգի պիտի ենթարկուին: Ասկէ զատ, անգլ. կառավարութիւնը դիտել կու տայ թէ այդ օրէնքը հակառակ է 1922ի անգլիական յայտարարութեան, որուն չորս կէտերէն մէկը կը վերաբերի եգիպտաբնակ օտարականներու կեանքի եւ ինչքի պաշտպանութեան:

Եթէ եգիպտական կառավարութիւնը չհպատակի վերջնագրին, անգլիական կառավարութիւնը պիտի գրաւէ Աղեքսանդրիոյ եւ Փորթ Սայիտի մաքսատուները, յետոյ զինուոր ցամաք պիտի հանէ՝ եւրոպական թաղերը պաշտպանելու պատրուակին տակ:

Մալթայի անգլ. նաւային իշխանութիւնները հրաման ստացան Միջերկրականեան նաւատորմի մարտանաւերէն հինգը ճամբայ հանել՝ դէպի Եգիպտոսի ջուրերը: Այս մարտանաւերն են «Ուօրսփայթ» եւ «Վէլիընթ» զրահաւորները, «Սէրէս», «Կալիպսօ» եւ «Քալէտոն» յածանաւերը, որոնք կը գտնուին դերծովակալ Քէլլիի հրամանատարութեան տակ:

Մալթայէն Աղեքսանդրիա հեռաւորութիւնն է 900 մղոն. մարտանաւերը Երկուշաբթի առաւօտ մեկնած ըլլալով, Աղեքսանդրիոյ առջեւ պիտի հասնին Չորեքշաբթի առաւօտ, այսինքն վերջնագրի պայմանաժամը լրանալէ առաջ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՏԱՅ

Թայմզի թղթակիցը Գահիրէէն կը հեռագրէ Ապրիլ 30 Թուականով.—

Բացի քաղաքական, մանաւանդ Վաֆտի շրջանակներէն, ուր մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէ, միւս բոլոր շրջանակները հանդարտութեամբ ընդունեցին անգլիական վերջնագիրը: Այս առաւօտ Նահաս փաշա ունկնդրութեան ընդունուեցաւ թագաւորին կողմէ, որմէ վերջ նախարարական խորհուրդը նիստ գումարեց. որոշումները գաղտնի կը պահուին: Ժողովէն վերջ, վարչապետը կրկին գնաց թագաւորին մօտ, մինչ նախարարները երկրորդ նիստ մը կը գումարէին:

Ծերակոյտը այս իրիկուն գումարեց գաղտնի նիստ մը, ուր վարչապետը առաջարկեց յառաջիկայ նստաշրջանին յետաձգել հաւաքոյթներու օրինագիծին վիճաբանութիւնը: Առաջարկը ընդունուեցաւ եւ որոշուեցաւ որ վարչապետը պատասխան մը ղրկէ անգլիական վերջագրին:

Այս պատասխանին մէջ, Նահաս փաշա պիտի ըսէ թէ չի կրնար ընդունիլ որ Անգլիա որեւէ իրաւունք ունենայ միջամտելու եգիպտական օրէնքներուն, բայց միեւնոյն ատեն փափաք պիտի յայտնէ երկու երկիրներուն միջեւ համաձայնութիւնը պահպանելու մասին, աւելցնելով թէ այս նպատակով է որ խնդրոյ առարկայ օրինագիծը հանուած է Ծերակոյտի ներկայ նստաշրջանի օրակարգէն:

Ի՞նչ կ՚ըսէ Ըսմէթ փաշա

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.—

Ելմտացոյցի քուէարկութեան առթիւ խորհրդարանական վիճաբանութիւնները վերջացած ըլլալով, վարչապետ Ըսմէթ փաշա խօսեցաւ ճառ մը, որուն մէջ մասնաւորապէս ըսաւ.

— Արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտէն, մեր բոլոր ջանքերը կը ձգտին պաշտպանելու մեր շահերը այնպիսի ձեւով մը, որ ուրիշներու շահերն ալ հաւասարապէս երաշխաւորուին: Մեր քաղաքականութիւնն է նպաստաւոր ընդունելութիւն ընել այն բոլոր առաջարկներուն, որոնք չեն ուղղուած մեր երկրի շահերուն դէմ: Անկարելի է աւելի անկեղծ եւ աւելի չափաւոր ուղղութեան մը հետեւիլ: Անհրաժեշտ ջանքերը կ՚ընենք՝ առկախ խնդիրներու կարգադրութեան համար: Եթէ չենք կրնար առաջարկել կամ ընդունիլ կարգ մը բանաձեւեր, պատճառն այն է որ երկրին շահերը կ՚արգիլեն մեզ աւելի մեծ զոհողութիւններ ընել:»

Ըսել յետոյ թէ Թուրքիոյ յարաբերութիւնները Ֆրանսայի հետ, շատ բարեկամական են, աւելցուց.

— Ամենամեծ կարեւորութիւնը կ՚ընծայենք մեր ձեռք բերած բարեկամութեանց եւ շատ հաւատարիմ ենք անոնց: Մեր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան պահանջած աշխատանքները ամենայն վստահութեամբ գործադրելու համար, կռթնած ենք Հանրապետութեան պաշտպանողական ուժերուն վրայ, քանի որ տակա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԻ ՔԻՉ ՓԱՅՏ...

Երբ Շիրակի երկրաշարժը պատահեցաւ, աւերելով Լէնինականին հետ, շատ մըն ալ գիւղեր, Քէմալ Մուսթաֆա, եղբայրակա՜ն ժեսթով մը խոստացաւ 300 թօն փայտ ղրկել Հայաստան, աղէտեալներուն համար:

Ներկայիս, երբ Իզմիրը իր շրջականերով ուժգին ցնցուած է՝ պէտք չէ՞ որ փոխադարձ փայտաբեր ժէսթ մը ունենայ խորհրդային Հայաստանի խորհրդագէտ կառավարութիւնը:

Մենք վստահ ենք որ եղած «շինարարութիւն»ներուն հետեւանքով, հիմա, առատ փայտ կայ այդ դրախտին անտառներուն, գիւղերուն, քաղաքներուն մէջ: Առատ փայտ նոյնիսկ խմբագրատուններու, գրասենեակներու, կոմբջիջներու եւ գրական ակումբներու մէջ:

Ի՛նչ գերաններ կան, կաղնեփայտ, նոճեփայտ ու շոճեփայտ:

Վերջապէս ամէն տեսակ փայտի առատութիւն: Ցակաւին վանքերէ առնուած «ազատ եկեղեցական» ի՛նչ խաչափայտեր կան:

«Մի քիչ փայտ» հարկ է ուղարկել «ընկեր» Քէմալին եւ իր ազգակիցներուն, որոնք «օտուն», «օտունո՛ւմ» կ՚աղաղակեն:

Մի քիչ փայտ. —ահա օրուայ նշանաբանը:

Խ. կառավարութիւնը կրնայ դիմել նաեւ Բարեգործականին, որ փայտագործարան մըն է կատարեալ:

«Մի քիչ փա՛յտ»: Պէտք է նկատի ունենալ որ «եղբայրական» Թուրքիան հրամայական պահանջ ունի փայտի, իբրեւ խարազան՝ հարուածելու համար, իբրեւ պարզ «օտուն»՝ շինելու համար տուն, իբրեւ կախաղան՝ օրօրելու համար, իբրեւ ձող՝ ցցելու համար եւ իբրեւ գերան հանգչելու համար:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՖԻԼԻՊԷԻ ՎԻՃԱԿԸ ՄԻՇՏ ԾԱՆՐ

ՖԻԼԻՊԷ, 25 Ապրիլ.— Հեղեղանման անձրեւ մը, որոտումներով եւ փայլակներով բռնուած՝ երկրորդ աղէտի մը հանգամանքը կ՚առնէ: Վրաններու տակ ապաստանած ժողովուրդին հալածեալով յարմարցուած հազարաւոր վրաններէն կամ խրճիթներէն շատ քիչեր միայն ծածկուած են մոմլաթով: Գորգեր, չուլեր, թիթեղի կտորուանք անզօր են արգիլելու ջուրի վազքերը, որ կը թրջեն հագուստ, անկողին եւ ուտելիք: Ցած տեղերու մէջ՝ ջուրի հեղեղներ գետնէն ներս խուժեցին:

Խոնաւութիւնը կը սպառնայ շատ մը հիւանդութիւններու տեղի տալ: Անձրեւը միւս կողմէն կը քանդէ վնասուած տուներ ու պատեր: Այս իրիկուն ոմանք պիտի փորձեն գիշերել իրենց տուներուն մէջ: Հաւանական է որ վաղը ուրիշներ հետեւին անոնց:

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Դ. Ցանկ

	Ֆր.
Ա. Ջամալեան	50
Յակոբ Տէր Սարգիսեան	15
Լեւոն Տէր Սարգիսեան	10
Աւետիս Կ. Հայրապետեան Մարսէյլ	10
Մ. Պարոնվարդեան	20
Գումար	105
Գ. Ցանկին գումարը	545
Ընդհ. գումար	650

ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ԱՂԷՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հելլէն հեղինակ մը, Պ. Է. Ցուրմուսիս, հրապարակած է հետեւեալ գիրքը,— La Vérité sur un Drame Historique. La Catastrophe de Smyrne, Septembre 1922. (Ճշմարտութիւնը պատմական տրամի մը մասին: Իզմիրի աղէտը. 1922 Սեպտեմբեր):

«Յառաջ»ի խմբագրութեան յանձնելով օրինակ մը իր գրքէն, մեր բարեկամը կը խնդրէ որ ծանօթացնենք զայն հայ հասարակութեան:

Այդ պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլանք, ամփոփելով գրքին բովանդակութիւնը առանց խորհրդածութեան:

Հեղինակին գլխաւոր նպատակը եղած է «հաստատել իւրաքանչիւրին պատասխանատուութիւնը' Իզմիրի սարսափելի ողբերգութեան մէջ»:

Եւ առաջին էջէն իսկ, կը մատնանշէ գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկը, հանրածանօթ Վէնիզէլոսը:

«Որքան ձեռներէց' արտաքին քաղաքականութեան մէջ, Վէնիզէլոս նոյնքան ձախաւեր եւ միջակ եղաւ ներքին քաղաքականութեան մէջ: Իր քաղաքականութեան այս երկրորդ մասին տկարութիւնն էր որ քանդեց առաջինին բոլոր առաւելութիւնները:»

Պ. Ցուրմուսիս չուրանար Կրետացի քաղաքագէտին նուաճումները.

«Վէնիզէլոս գրեթէ տասը տարուան ժամանակաշրջանի մը մէջ, յաջորդաբար շահեցաւ փայլուն յաջողութիւններ,— Մակեդոնիան' Սելանիկի հետ, Թրակիան' Էտիրնէով, Արեւմտեան Փոքր Ասիան' Իզմիրի հետ: Կը մնար միայն բազմիլ Բիւզանդիոնի գահը, որ թափուր է 1453էն ի վեր: Հելլէն աշխարհին դարաւոր երազը պիտի կատարուէր: Մեծ արքան յաղթութիւն պիտի առնէր: Յունաստանը պիտի դառնար միջերկրականեան առաջնակարգ պետութիւն մը, արեւմուտքէն հասնելով Ադրիական, արեւելքէն Սեւ ծով, հարաւէն' Եգէական»:

Դժբախտաբար, կարճ կը տեւեն այս բոլորը, եւ հրաշալի հեռանկարը կը վերջանայ «արիւնոտ յուսախաբութեամբ մը»:

Հեղինակին կարծիքով, Վէնիզէլոսի կատարած գործը ամբողջելու համար, անհրաժեշտ էին երկու պայմաններ,— 1. Համաձայնութեան անդամ բոլոր պետութիւններուն զինուորական եւ քաղաքական հաւաքական գործողութիւնը ի նպաստ Յունաստանի. 2. Ազգային միութեան քաղաքականութիւն մը' մինչեւ վերջնական յաղթանակ:

Փաստ է որ երկուքն ալ կէս ճամբան մնացին: Փոխանակ հաւաքական գործունէութեան, «Անգլիան անտարբեր կը մնայ. Ֆրանսան, նախ անտարբեր, յետոյ, Կոստանդինի վերադարձէն անմիջապէս վերջ, բացորոշապէս թշնամական. վերջապէս Իտալիան ուղղակի թշնամական' Փոքր Ասիոյ հելլէնական գրաւման սկիզբէն մինչեւ վերջը»:

Ամէն մէկը իրեն յատուկ պատճառներն ունէր, այսպէս վարուելու համար: Բայց թողունք այդ հանրածանօթ իրողութիւնները եւ անցնինք ներքին պատճառներուն:

Պատերազմի ամէնէն տաք շրջանին, «Նոր Էլլադայի Յոյները, նման Բիւզանդիոնի իրենց նախահայրերուն, բաժնուած էին երկու հակամարտ բանակներու, վէնիզէլոսեաններու եւ արքայականներու»:

Հետեւա՞նքը,— «ներքին տեսակէտով, այս պառակտումը ամբողջովին կազմալուծեց ազգին բարոյական ուժերը. զինուորական տեսակէտով' արտակարգ վերիվայրումներ յառաջ բերաւ բանակին դասաւորման մէջ. իսկ դիւանագիտական տեսակէտով' պատճառ եղաւ որ Յունաստանի բոլոր թշնամիները, այսինքն ազատ-որմնադրութեան, հրէութեան եւ միջազգային սեղանաւորութեան բոլոր ուժերը միանան, գլուխ հանելու համար տիեզերական պատմութեան ամէնէն արիւնոտ եւ ամէնէն ոճրապարտ գործը»:

Ուրեմն, Վէնիզէլոսը պատասխանատու է անոր համար որ, «լաւ չէր ճանչնար Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ քաղաքական կացութիւնը եւ Բրիտանական քաղաքականութեան փոփոխականութիւնը Արեւելքի մէջ, եւ թերեւս մոռցած ըլլալով Խրիմի եւ Սան Ստեֆանոյի պատերազմին դասերը, ուզեց սոսկալի արկածախնդրութեանց մէջ մըտնել:» Իսկ ներքին կեանքի մէջ, պատերազմի ամէնէն տաք շըրջանին ընտրութեանց ձեռնարկելով, «անխոհեմութեամբ դրաւ հետեւեալ հարցը. «ես կամ Կոստանդինը». եւ երբ պարտուեցաւ, փոխանակ արիաբար գոչելու, գերագոյն ճիգի մը մէջ, «Ե'ս առանց Կոստանդինի», քանի չէ լրացած գործս»,փախաւ Յունաստանէն, եղերագուշտական եղանակով մը: Եւ սակայն Վէնիզէլոս գերագանցօրէն յեղափոխական եղած է միշտ: Սպառա՞ծ է: Զզուա՞ծ է: Զուղե՞ց: Կարճ խօսքով, պատասխանատուութենէ խուսափեցաւ»:

Վէնիզէլոսի ճիտին կ'իյնայ նաեւ երկրորդ խոշոր մեղք մը,— միշտ հեղինակին կարծիքով: Այդ է' Կրետացի նախկին փաստաբան եւ իր մտերիմ Արիսթիտ Ստերկիատիսի անուանումը' իբրեւ մարզպան գրաւեալ հողերու:

Պ. Ցուրմուսիս չափազանց սեւ գոյներով կը նկարագրէ այս պաշտօնեան: «Ստերկիատիս իր պաշտօնավարութեան միջոցին, 1919 Մայիսէն մինչեւ 1922 Սեպտեմբեր, երեւան եկաւ իբրեւ ճշմարիտ բռնապետ մը, պարբերական յիմարութեան նոպաներով»:

Կ'արժէ քանի մը դրուագներ յիշել.

— «Ստերկիատիս մերթ իր առջեւ կը կանչէր Իզմիրի առաջնորդ Խրիսոստոմ եպիսկոպոսը, կոպիտ լուտանքներու տեղատարափ մը իջեցնելու, եթէ ոչ ծեծելու համար' մերթ հրաման կ'արձակէր առանց ո'ր եւ է ձեւակերպութեան բանտարկել մարդիկ որոնց մասին աննպաստ տեղեկութիւններ տուած էին իր արբանեակները, տեղի-անտեղի. մերթ բանտէն հանել կուտար Թուրք վտանգաւոր աւազակներ, որոնք մահուան դատապարտուած էին քրիստոնեաներ ջարդած ըլլալով: Մէկ խօսքով, շատ պարզ էր իր քաղաքականութիւնը,— ահաբեկել Իզմիրի եւ Անատոլուի Յոյները, հալածել, մարտիրոսացնել, անիրաւել զանոնք ի նպաստ այդ շրջանի Թուրքերուն, Լէվանթէններուն, օտարներուն եւ Հրեաներուն որոնք, իբրեւ վարձատրութիւն իր վեհանձնութեան, բացէ ի բաց եւ բոլոր պղտոր միջոցներով կը դաւէին Փոքր Ասիոյ հելլէնական գրաւման դէմ:»

Պ. Ցուրմուսիս նոյնքան սեւ կը տեսնէ' մարզպանին անմիջական շրջապատը, մասնաւորապէս ընդհ.-քարտուղար Կոնարաքիսը, որ Ստերկիատիսի աջ բազուկն էր եւ դատական տնօրէն Թոմանը: Եւ այս առթիւ, կը յիշէ վրդովիչ փաստեր' Ստերկիատիսի երկդիմի գործունէութենէն: Նիւթը չխճողելու համար, պատմենք մէկը միայն.

— Իզմիրի մէջ կար Սատըգ պէյի ընտանիքը, որուն փոքր աղջիկը, Լաթիֆէ հանըմ բացէ ի բաց կը թղթակցէր Մ. Քէմալի հետ, Անտոնոփուլօ անուն իտալահպատակի մը միջոցաւ: Ստերկիատիս, փոխանակ պատերազմական ատեանով մը ձերբակալելու եւ գնդակահարելու Անտոնոփուլօն եւ Լաթիֆէ հանըմը, ինչպէս կը պահանջէր հարկը, Յունաստան պատերազմի բռնուած ըլլալով Փոքր Ասիոյ մէջ, զինուոր մը կը դնէ Սատըգ պէյի բնակարանին առջեւ քարանթինայի մէջ, իբրեւ թէ թոյլ չտալու համար որ լըրտեսուհին դուրս ելլէ, մինչդեռ Լաթիֆէ հանըմ ամէն դիւրութիւն ունէր տան պարտէզէն իր ընկեր Անտոնոփուլոյի հաղորդելու ինչ որ կ'ուզէր իմացնել Մ. Քէմալի, Իզմիրի իտալական հիւպատոսարանին միջոցաւ, որ այդ շրջանին լրտեսութեան կատարեալ գրասենեակ մըն էր ի նպաստ Էնկիւրիի կառավարութեան»:

Այնքան բուռն է հեղինակին ատելութիւնը Ստերկիատիսի դէմ, որ շարք մը փաստերէ յետոյ, չի վարանիր շեշտել.

— «Եւ երբ տեղի ունեցաւ փոքր Ասիոյ հելլէնական ճակատին խորտակումը, Արիսթիտ Ստերկիատիս, փակուած' իր Իզմիրի քարափի պոռնկանոցին մէջ, ուր Թուրք հանըմներ կ'ընդունէր, ո՛ր եւ է միջոց ձեռք չառաւ, պաշտպանելու համար Անատոլուի դժբախտ քրիստոնեաները, որոնք 1922 Սեպտեմբերին, առտու մը յանկարծ չորս կողմէն արձակուած զարհուրելի փոթորիկի մը առջեւ գտնուեցան»:

Պ. Ցուրմուսիս առանց այլեւայլի կը յայտարարէ թէ «այս ծպտուած աւազակը նիւթական բոլոր միջոցներով պատրաստեց Մ. Քէմալի ջախջախիչ յաղթութիւնը եւ անոր վայրագ ջարդին յանձնեց Իզմիրի դժբախտ Յոյները»: Ածականներու կարգին կան նաեւ «Էնկիւրիի գործակալ», «խակական դաւաճան» եւայլն:

Մարզպանութեան գրասենեակին պատկերը լրացնելու համար, հեղինակը իբրեւ կատարեալ կամակատար գործիք մը կը ներկայացնէ ոստիկանական տեսուչը, Նիքաֆորաքիս, իսկ աւելի լրջճուկ դերի մը մէջ' Ստերկիատիսի անձնական քարտուղար Ջամատիասը, «այդ աղուոր անպէտ տղան, որ դուռը միշտ կը գոցէր Իզմիրի բոլոր երեւելիներուն եւ մտաւորականներուն առջեւ, բայց լայն կը բանար Լէվանթէններու, Հրեաներու, Թուրքերու եւ Թուրք հանըմներու, մանաւանդ հանըմներու առջեւ, որոնք կուգային մարզպանին բարեացակամութիւնը խնդրել Թուրք աւազակներուն եւ լրտեսներուն համար: Եւ Թրքուհիները շատ լաւ գիտէին այդ բարեացակամութիւնը ստանալու գաղտնիքը»:

Կ'արժէ քրքրել միւս գլուխներն ալ:

ԿԵՌԼԱՅԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՀԱՅԱՇԱՏ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

ՊՈՒՔՐԷՇ, (Սեփ. Թղթ.).— Կեռլա, հին հայաքաղաքը, ընտիր երգչախումբ մը ունի իր հայ եկեղեցիին մէջ (հայ կաթոլիկ): Ան պատարագը կ'երգէ նուագախումբի ընկերակցութեամբ ալ, հանդիսաւոր օրերու, այցելելով նոյն իսկ մօտակայ քաղաքները:

Կեռլայի մայր եկեղեցին նորոգութեան պէտք ունենալով, երգչախումբը պիտի այցելէ Ռումանիոյ բոլոր հայաշատ քաղաքները' եկեղեցական համերգներ տալու: Պիտի այցելէ նախ Թրանսիլվանիոյ հայաշատ քաղաքները (Քլուժ, Էլիզաբէթօպոլ, Կէօրկէն, Սէն Միքլօշ, Չիք Սէփվիզ), յետոյ ալ Պուքրէշ, Կոստանցա եւ Կալաց:

Պուքրէշի մէջ Յունիս 3ին եւ 4ին երեք համերգներ պիտի տայ, Աթենէի սրահը, եւ հայ ու կաթոլիկ եկեղեցիներուն մէջ: Պիտի երգէ մասեր Կոմիտասի ինչպէս նաեւ Եկմալեան պատարագներէն, նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Հովանաւոր մարմինին մէջ կան կրօնից նախարար Պ. Լափէտատու, կրթական նախարար Տօքթ. Անճէլէսքու, նախկին նախարար Պ. Թըրանքու Եաշ, պապական նուիրակ Մոնս. Ցոլչի, եւ Թեմական առաջնորդ Յուսիկ Եպս.:

Ե. ՖՐԱՆԳԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Մարտ 16ին, իմանալով Եր. Ֆրանգեանի եղերական մահը, Սուլթանապատի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ցաւակցական հեռագիր ուղղեց Համատանի կոմիտէին, Հոգաբարձութեան եւ Տիկ. Ֆրանգեանին: Հեռագրեցին նաեւ մեր դպրոցի Հոգաբարձութիւնը, Մանկավարժական Խորհուրդը, Աշակերտական Միութիւնը, հանգուցեալի նախկին սաները, ընկերներ եւ բարեկամներ: Հայ ակումբը իր ժամանցը յետաձգեց: Նոյնպէս յետաձգուեցաւ Աշակերտական Միութեան երեկոյթը ի նշան յարգանքի: Դպրոցի գրադարանը, որ հիմնուած էր Ֆրանգեանի օրով եւ այժմ 400 կտորի չափ գրքեր ունի, կոչուեցաւ «Ֆրանգեան գրադարան»: Այսուհետեւ ջանք չպիտի խնայուի, ճոխացնելու զայն նորանոր գրքերով:

Հ. Յ. Դ. Արազի կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, Մարտ 25ին դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սգահանդէսը: Ժողովուրդի բոլոր խաւերը փութացեր էին յարգել ազգային գործիչին յիշատակը:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Արազի Կոմիտէն, Հոգաբարձութիւնը, Մանկավարժական Խորհուրդը, Աշակերտական Միութիւնը, Հայ Ակումբը, ողբացեալ ընկերոջ նախկին սաները եւ ընկերները: Յանձնախումբի նախագահը ընկ. տոքթ. Պ. Մնացականեան, «Քնար» երաժշտախումբի նուագած Շոփէնի մահուան քայլերգէն յետոյ, տուաւ հանգուցեալի կենսագրականը, եւ շեշտեց անոր նկարագրին երկու ուժեղ գիծերը — անսպառ եռանդը եւ յարատեւութեան ոգին: Իբրեւ Ֆրանգեանի նախկին աշակերտներէն մէկը, շեշտեց, թէ Ֆրանգեանը իր գործերով այնպիսի հետքեր է թողած ոչ միայն պարսկահայութեան, այլ հայութեան մէջ, որ պիտի ապրի եւ իր տեղը ունենայ իւրաքանչիւր գիտակից հայ մարդու խղճի մէջ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Վ. Յովհաննիսեան, որ պանծացուց մեր կուսակցութեան 40 տարիներու ընթացքին հայ ժողովուրդին ընծայած Ֆրանգեանները: «Երէկ Անդրանիկը կորցրինք — զէնքի մարդը, այսօր կորցնում ենք Ֆրանգեանը — գրչի մարդը: Ողբում ենք մեր կուսակցութեան կորուստները, սակայն չենք վհատում, քանի որ նոր Անդրանիկներ եւ նոր Ֆրանգեաններ պիտի տայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Այնտեղ որտեղ կայ մեր զէնքը, այնտեղ է նաեւ մեր գրիչը, որտեղ մեր վառօդի պահեստապահերը, այնտեղ նաեւ մեր մտքի աշխատաւորները»:

Հոգաբարձութեան կողմէ խօսեցաւ ընկ. Ա. Գրիգորեան, դարձեալ մէկը իր աշակերտներէն, որ ականատես է եղեր Ֆրանգեանի ճիգերուն երկու տարի Ղազւինի եւ երկու տարի Սուլթանապատի դպրոցներու բարեկարգման, ու անոր ձեռք բերած արտակարգ արդիւնքներուն համար իր հիացումը յայտնեց:

Աշակերտուհի Մ. Շահինեան կարդաց Աշակերտական Միութեան կողմէ խմբագրուած ձօն մը, որ յուզեց ներկաները:

Վերջին խօսողը եղաւ ընկեր Ա. Մաքսապետեան, ուսուցչական խումբին կողմէ: Ծանրացաւ Ֆրանգեանի կեանքի ու գործի, մասնաւորաբար անոր դպրոցական գործին վրայ եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն մէկ մարդու պէս փարիլ մեր դպրոցի նախկին տեսուչի թողած կտակին, իրագործել զայն, այսինքն Սուլթանապատի ազգային դպրոցը դարձնել 14.000 հայութիւն պարունակող Արազի 52 հայաբնակ գիւղերու կեդրոնական դպրոց, անհրաժեշտութիւն մը, զոր Ֆրանգեանը իր ձեռքով գրած է 1924/25 ուսումնական տարւոյ տեղեկագրին մէջ, որմէ յետոյ փոխադրուած է Համատան:

Մէջ ընդ մէջ կ'երգէր աշակերտական քառաձայն խումբը ընկ. Վ. Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ: Եղան երգ եւ նուագ: Սգահանդէսը վերջացաւ ժամը 12.30ին քառաձայն «Բամ Փորոտան»ով:

Հանդիսականները ցրուեցան խոր վշտով, բայց լի հաւատքով դէպի մեր ցեղի կենսունակութիւնը եւ նոր Ֆրանգեաններ տալու անվհատ կամքը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 28 Ապրիլ

Անվէրսի գաղութը.— Անվէրսի գաղութը կը համրէ մօտաւորապէս 300 Հայ, որոնք մեծ մասով ադամանդի եւ գորգի գործով կը զբաղին: Նախապէս Պրիւսէլի եւ Անվէրսի գաղութները միացած էին եւ կը կառավարուէին միեւնոյն վարչական մարմինով. սակայն 1926ին, Անվէրսի հայութիւնը չուզելով մասնակցիլ վերջին ընտրութեանց, կազմեց անջատ վարչութիւն մը, կամ աւելի ճիշտը' ուրոյն միութիւն մը' Հայ երիտասարդաց Միութիւն, որուն շուրջը համախմբուած են Անվէրսի բոլոր երիտասարդ տարրերը:

Անվէրսի գաղութին մէջ գոյութիւն չունին կուսակցական հակամարտութիւններ: Ամբողջ գաղութը իբրեւ մէկ հոգի եւ մէկ մարմին կ'աշխատի ու կը գործէ: Ամէն ազգային գործունէութիւն, ինչպէս' հանդէս, ժողով, հանգանակութիւն եւլն. կը կատարուի Անվէրսի Հայ Երիտասարդաց Միութեան կողմէ, որուն ատենապետն է Պ. Ներսէս Զամքերճէն, որդի նախկին հայ հիւպատոս' Պ. Տիգրան Զամքերճէնի:

Վերջին ատենները Անվէրսի մէջ հիմնուեցաւ Հայ Տիկնանց Միութիւն մը. որ լրջօրէն գործի լծուած է, եւ նիւթապէս ու բարոյապէս կ'օժանդակէ տեղացի կարօտեալներուն:

Անվէրսի մէջ կը հրատարակուի նաեւ գիտական հանդէս մը, «Գիտութիւն եւ գիտելիք», խմբագրութեամբ Պ. Մ. Տէր Սահակեանի: Այս հանդէսը իր շահեկան բովանդակութեամբ կարեւոր պակաս մը կը լրացնէ հայ լրագրութեան մէջ:

Անկէ քանի մը ամիս առաջ, երբ ծանօթ հայասէր Պ. Քրաֆթ Պոնար Անվէրս այցելեց, Անվէրսի հայութիւնը ինքնաբերաբար տարին 8000 ֆրանք տրամադրեց, սոյն գումարով որբ մը պահելու համար Զուիցերիոյ Պընեէն-Ժըլնեւի հայ դպրոցին մէջ:

Ցաւ է ըսել թէ Պրիւսէլի հայութիւնը, հակառակ իր խոստումին, մինչեւ այսօր ոչ եւ է քայլ չառաւ այդ նպատակով: Համեբաշխ գործակցութեան տեսակէտով, Պրիւսէլի մեր հայրենակիցները պէտք է օրինակ առնեն իրենց դրացի գաղութէն:

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ. ը.— Անկէ առաջ մասնաւոր թղթակցութեամբ առիթը ունեցայ խօսելու Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ. ի գործունէութեան մասին:

Վերջերս Պրիւսէլի Voyageur football Clubը բաժակի մրցում մը կազմակերպած էր Inter-Corporationի մաս կազմող չորս խումբերու միջեւ' Հ. Մ. Ը. Մ. Sofina, Mouvet & Mathé:

Հայերը Sofina խումբին հետ մրցելով, 6ի դէմ 3ով յաղթական ելան պայքարէն եւ շահեցան որոշուած բաժակը: Այսով մեր աւրնները յաջողեցան տարեկան մրցման մէջ առաջնութիւնը շահիլ:

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ. ը իր յաջող խաղարկութեանց շնորհիւ հրաւէր ստացած է մասնակցելու զանազան բաժակներու մրցման, ինչպէս նաեւ կռուելու ֆրանսական Division d'honneur խումբին դէմ. սոյն մրցումը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 28ին, պելժ սահմանագլուխին վրայ' Erkeline քաղաքին մէջ:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՁԾՆԱԾ ԿԸ ՄԵՌՆ[…]

Կէլիպօլուի երեսփոխան[…] ծանօթ հրապարակագիր[…] Նուրի պէյ կը գրէ «Պոլսոյ[…] տամ»ին մէջ (18 Ապրիլ).

Այպիւլ Համիտի շրջանի[…] բոյլթ չէր անանուն ընկերութ[…] եւ թերթ հիմնել. Սահմանադր[…] թեան հռչակումէն յետոյ, ա[…] առանց չափազանցութեան կարելի[…] ըսել թէ հարիւրաւոր ընկե[…] թիւններ եւ թերթեր բացուեց[…] ցեսայ անոնց պաշտօնական զ[…] մէկ մասին անունը կայ, բա[…] ինքը չկայ. մէկ մասն ալ[…] կը շարունակուի. Ղահագրգռ[…] գործավարութիւնները դեռ[…] փնտռեն ջնջուելիք ընկերութ[…] ները:

Այս անվերջ ձեռնարկնե[…] պատճառաւ, ազգը միլիոն[…] ոսկիի վնաս կրած է. Իբրեւ[…] դամ խորհրդարանական քն[…] Ցանձնախումբին, յետին մանր[…] մասնութեամբ տեղեկացայ «Հ[…] Էշեա փազարը»ի եւ «Անա[…] դարի կառքի գործարան» կոչ[…] երկու հաստատութեանց գործ[…] րուն: Ասոնք համեմատաբար[…] ձեռնարկներ են: Աւելի գառ[…] փոքր ձեռնարկներուն փախ[…]

Էնկիւրիի մէջ բաժնետիր[…] կան ընկերութիւն մը կազմո[…] ցաւ: Եղածը պարզ նպարավաճ[…] առատուն մըն էր, ապրուստի սղ[…] թեան դէմ պայքարելու համար[…] Ուժսուն պաշտօնեայ եւ աշխ[…] վարչական խորհուրդ մը ու[…] Բայց արդիւնքին նայեցէք—

Հաշուակալը, որ քանի[…] հարիւր ոսկի ամսական կը ստ[…] նայ, մթերանոցին մէջ գտնուա[…] քաղաքապետական ապրանքն[…] ընկերութեան սեփականութի[…] կը նկատէ, եւ հաշիւներուն մ[…] կ'անցընէ: Այս հաշուին համա[…] ձայն, վարչական խորհուրդը[…] հարիւրին 50 եւ նոյն իսկ աւ[…] շահաբաժին կուտայ, եւ հաշ[…] կալին ու ասոր անոր նուէրներ[…] սահմանէ:

Բայց յետոյ երեւան կուգ[…] որ ապրանքները քաղաքապետ[…] թեան կը պատկանին: Ընկեր[…] թիւնը վարչական խորհուրդէն[…] կ'առնէ նուէրները, եւ բաժնե[…] րին ալ' շահաբաժինները...

Դա՛ռն իրականութիւն: [...] տեսնեմ որ դեռ չեկաւ այն[…] ջանը ուր կարենանք անանուն[…] կերութիւններ վարել: «Հ[…] Էշեա փազարը»' պատերազ[…] հարուստ մըն է: Այդ տագնա[…] շրջանին, պետական վարիչի[…] քեռայրը հիմնած է այդ հա[…] տատութիւնը: Էնվէր փաշայի[…] կումին վրայ, Նազըմ պէյ[…] գրկուի պաշտպանութենէ, եւ[…] ճառատան մնասները գոցելու[…] մար, կը սկսի իր «Օսմանցի[…] դա պետ»ի տիտղոսը տգեղ[…] շահագործել, գերմանիոյ[…] հոս հոն գլուխ կը զարնէ եւ[…] պօրին դրամ ձեռք կը բերէ:

ՀՌՈՄԻ ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի հայ կաթողիկէ[…] սարակութեան ժողովրդա[…] Հ. Պետրոս վարդ. Քէչիճեա[…] Գաղատիոյ առաջնորդ Գր. Գա[…] պանեան եպիսկ. այսօր Հռոմ[…] մեկնին, Մայիս 6ին Հռոմի[…] բացուելիք Հայ-կաթողիկէ[…] պիսկոպոսներու ժողովին մա[…] նակցելու համար: Հ. Քէչիճեա[…] ժողովին պիտի մասնակցի[…] քարտուղար:

Իր բացակայութեան գի[…] գելի Հ. Անտոն Ծ. վարդ.[…] տէրեան առժամաբար պիտի[…] րէ Հայ-կաթողիկէ համայն[…] թեան հոգեւոր գործերը'[…] տիկանի կարգադրութեամբ:

...ՐԿԱԾԱՀԱՐ ՖԻԼԻՊԷՆ

...ոֆիայի «Արաքս»էն կը քա-
... հետեւեալ տեղեկութիւն-
...ը (25 Ապրիլ).—

— Ամէն տեսակ ուտեստե-
...րու գինները կառավարու-
... կողմէ որոշուելէ յետոյ
...րդին հաղորդուեցաւ, որ-
...գի ըստ այնմ ժողովուրդը
... կատարէ: Որոշուած գի-
...էն աւելի բարձր գին ուզող-
...ը խստիւ պիտի պատժուին:
...պարակային վայրերու մէջ,
...ութեան առջեւ պիտի ցու-
...ուին, որմէ յետոյ դատա-
... իշխանութեան պիտի յանձ-
...ին:

Չքաւոր ընտանիքներուն օգ-
... համար, կառավարութիւնը
... թաղական Խորհուրդին հրա-
... է որպէսզի վերջինս,
...նախումբեր կազմելով ցու-
...ագրէ չքաւորները եւ ցու-
...ները յանձնէ կառավարու-
...ան: Չքաւորներու համար
...ուոր կարօններ տպագրուե-
...ն, որոնցմով որ փուռէն որ
...էն, պիտի կարելի ըլլայ հաց
... առանց վճարումի:

...կառավարութիւնը որոշած է
...ղէպէ գտնուող ոչ ֆիլիպէցի-
...րուն ձրի տոմսակ տալ որ
...րանքներուն իրենց քաղաքները,
...ուն համար ձրի ճամբորդու-
...ան վկայականներ կը տրուին:
...պէս կառավարութիւնը որո-
... է առանց երկար բարակ
...ականութիւններու անցա-
...ր տալ արտասահման մեկնիլ
...ներուն:

... Ապրիլ 24ին Տէր Ստեփան
...եան եւ դպրոցի տնօրէն
... Մկրտիչ Շահնազարեան շըր-
...ով քաղաքը, ցուցակագրեցին
... չքաւորները եւ կէս օրէ վերջ
... 2ին, եկեղեցիին բակին
..., ցուցակագրուածներուն կա-
...ավարութեան կողմէ ղրկուած
...րօններ բաժնեցին:

Հոս պէտք է աւելցնել սա-
...ը, որ այս օգնութիւնը առ
...ժմ միմիայն հացի կը վերա-
...ի եւ կը տրուի միմիայն մար-
...համարի տոմարին մէջ գոր-
...ող, բանուոր արձանագրուած-
...րուն: Ուստի անհրաժեշտ է,
... բախտաւոր գաղութները օգ-
...թեան հասնին, աւելի լայն
...նութիւն կազմակերպելու հա-
..., որովհետեւ կան շատ մը
... մանր խանութպաններ,
...րոնք շարժին ատեն գրպաննին
...ղի մի քանի տասնեակ լէ-
...ներ ունէին եւ այս օր մնա-
...ծ են առանց դրամի: Պետա-
...ն օգնութիւնը այժմ շատ սահ-
...նափակ ըլլալու, այսպիսի-
...րը չեն կրնար օգտուիլ:

Կը կրկնեմ, մինչեւ հեռաւոր
...ններէն օգնութեան հասա-
...ը, Պուլկարիոյ բախտաւոր
...ղութները պէտք է շտապեն
...այրական օգնութեան, այլա-
պէս մեր եղբայրները երկրա-
շարժէն աւելի պիտի տառապին
անօթի պակասէն եւ անձրեւ-
ներէն:

Տասներկու ժամուան դադարէ մը յետոյ, անձրեւները կրկին սկսան, ծանրացնելով ընդհանուր կացութիւնը:

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԻՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի պուլկար դեսպան Պ. Մորֆոֆ հետեւեալ պատասխանը ղրկած է Հ. Հ. Պատուիրակութեան Նախագահ Պ. Ա. Ահարոնեանի, որ, ինչպէս գրած էինք, ցաւակցական նամակ մը ուղղած էր երկրաշարժին առթիւ.

Պարոն Նախագահ,

— «Մեծ յուզումով ստացայ այն նամակը, որով հաճած էիք ձեր եւ ձեր բոլոր հայրենակիցներու անունով յայտնել ձեր համակրանքի զգացումները՝ այն դժնդակ աղէտին առթիւ որուն ենթարկուեցաւ Պուլկարիան: Այս տխուր պարագաներուն մէջ, աղէտեալ պուլկար ժողովուրդին համար արտասահմանի իր բարեկամներէն եկած սիրոյ եւ համակրանքի բոլոր արտայայտութիւններն ու նիւթական աջակցութիւնները թանկագին սփոփանք եւ մեծ մխիթարութիւն մը պիտի ըլլան:

«Խորունկ երախտագիտութիւնս կը յայտնեմ ձեզ եւ կը խնդրեմ որ ջերմ շնորհակալութիւններս յայտնէք ձեր այն բոլոր ազգակիցներուն, որոնք լաւ յիշատակ մը կը պահեն իմ երկրէս: Նոյնպէս սրտագին շնորհակալութիւն 300 ֆրանքի չէքին համար, զոր ղրկած էիք ի նպաստ աղէտեալներուն եւ զոր պիտի ղրկեմ իր հասցէին:»

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(քաղուած՝ խորհրդ. թերթերէն)

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ

Համաձայն Ապրիլ 11 եւ 12 թուակիր լուրերու, Զորագետը շեղած է իր ընթացքէն եւ խառնուած՝ Փամբակ գետին հետ: Գետերու միացման կէտին վրայ, գոյացած ուժեղ յորձանքը քանդած է Սանահին — Բոլագերան երկաթուղիի 126րդ քիլոմեդրին վրայ, մօտ 80 մեդր երկարութեամբ տեղ: Բայց Ղարաքիլիսէէն մինչեւ Ջուլֆա եւ Սանահինէն Թիֆլիս՝ երկաթուղին չէ վնասուած եւ փոխադրութիւնները ըստ առաջնոյն կը շարունակուին:

Այս հեղեղումներուն հետեւանքով, Ապրիլ 8ին արդէն ընդհատուած էր հեռագրական հաղորդակցութիւնը Ղարաքիլիսէի եւ Սանահինի միջեւ: Երեւան կը հաղորդակցէր Դիլիջան-Իջեւան-Աղստաֆա գիծով:

Մէկ կողմէ՝ աշխատանքներ կը կատարուին փոխադրութեան միջոցները կազմակերպելու, միւս կողմէ հեղեղը սահմանափակելու եւ գետին ընթացքը իր հին հունին մէջ ուղղելու համար: Այս գործին լծուած են 600 բանուորներ, որոնք Թիֆլիսէն եւ Լէնինականէն քարեր կը ստանան անընդհատ, ամբարտակներ կառուցանելու համար: Եթէ ջուրերը չշարունակեն բարձրանալ, կը յուսացուի մէկ շաբթուան մէջ երթեւեկը վերահաստատել, շնորհիւ եռանդուն աշխատանքներու:

Կէօքչայի մէջ ալ, Զանգի եւ Արաքս գետերու մակարդակը բարձրացած է. շրջակայ 9 գիւղեր լուրջ սպառնալիքի տակ են:

Զանգեզուրի գաւառին մէջ ալ, քանդուած են Ղափանի կամուրջները: Ջուրը ողողած է Օխճի եւ Տունիս գիւղերը եւ մօտակայ անտառին մէկ մասը:

Կէօքչայի մէջ, Սարվանլարի շրջակայ գիւղերը ամբողջ ողողուած են: Նկատի առնելով որ այս գիւղերը հեղեղին դէմ պաշտպանելու որ եւ է միջոց չկայ, տեղացիները կը փոխադրուին աւելի ապահով վայրեր:

Կարգ մը շրջաններու մէջ կարելի կ'ըլլայ հետզհետէ ստուգել հեղեղին պատճառած վնասները: Ղարաքիլիսէի մէջ, Զորագետի ջրի մակարդակը իջած է:

Ջուրը հոն տարած է 8 կամուրջներ. քանի մը ջրաղաց, փճացուցած է 50է աւելի այգիներ եւ աշնանացանքերը՝ մեծ տարածութեան վրայ:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Պատին վրայ մտաւորականներուն խմբանկարը ճիւղազարդուած: Ներքեւը սեւ տախտակ մը, որուն վրայ տասնըվեց տարեկան աշակերտի մը ներշնչումը.

«Ոչ թէ մեզի՝ այլ ազգին համար:»

Ու երգեր ազգային: Արտասանութիւնները՝ մտաւորականներէ եւ մտաւորականներու մասին:

Աշակերտի մը շարադրութիւնը: Ինք եւ ընկերները ժառանգորդներն են մեռնող սերունդին: Պէտք է որ անոնց կիսատ գործը շարունակեն:

«Որքան ատեն որ կը յարգուի մեր մեռելներուն յիշատակը, յոյս կայ որ ազգը ապրի»:

Ա՛յս եղաւ ուսուցիչ Պ. Պէկեանի սրտաշարժ եւ շինիչ բանախօսութեան վերջաբանը:

Սուգի հանդիսաւոր խորհրդաւորութիւնը հանգչած էր տղոց դէմքերուն:

Նկարագրուեցաւ Պընեէն եւ Ժընեւի Հայ Դպրոցին Ապրիլ 11/24ի սգահանդէսը:

Ժընեւ. Թղթակից

ՆՈՐ ԿԵՂԵՔՈՒՄ

Ինչպէս յայտնի է, քէմալական կառավարութիւնը Թուրք ուսուցիչներ պարտադրած է փոքրամասնութեանց դպրոցներուն, իւրաքանչիւրին քանի մը հատ, եւ թոշակներն ալ ինք սահմանելով, անոնց վճարել կուտայ:

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ՝ այդ վճարումները անբաւական գտնելով, կրթական տեսչութիւնը նոր յաւելումներ պիտի ընէ, ուրիշ խօսքով, պիտի փութացնէ ոչ-թուրք դպրոցներու սնանկութիւնը:

Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ «Իգտամ».

Թէ փոքրամասնութեանց եւ թէ օտար վարժարանները՝ իւրաքանչիւր դասաժամի համար նախակրթարանի Թուրք ուսուցիչներուն նուազագոյն 75, իսկ լիսէի ուսուցիչներուն ալ 150 ղրշ. վարձք կը վճարեն: Այս դպրոցներու Թուրք ուսուցիչներու Միութիւնը անցեալները իր գումարած մէկ նիստին մէջ որոշումներ տուած էր այս վարձքերուն յաւելման մասին:

Կը լսենք թէ՝ կրթական գործավարութիւնը սկզբունքով ընդունած է, նոր տարեշրջանէն սկսեալ, յաւելում կատարել տալ դասագիններու վրայ: Թուրք ուսուցիչներու Միութիւնը նկատելով որ վեց տարիէ ի վեր կարեւոր տարբերութիւններ առաջ եկած են ապրուստի սղութեան մէջ, վարձքերը չեն համապատասխաներ այսօրուան կեանքի պայմաններուն եւ 50ական ղրշ.ի յաւելում մը ուզած էր դասաժամու գինին վրայ: Սակայն՝ կրթական գործավարութիւնը շատ գտնելով այս քանակութիւնը, որոշած է որ, դպրոցական նոր տարեշրջանէն սկսեալ, նախակրթարաններու ուսուցիչներուն 100ական, իսկ միջնակարգ վարժարաններու եւ լիսէի ուսուցիչներուն 200ական ղրշ. վճարուի, իւրաքանչիւր դասաժամի համար: Այս որոշումը ամառնային արձակուրդի միջոցին պիտի հաղորդուի վերոյիշեալ վարժարաններուն, որպէս զի իրենց յառաջիկայ տարուան պիւտճէն ըստ այնմ պատրաստեն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՐԴԱՐ ՑԱՍՈՒՄ

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք յապաւումներով:

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Ապրիլ.— Այսօրուան ցառաջի խմբագրականին հետ կը բաժնեմ իմ ցասումս:

Ուրեմն,

երեւանի վկայութեամբ «երկու հայրենասէր կուսակցութիւններ, իթթիհատ եւ Դաշնակցութիւն, զիրար գերազանցեցին վայրագութեան մէջ» եւլն.:

Ա՛լ բաւական է:

Հէ՜յ երեւանի խմբագիր, այս տողերը գրած ատենդ ձեռքդ չդողա՞ց, սիրտդ չտրոփե՞ց, խղճի հանդարտութիւն ունեցա՞ր:

Մէկ միլիոն կոտորուողներուն մէջ, մայր չունէի՞ր, քոյր չունէի՞ր, կին չունէի՞ր, երախայ չունէի՞ր... Եթէ Հայ ես, ազգակից չունէի՞ր:

Այս մէկ միլիոնի զոհերը, իրենց ամբողջութեանը մէջ Դաշնակցակա՞ն էին:

Կը կարծե՞ս, որ այս տողերը գրողը դաշնակցական ըլլայ:

Այս տողերը գրողին ծնողքը, ընտանիքը, զաւակներն ու պարագաները դաշնակցակա՞ն էին, որոնք անօրինակ մարտիրոսութեամբ անդարձ կորան Տէրզօրի ճամբուն վրայ:

Աստուծոյ անէծքն ու դժոխքին հուրը գլխուդ, անպատիւ մարդ, որ կը փորձես, առանց այն ալ, մեր դաշունահար սիրտին հետ խաղալ և մեր անթիւ մեռելներուն յիշատակը նսեմացնել, զոհն ու զոհուողը հաւասար գծի վրայ դնելով:

Եթէ տասներեք տարի առաջ ծնողք, ընտանիք ու զաւակներ ենք կորսնցուցեր, 1895—96ին հազիւ վեց տարու հուրի ու սուրի մէջէն անցած, մեծ հայրերու եւ հօրեղբայրներու արեան ճապաղիքներուն մէջ մեր գարշապարներն ենք հինայեր...

Դուք խաբեպատիր Երեւանցիներ, քանի՞ Հայ փրկեցիք, եւ Երեւանի ամրափակ դռները քանի՞ Հայու առջեւ բացիք:

Անուագն, որպէս բարեկամ տաճիկին, ի՛նչ փոխադարձութեան դիմեցիք, ի՛նչ ազդեցութիւն գործեցիք եւ ի՛նչքան բարելաւեցիք Թրքահայութեան ներկայ տագնապալի վիճակը, Պոլիսէն մինչեւ գաւառ:

Անէ՛ծք ձեզ, կորէ՛ք: Գացէք Չինաստանին օգնելու: Չինարէն գրեցէք:

Մի՛ աղճատէք մեր սրբազան լեզուն:

Ու եթէ մեր մեռելներուն յիշատակը յարգել չէք գիտեր, գէթ մի՛ հայհոյէք անոնց:

Խորէն Հալաճեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂԸ՝ ԳՈՂԷՆ.—Դրամատան մը տնօրէնին զաւակը Ժան Ֆապր, 23 տարու, 70,000 Ֆր. գողնալէ յետոյ հաստատութեան սնտուկէն, անյայտացած էր. բայց ձերբակալուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, իր կարգին գոհ երթալէ յետոյ գողութեան մը:

Երիկուն մը Ժան կը պտտէր մինակը երբ հանդիպեցաւ, անծանօթի մը վստահելի երեւոյթով, քաղաքավար ու ժպտուն, ինչպէս պէտք է ըլլայ սովորաբար, 20րդ դարու գող մը, որ կ'ուզէ յարգանք պարտադրել: Խօսակցութիւնը կ'երեւի հաճելի էր, որ Ժան Ֆապր չնշմարեց թէ՝ բաւական ճամբայ կտրած էին, եւ արդէն քաղքէն դուրս կը գտնուէին, երբ յանկարծ, երկու անծանօթներ մէջտեղ ելան, զարկին գլխուն, առին դրամը ու փախան իր նոր բարեկամին հետ, մոռնալով միայն խուզարկել ներքին գրպան մը, ուր կը մնար դեռ ճիշտ 547 Ֆր.:

ԱՅՐ ԵՒ ԿԻՆ.—Ունէին 7 զաւակներ, որոնց մեծը 22 տարու, փոքրը՝ 6: Բայց երջանիկ չէին: Այրը Անտրէ Տէհէօ, գինեմոլ էր, եւ շա՛տ չէր պատահեր որ, տուն մտնէր եւ կինը չծեծած հանգստանար:

Ի վերջոյ, կինը յուսահատեցաւ սակայն եւ դիմեց տանջանքէն փրկուելու ամէնէն կարճ միջոցին: Առաւ որսի հրացան մը եւ երկու գնդակ պարպեց գինովին վրայ, որ հանդարտօրէն կը քնանար.

Հրացանի պայթիւններէն արթնցած՝ երբ դրացիները հասան, արդէն շատ ուշ էր, այրը հոգին տուած էր: Մարդասպան կինը սակայն չէ ձերբակալուած: Այլ՝ դրացիներու բարի վկայութեան եւ քաղաքապետին խնդրանքին վրայ, ժամանակաւոր կերպով ազատ թողուած է:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶ, 26/4/1928

Ստորագրեալներս, անդամներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղին եւ մեծամասնութիւն Առաջին խումբին (8 խաղացող 11ի վրայ) հրապարակաւ կը ծանուցանենք այդ Միութեան վարչութեան թէ այս օրուընէ սկսեալ կը հրաժարինք այդ մասնաճիւղէն, չհանդուրժելով վարչութեան անկերպարան գործունէութեան:

Ստորագրեալներս եւ 16 հին անդամներ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, կազմած ենք «Տորք» մասնաճիւղը, շարունակելու մեր մարզական գործունէութիւնը: Կը խնդրենք մեր հին բարեկամներէն եւ համակիրներէն միանալ մեզի եւ ձեռք ձեռքի տալ, նոր կազմակերպութեամբ բարձրացնելու հայ մարզական անունը, միշտ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ:

Ստորագրութիւններ.— Խմբապետ՝ Մկրտիչ Մկրտիչեան, Վ. Տէվէճեան, Կ. Կարապետեան, Պարոյր Ջալըգեան, Հրայր Գանթարճեան, Շահան Մէրասեէտիեան, Գամէր Գասապեան, Օ. Գրիգորեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱԼԻՖԱՆ ՈՒ ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԿԻՆԸ

(ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Միայն Ալլահն է մեծ ու իմաստուն, պատասխանեց միւֆթին, ես պարզապէս կազիֆ կը կոչուիմ, մարդիկ չէյխ կ'անուանեն զիս, իսկ մեր մեծ խալիֆա Հարուն-էր-Րաշիտը, նշանակեր է զիս, իր ուժերէս վեր ծառայութեան, մեծ միւֆթի: Քու բախտդ է, որ աղջիկ իմ դուռս ես եկեր եւ ո՛չ թէ հասարակ մէկու մը: Պարզ հանդուցիչ մը եթէ պատահած ըլլայիր, անիկա, իմ «ֆէթվա»յիս համաձայն, կամ ոստիկան պիտի կանչէր, կամ ինքն իր ձեռքով քարկոծէր քեզի:

— Դո՛ւն ինչպէս պիտի վարուիս հետս...սարսափած կերպով բացագանչեց Ֆաթմա Հանըմը:

— Ե՞ս: Ոչինչ: Ես պիտի հիանամ քու վրադ: Օրէնքը շունի կը նմանի, ան կը խածնէ ուրիշները, իսկ կը քծնի իր տիրոջ ու կը փաղաքշէ զայն: «Ֆէթվա»ն խիստ է, բայց ես եմ զայն գրողը: Սեպէ, որ քու տունդ ես եղբօրս աղջիկը: Երգել կ'ուզես՝ երգէ, պարել կ'ուզես՝ պարէ:

Բայց երբ թմբուկին ձայնը հնչեց՝ միւֆթին սթափեցաւ:

— Կամա՞ց, կը լսեն, իսկ եթէ յանկարծ անհետ գատըն իմանայ թէ գիշերը մեծ միւֆթիին քով օտարականուհի մըն է եկեր... Օ՜, այդ ստորադասները: Օձը չի խայթեր օձը. իսկ այդ ստորադասները մէկզմէկու վնասելու մասին միայն կը խորհին: Ի հարկէ գեղեցիկ է այս կինը եւ ես ուրախութեամբ զինքը իմ «հարէմ»իս պարուհիներէն առաջինը կը դարձնէի...բայց իմաստութի՛ւն, մեծ միւֆթի՛: Իմաստութիւն... Այս յանցապարը գատըին քով պիտի ղրկեմ ես: Թո՛ղ անոր առջեւ պարէ: Եթէ գատըն յանցաւոր ճանչնայ զինքը եւ հրամայէ գլխատել, այն ատեն արդարութիւնն է որ կը կատարուի... իմ «ֆէթվա»ներուս օրէնքները դեռ ո՛չ մէկ ատեն փոփոխուած են, իսկ այն օրէնքը որ չի փոփոխուիր՝ կը դադրի իսկական շուն ըլլալէ, անկէ վախնալէ կը դադրին: Բայց եթէ գատըն հիանայ անոր վրայ եւ ներէ իրեն, այն ատեն անիծած օձին թոյնը հանուած կ'ըլլայ արդէն: Եւ գատըն պիտի կրնայ հանգիստ կերպով պառկիլ ա՛յն մեղաւորներուն քով, որոնց մասնակից է եղեր ինքը, դատաւորը:

Եւ մեծ միւֆթին երկտող մը գրեց գատըին:

«Մեծ գատը: Քեզ, որպէս Պաղտատի բարձրագոյն դատաւորին, կը ղրկեմ, իմ «ֆէթվա»յիս դէմ մեղանչող այս յանցաւոր կինը: Ինչպէս բժիշկը ամէնէն վտանգաւոր հիւանդութիւնն իսկ կը քննէ առանց վախնալու թէ կրնայ վարակուիլ, այնպէս ալ դո՛ւն քննէ այս մեղապարտը: Նայէ՛ իրեն եւ իր պարին. եւ եթէ իմ «ֆէթվա»յիս դէմ յանցաւոր գտնես, արդարութիւնը կանչէ, իսկ եթէ տեսնես որ ներողամտութեան է արժանի, այն ատեն սրտիդ մէջ պահած ներողամտութեանդ կոչ ըրէ: Որովհետեւ ներողամտութիւնը արդարութենէն աւելի բարձր է: Արդարութիւնը երկրիս վրայ է ծներ, իսկ ներողամտութեան հայրենիքը երկինքն է»:

Մեծ գատըն ալ չէր քնացած:

Անիկա վաղուան ա՛յն դատերուն համար որոշումներ կը գրէր, որոնցմով պիտի զբաղէին իրենք, որպէս զի զուր տեղը սպասեցնել չտային այն մեղապարտները, որոնք դատի կը սպասէին:

Երբ Ֆաթմա Հանըմը գատըին քով առաջնորդեցին եւ ան կարդաց միւֆթիին գրած երկտողը՝ ըսաւ.

— Ա՜, հին աղուէս: Կ'երեւի թէ ինքն արդէն խախտեր է իր իսկ «ֆէթվա»ն, ու այժմ ալ կ'ուզէ, որ մենք ալ իրեն պէս վարուինք:

Եւ դառնալով դէպի Ֆաթմա Հանըմը, ըսաւ.

— Այդպէ՛ս ուրեմն, օտարական, դուն արդարութիւն ու հիւրասիրութիւն կը փնտռես: Շատ լաւ: Բայց որպէսզի ճշմարտութիւնն ըսեմ քեզի, պէտք է որ քու բոլոր յանցանքներդ գիտնամ: Պարէ՛, երգէ՛, կատարէ բոլոր յանցանքներդ: Մէկ բան միայն լաւ գիտցիր, թէ դատաւորին առջեւ ոչի՛նչ պիտի ծածկես: Ատկէ կախում ունի արդարութեան վճիռը: Ինչ կը վերաբերի հիւրընկալութեան, այդ արդէն դատարանի մասնագիտութիւնն է: Դատաւորը միշտ աւելի երկար կը պահէ իր հիւրերը, անոնց ուզածէն աւելի:

Եւ գատըին տան մէջ այդ գիշեր դափը կը հնչէր:

Մեծ միւֆթին չսխալեցաւ:

Հարուն-էր-Րաշիտը այդ գիշեր չքնացաւ. եւ իր սովորութեան համաձայն կը թափառէր Պաղտատի փողոցներուն մէջ:

Խալիֆային սիրտը կը ճնշուէր ցաւէն:

Ա՞յս էր իր ուրախ, աղմկոտ, անհոգ ու սովորաբար կէս գիշերէն առաջ չքնացող քաղաքը:

Այժմ բոլոր տուներէն խռմփոց միայն կը լսուէր:

Յանկարծ խալիֆային սիրտը թրթռաց:

Դափի ձայն լսեց:

Կը նուագէին,—ի՛նչ տարօրինակ բաներ — մեծ միւֆթիին տան մէջ:

Քիչ ետքը ձայները լռեցին հոն:

— Ամէն ինչ հրաշալի է այս գեղեցկագոյն քաղաքին մէջ.— բացագանչեց խալիֆան ժպտելով,—այն ատեն, երբ մոլութիւնը կը քնանայ, առաքինութիւնն է որ կ'ուրախանայ:

Ու վերադարձաւ պալատ՝ սաստիկ հետաքրքրուած թէ ի՛նչ կը կատարուէր այդ գիշեր մեծ միւֆթիին տան մէջ:

Հազիւ սպասեց մինչեւ լոյս եւ երբ ծագող արեւի վարդագոյն ճառագայթները ողողեր էին Պաղտատը, անցաւ իր պալատին առիւծի սրահը եւ բարձրագոյն ատեան հրաւիրեց:

Հարուն-էր-Րաշիտը նստած էր գահին վրայ: Անոր քով կեցած էր իր պատուի ու զօրութեան պահապանը, զինուած, ու մերկ սուրը ձեռքին:

Խալիֆային մօտ նստած էր մեծ միւֆթին՝ խոշոր զմրուխտը «չալմա»յին մէջ:

Ձախ կողմը նստած էր մեծ գատըն՝ մեծ սուտակ մը փաթթոցին մէջ:

Խալիֆան ձեռքը դրաւ մերկ սուրին վրայ եւ ըսաւ.

(Շար. 3) Վ. ՏՈՐՈՇԵՒԻՉ

ւին չկան ապահովութեան ուրիշ միջոցներ, որ թոյլ տան երկրի մը հրաժարիլ զինուելէ: կարեւորութիւնը զոր կուտանք երկրի պաշտպանութեան միջոցներուն, կատարելապէս արդար է: Եւ սակայն, եթէ նկատի առնուին երկրին աշխարհագրական դիրքն ու պէտքերը, մարդ դիւրաւ կրնայ համոզուիլ թէ մենք կը գոհանանք այդ միջոցներու նուազագոյնով:

Ներքին, արտաքին եւ ելմտական քաղաքականութեան մասին Ըմէնթ փաշայի ճառը լսելէ վերջ, Ազգային ժողովի 243 ներկայ անդամները միաձայնութեամբ վստահութիւն յայտնեցին դահլիճին:

Յունաստանի արտաքին քաղաքականութիւնը

Հելլէն արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոս *Թանի* Աթէնքի թղթակցին յայտարարած է.

— Դժուար է Պալքաններու մէջ շատ մը ազգերու միջեւ դաշինք մը կնքել: Աւելի գործնական է երկու կամ երեք պետութեանց միջեւ յաջորդական դաշինքներ կնքել: Այս ձեւով միայն կարելի է իրական եւ տեւական խաղաղութիւն ապահովել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Այս քաղաքականութիւնը իրականացնելու սկզբնաւորութիւն մըն է՝ հելլէնեւռումէն համաձայնութիւնը: Միւս կողմէ գաղտնիք մը չէ թէ սպառազինութիւնները սահմանափակելու դաշնագիր մը առաջարկած էինք Թուրքիոյ. երկուստեք փափաք յայտնուեցաւ ոչ-յարձակողական եւ իրաւարարական դաշինք մը կնքելու: Սակայն որպէսզի նման դաշինք մը անուանական չըլլայ, պէտք է ձեւ մը գտնել՝ հելլէնեւթուրք վէճերը արագօրէն կարգադրելու համար: Եթէ երկու կողմէն ալ բարի կամեցողութիւն ցոյց տրուի, դժուար չպիտի ըլլայ լուծումի մը յանգիլ:

«Եուկոսլաւիոյ հանդէպ մեր դիրքը շատ որոշ է: Կը փափաքինք առեւտրական դիւրութիւններ տալ անոր՝ Սելանիկի ճամբով, պայմանաւ որ այս առթիւ Եուկոսլաւիոյ ներկայացնելիք առաջարկները Յունաստանի վեհապետական իրաւունքներուն եւ ընդհանուր շահերուն չվնասեն:

«Պուլկարիոյ հետ բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ կը մշակենք: Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ հետ կ'ուզենք բարեկամական կապեր հաստատել ճիշտ այնպէս, ինչպէս ունէինք 1912ին:

Կորնթոս դարձեալ կը ցնցուի

Աթէնքէն կը հեռագրեն Ապրիլ 30 թուականով.—

Երէկ կէսօրին սաստիկ ցնցում մը ծանր վնասներու ենթարկեց Քէհէօ գիւղը՝ Կորնթոսի մօտ. աւելի քան 100 տուներ ամբողջովին քանդուեցան, իսկ 150 տուն մասամբ վնասուեցաւ: Կորնթոսի նաւահանգիստը խարսխած «Անթրէնթ» շոգենաւին համբորդները կը պատմեն թէ նաւը ուժգին ցնցումներ կրած է շարժի ընթացքին:

Նոր վնասներու ենթարկուած է նաեւ Լութրաքին, իսկ Վէլոյի մէջ 10 տուներ կործանած են: Վնասուած են նաեւ Քիաթօ, Սիսիոն, Ասսոս եւ Նէմէա:

Ամէն կողմէ օգնութիւններ կը հասնին Կորնթոս: Ֆրանսական «Սթրազպուրկ» յածանաւը Կորնթոս հասաւ երէկ եւ աղէտեալներուն բաժնեց հագուստ, ուտելիք ու դեղ: Ասկէ զատ, ֆրանսական կառավարութիւնը մանուկներուն համար մեծ քանակութեամբ խտացած կաթ ղրկած էր: Յածանաւին բոլոր նաւազները, 400 հոգի, ցամաք ելան եւ աղէտեալներուն համար փայտէ տաղաւարներու շինութեան կ'օգնեն: Աթէնքի ֆրանսական դեսպան Քլէման Սիմոն կիրակի օր այցելեց աղէտեալներուն. իսկ Կորնթոսի մետրապոլիտը «Սթրազպուրկ»ի հրամանատար ծովակալ Հէրի շնորհակալութիւն յայտնեց:

Րումելիի երկաթուղիները

Շաբաթ օր Պոլսոյ մէջ գումարուեցաւ Րումելիի երկաթուղիներու ընկերութեան ընդհ. ժողովը: Վարչական խորհուրդը առաջիկայ նիստի մը յետաձգեց շահաբաժին որոշելու կամ դրամագլուխին մէկ մասը վճարելու խնդիրները: Այս կարգադրութիւնը եղած է անոր համար, որ Էնկիւրիի Ազգային ժողովը տակաւին չէ վաւերացուցած Թուրք կառավարութեան եւ ընկերութեան միջեւ կնքուած համաձայնագիրները: Ըստ այդ համաձայնութեանց, ընկերութիւնը այսուհետեւ փոխանակ 7000ի, հասոյթներէն պիտի ստանայ տարեկան 13.000 ֆրանք ոսկեդրամ, իւրաքանչիւր քիլոմեդրի համար: Այս համաձայնագիրը վաւերացուած է Էնկիւրիի գործավարներու խորհուրդին կողմէ եւ շուտով պիտի անցնի Ազգային ժողովի օրակարգը:

Մայիս մէկը

Մայիս մէկի աշխատաւորական տօնը անցաւ խաղաղ: Փարիզ իր ամենօրեայ երեւոյթն ունէր. միայն, ինչպէս ամէն տարի, երէկ ալ «թաքսի»ները չէին աշխատեր եւ փողոցները նուազ խճողուած էին: Աշխատանքը դադրեցուցած էին նաեւ կարգ մը գործարաններ, ինչպէս Սիթրոէնը: Սակայն Ռընօ բաւական սովորականին առտուն կանուխ բացաւ իր դուռները: Ոստիկանութիւնը այս կողմէն միջադէպերէ վախնալով, գրեթէ շղթայի տակ առած էր ամբողջ գործարանը: Մինչեւ թերթս մամուլը դրուիլը ոեւէ միջադէպ չէր ծագած: Չէին աշխատեր միայն համայնավար բանուորները:

Համայնավար սէնդիկային կողմէ Երկուշաբթի օրուընէ ի վեր թռուցիկներ կը բաժնուէին՝ հրաւիրելով աշխատաւորները ցոյցեր կազմակերպել՝ զանազան պահանջներ ընելու համար: Թռուցիկ բաժնողներէն 13 հոգի ձերբակալուեցան:

«Փոփիւլէր» չհրատարակուեցաւ երէկ, իսկ «Իւմանիթէ» հրատարակուեցաւ «Մայիս մէկ» անունով: Այսօր ալ լոյս չեն տեսներ «Քոթիտիէն»ը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ համայնավար երեսփոխաններէն Մէնէթրիէ իբրեւ …րտես բանտարկուած ըլլալով, կը կարծուի թէ ընտրութիւնը չեղեալ պիտի նկատուի:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախարար Ֆալիէր երեսփոխան ընտրուած չըլլալով, իր հրաժարականը ներկայացուց վարչապետ Փուանքարէի:

ՓԱՐԻԶԻ Ուսանողական ոստանին մէջ ամերիկեան տան հիմնարկէքը կատարուեցաւ առջի օր: Ճառեր խօսեցան ամերիկեան դեսպան Մայրըն Հէրրիք, դատական նախարար Լուի Պարթու եւ ուրիշներ: Ծախք պիտի ըլլայ 10 միլիոն տոլար եւ շինութիւնը պիտի աւարտի 1930ին:

ԱՐՏԱՔԻՆ նախարար Պրիան, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր հիւանդ էր, սկսած է աղէկնալ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿՈՎ ՓԱՐԻԶԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ
ԱՅՍՕՐ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ ԺԱՄԸ 9ԻՆ
Salle Colonialeի մէջ, 34 Rue de Stassart, BRUXELLES

Յայտագրին մէջ դասական եւ նոր կտորներ, սպանիական, ֆրանսական եւ հայ ժողովրդական երգեր:

Կ'ընկերանայ Օր. ՄԱՐԱ ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ՝ դաշնակահարուհի:
Տոմսերու համար դիմել՝ Delvigneի, 19 Rue de Namur.

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի *Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական դասախօսութիւնը՝ վաղը Եշ. իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը: Նիւթ «Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը»: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլօրիա: Պ. Գ. Ճիզմէճեան կը ներկայացնէ իր բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Օր. Սիրվարդ Սրապեանէ հանդիպիլ Պ. Վ. Եարճանեանի, 5 Cardinal Mercier.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի կիւրնցի Զաքէոս Քիզիրեան որ Մարսէյլի մօտակայ գիւղերը կը գտնուի: Իմացնել՝ Յակոբ Տէր Սարգիսեանի, 10 Rue du Paradis, Valance, Drôme.

— *Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր-Զօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝* Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

Կը փնտռուի Սեբաստացի Արշալոյս, հօր անունը՝ Ստեփան, մօր անունը՝ Էլմաս, աքսորի միջոցին Հոմսի կողմերը կորսուած է: Այժմ Պոլիս ըլլալը կը կարծուի: Իմացնել՝ Mihran Mardirossian, Bat. H. No. 39, Charvieu, Isère.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ զաւակս Իգմիրցի Զարեհ Պէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անունը Պետրոս, մօր անունը Վառվառա, որ Իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է: Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— Կը փնտռուի Եալովայի Գըլըճ գիւղացի Յակոբ Գրիգորեան, 30 տարեկան, հօր անունը Գրիգոր, մօր անունը Հեղինէ: Ընդհ. տարագրութեանց ատեն աքսորուած էր Արաբիոյ կողմերը: Համամի շրջանները գտնուած է ամբողջ պատերազմի ընթացքին եւ Զինադադարին սկիզբները տեսնողներ եղած են: Իմացնել իր եղբօր՝ Համբարձում Գրիգորեանի Str. Stéfan Celmare 456, Braila, Rumania.

Կը խնդրուի սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Մերտէկէօզցի Գրիգոր Գայլուստեան (կամ Գումպէն), հօր անունը Գալուստ, մօր անունը Ազավնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՁԵՐՔԷԶՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

4 Մայիս իրիկունը ժամը 9ին Cercle de l'Indépendance, Place de l'Odéon, Café Voltaire.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՅԻՍ 1928
3 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 637 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ԱՐԱԳ

կաթիլ կաթիլ գումարներ կը հասնին «Յառաջ»ի, շարժի զո՜հերուն համար, իբրեւ եղբայրական աջակցութիւն։

Խոստովանինք որ մասնաւոր ճիգ մը չեղաւ այս անգամ, ինչպէս Շիրակի աղէտին առթիւ, երբ շարժման մէջ դրուած էին բոլոր ուժերը, հանրային եւ քաղաքական։

Ճիշդ է, պարագաները տարբեր են։ Շիրակը՝ Հայաստան էր, իրապէս մօտ՝ ամէն մէկ հայրենակցի սրտին։ Իսկ Պուլկարիան, կամ աւելի ճիշդ Ֆիլիպէն՝ հեռաւոր բանի մը տպաւորութիւնը կ՚ընէ։

Կը թուի թէ տակաւին լրիւ չէ հասկցուած խնդիրը։ Շատեր կը կարծեն թէ կ՚ուզենք մասնակցիլ ընդհանուր, միջազգային ձեռնարկի մը։ Ուրիշներ, որոշ գաղափար չունին պուլկարահայ գաղութի արժէքի եւ կարողութեան մասին։

Ահա թէ ինչո՛ւ ստիպուած ենք նորէն անդրադառնալ, եւ բացատրել թէ «բանը ինչո՛ւմն է»։

Անհելի ցնցումները ենթարկուեցան հարաւային Պուլկարիան եւ Յունաստանի որոշ մասերը։ Առաջին երկրին մէջ նախ կործանեցաւ պուլկարաբնակ Չըրփան քաղաքը, եւ քանդուեցաւ կէս առ կէս Ֆիլիպէն, որ եօթը հազար հայութիւն կը հաշուէ։ Իսկ Յունաստանի մէջ կործանեցաւ Կորնթոսը։

Աղէտէն անմիջապէս յետոյ, օգնութիւն տեղալ սկսան չորս կողմէն։ Շարժման մէջ դրուեցան միջազգային մարդասիրական բոլոր հաստատութիւնները, եւ կառավարական օրկանները։ Մարտանաւեր անգամ փութացին յունական ջուրերը, հանդերձեղէն, ուտելիք եւ դեղ տանելով։ Նմանօրինակ օգնութիւններ եղան եւ կ՚ըլլան նաեւ Պուլկարիոյ մէջ։

Մենք ատոնց պակասը լրացնելու համար չէ որ հանգանակութեան ձեռնարկած ենք։ Ծիծաղելի պիտի ըլլա՜ր այդպիսի յաւակնութիւն մը։

Մեր նպատակը շատ պարզ է։ Արկածահար շրջաններէն Ֆիլիպէն՝ տեսակ մը Հայնոց է, հոծ եւ համախումբ։ Ամբողջ գաւառը 10—12,000 հայրենակից կը համրէր քանի մը տարի առաջ։ կենսունակ եւ չարքաշ գաղութ մը։

Մեր թղթակիցներէն եւ տարբեր աղբիւրներէ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Ֆիլիպէի 7000 հայութենէն հազարը միայն ի վիճակի է ատեն մը իր գլուխը պահելու։ Մնացածը, եւ առնուազն չորս հազար հոգի աւուր հացի կարօտ են։ Զըրկուած՝ բնակարանէ եւ գործէ։ կծկուած՝ վրաններու, փախթներու կամ թիթեղներու եւ տախտակներու մէջ։

Կառավարութիւնը խտրութիւն չի դներ աղէտեալներուն միջեւ։ Բայց, ինչպէս կը կարդաք օրը օրին, անոր միջոցներն ալ սահմանափակ են։ Ջախջախուած եւ աղքատացած, ան իր աչքին առջեւ ունի հարիւր հազարաւոր ազգակիցներու սեւ թշուառութիւնը։ Եւ հասկնալի է որ ամէնէն առաջ անոնց մասին պիտի մտածէ։

Հաստատուեցաւ որ կառավարութիւնը ձրի հաց կը բաժնէ չքաւորներուն։ Բայց, այս օգնութիւնն ալ կ՚ըլլայ միայն անոնց որոնք մարդահամարի տետրակին մէջ արձանագրուած են իբրեւ բանուոր։

Արդ, ինչպէս կը հաղորդէինք երէկ, «կան շատ մը մանրմունր խանութպաններ որոնք շարժին ատեն հազիւ քանի մը տասնեակ լէվա ունէին իրենց գրպանը, եւ այսօր մնացած են առանց դրամի»։ Միւս կողմէ, խնդրական է որ կառավարութիւնը կարենայ մինչեւ վերջը օգնել նոյն իսկ ամէնէն կարօտներուն։

Ահա թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ գտանք եղբայրական օգնութեան ձեռնարկ մը կազմակերպել նա՛եւ այստեղ։

Այս պարտականութենէն չի կրնար խուսափիլ ո՛ր եւ է բախտաւոր գաղութ, որ կը գուրգուրայ մեր ժողովուրդի յետին համրանքին վրայ եւ կը հաւատայ մեր ապագային։

Մանաւանդ որ այդ պարտականութիւնը կը յիշեցնէ Ֆիլիպէն ինք, սրտաբաց պարզելով իր կացութիւնը։

Եւ այս այն գաղութն է, որ ոչ միայն խոշոր արժէք մը ունի իր որակով եւ քանակով, մեր հայրենիքին համար, այլ եւ, միշտ յառաջ նետուած է, բոլոր հանրօգուտ ձեռնարկներու ատեն, հարիւր հազարաւոր լէվաներ տրամադրելով առանց տատանելու։

Ի՞նչպէս կարելի է ինքն իր վիճակին ձգել այս թանկագին համրանքը, խնայել անոր սպասած անմիջական օգնութիւնը։

Չմոռնանք ուրիշ պարագայ մը։ 1922ի գաղթին, երբ 20,000 փախստականներ Պուլկարիա ապաստանեցան, մեծ մասը տեղաւորուեցաւ հարաւային Պուլկարիոյ մէջ, — Ֆիլիպէ, Խասքեօ (ամբողջովին նոր գաղութ), Թաթար Փազարճըք, Պուրկաս, եւ շրջանները։ Ասոնց ամէնէն բախտաւորն էր Ֆիլիպէն, որ կրնար ի հարկին իր եղբայրական բազուկը երկարել շրջակաները, եւ աւելի հեռուները։

Հիմա բոլորը նոյն վիճակին մէջ են։ Խասքովն չէ կործանած, բայց նոյնքան մտահոգ վիճակ ունի։

Կարճ, — արկածահար գաղութները մարդկային զոհեր չտուին շարժին, բայց կրնան տալ հիւանդութեան, անօթութեան եւ ցուրտին։

Իսկ մենք ինչո՞ւ կը դանդաղինք այս հազարաւոր հայրենակիցներու, մեծ մասով տա՛սն անգամ կործանած ՛եւ նորէն ոտքի կանգնած բազմութիւններու թշուառութեան առջեւ։

Քիչ մը աւելի արագ, հայրենակիցնե՛ր։

Եւ քիչ մը աւելի առատաձեռն, դո՛ւք, Բարեգործական, Կարմիր Խաչ, Հայրենակցական Միութիւններ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՊՏՈՅՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հայ արիներու դէպի Լոնտոն պտոյտին առթիւ, Սելանիկի Հորիզոնը կը նկատէ խմբագրականի մը մէջ (22 Ապրիլ).

— «Աղքատ են մեր արիները, նիւթապէս։ Բայց հարուստ՝ հոգեկան ուժով, բարոյական արժէքներով։ Եւ իրենց մատղաշ տարիքին մէջ, սորված են ոչինչէն «բուրգեր» բարձրացնելու հրաշագործ գաղտնիքը։ Հո՛ս իսկ է անոնց հոգեկան ու բարոյական ուժի արժէքը։ Տակաւին երէկ, հրդեհէ փախած արկածեալներու պէս մերկ ու ոտաբոպիկ, անոնք այսօր ունին արդէն այն՝ ինչ որ ունին չէն ու բարգաւաճ բոյներու մէջ մեծցող իրենց տարեկիցները։ Հանրային լումաներով, խոնարհ խաւերու խրախոյսով, այլ մանաւանդ իրենց եռանդուն ձեռներէցութեամբ, մեր արիները կը փշրեն բոլոր անկարելիութիւնները եւ օտարի առջեւ կը ներկայանան՝ սուղ գնուած ու արդար հպարտութիւնը իրենց պճլտուն աչքերուն մէջ, կենսունակ, արի եւ «մի՛շտ պատրաստ» նոր խոյանքներու, նոր յաջողութիւններու համար։

Գիտցա՞ն արդեօք անգլիացի սկաուտներու վարիչները, թէ հայ արիները, հանրային նուիրահաւաքութեամբ միայն կրցան գնել իրենց շոգենաւի ու երկաթուղիի տոմսերը։ Գիտցա՞ն արդեօք, թէ թափառական ժողովուրդի մը նորահաս սերունդը իր թռիչքը կը փորձէ այնքան դառն ու դժուարին պայմաններու տակ։ Եթէ գիտցան, ապահովաբար, առաւել եւս գնահատեցին մեր սկաուտներու ճիգերը եւ այն գուրգուրանքը, զոր այս ժողովուրդը, մինչեւ իսկ իր նեղ օրերուն մէջ կը տածէ իր նորածիլ սերունդին հանդէպ, անոր ֆիզիքական ու հոգեկան աղնուացումը ձեռք ձգելու, անոր ընդոծին կենսունակութիւնը, միշտ թարմ, միշտ վառ պահելու համար։

Ի՛նչ փոյթ, թէ նիւթին կարօտութիւնը ունին մեր պատանիները։ Ի՛նչ փոյթ, թէ նիւթին պարտադրած կաշկանդումը, Լոնտոնի սկաուտական բանակումին համար, հազիւ քանի չափ արիներու առաքումը կը թոյլատրէ, երբ ուրիշներ, հարիւրներ կրնան մէկտեղել եւ աւելի լայն, աւելի լիառատ պայմաններու ներքեւ։ Մեր քանը դարձեալ կ՚արժէ անոնց հարիւրը, որովհետեւ մերինը՝ կաթիլ առ կաթիլ հաւաքուած վճիտ ջուրն է, իսկ անոնցինը՝ պատրաստ ծովերու անսպառ ու անծայրածիր տարածութիւնը։»

ԼԻՆՏՊԷՐԿԻ ՆՈՐ ԹՌԻՉՔՆԵՐԸ

Լինտպէրկ կը պատրաստուի յառաջիկայ Յունիսին սկսիլ նոր թռիչքներու շարքի մը։ Իրեն պիտի ընկերանայ հազարապետ Լէնֆիըր։ Այս անգամ ճամբայ պիտի ելլէ Նիւֆաունտլէնտէն՝ բոլորովին մետաղեայ, երեք շարժանիւնոց Ֆորտ օդանաւով մը։ Ու Եւրոպայի շրջանը սկսելէ առաջ, պիտի երթայ Կրինլէնտ, Այսլէնտ, յետոյ Լոնտոն։ Երկու յայտնի օդանաւորդները Եւրոպայի շրջանը կատարելէ վերջ, կը ծրագրեն անցնիլ Ռուսիա, Հնդկաստան եւ Ասիոյ գլխաւոր երկիրները։

Շուէտի կառավարութիւնը արդէն հրաւիրած է Լինտպէրկը՝ այցելելու իր նախահայրերուն երկիրը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլիոյ վերջնագրին պատասխանը

Գահիրէէն կը հեռագրեն Մայիս 1 թուականով.—

Այս գիշեր ժամը 10ին Անգլիոյ մարզպան Լորտ Ճորճ Լոյտի յանձնուեցաւ Եգիպտոսի պատասխանը անգլիական վերջնագրին։ Եգիպտական կառավարութիւնը իր պատասխանին մէջ կ՚ըսէ թէ Եգիպտոս նոյնքան հետաքրքրուած է օտարականներու պաշտպանութիւնով, որքան Անգլիա, ու ցաւ կը յայտնէ թէ Անգլիա միջամուխ կ՚ըլլայ Եգիպտոսի օրէնսդրական գործերուն, ինչ որ կարելի չէ հաշտեցնել սահմանադրական կառավարութեան սկզբունքներուն հետ։

Վերջացնելով, կ՚ըսէ թէ եգիպտական կառավարութիւնը փափաքելով խաղաղ յարաբերութիւններ պահպանել երկու երկիրներուն միջեւ, ուրիշ բան չի կրնար ընել, եթէ ոչ հանրային հաւաքոյթներու օրինագիծին վիճաբանութիւնը յետաձգել մինչեւ խորհրդարանի Նոյեմբերի նստաշրջանը։

«Թայմզ»ի Գահիրէի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Եգիպտոսի քաղաքական բոլոր շրջանակներուն մէջ ալ դժգոհութիւն առաջ բերած է Անգլիոյ վերջնագրին տրուած պատասխանը, որով կ՚ըսուի թէ օրինագիծին վիճաբանութիւնը յետաձգուած է։ Բոլոր ըսուածներէն եւ ոչ մէկ զիջում ընելու մասին տրուած հաւաստիքներէն յետոյ, Եգիպտոսի ազգայնականները կամ ամէն գնով պէտք է մերժէին վերջնագիրը եւ կամ բոլորովին տեղի տային, յայտնելով թէ անկարելի է դիմադրել Անգլիոյ։

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ եղածը մետասանեբորդ ժամու անձնատուութիւն մըն է, որ ոտքի տակ կ՚առնէ ազգային արժանապատուութիւնը, առանց երկիրը փրկելու այն տագնապալի կացութենէն որուն մատնուած է վերջնագրին պատճառաւ։ Դահլիճը իր այս առաջարկը ներկայացուցած ատեն ո՛չ նպատակ ո՛չ ալ յոյս ունեցած է կացութիւնը փրկելու. ու շատ քիչ է թիւը անոնց, որոնք կը կարծեն թէ Անգլիա ընդունելի պիտի նկատէ ատիկա։ Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ Եգիպտոս հաշտարար ոգի կը սնուցանէ։

*** Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ Չէմպըրլէյն չուզեց որոշ պատասխան մը տալ այն հարցումին թէ Եգիպտոսի պատասխանը բաւարա՞ր է։ Անգլիա գրաւոր հաւաստիք պիտի պահանջէ Եգիպտոսէն թէ խնդրոյ առարկայ օրինագիծը ոչ թէ յետաձգուած, այլ վերջնապէս լքուած է։

Աշխարհի կողմէն Մայիս Մէկի առթիւ

Մայիս մէկը խաղաղ տօնուեցաւ Ֆրանսայի մէջ, սակայն ուրիշ երկիրներու մէջ զանազան միջադէպեր պատահեցան։

Վարշաւայի մէջ լեհ ընկերվարականներն ու համայնավարները (այս վերջինները գրեթէ բոլորն ալ Հրեայ), թափօր կազմած ցոյցեր կը կատարէին փողոցներուն մէջ, երբ Օփեռայի հրապարակին վրայ ընդհարում մը ունեցան։ Հեռագրի մը համաձայն, կռիւի պահուն սպաննուած են 10 և վիրաւորուած 235 հոգի, որոնց 60ը ծանր կերպով։ Ոստիկանութիւնը երբեք չմիջամտեց։ Յաղթական ելան ընկերվարականները։ Զոհերուն մեծ մասը համայնավարներ են, բոլորն ալ Հրեայ, բացի երեքէն։

Լէմպէրկի մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 70 համայնավար պետեր, ու գրաւեց Մայիս 1ի առթիւ Գ. Միջազգայինին ղրկած հրահանգին մէկ օրինակը։

Ամբողջ Ռուսիոյ մէջ, աշխատաւորական տօնը տօնուեցաւ մեծ հանդիսաւորութեամբ. մինչեւ յետին գիւղը՝ հաւաքոյթներ և թատերական ներկայացումներ տեղի ունեցան։ Մոսկուայի մէջ կարմիր բանակի զօրանցք եւ բանուորական բարեկենդան տեղի ունեցաւ։ Զանազան լեզուներով ճառեր խօսուեցան, դատապարտելով Ազգերու Դաշնակցութիւնը եւ փառաբանելով «համայնավար կուսակցութեան մեծ յաղթանակը Ֆրանսայի ընտրութեանց մէջ.»»։

Անգլիոյ բանուորական կեդրոններուն մէջ համայնավար գործադուլներ բացօթեայ հաւաքոյթներ ունեցան։ Լոնտոնի մէջ բանուորական թափօր մը՝ եզերուած հեծեալ ոստիկաններով, Էնպէնքմէնթէն մինչև Հայտ Փարք գնաց, ուր ճառեր խօսուեցան պահպանողական կառավարութեան, նոյնիսկ աշխատաւորական կուսակցութեան դէմ։

Պերլինի մէջ, 150,000 ընկերվարական և համայնավար աշխատաւորներ հաւաքուեցան Թրէփթովի փարքը։ Լիթուանիոյ մէջ նախապէս ձերբակալուեցան 72 համայնավարներ եւ գրաւուեցան զանազան թռուցիկներ։ Թոքիոյի մէջ 20,000 ընկերվարական բանուորներ տողանցք կատարեցին՝ 3000 ոստիկաններու հսկողութեան տակ։ 36 հոգի ձերբակալուեցաւ։

Լահէյի մէջ ընկերվարականները անթելով Մայիս Մէկի ծրագիրը կը հաղորդէին ամբողջ քաղաքին, երբ ֆաշիստները անթելի սենեակը մտնելով խորտակեցին գործիքը։ Շէնքին ներսը եւ փողոցին մէջ ընդհարումներ տեղի ունեցան։

Ֆրանսայի ընտրութիւնները եւ բոլշեւիկները

Թայմզի Րիկայի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Խորհրդային կառավարութիւնը այս շաբաթ մեծ դժուարութիւններ քաշեց՝ բացատրելու համար թէ ինչո՞ւ համայնավարները ո եւ է աթոռ չշահեցան առջի կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ։ Առանց սպասելու համեմատականի ընտրու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

«ԿՈՐԾԱՆՈՒԱԾ»ՆԵՐ

Խաչ հանեցէք ու ծափ զարկէք, քանզի Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը 20,000 ֆրանք նպաստ յատկացուցած է Ֆիլիպէի հայ աղէտեալներուն։

Ու այդ 20,000 ֆրանքը դրած է պուլկարական կլիմայի տակ, որպէսզի հասակ ու լայնք նետելով, ըլլայ 110,000 լէվա։

Շատ ապշեցուցիչ է որ, այդ 20,000 ֆր.ը երկրաշարժին վայրը փոխադրելու համար ռամկավար հովկուլ մը պաշտօնի չէ կոչուած, 10,000 ֆրանք ամսականով ու երթուդարձի առաջին կարգի տոմսակով։ Յուսահատելու չէ։ Բարեգործականը իր մխումներէն ու «Թրըսթ»ներէն վերջ՝ խնայողութիւն ընել ալ գիտէ։ Ի՞նչ հարկ այլեւս կաթսայ մը ոսկոր փոխադրել տալու համար, երկու քննիչ-հսկիչ-պաշտօնեայ բռնելու։

Եւ մանաւանդ, ի՛նչ հարկ շատ աւելին ղրկելու, երբ 20,000 ֆր.ը պուլկարականի վերածելով, կընանք ունենալ մեծ թիւ մը, կշտացնելով աղէտեալներուն եւ քննադատներուն աչքերը։

Եւ, վերջապէս, կարելի չէ կիսակործան Պ. Ֆիլիպէին 20,000էն աւելի տալ, երբ շատ աւելի «կործանուած» ուրիշ մէկու մը 10,000 ֆրանք կը տրուի։

Գուցէ ոմանք ըսեն թէ՝ շատոնց կործանուած այդ մէկը ամէն ամիս 10,000ֆրանք կ՚առնէ, իսկ Ֆիլիպէին մէկ անգամ կը տրուի։

Այսպէս առարկողներուն կը պատասխանենք.

— Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնը ամէն մէկ կործանումի առթիւ միայն կը վճարէ։ Ֆիլիպէն մէկ անգամ կործանած ըլլալով, մէկ անգամ ալ կը վճարուի իրեն։ Իսկ այն միւսը, ամէն ամիս կործանելով, ամէն ամիս 10,000 ֆրանք կը ստանայ։

Թերեւս ըսեն ալ թէ.— Աղբար, աս ի՛նչ տեսակ ապրանք է որ ամէն ամիս կործանելով կործանելով չի լմննար։

Այո՛, չի լմննար, որովհետեւ անիկա անբաւ է, անհուն է, անջրպետ է ու — պարապութի՛ւն...։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ե. Ցանկ

	Ֆր.
Գ. Օզինեան	10
Լ. Աթէշեան	10
Jean Monnier	5
Colin Alphonse	5
Durand Lasnon	10
Ոմն (Պ.)	20
Փոքրիկն Սիլվա Ջիլինկիրեան	30
Տիկին Ազնիւ Քիւրքճեան	50
Օր. Աննա Աճէմեան	10
Ջ. Վարպետեան	50
Նիկողոս Նիկողոսեան	15
Աշոտ	10
Տիրան Սէֆէրեան	30
Գումար	255
Դ. Ցանկին գումարը	650
Ընդհ. գումար	905

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Ս. Կարապետ վանքին շէնքը զօրանոցի վերածուած է։ Որբանոցը փոխադրուած է քաղաք։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ Պալթապոր շոգենաւով Անգլիա հասաւ չորս թոնօ ծանրութեամբ եւ 520,000 ստերլին արժէքով բոլշեւիկեան ոսկի, դրուած 49 սնտուկներու մէջ։ Այս դրամը փոխադրուեցաւ Միտլէնտ պէնք։

Փոքր ԱՍԻՈՅ ԱՂԷՏԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պ. Ցուրմուսիս իր գրքի երկրորդ գլուխին մէջ կը պարզէ կունարիսի դաժլիճին պատասխանատուութիւնը՝ փոքր Ասիոյ արշաւանքին ձախողման մէջ։

Բայց նախ կ'ուզէ ապացուցանել թէ՝ ոչ կունարիս, ոչ Ստրատոս, ոչ փրոթոփափատաքի, ոչ թէոտոքի, եւ ոչ պալթածի, որոնք հրացանի բռնուեցան 1922ին, գերմանասէրներ չէին։ Այլ իբր այդ կը վարկաբեկուէին վէնիզէլոսի արբանեակներուն կողմէ, Յունաստանի դէմ թշնամութեան պատճառներ ընծայելով մասնաւորապէս Ֆրանսայի։ Միւս կողմէ, դաշնակիցները նախապաշարուած ըլլալով կոստանդինի դէմ, անոր վերադարձը չէզոքացուց Յունաստանը դիւանագիտական տեսակէտէն, եւ հարկ եղաւ միայն երկրի սեփական ուժերուն ապաւինիլ։

Դժբախտաբար, պառակտումը խոր արմատներ ձգած էր բանակին մէջ։ Վէնիզէլոսի եւ կունարիսի կուսակիցները այլեւս իրարու չէին հանդուրժեր նոյնիսկ բանակին մէջ եւ իրար կը վարկաբեկէին։ կունարիս ամէն ջանք թափեց արտասահմանի եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի մէջ յառաջ եկած նախապաշարումները փարատելու համար. իսկ զինուորական տեսակէտէն, բացարձակապէս անկարող հանդիսացաւ։

«կունարիս յուսահատական փորձ մը կատարեց կազմակերպելով Սաքարիոյ ճակատամարտը, Էնկիւրին գրաւելու եւ քէմալական ուժերը իրենց բոյնին մէջ խորտակելու համար, բայց չկրցաւ պահանջուած հմտութեամբ եւ պատրաստութեամբ գործադրել այդ ծրագիրը, յաղթանակը շահելու համար։»

Իսկ երբ պարտուեցաւ, փոխանակ յայտարարելու թէ Յունաստան մինչեւ վերջը ուժ պիտի տայ փոքր Ասիոյ պաշտպանութեան, հասկցուց թէ պատրաստ է պարպելու գրաւեալ հողամասերը. բանակին զանազան հրամանատարներուն տեղ նշանակեց արքայականներ, որոնք պարզապէս անձնուէր էին թագաւորին. «վերջապէս, փոքր Ասիա ղրկեց երկու զինուորական ոչնչութիւններ, Հաճի Անէստին, իբրեւ սպարապետ, եւ Փասարիսը՝ իբրեւ սպայակոյտի պետ. որոնց յանձնեց յիմարական ծրագիր մը,— գրաւել Պոլիսը՝ կարեւոր ուժեր կեդրոնացնելով Թրակիա։ Այս ուժերը փոքր Ասիոյ ճակատէն առնուած ըլլալով, այնքան տկարացուցին զայն որ մեծապէս դիւրացաւ Քէմալի 1922 Օգոստոսի մեծ յարձակողականին յաջողութիւնը»։

Հեղինակին կարծիքով, կունարիսի կառավարութեան ջախջախիչ պատասխանատուութիւնը կը կայանայ սա կէտին մէջ որ, ոճրապարտ անհոգութիւն մը եւ կրաւորականութիւն մը ցոյց տուաւ փոքր Ասիոյ աղէտին հանդէպ։ «Աղէտը այնքան սարսափելի համեմատութիւններ չպիտի առնէր, եթէ կառավարութիւնը մեծ կորով ցուցնէր կասեցնելու համար Թուրքերուն չանթահարիչ յառաջխաղացումը դէպի Իզմիր եւ ստորագրելու զինադուլ մը որ առնուազն պիտի խնայէր մէկ ու կէս միլիոն անմեղ քաղաքացիներու ջարդը»։

Գրքին Դ. գլուխը արդէն նկարագրութիւնն է ջարդերուն, բազմաթիւ վկայութիւններով եւ փաստերով, բայց մանաւանդ ողբ ու կոծով եւ ոտանաւորներով։

— «Թուրքը անցաւ այս տեղերէն, գողցաւ, աւարի տուաւ, բռնաբարեց, ջարդեց։ Մահ եւ աւեր սփռեց։ Աշխատանք մը որուն մէջ միշտ գերազանց է, աշխարհի վրայ երեւալէն ի վեր, իր արիւնոտ պատմութեան բոլոր շրջաններուն մէջ, ամէն անգամ որ իր ճամբուն վրայ գտած է քրիստոնեաներ՝ տենչացող՝ իրենց անկախութիւնը եւ ազատութիւնը գտնելու»։

Պ. Ցուրմուսիս երեք մասի կը բաժնէ Թուրքերուն «քաջագործութիւնը», Իզմիր մտնելէ յետոյ,— 1. ընդհանուր ջարդ. 2. Հրկիզում. 3. քաղաքային գերիներու ջարդ։

Իսկ այս բոլորին սկզբնական պատասխանատու կը հռչակէ Մ. Քէմալը, եւ անոր ջոկերը Նուրէտտին փաշան եւ ուրիշներ։ Բայց նաեւ՝ եւրոպական կառավարութիւնները, «որոնք թոյլատրեցին եւ դիւրացուցին այդ ոճիրները, իրենց կրաւորականութեամբ եւ անհամաձայնութեամբ»։ Եւ վերջապէս, պատասխանատու կը համարէ Վէնիզէլոսը եւ Լօզանի յունական պատուիրակութիւնը, մասնաւորապէս քաղաքային գերիներու ջարդին համար։

Իր յայտարարութիւնները հաստատելու համար, մեր յոյն պաշտօնակիցը կը յիշէ բազմաթիւ վկայութիւններ։ Զանց կ'առնենք այս գժնդակ էջերը, յիշելով միայն հատուած մը՝ Հայերու ջարդի մասին։ Պատմողն է Պ. Բօյ Թրէլօր.

— «Սեպտ. 11ին Հայերը հարիւրնոց խումբերով գոնաք կ'առաջնորդուէին եւ կը ջարդուէին։ Հայերու ջարդը շարունակուեցաւ երեքշաբթի իրիկուն եւ հազարաւորներ մորթուեցան։ Յաջորդ օրը. գարշահոտութիւնը այնքան ծանր էր որ կարելի չէր անցնիլ կարգ մը թաղերէ»։

Զանց կ'առնենք նաեւ հրդեհի պարագան, որ ապացուցուած է ջախջախիչ փաստերով, իբրեւ Թուրքերու վայրագութեան ուրիշ մէկ արտայայտութիւնը։ Ինչ կը վերաբերի բնաջնջման երրորդ ձեւին, քաղաքային գերիներու կոտորածին, հեղինակը կը յիշէ թէ երկու ազդանշաններ տրուած էին Էնկիւրիի կառավարութեան կողմէ, թուրք խուժանի առաջնորդներուն, յունական բանակին «անհաւատալի եւ ողորմելի նահանջէն յետոյ»։

1. Բնաջնջել արեւմտեան Փոքր Ասիոյ ներքին եւ ծովեզերեայ մասերու բոլոր Յոյներն ու Հայերը, առանց սեռի եւ տարիքի խտրութեան։

2. Հաւաքել 17—47 տարեկան բոլոր այրերը եւ պահել իբրեւ գերի։

Թիւով իբր 250,000, այս կալանաւորները երկրին ներսերը ղրկուեցան 3—4000նոց խումբերով, եւ շատ չանցած, 3000էն հազիւ 30 հոգի ողջ մնացած կ'ըլլար...

*
**

Բաւական համարելով այս քաղուածքները եւ գրքին ընթերցումը ջերմապէս յանձնարարելով մեր հայրենակիցներուն, կը զարմանանք Պ. Ցուրմուսիսի մէկ միամտութեան վրայ։

Իբրեւ եզրակացութիւն. մեր բարեկամը սրտառուչ կոչ մը կ'ուղղէ.

—«Դիւանագիտութեան գձուձ մրցակցութիւններէն վեր, քաղաքականութեան սադրանքներէն վեր, տակաւին կա՛յ միայն մէկ միջոց, ապահովելու համար աշխարհի ճշմարիտ խաղաղութիւնը, տիեզերական խաղաղութիւնը, — ա՛յն է քրիստոնեաներու Միութիւնը՝ վաղուան վտանգին դէմ, թուրք-իսլամական եւ ռուս-բոլշեւիկեան վտանգին դէմ։

«Քրիստոնեաներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք»։

Այո՛, կը զարմանանք մանաւանդ անոր համար որ, Պ. Ցուրմուսիս նոյնքան ջախջախիչ փաստերով մերկացուցած է այդ նշանաւո՛ր քրիստոնեաներուն գարշելի, հրէշային ընթացքը՝ Իզմիրի, ինչպէս բոլոր տեղերու ջարդերուն ատեն։

Քանի՜-քանի «քրիստոնեայ» պետութիւններու մարտանաւերը խարիսխ ձգեր էին Իզմիրի առջեւ, թնդանօթներուն բերաններն ալ քաղաքին վրայ ուղղուած, երբ Թուրքերը կը հրկիզէին ու կը ջարդէին, կը պղծէին ու կը մորթէին ամէնուն աչքին առջեւ, արձակ համարձակ, առանց ո՛ր եւ է դիտողութիւն լսելու։

Փակէ՛նք, փակէ՛նք այս էջը...

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

"ՀԱՅԿ. ԻՐԻԿՈՒՆԸ,,

Բժիշկ, գեղագործ, վաճառական, փերեզակ, քարտուղար, քարտուղարուհի, տնօրէն, տնօրէնուհի, ուսուցիչ, ուսուցչուհի, կլորիկ թիւ մը շինած էին, այրերու եւ կիներու, Պ. Բրաֆթի երկու մեծկակ սենեակներուն մէջ։

Ժընեւի հայ կեանքին մէջ, Հայերուս համախումբ հանդիպումը տարին առ առաւելն երկու կամ երեք անգամուան երեւոյթ է։ Պատարագէ պատարագ, հայկ. վաճառումէ հայկ. վաճառում։

Եւ ի՛նչ անուշ իրողութիւն. Զուիցերիացիին տունը՝ Հայերն ու Հայուհիները պիտի մեկտեղէ, շէնշող մթնոլորտի մը մէջ։

Ու որքա՛ն դէմքեր անծանօթ. Ժընեւ սա ափ մը հայութեան համար։ Քանինե՛ր անոնցմէ՝ տեսեր ենք փողոցը, շուկան, թատրոնը եւ չենք գիտցեր Հայուն «բարեւ»ը փոխանակել։

Հող էինք այդ իրիկուն, Ապրիլ 26ի լուսնկայ գիշերով, ունկնդրելու համար հիւրընկալը։ Նիւթ — Պընեէն — Ժընեւի հայ դպրոցին ապագան։

Կորսնցուցած եղէք ամէն յոյս. եղէք ընկճուած. ձեր ձեռքերը քաշած՝ հայկական դատէն. յոռետեսութիւնը թող համակած ըլլայ ձեզ. ազգային թմրութիւնը թող վերմակ նետած ըլլայ ձեր վրայ. եղէք հայ կենդանի մեռել մը.— կը բաւէ որ ժամ մը միայն անցընէք Հայերու բարեկամ մեծ Զուիցերիացիին շունչին տակ, արիւնը ձեր այտերուն վրայ կը կարմրի, ուղեղը գործել կը սկսի, հայկական զգացումները ոտքի կը կանգնին, հայ դատը՝ ժպտադէմ՝ կը ցցուի ձեր առջեւ, կ'անդրադառնաք որ հայ էք եւ Հայ պիտի ապրիք։

Խօսքերն ալ հրաշքներ ունին։

*
**

Կը խնայեմ Յառաջի սիւնակներուն։ Կը մեղքնամ ընթերցողներուս։ Հետեւաբար կ'ամփոփեմ ճառը. կը կրճատեմ Պ. Բրաֆթի երկա՛ր, անսպառ շունչը, թէեւ ամենափոքր մանրամասնութիւնն ու դրուագը ըլլան խիստ շահեկան։

Հայ դպրոցին ծնունդը 96ի Համիտեան Ջարդերուն մէջ պէտք է փնտռել։ Ուրեմն 32 տարուան պատմութիւն։ Եւ ասիկա պզտիկ բան չէ։ Գործ մը որ պատմութեան վրայ նստած է։

Ու Հայ Դպրոցը որ եւ է տեղ մը չէ։ Ժընեւի մէջ է ան։ Ժընեւ Ազգերու Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին է։ Ժընեւ 54 պետութեանց ժամադրավայրն է։

Քանի՛ նախարարներ, ծերակուտականներ, երեսփոխաններ, պատուիրակներ կը ճանչնան Հայ Դպրոցը։

— Պ. Նախարա՛ր, հաճեցէք հարցնել սա Հայկակին թէ ի՞նչ ըրած են մայրիկն ու հայրիկը։

— Պ. Ծերակուտակա՛ն, հաճեցէք հարցնել սա Հայկուհիին թէ՝ ունի՞ անուն, մականուն։

— Հարցուցէ՛ք, հարցուցէ՛ք թէ՝ ունի՞ն ծննդավայր եւ ծննդեան թուական։

Իւրաքանչիւրը անոնցմէ՝ անասելի ողբերգութեան մը հերոսը հերոսուհին է։

Հայ Դպրոցը չէ նստած արծաթ հիմնադրներու կոյտին վրայ, հարիւրնոց թղթադրամներու եւ արժեթուղթերու դէզին վրայ։ Բայց կ'ապրի եւ պիտի ապրի։

Դպրոցին եւ Լէյզէնի թոքախտաւորներուն համար տարեկան ծախք 150,000 զուիցր. ֆրանք։ Սա վայրկեանին թող խնդրուի 100 ֆրանք. չկայ նոյն իսկ 50 ֆրանք։ Բայց Հայ Դպրոցը գրանիտէ ժայռին վրայ վեհօրէն կը կանգնի։ Բարոյական տոկուն խարիսխին վրայ կը հանգչի ան։ Գետն է այն՝ որ շատոնց իր խորունկ անկողինը փորած է եւ գլուխն առած կը յառաջանայ։ Մարդկային ձեռքերը դիւրաւ չեն կրնար քանդել այդ շէնքը։

Որովհետեւ Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ հայ մեռելներուն ձայնը կը հասնի անոր։

Որովհետեւ հայասէր Զուիցերիացիներու կտակած ուխտը պէտք է որ պահուի։

Որովհետեւ Հայ Դպրոցը «Արդարութեան արտայայտութիւնն» է։

Ուրեմն, անհրաժեշտ է աշխատիլ անոր բարգաւաճմանը ի նպաստ։ Բարոյական եւ նիւթական աջակցութեան պէտք կայ։ Տաք համակրանք մը, սէր եւ գուրգուրանք՝ դէպի «գոհար»ը, դէպի «անգին մարգարիտ»ը Պ. Բրաֆթին։

Երեսուներկու տարիէ ի վեր այս գործին մէջ, Պ. Բրաֆթ խորապէս համոզուած, վճռական եւ հաւատարիմ «ծառան» է, «գերի»ն է անոր։ Չի կրնար լքել զայն։

Զուիցերիացի ժողովուրդը քաղաքական ակնկալութիւն մը չունի, ոչ ալ նիւթական շահ մը, հայանպաստ գործի հետապնդումին մէջ։ Արեւմուտքցիներուն պարտադրուած իր «ճիտին պարտքն» է որ կը կատարէ։

Շամփէլի հայ Աշակերտական Տունը վարձուած շէնք մըն էր։ Քանի մը ամիսէն պիտի քանդուի։ Ի՞նչ պէտք էր ընել։ Ժընեւի պատանիները տուն կ'ուզեն։ Բռնկած է Պ. Բրաֆթի զանկը։

Ու մղձաւանջերու չարչրկող գիշերէն վերջ, արշալոյսին հետ կը ստորագրէ նամակ մը, Զուիցերիոյ Համադաշնակցութեան նախագահ Պ. Մօթային ուղղուած։

Բարեկամութիւն, խոստում, սիրալիր ճառեր, սանկ ամէնը աղէկ։ Բայց նախագահը պէտք է որ վսեմ գործին իջնէ։

Եւ Պ. Մոթա կառավարութեան կողմէ կ'ընէ 100,000 զուիցր. ֆրանքի փոխատուութիւնը։

Բայց կը պակսի դեռ 80,000։ Որովհետեւ գնուելիք շէնքը 180,000 կ'արժէ։ Հինգով բազմապատկեցէք այդ գումարը, կ'ունենաք ֆրանսականը (900 հազար ֆր.)։ Զուիցերական դրամատունը կը կնքէ 80,000ի փոխատուութիւնը, զոր կ'երաշխաւորեն Պընեէնի երկու շէնքերը։

Իսկ Պ. Պօղոս Նուպար կը նուիրէ 10,000 (50,000 ֆր.), որպէսզի գոնէ շէնքերուն պատասխանատուութիւնը 70,000 ըլլայ։ Ինչո՞ւ իր օրինակին չհետեւէին ուրիշներ ալ։

Տունը գնուած է։ Եւ մօտ ատենէն «Հայ աշակերտական տուն»ը պէտք է որ մոռցուի եւ անոր տեղ «Հայաստան» պիտի ժողովրդականանայ։ Փափաքը Պ. Բրաֆթինն է։

Տոքթ. Շէրիտճեան, գաղութին անունով, շնորհակալութեան քանի մը սիրուն նախադասութիւններ կ'ուղղէ Պ. Բրաֆթին եւ կը խոստանայ կարելի ամէն օգնութիւն, նիւթական թէ բարոյական։

*
**

Հարիւր քան կայտա՛ռ տըղաք,
Հէ՛գ, գլխաբաց ինչո՞ւ ըլլաք.
կուրծքերնիդ դուրս, բարձրաղաղակ,
դուք այլեւս երգել կրնաք.

— Մենք հո՛ղ ունինք, մենք տո՛ւն ունինք,
Ունինք հայ տառ, դպրոց, գըրիչ,
Ծառ ու ծաղիկ, պարտէզ, բըրիչ
Ալ հոգ չունինք։ գո՛հ, երջանիկ։

Յարգա՛նք փոքր Զուիցերիոյ մեծ ժողովուրդին։

Ա. ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՅԱՐԴԳՈՂ.

ՆԱՀԱՏԱԿ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երիտասարդ գրողներ այս տարի ալ մտերմիկ շրջանակի մէջ ըրին մտաւորականութեան անհետացումը։ Կը նախագահէր Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, որ յաջորդաբար խօսք տուաւ Յարդգողականներուն։

Տիկին Լաս կորուստին ընդհ. նկարագիրը գծելով, ըսաւ.

— «Յարդգողականներուն համար Ապրիլ 24ը սուգի օր չէ, քանի որ Թուրք ոճրամտութիւնը չկրցաւ վերացնել հայութիւնը, այլ պատճառ դարձաւ որ մենք ալ աւելի խոր ուշադրութեամբ անդրադառնանք մեր ազգային անկախ իրականութեան։ Սխալ է կարծել թէ հեռացած մտաւորականութեան եւ հասնող երիտասարդ ուժերու միջեւ անջրպետ գոյութիւն ունի։ Ընդհակառակն արմատները շատ խոր ակօսներ ձգած են եւ մենք անքակտելի կերպով միացած ենք անոնց։ Ինքնուրոյն Հայաստանեան գրականութիւնը ալ աւելի բարձրացնելու հոգը մեր օրերու երիտասարդութիւնն ալ իր ուսերուն է առեր։ Ահա՛ Հայրենիք ամսագրի երիտասարդ բովանդակութիւնը, ահա արուեստի այլեւայլ խմբակցութիւններ։ Որբացած չենք, մեր ապագան աւելի ճոխ է քան մռայլ։ Բայց ատոր համար պէտք է կազմակերպուիլ եւ կազմել ուժեղ ճակատ։ Երիտասարդներ, դէպի համագործակցութիւն, Թուրքին տալիք մեր հարուածը հոգկէ ծնունդ պիտի առնէ։

Յ. Թրէնկեան ներկայացուց այն բոլորովին երիտասարդ սերունդը որ վարպետներու քովէն կը հասնէր եւ որ ամէնէն դժբախտը եղաւ, քանի որ Զօհրապ, Զարդարեան, Վարուժան, Սիամանթօ արդէն իրենց մնայուն գործը տուին, բայց Գեղամ Բարսեղեան մը եւ կամ Չէօկիւրեան մը տակաւին նոր բռնկած էին բողբոջիլ։ «Ծառէ մը ինկած պտուղին պէս այդ սերունդը գնաց փշրուիլ մեծ ճամբուն վրայ, բայց անոր անուշ բոյրը կուգայ հասնիլ մինչեւ մեր ռունգերը։ Անոնք դեռ հասունցած չէին։ Չէին կազմուած, բայց արդէն իսկ տաղանդը կար, որ անոնց ինքնատիպ դիմագիծը՝ արուեստագէտի հոգին կը բնորոշէր։ Չճանչցայ Գեղամ Բարսեղեանը անձնապէս, բայց ի՛նչպէս չճանչնալ իր ներաշխարհը, ինչպէս չսիրել զինքը, երբ մարդ երեկոներ շարունակ կը նստի կարդալ անոր պատմած հէքեաթները, անոր խանդավառող պատմուածքները։ Երիտասարդ մըն էր ան՝ որ խանդավառութիւններ ստեղծել գիտէր։ Սահմանադրութենէն անմիջապէս յետոյ, երբ պէտք եղաւ առաջին ազատ խօսքը ըսել հայ գրականութեան անունով, ան չվարանեցաւ իր ստորագրութիւնը դնել այն պարբերականին որ ծանօթ էր Ազդակ անունով, եւ որ շրջան մը ամբողջ գրականութեան մղեց գաւառի սերունդը։» Յար. Թրէնկեան գրականութեան մէջ Գ. Բարսեղեանի գրաւած տեղը բնորոշելէ վերջ, մասնաւորապէս յիշեց անոր երկու գեղեցիկ կտորները՝ կորսուած հիմայեկին պատմութիւնը եւ երազը։

Ե. Տարօնեան յուշերու եւ տպաւորութիւններու տրցակ մը բացաւ անհետացող մտաւորականներու կեանքէն, զանազան վարժարաններու մէջ իբրեւ ուսուցիչ ունեցած ըլլալով զանոնք։

Սկսաւ Վարուժանէն, որու նկարագրին ինքնատիպ կողմերը պարզելէ վերջ, պատմեց յուզումը զոր կրած է Վարուժան երբ առաջին անգամ Ժընեւի ըմբոստներու օջախին՝ «Դրօշակ»ի խմբագրատան մէջ հանդիպած էր Սիամանթոյին, գեղին տեսեւ մը ունին։

Ներկայացնելով Սիամանթոյի դիմագիծը, ըսաւ. «Պոլիս առաջ տեսած էի զինքը, բայց խոժոռ եւ մռայլ թուած էր ինծի եւ արդէն ի՛նչպէս կարելի է տարբեր արտայայտութեան երեւակայել «Կարմիր լուրեր»ու հեղինակը. մանաւանդ որ օր մը արդէն Խաժակէն իմացած էի թէ երբ Սիամանթօ իր քերթուածները կը գրէ, յետոյ առնուազն երկու շաբաթ հիւանդ կը պառկի։ Ժընեւի իմ հանդիպման՝ տպաւորութիւնս տարբեր եղաւ, քաղցր ու ժպտադէմ գտայ զինքը։

«Հապա Խաժա՞կը։ Շատ են յիշատակներս իրմէ, բայց երբե՛ք այնքան մեծ, այնքան վսեմ երեւցած չէր ան ինծի, որքան Զաւարեանի յուղարկաւորութեան օրը։ Եւ սակայն այդ օրը Խաժակ գրեթէ բառ չարտասանեց։ Ան խօսելէ աւելի հեկեկաց, եւ նայելէ աւելի արտասուեց։ Ժընեւ հանդիպեցայ նաեւ Ռ. Սեւակին, Շան թի բնակարանը, ուր իր քերթուածները կարդալու կուգար. հոն տեսայ նաեւ մեր կարկառուն դէմքերէն Ռոստոմը, Անրոնեանը, Արարատեանը եւայլն.

Ամէնէն ուժեղ տպաւորութիւն ստացած եմ Չէօկիւրեանէն։ Գաւառէն նոր հասած, կծկտեր էի դասարանին մէկ անկիւնը, երբ ներս մտաւ Չէօկիւրեան, որ Ընդհ. պատմութեան պիտի դասաւանդէր։ Նշմարելով զիս, հարցուց թէ Հայաստանի ո՞ր գաւառէն կուգամ եւ պահանջեց անունները այն բոլոր գիւղերուն, ճամբաներուն, լեռներուն, գետերուն ուր մեր հայրենի ոգին կը սաւառնի։ Ու այդ օրը փոխանակ Ընդհ. պատմութեան մենք Հայաստանի տեղական վայրերու բնորոշման ազգային դաս մը անցուցինք։

Չորրորդ ձայնը, ընդհանուր փափաքով տրուեցաւ Պ. Ա. Ահարոնեանին, որ զգացումներու յորդումով մը իր ուրախութիւնը յայտնեց, ինքզինքը դարձեալ «Յարդգող»ին մէջ տեսնելուն համար։ «Յարդգող»ը, ըսաւ, նկատուած ժառանգորդն է ցեղային հոգիին, նահատակներու մեծ ժառանգին, ու կարելի չէ սպասել յարգանքի աւելի մեծ կոթող մը, քան տեսնել յաջորդ սերունդներուն նախորդ սերունդներուն ճամբէն անցնիլը։ Բայց միւս կողմէ, տրամադրութեան պատճառներ տեսաւ ներկայ պայմաններուն խիստ աննպաստ հանգամանքին մէջ։ «Դուք դժբախտ էք, տղա՛ք, մենք հասած այնպիսի օրերու երբ մեր մեծերն անգամ միասին բան չենք կարող։ Ցեղային ալ սփռումի առաջին մղձաւանջն այս որ գալիս է, դուք շա՛տ դժբախտ էք, տղա՛ք։ Բաղդաքական ներկայ ամենածանր պայմաններու մէջ, մեր միտքը, մեր ոգին փճանում են՝ ու նկատենք որ տակաւին տարին մէկ անգամ իսկ հինգ վայրկեան ժամանակ չունինք գլուխ հաւաքելու մեր մէկ միլիոն զոհերուն առաջ։ Դուք հափշտակուած շատ գործ ունիք ու դուք չափազանց մինա՛կ էք, տղա՛ք»։

Վերջին բանախօսն էր Պ. Մկրտիչ Պարսամեան, որ ըսաւ.

— «Ինծի համար բոլորովին անիմաստ պիտի ըլլար սերունդին մեր բոլոր գործը, եթէ միայն հիներուն յիշատակը ապրեցնելու եւ այսօրուան ... հիւսելու ծառայէր։ Այսօր հրաժեշտութիւններ կան որ աշխատանքի միայն կարող երիտասարդ մտաւորականներուն վիճակուած է մեր գրականութեան կառքը վարել։»

Եւ հաւատքի խրախոյս...

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԱՅՆ ՀԱՅ ԿՈՒՏԱՅ

Սոֆիայէն Թղթակից մը կը գրէ.—

Ֆիլիպէէն փրկուած է միայն Եւրոպական մասը, այսինքն կեդրոնական բլուրներուն եւ անոնց միջեւ ու կողքը գտնուած տուները, բաց դաշտի վրայ եղած բոլոր տները կործանուած են։ 2000 տուն հիմնայատակ քանդուած են, իսկ 6000 տուն ալ անբնակելի դարձած։ Մահեր վիրաւորներու թիւն է 150, թեթեւ վիրաւորներունը 200։ Հայոց թաղը, եկեղեցի, դպրոց անվնաս մնացեր են, ամուր գետնի վրայ կառուցուած ըլլալով, մինչ անդին ժայռերու վրայ չեղած խոշոր նորաշէնքեր կործանուած են։

Ամբողջ ժողովուրդը դեռ կը մնայ քաղաքէն դուրս։ Ֆիլիպէի շրջանին մէջ ալ քանդուած են մօտ 10 գիւղեր։

Ծանրապէս վնասուած է նաեւ Խասքովօն որուն բնակչութիւնը ամբողջապէս կ'ապրի քաղաքէն դուրս, բլուրներու վրայ, վրաններու տակ։

Սթ. Զակորան թէեւ չէ վնասուած, բայց ցնցումները այնքան ուժեղ են որ ժողովուրդը կը վախնայ մնալ իր բնակարաններուն մէջ եւ կ'ապրի քաղքէն դուրս, գաղթականի վիճակին մէջ։ Նոյն վիճակին մէջ կը գտնուի նաեւ Թ. Փազարճըքը։

Գալով Սոֆիայի, 18ի գիշերուան ցնցումը ուժեղապէս զգալի եղաւ հոս ալ, գիշերուան ժամը 9.34ին։ Ցնցումը տեւեց 5 երկվայրկեան։ Շարժը զգալի եղած էր Ապրիլ 14ին ալ, երբ պատահեցաւ Չրփանի աղէտը, բայց այս վերջինը իր ուժգնութեամբ վախցուց բոլորին աչքը։ Մայրաքաղաքի ժողովուրդը այսօր երեք գիշեր է որ դուրսը կ'անցնէ, պարտէզներուն մէջ, վախնալով Ֆիլիպէի օրինակէն։ Միայն առաջին յարկի վրայ բնակողները եւ կամ միայարկանի տան մէջ ապրողներն է որ կը մնան իրենց տուները՝ բեռները պատրաստ՝ փախչելու։

Բարձր յարկերու մէջ ապրողները կ'ապրին բացօթեայ, կամ մեկնած են շրջակայ գիւղերը։ Հարուստները անխտիր մեկնած են քաղաքէն Փալլովօ, Բնեաժէվօ, Պանքի, մօտակայ գիւղերը եւ այնտեղ տուներ վարձած։ Շարժին առաջին գիշերը հարուստները լուսցուցին փակ ինքնաշարժերու մէջ։

Ֆիլիպէի մէջ ծանօթներ ալ նիւթապէս տուժած են. շատերու տուները քանդուած են. եւ յետոյ անգործութիւնն է որ կը սպառնայ։

Ֆիլիպէէն կը գրեն «Արաքս»ի.— Օգնութեան գործը առ այժմ սահմանափակուած է կարօտեալներուն ձրի հաց հայթայթելով, եւ յանձնուած տեղական իշխանութիւններու կողմէ թաղականութեան։ Հայերն չափ պէտք մըն է բնակարաններ հայթայթել։ Հայութեան մեծ մասը գաղթական գործաւորներ ըլլալով՝ յոյս կայ որ յառաջիկայ քաղաքիս վերաշինութեան գործին մէջ գտնեն ամէնքն ալ բաւարար աշխատանք։ Մինչեւ այդ՝ պէտք ունին դրամական օժանդակութեան։

Առատ անձրեւներուն հետեւանքով, Մարիցայի յորդումի վտանգը կը սպառնայ քաղաքին։

* * * Նպաստի գործը կը շարունակուի։ Հայրենակցական Միութեանց ներկայացուցիչները Տ. Երուանդ եպիսկոպոսի նախագահութեան տակ եկեղեցիի գաւիթին մէջ ժողով գումարելով, օգնութեան գործը աւելի լայն սահմանի մէջ կարենալ կազմակերպելու համար միջոցներ որոշեցին։ Սակայն խօսքէ գործի անցնելու համար անհրաժեշտ է նիւթական լայն միջոցներ, իսկ Հայրենակցական միութիւնները իրենց պահեստի գումարները սպառած ըլլալով, այսօր սնթիմ մը չունին։ Կառավարութիւնը 600 կտոր, մօտաւորապէս 2500—3000 հոգիի հաց կուտայ, բան մը որ անբաւական է, որովհետեւ կարօտեալներու թիւը աւելի է։ Անոնց ալ օգնել անհրաժեշտութիւն մըն է եւ պէտք է ըսել որ միմիայն չոր հացով մը, օրերով չապրուիր։

Անհրաժեշտ է ուրիշ դուրսէն օգնութիւն։

...ղ դէպի մեր աշխատանքը, դէպի նոր պայքարի յաղթանակը, որպէսզի արժանի [...]ով պատուած ըլլանք մեր նահատակները։ Ու նոյնպէս իր համոզուած լաւատեսութիւնը յայտնեց ցեղին մասին։ «Մեզի վիճակուած է, ըսաւ, պատմութեան մէջ մեծ դեր մը խաղալ, բայց վերելքի ամենադժուար կէտին վրայ կը գտնուինք։»

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ԳԻՏՈՒՆԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔԸ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՄԱՍԻՆ

Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի վերջին դժբախտութիւնները նորէն հասարակութեան ուշադրութիւնը կեդրոնացուցին երկրաշարժերու վրայ։ Այս աղէտները, որոնց դէմ կանխազգուշական որ եւ է միջոց չկայ, ուժգնօրէն կը տպաւորեն մարդկութիւնը եւ ամէն ոք կը հարցնէ անձկութեամբ. «կարելի չէ՞ նախազգալ ցնցումները եւ անոնց դէմ պաշտպանուիլ»։

Այս առթիւ, հետեւեալը յայտարարած է Պ. Մօռէն բնագիտական կաճառին տնօրէնը։

— Ֆրանսա որ արդէն առանձնաշնորհեալ կլիմայ մը ունի, զերծ է երկրաշարժերու սպառնալիքէն։ Կարեւոր ցնցումներ չեն յիշուիր, բացի անկէ. որուն ենթարկուեցաւ Փրովանսը՝ 1911ին։

Ցնցումները ընդհանրապէս կը յայտնուին որոշ շրջաններու մէջ։ Անոնցմէ մէկը՝ Միջերկրականը կ'անցնի Սպանիայէն, Իտալիոյ հարաւէն, Պալքաններէն, Կովկասէն եւ կ'երկարի Հիմալայա։ Այս գծին վրայ է որ տեղի կ'ունենան Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի վերջին ցնցումները։

Միւսը՝ Խաղաղականի եզերքներուն՝ Ասիական եւ Ամերիկեան հողամասերուն վրայ կը գտնուի։ Այս գծին վրայ է որ Ճափոնը ենթարկուած է յաճախակի ցնցումներու։

Փառք Աէն. Մօռի մեր դիտարանը տարին 150-200 ցնցում կ'արձանագրէ։ Բայց աշխարհի բոլոր դիտարանները կ'արձանագրեն 10-20000...։ Դժբախտաբար երկրաշարժ գուշակելու որ եւէ միջոց չէ գտնուած եւ յոյս ալ չկայ։ Սակայն, 1923ին, այն ցնցումէն առաջ որ Թոքիօն կործանեց, նշմարուած էր որ ծովեզրը թեթեւօրէն բարձրացած էր, այդ արդէն ցնցումի նախանշան մըն է, որովհետեւ երկրի կեղեւին պրկումը ցոյց կուտայ. բայց շատ հազուադէպ է։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11/24ի տարեդարձը տօնուեցաւ տեղական Մարմիններու եւ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէին ձեռնարկութեամբ։ Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը։

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբին «Մեր Հայրենիք»ով։ Յետոյ նախագահ ընկեր Կ. Բագոսեան ներկաներէն խնդրեց մէկ վայրկեան լուռ ոտքի կենալ, յարգելու համար մէկ միլիոն նահատակներու յիշատակը։ Նախագահը համառօտակի բացատրելով օրուան տօնը, խորին զայրոյթ յայտնեց բոլոր անոնց որ կը համարձակին ուրանալ կամ խեղաթիւրել Ապրիլ 11/24ի էութիւնը։ Այս առթիւ պատմեց զարհուրելի դրուագներ եւ զզուանքով ցոյց տուաւ «Երեւան»ի Ապրիլ 26ի խմբագրականը։

Օրուան բանախօսը՝ ընկ. Թ. Մեծատուրեան, ընդարձակօրէն պարզեց Ապրիլ 11/24ի հայաջինջ ծրագիրը, Պոլսէն մինչեւ գաւառներու յետին անկիւնը, ծերունիներէն մինչեւ օրօրոցի մանուկները։ Յորդորեց չվհատիլ եւ դաս առնել տխուր անցեալէն որպէսզի կարենանք լրացնել մեռելներուն կիսատ թողած գործը։

Բանախօսութենէն յետոյ Տիկին Իբրանոսեան արտասանեց «Մահուան ժամեր»ը, իսկ Պ. Աբրիս Առաքելեան՝ Դանիէլ Վարուժանի «Առկայծ Ջահեր»ը և Սիամանթօի «Պարը»։ Մէջ ընդ մէջ մեներգեցին ընկ. Կ. Բագոսեան՝ «Երազ»ը եւ Պ. Ն. Բապուչճեան «Սարերի վրով գնաց»ը։ «Մշակ բանուոր»ով փակուեցաւ սգատօնը։

Ա. Մկրեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԺՈՒԱՆՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԺՈՒԱՆՎԻԼ, 30 Ապրիլ.—Փարիզի եւ շրջանի աթլէթիք մասնախումբին կազմութենէն վերջ, որ լուրջ եւ օգտակար գործունէութիւն մը ցոյց տալ կը խոստանայ, պէտք է ըսել որ Ժուանվիլի 100ի մօտ անդամները մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին այն շարժումներուն, որոնց ձեռնարկուած է ատենէ՝ մը ի վեր՝ ուժեղ Շրջ. վարչութիւն մը ստեղծելու համար։ Իցիւ թէ այս անգամ անոր նախաձեռնարկները հասկնային գործին լրջութիւնը եւ ամէն անձնական կամ հատուածական խնդիրները մէկդի դնելով, յաջողէին Փարիզի եւ շրջանի հայութեան վստահութեան եւ յարգանքին արժանի անձեր գործի գլուխ բերել։ Աւելի լաւ է ուշ քան երբեք։

* * Ժուանվիլը կը զբաղի այս միջոցիս պատրաստելու բաժակի մեծ մրցում մը Փարիզի եւ շրջանի բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն միջեւ, քաղաքին մօտիկ եւ լաւագոյն սթատներէն մէկուն մէջ։

* * Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ժուանվիլի խումբը անցեալ Կիրակի մրցում մը ունեցաւ Պուա-Քոլոմպի Ա. խումբին դէմ, 2ի դէմ 2 կօլով։

Ա. Հ.

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Փավիյեօն-Սու-Պուայի քաղաքապետական մարզադաշտին վրայ, եւ քանի մը հարիւր հանդիսատեսներու ներկայութեան, Հայ Մարզական Միութեան Ֆութպոլի առաջին խումբը Կիրակի օր յաղթեց Սթատ տը լ'Էսթի, 0ի դէմ 1 նշանակէտով։

Տեղացող անձրեւը դաշտը վերածած էր ճահիճի մը։ Հակառակ ատոր, երկու կողմերն ալ կատարեցին լաւ ու հետաքրքրական խաղարկութիւն մը։ Հայերը կը խաղային հովին դէմ։ Տեղացիները օգտուելով այս առաւելութենէն, յաճախ վտանգի տակ կը դնէին մեր բերդը, բայց անօգուտ։ Առաջին կիսախաղը վերջացաւ առանց արդիւնքի։

Երկրորդ կիսախաղին, Հ. Մ. կը տիրապետէր շարունակ։ Տեղացիները դիմեցին լուրջ պաշտպանողականի մը, ձախողեցնելով բոլոր յարձակումները։ Տարուբերումներէ յետոյ, Յակոբ խլելով գնդակը, 18 մեդրէն քշեց ներս։ Արդիւնքը,— Հ. Մ. 1, իսկ Սթատ տը լ'Էսթ 0։ Խաղը տաքցաւ եւ երկու կողմի բերդապահները իրար կը գերազանցէին, բայց այս վերջին ճիգը մնաց ապարդիւն։ Խաղը վերջացաւ Հ. Մ.ի յաղթութեամբ,

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԻՆՈՎ ԷԻՆ.— Երկու նշանածներ պտոյտէ մը կը վերադառնային երբ յարձակում կրեցին 5 գինովներու կողմէ։ Անոնց անխնայ հարուածներուն տակ նշանածը ինկաւ անշունչ։ Գինովները առանց անդրադառնալու իրենց արարքին, աղջիկը 18 տարու, քաշքշելով տարին մօտակայ դաշտ մը, ուր վայրագօրէն յագեցուցին իրենց կիրքը։ Աղջիկը հիւանդանոց տարուեցաւ, գինովները՝ ձերբակալուած են։

— Մէցի մէկ սրճարանին մէջ կին մը՝ իր եղբօրը, անոր զաւկին եւ իր սիրահարին հետ նստած կը խմէր, երբ վէճ մը ծայր տուաւ այս վերջիններուն միջեւ ու այնքան սաստկացաւ, որ սրճարանին պետը ստիպուեցաւ զանոնք դուրս հանել։

Այս արտաքսումը սակայն չի հանդարտեցուց անոնց ջիղերը. վէճը շարունակուեցաւ փողոցին մէջ ալ. հուսկ ուրեմն, եղբայրը որուն մէկ ձեռքը կտրուած է պատերազմի մէջ, հանեց իր զմելին, ակռաներով բացաւ անոր բերանը եւ ուժեղ հարուած մը իջեցուց իր քրոջ սիրահարին, որ անշունչ ինկաւ գետին։

Մարդասպանը ինչպէս նաեւ իր զաւակը եւ քոյրը որոնք մասնակցած էին ոճիրին, ձերբակալուեցան։

ՔՈՅՐԵՐ.— Ռիւ տը Թուէվիլ, թիւ 39. երբ շէնքին դռնապանը՝ մտաւ այն յարկաբաժինը ուրկէ լսեր էր հրազէնի մը պոռթկումը, իր ոտքերուն տակ փռուած գտաւ երիտասարդ կարուհի մը։ Քանի մը քայլ անդին, անոր քոյրը, զէնքը ձեռքին, բացատրեց թէ՝ ինք ամուսնացած է վեց տարիէ ի վեր, երեք զաւակներու տէր, չէր կրնար հանդուրժել որ իր քոյրը սիրաբանէր իր ամուսինին հետ եւ զայն ստիպէր որ երեսի վրայ թողուր կին եւ զաւակներ։

Ոճրագործ քոյրը յանձնուած է ոստիկանութեան։

ԿԱՅՍՐԱՆԷ ԿԱՅՍՐԱՆ.— Վէրսայլ — Փարիզ երկաթուղիին վրայ։ Կառաշարը հազիւ թէ մէկ քանի շունչ քաշած էր Մէօտոնէն դէպի Քլամառ, երբ վակոնին դռնակը բացուեցաւ ու նիհար երիտասարդ մը, հեւասպառ, տժգոյն ներս նետուեցաւ, փորձեց նստիլ Տիկին Շոքէի դէմ, որ իր երեք աղջիկներուն հետ կը ճամբորդէր, բայց դեռ չնստած՝ հանեց գրպանէն փոքր ատրճանակ մը, ուղղեց տիկինին ու հանդարտօրէն փսփսաց.

— Կեանքդ կամ քսակդ։

Տիկինը անոր երկարեց քսակը որուն մէջ միայն 35 ֆրանք կար։ Անոր աղջիկը տուաւ ինչ որ ունէր, 130 ֆր.։ Բայց աւազակը գոհ չէր. իր յանդգնութեան արժանի վարձքը չէր գտած. դարձաւ չորրորդ ճամբորդի մը, հոլանտացի Պ. Քօփօռաալի, որ դրամի տեղ՝ պատրաստ պատասխան մը հրամցուց անոր.

— Դրամ չունիմ։

— Ոսկի ժամացոյցդ, շո՛ւտ եւ կամ...

Բայց Պ. Քոռքոռաալի դողդոջ մատներուն տակ, ժամացոյցին շղթան՝ ճանկը չէր քակէր կոճակին ծակէն, մինչ կառաշարը արդէն կը մտնէր Քլամառի կայարանը, երբ աւազակը, առանց նոյնիսկ ներողութիւն խնդրելու տուած ձանձրոյթին համար, նետուեցաւ կառքին վրայ և անյայտացաւ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԿԱԽԱԿԱՑՈՒՄ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը նկատի ունենալով իր ֆութպոլի Ա. խումբի անդամներէն Պ. Մկրտիչ Պետրոսեանի անկարգապահ ընթացքը, կախակայած է զայն անպայման ժամանակով։

Այս առթիւ կուգայ նկատողութեանը յանձնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերուն, եւ բոլոր մարզական միութիւններուն, որ չփորձուին յիշեալը ընդունիլ իրենց խումբերուն մէջ։

(կնիք)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱԼԻՖԱՆ ՈՒ ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԿԻՆԸ

(ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Յանուն միակ եւ բարեգութ Ալլահին, Բարձրագոյն [...]անը կը յայտարարեմ բացուած։ Թող ան ըլլայ այնպէս արդարադատ ու ողորմած, ինչպէս ինքն Ալլահն է։ Երջանիկ քաղաք, որ [...]այ հանգիստ քնանալ, քանի որ անոր համար իր կառավարիչները չեն քնանար։ Այս գիշեր Պաղտատը հանգիստ քնացաւ այն պատճառով միայն, որ իրեն համար [...]ուած չէին երեք հոգի.— Ես, [...] էմիրն ու խալիֆան, իմ իմաստուն միֆթիս, եւ սարսափելի դատը։

— Ես նոր «ֆէթվա» կը պատրաստէի, ըսաւ միֆթին։

— Ես պետութեան գործերով կը զբաղէի, ըսաւ դատը։

— Եւ ի՞նչ ուրախութեամբ կը գործեն մեր բարեկարգիչները։ Ու այդ աշխատանքները դափ[...]ներուն տակ պարով կը կատարուէին, բացագանչեց Հարուն-էր-Րաշիտ զուարթ։

— Ես մեղապարտ մը կը հարցաքննէի, շարունակեց միֆթին։

— Ես յանցապարտ մը կը հարցափորձէի, ըսաւ դատը։

— Հարիւր անգամ երջանիկ է այն քաղաքը, ուր գիշերները անգամ կը հետապնդուի մոլութիւնը, գոչեց Հարուն-էր-Րաշիտ. մենք ալ տեղեկութիւն ունինք այդ դատապարտեալի մասին։ Մենք անոր մասին տեղեկացանք գիշերը, փողոցին մէջ պատահած մարդէ մը, որ այդ կինը Պաղտատ բերող կարաւանին կ'առաջնորդէր։ Ու հրամայեցինք հսկողութեան տակ առնել զինքը։ Այդ կինը հո՛ս է. բերէ՛ք մեղապարտը։

Ֆաթմա հանըմ ներս մտաւ դողդղալով ու ինկաւ խալիֆային առջեւը։

Հարուն-էր Րաշիտ դարձաւ անոր եւ ըսաւ.

— Մենք գիտենք, թէ ո՞վ ես դուն, եւ գիտենք նաեւ, որ եկեր ես Գահիրէէն, որպէսզի խալիֆային տեսողութիւնը զուարճացնես քու պարերովդ։ Ամէնէն լաւ բանը, ինչ որ ունիս դուն, բերեր ես մեզի քու պարդ հոգիիդ մէջ։ Բայց դուն խախտեր ես մեծ միֆթիին «ֆէթվա»ն ու ատոր համար ալ դատի տակ ես։ Ելի՛ր ոտքի, աղջիկս եւ կատարէ ցանկութիւնդ, պարէ խալիֆային առջեւ։ Այն բանէն որ չեն կործաներ մեծ միֆթին ու իմաստուն դատը, չպիտի ոչնչանայ, Ալլահի օգնութեամբ, նաեւ խալիֆան։

Եւ Ֆաթմա հանըմ սկսաւ պարել։

Մեծ միֆթին նայելով անոր, շշնջաց այնպէս, որ լսելի ըլլայ խալիֆային.

— Օ՜, մեղք, օ՜ մեղք։ Ան ոտնակոխ ըրաւ «ֆէթվա»ն։

Մեծ դատը ալ նայելով անոր, շշնջաց այնպէս, որ լսելի ըլլայ խալիֆային.

— Օ՜, ոճի՛ր, ոճի՛ր։ Անոր ամէն մէկ շարժումը մահուան է արժանի։

— Մեղապարտ կին, ըսաւ խալիֆան, գեղեցիկ Գահիրէէն խիստ բարեկարգ Պաղտատ ես եկեր դուն։ Հո՛ս բարոյականութիւնը կը թագաւորէ։ Բարոյականութիւնը եւ ո՛չ թէ կեղծիքը։ Բարոյականութիւնը ոսկի է, իսկ կեղծաւորութիւնը—խարդախուած դրամ, որուն ո՛չինչ կուտայ Ալլահը, պատիժէ եւ կործանումէ զատ։ Ո՛չ գեղեցկութիւնը, ո՛չ ալ թշուառութիւնը, որուն տոկացեր ես դուն, կը փափկացնեն քու դատաւորներուդ սիրտը։ Բարեկարգիչը խիստ է, իսկ անոր խիղճը՝ անդրդուելի։ Ջուր տեղ պաղատող ձեռքերդ մի՛ մեկներ ո՛չ դէպի մեծ միֆթին, ո՛չ դէպի վերին դատաւորը, ո՛չ ալ դէպի ինձ, քու խալիֆադ... Մե՛ծ միֆթի՛, քու դատավճիռդ՝ սուրբ «ֆէթվա»ն ոտնակոխ ընող այս մեղապարտի մասին։

Մեծ միֆթին գլուխը շարժեց ու ըսաւ.

— Մա՛հ։

— Քո՛ւ վճիռդ, մեծ դատը։

Ան ալ գլուխը շարժեց եւ ըսաւ.

— Մա՛հ։

— Մա՛հ. կ'ըսեմ նաեւ ես։ Դուն ոտնակոխ ըրիր սուրբ «ֆէթվա»ն եւ պէտք է որ քարկոծուիս այստեղ իսկ. քու կեցած տեղդ առանց վայրկեան կորսնցնելու։ Ո՞վ առաջին քարը վրադ պիտի նետէ։ Ես, քու խալիֆադ...Ե՛ս պիտի նետեմ վրադ՝ առաջին պատահած քարը։

Հարուն-էր-Րաշիտ, հանեց գլխուն փաթթոցը, պոկեց վրայի հսկայ ադամանդը, հրաշալի «Մեծ Մոնկոլը» եւ նետեց Ֆաթմա հանըմին վրայ։

Քարն ինկաւ անոր ոտքին քով։

— Երկրորդը դո՛ւն պիտի ըլլաս, ըսաւ խալիֆան՝ մեծ միֆթիին դառնալով։ Քու «չալմա»դ կը զարդարէ հրաշալի մութ-կանանչ զմրուխտը, Մարգարէին գոյնը, թող խաղաղութիւն եւ օրհնութիւն ըլլայ մեր վրայ... Ի՞նչ աւելի լաւ նպատակ այդ գեղեցիկ քարին համար, քան պատժել մեղաւորը։

Մեծ միֆթին հանեց «չալմա»ն, քաշեց վրայի կանանչ քարը եւ նետեց Ֆաթմային։

— Կարգը քուկդ է, վերին դատաւոր։ Խիստ է քու պարտականութիւնդ եւ արիւնի գոյնով կը փայլի փաթթոցիդ վրայի սուտակը։ Կատարէ՛ պարտքդ։

Ան ալ հանեց փաթթոցը, քաշեց կարմիր սուտակը ու նետեց պարուհիին վրայ։

— Ա՛ն, ըսաւ Հարուն-էր-Րաշիտ, վերցո՛ւր այդ քարերը որոնք որպէս պատիժ ծառայեցին քու մեղապարտութեանդ համար։ Եւ պահէ զանոնք, որպէս յիշատակ ողորմած խալիֆայէդ, բարեպաշտ մեծ միֆթիէն եւ արդարադատ վերին դատաւորէն։ Գնա՛։

Եւ այդ օրէն սկսեալ, կ'ըսեն, աշխարհիս վրայ գեղեցիկ կիները թանկագին քարերով պատժելու սովորութիւնը մուտք գտաւ։

— Շէյխ կալիֆ, իմ մեծ միֆթիս,— ըսաւ խալիֆան,— յուսով եմ թէ, այսօր փիլաւդ մեծ ախորժակով պիտի ուտես։ Ես կատարեցի քու «ֆէթվա»դ։

— Այո՛, բայց ես կը փոխեմ զայն։

— Ի՞նչպէս։ Դուն ըսիր թէ օրէնքը շունի կը նմանի, որքան վայրագ ըլլայ, այնքան կը վախցուի անկէ։

— Այո՛, հրամայո՛ղ։ Բայց շունը ուրիշները միայն պէտք է խածնէ։ Եթէ ան սկսի իր տէրն ալ խածնել, այն ատեն շղթայի տակ կը պահեն զայն։

Այսպէս դատեց իմաստուն խալիֆա Հարուն էր-Րաշիտը՝ ի փառս միակ եւ ողորմած Ալլահի։

Վ. ՏՈՐՈՇԵՒԻՉ

ՎԵՐՋ

Թարգմ. Խ. ԵԳԱՆԵԱՆ

թեանց արդիւնքին, համաձայնավար կուսակցութիւնը հրատարակեց յայտարարութիւն մը թէ Փուանքարէ «ակներեւ յաղթանակ» մը տարաւ, շնորհիւ ֆրանսական ընտրական նոր դրութեան:

Խորհրդային մամուլը կը գրէ թէ Եւրոպայի քաղաքական ուժերը պիտի համախմբուին՝ բոլշեւիկութեան դէմ: «Պրաւդա» յիշելով որ վերջերս հող գտած է անգլեւֆրանքեւգերման հակախորհրդային «Պլոք»ի մը կազմութիւնը, դարձեալ հրապարակ կը դնէ պատերազմի մը ուրուականը, որ անցած տարի աղետալի խուճապ առաջ բերաւ ամբողջ երկրին մէջ: Այն ատեն խուճապին առաջքը չառնուեցաւ՝ նոյնիսկ երբ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցներով ուզեց ապահովցնել ժողովուրդը: Հակառակ ասոր, քաղաքացիները պահեցին իրենց պարէնի մթերքը, սովի մղձաւանջ մը ստեղծելով:

Այս վտանգաւոր խաղը վերսկսելու որոշումը տրուած է անտարակոյս Ամանուլլահ թագաւորին այցելութեան առթիւ, առանց նկատի առնելու որ նոր տուրքերու եւ հողային նոր քաղաքականութեան պատճառաւ գիւղացիներուն մէջ մեծ դժգոհութիւն կը տիրէ:

Արդէն մամուլը կ՚ազդարարէ «Փատիշահ Ամանուլլահ»ի թէ Անգլիոյ հետ առաջին բախումը պիտի պատահի Աֆղանիստանի մէջ, եւ թէ ինքը անձնապէս, իբրեւ յառաջադէմ վարիչ մը, առաջին զոհը պիտի ըլլայ:

«Իզվեստիա» երկար յօդուածի մը մէջ կ՚ըսէ թէ Անգլիոյ նպատակն է Աֆղանիստանը իրեն ենթարկել, ու խորհուրդ կու տայ որ արեւելեան ժողովուրդները ազատագրական շարժումի մը շուրջ միանան՝ բրիտանական աշխարհակալութեան յարձակին դիմադրելու համար:

Ներքին նոր փոխառութիւն մը

Խորհրդարանական ընտրութիւնները վերջացած ըլլալով, Փուանքարէի կառավարութիւնը սկսած է զբաղիլ երկրին տնտեսական ամրապնդման խնդիրներով: Ամէնէն առաջ կ՚ուզէ մասնաւորապէս կարգադրութիւն մը ընել երբեւն պարտքին համար, գոնէ մասամբ վճարելու 1928ին եւ 1929ին պայմանաժամը լրացող պարտքերը, ինչպէս նաեւ Պանք տը Ֆրանսի կանխավճարները:

Պանք տը Ֆրանսի վերջին հաշուեկշիռին համաձայն, Ապրիլ 26ին կառավարութիւնը այդ դրամատան կը պարտէր 23 միլիառ ֆրանք, գանձատոմսերու հաշուէն: Ահա՛ այս կրկնակ նպատակներուն համար է որ կառավարութիւնը ծրագրած է ներքին նոր փոխառութիւն մը կնքել, 100ին 5 տոկոսով և 75 տարուան պայմանաժամով:

Պաշտօնաթերթին մէջ լոյս տեսաւ այս առթիւ հրատարակուած պետական հրովարտակը: Փոխառութիւնը բացուած պիտի հռչակուի Մայիս 7ին եւ բաց պիտի մնայ մինչեւ որոշ թուական մը: Շրջաբերութեան գինը տակաւին չէ որոշուած:

Ֆրանսա պարտքերը կը վճարէ

Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջիկայ Յունիս 15ին Ամերիկայի ունեցած իր պատերազմական պարտքին ի հաշիւ պիտի վճարէ 11,250,000 տոլար: Իսկ Անգլիոյ ունեցած պարտքին ի հաշիւ Սեպտեմբեր 15ին եւ 1929 Մարտ 15ին երկու մասնավճարներով պիտի վճարէ 8 միլիոն ոսկեր լին:

1928ին կատարուելիք վճարումներուն անհրաժեշտ գումարը պիտի հայթայթուի Տօըսի ծրագրէն Ֆրանսայի ինկած բաժինէն:

Երկրաշարժէն վերջ կիկլոն

Սոֆիայէն կը հեռագրեն Մայիս 2 թուականով.

Սթարա Զաղորայէն կը հաղորդեն թէ ժամը 16ին խիստ ուժգին կիկլոն մը իջած է քաղաքին եւ շրջականերուն վրայ, վնաս պատճառելով շատ մը շէնքերու: Սաստիկ մրրիկ մը, կարկուտի ընկերակցութեամբ, շատ մը տաղաւարներու տանիքները թռցուց: Սայլապան մը քշուեցաւ իր սայլին հետ միասին եւ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ:

Զոհերու եւ նիւթական կորուստներու քանակին մասին դեռ լուր չկայ: Կիկլոնը որ հիւսիս-հարաւ ուղղութիւն ունէր, Պուլկարիան կտրեց հիւսիսէն, Ռուսայէն դէպի կորնա Օրեշովիցա, կտրելով հեռագրական հաղորդակցութիւնները Ռումանիոյ հետ:

Փլեւնայի թնդանօթները

Ռումանիոյ պատերազմ. նախարարութիւնը Պոլսոյ Թուրքեւռումէն խառն դատարանին առջեւ դատ բացած է Թուրք կառավարութեան դէմ: 1877—1878ի Փլեւնայի պատերազմին՝ Ռումէնները Թուրքերէն գրաւուած ինը թնդանօթներով Պուքրէշի ամէնէն կարեւոր պողոտային վրայ յաղթական արձան մը շինած էին: Ընդհանուր պատերազմին երբ Ռումանիա գրաւուեցաւ Գերմաններէն, Թուրքերը այդ թնդանօթները Պոլիս բերին: Այժմ ռումէն կառավարութիւնը անոնց վերադարձումը կը պահանջէ:

Խառն դատարանը ինքզինքը իրաւասու հռչակեց զբաղելու այս խնդրով: Ասոր վրայ Թուրք կառավարութեան գործակալը յայտնեց թէ այդ որոշումը հակառակ ըլլալով Լօզանի դաշնագրին, հրաման ստացած է իր կառավարութենէն՝ քաշուիլ դատարանէն եւ այլեւս չմասնակցիլ անոր աշխատանքներուն: Նախագահ Պարոն Նորտէնսքոլտ արձանագրել տուաւ այս միջադէպը, որուն վրայ դատարանի Թուրք անդամն ալ քաշուեցաւ:

Պայթում մը Տրապիզոնի մէջ

Տրապիզոնէն կը հաղորդեն որ Էմիր օղլու Հասանի զէնքի վաճառատան մէջ պահուած վառօդները պայթելով հրդեհ յառաջ եկած է: Մէկ երկու վաճառատուն այրած է: Այրած է նաեւ Շուկայի մզկիթը: Հրշէջ զօրքերը մարած են հրդեհը: Մէկ քանի հոգի մեռած են պայթումէն: Մեռածներու եւ վիրաւորներու թիւը յայտնի չէ դեռ:

Իտալական առեւտուրը Թուրքիոյ մէջ

Նեղուցներու յանձնաժողովին տարեկան տեղեկագրին համաձայն, պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, 1927 տարուան ընթացքին Տարտանէլէն անցնող իտալական նաւերու թիւը անգլիականներէն աւելի շատ եղած է: Իտալական նաւերու թիւը եղած է 397, ընդամէնը 2,624, 822 թոնօ տարողութեամբ, մինչ անգլիականներուն թիւն է 281 նաւ, 2,080,330 թոնօ:

Հ. Յ. Դ.

Հրազդան խումբի Գ. դասախօսական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Դասախօս՝ Ընկ. Արսեան: Նիւթ՝ մեր քաղաքական ուղին:

Մարսէյլի Ակնունի խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 22ին կազմակերպուած հանդէսը, օդերու անյարմարութեանը պատճառաւ տեղի կ՚ունենայ, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Սէն Լու Կռան Փօնի հայկական՝ պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. Սէրէնկիւլեան:

Ալֆորվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Մարսէյլի Պուլվառ Օտտօյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Դրադարան ընթերցասրահին մէջ:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին. Դրադարան ընթերցասրահին մէջ: Կը հրաւիրուին հայրենակիցներ: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. Գասպարեան: Նիւթ՝ մեր ազատութեան պատմութիւնը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ, փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ Պ. Երուանդ Գազազեանի վաղամեռիկ տիկնոջ՝ ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ, (մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ) ինչպէս նաեւ համայն գազազեան եւ կարմիրեան գերդաստաններու ննջեցելոց:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Ֆլօրիա: Պ. Գ. Ճիզմէճեան կը ներկայացնէ իր բանաստեղծութիւններն: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

Մարսէյլի Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները: Կաբեւոր օրակարգ:

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Place St. Michel, 19 Brasserie Marcի մասնաւոր սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր Ամասիացիները:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պազարճըգ, Խ. Ե.— 490 լէյ:
Մարսէյլ, Հ. Ս.— 175 ֆր.:
Ատիս Ապապա, Ռ. Պ.— 248:
փարիզ, Ա. Պ.— 35:
Վիրօֆլէյ, Մ. Մ.— 35:
փրիվա, Յ. Պ.— 35:
Մարսէյլ, Թաշ.— 325:
Տէսին, Յ. Պ.— 20:
Սէն Վալիէ, Ա. Փ.— 35:
Նիս, Մ. Լ.— 70:
Մաքօն, Թապ.— 35:
Կաբ, Հ. Մ. 35:
Իսի լէ Մուլինօ, Մ. Գ.— 35:
Մուսուլ, Ե. Կ.— 1 անգլ.:
Պօքա, Ա. Ա.— 78:
փարիզ, Գ. Ա.— 50:
Լանսէյ, Գործ.— 163.20:
փարիզ, Գ. Օ.— 35:
Օշ, Շ. Ս.— 70:
Քօնպ, Ս. Պ.— 35:
Սէն Թ՚Անթուան, Ս. Ա.— 35:
Պէյֆօռ, Լ. Տ. Մ.— 35:
Սթրազպուրկ, Յ. Պ.— 35:
Մարսէյլ, Ն. Կ.— 140:
Քլիշի սու Պուա, Կ. Ճ.— 35:
փարիզ, Գ. Խ.— 35:
Սէն Սիկօլէն, Մ. Յ.— 35:
Մէց, Ա. Պ.— 35:
Լիոն, Գործ.— 460:
Մարսէյլ, Գործ.— Ստացանք:
Թալուզ, Գործ.— Ստացանք:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի կիւրնցի Զաքէոս Քիզիրեան որ Մարսէյլի մօտակայ գիւղերը կը գտնուի: Իմացնել՝ Յակոբ Տէր Սարգիսեանի, 10 Rue du Paradis, Valance, Drôme.

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

Կը փնտռուի Սեբաստացի Արշալոյս, հօր անուն՝ Ստեփան, մօր անուն՝ Էլմաս, աքսորի միջոցին Հոմսի կողմերը կորսուած է: Այժմ Պոլիս ըլլալը կը կարծուի: Իմացնել՝ Mihran Mardirossian, Bat. H. No. 39, Charvieu, Isère.

Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռեմ զաւակս Իզմիրցի Զարեհ Պէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Վառվառա, որ Իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է: Կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գումպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏԱՆ

Բառարան գրպանի ֆրանսահայ, Մ. Նուպարեան, ճոխ բովանդակութեամբ, կիսլթ. 25 ֆր., լթկզմ. 30, նուէրի համար կակուղ լաթ եւ կաշի 40 եւ 60, Իսկական պատմութիւն Հայոց՝ Կ. Բասմաջեան պատկերզրդ, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, Ա. Բ. մաս [illegible], Բ. մաս 20, Խ. Հայաստանի նոր քարտէսը՝ Կ. Բասմաջեան, թուղթի վրայ 3, լաթի վրայ 7.50, Հայաստանի հին քարտէսը 3 ֆր., Անցած օրեր, յուշամատեան Գատըքէօյի գրական երեկոյթներու, Վ. Մալէզեան, շքեղ տպագրութիւն, սալոնի միակ գիրքն է 15, Մինաս Չերազի 60ամեայ հանր. գործունէութեան յոբելեան 1865-1925, յօդուածներ, ճառեր, ուղերձներ եւ նամակներ 10, Գիր աշխարհ, պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն Վ. Համբարձումեան 25, Մինաս Չերազ, իր կեանքը եւ գործը իր 60ամեայ յոբելեանին առթիւ 30, գրեց Ա. Ալպօյաճեան, Մ. Չերազ գային խնդիրներ, պատասխան առ Ա. Ալպօյաճեան, Մ. Չերազ 5, Ատամնաբուժութիւն պտկրզ. Տօք. Մ. Կ. Սրապեան 55, Ինչ է սիֆիլիզը, ի՞նչպէս պաշտպանուիլ, ի՞նչպէս դարմանուիլ, Տօք. Լ. Գրիգորեան 6 ֆր.: l'Amira, Mme Sevadjian, traduit par F. Macler 20, La Participation des Arméniens à la guerre mondiale par Général Korganoff 15, Clairs-Obscurs d'Italie (poème), Mme I. Minasse 10, Le Soleil d'Automne, (poème), A. Navarian 4 ֆր. Դիմել՝ 233 Fbg. St. Martin, Paris (10e):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 4 ՄԱՅԻՍ 1928
4 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 638 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՈՉ ԿԸ ՍՈՐՎԻՆ, ՈՉ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆ

Յաճախ կը հարցնենք մենք մեզի,— խորհրդային հրապարակագիրներուն եւ վարիչներուն մէջ անզգայութիւնն ու նենգամտութի՞ւնը աւելի գերակշիռ են, թէ բթամտութիւնն ու կիրքը:

Կը հարցնենք, եւ կը դժուարանանք պատասխանել:

Հարցումը ինքնաբերաբար կուգայ, նորէն, չնաշխարհիկ յօդուածի մը առթիւ, որ գրուեր է Թիֆլիսի «Պրոլետար»ին երկու թիւերը,— Ապրիլ 10 եւ 11:

«Հայկական հարցը եւ Եւրոպան» խորագրին տակ, այդ գրութեան հեղինակը ծանծաղ փորձ մը կը կատարէ, հազարերորդ անգամ ապացուցանելու համար թէ Եւրոպան խաբեց հայ ժողովուրդը:

Գրութեան նիւթը՝ Սուրիոյ հայ գաղթականներու տեղաւորման ձեռնարկն է, որուն մէջ «Պրոլետար»ի աշխատակիցը նոր դաւ մը կը տեսնէ հոգատար իշխանութեան կողմէ:

Կ'ուզէ հաւատացնել թէ Ֆրանսան «հայկական օջախ» մը հիմնելու ծրագիրը կը հետապնդէ, բայց պիտի խաբէ:

Միւս կողմէ, սակայն, ինքն է որ կը հերքէ իր հաւաստումը, յայտնելով թէ պարզապէս հայ «գաղթականներու առողջապահական պայմանները պիտի բարելաւուին Հալէպի մէջ եւ ճահիճներ պիտի չորցուին Իսքէնտէրունի մէջ:»

Ուրիշ խօսքով, քաղաքական ծրագիր կամ հայկական խնդիր չկայ:

Բայց, եկէք եւ պաղարիւնով կարդացէք նոյն շարադրութեան հետեւեալ տողերը: (Կը վերածենք մեր լեզուին).

— «Հայ գաղթականներու կեանքի ծանր պայմանները անոնց մէջ յառաջ բերած են ուժեղ ձգտում վերադառնալու խորհրդային Հայաստան, ուրտեղէն ստացուած լուրերը մեծ հիամակրութիւն յառաջ կը բերեն Սուրիոյ գաղութներուն մէջ դէպի խորհրդային Հայաստան:

… «Ձգտումը դէպի խորհրդային Հայաստան առանձնապէս աճեցաւ, երբ Նանսէնի նախագիծը հայկական հարցի մասին՝ ջուրը ինկաւ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ:

… «Դէպի խորհրդային Հայաստան այս ձգտումը երբեք չէին ուզեր աշխարհիկալները, եւ ֆրանսան որոշեց թոյլ չտալ որ Սուրիոյ հայերը իրենց բախտը կապեն խորհրդային Հայաստանի հետ»:

Կարճ խօսքով, Սուրիոյ գաղթականները Հայաստան երթալ կ'ուզեն, բայց Ֆրանսան չի ձգեր, եւ զանոնք հրապուրելու համար, տեղաւորման ծրագիր մը մէջտեղ դրեր է:

Ուրեմն, ժողովո՛ւրդ, մի՛ խաբուիր.

— « *Ֆրանսացիներու կարծիքը պարտադիր չէ հայ ժողովուրդին համար: Հայ ժողովուրդին պէտք չէ առողջապահական պայմաններու բարելաւումը Հալէպի մէջ»:*

Ի՞նչ պիտի խորհի այս տողերը կարդացող մարդը: Նոյն իսկ փողոցէն անցնող օտարական մը:

— *Բարի՛, հաւատացինք ձեր ըսածին: Այն ատեն, ինչո՞ւ անմիջապէս Հայաստան չէք փոխադրեր այդ գաղթականները, որպէսզի նոր խաղերու զոհ չերթան:*

Չէ՞ որ, անոնք «ուժեղ ձգտում ունին վերադառնալու խորհրդային Հայաստան»:

Ո՞վ է բռներ ձեր ձեռքէն:

Եւ եթէ իսկապէս Ֆրանսան թոյլ չի տար որ գաղթականները դուրս ելլեն Սուրիայէն, հապա ինչո՞ւ դուք ներս չէք առներ ուրիշ հազարաւոր տարուբեր բազմութիւններ Յունաստանէն, Պուլկարիայէն, Միջագետքէն, մինչեւ անգամ Անատոլուի խորքերէն:

Ինչո՞ւ զանոնք իբրեւ աւար կամ «լքեալ գոյք» ձգեր էք աշխարհակալներու թաթին տակ:

Մանաւանդ որ,— կարդանք տասն անգամ տասը ձեւերով կրկնուած հէքեաթը, նոյն շարադրութեան մէջ.

—«Խորհրդային Հայաստանը վերջնապէս լուծած է՛ւ «հայկական հարցը», է՛ւ «հայկական դատը», է՛ւ հայ ժողովուրդի բախտը»:

Զորնալի՛ք ձեռքեր, որ եօթը տարիէ ի վեր գրիչ կը շարժէք այս ուղղութեամբ, բայց տարին հազար հինգ հարիւր հոգի անգամ չէք ուզեր փոխադրել Հայաստան:

Եօթը տարիէ ի վեր, եօթը ծո՜վերու վրայ նետուած բազմութիւնները իրենց բոլոր ուժով կը զարնեն հայրենիքի դուռները: Այնքան ամուր, որ դրացիներն անգամ արթնցան, բայց դուք նորէն խոր քուն մտեր էք, եւ շան-քարող կը կարդաք: Աւելի ճիշդ՝ խռկալով օրը իրիկուն կ'ընէք: «Պաշտօնս է խօսքս»…

Ձեր հէքեաթները ինչո՞վ կը տարբերին քաղքենի-աշխարհականներու խայծերէն եւ խաբէութիւններէն:

Չէ՞ որ դուք ալ ճահիճներու չորնալուն կը սպասէք, մարդիկ ներս առնելու համար, ձարմաղով ու շարմաղով:

Իսկ տարագիր բազմութիւնները կը հալին, կը հալի՛ն:

Ուրիշին միականի ըսողին գոնէ երկու աչքերը կոյր չըլլային…

Կոյր՝ հարիւր հազարաւոր աշխատաւորներու թշուառութեան առջեւ: Կոյր՝ հայրենիքի խեղճութեան եւ իրենց ապիկարութեան հանդէպ:

Պիտի պատահի՞ որ գոնէ մէկ նոր բան սորվիք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՛ՆՉՊԷՍ Կ'ՕԳՆԵՆ

Սոֆիայի *Արաքսը* նկարագրելով Պուլկարիոյ շարժի զոհերուն համար կազմակերպուած օգնութիւնը, կը նկատէ (27 Ապրիլ).

— «*Բացի արտաքին աշխարհէն, առատ կերպով կը շարունակուին նուիրատուութիւնները Պուլկարիոյ մէջ ալ, զանազան հիմնարկութեանց եւ անհատներու կողմէ: Սկսած երջանիկ մեծահարուստներէն մինչեւ քրէական կամ քաղաքական յանցանքներով դատապարտուած բանտարկեալները, չեն մոռնար մասնակից ըլլալ հասարակաց ցաւին ու կ'աշխատին, ամէն մէկը իր կարողութեան չափով, մեղմել տիրող թշուառութիւնը:*

Աչքէ անցուցէք ամէն օր պուլկար թերթերուն մէջ հրատարակուած նուիրատուութեանց ցանկերը եւ դուք պիտի տեսնէք թէ ինչպէ՞ս դրամատուներու եւ դրամատէրներու, մեծ վաճառականներու եւ փոքր խանութպաններու, պաշտօնեաներու, ծառաներու, սպասաւորներու եւ զինուորներու, մէկ խօսքով ամէն կարգի հաստատութեանց եւ անձերու անունները իրար կը հրմշտկեն, նետելով իրենց ոսկին կամ պղինձը, եղբայրական օգնութեան գանձարանին մէջ:

Հարիւրաւորներ եւ հազարաւորներ են նուիրատուները եւ սարսափելի է ըսել թէ ոչ մէկ *հայ կը փայլի դեռ այդ ցուցակներուն մէջ: Ոչ մէկ հայ հաստատութիւն կամ անհատ կ'երեւի Սոֆիայի կեդր. Յանձնախումբին կողմէ հրատարակութեան տրուած ցուցակներուն մէջ, երբ անդին մասնաւորապէս հրեաները աչքի կը զարնեն իրենց առատաձեռնութեամբ:*

Մենք գիտենք թէ պէտք չէ բաղդատութեան դնել Հայն ու Հրեան տնտեսական գետնի վրայ: Մենք գիտենք նաեւ այն, որ կան մարդիկ, հարուստներ, որոնք ի վիճակի են եւ պարտական՝ իրենց տուրքը տալու այս երկրին, մեզ համար այս երկրորդ հայրենիքին, որ այսօր կը տքայ անկարելի հարուածի մը մահացու ծանրութեանը տակ:

Անտարբեր է կարծէք հայ անհատը: Անկէ տարբեր չեն կը թուի թէ հայ ազգային պաշտօնական հաստատութիւններն ալ:

Այս րոպէիս, մասնաւորապէս Սոֆիայի մէջ, կարծէք թէ հայ գաղութ մը գոյութիւն չունի, ու երբ անդին գաղթական Այթոսն ու Ն. Զակորան կը շտապեն իրենց լուման տալ, աստղին մայրաքաղաքի Հայը լո՛ւռ է ֆիզիքական ու բարոյական մահով մը … :»

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՄԻՍԻՈՆԱՐՈՒՀԻՆԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Պրուսայի դատարանը երեք օր բանտարկութեան եւ երեք ոսկի տուգանքի դատապարտած է ամերիկեան պայալը Հաուզ Միշըն աղջկանց դպրոցի տեսչուհին եւ երկու ուսուցչուհիները: Անոնք ամբաստանուած էին թէ՝ հակառակ թրքական օրէնքներուն՝ ստիպած են թուրք աշակերտուհիները որ քրիստոնէական կրօնական արարողութեանց մասնակցին, քանի մը թրքուհիներ քրիստոնեայ դարձուցած են, կրթական նախարարութեան արգիլած գիրքերը կարդացուցած են, աշակերտուհիներուն եւ անոնց ծնողքներուն միջեւ պաղութիւն առաջ բերած եւ թուրքիոյ դէմ հակակրութիւն քարոզած են:

Նկատելով որ դատապարտեալները կին են, ըստ պատժական օրէնքին, անոնք պիտի բանտարկուին իրենց տան մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալիա, Թուրքիա, Յունաստան դաշնակցած?

Լոնտոնէն կը հեռագրեն Մայիս 3 թուականով.— «*Տէյլի Էքսփրէս» կը գրէ թէ կարեւոր դաշնագիր մը կնքուած է Իտալիոյ, Թուրքիոյ և Յունաստանի միջեւ: Ասիկա, կ'ըսէ, արդիւնքն է Միլանի տեսակցութենէն յետոյ յիշեալ կառավարութեանց միջեւ կատարուած բանակցութեանց:*

Այս բանակցութեանց գլխաւոր նպատակն էր ճշդել Իտալիոյ դիրքը հանդէպ Անատոլուի, որուն վրայ աչք չպիտի ունենայ այլեւս: Փոխարէն, Թուրքիա որոշ ապրանքներու համար կարեւոր ապսպրանքներ ըրած է Իտալիոյ. ասկէ զատ իտալական տուներ կարեւոր պայմանագրութիւններ կնքած են՝ Իզմիրի վերաշինութեան եւ առհասարակ Անատոլուի մէջ շինարարական աշխատանքներու համար: «Տէյլի Էքսփրէս» կ'աւելցնէ թէ կնքուած դաշնագիրը, որ ոչ-յարձակողական փոխադարձ դաշինք մըն է, ելմտական եւ տնտեսական զանազան դիւրութիւններ կը նախատեսէ ի նպաստ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:

Վերապահութեամբ կը հրատարակենք այս լուրը:

Եգիպտական տագնապը լուծուած

Անգլիոյ արտաքին Նախարարութիւնը հրատարակութեան տուաւ Եգիպտոսի պատասխանը անգլիական վերջնագրին, ինչպէս նաեւ պատճէնը այն ծանուցագրին, որ առջի իրիկուն իսկ հաղորդուեցաւ եգիպտական կառավարութեան, մարզպան Լորտ Լոյտի միջոցաւ:

Երէկ տուած էինք եգիպտական պատասխանին գլխաւոր գիծերը: Վէճին պատմականը ընելէ վերջ, Նահաս փաշա կը յիշէ թէ 1922ի յայտարարութիւնը միակողմանի ըլլալով, չի կրնար կապել եգիպտական կառավարութիւնը, ցաւ կը յայտնէ որ Անգլիա նկատի չէ առած հանրային հաւաքոյթներու իրաւունքին մասին իրեն տրուած հաւաստիքները, կ'ըսէ թէ չի կրնար ենթարկուիլ Ապրիլ 29ի ծանուցագրին տրամադրութեանց, ու կ'աւելցնէ թէ՝ համաձայնութեան մը յանգելու ջերմ փափաքով, եգիպտական կառավարութիւնը յաջողած է Ծերակոյտէն խոստում առնել թէ օրինագիծին քննութիւնը պիտի յետաձգուի մինչեւ յառաջիկայ նստաշրջան:

Սըր Օսթըն Չէմպըլէյն Երեսփ. ժողովին մէջ կարդաց այս ծանուցագրին տրուած պատասխանը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ Անգլիա չի կրնար վիճաբանութեան մտնել 1922ի յայտարարութեան մասին, եւ թէ եգիպտական կառավարութիւնը պէտք է խոստանայ որ առաջիկային դարձեալ խնդրոյ առարկայ չպիտի ընէ հաւաքոյթներու օրէնքը:

Նախարարը յետոյ յայտնեց թէ Մալթայէն դէպի եգիպտական ջուրերը ճամբայ հանուած մարտանաւերը ետ կանչուած են: Այս ձեւով առժամաբար փակուած կը նկատուի տագնապը:

Գալով Անգլիոյ ապագայ ծրագիրներուն, Չէմպըլէյն ատիկա որոշակի բացատրեց՝ պատասխանելով աշխատաւորական երեսփոխանի մը, որ կը հարցնէր թէ 1922ի յայտարարութիւնը տեւակա՞ն է.

— Այո՛, պարոն, պատասխանեց, եգիպտոսի մէջ մեր ունեցած շահերը հրամայականօրէն կը պարտադրեն մեզի թոյլ չտալ, որ այս երկիրը գրաւուի Անգլիայէն զատ ուրիշ պետութեան մը կողմէ: Անգլ. կառավարութեան մը համար միշտ անհրաժեշտ պիտի ըլլայ պահպանել 1922ի սկզբունքները, եւ որովհետեւ մենք կ'արգիլենք ուրիշ պետութեանց միջամտութիւնը, պէտք է որ անհրաժեշտ բոլոր միջոցները առնենք՝ երաշխաւորելու համար օտար գաղութներու, ինչպէս նաեւ մեր հայրենակիցներու ապահովութիւնը:

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ

Երեսփոխանական ընտրութեանց պաշտօնական ստուգումը տեղի ունեցաւ առջի օր: Վաւերացուեցան բոլոր ընտրութիւններն ալ, բացի երկու համայնավար երեսփոխաններէ՝ Մէնէթրիէ եւ Քլամամուս: Առաջինը Փիւթոյի շրջանակէն ընտրուած էր, հակառակ անոր որ իբրեւ լրտես բանտարկուած է, ուստի եւ ո՛չ ընտրելու և ոչ ալ ընտրուելու իրաւունք ունի: Իսկ Քլամամուս իր հակառակորդ Ռընոէն 9 ձայնի առաւելութեամբ միայն ընտրուած էր Սէն-Տընիի մէջ: Արդ, այս ընտրութեան մէջ 637 քուէթուղթեր չեղեալ կը նկատուէին: Ստուգումներէ յետոյ, ի ներկայութեան Ռընոյի և Քլամամուսի, քննիչները հետեւեալ կերպով ճշտեցին ստացուած քուէները.— Քլամամուս՝ 13,350, Ռընօ՝ 13,349: Սակայն տակաւին իբրեւ կասկածելի կը նկատուին 21 քուէներ, որոնց տէրերը սպառնալիքով քուէտուփին մէջ ձգած են իրենց քուէթուղթերը, առանց ընտրողի քարտ ներկայացնելու:

Այս պայմաններուն տակ, վերստուգիչ յանձնաժողովը չկրցաւ եզրակացութեան մը յանգիլ եւ խնդրին վերջնական կարգադրութիւնը թողուց նոյնինքն Նոր Երեսփ. ժողովին: Նոյն որոշումը տուաւ նաեւ Մէնէթրիէի մասին, որ 1927 Դեկտ. 24ին 3 տարի բանտարկութեան եւ 5 տարի քաղաքացիական եւ քաղաքական իրաւունքներէ զրկումի դատապարտուած էր: Յանձնախումբը ընտրութիւնը ջնջելու որոշում պիտի տար, երբ տեղեկութիւն ստացաւ թէ Մէնէթրիէ վերոյիշեալ վճիռին դէմ վերաքննութեան դիմած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

47 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐՆՈՑ ԱՊՏԱԿ ՄԸ

Ամերիկայէն, Մալաթիոյ կրթասիրաց միութիւնը ձեռնարկած է նոր Մալաթիա մը հիմնելու Հայաստանի մէջ: Այս հայրենաշէն գործին յատկացուցած է քառասուն եօթը հազար տոլար:

Բարի եւ գեղեցիկ:

Այս քառասուն եօթը հազարին, տասն եւ եօթը հազարը ծախսուած է, Հայաստանի կառավարութեան կողմէ տրամադրուած հողերու վրայ կառուցանելու *հինգ տուն, 8 սենեակ, երեք կիսաւարտ տուն, եւ աւելցած է քանի մը պարկ կիր, մաս մը փայտ ու քար եւ գերան:* Այս շինութիւններուն վրայ աշխատած են 80—100 *գործաւոր:*

Չմոռնանք աւելցնել որ նոր Մալաթիոյ բնակչութիւնը կը բաղկանայ եղեր ԵՐԵՔ ԸՆՏԱՆԻՔԷ:

Մնացած երեսուն հազարն ալ պիտի ծախսուի այս նպատակին, եւ նախկին արդիւնքէն կարելի է ենթադրել որ այս 30 հազարով պիտի շինուին 9 տուն, 15 սենեակ, 2 կիսաւարտ տուն եւլն.:

Երեւան՝ Մալաթիոյ կրթասիրացի այս տեղեկագիրը հրատարակելով, իր կողմէ կ'աւելցնէ,— «Ուժեղ ապտակ մը սեւերես դաշնակներուն»:

Չկրցայ հասկնալ թէ՝ ի՞նչ կապ ունին շինարարարական համեստ ձեռնարկ մը, դաշնակցութիւն եւ ապտակը իրարու հետ:

Չեմ կարծեր որ, Մալաթիոյ կրթասիրացը խոշոր բանի մը տեղ դնէ, Հայաստանի մէջ իր կառուցած քանի մը տնակները եւ աւելցած 5—10 քիլօ կիրը: Ոչ միայն հարուստ միութիւն մը այլ՝ անհատ մը իսկ հպարտանալու պէտք չի տեսներ այդքան ճղճիմ գործի մը համար:

Օրինակ հոս, Փարիզի մէջ հաճի ցակոբ աղա մը, որ քսան հոգիի համնող իր զաւակներով, թոռներով, հարսերով, Անատոլուէն գաղթած է, Առնուվիլ-լէ-կոնէս արուարձանին մէջ, իր իսկ գնած հողերուն վրայ շինած է երեք-չորս տուն, բանջարանոցով, հաւնոցով, ճագարնոցով, ջուրով, օդային կազով, առանց աղմուկի եւ թմբկահարութեան, ու առանց տարիներով անդամավճար հաւաքելու իր ընտանիքին անդամներէն, կամ՝ բարեգործականին դուռը ափ առնելու եւ առանց 80—100 հոգի աշխատցնելու:

Եւ նահապետական այս ընտանիքին այս պատուական պետը, մինչեւ այսօր մտքէն իսկ չէ անցուցած, իր այս ձեռնարկը ապտակ մը նկատել նոյն իսկ թուրքերու արիւնոտ երեսին:

Ամէն պարագայի մէջ, *Երեւանի* քառասուն եօթը հազար տոլարնոց ապտակին հասցէն ոչ թէ «դաշնակ»ներուն երեսն է, այլ «Հայաստանի Շինարարական Աշխատանքներ»ու տժգոյն ճակատը:

ՊԵՏԻԿ

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Զ. Ցանկ

	Ֆր.
Արամ Գ. Հիսարլեան Կրէնհէն	244.50
Mlle B. Bonnemain Grenchen (Suisse)	97.80
Գ. Թէլլալեան	10.—
գումար	352.30
Ե. ցանկին գումարը	905.—
ընդհ. գումար	1257.30

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ընդրկովկասեան Երկրային կոմիտէն իր դժգոհութիւնը կը յայտնէ Հայաստանի կոմունիստներուն եւ Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու նոր հրահանգներ կուտայ։

«Զարիա Վաստոկա»յի Ապրիլ 20ի թիւի խմբագրականին մէջ կը կարդանք, «Գաղափարական ճակատը Հայաստանի կոմկուսակցութեան կարեւորագոյն ճակատն է» խորագրին տակ.

— «Հայաստանի մէջ, մեր թշնամի հակակոմունիստ գաղափարական ճակատին վրայ տարուած պայքարը տարիներու ընթացքին եղած է շատ թոյլ։ Վերջին ժամանակները, եթէ եղած ալ են որոշ նուաճումներ, շատ չնչին են համեմատելով այն խնդիրներուն հետ, որոնք դրուած են կուսակցական ղեկավար կազմակերպութիւններու առջեւ»։

Այսինքն, եօթ տարիներու չտեսնուած դաժան հալածանքը, բանտ, աքսոր, Դաշնակցութեան «հաշուեյարդարի» համագումար, դատավարութիւններ եւն. որ եւ է արդիւնքի չեն յանգած եւ Դաշնակցութեան գաղափարները ոչ միայն չեն մեռած, այլ եւ աւելի տարածուելով, ելած են Հայաստանի սահմաններէն եւ կը հարկադրեն Ռուսիոյ անդրկովկասեան փոխ-արքաներու միջամտութիւնը։

Օր․ խնկաշիկները «Խորհրդային Հայաստան»ի Դաշնակցութեան դէմ մղած պայքարը կը համարեն «գրական բարբանջանքներ», իրենց կարգին թելադրելով առաջին առթիւ անխնայ հարուածել Դաշնակցութիւնը, մերկացնել անոր հակայեղափոխական հանգամանքը, զայն զանգուածներուն ներկայացնելով իբրեւ դասակարգային թշնամի, պատռել սոցիալ-դէմոկրատիայի (Դ. Անանուն եւ ուրիշներ) ազգային դիմակը, շարունակել յամառ պայքարը ներկուսակցական գաղափարական տատանումներու դէմ եւ, վերջապէս, տանիլ աննկուն պայքար ազգայնականութեան դէմ, ամբողջ ճակատի վրայ։

«Ինչ կը վերաբերի դաշնակցական գաղափարականութեան, առանձնապէս կը շեշտէ «Զարիա Վաստոկա», պէտք է յստակ եւ պարզ ըմբռնել դաշնակցական կուսակցութեան հանգամանքը։ Դաշնակցութիւնը հայ քաղքենի դասուն ձեռքը գործիք է, անոր ռազմական կուսակցութիւնն է։ Դաշնակցական կուսակցութիւնը ամէնէն փայլուն արտայայտիչն է Հայաստանի աշխատաւորութեան դասակարգային հակառակորդներու գաղափարներուն»։

Շատ հետաքրքրական է իմանալ, թէ «Զարիա Վաստոկա»յի իմաստութիւնները ի՞նչով կը տարբերին «Խորհրդային Հայաստան»ի «բարբաջանքներէն» եւ «Դաշնակցութեան բնորոշումը» միթէ՞ կրկնութիւնը չէ՞ քաղաքական ստահակ Զուբարներու ըսածներուն։ Միայն մէկ բան կ'ուզէինք հայ կոմունիստներէն, որ անոնք ալ «քաղքենի դասուն ձեռքը գործիք դարձած» Դաշնակցութեան չափ անկեղծ ու եռանդով պայքարէին Հայաստանի աշխատաւորութեան իրապէս թշնամի հայ քաղքենի դասուն դէմ։

«Դաշնակցական կուսակցութեան հետ պէտք է վարուիլ այնպէս, ինչպէս կը վարուին աշխատաւորութեան եւ հոկտեմբերեան յեղափոխութեան անհաշտ թշնամիներու հետ։ Բոլոր «բայցերը» եւ գրական բարբաջանքները կը թուլցնեն այդ պայքարին սրու-թիւնը», կը հրահանգէ երկրային կոմիտէն։ «Պէտք է ոտքի հանել միտքերը պատրաստելու եւ պրոպագանդի ամբողջ մեքենան, կը շարունակէ խմբագրականը. պէտք է հրատարակել սիստեմատիկ եւ մատչելի գրականութիւն, դաստիարակելու զանգուածներն ու մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը դասակարգային ատելութեան ոգիով դէպի աշխատաւորութեան անողոք թշնամի Դաշնակները։ Ոչ պակաս վճռական պայքար պէտք է մղել Դաշնակցական գաղափարականութեան դէմ, որ կը թափանցէ խորհրդային վարչական մեքենայի, պարբերական տպագրութեան, գեղարուեստական գրականութեաց եւ երիտասարդութեան մէջ։ Պէտք է ուժեղացնել կուսակցութեան ազդեցութիւնը (առաջին առթիւ համալսարանին մէջ). համապատասխան վերակազմութեան ենթարկել քաղաքացիական կրթութիւնը, զօրացնել աշխատանքը պարբերական հրատարակութեանց, ինչպէս եւ ամբողջ տպագրութեան մէջ եւ ամրացնել կուսակցական ղեկավարութիւնը գաղափարական ամբողջ ճակատին վրայ»։

Եւ նման «պէտք է»ներու երկար շարաններ։ Ինչպէս կը պատահի միշտ, այս անգամ ալ, խորհրդային հրապարակագրի գրչին տակ սպրդեր է ճշմարիտ խոստովանութիւն մը,— «Միանգամայն ակներեւ է, որ ազգայնական սաղմերու զօրացումը նաեւ Դաշնակցական գաղափարականութեան ուժեղացումն է։ Ահա թէ ինչու անհրաժեշտ է ամենավճռական պայքար ազգայնութեան ամէն ձեւի արտայայտութեան դէմ, առաջին առթիւ, այն բացայայտ եւ գաղտնի յարձակումներուն դէմ, որ տեղի կ'ունենան Թուրքերու եւ Վրացիներու հանդէպ (որմէ զերծ չեն շարք մը կոմունիստներ)»։

Ահա թէ ինչ։ Ուրեմն, ազգային ոգին երթալով կ'ուժեղանայ Հայաստանի մէջ, եւ այն աստիճան, որ կը վարակէ նոյնիսկ կոմունիստները։ Ընդայման պատճառ մը կայ, որ յատկապէս կը յիշուին Վրացի եւ Թուրք անուններ։

Արդեօք այդ պատճառը Հայաստանի ներկայ քաղաքական, իրաւական եւ տնտեսական վիճակը չէ՞։ Եւ եթէ այդպէս է, արդեօք զուր չէ՞ն պայքարի բոլոր այդ միջոցները Դաշնակցութեան գաղափարներուն դէմ, որոնք, «Զարիա Վաստոկա»յի իսկ խոստովանութեամբ, թափանցեր են թէ՛ խորհրդային գրականութեան ու վարչական մեքենայի, թէ՛ ժողովրդական զանգուածներու եւ երիտասարդութեան եւ թէ կոմունիստական շրջանակներու մէջ։

Բայց, պայքարի աւելի վըստահելի ու արդիւնաւէտ միջոցը չէ՞ Հայաստանը հանել իր ներկայ վիճակէն, որ դէպի կործանում կը տանի։

ԱՇՈՏ

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՅՈՑ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Թուրք գաղթականներու զետեղման ընդհ. տնօրէն Հաճի Մէհմէտ պէյ, որ Իզմիր գացած էր քննութեանց համար, տասնըչորս յօդուածներէ բաղկացած հրամանագիր մը յանձնած է տեղւոյն Զետեղման Տնօրէնութեան։ Այս հրամանագրին համաձայն, Հելլէններու պատկանող կալուածները փոխանակելիներուն չպիտի տրուին։ Այս վերջիններուն պէտք է բաժնուին մասնաւորապէս հրկիզեալներէն աւելցած հայապատկան կալուածները։

ՄԵՌԵԱԼ ՔԱՂԱՔԸ — ՖԻԼԻՊԷ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԱՀԱԲԵԿ ԵՒ ԱՆԳՈՐԾ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Ֆիլիպէ, 28 Ապրիլ

Կը շարունակուի տակաւին ժաժը անորոշ ընդհատումներով, մերթ մեղմ, մերթ ուժգին, ստորերկրեայ որոտումներով։

Քաղաքին հրապարակներն ու բացաստանները կը ներկայացնեն անճոռնի պատկեր մը տձեւ ու անկանոն տաղաւարներու, հնէ ի հնէ շինուած, որոնց շատերուն մէջ, մարդիկ իրենց մարմնին ծաւալէն աւելի տեղ չունին։ Երկու օր է դադրած է յորդահոս անձրեւը եւ հիմա ամէն տաղաւարի քով, արեւուն տակ կը միան՝ ամբողջ չորս օր խոնւմ կտրած անկողիններն ու լաթերը։

Աշխատանքն ու առեւտուրը դադրած են բոլորովին. այդ տեսակէտով, Ֆիլիպէի արեան շրջանը կանգ առած է։ Զանազան գիտուններու եւ բնագէտներու գուշակութեան համաձայն, իբրեւ թէ Պուլկարիոյ կը սպառնան նոր եւ կործանարար ցնցումներ։ Ժողովուրդին մեծագոյն մասը ահաբեկած է անցեալի հարուածէն, տխուր հաւանականութիւններու հեռանկարէն, մանաւանդ տիրող անգործութեան հետեւանքներէն։ Ունեւորները սկսած են ցրուիլ, ամառանոցներու եւ գեղազուարճ վայրերու մէջ անցնելու համար ամառը, բայց օրէ աշխատող ապրողներուն մէջ հետզհետէ կը շեշտուի վաղուան հոգը։

Այդ տեսակէտով ամենատաբաբախող մեր ժողովուրդն է դարձեալ, Հայը, գաղթական ու անճար։ Տակաւին ոչ մէկ դրական քայլ կամ ձեռնարկ կայ ազգային գետնի վրայ։ Միայն կառավարութեան տուած հացը բաժնելու համար ցուցադրուեցան մէկ երկու «մեծաւորներ»։ Տակաւին համաձայնութիւն գոյացած չէ, օրուան պէտքերուն յատկացնելու համար Աղքատախնամին պահեստի յիսուն հազար լէվան։ Եթէ դուրսէն նպաստ չհասնի, վտանգուած է Ֆիլիպէի հայութեան ֆիզիքական գոյութիւնը։ Նպաստընկալ աղքատներէն դուրս կայ դասակարգ մը, իր քիչտերը ծածկել սիրող մաս մը, որ այսօրուընէ իսկ կրճատած է իր առօրեայ օրինական համեստ սնունդը։

Պաշտօնական Մարմինները օգնութեան կը սպասեն արտասահմանէն։

Տակաւին համր են չքանդուած եկեղեցիներու զանգակները։ Հանրային բոլոր հաստատութիւնները՝ դպրոց, հիւանդանոց եւլն.։ կորսնցուցած են իրենց իմաստը։

Անձրեւներու խոնաւութենէն եւ գիշերային ցուրտէն հիւանդացած են։ Մանաւանդ մանուկներէն շատ քիչեր կրցած են զերծ մնալ ցրտառութեան հետեւանքները։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԷՄՔԸ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Երեք ամիս առաջ յաւիտենականութեան գիրկն անցաւ Գիւտ եպիսկոպոսը, հայ ժողովուրդի լաւագոյն զաւակներից մէկը։ Նա գաղափարական հայ մտաւորականութեան ամէնէն արժանաւոր անդամներից մէկն էր, այս բառին բովանդակ իմաստով, իր գիտակցութեան զարթօնքի առաջին վայրկեաններէն մինչեւ իր կեանքի վախճանը տքնեց, տառապեց եւ զոհաբերեց անաղմուկ՝ միշտ հաւատարիմ ու նախանձախնդիր մտաւորականի վսեմ կոչումին, մանաւանդ իր մեծ մօր՝ հայ ժողովրդի ու հայրենիքի սրբազան աւանդներին։

Քիչերը մեր դաժան իրականութեան մէջ այնքան ներդաշնակութեամբ, անսեթեւեթ եւ անաղմուկ, իրար զուգորդել կարողացան խօսքն ու գործը, գաղափարն ու կենդանի, ստեղծագործող աշխատանքը՝ ինչպէս Գիւտ եպիսկոպոսը իր ողջ կեանքում։ Քիչերը մանաւանդ հայ հոգեւորականութիւնից այնպիսի աննախընթաց վճռականութեամբ ու սիրով յանձն առան ըմպել հայ ժողովուրդին բաժին ինկած վերջին տասնամեակի դառնութեան բաժակը՝ ինչպէս նա։ Գիւտ եպիսկ.ը հակառակ այն բանի, որ երկրից դուրս գալու եւ հանգիստ պաշտօններ ստանձնելու բոլոր հնարաւորութիւններն ունէր, մնաց երկրում, անտեսեց զարշելի Չեկայի շարունակական բռնութիւնները, հալածանքն ու հետամտութիւնները, չանսաց իր բարեկամների ու ընկերների խորհուրդներին՝ այն առարկութեամբ ու համոզումով, թէ երբ երկիրն ու ժողովուրդը տառապանքի մէջ են, ինքը այդ տառապանքից անմասն մնալու իրաւունք չունի։ Այս անյողդողդ վճռականութեամբ էլ, իբրեւ հայ ժողովրդի հոգու անմար կանթեղներից մէկը, Չեկայի մութ ու խոնաւ նկուղներում գաղափարների զօղզօթան ապրեց եւ առանց յուսահատութեան ու դժգոհութեան՝ հալեց, մաշեց ու մարեց։

Վանական չէր բառին իսկական իմաստով, կեանքը նրա գերազանցօրէն որոնող հոգու համար կայանների մի բազմերանգ ստորիճանաւորում էր։ Մենաստանը այդ կայաններից ամենից տեւական հանգրւանն էր երկու պատճառով, նախ՝ հայրենի անցեալի փառքն ու հպարտութիւնը, մշակոյթն ու նրա հին կոթողները դեռ շարունակում էին կապուած մնալ մենաստանների հետ, իսկ ինքը իր հոգուն մէկ խոշոր մասով ապրում, շնչում ու սնւում էր այս հարուստ անցեալով։ Երկրորդ՝ մենաստանը նրա հոգեւոր տքնութեան բուռն ցանկութեան միակ անդորր ու խաղաղ վայրն էր, հոգեւոր տքնութիւն, որ հպարտութեամբ ու գիտակցօրէն ընկալել էր, իբր ամէնէն նուիրական ժառանգութիւն, իր ու հայ կեանքի մեծ ուսուցիչներէն՝ Կարապետ Կոստանեանէն ու Կարապետ եպիսկ. Տէր Մկրտիչեանէն։ Իր մէջ տիրականը սիրտն էր, միտքը սպասարկու էր շարունակ հոգուն։ Նա նախ զգում, յետոյ միայն մտածում էր, այդ պատճառով ուր որ նա ոտ էր դնում ու որեւէ գործի ձեռնարկում, այնտեղ տիրականօրէն ծառանում էր նաեւ նրա ստեղծագործելու, զոհաբերելու այնքա՜ն պատրաստ սիրտը։ Իր իմացական մտքի առաջ ծաւալւող բազմազրւագ կեանքը զարմանալի պարզ բանաձեւերի էր վերածած իր հոգում։ Նա մէկ տիրական պահանջ ունէր մարդուց ու կեանքից. մարդը անքթիթ ու անխարդախ աշխատաւորը պէտք է լինի հայրենի մշակոյթի ու հարազատ ժողովրդի բազմազան պահանջների. իսկ կեանքը իր հրապոյրներով ու տառապանքով, իր վերելքով ու վայրէջքով աղբիւր պիտի դառնայ մշտապէս դէպի կատարեալը ձգտող մարդու հոգեւոր ուայտանքի ու տքնութեան։ Ով նրա հոգու այս տիրական պահանջը չէր տեսնում, նա բացարձակապէս անկարող էր հասկանալ Գիւտ եպիսկ.ի գործն ու նրա (գործի) հիմքում նստած՝ նրա չարչրկւող հոգին։ Այս տիրական պահանջի մղումով էր նա շարժւում ու գործում։ Մարդկային կատարելութեան հասնելու իր խաչաձեւող տքնութիւնների ճամբին խստապահանջ էր, գերազանցօրէն խստապահանջ նախ իր անձի ու գործի՝ ապա նաեւ մարդկանց նկատմամբ։ Նրա գերազանցօրէն մաքուր հոգին ոչ մէկ իրաւախոհութեան ընդունակ էր. զարհուրելի էր, ուղղակի անճանաչելի՝ երբ կեանքի երկաթէ հրամայական ու իր բարոյական ըմբռնումների բախում էր տեղի ունենում. Թւում էր թէ նրա արցունքի նման վճիտ հոգին քանդել է իր յետեւը ամէն կամուրջ, կորցրել է ամէն մի կայուն ու անյոյս տուայտանքով գահավիժում է յոռետեսութեան մռայլ անդունդները։ Սակայն այս վայրկեանները վաղանցուկ փոթորիկներ էին իր խստապահանջ, զգաստ ու ալեկոծ հոգու. նա այս վայրկեաններին քաշւում, առանձնանում էր, իբրեւ տիպար մենակեաց, իր սենեակը, անձնատուր լինում իր խոհերին ու մտորումներին եւ վերջնականօրէն գտնում իրեն։

Ասացի, որ վանական չէր բառիս իսկական իմաստով, ոչ միայն ա՛յն պատճառով, որ մենաստանը նեղ, շատ նեղ էր գալիս իր հոգուն, այլեւ ա՛յն պատճառով, որ հայ վանքերի չոր ու ցամաք ծէսերը, որոնք վեր էին ածել սովորոյթի ու անիմաստ ձեւի, նրա զգայուն հոգուն համարեա ոչինչ չէին տալիս։ Նա այստեղ էլ՝ ինչպէս աշխարհիկ կեանքում, իր իրայատուկ կեանքն էր ստեղծել՝ իր հոգեւոր տքնութեան ու մտաւոր-բարոյական բարձր պահանջները բաւարարելու համար։ Նրան խորթ չէր կրօնական զգացումը, աւելին՝ նրա խորհուն հոգու բնորոշ գծերից մէկն էլ միստիկութիւնն էր։ Սակայն ոչ առաջին և ոչ էլ վերջինը հեռաւոր կապ չունէին սուրբերի, առաքեալների, Աստուծոյ գաղափարների հետ. նրա նուրբ ու խոր հոգու կրօնական պաշտամունքի առարկան մի ինչ որ աննիւթական, անթանձրացեալ հոգեւոր բարձր պահանջ էր, որ գալիս էր իր մեծ ուսուցչից՝ Կարապետ եպիսկ. Տէր Մկրտիչեանից եւ իր հիմքում ունէր գերազանցօրէն ազգային մի գիծ՝— փորձել կապ հաստատելու Նարեկացիների, Մագիստրոսների, Դաւիթ Անյաղթների հոգեւոր ապրումների ու տուայտանքների հետ և նրանցով զօտեպնդուած՝ Հայոց խարխուլ եկեղեցին եւ դարձնել մտաւոր տուայտանքի, հոգեւոր տքնութեան ու բարոյական վերածնունդի սրբազան վայր։ Ինքը բաւական լաւ էր ճանաչում հայ վանական միջավայրը, այդ պատճառով էլ հակառակ իր ուսուցչի աննախընթաց լաւատեսութեան, հաւատ չունէր թէ հայ հոգեւորականութիւնն ու առանձնապէս էջմիածինը պիտի կարողանան հոգեւոր վերածնունդի նոր որորանները դառնալ։ Այս խնդրում իբրեւ մենակեաց՝ շատ իրատես էր. Նա խորապէս ըմբռնում էր մեր հանրային կեանքում տեղի ունեցած ուժերի նոր դասաւորումը և նրանց ապագայ դերը. նա քաջ գիտակցում էր, որ հայ հոգեւոր վերածնունդի դերը պատմութիւնը, եթէ ոչ ամբողջովին, գէթ խոշոր չափով փոխանցել է աշխարհիկ սերնդին, այդ պատճառով ի՛ր ու իր կրօնակիցների կեանքը համարում էր ժամանակաւոր ու վաղանցիկ։ Որքան թերահաւատ էր հայ մենաստանների ու հայ հոգեւորականութեան վերածնունդի հանդէպ, այնքան բուռն էր իր անձնական տքնութեան, կատարելութեան գնալու պահանջը։ Այս պատճառով էլ առանց մազաչափ անգամ վարանելու եւ կեղծելու՝ մնում էր վանական կամարների տակ մի գիտակցութեամբ՝ թէ հայ հին վանքերը մեր հին մշակոյթի ու ստեղծագործութեան նուիրական բեկորներն են, որ պէտք է պահել, մինչեւ նրանց իսկական տէրը՝ հայ ժողովուրդը իր քաղաքական կատարեալ ազատութիւնը գտած՝ գայ տնօրինելու նաեւ իր նախնիների թողած այդ աւանդը։ Մինչեւ այստեղ նա իրեն հայ ժողովրդի մի համեստ աւանդի հսկիչ պահապան էր համարում — «դռնապան» — ինչպէս ինքն էր իրեն կոչում։

ԵՐ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

(HEINRICH MANN)

Մեր նոր թերթօնին՝ «Աղքատ-ները»ի հեղինակ Հայնրիխ Ման գերման բնապաշտ գրակա-նութեան յայտնի պատմողներէն մէկն է, որ իրեն յատուկ ճամբով, նոր բարձունք մը հասնիլ կը ձգտի։ Թէ եթէ ժամանակակից գերման գրա-կանութիւնը իբր թատերագիր կերհարտ Հաուպթմանը ունի ցու-ցադրելիք, պատմողներու կարգին Հայնրիխ Մանն ալ լաւագոյն անուն մը կը գրաւէ ապահովաբար։

Ծնած 1873ին Լիւպէքի մէջ, արդէն երիտասարդ տարիքին [...] անուն մը շինած էր իրեն «Im Schlaraffenland» անուն երգիծական գրուածքով։ Բայց իր «Die Goettinnen» այսինքն «Աստուածուհիները» կամ Ասսի դքսուհիներեւ վէպերը, աւելի մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ բերին եւ իր անհաւասար զօրաւոր յատկութիւնը ցոյց տուին։ Վերածնունդի տիպար մըն է Ասսիի դքսուհին, որ Դիանա, Մինեվա, եւ Վեներա անուններով եւ առանձնայատկութիւններով կը ներկայանայ այս եռավէպին (trilogie) մէջ։

Հայնրիխ Ման ունի ուրիշ գործեր ալ, ինչպէս «Die Jagd nach Liebe» «Professor Unrat», «Novelle»: «Zwischen den Rassen», «Did Kleine Stadt» եւայլն, որոնք աւելի կամ պակաս ուժգնութեամբ ժողովրդավարական տեսակէտներու գեղեցիկ եւ պաշտօնական գոլացումներ են։ Այնքան գունաւոր են իր ցուցադրութիւնները, որ իրաւամբ կը յիշեն իրեն հետ Գաբրիէլէ դ'Աննունցիոն եւ ուրիշ ոչ-գերման գրողներ, [...]րոնք տպաւորած ըլլալ կը թուին։ Սակայն կարելի է ըսել [...] Ման, զանոնք կը գլէ կ'անցնի [...] դէն, մանաւանդ իր զուարթ [...] սկեպտիկ, սեղմ բայց առատ [...] տագրողութեամբ։

«Աղքատները» (Die Armen) որ իր գլուխ գործոցներէն մէկն է [...] մասով մը կուտանք թարգմանաբար։ Այստեղ եւ իր նորագոյն գործերուն մէջ, զոր վերջերս կը [...] դաց Պերլինի մէջ ձեռագրէն [...] Հայնրիխ Ման աւելի ծայրայեղ է նկարագրական սովորականութեանց մէջ, աւելի ծայրայեղ պաշտպան աղքատներուն, պրոլետարներուն եւ աւելի ծայրայեղ կուսակցական քան իր առաջին գործերուն մէջ։ Եւ թերեւս [...] մըն ալ իրաւունք ունին շատեր կասկածելու ասոր համար, իր գործերուն տեւականութեան մասին [...]։

Գ. Ֆրունճեան

ՕԴԱՅԻՆ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Բոլոնիացի երկու օդանաւորդներ Քապուլա եւ Իզիքովսքի, որոնք այս միջոցիս փարիզ կը գտնուին, կը պատրաստուին սաւառնիլ հիւսիսային Ատլանտեանի վրայ։ Օդանաւին ծանրութիւնը պիտի ըլլայ 6200 քիլօ։ Օդանաւորդները [...] րոնք հաւատքով լեցուած են իրենց ձեռնարկին յաջողութեան մասին, կը յուսան նպաստաւոր պայմաններու մէջ, հեռաւորութիւնը կտրել 40 ժամուան թռիչքով։

Միւս կողմէ, ինչպէս գրեցինք, Լինտպէրկ եւս իր կարգին նոր թռիչքի մը պատրաստութիւններ կը տեսնէ, եւ դէպի Եւրոպա նոր ճամբորդութեան մը յատակագիծը կ'ուսումնասիրէ։ Բայց [...] նիկա բոլորովին դէմ [...] յայտնած է Նիւ Եօրքէն փարիզ ուղիղ թռիչքի մը։ Այս միջոցին կ'ուսումնասիրէ Ամերիկայէն Եւրոպա սաւառնելու նոր ճամբայ մը, անցնելով Լապրատորէն Գրէնլանտայէն, Իսլանտայէն եւ Իռլ[...]

ԹՈՒՐՔԻՈՅ …ՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

…ՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔԵՐ …ՏԱԼԻՈՅ ՀԱՍՑԷԻՆ

…ք ժամուը կը շարունակէ …նքրամասն լուսաբանութիւն… …ը եւ խորհրդածութիւններ …ր … Թուրքիոյ եւ Ի-… …պարակել … ապիոյ մերձեցման առթիւ: …ւոր քէմալական եւ ամբո-… …ար եօնուս Նատի պէյ, որ …նոյն ատեն Ազգային մեծ …իւնոյն արտաքին յանձնաժո-… …ր նախագահն է, երկար …գրական մը կը հրատա-… …կէ Միլլիյէթի մէջ (27 …լիլ), որմէ կը քաղենք հե-… …եալ կէտերը.—

…ոյ վարչապետ Պ. Մուս-… …ոլինի, որ խելացի եւ անկեղծ …ն է, Թէվֆիք Րիւշտի … խօսքերուն մէջ անկեղ-… …ին տեսնելով, առիթէն օգ-… …ած է Միլանի մէջ տեսակ-… …ամար անոր հետ: Կ'ե-… …թէ սակա՝ ատտիճան մըն …նրաժեշտ էր, որովհետեւ …մը պետութիւններ, որոնց …կը պահանջէ որ միշտ …ղ հանգամանք ունենան …ոյ եւ Իտալիոյ յարաբե-… …թիւնները, առիթ չեն փախ-… …ր Միջերկրականի Ջուրերը …րելու, Ջուրերը այն ծովին, …րու կը միացնէ Թուր-… …ն եւ Իտալիան: Արդարեւ …ն առթիւ կ'ըսուէր թէ Ի-… …ա Թուրքիոյ վրայ պիտի …ձակի: Ինչու չխոստովա-… …ք. այս կարգի խօսքերը կը …ցնէին Թուրքերը, եւ կը …էին, որ անոնք միշտ կազմ … պատրաստ ըլլան:

…կասկած չկայ, որ այս կա-… …թիւնը վնասակար էր թէ՛ …րքիոյ եւ թէ Իտալիոյ հա-… …Միւս կողմէ Իտալիոյ կը …ր առաջին առիթէն օգտուիլ՝ …ցուցանելու համար թէ, … եւ անհիմն են իրեն վերա-… …ած չարամիտ մտադրու-… …թիւնները:

Պ. Մուսոլինի առիթէն օգ-… …ելով Թէվֆիք Րիւշտի պէյը … հրաւիրած եւ հաւաս-… …տուած է թէ բացարձակա-… … անհիմն եւ յերիւրածոյ են … վերագրուած նպատակ-… …րը:

…ր կատարած այս պարտա-… …թիւնով, Պ. Մուսոլինի … թէ ո՛չ միայն ան-… …խաղաղասէր մը, այլ մարդ-… …եան սիրահար մեծ պետա-… …անձնաւորութիւն մըն է: … կարեւորութիւն ունի … թիւրիմացութիւնը, որ այս… …հարթուեցաւ, եւ երկու … ները ազատեցան անվս-… …ութեան խեղդիչ մթնո-… …մը, որու մէջ կը չարչար-… … տարիներէ ի վեր:

…երեւի թէ երկու պետական …ւորութիւնները խօսքե-… … չեն բաւականացած եւ փա-… …ած են դաշինքով մը նուի-

բագործել փոխադարձ ապահո-վութեան սկզբունքները. կը հե-տեւի թէ էնկիւրիի մէջ տեղի ունեցող բանակցութիւնները կը դառնան այս խնդրին շուրջ, եւ չունին այն բացառիկ բնոյթը, որու մասին այնքան չափա-զանցութիւններով կը խօսին կարգ մը օտար թերթեր:

Երիտասարդ Թուրք հանրա-պետութեան արտաքին քաղա-քականութեան հիմնական սկզ-բունքը սա է.

«Ոչ ոքի հողին աչք տնկել, բայց ո եւ է գիջողութիւն չընել Թուրքիոյ իրաւունքներէն եւ սահմաններէն:

Այս տեսակէտէն դատելով, գոհունակութեան արժանի կը գտնենք Թուրքեւիտալական թիւրիմացութիւններու բար-ձումը:

Երկու յեղափոխական երկիր-ներու միջեւ ստեղծուած խեղ-դիչ մթնոլորտը ո եւ է ձեւով մէկդի ընել պէտք է: Այս նպա-տակին հասնելու համար լաւա-գոյն ճամբան ան է, որուն կը հե-տեւինք ներկայիս:

Իսկ Լտիրնէի երեսփոխան Զէքի Մէչուտ պէյ, իր կարգին կը գրէ կիսապաշտօնական Միլ-լիյէթի մէջ (26 Ապրիլ).

— «Թուրքիոյ ազգային նպա-տակներն ու միջազգային արդի պայմանները նկատի առնելով, հետեւեալ կերպով կարելի է պարզել Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը.

1.— Միջազգային կեանքի մէջ, Թուրքիա ամէնէն անկեղծ կուսակիցն է խաղաղութեան. գալով իր ազգային նպատակնե-րուն, կը փափաքի որ անոնք ի-րականանան խաղաղ միջոցնե-րով:

Այս պայմաններուն մէջ ան-կարելի է որ Թուրքիա մաս-նակցի աշխարհի խաղաղութիւ-նը վտանգելու նպատակով կազ-մուած ոեւէ խմբակի:

2.— Միջազգային կեանքի մէջ Թուրքիա ազգային եւ ան-կախ քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ, այս պայմաններուն մէջ, ան բնականաբար կը գոր-ծակցի այն պետութիւններուն հետ, որոնք նոյն նպատակները կը հետապնդեն. սակէ կարելի չէ սակայն հետեւցնել թէ, Թուր-քիան սա կամ նա խմբակցու-թեան մաս կը կազմէ:

Սուլթանութեան օրով էր միայն որ Թուրքիան ազգային անկախ քաղաքականութիւն մը չունէր եւ խաղալիք կը դառնար քաղաքական աշխարհի այլա-զան հոսանքներուն ձեռքը: Ազ-գայնական Թուրքիոյ համար շատոնց անցած է այդ շրջանը: Արտասահմանի մէջ տակաւին մարդիկ կան որ այս իրականու-թիւնը չեն տեսներ, վերջի վեր-ջոյ սակայն, անոնք ալ հիաս-թափ պիտի ըլլան:

Այսուհետեւ Թուրքիա ոչ պե-տութիւններու սակարկութեան առարկայ կրնայ ըլլալ եւ ոչ ալ կրնայ մասնակցիլ ո եւ է գաղտ-նի կամ յայտնի խմբակցութեան, որոնք չեն պատշաճիր իր ազ-գային քաղաքականութեան:

3.— Միջազգային կեանքի մէջ Թուրքիա կրաւորական դիրք չունի, այլ գործօն անդամ մըն է:

Իր քաղաքական եւ աշխար-հագրական դիրքին բերումով, Թուրքիա կարեւոր տեղ մը գրա-ւած է միջազգային կեանքին մէջ եւ սկսած է իր դիրքին հա-մապատասխան ձեռնարկներ կա-տարել:

Հանրապետական կառավա-րութեան մեծագոյն յատկանիշը ձեռներէցութիւնն է. երիտա-սարդ Թուրքիան ո'չ մէկ բան բախտին կը ձգէ եւ կառավարի թշնամի է վարանումի ու անո-րոշութեան: Վարանողները վերջ ի վերջոյ կը ստիպուին ուրիշնե-րու ազդեցութեան ենթարկուիլ: Ազգային եւ հանրապետական շրջանին հետ յաւիտեան փակ-ուած է աւանդական վարանումի եւ ամլութեան շրջանը:

Հակառակ անոր որ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ չենք, Ժընեւի ժողովներուն հրաւիր-ուեցանք, միւս կողմէ Միլանոյի տեսակցութիւնները համաշխար-հային ուշադրութեան արժանա-ցան. այս երկու նշանները ինք-նին բաւական են թերահաւատ-ները համոզելու համար թէ ի՛նչ բնոյթ ունի հանրապետութեան արտաքին քաղաքականութիւնը»:

ՀԱՇՈՒԵՑՈՅՑ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ ԾԱԽԵՐՈՒՆ

Ա. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՇԻՒ

ՄՈՒՏՔ.— Խումբին խնայո-ղական սնտուկին գումարը 905,50, Հ. Բ. Ը. Միութենէն՝ 1500, Յառաջի հանգանակու-թիւնը՝ 4620, Սկաուտներէն գանձուած՝ 3000, Ժուանվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.էն՝ 100: Ընդհ. գումար՝ 10,125.50 ֆրանք:

ԵԼՔ.— Անցագիրներու եւ վի-զէի ընդհ. ծախք՝ 1502.90, ճա-նապարհածախք՝ 3528, 20, վե-բարկու՝ 1700, հագուստեղէն եւ զանազան գնումներ՝ 1208.65, Ապրիլ 2—3—4 մանր ծախքեր՝ 14,30, 16.19.6 անգլ. ոսկի՝ գն-ուած 124.30էն՝ 2109.35: Ընդ-հանուր ծախք՝ 10,063.20, պատրաստ դրամ՝ 62.30:

Ընդհ. գումար՝ 10,125.50 ֆրանք:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԾԱԽՔ

ՄՈՒՏՔ.— Ապրիլ 5ին 2109 ֆրանք 35 սանդիմ սթերլին գնուած՝ 16.19.6 անգլ. ոսկի: 6ին Տոքթ. Տինճեան (Լոնտոնէն) 1 ոսկի, 16ին Պ. Շահինեանի Ա. վճարումը՝ 10 ոսկի, 18ին՝ Պ. Շահինեանի Բ. վճարումը՝ 20 ոսկի: (Տես Յառաջ 20 Ապրիլ): Գումար՝ 47.19.6 ոսկի:

ԵԼՔ.—Ապրիլ 5ին ծախսուած՝ 16/6.50, 6ին՝ 7/1, 7ին՝ 2.2.2, 8ին՝ 13/4, 9ին՝ 1.6.6, 10ին՝ 14/2,50, 11ին՝ 1.19.4, 12ին՝ 7/11, 13ին՝ 9/11, 14ին՝ 2.11.7, 15ին՝ 13/4, 16ին՝ 1.18.10, 17ին՝ 2.7.9.50, 18ին՝ 8/6, 19ին՝ 4.12.2,50, 20ին՝ 2.10.2,50: Գումար՝ 23.19.5,50: Պատ-րաստ դրամ՝ 24 ոսկի կէս փէննի:

Ընդհ. գումար՝ 47.19.6 անգ-լիական ոսկի:

Հաշուապահներ.— Գ. ՄԵԾԱ-ՐԵՆՑ եւ ԱՐՄԷՆ Լ. ՇԱՆԹ:

ԽՄԲ.— Այս գումարին վրայ պէտք է բարդել նաեւ Լոնտո-նէն գանձելի 25 սթերլինը, որով պատրաստ դրամ կը մնայ սդ. 49. եւ 62 ֆր. 30 սնդ.: Այս գու-մարը պիտի գործածուի . միայն արիներու պէտքերուն համար:

Բոլոր ծախքերուն համար ա-ռանձին փաստաթուղթեր կան:

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԿԱՐՍԱՆ.— Մեր գաղութին սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 29ին:

Վալապրի հայ ուսանողները գիտակցելով իրենց վրայ ծան-րացած բարոյական պարտակա-նութեան, որպէս անմիջական սերունդը մեր Ապրիլեան նահա-տակներու, նախաձեռնարկն ե-ղած էին: Հայ քաղ. կուսակցու-թիւնները իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին, հա-մերաշխ գործակցութեամբ: Մի-այն ռամկավարները իրենց բա-ցակայութեամբը կը փայլէին, հակառակ անոր որ կանխապէս հաւանած էին եւ յայտագիրն ալ այդ ուղղութեամբ պատրաստել տուած: Նոյն օրը կէսօրէ առաջ, Պ. Ա. Զօպանեանը եկած էր քա-րոզ կարդալու ափ մը ժողովուր-դի: Յայտնուեցաւ որ կեդրոնէն հրաման ստացած են չմասնակ-ցելու համար:

Մեծ բազմութիւն մը եկած էր մեր սգահանդէսին: Արտա-սանութիւններ ըրին՝ «Յարգանք քեզ»ը՝ Պ. Ն. Էօքսիւզեան, «Մօր մը երազը»՝ Պ. Յովհ. Ջէրչեան, «Հայ հերոսներուն»ը՝ Պ. Ս. Սարգիսեան, մէջ ընդ մէջ նուա-գեցին սրինգ: Եղան պատշաճ երգեր՝ երգչախումբին կողմէ:

Վալապրի ուսանողներու կող-մէ խօսք առաւ Պ. Խ. Լուսիկ-եան, որ վեր հանեց նահատակ-ներու պանծալի յիշատակը: Ներ-կաներու ուշադրութիւնը հրաւի-րեց անոնց վեհ գաղափարին վրայ եւ ակնարկներ ըրաւ ա-նազատ, եւ այդ իսկ պատճա-ռով անհանգիստ մեր ժողովուր-դին կրած չարչարանքներէն ու իր կորովէն:

Հ. Յ. Դ. կողմէ խօսեցաւ ընկ. Պ. Հիւսեան, որ մի առ մի պար-զեց օրուան իմաստը եւ մեր դերը:

Ս.Դ.Հ. Կուսակցութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Ա. Ճէվիզ, որ նկա-րագրեց իթթիհատականներու կեղեքումները: Արգահատեցաւ այն տարրին վրայ՝ որ կ'ուզէ մեղադրել հայ յեղափոխական-ներն ու նահատակները: Պ. Ա. Տատրեան ամփոփ փակման խօսքը ըրաւ: Հայ ուսանողները գովելի են իրենց այս ձեռնարկին համար եւ փափաքելի է որ միշտ շարունակեն:

Վիրապ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒ.— Մեր գա-ղութն ալ իր կարգին տօնեց Ապ-րիլ 11ի տարեդարձը, Ապրիլ 29ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշ-նակցութեան, մասնակցութեամբ Մարաշի եւ Լճէի Հայրենակցական միութիւններուն: Նախագահեց ընկեր Ն. Դարբինեան: Ընկեր Պա-պաճեան կարդաց խաժակի 1915ի Յուլիս 4ին գրած նամակը, ու-ղարկուած աքսորի ճամբէն: Պ. Նազարէթ Շահզարիպեան Մարաշի Հայրենակցական Միութեան կող-մէ կարդաց Ռուբէն Սեւակի մէկ գրութիւնը: Պ. Սարգիս Սիմոնեա-նը արտասանեց «Որբերու ճակա-տագիրը»: Դաշնակցութեան կողմէ հրաւիրուած էր ընկեր Յարութիւն Նիկողոսեան, որ պատմական փաս-տերով հերքեց այն մեղադրանք-ները թէ յեղափոխականներն են ջարդերուն պատասխանատուները եւ յորդորեց չյուսահատիլ: Լճէի Միութեան կողմէ Պ. Սարգիս ար-տասանեց «Կախաղաններու կատա-րէն»ը:

Սգահանդէսէն յետոյ ժողո-վըրդային գասախօսութիւն մը եղաւ:

Ե. Շահպեան

ՏԵՔԱՋՎԻԼ 30 Ապրիլ.— Ապրիլ 11/24ը հոս ալ տօնուեցաւ: Սրահը որ զարդարուած էր հերոս-ներու մեծադիր պատկերներով, լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ մը: Օրուան բանախօսը ընկ. Գաս-պարեան անդրադարձաւ վայրագու-թիւններուն, որոնց ենթարկուած էին մեր տարաբախտ նահատակ-ները Թուրք տիրապետութեան տակ, եւ պարզելէ յետոյ օրուան նշանակութիւնը, կանգ առաւ ներ-կայ Հայաստանի վրայ եւ արդար զայրոյթով, պախարակեց անոր վարիչներուն անտարբերութիւնը գաղութներուն հանդէպ:

Խօսք առաւ նաեւ ընկ. Յար. Տէր Պօղոսեան, որ յորդորեց եռան-դագին կատարել պարտականու-թիւնը որ կ'իյնայ ամէն մէկուն: Նախագահին՝ Մուսայեանի խրա-խուսական խօսքերէն յետոյ, սգա-տօնը փակուեցաւ «Մեր Հայրե-նիք»ով:

Յ. Գասպարեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

ՎԻԷՆ.— Զարմանքով կար-դացինք Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթին մէջ թղթակցութիւն մը Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին, որ կ'ըսէր թէ Զատկի Ա. օրը Մար-սէյի Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթեց Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Օի դէմ 8 նշանակէտով:

Կը փութամ պատասխանել թէ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը իր յաղթութիւնը տա-րած է ոչ թէ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վրայ, այլ Արարատ-Արծիւ միացեալ խումբին: Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տարեշրջանին 1927-1928 փայլուն յաղթա-նակներ ձեռք բերաւ, իրմէ շատ զօրաւոր խումբերու դէմ, եւ Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ներու շարքին երկրորդ տեղը կը գրաւէ իր կանոնաւորութեամբ:

Ս. Փափազեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ ՈՃԻՐ.— Վալ-լատոլիտի մէջ (Սպանիա) սպայ մը իր աղջիկը կը ղրկէր տեղին վանքը, ուսումի համար: Աղջիկը իր հօր պատմեց գայթակղեցնող արարք-ներ, որոնք տեղի կ'ունենային վանքին մէջ:

Սպան զայրացած՝ խիստ դիտո-ղութիւններ ըրաւ մայրապետին, որ ձայն չհանեց: Նոյն իրիկունն իսկ, հայրը ի զուր սպասեց իր աղջկան վերադարձին: Վանք գնաց, ուր իրեն ըսին թէ՝ աղջիկը մեկնած էր: Բայց սպան ի վերջոյ, կասկածե-լով, բռնի վանք մտաւ, խուզարկեց բոլոր սրահները, ու նշմարեց թէ վանքին կոյսերը բոլորը մէկ հա-ւաքուած սրահի մը առջեւ, կ'ու-զէին խափանել անոր մուտքը: Հայրը խորտակեց դուռը եւ երբ սրահէն ներս ակնարկ մը նետեց, զարհուրելի տեսարանի մը առջեւ գտնուեցաւ,- իր աղջկան դիակը՝ ձեղունէն կախուած էր: Ու խելայեղ՝ սպան առաւ ատրճանակը, կրակեց կոյսերուն վրայ, որոնցմէ սպաննեց 4 հոգի:

Այս ոճիրը՝ մեծ յուզում պատճառած է Սպանիոյ մէջ: Իսկ այն թերթը որ առաջին անգամ լուրը տուած էր, կառավարութեան կողմէ դադարման դատապարտուե-ցաւ:

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒ-ԹԻՒՆ.— Առաջին անգամը չէ որ գիտութիւնը կը դաշնակցի ոճի-րին եւ անոր կը տրամադրէ իր ճոխ զինարանին ամէնէն հա-տու, թունաւոր գործիքները: Իսկ այս անգամ բոլորովին նոր ե-ղանակով մըն է որ կը յայտնուի գիտութեան եւ ոճիրի եղերա-կան այս համերաշխութիւնը:

Պանդոկի մը տնօրէնին կինը սպաննուած է խորհրդաւոր կեր-պով մը, անտառի մը մէջ: Սալց-պուրկ երթալու համար, կինը շո-գեկառքի տոմսակ մը առած էր, բայց անծանօթ պատճառով մը, ճամբորդութիւնը ընդհատած եւ իջած էր Պրուէքմիւլի կայարանը:

Մարդասպանը որ առեւտրա-կան պաշտօնեայ մըն է եւ նա-խապէս քանի մը դատապար-տութիւններ կրած, խոստովա-նած է թէ՝ ոճիրը գործած է մեծ գումար մը խլելու յոյսով և թէ ստիպելու համար որ իր զոհը իջնէ Պրուէքմիւլի կայարանը, անոր վրայ հեռուէն ազդած է հիպնոտիզմով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

—° ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ °—

…ղաքը աղմկելով կը պառչտա-… …կաւզընֆէլտի խոշոր բանւորա-… …ն առջեւ. Հարիւրաւոր տղաք … ինկած լափ լեցուն այս …նէն, ուր ծնած էին բոլորն ալ, …վզվզէին, գլուխ կ'ընէին, գիրար … ծեծէին գործ մարգագետնին …Ծեր մարդիկ, որ այլեւս …չէին երթար, արեւոտ օրե-… …կը կենային պատին տակ եւ … վրայ կը նայէին: Փոքրա-… …ները անընդհատ կ'իյնային … մէջ, որ մարգագետինը …յէն կը բաժնէր, մայրեր … քոյրեր կը փութային զա-… …վերցնել: Աւելի մեծերը …ն վրայէն կը ցատկէին անդին, …համապէս դէպի այն կողմ, …խրամը ճամբուն զուգահեռ …դէպի գերեզման կ'երկարէր. եւ

այնտեղ գիրար կը նետէին Քլինքս-րումի ապարանքին խաւխուլ ցան-կապատին վրայ: Տախտակ մը դուրս ինկածին պէս, ամէնքը ներս կը խուժէին խնձոր ժողվելու համար: Տէրը բարկութեամբ եւ սոսկումով կը լսէր ճայթիւնը ճիւղերուն, զորս անոնք մէկտեղ կը փրցնէին, բայց իր ոչ-ճկուն քայլերով միշտ ուշ կը հասնէր. անոնք դուրսը կ'ըլլային արդէն եւ քիչ մը հեռուէն ցոյց կուտային խակ պտուղներ, հասկցնել ուզելով որ փողոցը ինկած էին անոնք: Ցետոյ Քլինքսրում ճառ մը կը խօսէր անոնց, սեփականու-թեան եւ կրթութեան մասին, որ միշտ նոյն ճառն էր, որովհետեւ բնաւ չէր նշմարեր թէ միեւնոյն տղոց հետ էր իր գործը: Քլինքս-րում ուսուցիչ եղած էր, բայց հարուստներու. եւ որովհետեւ այլեւս ականները թափած էին, հիմա այստեղ ինքզինքը բան մը ցոյց տալ կ'ուզէր: Սակայն հազիւ հեռացած, կը սկսէին ամէնքը մէկ շաչել իր ցանկապատին, եւ իրենցմէ մէկը ներս կը սողոսկէր եւ բան մը կը դնէր անոր պարտէզի ճամբուն վրայ: Պատ ներկող ծեր Մարտը, որ վարը, տանը մէջ կը բնակէր, կը տեսնէր այս բոլորը եւ կը խնդար, կը խնդար նոյնիսկ յան-դիմանած ատեն: Միայն պզտիկ աղջիկներուն խիստ արգիլուած էր իրենց մայրերէն անոր մօտենալ:

Այս չէր ամէնը. որուն փրոֆ. Քլինքսրում համակրելի ստիպ-ուած էր: Երբ քաղաքէն տուն դառնար, արդէն շատ մօտեցած իր կալուածին, հակառակ աճապա-րելուն Հեսլինկենց ինքնաշարժը իրմէ առաջ կ'անցնէր, փոշիի եւ ազոտի մէջ թաթխելով զինքը: Ընդհանուր տնօրէն առեւտրական խորհրդական Տքթ. Հեսլինկ, փո-շարգելը փաթթուած, խիստ դէմ-քով ուղղակի դիմաց կը նայէր, եւ Քլինքսրում մինչեւ իր սեփա-կան ցանկապատին տակը քշուած՝ անկարող ատելութեամբ մը աչքին տակէն կը դիտէր, մինչեւ որ գար-շահոտ ամպէ մը շրջապատուած, աչքերը գոցէր: Այսպիսի վայրկեան-ներուն ներքնապէս իր երկրորդ ճառը կը խօսէր սեփականութեան մասին եւ հակաճառը՝ երբ փոշին սաստիկ եւ չափազանց ըլլար: Արդ-թութիւնը առաջին կարեւոր բանն էր եւ պէտք էր որ առաջինը մնար:

Այսպէս կ'երթար վեր, իր աշ-խատութեան սենեակը, ուրկէ կը տեսնէր ամբողջ Կաուզընֆէլտը, բանւոր տուներուն ետեւ՝ ամայի գետինը, մինչեւ անտառը, մինչեւ գործարանը: Երբ գիշեր կ'ըլլար, գերեզմանին պատին տակ լամբարը կը լուսաւորէր մօտը, մինչ աւելի հեռուն կը տեսնուէին գործարա-նին շարայարուած լոյսերը:

Բանւորները տուն կը դառնա-յին գործարանէն, իրենց խմբական քալուածքը կը թնդացնէր գետի-նը, եւ հեռուէն զգալի կ'ըլլար այս, հասնելով մինչեւ աշխատու-թեան սենեակը: Եւ Քլինքսրում առանց ակնածանքի չէր որ կը խորհէր զանգուածներու տիրոջ, անո՛ր, Հեսլինկին, Կաուզընֆէլտի սեփականատիրոջ մեծ հարստու-թեանց եւ շատ մը արժանիքնե-րուն մասին: Քիմիագէտ եւ թուղթի գործարանատէր ըլլալով, ի՛նչպէս յաջողած էր առեւտրական թէ քաղաքական գործով եւ ճարպի-կութեամբ, որոնց մասին տասնըվեց տարի յետոյ ալ դեռ կը խօսուի քաղաքին մէջ: Անշուշտ ինքնօգնու-թեամբ բարձրացած մարդը պէտք էր յարգուէր, բայց ինք աւելի բարձր իրաւունքներ կը յարգէր: Քլինքսրում խնայած էր մինչեւ որ յաջողած էր քաղաքէն դուրս, խճուղիին վրայ, այս մենաւոր փոքր տունը գնել, որ իր կեանքի վերջին երրորդին ուրախութիւնն իսկ էր: Խնամուած եւ առանձնաց-եալ, մուսաներու բնակավայր մըն էր ան, որ կը հանգչէր կանաչնե-րուն մէջ, առանց խանգարուելու անհաւատներէ, որովհետեւ միայն գիւղացիներու դանդաղ սայլեր կ'անցնէին անկէ, լծուած՝ լայնա-ճակատ եւ յամրընթաց եզներու:

Եւ Կաուզընֆէլտը, որ միակ մե-ծագոյն ստացուածքն էր ամբողջ տարածութեան վրայ, թուղթի արտադրութեան այդ կեդրոնը, կ'իյ-նար դաշտերէն եւ անտառէն ան-դին, զոր մարդ չէր տեսներ, չէր լսեր եւ անոր հոտը չէր առներ: Ի՞նչ կը պատահէր սակայն հոն. Կաուզընֆէլտի նոր տէրը օրէ օր կ'ընդարձակէր գործարանի շէնքե-րը: Անտառը այնքան կտրեց որ այդ տգեղ շինութիւնները մէջտեղ ելան: Բանւորներու բնատնեստու-ները հետզհետէ կը շատնային, դիմելով միշտ դէպի դաշտ, դէպի արեւմուտք, դէպի Քլինքսրում:

(1) (Շար.)

Նոր Խորհրդարանի բացումը Յունիս 1ին

Նոր Երեսփոխանական ժողովը իր առաջին նիստը պիտի գումարէ յառաջիկայ ամսուան սկիզբը: Ըստ աւանդական սովորութեան, Նախարարները յայտնեցին վարչապետ Փուանքարէի թէ պատրաստ են իրենց հրաժարականը ներկայացնելու, որպէսզի կառավարութեան պետը իր ուզած ձեւով բարեփոխէ դահլիճը: Սակայն վարչապետը պատասխանեց թէ ընտրութեանց արդիւնքը բնաւ անհրաժեշտ չէր դարձներ դահլիճին բարեփոխումը: Հետեւաբար Փուանքարէի դահլիճը կը շարունակէ իր գործը եւ Նոր խորհրդարանին առջեւ պիտի ներկայանայ ամբողջ կազմով, բացի աշխատանքի Նախարար Անտրէ Ֆալիէրէն, որուն տեղ Նոր մը պիտի Նշանակուի: Ֆալիէրի հրաժարականը ընդունուած է, սակայն մինչեւ յաջորդին անուանումը յիշեալը փոխանորդաբար պիտի վարէ իր պաշտօնատան գործերը: Իբրեւ յաջորդ կը խօսի Լուշէօրի մասին:

Սուրիոյ սահմանային վէճը

«Սօն Սաաթ» կը տեղեկանայ թէ, Թուրքեւսուրիական սահմանային վէճը կարելի չէ եղած լուծել, որովհետեւ Ֆրանսացիները չափազանցեալ պահանջներ ներկայացուցած են. արդարեւ անոնց պահանջած սահմանը Նախապէս գոյացած համաձայնագրին մէջ Նշանակուած սահմանագծին հիւսիսակողմը կը գտնուի: Խաւն Յանձնաժողով մը, որ դանիացի զօր. Էրնսթի Նախագահութեան տակ կը գտնուէր, սահման մեկնած էր տեղւոյն վրայ քննելու համար խնդիրը: Վերջին լուրերու համաձայն, դանիացի զօրավարը ֆրանսական տեսակէտին յարած ըլլալով, կարելի չէ եղած համաձայնութեան մը յանգիլ:

Ֆրանսական թերթերը կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս վէճին եւ զանազան հրատարակութիւններ կ՚ընեն: Միւս կողմէ ֆրանսական դեսպան Պ. Տէշնէր Էնկիւրիի մէջ այս խնդրին շուրջ բանակցութիւններ կատարած է արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ: «Սօն Սաաթ» եզրակացնելով կ՚ըսէ թէ այս խնդրին լուծումը Ֆրանսայի բարեացակամութենէն միայն կախում ունի, եւ թէ կարելի չէ իբր իրաւարար ընդունիլ Խառն Յանձնաժողովի դանիացի զօրավարը:

Թուրքիոյ պետական դրամատունը

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքիոյ ելմտական գործավարութիւնը օրինագիծ մը պատրաստած է՝ պետական դրամատան կազմութեան մասին: Միայն թէ, օրինագիծը Ազգ. ժողովին ներկայացնելէ առաջ, պէտք տեսած է կարգ մը մասնագէտներու կարծիքն ալ առնել: Պետական դրամատան համար պիտի յատկացուի պետական գանձին մէջ գտնուած մօտ մէկ միլիոնի հնչուն ոսկին: Երկրորդ, ծախու պիտի հանուին Թանգարանի այն գոհարեղէնները, որոնք պատմական արժէք չունին: Ասոնց մէջ կան 3,5-4 քիլօ ծանրութեամբ զմրուխտի կտորներ: Մասնագէտները գնահատելու վրայ են զանոնք: Երբ վերջանայ արժէքի գնահատումը, քարերը պիտի ծախուին: Կարգ մը պատճառներով, կառավարութիւնը յարմար չէ տեսած քարերը արտասահման ղրկել: Եւրոպացի վաճառականներ Պոլիս երթալով պիտի մասնակցին գնման գործին:

Երկիրը դարձեալ կը շարժի

Պոլսոյ մէջ առջի գիշեր ժամը 11.55ին պատահած է երկրաշարժ մը, որ տեւած է 10 երկվայրկեան: Կորնթոսի եւ Աթէնքի միջեւ Նոր ցնցումներ զգացուեցան:

Աթէնքէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ Սթրուման յորդած ըլլալով, 55,000 արտավար մշակուած հող ողողուած է Սէրէզի եւ Տէմիր Հիսարի շրջանին մէջ: 2800 ընտանիքներ վնասուած են ողողումներէն: Ընդհանուր վնաս կը հաշուուի աւելի քան 80 միլիոն տրախմի:

⁂ Մուսոլինի մէկ միլիոն լիրէթ ղրկեց Պուլկարիոյ աղէտեալներուն: Իտալական կառավարութիւնը աւկէ զատ Պուլկարիա ղրկեց 900 անկողիննոց դաշտային հիւանդանոց մը:

Աթէնքէն հեռագրի մը համաձայն, իտալական կառավարութիւնը մէկ միլիոն լիրէթ ալ նուիրեց Յունաստանի աղէտեալներուն. վարչապետ Զայիմիս շնորհակալութեան Նամակ մը ուղղեց այս առթիւ Մուսոլինիի: Եգիպտոսի Ֆուատ Թագաւորն ալ հազար ոսկի ղրկեց հելլէն կառավարութեան:

Մայքըլ Արլըն ամուսնացած

Քանէն (Միջերկրականի ֆրանսական եզերք) Մայիս 2 թուակիր հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ յայտնի գրող Մայքըլ Արլըն (Տիգրան Գույումճեան) ամուսնացած է կոմսուհի Մէրքաթիի հետ, յիշեալ քաղաքի ռուս օրթոտոքս եկեղեցիին մէջ: Պատուոյ օրիորդն էր հարսին քոյրը՝ կոմսուհի Տարիա: Պսակին ներկայ էին՝ հարսին մեծ մայրը՝ իշխանուհի Քարաեորկէվիչ, մայրը՝ պարոնուհի Փֆուկլ եւ եղբայրը՝ կոմս Լէոնարտի Մէրքաթի, որ Ալփ-Մարիթիմի Նահանգապետն է:

Հրաւիրեալներուն մէջ էին անգլիական փոխ-հիւպատոսը, իշխանուհի Կիքա, իշխան եւ իշխանուհի Քրիստիան Հէսսէ, իշխանուհի Գալիցին, կոմսուհի Մէթէրնիխ եւ ուրիշ բազմաթիւ իշխաններ, կոմսեր, պարոններ եւն:

Հացը կը սղի

Մայիս 7ին հացին քիլօն 10 սանթիմ պիտի աւելնայ, 2 ֆր. 10էն բարձրանալով 2 ֆր. 20ի: Այսպէս որոշեց ալիւրի խորհրդակցական յանձնաժողովը, որ առջի օր արտակարգ նիստ գումարեց քաղաքապետարանին մէջ: Այս որոշումը տրուեցաւ ճիշդ այն օրը, երբ պաշտօնաթերթը կը հրատարակէր երկրագործական Նախարարութեան մէկ զեկոյցը թէ յառաջիկայ հունձքը շատ գոհացուցիչ պիտի ըլլայ:

Տեղական թերթերը տարօրինակ կը գտնեն այս կարգադրութիւնը:

Անգլիա եւ բոլշեւիկեան ոսկին

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ Սըր Ուիլեըմ Տէյվիսըն հարցուց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք չպիտի՞ առնէ գրաւելու համար այն երեք միլիոն ստեռլինի բոլշեւիկեան ոսկին, որ ներկայիս Լոնտոն կը գտնուի, որպէսզի այդ դրամով մասնակի վճարումներ ընէ բոլշեւիկներու երեսէն վնասուած անգլիացի քաղաքացիներու:

Ելմտական Նախարարութեան Ներկայացուցիչ Սամուէլ պատասխանեց թէ տեղեկութիւն չունէր այդ ոսկիին մասին. ասկէ զատ չի գիտեր թէ կառավարութիւնը իրաւունք ունի՞ ատիկա գրաւելու:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. վալանսի շրջանային կոմիտէի 12 Մայիս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն-Լուի սրահին մէջ կը ներկայացուի՝ «ՊԱՆՔ ՕԹՕՄԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ»

ԳԻՆ 7, 5, ԵՒ 3 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է ստանալ՝ 26 Bld. Vauban եւ ներկայացման օրը Թատրոնի կիշէն:

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Ակնունի խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 22ին կազմակերպուած հանդէսը, օդերու անյարմարութեանը պատճառաւ տեղի կ՚ունենայ, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Սէն Լու Կոան Փօնի հայկական պարտէզին մէջ:

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. Սէրէնկիւլեան:

Ալֆօրվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Մարսէյլի Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Գրադարան ընթերցասրահին մէջ:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին. Գրադարան ընթերցասրահին մէջ: Կը հրաւիրուին հայրենակիցներ: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. Գասպարեան: Նիւթ՝ մեր ազատութեան պատմութիւնը:

Մարսէյլի Քեռի խումբի ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 64 Rue de la République.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Մարսէյլի Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Place St. Michel, 19 Brasserie Marcի մասնաւոր սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր Ամասիացիները:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Place de la Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը: կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, 89rue Poteau, սրճարանին սրահը: Մէթրօ՝ Porte de Clignancourt. կարեւոր օրակարգ: կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այսօր Ուրբաթ երեկոյ ֆլօրիա, ժամը 9—10 (X.):

10—11 պետական իրաւունք, (խոնդկարեան):

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած «Արարատ» միութեան կողմէ ի նպաստ տեղական մարզական մասնաճիւղի մը կազմութեան: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Թաղապետական սրահը: կը խօսի՝ փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչը: կը ներկայացուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

ՄՈՒՏՔ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

Շոգեկառքը կը մեկնի կառատիւ նօռէն 8.23, 10.40, 1.43, 1.53:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին Պալըշերցի Յակոբ Քէհեաեանի որդիները՝ Գէորգ եւ Յարութիւն, որոնք ամուսնացած էին, եւ 1921ին Ֆրէզնօ (Քալիֆօռնիա) այգեգործութեամբ կը զբաղէին: իմացնել՝ իրենց մեծ եղբօր՝ Minass Keihjaian, Pechin Camargue Bat. K. No. 8, Salin-de- Giraud (B. du R.) France.

կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկանոր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէրզօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— կը փնտռեմ զաւակս իզմիրցի Զարեհ Պէրպէրեանը, 22 տարեկան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն վառվառա, որ իզմիրի վերջին դէպքին կորսուած է: կը խնդրուի իր ողջ կամ մեռած ըլլալը գիտցողներէն իմացնել իր մօրը, V. Der Agopianի, 111 Sentier des Brebis, Vitry, Seine. France.

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գումպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Րաքքայի կողմերը արաբական տարազով: իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն } 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 5 ՄԱՅԻՍ 1928

5 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 639

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԱՏՆԻՉՆԵՐԸ՝ ՄԱՏՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Առնէ մը ի վեր, ռամկավար, համայնավար եւ ուրիշ թափթփուքներ՝ իրենց բոլոր սնամէջ փամփուշտները սպառած ըլլալով, իրար կը գերազանցեն նոր գիւտի մը մէջ։

Ամէնէն պարզ դէպքերուն մէջ անգամ՝ կը տեսնեն մատնութիւն։ Աւելի ճիշտ՝ իրենք «ժուռնալ»ներ կը շինեն եւ հրատարակութեան կուտան, իբրեւ «դաշնակցական մատնութեան» գործ։

Բնազդական է այս վիճակը։ Ինչպէս գողը տրամադիր է միշտ գող տեսնելու դիմացինին ալ, կամ ստախօսը չի կրնար համոզուիլ թէ կան մարդիկ որ սուտ չեն խօսիր, այդ լրբութեանց հեղինակներն ալ, ամէնէն առաջ իրենց հոգին է որ կը մատնեն։

Մենք տարին անգամ մը հազիւ կը գիջանինք արտայայտուիլ այս Թրքաբարոյ երեւոյթին առթիւ։

Եւ եթէ այսօր կը փորձուինք երկու խօսք ընել, պատճառը այն է որ, կարգ մը դէպքեր աւելորդ անգամ մըն ալ անարգութեան սիւնին կը գամեն մեր անարժան հակառակորդներուն չոր գլուխը։

Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը, սա գարշելի «Երեւան»ը եւ նման շարք մը թերթեր վերջերս իրարմէ յափշտակելով, տպագրութեան յանձնեցին «Թանկագին փաստաթուղթ» մը, որ կ'ապացուցանէ՛ր թէ Դաշնակցութիւնը... մատնութիւն կատարած է Վոլոյի մէջ (Յունաստան)։

Այդ գաղութին մէջ կը գտնուի անկուսակցական մարմին մը, «Հ. Գ. Միութիւն»։ Մեր հակառակորդներու յերիւրանքին համաձայն, այս Միութիւնը դաշնակցական օրկան մըն է, եւ ոստիկանութեան «ժուռնալ» տուած է երկու անձերու դէմ։

Արդ, «փաստաթուղթը» հազիւ հրատարակուած. 1. «Նոր Օր» յայտարարեց թէ կեղծ է և պատրաստուած՝ Միհրան Քէշիշեան կոչուած մարդու մը կողմէ. 2. Հ. Գ. Միութիւնը յանձն առաւ հինգ հազար տրախմի նուիրել, եթէ պաշտօնապէս հաստատուէր կեղծ փաստաթուղթին իսկութիւնը.— 3. Վոլոյի ոստիկանութիւնը Ապրիլ 7 թուակիր պաշտօնագիր մը յանձնած է Հ. Գ. Միութեան, հաստատելով թէ այդպիսի փաստաթուղթ չէ տրուած իրենց։

Այս բոլոր լուսաբանութիւնները հրատարակուեցան յունահայ թերթերուն մէջ, բայց զրպարտիչ օրկանները չբարեհաճեցան արտատպել զանոնք, եթէ ոչ ուրիշ բան, գոնէ գաղութի մը պատիւը փրկելու համար։

Որովհետեւ, ինչպէս դիտել կուտայ Աթէնքի «Նոր Օր»ը, «Վոլոյի Հ. Գ. Միութիւնը մեր կուսակցութիւնը չի ներկայացներ, ոչ ալ կը գործէ մեր հրահանգներով։ Ժողովուրդի մեծամասնութեան վստահութիւնը վայելող ազգային մարմին մըն է ան, որ կը գործէ գաղութին կամքով եւ անոր շահերուն ծառայելու համար։»

Արհեստով մատնիչներն ու բանսարկուները լաւ սերտած են իրենց արհեստը,— Ստէ՛, զրպարտէ՛, միշտ բան մը կը մնայ։

Իրենց պաշտօնն է, միայն, սուտը գլորել, մուրը քսել, եւ քաշուիլ անկիւն մը, կծկուած՝ բորոտներու պէս։

Նման շարք մը պատմութիւններէ այսքանը յիշեցինք, իբրեւ նմոյշ։

«Մատնութեան» այս առասպելներուն ամբողջ խարդախութիւնը երեւան հանելու համար, հարկ պիտի ըլլար մէկ-մէկ թղթատել հայերէն բոլոր թերթերը, ուսումնասիրել դէպքերը։ Մինչեւ անգամ վկայ կանչել անոնք որ իբրեւ թէ «մատնուած» են։ Որովհետեւ, յաճախ այս վերջիններն են որ հերքումը կուտան, բայց «ազգասէր» թերթը չի բարեհաճիր հրատարակել, եւ գործը կը մնայ մութին մէջ։

Իրենց ուզածն ալ այդ է։

Այս գռեհիկ խաչակրութեան առթիւ, մենք ուրիշ ընելիք չունինք, եթէ ոչ յիշեցնել Հ. Յ. Դաշնակցութեան բռնած դիրքը՝ բոլոր տեսակի մատնիչներուն հանդէպ, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, եւ ամէն երկնքի տակ։

Հասարակութեան ո՛ր խաւին ալ պատկանի, կամ ո՛ր կուսակցութեան ալ անդամակցի, մատնիչը մէ՛կ վախճան ունի։ Իսկ այդ վախճանը փութացնողներուն մէջ եթէ կայ իրական ուժ մը, այն ալ Դաշնակցութիւնն է։

Այս յայտարարութիւնը կ'ընենք առանց կեղծ համեստութեան։ Աւելի ճիշտ, առանց սնափառութեան. քանի որ, հայ ժողովուրդի ազատագրութեան պայքարին մէկ մասն է ցեցերու մաքրագործումը։

Մեր հակառակորդները շատ լաւ գիտեն թէ՝ յաճախ միեւնոյն ձեռքին ինկած է իրենց իսկ կաթընկեր մատնիչներուն հաշուեյարդարը։

Այնպէս որ, ի զուր թուղթ կը մրոտէք, անզգամնե՛ր, ձեր հիմնական մեղքերը ուրիշին վզին փաթթելու համար։

Լաւ կ'ըլլայ որ քիչ մը ծանր նստիք ձեր տեղը, եւ սաղմոս քաղէք ձեր հովանաւորներուն կամ լուսաղբարներուն յայտնի եւ գաղտնի յուշատետրերէն։

Այո՛, թղթատեցէք զանոնք, պրպտեցէք ձեր թերթերը, Հայաստանէն մինչեւ Ամերիկա, եւ պիտի տեսնէք թէ ի՛նչքան կատարելագործուեր է լրտեսելու, մատնելու, սուտ-իրաւ «ժուռնալ»ներ պատրաստելու եւ նոյն իսկ Թուրքիա բնակողներու մասին մատնանշումներ ընելու արհեստը, անոնց կողմէ։

Սերտեցէք և պիտի համոզուիք որ, Թուրքերը՝ իրենց ամբողջ ոստիկանական և «Գրսմը Սիասի»ի կազմակերպութեամբ այնքան փաստ եւ վաւերաթուղթ հայթայթած չեն, որքան ձեր բթամտութեան կամ ոճրապարտ մեղսակցութեան շնորհիւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՌԱՋԱՐԿ ՄԸ

Մարսէյլի Հայ Սիրտ շաբաթաթերթը հետեւեալ առաջարկը կ'ընէ խմբագրականով մը (Մայիս 3).

— «Օրէ օր զարգացող պայմանները անյետաձգելի պահանջ մը կը ստեղծեն հայ հիւանդանոց մը ունենալու մասին։ Դպրոցի եւ եկեղեցիի կողքին սա եւս կը դառնայ կենսական. հայ խղճի ու մտքի առողջութեան մօտ՝ հայ մարմնի պահպանումն ալ էական է։ Ո՞վ պիտի առնէ առաջին քայլը այս ուղղութեամբ։ Մարսէյլի շրջակայ օդասուն գիւղերէն մէկուն մէջ գէթ 20էն 25 անկողիննոց փոքրիկ հիւանդանոց մը կառուցանելը այնքան անգործադրելի ծրագիր չէ եւ ունի յաջողութեան շատ մը տուեալներ։ Տեղական կառավարութիւնն ու ֆրանսացի բարեսէրներն անգամ կ'աջակցին այս տեսակ ձեռնարկի մը, որովհետեւ հիւանդանոցի մը կառուցումը հանրային առողջապահութեան հետ սերտ առնչութիւն ունեցող խնդիր մըն է եւ յայտնի է տեղական կառավարութեան հոգածութիւնը այս մարզին մէջ։ Մեծածախս հայ եկեղեցիի մը կառուցումը տեսնող շատ մը Ֆրանսացիներ այժմ այն հաստատ համոզումն ունին թէ հայ ժողովուրդը հարուստ է եւ կրնայ առանձինն հիւանդանոց մըն ալ պահել. թերեւս իրաւունք ալ ունին իրենց այս կարծիքին մէջ։ 12էն 15 հազար հայութիւն (մեծ մասով բանուոր ու համեստ արհեստաւոր) ունեցող քաղաքի մը մէջ շատ պարզ է թէ որքան նախախնամական դեր կրնայ կատարել հիւանդանոց մը։

Բարեգործականը միթէ չի՞ կրնար ստանձնել նախաձեռնութիւնը։»

ՋԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԱՂԷՏԵԱԼ ՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԵՐԱԽԱՆԵՐ ԱՆՕԹԻ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ ՄԱՐԴԻԿ ԽՈՏ Կ'ՈՒՏԵՆ

Մանուկներու օգնութեան միջազգային միութիւնը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ժընեւ, Պուլկարիոյ իր պատուիրակէն ստացած է հետեւեալ հեռագիրը.

—«120,000 անձեր, 80,000 տղաներ անօթութեան վտանուած են։ Սովը կը սպառնայ։ 50,000 ընտանիքներ, աւերակներուն մօտ, անպատսպար կը մնան տեղատարափ անձրեւին տակ։ Հիւանդանոցները որոնք աճապարանքով կազմակերպուած էին փայտաշէն խրճիթներու մէջ, ողբալի վիճակի մէջ են։ Աղէտեալները հիանալի քաջութիւն մը ցոյց կուտան»։

Իսկ պուլկար թերթ մը կուտայ աւելի դժնդակ մանրամասնութիւններ։ «Սարանչ գիւղին մէջ երկու մանուկներ սովամահ եղած են։ Բազմաթիւ լեռնաբնակներ ստիպուած են կողոպուտի դիմել, կտոր մը ուտելիք հայթայթելու համար։ Աղէտեալ վայրերու բնակչութեան մեծագոյն մասը կը սնանի խոտով եւ եգիպտացորենով»։

Երբ ընդհանուր թշուառութիւնը այսքան մեծ է, ի՛նչ կրնայ ըլլալ վիճակը մեր հայրենակիցներուն, որոնց մեծ մասը առանց վերջին երկրաշարժին եւ անոր աղետալի հետեւանքներուն ալ, արդէն չունէր նախանձելի վիճակ մը։ Անհրաժեշտ է որ ամէն հայ անհատ՝ փութացնէ իր օգնութիւնը, հոգ չէ թէ քիչ, բայց շուտ։ Ուշացած օգնութիւնը չի հասնիր իր նպատակին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Անգլեւեգիպտական գժտակցութիւն

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ գիշերային նիստի մը ընթացքին, վարչապետ Նահաս փաշա երեսփոխանական ժողովին մէջ յայտարարեց թէ անգլիական կառավարութիւնը իբրեւ գոհացուցիչ ընդունած է Եգիպտոսի պատասխանը անգլիական վերջնագրին։ Տագնապը առ այժմ փակուած կը նկատուի, ու հաւանական է որ Նահաս փաշա փորձէ բանակցութեանց ձեռնարկել՝ կնքելու համար դաշնագիր մը, որ ճշդէ Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի փոխադարձ յարաբերութիւնները։

Վերջին օրերու դէպքերը բացած են ազգայնականներու աչքերը։ Այժմ հասկցած են թէ Վաֆտը մեծ սխալ մը գործեց երկու ամիս առաջ՝ մերժելով Անգլիոյ գենակցութեան առաջարկը։ Այժմ կը մտածեն դարմանել սխալը։

Իտալեւթուրք դաշնագիրը

«Թայմզ»ի թղթակիցը Պոլիսէն կը հեռագրէ Մայիս 3 թուականով.—

«Ազշամ»ի մէջ հրատարակուած զեկոյցի մը համաձայն, բարեկամական եւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքելու մասին իտալեւթուրք բանակցութիւնները վերջացած են եւ դաշնագիրը պիտի կնքուի քանի մը օրէն Հռոմի մէջ։

Այս լուրը դեռ չէ հաստատուած պաշտօնապէս։

Սաստիկ կռիւներ Չինաստանի մէջ

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ հիւսիսային բանակին պատկանող երկու օդանաւեր ռմբակոծած են յիշեալ քաղաքը, մասնաւորաբար ռումբեր ձգած են զինարանին վրայ, մեծ խուճապի ենթարկելով բնակչութիւնը։ Օտար թաղամասերը չեն վնասուած։

Միւս կողմէ ազգայնական ուժերը յաղթականօրէն կը յառաջանան եւ օրէ օր Ցինկ-Թաոյի անկումին կը սպասուի։ Հիւսիսայիններու կարեւոր ուժ մը կղզիացած է Ցի-Նան-Ֆուի մէջ, Շանթունկի հարաւ-արեւելքը։ Զօր. Շանկ Շուն Շանկ աբագօրէն կը նահանջէ։ Իր զինուորներուն մեծամասնութիւնը անձնատուր եղած է եւ անոնք որ Շանթունկ կը մնան, մօտալուտ վտանգի ենթարկուած են։

«Թայմզ»ի թղթակիցը Փէքինէն կը հեռագրէ թէ դէպի հիւսիս գացող բոլոր ճամբաները լեցուն են փախստականներով, որոնք հարիւր հազարներով կ'ուղղուին դէպի Մանչուրիա։

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, Փէքին վտանգի տակ է։ Զանկ-Քայ-Շէքի եւ Ֆէնկ Եու Հսիանկի նոր համաձայնութեան հետեւանքով ազգայնականները մեծ յաջողութիւն ձեռք բերած են։

Շանկայէն կը հեռագրեն թէ Ցի-Նան-Ֆուի մէջ երկու օրէ ի վեր արիւնալի կռիւներ տեղի կ'ունենան չինացի ազգայնականներու եւ Ճափոնցիներու միջեւ։ Երկուստեք կարեւոր կորուստներ կան։ 2000 Ճափոնցիներ հասած են Ցի-Նան-Ֆու։ Ամբողջ Չինաստանի մէջ Ճափոնցիներու հակառակ մեծ շարժում մը առաջ եկած է։

Օգնութիւն աղէտեալներուն

Թէ՛ Պուլկարիոյ եւ թէ Յունաստանի մէջ ցնցումները կը շարունակուին՝ թեթեւ կերպով, առանց նոր վնասներ պատճառելու։

Միջազգային օգնութեան գործը փութով առաջ կը տարուի։ Կորնթոսի եւ շրջակայ գիւղերու բնակիչները այժմ բոլորն ալ տեղաւորուած են վրաններու եւ տաղաւարներու մէջ, զորս հայթայթած են հելլէն կառավարութիւնն ու անգլիական, ֆրանսական եւ իտալական շոգենաւերը։ Կարմիր Խաչի ընկերութիւնները նպաստ կը բաշխեն աղէտեալներուն։

Աթէնքի «Էսթիա» թերթը հանգանակութիւն մը բացած է եւ ցարդ հաւաքած 5,500,000 տրախմի (14,785 անգլ. ոսկի). Պապը ղրկած է 200,000 տրախմի, Տիկին Հուսթոն՝ 2000 ստերլին եւն.։ Ասկէ զատ արտասահմանի բոլոր յոյն գաղութները առատաձեռնօրէն կ'աջակցին։ Սըր Պազիլ Զախարօֆ 100,000 անգլ. ոսկիի չէք մը ղրկած է Հանրապետութեան նախագահ ծովակալ Քունտուրիոթիսի՝ Կորնթոսի արկածեալներուն համար։

⁂ Կորնթոսի մէջ հազիւ 130ի չափ հայութիւն մը կար, մեծ մասամբ գործաւորներ։ Հայերուն մէջ անձի կորուստ չկայ եւ ոչ ալ վիրաւոր, մինչեւ հիմա ստացուած տեղեկութեանց համաձայն։

Աֆղանիստանի թագաւորը Մոսկուայի մէջ

Ամանուլլահ թագաւորն ու Սուրէյյա թագուհին իրենց շքախումբով Մոսկուա հասան Մայիս երեքի առտուն։ Լեհաստանի սահմանագլուխէն ասդին իրենց տրամադրուած էր ցարական ընտանիքի մասնաւոր շքեղ կառախումբը։ Կայարանը դիմաւորելու գացած էին Կալինին, Չիչերին, Լիտվինօֆ եւ ուրիշ բազմաթիւ քաղաքական ու դիւանագիտական դէմքեր։ Նուագախումբը նախ աֆղան ազգային քայլերգը, յետոյ «Էնթէրնասիոնալ»ը նուագեց, մինչ 12 օդանաւեր կը սաւառնէին կայարանին վերեւ։

Կայարանէն ելլելէ վերջ, թագաւորին առջեւ զօրանցք կատարեց պատուոյ պահակախումբը, որ կը բաղկանար Նախշուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ՆՈՐ ՇԱՐԺ

Քանի մը ամիսներէ ի վեր փառք Սէն Մօրի դիտարանը աննախընթաց ցնցումներ մը կ'արձանագրէր։ Գիտունները զարհուրելի շարժ մը կը նախատեսէին փարիզ բնակող հայրենակից բանաստեղծի մը գլխուն մէջ։

Դժբախտաբար գուշակութիւնը փոխուեցաւ տխուր իրականութեան։

Ընթել հեռագիրները, այսօր, անընդմիջաբար կը ծանուցանեն աղէտը։

Ազգային խիստ *վաստակաւոր* անձի մը վարկը *շարժած* ու ինկած է անկանգնելիօրէն։ Քար քարի ու ոսկոր ոսկորի վրայ չէ մնացած։ Շարժը դեռ կը շարունակուի, տրորելով *բազմավաստակ* արկածեալին *ծանր-բեռ* մարմինը։ Տեղ տեղ մէկ *մէթր* խոռոչներ բացուած են։ *Անցած Օրեր*ու խաղաղութեան տեղ՝ աւերակոյտեր։ *Զեփիւռ*ը կը փչէ բանալով թերթերը աւերակներուն մէջ մոխրացած տետրակի մը, որ կը կոչուի *Տարագրի մը Յուշատետրը*։

Բարիքի գործարանին ոսկեհանքեր ու պարիսպներ ունեցող ծրաբխային լեռն ալ բռնկած ըլլալով, 10,000 ֆրանք արժողութեամբ հալած ոսկիի ջրվէժներ կը թափէ, իբրեւ լավա, *յոգնավաստակ* բանաստեղծին անկեալ վարկին վրայ։

Աստուած ողորմի իր հոգուն։ Եկեղեցիներու մէջ *կերոններ* կը վառին։

Մտադրութիւն կայ, ժողովրդական հանգանակութեամբ, եղբայրական գերեզմանաքար-կոթող մը զետեղելու մեռեալ վարկին վրայ։

Ռամկավար-Ազատական կուսակցութիւնը այս առթիւ շքեղ սգահանդէս-թէյասեղան մը սարքած է, որուն մասնակցողներուն հինգական ֆրանք պիտի վճարէ իր հայրենի քսակէն որ է... բարեգործականի սնտուկը։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Է. Ցանկ

	Ֆր.
Տրապիզոնի Հայրենակց. Միութիւն	500.—
Վահան Քհնյ. Խոյեան	100.—
Կ. Գ. Սուլթանեան	10.—
Երուանդ Ատանալեան	15.—
Գումար	625.—
Զ. ցանկին գումարը	1257.30
Ընդհ. գումար	1882.30

Յառաջի Խմբագրութեան,

Միութիւնս այսօր որպէս եղբայրական օգնութիւն, ձեզ կը յանձնէ 500 ֆրանք, ի նպաստ Պուլկարիոյ երկրաշարժէն աղէտեալ հայրենակիցներու եւ կը խնդրէ որ հաճիք ուղարկել զայն իր նպատակին։

Ի դիմաց Տրապիզոնի Հայրենակց. Միութեան վարչութեան քարտուղար

ՄԻՍԱՔ ԴԻՐԶԱԿԵԱՆ

ԽՄԲ. — «Յառաջ»ի միջոցաւ հանգանակուած այս գումարները պարբերաբար պիտի փոխադրուին Ֆիլիպէ, Պոլսոյ նախկին Պատր. փոխանորդ եւ Թրակիոյ նախորդ առաջնորդ Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանի, որ նախագահն է նպաստաբաշխ յանձնախումբին։

Առաջին առաքումը պիտի ընենք երբ լրանայ երկու հազարը։ Եւ այնուհետեւ միշտ երկու հազարական չէքերով (11,000 լէվա)։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՄՐԱՊՆԴՄԱՆ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Մայիս 1ին պետական պաշտօնաթերթը հրատարակեց հրովարտակ մը, որով Ելմտական նախարարը կ'արտօնուի 75 տարիէն վճարելի 5 առ հարիւր տոկոսաբեր պարտաթուղթեր հրապարակ հանել, ջնջել կարճ պայմանաժամով կնքուած զանազան փոխառութիւնները եւ վճարել Պանք տը Ֆրանսէն փոխ առնուած գումարները։

Այս նոր պարտաթուղթերը հրապարակ պիտի հանուին Մայիս 7ին։ Գնողները կրնան վճարել կանխիկ եւ կամ 1928ին եւ 1929ին վճարելի Bon de Défenseներով եւ գանձատոմսերով։ Կանխիկ արձանագրութիւնները պիտի գործածուին Պանք տը Ֆրանսէն փոխ առնուած գումարները վճարելու։

Այս փոխառութեան ծրագիրը շատոնց պատրաստ էր, բայց կը սպասուէր խորհրդարանական ընտրութեանց արդիւնքին։ Նոր ընտրութիւնները ֆրանսական ելեւմուտքին ամրապնդման մասին Փուանքարէի վարած քաղաքականութեան ի նպաստ արտայայտուած ըլլալով, կասկած չկայ փոխառութեան յաջողութեան համար եւ ապահովաբար անմիջապէս յետոյ պիտի հրատարակուի ֆրանքի պաշտօնական կայունացումը այժմեան սակին վրայ, այսինքն մէկ նոր ֆրանքը հինգ թուղթ ֆրանքի արժէքով։

Նոր փոխառութեան յաջողութեան եւ ֆրանքի մօտալուտ կայունացման հաւաստիքներն արդէն զգալի եղան սակարանին մէջ, ուր ֆարնսական արժեթուղթերը եւ մանաւանդ դրամատուններու բաժնեթուղթերը անօրինակ բարձրացումներ ունեցան վերջերս։ Այսպէս երկու շաբաթուան մէջ Պանք տը Ֆրանսը 18,000էն բարձրացաւ 25 հազարի, Քրէտի Լիոնէն 3500էն 4800ի եւայլն։ Շատեր այնպէս կը խորհէին թէ նոր փոխառութեան հրապարակ հանուիլը պիտի կասեցնէ արժեթուղթերու բարձրացումը, բայց Փուանքարէյի յաղթանակը մեծ զարկ տուաւ արտասահմանեան դրամատէրերու վստահութեան եւ անհագին քանակութեամբ ֆրանսական արժեթուղթեր կը գնուին վերջերս Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Պելճիքայի կողմէ։

Ամրապնդման (consolidation) փոխառութիւններ հրապարակ հանուած են միշտ ամէն անգամ որ պատերազմ կամ ընդհանուր մեծ տագնապ մը ստիպած է պետական գանձերը առժամեայ կարճ պայմանաժամով փոխառութիւններ կնքելու։ Եւ այս շատ բնական է, քանի որ պատերազմի կամ տագնապի տեւողութեան պահուն անկարելի է փոխառութեանց վերջնական կարգադրութիւնները նկատի ունենալ տոկոսի սակի, վճարման պայմանաժամի եւայլն հայեցակէտներով։ Պատերազմը աւարտելէն բաւական ժամանակ վերջն է միայն որ կարելի կ'ըլլայ կանոնաւոր պիւտճէ պատրաստել եւ գիտակցօրէն հաշուել թէ քանի՛ տարիէն կարելի է այսինչ գումարը վճարել եւ ի՛նչ տոկոսով։ Տագնապի պահուն դրամատէրերը դժուարահաճ են առհասարակ եւ տոկոսի սակերը համեմատաբար սուղ։ Վերջին պատերազմին Ֆրանսայի պէս երկիր մը մինչեւ հարիւրին 7ուկէս — 8 տոկոս վճարեց, մինչդեռ այսօր հարիւրին 5ով ուզածին չափ դրամ կրնայ գտնել ամէն տեղ։

Ֆրանսական ելեւմուտքի միակ տկար կողմը Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ունեցած պարտքերու խնդրին կարգադրման յետաձգումն է, բայց ինչպէս հաղորդեց Հավասի գործակալութիւնը Ապրիլ 30ին, այդ խնդրին մասին նոր թղթակցութիւններ փոխանակուած են պատկանեալ վարչութեանց միջեւ եւ առանց ո՛ր եւ է կանխորոշ ոտնձգութեան ֆրանսական խորհրդարանի իրաւունքներուն դէմ, պետական գանձը 1928ին պէտք է վճարէ 11 մէկ քառորդ միլիոն տոլար Ամերիկային եւ 4 միլիոն ոսկելին Անգլիոյ՝ առ հաշիւ իր պարտքերուն, որոնց վճարման վերջնական կարգադրութիւնը վերապահուած է ֆրանսական խորհրդարանին։

Կարճ պայմանաժամով գանձատոմսերու եւ փոխառութեանց ջնջումէն վերջ, ապահովաբար այս արտաքին պարտքերն ալ պիտի վերածուին երկար պայմանաժամով պարտամուրհակներու, և այն ժամանակ ֆրանքի պաշտօնական կայունացումով պիտի պսակուի Փուանքարէի դահլիճին երկու տարիէ ի վեր վարած քաղաքականութիւնն ի պաշտպանութիւն ֆրանքին եւ Ֆրանսային։

Ինչպէս ըսինք վերեւ, նոր փոխառութեան արտադրելիք կանխիկ գումարներով պիտի վճարուին Պանք տը Ֆրանսէն փոխ առնուած գումարները։ Այս կը նշանակէ թէ պետութիւնը պարտք կը հաշուէ ինչպէս անհատներէ փոխ առած գումարներ, նոյնպէս եւ Պանք տը Ֆրանսէն ստացածները։ Երեւութապէս ճիշդ է այս, սակայն իսկապէս բոլորովին տարբեր են անոնք։ Պանք տը Ֆրանսն իրապէս պետական գանձին փոխ տուած չէ իր հաշուեկշիռին մէջ նշանակած միլիարները. ան փոխ տուած չէ այն պարզ պատճառով որ, այդչափ դրամ չունէր որ փոխ տար. իրականութիւնն այն է որ պետութիւնն իր պէտքերուն համար թղթադրամ տպել տուած է եւ անոնց տակ փոխանակ իր ստորագրութիւնը դնելու, ինչպէս ըրած է Անգլիան (Currency notes), Պանք տը Ֆրանսին ստորագրել տուած է զանոնք։ Ուրեմն, ոչ թէ փոխառութիւն է այս, այլ առանց երաշխաւորութեան դրամ կոխել։ Պանք տը Ֆրանսի ստորագրած այդ դրամատոմսերուն փոխարէն, պետութիւնը անոր տուած է մշտնջենապէս վերանորոգելի եռամսեայ պարտամուրհակներ, որոնց համար տոկոս ալ չի վճարեր բնականաբար, քանի որ այդ տոկոսները կը հաշուուին իբր թէ հարիւրին 3 սակով, բայց փոխանակ դրամատան շահին անցնելու, կը գեղչուին պետական գանձի տալիքի գումարէն։ Տեսակ մը «ելմտական խեղկատակութիւն», ինչպէս կը բնորոշէ ելմտագէտ Կասթոն Ժէզ։

Նոր փոխառութեան գլխաւոր նպատակն է, ուրեմն, 1914էն 1926 իշխող դահլիճներու տպել տուած դրամատոմսերը շրջաբերութենէ վերցնել։ Եթէ ժամանակին կարելի ըլլար տուրքերով կամ փոխառութիւններով հայթայթել գանձի պէտքերը, ոչ այդչափ անհագին քանակութեամբ դրամատոմսերու պէտք կը մնար, ու ոչ ալ այժմեան փոխառութեան, բայց գիտենք թէ անկարելի էր այն ատեն եւ այսօր միայն, խաղաղութենէն տասը տարի յետոյ է որ դահլիճ մը կը համարձակի ամրապնդման փոխառութիւն մը հրապարակ հանել։

Խնդիր է սակայն թէ պէ՞տք է որ հրապարակ հանուած դրամատոմսերն ամբողջովին եւ միանուագ վերցուին հրապարակէն։ Ուրիշ խօսքով պէ՞տք է որ պետական գանձը ամբողջովին վճարէ իր տալիքը Պանք տը Ֆրանսին։ 1926ի սկիզբները գումարուած մասնագէտներու ժողովը վերահասու ըլլալով այդ գործողութեան պատճառելիք անպատեհութեանց, խորհուրդ տուած էր մաս առ մաս — տարեկան ոչ աւելի քան երկու միլիառ — վճարել եւ ոչ թէ միանուագ, քանի որ այդ տալիքը վճարել կը նշանակէ դրամատոմս քաշել հրապարակէն։

Այս անպատեհութիւնները մասամբ դարմանելու համար է որ, 1926ին Փուանքարէ քուէարկել տուաւ օրէնք մը, որով Պանք տը Ֆրանսը կ'արտօնուի իր ուզածին չափ նոր դրամատոմս հրապարակ հանել ոսկի եւ հաստատուն օտար դրամ գնելու համար։ Այսպէս ուրեմն, նոր փոխառութեան տրամադրելիք դրամատոմսերով Պանք տը Ֆրանսը կրնայ ոսկի գնել, փոխանակ զանոնք ոչնչացնելու, որով թէեւ պետական գանձէն ունեցած առնելիքը կը պակսի, բայց շրջաբերութեան մէջ գտնուած դրամատոմսերը միեւնոյն համեմատութեամբ չեն նուազիր եւ հրապարակի ելմտական դիւրութիւնը չի կաշկանդուիր։

Անհրաժե՞շտ է սակայն նոր ոսկի գնել։ Ի՞նչ նպատակի կը ծառայէ ոսկիի պահեստը, դրամատոմսերու մետաղի վերածումը (convertibilité) ապահովելու։ Ո՞րչափ ոսկի պէտք է Պանք տը Ֆրանսի դրամատոմսերն ապահովելու համար, այս ալ կախում ունի վերածման մասին որդեգրուելիք դրութենէն. ուրիշ անգամ առիթ ունեցած ենք գրելու թէ երեք գլխաւոր ձեւեր կան դրամատոմսերու վերածման կամ փոփոխելիութեան.—

1.— Gold exchange standard — այսինքն դրամատոմսի փոխարէնը վճարել հաստատուն արտասահմանեան չէքերով կամ դրամատոմսերով։

2.— Gold bullion standard — դրամատոմսի փոխարէնը վճարել ձոյլ ոսկիով.

3.— Gold standard — վճարել ոսկեդրամով։

Ասոնցմէ առաջին երկու տեսակի պարտադրութեանց համար մեծ քանակութեամբ ոսկի պահեստի պէտք չկայ, քանի որ դրամատոմսերու փոփոխելիութիւնը միայն միջազգային վաճառականութեան պէտքերը պիտի գոհացնէ։ Ներքին առուտուրը ոսկիի պէտք չունի։ Իսկ եթէ երրորդ ձեւն ընդունուի, ինչպէս էր պատերազմէն առաջ, եւ ամէն ոք ազատ ըլլայ դրամատոմսի փոխարէն ոսկեդրամ պահանջելու, այն ատեն պէտք է կարեւոր պահեստ մը ունենալ ոսկեդրամի։

Լաւագոյն ձեւը իմ կարծիքով, այս երեք դրութեանց միասին որդեգրումն է, պայմանաւ որ Պանք տը Ֆրանսն իրաւունք ունենայ պահանջուած գումարին օրինակի համար մէկ երրորդը ձոյլ ոսկի տալու, մէկ երրորդը ոսկեդրամ եւ մէկ երրորդը արտասահմանեան չէք։ Անգամ մը որ նախապատերազմեան վստահութիւնը հաստատուի ժողովուրդի ամէն խաւերուն մէջ, հաւանաբար յառաջիկային դրամատոմսը պիտի գերադասուի մետաղէն, իր բազմապիսի առաւելութեանց համար։ Այս ձեւի վերածման համար Պանք տը Ֆրանսի այժմեան ոսկիի պահեստը լիովին կը բաւէ, գոցելու շրջաբերութեան մէջ գտնուած թղթադրամները։

Արտասահմանեան չէքերով վերածման դրութիւնը որդեգրելու ժամանակ Պանք տը Ֆրանսը նախապէս պիտի համաձայնի անշուշտ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ թղթադրամ հրապարակ հանող դրամատուններուն հետ, որպէսզի կարենայ կանոնաւորել պահեստներու գործածութիւնը եւ միջազգային վարկերու հոսանքները, քանի որ Միացեալ Նահանգներն են աշխարհի ոսկիին տէրերը եւ ամերիկեան սեղանաւորութիւնն է որ Լոնտոնի Համակշռութեան սենեակին (Clearing House) միջոցաւ կը թելադրէ միջազգային վարկի պայմանները։

Մ. Տ.

ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՓՈՐՁԵՐ

Գերման գործարան մը, Միւնիխցի աստղագէտի մը յատակագծին վրայ, շինել տուած է նոր ինքնաշարժ մը, հրթիռինքնաշարժը, որուն առաջին փորձերը տեղի պիտի ունենան Մայիս 18ին։ Կը յուսան այս նոր ինքնաշարժով ժամական 170 քիլոմեթր արագութիւն ստանալ։

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԴԷՄՔ ՄԸ

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այլ հիմեր ունէին ենթակայական ապրումները, որոնք կապում էին նրան հայ մենաստանին։ Նրա խստապահանջ միտքը յենարաններ ու հանգրուաններ էր փնտռում իր որոնող ու տառապող հոգու համար, մշակութային — հոգեւոր արժէքներ, որոնք ոչ միայն իր լայն հոգին կապէին իր մեծ մօր՝ հայ ժողովրդի խորունկ ու բազմադրուագ հոգուն, այլ եւ նիւթ մատակարարէին իր ներքին պայքարին, թեւ ու թռիչք տային իր կամքին. հոգեւոր գանձեր, որոնք իրենց բովանդակութեամբ նո՛ր ոգեւորութեան, նո՛ր եռանդի, նո՛ր տքնութեան շարունակական աղբիւր դառնային իր չարչրկած սրտի համար։ Հայոց նոր կեանքն ու նորափթիթ մշակոյթը նուազագոյն չափով չէին բաւարարում նրան վերոյիշեալ տեսակէտից. ընդհակառակն՝ հայ մշակոյթի հոյակապ հին կոթողները, հին բանաստեղծութիւնը, հին հոգեւոր աղօթքներն ու շարականները, մանաւանդ հին հայ բանաստեղծ-իմաստասէրները նրա խանդաղատանքի, գուրգուրանքի պաշտամունքի հզօր կայաններն էին, որտեղից նա իր նո՛ր տքնութեան ճամբան էր սկսել։

Այս իւրայատուկ ուժեղ, անհատական գիծն էր, որ նրան իր աւելի հասուն շրջանում նորից ու նորից աշխարհիկ կեանքից պահեց եւ մենաստան ուղղեց։ Նա խորապէս հաւատում էր, թէ հայ ազգային միտքը, նրա մտաւոր բարձր մղումները, Նարեկացու ներքին անմար կրակով իր սիրտն ու հոգին սրբելու այնքա՛ն բուռն ազգային գիծը շարունակւում է, ապրիլ հայ փոքրաթիւ գաղափարական մտաւորականութեան մէջ։ Եւ թէ հայ հաւաքականութիւնը ինչպէս նաեւ հոգեւորականութիւնը իբրեւ դաս ի վիճակի չէին հասկանալու այսօր, ընկալելու եւ գնահատելու Հայոց աշխարհի հոգեւոր կեանքի այդ անգնահատելի գանձը. անհատ մարդիկ, մանաւանդ հայ մտաւորականն է, որ պիտի ջանայ մի ժամանակաւոր անօթի վերածելու, այդ նուիրական գանձը պահելու համար։

Իր այս հիմնական ըմբռնումի հետեւանքով իր ողջ կեանքը մի աննախընթաց կռիւ էր ու պայքար, սակայն ներքին, հոգեւոր պայքար, ուղղուած ամէնէն առաջ ի՛ր անձի, ի՛ր մարդկային թուլութիւնների դէմ, մի իսկական մտաւոր տքնութիւն, որով իր անձը փորձում էր վեր ածել մի նոր անօթի, հայրենի սրբազան աւանդութիւններն պահելու եւ նոր սերնդին յանձնելու։ Նա գերազանցօրէն մտաւոր պայքարի ու որոնումների մարդ էր։ Այդ պատճառով անգիտակցօրէն խորշում էր ժողովրդական հոծ զանգուածների պայքարից, սակայն խորապէս զգում, ապրում էր նրանց արդար ցասումով, սիրում էր ժողովրդական մասսաները, մանաւանդ նրա խոնարհ չարքաշ խաւերը։

Նա չէր մասնակցում վերջինների ընդվզումներին ու շարժման, մանաւանդ չէր փորձում նրա առաջնորդը դառնալ, սակայն իր մենաստանի խոնարհ խցիկից մի ելեկտրական ուժեղ լարով կապուած էր նրա հետ։ Այդ պատճառով հարկաւոր ժամին մարում էր իր խցի կանթեղը, մի կողմ շպրտում էր իր վեղարն ու սքեմը, գնում էր ծառայելու ժողովրդին նրա մենամարտի դաշտում։ Թէեւ մենաւոր՝ սակայն իր հոգու մի պահանջով շարունակ աշխարհիկ կեանքին էր նայում։ Եթէ մենաստանների կամարների տակ հնչող շարականները, կարդացւող աղօթքներն ու գրքերը իր նախնիքների հոգեւոր տքնութեան բանաստեղծական հոյակապ յուշարձաններն էին, որոնց հզօր ներշնչումով նա կապւում էր իր հարազատ անցեալին՝ աշխարհիկ կեանքը, նոր գալիք կեանքն էր նրա համար, որ իր խոր արձագանգն էր գտնում նրա հոգում և շարունակ թարմ ու աշխարհիկ պահում նրան՝ նոյնիսկ իր վանական խցիկում, իր սքեմի մէջ։ Արդէն իր ընդգրկող մտքի համար աշխարհիկ ու վանական կեանքը իրարից զատուած, իրար միանգամայն ներհակ միջավայրեր չէին. նրանք մի մեծ ամբողջի, որ կեանք է կոչւում, անհրաժեշտ բաղկացուցիչ մասերն էին, իրար հետ օրգանապէս կապուած, իրար լրացնող ու ամբողջացնող։

Այս էր պատճառը, իմ խորին համոզմունքով, որ Գիւտ եպիսկոպոսի վանական կեանքը նեղ մտքով, հոգեւոր տուայտանքը ընդհանրապէս շարունակ թարմ էին, անկեղծ համոզումով տոգորուած։ Այս էր պատճառը, որ երբ առիթ էինք ունենում նրա հետ խօսելու, վիճելու իր հոգեւոր տքնութեան մասին՝ նա իր յստակ, պայծառ համոզումով, իր խոր, անսեթեւեթ տոգորումներով, իր անխառն, անմիջական ոգեւորութեամբ խորապէս վարակում էր ու համոզում լսողին։ Այսպէս էր նա իր ներքին աշխարհում՝ իբրեւ անհատ, իբրեւ ապրող ու խորհող ես, իբրեւ գերազանցօրէն ինքնուրոյն ու անկախ անհատականութիւն։

Հանրային կեանքում իր ներքին մղումների բերումով իսկ, նրա դերը եւ գործը կանխորոշւած էր. նա գրչի, մտքի և մշակոյթի մարդ էր, այս բառի ամենալաւագոյն իմաստով։ Հայ մտաւորական ընտանիքի ամենաարժանաւոր անդամներից մէկն էր թէ իբրեւ տեսուչ ու ուսուցիչ, թէ իբրեւ տաղանդաւոր հրապարակախօս ու քննադատ, թէ իբրեւ գիտական աշխատաւոր ու կրօնական։ Եւ որպէս այդպիսին ունէր թէ լուրջ, եւրոպական պատրաստուած անհատի տուեալներ, թէ բնատուր ձիրք ու շնորհք։ Աւարտել էր Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը, ուսանել էր ռուսական ու գերմանական համալսարաններում, ունէր մտաւոր լուրջ պաշար ու պատրաստութիւն լայնօրէն գործելու և արդիւնաւորելու իր ընդունակութիւնները։ Իր գործի մղիչ ուժը, իր աշխատանքի անսպառ կորովը գալիս էր իր ներքին աշխարհից. ստորոգելիները, որոնք գունաւորում էին նրա գործը՝ անխարդախ, անսեթեւեթ, անաղմուկ զոհաբերութիւնն էր և ճշմարտութեան ու կատարելութեան ծառայելու իր անսպառ ծարաւը։ Գարշում էր ամէն տեսակ ծափից ու փառքից, մանաւանդ աթոռներից ու դրամից, իր փառքն ու հպարտութիւնը իր ներքին աշխարհի ձայնն էր, նրա գնահատականը։ Երբ իր հոգին դժգոհ էր իր գործից ու նրա հետեւանքներից՝ նա այլեւս անճանաչելի էր դառնում, կորցնում էր իր հաւասարակշռութիւնը եւ իբրեւ տաշեղ տարուբերւում իր հոգու ալեկոծ ծովի մէջ։ Ինքը իր գործը գնահատում էր իբրեւ սոսկ բանաստեղծ, նախ ի՛ր համար, իրեն բարձր մտաւոր-բարոյական պահանջները բաւարարելու համար էր տքնում ու զոհաբերում. երբեք միտում չունէր իր գործով աղմուկ բարձրացնելու, մանաւանդ ուրիշներին օրինակ դառնալու, թէեւ անկախ իր ցանկութիւնից, ուր ոտք էր դնում ու գործի ձեռնարկում տիրականօրէն ազդում, զարմանալի ջերմ մթնոլորտ էր ստեղծում։ Նրա համեստ միտքը իր աշխարհային կեանքի շրջանը ըստ ամենայնի իմաստաւորուած էր համարում՝ ճշմարտութեան ու կատարելութեան աշակերտելով։

Մի բեղուն մտաւորական կեանք էր, մի մաքուր վսեմ անհատականութիւն, որ իր մեծ հայրենի հոգեւոր տուայտանքի ու տքնութեան ճանապարհը բռնած, իր փոթորկալից հոգու պայքարով փորձեց նո՛ր իմաստ ու նո՛ր բովանդակութիւն տալ ողնաշարը ծռած հայ մտաւորականի կեանքին, իր սիրտը լափող կրակից մի բուռն կայծ ձգել նրա մաշած հոգու մէջ, այդու խողովակը դառնալ … եւ եկող սերունդների … գաղափարական հաղորդակցութե… ու կապի։

Այն ժամանակ երբ հայ եկ… ու մտաւորականութի… խոշոր ակնկալութիւններ ունէ… նրանից, երբ նոր էր սկս… նրա հասուն ստեղծագործութ… շրջանը, հազիւ 48 տարին … լորած, Չեկայի գարշելի նկ… ների մէջ վերջնականօրէն … քայեց իր առողջութիւնը եւ իր իմացական հոգու աչքերը … ւիտենականօրէն փակեց … ու ազատութիւն հայցելով … պաշտամունքի առարկայ հայր… նիքին ու ժողովուրդին։ Իր … տեւից դրական անհագին ժառանգ… գութիւն է թողել, որի հրապա… րակութեամբ լաւագոյն յարգան… քը մատուցած կը լինենք նրա … թարմ շիրիմին, որ թանկ, շատ թանկ է մեզ համար։

ԵՐ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

Պրագա

ՋԱՐՄԱՆԱԶԱՆ ԳՈՐԾԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԾԱՆՐ ՎԷՃԵՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵ… ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Թուրք մամուլը շարք մը մ… կացումներ կը հրատարակէ … կաթուղիներու շինութեան առթիւ :

Էսկիշէհիրի երեսփոխան Էմ… պէյ, Հանրօգուտ շինութեանց գոր… ծավարութեան պիւտճէի քննու… թեան ատեն, շուէտական ընկ… կին նոր պահանջներուն մասին … տեւեալ յայտարարութիւնները … րած է Ազգ. Մեծ Ժողովին մէ…

Երկաթուղիներու շինութեան խնդրին մէջ, կարգ մը կարեւոր պատճառներ կառավարութիւնը ստիպած են օտարներու հետ պայմանագրութիւն կնքելու։ Այս պատճառները կարելի է երկու գլխաւոր մասերու բաժնել.

Ա. Դրամի խնդիր։ Բ. Այ… աթիւ որոշ վարկ մը քուէարկ… տալ ի հարկին առանձին շարունա… կելու համար գործը, եւ միեւնո… ատեն օգտուիլ մասնագէտներէ…

Դժբախտաբար, փիլատածով … կամ չար բախտէն, օտարները … դրամ բերած են եւ ո՛չ ալ … գործի մարդիկ։ Չեսթըրի շրջ… սկսեալ, եւ անկէ յետոյ ալ մի… նոյն բանը տեղի ունեցած է։ Ա… դարեւ, հիմա ալ Շուէտացիներ… մասին կը խօսուի։ Այս մաս… կուզեմ կարգ մը բացատրութիւն… ներ տալ։

Ամբողջ ազգն ու կառավարու… թիւնը երկաթուղագծերու շին… թիւնը ապահովելու համար, ի հար… կին խաբուիլն անգամ աչք առա… էր։ Այս պատճառով, եւ առանց … միւս պարտքերուն խառնելու, … մէն տարի որոշ վարկ մը կը քուէ… արկուի։ Մեր միակ նպատակը … ղած է, ի գին ամէն բանի գլ… հանել մեր այս գործը։

Հակառակ անոր որ առեւտ… տեսակէտով խիստ շահաւոր է գծ… ծը, Շուէտացիները զարտուղի ճամ… բաներով կ'ուզեն դժուարին կա… ցութիւն մը ստեղծել կառավար… թեան համար։

Ես միեւնոյն ատեն տնօրէն… եմ շինութեանց ընկերութեան … որ կ'աշխատի Քէլլէր-Էրէյլի … ջանին մէջ։ Վերջերս քննութ… մը կատարեցի այդ շրջաններ… մէջ եւ տեսայ որ կարգ մը … ղերու մէջ մէկ քիլոմեթր երկա… թուղագիծի շինութիւնը 100,00… իսկ ուրիշ տեղերու մէջ 35—… հազար ոսկիի ապրանք կ'ըլլ… կառավարութեան։ Իմ հաշու… միջին ծախքը 30 հազար ոսկ… պիտի ըլլայ. կը նշանակէ թէ ա… բողջական ծախքերու գումար… 40-50 միլիոն ոսկին չպիտի անց… Տիարպէքիրի մէջ տեսակցե…

...ւ հանրօգուտ շինութեանց գոր-
...ւթեան ուագ երկրաչա-
... հետ, որու հաշիւով 50 միլիոն
... ապրանք պիտի ըլլայ եր-
...ւթաղագիծը. արդ, նկատելով որ
...ւէտացիները կանխիկ 10 միլիոն
...ր առած են, կը նշանակէ թէ
... կէս կը շահին. աւելի ինչ
...ն, Լոտուծմէ պէլա՞ կ'ուզեն։
Վարչապետ Ըսմէթ փաշա, այս
... ձեռնարկուած ատեն «այս
... պիտի կատարեմ, պիտի աւ-
... պիտի շինեմ, բայց ազգիս
... շինել պիտի տամ» ըսած
... Արդարեւ, այսօր, հակառակ
... Քենաշնորհը օտարներուն տր-
... է, բոլոր գործաւորները, եր-
...փները, վերջապէս աշխատող-
... 90 առհարիւրը Թուրք են։
... թէ 40—50 միլիոն ոսկին
... մէջ մնացած եւ 100 հո-
... բաշխուած ըլլար, այդ հա-
... անձերը առանձին օգտակար
... նարկներ կրնային ընել. կա-
...վարութիւնը սակայն, այս զօ-
...թիւնը ըրաւ՝ նուիրական
... մը գործադրելու հա-
... հակառակ ասոր, բոլորովին
... վարմունքի մէջ գտնուե-
... Շուէտացիները։ Այս բոլորէն
... հետեւի, թէ մենք բախտ չու-
... օտարներուն հետ աշխա-
...։

... ինչպէս ըսի, առեւտրական
...կէտով, գործը շահաւոր է.
... մինչեւ այսօր 10—12
... դրամ ստացած են, որու
... հազիւ 3 միլիոն ծախ-
... են։ 27 միլիոն ոսկիի տոկոս
... վճարենք. այսինքն թէ, եթէ
... նոր բանաձեւ մը
... եւ «տոկոսը դրամ
... եւ ոչ թէ առնողը կը
...» ըսուէր, դարձեալ գործը
... հետեւանքը չէր ունենար։
Այսքան շահաւոր գործի մը
... երբ այս վարմունքը ցոյց կը
..., կը նշանակէ թէ բարեա-
...թիւն չունին, ասկէ զատ
... Շուէտացիներուն ներ-
...ցուցած երաշխաւորութիւնն
... մը տկար է։

... տուած փոխ-գիրերը
... առեւտրական բնոյթ ու-
... այսինքն առանց այլեւայլի
...ը պիտի վճարուի. այ-
... ենք վճարել մեր
...գրերը։

... գործին մէջ կառավա-
...թիւնը կրնայ մեծ վտանգ-
... մատնուիլ, որովհետեւ փոխ
... անվերապահօրէն «հրա-
... վճարելի» են եւ երկրա-
...կան դրամատունը անվե-
...օրէն երաշխաւոր եղած է։
... գիտեր թե ինչ երաշ-
...թիւն ցոյց տուած են

Շուէտացիները. լսածիս նայելով անոնց կողմէ երաշխաւոր ցոյց տրուած դրամատան դրամագլուխը հազիւ 4—5 միլիոնի կը հասնի։

Եթէ Պելճիքացիներուն նման խարդախութեան դիմեն, կրնան գէշութիւն ընել կառավարութեան։ Այս պարագան ուշադրութեանը կը յանձնեմ հանրապետական կառավարութեան։

*** Միլիյէթ այս առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ, հետեւեալ յայտնութիւններն ու ազդարարութիւնները կ'ընէ.

Ցատկանշական է նաեւ Սինոպի լուցկիի ընկերութեան վիճակը։ Այս առթիւ վէճ մը ծագած է ընկերութեան Թուրք եւ պելժ խմբակներուն միջեւ։ Վարչական խորհուրդը չուզեր յանձանձումը կատարել գործարանին որ խախուտ է, մանաւանդ որ Պելճիքացիները կ'ուզեն իրենց երկրէն բերել լուցկիները։

Անշուշտ կը փափաքինք որ երկու խմբակները համաձայնին. բայց երբ Պելճիքացիները իրենց նախկին տեսակէտին վրայ պնդեն, այս խմբակն ալ պիտի արժանանայ երկաթուղի շինող պելժ խմբակի բախտին։

Ցաւով կը լսենք թէ շուէտական խմբակն ալ անիրականանալի պահանջներ ներկայացուցած է, այս առթիւ պէտք կը զգանք կրկնելու թէ՝

Կառավարութիւնը ոեւէ ատեն եւ ոեւէ պատճառով թոյլ չիկրնար տալ որ կորսուին Թրքական գանձին շահերը։

ԻՍԿԱԿԱՆ ԿՈՅՍ ՄԸ

Անատոլուի խորերուն մէջ, մեր նախկին երկրակիցները, ամէն իրաւունք ունէին եւ դեռ ունին տգէտ ըլլալու։ Հեծելանիւը «սատանայի կառք» էր անոնց համար, շոգեկառքը՝ «դժոխքի կաթսայ», եւայլն։

Բայց գոնէ գիտէին թէ՝ մէկն ու միւսը կը ծառայեն փոխադրելու, բայց, ի՞նչ ըսել Մեծն Բրիտանիոյ շնորհալի աղջկան, իսկական կոյս մը, մարմնով ու մանաւանդ մտքով, որ իր 17 գարուններու ընթացքին, ծառ, բոյս, ինքնաշարժ, շոգեկառք եւայլն միայն պատկերի վրայ տեսեր էր։

20րդ դարու այս չնաշխարհիկ էակը ծնած է ու դեռ կ'ապրի Սէն-Քիլտա կղզիին մէջ, որ ընդամէնը 40—50 բնակիչ ունի, կը գտնուի Սկովտիոյ հիւսիսը ծովուն բացերը։ Կղզիին կլիման այնքան աննպաստ է որ հոն բանջարեղէն գրեթէ չբուսնիր. սաստիկ հով մը անընդհատ կը փչէ

եւ թոյլ չի տար որ ծառ աճի։ Ամուլ կղզիին այս առասպելական աղջիկը՝ բախտը ունեցաւ իր ծննդավայրէն հեռանալու եւ առաջին անգամ պտտելու Լոնտոնի մէջ։ Իր շրջագայութեան ընթացքին, հազիւ մէկ քանի անգամ միայն, բերանը բացաւ իր զարմանքը յայտնելու համար. «կառքը ի՞նչպէս կրնայ ինքնիրեն քալել, ա՞յս է որ ծառ կը կոչուին, ինչի՞ կը ծառայեն ձողերու կապուած այս թելերը»։

Բնաւ հողմաղաց չէր տեսեր, եւ զուարճալի գտաւ ոստիկան մը, որ ճերմակ ցպիկը բռնած, երթեւեկին կը հսկէր, ու սարսափեցաւ հանրակառքէն։ Ու դեռ կը զարմանայ որ, այս բոլոր բաները չիկան իրենց հրաշալի կղզիին Սէն-Քիլտայի մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Ապրիլ 29ին Նիսի Մատլէն հայաթաղի Նորակառոյց եկեղեցիի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեաններու եւ Նիսի Հ. Մարզական Միութեան մասնակցութեամբ առաջին անգամ ըլլալով Նիսի մէջ տօնուեցաւ համազգային սուգի տօնը։

Նորակառոյց մատուռի հիմնադիր - բարերար Պ. Չամքէրթէն սիրայօժար տրամադրած էր մատուռը, իսկ երկու կուսակցութիւնները իրենց կողմէ ոչ մէկ ջանք խնայած էին տօնը վայելուչ դարձնելու համար։ Գաւառացի բազմաթիւ հայրենակիցներ նախապէս բռնած էին իրենց տեղերը, որոնց մէջ երջանիկ բացառութիւն մըն էր Պ. Չամքէրթէն, իր պատկառելի տարիքով։

Կը նախագահէր Պ. Գ. Գուռնատիլեանը, որու բացման խօսքէն յետոյ համառօտակի խօսեցաւ ընկ. Հ. Աղասեանը։ Ընկ Ա. Տէր Վարդանեան կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը։ Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր եւ արտասանութիւններ։ Հնչակեաններու կողմէ Տիկին Մատինճեան կարդաց Ապրիլ 11/24ի նուիրուած գրութիւն մը։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ազգէնը, որ պարզեց Թուրք կառավարութեան հայակեր քաղաքականութեան ծրագրին ծալքերը, եւ յորդորեց մէկ ճակատ կազմել Հայաստանի թշնամիներուն դէմ։

Գնահատելի էր նաեւ Հ. Մարզական Միութեան ներկայացուցչի գրաւոր ճառը, իր հայրենասիրական եւ մարզիկի կոչումին վայել բովանդակութեամբ։

Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն։ Զմռռնամ յիշելու որ Սգատօնէն մէկ երկու օր առաջ, Նիսի «Հօկճի»ները կարգ մը միջոցներ փորձելէ վերջ, հանդէսի ատեն ալ ուզեցին անախորժութիւններ առաջ բերել, սակայն ձախողեցան։

*** Նիսի եւ շրջականներու մէջ մեր ընկերներու թիւը օրէ օր կ'աւելնայ։

Գաղութը բաւական թիւ մը կը կազմէ, ուր կարելի է համրել նաեւ տասնեակ մը հարուստներ։ Ազգ. կանոնաւոր կազմակերպութիւն մը գոյութիւն չունենալով, այդ բարեսիրտ Հայերը յաճախ զոհ գացած են «Հօկ»երու։ Քաղաքին մէջ կը գտնուին կարգ մը ձրիակերներ եւ խաղամոլներ, որոնք կը կերակրուին Հօկերու հաշուին, սրճարանէ սրճարան եւ պարասրահէ պարասրահ դեգերելով, մինչդեռ ստուար թիւով հիւանդներ, որբեր եւ այրիներ օգնութեան կը սպասեն ամէն տեղ։

Ա.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ.— Վառ նահանգին գլխաւոր քաղաքն է, ուր, չորս տարիէ ի վեր հաստատուած է հայ գաղութ մը, 40—50 ընտանիքներէ բաղկացած։

Մեծ մասով արհեստաւորներ են։ Կը զբաղին դերձակութեամբ եւ ընդհանրապէս կօշկակարութեամբ, այս վերջինը ամէնէն աւելի տարածուած արհեստը ըլլալով այս շրջանին մէջ։ Գրեթէ ամէն մարդ ունի իր տեւական գործը եւ զբաղումը եւ հետեւաբար բարեկեցիկ կեանք մը։

Ազգային տեսակէտով, կարելի է ըսել որ, բոլորովին մոռցուած եւ լքուած է մեր գաղութի հայութիւնը։ Մինչեւ այսօր, ո՛չ մէկ ազգային իշխանութիւն չէ հետաքրքրուած անոր կեանքով, այնպէս որ, հոս ապրող հայը սկսած էր օրէ օր մոռնալ իր անցեալը եւ իր օրապահիկը հայթայթելէ զատ, որ եւ է բարոյական կամ մտաւոր պէտքերու մասին չէր խորհած։ Ասոր հետ, եթէ նկատի առնուի կազմակերպութեան ոգիի պակասը, կարելի էր նախատեսել այն անխուսափելի վտանգը որ կը սպառնայ հայ գաղութին եւ մասնաւորապէս մատաղ սերունդին։

Այս վիճակը, վերջերս խումբ մը անհատներու ուշադրութեան առարկայ դարձած ըլլալով, գեղեցիկ գաղափարը յղացուեցաւ անմիջապէս հիմը դնելու միութեան մը։ Նպատակ՝ տեղին եւ շրջականներու հայութեան մէջ, տոհմային եւ համերաշխութեան ոգին վառ պահել, անոնց կրթական մակարդակին բարձրացման համար հարկ եղած բարոյական օժանդակութիւնը ընել, բանալով դասընթացքներ, երեկոյթներ եւլն., ինչպէս նաեւ կարելիութեան սահմանին մէջ, նիւթապէս օգնել դժբախտութեան ենթարկուած որ եւ է հայու մը.

բայց, մանաւանդ, պայքարիլ ապագայ սերունդը այլասերումէ փրկելու համար։

Բարեբախտաբար, քիչ ժամանակի մը մէջ, այս գաղափարը իրականութիւն դարձած էր եւ ներկայիս, կազմուած է «Հայ Յառաջդիմասէր Միութիւն» մը պաշտօնապէս ճանչցուած եւ վաւերացուած կառավարութեան կողմէ։

Շնորհիւ վարչական, ինչպէս նաեւ միութեան բոլոր անդամներու եռանդուն գործունէութեան արդէն իսկ վարձուած է սեփական հաւաքատեղի մը, որ միեւնոյն ատեն գաղութիս հայութեան իբրեւ ընթերցարան պիտի ծառայէ, եւ ուր քիչ ժամանակի մէջ կարելի պիտի ըլլայ գտնել հայերէն գիրքեր եւ թերթեր։

Հաճոյքով պէտք է արձանագրել նաեւ թէ, մօտիկ ապագայի մը մէջ, Միութիւնը պիտի կարենայ տալ իր առաջին բացման հանդէսը, որուն մէջ, բացի երգերէ եւ արտասանութիւններէ, պիտի ներկայացուին երկու փոքրիկ զաւեշտներ՝ «Թիք - Թաք» եւ «Դզումի վաճառականը» ինչ որ աննախընթաց երեւոյթ մը պիտի ըլլայ Տրակինեանի մէջ։

Կը յուսանք, տեղւոյս եւ շրջականներու մէջ ապրող մեր բոլոր հայրենակիցները, որոնք իրենց կուրծքերուն տակ կը կրեն հայու սիրտ մը, եւ նախանձախնդիր են մեր ազգային գոյութեան եւ մշակոյթին, անխտիր եւ սիրայօժար պիտի բոլորուին այս նորակազմ Միութեան շուրջ, բերելով իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը։

Պարժըմօնը, Տրակինեանէն մօտ 20 քիլոմեդր հեռու, բլուրի մը վրայ շինուած գեղեցիկ գիւղ մըն է, ուր մօտաւորապէս 15 հայ ընտանիքներ կ'ապրին եւ բոլորն ալ գործաւոր կօշկակարներ են։ Ապրիլ 15ին, այս գիւղին մէջ, տեղի ունեցաւ Աստափազարցի համեստ ընտանիքի մը՝ Յ. Աճէմեանի զաւկին Պ. Արտաշէսի հայկական հարսանիքը, բարեկամներու եւ հայրենակիցներու տաքուկ շրջանակի մը մէջ։

Այս առթիւ իբրեւ նուէր տրուած «Մայր Հայաստանի» գեղեցիկ նկարը աճուրդի դրուելով ի նպաստ Միութեան, գոյացաւ 274 ֆրանքի հասոյթ մը։

Լ. Կազէլեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԿԻՆ ՄԸ.— Լուրը Լոնտոնէն է։ Պ. Ճէյքըպս, վարկային ընկերութեան մը տնօրէն, կը քնանար իր սենեակին մէջ, երբ իր գլխուն տրուած ուժգին հարուած մը արթնցուց զինքը։ Երեք դիմակաւոր մարդեր պաշարած էին զայն, փորձեց օգնութիւն կանչել. բայց անոնցմէ մէկը գոցեց անոր բերանը, մինչ ուրիշ մը անխնայ

ՕՐ. ԱՐՄԷՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՏԻՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
փարիզ

կը հարուածէր զինքը։ Այդ միջոցին տիկին Ճէյքըպս որ քովնտի սենեակը կը քնանար, լսեց աղմուկը, խուժեց իր ամուսնին քով, վառեց լոյսը եւ տեսաւ աւազակները եւ իր ամուսինը որուն դէմքէն արիւն կը հոսէր։ Եւ ահա թէ ի՞նչպէս կը պատմէ դէպքին շարունակութիւնը։

«Գլխու հարուած մը տուի աւազակներէն մէկուն եւ անոր ձեռքէն ազատեցի ամուսինս. երկրորդը որ կը փորձէր փախիլ, սանդուխին վրայ ինկաւ, կզակին ստանալէ յետոյ բռունցք մը. երրորդին քիթին տուի արմուկս եւ անոր հետ ես ալ գլորեցայ սանդուխին աստիճաններն ի վար, այս վերջինին գլխարկը եւ դիմակը ինկան ու ճանչցայ իմ նախկին սեղանապետս։ Երեքն ալ ի վերջոյ յաջողեցան փախիլ. չկրցայ զանոնք հետապնդել որովհետեւ գիշերանոցով էի եւ բոպիկ»։

Դէպքը թէեւ տեղի ունեցած է, սակայն պատմողը կին է. հաւատացէք եթէ կ'ուզէք։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութիւնս «Յառաջ»ի 2 Մայիս Չորեքշաբթի օրուան թիւով հրատարակուած «Բաց նամակ»ին առթիւ, կը յայտարարէ թէ անոր ներքեւ ստորագրողները կը պատկանին խմբակի մը, որ կ'ուզէ կազմալուծել Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Անոնք արդէն կա՛մ վտարուած են Միութենէն կամ բնաւ անոր անդամ չեն, ինչպէս Վ. Տէփէճեան, Կ. Կարապետեան, Շ. Միրասնէտիեան։

Ինչ կը վերաբերի մնացեալներուն, իրենց անհանդուրժելի ու ապօրէն պահանջներուն բնաւ հետեւանք տրուած չըլլալով, վարչութեան կը վերագրեն «անկերպարան գործունէութիւն» մը։ Կը յայտարարենք թէ մեր ուղղութիւնը պիտի շարունակենք անփոփոխ, միանգամընդմիշտ մաքրելու համար Միութիւնը վնասակար տարրերէ։

Անոնք ոչ մէկ իրաւասութիւն ունին կրելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը։ Արդէն այս մասին պէտք եղած միջոցները ձեռք առնուած են։ Կը հրաւիրենք հասարակութիւնը ոչ մէկ կերպով քաջալերել զիրենք։ Գալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի խումբերուն, անոնք աւելի քան երբեք պիտի շարունակեն իրենց մրցումները։

Բացի Մ. Մկրտիչեան-Պետրոսեանէն, զոր վարչութիւնս կախակայած է ցնոր տնօրինութեան, մնացեալ Միութեան չորս անդամներուն մասին որոշում մը պիտի տրուի մօտ օրէն։

Ի դիմաց Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի
վարչութեան
Ատենապետ Յ. Պօղոսեան
Ատենադպիր Ժ. Եաղմուրեան

...ՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱՆԴԱՆՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

—° ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ °—

Ո...քան եղաւ որ, այս ամբոխը ... իր մեռելները թաղել ճիշտ ...գնկապատին ետին. եւ իբր նա-...րջի հարուած, գերեզմանին ...ջորդէին պրոլետարներու զօ-...ի նման տուները, խոշո՜ր տու-... որոնք շուք կ'ընէին Քլինքո-...ին եւ անոր համեստ տան, ...լով զայն զանազան հոտերով, ... մէջ ձգելով պարտէզին հետ ... ալ եւ անոր շուրջ պռռչտու-... ժխորի. սպանութեան եւ ան-... կոչտութեան սահման մը ...լով։

Հիմա ... Լոյսերը մարած էին ...ծարանին մէջ եւ վառուած՝ ...նցանման բնակարաններուն ...սրճարանին մէջ։ Հոնկէ աղմուկ ...գար։ Բայց բանուոր Բալրիհ ...րական Բ. տան 101 թիւ իր

սենեակին մէջ, լուռ կեցած պատուհանին առջեւ, նոյնը կը դիտէր ինչ որ Քլինքորում ապարանքին տէրը։ Ան ալ կը խորհրդածէր աշխարքին վրայ, որ զինքը կը շրջապատէր։ Անշուշտ տան մէջի շատ մը աղմուկները, աջէն, ձախէն, վերէն, վարէն կը խանգարէին իր հեռաւոր ապագայի մտածումները։ Կիրակի օրերը, երբ կը հանգչէր, կամ հիմա՝ իրիկունը քնանալէ առաջ, կը լսէր իր շուրջը վէճեր, համբոյրներ, խօսակցութիւններ դրամի եւ ուտելիքի մասին, տղոց տրուած տփոցները։ Կը լսէր թնդացող եւ գողացող այս տան մէջէն ամէն ինչ որ կ'անցնէր կը դառնար, ինչ որ մարդկային կեանքն էր եւ ինչ որ այլեւս չէր...մարդոց վերջին յացը, հրաժեշտի հեծքը։ Բայց

մեռնելէ աւելի շատ ծնիլ կը լսէր. եւ այն ատեն, ըստ այն իրիկուան իր տրամադրութեան, կ'ըսէր. «Նորէն մարդ մը աւելցաւ գործաւորներու բանակին վրայ». կամ՝ «Հեսսլինկ կրնայ ուրախ ըլլալ, ապուշ մըն ալ աւելցաւ»։

Որովհետեւ բանուոր Բալրիհ կը տեսնէր թէ կացութիւնը ի՛նչ էր։ Իր շուրջի կեանքին, բոլոր ջանքերուն, յուզմունքին եւ ցաւերուն ամենաբարձր նպատակը ընդհանուր տնօրէն Հեսսլինկի անձն էր. անո՛ր համար էր այս բոլորը։ Աւելին, բացի Կառուզէնֆէլտէն, ամբողջ քաղաքը եղածին պէս կ'աշխատէր հարուստին համար եւ քարշ կուտար ինքզինքը միայն անոր միջոցով։ Նոյնիսկ պետութիւնը կը գործէր, հաւանաբար, իրեն նմաններուն համար. անոր սիրոյն էր նաեւ բանակը, եւ թագաւորը՝ իր խրտուիլակը. կը պահէր զայն, կը քաշէր անոր ծախսերը, բայց ինք կը շահէր. խնդիրը դրամին վրան էր։

«Եթէ խնդիրը դրամին վրան ըլլար», կ'ըսէր փրոֆեսէօրը իր կարգին, պատուհանին առջեւ կեցած, «այն ատեն այս Հեսսլինկը իմ վիճակս ալ այն աստիճանին պիտի իջեցնէր, ուր իր վճարեալ գերիները կը հիւծին. մինչ ինք...»։ Ինքը, Հեսսլինկը կը բնակէր անտառին եզերը, իր յարդարած աղքատութեան եւ աղտեղութեան հովիտէն վեր, որ պահպանուած էր հոտէն եւ տեսքէն, սեփական անտառին ետին, ուր կանաչ ըլրակին վրայ լոյս ու ծաղկաժպիտ իր «բարձր ապարանքը» ունէր ու կ'ապրէր հոն, հանդարտ սրտով, պերճասէր իրեններուն հետ, տէրը, հիմնադիրը եւ վայելողը այս ամբողջ ընկերային աղտին։»

Խօսքը կէս մնաց։ Քլինքորումին մօտ մտան երկու բարեկամներ. եւ բժիշկ Հոյթոյֆըլ ու պետական խորհրդական Զիլլին խօսքը կրկնեցին։ Կրթութիւնը որքան բարձր ըլլայ, այնքան յառաջդիմած

կ'ըլլայ ընկերային միտքը,— եւ ատով ներբազգացումը, խոհեմութիւնը դրամագլուխի գրգռութեանց որ այժմ յառաջ կուգայ այս լկտի զեղխութեանը տարածումով, որուն ճիշտ քովը կայ թշուառութեան տեսարանը, յետոյ անժառանգներու առջեւէն ինքնաշարժերու այս արշաւը, այս փողհնչող աղմուկը...

Բանուոր Բալրիհի քոյրը ամուսինէն, Դինքլէն այնպիսի ապտակ մը կերաւ որ ձայնը մինչեւ հոն լսուեցաւ. ա՛ն ալ, իր կարգին, տղոցը զարկաւ եւ երբ ամէնքը բաւական պոռացած եւ դրացիները բաւական խնդացած էին, լացով ու կոծով սկսաւ ընել իր գիշերային աղօթքը։ Քարլ Բալրիհ միշտ կը մտածէր դեռ. «Խնդիրը դրամին վրայ է»։ Բայց ահա ձախ կողմը, վարը, Հերփէստէօրֆըրը սկսաւ երգեհոնիկը նուագել եւ Բալրիհ նկատեց այժմ որ խորհիլը չէր կրնար շարունակել։ Դժուար էր

աշխահի իրական գնացքէն, անոր յարաբերութիւններէն եւ օրէնքներէն ոեւէ որոշ բան իմանալ. հաւաքոյթներու բանախօսները հեռուէն հեռու կը խօսէին։ զանոնք տարբեր, ո՛չ թէ մեր՝ ատելութեամբ լեցո՛ւն զգացմունքով, այլ ճիշտ հասկնալու համար պէտք էր հոն հասած ըլլայինք, ուր անոնք, մեծամասնաբար, ի ծնէ արդէն էին, եւ հիմա որ անոնք այնքան զարգացում ունին...

Աշխատութեան սենեակին մէջ գտնուող պարոնները կը մրմռային. «Կառուզընֆէլտի ելեկտրաքարշին շինութիւնը արգիլեց. կը վախնայ աշխարհի երթեւեկէն իր արգունքի հովիտին հետ. չուզեր որ տեղեակ ըլլան մարդիկ իր գործերուն եւ դէմ է իր մարդոց դէպի քաղաք, իրենց ընկերներուն եւ հաւաքոյթներուն յաճախակի այցելութեան։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ
Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ
(2) (Շար.)

համազգեստով Նիզակակիրներէ։ 10,000 հետաքրքիրներ խըռնուած էին կայարանին շուրջ։ Ասոնց ծափերուն տակ ինքնաշարժ նստան Թագաւորն ու հետեւորդները, որոնք Մոսկուայի գլխաւոր փողոցներէն անցնելէ յետոյ, ուղղուեցան դէպի Կրեմլին։ Փողոցներուն մէջ կը տեսնուէին դեռ Մայիս Մէկի դրօշակներն ու յարդարանքները։

Կարգ մը փողոցներու մէջ լայն կտաւներու վրայ արձանագրուած էին զանազան վերտառութիւններ, ինչպէս. «Բարի-գալուստ կը մաղթենք Արեւելքի կեղեքուած ժողովուրդներուն», «Կեցցէ պրոլետարական համաշխարհային յեղափոխութիւնը», «Աշխատաւորնե՛ր բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք»։

⁂ Գործավարներու խորհուրդին կողմէ մինչեւ լեհական սահմանագլուխը դիմաւորելու գացած էր Քարախան, որ Նիգորելով կայարանին մէջ ողջունեց Թագաւորը, անոր յանձնելով Կալինինի կողմէ հեռագիր մը։ Թագաւորը իր պատասխանին մէջ գոհունակութիւն յայտնեց որ խորհրդային միութեան հողը հասած է։

⁂ Լեհ կառավարութիւնը օդանաւ մը նուիրեց Աֆղանիստանի Թագաւորին։

⁂ Աֆղանիստանի եւ Անգլիոյ միջեւ կատարուած բանակցութեանց իբրեւ հետեւանք, այլեւս չպիտի սահմանափակուին Հնդկաստանէն դէպի Աֆղանիստան կատարուած ներածումները։

Պարսկաստանի քափիթիւլասիոնները

«Թայմզ»ի թղթակիցը Թէհրանէն կը հեռագրէ թէ Պարսիկ կառավարութեան եւ քափիթիւլասիոններէն օգտուող պետութեանց միջեւ բանակցութիւնները լաւ ճամբու մէջ են. այժմ կարգ մը մանրամասնութիւններ կը ճշդուին եւ յոյս կայ որ մինչեւ Մայիս 10 նոր դաշնագիրներ կնքուին այս մասին։

Նոր կարգադրութեան համաձայն, օտարներու եւ Պարսիկներու միջեւ բոլոր դատերը իրաւարարութեամբ պիտի լուծուին՝ կողմերէն ո եւ է մէկուն պահանջին վրայ։ Նոյնպէս պարսիկ կառավարութիւնը կը խոստանայ ձեռք առնել ուրիշ ապահովիչ միջոցներ, որոնք բաւարար կը նկատուին օտար պետութեանց կողմէ՝ իրենց հպատակներու շահերուն պաշտպանութեան համար։

Մեծ փոխառութեան շուրջ

Պաշտօնաթերթը երէկ հրատարակեց ամրապնդման փոխառութեան շրջաբերութեան գինը։ 500 ֆրանքի անուանական արժէք ներկայացնող պարտաթուղթերը հրապարակ պիտի հանուին 455 ֆրանքէն, այսինքն իւրաքանչիւր 91 ֆրանք 5 ֆրանքի եկամուտ պիտի բերէ։ Շրջաբերութիւնը պիտի սկսի 7 Մայիս Երկուշաբթի օր։

Պանք տը Ֆրանսի այս շաբթուան հաշուեկշիռէն կը տեսնուի թէ այս դրամատան կողմէ պետութեան եղած կանխավճարներու ընդհանուր գումարը կը հասնի մօտ 24 միլիառի։ Նոր փոխառութեան մէկ մասը պիտի յատկացուի այս պարտքի մասնակի հատուցման։

Թէհրան-Բագու օդային գիծը

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ միջազգային օդանաւային Թղթատարի շաբաթական սպասարկութիւն մը բացուած է Թէհրանի եւ Բագուի միջեւ, որ այսպէս օդային ճամբով պիտի կապուի Եւրոպայի եւ Ասիոյ 25 երկիրներուն հետ։

⁂ Խորհրդային Նաւային իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ ծրագրած են կանոնաւոր շոգենաւային հաղորդակցութիւն հաստատել Պարսից Ծոցի նաւահանգիստներուն հետ։ Օտեսայի արտածումի կազմակերպութիւնները կը պատրաստեն առաջին նաւը, որուն վրայ պիտի բեռցուին մանաւորապէս հիւսուածեղէն, դերձան եւ օճառ։ Առաջին անգամն է որ խորհրդային դրօշակը պիտի երեւայ Պարսից ծոցին մէջ։

Տրապիզոնի պայթումին շուրջ

Գրած էինք թէ Տրապիզոնի մէջ պայթում մը պատահած էր, փլասներ պատճառելով։ Անատոլուի գործակալութիւնը Տրապիզոնէն կը հաղորդէ որ շուկայի մզկիթին մօտ գինեվաճառի մը խանութին մէջ պատահած պայթումը 5 հոգիի մահուան եւ 7 հոգիի վիրաւորման պատճառ եղած է։ Վիրաւորներէն 4ը ծանր վիճակի մէջ են։ Վնասը 10,000 ոսկի կ'ենթադրուի։

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին այժմու Նախագահ Ուրրութիա, Քոլոմպիոյ պատուիրակ, Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութեանց ուղղուած նամակով մը, յայտնեց թէ Ընդհանուր ժողովի բացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ Սեպտեմբեր 3ին Երկուշաբթի օր, Ժընեւի մէջ։

Պէլա Քունի խնդիրը

Հունգար կառավարութիւնը պահանջեց աւստրիական իշխանութիւններէն, որ Պէլա Քունը իրեն յանձնեն իբրեւ հասարակ յանցաւոր հետապնդելու համար։ Գերման ընկերվարական երեսփոխան Քուրթ Ռիզէնֆէլտ Վիէննա երթալով դատական նախարարին եւ հարցաքննիչ դատաւորին մօտ դիմումներ կատարեց ինպաստ Հունգարիոյ նախկին բոլշեւիկ դիկտատորին։ Դատական նախարարը յայտնեց թէ աւստրիական օրէնքները չեն թոյլատրեր Պէլա Քունի յանձնումը։ Ցիշեալը Մոսկուա պիտի ղրկուի։

Հայ գողին մեղսակիցն ալ ձերբակալուած

Գրեցինք թէ շաբթուս սկիզբը ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Հայկ Հուլբարօֆ կամ Ուլբարօֆ կոչուած Հայ մը, որ 300է աւելի գողութիւն ըրած եւ մեծ գումարներ ու գոհարեղէն ձեռք ձգած էր։

Ոստիկանութիւնը շարունակելով իր հետապնդումները, ձերբակալեց նաեւ յիշեալին մեղսակիցը՝ Գրիգոր Ֆէթվաճեան, ծնած Տրապիզոն 1874 Օգոստոս 15ին, որ կը բնակի Փարիզ Փէսթալոցցի փողոց թիւ 18, եւ ատեն ատեն ատամնաբուժութեամբ կը զբաղի։ Գրիգոր կը ծախէր Ուլբարօֆի գողցած գոհարեղէնները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Քրէտի Ֆոնսիէի Ապրիլ 17ի վիճակահանութեան մէջ 100,000ական ֆրանք շահած են հետեւեալ թիւերը. — 77,833 (1886ի պարտաթուղթերէն), 681011 (1903էն) եւ 15017 (1911էն)։ 5000 ֆրանք շահած է թիւ 112547ը (1911էն)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Ակնունի խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 22ին կազմակերպուած հանդէսը, օդերու անյարմարութեանը պատճառաւ տեղի կ'ունենայ, վաղը Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին, Սէն Լու Կոան Փոնի հայկական պարտէզին մէջ։

Կը բանախօսէ ընկ. Հ. Սէքէնկիւլեան։

Ալֆորվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը վաղը Կիր. ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Մարսէյլի Պուլվառ Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1ին, Դրադարան ընթերցասրահին մէջ։

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային դասախօսութիւնը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին. Դրադարան ընթերցասրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցներ։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ա. Գասպարեան։ Նիւթ՝ մեր ազատութեան պատմութիւնը։

Մարսէյլի Քեռի խումբի ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 64 Rue de la République.

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

Մարսէյլի Տարօն - Տուրուբերանի Հայրենակց. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։ Կարեւոր օրակարգ։

Մարսէյլի Ամասիոյ Հայրենակցական երկսեռ միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Place St. Michel, 19 Brasserie Marcի մասնաւոր սրահը։ Կը հրաւիրուին բոլոր Ամասիացիները։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Bois Colombesի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Place de la Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը կիր. ժամը 2ին, 89 rue Poteau, սրճարանին սրահը։ Մէթրօ՝ Porte de Clignancourt. Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած հայրենակիցները։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

կազմակերպուած «Արարատ» միութեան կողմէ ի նպաստ տեղական մարզական մասնաճիւղի մը կազմութեան։ Վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Թաղապետական սրահը։ Կը խօսի՝ Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի ներկայացուցիչը։ Կը ներկայացուի՝

«ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»
ՄՈՒՏՔ՝ 3 ՖՐԱՆՔ

Շոգեկառքը կը մեկնի կառատուն Նօռէն 8.23, 10.40, 1.43, 1.53։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուի Սասունցի Ադամ Սարգիսեան որ մէկ տարի առաջ կը գտնուէր Ցէսին։ Գրել՝ Ջարաթ գիւղացի Գէորգ Միրոյեանի, 4 Rue de Trabos, Combes par Aubin, Aveyron.

— Պիլէճիկի կէօլ Տաղէն Յովհաննէս Արապեանի որդին Աբրահամ Արապեան կը փնտռէ իր քոյրը Խոնարհիկ Արապեան, որ 1919ին Հալէպի (գպն) ըսուած գիւղը տեսնողներ եղած են։ Անկէ վերջ լուր առնուած չէ։ Իմացնել՝ Krikor Zartarianի, 69 Rue Mazenod, Lyon, France.

կը խնդրուի ցունահայ եւ Սուրիահայ թերթերէ արտատպել։ Լուր տուողին նուէր պիտի տրուի։

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկանը աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուշպէն), հօր անունն Գալուստ, մօր անունն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատեններ Րաքքայի կողմերը արաբական տարազով։ Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Ծննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր։ Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել։

Սինկէր մեքենաներ

Կը ծախենք գործածուած ՍԻՆԿԷՐ կարի մեքենաներ, ասեղներ եւ գործիքներ, աժան եւ լաւ։ Դիմել՝ միայն երկուշաբթի, շաբաթ եւ կիրակի օրերը ամբողջ օրը, Պօյաճեան եւ Արզուեան, 5 Rue Marceau, St. Ouen (Seine). Մէթրօ՝ Clignancourt.

ԿԱ՛ՆԳ ԱՌ ՈՒ ԿԱՐԴԱ
ՄԱՐՍԷՅԼ ՀՐՃՈՒՐ ու ԺՊՏԻ՛Ր

Լուսանկարիչ Մանուկ Մարկոսեան փոխադրուած է, 48 Rue de Baignoir, Marseille.

Կը լուսանկարէ նորագոյն մեքենաներով։ Գեղարուեստական գործ, մաքուր, արագ եւ բարեխիղճ։

Փորձի համար անգամ մը միայն այցելեցէք։

Ուշադրութիւն

Առաջին անգամ ըլլալով լոյս տեսաւ Զէյթուն քաղաքը, իր չորս իշխանները եւ ընդհ. պատերազմի ընթացքին նահատակուող հերոսներուն մեծադիր նկարը, տպուած թուղթով եւ խնամուած աշխատութեամբ։

ԳԻՆ 4 ՖՐԱՆՔ

Փոստի ծախք չկայ, կ'ընդունինք ֆրանսական դրոշմ։ Մեծաքանակ գնումներու մասնաւոր զեղչ։ Դիմել՝ M. Ezéguielian, 75 Ave. Berthelot, Lyon, Փոխարժէքը բացարձակապէս կանխիկ է։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

50 ՖՐ.Է ՎԵՐ ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՐԻՒՐԻՆ 10 ԶԵՂՉ

Նշանածները (768 էջ) 40, Պէն-Հուր 35, Թագաւոր Լիր 10, Սիրահարի մը դասերը 10, Աբբա Գոնսթանթէն 10, Ոսկեքանալի Ֆր. լեզուի 12, Ինքնուսուցիչ-զրուցատրութիւն 6, 10, Ֆր.-հայ բառարան 8,25, 70, Հայ-Ֆր. բառարան 15.70, Հայ. մեծ քարտէսը 20, Հրաշագործ Ֆաքիրը 5, 10, Դիակներուն մէջէն 2, Վարդանանք 5, Մելիհա Նուրի հանըմ 5, Բանաստեղծութիւնք 3, Հին Աստուածներ 15, Հօճա Նասրէտտին 17.50, Կէս-կոյսեր 20, Թէատորա 10, Աշուղ Ղարիպ 5, Մոնթէ Քրիստոյի գրոյցներ 30, Բարեկենդանի անկուտիները 2, ԵՐԱԶԱՀԱՆ 5, 6, 8, 10, 20, ԵՐԳԱՐԱՆ 3, 5, 10, 25, 30, 40, Տօքթ. Քրիստոսի խրատուիլակները 10, Երկու խուլեր 2, Հարիւրապետ Քօքլէր 20, Կարմիր ժամուց 10, Արշին մալ ալան 4, Օտարը (Հայ ողբ.) 5, Խաղամոլ Մապիւս 12,50, Լուսաբեր ընթերցարան Ա. Բ. Գ. Դ. տարիներ 8, 10, 12, 14, Սրտին ձայնը 25, Վանքին սէրը 15, Նատիա 10, Անոյշ 5, Ոսկի եռանկիւնը (312 էջ) 25, Աղջկան մը յիշատակարանը (Տքթ. Փաշայեան) 7.50, Խեղճ մոլիկ աղջիկը (Ա. Արփիարեան) 7.50, Արսէն Լիւբէն 9, Շէրլօք Հօլմս 7, Թոքախտը 3, Ջերմամիզութիւն 3, Սիրոյ բանին առջեւ 4, Լուսաբեր այբենարան 5։

Ինչպէս նաեւ ամէն ուզուած գիրք։ Պահանջեցէ՛ք մեր նորէն էջնոց ՆՈՐ գրացուցակը որ լեցուն է ձեր ուզածներով եւ կը պարունակէ հազարումէկ տեսակ գիրքեր ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ գիներով։ Դիմել՝ VAHRAM SÉVOUNI 31 Rue Kléber, Issy-les-Moulineaux (Seine)

Կարեւոր

Օսմ. հանր. պարտուցվարչութեան պաշտօնեաներէն անոնք որոնք հատուցում չեն ստացած, հաճին իրենց հասցէն յայտնել՝ Agop Patrikianի, 81 Rue de Paris, Neuilly s/Marne, (S. et O.).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս. 6 ամս. Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ. 70 ֆ. 140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ	20 շլ. 40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ	» »
ԻՏԱԼԻԱ	250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ	6 տլ. 10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ	100 ֆ. 200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 6 ՄԱՅԻՍ 1928
6 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 640 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ԼՈՅՍԸ ՉԻ ԽԱՓԱՆՈՒԻՐ

Հայաստանի կառավարութեան դէմ մղուած պայքարը, զոր անոնք մարդիկ իբրեւ Հայաստանի դէմ բացուած կռիւ կ'ուզեն ցնել, բարեմիտներու մէջ ալ շփոթութիւն կը պատճառէ երբեմն։

Առանց ակադեմական վիճաբանութեան բռնուելու, որ շատ տեղերը պիտի տանէր մեզ, անմիջապէս անցնինք օրուան մէջքէն քաղուած փաստերու։

Անցեալ օր համառօտակի տուինք Թիֆլիսի «Զարիա Վոստոկա» թերթին խորհրդածութիւնները՝ Հայաստանի մէջ համայնավար ճակատին դէմ պայքարելու միջոցներու մասին։

Անդրկովկասեան կարմիր պաշտօնաթերթը կը նկատէ որ՝ «այդ պայքարը եղած է շատ թոյլ», եւ կը թելադրէ սաստկացնել զայն, «տանիլ աննկուն պայքար ազգայնականութեան դէմ, ամբողջ ճակատին վրայ»։

«Զարիա Վոստոկա»ն հրապարակաւ կը խոստովանի թէ Դաշնակցութեան գաղափարական հոսանքը թափանցեր է խորհրդային վարչական մեքենային, պարբերական հրատարակութեանց եւ երիտասարդութեան մէջ։ Կը հրահանգէ զօրացնել համայնավար կուսակցութեան ազդեցութիւնը առանձնապէս համալսարանին մէջ։

Ու վերջապէս, ամէն ուղղութեամբ մատնանշելով թէ ազգային ոգին կը զօրանայ, դիտել կու տայ.

— «Ակներեւ է որ ազգայնական սաղմերու զօրացումը նաեւ դաշնակցական գաղափարականութեան զօրացումն է։ Ահա՛ թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ է ամենավճռական պայքար, ազգայնութեան ամէն ձեւի արտայայտութեան դէմ, առաջին առթիւ՝ այն բացայայտ եւ գաղտնի յարձակումներուն դէմ որ տեղի կ'ունենան Թուրքերու եւ Վրացիներու հանդէպ»։

Այստեղ, Կովկասեան Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթը կ'ակնարկէր թէ «շարք մը կոմունիստներ ալ զերծ չեն» այդ մեղքէն։

Ուրեմն, «ազգային» կամ «դաշնակցական» ոգին այնքան զօրաւոր հանգամանք առեր է խորհրդային Հայաստանի մէջ, որ Անդրկովկասի Երկրային Կոմիտէն եւ պաշտօնաթերթը պարտականութիւն կը համարեն ուշադրութիւն հրաւիրել եւ հրամաններ տալ։

Միեւնոյն ատեն, իրենց դժգոհութիւնը յայտնել Հայաստանի համայնավարներուն, որոնք թոյլ կը շարժին...

Դժգոհութիւն, նա'եւ, շարք մը համայնավարներու դէմ, որոնք մեղսակից են «Թուրքերու եւ Վրացիներու հանդէպ եղած բացայայտ եւ գաղտնի յարձակումներուն»։

Այս վերջին պարագան անշուշտ կ'ակնարկէ այն գրաւոր եւ բերանացի արտայայտութիւններուն, որոնք եղած են ու կ'ըլլան, Ղարաբաղը կամ Ախալքալաքը Հայաստանի կցելու համար։

Մենք յաճախ յիշած ենք եւ փաստեր ալ տուած, թէ վարէն խաւերէն դուրս, կա՛ն հայ համայնավարներ որոնք չեն հանդուրժեր հայկական հողերու «փէշքէշ»ին։ 1927ի վերջերը, Ղարաբաղի մէջ իրարու ետեւէ լոյս տեսան թռուցիկներ, ստորագրուած՝ բոլոր հոսանքներու եւ նոյնիսկ համայնավարներու կողմէ, որոնք մէջտեղ կը դնէին շատ օրինաւոր պահանջ մը,— Ղարաբաղը միացնել Հայաստանին։ Այս տարի Փետր. 15ին հրատարակեցինք եօթը փախստականներու կողմէ խմբագրուած թղթակցութիւն մը, որ կը պատմէր թէ բազմաթիւ հայ կոմունիստներ ալ կ'աշխատին Ղարաբաղը Հայաստանին միացնելու։ «Անոնցմէ շատերը թէեւ բանտարկուած են այսօր, բայց անոնց հետեւողներու թիւը երթալով կ'աւելնայ»։ Կազմուած է «Ղարաբաղը Հայաստանին» Միութիւնը, որ մասնաճիւղեր ունի բոլոր շրջաններուն մէջ եւ որուն կ'անդամակցին «Դաշնակցականներ, հին հնչակեաններ, բոլշեւիկներ, էս-էրներ եւ մենշեւիկներ»։

Այս միութիւնը հազարաւոր թռուցիկներ ցրուած էր Նոյեմբերի ընթացքին, երկու անգամով, եւ իշխանութիւնը կատղելով, սաստկացուց հալածանքները։

Կը հետեւի թէ՝ Հայաստանի հանդէպ գործուած անորակելի ոճիրները այնքան ընդվզեցուցեր են ժողովուրդը, որ մարդիկ այլեւս չեն քաշուիր հրապարակային բողոքներէ եւ կոչերէ։

Իսկ այդ ոճիրները միայն Ղարաբաղի չեն պատկանիր։ Ոչ ալ միայն Ատրպէյճանն է յափշտակիչը։ Եթէ Բագուն ինքնակոչ տէր է դարձեր Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի եւ ուրիշ հայկական շրջաններու, Թիֆլիսն ալ իւրացուցած է հայկական Լոռին եւ Ախալքալաքը։

Եւ այս՝ վարչական այնպիսի կարգադրութեամբ մը որ կը ոտնակոխէ նոյնիսկ համայնավարներու հռչակած սկզբունքին։

Ի՞նչ կը պատասխանէ «ձեռնհաս իշխանութիւնը», այս արդար եւ յարաճուն բողոքներուն։

— Սաստկացուցէ՛ք պայքարը Դաշնակցութեան եւ ազգային գաղափարներուն դէմ. թոյլ մի՛ տաք որ ժողովուրդը վարակուի այդ գաղափարներով։

Այսինքն, լռութեան դատապարտեցէք բողոքները, գրիչով եւ տպարանով, ճառերով եւ աքսորներով, որպէսզի Վրաստանն ու Ատրպէյճանը հանգիստ վայելեն իրենց կորզած աւարը։

Եւ Երեւանը բարեւի կեցած, կը կատարէ Թիֆլիսի ու Բագուի հրամանները, քուրջի կտորի մը վերածելով իր իսկ իշխանութիւնը։

Բայց, լոյսը չի խափանուիր։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖԻԼԻՊԷԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆիլիպէէն կը գրեն *Արաքսի*, Մայիս 1 Թուականով.—

Այս առաւօտ եկեղեցւոյ բանկալին մէջ խորհրդակցական ժողով մը տեղի ունեցաւ, որուն կը մասնակցէին Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանը, Թաղական Խորհուրդը, Ազգատախնամը եւ հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչները։ Կազմուեցաւ գործադիր մարմին մը Եր. եպիսկ. Փէրտահճեանէ, Թաղ. Խորհրդոյ 3 անդամներէն եւ Ազգատախնամի 1 ներկայացուցիչէն, որոնք աջակից ունենալով Հայր. Միութեանց ներկայացուցիչները, պիտի ցուցակագրեն բոլոր հիւանդները եւ անոնց դարմանումին հոգ պիտի տանին։ Հիւանդներուն անհրաժեշտ մննդեղէնը (կաթ, մածուն եւայլն) պիտի հոգացուին այս մարմինին կողմէ։

Արտասահման ղրկուած օգնութեան կոչերը, դեռ եւս անպատասխան կը մնան։ Նոր կազմուած յանձնախումբը անմիջական օգտակար գործ մը ըրած պիտի ըլլայ, եթէ կարենայ կառավարութենէն մոմլաթ ապահովել, որովհետեւ շատեր շատ թեթեւ վրաններու տակ կը գիշերեն՝ ենթակայ բնութեան հարուածներուն։

Կառավարութիւնը սկսաւ խոշոր պարաքաններ շինել տալ հասարակութեան համար։ Ամէն թաղի մէջ այս տեսակ պարաքաններէն օրական 8 հատ առնուազն պիտի շինուին եւ ժողովուրդը պիտի փոխադրուի անոնց տակ։

Դրամատունները արդէն ամէն օր 11—12ը, այսինքն օրական մէկ ժամ բաց են, միայն դրամ ունեցողներուն դրամ տալու համար։

Գալով Նպաստի կազմակերպման գործին, եղածը անբաւարար է եւ միմիայն կառավարութեան ղրկած Նպաստն է որ կարօտեալներուն կը բաժնուի։ Որպէս ազգ՝ մենք մեր կողմէ ո եւ է բան չըրինք եւ այս ընթացքով ընելիք ալ չունինք։

Եկեղեցիին բակը, հայկական Բաբելոն մը դարձած է՝ ու վէճեր կ'ըլլան այն ատեն երբ օրական կէս հաց է տրուածը, այն ալ պետութեան կողմէ...

ՆՈՐ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ երկրաշարժի երեք նոր ցնցումներ զգացուած են հարաւէն արեւմուտք ուղղութեամբ, երրորդը աւելի սաստիկ քան վերջին ամիսներուն պատահած ցնցումները։ Միեւնոյն ժամանակ լսուած են ստորերկրեայ որոտումներ։ Ցնցումը սաստիկ եղած է նոյնպէս Էսկիշեհիրի, Քէօթահիոյ եւ շրջականերուն մէջ։ Հոս առաջին ցնցումը 35, երկրորդը 90 երկվայրկեան տեւած է։ Ճաթռտած են բազմաթիւ շէնքեր։ Պոլսոյ եւ Էսկիշեհիրի վնասները յայտնի չեն դեռ։ Նոյն ժամուն թեթեւ կերպով երկիրը շարժած է նաեւ Ինէկէօլի մէջ։

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հաղորդէ թէ Պոլսոյ ժողովուրդը սարսափի մէջ կ'ապրի, որովհետեւ կարգ մը թերթեր նոր եւ աւելի սաստիկ ցնցումներ կը գուշակեն։

Պոլիսէն վերջին հեռագրի մը համաձայն, Ուրբաթ օր եւ գիշեր ամբողջ Անատոլուի մէջ երկրաշարժ տեղի ունեցած է։ Նիւթական վնասները ահագին են։ Անձի կորուստ չկայ։ Պոլսոյ մէջ ջերմաչափը 13 աստիճան վար իջած է։

**** Մեզի կը հաղորդեն որ Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեան 50,000 ֆրանք յանձնած է Փարիզի Յելլէն դեսպանատան՝ ի նպաստ Կորնթոսի յոյն աղէտեալներուն։ Դեսպանին ուղղած իր նամակին մէջ Պ. Կիւլպէնկեան կը յիշէ Յունաստանի հիւրասիրութիւնը՝ հանդէպ հայ գաղթականներուն։*

Իվան Միխայլոֆ սպաննուած

Վիեննայէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ սպաննուած է մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան գլխաւոր վարիչներէն Իվան Միխայլոֆ։ Սպանիչներն են Թոտոր Փանիցայի ազգականները, որոնք ուզած են վրէժ լուծել։

Չինաստանի կատաղի կռիւները

Ցինան-Ֆուի կռիւներուն մէջ իրարու դէմ կը ճակատին 35,000 Չինացիներ եւ 4000 Ճափոնցիներ։ Կռիւը, որ խիստ կատաղի էր, տեւեց եօթը ժամ։ Չինացիները թնդանօթ գործածեցին. իրենց կորուստն է 800 մեռած եւ վիրաւոր։ Ճափոնցիներունը՝ 140։ Հակառակ անոր որ իրենց դէմ 'իրական բանակ մը ունէին, Ճափոնցիները կրցան ամբողջովին պահել իրենց դիրքերը։ Կռիւները դադրեցան՝ Շանկ Քայ Շէքի եւ Ճափոնի ընդհ. հիւպատոսին բանակցութիւններէն յետոյ։

Հակառակ ստորագրուած համաձայնութեան, Չինացիները ժամը 7ին չպարպեցին Ցինան-Ֆուի ճափոնական թաղամասը, ընդհակառակն ժամը 11ին նոր զինուորներ բերելով փորձեցին ճափոնական առանձնաշնորհեալ հողէն ներս մտնել։ Ասոր վրայ կռիւը վերսկսաւ։ Մանչուրիայէն 2000 ճափոնցի օգնական զինուորներ ճամբայ հանուեցան դէպի Ցիանկ-Թաօ։ Քորէայէն ալ ճամբայ ելաւ օդանաւերու տորմիղ մը՝ օգնութեան հասնելու համար։ Ճափոնի ծովային նախարարութիւնը հրամայեց բազմաթիւ մարտանաւեր ճամբայ հանել դէպի Եանկ-Ցէի գաւազան նաւահանգիստները։ Զօրս ուրիշ յածանաւեր կ'ուղղուին դէպի Ցինկ-Թաօ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՄՈՅՇ ՄԸ ՖԻԼԻՊԷԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՏՈՒՆԵՐԷՆ
(Մեր Թղթակցին ղրկած լուսանկարներէն)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄԱՐԶԱԿԱ՞Ն ԹԷ ՄԱՐՏԱԿԱՆ

Նորէն փոթորիկ՝ իսկապէս գաւաթ մը ջուրի մէջ։

Ճակատ ճակատի կը զարնուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութիւնը եւ ֆութպոլի Ա. խումբին անդամները։

Պատճառը՞,— կարգապահութեան չեն ենթարկուիր եւ ապօրէն պահանջներ կը դնեն կարգ մը մարզիկներ, կ'ըսէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը։

— Անհանդուրժելի է վարչութեան գործունէութիւնը, կը պատասխանեն բողոքողները։

Եւ փոխադարձ ամբաստանութիւնները կը տեղան «Յառաջ»ի խմբագրութեան սեղանին վրայ։

Իբրեւ հայկական առաքինութիւն, երկու կողմերէն ոչ մէկը կ'ուզէ խօսքի տակ մնալ։

Ազդարարութիւն, հերքում, յուսաբանութիւն, բողոք։ Պատասխան։ Պատասխանին պատասխանը։ Մինչեւ որ կա՛մ խմբագրութիւնը ձանձրանայ, կա՛մ ընթերցողները։

Այս տխուր պատկերին առջեւ, մարդ կը փորձուի հարցնել.

— Հ. Մ. Ը. Մ.ը մարզական միութի՞ւն է, թէ մարտական կամ ըմբշական կրկէս։

Այս տղաքը իրենց հոգին ու մարմի՞նը պիտի մարզեն, թէ իրար պիտի գզեն, տարուէ տարի սրելով ակռաները։

Գոնէ՛ օրինակ առնէին հայ արիներէն, սա 15—20 տարեկան պատանիներէն, որոնք լուռ ու մունջ կը ծաղկին, եւ ճերմակերես ելան աշխարհի ամէնէն ազնուապետական երկրին մէջ անգամ...

Վ. ԱՀԷ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ

Կը տեղեկանանք թէ Պ. Պօղոս Նուպար, որ 100,000 տոլար նուիրած էր Հայաստանի մէջ Նուպարաշէն աւանը շինելու համար, պայմանական կերպով, այդ գումարը վերջնապէս յատկացուցած է նոյն նպատակին։ Իսկ առանձին 100,000 տոլար եւս (2ուկէս միլիոն ֆրանք) նուիրած է, Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ Հայկական Տուն մը շինելու։

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
Ը. Ցանկ

	Ֆր.
Խնուսի Հայրենակցական Միութիւն, *Մարսէյլ*	200.—
Աւետիս Մ. Քարսեղեան	15.—
Ա. Սարգիսեան	50.—
Սարգիս Շաղուկեան	10.—
Տիկին Ս. Ա.	10.—
Գումար	285.—
Է. ցանկին գումարը	1882.30
Ընդհ. գումար	2167.30

×

ԽՄԲ.— Ինչպէս յայտարարած էինք արդէն, առաջին երկու հազար ֆրանքը լրացած ըլլալով, երէկ իսկ ուղարկեցինք Ֆիլիպէ, Երուանդ եպիսկոպոս Փէրտահճեանի։

Հետզհետէ հասած գումարներն ալ պիտի փոխադրենք երկու հազարնոց չեքերով։

Այս առթիւ, կրկին եւ կրկին կը յիշեցնենք թէ՝ եղբայրական աջակցութիւնը այնքան աւելի մեծ արժէք պիտի ունենայ, որքան արագ ընթանայ։ Սպիտակ ջարդն է որ կը սպառնայ անձրեւի տակ, թաց գետնի վրայ, կարկտան վրաններու կամ խարխուլ տախտակներու մէջ, մասնաւորապէս մանուկներուն։

×

Յառաջի *Խմբագրութեան*,

Միութիւնս ընդ առաջ երթալով ձեր բացած հանգանակութեան, 200 ֆրանքի իր համեստ բաժինը կը բերէ Պուլկարիոյ աղէտեալ հայրենակիցներուն։

Թէեւ քիչ, բայց մեր ունեցածն է որ կու տանք, որովհետեւ միութեանս անդամները առանց բացառութեան գործարաններուն մէջ աշխատողներէ կը բաղկանան, եւ խիստ սակաւաթիւ են։ Մեր կարօտեալներու բաժինն է որ կը ղրկենք։

Կը սիրենք յուսալ թէ Մարսէյլի բոլոր միութիւնները մեր օրինակին պիտի հետեւին անխտիր, քանի որ իրենց նպատակն է օգնել չքաւորներուն եւ վառ պահել հայրենիքի ոգին։

Խնուսի Հայրենակցական Միութիւն

Մարսէյլ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԽՐԱԽՃԱՆՔԸ

"ԹԻՒՐՔԱՑԷ՛Ք, ՉԷ ԹԷ....,,

Աշխարհը յոգնեց։

Եւ Թիւրքական խրախճանքը դադար չունի։

Կերպարանափոխւում է նա ըստ ժամանակի եւ պայմանների ու յարմարւում, որպէս Թիւրքի ցեղային բնոյթ։

Նրա վերջին վայրագ արտայայտութիւնն է ազգային փոքրամասնութիւններին բռնի Թրքացնելու ճիւաղային ու յանդուգն փորձերը։

«Թիւրքացէ՛ք, թէ չէ...»։

Զզուելի, ժանտոտ կարգախօս, որ լսւում է այսօր Ստամբոլից մինչեւ Անգորա, որպէս քաղցած գայլերի ոռնոց։

Եւ այդ ստոր, փոքրոգի բռնապետականութիւնը կատարւում է ո՛չ սովորական վայրաբարոյ ամբոխը, այլ պատգամաւորներ, պետական անձինք, ուսուցիչներ, լրագրողներ, հրապարակախօսներ։ Ուրիշ խօսքով Թիւրք ընտիր մտաւորականութիւնը։

Բնաւ պէտք չկայ զարմանալու, պտուղը ծառից հեռու չի ընկնի. այս մտաւորականութիւնը հարազատ զաւակն է իր ցեղի— բռնակալ ու ջարդարար, Բռնի Թրքացումը ջարդի մի այլ ձեւն է, անխտրութ ու վայրագ հոգեբանութեան մի այլ արտայայտութիւնը։

*
* *

Չարժէ Թիւրքական այս նոր խրախճանքին մօտենալ բարոյական եւ առհասարակ մարդկային տրամաբանական չափերով։

Թիւրքիան բարոյալէս անչափելի է։ Եւ սակայն Թիւրք ազգային հոգեբանութեան տեսակէտից երեւոյթը ծայր աստիճան հետաքրքիր է։

Նախնական, բիրտ, անզուսպ մի ժողովրդի ազգային գիտակցութեան բուռն մի ժայթքումն է այս, որ ընդունում է հրէշաւոր կերպարանք։

Քաղաքակրթութեան առջեւ յանկարծակիի եկած, Թիւրքը ամէն բան կաղապարում է ըստ իր նախնական վայրի հասկացողութեան. եւ արդիացումի, իբրաւունքի, քաղաքակրթութեան, արդարութեան, պետականութեան ամէն մի փորձ բերում է իր մի հատիկ ու յաւիտենական յայտարարին— բռնութեան ու ջարդի։

Այսպէս արեւմտեան քաղաքակրթութեան եւ ազգերի գոյութեան առջեւ շուարած, նա միայն գլխարկը տեսաւ որպէս Թըլիսմ իմաստութեան, եւ իսկոյն կախաղաններ տնկեց եւրոպական գլխարկը պարտադրելու համար ֆէսի փոխարէն։ Նա բնաւ չհասկցաւ, որ ժամանակ է պէտք գլուխը գլխարկին յարմարեցնելու։

Նախնական ժողովուրդը սպասել չգիտէ։

Եւ յետոյ Թիւրքը մի ժողովուրդ է, որ բացարձակապէս զուրկ է պատճառաբանութեան օրէնքներն ըմբռնելու. իրերի տրամաբանական ընթացքը միշտ վրիպել է նրա հասկացողութիւնից. եւ այդ իսկ պատճառով Թիւրքական քաղաքանօթ դիւանագիտութիւնը իսպառ զուրկ է եղած ապագան կանխատեսելու իմաստութիւնից. նրան հետաքրքրել է այսօրը եւ անմիջական դժուարութիւնից մի կերպ դուրս պրծնելու մտահոգութիւնը, փոյթ չէ, թէ վաղը անհնարին փլուզումը վրայ հասնի։

Այսպէս է կործանել հսկայ կայսրութիւնը։

Ոչ մի Թիւրք ունի այս գիտակցութիւնը։ Տեսա՞ծ էք երեխան, որ իր անզգոյշ վազքի մէջ ընկնում է, արիւնոտւում եւ ապա վեր է կենում լալով ու զայրոյթով գետինը ծեծում. այսպէս է եւ Թիւրքը։

Պատճառի եւ հետեւանքի տրամաբանական կապը նա երբեք չի տեսնում։

Եւ այս հոգեբանական թերին է, որ մթագնում է առանց այն էլ իր մշուշապատ անապատային գիտակցութիւնը և հնար չի տալիս իր թշուառութիւններին, ձախողանքների, իր յաջող եւ կործանումների բուն աղբիւրը իր մէջ փնտռել։ Թիւրքը անընդունակ է ինքնաքննադատութեան, ներքին անալիզի, ինքնամարակումի։

Թիւրքը յաւիտենական անմեղն է, որ իր արիւնազանգ պատմութեան ընթացքին միշտ իրենից դուրս մեղաւորներ է փնտռել։

Փնտռել է եւ ջարդել անվերջ։

Ջարդել է եւ կործանել անվերջ։

*
* *

Եւ խրախճանքը շարունակւում է.

«Թիւրքացէ՛ք, թէ չէ...»

Այս աղաղակն ու սպառնալիքը բնաւ նորութիւն չէ։

Նա գալիս է դարերի խորքերից։ Թիւրքը նորէն մեղաւոր է գտել։

Համաշխարհային պատերազմը որի մէջ նա նետւեց խելայեղօրէն, նրա մէջքը ջարդեց ու քիչ մնաց, որ իսպառ սրբէր աշխարհի երեսից։ Թւում էր, թէ այս մեծ կատաստրոֆից յետոյ անգամ Թիւրքի համար կը հասնի զգաստութեան, վերլուծութեան, իմաստուն տրամաբանութեան ժամը։

Բնա՛ւ...

Նա նորէն մեղաւորներ է փընտռում։

Եւ գտել է.

Փոքրամասնութիւննե՛րը...

Գտել է եւ վճռել նրանց Թիւրքացնել։

«Թիւրքացէ՛ք, թէ չէ...»

Այս «թէ չէ»ն բացատրութեան պէտք չունի, ասողն էլ է հասկանում լսողն էլ— աւեր, Թալան, հրդեհ, ջարդ...

Բռնութիւնն իր արիւնի մէջ է։

Նա լսել է, որ շատ երկրներում պատմութեան ընթացքին փոքրամասնութիւններ լուծւել ու կուլ են գնացել մեծամասնութիւնների մէջ։ Այսքանը բաւական է իր նախապատմական գիշատիչ բնազդը բորբոքելու համար, միանգամայն անընդունակ վերլուծելու assimilationի (ձուլումի) օրէնքները, նա արդէն իսկ վայրի գազանի պէս իր ճիրերն է ձգտում զոհի վրայ նետւելու համար։ Ու ոչ ոք կարող է նրան բացատրել ու հասկացնել, որ փոքրամասնութիւնների ձուլումը կատարւում է սովորաբար առանց բռնութեան, քաղաքակրթական բարձր ու ծածուկ հրապոյրներով. օտար տարրերը ապազգայնացնելու միակ ու լաւագոյն միջոցը մեծամասնութեան բարոյական ոյժն է. իր մշակոյթի, իր քաղաքակրթութեան գերազանցութիւնը. որ բռնութիւնը միայն կը զօրացնի դիմադրութիւնը եւ անհնարին կը դարձնի ձուլումը։

Եւ յետոյ արտառոց, անիրագործելի, հրէշային ու միաժամանակ խեղկատակ յաւակնութիւն է Հայը, Յոյնը, Հրեան Թիւրքացնել, ձուլել բարբարոսութեան մէջ։

Թիւրքը սրանցից այնքան վար է, որ քաղաքակրթական դժուարին ճամբաներում հազիւ նրանց կրունկները նշմարի հեռուից։

Նրանք չեն, որ պիտի ձուլեն, Թիւրքանան, այլ Թիւրքն է, որ պիտի մաշի ու փոշիանայ պատմութեան ու քաղաքակրթութեան անիւների տակ։

Բարբարոսներ, որոնք Հռոմը քանդեցին, վերջ ի վերջոյ իրենք անհետացան աւերուած կայսրութեան աճիւնների մէջ։

Թիւրքը պատմութիւնը գըլխիվայր է հասկանում, ինչպէս եւ ամէն բարի բան։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(Հայրենիք)

Տգեղ կնոջ մէկ խրատ միայն կրնանք տալ,— Թող հոգիին գեղեցկութիւնը ՉՆՉԷ դէմքին տգեղութիւնը։

Թաղէս

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

Թիւ 83.— ՊԱՐԵՐԳ ՍԱՍՈՒՆԷՆ

Քարուան եկաւ Հալպա քաղքէն
զընկ զընկ
Քարուան եկաւ Ամդա շուկէն
տընկ տընկ.
Հետ քարուանին ի՞նչ ու ի՞նչ կար
զընկ զընկ,
Հետ քարուանին ջորեկ մը կար
տընկ տընկ.
Վըր ջորեկին ի՞նչ ու ի՞նչ կար
զընկ զընկ,
Վըր ջորեկին սնտուկ մը կար
տընկ տընկ.
Մըջ սնտուկին ի՞նչ ու ի՞նչ կար
զընկ զընկ,
Մըջ սնտուկին ճըհեզը կար
տընկ տընկ.
Տէ՛ մեր ճարսին ի՞նչ բաժին կար
զընկ զընկ.
Մէկ կարմիր շար էր,
Մէկ ջուխտ գլխդ էր,
Մէկ ղըզմա էր,
Մէկ մատնիկ էր,
Մէկ չուխա էր,
Մէկ ֆիսթան էր,
Մէկ ապրջան էր,
Մէկ ջուխտ սօլէր, տընկ տընկ։
Պա՛ մեր փեսի բաժինն ի՞նչ էր
զընկ զընկ,
Մէկ արաղջի էր,
Մէկ փուշի էր,
Մէկ զըպուն էր,
Մէկ ապա էր-
Մէկ մատնիկ էր,
Մէկ ղանջար էր,
Մէկ շալուար էր,
Մէկ ջուխտ սօլէր տընկ տընկ։
Մեր քաւորին ի՞նչ պատիւ ընենք
զընկ զընկ
կըթոն-չամչի,
Ցանծ-խնձորի
Սարկաւիլ-նարընջի,
փշատ բղնջի
Ընկուզ-Թուզի շարմնները վիզը նետենք տընկ-տընկ,
Ջչարեր մոռնանք. տան իրցուն
ի՞նչ պիտի տանք զընկ զընկ.
Զընկուլակ վըզին քօլ էծ մը տանք
տընկ տընկ,
Տէ՛ խաղացէ՛ք կառվընտ զարկէ՛ք,
փափուրի բռնէք,
Թեւշոր խաղցէք,
Եարդաչտի ելէք, զընկ զընկ։
Էսօր էս կայ վաղը չըկայ
տընկ, տընկ,
Տէ՛, դու՛ք ելէք խորդ ու աղջիկներ զընկ զընկ,
Պար բռնեցէք կռվընտ զարկէք
տընկ տընկ,
Եկող տարի ձեզ ալ կը կարգենք
զընկ զընկ,
կանանչ կարմիր պըսակ կը շինենք, տընկ տընկ,
Եօթը ցերեկ եօթը գիշեր
զընկ զընկ,
Արաղ կը խմենք ճարսնիք կ՚ընենք տընկ տընկ.
Ձեր ճարսնիքին լաւ կը պարենք
զընկ զընկ,
Մէկ մէկ կըթխա գինի կը խմենք
տընկ տընկ,
փողփուչ-խաղցէր շատ կը կանչենք զընկ զընկ,
Ցաճօլ զուռնան ալ կը բերենք
տընկ տընկ,
Աստուած կեանք տայ ճարս ու փեսին, զընկ զընկ,
դուք ալ ճամնիք ձեր մուրազին
տընկ տընկ։

Հաւաքեց
Մարտիրոս

Ծան.— Բօլ էծ,— առանց եղջիւրի այծ։

ՀԵԼԼԷՆ ԴԵՍ՛ԱՆԻՆ ՆԱՄԱԿԸ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

փարիզի ճելլէն դեսպան Պ. փոլիթիս ճետեւեալ նամակը ուղղած է Հ. Հ. պատուիրակութեան նախագահ Պ. Ա. Աճարոնեանի.

Պատիւ ունիմ յայտնելու թէ ստացած եմ Ձեր 24 Ապրիլ Թուակիր նամակը, որով հաճած էիք ինծի հաղորդել այն ջերմ համակրանքի զգացումները, զորս հայ ժողովուրդը կը տածէ այս պահուս՝ հանդէպ Կորնթոսի ցաւալի աղէտին զոհերուն։

Եղբայրական համակրանքի այս արտայայտութեան համար խորին շնորհակալութիւններս կը յայտնեմ եւ կը խնդրեմ, որ ընդունիք, Պ. Նախագահ, խորին յարգանքներուս հաւաստիքը»։

Յ. Գ.— Այս առթիւ ղրկուած 300 Ֆր.ը արձանագրուած է աղէտեալներու ցանկին մէջ։»

ՔՐՏԱԿԱՆ ՍԻՐԵՐԳ

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.
Քու մայրդ քրիստոնեայ է,
իսկ ճայրդ Պարսիկ։
Դուն ունիս գեղեցկութիւններուն գեղեցկութիւնը։
Դուն՝ ոսկի օղեր ունեցող տղուս սիրականն ես.
Եւ ես, ճալեցայ ու մաշեցայ տրտմով եւ մխալով,
Քու սեւ աչքերուդ, ու սեւ յօնքերուդ ճամար։

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.
Մարիամիս գլխուն վրայ *Համփոփէ*ի սեւ *փուշի* կայ.
*Փուշի*ն մաշեր է. ո՛չ մէկ ծոպ կայ անոր բոլորը.
Մենք պիտի ղրկենք զայն վարպետին, Թո՛ղ նորոգէ։
Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.
Քու ճայրդ Պարսիկ է, իսկ մայրդ Հայուճի.
Ոսկի օղեր ունեցող տղուս սիրականն ես դու,
Եւ ես կը ճալիմ ու կը մաշիմ տրամով ու մխալով
Քու սեւ աչքերուդ ու սեւ յօնքերուդ ճամար։

Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.
Դուն եղար գետեզերքին աւազին աւազը.
Դուն եղար ծուկ մը, Ապտրաճման լճին ծուկերէն.
Դուն եղար փոքրիկ Թուփերուն վրայ Թառած բուերը,
Դուն եղար ծորերուն մէջի կանկառը.
Եւ պարիսպիսբոլորըփչող աշնան ճովերը։
Ո՛վ Մարիամ, ո՛վ Մարիամ.
Մայրդ Հայուճի մըն է, իսկ ճայրդ Պարսիկ.
Ոսկի օղեր ունեցող տղուս սիրականն ես դու։

Ո՛վ լէ՛, լէ՛ Մարիամ.
Դուն եղար Եէմէնի նարինջներուն նարինջը,
Դուն եղար անապատին այրող արեգակը.
Չէ՛, ճաւատա՛,
Դուն եղար խնձոր մը, Խլաթի խնձորներէն.
Ես ցերեկները զայն պիտի ճոտոտեմ,
Եւ գիշերներն ալ, սրտիս սփոփանքը պիտի ընեմ։

Ո՛վ լ՛է, լէ՛ Մարիամ.
Շրթունքներդ բարակ են, ինչպէս Թուղթը.
Ակռաներդ ճերմակ են ինչպէս Ղարաճ ցաղի բրինձը,
Երեսիդ նուռերը ճերմակ եւ կարմիր են,
Ինչպէս խնձոր մը՝ Նպարավաճառին խանութին վրայ։
Ո՛վ խեղճո՛ւկ, երկու ծիծերուդ մէջտեղը սպիտակ է
Ինչպէս կուրտիկ (Ցալուրիկ) սարի վրայ ձիւնը։

Ո՛վ լէ՛, լէ՛, Մարիամ.
Եկո՛ւր, միասին փախչինք.—
Նետուինք շէնքալի լեռը,
Ալի բէկին աղբիւրին վրայ,
Եւ դատուանայ ծառերուն տակ.
Հոն մենք մեր ուրախութիւնը պիտի ընենք
Այս աշխարհին մէջ։
Ո՛վ լէ՛, լէ՛, Մարիամ.
Մէջքդ բարակ է,
Ոսկեզօծ գօտիդ քառասուն եւ չորս տրամ է.
Սիրտ մ՚երբոր սրտի մը կը սիրաճարուի,
Ո՛չ Աստուծոյ բրածն է, եւ ո՛չ ալ մարդոց,
Այլ՝ միմիայն մարդուն սրտէն բղխածն է...

Երգեց՝ *Ա. Չոլոյեան*
Թարգմ. *Ա. Սարգիսեան*
Տէսին

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Սիրոյ մէջ, կինը երբեք վատ չէ. ան լաւնօրէն կը վճարէ վշտի իր տուրքը։

Պալզաք

Կիները կ՚ուզեն գիտնալ թէ իրենց սիրահարը նախանձո՞տ է։ Երջանկութիւնը միա՛յն չհզահացներ զանոնք, պէտք է որ նախանձը շոյէ անոնց հպարտութիւնը։ Այսպէս է որ կիները յաճախ անտանելի կը դարձնեն իրենց սիրահարը, յետոյ զանոնք յանդիմանելու համար։

ԴՈՍՏՈՅԵՎՍԿԻՆ
ԻՐ ՅՈՒՇԵՐՈՎ ԵՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ

Ռուս բժիշկ-քննադատ մը հետաքրքրութիւնը ունեցաւ Դոստոյեվսկիի գործերուն մէջ գտնուած մտային հիւանդները համրելու։ Արդիւնքը՝ երեսուն երեք, այսինքն իր գրուածքներուն մէջ գործող հերոսներուն քառորդէն աւելի։

Ուրիշ քննադատ մը քայլ առ քայլ հետեւեցաւ Դոստոյեվսկիի եւ Բիէլինսկիի բարեկամական կապին ծնունդին ու խզումին. երրորդ մը զարմանալի գտաւ որ տարիներ Սիպերիա անցնելէ վերջ, անիկա հրատարակեց «Ստեփանչիքովօ գիւղը եւ իր բնակիչները» անուն «լաւատես» գործը՝ որուն մէջ անկարելի է գուշակել լոյսէ ու արեւէ զրկուած, տառապած Դոստոյեվսկին։

Այսօր՝ այդ տեսակ հակադրութիւններու նոր փաստաթուղթեր ի յայտ եկած են խորհրդային իշխանութեան հրատարակութեան տուած «Յուշեր»ուն եւ «Նամակներ»ուն մէջ, ուր Դոստոյեվսկի կ՚երեւայ իբրեւ «հիւանդ» ուղեղ մը, որ չի կրնար բացայայտօրէն ընդունիլ իր մտքին յեղաշրջումը, քաջութիւնը չունի իր գրած էջերուն հետ հաշտ ըլլալու եւ մշտափոփոխ գաղափարներու, խղճի խուլ պայքարներու գերի եղած՝ կը տապլտկի անել ճամբաներու մէջ, առանց կարողանալու ո եւ է բացատրութեան մը դիմել եւ նոյնիսկ կերտել անձնական ուրոյն հոգեբանական աշխարհ մը։

Դոստոյեվսկի որ եւ է յատակագծի մը վրայ չաշխատեցաւ որ իր վէպերուն մեայլ շարքը արդարանալի ըլլայ։ Նոյնիսկ այդ շարքը համապատասխան չեղաւ իր մտային խառվքներուն ու յաճախ ալ, երբ ինքզինքը ճանչցաւ իր ստեղծած մէկ հերոսի դիմագիծերուն վրայ, խնամով գնաց անյայտանալ անոր ետեւ եւ ուրացաւ իրեն հետ կապ ունեցող նմանութիւնները, միշտ անհաստատ ու երկչոտ մթնոլորտի մը մէջ գտնուելով։ Դոստոյեվսկի կրնար նորէն ուժգնութեամբ քալել դէպի ուրախութիւն ու ժպիտ, քան դժոխացած հոգիներ։ Կրնար նոյնպէս ըմբռնել ու պատկերացնել երջանկութիւնը։ Եւ եթէ զայն տեսնենք մղուած մի միայն հիւանդ հերոսներու աշխարհը, ուրիշ կերպով չենք կրնար բացատրել զայն, եթէ ոչ ընդունելով թէ՝ իր պատանեկութենէն ի վեր ձեւ առած, մարմնացած հոգեբանական մէկ մասնաւոր տրամադրութիւնն է որ գթութեան ու մարդասիրութեան քանի մը նախաքայլերու տակ՝ գործեց իր ուղեղին մէջ, զայն լծելով «ստորերկրեայ գործունէութեան մը», տաղանդին անհամապատասխան ուժգնութեամբ մը։

Բարոյականն ու գիտութիւնը փայլուն քննադատի մը բերնով կ՚ըսեն Դոստոյեվսկիի եւ Նիցշէի.

«Դուք ապաբարոյ ու մտակորոյս անհատներ էք, դուք դատապարտուած ու վճռապէս կորսուած էք»։ Եւ Դոստոյեվսկիի գործերը կարծես կոչ մը ըլլային, ուղղուած հանրութեան այդ վճիռը բեկանելու համար։

Փաստաթուղթերէն մէկ քանին ցոյց կուտան թէ ինչպէս Մակար Դիէվուշկիններու ու նաթաշաներու վրայ գթոտ արտասուքներ թափելով հանդերձ, Թուականներու մերձեցում՚ով, նոյն շրջանին Դոստոյեվսկի անտարբեր ու առլութեամբ լեցուած շրջան մը կ՚ապրէր իր մտքին գործունէութեան մէջ։

Ան՝ հանրատունէ մը եկած աղջկան մը իբր «բարոյագիտութեան դաս» սա քարոզը կը խօսի.

— «Գիտե՞ս թէ ինչ կ՚ուզեմ իրապէս... ամէնքդ ալ գրողը տանի։ Ահա թէ ինչ կ՚ուզեմ։ Հանգիստի պէտք ունիմ։ Կրնամ ամբողջ աշխարհը մէկ կոպեկի ծախել, որպէսզի գիս հանգիստ թողուն»։ (Ցեւ Զեստոֆ)։

Ահա կայծ մը՝ որ ուրիշ շատերու հետ մութի մէջ կը ցայտէ ընկճուած ու խղճալի ինքնիշխանութեամբ մը պայքարող Դոստոյեվսկիի մը, որ մանկական անկեղծութեամբ մը (ինչ որ շատ անգամ չպիտի ունենայ) ինքնասպանութեան գաղափարին վրայ գտնուող մէկու մը շնչառ կը խոստովանի.

— «Այլ եւս չեմ կրնար ապրիլ ստութեամբ խմորուած գաղափարներու միջեւ, բայց ուրիշ ճշմարտութիւն չունիմ. թող գտա հի ինչ որ կ՚ուզէ»։ Յուսահատութեան սուր ճիչն է այն որ կ՚արձակէ Ֆէդոր «Ստորերկեայ ձայն»ին մէջ։

*
* *

«Ոճիր եւ պատիժ» ինքնին կատար մըն է, բայց ի՜նչ մռայլ ու հարուածող թիւ մը Դոստոյեվսկիի գործերուն շարքին մէջ, ի՜նչ նոյնապատկեր ու լեղի էջեր, որոնք կը յոզան հեղինակին գործերուն վերջին կէսը կաղմող նոյնքան մռայլ ամբողջութեան մէջ։ Դժգոհ խստացում մը։

«Բարի»ն ու «չար»ը չկան, գոյութիւն չունին, «սովորական»ն ու «արտասովոր»ն է որ կ՚որակեն մարդիկ։

Ցափակութիւն ու հասարակութիւն առաջինին հոմանիշը կը դառնան ու երկրորդը կը բացատրէ մեծութիւն ու գործունէութիւն։

Այս սահմանն է որ «Մագպէթ»ի խղճի ինքնաչարչարման հակառակ ուղղութիւն մը կը սանեայ Ռասկոլնիկովի ոճրին ծնունդը ու անոր թողած հետքը։

Եւ երբ Դոստոյեվսկի Ռասկոլնիկովի դէմ մաքառիլ կը փորձէ, իր իսկ դէմ է որ կը մղէ պայքարը։

Դոստոյեվսկի կը վախնար իր սեղանին վրայ դրած «Հրէշային» հարցերէն, բայց չէր կրնար խուսափիլ անոնց տիրական ստնձգութիւններէն՝ իր մտքին մէջ։

Եւ այդ պատճառով է որ պոռ մը Ռազումիխինի բերնով կը խօսի Ռասկոլնիկովի յայտարարին համար թէ՝ խղճին բարոյական թոյլտուութիւնը արիւն թափելու համար աւելի սոսկալի է, քան օրինական, պաշտօնական թոյլտուութիւնը։

Խղճին դերը նսեմացնելու փորձ մըն է այդ, զոր Դոստոյեվսկի կատարեց իր խարխուլ ու տանջուած մտքին նոյնապատկերը գծելով տարբեր ֆոներու վրայ. բայց միշտ պահելով անոր կենսական ամբողջութիւնը։

Ե. ՃԱՀՐԵՃԵԱՆ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Մէկը որ ո՛չ կիրք ունի, ո՛չ դրամ, կրնայ տէրը մնալ իր անձին. բայց այն դժբախտը որ կը սիրէ, ա՛լ ինքզինքին չի պատկանիր ու չի կրնար անձնապան ըլլալ։ Սէրը՝ միա՛յն մեզի յատուկ տեսակ մը կրօնք կը հաստատէ մեր մէջ, նոր կեանք մը կը սկսինք ապրիլ։ Այն ատեն է որ կ՚ենթարկուինք ամենէն զարհուրելի դժբախտութեան, դժբախտութիւն՝ որ յուսալ կուտայ եւ մեզ կը կաղրէ որ համակերպինք [illegible] ջանքներու։

Պալզաք

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

29 Ապրիլ

…ը գրաշարներուն եւ աշ-…ներուն չէր վճարեր, եւ …ական սարսափելի վիճակ մը …: Հազիւ 2—300 հատ կը …էր:

* * Ապրիլ 24ի սգահանդէսը …ալ անջատ-անջատ տօնուե- … ժողովուրդը կ'արգահատի …կավարներու խայտառակ մե- …ցման վրայ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ՔԾՆՈՒՄ ԵՆ ՊԱՐՍԻԿՆԵՐԻՆ

Ինչպէս յայտնի է, Պարսկաստանի կրթական նախարարութիւնը եւ նախկին նախարար Թաղայօնը մշակել են կրթական մի յատուկ ծրագիր, որ փարսացման է ենթարկում Պարսկաստանում գտնուող օտարազգի դպրոցները:

Կրթական նախարարութեան մշակած այդ ծրագրին առաջին առթիւ խիստ սիրով եւ քծնանքով ընդառաջեցին Պարսկաստանում նոր բացուած խորհրդային (բոլշեւիկեան) գիմնազիաները, որոնց կարգին նաեւ Թաւրիզի բոլշեւիկական գիմնազիան, որ ազգերի եւ ցեղերի մի կատարեալ խառնարան է: Ուսուցիչ-ուսուցչուհիները հայ, ռուս, պարսիկ եւ թուրք են. աշակերտները (երկսեռ) միջազգային ցուցահանդէսի պատկեր են ներկայացնում, այսպէս, հայ, ռուս, պարսիկ, թաթար, թուրք, հրեայ եւ դեռ շարունակելի: Դպրոցի տեսուչն է հակայեղափոխական արտաքինով, հաստամարմին մի ռուս՝ Կալաշնիկով, որի ներքինը, ըստ երեւոյթին «յեղափոխական?» է: Այս գիմնազիայի վարչութիւնը ընդունելով փարսացման ծրագիրը, 1927—28 ուսումնական տարեսկզբից գործադրութեան է դրել:

Գիմնազիայում այժմ շաբաթական աւանդւում են՝ 24 դաս պարսկերէն, 10 դաս ռուսերէն եւ միայն երկու դաս հայերէն, մինչդեռ Գիմնազիայի աշակերտութեան 2/3ը հայ երկսեռ աշակերտներ են: Արժէ պարզել նաեւ այս հայ աշակերտութեան պատկերը: Բոլշեւիկեան գիմնազիայի հայ աշակերտութեան մի մասը ազգային դպրոցներում 2—3 տարի միեւնոյն դասարանում մնացող աշակերտներ են, մի մասը աղքատ ընտանիքների զաւակներ, մնացեալներն էլ բոլշեւիկեան հիմնարկութիւններում ծառայողների երեխաներ, բոլշեւիկամիտ եւ պնակալէզ ու քծնող մի շարք Հայերի զաւակներ եւլն.: Ահա այդ գիմնազիայի հայ աշակերտութեան պատկերը: Եւ ազգային զգացումներից խորթացած, օտարացած այդ աշակերտութիւնը հանդուրժում է, որ թուաբանութեան եւլն. դասերը աւանդուին պարսկերէնով եւ ռուսերէնով, իսկ Հայոց լեզուն շաբաթական միայն երկու ժամ է աւանդւում, ոչ միայն մեծերին այլ եւ փոքրերին: Այս բոլորը նկատելով հանդերձ, հայ ծնողները հանդուրժում են, որ իրենց երեխաները այլասերման ենթարկուին խորհրդային անբարոյացնող դաստիարակութեան տակ:

Բոլշեւիկները Պարսիկներին դուր գալու համար, նաեւ պահում են պարսկական տօները: Մինչդեռ քրիստոնէական տօները ծաղրում եւ արհամարհում են: Ահա թէ «համաշխարհային յեղափոխութեան» մտքերով տարուած բոլշեւիկները ինչպէս են ըմբռնում կրօնը այս ու այն երկրում:

Մեծ ու փոքր գործակալներն ու վարձու եւ անվարձ լակէնները ամէն կերպ աշխատում են Պարսիկներին շողոքորթել, քծնել, եւ դուր գալ: Ուրեմն, Գ. Միջազգայինը հովանաւորում է ոչ թէ բանւորներին եւ գիւղացիներին, այլ բուրժուաներին, թուրք ու պարսիկ խաներին եւ բոլոր հաստափոր հարուստներին, որոնք, օրինակ Թաւրիզում, երբ դիմում են խորհրդային հիւպատոսարանին անցագիր վերցնելու, նրանց անմիջապէս տալիս են, 24 ժամուայ ընթացքում, իսկ Սուրխայից, Միջագետքից կամ գաւառներից եկած խեղճ գիւղացիներին եւ բանւորներին երկար ժամանակ չարչարում, ձգձգում են, մինչեւ որ Թիֆլիսից կամ Մոսկուայից հրաման բերեն: Պարսկաստանում այժմ բոլոր վաճառականներ, հարուստներ, գիւղատէրեր, կալուածատէրեր յաչս բոլշեւիկների՝ «յեղափոխականներ» են, իսկ թշուառ բանւորներ եւ գիւղացիներ՝ «հակայեղափոխականներ»:

Ս. Թաւրիզեան

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 2ին, Պրիւսէլի Salle Colonialeի մէջ տեղի ունեցաւ Օր. Հայկանուշ Թօրոսեանի երգահանդէսը, նախագահութեամբ Տիկ. Ն. Մորեանի: Ներկայ էր հայ եւ պելճիքացի ընտրեալ բազմութիւն մը:

Յայտագիրը կը բաղկանար չորս մասերէ. Ա. եւ Գ. մասերը յատկացուած էին եւրոպական ծանօթ հեղինակներու երգերուն: Բ. մասը կը կազմէր հայկական երգերուն բաժինը, իսկ Դ.ը սպանիական զուարթ կտորներ էին:

Օր. Թորոսեան Շուէյս ժամու տեւողութեամբ յաջողապէս ու անխրաբար երգեց 20ի չափ հատընտիր կտորներ, որոնց կ'ընկերանար դաշնակիվրայ Օր. Մ. Մինասեան: Այս առթիւ ստացաւ սիրուն ծաղկեփունջեր:

Ինչպէս ծանօթ է, Օր. Թորոսեան, Ա. մրցանակով պատուուած է Փարիզի Ազգային Երաժշտանոցէն, եւ իր երգչուհի մեծ արժէք կը ներկայացնէ թէ՛ իր ձայնին timbreով ու յստակութեամբ, որ արեւելեան քաղցրութեան մը դրոշմը կը կրէ, եւ թէ ձայնի ճկունութեամբ, ինչ որ լաւ մարզուած ըլլալուն յայտարար նշանն է:

Շնորհաւորելի է Օր. Թորոսեանը այս օտար խստապահանջ միջավայրին մէջ իր ձեռք բերած յաջողութեան համար:

Պրիւսէլ Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՏ ՄԸ ԱԼԶԱՍԻ ՄԷՋ

Այս միջոցիս, Քոլմառ քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենայ, Ալզասի անջատողական շարժման պարագլուխներուն դատավարութիւնը:

Ամբաստանագիրը կը մեղադրէ զանոնք թէ՝ 1920էն ի վեր, Ֆրանսայի ազգային հողին վրայ եւ մասնաւորաբար Ալզասի երեք նահանգներուն մէջ, բուռն պայքար մղած են, նպատակ ունենալով փոխել ներկայ կառավարութիւնը, գրգռելով ու զինելով քաղաքացիները իշխանութեան դէմ, եւ անջատողական այս շարժումը յաջողցնելու համար, դաւադիրները, չեն գոհացած միայն քարոզչութեամբ, այլ նաեւ կատարած են գործնական ձեռնարկներ:

Այս շարժումը որ Ալզաս-Լորէնի մէջ ծնունդ առած է զինադադարէն անմիջապէս յետոյ, գերմաններու եւ գերմանասէր Ալզասցիներու ջանքերով, հակառակ յաջորդական ձախողութիւններու, այս վերջին մէկ քանի ամիսներու ընթացքին, այնքան սաստկացած էր, որ իրական վտանգ մը կը սպառնար Ֆրանսայի հողային ամբողջութեան: Բռնուած փաստաթուղթերը եւ զանազան վկայութիւնները այս մասին անհերքելի կը թուին:

Ամբաստանեալներուն մէջ կան երկու նորընտիր երեսփոխաններ Տօքթ. Ռիքլին եւ Ժօզէֆ Ռոսսէ: Տօքթ. Ռիքլին որ նկատուած է «դաւադրութեան հոգին» խելացի եւ զարգացած անձ մըն է, իբր անջատողական եւ գերմանասէր՝ 1919ին երկրէն արտաքսուելէ յետոյ, յաջողեցաւ դարձեալ 1920ին ֆրանսա դառնալ, ուր ամբողջովին նուիրուեցաւ իր քաղաքական հետապնդումներուն. հրատարակեց թերթեր, հաստատեց հրատարակչական տուն մը եւ ամէն ինչ որ կապ ունէր անջատողականութեան հետ: առաւ իր ազդեցութեան տակ: Իրեն հետ մէկտեղ ամբաստանուած են նաեւ 21 անձեր, որոնցմէ 7 փախստական:

Ամբաստանեալներուն պաշտպան փաստաբաններուն մէջ կը գտնուի նաեւ ծանօթ համայնավար Անտրէ Պէրթոն:

Դատավարութիւնը սկսած է Տօքթ. Ռիքլինի հարցաքննութեամբ, որմէ յետոյ, ան մի առ մի պատասխանած է իր դէմ եղած ամբաստանութեանց 12 ժամ տեւող ճառով մը: Ըստ իր կարծիքին, որ եւ է հակասութիւն չկայ իր անջատողական ինքնավար ձգտումներուն եւ Ֆրանսայի հանդէպ իր հաւատարմութեան միջեւ: Հաստատելու համար իր ֆրանսասիրութիւնը, երկարօրէն կանգ առած է գերման կառավարութեան հետ իր բախումներուն վրայ, երբ մեծ պատերազմի ընթացքին, միջամտած է ի նպաստ ֆրանսացի քահանաներու, մայրապետներու եւ վիրաւորներու: կը յիշէ ծառայութիւնները որ մատուցած է մասնաւորաբար ալզասցի զինուորներու եւ ի վերջոյ, ան կը ջանայ հաստատել թէ իր քաղաքական գործունէութեամբ, ծառայած է միայն գոհացնել Ալզասի ժողովրդական ձգտումները, թէ չէ եղած որ աշխատի ի նպաստ Գերմանիոյ:

— Մենք, յայտարարած է յուզումով՝ Տօքթ. Ռիքլին, Ալզաս-Լորէնցիներս, երբեք չենք ուզած բաժնուիլ Ֆրանսայէն. մենք խորապէս Ֆրանսացի ենք: Բայց չենք ուզեր իւրացուիլ անոնց կողմէ, ձուլուիլ անոնց մէջ: կ'ուզենք պահել մեր յատկանիշները: Ձուլումը, ամբողջական իւրացումը, յոռեգոյն աղէտը պիտի ըլլար:

Այս խօսքերը ընդմիջող ներկայ հասարակութեան ծափերէն ու մրմունջներէն յետոյ, Տօքթ. Ռիքլին շարունակած է.

— Չենք ուզեր նորէն Գերմանացի դառնալ, որ եւ է քէն ու ոխ չենք զգար Գերմանիոյ դէմ, որուն միացած ենք ցեղային եւ արիւնային կապերով: Մենք խաղաղասէրներ ենք եւ կ'ուզենք Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միութիւնը, որով պիտի կրնային անոնք տիրապետել աշխարհի:

Դատավարութիւնը կը շարունակուի եւ կը կարծուի թէ պիտի տեւէ 12 օր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆ.— Կիրակի օր կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր «Փոթըրի»ի սրահը, ուր տօնուեցաւ 1915 Ապրիլ 11/24ի 13րդ տարեդարձը, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, կը մասնակցէին նաեւ Հ.Մ. Ը. Մ.ը, Սվազ Բաթրիս գիւղի, Ղանթարոսի, Պոլիս-Թոքաթի և Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական միութիւնները:

Նախագահ Պ. Հայրունի յուռնկալսյարգան քիհրաւիրեց ներկաները: Հայրենակցական միութեանց կողմէ խօսեցաւ Պ. Աբրօ նկարագրելով հայ ժողովուրդին տառապանքը եւ ազատութեան ծարաւը: Դաշնակցութեան կողմէ Պ. Խ. Մկրտիչեան, բացատրելով Ապրիլ 11/24ի նշանակութիւնը, դիտել տուաւ թէ Թուրքին հրած ըրին կարգ մը աբարածներ, զոհը դահիճին հետ շփոթելով: Պ.Եր. Տէր Անդրէասեան երկար բանախօսութեամբ մը, պարզեց մեր ազգային շարժումը եւ շեշտեց թէ անարդար է անխուսափելի չարիքը բեռցնել միայն մէկ կուսակցութեան վրայ:

Նախագահը վերջին խօսքը առնելով, ակնարկ մը նետեց մեր ողբերգութեան վրայ. «Նոյն օրը Թուական մը բացուեցաւ աւելի խոշորագիր ու սգալի քան Վարդանանցինը մեր պատմութեան մէջ: Դո՛ւն հայ ժողովուրդ, կրցար վտիտ բազուկովդ բարձրացնել եռագոյնը, անոր տալով արիւնիդ կարմիրը, գետերուդ կապոյտը եւ ծաղկաստաններուդ նարնջագոյնը»:

Եղան մէջ ընդ մէջ արտասանութիւններ Օրբ. Գրիգորեանի, Մովսէսեանի եւ Պ. Պ. Կ. Մուշթաքեանի և Սալլապաշեանի կողմէ:

Այբ-Սէ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑԱՆՈՒՈՆ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Դանիացի երիտասարդ գրող մը քէ Պրիւսէլ վէպ մը կը գրէր, որուն տալու համար կեանքի գոյնը... ուզեց իր անձնական միջոցներով հաւաքել իրական փաստեր, զայն ճոխացնել սուր դիտողութիւններով եւ իր հերոսին սկսնակ գողի մը հոգեբանութիւնը ուժգնօրէն զարգացնելու համար, պէտքը զգաց գիտնալու անոր վախերը, խորհրդածութիւնները, խորամանկութիւնները եւ տպաւորութիւնները, ինքզինքը պարզապէս դրաւ անոր տեղ, մտաւ վաճառատուն մը, ձեռքը երկարեց ընտիր առարկայի մը, գրպանեց, բայց այն միջոցին որ դուրս կ'ելլէր, օձիքը ձեռք տուաւ:

Հաւատանք որ երիտասարդ գրագէտին վէպը՝ եթէ երբեք գրուի, աւելի պիտի ճոխանայ նաեւ դատական ու բանտային տպաւորութիւններով...:

ՕԴԱՆԱՒԻ ԱՐԿԱԾ.— Ֆրանսական օդանաւային IIրդ զօրագունդէն երկու ենթասպաներ, պատերազմական օդանաւով մը մարզանք կը կատարէին, երբ շարժիչ գործիքին խանգարման հետեւանքով, օդանաւը ինկաւ ու ջախջախուեցաւ ագարակի մը մօտերը:

Դաշտի աշխատաւորները որոնք նշմարած էին աղէտը, երբ օգնութեան փութացին, արդէն շատ ուշ էր: Օդանաւը ամբողջովին փճացած էր: Բեկորներուն տակ օդանաւորդները այրած ու մեռած էին:

«ԱՅԳԵԿՈՒԹՔ»Ի ՄԱՍԻՆ

«Այգեկութք»ի խմբագրութեան անդամներէն պ. Շ. Նարդունի գաւառի մը մէջ պաշտօնի կոչուած, իսկ պ. Վ. Թագէն Շուշանեան մօտերս մեկնելու հարկադրուած ըլլալով, ժողովածուին հրատարակութիւնը յետաձգուած է անորոշ ժամանակով:

Ձեռագիրները յանձնուած են «Յառաջ»ի խմբագրութեան, որ անձեռնմխելի պիտի պահէ զանոնք, մինչեւ հրատարակութեան ձեւին վերջնական որոշումը:

Ի դիմաց խմբագրութեան
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

1 Մայիս 1928

…»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

…իրակի օրերը կ'ուզէ իր սե-…ն սրճարանին մէջ վար դնել …ք, կետտոյի (ghetto) մը …եղածի պէս պէտք է բուռնին …ն, .բայց ոչինչ պէտք է … այն ամէնէն որ իրենց …թիւնն է եւ այն ամէնէն …եան արգիլնարբերել անոնք: …կայեցէք ի՛նչ արգիլնք կը …մ...: Գալով ինծի, շատ լաւ … որ կաուզընֆէլտի վերա- … դէպքերը, ասկէ առաջ մեր …ցններէն մեծ տկօսով աւել- …ն. եւ ո՛չ ոք թող զարմանայ, …գիս, Քլինքորում, առտու մը …նաթաթախ գտնեն...եթէ ես …պաս մէկը հըլլայի, գիտէի …լ դիմելիք այն տեղը, ուր … հասարակութիւնը անզօր …էշ, մրմռացող զարգացեալ-

ները, նորէն գինիի շիշ մը պարպելով. նոյնիսկ սա հարցը մէջտեղ դրին. արդեօք միջակ շահու տէր մէկը, որ որոշ հոգեկան բարձրութեան տէր ալ եթէ ըլլայ, իր բախտով եւ գոյութեամբ կապուա՞ծ է իրերու արդի կացութեան: Երբ շիշը բոլորովին պարպուեցաւ, այն ատեն նախատեսեցին չարը, յեղաշրջում մը, վերջին դատաստան մը պիտի գար...«կը տեսնեմ, գոչեց Քլինքորում զգածուած,» «կը տեսնեմ, որ մէկը պիտի ելլէ եւ վրէժ լուծէ ինձմէ» ու այս ըսելով աւելի տեղաւորուեցաւ իր տեղը:

Դէմը, բակի սենեակին մէջ բանւորը «գիշեր բարի» կ'ըսէր իրմէ աւելի երիտասարդ երկու եղբայրներուն եւ պատուհանը գոցելէ առաջ պահ մը կը կենար հովին մէջ, յօնքերը կը պռստէր իր լայնճակտին վրայ. բռունցք ցոյց կուտար, բեռ մը վերցնելու պէս ուսերը վեր կը տնկէր եւ յոգնա՛ծ կը խորհէր ապագայի մասին: Մութին մէջ, ձեռք կ'առնէր իր ճակատագիրը. թէ ի՞նչ էր ան, ո՞ւր կ'երթար ան, աշխարհի մէջ, ուրիշներուն հետ: Մութ եւ հովոտ կը թուէր ան իրեն, նման այն դաշտին զոր կը գիտէր հիմա եւ որ գերեզմանով կը վերջանար: Իր եւ գերեզմանին միջեւ անիրաւութենէ եւ ատելութենէ զատ բան մը չէր գտներ:

Հրաժեշտ առնելով բանգէտները փողոցը դարձան: Հարուստ մարդիկը իրենց ընկերային անսահման վայելքները ունէին բնականաբար. եւ դուրսի աշխարհին առջեւ անոնք կը բարձրացնէին մեր յարգը, մեր ուժը, մեր երկրին նմաններուն ընդարձակման երաշխիքը: Մնաց որ ամէն հարուստ մարդիկ ալ Հեսսլինկի պէս չէին, —եւ նոյնինքն Հեսսլինկը. միթէ կարելի՞ էր զանցառել իր վարպետութիւնը: Ընդհակառակն. ան շատ լաւ գիտէր իր վարպետութենէն օգտուիլ: Կաուզէնֆէլտեան քիչ քանակութեամբ բաժնեթուղթերը, զորս ատենին, երբ ան ընդհանուր տնօրէն կարգուեցաւ, օտար ձեռքերու մէջ ձգած էր, հազուագիւտ արժէքներ դարձած էին եւ կը ժառանգուէին հօրմէն տղուն: Երեք պարոններէն իւրաքանչիւրը միւսէն կը կասկածէր որ անոնցմէ քանի մը հատ ունէր եւ որովհետեւ ճշմարտութիւնը չէին ըսեր, ինք ալ բան մը չէր ըսեր: Միայն բաժնուելու ատեն կարեւորութիւն չտալով իւրաքանչիւրը կը հարցնէր՝ «քանի՞ են հիմա անոնց գիները»:

Ատելութի՛ւն, կը խորհէր բանւոր Բալրիհ: Անոր հետ կը պառկիս եւ նորէն անոր հետը կ'արթննաս: Ժամը վեցէն առաջ, բաճկոնին օձիքը վեր քաշած, դողալէն կ'երթաս գործարանին գորշ ճամբայէն, եւ այսպէս հարիւրնե՜ր քեզի հետ, լուռ եւ արագաքայլ, այո՛ արագ ետեւէն, առջեւէն, ինքն իր մէջ, արագ ինչպէս մեքենայի գնացքը... ամէ՛նքը ընկճուած՝ անարդարութենէն, ամէնքը ատելութեան անանխուսափելի ընկճումին տակ վարժուած՝ ինչպէս մեքենաներու գէշ օդին եւ աղմուկին: Այսուհանդերձ ո՞վ էր բուն թշնամին. Հեսսլի՞նկը, որուն համար կորաքամակ կ'ըլլային. կը ծերանային, թէ սա Սիմոն ժաւէնը որ նոյնպէս կ'աշխատէր, բայց այսօրուընէ սկսեալ կեցած էր թուղթի մեքենային քով, վարը, Բալրիհին տեղը, ուր լմնցած թերթերը կը հանէին եւ ուր դռնէն օդ կ'առնէր մարդ: Լաւագո՞յն տեղը ստիպուիլ տալ մէկու մը, որ ատեն մը բան մը ունեցած էր մեքենավար փօլսթէրին կնոջը հետ, որ ամէն մեքքիս վրայ իր փեսին, Դինքլին քոյրն էր... Բալրիհ ամբողջ առաւօտուն քրտնեցաւ աւելի՛ բարկութենէն քան թէ տաքէն. բայց երբ քննիչը անցաւ եւ հարցուց թէ ինչպէս կ'ըլլայ որ կը քրտնի, այն ատեն ակռաները կճրտեց: Ատիկա մե՛ր գործն էր ոչ թէ վերի պարոններունը. անշուշտ քննիչը գիտէր անցուդարձը, որովհետեւ հիմա ալ ինքն էր որ մեքենավարին կնոջը հետ բան մը ունէր: Ասոր համար վերին քննիչին դիմեց. եւ երբ կէսօրուան զանգը հնչեց, երկուքը միասին նոյնիսկ ընդհանուր տնօրէնին ելան: Մեքենավարը ներս կանչուեցաւ եւ իսկոյն դուրս թռաւ մինչեւ գլխուն մազերը կաս-կարմիր կտրած այդ գէր եղջիւրաւորը...յետոյ Բալրիհ իր տեղը վերստացաւ—. Հեսսլինկ արդար վարուած էր:

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ
Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(3) (Շար.

Մահափորձ պոլշեւիկ պաշտօնեայի մը դէմ

Առջի օր կէսօրէն վերջ ժամը 6.15ին Վարշաւայի խորհրդային դեսպանատան պնդամիներէն Լիզարեֆ ինքնաշարժով կ'անցնէր Մարշալ-կովսկա փողոցէն, երբ երիտասարդ ռուս տարագիր մը ատրճանակի երկու գնդակ պարպեց անոր վրայ։ Գնդակները քսուելով անցան Լիզարեֆի վրայէն. բոլշեւիկեան պաշտօնեան թեթեւօրէն վիրաւորուեցաւ նաեւ խորտակուած ապակիի կտորներէն։ Ինքնաշարժին մէջ իրեն հետ էր դեսպանատան ուրիշ մէկ անդամը։

Ձերբակալուեցաւ ահաբեկիչը, Վոյսիշովսկի, 24 տարեկան, որ իբրեւ ուսանող արձանագրուած է Վարշաւայի քաղաքական գիտութեանց վարժարանը։

Հինգհարիւր հոգի դատի տակ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ վերջացած է Դոնէցի աւազանին դաւադրական գործին քննութիւնը։ Ամբաստանեալներուն թիւը կը հասնի 500ի։ Դատավարութիւնը պիտի սկսի շաբաթ մը վերջ։ Ամբաստանագիրէն օրինակներ ղրկուեցան բոլոր ամբաստանեալներուն։

Աւարին վաճառումը կը շարունակուի

Ռիկայէն կը հեռագրեն Մայիս 4 թուականով.—

Խորհրդային կառավարութեան կողմէ հոս հասաւ պաշտօնեայ մը, որ օտար գնողներու հետ պիտի բանակցի ռուս ցարական գոհարեղէններու եւ ուրիշ գեղարուեստական առարկաներու վաճառումին համար։ Բոլշեւիկները կը յուսան մէկ միլիոն ոսկի ձեռք բերել այս կերպով։

Եգիպտոս եւ Անգլիոյ ընկերվարականները

Անգլիոյ Աշխատաւորականները, Մաքտոնըլտի նախագահութեամբ նիստ գումարելով, որոշեցին հրատարակել զեկոյց մը, որուն մէջ կ'ըսուի.

Աշխատաւորական կուսակցութիւնը գոհունակութեամբ կը նկատէ որ եգիպտական և անգլ. կառավարութեանց միջեւ վէճերը առժամաբար մեղմացած են՝ սակայն դեռ բոլորովին չեն կարգադրուած, որովհետեւ քանի կը պահուին ներկայ գոյավիճակը եւ չորս վերապահումները, վէճը կրկին կրնայ արծարծուիլ։ Կուսակցութիւնը ուժգնօրէն կը դատապարտէ անգլ. կառավարութեան վերջնագրի եւ զինեալ ուժով սպառնալիքի քաղաքականութիւնը, որ բոլորովին անհամապատասխան է կացութեան եւ թշնամական զգացումներ կ'արթնցնէ եգիպտական ժողովուրդին մէջ։ Կուսակցութեան տեսակէտն այն է որ անգլիական կառավարութիւնը կրնէ 1922ի Յայտարարութեան մէջի ապահովութիւնները, իսկ վերապահուած չորս կէտերուն մասին ազատ բանակցութեամբ կարգադրութեան մը յանգի։ Պէտք է համաձայնութիւն մը կնքել Եգիպտոսի հետ, որ կամիլի եղածին չափ շուտ անդամ դառնալու է Ազգերու Դաշնակցութեան, երբ միջազգային եւ անխոցելի հիմերու վրայ դրուի ապահովութիւնը կայսերական հաղորդակցութեանց ճամբաներուն, որոնց էական մէկ մասը կը կազմէ Սուէզի ջրանցքը։

Օդանաւային նոր արշաւներ

Զօրավար Նոպիլէի ղեկավարութեամբ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկը, որ կ'ուղղուի դէպի հիւսիսային բեւեռ, հասաւ Վատոսէ, օդային մեծ դժուարութիւններու յաղթելէ վերջ։ Ցամաք իջած ատեն ղեկաւորը վնասուեցաւ։ Նորոգութիւնը քանի մը օր պիտի տեւէ։ Անկէ զատ Նորվեկիոյ հիւսիսային եզերքին վրայ սաստիկ փոթորիկ կայ։

⁂ Ամերիկացի օդանաւորդ Քլարէնս Չէմպըլին, որ անցած տարի Լէվինի հետ միասին կտրած էր Ատլանտեանը՝ Նիւ Եորքէն Գերմանիա, ծրագրած է տարուոյս վերջերը Ամերիկայէն Ճափոն երթալ՝ մէկ թռիչքով եւ առանձին։

⁂ Անգլիացի օդանաւորդ հարիւրապետ Քինկսֆորտ Սմիթ Մայիս 29ին պիտի կտրէ Խաղաղականը՝ Սան Ֆրանչիսկոյէն Մէլպուրն (Աւստրալիա)։ Սմիթ կը յուսայ 6 օրէն կտրել 9500 մղոնի այս երկար ճամբան։

⁂ Ուրիշ անգլիացի օդանաւորդ մը՝ հարիւրապետ Քըրթնի Յայիսի մէջ Անգլիայէն Նիւ Եորք պիտի երթայ մէկ թռիչքով, իտալական օդանաւի մը վրայ, որ շինուած է Փիզա։

Անատօլուի յիշատակարանները

Փարիզի Գեղեցիկ Դպրութեանց Ակադեմիային առջի օրուան նիստին մէջ Ռընէ Տիւսօ հաղորդեց թէ Թուրք կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է Անատօլուի իսլամական հնութիւնները պահպանելու համար։

Մինչեւ հիմա այդ յիշատակարանները երեսի վրայ թողուած էին եւ անոնցմէ շատեր այսօր խղճալի վիճակ ունին։ Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնատարներէ բաղկացած մարմին մը՝ Սթրազպուրկի համալսարանին փրոֆէսէօր Գաբրիէլի ղեկավարութեամբ պիտի այցելէ Անատօլուի գեղարուեստական կեդրոնները, պիտի դասաւորէ հնութիւնները եւ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ անոնց պահպանութեան համար։

Յիշեալ մարմինը արդէն հետազօտութիւններ կը կատարէ՝ Կապադովկիոյ եւ Պոնտոսի մէջ՝ սկսելով Էնկիւրիէն, Կեսարիայէն եւ Սվազէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՆՇԻ մէջ ընկղմեցաւ յունական «Եօաննիս-Թաֆիլիաս» շոգենաւը՝ բախելով անգլիական «Բազոս» նաւին։ Քանի մը անգլ. նաւաստիներ օգնութեան փութացին եւ փրկեցին 22 նաւաստիներէն 11ը. մնացեալ 11ը խեղդուեցան։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մեծ Օփերային մէջ ներկայացումէ մը յետոյ եւ կու աղջիկներ վերնայարկէն վար նետուելով անձնասպան եղան։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ազգային գիւղացի կուսակցութեան համագումարը տեղի պիտի ունենայ այսօր Ալպա-Ժուլիայի մէջ։ Ժողովէն վերջ մեծ թափօր մը պիտի պտտի քաղաքին մէջ։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է խաղաղութիւնը չվրդովելու համար։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ կը պատրաստուին փառաւոր ընդունելութիւն մը ընել Աֆղանիստանի թագաւորին, որ Պոլիս պիտի հասնի Մայիս 15ին։ Սէյրը Սէֆային «Իզմիր» շոգենաւը բարեզարդուելէ վերջ Օտեսա պիտի երթայ՝ արքայական հիւրերը փոխադրելու համար։

«ԺՈՒՌՆԱԼ» կը գրէ թէ Թուրք կառավարութիւնը ընդունած է լատինական տառերը։ Այս լուրը չէ հաստատուած ուրիշ աղբիւրէ եւ կանխահաս կը թուի։

ՆԱՓՈԼԷՈՆ Պոնափարթի մահուան 107րդ տարեդարձին առթիւ երէկ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ Սէն'թ-Օկիւսթէն եկեղեցիին մէջ։

Հ. Յ. Դ.

Ալֆորվիլ, Սարգիս Մինասեան խումբի ժողովը այսօր կիր. ժամը 2.30ին, 72 Etienne Dolet։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին։ Կարեւոր Օրակարգ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այս առաւօտ Ֆլորիայի մէջ, ժամը 10.30—12 ֆրանսերէն (Դաւիթ Բէգ։

Կէսօրէ վերջ ժամը 3—6 ընդհ. ժողով Սանասարեան միութեան, Ֆլորիայի վերնայարկը։

8 Մայիս Երեքշաբթի իրիկուն Ֆլորիայի մէջ ժամը 9—10 Անգլիոյ պատմութիւն (Նալթանեան։

10 — 11 Տնտեսագիտութիւն (Տէրպէտէրեան)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այսօր կիր. առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ Պ. Երուանդ Գազազեանի վաղամեռիկ տիկնոջ՝ ԳՈՀԱՐԻԿ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ, (մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ) ինչպէս նաեւ համայն գազազեան եւ կարմիրեան գերդաստաններու ննջեցելոց։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՄԱՅԻՍ 1928

8 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 641 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆԶՕՐ ԿԱՏԱՂՈՒԹԻՒՆ

Այս միջոցին մոլեգնութեան մը մատնուած են մեր տնաշէն քաղաքագէտները, ռամկավար ժամկոչներէն մինչեւ սա կարմրուկ աքլորները:

Բայց մասնաւորապէս առաջինները:

Եթէ ժամանակ ունիք, թղթատեցէք իրենց թերթերը, մանաւանդ Ամերիկայի եւ Եգիպտոսի օրկանները:

Ու պիտի տեսնէք որ անոնք օր չեն անցըներ առանց Դաշնակցութիւնը քարկոծելու: Խմբագրական, յօդուածաշարք, լուրեր, նօթեր, — ի՛նչ խորագիր որ ունին, ամէն բանէ առաջ կը ծառայէ այս խաչակրութեան: «Դաշնակցութիւնը այսպէս, Դաշնակցութիւնը այնպէս»:

Թուղթապատ աթոռի հերոսներուն ամենօրեայ սնունդն է այս: Աւելի ճիշդ՝ մղձաւանջը:

Եւ ինչպէս հիւանդներ կան որոնք բանէ մը մտայլկուելով միշտ անոր անունը կուտան, եւ այդ զառանցանքով ալ կը մեռնին, կը թուի թէ մեր սալոնի սոփեստիկներն ալ «Դաշնակցութիւն» հոլովելով հոլովելով, աչքերը բաց պիտի հալին...

Կարգ մը դիտողութիւններ ըրած եղանք Բարեգործականի անհանդուրժելի վարչական կարգուսարքին եւ տնավարի մատակարարութեան դէմ: Անոր վարիչներուն խարդախութեան, ապիկարութեան եւ մսխումներուն դէմ: Անոնց երեւութապէս չէզոք, բայց իրապէս կուսակցական քաղաքականութեան դէմ:

Կատղեցան մարդիկը: Եւ ահա գրիչ-մելան առնողը ասպարէզ իջեր է, սեւը ճերմակ ներկելու եւ «գոհերը» պաշտպանելու համար:

Մինչեւ անգամ գտնուեցան ապուշներ, որոնք ելան «սեփականութեան» հաշիւներով ապացուցանել թէ՝ բաշխուած թոշակները, եւ ձախողած փաստաբանի մը ռոճիկը, ամսական տասը հազար ֆրանքը, անդամավճարներէն չի տրուիր, այլ... տոկոսներու տոկոսէն:

Բայց թողունք այս կէտը եւ անցնինք բուն քաղաքական պայքարին:

Բարեգործականի մասին վերջին խօսքը չէ ըսուած տակաւին: Ոչ ալ բոլոր վէրքերը երեւան հանուած:

Եթէ Բարեգործականի վարիչ խաւերուն կամ հովանաւորներուն մէջ մնացած են քանի մը պարկեշտ մարդիկ, ամէնէն առաջ անոնք պէտք է կարմրին, վարձու գրիչներու եւ «վաստակաւոր»ներու այս գռեհիկ ինքնագովութիւններէն եւ ձախլիկ պաշտպանողականներէն:

Ի՛նչ կ՚ըսեն մեր հակառակորդները, քաղաքական գետնի վրայ: Ի՞նչ նոր դէպք է պատահեր, որ այսքան փրփրեր են եւ «Մա՛հ Դաշնակցութեան» կը ճուան:

Ոչի՛նչ: Հին հէքեաթները:

Այնպիսի խնդիրներ, որոնք շատոնց լուսաբանուած եւ պատմութեան անցած են, ինչպէս հանրապետական կառավարութեան անկումը 1920 Նոյեմբերին, Փետրուար 18ը, զոր «Պայքար» «անիծապարտ» կը կոչէ Թրքաբարոյ սրիկայութեամբ, Ապրիլ 22ի խմբագրականին մէջ, են: Կամ այնպիսի հարցեր որոնց մասին Դաշնակցութիւնն ալ իր վերջին խօսքը չէ ըսած տակաւին:

Իսկ իբրեւ վերջին նորութիւն, խաչակրութեան եւ լուտանքի անսպառ նիւթ մը դարձեր է «Հայրենիք»ի Մարտ 24 թուակիր խմբագրականը:

Մեր պաշտօնակիցը, չափազանց վրդովուած «վերաշինական» աշխատանքներու խեղկատակութենէն, եւ ապացուցանելով թէ ատոնք աւելի շատ «ռէքլամ»ներ են քան իրական գործեր, իբրեւ հետեւանք տիրող կարգ ու սարքին, դիտել կուտար.

— «Նախ՝ ազատենք մեր մայր հայրենիքը զայն յօշոտող բոլշեւիկեան եւ քէմալական աւազակներէն, եւ ապա միայն խորհինք անոր բարեկարգութեան կամ վերաշինութեան մասին»:

Եւ կը թելադրէր. «Ժամանակ է որ մեր նիւթական ու բարոյական բոլոր միջոցները տրամադրենք անոր համապատասխան շարժելու»:

Ուրիշ խօսքով, քաղաքական պայքարին ուժ տալու:

Կ՚ընդունինք որ ծանր սխալ մը գործած է «Հայրենիք»ը:

Դաշնակցութիւնը չի կրնար դէմ երթալ վերաշինական աշխատանքներու: Չունի այդպիսի որոշում:

Որքան ալ «խորհրդային կառավարութիւնը, հրէն աջակից ունենալով Էնկիւրիի փաշաները», կաշկանդէ վերաշինական բոլոր աշխատանքները, մեր պարտականութիւնն է ուժ տալ բոլոր անոնց որ պատ մը կը հիւսեն, աղբիւր մը կը շինեն կամ առու մը կը բանան:

Մեր պայքարը՝ Երեւանի մարզպաններուն ուռուցիկ ու անմէջ, խարդախ եւ ապիկար, մէկ խօսքով՝ հակահայասաննեան քաղաքականութեան դէմ է: Եւ այդ ճամբուն վրայ որքան անողոք ըլլանք, այնքան պիտի օգտուի հայրենիքը:

Խմբագրականին ամբողջութիւնը կարդալով, կը հասկնաք թէ ինչ ըսել կ՚ուզէ «Հայրենիք»ը, ընդհանուր գիծերու մէջ:

Բայց մեր նենգամիտ հակառակորդները այդ նախադասութեան կառչած են, եւ կ՚ուզեն ապացուցանել թէ՝ Դաշնակցութիւնը... պատերազմ հրատարակած է Հայաստանի դէմ:

Եօթը տարի գրեցին, թող այս տարի ալ ճուան այս եղանակին վրայ, մինչեւ որ «բարի փարուց» վկայական մը ստանան Երեւանէն, թէեւ ան շարունակ թուք եւ մուր կը տեղայ...:

Եգրակացութի՞ւնը այս խառնիճաղանճ ժխորին:

— Կործանե՛նք Դաշնակցութիւնը... : «Արդէն անոնց ոյժը կոտրուած է եւ իրենք ալ հետզհետէ մեկուսացման կը դատապարտուին» («Պայքար», 22 Ապրիլ):

Քոսոտնե՛ր: Ձեր ամբողջ կուսակցական մեքենան ու պոռոտաբանութիւնը եթէ մէկ Դաշնակցականի մազը շարժէր...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՖԻԼԻՊԷԻ ԱՂԷՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Ֆիլիպէի աղէտին առթիւ (2 Մայիս).

— «Հայկական Ֆիլիպէն, ո՞ր կրթնած պիտի շտկէ մէջքը: Օրեր անցած են, եւ դեռ նպաստի փշրանքներ անգամ չեն հասած: Ոչ իսկ սփոփանքի քանի մը չոր խօսք, ապրանք մը՝ որ ամէնէն աւելի առատ է հայկական շուկային մէջ:

Ի՞նչպէս ընել, որ Ֆիլիպէի աղէտեալները չդառնան նպաստընկալ, կամ ցիրուցան երկիրէ երկիր: Ահա մտայլ հարցականը, որ բնութեան կողմէ դրուած է աւերակներուն վրայ, եւ պատասխան կ'ուզէ:

Արտասահմանը պիտի կատարէ՞ իր պարտքը: Կամքի մասին՝ ո՛չ մէկ կասկած: Ինչ վիճակ ալ ունենան, գաղութները գիտեն իրենց եղբայրական պարտքը, աղէտահար «քրոջ» մը հանդէպ: Խնդիրը միայն կազմակերպութեան վրայ է: Եթէ գործը ցրուի ծրագրուած հիմերու վրայ, եւ զգացումի կանոնաւոր զօրաշարժ մը սարքուի, դժուար թէ դասալիքներ գտնուին: Այն գաղթականը որ երէկ Շիրակի աղէտեալներուն կը նուիրէր իր ամբողջ հարստութիւնը՝ միակ կովը, այսօր չի կրնար քար դնել իր սիրտին վրայ, երբ շարժը աւելի մօտէն է, ու թշուառութիւնը աւելի ցնցող: Լէնինականի կողքին կանգնած էին արենակից ժողովուրդ մը եւ աջակից կառավարութիւններ: Ֆիլիպէն զուրկ է երկու յենարաններէն ալ, որով, անհամեմատ աւելի կարօտ անմիջական ու լայն աջակցութեան:

Այսպէս, 8000ի մօտ հայութիւն մը պիտի դառնայ թափառական, ու մաս մաս պիտի հալի, տարագրութեան եւ թշուառութեան ճամբաներուն վրայ:

Բոլորին պարտքն է չթողուլ որ իրականանայ այս տխուր հաւանականութիւնը, տալով շուտ, եւ բոլորանուէր:»

ԳԵՂՈՒՀԻՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

Քանի մը շաբաթէն Ամերիկայի Կալվըսթըն (Թէքսասի նահանգ) քաղաքին մէջ պիտի ընտրուի «Աշխարհի գեղեցկութեան թագուհին»: Մրցումին կը մասնակցին 40 երկիրներ, որոնք իրենց ամէնէն շնորհալի աղջիկները կը ղրկեն այս առթիւ:

Եօթը երկիրներու գեղուհիները, որոնք քանի մը օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուէին, երէկ առաւօտ մեկնեցան դէպի Ամերիկա: Ասոնք էին՝ Միս Ֆրանսա (Օր. Ռէյմոնտ Ալէն), ինչպէս նաեւ Իտալիոյ, Պելճիքայի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Սպանիոյ գեղուհիները:

Կիրակի օր Բոմմոտոր պանդոկին մէջ հացկերոյթ մը տրուեցաւ գեղուհիներուն ի պատիւ: Կը նախագահէր գրագէտ Մորիս տը Վալէֆ, որ սրամիտ ճառով մը վեր հանեց անոնց իւրաքանչիւրին ինքնուրոյն շնորհն ու հմայքը:

ՀՐԴԵՀՆԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ Մանսուրայի մօտ գիւղի մը մէջ հրդեհէն այրած են 230 տուներ: Մէկ հոգի մեռած եւ 12 հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են: Ասկէ զատ, Ստորին Եգիպտոսի ուրիշ երկու գիւղերուն մէջ հրդեհէն այրած են 50 տուներ: Չորրորդ հրդեհ մը ծագած է հին Գահիրէի Ղպտիներու Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ, սակայն կարելի եղած է շուտով մարել:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա, Իտալիա եւ Յունաստան

«Թայմզ»ի Աթէնքի Թղթակիցը կը հեռագրէ Մայիս 4 Թուականով.—

Այսօր կը հաղորդուի թէ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ ոչ-յարձակողական դաշնագիր մը կնքելու մասին Պոլսոյ մէջ կատարուած բանակցութիւնները վերջացած են եւ թէ պատրաստուած համաձայնագիրը ստորագրութեան կը սպասէ:

Այստեղ ո եւ է պաշտօնական զեկոյց չէ եղած դեռ: Իտալական դեսպան Արլոթթա երէկ այցելեց արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոսի, որ Հիփաթիի մէջ կը դարմանուի: Կը կարծուի թէ այս այցելութեան նպատակն էր հաղորդել անոր, որ իտալեւթուրք բանակցութիւնները վերջացած են, եւ հարցնել թէ ի՛նչ վիճակի մէջ են հելլէնեւթուրք բանակցութիւնները՝ Աթէնքի պայմանագրութեան առթիւ առկախ մնացած խնդիրներու մասին:

Ինչպէս յայտնի է, Ժընեւի եւ Միլանի տեսակցութեանց ատեն առաջարկուած էր որ Յունաստան եւս ստորագրէ երրեակ համաձայնութիւնը, սակայն ատկէ առաջ անհրաժեշտ բանակցութիւնները պէտք է կատարուէին՝ հելլէնեւթուրք վէճերը լուծելու համար: Այն իրողութիւնը թէ Արլոթթա այս կէտին մասին տեղեկութիւն հարցուցած է, կը մեկնաբանուի իբրեւ քննութիւն մը թէ Յունաստան պատրա՞ստ է միանալու այդ դաշինքին:

Հակառակ երկուստեք ցոյց տրուած բարի կամեցողութեան, Էնկիւրիի մէջ հելլէնեւթուրք բանակցութիւնները չեն վերջացած, որովհետեւ վէճի առարկայ խնդիրները շատ ծանր են: Հաւանաբար այսօր վերջնական հրահանգներ ղրկուին Էնկիւրիի հելլէն պատուիրակ Փափայի:

Ֆրանսա չպիտի զիջի Ալզաս-Լորէնը

Վարչապետ Փուանքարէ Շաբաթ եւ Կիրակի օր քաղաքական երկու կարեւոր ճառեր խօսեցաւ, մէկը՝ Ալզասի կեդրոն Սթրազպուրկի, միւսը՝ Լորէնի կեդրոն Մէցի մէջ: Սթրազպուրկի մէջ համալսարանի բարեկամներուն առջեւ խօսելով, պատմեց թէ ի՛նչպէս Ֆրանքֆորթի դաշնագրով Ալզասը եւ Լորէնի մէկ մասը կցուեցան կայսերական Գերմանիոյ, հակառակ տեղւոյն երեսփոխաններու բողոքին եւ յիշեց իշխան Ալեքսանդր Հօէնլոհէի խօսքը թէ Ալզաս-Լորէնը այլեւս վէճի տարր մը չէ, այլ միութեան գիծ մը պէտք է ըլլայ եւրոպական երկու մեծ պետութեանց միջեւ: «Ո՛չ Ֆրանսայի մէջ, ոչ ալ անկէ դուրս մարդ չի մտածեր ո եւ է ձեւով խնդրոյ առարկայ դարձնել Ալզասի եւ Լորէնի վերջնական մուտքը ֆրանսական մեծ համայնքին մէջ: Վստահ եմ թէ ինչպէս երէկ, վաղն ալ Ալզասի սիրտը տեղ չպիտի փոխէ»:

Աւելի բուռն խօսեցաւ Մէցի մէջ՝ Ստորին Հռենոսի քաղաքապետներուն կողմէ սարքուած հացկերոյթէն վերջ.

— Ֆրանսա հաստատապէս վճռած է թոյլ չտալ երբեք որ Ալզասի կամ Լորէնի ամենափոքր մասնիկն իսկ իր ծնունդէն առնուի դարձեալ: Արդէն մեր դրացիները խոստացած են երբեք չփորձել զայն կրկին գրաւելու: Ֆրանսա թոյլ չպիտի տայ նաեւ որ ստեղծուի չէզոք կամ ինքնավար պետութիւն մը, որուն դիւրաբեկ եւ անկայուն կեանքը անխուսափելիօրէն նոր վէճեր պիտի ստեղծէ. Ալզաս-Լորէնը կազմող երեք նահանգները դէպի տնտեսական եւ ընկերային զարգացում իրենց ամէնէն ապահով ճամբան պիտի պիտի գտնեն՝ աւելի սերտիւ կապուելով Ֆրանսայի հետ: Ուստի անհրաժեշտ է սահուն կերպով ֆրանսերէն խօսիլ եւ բոլորին շահը կը պահանջէ որ դպրոցները հետզհետէ աւելի շատ սորվեցնեն մեր լեզուն նոր սերունդին:

Ալզաս-Լորէն անցեալ Կիրակի ինքնավարութեան կուսակից երեք երեսփոխաններ ընտրած ըլլալով, վարչապետին ճառը աւելի կարեւորութիւն կը ստանար: Ուշագրաւ է այն որ վարչապետ Փուանքարէ խոստացաւ ո եւ է միջամտութիւն չընել Ալզաս-Լորէնի կրօնական վարչաձեւին մէջ: Ալզասի կաթոլիկները միշտ կ'ապրէին այն սարսափին տակ, որ հակակղերական Ֆրանսացիները պիտի փակեն իրենց կրօնական դպրոցները ու վանքերը, ինչպէս ըրին Ֆրանսայի մէջ:

— Հանրապետութիւնը, ըսաւ, կը խոստանայ յարգել ազատագրուած նահանգներու աւանդութիւններն ու սովորոյթները, պահպանել անոնց կրթական եւ կրօնական վարչաձեւը, այն է՝ կրօնական եւ երկլեզուեան կրթութիւնն ու քոնքորտան, որքան ատեն որ կ'ուզեն:

«Շիքակօ Թրիպիւն» կը գրէ թէ վարչապետը իր այս ճառով տեսակ մը ինքնավարութիւն խոստացաւ Ալզաս-Լորէնի, գոնէ հասկցուց թէ կեդրոնացումը, որմէ կը վախնային Ալզասցիները, չպիտի տարածուի այդ երկու նահանգներուն: «Կարգ մը շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ այսպէս ըրաւ միայն անոր համար որ վերջին ընտրութիւնները լուրջ սպառնալիք մը կը պարունակէին: Կառավարութիւնը մտադիր է Վատիկանի իր դեսպանին միջոցաւ Պապին միջամտութիւնը խնդրել Ալզասի ինքնավարական կրօնաւորներուն մօտ», կ'աւելցնէ Փարիզի ամերիկեան թերթը:

Սուրիոյ հայ երեսփոխանները

Լիբանանի եւ Սուրիոյ Սահմանադիր ժողովի ընտրութիւններուն մէջ, Անտիոքի երեսփոխան ընտրուած է Պ. Մովսէս Տէր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԴԱԴԱՐ ԿԻՐՔԵՐՈՒ

Ոչ, հայ կեանքի այլանդակութիւններուն առջեւ եթէ քարերը լեզու չեն ելեր, մեր պզտիկները կը բարբառին սակայն: Անիմաստ գզուըտուքներու, սնամէջ բանավէճերու առջեւ մեր թիզուկէս յաճերը, հոս մեր մենաստանին մէջ, կը նետեն հեգնանքով.

— «Լիոնի Հայե՛ր... Լիոնի Հայե՛ր...»

Ու եթէ անոնք քիչ մը աւելի ճանչնային հեռուն ու մօտը, ծովէն անդին, ծովէն ասդին անցած դարձածները, ո՛րքան իրաւամբ պիտի ճչային.

— «Ա՜հ, Աթէնքի Հայեր... Գահիրէի Հայեր... աշխարհի Հայեր...»:

Ի՛նչ է, վերջապէս, սա փոթորիկը գաւաթ մը ջուրի մէջ. սա աթոռի եւ դիրքի քաշքշուքները փակ դուռներու առջեւ, հասարակաց մայթերու վրայ. «իմ»ի եւ «քու»ի խնդիրները, երբ ամէն ինչ կորսնցուցած ենք եւ ոչինչ ունինք բաժնելիք:

Ու կը սպասէի որ «Յառաջ»ի կոչը, այնքան հարազատ եւ սրտառուչ աղաղակը,— «Եղբայրական դադար կիրքերու»— ծայն տար ամէն կողմ...

Ու կը սպասէի որ հայ մամուլը այդ կոչը նշանախօսք մը դարձնէր եւ բոլո՛րը, կուսակցութիւններէն մինչեւ անհատները, վարիչներէն մինչեւ հետեւորդները սկզբունք դարձնէին զայն:

Ու կարգախօսը թռէր, թառէր գրիչէ գրիչ, բերանէ բերան, սրտէ սիրտ, ուր որ Հայ մը կ'ապրի, կը գործէ:

Այո՛, «Եղբայրական դադար կիրքերու»:

Մանաւանդ աւելին.

— «Դադա՛ր կիրքերու»:

ՓԱՅԼԱԿ

ՁՄՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՁՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Թ. Ցանկ

	Ֆր.
Փոքրիկն Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան	50.—
Mme Marcelle Piatout	10.—
Գ. Ալէաթճեան	20.—
Զ. Ռուբինեան	5.—
Այրի Տիկին Ագապի Սմսարեան	20.—
Լա Սոնի մէջ հանգանակուած	150.—
Մ. Ր.	20.—
Փոքրիկն Սարօ Ս. Գարակէօզեան	20.—
Բ. Պ.	10.—
Գումար	305.—
Ը. ցանկին գումարը	2167.30
Ընդհ. գումար	2472.30

×

Յառաջի Խմբագրութեան,

Այսօր երբ դպրոցէն տուն եկանք, հայրիկը Յառաջի առաջին էջին վրայ կարդաց թէ Պուլկարիոյ մէջ երախաներ անօթի կը մեռնին եւ շատ մարդիկ խոտ կ'ուտեն: Շատ յուզուեցանք: Դպրոցին մէջ մրցանակ շահեր էինք եւ հայրիկը մեզի նուէր պիտի առնէր: Աղաչեցինք որ մեր գանձանակին դրամը, 50 ֆրանք, Յառաջին տայ, Ֆիլիպէի մեր քուրիկներուն եւ աղբարիկներուն ղրկուելու համար:

Քուրիկնե՛ր, մեզի հետեւեցէք:

Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան

×

... Խմբագիր,

«Յառաջ»ի 637 Թիւ խմբագրականը կարդալով, խոր յուզումի մատնուեցաւ Լա Սոնի հայութիւնը:

Իբրեւ եղբայրական պարտականութիւն, կը փութանք ձեզի ուղարկել հանգանակուած այս չնչին գումարը, 150 Ֆր.: Եւ կը յուսանք, որ ձեզի հասած կաթիլները, լիճ պիտի վերածուին:

Լա Սոն — Ա. Պալիկեան

Խմբ.— Մասնակցողներու ցանկը տեսնել Դ. էջ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Պարսից պետական տարին իր շրջանը լրացուց Մարտ 20ին, մտնելով 1307 թուականը։ Այս առթիւ կ'արժէ ակնարկ մը նետել մեր բարեկամ երկրի ընդհանուր վիճակին վրայ։

Քաղաքական ասպարէզին մէջ, 1306 թուականը նշանաւոր է պարսիկ դիւանագիտութեան ձեռք բերած շարք մը կարեւոր յաջողութիւններով հարեւան շահագրգռուած երկիրներու նկատմամբ։ 1927ի Յունուարի վերջերը ռուս-պարսկական յարաբերութիւնները կը բախէին իրարու։ Առեւտրականները Գիլանէն, Ատրպատականէն, Խորասանէն, Մազանդարանէն եւ ուրիշ վայրերէ հաւաքական հեռագիրներով կը բողոքէին Թէհրանի կառավարութեան՝ Խորհրդային Ռուսիոյ տնտեսական ճնշումներուն դէմ. որոշ տեղեր նոյնիսկ տեղի կ'ունենային ցոյցեր, շուկաները ի նշան բողոքի կը փակէին։ Սակայն Իրանի կեղծաւոր բարեկամը կը շարունակէր ոչ միայն իր սահմաններուն մէջ ապրող պարսիկ վաճառականները նեղել, հալածել, նոյնիսկ բանտարկել,— ինչպէս Բագուի մէջ — այլեւ Պարսկաստանի մէջ իր առեւտրական գործակալութիւններուն միջոցով տնտեսական այնպիսի քաղաքականութիւն կը վարէր, որ բազմաթիւ պարսիկ վաճառականներ, մանաւանդ Ռուսիոյ սահմանակից շրջանին մէջ կը սնանկանային։ Թերթերը կը բողոքէին այս քաղաքականութեան դէմ, հանրային կարծիքը կը վրդովուէր, իսկ առեւտրականները կը պահանջէին գործնական քայլեր առնել, այն է՝ բոյկոտի ենթարկել Պարսկաստանի մէջ սպառող ռուսական ապրանքները։ Այս դրութիւնը շարունակուեցաւ մինչեւ Հոկտեմբերի սկիզբները։ Մինչ այդ, երկու երկիրներու մէջ հինէն ի վեր գոյութիւն ունեցող առեւտրական բնականոն փոխ-յարաբերութեան անհրաժեշտութիւնը, աւելի ճիշդ կենսական պահանջը երկու կողմերուն համար, ստիպեցին պարսիկ կառավարութիւնը, որ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկէ Մոսկուա, համաձայնութեան լեզու գտնելու համար։ Ու այն միջոցին, երբ բողոքի հեռագիրները կը շարունակէին տեղալ Թէհրան, 1927 Մարտ 19ին Ռուսիա մեկնեցաւ արտաքին նախարարը Մոշավէր օլ Մամալիքը։ Ինչպէս յայտնի է, եօթն ամիս տեւող բանակցութիւններէ յետոյ կարելի եղաւ կնքել ռուս-պարսկական վերջին դաշնագիրը։ Անկէ յետոյ կարմիր հարեւանը դադրեցուց իր ոտնձգութիւնները եւ կարելի է ըսել, որ երկու երկիրներու փոխ-յարաբերութիւնները առ այժմ թշնամական չեն, մինչեւ դաշնագրի պայմանաժամը՝ երեք տարին լրանալը։

Երկրորդ շահագրգռուած հարեւանը՝ Անգլիան միշտ աշխատած է սիրաշահիլ այս երկրի ղեկավարները. իր յարաբերութիւնները մասնաւորաբար Ներկայ Թագաւորի գահ բարձրանալու առաջին օրէն եղած են բարեկամական եւ անկեղծ, եթէ կարելի է անկեղծութիւն գտնել դիւանագիտական յարաբերութիւններու մէջ։ 1926ի Մարտի վերջերը փոքրիկ անախորժութիւններ սկսան անգլեւ-պարսիկ փոխյարաբերութեանց մէջ՝ ափիոնի մշակութեան եւ արտածումի ծանօթ խնդրին առթիւ։ Սակայն վէճը շուտով հարթուեցաւ, շնորհիւ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ ղրկուած մասնաւոր պատուիրակութեան քննութեանց։

Պարսիկ կառավարութիւնը սակայն ապահովելով Ռուսիոյ բարեկամութիւնը, փորձեց Անգլիոյ կողմէ իր վզին փաթթուած շղթայի գոնէ քանի մը ծանր օղակները փշրել։ Ու սկսաւ մաքսային օրէնքներէն, առաջարկելով վերջնապէս լուծել տարակարծութիւնները։ Անգլիան, որ երբեք տրամադիր չէ հեշտութեամբ զիջելու տարիներ առաջ ձեռք բերած իր առանձնաշնորհումները, 1927ի Նոյեմբերի վերջերը Պարսկաստանին ներկայացուց վերջնագիր մը՝ հետեւեալ պահանջներով՝

1. Վճարել Անգլիոյ պահանջները, տոկոսներով միասին.

2. Թոյլ տալ Պարսից ծոցի եզերքի պարսկական քաղաքներուն հետ օդային հաղորդակցութիւն հաստատել.

3. Ճանչնալ պաշտօնապէս Իրաքի կառավարութիւնը.

4. Կարգադրել Շէյխ Խազալի գործը.

5. Անգլիական դրամատան եւ պարսկահպատակի մը միջեւ եղած հաշիւներու տարբերութիւնը կարգադրել։

Անշուշտ Պարսկաստանը դրամական իր ներկայ վիճակով չպիտի կրնար վճարել իր պարտքը, մանաւանդ որ այդ պարտքի խոշոր մասը պաշտօնապէս չէ ընդունած, պատճառաբանելով որ պատերազմի ընթացքին պարսկական հողի վրայ Անգլիոյ կողմէ կատարուած զինուորական ծախքերը իրեն չեն վերաբերիր։ Իրաքի կառավարութիւնը ճանչնալէ առաջ՝ Պաղտատ ղրկեց Հասան Ալի խան Հէտայաթը, որպէսզի ուսումնասիրէ հարցը։ Շէյխ Խազալը՝ Պարսկահպատակ, տարիներ շարունակ կը վայելէր Անգլիոյ հովանաւորութիւնը, այժմ Թէհրանի մէջ հսկողութեան տակ ըլլալով, պարսիկ կառավարութիւնը իրաւացիօրէն անտեղի կը գտնէր Անգլիոյ պաշտպանութիւնը Շէյխի նկատմամբ։

Մէկ խօսքով, անգլիական վերջնագրին տրուեցաւ եթէ ոչ խուսափողական, գոնէ ոչ բաւարար պատասխան։ Կարգադրուեցաւ միայն օդային հաղորդակցութեան խնդիրը։ սակայն թէ ի՛նչ ձեւով, մինչեւ այժմ գաղտնի կը պահուի հանրային կարծիքին առջեւ։ Շատ հաւանական է որ այս խնդրին մէջ պարսիկ կառավարութիւնը զիջումներ ըրած ըլլայ՝ վերջնագրով խօսող անկեղծ եւ բարեկամ հարեւանին։

Դեկտեմբեր 28ին Պարսիկ կառավարութիւնը ճիշդ անգլիական ձեւով բողոքեց Ազգերու Դաշնակցութեան՝ Անգլիոյ կողմէ ոտնահարուած իր իրաւունքներուն համար, ակնարկելով 1927 Մայիս 25ին Անգլիոյ եւ Հիճազի միջեւ կնքուած դաշնագրին, որով հարուած կը տրուէր Պարսկաստանի ամբողջութեան պահպանման սկզբունքին։ Ոչ մէկ կասկած, որ Ռուսիան այս խնդրին մէջ հրձիգի դեր կը կատարէր, այլապէս ռուս պաշտօնական կարեւոր թերթերը այնքան նպաստաւոր յօդուածներ չէին գրեր, ապացուցանելու համար թէ Պահրէյնի վիճելի կղզիներու խնդրին մէջ, իրաւացին Պարսկաստանն է, իսկ Անգլիոյ պնդումները միանգամայն ապօրինի են։

Այս եւ քափիթիւլասիոնի ջնջման հարցի շուրջ շարունակ վերջնագրեր կը փոխանակուին երկու կառավարութեանց միջեւ, լուծումը կը մնայ ժառանգութիւն 1307 տարուան։

Աւելի քան սուր են Իրաքի և Պարսկաստանի փոխյարաբերութիւնները։ Իրաքի կառավարութիւնը իր երկրին մէջ ապրող Պարսկահպատակներուն կ'արգիլէ օգտուիլ քափիթիւլասիոնի իրաւունքներէն, Պարսկահպատակները պիտի դատուին տեղական եւ ոչ-անգլիացի դատաւորներէն կազմուած խառն դատարաններու առջեւ։ Անկէ զատ, 1927ի Յունիսին Իրաքի խորհրդարանը քուէարկեց օրէնք մը որուն համաձայն Իրաքի պարսկահպատակները իրաւունք չունէին անշարժ գոյքեր գնել, ծախել կամ գրաւ դնել։ Այս երկու արգելքներուն հետեւանքով որոշ խստութիւններ սկսան Իրաք բնակող հազարաւոր Պարսիկներու դէմ, բողոքներ հասան, խորհրդարանն ու կառավարութիւնը իրար անցան։ Իբրեւ հակահարուած, 1927 Մարտ 25ին պարսիկ կառավարութիւնը պարսկահպատակներուն Միջագետք մուտքը արգիլեց եւ այն օրէն ի վեր ոչ ոքի անցագիր կը տրուի այդ երկիրը երթալու։ Իսկ խորհրդարանը Սեպտեմբեր 11ին քուէարկեց օրէնք մը, որով ուխտաւորներու Իրաք երթեւեկն ալ կ'արգիլուի։ Այս արգելքը դրամական խոշոր եկամուտէ մը կը զրկէր հակառակորդ երկիրը։ Քուէարկուեցաւ նաեւ 100,000 ղրան նպաստ ղրկել Իրաքի Պարսիկներուն։ Փետրուարի սկիզբները հալածանքներու պատճառաւ Պասրայէն մօտ երկու հազար Պարսիկներ Մուհամմէրա գաղթեցին։ Փետրուար 15ին կառավարութեան առաջարկով խորհրդարանը 200,000 ղրանի նպաստ քուէարկեց այս գաղթականներուն։ Այժմ Պարսկաստանը, հակառակ նոյնիսկ Անգլիոյ վերջնագրին, չուզեր պաշտօնապէս ճանչնալ Իրաքի կառավարութիւնը, իբրեւ հիմ ընդունելով դաշնակիցներու 1920ի խորհրդաժողովը, Ազգերու Դաշնակցութեան 1922 Հոկտեմբեր 10ի որոշումը եւ 1924 Մարտ 25ի համաձայնագիրը։

Դիւանագիտական այս կնճիռը մէկն է անգլեւ-պարսկական յարաբերութիւններու հանգոյցներէն, որ հեշտութեամբ պիտի հարթուէր, եթէ չըլլար ռուս-պարսկական պաշտօնական բարեկամութիւնը։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՐՕՇԱԿԻ ՇՈՒՐՋ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք դիտել կուտայ (20 Ապրիլ)·

— «Թերեւս ոչ մէկ բանի մէջ այնքա՛ն ցայտուն կերպով հրապարակ չի գար ռամկավարներու դաւաճանութիւնը հայ ազգային դատին, որքան անոնց անարգական վերաբերումին մէջ դէպի մեր ազգային դրօշակը։

Երբ Հայաստանի Հանրապետութիւնը կանգուն էր, անոնք, հակառակ իրենց բոլոր ծանօթ ոտնձգութիւններուն, ճանչցան մեր Հանրապետութեան եռագոյն դրօշակը, իբրեւ մեր ազգային դրօշակը։ Երբ Հայաստանի Հանրապետութիւնը տապալեցաւ քէմալականներու եւ բոլշեւիկներու անողոք հարուածներուն տակ, ռամկավարները ժամանակ մը, հոս ու հոն, դեռ շարունակեցին ճանչնալ զայն։ Բայց երբ տեսան, որ ատիկա հաճելի չէ Հայաստանի «կարմիր» բռնաւորներուն, անմիջապէս լքեցին մեր ազգային դրօշակը, ինչպէս լքած էին նաեւ մեր ազգային դատը՝ բոլշեւիկներու բարեկամութեան սիրոյն։

Այդ ընելով հանդերձ, ռամկավարները քաղաքացիական քաջութիւն ալ չունեցան ըսելու, թէ իրենց լքած եռագոյնի փոխարէն իրենք այժմ ազգային դրօշակ կը նկատեն բոլշեւիկներու կարմիր դրօշակը։

Կուսակցական հակառակութեան համար ազգային մեծագոյն սրբութիւնները (իսկ ատոնցմէ մէկն ալ անկասկած ազգային դրօշակն է) ոտնակոխ ընելը միայն վատերու, ստրուկներու եւ դաւաճաններու գործ է։

Ռամկավարները, Դաշնակցութեան դէմ ունեցած իրենց կոյր ատելութենէն մղուած, ոտնակոխ կ'ընեն մեր ազգային նուիրական խտէալները եւ այդ խտէալներու խորհրդանշանը՝ ազգային եռագոյն դրօշակը։

Հայ ժողովուրդը չի կրնար ռամկավարներու, ինչպէս եւ ոեւէ խմբակցութեան ներել նման անարգական վերաբերում մը դէպի իր սրբութիւնները։»

ԱՂԷՏԸ ՇԱՏ ԱՒԵԼԻ ԾԱՆՐ Է

ՇՐՋԱՆՆԵՐԷՆ ԱԼ 3—4000 ՀԱՅԵՐ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ՍՈՖԻԱ, 1 Մայիս

Ֆիլիպէի շարժը ընդհանրապէս թեթեւ ցնցումներով, բայց ստորերկրեայ որոտումներով կը շարունակուի՝ յուսահատութեան մատնելով անպատսպար ժողովուրդը, որ ահա 12 օր է հանգիստ սրտով քնանալու կարօտը կը քաշէ եւ զգուած է գէշ օդէն։

Ամէնն ալ ջղայնացած են եւ անձկութեամբ կը սպասեն երկրի հանդարտելուն, որպէսզի կարենան ամփոփուիլ եւ մտածել իրենց ընելիքի մասին, իսկ ընելիքնե՞ր... այնքան բազմաթիւ են եւ սեփական ուժերով անկարելի։

Հայ արկածեալներու թիւը

Ֆիլիպէի հայութիւնը կը հաշուուի 7—8000 հոգի, որոնց մեծ մասը մանր արհեստաւորներ եւ բանուորներ են։ Զափազանցութիւն բրած չենք ըլլար, եթէ ըսենք որ 4—5000 հոգի այսօր նպաստի կարօտ են։ Ճիշդ է կառավարութիւնը օրական 600 հաց կուտայ Հայերուն, բայց այդ չափը անբաւական է, որով շատեր կը զրկուին այդ նպաստէն եւ պէտք է ընդունիլ որ մինչեւ վերջը քանի մը շերտ ցամաք հացով կերակրուիլն ալ ունի իր անպատեհութիւնները։ Եւ արդէն փոքրահասակներու վրայ կ'երեւան անբաւարար սնունդի գէշ հետեւանքները։

Արտասահմանի ճայութեան օգնութիւնը

Առաջին առթիւ պէտք է ըլլայ տաք սնունդ մատակարարել ժողովուրդին, մասնաւորապէս մանուկներուն։

Առանց տաք սնունդի հոգեպէս եւ մարմնապէս տկարացած ժողովուրդը, մեծ զոհեր պիտի տայ սկիզբ առնող համաճարակներու, որոնք բնական ընկերներն են աղէտներու, երբ արկածեալները առողջապահական տարրական յարմարութիւններէ զրկուած ըլլալով, տրամադրելի որս կը դառնան մանրէներու։

Աւերի չափը Ֆիլիպէի մէջ

Ընդհանրապէս միլիոն լէվաներու կը հասնի։ Ճիշդ է որ հայաշատ գլխաւոր թաղը հիմնայատակ չկործանեցաւ, բայց եղան փլած տուներ եւ մնացած տուներու հարիւրին 90ը ճեղքուած եւ խարխլած են, այնպէս որ անբնակելի են։ Անոնցմէ մաս մը բնակելի դարձնելու համար անհրաժեշտ են այնպիսի գումարներ, որոնց մասին երազել անգամ չի կրնար Ֆիլիպէցի Հայը։

Ուրեմն շարժը դադրելէն յետոյ ալ ժողովուրդի մեծ մասը ստիպուած պիտի ըլլայ վրանաբնակ ապրիլ եւ ենթակայ ըլլալ ծանր զրկանքներու։

Ֆիլիպէի ճայ կրթական գործը վտանգուած

Ֆիլիպէի հայ երկսեռ վարժարանի պիւտճէի հարիւրին 90ը կը հոգացուէր ազգապատկան կալուածներու հասոյթներով։ Արդ, այդ կալուածներու ամենահասութաբեր կտորները փլած են, որով դպրոցի հասոյթներու աղբիւրը կտրուած է եւ եթէ աւոր վրայ աւելցնենք ժողովուրդի նիւթական ուժասպառութիւնը, այն եւս կը հասկցուին աղէտին ծանր հետեւանքները Ֆիլիպէի հայ կրթական գործին համար։ Ուրիշ դժբախտութիւն մըն ալ հայ դպրոցի շէնքին վնասուիլն է։ Ո՛չ մէկ հնարաւորութիւն կայ տեղական միջոցներով զայն վերանորոգելու, որով 600 երկսեռ աշակերտութիւն մը փողոցը պիտի մնայ։

Լաւ կ'ըլլար աղէտին առաջին թափը անցնելուն, արտաքին օգնութիւնը ըլլար նաեւ այդ ուղղութեամբ։ 100—150 անգլիականով կարելի է վերանորոգել դպրոցի շէնքը։

Կը տեսնուի որ աղէտը մեծ է ու բազմակողմանի Ֆիլիպէի հայութեան համար։ Ինչ որ ալ ըլլան դրսի աջակցութիւնները, անոնք այնքան չնչին են եղած վնասներու համեմատութեամբ, որ դժուար թէ կարենան Ֆիլիպէի հայ հոծ զանգուածը տեղին վրայ պահել։

Ուրիշ վնասուած վայրեր

Բացի Ֆիլիպէի հայութենէն, վնասուած են Պորիսովկրատի, Հարմանլըի, Խասքովոյի, Սթ. Զակորայի, Ն. Զակորայի, Փազարճըքի եւլն. Հայերը (մօտ 4—5000 անձ), որոնց մեծ մասը 1922ի գաղթականներ ըլլալով արդէն կէս-անօթի կեանք մը ունէին տիրող տնտեսական տագնապի եւ անգործութեան պատճառով։ Հիմա որ ամենօրեայ ցնցումներու պատճառաւ վրանաբնակ դարձած են եւ անբնակելի տուներ ունին, կ'անցընեն ծանր տագնապ մը՝ աննկատելի դրսի աշխարհէն, որովհետեւ ամբողջին ուշադրութիւնը դարձած է ամէնէն շատ վնասուած վայրերու վրայ, իսկ միւսները աննկատ կը մնան եւ ի տես ուրիշներու անսահման թշուառութեան, չեն համարձակիր օգնութեան կոչ ուղղել դրսի աշխարհին։

Առաջին անգամ ըլլալով, 18 ժամուան ընթացքին՝ երկրաշարժի ոչ մէկ ցնցում տեղի ունեցաւ արկածահար վայրերուն մէջ։

Վառնայի աղէտի լուրը որ տարածուած էր արտասահմանեան հեռաւոր գործակալութեան մը կողմէ, բարեբախտաբար սխալ էր, այլապէս վնասը անդարմանելի կ'ըլլար։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԹՐՔԱՑՆԵԼ ՈՉ-ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Վարշաւայէն Թղթակից մը, այս խորագրին տակ յօդուած մը հրատարակած է Ճիւմհուրիյէթի մէջ (28 Ապրիլ)։ Ըսելէ յետոյ թէ «Հայրենակի՛ց, Թուրքերէն խօսէ» ազդարարութիւնը չի բաւեր, եւ Թուրք երիտասարդութեան ուզածը այն չէ որ Գուզկունճուքի Հրեաները, Թաթավլայի Յոյները եւ կէտիք փաշայի Հայերը միայն Թուրքերէն խօսին, յօդուածագիրը դիտել կուտայ.

—Էականը՝ այդ տարրերը Թուրք տեսնելն է, աւելի ճիշդ՝ անոնց ազգային կեանքին մէջ մեծ յեղափոխութիւն մը կատարելը։

Միայն թէ, այդ յեղափոխութեան համար անհրաժեշտ ազդակները կա՞ն այդ տարրերուն համայնական կեանքին մէջ. եւ կամ Թուրք կեանքը ունի՞ այդ ազդակները։ Այսինքն. Հայերը, Յոյները, Հրեաները ցեղային գիտակցութիւն չունի՞ն, եւ կամ իրենց ազգութենէն զզուած են ու յօժարակամ ձուլուելու վրա՞յ են։ Թէ ոչ, հակառակ անոնց բոլոր պայքարներուն, Թուրք մշակոյթն ու քաղաքակրթութիւնը այնքան բարձր ուժ ունի, որ կրնայ զանոնք հալեցնել ու մարսել։ Առաջին հարցումներուն պատասխանը ժխտական է։ Հայերը մէկ դարէ ի վեր անդադար կ'աշխատին իրենց ազգային անկախութեան համար, եւ ատոր սիրոյն զոհեցին Թուրք դրացնութիւնը եւ Օսմանեան կայսրութիւնը, ուր քաղաքական եւ տնտեսական կատարեալ ազատութիւն ունէին։ Ճիշդ է որ ամբողջովին պարտուեցան այս խաղերուն մէջ, բայց դեռ չեն փոխած իրենց ընթացքը։ Այժմ Ռուսիոյ մէջ Հայաստան մը ունին, եւ կ'երազեն թէ Սեւ ծովէն Միջերկրական մեծ Հայաստանը պիտի կազմեն Ամերիկայի աջակցութեամբ։

Յոյները իրենք զիրենք Յունաստանի մէկ մասնիկը կը նկատեն։ Իսկ Եահուտիները քաղաքականապէս իսկ տիրապետող են աշխարհի մէկ հինգերորդ մասին մէջ։ (ՅԱՌ. Կ'ակնարկէ Ռուսիոյ)։ Տիրապետող են նաեւ աշխարհի ամէնէն հարուստ ու [illegible] երկրին մէջ։ Եւ այսօր կան հազարաւոր հրեայ մեծահարուստներ, որ կրնան կանխիկ գնել [illegible] քիոյ բոլոր երկաթուղիները, [illegible] լոր մասնաւոր եւ հանրային [illegible] քերը, արտերը, լեռները, գե[illegible] անտառները՝ եւ գործարաններ[illegible]։ Հազարաւոր հրեայ տուներ [illegible] որ ամբողջ Թուրքիոյ [illegible] պիւտճէէն աւելի հասոյթ [illegible] Գուզկունճուքի եահուտի [illegible] առջեւն ալ ճամբան բացուած [illegible] դէպի այս դիրքերը։ Արդ, հրեայ զանգուածը ինչո՞ւ խորտակէ [illegible] ապագան, եւ զայն փոխէ [illegible] հայրենակցութեան հետ [illegible] նեւին։

Գալով Թուրք մշակոյթին, ան այնչափ տկար է, որ [illegible] կրնար իր սեփական զաւակը [illegible] պանել, ուր մնաց ուրիշները [illegible] ադել։ Քրիստոնէացման յաճախ[illegible] կի դէպքերը, փոքր շահի մը [illegible] խարէն անգլիասէր, գերմանասէր ու ռուսասէր դարձող երիտասարդներն ու ծերերը ապացոյցներ [illegible] այս տկարութեան։ Ամէնէն [illegible] րեւ փաստը՝ թէ Թուրք մշակոյթ ուրիշներ գրաւելու ատակութեան [illegible] լուն չէ, Թուրքիա ապաստանած իսլամ Չէրքէզներուն կացութիւնն է։ Գրականութիւն, մշակոյթ [illegible] նին։ Մեծ եռանդով ու [illegible] Թուրքիա ապաստանեցան։ 50 [illegible] րիէ աւելի ժամանակ անցած [illegible] սակայն նորէն չթրքացան. ընդհակառակն կորսնցուցին սէրը Թուրք[illegible] թեան հանդէպ։

Կը նշանակէ թէ, Թուրք մշակոյթը ի վիճակի չէ ուրիշները [illegible] րելու եւ ձուլելու։ Ճիշդ չէ նաեւ մօտիկ ապագայի մը մէջ սպասել ասոր։ Եթէ այս է իրականութիւնը ազգային ի՞նչ շահ պիտի ապահովուի «Հայրենակի՛ց, Թուրքերէն խօսէ» շարժումէն։

Քանի անոնք հոգիով հայ, յոյն եւ եահուտի են, Թուրքերէն խօսիլը մեզի համար նպաստաւոր չէ, այլ վնասակար։ Անոնց Թուրքերէն գիտնալը զէնք մը պիտի [illegible] լայ մեզի դէմ, ինչպէս է ներկայիս։ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ սահմանին վրայ գտնուող սովետական հաստատութեանց պաշտօնեաներուն մեծ մասը կը բաղկանայ [illegible] քագէտ Հայերէ։ Թուրքեւ[illegible] առեւտրական ոեւէ վէճ չկայ [illegible] Հայերու պատճառաւ մեր [illegible] լուծուած չըլլայ։

Այս խնդրին մէջ, մենք [illegible] ուած ենք դիմել այն [illegible] ճամբաներուն, զոր բռնած են [illegible] րիշ ազգեր, փոքրամասնութեանց հանդէպ։ Ամէնէն քաղաքակրթ[illegible] եալ, եւ թէ ամէնէն դիւրին [illegible] րինաւոր ճամբան՝ փոքրամասնութեանց տղոց՝ մեծամասնութեան լեզուն սորվեցնելն է, Թուրք [illegible] կոյթին բարձրութիւնը անոնց [illegible] շնչելը։

Իսկ ասիկա այն խնդիր[illegible] րէն չէ որ կը լուծուին [illegible] կանչելով, կամ շոգենաւին [illegible] սոր անոր ձեռքէն թերթ [illegible]։ Ասիկա զուտ դաստիարակ[illegible] բարոյական խնդիր մըն է։

Ալզաս Լորէնի մէջ գեր[illegible] առաջին կիսուն ֆրանսացիներու [illegible] մէ գերմաններու, երկրորդ [illegible] մէջ գերմաններու կողմէ ֆր[illegible] սացիներու նկատմամբ [illegible] դրուած մշակութային մեթ[illegible] ըը ծանօթ են։ Ռուսերու [illegible] քանի մը դարէ ի վեր հի[illegible] Թուրքերու մասին գործադ[illegible] ազգային եւ կրօնական դր[illegible] ներն ալ անծանօթ չեն։

Եթէ ասիկա Թուրք [illegible] քականութիւնը ըմբռնած է, [illegible] ւունք ունի անշուշտ ինքզինք [illegible] պաշտպանելու ընդդէմ [illegible] բաժանութեան կողմէ գալիք [illegible] սին եւ ասիկա պէտք է ըլլայ [illegible] քին սահմանին մէջ եւ քաղա[illegible] կրթական միջոցներով։

ՔՕԼՄԱՌԻ ԴԱՏԸ

Մեր նախորդ թիւով, Ալզասի անջատողական շարժումին մասին տուեր էինք ամփոփ տեղեկութիւններ եւ անոր ղեկավարներուն դէմ բացուած դատին Ա. նիստին նկարագրութիւնը։

Ամբաստանեալներուն բոլորն ալ խոստովանելով մէկտեղ իրենց մասնակցութիւնը ինքնավար շարժումին, կը պնդեն ֆրանսայի հանդէպ իրենց հաւատարմական եւ համակրական զգացումներուն վրայ. բայց կը մերժեն յայտնել թէ ուրկէ՞ կը գտնէին մեծաքանակ գումարները որոնք կը ծախսէին եռանդուն գործունէութեամբ մը։

Ցոքթ. Ռիքլինէն յետոյ, հարցաքննութեան կարգը կու գայ Փօլ Շալի։ Դատավարութիւնը կը բացուի փոքր միջադէպով մը։ Ամբաստանեալներուն փաստաբաններէն Ընոքէ պէրթօն կը յայտնէ թէ ստացած է պաշտօնագիր մը որով իրեն 48 ժամ միջոց կը տրուի հրաժարելու անջատականներու պաշտպանութենէն, եւ կը պահանջէ որ կառավարութիւնը ապահովէ իր անձը։

Ընդհ. դատախազին հաւաստիքներէն յետոյ, դատավարութիւնը կը շարունակուի։

Փօլ Շալ արդէն մէկ քանի դատապարտութիւններ կրած է, իր հրատարակած կարգ մը պոռնկագրական թերթերուն պատճառով։ Անջատողական շարժումին կարեւոր ուժերէն մէկը եղած է։ Իբր փոխ-նախագահ կուսակցութեան, կազմած ու զարգացուցած է անոր ծրագիրը եւ ամէն ջանք թափած է կուսակիցներուն միջեւ ստեղծելու համար միացեալ ճակատ մը։ Ինքն էր որ կազմակերպած է կուսակցութեան մարտական ուժերը եւ ստանձնած անոնց ղեկավարութիւնը։

Հարցաքննութեան ընթացքին Փօլ Շալ կը ջանայ մեղմացնել իր վրայ ծանրացող ամբաստանութիւնը։

— Պերլինի գեղարուեստից վարժարանէն արտաքսուեցայ, իմ ֆրանսասէր հակումներուս համար։ Յետոյ, եթէ հետաքրքրուեցայ «Ցուքունֆթ»ի (կուսակցութեան թերթը) հրատարակումով, պատճառը այն էր որ չկար թերթ մը որ զբաղէր երկրին շահերով եւ մեր նահանգներուն ինքնավարութեամբ։ Անոր հրատարակութեան ծախքերը ապահոված էին։ Կասկածելի աղբիւրներէ դրամ՝ չենք առած։ Ականաւոր մարդեր օգնած են մեզի։

— Կրնա՞ք անոնց անունները տալ, կը հարցնէ նախագահը։

— Թոյլ տուէք որ այդ մասին բան չյայտնեմ։

Ամբաստանեալը յետոյ երկարօրէն կանգ կ'առնէ «Ցուքունֆթ»ի քաղաքականութեան վրայ, զինադադարէն ասդին։ Հատուածներ կը յիշէ անոր խմբագրականներէն, ինչպէս՝ «Ալզասը պիտի կրնայ ինքզինքը պաշտպանել։ Ալզաս-Լօրէնի հարցը ֆրանսական ներքին հարց մըն է։ Ալզասի պահանջները պէտք է գոհացում գտնեն ֆրանսական շրջանակի մէջ։ Երբե՛ք անջատում»։

Պատասխանելով նախագահին հարցումին թէ՝ «ինչո՞ւ իրեն ուղղուած նամակները՝ իբր ստորագրութիւն կը կրէին սկզբնատառ մը եւ թիւ մը, Շալ կը յայտնէ.

— Նշմարեր էի որ մեր նամակները յաճախ կը բացուէին, փոխագրութեան ընթացքին։ Ընդդատապահութեան առաջքը առնելու համար այդ միջոցին դիմել ստիպուեցանք։ Գերմանիոյ հետ միայն առեւտրական թղթակցութիւններ ունէի։

Բայց գերմանիայէն իրեն ուղղուած եւ ոստիկանութեան կողմէ բռնուած նամակներ կան, որոնց մէջ խօսք կ'ըլլայ «պայքարի հիմնադրամ»ի եւ «Մօտաւոր յաղթանակ»ի.

— Այդ թղթակցութիւնները կը պատկանին, կը պատասխանէ Շալ, Ալզասցիի մը, որ պատէնպատէն կը բնակի։

Բայց այն պարագան որ պատէն-պատէն կեդրոններէն մէկն է գերման լրտեսութեան, արդէն կը բաւէ կասկած ներշնչելու։

Շալի հարցաքննութիւնը դեռ չէ վերջացած։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ
ԿԻՆ, ԶԷՆՔ ԵՒ ՊԱՊ

Քանի մը շաբաթ առաջ, մարզանքի համար զէնքեր բաժնուած էին այն աղջիկներուն, որոնք 15—20 տարու, կը պատկանին կանանց «Պալիլլա» ընկերութեան (ազգային սանուհիներ)։ Զէնքերու բաշխումէն յետոյ, աղջիկները կատարած են հրաձգութեան եւ նշանառութեան փորձեր։ Այս ընկերութեան պատկանող 3000 կիներ ու աղջիկներ, կը պատրաստուին մասնակցելու մարզահանդէսին, որ Յունիսի 4էն 6ը, տեղի պիտի ունենայ Հռոմի մէջ, Մուսոլինիի հովանաւորութեամբ։ Այս հանդէսը, որուն մաս մը կիներ անշուշտ պիտի մասնակցին իրենց զէնքերով. պիտի կրէ իգական ուժի եւ ըմբշականութեան քան թէ մարզական ցոյցի մը նկարագիրը։

Մարզահանդէսին կանոնագրին նախաբանին մէջ, ֆաշիստական կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը կը գրէ.— Կրնայ ըլլալ որ բողոքեն կամ տրտնջան։ Ֆաշիստ ժանկամարդուհիները պիտի պատասխանեն, իրենց զէնքերը բարձրացնելով Իտալիոյ երկինքին»։

Այս առթիւ, իտալական թերթ մը կը հրատարակէ Պապին մէկ նամակը՝ ուղղուած կարտինալի մը. Պապը կը ցաւի քրիստոնէութեան կեդրոնին՝ Հռոմի մէջ կատարուելիք կիներու այս ըմբշական ցոյցերուն վրայ, սակայն ան կը ճշդէ թէ չարգիլեր «ինչ որ կրնայ մարմինին՝ հոգիի այս հրանալի գործիքին տալ շնորհ, ճկունութիւն, առողջութիւն եւ բարի ու ճշմարիտ ուժ մը» բայց կը պնդէ թէ՝ պէտք չէ քրիստոնէական պարկեշտութեան սահմանները անցնիլ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՐԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս միութիւնը կազմուեցաւ 1927ի ամառը, համաձայնութեամբ քանի մը խանդավառ եւ գրասէր երիտասարդներու։ Նպատակը շատ պարզ էր,— զարկ տալ թերուս երիտասարդներու զարգացման եւ յառաջդիմութեան։ Իր ծրագրած ուղղութեամբ շարունակուեցաւ գրեթէ երկու ամիս, բայց վերջերը կարգ մը պատճառներով, երեսի վրայ ձգուեցաւ մինչեւ 1928ի Մարտի վերջերը։

Սկիզբները՝ Միութիւնը ունեցաւ անզամական ժողով մը, կրկին համաձայնութեամբ կարգ մը գիտակից երիտասարդներու եւ որոշեց կարելի եղածին չափ ջանք չխնայել Միութիւնը վերակենդանացնելու համար։

Այս որոշումը տրուելէ անմիջապէս վերջ, առաջին առթիւ սարքեց իր գրական երեկոն։ Ներկայ էր անդամներու եւ համակիրներու կոկիկ բազմութիւն մը։

Դրական նախաւորձ կատարել յանձն առած էր Պ. Յ. Մարգարեան, որ կը պատկերացնէր գիրն ու գրականութիւնը։

Երկրորդ ժողովին երիտասարդ մը կարդաց իր գրութիւնը եւ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Այս առթիւ փափաք յայտնուեցաւ որ յաճախ սարքուին գրական եւ դասախօսական ժողովներ, ուր պիտի մարզուին գրասէր երիտասարդները։

Մխիթար

ՄԱԼԱԹԻԱՑԻՆԵՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— 5—6 ամիսէ ի վեր Լիոնի մէջ ալ կազմուած է Մալաթիոյ Կրթ. ընկերութեան մասնաճիւղ մը. բոլոր լիոնաբնակ Մալաթիացիներուն թիւն է մօտ հարիւր անձ, որոնք հայրենասիրական եռանդով համախմբուած են ընկերութեան շուրջ։ Բոլոր հայ-բնակիչները համերաշխօրէն կ'աշխատին Միութիւնը զարգացնելու։ Ապրիլ 21ին ներկայացում մըն ալ տուին, որուն ներկայ էր 400 հոգի։ Այս առթիւ տեղեկութիւններ տրուեցան Միութեան գործունէութեան մասին։

Պակօ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Ժարտէն տը Վիլի նուագածուներու սրահին մէջ, որ ձրիաբար տրամադրուած էր քաղաքապետութեան կողմէն, տեղի ունեցաւ Համազգային Սգատօնը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին։ Իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Հ. Յ. Դ. Լանսէի Ենթակոմիտէն, Կրընոպլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Տիգրիս» խումբը, Ազգ. Միութիւնը եւ 150է աւելի հայրենակիցներ։

Նախագահ ընկեր Մ. Տէր Սարգիսեան «Մեր Հայրենիք»ով Սգահանդէսը բանալէ ետք, պատմականը ըրաւ 1915 Ապրիլ 11/24ի անանուն Եղեռնին՝ որուն զոհ գացին աւելի քան մէկ միլիոն հայ աշխատաւորութիւն։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Երուանդ Թէրզեան, ու հայ ժողովուրդի 2/3ին եւ հայ Մտքի ջահակիրներու կորուստին մեծութիւնը մատնանշելով, յորդորեց լրացնել անոնց ձգած գործը։

Երգերէ եւ արտասանութիւններէ յետոյ, ընկեր Մ. Տէր Սարգիսեան կրկին խօսք առնելով, հայ ազգը նմանցուց մոխիրներու տակէն յառնող փիւնիկին։ Այս առթիւ յիշեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Տիգրիս» խումբի կազմութիւնը. եւ յորդորեց որ ամէն հայ առանց տարիքի խտրութեան սատար հանդիսանայ անոր։ Քանի մը վայրկեանի մէջ խումբին թիւը արդէն 35ի հասած էր։

Ընկեր Ե. Թէրզեան խրախուսուած այս արձագանգէն, բեմ գալով պարզեց Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի գիրը, ու առաջարկեց հոն եւս մասնաճիւղ մը կազմել։ 29 տիկիններ եւ օրիորդներ արձանագրուեցան, որով այս գործն ալ յաջողեցաւ։

Միտէսա

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ԳԼԱՍԳՕՒ.— Ութբաժ առաջ, ժամը 4.50ին Ցեօնքէրքի բանտին առջեւ գլխատուեցաւ Լիւսիէն Պէյեէն, 26 տարու։ Մահուան դատապարտուած էր, իր մէկ ընկերը սպաննած ըլլալուն համար։ Առաւօտուն երբ կառավարական պաշտօնատարները զինքը արթնցուցին, աւանդական գաւաթ մը ռոմը խմելէ յետոյ, մերժեց թողութիւն առնել քահանայէն եւ պաղարիւնով կիյոթինին տակ դրաւ իր գլուխը։

ԽԵԴԴԱՄՈՒՀ.— Տիկին Լըմուան 78 տարու հարուստ պառաւ մը, կարագի վաճառական, կը բնակէր առանձին, շէնքի մը երկրորդ յարկին վրայ։ Դրացիները առտուն, զարմանքով նշմարեցին սանդուխ մը որ կոտրած պատուհանին կըրթնած, ցոյց կուտար թէ անօրինակ դէպք մը տեղի ունեցած է։ Ոստիկանական քննութիւնը հաստատեց թէ տիկին Լըմուան զոհ գացած է ոճիր մը։ Գողերը ներս մտած են գիշերանց՝ կոտրելով պատուհանը։ Պառաւը որ խուլ էր, չէ լսած անոնց աղմուկը, գողերը նախ խեղդած են պառաւը, յետոյ սկսած են խուզարկումի եւ տարած են ինչ որ գտած են արժէքաւոր։

ՄԷԿ ՉԵՌՔՈՎ 3 ՄԻԼԻՈՆ.— Ռուդոլֆ Խուրայեղովիչ հարուստ գոհարավաճառի մը զաւակը 26 տարու, հաստատուած էր փարիզ, 24, ռիւ Պիֆֆօ, ուր կը զբաղէր ադամանդի միջնորդութեամբ։ Օգտուելով վստահութենէն որ ներշնչած էր իր շրջանակի մարդոց քաշեց դրամատուններէն իր ամբողջ հարստութիւնը, նաեւ իր յաճախորդներուն աւանդները,— ու մեկնեցաւ..., հետը տանելով 3 միլիոն հարստութիւն մը։

Խուրայեղովիչ որուն բնակութեան հասցէն ոչ ո՛ք գիտէր, ճոխ կեանք մը կը վարէր, կը ծախսէր շռայլօրէն եւ իբր զուարթ բայց պատուաւոր երիտասարդ ծանօթ էր փարիզի բարձր դասուն։

Դեռ չէ ձերբակալուած։

ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Նախորդ առտու, Պ. Ժուպէր որ իր կնոջ եւ մօր հետ, մէկ տան մէջ կը բնակի, յանկարծ արթնցաւ եւ զգաց որ թանձր մուխ մը կը սպառնար զինքը խեղդել։

Անապարանքով ելաւ անկողինէն ձայն տուաւ իրեններուն եւ մէկ քանի դրացիներու օգնութեամբ, փութաց մարել հրդեհը, որ իր բնակարանին մէկ սենեակէն ծագում առած էր։

Բայց կրակը արագօրէն կը տարածուէր, հրշէջ խումբերը հազիւ կրցան երկու ժամուան յոգնութեամբ մարել կրակը։

Իսկ Պ. Ժուպէր որուն տունը ամբողջովին այրած է, կրակը մարելու աշխատած պահուն, այրուցքներ ստացած է եւ փոխադրուած է հիւանդանոց։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Տրակինեանէն Պ. Բիւզանդ Գամեան եռամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ տեղւոյն Հայ Յառաջդիմասէր Միութեան։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՆՈՐ ՎԷՃԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի վարչութեան վերջին ազդարարութեան առթիւ, ստացանք նոր պատասխան մը, բողոքող խումբին, «Տորք»ի վարիչին ստորագրութեամբ։

Քանի մը կէտեր միայն հրատարակութեան տալով, կը յայտարարենք թէ մեզի համար փակուած է այս բանավէճը, որ երբեք բարենշան չէ մարզական շարժումի զարգացման համար.— ԽՄԲ.

«Ա.— Բաց նամակը ստորագրող բոլոր անդամները Հ. Մ. Ը. Մ.ի կանոնաւոր անդամ են մօտ 4 տարիէ իվեր եւ մասնակցած բոլոր ընդհ. ժողովներուն։ Բ. Այդ տղոց անունները արձանագրուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի մայր տոմարին վրայ։ Գ. Այդ տղաքը մեզ բոլորիս նման 1926ի վերջերը եկեղեցւոյ խորհրդարանը ստորագրած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամակցութեան թուղթը եւ ունին անդամատոմս, Դ. 4 տարի անընդհատ մասնակցած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին։ Ե. Ոչ ոք իրաւունք ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի մը կազմութեան ճակառակելու, կը բաւէ որ անդամները ըլլան 20էն աւելի։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կանոնագիրը բացորոշ է այս մասին։ «Տորք» մասնաճիւղի անդամներու ցանկը այսօր կ'անցնի 45ը, Հ. Մ. Ը. Մ.էն, Հ. Մ.էն եւ ֆրանսական խումբերէն եկած մարզիկներով։ Զ. Փարիզի վարչութիւնը իրաւունք չունի ո եւ է անդամ ոչ միայն արտաքսելու, այլ նոյնիսկ մէկ շաբաթ կախակայելու։ Կեդրոնական վարչութեան տրուած է այդ իրաւունքը։

«Տորք» վաւերացուած է արդէն փարիզի քաղաքապետութենէն, Ապրիլ 28ին, եւ դիմած ենք ֆրանս. մարզական դաշնակցութեանց, անոնց վաւերացումն ալ ստանալու համար։»

ՄՏԱՑԱՆՔ

DANS LA 6e PARTIE DU MONDE. Par Armen Ohanian. Ed. Bernard Grasset. 1928. Paris. Prix 12 francs. (ԱՇԽԱՐՀԻ 6ՐԴ ՄԱՍԻՆ ՄԷՋ. գրեց՝ Տիկին Արմէն Օհանեան։ Հրատ. B. Grasset. փարիզ։ 1928։ գին՝ 12 ֆրանք)։

ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՄԻՏՔԸ, (*Խ. Աբովեան, Ս. Նազարեան, Մ. Նալբանդեան, Ռ. Պատկանեան, Միքայէլ Հալլէկ*)։ Գրեց՝ Ն. Ֆրանգեան։ Մատենաշար «Ցուսաբեր» Թիւ 19։ գին՝ 1 տոլար։ Գաճիրէ. B. P. 868։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՇՈՒՐԱՀ. գրեց Գրիգոր Գ. Գուտուլեան։ 1928։ գին՝ 50 սէնդ։ Հասցէ՝ Collège Mesrobian, Pavlovo, Sofia (Bulgarie)։

ՀԵՐՈՎ.ԴԻԱՍ, կիւսթավ Ֆլօպէռի. Թարգմ.՝ Զ. Նէմցէ։ Պոլիս։ Մատենաշար «Հրազդան - Նոր դար»։ գին՝ 20 սէնդ։ Հասցէ՝ Copernik Mattéossian, Galata, Rue Billor 10.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

Ճաշի երթալու ատեն ամէնքը այս խնդրին շուրջ կը խօսէին։ Պաշտօնեայ մը կ'անցնէր իրենց քովէն. հատեր բարձրաձայն կ'ըսէին թէ Հէսսլինկ արդար եղած էր— ժառանգն ալ նոյնը կ'ըսէր, որովհետեւ անկէ էր։ Բալրիհ, զոր այսօր ամէնքը կը հարցափորձէին, ամբողջ օրը կը խորհէր այս բանին վրայ. որովհետեւ Հէսսլինկ արդար գտնուած էր եւ խնդիր չէր պատկեր ատոր։ Միայն երեկոյին էր որ, իր պատուհանին առջեւ, կրցաւ բացատրութիւն մը գտնել։ Տիկին Փօլսթըրի սիրաբանութիւններէն անկասկած բան մը իմացած էր Հէսսլինկ եւ իր շահուն համար անհրաժեշտ էր որ կարգը կանոնը պահպանուէր. այս պատճառով կ'ուզէր աւելի խստօրէն արդար ըլլալ... եւ այսպէս հարուստները աւելի կը հարստանային կարծեցեալ առաքինութեամբ։ Այս է իրականութիւնը, կը խորհէր Բալրիհ առտուն նորէն, որովհետեւ Կիրակի էր այն օրը։ Բայց ահա վերը, հեռուն սկսաւ արդէն աղօթասացութիւնը իր քրոջ Մալլիին եւ հազիւ վերջացած՝ մեծ կուրտուք մը։

Այս անգամ ան կը լսէր նաեւ Լէնին, իր կրտսեր քոյրը, որ պոռչտուքին կը մասնակցէր անոր համար ալ իսկոյն վեր գնաց նայելու։ Մէջտեղը լեցուն աման մը աղտոտութիւն կար։ Մալլի կ'ուզէր Դինքը յանցանքի մէջ բռնած ըլլալ Լէնիի հետ, տախտակէ պատին ետին, եւ իր խոշոր փորով, որմէ երեք տղաք բռնուած էին, կեցած կը պոռար ամուսնին թէ, ինքզինքը թող բան մը չկարծէ, թէ ինք Լէնիի միակ սիրահարը չէ. մինչ Լէնի կը յանդիմանէր եւ Դինքլ նեղը մնացած՝ ծիծաղելի դէմքեր կ'առնէր։

«Ամչցիր», ըսաւ Բալրիհ իր ամուսնացած քրոջ, «շատ լաւ գիտեմ որ ատիկա նորէն քու շինած մէկ սուտդ է միայն» եւ Լէնիին ուսէն բռնած անդին քաշեց։ Որովհետեւ, թէեւ բան մը չէր գիտեր, բայց անկարելի էր որ ան ատանկ բան մը ըրած ըլլար։ Բալրիհ շատ կը սիրէր Լէնին։ Ան այնքան շատ կը սիրէր զայն քան Մալլին, որ գէշ բան մը կրցգար եւ խօսք մը իսկ ընել չէր ուզեր այլեւս։ Լէնի դեռ կրնար գեղեցիկ, թեթեւ եւ մաքուր ըլլալ, բայց Մալլի, խեղճը, չէր կրնար ըլլալ այդ։ «Եւ ես, երբ ամուսնանամ, ե՛ս ալ Դինքլին պէս պիտի ըլլամ»։ Մալլին առաջ չէր ստեր։ Հիմա ելլելէն վերջ աղօթած էր եւ անմիջապէս յետոյ պարապ խօսակցութիւն մը, որ ամբողջ տունը իրար անցուցած էր։ Անոնք ամէնքն ալ լաւ մարդիկ էին եւ իրենց աղքատութեան պատճառով այնպէս կը վարուէին որ իբր թէ չար մարդիկ ըլլային. մինչ հարուստները որ լաւ մարդիկ չէին, կարող էին նոյնիսկ արդարագործ ըլլալ...

Լա՛ւ. բայց ահա տիկին Փօլսթըրը մէջտեղ ելաւ եւ կը պնդէր թէ Դինքլները իր կաթը գողցած էին. նոր վէճ, նոր արցունք. եւ այդ յուզման պատճառով Մալլիին ցաւերը եկան։ Տիկին Փօլսթըր ճշմարիտ քրոջ մը պէս օգնեց անոր, հանուեցուց, անկողին դրաւ եւ խոստացաւ իր եղբօր՝ Դինքլին կերակուրը պատրաստել եւ երեք տղաքը հետը տարաւ։ Ինք զաւակ չունէր. ատոր համար ալ էր որ Փօլսթըրները կրնային երկու գեղեցիկ սենեակներ բնակիլ։ Մէկին մէջ կային թաւշապատ կարասիներ, սենեակի մեծ տերեւով բոյսեր եւ ձայնագիր մը (ֆոնոկրաֆ). անշուշտ քիչ մըն ալ Տիկինին բարեկամներէն նուէր կուգար, բայց ո՞վ այդքան բարակ. պիտի նայի... Դինքլ ա՛լ աւելի ուրախ էր որ ընտանեկան այդ դէպքը Կիրակի օր պատահեցաւ եւ Մալլի, նախատեսեր էր որ, աշխատութեան երկու օր միայն պիտի կորսնցնէր։ Կէսօրէն վերջ, երբ Բալրիհ նորէն հիւանդին վիճակը իմանալու եկած էր, յարգոյ հիւրեր եկան— Տիկին ընդհանուր տնօրէն Հէսսլինկ եւ իր ազգականուհին՝ Բուք։ Անոնք դրան մէջ կեցած մնացին այնպէս դէմք մը առած՝ ու. կարծես թէ պիտի խղդուէին։ Հաւանաբար այդ տեղի օդէն այնպէս կը նեղուէին իբր թէ վարժուած չըլլային անոր։ Վերջապէս նեղուած կ'երեւային, բայց սկսան Մալլիի վրայ գաւակցօրէն խօսիլ, ինչպէս հիւանդ գանարիկի մը։ Դայիակին հետ կը փսփսային եւ իրենց յօնքերը կը պռստէին։ Բալրիհ այնքան երկար եւ մանրակրկիտ զննեց Բուքը որ Տիկին Հէսսլինկ նկատելով կէս ձայնով մը «Էմմի՛» ըսաւ եւ անոր թեւը մտաւ։

Այն ատեն Բուք ձգեց որ պայուսակը գետին իյնայ եւ Բալրիհ մէկ ոստումով վերցուց զայն։ Եւ երբ իրեն երկարեց, Բուք առաջ ձեռքը ետ քաշեց. բայց վերջը ազգականուհիին այս կողմ նայած ատեն առաւ։ Մինչ այդ, Բալրիհ հոտոտեց զայն որովհետեւ մանիշակ կը բուրէր։ Բուք գեղեցիկ էր դեռ. դէմքը այնպէս էր ինչպէս մեր աղջիկներունը, մինչեւ իրենց քսաներորդ տարին։ Լէնի ալ ունէր ատանկ ոսկեղենիկ մազեր, բայց Բուքինը փոշոտած չէր։ Վերջապէս երբ պայուսակը առաւ, նոյնիսկ իրեն նայեցաւ եւ ժպտեցաւ քիչ մը ամչկոտ եւ այսպէս ըսած քաղցրիկ... իր թաւ յօնքերուն վրայ սակայն ժպիտը իսկոյն անհետացաւ, որմէ ետք Բալրիհ քաշուեցաւ Լէնիի տախտակամասին ետին։

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(4) (Շար.)

Գալուստեան (Լէյլանի), որ նախապէս ճէպէլը Մուսայի «միւտիր»ն էր, իսկ այժմ կը վարէ գաղթականներու տեղաւորման գործը: Իսկ Հալէպէն ընտրուած է Պ. Միհրան Բիւզանդեան (402 ձայնով): Համեմատականի մնացած է տոքթ. Լեւոն պէյ Փափազեան:

Գիւղացի-Ազգայնականներու համաժողովը

Պուքրէշէն կը հեռագրեն Մայիս 6 Թուականով.—

Գիւղացի - ազգայնական կուսակցութեան բոլոր պատուիրակները առանց միջադէպի Ալպա - Ժուլիա հասան, Ներկայ գտնուելու համար Գիւղացի - Ազգայնական կուսակցութեան համաժողովին: 200,000 հոգիի կը հասնէր կուսակցութեան անդամներուն թիւը: Քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը, որով կը պահանջեն անմիջական հրաժարումը վարչապետ Պրըթիանուի, յետոյ կ'առաջարկեն որ իշխանութեան գլուխը անցնի ազգայնի-գիւղացի կուսակցութիւնը, նախագահութեամբ Մանիուի:

Բանաձեւը խստիւ կը յարձակի ազատական կուսակցութեան եւ կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան դէմ, կ'ըսէ թէ ազգայնական - գիւղացիները վճռած են կռիւը շարունակել՝ մինչեւ որ փափաքուած արդիւնքը ձեռք բերեն: Ի վերջոյ կոչ կ'ընեն դաշնակից ժողովուրդներու եւ Ազգերու Դաշնակցութեան, որպէսզի նպաստաւոր լուծում մը տրուի Ռումանիան հետաքրքրող խնդիրներուն: Բանաձեւը կը վերջանայ՝ յայտնելով թէ կուսակցութեան անդամները վճռած են մինչեւ իրենց արեան վերջին կաթիլը պաշտպանել երկրին Ներկայ սահմանները, ու կ'աւելցնէ թէ ազգային միութիւնը անվիճելի է:

Նման հաւաքոյթներ տեղի ունեցան նաեւ Պուքրէշի, Քրայովայի, Քօրնուցիի, Եաշի եւ Պրայիլայի մէջ: Բոլորն ալ Ալպա-Ժուլիայի մէջ քուէարկուածին նման բանաձեւեր ընդունեցին:

Համաժողովը վերջացաւ առանց միջադէպի:

Շատ'ր այս ցոյցը կը նմանցնեն Նափոլիի մէջ Մուսոլինիի կազմակերպած Սեւ շապիկաւորներու համախմբումին, Հռոմի վրայ քալելէ առաջ: Պատուիրակներէն ոմանք 500 քիլոմեդր հեռուէն եկած էին, իրենց հետ բերելով պաշար:

⁂ Համաժողովէն վերջ, նախագահ Մանիու Պուքրէշ վերադարձաւ՝ խնամակալ ժողովէն ունկնդրութեան ընդունուելու եւ Ալպա - Ժուլիայի մէջ քուէարկուած բանաձեւը ներկայացնելու համար:

Պուքրէշի կառավարական շրջանակներուն մէջ կ'ըսեն թէ քաղաքական կացութիւնը չպիտի փոխուի:

Բոլոր պատուիրակներն ու բանւորական խմբակցութիւնները կարգապահութեամբ իրենց տեղերը մեկնեցան՝ կառավարութեան տրամադրած մասնաւոր կառախումբերով:

Իշխան Կարոլ պատրաստ է գահին՝ վրայ բազմելու, երբ ազգային-գիւղացիները ներկայ կառավարութիւնը տապալելով, իշխա ութիւնը ձեռք առնեն եւ հրաւիրեն զինքը:

⁂ Իշխանը Շաբաթ օր Լոնտոնի օդանաւային իշխանութիւններէն խնդրած էր երկու օդանաւ՝ Ռումանիա փոխադրելու համար 20,000 օրինակ կոչ՝ ուղղուած ռումէն ժողովուրդին: Սակայն մերժողական պատասխան ստացաւ: Լոնտոն տպուած այդ կոչերուն մէջ, իշխանը կ'ըսէ թէ՝ «Կը փափաքիմ ձեր կամքով վերադառնալ զաւակիս մօտ եւ գայն դարձնել արժանի յաջորդը թագաւորութեան:Կը յայտարարեմ թէ երկրէս մեկնեցայ հակառակ իմ կամքիս,դժբախտ պարագաներու ստիպման տակ:» Յետոյ շատ մը խոստումներ կ'ընէ (ազատ ընտրութիւն, մամուլի ազատութիւն, մենաշնորհներու ջնջում, գիւղացիներուն օգնութիւն եւլն.):

Իշխանին կողմէ գործակալ մը մեկնած է Հունգարիա, մաճառ կառավարութեան աջակցութիւնը ստանալու համար կարօլի գատին: Յաջողութեան պարագային, իշխանը կը խոստանայ ի նպաստ Հունգարիոյ վերաքննել Թրիանոնի դաշնագիրը:

Բոլշեւիկեան ծանուցագիր Լեհաստանի

Վարշաւայի խորհրդային դեսպանատան առեւտրական կցորդ Լիզարէֆի դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ, խորհրդային կառավարութիւնը Վարշաւայի դեսպան Բոգոմոլովի միջոցով Լեհաստանի արտաքին Նախարար Զալէսքիի յանձնեց ծանուցագիր մը, որով կը բողոքէ լեհ իշխանութեանց կրաւորական դիրքին դէմ՝ հանդէպ ռուս տարագիրներու ահաբեկչական կազմակերպութեանց:

Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ մահափորձը ուղղուած էր Բոգոմոլովի դէմ, սակայն սպանիչը սխալմամբ Լիզարէֆը դեսպանը կարծած էր: Անցած տարի խորհր ային դեսպանը արդէն նախարարին յայտնած էր թէ ահաբեկիչ Վոյցիշովսքի մասնակցած էր Վոյքոֆի սպանութեան: Նախարարը խնդիրը քննելէ վերջ հաղորդած էր թէ Վոյցիշովսքի մեղսակից չէր այդ սպանութեան:

Ծանուցագիրը կը շեշտէ թէ լեհ կառավարութիւնը ո եւ է միջոց ձեռք չէ առած՝ ահաբեկչական կազմակերպութիւնները լուծելու համար, հակառակ անոր որ խորհրդային լիազօր դեսպանը նախապէս տեղեկացուցած էր թէ մահափորձ մը կը պատրաստուի խորհրդային ներկայացուցիչներուն դէմ:

Վարշաւայի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց աւելի քան 20 ռուս տարագիրներ, որոնցմէ մէկը կին: Երկու սպիտակ ռուս կազմակերպութեանց կեդրոնները խուզարկուեցան: Ձերբակալուածներուն մէջն է ահաբեկիչին եղբայրը:

Դժոխային մեքենայ Սոֆիայի մէջ

Սոֆիայէն կը հեռագրեն թէ կիրակի օր դրամատան մը դրան տակ դրուած դժոխային մեքենայ մը պայթեցաւ, առանց վնասելու շէնքին: Պայթումի սաստկութեան տակ խորտակուեցան մօտակայ տուներու բոլոր ապակիները, մէջն ըլլալով Ռումանիոյ դեսպանատանը, որ դրամատան դիմացը կը գտնուի: Այս եղեռնափորձը պարզ ցոյց մը կը կարծուի: Քննութիւն բացուած է:

Նոր երկրաշարժ Անատօլուի մէջ

Պոլսէն կը հեռագրեն Մայիս 6 Թուականով.—

Երէկ իրիկուն սաստիկ երկրաշարժ պատահեցաւ Իզմիրի մէջ: Անատօլուի մէջ երկու գիւղեր քանդուեցան: Տրապիզոնի մէջ բազմաթիւ մարդեր վիրաւորուեցան: Վնասները շատ կարեւոր չեն:

Լ.Ա. ՍՕՆԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՑԱՆԿԸ

Փոքրիկ Ն. Թէրլեան 5 ֆր., Ս. Եղիազարեան 20, Անհատ մը 10, Ս. Աբրահամեան 10, Յ. Գուզուեան 5, Ա. Թաշճեան 20, Մ. Սուքիասեան 15, Տիկին մը 10, Գ. Ասլանեան 35, Ընկ. Պալիկեան 20, գումար 150 ֆր.:

(Տես Ա. էջ):

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այսօր Երեքշաբթի իրիկուն Ֆլորիայի մէջ ժամը 9—10 Անգլիոյ պատմութիւն (Նաթանեան:

10—11 Տնտեսականութիւն (Տէրպէտէրեան):

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Յարութիւն Ֆրէնկեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուտպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Պաքքայի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԻ ՄԱՍԻՆ

LA VÉRITÉ
Sur UN DRAME HISTORIQUE
La Catastrophe de SMYRNE

Հեղինակ՝ E. Dourmoussis

Դիմել՝ Յառաջի: Ֆրանսա՝ 10 ֆր., գաւառ 11, արտասահման՝ կէս տոլար:

"ՌՈՍՏՈՄ" ԳՐԱԴԱՐԱՆԸ

«ՌՈՍՏՈՄ» գրադարանը ընթերցասէր հասարակութեան առջեւ բաց է հետեւեալ ժամերուն.

կիրակի օր ժամը 10.30էն 1, Գշ. օր ժամը 8.30էն 10, Եշ. օր ժամը 8.30էն 10, Շբ. 3էն 7:

Ամէն հայ անհատ կրնայ օգտուիլ գրադարանի գրքերէն վճարելով ամսական հինգ ֆր.:

Գիրքեր ստանալու համար դիմել վերեւ նշանակուած ժամերուն գրադարանապետներ Պ. Հայկ Մաճառեանի եւ Գէորգ Մելիտոնեանի, 131 Fbg. du Temple, Metro: Belleville.

ՄԱՅԻՍԻ ՎԵՐՋԸ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

Պ. ԶԱՐՈՅԵԱՆԻ

ՄԵՌՆՈՂՆԵՐԸ
ԹԱՏՐՈՆ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐ

Գին՝ 12 ֆրանք, Ամերիկա՝ 75 սէնթ: Յիսուն օրինակ պիտի տպագրուի ճապոնական թուղթի վրայ, թուագրուած 1էն 50 եւ հեղինակին ստորագրութեամբ, հատը 50 ֆրանք:

Դիմել՝ B. ZAROYAN, 119, Rue de l'Evêché, Marseille

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՄԱՅԻՍ 1928

9 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 642

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ

Երէկ արդար հպարտութեան օր մըն էր «Յառաջ»ի համար։ Առտուն՝ տասը ֆրանք միայն կերեւար, շարժի հանգանակութեան գլուխը։

Կէս ժամ չանցած, իրարու ետեւէ տեղալ սկսան գումարներ, — փարիզէն եւ գաւառներէն։ Եւ կէս օրին արդէն ունէինք 2222 ֆրանք, ինչպէս կը տեսնէք հանգանակութեան ցանկէն։

Բայց գումարէն աւելի, տալու ձեւն է որ յուզումով կը լեցնէ մեր սիրտը։

Ահաւասիկ տողայ մը.

— «Նիւթական օգնութիւնը զոր կ'ընեմ թէպէտ շատ չնչին է, բայց իմ հանդէպ մեղադրանքները ջերքելու համար, կը յայտնեմ թէ ես 15 տարեկան, աղքատ ծնողքի մը զաւակն եմ։ Այս 15 ֆր.ն ալ շաբաթական ծախքերու կրճատումէն գոյացած է ամիսներու ընթացքին, նպատակ ունենալով զայն գործածել օգտակար բանի մը։ կարծեմ ասկէ աւելի օգտակար բան չկայ»։

Եւ կը խնդրէ որ անունն ալ սկզբնատառով նշանակենք։

Ահա ուրիշ մը.

— ... «Մարդ որքան ալ անզգայ ըլլայ, անկարելի է որ օգնութեան չհասնի այս բաները լսելով։ Կ'ուզէի օր առաջ ղրկել, բայց բանւոր ենք. այսօր քէնզէնս առնելով կը փութամ ղրկել իմ պզտիկ նուէրս, քանի ֆրանք»։

Իսկ ինչ որ կատարուած է երկու արուարձաններու, Առնուվիլ-լէ-կոնէսի (1057 ֆր.) եւ Սէվրանի մէջ (465 ֆր.), կամ Հայրենակցական համեստ Միութիւններու կողմէ, ինքնաբերաբար, նոյնքան սրտառուչ է։ Այդ երկու գիւղերն ալ, ինչպէս ուրիշներ, կը բաղկանան համեստ աշխատաւորներէ, որոնք երբեք ձեռնպահ մնալու սովորութիւն չունին։ Ամէն անգամ որ համազգային տագնապ մը ծագի, քով քովի կուգան եւ իրարու կը յիշեցնեն իրենց պարտականութիւնը։

Այսպէս եւ Հայրենակցական Միութիւնները, որոնք արդէն ժողովներ գումարել սկսած են, իրենց բաժինը փութացնելու համար։

Առաջին քայլը առաւ Տրապիզոնի Հայրենակցական Միութիւնը (Փարիզ), համեմատաբար բախտաւոր կազմակերպութիւն մը, որ 500 ֆրանք փութացուց։ Յետոյ, Խնուսի Հայրենակց. Միութիւնը (Մարսէյլ), որ քիչ գտնելով 200 ֆրանքի մասնակցութիւնը, կը բացատրէ այնքան սրտառուչ տողերով.

— «Թէեւ քիչ, բայց մեր ունեցածն է որ կուտանք, որովհետեւ միութեանս անդամները առանց բացառութեան գործարաններու մէջ աշխատողներէ կը բաղկանան, եւ խիստ սակաւաթիւ են։ Մեր կարօտեալներու բաժինն է որ կուտանք»։

Եւ այսպէս շարունակ։ կաթիլ-կաթիլ, բայց ինքնաբուխ, եւ սրտա՛նց։

×

Առաջին օրէն քսինք որ մեծ յաւակնութիւններ չունինք։

Հարուածը այնքան ծանր է որ, պետական իշխանութիւնները եւ միջազգային օրկաններն անգամ շուարման մատնուած են։

Անցեալ օր հրատարակեր էինք Մանուկներու Օգնութեան միջազգային Միութեան կոչը, այնքան սարսռազդեցիկ մանրամասնութիւններով։ Սոֆիայի մեր թղթակիցը տակաւին երէկ նոր փաստեր կը յիշէր, որոնք ամբողջ ողբերգութիւն մը կը կազմեն։ Միայն Ֆիլիպէի մէջ հազարաւորներ ցամաք հացի մը կարօտ կը քաշեն։ Մանուկները կը հիւանդանան սնունդի պակասէն։ Ֆիլիպէի 7—8000նոց գաղութէն զատ, վնասուած են Չարմանլըի, Խասքովոյի, Սթ. Զակորայի, Նովօ Զակորայի, Փազարճըքի եւլն. Հայերը, մօտ 4-5000 հոգի, որոնց մեծ մասը 1922ի գաղթականներն են, արդէն կէս անօթի՝ տիրող անգործութեան հետեւանքով։

Ամբողջ պատմութիւն մըն է, նաեւ, Երուանդ եպսկ.ի յայտարարութիւնը, որուն մէկ մասը միայն հրատարակած ենք այսօր.

— կառավարութիւնը առաջ 650, իսկ այժմ միայն 400 հայ ընտանիքներու հաց կուտայ. ուստի ամէն օր 5-600 հաց պիտի գտնենք ու բաժնենք։ Որոշած ենք ծրի սեղանատուն մը հաստատել եւ գոնէ շաբաթը 3-4 անգամ տաք կերակուր տալ մանուկներու։ Չքաւորներուն գոնէ շաբաթը 2-3 անգամ տաք կերակուր ապահովելու համար, անհրաժեշտ են խոշոր գումարներ, զորս դժբախտաբար չունինք։ կարծես թէ յոյս ալ չկայ...։

Ուրեմն, ինչ որ պիտի ղրկուի արտասահմանէն, «Յառաջ»ի կամ ուրիշներու միջոցաւ, ամէնէն առաջ պիտի ծառայէ իբրեւ հացագին՝ մեծերուն, եւ իբրեւ «պուտըմ կաթ»՝ փոքրերուն համար, որոնց համրանքը ոչ մէկուն ծանօթ է տակաւին։

Մեզի կը հաղորդեն թէ Բարեգործականը եւ փարիզի Տիկնանց Կարմիր Խաչն ալ օգնութեան կոչեր ուղղած են։ Բարի. Բայց չէ՞ որ այդ երկու Միութիւնները կրնային մէկ անգամէն խոշոր գումարներ փոխադրել, մինչդեռ Երուանդ եպսկ.ի ձեռքը հասեր է միայն 50,000 լէվա (10,000 ֆրանք), Բարեգործականի ղրկած 20,000էն, մնացածը անշուշտ բաժնուած ըլլալով պատ. Ճանճկլէտեանի հայեցողութեամբ։

Վերջին պահուն ստացանք նոր կազմակերպութեան մը, Մարսէյլի Եւրոպահայ կարմիր Խաչին կոչը, եղբայրական աջակցութեան մասին։

Գնահատելով այս բոլոր ձեռնարկները, աւելորդ անգամ մըն ալ կը շեշտենք.

— Որքան շուտ, այնքան լաւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԽԵԼՕՔ ԽՕՍՔԵՐ

Ճիւմհուրիյէթի վարչաւայի թղթակիցը, որ Թուրքերէնի ուսուցիչ է եղեր նոյն քաղաքի համալսարանին մէջ, շարունակելով իր խորհրդածութիւնները ոչ-Թուրքերուն Թրքախօսութիւն պարտադրելու ձեռնարկի մասին, կը նկատէ.

— «Գալով Թուրք մշակոյթը, գրականութիւնը, թատրոնը եւ երաժշտութիւնը ուրիշներուն սիրցնելու խնդրին, ասիկա աւելի ծանր գործ մըն է։ Որովհետեւ Հայը, Յոյնը եւ Եահուտին, բացի իրենց գրականութենէն, եւրոպականներուն ալ ծանօթ են։ Եւ Թուրք գրականութիւնն ու թատրոնը բաղդատելու համար ալ պատրաստ ասաղձներ կան։ Այս բաղդատութեան մէջ անժխտելիօրէն երեւան կուգայ այն իրականութիւնը թէ, Թուրք մշակոյթն ու գրականութիւնը, բաղդատութեան չդրուելու աստիճան վար են ֆրանսականէն, գերմանականէն, անգլիականէն եւ ռուսականէն։ Եւ այս բաղդատութեան արդիւնքը բնաւ փառք մը չապահովեր թրքութեան համար։ Հետեւաբար, Թուրք գրականութիւնը ի վիճակի չէ ոչ-Թուրքերը գրաւելու։

Գալով թատրոնին, բուն առումով թրքական թատրոն չկայ։ Հիմակուանը՝ ոչ ազգ. թատրոնի զարգացման շրջան է, ոչ ալ եւրոպական թատրոնի ցոլացումը թրքական կեանքին վրայ։ Ներկայացուած երկերը, եւրոպական հին թատերական պազարներէն հաւաքուած մէկ մէկ խաղեր են, — անգոյն, անկենդան, եւ ապազգային։ Թէ նիւթերը օտար են թրքական կեանքին, եւ թէ խաղացողները, իրենց խաղով եւ շարժուձեւերով։

Սպասել որ այս գրականութիւնն ու թատրոնը ծառայեն Հայերու, Յոյներու եւ Հրեաներու թրքացման, կը նշանակէ կաթ սպասել թոչունէն։

Ասոր համար, ներկայիս Թուրք երիտասարդին պարտականութիւնն է ո՛չ թէ ոչ-Թուրքերով զբաղիլ, այլ ուշադրութիւնը կեդրոնացնել ազգային ներքին կեանքին վրայ, եւ հետեւեալ նշանաբանով մօտենալ իր վարպետներուն, խմբագիրներուն եւ գրողներուն.

— Ազգակի՛ց, Թուրքերէն խօսէ, ազգակի՛ց, Թուրքերէն գրէ։»

ՄԻԱՅՆ 400 ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՑ ԿԸ ՏՐՈՒԻ ԻՍԿ ՄԻՒՍՆԵ՞ՐԸ

Ֆիլիպէի նպաստաբաշխ Մարմնին նախագահ Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեան հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.

— Աղէտին հետեւեալ օրն իսկ յանուն Թաղական խորհրդոյ, Եզիպտոսի, Քալիֆորնիոյ, Ամերիկայի առաջնորդութեանց, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Պ. Պ. Գ. Կիւլպէնկեանին եւ Գարակէօզեանին դիմում բրինք։ Մինչեւ հիմա միայն Բարեգործականէն 50,000 լէվա գանձեցինք։ Թէեւ Բարեգործականը 100 անգլիական ոսկի խոստացաւ, սակայն այդ գումարը դեռ չստացանք։ Ուրեմն ներկայիս մի միայն 50,000 լէվա ունինք։

Կառավարութիւնը թէեւ անցեալ շաբաթ 650 ընտանիքի հացի կտրօն տուաւ, սակայն այս շաբաթ 400ի իջեցուց։ Հաւանաբար շատ մը չքաւոր ընտանիքներ առանց հացի մնան, ուստի ամէն օր 500—600 հաց պիտի գնենք եւ անոնց պիտի բաժնենք։ Որոշած ենք նոյնպէս, ձրի սեղանատուն հաստատել եւ մօտ 70—80 պզտիկներ կերակրել, շաբաթը 3—4 անգամ տաք կերակուր տալով։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքերը կ'ընդունին լատին տառերը

Անատոլուի գործակալութիւնը Էնկիւրիէն կը հաղորդէ Մայիս 3 թուականով.—

Որոշուեցաւ լատինական տառերը ընդունիլ, եւ մօտերս գիտական մեծ Յանձնաժողով մը նիստի պիտի հրաւիրուի, նոր այբուբէնին հիմերը ճշդելու համար։

Նախ Թուրքերէն մեծ բառարան ը պիտի կազմուի։ Լատինական տառերու գործածութիւնը աստիճանաբար պիտի ընդհանրանայ, եւ 15 տարիէն պիտի ամբողջանայ։ Առաջին անգամ, Ազգ. Ժողովը օրէնքով մը պիտի ընդունի եւրոպական թուանշաններու գործածութիւնը։ Յետոյ, աստիճանաբար, թղթատարական եւ հեռագրական սպասարկութեանց մէջ պիտի գործածուին թուանշաններն ու լատինական գիրերը։ Ամէնէն վերջն ալ, Նախակրթարաններու մէջ լատինական գիրերով պիտի կատարուի դասաւանդումը։

Աֆղանիստանի թագաւորը Մոսկուայի մէջ

Բազմաթիւ ընդունելութիւններ կ'ըլլան ի պատիւ Աֆղանիստանի թագաւորին ու շքախումբին։ Գործավարները իրարու հետ մրցումի ելած են՝ պատուելու համար վեհափառ հիւրերը։ Բոլշեւիկները կարելին կ'ընեն զինուորական դաշինք մը կնքելու համար Աֆղանիստանի հետ. սակայն Ամանուլլահ թագաւորը պատասխանած է թէ պէտք է վերջացնէ Ռուսիոյ մէջ իր պտոյտը, այցելելով Լենինգրադ, Օտեսա, Բագու եւ Բաթում, ու վերադառնայ Քապուլ՝ որոշում մը տալէ առաջ։ «Պրաւդա» եւ ուրիշ թերթեր կը յուսան թէ Էմիրը պիտի աջակցի իրենց՝ Հնդկաստանի մէջ ապստամբութիւն մը պայթեցնելու համար։

Խորհրդ. կառավարութիւնը որոշած էր Մայիս 1ին կարմիր բանակին յանձնել «Մեր պատասխանը Չէմպըլէյնի» պիտակին տակ շինուած 49 օդանաւերը։ Այս արարողութիւնը յետաձգուեցաւ, որպէսզի կատարուի կիրակի օր, ի ներկայութեան Աֆղանիստանի թագաւորին։ Այս վերջինը մերժած ըլլալով Անգլիոյ հակառակ ցոյցի մը մասնակցիլ, այդ հանդիսութիւնը կրկին յետաձգուեցաւ։

Պատերազմական գործավար Վորոշիլօֆ յանուն Զինուորական Յեղափոխական Խորհուրդին, Ամանուլլահ թագաւորին նուիրեց սուր մը եւ դաշոյն մը, իսկ Սիւրէյա թագուհիին՝ հրացան մը։ Ընդունելութեան մը առթիւ կալինին ճառ մը խօսելով ըսաւ թէ աֆղան-խորհրդային բարեկամութիւնը հիմնուած է փոխադարձ շահերու եւ ուղղուած՝ հասարակաց թշնամիներու դէմ։ Ինը տարի առաջ երկուքն ալ կռուեցան և յաղթեցին։

Չիչէրին, որ շատ քիչ անգամ իր անունով կը գրէ, խորհրդային մամուլին մէջ հրատարակուած մասնաւոր յօդուածով մը կը բացատրէ Աֆղանիստանի ներկայ, անցեալ եւ ապագայ կարեւորութիւնը, զայն կը ներկայացնէ իբրեւ կեդրոնական հանգոյցը ասիական ճամբաներուն, մանաւանդ իբրեւ «Հնդկաստանի պողոտան»։ Կը յիշէ կարեւորութիւնը զոր մեծ զինուորականներ տուին Աֆղանիստանի՝ Մեծն Աղեքսանդրէն մինչեւ Նափոլէոն։ Յետոյ եկան Անգլիացիները, սակայն ինը տարի առաջ «Փատիշահ Ամանուլլահ յաղթական կռիւ մը մղեց, ու սուրը ձեռքին, ստիպեց Անգլիան, որ ճանչնայ Աֆղանիստանի անկախութիւնը»։

Չիչէրին յօդուածը կը վերջացնէ՝ հաստատ յոյս յայտնելով թէ երկու երկիրները աւելի եւս պիտի ամրապնդեն իրենց կապերը։

Համայնավարական փորձեր Թուրքիոյ մէջ

Համայնավարները Մայիս 1ի առթիւ թռուցիկ հրատարակած ըլլալով Պոլսոյ մէջ, ութը հոգի հսկողութեան տակ առնուեցան։ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Իզմիրի եւ Պրուսայի մէջ ալ նման դէպքեր պատահած են։

Կէս գիշերէն յետոյ, հրէական թաղին եւ բանւորական կարգ մը տեղերու մէջ յայտարարութիւններ փակցուած են. «Թուրքիոյ համայնավար կուսակցութիւն, մասնաճիւղ Գ. Միջազգայինի» ստորագրութեամբ, եւ մուրճի ու մանգաղի նկարներով։ Խմորատիպով շատ մը օրինակներ հանուած են յայտարարութենէն, և հոս-հոն բաժնուած։

Քննութիւն կատարելով, ոստիկանութիւնը կասկածելի թուղթեր գտած է տան մը մէջ։

Իզմիրի մէջ ալ ձերբակալուած են երեք համայնավարներ, որոնք յայտարարութիւններ փակցուցած են կայարաններու վրայ։ Քննութիւնը կը շարունակուի։

Հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսներու ժողովը

«Թայմզ»ի թղթակիցը Հռոմէն կը հեռագրէ Մայիս 6 թիւով.

Այս առաւօտ բացուեցաւ հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսներու համաժողով մը, քննելու համար հայ-կաթոլիկ եկեղեցիին ներկայ կացութիւնը։ Միայն 9 հայ եպիսկոպոսներ կը մասնակցին համաժողովին, որուն կը նախագահէ կարդինալ Սինչէրօ, փոխ-քարտուղար Արեւելեան եկեղեցիներու միաբանութեան։

Պատերազմէն առաջ Հայաստանի մէջ կային ոչ նուազ քան 16 հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսական աթոռներ, այժմ միայն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ժ. Ցանկ

	Ֆր.
Առնուվիլ-լէ-կոնէսի մէջ հանգանակուած	1057.—
Սէվրանի Հայրենակիցներէն հանգանակուած	465.—
Մարսէյլէն՝	
Զարսանճագցիներու Հայր. միութիւն	200.—
Խորէն Հալաճեան	100.—
Վալանսէն՝	
Օր. Ատրինէ Պօյաճեան	50.—
Վահան Չէքէմեան	5.—
Վարդան Անտոնեան	5.—
Գոհար Ալաշաեան	5.—
Սէն-Սէրնէն՝	
Կարապետ Քէօշկէրեան	15.—
Հրանտ Աւշարեան	15.—
Վիրոֆլէէն՝	
Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչ Մարգարիտ Մանուշակեան	20.—
Փարիզէն՝	
Գարլօ Ագեան	10.—
Թ.	10.—
Տ. Գահվէճեան	20.—
Էսկիշէհիրցի Արապեան ընտանիք	50.—
Փոքրիկն Լուսածին Արապեան	20.—
Մկրտիչ Մետաքսեան	50.—
Յակոբ Վէզիրեան	20.—
Գ. Ս.	5.—
Օննիկ Խաչերեան	100.—
Գումար	2222.—
Թ. Ցանկին գումարը	2472.30
Ընդհ. գումար	4694.30

×

ՀԱՄԵՍՏ ԳԻՒՂԵՐՈՒ «ԺԷՍՏ»Ը

. . . Խմբագիր,

«Յառաջ»ի մէջ կարդալով նկարագրութիւնը այն ահռելի աղէտին, որուն մատնուեցան Պուլկարիոյ հայաբնակ քաղաքները, հանգանակութեան մը ձեռնարկեցինք եւ ձեզի կը բերենք 1057 ֆրանք մեր գիւղէն։

Կը հրաւիրենք ամէն հայրենակից, ո՛ր երդիքի տակ ալ գտնուի, կատարել իր պարտականութիւնը արկածահար ազգակիցներու հանդէպ։

Առնուվիլ-լէ-կոնէսի հաւաքիչ յանձնախումբ
Ն. Նիկողոսեան, Վ. Ճէզայիրլեան, Յ. Ինճէեան, Գ. Աւագեան, Գ. Կիւլեան։

ԽՄԲ.— Մասնակցողներու ցանկը յաջորդով։

×

. . . Խմբագիր,

Կարդալով «Յառաջ»ի կոչը Պուլկարիոյ աղէտեալ եղբայրներու թշուառութեան մասին, Սէվրանի հայ գաղութը հաւաքեց 465 ֆրանք, նախաձեռնութեամբ Պ. Պ. Սարգիս Պատէմեանի եւ Գրիգոր Գրիգորեանի։

ԽՄԲ.— Ցանկը յաջորդով։

×

. . . Խմբագիր,

Զարսանճաքի Հայր. Միութիւնը այսօր որպէս եղբայրական օգնութիւն, ձեզի կը ղրկէ 200 ֆր. ի նպաստ Պուլկարիոյ երկրաշարժէն աղէտեալ հայրենակիցներու եւ կը խնդրէ որ հաճիք անոնց յայտնել մեր եղբայրական ցաւակցութիւնը։

Մարսէյլ — Զ. Հ. Միութիւն

×

ԽՄԲ.— Վերի գումարին առաջին 2000 ֆրանքը շաբաթ օր, 5 Մայիս, փոխադրած էինք Ֆիլիպէ, Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանի։

Երկրորդ երկու հազարն ալ այժմ լրացած ըլլալով, այսօր իսկ փոխադրեցինք նոյն հասցէին։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երրորդ շահագրգռուած հարեւանին՝ Թուրքիոյ հետ սահմանային վէճը կարծէք թէ երբեք չպիտի լուծուի։ Նոյն իսկ 1913 թուականի սահմանագծումէն յետոյ, այդ վէճը տակաւին չէ կորսնցուցած իր թարմութիւնը։ Երկու իրարու հակասող, իրար ջնջող ձգտումներ կան, Թուրքիոյ կողմէն բացարձակօրէն յարձակողական, Պարսկաստանի կողմէն՝ պաշտպանողական ոչ միայն երեւոյթով, այլ էապէս, պարագաներ որոնք խնդիրը պիտի ձգեն անլուծելի։

Թուրքիան կը ձգտի բոլոր հնարաւոր միջոցներով մէջտեղէն վերցնել պարսկական Ատրպատականի եւ իր երկրի միջեւ եղած ոչ-թուրք բնակչութեամբ շերտը։ Քիւրտերը, տեղաւորուած պարսկա-թրքական սահմանին երկու կողմերը՝ ուժեղ արգելք են Թուրքիոյ ձգտումներուն, պարսկական Ատրպատականը կլանելու։ Այդ արգելքը միաժամանակ յենարան մըն է Պարսկաստանի համար, այդ կարեւոր երկրամասը իր ձեռքէն հանելու։ Արդ, սահմանագիծը որքան մօտենայ Պարսկաստանի ծագումով ու լեզուով թուրք տարրի բնակած վայրերուն, այնքան օգտակար է Թուրքիոյ յափշտակիչ ձգտումին։ Ընդհակառակն, որքան հեռու մնայ, այնքան անհրաժեշտ է Պարսկաստանի հողային ամբողջութեան բնական ձգտումին։

Այս է բուն պատճառը, որ 1913ի սահմանագծումը բոլորովին անբաւարար է մանաւանդ ժամանակակից Թուրքիոյ վարիչներուն համար, որոնք առիթը չեն փախցներ, յաճախ ծուռ ճամբաներով, միշտ թարմ պահել սահմանային կնճիռը։

1926ին կնքուեցաւ թուրք-պարսկական ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիրը, ու կը թուէր թէ Պարսկաստանը ազատուեցաւ իր եւրոպականացած հարեւանի ոտնձգութիւններէն։ Ապացոյց՝ այն ցոյցերը, համակրանքի զանազան ձեւի արտայայտութիւնները, որ դեռ 1918էն ի վեր երեւան կը բերէր պարսիկ կառավարութիւնը, շատ անգամ ժողովուրդի անունով, ի նպաստ վերածնող Թուրքիոյ։ Առիթը ներկայացաւ, սակայն, կրկնելու անցեալի խաղերը դաշնակից երկրի բարեացակամ կառավարութեան դէմ։

Քրտական խնդիրը հրապարակի վրայ է եւ առաջին անգամ 1927 Մայիսի վերջերը թուրք զօրքը Քիւրտերը հետապնդելու պատրուակով, հակառակ դաշնագրի, մտաւ պարսկական հողը՝ Սարդար Բուլաղի կոչուած վայրը։ Այս առթիւ ահա թէ ի՛նչ կը գրէ, կիսապաշտօնական «Իրան»ը.

— «Պարսկաստանի աշիրէթներուն դէմ այս ընթացքն ալ այն նպատակն ունի որ Պարսկաստանի քիւրտ ցեղերը զինաթափ ըլլան, որպէսզի Թուրքիոյ և Ատրպատականի միջեւ եղած օտար տարրը տկարանայ։ Այս իսկ պատճառով պարսկական կառավարութիւնը կ'աշխատի զօրացնել յիշեալ աշիրէթները»։ (Տես «Իրան», թիւ 2632)։

Այնուհետեւ տեղի ունեցան Օգոստոս 3ի, Սեպտեմբեր 11ի, 27ի, 29ի եւ Հոկտ. 6ի, 18ի դէպքերը, փոխանակուած գրութիւնները երկու հարեւաններու միջեւ, որոնց մասին ժամանակին գրած եմ այս էջերուն մէջ։ Թղթակցութիւնները մնացին ապարդիւն եւ պարսիկ կառավարութիւնը ստիպուեցաւ Հոկտեմբեր 18ին Թարուղին Փարիզէն Էնկիւրի ղրկել, կառավարութեան կողմէ բանակցելու։ Բանագնացը մինչեւ այժմ մերթ Պոլիս, մերթ Էնկիւրի մնալով, տակաւին արդիւնքի մը չէ հասած։ Դժբախտաբար այս երկրի նախարարութիւնները սովորութիւն չունին ոչ միայն կարեւոր, նոյնիսկ անկարեւոր խնդիրներու մասին գոնէ շաբաթը, ամիսը մէկ անգամ տեղեկութիւններ տալու մամուլին, այլապէս կարելի պիտի ըլլար հաղորդել այսքան կարեւոր բանակցութեան մը ընթացքը եւ թերեւս նախատեսել հետեւանքը։

Միայն ոչ պաշտօնական բայց վստահելի աղբիւրներէ բխած տեղեկութիւններու համաձայն, անպատեհ չէ որ պարսիկ կառավարութիւնը զիջումէ զիջում երթալով, համաձայնի թուրք-պարսկական սահմանագլուխի պարսկահպատակ Քիւրտերը տեղափոխել իր երկրի կեդրոնական վայրերը, հասկնալով հանդերձ այդ քայլին վտանգաւորութիւնը։ Եւ այս՝ որպէսզի գէթ առայժմ զինքը հանգիստ ձգեն Քէմալն ու ընկերները։ Այս խնդրին կարգադրութեան մէջ մեծ դեր կրնար խաղալ դաշնակից Ռուսիան, բայց ինչպէս տեսանք, ան աւելին տրամադիր է իր դաշնակցին օգնելու։

Աֆղանիստանը, նոյնպէս հարեւան այս երկրին, քաղաքական տեսակէտով որ եւ է մտահոգութիւն չի պատճառեր. ընդհակառակն միշտ կ'աշխատի Պարսկաստանի բարեկամութիւնը ապահովել։ Երբեմն այս երկրի մասը կազմող և այժմ անկախ այդ փոքրիկ պետութիւնը միշտ ապացոյցներ է տուած բարի դրացի մնալու։ Բաւական է յիշել աֆղան ցեղերէ կազմուած աւազակային խումբերը եւ պարսկական հողի վրայ կատարուած յաճախակի թալանները մանաւանդ պարսիկ Բէլուջներու մէջ, յարձակումներ, որոնք պատմութեան անցան Աֆղանիստանի ներկայ թագաւոր Ամիր Ամանուլլահ Խանի ձեռք առած կտրուկ միջոցներու շնորհիւ։

1927ին կնքուեցաւ երկու երկիրներու մէջ ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշնագիր մը Քապուլի մէջ։ Փետր. 9ին դաշնագիրը յանձնուեցաւ Խորհրդարանին վաւերացման։ Այս դաշնագրով 1921ի աֆղան-պարսկական դաշնագիրը կը մնայ ի զօրու եւ կը կազմէ երկու երկիրներու յարաբերութեանց հիմքը։

Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Ամերիկայի եւ ուրիշ երկիրներու հետ յարաբերութիւնները աւելի քան բարեկամական են։ Անցնող տարուան ընթացքին՝ Պարսկաստանը առիթներ ունեցաւ արձանագրելու բարեկամական ժեստեր յիշեալ կառավարութեանց կողմէ։ Օրինակ՝ Ֆրանսան Հոկտեմբեր 25ին չեղեալ յայտարարեց Մուզաֆֆէրէտտին Շահին օրով 1900 թուականին տրուած մշտնջենական մենաշնորհը հնագիտական պեղումներու եւ հնութիւններու մասին, իսկ Դեկտեմբեր 24ին սկզբունքով համաձայնութիւն յայտնեց «քափիթիւլասիոն»ի օրէնքի ջնջման։

Գերման կառավարութիւնը լուրջ դժուարութիւններ հանած էր պարսկական գորգի արտածումին դէմ։ Պարսիկ վաճառականները, որոնք այդ գործով կապուած էին գերմանական շուկաներու հետ, մտահոգ՝ կառավարութեան դիմեցին, նախկին դիրքերը վերստանալու համար։ Դժուարութիւնները անտեսապէս կը հարուածէին այս երկիրը, անշուշտ առանց քաղաքական միտումներու կամ հեռանկարներու, ուստի կառավարութիւնը շարք մը բանակցութիւններէ յետոյ, յաջողեցաւ վերցնել այդ արգելքը, ինչպէս եւ գերմանական մաքսատուններու խստութիւնները։ Այժմ, առաջուան պէս, պարսկական գորգի արտածումը կը կատարուի դէպի Գերմանիա, բոլորովին ապահով՝ ազատ որ եւ է նման արգելքէ։

Յիշեալ պետութիւններու, ինչպէս եւ Ամերիկայի բարեացակամ ընթացքին շնորհիւ, մանաւանդ այն համոզումով, որ այդ պետութիւնները քաղաքական շահագրգռութիւն չունին Պարսկաստանի մէջ, երկրի պետական, տնտեսական, զինուորական, կրթական գրեթէ բոլոր պաշտօններու համար մասնագէտներ կը հրաւիրուին բացառապէս այդ եւ նման ոչ շահագրգռուած երկիրներէ, ինչպէս եւ պետութեան հաշուին արտասահման գացող ուսանողները կ'ուղարկուին այդ երկիրները, մասնագիտութիւն ձեռք բերելու։

Փոքր երկիրներու հանդէպ եւս նոյն բարեկամական յարաբերութիւնները կը շարունակուին։ Տնտեսապէս շահագրգռուած երկիրներու ո եւ է անախորժութիւն չի նախատեսուիր, եթէ հաշուի չառնենք պերճանքի յատուկ ապրանքներու արգելման կամ մաքսային սակացոյցերու փոփոխութեան խնդիրները։ Դժուար թէ ատոնք փոքրերու կողմէ տրտունջ անգամ յարուցանեն, եթէ «մեծերը» չգան հրահրել, ինչպէս կը նկատուի այդ «քափիթիւլասիոն»ներու ջնջման առթիւ, յատկապէս Անգլիոյ կողմէ, որ գործակիցներ կը փնտռէ, դիմադրելու Պարսկաստանի այդ որոշման։ Լուրերու համաձայն, Ամերիկեան կառավարութիւնը այս խնդրին մէջ կողմնակից է Անգլիոյ քաղաքականութեան, ինչպէս և մէկ-երկու ուրիշները։

Յառաջիկայ Մայիս 10ին, համաձայն Շահի անցեալ տարուան հրովարտակի եւ խորհրդարանի հաստատութեան, վերջնապէս կը ջնջուին օտարներու վայելած բոլոր առանձնաշնորհները, որոնք ծնունդ են առած 1828ի Թիւրքմէնչայի դաշնագրէն։

Այս որոշման կողմնակից է եւ պաշտպան՝ կարմիր Ռուսիան, դէմ եւ արգիլող՝ սպիտակ Անգլիան։

Ռուսեւանգլիական հակամարտութեան այս արարին վարագոյրը, որ բարձրացաւ անցնող տարուան ընթացքին, այս տարի միայն պիտի իջնէ։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՐԼԻՆ, 5 Մայիս.— Հոս ալ տօնուեցաւ Ապրիլ 11/24ի տարեդարձը։ Պատարագէն յետոյ, որու ընթացքին Շահլամեան վրդ. աւուր պատշաճի քարոզ մը տուաւ, նուագուեցաւ Շոփէնի մահերգը եւ խօսեցաւ Տօքթ. Արտ. Աբեղեան, պանծացնելով նահատակներու յիշատակը։ Բնաբանն էր. «Եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցէ, ինքն միայն կայ. ապա եթէ մեռանիցէ, բազում արդիւնս առնէ»։ Խուռն բազմութիւնը մեկնեցաւ խոր տպաւորութեամբ։

*** Պալքանեան երկրաշարժին պատճառով Պուլկարիոյ Հայերուն կրած աղէտը խոր ցաւի մէջ ձգած է նաեւ Պերլինի Հայ գաղութը։ Կը լսեմ թէ կանանց Միութիւնը հանդէս մը պիտի սարքէ կամ իր սնտուկէն գումար մը պիտի յատկացնէ ի նպաստ աղէտեալներուն։ Անշուշտ փափաքելի էր որ կարելի եղածին չափ շուտ շարժէր, որովհետեւ երբեմնի շէն եւ միշտ ինքնապահ պուլկարահայ գաղութը, նորէն, իր քանի մը նեղ օրերէն վերջ, մեզի պէտք չունենար այլեւս։

*** Մայիս 2ին տեղի ունեցաւ Հայեւգերման Միութեան տարեկան ժողովը, որուն միացուած էր Պերլինի Հայ Երիտասարդական Միութեան պատրաստած գեղարուեստական երեկոյթը։ Հայեւգերման Միութեան կողմէ խօսեցաւ Ֆարրեր Շթինհ։ «1914 թուականին Տօքթ. Լէփսիուսի կողմէ հիմնուած այս Միութիւնը, պէտք է մեծ թափով շարունակէ իր գործունէութիւնը, մանաւանդ հիմա որ Հայեւգերման ժողովուրդները համեմատաբար նոյն ճակատագրով կապուած են իրարու։ Ու այժմ մեր գործունէութիւնը գրական աշխատանքներով պիտի կատարենք. պիտի ջանանք անցեալ տարուան պէս պարբերականներ (Armenien) հրատարակել, որոնք պիտի պարզեն Հայ ժողովուրդի եւ Հայաստանի կացութիւնը։ Ուրախութեամբ լսեցինք, որ Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ ապրող այս ափ մը հայութիւնը կ'ուզէ պահպանել իր ազգութիւնը, ունի դպրոց եւ հոգեւորական։ Կը փափաքինք որ ծաղկին, ընդլայնին այս գործունէութիւնները եւ մօտ ատենէն կարենանք Պերլինի մէջ տեսնել Էջմիածնի նման Հայ հին նշանաւոր ճարտարարուեստով շինուած հայկական եկեղեցի մը. վերջապէս վերազարթնի Հայ աշխարհը, վերստանայ իր քաղաքական իրաւունքները եւ նոր կեանք մը ծլի հին աւերակներէն...»։

Օր. Հայրանեան երգեց «Ծիծեռնակ»ը, Բ. Կանաչեանի «Օրօր»ը եւ «Սիրեցի եարըս տարան»։ Ցետոյ Պ. Գ. Կիւլիստնեան արտասանեց Վարուժանի «Ջարդը»էն հատուած մը, իսկ Պ. Վ. Սեւաչունի ըսաւ «Քանի մը խօսք Փարիզէն»։ Ժողովուրդը զարմացումով կը լսէր թէ առնուազն հինգ դասակարգ կայ Փարիզի Հայերուն մէջ... Մեր գաղութին համար դիւրըմբռնելի չէ այդ տեսակ անջատողականութիւն մը։

Հետզհետէ երգուեցան «Հայաստան» եւ ուրիշ երգեր Պ. Պ. Ֆէրմանեանի կողմէ եւ եւրոպական կտորներ Օր. Օրլօֆէ, որուն քոյրը պարեց նաեւ ռուսական պարեր։ Իսկ Օր. Նազարեանի տաղաւոր արեւելեան պարերը, մանաւանդ «Նազ-պար»ը հիացուց ներկայ բազմութիւնը, որ կը բաղկանար Հայերէ եւ բարեկամ գերմանացիներէ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԴԷ՞Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԲԵՒԵՌ

Այնքան ձախող կամ յաջող փորձերէ վերջ, իտալական հսկայ ղեկաւոր օդանաւը, «Իտալիա»ն նորէն խիզախեց դէպի խորհրդաւոր եւ ցրտաշունչ հիւսիսը, սառնամանիքի, ձիւնապատներու ետին թաքնուող դէպի այն անյայտ կէտը, որ գագաթն է աշխարհի առանցքին։

Ինչո՞ւ այսքան ուժի, ճիգերու եւ կեանքի վատնում. ի՞նչ նպատակ, ի՞նչ օգտակարութիւն կը հետապնդեն գիտութեան սա մենամոլները, արկածախնդրութեան մոլեռանդները, որոնք յաճախ կ'երթան սառնալեռներու վրայ փշրուելու, ինչպէս ցայգաթիթեռը՝ կը նետուի լամբարի բոցին։

Ոչ, անվտանգ եւ մեքենական կեանքի մէջ հարթուած քաղքենի մտայնութեան հետ անհաշտ է հոգեբանութիւնը այդ բեւեռամոլներուն, որոնք արժանապատուութեան հարցի մը վերածած են ցուրտին եւ անմատչելիին դէմ տարուած յաղթանակ մը։ Պէտք է տիրապետել աշխարհին իր ամէն մէկ անկիւն մարզին մէջ. փակ դուռներ գոյութիւն չեն կրնար ունենալ մարդուն առջեւ։ Բեւե՞ռը, ան արգիլուած պտուղն է, ան ժամադրավայրն է փառքին կամ մահուան, ան մրցանիշ մըն է որ կը հրահրէ խիզախ բայց լուրջ քաջութիւնը հազուագիւտ ռահվիրաներուն։

Բայց որքա՜ն գիտական, աշխարհագրական հարցերու լուսաբանութիւնը կը սպասէ այդ բեւեռախոյզներու արշաւանքէն. ի՞նչ կը ծածկեն այդ սառնալեռները իրենց ետին, ծո՞վ մը թէ ցամաքամաս մը. կղզեխո՞ւմբ մը թէ մարած հրաբուխ մը, ինչպէս կ'ենթադրէ Ժիւլ Վեռն։ Անմիջապէս աւելցնենք որ այս հարցը լուսաբանուած կարելի է նկատել, որովհետեւ բոլոր հետախոյզները համաձայն են ընդունելու թէ հիւսիսային բեւեռը իր սառնաբաններուն տակ կը պահէ ընդարձակածաւալ ովկէանոս մը, որու խորութիւնը 3500 մեդրի մօտ եւ տեղ տեղ ինչպէս չափած էր Նանսըն իր բեւեռագնացութեան պահուն,— մինչդեռ հարաւային բեւեռի շուրջը կը տարածուի ընդարձակ ցամաքամաս մը, վեցերորդ ցամաքամասը, եթէ կ'ուզէք, Եւրոպայի համարժէք, որու վրայ մինչեւ 5000 մեդրի բարձրութեամբ լեռներ կը գոցեն բեւեռի ճամբան։

Այս երկու բեւեռներու աշխարհագրական աննման կազմութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատէ երկրաբաններու այն տեսութիւնը թէ երկրագունդի վրայ ցամաքի ամէն մէկ կէտ իրեն հակոտնեայ գրեթէ անպայման ծովային խոռոչ մը ունի։ Ակնարկ մը նետեցէք երկրագունդի մը վրայ եւ կը համոզուիք։

Նոյնքան անհրաժեշտ է ուսումնասիրութիւնը աշխարհի մագնիսական բեւեռին, որ աշխարհագրական բեւեռին հետ նոյնացած չէ, բայց դրացի է անոր. այդ բեւեռը որուն դարձած են ճամբորդներու եւ նաւուղիղներու կողմնացոյցները, իր քմահաճ թեքումները, զարտուղումներն ունի, կայուն եւ ինքնիրեն հաւատարիմ չէ. բեւեռային արշաւանքներէն կը սպասուի անհաւասիկ մագնիսական բեւեռի տեղափոխութիւններուն բնոյթը, պատճառն ու օրէնքները։

Ու դէպի այդ բեւեռը կը սփռուին արեւէն դուրս ժայթքած ելեկտրական այն ցնցուղները, որոնք հոն, մթնոլորտի անօսրացած մարզերուն մէջ կը ստեղծեն վեհափառ հիւսիսայգեր, գոյներու, ձեւերու անբացատրելի ճոխութեամբ եւ անակնկալ խաղերով։ Ո՞ր բեւեռախոյզը պիտի բերէ այդ անգիշեր արշալոյսներու բացատրութիւնը։

Ու բեւեռային արշաւանքներէն կը սպասուի տակաւին լուծումը զուտ մթնոլորտաբանական շատ գաղտնիքներու, մասնաւորաբար մթնոլորտային շարժումներուն. ծանօթ է որ երկրագունդի վրայ հասարակածը եւ երկու բեւեռները կը կազմեն աշխարհի տիրական եւ վիթխարի հողմերուն օրօրոցը, առաջինը իբրեւ ջեռուցիչ վառարան, երկրորդները իբրեւ սառնարան. այդ կէտերուն մէջ կը տարուբերի, կը թաւալի օդի զանգուածը, ստեղծելով հովեր, մրրիկներ, թայֆուններ, որոնք միշտ, հակառակ նախատեսութիւններու, միշտ մնայուն կանոնաւորութիւն մը չունին եւ ենթակայ են անակնկալ քմայքներու. հոն, բեւեռներուն վրայ, մթնոլորտաբանական պայմաններու ուսումնասիրութիւնը պիտի պարզէր քամիներու այդ հողմերգութիւնը։

Բայց բոլոր այդ հարցերու մէջ ամէնէն շահագրգռականը եւ խռովիչը թերեւս յայտնութիւնն է տարօրինակ երեւոյթի մը, որուն դեռ նոր է որ վերահասու եղած է գիտութիւնը։ Երկրիս բեւեռը կայուն կէտ մը չէ, ինչպէս կ'ենթադրուի, այլ կը տեղափոխուի երկրագունդի մակերեսին վրայ։ 430 օրուան տեւողութեանը ընթացքին բեւեռակէտը իր միջին դիրքէն 10 մեդր դէպի առաջ եւ 10 մեդր դէպի ձախ տեղափոխութիւն մը ունի, ինչո՞ւ սակայն։ Արդեօք երկրագունդի խորը հեղուկ եւ թանձր հրազանգուածին տեղափոխութիւններո՞ւն, թաւալումներո՞ւն վերագրել, ինչ որ շատ հաւանական է. ու կան որ կը կարծեն թէ երկրային բեւեռի այդ տեղափոխութեան ուսումնասիրութիւնը միջոց պիտի տայ գիտուններուն նախատեսելու երկրի խորը եռացող տարրերու շարժումները, յորձանքները եւ անոնցմէ հետեւցնելու յառաջ գալիք երկրաշարժերու բնոյթը, ուղղութիւնը եւ թափը։ Ո՞վ կը սպասէր արդեօք որ բեւեռագնացները պիտի լուսաբանեն մեզի թէ ինչու հողը կը սարսռայ եւ մեր օջախը կը փլցնէ մեր գլխուն վրայ...

Եւ տակաւին ի՛նչ խնդիրներ առկախ կը սպասեն բեւեռներու ճամբուն վրայ։

Բայց պարզ եւ կարճատեւ երթեւեկէ մը չէ կարելի ակնկալել այնքան բարդ երեւոյթներու պարզաբանումը. ու կը մտածուի թէ կարելի չէ՞ արդեօք միջազգային նախաձեռնութեամբ բեւեռներու մերձաւոր կէտերու վրայ հիմնել գիտական կայաններ, դիտարաններ, օժտուած բոլոր կազմածներով, ուր անձնազոհ փորձարկուներ —նոր ժամանակի ճգնաւորներ— պիտի երթան, աշխարհէն հեռու, ցուրտին, սառնամանիքին խորհուրդէն կորզելու նոր բացատրութիւններ։

Որքա՜ն գործ կայ ընելիք տակաւին սա հնօրեայ աշխարհին մէջ, որ կարծես նոր դուրս կու գայ անյայտէն, խաւարէն։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԾԻԾԱՂ

ՊՈՒՏ ՄԸ ԱԶԱՏԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

Յառաջի Մայիս 1ի «Տոմս»ին մէջ, մեր զօրակոչի Թռուցիկին առթիւ, կարգ մը պահպանողական խորհրդածութիւններ կ'ընէք եւ կը մեղադրէք մեր ընկերները։ Մինչդեռ ձեր ըրածը գնահատութիւն է, քանի որ մեզ «գործի վրայ» կը տեսնէք։ Մեր ուզածն ալ աս է։

Մենք մեր ըրածը-թողածը շատ լաւ գիտենք։ Մենք իսպառ թօթափած ենք բոլոր տկար զգացումները եւ նախապաշարումները։ Մեզի համար իմաստ չունին «ազգային», «ժողովուրդը խորհիլ», «ի սէր Աստուծոյ», «հայրենիք», «Հայաստան» եւ ասոնց նման բուրժուական ու ծթուած բառերը։

Մեր Թռուցիկներուն հետեւանքով, ֆրանսական կառավարութիւնը կրնայ ծուռ նայիլ կը գրէք։ Մինչեւ անգամ արտաքսել։ Որո՞ւ հոգ։ Մենք Թուրքերուն կողմէ ջարդուած Հայերու վրայ իսկ չենք մտածեր։

Մենք դէմ ենք ազգութեան գաղափարին, ուրեմն այդ անունով եկած ո եւ է վտանգ մեզ չի հետաքրքրեր։ Իսկ Թռուցիկները հայ լեզուով գրելը, պարզապէս բացառիկ զոհողութիւն մըն է մեր կողմէ, այդ լեզուն միայն գիտցող բանուորներուն համար։

«Հայաստանի դուռները բանալ տալ»ու խնդիրը այնքան դժուարին գործ չէ մեզի համար։ Հայաստանը դուռ չունի արդէն։ Դուռը բուրժուական բառ է։ Հայաստան միշտ ալ բաց է։ Մեզի համար տարբերութիւն չըներ թէ ինչ ցեղի կամ ազգի կը պատկանին հոն մտնողները։ Ահա թուրք-թաթարները ազատօրէն կը մտնեն կ'ելլեն, թող Հայերն ալ աչքը բաց ըլլան եւ վստահութիւնը գրաւեն մեր բարեկամ կառավարութեան, պայմանով որ, տեղացի թուրքերը անհանգիստ չընեն։

Մենք եթէ ուզենք, կրնանք երթալ Հայաստան, սակայն աւելորդ յոգնութիւն։ Մանաւանդ որ հոս անելիք ունինք։

Հայաստանի մէջ բոլորը փրկուածներ են եւ դաշնակներ չկան. սակայն հոս փրկուելիք ոչխարներ կան՝ գայլերուն ձեռքին։ Թէեւ մեզի վայել պաշտօն մը չէ այս, բայց օրապահիկ մը հանելու չափ գործ կայ։

Ձեր գրութեան մէջ կարգ մը իբր թէ անարգական! բառեր գործածած էիք մեզի դէմ, օրինակ՝ տիրացուներ, քասատ Փանջունիներ, խելագար մարդիկ, բթամիտներ, եւլն. եւլն.։ Այս բառերը շատոնց նուիրագործուած են դէկրէտներով եւ բանուորագիւղացիական բառարանին զարդը կը կազմեն, ուրեմն մեր գըլխուն վրայ տեղ ունին անոնք։ Իսկ քաջութիւն, պարկեշտութիւն եւ լրջութիւն խօսքերը իբր քաղքենի-դրամատիրական ձեզի կը վերադարձնենք եղածովը։

Պուտ մը ազատամտութիւն պարոննե՛ր։

Հայաստանի կենտգործկոմի եւ Ագիտպրոպ բաժնի վարիչ Լուսժողկոմ Փիզկուլտուրայի հայթայթիչ՝

ՊԵՏԻԿ

...ԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(...ղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

...Ջուրերու բարձրացումը եւ ...ջեռերու շարունակէ վտանգ ...ցումը կը Անդրկովկասի կարգ ...ներուն համար: Այդ պատ...ճառներէն համար: Այդ պատ-...ներով, անհրաժեշտ նկատուած ...պայքարել՝ հեղեղներու դէ... ...ուած պայքարը:

...Հայաստանի մէջ.— Նկատե-...Անդրկովկասի եւ Հայաս-...որ միջեւ, երկաթուղային յա-...րութիւնները ընդհատուած ...ողողումներու հետեւանքով, ...որ կրնայ պատճառ դառնալ ...կերի եւ խառն նեղութեան, ...տանգ տրուեցաւ Անդր. եր-...թուղային ընկերութեան, որ ...այ երթեւեկը շուտափոյթ ...աստել:

— Հեղեղի դէմ աշխատանք-...Հայաստանի երկաթու-...ծին վրայ, առաջ կը տար-...: Սանահինի աւերուած մա-...սին վրայ կ՚աշխատին 350 ...իւ, իսկ Բոլագերանի կողմը՝ ...0 հոգի:

...երկաթուղագծի վերանորոգ-...ան աշխատանքները այնքան ...աջ տարուած են, որ կարելի ...ած է Սանահին-Բոլագերան ...ին վրայ երթեւեկը հաստա-...ատել 13ին: Իսկ բոլոր գի-...ին վրայ կ՚ենթադրուէր թէ ...ելի պիտի ըլլար փոխա-...ութիւնները վերսկսիլ Ապրիլ ...ին յետոյ: Փոխադրութիւն-...ը ապահովելու նպատակով, ...անակաւոր շինութիւններու ...ները գնահատուած է 40,000 ...ըլի: Դեռ պէտք կայ մօտ ...,000ի:

...Անդրկովկասի երկաթուղային ...ութեան անդամ մը հետեւ-...ը ըսած է հեղեղներու մա-...ն.— Ապրիլ 19ին Փամբակ-Ձա-...եւ Ձորագետի մակերեւոյթին ...անդիմեզր՝ աւելի բարձրա-...ալ, չի խանգարեր նորոգման ...աշխատանքները:

...վտանգ գոյութիւն ունէր այն ...ամանակաւոր կամուրջներուն ...մար միայն, որոնք կառուց-...ած էին ճամբորդներու փոխա-...դրութեան համար: Յետագային, ...ին հեղեղներու առաջքն առ-...ու համար, մեծ ամբարտակ-...եր պիտի կառուցուին: Միեւ-...ն ժամանակ՝ միջոցներ ձեռք ...առնուին Ձորագետի հունը ...ընելու համար: Այդ նպատա-...ով անհրաժեշտ է պայթեցնել ...ին մէջի ժայռերը:

...Վերջին Թղթաբերով ճետեւ-...եալ նոր տեղեկութիւնները կը ...տանք Հայաստանի ողողումնե-...րուն մասին:

...Երեւանի գաւառին մէջ Արա-...ատեան Ջրանցքի աւերումը ...ելու եւ ցանքերու ոչնչաց-...ման առաջքն առնելու համար ...ին տնտեսութեան պաշտօ-...նը տենդային գործունէու-...թեան մէջ է՝ Վէդի գետին հա-...ր հունկէս քիլոմեդր նոր հուն ...փորելու:

Այդ շրջանին մէջ պարտա-ւորիչ աշխատութեան վիճակ հռչակուած է. գիւղացիք սիրով կը կատարեն պարտաւորիչ աշ-խատանքը, գիտակցելով անոր կարեւորութեան: Ամէն օր կ՚աշ-խատին մօտաւորապէս 500 հոգի:

Գետաղ գետի ափերը ամրա-ցնելու գործը յաջողութեամբ ա-ռաջ կը տարուի:

Գետաղը կը սպառնայ ողողել Երեւան քաղաքը. կ՚աշխատին 250 ճոգի, որոնք կը մաքրեն գե-տի ճունը, կը կառուցանեն ամ-բարտակներ, եւ կ՚ամրացնեն ծռած ու ցած ափերը:

Գլխաւոր աշխատանքները կեդրոնացած են Նորք գիւղի մօ-տերը, համալսարանի շրջանին մէջ, ուր սովորաբար հեղեղները կ՚ողողեն գետի ափերը:

Հայաստանի գործավարները խորհուրդը կեդրոնական իշխա-նութիւններուն դիմած է՝ վերա-կանգնելու համար Անդրկովկաս-եան երկաթուղիներու հարաւա-յին գծի Ուչի մասը:

Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են աղէտահար շրջան-ներու բնակչութեան օգնելու համար: Որոշուած է հանրապե-տութեան մէջ եղած կերի պա-շարները փոխադրել այն շրջան-ները, ուր սկսած են գիւղատն-տեսական աշխատանքները:

Թղթատարական - հեռագրա-կան լիազօրը կապ հաստատած է Երեւան-Թիֆլիսի միջեւ՝ Ղա-րաքիլիսէ, Դիլիջան եւ Ախստա-ֆայի վրայով:

Սուրէնականի շրջանին մէջ Գեբեդ գետը սկսած է բարձրա-նալ եւ կը սպառնայ ողողել Սուրէնականի(Ալլահվէրտի)Ջրա-կայանը: Գործարանի վարչու-թիւնը հեղեղին դէմ նախազգու-շական միջոցներ ձեռք առած և կտրած է Ջրակայանի Ջուրերը: Այս պատճառով մարած են բո-լոր ելեկտրական լոյսերը: Կ՚աշ-խատի միայն «Տիզէլ» մեքե-նան, որ լոյս կը հայթայթայթէ տուներուն:

Կայարանէն դէպի Արեւելք գտնուող բանուորական տուները, որոնք շատ մօտ են Ջուրերուն, սկսած են պարպուիլ: Բանուոր-ները, իրենց կարասիները շալ-կած կը փոխադրեն ապահով տե-ղեր: Գիշերը Ջուրերը բարձրա-ցան՝ սպառնալով Ջրակայանի գործարանին: Լոյսերը մարեցան. տեղ տեղ միայն մոմի աղօտ լոյ-սեր կը տեսնուին: Բանուորները ցեխի մէջ, անձրեւի տակ կ՚աշ-խատին հեղեղէն ազատել Ջրա-կայանի շէնքը:

*** Անդրկովկասեան կառա-վարութիւնը անհրաժեշտ նկա-տած է Լէնինականի մէջ հրշէջ խումբերու կազմակերպումը: Այս նպատակով, յատկացուցած է 10,000 րուպլի, եւ յանձրարած է Հայաստանի կառավարութեան իր սեփական միջոցներով հայ-թայթել նաեւ 10,000 րուբլի, նոյն ձեռնարկին ամբողջացման համար:

ԱԼԶԱՍ - ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ալզասցի անջատողականներու դատը, որ հակառակ ամբաստա-նութիւններու ծանրութեան, շատ հանդարտ սկսաւ, կը սկսի փոթոր-կիլ: Բուռն միջադէպեր դատա-ւորներու եւ պաշտպան փաստա-բաններու միջեւ, կուգան լարել կիրքերը եւ դանդաղեցնել դա-տավարութեան ընթացքը: Վերջին նիստին մէջ, փաստաբանի մը յախուռն մէկ ակնարկութիւնը Ֆրանսայի Նախարարապետ Փուան-քարէի հանդէպ, պատրուակ տուաւ դատարանին որ գայն զրկէ դա-տավարական իրաւունքներէ, մէկ ամսուան համար:

Նիստը բացուած էր, երբ ամ-բաստանեալ կողմի պաշտպաննե-րէն Ալզասցի փաստաբան Քլէն, խօսք առաւ, յայտնելու համար թէ չորս օրուան հարցաքննու-թիւններէն յետոյ, ամբաստան-եալները դեռ յստակօրէն չեն գի-տեր իրենց վրայ ծանրացող մե-ղադրանքին տարրերը: «Մինչեւ հիմա, ըսաւ ան, լսեցինք քաղա-քական, գրական, թատերական ճառեր: Բայց բուն իսկ դա-ւադրութեան խօսքն ընող չեղաւ: Միայն, «Մարտախումբ»երու մա-սին խօսուեցաւ: Բայց իրողութիւ-նը այն է որ, ամբաստանեալնե-րէն միայն երկուքն այդ խնդրին հետ կապ ունին: Մնացեալները մասնակցած չեն անոր: Ի՞նչ է բացուած դատին նպատակը, որո՞ւ դէմ է: Մենք կը փափաքինք որ յստակօրէն ճշդուի ամբաստան-եալներուն վրայ ծանրացող մե-ղադրանքը եւ գիտնանք թէ՝ ի՞նչ են դէպքերը, որոնք կառավարու-թեան դէմ իբր գործունէութեան ապօրէն միջոցներ, տեղի տուած են այս դատին»:

— Լա՛ւ, ձայնեց, ընդհա-նուր դատախազը. կ՚առաջարկեմ դադրեցնել հարցաքննումները եւ անմիջապէս լսել վկաները:

Դատաւորին առաջարկը սա-կայն, հաճոյքով չընդունուեցաւ փաստաբաններուն կողմէ: Պ. Ֆուրիէ խօսք առաւ՝ խօսելու համար կառավարութեան դէմ, որ ըստ իր կարծիքին, հարուածե-լու համար անջատողական շար-ժումը, յերիւրած է դաւադրա-կան պատմութիւն մը եւ հիմա, չի կրնար գայն ապացուցանել:

Իսկ Պ. Պէրթօն, իր կարգին կ՚աւելցնէ.— Պ. երդուեալ դատա-ւորնե՛ր, որ կանչուած էք վճիռ արձակելու, դեռ չեղաւ մէկը որ ոճրի մասին խօսէր ձեզի: Խօսեցան ինքնավար տեսութիւններու վրայ. բայց օրէնքը չի պատժեր գաղա-փարը: Դաւադրութիւն հաստատող փաստեր չկան: Ահա թէ ինչո՞ւ ընդհ. դատախազը կ՚ուզէ ժամ ա-ռաջ լսել իր վկաները, այսինքն իր ոստիկանները եւ իր գրգռիչ-ները:

Բայց դատարանի Նախագահը, հետեւելով ընդհ. դատախազին թելադրութեան, կը յայտարարէ թէ վերջ կուտայ հարցաքննու-թեան, լսելու համար վկաները:

Նախագահին այս յայտա-րարութիւնը որ ի վնաս ամբաս-տանեալներուն է, յուզեց պաշտ-պան փաստաբանները, որոնք մէկ բերան, բողոքեցին եւ պահան-ջեցին որ, օրէնքի տրամադրու-թեան համաձայն, նախ ամբաս-տանեալները հարցաքննուին, բայց այն կէտին, այսինքն դաւադրու-թեան վրայ, որ կը կազմէ ամ-բաստանութեան հիմը:

Բայց Նախագահը կը հակա-ռակի. «Հարցաքննութիւնը այս կերպով առաջ չի կրնար երթալ, ամբաստանեալները մեր հար-ցումները պատրուակ բռնելով, հրապարակային ճառ կը կարդան»: Փաստաբանները կարգաւ խօսք կ՚ուզեն: Պ. Ֆուրիէ սակայն, նոր եւ աւելի ծանր միջադէպի մը տեղի կուտայ: Իր պաշտպանողա-կանին մէջ, կը յիշէ Պ. Փուան-քարէի ճառը, արտասանուած Սթրազպուրկի մէջ, 1928 փետր. 13ին եւ կ՚աւելցնէ.

— Վաղը, Պ. Փուանքարէ, մէջի մէջ պիտի փորձէ իր ձախա-ւերութիւնները սրբագրել...»:

Այս խօսքին վրայ ընդհ. դա-տախազը՝ զայրացած ոտքի ելաւ.

— Փաստաբան Ֆուրիէի դէմ կը պահանջեմ օրէնքի կիրարկու-մը, Նախարարապետին դէմ ա-նարգանքի համար:

Նոր աղմուկ: Նախագահը կը ստիպուի նիստը դադրեցնել:

Քառորդ ժամ յետոյ, Նիստի վերաբացումին, փաստաբան Ֆու-րիէ կը ջանայ բացատրել թէ՝ իր գործածած բառը Պ. Փուանքարէի դէմ, նախատական բնոյթ չի կրեր եւ եթէ փաստաբան մը իրաւունք չունի խօսելու կառավարութեան սխալներուն վրայ ի՞նչպէս կրնայ ազատօրէն պաշտպանել դատ մը որ ստանձներ է:

Բայց դատարանը արդէն իր վճիռը տուած է: Պ. Ֆուրիէն դա-տապարտած է մէկ ամիս կախա-կայման:

Պ. Ֆուրիէ դիմած է վերա-քննութեան. իսկ իր պաշտօնակից-ները բոլորը մէկ ստորագրած են բողոքագիր մը եւ ղրկած դատա-կան Նախարարին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ Ա. ԽՈՒՄԲԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Կիրակի օր ֆութպոլի կարե-ւոր մրցում մը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ ֆրանսական U. S. Tiaisի Ա. խումբերուն մի-ջեւ, Ֆրանսացիներու դաշտին վրայ: Ա. կիսախաղին Ֆրանսա-ցիները լուրջ յարձակումներով բաւական նեղը դրին մեր բեր-դը եւ քիչ վերջ փէնալթիով մը յաջողեցան շահիլ իրենց Ա. նշա-նակէտը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջա-պահները իրենց լաւ փասերով սկսան յառաջանալ եւ Սարգիս Կարապետեան զօրաւոր հարուա-ծով մը նշանակեց առաջին կէտը: Ա. կիսախաղը վերջացաւ այս արդիւնքին վրայ:

Բ. կիսախաղին աւելի արագ եւ եռանդուն ջանքերով երկու կողմերն ալ փոխադարձ յարձա-կումներ ըրին: Ֆրանսացիները մերիններուն պզտիկ մէկ սխա-լէն օգտուելով ըրին իրենց երկ-րորդ նշանակէտը: Քիչ վերջ մի-բայր՝ լաւ փաս մը ստանալով Ս. Կարապետեանէ՝ նշանակեց, արդիւնքը հաւասարեցնելով: Ֆրանսացիները կրկին յարձա-կողականի անցնելով, ըրին ի-րենց երրորդ նշանակէտը, որուն ի պատասխան մեր յառաջա-պահներէն Միհրան գլխի դար-ձուածքով մը նշանակեց մեր երրորդ կէտը:

Արդիւնքը 3 - 3 հաւասար էր, եւ դեռ 15 վայրկեան կը մնար խաղի վերջանալուն: Հոս խիստ արագ խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ. երկու կողմերն ալ մեծ ճիգեր կ՚ընէին յաղթա-նակը խլելու: Վերջապէս մեր յառաջապահները կրկին սեղ-մեցին հակառակորդը եւ խաղը վերջանալու չորս վայրկեան մնացած, ֆրանսացի վերջապա-հին սխալէն օգտուելով Ս. Կարապետեան լաւ հարուածով մը նշանակեց յաղթանակի նշա-նակէտը: Մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի 3ի դէմ 4 յաղթա-նակով:

Մրցումը անցաւ խիստ կա-նոնաւոր: Հակառակ Ֆրանսացի դատաւորին կողմնակալութեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին խաղա-ցողները կարգապահութեամբ համակերպեցան անոր բոլոր հրամաններուն, համակրանքին արժանանալով բոլոր հանդիսա-տեսներուն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի «Իթալի»ի մասնաճիւղի Ա. խումբը 0ի դէմ 1ով լաւ յաղթանակ մը տարաւ U. S. Bretonի պահեստի խում-բին դէմ: Մրցումը տեղի ունե-ցաւ շատ կանոնաւոր կերպով: Գնահատելի է այս խումբին ե-ռանդը:

Իսկ Շավիլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը պարտուեցաւ F. C. Dyonisienի պահեստի խումբէն 3ի դէմ 2 նշանակէտով: Խաղարկութիւնը գրեթէ հաւասար էր: Հայ խում-բին յառաջապահները բաւական սեղմեցին հակառակորդ կողմը, բայց բախտ չունեցան:

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻՐԵԼՈՒ ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ. —Առջի օր, կէս օրին մօտ, յղի կին մը, դայեակի մը կ՚երթար, խնամուելու համար. երբ անոր տունը մտաւ, տեսաւ որ սպասուհին՝ կաշկանդուած, գետինը կը տապլը-տկէր: Ոստիկանատան մէջ, աղջիկը նախ դժկամակելէ յետոյ, խոստո-վանեցաւ թէ՝ իր սիրահարն էր որ տուն մտած, եւ ատրճանակի սպառնալիքին տակ, զինքը կաշ-կանդելէ յետոյ, խուզարկած էր տան բոլոր կարասիները: Սակայն, մանկամարդ սպասուհին, դժբախ-տաբար չի գիտեր իր սիրահարին ո՛չ հասցէն, ո՛չ ալ անունը...:

ՏԱՆՏԷՐ ԵՒ ՎԱՐՁԱԿԱԼ.— Լուի փրատլիէ պանդոկի վրածած էր իր մէկ տունը: Շաբաթ կէս գիշերին արթնցաւ աղմուկէ մը. իջաւ վար ու տեսաւ որ երկու եղբայրներ կը վիճին իրարու հետ. հրաւիրեց զանոնք հանդարտելու: Բայց իր միջամտութիւնը հա-ճոյքով չընդունուեցաւ կռուազան եղբայրներուն կողմէ, որոնցմէ փոքրը, կուշտ մը հայհոյելէ յե-տոյ, բռունցք մըն ալ իջեցուց ա-նոր կզակին: Պանդոկապետը զայ-րացած՝ քաշեց ատրճանակը ու կրակեց անոնց վրայ: Մէկը սպան-նուեցաւ, իսկ միւսը փրկուեցաւ՝ փախչելով:

ԵՐԿՈՒՔԸ ՄԷԿ.— Վերսայլցի արհեստաւոր մը, քանի մը օրէ զրկուած կ՚ապրէր իր կնոջմէն, որ գլուխը առած քալած էր, եւ իր մօրը տունը ապաստանած: Ամու-սինը գնաց իր զոքանչին մօտ, խնդիրը անուշի կապելու համար: Բայց վէճը սաստկացաւ. իր կնոջ մերժումէն եւ զոքանչին անհաշտ ընթացքէն զայրացած, ատրճա-նակը պարպեց անոնց վրայ, երկուքը մէկ սպաննեց, յետոյ անյայտա-ցաւ:

Դեռ չէ ձերբակալուած:

ՀՈՒՐՈՎ ՈՒ ՍՈՒՐՈՎ.—Առջի առտու, դանակները եւ ատրճա-նակները կատաղօրէն գործեցին Մօնթօրկէօյլ փողոցին մէջ:

Ձերբակալուած է Լարտի, որ յայտարարեց թէ, ուզած է փր-կել կին մը եւ 14 տարու աղ-ջիկ մը, որոնք կուռի բռնուած էին երեք այրերու հետ:

Լարտիի կ՚ընկերանար իր մէկ ծանօթը որ նոյնպէս մի-ջամտած է, եւ կողէն վիրաւոր-ուած դանակով: Իսկ Լարտի տեսնելով որ իր ընկերը վտան-գի մէջ է, կը կրակէ յարձակող-ներէն մէկուն վրայ, որ վիրաւոր վիճակի մէջ ձերբակալուած եւ փոխադրուած է հիւանդանոց:

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«...ՌՅԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

—°ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ°—

...Դինքլ մօտեցաւ Բալլիհին, մէկ ...իրեց գայն եւ մրմռաց թէ ...կը քաշուի: Մէկ հատին աչքը ...վրայ մնացեր է, որուն հա-...ուր պաշտօն մը նախատեսուած ...ին: Դինքլ կատակ կ՚ընէր, ...անեւ վինքը հետաքրքրող ...մը չկար: Բալլիհ որ խնդրոյ ...փայ եղած էր, այնպիսի ...ուժ մը ունէր կուրծքին տակ ...նմանը ատեն մը ունեցած ...երբ գործէն հանած էին զինք: ...Բուքը իրեն հետ վարուած ...ինչպէս անասունի մը,—մարդ ...ռակածի բայց վերջը նորէն ...բանի տեղ չի դներ. բայց ո՛չ, ...որ ալ ըլլայ վինքը մարդու ...դրած չէր:

...Ըհա կ՚երթան: Դինքլ բարեւ ...ելով դուրս կը տանէր զանոնք, երբ դժբախտութիւն մը պատա-հեցաւ: Իր խոր խոնարհութենէն դեռ գլուխը չվերցուցած, գաւի-թին վրայ փռուեցաւ: Տիկին Հեսսլինկ կորսնցուց գլխարկը, իր ճերմակ մազերուն կէսն ալ հետը: Վերը Դինքլի տղաքը խնդալէն պար կուգային,— որմէ Դինքլ կացութիւնը ըմբռնել սկսաւ: Բռունցքով վռնտեց տղաքը եւ յե-տոյ օգնեց տիկիններուն: Բարե-բախտաբար. վարէն Հերրըդէօր-ֆըրը կուգար եւ այսպէս շուտով կրցան զանոնք ոտքի հանել: «Տէր Աստուած, ի՛նչ էր աս», գոչեցին մէկ անգամէն. «Օճառ չէ՞ սան-դուխներու վրայ քսուածը»: Դինքլ կ՚ուզէր հակասել կամ անհասկնալի գտնել. Հերրսդէօրֆըր իր ժան-գոտ ձայնը հանեց «ուշադրու-թիւն» մը միայն ըսելու համար եւ բացաւ իր հզօր բազուկները առ ի նախազգուշութիւն: Սակայն անոնք երկու բանուորներէն խնդրե-ցին կռնակնին նայիլ. եւ երբ Դինքլ բնաւ օճառ չտեսնելը յայտնեց այն ատեն իրենք իրենց վրայ գտան գայն:

Հիմա ի՞նչ պիտի ընենք. մենք քաղաք պիտի իջնէինք թէյի. անգամ մըն ալ տուն երթա՞նք, փոխուի՞նք:

Դինքլ խորհուրդ տուաւ եր-թալ, մինչ անոնք կը յայտնէին թէ կէս ժամի կորուստ մը պիտի նշանակէր այդ. ի՞նչ կ՚ըսէ Տիկին ընդհանուր տնօրէնը ասոր:

Ատեն ատեն Հերրսդէօրֆին կը դառնային անոր կարծիքն ալ առնելու համար, բայց ապարդիւն. խիստ դէմք մը առած էր ան: Տի-կին Փօսթըր այս կողմ եկաւ, ձեռքը ձեռքին զարկաւ եւ առա-ջարկեց հագուստներու վրայի արատները ամէնքը մաքրել— որուն յաջորդեց տեխնիքական գործողութիւն մը, որ սակայն օգուտ մը չունեցաւ: Այն ատեն Դինքլ մէջ մտաւ, ցոյց տալով արտասովոր տարօղութիւնը կամ դիմացկունութիւնը Հէնսլինկենց ինքնաշարժին:

«Հարկաւ ատանկ պիտի ըլլայ, ըսաւ Տիկին ընդհանուր տնօրէն Հեսսլինկ: Շարօն է»:

Դինքլ կարծիք յայտնեց որ արդեօք գերման ճարտարարուեստը նախապատուութեան արժանի չէ՞ր, նոյնիսկ եթէ ոչ այնքան դիմաց-կուն ըլլար ան: Գաղափարի լուրջ տարբերութիւններ չյառաջա-ցան ասկէ, երկու կողմին ալ տեղի տալովը խօսակցութիւնը շարու-նակուեցաւ մինչեւ տան առաջքը: Միայն ինքնաշարժի վարիչը տես-նելուն, տիկիններուն մօտ նշմար-ուեցաւ աճապարանք մը, եւ երբ ինքնաշարժին մէջն էին արդէն, առանց գլուխնին շարժելու, իրենց աչքին ծայրովը փոխադարձեցին գործաւորներու բարեւը:

Դինքլ կեցած մնացած էր. գոհ էր այսչափովն ալ եւ կը խնդար ինքնաշարժի եռեւի մասին տա-րուբերուելուն համար: Տղաքը որ իր մօտ սպրդած էին, իրենց ապ-տակները ստացան հայրիկէն: Բայց այս ընելով կը խնդար ան եւ իրեն հետ ամէնքը, տիկին Փօլս-թըրն ալ ամբողջ դրացիներով:

Երբ խուժանը նորէն վեր բարձրանալ ուզեր, Քարլ Բալլիհին առջեւէն պիտի անցնէր, որովհե-տեւ ան կեցած էր սանդուխի շեմին եւ խորասուզուած ըլլալ կ՚երեւար օճառի արատներուն մէջ... ահա ճամբայ կուտար անոնց բայց չէր խնդար անոնց պէս, այլ յօնքերը կը պոստէր...քեռայրը ուսին զար-կաւ եւ միասին սրձարան տարաւ գայն. իրենց երթ ու դարձով նե-ղութիւն միայն կարող էին պատ-ճառել Մալլիին:

Սրճարանը լեցուն էր. բոլոր սեղաններէն հարցումներ կը տրուէ-ին բարձր հիւրերուն եւ օճառին մասին: Օճառին դէպքը կը զբա-ղեցներ բոլո՛րը: Օճառը կատակնե-րու տուն տուող բան էր. կատակ-ներ որ ամէնքն ալ իրարու նման էին եւ իւրաքանչիւրը նոյն աղ-մուկը կը յարուցանէր:

Բալլիհի, Դինքլի եւ Հերրս-դէօրֆըրի քով, առանց բան մը ըսելու եկաւ նստիլ նաեւ ծեր պատ ներկողը, որ քիչ ատենէ ի վեր Քլինքորումի նկուղին մէջ կը բնա-կէր: Ասիկա գործէ քաշուած եւ հոս հաստատուած մէկն էր, ան-հանդարտ՝ գործի չգալիք մէկը, որ միայն այն ատեն հանգստա-ցաւ, երբ իր ծերացած ոսկորները այնտեղ բերաւ, ուր ծննդավայրի իրաւունք եւ ազգականներ ունէր: Այս եւ Բալլիհ չէին խօսեր, մին-չեւ որ Հերրսդէօրֆըր բան մը չհարցնէր: Անոր խօսակցութեան ձեւը վայրենիի պէս էր եւ այնպէս բարկացած կ՚արտայայտուէր որ կարծես խօսիլը օրէ օր կը մոռնար:

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(5) (Շար.

երեք հատ կայ: Եպիսկոպոսներէն ոմանք ջարդուեցան, ուրիշներ աքսորի մէջ մեռան, ու այսօր միայն 13 հայ-կաթոլիկ եպիսկոպոսներ մնացած են, մինչ պատերազմէն առաջ անոնց թիւն էր 25:

Երկու Մակեդոնացիներու ճակատագիրը

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Մայիս 7ի առաւօտուն ժամը 6ին յիշեալ քաղաքին մէջ գնդակահարուած են Մակեդոնական յեղափոխական կազմակերպութեան անդամներէն Նանօֆ եւ Քուլէլիչ, որոնք անցեալ տարի Սեպտեմբերին ծրագրած էին Սելանիկի մէջ ռումբով օդը հանել կարգ մը կարեւոր շէնքեր: Երկուքն ալ ամբաստանուած էին թէ կը գործեն Մակեդոնական կազմակերպութեան հրահանգով: Մահապատիժէն առաջ Քուլէլիչ խոստովանած էր ատիկա՝ յայտնելով թէ կազմակերպութիւնը պիտի լուծէ իր վրէժը:

Յիշեալները շատոնց մահուան դատապարտուած էին, սակայն պատիժը յետաձգուած էր, պուլկարեւհելլէն յարաբերութիւնները չխանգարելու համար:

Նունկէսէր-Քոլիի յիշատակին

Տարի մը առաջ, Մայիս 8ի առտուն էր, որ ֆրանսացի երկու յանդուգն օդանաւորդներ, Նունկէսէր եւ Քոլի, որոնք այսօր անմահացած են, Պուրժէի օդանաւային կայանէն ճամբայ կ՚ելլէին «Սպիտակ Թռչուն»ով, Ատլանտեանը կտրելու համար մէկ թռիչքով: Խանդավառութիւնը մեծ էր եւ Մայիս 9ին Փարիզի փողոցներուն մէջ խռնուած անհամար բազմութիւնը ձեռքէ ձեռք կը խլէր ամէն ժամ յաւելուածներ հանող թերթերը, որոնք սուտ լուրեր կը հրատարակէին՝ ըսելով թէ թռիչքը յաջողած է եւ օդանաւորդները յաղթական ընդունելութեան արժանացած են Նիւ-Եորքի մէջ: Յետագայ լուրերը սակայն հաստատեցին թէ երկու ռահվիրաները անդարձ անհետացած էին ովկիանոսի ալիքներուն մէջ:

Ահա՛ այս հերոսներու տարելիցին առթիւ յիշատակի արարողութիւն մը կատարուեցաւ երէկ կէս օրէն վերջ, Պուրժէի օդանաւային կայանին մէջ: Այս առթիւ բացումը կատարուեցաւ կոթողի մը, զոր Ֆրանսայի նուիրեց ամերիկացի մը՝ Ռոպըրթ Ճէքսըն: Ներկայ էին Փարիզի Ամերիկեան դեսպանը, Ամերիկեան Լեգէոնի ներկայացուցիչները, ֆրանս. օդանաւային ակումբի անդամները եւ ֆրանսացի ու ամերիկացի սպաներ: Կոթողը կը ներկայացնէ Նունկէսէրը, Քոլին եւ Լինտպէրկը: Վրան արձանագրուած է «Ceux qui tentèrent — Celui qui accomplit»: (Անոնք որ փորձեցին — Ան որ իրագործեց):

Դեսպանը եւ ուրիշներ ճառեր խօսեցան:

Մեծ օդարշաւները

Երէկ առաւօտ ժամը 5.57ին Պուռժէի կայանէն դէպի Թոքիօ ճամբայ ելաւ Փէլթիէ Տուազի, որուն կ՚ընկերանան ճարտարագէտ Քարոլ եւ Կոնէն: Առաջին հանգրուանն է Պուքրէշ, յետոյ 1500 քիլոմեդրնոց հանգրուաններով պիտի շարունակեն ճամբան անցնելով Անատոլուէն, Պարսից ծոցէն, Հնդկաստանէն, Հնդկաչինէն եւ Չինաստանէն դէպի Ճափոն. հեռաւորութիւնն է 30,000 քիլոմեդր: Վերադարձը պիտի կատարուի Սիպերիոյ ճամբով:

. Փէլթիէ Տուազի հազիւ մեկնած էր, երբ օդ բարձրացաւ ուրիշ օդանաւ մը, որուն մէջ նստած էին Արաշար եղբայրները: Ասոնք պիտի փորձեն կոտրել տեւողութեան մրցանիշը՝ 53 ժամ՝ որ կը պատկանի ամերիկացի Հէյլտմէնի եւ Սթինսընի: Օդանաւը կ՚երթեւեկէ Պուրժէի եւ Կոնտըրվիլի միջեւ (Ուազ): Եթէ ամէն ինչ լաւ ընթանայ, ցամաք պիտի իջնէ Հինգշաբթիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը:

Իտալեւթուրք դաշինքը յետաձգուած

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ իտալեւթուրք դաշինքին ստորագրութիւնը ժամանակ մը պիտի յետաձգուի, որովհետեւ ատիկա որոշ չափով կախուած է հելլէնեւթուրք խնդիրներու կարգադրութենէն:

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքափուլոս կ՚ըսէ թէ Յունաստան անկեղծօրէն կը փափաքի Թուրքիոյ հետ բոլոր դժուարութիւնները հարթել, բարեկամական անկեղծ յարաբերութիւններ հաստատել եւ առեւտրական դաշնագիր մը կնքել: Յունաստան չպիտի վարանի ոչ-յարձակողական դաշինք մըն ալ կնքել, սակայն կը փափաքի որ նախապէս կարգադրուին առկախ խնդիրները:

Իշխանն կարոլ արտաքսուած Անգլիայէն

Լոնտոնէն հեռագրի մը համաձայն, գաղտնի ոստիկան մը կոտսթըն երթալով իշխանին հաղորդած է վտարման հրամանագիր մը, ստորագրուած Ներքին Նախարարին կողմէ: Անգլիական կառավարութիւնը կը գտնէ որ իշխանը չարաչար գործած է իրեն շնորհուած հիւրընկալութիւնը՝ քաղաքական խաղերու ձեռնարկելով:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԻԷՆԱՊԻՆԵՐՈՒ Թագաւոր իպնը Սուուտ Մէտինէէն Մէքքէ գնաց, յետոյ Ճէտտէ երթալով բանակցութիւններ պիտի սկսի անգլիական կառավարութեան ներկայացուցիչներ սըր Կիլպըրթ Քլէյթընի եւ գնդապետ Քորնուոլլիսի հետ:

ՍՈՖԻԱՅԻ պուլկար առեւտրական դրամատան մուտքին առջեւ պայթած ռումբին հետեւանքով բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան, սակայն բուն հեղինակը կարելի չեղաւ գտնել: Կը կարծուի թէ ռումբը պայթեցնողներուն նպատակն էր բողոքել որ դրամատէրերը բաւարար չափով չեն օգնած երկրաշարժի աղէտեալներուն:

ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ պատերազմ յայտարարեց... ճանճերուն դէմ: Բոլոր պետական պաշտօնեաներուն հրահանգուած է բուռն կռիւ մղել ճանճերուն դէմ. Թերացողներուն պատիժներ սահմանուած են:

ԻՇԽԱՆ ԺԱՆ ԿՐԱՊՈՏԿԻՆ, անիշխանական մեծ տեսաբանին եղբօրորդին, որ 5 տարիէ ի վեր Նիս կը բնակէր, առջի գիշեր երեք անծանօթներու կողմէ սպաննուեցաւ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալեց բազմաթիւ ռուսեր, յոյներ եւ իտալացիներ, որոնք ամբաստանուած են թէ համայնավար ձեռնարկներ կ՚ընեն Եգիպտոսի եւ Պաղեստինի մէջ: Գտնուեցան վաւերաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ ձերբակալուածները երիտասարդ եգիպտացիներ կ՚արձանագրէին՝ Մոսկուայի համալսարանին համար:

ԱՆԹՈՆԻԻ մէջ (Փարիզի արուարձան) կիրակի իրիկուն յորդեցաւ Պիէվրը գետակը եւ ողողեց քանի մը թաղերու հարիւրաւոր տուները: Անմիջապէս ամբարտակ մը շինուեցաւ եւ ջրհան մեքենաներով ջուրերը պարպուեցան: Յորդումը դադրած է:

ՀԱՑԻՆ ՔԻԼՕՆ, որ երկուշաբթի օր 10 սանթիմի բարձրացում մը ունեցած էր, Մայիս 13էն սկսեալ 5 սանթիմ եւս պիտի բարձրանայ, ու պիտի ծախուի քիլօն 2 ֆր. 25ի:

Հ. Յ. Դ.

Հրազդան խումբի ժողովը՝ վաղը երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խօսի՝ Ընկ. Արօյեան:

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարան ընթերցասրահին մէջ: Նիւթ՝ «Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործնէութիւնը» կը նախագահէ՝ ընկ. Պ. Հիւսեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ, Արմէն Գարօ, Գէորգ Չավուշ, Զարդարեան Քեռի և Քրիս խումբերու ընկերները: Այս Շաբաթ իրիկուն 8.30ին, 63 րիւ տը Ռէփիւպլիք:

Լիոնի Պատ. Միութեան ժողովը՝ Վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, Դաշնակցութեան Գրադարանը: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը վաղը իրիկուն ժամը 8ին, Գրադարանի սրահը: Ներկայանալ անդամատետրներով:

Լիոնի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կայծակ-Քրիստափոր, Քեռի, Դժոխք, Կուկունեան խումբերու վարչութիւնները զանձապահի տետրակներով, այս Ուրբաթ Հ. Յ. Դ. Գրադարանը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չիթպաշեան, հօր անունը Պետրոս, մօր անունը Նունուֆար: Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: Իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուսպէս), հօր անունը Գալուստ, մօր անունը Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատեններ Բաքուի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, վաղը Հինգշաբթի, Ֆլօրիայի մէջ: Պր. Մերուժան Պարսամեան կը կարդայ իր ինքնագիր բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը վաղը Հինգշաբթի Ֆլորիայի մէջ, ժամը 2.30—4 Հայերէն (Նաթանեան:

ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9ին եկեղեցիին մէջ: Անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ:

ՆԱՄԱԿ ունին Խաչիկ Ճանիկեան, Մանուէլ Կապուտիկեան, Բարձր Հայքի Հայր. միութիւն: Դիմել՝ Խմբագրատուն:

«ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔ»

պատրաստութեան մէջ է 1929ի «Յունահայ տարեգիրք»ը պատկերազարդ, գեղարուեստական կողք, մօտ 500 էջ: Աշխատակիցներէն կը խնդրուի ձեռագիրները հասցնել մինչեւ Յուլիս մէկ:

Հասցէ՝ «Նոր Օր» Վուլի փողոց, թիւ 18, Աթէնք:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant. H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՅԻՍ 1928

10 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 643 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անատոլուի գործակալութիւնը պաշտօնապէս հաստատեց թէ որոշուած է ընդունիլ լատինական տառերը:

Հրատարակուած լուրին համաձայն, նախ եւրոպական թուանշանները պիտի ընդունուին: Յետոյ, թղթատարական եւ հեռագրական սպասարկութեան մէջ պիտի գործածուին եւրոպական թուանշաններն ու լատինական տառերը: Ու վերջապէս, դպրոցական դասագիրքերու մէջ լատինական տառերով պիտի աւանդուին դասերը:

Ծրագրին համաձայն, այս նորութիւնը աստիճանաբար գործադրուելով, պիտի ամբողջանայ 15 տարիէն:

Ուրեմն, Մուսթաֆա Քէմալ եւ ընկերները կանգ չեն առներ Թուրքիան արդիացնելու ճամբուն վրայ:

Որքան ալ երեւութական թուին այս ձեռնարկները, անկասկած է որ խորունկ հետքեր չձգեն, մանաւանդ եթէ Թուրքիան յաջողի վայելել ներքին եւ արտաքին խաղաղութիւն:

Քէմալապետութիւնը հետեւողական է ինքն իր մէջ: Թարթափումներ չունի: Ոչ ալ կամքի տկարութիւն:

Անոր հիմնական եւ անմիջական ծրագիրն է ամրացնել Թուրք-ազգային պետութիւնը, ամէն ճակատի վրայ: Իթթիհատն ալ ունէր այդ ծրագիրը, բայց ոչ քէմալականներուն ուղղակի եւ վճռական գիծը, ոչ ալ անոր հնարաւորութիւնները: Իր ամէնէն վճռական գործը եղաւ՝ ոչ-Թուրքերու ոչնչացումը, սկսելով հայ ժողովուրդէն:

Այդ քաղաքականութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Հայերէն յետոյ, Թուրքիոյ Յոյներն ալ կոտորուեցան, տեղահանուեցան, եւ վերջապէս փոխանակուեցան:

Այժմ կարգը եկած է Քիւրտերուն, իբրեւ ամէնէն հոծ եւ համախումբ զանգուածը, եւ Լազերուն ու Չէրքէզներուն, որոնք վերջին մնացորդներն են ոչ-Թուրք հասարակութեան:

Թուրք-միլլի սերունդը շարունակութիւնն է Իթթիհատականներու ծրագրին, աւելի բիւրեղացած, աւելի միակտուր եւ յանդուգն:

Այնպէս որ, պէտք չէ զարմանալ, երբ ափ մը մարդիկ ազատօրէն կանուխ ծրագիր մը կը պատրաստեն, յետոյ ձեւի համար կը կարդան ծաղրանկար կուսակցութեան՝ Խալքի մէջ, եւ խեղճ ժողովին կը ձգեն միայն հանդիսաւոր «գապուլ»ը արտասանելու պարտականութիւնը:

Այսպէ՛ս է որ, Մ. Քէմալ յաջողեցաւ իրարու ետեւէ ջնջել ալ սուլթանութիւնը, խալիֆայութիւնը, Խանէտանը-ալ-Օսմանի Տան իրաւունքները, ֆէսը, փաթթոցը, չէրիաթը, «մէտրէսէ»ները, հարէմը, բազմակնութիւնը, բաժնուած հռչակել կրօնն ու պետութիւնը: Մէկ խօսքով, հրամանագրել եւ պարտադրել արմատական փոփոխութիւններ, որոնց մասին երազել անգամ չէին կրնար ո՛չ երբեմնի «Ժէօն-Թիւրք»երը, ոչ ալ Իթթիհատը:

Եւ ահաւասիկ լատինական տառերը:

Տարբեր խնդիր է թէ այս բոլոր յեղաշրջումները չեն փոխեր Թուրքին ներքինը, կամ ներքին Թուրքը: Կամ դարերու ընթացքին միայն կրնան ազդել:

Էականը այն է որ, Թուրքիան կը ճգնի նորոգուիլ, երիտասարդանալ եւ ամփոփուիլ: Կը փորձէ քալել ժամանակին հետ: Կարգ չէ թէ հրամանագիրներով:

Տարբեր խնդիր է, դարձեալ, թէ ո՛րքան կրնայ տեւել այս վիճակը:

Իրողութիւնը այն է որ՝ քէմալապետութիւնը կ'օգտուի ամէնէն, մանաւանդ արտաքին աշխարհին ձեռնպահութենէն, եւ փորձառութիւններ կը կատարէ, որոնք դժուար թէ ամբողջովին ձախողութեան դատապարտուին:

Շատ բան կրնայ փոխուիլ Մուսթաֆա Քէմալի մահով կամ անկումով: Սխալ չէ պնդել թէ՝ այսօրուան Թուրքիոյ ճակատագիրը անձի մը կամ քանի մը անձերու հետ կապուած է:

Սակայն, կարճատեսութիւն պիտի ըլլար ժխտել 1922էն ի վեր կատարուած փոփոխութեանց արժէքը, աւելի ճիշդ՝ անոնց թողած հետքը:

Միեւնոյն հետեւողականութեան արդիւնքն է լատինական տառերու ընդունելութիւնը:

Այս փորձը առաջին անգամ կատարուեցաւ Կովկասի մէջ, Ատրպէյճան, ուր արդէն գիրքեր եւ թերթեր կը հրատարակուին լատիներէն տառերով:

Թուրքերէնի ուսուցումը դիւրացնելու, թրքացումը փութացնելու, թրքական մշակոյթը արաբական եւ պարսկական ազդեցութենէն ազատելու. վերջապէս, ներքին վերանորոգումը ապահովելու ծրագրէն զատ, այս նորութիւնը ապահովաբար թելադրուած է նաեւ աւելի հեռաւոր, քաղաքական եւ եթէ կ'ուզէք՝ Թուրանական ցանկութիւններով:

Իր կապերը կտրած ըլլալով հարաւի, Սուրիոյ եւ Միջագետքի իսլամութեան հետ, Նոր Թուրքիան աչքերը միշտ յառած կը պահէ դէպի արեւելք:

Արդ, լատինական տառերու վարժուած Կովկաս մը եւ ուրիշ արեւելեան Թուրք երկիրներ ժամանակի ընթացքին կրնան զօդուիլ իրենց մտաւոր կապը արաբատառ մշակոյթի մը հետ, եթէ Թուրքիոյ նոր սերունդը շարունակէ դաստիարակուիլ արաբական տառերով:

Ահա միջոց մը, այդ մեկուսացման դէմ հակազդելու:

Ամէն պարագայի մէջ, նորութիւն մը որ նորոյթի մարմաջէն չի բխիր, այլ իրական հաշիւներէ: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՇՏ ԱՒԵԼԻ ՅԱՆԴՈՒԳՆ

Օդաչուներու նուիրուած խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք կը նկատէ (17 Ապրիլ)․

— «Ատլանտեանի այս կողմէն դէպի Եւրոպա թռչելու շատ մը փորձերէն գէթ հինգը յաջողութեամբ պսակուեցան: Բայց Եւրոպայէն Ամերիկա հիւսիսային ճամբով թռչելու բոլոր փորձերն ալ ցա՛րդ ողբերգական վախճան մը ունեցա՛ծ էին: Եւ «Պրէմէն» սաւառնակը պատմական բախտն ունեցաւ առաջին անգամ արեւելքէն արեւմուտք կտրելու Ատլանտեան ովկիանոսը :

Բոլոր մասնագէտներու կարծիքով, ինչպէս եւ փորձն ալ ցարդ հաստատած էր, անհամեմատ աւելի դժուար է Ատլանտեանը թռչիլ Եւրոպայէն դէպի Ամերիկա, քան ընդհակառակը: Որովհետեւ քամիներու ուղղութիւնը չափազանց աննպաստ է արեւելքէն թռչողներու համար, — բան մը, որուն պատճառով սաւառնակը, փոխանակ ժամը 100 եւ աւելի մղոն կտրելու, կարող է թռչիլ շատ աւելի դանդաղ: Եւ, որովհետեւ սաւառնակը ներկայիս տակաւին չի կրնար բաւականին սահմանափակ չափէ մը աւելի վառելանիւթ վերցնել իրեն հետ, ուստի Եւրոպայէն թռչողները կը սպառէին վառելանիւթը՝ Ատլանտեանի այս ափը տակաւին չհասած եւ անհետ կը կորսուէին ովկիանոսի մէջ:

Զարմանալի է մարդկային անձնազոհութեան անյաղթելի մղումը: Մէկը միւսի ետեւէն շարք մը սաւառնորդներ թռան Եւրոպայէն, Ամերիկա գալու համար, եւ անհետ կորսուեցան: Բայց այդ ողբերգական փորձերը յուսահատութիւն յառաջ չբերին, այլ ընդհակառակը աւելի եւս գրգռեցին բազմաթիւ ուրիշներու անձնազոհութիւնը, նորէն ու նորէն փորձելու այնքա՛ն յանդուգն խաղը գրեթէ ստոյգ մահուան հետ: Եւ ահա վերջապէս, գերման «Պրէմէն»ի կը վիճակուի բախտը յաջողելու հոն, ուր շատ մը ուրիշներ ձախողեցան այնքա՛ն ողբերգական կերպով:

Տարակոյս չկայ, որ «Պրէմէն»ի պիտի հետեւին շուտով բազմաթիւ ուրիշներ: Շատեր նորէն պիտի կորսուին, բայց ուրիշներ ալ քայլ մը եւս աւելի առաջ պիտի երթան, քան կրցաւ ընել «Պրէմէն»:

Բիչ չեն գաղափարախօսներ, որոնք կը փառաբանեն պատերազմը, որովհետեւ, կ'ըսեն, առանց պատերազմի մարդկութիւնը պիտի մեղկանար, իսկ պատերազմը կը զարգացնէ մարդոց մէջ անձնազոհութեան ոգին, որ անհրաժեշտ է մարդկային յառաջդիմութեան համար: Բայց ահա անձնազոհութեան եւ հերոսութեան զարգացման համար հսկայ նոր դաշտ մը, որուն նպատակը պատերազմի պէս քանդիչ չէ, այլ շինարար եւ որուն միջոցով ազգերը կարող են գեր-հերոսներ արտադրել:»

ՄԱՀ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆԻ

Մոսկուայէն Մայիս 7 թուակիր հեռագիր մը կը հաղորդէ մահը յայտնի երաժշտագէտ Սպանդարեանի: Հանգուցեալը հեղինակած է բազմաթիւ հայ ժողովրդական երգեր եւ Ռուսիոյ մէջ համբաւ ունէր իբրեւ հեղինակ-երաժիշտ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Միջերկրականեան դաշինք

Յունաստանի արտաքին նախարար Միխալաքոփուլոս հետեւեալը յայտարարած է Սելանիկի «Մակեդոնիա» թերթի Աթէնքի թղթակցին, միջերկրականեան դաշինքի եւ հելլէնեւսերպ յարաբերութեանց մասին.

— Յայտնի է թէ Իտալիա փափաքելով պահպանել Միջերկրականեան խաղաղութիւնը եւ հերքել Անատոլուն գրաւելու մասին իրեն վերագրուած նպատակը, ներկայիս ոչ-յարձակողական եւ իրաւարարական դաշինք մը կը բանակցի Թուրքիոյ հետ: Նոյնպէս յայտնի է թէ հելլէն կառավարութեան քաղաքականութիւնն ալ կը ձգտի հարթել անցեալը և բարեկամական բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատել Թուրքիոյ հետ: Այս վերջինին եւ մեր միջեւ կնքուելիք առեւտրական դաշնագրին շնորհիւ երկու կողմերը տնտեսական գետնի վրայ շահաբեր գործակցութիւն պիտի ունենան: Յունաստան վերջերս քանիցս կրկնեց թէ կ'ուզէ նաւային սպառազինութեանց սահմանափակման դաշնագիր մը կնքել Թուրքիոյ հետ, ու չպիտի վարանի նաեւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքել, պայմանաւ որ նախապէս կացութիւնը անկեղծ եւ բարեկամական դառնայ:

«Դրացի պետութեանց միջեւ վերջերս կնքուած այս կարգի դաշինքներու փորձը ցոյց տուաւ թէ մինչեւ որ այդ դաշինքներու կնքուելէն առաջ ռակախ խնդիրները չկարգադրուին, յարաբերութիւնները չեն կրնար բարեկամական ըլլալ: Հելլէն կառավարութիւնը այն տպաւորութիւնն ունի թէ՝ մինչեւ որ Թուրքիոյ հետ արագ եւ վերջնական կերպով չկարգադրուին այս խնդիրները, ծագելիք վէճերը իրաւարարութեան յանձնելով, հին բախումը կրկին գլուխ պիտի ցցէ քաղաքական դաշինքի կնքուելուն յաջորդ օրն իսկ. այս ձեւով, փոխանակ բարեկամ դառնալու, թշնամի պիտի ըլլանք եւ դաշինքը պիտի դառնայ ողբալի քուրջի կտոր մը: Չեմ ծածկեր այն իրողութիւնը թէ՝ իտալեւթուրք բանակցութեանց հետեւանքով վերջերս բանակցութիւններ սկսան Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ դեռ կը շարունակուին»:

Խօսելով հելլէնեւսերպ յարաբերութեանց մասին, նախարարը յայտնեց, որ թէեւ երկուստեք բարի կամեցողութիւն ցոյց տրուած է, սակայն դէպի առաջ ո եւ է քայլ չէ առնուած:

Յունաստանի Հայերուն օժանդակութիւնը

Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ թէ հայկ. գաղթակայաններու մէջ մեծ շարժում ստեղծուած է Կորնթոսի աղէտեալներուն ի նպաստ սկսուած հանգանակութիւնը արդիւնաւոր դարձնելու համար: Լիփազմայի մէջ յանձնախումբ մը կազմուած է: Երեսուն հոգի տասը հազար դրախմի արձանագրուած են: Մինչեւ 20 հազար դրախմի կարելի պիտի ըլլայ հաւաքել:

Աթէնքի մէջ ալ հանգանակութիւնը արդիւնաւորելու համար աշխատանք կը տարուի:

Սելանիկի հայկական շրջանակներուն մէջ եւս Կորնթոսի աղէտեալներուն ի նպաստ հանգանակութիւնները մեծ թափով յառաջ կը տարուին:

Բոլոր յունարէն թերթերը կը գրեն թէ, մեծապէս գովելի է հայ խանութպաններու ցոյց տուած սիրայօժար եւ առատաձեռն մասնակցութիւնը օգնութեան գործին:

Դոնէցի խնդրին դատավարութիւնը

Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ.— Շախաթիի խնդրին նախնական հարցաքննութիւնը վերջացաւ: Յիսուն խորհրդային քաղաքացիներ եւ երեք Գերմաններ պիտի հանուին դատարանին առջեւ, տնտեսական հակայեղափոխութիւն սարքելու ամբաստանութեամբ: Ամբաստանեալներուն մէջ են՝ 5 նախկին հանքատէր, 37 ճարտարագէտ, 8 մասնագէտ: Ասոնք կը պատկանէին հակայեղափոխական կազմակերպութեան մը, որ ութ տարիէ ի վեր կ'աշխատի քանդել հանքային ճարտարարուեստը Դոնէցի աւազանին մէջ:

Այս կազմակերպութեան կեդրոնը կը գտնուէր Խարքովի մէջ: Անոր նիւթական աղբիւրները կը հայթայթէին նախկին հանքատէրեր եւ մասնաւորապէս գերմանական տուներ: Դրամներն ու հրահանգները արտասահմանէն կը ղրկուէին օտար տուներու ներկայացուցիչներուն, նոյնիսկ կարգ մը օտար պետութեանց Ռուսիոյ պաշտօնական հաստատութեանց միջոցաւ:

Ամբաստանեալներէն ոմանք խոստովանեցան իրենց յանցանքները:

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Հակառակ կարգ մը թերթերու գրածներուն թէ ապստամբութիւն մը ծագած է Ռումանիոյ մէջ եւ բազմաթիւ մարդիկ սպաննուած են, կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ այդ երկրին մէջ: Պուքրէշի մէջ ձերբակալուած են սուտ լուրեր հեռագրող քանի մը օտար թղթակիցներ, ինչպէս «Տէյլի էքսփրէս»ի եւ «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի թղթակիցները:

Ալպա-Ժուլիայէն երեք թեւերով Պուքրէշի վրայ քալող 30,000 գիւղացիներ զինուորներու կողմէ ցրուեցան և իրենց գիւղերը ղրկուեցան: Զրոյցի մը համաձայն, պաշարման վիճակ յայտարարուած է Թրանսիլվանիոյ մէջ և Պուքրէշ տանող բոլոր ճամբաները զինուորական հսկողութեան տակ առնուած են:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Մարսէյլի *Հայ Սիրտ* թերթը՝ ազգային հիւանդանոցի մը առաւելութիւնները թուելէ վերջ, կը հարցնէ.

— «Բարեգործականը միթէ չի՞ կրնար ստանձնել հիւանդանոցի մը նախաձեռնութիւնը»:

Ապշութեամբ եւ սրտմտութեամբ կարդացի այս տողերը:

Հայ Սիրտը կոյր է, եթէ անիկա «սիրտ» չըլլար ու «աչք» եղած ըլլար, շատ հեշտութեամբ ու շատ ալ վայելքով պիտի տեսնէր այն հսկայ, այն անզուգական ազգային հիւանդանոցը որ կառուցուած է «արդեամբ եւ ջանիւք հայ Բարեգործականին»:

Թող փարիզ գայ *Հայ Սիրտը*՝ դիտելու հիւանդանոցին կեդրոնական տունը իր մտախտաւորներու, կուլտուրախտաւորներու, ծուլախտաւորներու յարկաբաժիններով: եւ տակաւին իր աննախընթաց որբանոցով, անկելանոցով, ծերանոցով ու յիմարանոցով:

Այնտեղ գիտական դրութեամբ ու իշխանավայել կերպով կը դարմանուին բոլոր ճշմարիտ ու սուտ խենթերը:

Նկատելով որ շատ մը չարեաց մայրը նիւթական է՝ բոլոր հիւանդներուն ու պատսպարեալներուն կը տրուին . . . լիառատ թոշակներ:

Հաստատութիւնը ունի առատ մթերք հաւկիթի, հաւի, հնդկահաւի ու դրախտահաւի: Մեղրով ու կարագով կը սնանին հիւանդները որոնք մէկ մէկ տակառաչափ փորեր ունին ներկայիս: Եւ անոնք որքան ալ ըմբիշ դառնան, բնաւ չեն հեռացուիր հաստատութենէն. ընդհակառակն այնքան կը կապուին, նուիրուելով արհեստով հիւանդի նոր ասպարէզին: Անոնք այս զոհողութեամբ՝ իրենց կը վերապահեն բոլոր ախտերն ու միկրոբները:

Այնտեղ հրաշալի ճարտարութեամբ կը դարմանուին փայծաղի, լեարդի, ստամոքսի, աղիքի, ակռայի ու փորի ցաւերը: Մէկ հիւանդութիւն միայն իր յարկաբաժինը չունի. ան ալ սիրտ ունեցողներուն՝ սրտի հիւանդութիւնն է: Եւ ճշմարիտ չէ՞ որ սրտի տէր մարդոց համար չէ այս աշխարհը: Բարեգործականը բացառութիւն չէր կրնար ըլլալ:

Գուցէ այս պատճառով է որ *Հայ Սիրտ* այդ հաստատութիւնը անգոյ կը նկատէ:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԱ. Ցանկ

	Ֆր.
Լոնտոնէն, Ո՛ռ	2000.—
Զարսանճաքի Պատ. Միութիւն *Մարսէյլ*	100.—
Լեւոն Պետրոսեան	30.—
Աղաւնի Ազարեան	5.—
Տիկին Ֆիլոմէն Աճէմեան	10.—
Արամ Զոմաքլեան, *Լիոն*	15.—
Գումար	2160.—
Ժ. Ցանկին գումարը	4694.30
Ընդհ. գումար	6854.30

×

ԽՄԲ.— Երէկ թերթը մամուլին յանձնելէ յետոյ, Լոնտոնէն 2000 ֆր.ի չէք մը ստացած ըլլալով, Ֆիլիպէ փոխագրեցինք ոչ թէ 2000 ֆրանք, ինչպէս ծանուցեր էինք, այլ 4500 ֆր.:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՀԱՄԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿՇԻՌԸ

Ապրիլ 29ին, Թիֆլիսի «Պրոլետար»էն քաղելով, հրատարակեր էինք ուսումնասիրութիւն մը խորհրդային Միութեան բնակչութեան թիւի մասին:

Այսօր կը թարգմանենք նոյն ուսումնասիրութեան վերջին մասը (16 Ապրիլ), որ կը ներկայացնէ զանազան ժողովուրդներու թիւը եւ կշիռը.—

Խ. Միութ. ազգաբնակչութեան ցեղային կազմն այնքան բարդ է, որ միայն կարելի է ընդհանուր հասկացողութիւն տալ այդ մասին: Ամբողջ Միութեան ազգաբնակչութեան մասին գաղափար կուտայ հետեւեալ տախտակը, ուր առհարիւր համեմատութիւնը ցոյց կուտայ տուեալ ցեղային խումբի կշիռը Միութեան ամբողջ ազգաբնակչութեան մէջ.—

ժողովուրդ	Հազար մարդ	%
Ռուս	77760,1	52,9
Ուկրայնացի	31194,8	21,2
Բելոռուս	4738,9	3,2
կազակ	3959,9	2,7
Ուզբեկ	3904,5	2,6
Թաթար	3015,2	2,0
Հրեայ	2700,9	1,8
վրացական խումբ	1821,2	1,2
Թուրք	1706,6	1,2
Հայ	1567,5	1,1
Մորդուա	1340,4	0,9
գերման	1238,5	0.8
Չուվաշ	1117.4	0.7
Տաճիկ	978.2	0.7
Լեհ	782.3	0.5
կիրգիզ	768.7	0.5
Թուրքմէն	766.1	0.5
Բաշկիր	713.7	0.4
վոտյակ	504.2	0.3
Մարի	428.2	0.3
Չէչէնական խումբ	392.6	0,3
Մոլդավան	278.9	0.2
Օս	272.2	0.2
կարել	248.1	0.2
Միշար	242.6	0.2
Բուրեատ	237.5	0.2
կոմի	221.3	0.2
Չերքէզեան խումբ	219.0	0.2
Եակուտ	214.8	0.2
Յոյն	213.8	0.2

Ինչպէս կ'երեւի այս տախտակէն, 30 ցեղային խումբեր կ'ընդգրկեն Խորհրդային Միութեան ամբողջ ազգաբնակչութեան հարիւրին 97.6ը: Եթէ այդ բոլոր ժողովուրդները բաժնենք խոշոր ցեղային ճիւղերու, կը տեսնենք որ սլաւոնական ճիւղը կը կազմէ ԽՍՀՄ ամբողջ ազգաբնակչութեան հարիւրին 78,1ը, յետոյ կուգայ Թրքական ցեղը հարիւրին 11.6ը, Կովկասի ժողովուրդները հարիւրին 3.2ը, ֆիննական ճիւղը հարիւրին 2.2ը, սեմականը հարիւրին 1.9ը, գերման-յոյն-ռումանական ճիւղը հարիւրին 1.2ը, իրանականը հարիւրին 1.0ը, եւ լետտա-լիտովեանը հարիւրին 0.1:

Գրեթէ նոյնչափ բարդ է նաեւ Խորհրդային Ռուսաստանի ազգաբնակչութեան կազմը ցեղային տեսակէտէն: 1926ի մարդահամարի ցուցակագրուած 167 ցեղային խոշորագոյն խումբերն են հետեւեալները Խորհրդ. Ռուսաստանի մէջ.—

ժողովուրդ	Հազար մարդ	%
Ռուս	74042.4	73.4
Ուկրայինացի	7873.2	7.8
կազակ	3851.7	3.9
Թաթար	2945.4	2.9
Մորդուա	1334.6	1.3
Չուվաշ	1114.8	1.1
գերման	806.3	0.9
Բաշկիր	712.4	0.7
կըրգիզ	671.9	0,7
Բելոռուս	637.6	0.7
Հրեայ	566.9	0.6
վոտեակ	504.0	0.5
Մարի	428.0	0.4
Չէչէնական խումբ	390.5	0,4
Ուզբէկ	342.2	0.3
կարել	248.0	0.2
Մէշչէրեակ	242.5	0.2
Բուրեատ	237.3	0.2
կոմի	221.2	0.2
Չերքէզեան խումբ	218.8	0.2
Լեհ	197.8	0.2
Հայ	195.4	0.2
Օս	157.3	0.2

Միութեան միւս հանրապետութիւնները շատ աւելի միատեսակ ցեղային կազմ ունին, քան Խորհ. Ռուսաստանը: Այսպէս, Ուկրայինայի ազգաբնակչութեան գրեթէ հարիւրին 99ը կը կազմեն ժողովուրդներու հետեւեալ 7 խումբերը, Ուկրայինցի 23,218,900 (100ին 80), Ռուս 2,677,200 (100ին 9.2), Հրեայ 1,574,400 (100ին 5.4), Լեհ 476,400 (100ին 1.6), Գերման 393,900 (100ին 1.4), Մոլդաւան 257,800 (100ին 0.9) եւ Յոյն 104,700 (100ին 0.4 տոկոս): Մնացած 79 ժողովուրդները, զորս արձանագրած է մարդահամարն Ուկրայինայի հողին վրայ, կը կազմեն անոր ազգաբնակչութեան ընդամէնը 100ին 1.1ը:

Բելոռուսական Խորհրդային հանրապետութեան ազգաբնակչութեան աւելի քան 100ին 99ը կը կազմեն Բելոռուսները՝ 4,017,300 (100ին 80,6), Հրեաները 407,100 (100ին 8,2), Ռուսները 383,800 (100ին 7,7), Լեհերը 97,500 (100ին 2,0), Ուկրայնացիները 34,700 (հարիւրին 0,7) եւ Գերմանները 7,100 (100ին 0,1):

Անդրկովկասի մէջ գլխաւոր տեղը կը բռնեն բնականաբար, երեք հիմնական ժողովուրդները: Առաջին տեղը կը բռնէ Վրացական ժողովուրդներու խումբը (Աջարացիներու, Մենգրելներու եւլն. հետ միասին) 1,798,000, որ կը կազմէ Անդրկովկասի ազգաբնակչութեան 100ին 30,7: Երկրորդ տեղը կը բռնեն Թուրքերը՝ 1,632,800 (100ին 28,2): Երրորդ տեղը Հայերը՝ 1,332,600 (100ին 22,8): Բացի այդ երեք հիմնական ժողովուրդներէն, Անդրկովկասի ազգաբնակչութեան կազմի մէջ պէտք է յիշել Ռուսները 336,200 (100ին 5,7), Օսերը 114,500 (100ին 1.9): Միւս ժողովուրդները համեմատաբար սակաւաթիւ խումբեր կը ներկայացնեն, թէեւ հետաքրքիր ազգագրական տեսակէտէն: Անդրկովկասի մէջ արձանագրուած է ժողովուրդներու 99 անուն, չհաշուելով ռուսահպատակները:

Ուզբեկիստանի մէջ ցուցակագրուած 89 ժողովուրդներէն ամենախոշորն են Ուզբեկները՝ 3,475,000 կամ ազգաբնակչութեան 100ին 65,9 եւ Տաճիկները՝ 967,700 (100ին 18,4): Միւս խումբերէն պէտք է յիշել Ռուսները՝ 249,500 (100ին 4,7), Կազակները՝ 107,000 (100ին 2,0) եւ Չէրքէզները 90,700 (100ին 1,7):

Թուրքմէնիստանի մէջ բացի բնիկ ժողովուրդէն՝ Թուրքմէններէն որ կը կազմեն 721,900 հոգի (100ին 72,9), պէտք է յիշել Կազակները եւ Կիրգիզները 111,000 (100ին 11,2), Ռուսները 74,000 եւ Հայերը 13,800: Թուրքմէնիստանի մէջ ցուցակագրած են ընդամէնը 78 անուն ժողովուրդ:

Հետաքրքիր է անշուշտ լեզուական հարցը: ԽՍՀՄ մէջ արձանագրուած է 149 լեզու: Սակայն ատոնց շատերը գաւառաբարբառներ են, որ ժամանակի տարբերութիւններ ունին իրենց հիմնական լեզուական ճիւղէն: Ժողովուրդը եւ լեզուն կը զուգադիպին ոչ բոլոր պարագաներու մէջ: Այսպէս, օրինակ՝ Ռուսներէն լեզուն սեփական լեզու կը համարեն 84,160,000 հոգի, այսինքն 6,400,000 (հարիւրին +8,2) աւելի քան ռուս ժողովուրդին պատկանողներու թիւն է. մինչդեռ ուկրայինական լեզուն սեփական համարողներու թիւը պակաս է Ուկրայինցիներու թիւէն 3,623,000 հոգի (—100ին 11,6), Բելոռուսականը պակաս է Բելոռուսներու թիւէն 1,272,000 (—100ին 26,8) լեհականը՝ 420,000 (—100ին 53,6) եւ հրէականը՝ 712,000 (—100ին 27,4):

ՓՐՈՖ. ՆԻՔՈԼԱ ԵՈՐԿԱ ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

(Մեր սեփական թղթակցէն)

Պուքրէշ, 3 Մայիս

Երէկ Ռումանահայ կեդրոնական Մատենադարանը այցելեց ռումէն հռչակաւոր ակադեմական, կուսակցապետ եւ պետական մարդ փրոֆ. Նիքոլա Եօրկա: Զինքը ընդունեցին եւ անհրաժեշտ բացատրութիւնները տուին Մատենադարանի վարչութեան անդամներէն Պ. Պ. Վ. Մէշտուտճեան, Գ. Ղազարեան, Ա. Թովմասեան եւ Յ. Ճ. Սիրունի, ինչպէս նաեւ առաջնորդ Յուսիկ եպ. եւ թաղականութեան անդամ Պ. Շտեփան Ասլան: Հակառակ իր ծանրագրաւ վիճակին, փրոֆ. Եօրկա մէկ ժամ մնաց Մատենադարանը, եւ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ իրեն տրուած բացատրութիւններուն. ներկեղեցին ալ պահ մը այցելելէ յետոյ, փրոֆէսէօրը ամէնէն առաջ աչքէ անցուց Մատենադարանի նկարները:

Իր հիացման արժանացաւ Մատենադարանի մէկ պատը զարդարող հոյակապ նկար մը, որ Քրիստոսի ծնունդը կը ներկայացնէ եւ որ կը վերագրուի իտալացի հռչակաւոր նկարիչ Թիթօ Պասանօի:

Այս նկարը՝ զոր 7—800,000 լէյ կը գնահատէ՝ վերջերս նուիրուեցաւ Մոլտովացի հայ օրիորդի մը՝ Օր. Ջինքա Թադոսի կողմէ: Աւելցնենք որ Մատենադարանին մէջ կան նաեւ նկարներ ֆրանսացի նկարիչ Th. Frèreէ, անգլիացի նկարիչ Biron Webbէ, եւ կան դիմանկարներ, որոնք կը ներկայացնեն ԺԹ. եւ ԺԸ. դարու ռումանահայ դէմքեր:

Փրոֆ. Եօրկա հիացաւ նաեւ Մատենադարանի պատերը զարդարող հին կաթողիկոսական եւ պատրիարքական կոնդակներուն վրայ՝ մանաւանդ անոնց գրչութեան արուեստին տեսակէտով: Ասոնց կարգին կախուած են նաեւ ռումէն հին իշխաններու հրովարտակներ: Ասոնցմէ մէկը մանաւանդ, տրուած Պիպէսքու Վոտայի կողմէ, իր ուշադրութիւնը գրաւեց, ու ընդօրինակեց զայն հրատարակելու համար «Պատմական Հանդէս»ին մէջ: Այս հրովարտակը, սլաւոներէն գրուած, կ'արտօնէ հայ արհեստապետութեանց կազմութիւնը, եւ ինչ ինչ առանձնաշնորհումներ կուտայ անոնց:

Յետոյ դիտեց Մատենադարանին մէջ պահուած սուլթանական վեց ֆէրմանները, տրուած սուլթան Սէլիմի, Սուլթան Մուսթաֆայի եւ ուրիշ սուլթաններու կողմէ: Անոնք կը պարունակեն այն առանձնաշնորհները, զորս ունէին հին հայ առեւտրականները Պալքաններու մէջ առեւտուր ընելու համար: Փրոֆ. Եօրկա թելադրեց թարգմանել եւ հրատարակել զանոնք:

Փրոֆէսէօրը հաճոյքով դիտեց նաեւ հայերէն ձեռագիրներու մասը, որ թէեւ կարելի չէ բաղդատել Էջմիածնի կամ Մխիթարեանց վանքերուն մէջ հանգչող գլուխ-գործոցներուն հետ, բայց շահեկան են օտար այցելուին համար: Այս ձեռագիրներու կարգին կան ինչ ինչ պատմական նոր բայց անտիպ երկեր, եւ հոն պահ դրուած է մասնաւորի մը պատկանող ձեռագիր մը՝ որ կը պարունակէ Վարդան Այգեցիի առակները: Մատենադարանի այս դարակին մէջ կան շատ մը վաւերաթուղթեր ալ, որոնց վրայ փրոֆէսէօրը հիացաւ, մանաւանդ շեշտելով հին կնիքներու գեղեցկութիւնը: Հայկական եւ հռոմէական հին գրամներու մասը, թէեւ ոչ հարուստ, բայց դարձեալ գրաւեց Եօրկայի ուշադրութիւնը:

Անցնելով գիրքերուն, փրոֆ. Եօրկայի ուշադրութեան յանձնուեցան մանաւանդ հատորները այն դարակին, ուր պահուած են 1800էն առաջ լոյս տեսած հրատարակութիւնները: Մասնաւորապէս իր ուշադրութիւնը գրաւեցին Ամսթէրտամ, Լէմպէրկ, Մատրաս, Մարսէյլ եւ Մխիթարեաններէն առաջ Վենետիկ տպուած գիրքերը, եւ հիացաւ հին հայ հրատարակութիւններու զարդանկարներուն վրայ, զորս թելադրեց վերստին լոյս աշխարհ հանել:

Իրեն ցոյց տրուեցաւ նաեւ անցեալ դարուն Ռումանիա տպուած հայերէն գիրքեր, կարգ մը հայ գեղարուեստական հրատարակութիւններ, եւ ի վերջոյ Ալիշանի «Սիսուան»ը:

Այս վերջինը անոր համար, ոգեւորեց փրոֆ. Եօրկա յառաջիկայ ձմեռ Սորպոնի իր դասընթացքը պիտի նուիրէ Կիլիկեան Հայաստանի, եւ այժմէն սկսած է իրեն անծանօթ աղբիւրներու ուսումնասիրութեան: Խնդրեց այս առթիւ որ ուրիշ ատեն պիտի գայ փնտռելու իր այդ նիւթին վերաբերեալ աղբիւրներ եւ ուսումնասիրելու զանոնք Մատենադարանին մէջ:

Փրոֆ. Եօրկա խոստացաւ ներկայ ըլլալ եւ բանախօսել Մանուկ-Մեսրոպի տօնին առթիւ Մատենադարանի վարչութեան կողմէ կազմակերպուելիք հանդէսին:

Ռումանահայ կեդր. Մատենադարանը որ հազիւ 6 ամիս առաջ հիմնուեցաւ Պուքրէշի թաղականութեան աջակցութեամբ եւ քանի մը մտաւորականներու ջանքերով, արդէն սկսած է կատարել իր դերը: Օտար հիւրերու, մասնաւորաբար մտաւորականներու այցելութիւնները անպակաս են, եւ բոլորն ալ կը բաժնուին գոհունակութեամբ: Մատենադարանը առայժմ կը բացուի միայն այցելուներու: Իսկ երբ հնարաւոր ըլլայ ճոխացնել հայ նոր գրականութեան մասը՝ պիտի բացուի հանրութեան ալ առջեւ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

ՏԵՂԱՒՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութեան Դիւանենակէն մեզի կը հաղորդեն թէ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին հանգանակած է 191,675 զուիցերական ֆրանք, ի նպաստ Սուրիոյ մէջ գաղթականներու տեղաւորման գործին: Այս գումարը կը բռնէ 938,249 ֆրանսական ֆրանք:

Այս գումարը մաս առ մաս կը յանձնուի Ժընեւի Աշխատանքի Միջազգային Դիւանին, որուն հսկողութեան տակ է որ կը կատարուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղթականներու տեղաւորման գործը:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Փարիզի Աղքատախնամի տարեկան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները: 1927ին՝ Աղքատախնամը կը ներկայանայ 105,000 ֆր. նպաստի պիւտճէով մը: Այս գումարին ամենամեծ բաժինը 92,000 ֆր. յատկացուած է օգնութեան գործին: Աղքատախնամը՝ նպաստի եւ օգնութեան գործը բաժնած է զանազան գլուխներու.— Ցանվարձք՝ հարիւր մօտ ընտանիքներու, անմիջական օգնութիւն անգործներու, բնակութիւն եւ սնունդ կարօտեալներու, ինչպէս նաեւ Պուլվար ժուրտանի գաղթականներուն:

Աղքատախնամին հասոյթի գլխաւոր աղբիւրներն եղած են՝ կառավարական նպաստ՝ 500, ամսավճարներէ՝ 22,300, զանազան նուիրատուութիւններ՝ 32,600, տարեկան պարահանդէս՝ 42,000 ֆրանք:

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

(ՁԵՌՆԱՐԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ)

Մինչեւ հիմա անձնապէս կատարած քննութիւններս, ինձ այն համոզումը տուած են որ, Հրեաները արժանի են մեր կողմէ ամէն գնահատումի:

Սկսելով երիտասարդ տարիքէս, ունեցեր եմ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանէն ներս, երկու պատուական հրեայ ուսուցիչներ, մէկը՝ Փրոֆ. Սօավէ քիմիագէտ, մեծ հայասէր մը, որ Հ. Արսէն Բագրատունիի «Հայկ Դիւցազն»էն պարբերութիւններ բերանացի սորված, կ'արտասանէր մաքուր հայերէնով, ամէն տարի, շրջանաւարտ աշակերտութեան հրաժեշտի սեղանին շուրջ:

Երկրորդն էր, Փրոֆ. Տա Փատովա, իտալերէն լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ, անուշ դէմք մը, եւ մեծ համակիր մը մեր ցեղին, անկեղծ իր արտայայտութիւններուն մէջ:

Անցնելով յետոյ Փատուայի համալսարանը, ունեցեր եմ իբր տնօրէն, նոյնպէս Հրեայ մը, Փրոֆ. Փոլաքքօ, նոյնքան համակիր հայ ցեղին: Փատուայի քաղաքապետը, եւ հիւանդանոցներու ընդհանուր տնօրէնը Հրեաներ էին, որոնք չէին խնայեր որ եւ է ջանք, որպէս զի հայ պանդուխտ ուսանողին կեանքը, աւելի դիւրին, աւելի մեղմ դարձնեն:

Համալսարանական շրջանին մէջն է որ, նոյնպէս՝ առիթն եմ ունեցեր ուսումնասիրելու, ծերակուտական Լուիճի Լուցաթթիի գործած հմայքը, Իտալիոյ ժողովուրդին վրայ: Նորածին Իտալիան Լուցաթթիին շնորհիւ, հասած էր ելմտական կայուն եւ նախանձելի վիճակի մը: Լուցաթթիին շնորհուած էր, եզական եւ բացառիկ տիտղոս մը՝ ցկեանս նախարար: Ո՞ր Հայն է որ, չէ՛ լսած, մեծ հայասէրին անունը: Հրեայ մըն էր նոյնպէս: Եւ հրեայ ցեղին մեծ յատկութիւններովը օժտուած միակ Իտալացին եղաւ՝ որ անվախ և անկաշկանդ ձայն բարձրացուց, մեր ազատագրութիւնը պահանջելու, եւ անկեղծօրէն տխրեցաւ, երբ ուրիշներ՝ կը խաղային մեր ճակատագրին հետ, իբրեւ առեւտրական նիւթ: Լուցաթթին կը մնայ, իր ալեւոր մօրուքովը, երբ արդարութեան առաքեալ եւ անջնջ յիշատակ մը ամէն Հայու սրտին մէջ:

Ուսանողութեան շրջանէն վերջ, կեանքի փորձառութեան մէջ ալ, առիթն ունեցած եմ ճանչնալու եւ գործակցելու ամէն դասակարգի պատկանող Հրեաներու հետ:

Հրեայ մըն է, ինչպէս գիտենք, Պոլսոյ ամերիկեան նախկին դեսպան՝ Պ. Մորկընթաու, որուն յիշատակները պիտի մնան մեր Գողգոթային, պաշտօնական անաչառ վկայութիւններէն մէկը:

Փրոֆ. Սոգոլօֆ, Սիոնականութեան նախագահը՝ Լորտ Պալֆըրի յայտարարութեան տարեդարձին առթիւ, Անգլիոյ մէջ իր խօսած մէկ բանախօսութիւնով, այսպէս կ'արտայայտուի մեզ հանդէպ.

— Հայերը անկասկած միակ ժառանգորդներն են Թուրքերուն, Փոքր Ասիոյ մէջ, մենք այդպէս կը մտածենք եւ կը հաւատանք: Չե՛նք գիտեր սակայն թէ, ո՛րքան պիտի փոխարինուի՛նք Հայերու կողմէ:» (Տես, «Անգլիա եւ Սիոնականութիւն» գրքոյկը):

Հրեաներուն մեզի ցոյց տուած համակրական արտայայտութիւններուն եւ գործունէութեան, ի՞նչպէս փոխարինած է հայ ազգը:

Ի զո՛ւր կը մտածեմ ու կը պրպտեմ եւ դժբախտաբար ոչինչ կը գտնեմ:

Աւանդական նախապաշարումներով սնած, աւելի արհամարհողներ եղած ենք եւ ոչ ուրիշ բան մը:

Ժամանակն է այլեւս, թօթափելու կանխակալ կարծիքները, յստակ դիտելու եւ դատելու համար, մեր միջավայրն ու շրջանակը:

Ուրախութեամբ կը լսեմ, թէ շարք մը փարիզահայ երիտասարդներ, մտադրած են կազմելու խմբակցութիւն մը, զերծ քաղաքական եւ կրօնական զգացումներէ, եւ որուն նպատակը պիտի ըլլայ Արարատ Սիոն անունին տակ եղբայրական ձեռք կարկառել հրեայ երիտասարդութեան, որպէսզի միեւնոյն բախտին եւ ճակատագրին յանձնուած երկու ժողովուրդները, իրար կարենան լաւ ճանչնալ, լա՛ւ ըմբռնել եւ համախորհուրդ ընթանալ դէպի ընկերային յառաջդիմութեան զարգացումը:

ԱՐԱՄ ԳԱՄԱԼԻԿԵԱՆ

ՎԱՏԱՍԵՐՈՒՄԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Անրի Բէրօ՝ ֆրանսացի հեղինակ մը, իր վերջերս հրատարակած մէկ գիրքին մէջ («Սովեալներու Ռուսիան») մութ գոյներով կը ներկայացնէ երկրին բարոյական վիճակը: Փաստերը որ ան կը քաղէ ռուսական աղբիւրներէ խօսուն են. կասկած չեն ձգեր հոն մարդկային ու վայրագ փորձի վրայ որ հոն կը կատարուի տասը տարիէ ի վեր, յանուն համայնավարական խաղաղութեան ու բանւորական տիրապետութեան...

Քաղուածաբար կուտանք մէկէն թէ ինչ փաստերը միայն. վիժումը, ոչ միայն չէ արգիլուած Ռուսիոյ մէջ, այլ ընդհակառակն, հրապարակաւ կը քաջալերուի կառավարութեան կողմէ: «Մոսկուայի Առողջ. վարչութիւնը նոր հրահանգով մը, թելադրած է վիժումի նախկին սակագինը...: 1927ի առաջին վեց ամիսներուն՝ Լենինկրատի հիւանդանոցներուն մէջ միայն, համրուած են 14186 վիժումի պարագաներ, որոնցմէ 11,732ը արտօնուած բժիշկներու կողմէ:

«Տղան որ կը ծնի, կը պատկանի ընկերութեան, ուրեմն կուսակցութեան», որ կը ստանձնէ ապրելու տղան կրթել ընդդէմ բուրժուա տղուն»: (Համայնավար երիտութեան ցետրակ):

«Մեր երկրին մէջ 7 միլիոն ընկեցիկ տղաքներ կան, անոնցմէ միայն 80 հազարը հաւաքուած են: Դեռ քանինե՞ր կան որ բացօթեայ կը թափառին Ռուսիոյ մէջ»: (Պրաւդա թիւ 51):

«Տղոց ամբողջ բանակներ գատապարտուած են կորսուելու մարմնապէս եւ բարոյապէս, կը գիտնիկին կալինին, գործադիր կոմիտէի նախագահին կինը: (Իզվեստիա թիւ 65):

Հաւաքուած տղոց պատսպարանններն ալ, նախանձելի վիճակ մը չեն ներկայացներ: Սարատովի մէջ, «ամբողջ ձմեռը բոպիկ մնացած են, պատռտած զգեստներով: Սենեակներու մէջ իրարու սեղմուած կը նստին, հոն կ'ընեն իրենց բնական պէտքը ու երբեմն կան կը պառկին անկողիններու մէջ. Աղտեղութիւնը նողկալի է: Բաժնիք չկայ: Տղաքը իրենց կերակուրի ամաններուն մէջ կը լուացուին» (Պրաւդա, թիւ 149):

Այս վիճակին հետեւանքները ողբալի են: «Երիտասարդներու բարոյականը պարզապէս զարհուրելի է: Ինչ որ համապատասխան է նախնական բնազդներու եւ այդ կիրքերու գոհացումին, կը նկատուի բուրժուական նախապաշարում»: (Պրաւդա, Մարտ 1927):

1922ին 36,000 ծանր ոճիրներ գործուած են անչափահասներու կողմէ, որոնց 20 առ հարիւրը 8—12 տարու տղեկներ են:

«Տղոց մէջ սիֆիլիսի անհաւատալի մեծամատ տարածումը կը սպառնայ վտանգել ժողովուրդը: Լենինկրատի մանուկներու մեծագոյն մասը (40—90 առ հարիւր) հաշիւ է:» (Իզվեստիա):

Փաստերը այնքան տխուր եւ պերճախօս որ խորհրդածութեան տրամադրութիւն չեն ձգեր, ալ պէտք:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ ԿՈՉԸ

...նորակազմ եւրոպաճիայ կարմիր խաչը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Մարսէյլ, ճետեւեալ կոչը ուղղած է իր մասնաճիւղերուն.— ...Կարմիր Խաչի Երրոպահայ կեդր. Վարչութիւնն ...

...հոծ բազմութիւն մը լեցուած էր սրահը, այնպէս որ շատեր ոտքի վրայ մնացին, իսկ ուրիշներ ալ ստիպուեցան ետ դառնալ:

Նախագահ Պ. Վ. Շէհրէրեան քանի մը խօսքերով բացաւ հանդէսը: Խմբերգէ մը յետոյ եղան արտասանութիւններ եւ մեներգներ Կարմիր Խաչի ընկերուհիներու կողմէ, նաեւ անակնկալներ որոնց մասնակցեցան ներկաներէն շատերը. իսկապէս գնահատելի է Կար. Խաչի առաջին ձեռնարկը, որ ստեղծեց տաքուկ մթնոլորտ մը: Այս առթիւ խօսեցան՝ դերասան Մարութեան եւ Ե. Թէրզեան որոնք մանրամասն բացատրեցին Կարմիր Խաչի դերն ու նպատակը:

Ներկաները հիւրասիրուեցան թէյով, անուշեղէններով ու նարինջներով: Ներկաներէն մէկը ...

...

ԱԼՋԱՍ ԼՈՐԵՆԻ

ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

...

վրայ ծանրացող մեղադրանքին դէմ չոր փաստեր տալով:

Խօսքը ուրեմն դարձեալ ամբաստանեալներունն է: Բոլորը կը դժեն դաւադրութեան մը ...

...

1920 Ապրիլ 20ին, այս թռուցիկներէն մէկը կը յորդորէր ժողովուրդը որ չի խրտչի նոյնիսկ սուիններէն, եւ ընդհ. գործադուլի հրահանգ կուտար:

— 1920էն սկսեալ, կը շարունակէ Պաուէր, Հաէկի, Փասհաուզէր եւ Ռոսսէ հակաֆրանսական նոր ձեռնարկներ կը կատարեն: 1922ին Հաննաք անուն վարդապետ մը հակաֆրանսական ճառեր կ'արտասանէր: Մարի Հոնէկկէր անուն գերման կին մը, անոր կը ծառայէր իբր գրագրուհի:

Այդ միջոցին է որ երեւան կ'ելլէ Փինք, գերման գործակալ մը, որ ուժ կ'ուտայ անջատողական շարժումին:

Դատավարութեան պահ մը դադար կը տրուի եւ դատարանը պէտք տեսաւ նշանակելու լիազոր մը, որ քննէ Փինքի գանազան դրամատուններու մէջ ունեցած հա...

...

մէջ գոյութիւն ունեցած են:

Սթրազպուրկի ոստիկանապետը իր յայտնութիւնները չէ վերջացուցած, բայց դատաւորը կը յայտարարէ նիստը փակուած:

ԹԱՏՐՈՆ

կը խնդրուի մեզմէ յայտարարել թէ Շաբաթ, Մայիս 26ին կովկասեան պետական թատրոնի դերասաններ Տիկին Դուբեան-Արմէնեան, Աստղիկ եւ Լեւոն Երամեան նախքան Հայաստան մեկնիլը կուտան իրենց հրաժեշտի ներկայացումը: Պիտի բեմադրէ տաղանդաւոր Թատերագիր Գ. Սունդուկեանի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ, առաջին անգամ ըլլալով արտասանիմանի մէջ «Պէպօ»ն պիտի ներկայացուի ճարազատ բարբառով:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՓՈՆ ՍԷՆ-Թ'ԷՍՓՐԻԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՍԷՆ-Թ'ԷՍՓՐԻ, 6 Մայիս.— Այս գիւղը կը գտնուի Կառ նահանգին մէջ եւ ունի երկու գործարան, մէկը՝ շիշի, իսկ միւսը սալայատակի համար գոյնզգոյն քար պատրաստող. այս վերջինին մէջն է որ կ'աշխատին գրեթէ բոլոր Հայերը: 23—25 տնուոր այս գաղութը 70—80 հոգի կը համրէ, որ մեծ մասով Սեբաստիոյ գաւառացիներ են:

Գործարանատէր Պ. Վիժիէ շատ ազնիւ մարդ մըն է, տեղեակ՝ հայկական դատի անցեալին եւ ամբողջ պատմութեան: Իր քրոջ ամուսինն ալ Տօքթ. Նանսէնի ինքնաշարժին վարիչն է եղած, բեւեռախոյզին Հայաստան պտտած ժամանակ եւ ամբողջ հայկական բարքերը ուսումնասիրած էին:

...

ման յորդոր կարդալու եւ մանկապարտէզներ բանալու ձեռնարկներ ընել որպէս զի իրենց մատղաշ սերունդը չայլասերի: Այս ամբողջ հոգերէն յետոյ, աՀա Փիլիպէի, մեր եղբայրներու օգնութեան աղաղակը: Խուլ եւ համր են մեր պարոնները:

Մե՛ղք այս գաղութին:

Աւետիս Շիրոյեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Սէվրանի նորակազմ «Արաքս» ֆութպոլի խումբը իր առաջին մրցումը կատարեց կիրակի օր, U. S. Sévranի երկրորդ խումբին դէմ:

Հակառակ անոր որ մեր խաղցողները սկսնակներ էին «Արաքս» տարաւ փայլուն յաղթանակ մը 1ի դէմ 4:

Ա. Պատէմեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ ԵՒ ՍԻՐԱՀԱՐ.— Երէկ առտու, Լուի Վալէ՝ 35 տարու կը ներկայանար կուի-լըքոնթի ոստիկանատունը եւ կը յայտնէր թէ սպաննած է իր կնոջ սիրահարը: Բացուած քննութիւնը հաստատեց սակայն թէ մարդը կը ստէր. իր կինն էր որ սպաննած էր իր սիրահարը: Տիկին Վալէ երեք ամիս առաջ ծանօթացած էր իր սիրահարին՝ Տէմարէի որուն հետ փախած էր: Յետոյ սակայն, վերադարձած էր իր ամուսնին քով: Այր ու՝ կին, իրենց առօրեայ կռիւներու ընթացքին, որոշեցին վերջապէս, ժամադրութիւն մը ուղել Տէմարէէն, անկէ պահանջելու համար 3000 ֆր. զոր տիկին Վալէ գողցած էր ամուսինէն, սիրահարին հետ փախած պահուն:

...

ներուն ուշադրութիւնը գրպեց, 7 դիակները հաւաքուած էին խոհանոցին մէջ: Ուշադիր քննութիւն մը ցոյց տուաւ որ անոնք հրդեհէն առաջ արդէն սպաննուած էին: բոլորին քունքին վրայ, ատրճանակի փամփուշտի նշաններ կային: Ընտանիքէն ողջ մնացած էր միայն 17 տարեկան տղան, որ այն գիշերը, հրդեհէն յետոյ, երբ սինեմայէն... վերադարձաւ, ձերբակալուեցաւ: Ստահակը խոստովանեցաւ թէ իր ընտանիքին բոլոր անդամները սպաննելէ, հօրը գրպանէն դրամը առնելէ յետոյ, դիակները հաւաքեր էր խոհանոց, անոնց վրայ պարպեց թիթեղ մը քարիւղ. կրակը տուաւ ու գնաց սինեմա...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

Հարցուց թէ ի՞նչ է եղեր այդ ...թամ կիներուն, որ առանց ...ուած ըլլալու եկեր են բան... մը, իր ցաւերուն մէջ, ... պէս բերանաբաց ձգելու: ... գաղտուկ մը զարկաւ անոր ...ղանին տակէն ցոյց տուաւ ...

մուխ ու ծուխին մէջէն: Բայց ծեր ներկարարը իր այծի մօրուքով, ծիծաղելէն նայեցաւ իրեն եւ խօսքը բերնէն առաւ:

«Ես գիտեմ,—ան օրէն ի վեր որ հարուստի մը փախչիլը տեսայ, երբ ան նկատած էր բանուորուհիի ...

...

Թարգ. Պ. Ֆրունեան

(6) (Շար.)

⁂ Իշխան Կարոլ «Ռիւթէր»ի գործակալութեան ներկայացուցիչին յայտարարած է թէ իր մասին բոււածները բոլորն ալ սուտ են. ինք ոչ օդանաւ վարձած էր, ոչ ալ գործակալ ղրկած արտասահման: «Եթէ Ռումանիա կամ ուրիշ տեղ երթամ, բաց է, երբեք գաղտնի չպիտի ճամբորդեմ»:

⁂ «Մորնինկ Փոսթ» կը գրէ թէ իշխան Կարոլի մասին բոլոր բուածները սուտ են եւ յերիւրողներն են քանի մը լրագրողներ: Իշխանը երբեք լուր չունի եղածներէն:

⁂ Ազգային-Գիւղացի կուսակցութեան նախագահ Մանիու հետեւեալը յայտարարած է պելկրատի «Փոլիթիքա» թերթի թղթակցին.

— Շատեր կարծեցին թէ մենք կ'ուզէինք գիւղացիական ապստամբութիւն մը հանել: Մեր կուսակցութեան նպատակը բոլորովին տարբեր է: Մենք կուսակից ենք Սահմանադրութեան եւ միապետութեան, սակայն թունդ հակառակորդներ ենք ներկայ աւատապետական վարչաձեւին: Կառավարութեան վիճակը շատ ծանր է: Անիկա այլ եւս չունի անհրաժեշտ ուժերը՝ հակառակելու համար գիւղացի զանգուածներու շարժումին:

Իշխան Կարոլի արտաքսումը

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ Քէնուորթի վիճաբանութիւն մը բացաւ իշխան Կարոլի Անգլիոյ մէջ ունեցած գործունէութեան մասին, յիշեց իշխանին կողմէ խմբագրուած եւ Լոնտոնի մէջ տպուած թռուցիկը, ու հարցուց թէ կառավարութիւնը ի՛նչ կը մտածէ այս մասին:

Ներքին Նախարար Սըր Ուիլըմ Ճոյնսըն Հիքս պատասխանեց թէ արտաքին նախարարին հետ խորհրդակցելէ վերջ յայտնեց իշխան Կարոլի թէ Անգլիոյ մէջ իր ներկայութիւնը փափաքելի չէ եւ թէ շուտով պէտք է մեկնի Անգլիայէն: Նախարարը աւելցուց թէ իշխանը Ապրիլ 28ին արտօնութիւն ստացած էր երկու ամիս Անգլիա բնակելու: Գալով այն իրողութեան թէ այս բոլորը լրագրողները կազմակերպած են, Հիքս յայտարարեց թէ այդ մասին կը սպասէ իշխան Կարոլի գրաւոր եւ մանրամասն յայտարարութեան:

Իշխանը 48 ժամ պայմանաժամ ստացաւ Անգլիայէն մեկնելու: Կ'ըսուի թէ մտադիր է Ամերիկա երթալ:

Ֆրանքլէն-Պույեոնի նոր կուսակցութիւնը

Ինչպէս յայտնի է, Ֆրանքլէն-Պույեոն անցած տարի հեռացաւ արմատական-ընկերվարական կուսակցութենէն, որովհետեւ իր գաղափարները դէպի աջ զարգացած էին եւ «ազգային միութեան» ու Փուանքարէի մէջ միայն կը տեսնէր Ֆրանսայի փրկութիւնը:

Էնկիւրիի ծանօթ դաշնագրին հեղինակ թրքասէր երեսփոխանը, քաջալերուած նոր ընտրութեանց մէջ «ազգային միութեան» կողմնակից տարրերու յաղթանակէն, ծրագրած է կազմել «ձախ միութենական»ներու կուսակցութիւն մը: Այս առթիւ կոչ ուղղած է բոլոր երեսփոխաններուն, որոնք ընտրուած են «միութեան նշանին տակ»: Մայիս 18ին նախնական խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի՝ նոր կուսակցութեան հիմը դնելու համար:

⁂ Ուրիշ անկուսակցական երեսփոխան մը՝ Ժան Կուաեւս խորհրդակցական ժողովի հրաւէր ուղղած է ոեւէ կուսակցութեան չպատկանող նոր երեսփոխաններուն: Եթէ չհամաձայնին նոր կուսակցութիւն մը կազմելու մասին, բոլորը մէկ պիտի յարին արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող կուսակցութեան մը:

Չինաճափոն պատերազմ

Չինաստանի մէջ կացութիւնը ծանր է: Ճափոնցիները վերջնագիր մը ուղղեցին ազգայնականներու ընդհանուր հրամանատար Չանկ-Քայ-Շէքի, պահանջելով անմիջապէս և ամբողջովին պարպել չինացի զինուորները Ցինան Ֆու-Ցինկթաօի երկաթուղիին երկայնքէն: Չինացիները մերժած ըլլալով այս վերջնագիրը, ճափոնական զինուորները յարձակեցան Չինացիներուն վրայ թնդանօթներով եւ երկուստեք տաք կռիւ մը սկսաւ: Կ'ըսուի թէ 100,000 ազգայնական Չինացիներ կը կռուին քանի մը տասնեակ հազար Ճափոնցիներուն դէմ, որոնք փակուած են Ցինան-Ֆուի մէջ: Զօր. Չանկ-Քայ-Շէք չկրնալով զսպել իր զինուորները, փախած է Թայնան-Ֆու:

Թոքիոյի մէջ պատերազմական Նախարարի նախագահութեան տակ զինուորական կարեւոր խորհրդաժողով մը տեղի ունեցաւ: Կը կարծուի թէ դահլիճը պիտի խնդրէ Միքատոյէն ընդհանուր զօրաշարժ յայտարարել:

Ճափոնի վարչապետ՝ պարոն Թանաքա իր մօտ հրաւիրեց անգլիական, ամերիկեան, ֆրանսական եւ իտալական դեսպանները, որոնց մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ ընդհանուր կացութեան մասին:

Գերման լրտես մը ձերբակալուած

Միւլհուզի ոստիկանութիւնը վերջերս ձերբակալած է Պատէնցի գերման լրտես մը՝ Ս.... որ Միւլհուզի կողմերը բնակող Ալզասցիի մը հետ կասկածելի յարաբերութիւններ ունէր: Ապրիլ 2ին այս երկու մարդիկը Պէլֆորի մօտակայ գիւղի մը սրճարանին մէջ իր…րու հանդիպեցան: Երկու գաղտնի ոստիկաններ կը հսկէին: Ալզասցին զինուորական հինգ տետրակներ յանձնեց լրտեսին: Ոստիկանները յանկարծակիի բերելով ձերբակալեցին Ս...ն, սակայն Ալզասցին փախաւ: Ս... կը գործէր Ֆրիպուրկ-ամ-Պրհսկաուի գերման լրտեսական կազմակերպութեան հաշուոյն, որուն հաղորդած էր զինուորական զանազան գաղտնիքներ: Լրտեսը այժմ բանտարկուած է Պէլֆորի մէջ: Դատական իշխանութիւնները մեծ լռութիւն կը պահ՛ն այս խնդրին մասին:

Արեւելեան ճեպընթացին արկածը

Աթէնքէն Մայիս 8 թուականով կը հեռագրեն թէ Սէնփլոն-Արեւելք ճեպընթացը, որ Պոլիս կ'երթար, գիծէն դուրս ելած է Արեւմտեան Թրակիոյ մէջ: Վայրաշարժը փճացած է: Աղէտի ծաւալին եւ զոհերու քանակին մասին տեղեկութիւն չկայ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՑՈՒՐՈՒՊԱ, փոխ-նախագահ խորհրդ. Միութեան ժողովրդային գործավարներու խորհուրդին, Մոսկուայի մէջ մեռաւ սրտի հիւանդութենէ: 58 տարեկան էր:

ԱՐԱՇԱՐ եղբայրները, որոնք առ…ի առաւօտ Պուռժէի օդանաւային կայանէն մեկնած էին՝ տեւողութեան համաշխարհային մրցանիշը կոտրելու համար, 12 ժամուան մէջ 1965 քիլոմեդր ճամբայ առնելէ վերջ, ստիպուեցան վար իջնել, որովհետեւ իւղի խողովակը աւրուած էր:

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովը վերջնապէս ընդունեց 21 տարեկան կիներու քուէարկութեան իրաւունքը:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Ուրբաթ իրիկոյ ժամը 8.30ին, 130 Պուլվար Սէն ժէռմէն, քաֆէ լա փըթիթ Սուրս, մէթրօ Օտէօն:

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջանային կոմիտէի 12 Մայիս Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն-Լուի սրահին մէջ կը ներկայացուի՝ «ՊԱՆՔ ՕԹՕՄԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ»

ԳԻՆ՝ 7, 5, ԵՒ 3 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է ստանալ՝ 26 Bld. Vauban եւ ներկայացման օրը Թատրոնի կիշէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ՍԻՆԷՄԱ

ՄՈԳԱԿԱՆ ԼԱՊՏԵՐՈՎ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ԱՌԱՋԻՆԸ ԻՐ ՏԵՍԱԿԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ Եւրոպայի կարգ մը գեղեցիկ երկիրներու գունաւոր եւ սեւ տեսարանները, Անդրանիկ եւ իր յուղարկաւորութիւնը, Վարդանանք, Արայ գեղեցիկ եւ Շամիրամ, «Հայկ. ազատամարտ»ը, Հայաստանի շինարարական աշխատանքները, Թուրքիայէն հայաբնակ քաղաքներ, չորս շարժական պատկերներ (մին Սեւանայ լիճին վրայ) եւ ուրիշ բազմաթիւ հետաքրքրական տեսարաններ՝ յստակ, գունագեղ եւ մեծադիր: Բերանացի ծանօթութիւններ իւրաքան. իւր տեսարանի մասին:

ՓԱՐԻԶ, 12 Մայիս Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30—11, Սալ տ'Օրթիքիւլթիւրի մէջ, 84 Rue de Grenelle, Nord-Sud, Rue du Bac. Օթօպիւս' AL, S, Թրամուէյ՝ 14, 19, 20 եւն.:

Տոմսակներ (5, 8, 10 ֆր.) կը ծախուին Ս. Միշէլ՝ «Անի» ճաշարան, 67 Rue Monsieur-le-Prince, Պէլվիլ՝ Պ. Վահրամին ճաշարանը, 8 Rue Jouy-Rouve եւ կազմակերպող ու ներկայացնող Յ. Պալէսեանի քով' 3bis Passage Lauzin (XIXe), իսկ ներկայացման գիշերը՝ կիշէն:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Առնուվիլ-լէ-կոնէսի Հանգանակութիւնը

Տաճատ Կարապետեան 100, Ն. Նիկողոսեան 50, Ո. Դանիէլեան 100, Ոմն 10, Հ. Առաքելեան, Գ. Աւագեան, Յ. Աւագեան, Յ. Կարապետեան 5ական, Հ. Սարաֆեան 15, Գ. Կիւլեան 20, Վ. Ճէզայիրլեան, Տիկ. Վ. Ճէզայիրլեան 25ական, Գ. Թէրզիեան 20, Մ. Տանտիկեան, Յ. Նահապետեան, Գ. Կէօնճեան, Տիկ. Մազլումեան 5ական, Յ. Ինճէեան 10, Կ. Գասապեան 20, Տիկ. Պազալեան, Ոմն, Գ. Պէնտոճեան, Բ. Թիւթլուեան, Տիկ. Թարաքճեան, Mr. Rateau 5ական, Ս. Տ. Պառաւեան 10, Հ. Եսայեան 5, Ա. Մարտիրոսեան 20, Յ. Խաչատուրեան 5, Տէր եւ Տիկ. Խաշխաշեան 10, Ա. Սինկէրեան, Ս. Պիտիճեան 5ական, Օ. Չիյտէմեան 10, Մ. Մօմճեան, Բ. Մէնէվիշեան, Ա. Սաքաեան 5ական, Ա. Բօթուքեան 10, Յ. Մարտիրոսեան 5, Վ. Խտշեան 10, Մ. Պէկեան 3, Վ. Սաքաեան, Բարմաքսըզեան, Սանտալճեան, Յ. Թօփուզեան, Օ. Փիլաֆեան, Մ. Տիւմէճեան, Վ. Թիւթիւնճեան, Գ. Թիւթիւնճեան 5ական, Գ. Կիւլլիւեան 10, Mme Balet, Մ. Գարաեան, Գ. Ֆէրմանեան, Jean Louis 5ական, Keller 20, Ն. Պայրամեան 5, Բերօթեան 5, Վ. Սանօեան 10, Յ. Մամիկոնեան 10, Օր. Պէնտիրճեան, Յ. Շահինեան, Յ. Խտիշեան, Ա. Հալաճեան 5ական, Տիկ. Շահինեան 3, Տիկ. Գարապաշեան 5, Յ. Քէսէճեան 5, Ա. Քէսէճեան 10, Տիկ. Քէսէճեան 5, Մ. Քիւրքճեան 10, Ա. Գաբիկեան 10, Ա. Ֆէրմանեան, Տիկ. Բ. Օթճեան, Յ. Նիկողոսեան 5ական, Յ. Տարաքճեան 3, Nicolas 3, Հ. Փափազեան 10, Ենիչէրեան 10, Ոմն 5, Լ. Յովակիմեան 5, Տիկ. Յովակիմեան 5, Լ. Փափազեան 6, Մելքոն Իփէքեան 10, Յ. Մովսէսեան 10, Տիկ. Սթանպուլեան 5, Տիկ. Բազումեան 5, Անդրանիկ Սէթէնճեան 10, Յ. Էլիզէեան 5, Ս. Աճէմեան 5, Ֆ. Աճէմեան 6, Տիկ. Գալայճեան 10, Ս. Նիկողոսեան, Գ. Թօփալեան, Ե. Ինճէարապեան 5ական, Լ. Մկրտիչեան 6, Օ. Իսկիւտարլեան, Մ. Տէրտէրեան, Յ. Կէօզիւմեան, Օպեան, Յ. Գալայճեան, Ն. Չինարեան, Ոմն, Հուպուեան 5ական, Մ. Ալթունեան 10, Յ. Կէօմրիւքճեան 5, Պոստաքեան 20, Գ. Մարթաեան 10, Տիկ. Քիրէչճեան 2, Ժ. Տէմիրճեան 5, Ոմն 5, Գ. Տէմիրճեան 5, Տէր և Տիկ. Պարսամեան 25, Յ. Մովսէսեան 5, Օ. Պալանեան 10 ֆրանք: Ընդհ. գումար 1057: (Տես «Յառաջ» 9 Մայիս).

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն սարսափոգարար ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն այս Կիրակի, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլան Շ. Կ.ի լիազօրները:

Պէլվիլի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 131 Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ:

Հրազդան խումբի ժողովը՝ այս երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կը խօսի՝ Ընկ. Արօյեան:

Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր-Սերոբ, Եփրեմ-Խան, Համազասպ, Վարդգէս խումբերը այս Շր. երեկոյ ժամը ճիշտ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան Հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Դրադարան ընթերցասրահին մէջ: Նիւթ՝ «Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը» կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ, Արմէն Գարօ, Գէորգ Չաւուշ, Զարդարեան Քեռի և Քրիս խումբերու ընկերները: Այս Շաբաթ իրիկուն 8.30ին, 63 րիւ տը Րէփիւպլիք:

Լիոնի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կայծակ-Քրիստափոր, Քեռի, Դժոխք, Կուկունեան խումբերու վարչութիւնները զանձապահի տետրակներով, վաղը Ուրբաթ Հ. Յ. Դ. Դրադարանը:

ԽՆՈՒՍԻ Մժնկերտ գիւղացի հայրենակիցներէն ոեւէ մէկը թող հանդիպի խմբագրատուն, իրենց համար շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը առնելու համար:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն, այսօր Հինգշաբթի, ֆլորիայի մէջ: Պր. Մերուժան Պարսամեան կը կարդայ իր ինքնագիր բանաստեղծութիւնները: Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները:

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ դասընթացքը այսօր Հինգշաբթի ֆլորիայի մէջ, ժամը 2.30—4 Հայերէն (Նաթանեան:

ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի գիշեր ժամը 8ին եկեղեցիին մէջ: Անդամներէն կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԿՐԸՆՈՊԼ, Մ. Տ. Ս.— Կրնաք մեր հասցէով ղրկել:

ՊԱԶԱՐՃԸՔ, Խ. Եգանեան.— Դրամը ստացուած եւ ծանուցուած է: Թղթակցութիւնը՝ ոչ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Մարթիկ, Խ. Ա.— 35, Պ. Պ. Գ.ի միջոցաւ:

Մարթիկ, Գասեան.— 10:

Ջակազիկ, Հայ Եր. Միութ.— 200 ֆրանք:

Տրակինեան, Բ. Գ.— 35:

Սալին տը ժիռօ, Վ. Պ.— 5:

Մարսէյլ, Գործ.— 689:

Մոնփէլիէ, Տիկ. Ա. Գ.— 50:

Փոն տը Շէրիւի, Գործ.— 100:

Փարիզ, Համ.— 10:

Տէսին, Հայրունի 35: Սկըսանք ղրկել:

Հայկէնտ փարք, Ազատամարտ քլիւպ.— 10 տոլար:

Փարիզ, Ա. Փ.— 35:

Սէն Սաթիւռնէն, Ա. Ա.— 35:

Փոն տը Շէրիւի, Մ. Մ.— 15:

Փարիզ, Լ. Մ.— 50:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չիթպաշեան, հօր անունը Պետրոս, մօր անունը Նունուֆար: Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: Իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուժպէն), հօր անունը Գալուստ, մօր անունը Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով: Իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի Սուրիահայ եւ Եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկանոր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է, Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 11 ՄԱՅԻՍ 1928
11 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 644
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԱՇԱՆԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ ՓԱՏԻՇԱՀՆԵՐԸ

Այն ինչ որ կը կատարուի այս միջոցին յեղափոխակա՛ն Ռուսաստանի մէջ, ի պատիւ Աֆղանիստանի «փատիշահ»ին, անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ թէ կարմիր վարիչները ամէն բանէ առաջ գռեհիկ պոլէտիկոսներ են։

Արդարեւ, կարելի չէ առանց զզուանքի հետեւիլ կատարուած խեղկատակութեան, սարքուած արքայավայել ընդունելութեանց եւ հանդէսներու նկարագրութեան։

Մենք չզարմացանք, երբ Ամանուլլահ Թագաւորը եւ Թագուհին ձեռքի վրայ պտտցուցին այստեղ, քաղքենի-դրամատիրական երկիրներու մէջ։ Այդ ուղղակի անոնց կարգ ու սարքէն եւ դաւանանքէն կը բխի։

Արդ, հիմա ի՞նչ է տարբերութիւնը բանուորա-գիւղացիական իշխանութեան, սեւ շապիկաւոր Իտալիոյ, քաղքենի Ֆրանսայի եւ աւանդապաշտ ու աշխարհակալ Անգլիոյ։

Կարելի է ըսել թէ՝ լորձնաշուրթն փառաբանութեան տեսակէտէն, Մոսկուայի վարիչները քայլ մըն ալ աւելի առաջ գացին, ուռուցիկ հանդիսութիւններով եւ դիւանագիտական ճոռոմաբանութիւններով։

Նո՛յն արտորանքը, նոյն շողոմարար ցոյցերը, Ամանուլլահ փատիշահը,— ինչպէս կը կոչեն իրենք— եւ Սիւրէյեա Թագուհին ողջունելու, հրապուրելու, գլխու վրայ տանելու համար։

Նո՛յն ցուցադրութիւնը պետական շքեղանքի եւ զէն ու զրահի։ Նո՛յն խնջոյքներն ու բաժակաճառերը։

Եւ յետոյ, բացառիկ պատիւ մըն ալ։ Կարդանք հեռագիրը.

— Պատերազմական գործավար Վորոշիլոֆ, յանուն Ռազմա-յեղափոխական Խորհուրդին, Ամանուլլահ Թագաւորին նուիրեց սուր մը եւ դաշոյն մը, իսկ Սիւրէյեա Թագուհիին՝ հրացան մը։

Ու վերջապէս, շարքը սա գովասանական գրութիւններուն, որ երեւցան խորհրդային մամուլին մէջ, բոլոր ժողովուրդներու լեզուներով, փատիշահին ժամանումէն շատ առաջ, եւ որ կը շարունակուին մինչեւ այսօր։

Անշուշտ հայաստանեան թերթերն ալ բացառութիւն չեն կազմեր։ Թիֆլիսի «Պրոլետար»ը տակաւին Ապրիլ 22ին երկար ուսումնասիրութիւն մը կը հրատարակէր, «Աֆղանական փատիշահի ճանապարհորդութիւնը Եւրոպա» խորագրին տակ, թուելով Ամանուլլահ Խանի թագաւորութեան շնորհիւ կատարուած բարելաւումներն ու յառաջդիմութիւնները։

Հեռագիրը հաղորդեց արդէն Չիչէրինի մէկ մասնաւոր յօդուածը, որ կը շեշտէ առանձնապէս.— Ինը տարի առաջ, «փատիշահ Ամանուլլահ յաղթական կռիւ մը մղեց եւ սուրը ձեռքին ստիպեց Անգլիան որ ճանչնայ Աֆղանիստանի անկախութիւնը»։

Այս արտայայտութիւնները ո՛րքան կը յիշեցնեն այն շողոքորթ ներբողականները որ ուղղուեցան Թուրք ջարդարար պէյերուն եւ փաշաներուն, միլլի շարժումին առաջին օրէն, եւ անընդհատ ճռխացան, քէմալական յաղթանակին հետ զուգընթաց, Հայաստանի տապալումէն մինչեւ Կիլիկիոյ պարպումը և Փոքր Ասիոյ աղէտը, մինչեւ Լօզանի խայտառակութիւնը և 1925 Փետրուարի քրտական ապստամբութեան ջախջախումը։

Այո՛, պառաւ եւ պահպանողական Եւրոպան կարմրելու բան մը չունի յեղափոխակա՛ն Ռուսաստանի հանդէպ, դէրասանութեան, կեղծիքի եւ խարդախութեան տեսակէտէն։ Նոյն իսկ իրաւահաւասարութիւն ալ չի կրնար ունենալ, քանի որ դարաւոր արհեստ մը կը գործադրէ, համաձայն իր խառնուածքին եւ աւանդութեանց։

«Մենք յեղափոխականներ չենք, պիտի ըսեն Չէմպըրլէնները, Պրիաններն ու Շթրէզէմանները։ Մենք այսպէս վարժուած ենք եւ այսպէս ալ կ'երթանք»։

Իսկ Չիչէրինները իրենց կարմիր նշանախօսքերուն եւ աշխարհասասան ցնցումներուն հետ ինչպէ՞ս կը հաշտեցնեն այս անարգ երկրպագութիւնը «յոտս կայս. Գահոյից»։

Ինչպէ՞ս կը բացատրեն, կ'արդարացնեն գիւղացիներուն եւ բանուորներուն առջեւ, իրենց գռեհիկ պարը ջարդարար փաշաներու, խաներու եւ ասիական, միջնադարեան վեհապետներու առջեւ, երբ չեն զիջանիր «ընկեր» կոչել ընկերվարականներն անգամ։

Միամի՛տ հարցումներ,— պիտի գոչեն բանգէտները։ Ուրի՛շ բան է գաղափարը, ուրիշ բան՝ քաղաքականութիւնը։

Կը հասկնա՛նք, կը հասկնա՛նք։ Բայց մեր ուժէն վեր է ըմբռնել այսքան գռեհիկ հակասութիւն խօսքի եւ գործի, համոզումի եւ դիրքի միջեւ։

Այս միեւնոյն մարդիկն էին որ կարտինալներու հետ գինի կ'ըմպեցին, Իտալիոյ մէջ, եւ ամէնէն ազնուապետական ու նուրբ արդուզարդով եւ արարողականութեամբ կը փայլին Եւրոպայի սրտին վրայ, իբրեւ դեսպան կամ պատուիրակ, իրենց ականջներուն անգին գոհարեղէններն ալ շողացնելով պողոտաներու վրայ։

Եւ ամէնէն աւելի, այս յեղափոխականնե՛րն են որ լեզու կը գտնեն արիւնռուշտ ջարդարարներու եւ ամէն տեսակ շահագործողներու, պէյերու, փաշաներու, խաներու և փատիշահներու հետ, պատիւ կը սեպեն թօթուել անոնց կասկածելի ձեռքերը, բաժակ պարպել անոնց արեւշատութեան համար. կը սիրտկան անոնց բոլորտիքը, կը ծնին, կը ճկին, բայց,— ժխտ-քար կը դառնան, երբ հարկ ըլլայ լսել խոնարհ, աշխատաւոր ժողովուրդի մը ձայնը...

Կը շոյեն փաշաներն ու փատիշահները, միամաբար եւ աւելի ուժգին շաչեցնելու համար մտրակը՝ ժողովուրդներու կռնակին։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Միլլիյէթ, Պոլսոյ կիսապաշտօնական օրկանը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մասին, նոր համաձայնութեանց լուրերուն առթիւ.

— «*Թուրքիա իր դրացիներուն հետ կամ միջազգային հանդամանք ունեցող խմորումներու մէջ ամէնէն աւելի մէկ կէտի ուշադրութիւն կը դարձնէ. —քննել թէ խնդրոյ առարկայ խմբաւորումը Թուրքիոյ շահերուն դէ՞մ է թէ ոչ։ Այս տեսակէտին յենած, վարչապետը յայտարարեց թէ Թուրքիա ինքնապաշտպանութեան քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ։*

Այն արժէքը զոր կուտանք նոր բարեկամութիւններու, երբեք չի նուազեցներ հին բարեկամութիւններու արժէքը։ Որքան օրերը անցնին, այնքան աւելի ջերմ բնոյթ մը կը ստանան մեր բարեկամութիւնները։ Կասկած չունինք թէ մեր զգացումներու այս հաւասարմութիւնն ու մեր ընթացքին անկեղծութիւնը դիւրաւ պիտի գնահատուին մեր բարեկամներուն կողմէ։

Վճռած ենք բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել բոլոր պետութիններուն հետ եւ նուիրուիլ ներքին յառաջդիմութեան։ Այս պատճառով առաւելագոյն զգուշութիւններէն չենք քաշուիր՝ զանազան պետութիւններու հետ մեր ունեցած առկախ խնդիրները լուծելու համար։

Փոխանակութեան խնդրին առթիւ, Յունաստանի հանդէպ տարիներէ ի վեր մեր հետապնդած քաղաքականութիւնը այս սկզբունքին յենած է։

Պետութիւնը մինչեւ որոշ սահման մը կրնայ միջամտել անհատներու իրաւունքներու պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներուն եւ աւելի առաջ չի կրնար երթալ։ Թուրք կառավարութիւնը զանազան առիթներով քանիցս յայտարարեց թէ փոխանակութեան խնդրին մէջ հասած է վերը յիշուած աստիճանը։

Հիլլէն դեսպանին պէս մենք ալ կը սիրենք յուսալ թէ շուտով վերջ պիտի գտնեն բոլոր թիւրիմացութիւնները։

Սուրիոյ սահմանի վէճը եթէ կը շարունակուի, ատոր մէջ պատասխանատուութեան ո՛րեւէ բաժին չունի Թուրքիան։ Այս խնդրին մէջ չենք կրնար աւելի զիջող եւ համաձայնասէր ոգի մը ցոյց տալ, որովհետեւ երկրին շահերը թոյլ չեն տար որ աւելի առաջ երթանք։ Այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ անբարեացակամութիւն վերագրել Թուրքիոյ։

Սա ալ աւելցնենք թէ Թուրքիա իր տեսակէտին վրայ կը պնդէ ոչ թէ փոքր հողամաս մը պահելու համար, այլ որովհետեւ մեզմէ պահանջուած զոհողութիւնը մեր սահմանին ապահովութիւնը, երկրին ներքին ապահովութիւնը խանգարելու բնոյթ ունի։

Իրականին մէջ դժուար կը բացատրուի ընթացքը Ֆրանսայի, որ այնքան խստապահանջ է սահմանային եւ ապահովութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ։»

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ զրեթակալութիւնը կը հերքէ արտասահմանի մէջ տարածուած այն զրոյցը թէ Պոլսոյ մէջ պատահած երկրաշարժէն 800 տուներ փլած են։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Էնկիւրիի խորհրդաժողովը

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը կը հեռագրէ 8 Մայիս թուով.— *Իտալական դեսպան Օրսինի-Պարոնէ երէկ մեկնեցաւ Էնկիւրի, ուսկից վերադարձած էր դեռ տասը օր առաջ։ Այստեղ զանազան նպատակներ կը վերագրեն այս այցելութեան։ Ոմանք կ'ըսեն թէ պիտի ստորագրէ թուրքօ-իտալական ապահովութեան եւ ոչ-յարձակողական դաշնագիրը, որուն բանակցութեանց վերջանալը կը հաղորդուէր շաբաթ մը առաջ։ Ուրիշներ կը կարծեն թէ աւելի առաջ երթալով, Եգէականեան երեք պետութեանց՝ Իտալիոյ, Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ եռեակ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի։*

Հաւանական չի թուիր որ ժամանակը պատեհ ըլլայ դաշինք մը կնքելու Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ, քանի որ փոխանակելի բնակչութեանց կալուածներուն մասին այնքան խնդիրներ կան դեռ առկախ։ Նկատելով որ Բնակչութեանց Փոխանակութեան Յանձնաժողովին հելլէն եւ թուրք պատուիրակութեանց նախագահները՝ Տիամանտոփուլոս եւ Ճէլալ Հիւսնի պէյ եւս Էնկիւրի մեկնեցան, կրնայ ըլլալ որ մասնաւոր ջանքեր կատարուին անոնց տարակարծութիւնները հարթելու եւ այս ձեւով ճամբայ բանալու համար երեք երկիրներու համաձայնութեան։ Ժամանակ մը կը կարծուէր թէ Թուրքիա պիտի կրնայ լեզու գտնել Իտալիոյ հետ՝ առանց ուշադրութիւն դարձնելու Յունաստանի։ Եւ սակայն կը թուի թէ եռեակ համաձայնութիւն մը մասնաւոր շահեր պիտի ապահովէ երեք երկիրներուն ալ։

⁂ *Էնկիւրիէն 9 Մայիս թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ իտալական դեսպանը Թուրքիոյ արտաքին նախարարին յանձնած է Մուսոլինիի վերջին առաջարկները՝ Միջերկրականեան դաշինք մը կնքելու մասին։*

Հելլէնօ-թուրք բանակցութիւնները

Յունաստանի արտաքին նախարարը Իփաթիէն Աթէնք վերադարձաւ։ Նախ քան այդ, «Էսթիա» եւ «Էթնոս» թերթերու ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ Յունաստան առաջարկած է Թուրքիոյ մոռնալ անցեալի թշնամութիւնն ու վէճերը եւ բարի դրացնութեան ու տնտեսական գործակցութեան նոր դարաշրջան մը բանալ։ Այժմ, Լոքառնոյի ոգիէն ներշնչուած բանակցութիւններ կը կատարուին բարեկամական եւ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքելու համար։ «Ոեւէ դաշինք ստորագրելէ առաջ պէտք է կնքել համաձայնագիր մը թէ դաշնագիրներու գործադրութեան առթիւ ծագելիք բոլոր վէճերը իրաւարարութեան պիտի ենթարկուին։ Այլապէս կնքուած դաշինքը մեռեալ տառ կը մնայ։ Անարդար պիտի ըլլար հիմնական փոփոխութիւններ պահանջել ի զօրու եղած դաշնագիրներու մէջ, սակայն պէտք է գտնել միջոց մը՝ բարւոքելու եւ շուտով լուծելու համար երկու երկիրներու ներկայ վէճերը»։

⁂ *Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ իտալօ-թուրք ապահովութեան եւ չէզոքութեան դաշինքին Յունաստանի մասնակցութիւնը շատ դժուարացած է, որովհետեւ Էնկիւրի մերժած է ընդունիլ յունական այն առաջարկը թէ՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ ծագած վէճերը Իտալիոյ իրաւարարութեան պիտի յանձնուին։ Աթէնքի եւ Թուրքիոյ իտալական դեսպանները կը ջանան հարթել դժուարութիւնները։*

Ցոյցեր Թիֆլիսի մէջ

Թիֆլիսէն կը հեռագրեն 9 Մայիս թուականով.— *Ժողովրդական բուռն ցոյց մը տեղի ունեցաւ երէկ՝ արգիլելու համար կէֆիէուի կողմէ աքսորեալներու կարաւանի մը մեկնումը։ Ցուցարարները յարձակեցան կայարանին վրայ։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան։*

Թուրքերէնը լատինական տառերով

Թայմզի Պոլսոյ թղթակիցը 8 Մայիս թուականով հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ թուրքերուն կողմէ լատինական տառերու ընդունելութեան մասին.— *Կը սպասուի որ եւրոպական թուանշանները ընդունելու մասին առաջարկ մը ներկայացուի վաղը՝ Ազգային Մեծ Ժողովին եւ ընդունուի՝ ամսոյս վերջը Խորհրդարանի արձակուրդէն առաջ։*

Արաբական տառերը լատինականի վերածելու համար նախապատրաստական այնքան շատ աշխատանք կայ, որ թուրքերէնը լատինականով գրելու օրինագիծը պատրաստ չպիտի ըլլայ յառաջիկայ աշնան նստաշրջանէն առաջ։ Կը հաշուուի թէ օրինագիծը ընդունուելէ վերջ դեռ 10-15 տարի պէտք պիտի ըլլայ, որպէսզի արաբական տառերը վերջնապէս անհետանան։

Թէեւ եւրոպական թուանշանները արաբականէն ածանցուած են, սակայն անոնցմէ մէկ մասին դիրքն ու արժէքը փոխուած են։ Թուրքիոյ մէջ գործածուած արաբական թուանշաններէն 1ը եւ 9ը Եւրոպայի մէջ գործածուածին պէս են. մինչ եւրոպական 7ը Թուրքերէնի մէջ կը նշանակէ 6, 0ն 5, զերօն կ'արտայայտուի միջակէտով (.) մը, 2ը եւ 3ը պոչերուն վրայ կը կանգնին, 4ը կ'արտայայտուի շրջուած 3ի նմանող նշանով մը, V կը նշանակէ 7, սուր շրջուած ձեւը՝ Λ=8։ Թէեւ արաբերէնը աջէն ձախ կը գրուի, սակայն թուանշանները Եւրոպայի մէջ եղածին պէս ձախէն աջ կը գրուին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԿԱՅԾԵՐ

Անշէջ է կրակը հոգիներու մէջ։ Հայ Թոնիրի մոխիրը միշտ կայծեր կը պահէ փաղուան համար։

Լոնտոն ենք։ Ընտանեկան երեկոյթ մը։ Հայ ընտանիքներ իրենց զաւակներով։ Այս վերջինները բացարձակապէս օտար են իրենց մայրենի լեզուէն։

Երբ Անգլիոյ մէջ ոե եւ է հաւաքոյթ կը վերջանայ, հանդիսականները պարտաւոր են ազգային քայլերգը ունկնդրել։

Դաշնակահարը սկսաւ իր մատները շարժել ու հանդիսականները ծայն տուին. «God save the King» (Տէ՛ր, պահէ Թագաւորը)։

Տասնըչորս տարու պատանի մը, բացարձակապէս անգլիախօս, յանկարծ կը բողոքէ եւ կը թոթովէ անգլիերէն լեզուով.

— Ատիկա անգլիական քայլերգն է, «Մեր Հայրենիք» երգենք։

Ապրի՛ս, տղա՛յ։ Վ. ՊԵՐՃ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՕՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԲ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպահայ կարմիր խաչի վ.ալանսի մասնաճիւղէն	1000.—
Հ. Յ. Դ. Հէրիքուրի «Մջօ» ենթակոմիտէին նախաձեռնութեամբ, Հէրիքուրի եւ Պէթոնքուրի հայրենակիցներէն	400.—
Ու... եղբ.	50.—
Փոքրիկն Նորա Տամլաման	50.—
Ալիքսան Ճապուրեան	15.—
Մ. Մ.	5.—
Տկն. Ա. Վահանեան, Նիս *Շուազի-լը-Ռուայի Հայկական Տան աշխատաւորներէն.—*	25.—
Հայկուհի Ֆէհմիեան	5.—
Ունանեան ընտանիք	20.—
Հ. Խանէտանեան	10.—
Օննիկ Սարեան	10.—
Եւնիկէ Մինասեան	5.—
Նուարդ Փափազեան	5.—
Պարոյր Գըլըճեան	10.—
Տիրուհի Ներսէսեան	5.—
Մաննիկ Զօրավարեան	10.—
Mme Lecot	5.—
Մ. Պ.	10.—
Հ. Սարեան	5.—
Խորէն Հալվաճեան	10.—
Ս.	10.—
Կ. Թանճեան	10.—
Գումար	1675.—
ԺԱ. ցանկին գումարը	6854.30
Ընդհ. գումար	8529.30

×

... *Խմբագիր*,

Փարիզի արուարձաններէն՝ Շուազի-լը-Ռուայի «Հայկ. Տուն»ի աշխատաւոր ընտանիքներս, կարդալով *Յառաջ*ի 9 Մայիս թիւին սրտաշարժ խմբագրականը, նուիրատուներու կարճ բայց յուզիչ նամակները, ինչպէս նաեւ Ֆիլիպէի նպաստաբաշխ մարմնի նախագահ Երուանդ Եպսկ. Փէրտահճեանի յայտարարութիւնը, խորապէս ազդուեցանք։ Այս առիթով 130 ֆր.ի հանգանակութիւն մը կատարելով կը ղրկենք *Յառաջ*ի, իբրեւ եղբայրական համեստ օգնութիւն Ֆիլիպէի շարժի հայ զոհերուն յատկացնելու համար։»

«Հայ Տուն»ի Աշխատաւորներ

×

... *Խմբագիր*,

Եւրոպահայ կարմիր խաչի վ.ալանսի մասնաճիւղի Մայիս 5ի թէյասեղանէն գոյացաւ հազար ֆրանք, ի նպաստ շարժի զոհերուն։

Այդ գումարը ղրկելով ձեզի, կը խնդրենք յատկացնել իր նպատակին։

(*Կնիք Վարչութեան*)

ԽՄԲ.— Տես ցանկը։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

ՀԱՅԵՐԸ ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն, Մուսուլ, 16 Ապրիլ)

Մուսուլի մէջ ընդհ. պատերազմէն առաջ հազիւ 15—20 տուն Հայեր կը գտնուէին, մեծ մասով Սղերդցիներ, որոնք ունէին փոքր եկեղեցի մը եւ քահանայ մը:

Հայկական կոտորածներու հետեւանքով, Մուսուլը կայան եւ գերեզման դարձաւ Հայաստանի եւ Անատօլուի զանազան կողմերէն տեղահանուած խլեակներուն: Զինադադարին, գաղթականական, ինչպէս նաեւ որբահաւաքման գործը կազմակերպուեցաւ նախ Զաւէն պատրիարքի եւ ապա Մուշեղ եպիսկոպոսի (այժմ Պ. Մուշեղ) կողմէ: Մուշեղի հեռանալով, գաղթականական եւ որբահաւաքման գործը յանձնուեցաւ Պ. Սարգիս Զագմագճեանին, որ հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն և խոչընդոտներուն, յաջողեցաւ տիրող իշխանութեան համակրութիւնը ապահովել դէպի որբահաւաքման գործը, եւ հարիւրաւորներ ազատեց ու խնամեց:

Հաւաքուած որբերը խումբերով ղրկուեցան Պաղտատ և ուրիշ տեղեր: Մուսուլի մէջ որբանոցը շարունակեց իր գոյութիւնը մինչեւ 1924 Օգոստոս, երբ որբանոց-հիւրանոց Արարնէն ազատագրուած որբերուն, բայց դրամի չգոյութեան պատճառով ընդմիշտ փակուեցաւ ի մեծ դժբախտութիւն Արաբներու մէջ ցրուած տարագիրներուն, որոնք մինչեւ այսօր կը շարունակեն մէկով-երկուքով գալ: Իսկ տեղս հաւաքուած գաղթականութեան մեծ մասը գնաց զանազան կողմեր, Պաղտատ, Սուրիա, Կիլիկիա եւայլն տեղեր եւ Մուսուլի մէջ սակաւաթիւ գաղթականութիւն մը մնաց,

Բայց կրկնակի ձախողութիւնները, հալածանքներն ու տեղահանութիւնները դարձեալ բաւական հոծ գաղթականութիւն մը քշեցին տեղս: Այստեղ կարելի է հանդիպիլ Հայաստանի, Անատօլուի, Պոլսոյ եւ Կիլիկիոյ զանազան կողմերէն տաբագիր հայութեան խլեակներուն, իրենց այլազան բարքերով ու սովորութիւններով. բայց ի պատիւ Մուսուլի հայութեան պէտք է ըսել որ զանազան միջավայրերու մէջ ապրող մարդիկ, համազգային խնդիրներու շուրջ ընդհանրապէս մէկ տեսակ կը մտածեն եւ տեղացիական հակամարտութիւններ համարեա թէ չկան առայժմ: Ժողովուրդը, որ ընդհանրապէս ընչազուրկներէ կը բաղկանայ, իր նիւթական ու բարոյական աջակցութիւնը չի խնայեր ազգային գործերու յառաջդիմութեան համար:

Մուսուլի շրջանի Զախօ գիւղաքաղաքին եւ անոր մօտիկ Բէշքան գիւղին մէջ ալ բաւական գաղթականութիւն կայ, բայց անոնց մասին առանձին պիտի գրեմ:

Զինադադարէն ի վեր Մուսուլի գաղութը գրեթէ ընտրովի թաղ. խորհուրդ ունեցած չէ: Սկիզբները, գաղթականութեան հոծ շրջանին, ազգային գործերն ալ կը վարէր Պ. Սարգիս Զագմագճեան, որովհետեւ անկայուն շրջան մըն էր ու ո՛չ ոք կը մտածէր երկար ատեն Մուսուլ մնալ: Պ. Զագմագճեանի անձնական տկարութեան պատճառով, ազգային գործերը սկսաւ վարել Գրիգոր քահանան, երբ արդէն Մուսուլի գաղութը սկսեր էր կերպարանք առնել: Բանիցս ջանքեր թափուեցան ժողովրդային քուէարկութեամբ թաղ. խորհուրդ մը կազմելու, բայց այդ չյաջողեցաւ, որովհետեւ ժողովուրդը, ինչպէս ամէն տեղ, ազգին կրած քաղաքական ձախողանքներէն եւ յուսախաբութիւններէն ընկճուած, անտարբեր եղած ու շլմորած էր: Իսկ նշանակովի թաղ. խորհուրդները երկար կեանք չեն ունենար: Պաղտատը՝ Իրաքի թեմին կեդրոնն ալ իր գաւառական եւ քաղաքական ժողովներով ու առաջնորդական տեղապահով անտարբեր էր իր թեմերուն կազմակերպման: Իրենց ի՞նչ բանն էր թեմերուն կեանքի կազմակերպումը, բաւական էր որ իրենք իրենց ազգային աթոռներուն վրայ հաստատ մնային, չէզոքացնելով գաղթականական հոծ զանգուածը ազգային գործերէ: Իրաքի թեմի կեդրոնը իր այլամերժ եւ ազգամնաս քաղաքականութեամբ մեծ անիրաւութեանց եւ դժգոհութեանց տեղի կուտար, ոտնակոխելով ազգային սահմանադրութիւնը:

Անշուշտ Մուսուլը Պաղտատի ազգամնաս օրինակին չէր կրնար հետեւիլ, եւ չհետեւեցաւ ալ: Վերջապէս, քահանան գործերու ծանրութեան տակ ընկճուած, ժողովրդային բուռն փափաքի համաձայն յաջողեցաւ ժողովուրդի գիտակից տարրերը համախմբել եւ ընտրական յանձնախումբ մը կազմուելով համաժողովրդային օրինաւոր քուէարկութեամբ 1927 Յունիսին ընտրուեցաւ 7 հոգիէ բաղկացեալ թաղ. խորհուրդ մը, գոհացում տալով ժողովուրդի բոլոր խաւերուն: Թաղ. խորհուրդի կազմի մէջ մտան գաղութիս կարող անձերը, որոնք քահանայի համագործակցութեամբ կ՚աշխատին ժողովուրդը առաջնորդել դէպի անդորր եւ գործօն կեանք, վայելելով ժողովուրդի բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը: Թաղ. խորհուրդի գործունէութիւնը առաւելապէս կեդրոնացած է դպրոցին վրայ: Թաղ. խորհուրդի ատենապետը Տոքթ. Գ. Աստարճեան, որ ծանօթ է Մուսուլի օտարշրջանակներուն, մէջ ջանք չի խնայեր գաղութին օգտակար ըլլալու համար:

Ինչպէս յիշեցի, Մուսուլի գաղութը ունի փոքր եկեղեցի մը, առանց ուրիշ կալուածի: Եկամուտները կը կազմեն հայրենակիցներու նուէրները, որոնք հազիւ կը բաւեն եկեղեցւոյ առօրեայ պէտքերը հոգալու: Եկեղեցին ընդարձակելու պէտքը մեծապէս զգալի է, բայց եւ այնպէս տեղական միջոցներով անհնար է: Տեղիս գաղութը ո՛ր մէկուն հասնի, դպրոցի՞ն թէ տեղական աղքատներուն եւ ուրիշ ազգային զանազան պէտքերուն:

Մուսուլի ազգային դպրոցը զինադադարէն ի վեր գոյութիւն ունեցած է, նախ որբանոցին, եւ յետոյ՝ ազգային շրջանակին մէջ, եւ մինչեւ օրս կը շարունակուի նոյն հիմքով: Մինչեւ անցեալ ամառ՝ նորընտիր թաղ. Խորհուրդի գործի գլուխ գալէն առաջ, ընդհանրապէս դայն կը հոգար Գրիգոր քահանան: Դպրոցի պիւտճէն դժուարութեամբ կը գոցուէր եւ ուսուցիչները չէին կրնար ժամանակին իրենց ռոճիկները ստանալ: Այն ժամանակ դպրոցը ունէր մէկ հայերէնի ուսուցիչ ու մէկ ուսուցչուհի, եւ մէկ՝ անգլիերէնի ու արաբերէնի ուսուցիչ: Ասոնք անտանելի պայմաններու մէջ կրցան դպրոցը բաւական յառաջացած վիճակի մը հասցնել ու շրջանաւարտ հանել աշակերտուհիներ, որոնք արաբական վարժարաններու բարձրագոյն կարգերը ընդունուեցան, ոչ այնքան արաբերէն լեզուի մէջ ձեռք բերած հմտութեամբ, որքան հայերէն լեզուով դասաւանդուած գիտութիւններու պաշարով: Նոր թաղ. խորհուրդը, կրթնած գաղթականներու գիտակից գոհողութեան, դպրոցի պաշտօնէութիւնը կրկնապատկեց, այսինքն, մէկ հայերէն ուսուցիչի հետ, ուրիշ ուսուցիչ մը, մէկ ուսուցչուհիի տեղ երկու ուսուցչուհի, եւ արաբերէնուանգլիերէն ուսուցչի հետ այցելու ուսուցիչ մըն ալ հրաւիրեց, դպրոցը եկեղեցւոյ շրջափակէն մասնաւոր տան մը օդասուն և խաղաղ մթնոլորտին մէջ փոխադրեց եւ ուրիշ կարելի յարմարութիւններ ստեղծեց:

Մօտ 2 ամիս առաջ դպրոցին մէջ կազմուեցաւ երկսեռ «Աշակերտական ընկերակցութիւն» մը ինքնազարգացման նպատակով: Կը մասնակցին արաբական դպրոցներ յաճախող եւ Ազգ. վարժարանէն շրջանաւարտ աշակերտուհիներ: Միութիւնը որ ունի իր վարչութիւնը 9 անդամէ բաղկացեալ, Թաղ. Խորհուրդի կարգադրութեամբ առ այժմ կը գտնուի ուսուցիչներու անմիջական հսկողութեան տակ:

Այս տարի տեղս գոյութիւն առին սիրողներու երկու անջատ թատերախումբեր, որոնք իրենց կազմակերպած ներկայացումներ առ այժմ կուտան ի նպաստ Ազգ. վարժարանին:

12-13 պատանիներ, գլխաւորաբար Ազգ. վարժարանի նախկին սաներ, իրենց նախաձեռնութեամբ կազմած են Ֆութպոլի խումբ մը, եւ միշտ փորձեր կատարելով բաւական յառաջդիմութիւն ըրած են: Յաճախ մրցումներ կը կատարեն ֆութպոլի նորակազմ տեղական խումբերուն հետ եւ ընդհանրապէս առաջնութիւն կը շահին: Այս օրերս կը պատրաստուին մրցիլ անգլիական զինուորներու հետ:

Ահա Մուսուլի գաղութին իրական պատկերը, որ մխիթարական է, մանաւանդ բաղդատելով կեդրոնին՝ Պաղտատի հետ:

Այս առթիւ ըսեմ, որ գաղութը չկրնալով անտարբեր մնալ կեդրոնի ապօրինութեանց, Ապրիլ 2ին ժողովրդային հանրագրութեամբ մը դիմեց տեղիս Թաղ. Խորհուրդին՝ պահանջելով որ Մուսուլի հայութեան ձայնը միացնէ Պաղտատի մէջ կազմուած եւ ժողովուրդի իրաւունքը պաշտպանող «Ժողովրդային յանձնախումբ»ին, եւ ազգու բողոքագրեր ղրկուին, կաթողիկոսին եւ Զաւէն արք.ի, որպէսզի միջամտեն: Թաղ. Խորհուրդը նոյն օրը ժողով ունեցաւ, եւ անմիջապէս ղրկեց անհրաժեշտ բողոքագրերը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ ԱՄՈՒՐ

Մարսէյլ, 8 Մայիս

Ճիշդ անցեալ տարի այս օրն էր որ տեղի ունեցան Մարսէյլի ընտրութիւնները (8 Մայիս), որուն մէջ շահեցաւ ժողովրդական խմբակցութիւնը (դաշնակցական, հնչակ եւ չէզոք):

Ճիշդ անցեալ տարի այս օրն էր որ «շքեղ մեկուսացման» դատապարտուեցաւ ռամկավար խմբակը: Եւ այն օրէն այս կողմ՝ այդ փոքրիկ խմբակը կը շարունակէ «ամերիկեան դիտող»ի դերին մէջ մնալ: Բայց այդ «դիտող» բացասութիւնը կարող է պատուաբեր ըլլալ իրենց, եւ օգտակար գործին: Իրողութիւնը այն է որ ռամկավարութիւնը խափանարարութենէ դուրս ուրիշ ճամբայ չունի:

Մարսէյլի ժողովրդական ընտրութեանց տարեկիցին կ՚արժէ քանի մը գծեր տալ ժողովրդական իշխանութեան միամեայ գործունէութենէն:

Մէկ երկու ամիսէ ի վեր վիվլուկ մը կար հրապարակի վրայ, վիվլուկ մը որ խոշորատառ վերնագիրներով ու զարմանազան վերագիրներով արձագանգ կը գտնէր Պոլսոյ դեղին մամուլին մէջ:

Դաշնակցութենէն վտարուած ու վարկաբեկ մէկ երկու հոգիներ (մէկը՝ Գաւառ. Ժողովի մէջ, միւսը՝ անոր շուրջ) թեւ կուտային հակադաշնակցական Բըղթաքիցներու եւ Ջուրերու պըղտորելուն սպասող ձկնորսներուն թէ, «Գաւառ. Ժողովի յառաջիկայ նիստը փոթորկալի պիտի ըլլայ, հարցապնդումներ պիտի ըլլան» :Դեռ ինչե՛ր, ինչե՛ր...:

Մայիս 6ին գումարուեցաւ Գաւառ. Ժողովը: Ու պարզուեցաւ մէկ բան, — որ այդ ժողովը՝ աւելի քան երբեք ամուր է, լուրջ, պատկառելի, եւ իր իրաւունքներու ու պարտականութեան բարձրութեան վրայ կանգնած: Անոնք որ կարծեր էին թէ Ջուրերը պղտորուած են, ամօթահար ու սեւերես մնացին: Անոնք որ կը կարծէին թէ ժողովը պիտի յաջողին պառակտել ու գաղութը կրկին անիշխանութեան մատնել, զգացին որ զոհ են պատրանքի, ու քանի մը վարկաբեկ անձերու էնթրիկներուն եւ մեծխօսիկութեանց:

Մայիս 6ի ժողովը ցոյց տուաւ թէ Դաշնակցութիւնը խորապէս կ՚ըմբռնէ այն ծանր պատասխանատուութիւնը զոր ստանձներ է այս գաղութը կազմակերպելու, եւ իշխանութիւնը ժողովուրդէն բխեցնելով, ժողովուրդին սպասարկելու իր խոստումին ու կոչումին:

Ժողովին օրակարգը.—

1.— Ընդհ. Ժողովի Դիւանի ընտրութիւն:

2.— Վարչ. Խորհուրդի ընտրութիւն:

3.— Ընթերցում եւ վաւերացում Ներքին կանոնագրի:

Ա.— Նախորդ Վարչութիւնը որ ընտրուած էր մէկ տարուան համար, ներկայացուց իր հաւաքական հրաժարականը: Առանց անոր ալ Վարչութիւնը իր մեծամասնութիւնը կորսնցուցած էր, քաղաքէն բացակայութիւններով եւ ուրիշ անձնական պատճառներով:

Ժողովը ընդունեց վարչութեան հրաժարականը, որովհետեւ, ան մէկ տարին լրացուցած էր. երկրորդ՝ կորսնցուցած էր իր մեծամասնութիւնը, եւ երրորդ անհրաժեշտ էր վարչական մեքենան զօրացնել, փութացնելու համար շարք մը գործեր:

Վարչութեան կողմէ բերանացի զեկոյց բրաւ Լ. Մեսրոպ: Անոր բարոյական գործունէութեան մասին կարելի է առանձին խօսիլ: Կարեւորը իր նիւթական գործառնութիւնն է: Երբ ժողովուրդը իշխանութիւնը կ՚առնէր իր ձեռքը, տիրող կարծիքն այն էր թէ հասոյթները պիտի նուազին, Վարչութիւնը ինքզինք սնանկութեան առջեւ պիտի գտնէ, եւ մեքենան պիտի քանդուի.

Այս էր գլխաւոր մտահոգութիւնը գործը ստանձնողներուն: Այս էր մխիթարանքը «սապոթաժ»ի հեղինակներուն: Այսպէս չէ՞ր Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթին պարծենկոտութիւնն ալ: Նախորդ աղայական Վարչութեան հաշուեկշիռը քննելով, շաբաթաթերթը դայն կը գտնէր «պանքայի մը պիլանչօյին, նման մաքուր» եւ աւելի նախորդին հաշիւներուն հետ բաղդատելով խօսք չէր գտներ գովելու ամսական տասը հազարի հասոյթը,

Մայիս 6ի Գաւառական ժողովին մէջ Վարչութեան անունով տրուած բերանացի զեկոյցէն պարզուեցաւ որ ժողովրդական Վարչութեան օրով, ընդամէնը 11 ամսուան ընթացքին մուտք եղած է 150 հազար ֆրանքէն քանի մը հարիւր պակաս: Ռամկավար աղայական վարչութեան մուտքը անցեալ տարի 12 ամսուան ընթացքին եղեր է 120 հազար ֆրանք:

Ուրեմն, ներկայ Վարճութեան եւ Նախորդ աղայական Վարչութեան մուտքի տարբերութիւնն է մօտ 40 հազար ֆրանք: Այսինքն մեր Վարչութեան օրով հասոյթներու մէջ 40 հազար ֆրանքի զգալի յաւելում կայ: Ինքնին մեծագոյն երեւոյթը որ կ՚ապացուցանէ թէ իշխանութիւնը աւելի մօտիկ եղած է ժողովուրդին, ու ժողովուրդի լայն համակրութեան արժանացած՝ հակառակ ռամկավար խըմբակի բացայայտ խափանարարութեան:

Այս երեւոյթին ներքեւ կայ եւ ուրիշ իմաստ մը.— այն որ եթէ մեր գաղութները կազմակերպուին ժողովրդական հիման վրայ, շուտով ինքնաբաւ կը դառնան, ու բարոյապէս եւ նիւթապէս աւելի բարգաւաճ վիճակի մէջ կը մտնեն:

Այս զգալի յաւելումը չի նշանակեր սակայն թէ ներկայ Վարչութեան օրով մուտքերը բազմապատկուած են: Ո՛չ: Մէկ պարզագոյ միայն,— Ներկայ Վարչութեան օրով առաջնորդարանէնններու ուղղամտութիւնը, պարկեշտութիւնը եւ կանոնաւորութիւնը տիրած են, եւ գրասենեակը ոչ ոքին յանձնուած է իբրեւ ագարակ: Առաջնորդարանը ոչ ոքին տրուած է կապալով: Հոն խստիւ ճակակրշռուած է ամէն բան, եւ առանց ընկալագրի ո՛չ մէկ գործառնութիւն եղած է:

Այս ընդգծեալ կարգադրութեանց կը պարտինք զգալի յաւելումը:

Այն օրը որ հաշուեկշիռը ստորագրուած եւ Գաւառական ժողովին մէջ քննուած լոյս կը տեսնէ, պիտի ջանամ նախորդ եւ նոր հաշուեկշիռներու մէկ բաղդատական եւ ստոյգ ուսումնասիրութիւնը կատարել, վերի ընդգծումիս արժէքը ցոյց տալու համար:

Վարչութեան զեկոյցէն պարզուեցաւ ուրիշ ցաւալի կէտ մը: Սէն Ժիլիէնի պարագան: Այդ մասին ալ կը խօսինք առանձին:

Բ.— Դիւանի ընտրութենէն առաջ տեղի ունեցաւ Վարչութեան ընտրութիւնը: Նոր Վարչութիւնը ընտրուեցաւ հետեւեալ խիստ յարգուած ու գաղութին լայն վստահութիւնը վայելող անձերէ.— Պ. Պ. Գարեգին Շահլամեան, Պերճ Թաշճեան, Յ. Պապիկեան, Վ. Ղազարեան, Մ. Տէրտէրեան, Նշ. Էքիզեան, Պ. Զպուքճեան, Ա. Անտոնեան, Ա. Արապեան: Նորընտիր Վարչութիւնը կրթնած է ժողովի ջախջախիչ մեծամասնութեան վրայ, եւ կազմուած է խառն, համագործակցական ձեւով:

Գ.— Ընդհ. ժողովի ալեւոր նախագահ Պ. Յակոբ Սէլեան երկար ատենէ ի վեր անկողին ինկած է. հիւանդութիւնը կ՚արգիլէ այդ պատուական ծերունին գործօն մասնակցութիւն բերել ազգ. կեանքին: Նախագահութենէ տուած էր իր հրաժարականը: Երկար ատենէ ի վեր ի վիճակի չէր ժողովի անդամ գալու, եւ փոխ-ատենապետ ընկ. Գ. Շահլամեան կը վարէր ժողովները: Երբ այս վերջինը ժողովականներու պնդումին վրայ անցաւ Վարչութեան՝ մէջ, դիւանի ամբողջական ընտրութեան հարցը ծագեցաւ: Ու Գաւառկ. ժողովը իր դիւանը կազմեց հետեւեալ ձեւով.— Ա. Ատենապետ Լ. Մեսրոպ, Բ. ատենապետ, Ա. Արզումանեան, Ա. Քարտուղար՝ Պօղոս Հիւսեան, Բ. Քարտուղար՝ Դ. Թորոսեան:

Այսպէս ուրեմն ժողովը վերջացաւ կատարելապէս խաղաղ եւ արդիւնաւոր:

Երկու բացառիկ նիստերով կէտ առ կէտ պիտի քննուի կանոնագիրը որ արդէն պատրաստուած է:

Գաւառական ժողովը աւելի քան երբեք ամուր կանգնած է, եւ իբրեւ արթուն պահակ կը հսկէ գործադիր իշխանութեան քայլերուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱԹԻՆ ԱՐԺԷՔԸ

Կաթը գերազանցապէս օգտակար ու հաճելի սնունդ մըն է, եւ կը յարմարի ամէն տարիքի եւ սեռի մարդոց: Իր մէջ կը պարունակէ ջուր, բնապանիր, բնասպիտ, կարագ, կաւ-նաշաքար, ձարպային մարմիններ եւ զանազան աղեր:

Նորածին մանուկը մինչեւ երկու տարի գրեթէ միայն կաթով կը սնանի, կ՚աճի ու կը զարգանայ: Զափահասներու համար կաթը թէպէտեւ առանձին անբաւարար սնունդ մըն է, սակայն օրը երեք լիտր կաթը կրնայ անոնց հայթայթել պէտք եղած սնունդը. կարգ մը հիւանդներ ամիսներով կաթէն զատ ուրիշ սնունդ չեն ուտեր, սակայն ֆիզիքապէս չեն տուժեր եւ չեն նիհարնար:

Կաթը սնուցիչ ու դիւրամարս ըմպելի մըն է, միայն թէ պէտք չէ մէկ անգամէն մեծ քանակութեամբ սպառել, եւ խմելէ առաջ պէտք է զայն եռացնել կամ ամլացնել՝ իր մէջ պարունակած մանրէները ոչնչացնելու համար: Մանրէաբանական քննութիւններով հաստատուած է թէ կաթը մանրէներու համար նպաստաւոր միջավայր մըն է, ուր անոնք դիւրաւ կրնան աճիլ եւ բազմանալ. իր այս յատկութեամբ կաթը յաճախ տարափոխիկ հիւանդութիւններու եւ կարգ մը համաճարակներու ծաւալման կը նպաստէ:

Ընդհանուր առմամբ կաթը մեղմացուցիչ հանգամանք ունի մորթային հիւանդութիւններու եւ քրոնիկ տկարութիւններու համար: Ստամոքսի, աղիքներու, սրտի եւ երիկամունքի մասնաւոր հիւանդութեանց մէջ բուժիչ յատկութիւն ունի եւ թունաւորման պարագաներու մէջ, մանաւանդ մածունի ձեւով՝ նպաստաւոր ազդեցութիւն մը կը ներգործէ:

Եռացնելէ վերջ պաղ կաթը տաք կաթէն աւելի դիւրամարս է եւ առաւելապէս տկար ստամոքսներու կը յարմարի:

Երբ կաթը երկար ատեն մնայ, իր մէջ կը գոյանան մանրէներ, որոնք կ՚աճին եւ կը թթուացնեն զայն: Սովորաբար կաթը 10—16 ժամէն կ՚աւրուի, մանրէները կաթնաշաքարին վրայ նստելով թթուի կը վերածեն զայն. 75 աստիճան տաքութեան տակ, մանրէները կ՚ոչնչանան: Կաթը պէտք է թարմ վիճակի մէջ խմել եւ բացարձակապէս զգուշանալ հին կամ աւրուած կաթ խմելէ. մասնաւորապէս այն երախաները, որոնք մօր կաթով չեն սնանիր, պէտք է խմեն թարմ ու անխարդախ կաթ, հակառակ պարագային՝ անոնց աղիքները կը հիւանդանան, եւ շատ չանցած կը մեռնին:

Կաթը եփելով երկար ատեն կը դիմանայ, որովհետեւ եփուած ջուրին տաքութիւնը կաթին մէջ գտնուած թթուածինը դուրս կը վանէ: Կաթը եփելէ վերջ, պէտք է բերանը գոց աման մէջ դնել եւ զով տեղ մը պահել: Կաթնավաճառները զանազան միջոցներով կը խարդախեն կաթը. ոմանք անոր կարագը կ՚առնեն, ուրիշներ ջուր կը խառնեն անոր մէջ. երբեմն ջուր խառնուած կաթերու թանձրութիւն տալու համար անոնց մէջ ալիւր կամ նշայ կը դնեն, խարդախուած կաթերը վնասակար են առողջութեան:

Կովու կաթը մեծ քանակութեամբ կաթնաշաքար ու բնասպիտ կը պարունակէ եւ բաղդատաբար աղքատ է ճարպով. մինչդեռ կովին կաթը հարուստ է կարագով, բնապանիրով եւ աղերով բայց աղքատ շաքարով: Այծի եւ ոչխարի կաթերը կովին կաթէն աւելի թանձր են, իրենց մէջ մեծ քանակութեամբ կարագ կը պարունակեն եւ անյարմար են փոքրիկ ստամոքսներու:

Մատակ էշին կաթը բժիշկներու կողմէ մասնաւորապէս կը յանձնարարուի կուրծքի, ստամոքսի եւ միզափամփուշտի տկարութիւններու համար, կովու կաթին տեսակարար ծանրութիւնն ունի, նոյնպէս կարագ կը պարունակէ, բայց աւելի շատ շաքար, եւ երեխայի մէջ կնոջ կաթին համար ժէք նկատուած է:

Մէկ խօսքով կաթը սնունդներուն ամէնէն օգտակար ու առողջապահիկն է:

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՒՆԻ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ [ԶՈՀ]ԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

...ԿՈՒԹԻՒՆ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

...ԱՆ 6 Մայիս.— Այսօր ...6 անգի պիտի ունենար ... հայերու գաղթային ...ժողով: Ազգային մարմնի ...միլանէն պատասխանած ...հայրենակիցներ, իսկ խտա... ...գաղութներէն ոչ մէկը: ...փոփոխային եկած էր թժ. ...ը: Մեծամասնութիւն ...ով, ընդհանուր ժողովը ...ուեցաւ Մայիս 20ին: ...ժողովութիւնը կը միայ ...վրայ, առանց սակայն ...ներկայացնողներով գրգռելու: ...ինչպէս պէտք է ձաղ... ...բերներն ու անհոգները, ...սակայն երբ պահանջ մը ...անմիջապէս կը վազեն ...մարմին, եւ եթէ դժուա... ...մը հանդիպին, կը գան... ...կը բողոքեն:

...ային մարմնի հրաւէրին ...ուողները՝ Պ. փիրօյեանի ...վրայ, գաղափարի փո... ...թիւն ունեցան Ֆիլիպէի ...ներուն օգնութեան հաս... ...ներուն մասին:

...ուեցաւ յանձնախումբ ...Պ. Պալըպերմելեանէ, Գա... ...հացունի վարդապետէ, ո... ...անկութիւն պիտի կա... ...գաղութին մէջ: Ներկանե... ...ին անմիջապէս իրենց ...եւ արդէն գոյացաւ ...: Շատ հաւանական ...գումարը հասնի 3000ի: ...կարելի չէ սպասել, որով... ...գաղութիս անդամները ա... ...կը պակսին, եւ տնտեսա... ...մանները թոյլ չեն տար: ...Մարմինը մասնակցեցաւ ...անկութեան 500 լիրէթով:

Ա. Ս.

...ՖԻԱՅԻ ՆՊԱՍՏԸ

...ֆիայի Թաղական խոր... ...ամէ առաջ նշանակած էր ...անձնախումբ մը, ի նպաստ ա... ...ներուն հանգանակութիւն ...համար:

...յանձնախումբը աւար... ...իր աշխատանքը, հաւաք... ...գումարը, 54500 լէվա, ...ուած է քաղաքապետու... ...մէջ կազմուած աղէտեալ... ...օգնութեան յանձնախումբ...

* Քէմալագիններու Պարա... ...«Սեպուհ» հայրենակ... ...միութիւնն ալ, իր գանձէն ...է 5000 լէվա աղէտեալ...

** Շուտով Սոֆիայի մէջ ...յացում մը պիտի կազմա... ...ի նպաստ Ֆիլիպէի հայ ...ներուն: Այս առթիւ պի... ...մադրուի «Զար Ոգի»ն:

ՁԱՅՆ ՄԸ ՖԻԼԻՊԷԷՆ

ՆԻԿԻՈՅ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցնե՛ր

Նիկիոյ Հայրենակց. միութիւնս, բաղկացած Նիկիոյ Մեծնորգիւղ, Քէրէմէթ, Նորգիւղ, Միջագիւղ, Չէնկիլէր, Կէմլէիկ, Պէնլի, Խարսախ եւ Կիւրլէ գիւղացիներէ, կոչ կ՚ընէ անխտիր Ֆրանսայի մէջ գտնուող մեր գիւղացիներուն թէ՝ իրենց հայրերը, մայրերը, քոյրերը եւ եղբայրները վերջին մեծ երկրաշարժին աղէտահար եղած և անպատսպար մնացած են. թէև կառավարութիւնը անգործ չափահասներուն օրական ֆրինգ հաբիւրական կրամ հաց կը բաշխէ և թաղականութիւնը ամէն ջանք կը թափէ աղէտին առաջքն առնելու, բայց հայրենակիցնե՛ր, աղէտը շատ մեծ է, միայն հացով չապրուիր. անունդ, պատսպարան եւ լաթեղէն պէտք է. ուստի Միութիւնս կը ծանրանայ ձեր վրայ՝ որպէսզի ամէն ջանք թափէք ձեր լուման հասցնելու ձեր արկածահար հայրենակիցներուն՝ որոնք անկողէտ կը սպասեն. մի զուցէ սովամահ ըլլան:

Ի դիմաց Նիկիոյ Հայրենակց.
Միութեան
վարչական ժողովոյ

Ատենադպիր	Ատենապետ
Ս. Ինճէեան	Թ. Կէլկէլեան

ՅԱՐԴԳՈՂ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ

(3 Մայիս)

Գ. Ճիզմէճեան ներկայացուց իր տպուած ու անտիպ բանաստեղծութիւններէն մաս մը:

Ցարօնեան.— Ճիզմէճեանի մէջ ամէնէն յուսադրիչ երեւոյթը ինքզինքը հեռու պահելն է դասական բառերէ եւ ոճաբանութիւններէ: Լեզուն, ոճը մաքուր են, թէեւ անփութութեամբ մը, գրեթէ ներելի թերութիւններով:

Ֆրէնկեան.— Երկու սեռի գրականութիւն է. մէկը ան որ ինքնատիպ է, միւսը ան որ կ՚ուզէ փիլիսոփայել, ինչ որ հարազատ չէ: Ճիզմէճեան առաւելապէս զգայնոտ կտորներու մէջ յաջողած է:

Տիկին Լաս.— Ճիզմէճեանի քերթուածները ցուրտ են, յուզում չկայ. խորք ալ կարծես չկայ, բայց շունչ մը կայ որ կը հաճակէ: Յստակութեան պակաս կայ. դեռ իր ճամբան չէ գտած:

Օհան Կարօ.— Ճիզմէճեանի բանաստեղծութիւնները կը նմանին արեւելեան արտաքնապէս անպաճոյճ, բայց ներքնապէս զարդարուն տուներուն: Եթէ պահ մը անդրադառնանք խորքին՝ կը գտնենք ընդարձակ աշխարհ մը: Ձեւով արեւելքցի է, խորքով արեւմուտքցի:

Ցէօվլէթեան.— Լեզուն թէեւ սահուն՝ բայց միօրինակութիւն կայ: Ընդհանրապէս սիրային են որոնք շատ զգայուն չեն: Ընդհանուր առումով այլազանութիւն չկայ:

Բալուեան.— Ճիզմէճեան մեր այն նորերէն է որ կը շատախօսէ: Հինգ տարի առաջ նոր շարժումի մէջ երեւցաւ ու մինչեւ Յառաջի մէջ լոյս տեսած կազելը ոչ մէկ առաջդիմութիւն: Պզտիկ ապրում մը որ առանց իր հոգիին մեծ քիչիկ մը հանդչեցնելու անմիջապէս դուրս կուտայ եւ փոխանակ զգացումի՝ կը դառնայ խաղ: Ճիզմէճեան ունի արուեստագէտի շատ պզտիկ խառնուածք մը, որ եթէ չիմ՝ակէ, բոլորովին կը փճանայ, քանի որ հակամէտ է ատոր:

Պատմագրեան.— Ամէնէն յատկանշական կողմը իր վրձինն է եւ շատ յաջող. մերթ, գոյներու խառնաշփոթ վիճակը անգամ մասնաւոր գեղեցկութիւն մը կը ներկայացնէ: Շլացուցիչ պատկերներու պատճառաւ խորքը հասկնալու համար պէտք է քանի մը անգամ կարդալ:

Կօթիկեան.— Դժուար ճամբայէ մը սկսած է: Դեռ սկսնակ է: Ճիզմէճեան սեռի մը ներկայացուցիչն է, սէրը չկայ, կայ սիրոյ խորհուրդը միայն: Հինցած ձեւեր ունի, օրինակ՝ տուները կրկնելու թերութիւն: Կրկնութիւնները ներելի են քնարերգութեան մէջ միայն. բայց ոչ իմաստասիրութեան:

Ճիզմէճեան.— Ես գրականութեան կը մօտենամ գիտականօրէն եւ ոչ արուեստական: Կեանքին կը մօտենամ դրապաշտօրէն եւ իրերուն մէջ միշտ յարաբերականութիւն կը տեսնեմ, առկէց հակադրութիւններու գործածութիւնը:

ՏԻՐԿԱԹԻՆ

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ալջի օրուան դատավարութեան ընթացքին, Պաուէր շարունակելով իր յայտնութիւնները, այս անգամ ալ, խոր յուզումի մատնեց ամբաստանեալները, երեւան հանելով Զուիցերիացի գերմանասէր փաստաբանի մը՝ Վ․իլտի կապը՝ անջատողական շարժումին հետ: Վ․իլտն է որ անջատողականներուն հայթայթած է անհրաժեշտ գումարը, որով կրցած են հիմնել իրենց թերթը: Եւ Վ․իլտ, անընդհատ յարաբերութեան մէջ է գերմանիոյ հետ: 1926 Հոկտեմբերին էր որ Վ․իլտ դրամ տրամադրեց այս գործին համար: Փոխառութեան բանակցութիւնները մշակեց Ֆասհաուէր, ընկերակցութեամբ Ռօսէի եւ տիկին Անեէս Էկկէմանի: Անոնք յաճախակի ճամբորդութիւններ կատարած են դէպի արտասահման. եւ միշտ ալ, այդ մասին երբեք չեն ուզած բացատրութիւններ տալ: Պաուէրի հարցաքննութեան տուած են անորոշ պատասխաններ: Գալով իրենց հրատարակած թերթին, անոր ուղղութիւն, որ եւ է հերքում չի վերցներ:

— Փա՞ստը՝ 1927, Սեպտեմբեր 3ի թիւին մէջ է: Առանձին յօդուածով մը, մանրամասնօրէն կը խօսուի «Ազատ եւ գերմանական Ալզաս-Լորէն»ի մասին:

Այս յայտնութենէն յետոյ, Պաուէր անդրադարձաւ լրտեսի մը վրայ, Լէյ. որ ամբաստանեալներէն Պաումանի հրատարակած մէկ թերթին հոգին եղած է, եւ ֆրանսական դատարանի մը կողմէ, 7 տարուան բանտարկութեան դատապարտուելէ յետոյ, մտած է գերման լրտեսական սպասարկութեան մէջ:

— Պաումանի այս թերթն էր որ 1926 Սեպտեմբերին կը գրէր. «Մեր ստամոքսները ալ չեն կրնար մարսել ֆրանսական աղտեղութիւնները»:

Հաստատելու համար իր փաստերը, Պաուէր կը յիշէ Լէյի ուղղած երկու նամակները, ամբաստանեալներէն տոքթ. Ռօսի: Այս նամակով, ան տեղեկութիւններ կուտայ ինքնավար շարժումին մասին, կը հրահանգէ ինչ որ դեռ կարեւոր է ընել, կը նշանակէ նոր աշխատակիցներ եւ անոնց յատկացուած գումարներու քանակը:

Այս միջոցին, երբ ընդհանուր դատախազը իր թղթածրարէն դուրս կը քաշէր յիշուած նամակները, աղմուկը նորէն ծայր տուաւ: փաստաբանները բոլորը մէկ ոտքի ելած բողոքեցին թէ ընդհ. դատախազը եւ ոստիկանապետը նախապէս համաձայնած են իրարու հետ, թէ այդ նամակները հարցաքննութեան ատեն պահուած են, եւ հիմա երեւան կը հանեն անակնկալի բերելու համար ամբաստանեալները:

Աղմուկը այնքան սաստիկ էր որ նախագահը ստիպուեցաւ նիստը փակել:

Վերաբացումին, նախագահը խօսքը տուաւ ամբաստանեալներուն, հերքելու համար Պաուէրի վկայութիւնը,

Տոքթ. Ռիքլինն էր որ երբ պետը անջատողական շարժումին, նախ խօսք կ՚առնէ եւ իր փաստերով կը հերքէ Պաուէրի հաւաստումը թէ՝ ինքնավար շարժումը թելադրուած ըլլայ գերմաններու կողմէ ու կը յարէ.

— Մեր գաղափարները չեն փոխուած: Ժամանակին կը կռուէինք բացարձակ գերմանացման դէմ: Այսօր կը կռուինք ձուլման դէմ, որուն միակ նպատակն է բնաջնջել Ալզաս-Լորէնցիները:

Եւ առանց առնուելու աղմուկէն, որ իր խօսքերը կը յարուցանեն, տոքթ. Ռիքլին կը շարունակէ.

— Կ՚ուզենք քաղաքականապէս կապուած մնալ Ֆրանսայի: Բայց կ՚ուզենք նաեւ որ յարգեն մեր ցեղային յատկանիշները մեր լեզուն եւ մանաւանդ մեր կրօնքը:

Նախագահը.— Ռոսսէի եւ Ֆասհաուէրի հետ հիմնեցիք հրատարակչական մը, որ ձեր կուսակցութեան օրկանը կը հրատարակէր: Իսկ այդ թերթը կը հետապնդէր Ազատ եւ գերմանական Ալզաս-Լորէնի մը հաստատումը, Ֆրանսական շրջանակէն անկախաբար: Այս մասին է որ պէտք է բացատրութիւն տաք:

Տոքթ. Ռիքլին ուղղակի չի պատասխաներ նախագահին այս հարցումին: Անոր օգնութեան կը հասնի կարգալոյծ վարդապետը՝ Ֆասհաուէր որ կ՚ծու խօսակցութեան մը կը սկսի նախագահին հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը:

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ:

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՆՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ

ՏԵՍԻՆ.— Մինչեւ ցարդ տիրող թիւրիմացութեանց վերջ տրուելով, կազմակերպուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղ մը, որ լաւ գործունէութիւն կը խոստանայ: Վարչական կազմը կը բաղկանայ հետեւեալներէ.— Պ. Պ. Մեսրոպ Դանիէլեան՝ Ատենապետ, Յովսէփ Ցէյիրմէնճեան՝ Ատենադպիր Յովհաննէս Մովսէսեան՝ Գանձապահ Բարսեղ Մատոեան՝ Գոյքապահ Առաքել Դանիէլեան՝ Մատակարար:

Այժմ կազմը ունի իր ֆնդախաղի Ա. եւ Բ. խումբերը, սկաուտական խումբ մը եւ իր մարզադաշտը՝ շնորհիւ Société Lyonnaise de Soie Artificielleի ցնօրէնին բարեացակամութեան: Journal Officielի այս թիւին մէջ լոյս կը տեսնէ իր պաշտօնապէս վաւերացումը:

*** Կիրակի ժամը 14.30ին, Cité Chemin de Ferի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին եւ Վօ-ան-վըլէնի S. A. S. E. իտալական խումբին միջեւ մրցում մը, ուր մեր մարզիկները յաղթական դուրս եկան 3 - 0:

Այս յաղթութեան առթիւ Պ. Կարապետ Կակօեան 50 ֆրանք նուիրեց միութեան գանձին:

Յովսէփ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐ.— Իր ամուսնին անձնասպանութենէն ի վեր Տիկին Փօշար, ջղագարութեան նշաններ ցոյց կուտար: Զանձրացած էր կեանքէն եւ կ՚ուզէր վերջ տալ իր օրերուն, բայց մահը կը մերժէր...:

Տիկին Փօշար առաջին անձնասպանութիւն մը փորձեց, իր ամուսնին մահուան օրն իսկ: Երբ ոստիկանապետը նոյն օրն իսկ տուն մտաւ, պարոն Փօշարի անձնասպանութիւնը հաստատելու, նշմարեց որ, տիկինը ձեղունէն կախուած՝ կը տատանէր պարանի մը օղակին մէջ անցուցած իր վիզը: Դեռ շունչը չէր փչած: Ոստիկանապետը փութաց զայն փրկել:

Բայց, յաջորդ առտուն իսկ, արշալոյսին, տիկին Փօշար կը փութար մահը փնտռել մօտակայ գետակի մը ջուրերուն մէջ: Բայց, կին մը որ իր լաթերը լուար, տեսաւ, ու զայն բռնի քաշեց, հանեց գետակէն:

Տիկին Փօշար որ վհատած էր կեանքէն, չի դադրեցաւ մահը փնտռելու իր յոյսէն: Ժաւէլի ջուր խմեց, որմէ յետոյ, դրացիները իր կոկորդէն վար, բռնի հոսեցուցին թունաթափ մը: Տիկին Փօշար այս անգամ ալ ազատեցաւ մահէն, բայց ո՛չ մեռնելու իր մտադրութենէն: Արջասպ խմեց: Թոյնը թեթեւ էր սակայն. մէջը ջուր խառնուած էր. չազդեց ու չի ծառայեց կնոջ մայլ նպատակին: 24 ժամ յետոյ, ան նետուեցաւ պատուհանէն վար, բայց ինկաւ անցորդի մը վրայ, ճզմեց զայն ու ինք շարունակեց շնչել կեանքին օդը որ կ՚ատէր: Մինչեւ որ յուսահատած՝ ամէն միջոցի դիմելէ, իր տան վերնայարկը ելաւ, ամուր պարան մը կապեց սիւնի մը, վիզը անցուց անոր օղակին եւ ինքզինքը նետեց պարապութեան մէջ: Երբ դրացիները հասան, ան արդէն տիրապած էր իր երազին...

ԱՐԿԱԾ.— 82 տարու գերծաւոր մը, որ իր տիրոջ մառանը կ՚իջնէր գործով մը, սանդուխէն վար ինկաւ ու ծանրօրէն վիրաւորուեցաւ: Անմիջապէս փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, ուր խեղճը, հոգին աւանդեց ցաւերու մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

...Դինքլ եւ Ժաուէրը ամէնաորոշ ...ով բացատրեցին թէ ինչ ըրած ...ըլլային այսօր այդ հա... ...կիներուն հետ, հակառակ ...ն ճերմակ մազերուն: Բայց ...րոդէօրֆըր հառաչեց այնպէս ...ր գէշ բան մը ենթադրել ...ուր: Իր կարմրած դէմքին վրայ ...ախնձորի նմանող քիթը ճեր... ...էր, ինչպէս իր մերկ, կոշտ ...եւ աչքերը սեւեռած, կը ...ր ակնոցի կլոր ապակիներուն ...էն, իբր թէ ոգիներ տեսնէր... ...ինչ այդ, Դինքլ մէջտեղ ...եւ Փթամատերը բաճկոնին ...տակը տարած, կը ցուցնէր ...ինչպէս պտոյտի պիտի երթար: ...ճաշակ հարուստ մը դէմը ...ըլլէր: Այդ նրբաճաշակ հա... ...ն դէրը Ժաուէրը պիտի կատարէր. ան առաւ իր կարծր գլխարկը եւ ծալքերը դուրս հրեց: Երբ իրարու մօտեցան, Դինքլ մինչեւ անոր կզակին հասնող բունցքի շարժում մը ըրաւ, ուրկէ Ժաուէրը չափազանց վախցաւ: Դինքլ սակայն այնպէս ձեւացուց որ իբր թէ սիկարէթը բերանը տանիլ կ՚ուզէր. բոլորը հաճութեան աղաղակներ արձակեցին: Այսպէ՛ս էր: Մարդ կրնար ամէն հարուստ մէկ մատով վախցնել, այնպէս որ ուժաթափ ըլլար ան, որովհետեւ անոնք միշտ կը քնանան: Կ՚անցնին փողոցէն եւ չեն նկատեր թէ ինչպէս մեզմով, բանուորներով շրջապատուած — միայն ոստիկանութիւնը կայ դեռ — եւ իրենց մաշտակէ վերարկուներով կը կորսուին բանուորներու բարակ կարկտուած ամառուան հագուստներուն մէջտեղ: Անոնք բան չեն տեսներ, կը քնանան: Բնաւ չեն խորհիր թէ ուրիշ օրեր կրնան գալ: Որովհետեւ անոնք վարժուած են ատոր. անոնց համար վարժուիլը աւելի դիւրին էր, քան մեզի համար մեր վիճակին վարժուիլը:

Այստեղ Հերրսդէօրֆըր վերջացուցած էր տեսածը արտայայտելու իր նախապատրաստութիւնները: Անիկա ցուցուց իր խոշոր ձեռքերը (մէկ մատը ճերմակ լաթով մը փաթթուած էր) բացաւ եւ գոցեց զանոնք, այնպէս որ կրճտային եւ դժուարաւ ուժ առած՝ ըսաւ. «Ամէն ինչ կը փոխուի»:

Անոր դիմաց Բալրիհ յարգալից մտիկ կ՚ընէր, ատոր համար ալ գրեթէ մոռցաւ որ ծեր Կիլլըրթը գինք մէկ կողմ քաշելով գաղտուկ բան մը ըսած էր: Բան մը որ ան իր մէջ երկար ատեն պահած ըլլալ կը թուէր եւ միայն իր շրջանակի տրամադրութեան բարձր ըլլալը ազդած էր իրեն, որ իր մէկ ակռայ պարունակող բերանը բացաւ եւ ըսաւ. «Արդէն շատոնց կրնար փոխուած ըլլալ: Թէեւ հակառակն ալ նոյնը պիտի ըլլար. եթէ ես ալ Հեսսլինկին հետ հիմնած ըլլայի, ի՞նչ պիտի պակսէր ինծի որ ես ալ անոր պէս ըլլայի»:

Դարմիկը իրեն նայեցաւ. ծերուկը պռունքը խածաւ եւ սմքեցաւ իբր թէ բան մը ըսած չըլլար: Բալրիհ կարճ կապեց եւ ուսը շարժեց, որովհետեւ շատախօսութիւնը, առանց ուժի, արժէք մը չունէր:

Ընկերներն ալ արդէն կուսակցութեան մասին խօսիլ սկսան: Կուսակցութիւնը անքննադատելի չէր երբեք. ան կը պարունակէր տարրեր, որոնք աւելի իրենց վրայ կը խորհէին քան աշխատաւոր դասակարգին: Իբրեւ ամէնէն դժգոհը Ժաուէրը, կը մատնանշէր մեր երեսփոխան ընկեր Նափոլէոն Ֆիշըրը, որ գործեր ըրած էր, բայց լաւ գործեր իրեն համար, քան մեզի: Անոր Հեսսլինկի հետ ունեցած յարաբերութիւնները լաւ էին եւ կառավարութեան մօտ ալ բան մը չէր կրնար մերժել: Զինուորական յատակագիծը ընդունելուն փոխարէն ի՞նչ ստացաւ. նորէն ապահովագրութիւն մը, նորէն խնամատարութիւն մը: Գոնէ ինք ալ Հեսսլինկին քով աշխատած ըլլար: Իսկ ի՞նչ յուսալ միւսներէն, որոնք փափուկ ձեռքեր ունին:

Ճիշտ էր. բայց այս մասին հաւանութիւնը շատ քիչ էր քան առաջ, երբ խօսքը գործատէր եւ սեփականատէր դասակարգին դէմ էր: Այսօր հետ կատակ չէր ըլլար եթէ Ժաուէրը կուսակցական պաշտօնեային լուր տար աւելի գէշ էր քան իր տուած տեղեկութիւնները Հեսսլինկի պաշտօնեային: Այսքանը կարելի է ընել որ ապահովագրութիւնները եւ խնամատարութիւնները իրենց երկու լաւ կողմերը ունէին, մէկ մը մեզի համար, մէկ մըն ալ հարուստներուն համար, որոնք ատով աւելի հանդարտ քուն մը կրնային քաշել: Դինքլ, երբ ամէնէն տխրահեծը աւելի հեռուն գնաց եւ կը շեշտէր որ երկրորդը կարեւորագոյնն էր, եւ այն ծեր բանուորը որ իբր թէ ծերութեան ռոճիկով պիտի կրնայ ապրիլ դեռ չէ ծնած:

Իմ հայրս իսկ, հակառակ այնքան աղաչանքիս, ցորեկէն առաջ, երբ մենք դեռ գործարանէն չէինք վերադարձած, դրացուհիներուն մօտ կ՚երթայ, իր կեբակուրի ամանով:

Ծերը ստիպուած էր այդպէս ընել, որովհետեւ իր տղաքը կը գանձէին ծերերու խնամատարութեան դրամը եւ փոխարէն՝ կշտանալու չափ ուտելիք չէին տար: Ասիկա ամէն մարդ գիտէր: Բայց ինչպէս կշտամբել ընկեր մը որ ապրեցնելիք կնիկ եւ տղայ ունի. աւելի լաւ էր որ ծեր մը անօթի մնար:

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

(7) (Շար.)

Հալէպի հայ երեսփոխանները

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, Հալէպէն երեսփոխան ընտրուած են հետեւեալ երեք Հայերը.— Պ. Պ. Միհրան Բիւզանդեան, Նիկողոս Ճանճիկեան եւ Ֆէթուլլահ Ասիոն (հայ-կաթոլիկ), երեքն ալ ազգայնականներու թեկնածուներ:

Չինացիները կը միանան Ճափոնցիներու դէմ

Փեքինէն կը հեռագրեն Մայիս 9 թուականով.— Հիւսիսային ուժերու վերին հրամանատար մարաջախտ Չանկ-Ցո-Լին Չինաստանի քաղաքային, զինուորական եւ նըւ-մտական իշխանութեանց ղրկեց շրջաբերական-հեռագիր մը, որով կը պահանջէ վերջ տալ քաղաքացիական պատերազմին եւ առժամեայ զինադադար մը կնքել Հիւսիսի ու Հարաւի միջեւ՝ կարգադրելու համար Ցինան-Ֆուի խնդիրը: Մարաջախտը կ'աւելցնէ թէ երեք տարիէ ի վեր շարունակուող քաղաքացիական պատերազմը կ'ընկղմէ պետական նաւը եւ համայնավարները առիթէն կ'օգտուին՝ երկիրը քանդելու համար: Քանթոնի մէջ օտարներու դէմ միջադէպերը Ցինան-Ֆուի մէջ եւս կրկնուած ըլլալով, այժմ միջազգային բարդութիւններ կը ծագին, ինչ որ կը վնասէ Չինաստանի բարեկամական յարաբերութեանց: Ուստի հրաման կ'ընէ իր զինուորներուն դադրեցնել թշնամութիւնները՝ փրկելու համար երկիրը:

⁂ Կը կարծուի թէ մարաջախտ Չանկ-Ցո-Լինի աստղը մարած է այլեւս եւ թէ այս կոչը իր կարապի երգն է: Ուրիշ խօսքով, ճափոնական միջամտութիւնը պատրուակ կը բռնէ՝ հաշտուելու համար Հարաւի ազգայնական ուժերուն հետ՝ որոնք շատ նեղը դրած են զինքը:

⁂ Ճափոնի կայսրը վաւերացուց կառավարութեան որոշումը՝ երրորդ զօրաբաժին մը ղրկելու համար Նակոյայէն (Քոբէյայի մօտ) դէպի Ցինկթաօ: Այս ձեւով ճափոնական զինուորներու թիւը պիտի հասնի 26.000ի: Չինաստանի բոլոր ճափոնցիները վախի մէջ են եւ կ'ապաստանին իրենց հիւպատոսարանները: Թոքիոյի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Փեքին՝ յայտնելով թէ զինուորները կը ղրկուին ճափոնի քաղաքացիները պաշտպանելու համար, ուստի եւ Չինաստանի գերիշխանութիւնը բռնաբարելու խնդիր չի կրնար ըլլալ: Ամերիկացիները կը վախնան որ Ճափոնի նպատակն է տեւական գրաւման տակ պահել Շանթունկը: Միջազգային բարդութիւններէ կը վախցուի:

Հայու մը ճամբորդութիւնը օդանաւով

Փարիզի «Շով-Սուրի» թատրոնին տէր եւ վարիչ ռուսահայ Բալիէֆ, որ ներկայիս ներկայացումներ կու տայ Քանատայի մէջ, բանակցութեան մտած է Տիւք Շիլըրի եւ ուրիշ Քանատացի օդանաւորդներու հետ՝ Մոնրէալէն Փարիզ օդանաւով ճամբորդելու համար:

⁂ Փէլթիէ Տուազի, որ Փարիզէն Թոքիօ կ'երթայ կոնէնի Քարոլի հետ եւ իբրեւ առաջին հանգրուան ծրագրած էր Պուքրէշը, ստիպուեցաւ Ռումանիոյ մայրաքաղաքէն 500 քիլոմեդր դէպի արեւմուտք Արատ բսուած տեղը վար իջնել՝ 10 ուկէս ժամուան մէջ կտրելով 1750 քիլոմեդր ճամբայ: Օդանաւորդները յետոյ գացին Պուքրէշ, ուսկից երէկ առաւօտ ճամբայ ելան՝ մէկ թռիչքով Հալէպ երթալու համար:

Իշխան Կարոլի պարագան

Լոնտոնէն կը հաղորդեն որ իշխան Կարոլ Անգլիա գացած էր՝ Ծոնս ծածկանունով՝ հանգստանալու եւ անգլիական մարզանքները տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու նպատակով: Սակայն զոհ գացած է իր ռումէն եւ անգլիացի բարեկամներուն, որոնք ծանօթ դաւադրութիւնը կազմակերպած էին խիստ ձախաւեր կերպով: Գլխաւոր դերակատարներն եղած են Պարպիւ Եոնէսքու, որուն հիւրն էր, եւ անգլիացի Տըոլի Հիթքոթ: Եոնէսքու հեռաւոր ազգականն է հանգուցեալ վարչապետ Թաքէ Եոնէսքուի եւ 1914էն ի վեր կը բնակի Լոնտոն, ուր անհագին հարստութիւն շինած է: Իսկ Հիթքոթ լրագրող մըն է, որ աւելի շատ արտաքին քաղաքականութեամբ կը զբաղի:

Օդանաւային իշխանութիւնները կը հաղորդեն թէ՝ թռուցիկները Ռումանիա փոխադրելիք երկու օդանաւերը վարձուած էին լոնտոնեան թերթի մը հաշւոյն: Կարելի չէ եղած ստուգել տակաւին թէ ո՞րն է այդ թերթը: Կասկածներ կը յայտնուին «Րիֆըրի»ի եւ կամ լորտ Րոթըրմիրի թերթերուն մասին: Լորտը վերջերս բուռն պայքար կը մղէր Թրիանոնի դաշնագիրը վերաքննելու եւ Թրանսիլվանիան Հունգարիոյ վերադարձնելու համար:

«Թայմս»ի թղթակիցը կը գրէ թէ յանցաւոր է իշխան Կարոլ, որ Անգլիա հասած օրէն ի վեր յայտարարութիւններ կ'ընէր լոնտոնեան թերթերուն, ըսելով թէ իր գահէն հրաժարումը ո՛չ վերջնական էր, ոչ իսկ վաւերական, թէ իր Ռումանիա վերադարձը դիւրաւ կարելի է իրականացնել, կը բաւէ որ իր զաւակը հրաժարի ի նպաստ իրեն ելլն.: Թերթերը խոշոր վերնագիրներով կը հրատարակէին այս խօսքերը, որոնց կարեւորութիւն չէր տրուեր: Օդանաւով թռուցիկ փոխադրելու պարագան էր որ պատճառ դարձաւ Անգլիայէն իր արտաքսումին: Չի գիտցուիր թէ իշխանը ո՞ւր պիտի երթայ հիմա:

Թերթերու խափանում

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Ամմանի իշխանութիւնները խափանած են «Սալէհ-էլ-Արապ» թերթը, որ շարունակ կը յարձակէր էմիր Ապտուլլահի վրայ եւ կը հակառակէր Անգլիոյ եւ Անդրյորդանանի միջեւ կնքուած վերջին դաշնագրին: Թերթին խմբագրապետը արտաքսուեցաւ Անդրյորդանանէն:

⁂ Լեհ կառավարութիւնը գրաւեց «Քուրիէր Զէգէրվոնի» թերթը, որ սխալ մեկնութիւններ տուած էր խորհրդային կառավարութեան բողոքի ծանուցագրին, Լիզարէֆի դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարար Պրիանի խօսած ճառերուն հաւաքածոն մօտ օրէն կը հրատարակուի գերմաներէն լեզուով: Այս գիրքին յառաջաբանը գրած է գերմանիոյ արտաքին նախարար Շթրէզէման:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Ազգային տօնին առթիւ երէկ առաւօտ գոհաբանական աղօթք տեղի ունեցաւ փարիզի ռումանական եկեղեցիին մէջ: կէսօրէն վերջ դեսպան տիամանտի Ավընիւ վակրամի դեսպանատան մէջ ընդունեց փարիզի ռումէն գաղութը:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ

վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկոյ ժամը 8.30ին, 130 Պուլվար Սէն Ժէրմէն, Քաֆէ լա փըթիթ Սուրս, մէթրօ՝ Օտէոն:

Նիւթ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ"

(ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ *1914*ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՕԶԱՆ)

Գրեց՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ: Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի, շուրջ 500 մեծադիր էջ, ընտիր թուղթի վրայ:

Նիւթէն դուրս՝ մօտ 200 նկար, գործիչներ, տեսարաններ, քարտէսներ, դրամներ եւայլն:

Մեծ գունաւոր քարտէս, Հայաստանը բոլոր սահմաններով:

կողքին վրայ հայկական դրօշը գունաւոր:

ԳԻՆ 2 ՏՈԼԱՐ

Դիմել՝ Mlle S. Agopianի, Imp. «Navarre». 5 Rue Gobelins, Paris (13e):

Ամերիկայի համար՝ «Հայրենիք»ի գրասենեակը, 13-15 Shawwut St.-Boston. կարելի է ստանալ նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն:

ԲԱՑԱՌԱԶԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

անխաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջանային կոմիտէի վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Սինէմա Սէն-Լուի սրահին մէջ կը ներկայացուի՝ ղեկավարութեամբ ՄԱՐՈՒԹԵԱՆԻ

«ՊԱՆՔ ՕԹՕՄԱՆԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ»

ԿԱՄ «ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԻՏ»

ԳԻՆ՝ 7, 5, ԵՒ 3 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը կարելի է ստանալ՝ 26 Bld. Vauban եւ ներկայացման օրը թատրոնի կիշէն:

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

26 ՄԱՅԻՍ, ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.45ԻՆ

ՊԷՊՕ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՇԱՐԺ ՍԻՆԷՄԱ

ՄՈԳԱԿԱՆ ԼԱՊՏԵՐՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ եւրոպայի կարգ մը գեղեցիկ երկիրներու գունաւոր եւ սեւ տեսարանները, Անդրանիկ եւ իր յուղարկաւորութիւնը, Վարդանանք, Արայ գեղեցիկ եւ Շամիրամ, «Հայկ. ազատամարտ»ը, Հայաստանի շինարարական աշխատանքները, Թուրքիայէն հայաբնակ քաղաքներ, չորս շարժական պատկերներ (մին Սեւանայ լիճին վրայ) եւ ուրիշ բազմաթիւ հետաքրքրական տեսարաններ՝ յստակ, գունագեղ եւ մեծադիր, բերանացի ծանօթութիւններ իւրաքանչիւր տեսարանի մասին:

ՓԱՐԻԶ, վաղը Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30—11, Սալ տ'Օրթիքիւլթիւրի մէջ, 84 Rue de Grenelle, Nord-Sud, Rue du Bac. Օթօպիւս՝ AL, S, Թրամուէյ՝ 14, 19, 20 եւն.:

ԳԻՆ 5, 8 ԵՒ 10 ՖՐԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

Սէվրանի հանգանակութիւնը Յ. Մէճըլեան 50 ֆր., Մ. Չիմէնեան 50, Պ. Պատէմեան, Գ. Գրիգորեան, Ս. Պագրճեան, Բ. Այվազեան, Ն. Կիլիստան, Գ. Նորէնեան 20ական, Ա. Բիւկ-ճեան, Բ. Պարտիզպանեան, Ա. Ֆէսճեան, Մ. Ճիլպիրեան, Տիկ. Պերճուհի, Թ. Ալեանաքեան, Խ. Մինասեան, Րասամեան, Բ.Մել-քոնեան, Տ. Պիւայ, Օ. Նորէնեան, Ն. Ադամեան, Տ. Մօզեան, Օ. Վասիլեան, Վ. Վասիլեան, Յ. Եսայեան 10ական, Խ. Եղեկիէլ-եան, Տ. Սվազլեան, Կարօ, Կ. Մինասեան, Օրիորդ Հալքաեան, Ս. Քլըճեան, Նազարէթ, Պետրոս Գ. Խաչիկեան, Վ. Միրիէմքուլի, Վ. Մինասեան, Գ. Պետրոսեան, Տ. Տիքէնճեան, Խ. Ստեփանեան, Ս. Ապաճի, Տ. Քէսեան, Տ. Ճր-կաեան 5ական ֆրանք: Ընդհ. գումար 465 ֆրանք:

(Տես «Յառաջ» 9 Մայիս).

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն այս Կիրակի, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլան Շ. Կ.ի լիազօրները:

Առնուվիլ-լէ-կոնէսի խմբական ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 10.30ին, 4 Rue de Turin.

Պելվիլի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 131 Fbg. du Temple, մէթրօ Պելվիլ:

Պուա-Քոլոմպ-Անիէռի Եռագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.ին, 154 Ave. Argenteuilի մէջ: Դասախօս՝ Ընկ. Անդրէ Տէր Օհանեան:

Մարսէյլի «Իշխան» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր-Սերոբ, Եփրեմ-խան, Համազասպ, Վարդգէս խումբերը վաղը Շբ. երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ Արմէն Գարօ, Գէորգ Չաւուշ, Ջարդարեան Քեռի և Քրիս խումբերու ընկերները՝ վաղը Շաբաթ իրիկուն 8.30ին, 63 րիւ տը Րէփիւպլիք:

Լիոնի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Կայծակ, Քրիստափոր, Քեռի, Դժոխք, Կուկունեան խումբերու վարչութիւնները գանձապահի տետրակներով, այսօր Ուրբաթ Հ. Յ. Դ. Գրադարանը:

Փօն տը Շէրիւի կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս Կիր. կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին ակումբին կից սրահին մէջ:

Լիոնի «Դժոխք» խումբի դասախօսական ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գրադարանի սրահը: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Վ. Ձիւլլէրեան: Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն որպէս գործօն քաղաք. կուսակցութիւն: Կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ պատանիները:

Նիսի Շրջ. Կոմիտէի, Կրասի եւ Քանի խումբերու խառն ժողովը այս Կիրակի երեկոյ ժամը 2ին, Քանի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վիէնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, հայ ժողովրդային լսարանը, Փօնթ-Էվէք: Կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ այսօր Ուրբաթ ժամը 8.30-9.30 Ֆլորիայի մէջ, Հայոց հին պատմութիւն (Պրոֆ. Ադոնց):

Ժամը 10-11 Պրոֆ. Աղաջանեանի հրաւէրով Տոքթոր Մարի իր տան մէջ, 16 Bld. Edgar Quinet (մէթրօ՝ Raspail) պիտի դասախօսէ ֆրանսերէն լեզուով խենդութեան տեսակներուն վրայ եւ ցոյց պիտի տայ իր աննման հաւաքածոն ուղեղի այլեւայլ ձեւերը ցուցադրող:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողով այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 41 Րիւ Թիւպանօ, Պար տը լ'Էթուալ: Կը հրաւիրուին արձանագրուած կամ ոչ արձանագրուած բոլոր Վանեցիները: Կարեւոր Օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Եւրոպ. Հ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղին Գ. ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Շապին Գարահիսարի Արծիւ միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին Քաֆէ տը լ'Էսթի սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ դերձակներու երկսեռ սէնտիքան ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր դերձակ աշխատաւորներն ու աշխատաւորուհիները այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bourse du Travailի Ֆերրէր սրահը:

ՉԱՐՍԱՆՃԱՔԻ Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 25 Place Jean Jaures սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Մ. Հ. Մ.ի Մարսէյլի Արարատ մասնաճիւղի սկաուտական վարչութիւնը, ինպաստ սկաուտական շարժման՝ ստացած է Պ. Վ. Խորասանճեանէ 300, Պ. Ն. Գույումճեանէ 150 եւ Պ. Հ. Սէքընկիւլեանէ 50 ֆրանք, գումար 500 ֆր. եւ հրապարակով իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ:

ԵԹԷ Կ'ՈՒԶԷՍ ...

Եթէ կ'ուզես գործարանի ծանր աշխատութենէն ազատելով օրապահիկդ հանգստութեամբ ապահովել, փութա՛ անմիջապէս գնել լուսանկարչական ալ լա մինիւթ մեքենայ մը Մ. Առաքելեանէ, որ իր տրամադրութեան տակ ունի վերջին նորութեամբ լուսանկարչական ամէն տեսակ մեքենայ, նմանապէս եւ նիւթ: Աժան, տոկուն եւ մաքուր:

Դիմել՝ մինչեւ Մայիս 15 M. ARAKELIANի, 72 Rue Etienne Dolet հայկ. սրճարանը, Alfortville (Seine), կամ Grand Marché de Pont Magnan, Nice (A. M.):

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS 208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն : 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 12 ՄԱՅԻՍ 1928

12 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 645

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԼՈՅՍ ՔԱՂԱՔԻՆ ՄՈՒԹ ԳՈՐԾԵՐԸ

Կարելի չէ առանց վրդովումի կարդալ այն տեղեկութիւնները որ կ'երեւան այսօրուան «Յառաջ»ի մէջ, Փարիզի ազգային ...երու մասին:

Ինչպէս կը հաստատուի, Պալաքեան եպսկ. Մարսիլիա գա... է, իր ետին ձգելով անտանելի թնճուկ մը:

Նախ, չէ վճարած Անիէռի առաջնորդարանին վարձքերը, և ...ները գրաւի տակ առած է կահ-կարասիները: Մարսիլիոյ ... Սիրտը (3 Մայիս) 6500 ֆրանք կը հաշուէր դիզուած ...քերը, իսկ 13,516 ֆրանք՝ կահ-կարասիներու արժէքը: ...յնու, միասին տարած է բոլոր թղթածրարներն ու վա...թուղթերը, անգործութեան դատապարտելով Թեմական ...ողովը:

Ու վերջապէս, երբեւ հաշուական գործունէութեան պատ... հրապարակ հանած է տեղեկագիր մը, որ իր խսկ դատապար...թիւնն է:

Արդարեւ, այդ հաշուեկշիռէն կ'երեւայ որ, կաթող. պատուիրակը իր գրասենեակը փակած է 148,605 ֆր.ի պարտքով մը, ...ն 63,658 ֆր.ը էջմիածնի աւանդ գումարներն են, 40,072 ...ը թոշակի պարտքեր, ծախքեր եւլն., մնացածը՝ անհա...ական փոխառութիւններ:

Իր ընդհանուր գործառնութեանց գումարը կը հասնի ...0,368 ֆր.ի (1925 Ապրիլ—1927 Յուլիս):

Հարեւանցի ակնարկ մը նետելով, կը տեսնենք թէ այդ խոշոր գումարէն կրթական գործին ծախսուած է միայն 46,683 ֆրանք, իսկ կաթող. պատուիրակի ճամբու ծախքերուն՝ ...3,801, որուն վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ շարք մը ուրիշ ...մարներ: Թոշակներու բաժնին մէջ արձանագրուած է ...4,500 ֆրանք:

Այստեղ կ'ընդհատենք, եզրակացութիւնը ձգելով ընթերցո...: Յակաւին առիթ կ'ունենանք խօսելու այս մասին:

Տարբեր տեսակէտներէ, նոյնքան եւ աւելի խայտառակ ...կեր մը կը ներկայացնէ միւս ճակատը,— Փարիզի Հոգա...ութիւնը, իր հանրածանօթ «աշիրէթ»ով:

Ըսենք անմիջապէս որ նորութիւն մը չկայ այս ճակատին ...այ:

Փարիզի ջոջերը, ամուր կառչած իրենց մենաշնորհին, աւե...քան երբեք տիրաբար կը վարեն զայն: Արդէն վաւերացուած ...րբեւ կրօնական ընկերակցութիւն (Association Cultuelle), խելք ...որ վերջին պահուն սորվեցան, եւ այլեւս ոչ ոքի հաշիւ ...տան:

Այնքան լրբացած են, որ ոչ իսկ պատասխան կուտան ...ասու մարմիններու հրաւէրներուն, ինչպէս կը հաստատէ ...օրուան տեղեկութիւնն ալ:

Տասն անգամ տասը ձեւերով մենք մերկացուցած ենք այս ... «սապոթաժ»ը, որ ամէն բանէ առաջ անկրթութիւն եւ ...պատուութիւն կը նշանակէ:

Փարիզի ջոջերը, իրենց առեւտրական եւ ազնուապետական ...քին կրթնած, կը չափեն ու կը ձեւեն այնպիսի կանգունով ... որ վերջը-վերջը իրենց գլխուն պիտի դառնայ:

Կարելի չէ անվերջ համբերել այս ինքնագլուխ եւ բռնա...ական քաղաքականութեան, մանաւանդ այնպիսի երկրի մը ...ուր ամէն ինչ ենթարկուած է տրամաբանութեան և օրէնքի:

Ի՞նչ ըսել կ'ուզեն, վերջապէս, այդ մարդիկը, արհամար...ով 15,000 ժողովուրդի ձայնը, իրենց քմահաճոյքին համա...ն վարելով գործերը, եւ երբեւ անձնական հարստութիւն ...ակարարելով հարիւր հազարաւոր ֆրանքներ: Ձենք ուզեր ...ի հեռուները երթալ, պրպտելով 20-25 տարուան հաշիւներ:

Չկա՞ն չորս-հինգ արիասիրտ եւ իրաւասու հայրենակից..., որ բռնեն այս մարդոց օձիքէն եւ հանրային դատաստանի ...նեն, Փարիզի հոգեւոր հովիւ Վռամշապուհ եպիսկոպոսն ալ ...սին, երբեւ զեղծանողներ:

Նոյնիսկ իրենց շրջանակին, Փարիզի հին գաղութին մէջ ...՞ն հինգ սրտցաւ եւ պարկեշտ մարդիկ, որ հասկցնեն այդ ...ցած ամիրաներուն, թէ չափը անցած է, եւ իրենք ամէն ... չեն:

Բարեմիտներ կան որ, զզուած՝ Փարիզի հոգաբարձութեան ...դախութիւններէն, կ'առաջարկեն... ուրիշ եկեղեցի մը բա... «պօյքօթ» հռչակելով ժան Կուժոնի հաստատութեան դէմ:

Ինչո՞ւ այդ «պօյքօթ»ը չբանալ բուն իսկ յանցաւորներուն ..., կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ, բայց մանաւանդ ե...դարձնելով անոնց՝ հանրային կեանքի մէջ:

Ե՞րբ վերջ պիտի գտնեն այս մութ խաղերը, սա Լոյս...ղաքին մէջ, ուր անպատիժ չի մնար ո՛րեւէ անարդարութիւն:

Ո՞րու համբերութիւնը կը փորձեն,— տուն-տեղ կորսնցու... բազմութիւններո՞ւն, իրենց զաւակներուն օտարացման ա...նատես ծնողներո՞ւ, թէ իր կանանչ արեւը գործարաններու ... սակարկած երիտասարդութեան:

Եւ ո՞ւր կ'ուզեն հասցնել գործերու վիճակը:

Ո՞րու ասպարէզ կը կարդաք, պարոննե՛ր:

Ձեր ժառանգած կամ չարաշահութեամբ դիզած միլիոնները, ... գլխարկն ու ազնուապետական հովերը ոչինչ կը փոխեն ... ասիական խմորէն:

Մա՞րդ էք, Եւրոպա՞ կ'ապրիք,— ասպարէզ իջէք եւ պա...խանեցէք, այնպէս ինչպէս պիտի պատասխանէր իսկա...ն եւրոպացի մը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ

Աթէնքի Նոր Օրը, խմբագրականի մը մէջ պարզելով գաղթականներու Հայաստան փոխադրութեան ծրագրին ձախողումը եւ ծագած նոր տագնապը, հետեւեալ թելադրութիւնները կ'ընէ (5 Մայիս).

— «Հազարաւորներ կը ցանկան հելլէնահպատակ դառնալ այսօր. ոչ միայն կը ցանկան, այլ կողմնակի միջոցներ կը փնտռեն՝ իրենց նաւը խարսխելու յունական նաւահանգիստին վրայ:

Երեսունհինգ հազար գաղթականութեան առնուազն քսան հազարը, վերջնական կերպով տեղաւորուած, տուն-տեղ եղած կարելի է նկատել: Այս թիւը ինքնապահ է, սեփական խանութ ու գործ ունի: Մնացեալ տասնըհինգ հազարէն թերեւս հինգ հազարը ցանկայ Հայաստան երթալ, որով Յունաստանի մէջ գետեղուելիք գաղթականները տասը հազարէն աւելի չեն: Ասոնք կը գտնուին Ֆիքսի, Սինկրուի, մասամբ Լիբազմայի եւ մաս մըն ալ Մակեդոնիոյ, կղզիներու եւ Պելոպոնէսի մէջ:

Ազգերու Դաշնակցութեան Զետեղման Յանձնախումբի տեղեկագիրներուն համաձայն, տասը հազար գաղթական զետեղելու համար երկու հարիւր հազար ստերլին լիուլի կը բաւէ. այսինքն իւրաքանչիւր գաղթականի 20ական ստերլին, որ յունական դրամով 7500 տրախմի կ'ընէ:

Կը մնայ վայրին ընտրութիւնը:

Այս մասին կարելի է համաձայնութեան գալ կառավարութեան հետ: Յոյն գաղթականներու զետեղման աշխատանքը արդէն կը մօտենայ իր վախճանին: Դեռ անսահման տարածութիւններ կան Մակեդոնիոյ մէջ, որոնք անմարդաբնակ ու անմշակ կը մնան: Փոքր գումարներ յատկացնելով, կարելի է ճահիճներ չորցնել եւ զետեղել հայ գաղթականութիւնը:

Եթէ քաղաքական պատճառներով, հելլէն շրջանակները համաձայն չըլլան ասոր, կարելի է ընտրել ուրիշ երկրագործական շրջաններ, օրինակ Կրետէի ոչ-ճահճային մասերը, Վոլոյի գիւղերը կամ Լարիսայի դաշտային մասերը:

Այս մասին վերջնական որոշում կրնայ տրուիլ, տեղւոյն վրայ կատարուելիք քննութիւններէն յետոյ:»

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

... Խմբագիր,

Ֆիլիպէի աղետալի երկրաշարժին առթիւ, Յառաջի միջոցաւ բացուած հանգանակութիւնը, եւ մանաւանդ աղէտին ծանրակշիռ հանգամանքն ու անոր բարոյական իմաստը, չէին կրնար անտարբեր թողուլ մեզ, Մարսէյլ, Ս. Մարսէլի Coder Frèresի գործարանին բանուորներս: Ըրինք ինչ որ կարելի էր, տրամադրեցինք ինչ որ կը թոյլատրէր մեր աշխատաւորի համեստ քսակը:

Թէեւ չնչին է այս գումարը, բայց կենդանի օրինակ մը կրնայ ըլլալ ուրիշ գործարաններու մէջ աշխատող մեր բախտակից եղբայրներուն: (Տես գումարը):

Խումբ մը Բանուորներ

ԽՄԲ.— Ցանկը յաջորդով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐՈՒՄ ՔԻՒՐՏ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ

Թայմզի թղթակիցը Պոլիսէն կը հեռագրէ Մայիս 9 թուով.— Երեք տարի առաջ Թրքական Քիւրտիստանի մէջ սկսած Շէյխ Սայիտի ապստամբութիւնը զսպելէ վերջ, կառավարութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առաւ Արեւելեան Նահանգներու մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, եւ անբաղձալի նկատուած բոլոր Քիւրտերը Արեւմտեան Անատոլու աքսորեց:

Ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյ Ազգային Մեծ Ժողովին առջեւ այս հարցին մասին խօսելով, բսաւ թէ կառավարութիւնը հիմա գոհ է ձեռք առնուած այս միջոցներու արդիւնքէն, եւ թէ լիովին ապացուցուած ըլլալով որ կարող է այսպիսի կացութեանց առաջքն առնել, կը զգայ թէ եկած է ժամանակը ներողամտութեամբ շարժելու:

Այս նպատակով, գործավարը պիտի ներկայացնէ օրինագիծ մը, որով կ'առաջարկուի Արեւմտեան Անատոլու աքսորուածները վերադարձնել իրենց տեղերը, դադրեցնել դատական հետապնդումները բոլոր անոնց դէմ, որ դեռ չեն դատուած, — պայմանաւ որ անոնք անձնատուր ըլլան — ու յետաձգել նախկին ապստամբներու դէմ տրուած վճիռներու գործադրութիւնը:

Արդէն քանի մը քիւրտ վարիչներ փափաք յայտնած են իրենց ընտանիքներով անձնատուր ըլլալու:

Կարեւոր քայլ մը դէպի ապակեդրոնացում

Վերջին թղթաբերով առնուած «Միլլիյէթ» (7 Մայիս) կը հրատարակէ պատճէնը ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյի պատրաստած մէկ նոր օրինագիծին, որով լայն իրաւասութիւններ կը տրուին կուսակալներուն: Օրինագիծին ամէնէն ուշագրաւ կէտն ա՛յն է որ կուսակալներն ու նահանգային ընդհանուր ժողովները իրաւունք պիտի ունենան որոշումներ տալ իւրաքանչիւր նահանգի պէտքերուն մասին, առանց դիմելու ներքին գործավարութեան: Կուսակալները միեւնոյն ժամանակ ներկայացուցիչները պիտի նկատուին գործավարներուն: Պաշտօնեաներ նշանակելու և պաշտօնանկ ընելու մասին ընդարձակ իրաւունքներ պիտի ունենան: Ասկէ զատ, ոստիկանութիւնը, ոստիկան-զօրքը ամբողջովին կուսակալներու հրամանին պիտի ենթարկուին:

Նոր աքսորներ դէպի Սիպերիա

Քոփէնհակէն կը հեռագրեն Մայիս 9 թուականով.— Մոսկուայէն հասած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ Ուկրայինայի մէջ ձերբակալուած եւ Մոսկուա բերուած են 120 անջատողականներ եւ գաղտնաբար աքսորուած են Արեւելեան Սիպերիոյ խորերը՝ առանց դատարանի առջեւ հանուելու:

⁂ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, կատարեալ անկարգութիւն կը տիրէ Նիկոլայեւի նաւարանին մէջ, ուր ընդծովեաներ կը շինուէին: Այսօր միայն կը յայտնուի թէ անցեալ Ապրիլ 18ին ծովային գործավար Մուկլեւիչ հայածելով Նիկոլայեւ մեկնած է՝ վերստուգիչ Յանձնաժողովի տեղեկագրին վրայ: Բանուորները դադրեցուցած են աշխատանքը եւ բազմաթիւ կարեւոր ու արժէքաւոր կտորներ բաց օդին մէջ մնալով ժանգոտած եւ անգործածելի դարձած են:

Ամանուլլահի պտոյտները

Ամանուլլահ թագաւորն ու Սուրէյյա թագուհին առջի իրիկուն իրենց շքախումբով մեկնեցան Լէնինկրատ, ընկերակցութեամբ՝ Կարախանի: Կայարանը ողջերթի գացած էին Կալինին, Զիչէրին, Միկոյեան, Զինուորական Գերագոյն Խորհուրդի անդամները, արտաքին գործավարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարները եւ Մոսկուայի աֆղան գաղութին ներկայացուցիչները: Մեկնումէն առաջ, թագաւորը այցելած էր զինուորական թանգարանը եւ ներկայ եղած զօրանցքի մը՝ Մոսկուայի շրջակաները: Նոյն կառախումբով Լէնինկրատ մեկնեցաւ նաեւ պատերազմական նախարար Վորոշիլօֆ:

⁂ Փրակայի համայնավար բոլոր կազմակերպութիւնները բուռն կերպով կը բողոքեն Մոսկուայի մէջ Աֆղանիստանի թագաւորին ի պատիւ կատարուած ընդունելութեան դէմ: Բողոքագրին պատճէնը, զոր համայնավար օրկան «Ռուտէ Փրավօ» մերժած էր հրատարակել, լոյս տեսած է «Փրավօ Լիտու» թերթին մէջ:

⁂ Թուրքիոյ մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար Աֆղանիստանի թագաւորին: «Իզմիր» շոգենաւը Մայիս 15ին Պոլիսէն Սեւաստափոլ պիտի մեկնի, ընկերակցութեամբ «Փիքը Շեվքէթ» եւ «Պէյքը Սաթվէթ» մարտանաւերուն: Թագաւորը Մայիս 18ին Սեւաստափոլէն նաւ պիտի նստի: Արարողապետ նշանակուած է Սաֆվէթ Զիա պէյ, որ այս առթիւ կատարուելիք հանդիսութեանց ծրագիրը կառավարութեան վաւերացման ենթարկելու համար Էնկիւրի մեկնած է:

Ճապոնցիները յաղթական Չինաստանի մէջ

Մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լինի կոչը, որով հրաւէր կ'ուղղէր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԹ. Ցանկ

	Ֆր.
Սէն Մարսէլի (Մարսէյլ) Coder Frères գործարանի հայ աշխատաւորներէն	435.—
Ս. Միքայէլ, Լա Հէյ	100.—
Ս. Գրիգորեան, Սալին	30.—
Արմենուհի Մ. Պարսամեան	15.—
Վարուժան Մ. »	15.—
Տ. Գէորգեան	20.—
Ընկեր մը	10.—
Մ. Գոնեալեան, Ռոմանս	10.—
Գումար	635.—
ԺԸ. Ցանկին գումարը	8529.30
Ընդհ. գումար	9164.30

ԽՄԲ.— Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ եպիսկ. Փէրտահճեանի փոխադրած ենք.—

Մայիս 5ին	2000.—
Մայիս 9ին	4500.—
Այսօր (Մայիս 12)	2500.—
Գումար ֆր.	9000.—

(Մէկ շաբթուան մէջ)

Հետզհետէ հասած գումարներն ալ պիտի փոխադրենք անմիջապէս, երկու հազարնոց կամ աւելի չէքերով:

ՏՈՄՍԵՐ

ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Ցիթրոյթէն հայրենակից մը կը գրէ.

— «Քանի մը ամիսէն Ցիթրոյթի մէջ պիտի տօնուի անխոնջ գրական գործիչ Ս. Մ. Ծոցիկեանի 35ամեայ յոբելեանը: Ծոցիկեան ծանօթ գրագէտ մըն է, որ աշխատակցած է տասնըեօթը թերթերու: Ծոցիկեան խմբագրապետ մըն է որ լոյս է ընծայած տասնըհինգ թերթեր: Ծոցիկեան իր գաղափարական գործունէութեան դժնեկալից ? ճամբուն մէջ արտադրած է գրական, վիպական, հրապարակագրական, պատմաբանական եւ յոբելեանական գործեր:

Իր գրական գործունէութեան 25ամեան տօնուած է 10 տարի առաջ, Ֆրէզնոյի մէջ: Երեսունըհինգամեան կը տօնուի Ցիթրոյթի մէջ: Ցոյս կայ 40ամեան տօնել Պոսթըն, իսկ 50ամեան ... Երեւան: Այս յոբելեանները կարելի է շարունակել մինչեւ ... Երուսաղէմ:»

Ու գլուխս առի ափերուս մէջ եւ ունեցայ դժնեկալից! մտածումներ:

Նախ մտքիս ծոցին մէջ ի զուր փնտռեցի այս «ծանօթ գրագէտ» Ծոցիկեանը: Հարցուցի ասոր անոր: Մէկ ճանչցող գտնուեցաւ հարիւր գրասէրի մէջ: Ահա թէ ի՛նչ պատասխանեց իմ հարցումիս.

— «Ծոցիկեան մշակած է ո՛չ թէ բանաստեղծական կամ վիպասանական, այլ յոբելեանական գրականութիւն մը: Շատ կը սիրէ իր գրական գործունէութեան յոբելեանը կազմակերպել տալ, ամէն անգամ որ պարպուի իր ծոցիկը...»

Ամէն յոբելեարի մաղթանք մը կ'ընեն: Ահա իմս.

— կը մաղթեմ որ Ծոցիկեան ա՛լ իր յոբելեանը չտեսնէ: Իր ծոցիկը այնպէս լեցուի որ, ա՛լ պէտք չունենայ ի գործ դնելու իր յոբելեարի արհեստը: Այս կերպով իր ասպարէզն ալ թողած կ'ըլլայ ուրիշ «ծանօթ գրագէտ»ներու, որպիսիներէն է վահան Մալէզեանը: Այս վերջինին թէեւ ծոցիկը լեցուն ու կռնակն ալ տաք է, սակայն տեղ մը ունի որ ցարդ պարապ է:

Յոբելեանը ի՛նչ պարապութիւններ չէ ուռեցուցած ու լեցուցած:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒԱՆՔ...

Մենք ամուր կը մնանք այն հիմնական կարծիքին վրայ, թէ խորհրդային մամուլի կողմէ Դաշնակցութեան շուրջ յարուցուած աղմուկին բուն պատճառը մեր կուսակցութեան զօրանալն ու արագ տարածուիլն է։

Նախորդ յօդուածներով, իրենց իսկ խոստովանութիւններէնմէջբերումներ ընելով, ապացուցինք ատիկա։ Վերջին անգամ գրեցինք նաեւ այն հրահանգի մասին, որ Թիֆլիսէն ուղղուած է Հայաստանի Կեդր. Կոմիտէին, «գաղափարական լայն ճակատ» բանալու համար Դաշնակցութեան դէմ։ Եւ գաղափարական արշաւանքն արդէն սկսած է։

«Խորհրդային Հայաստան»ի Ապրիլ 21ի թիւին մէջ, բանաստեղծ, գրական-քննադատ և տեսաբան Գուրգէն Վանանդեցին՝ «Դաշնակցութեան մանր-բուրժուական տեսութեան քաղաքական հետեւանքները» երկար վերնագիրով եւ կէս էջնոց յօդուածի մը մէջ, կը փորձէ պարզել Դաշնակցութեան դասակարգային հանգամանքը։

«Եղած են ընկերներ, որ մինչեւ այժմ, ոմանք այժմ էլ, կը պաշտպանեն Դաշնակցութեան մանր-բուրժուական թէորիան։ Ընկ. Աշոտ Յովհաննիսեանը կը համարի Դաշնակցութիւնը հայ մանր-բուրժուազիայի «հետեւողական արտայայտիչ» եւ դրօշակիր, կամ ինչպէս ինքը կ'որակէ՝ քաղքենիութեան հետեւողական արտայայտիչ»։

Ըստ Աշոտ Յովհաննիսեանի, Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ, հայ մանր քաղքենիութիւնը երեսը դարձուց դէպի ընկերվարական յեղափոխութիւնը՝ հրաժարելով Դաշնակցութենէն։ Վանանդեցին այդ դրութիւնը հակասական կը համարէ, որովհետեւ, եթէ մանր քաղքենիութիւնը երեսը դարձուցած է դէպի յեղափոխութիւն, հետեւաբար նման քայլ պիտի առնէր նաեւ անոր «հետեւողական արտայայտիչ» Դաշնակցութիւնը։ Յօդուածագիրը համաձայն չէ նաեւ այն տեսակէտին, թէ նոյեմբերեան յեղաշրջումէն յետոյ է, որ Դաշնակցութիւնը դադրած է պաշտպանել մանր քաղքենիութիւնը եւ սկսած է դառնալ բուրժուական։ Համաձայն հեղինակի յայտարարութեան, Դաշնակցութիւնը անցեալին ալ, (ինչպէս ձեւակերպած ու արտայայտած է ընկ. Շահումեանը», եղած է հայ բուրժուազիայի արտայայտիչ կուսակցութիւն։ Հետեւաբար, Աշոտ Յովհաննիսեանի տեսութիւնը «ռէվիզիա է բոլշեւիկեան տեսակէտի»։ Եւ այդ «ռէվիզիա»ն կատարուեցաւ ...յական մենշեւիզմի սպեցիֆիզմի գաղափարական արսենալի զէնքերով»։ Ուրիշ խօսքով, Ա. Յովհաննիսեանի տեսութիւնը ...կնութիւնն է Դաւիթ Անանունի ... բաժներուն։

Հարց կը ծագի, — ինչո՞ւ լեն...նեան կուսակցութիւնը չի կր...ր ընդունիլ «Դաշնակցութեան ...նր քաղքենիութեան» կուսակցութիւն ըլլալը։ Նախ, որ ...արիզմի ժամանակ շահագոր...ուած մանր բուրժուական խաւ...ը պէտք է գրաւուին սոցիալ...ստական յեղափոխութեամբ ...ոլետարիատի կողմից».ուրեմն, ...ոլետարիատ»ը մաքառելով ...շնակցութեան դէմ, կը կռուի ...ւ այդ խաւերուն դէմ, որոնք ...նդիսանում են պրոլետարիա...րէզերվը»։ Երկրորդ, անցեալ..., «մանր բուրժուական մասս..., որպէս ցարիզմի կողմից ...ագործուած տարր, մեծ է ցա...ի դէմ յեղափոխական պայ...». եւ եթէ Դաշնակցութիւնն ...նած արտայայտիչը այդ ...ուածին, ուրեմն այդ կու...ութիւնն ալ պէտք է ճանչ...երբեւ յեղափոխական։ Այն Դաշնակցութիւնը իր ամ...գոյութեան ընթացքին ...ալ եղած է «հակայեղա...կան»։

...պէս, պատուարժան Վա...ցիի տեսութեամբ, Դաշնակցութիւնն իր դասակարգային էութեամբ եղած է բուրժուական եւ իր գործունէութեամբ՝ հակայեղափոխական։

Անմիջապէս յայտարարենք որ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի հարազատ ծնունդն է, արտայայտիչն անոր ձգտումներուն և մղիչ մեքենան հայ ազգի վարած պայքարին։ Դաշնակցութիւնը համարել քաղքենի դասակարգի արտայայտիչ՝ կը նշանակէ «գլուխ կորցնել»։ Դաշնակցութիւնը իր քառասնամեայ գործունէութեան ընթացքին, հաւասար չափով պայքարած է ինչպէս ռուս եւ թուրք բռնութիւններու, նոյնպէս եւ հայ քաղքենի դասին դէմ։

Գալով Դաշնակցութեան «հակայեղափոխական անցեալին», բացճակատ կը ցուցնենք մեր անցեալ գործունէութիւնը։ Քրքրեցէք եւ ուսումնասիրեցէք զայն, փոխանակ մանկամիտ վճիռներ արձակելու։ Իսկ եթէ այդ աւելորդ կը համարէք, գոնէ լաւ կարդացէք Շահումեանի ու Լենինի գրուածքները՝ ազգային հարցի ու պայքարի մասին։

Ի միջի այլոց ըսենք, որ Գուրգէնի զուր կը նոյնացնէ հայկոմկուսի երբեմնի դիկտատոր Աշոտ Յովհաննիսեանի եւ «մենշեւիզմի սպէցիֆիզմ»ի գաղափարախօս Դ. Անանունի տեսակէտները։ Եթէ Անանունի համար հայ ազգային ազատագրական շարժումը ազգային նկարագիրը դիմագրկութեան վտանգէն փրկող պայքար մըն է, միւսին համար՝ «ազգային նկարագրի վտանգ ասածդ անդրադարձնում է միայն նիւթական իր ստացուածքը վտանգուած քաղքենու «հոգեւոր» մտավախութիւնը»։

Անշուշտ պիտի շուարի «ընկեր» Վանանդեցին, եթէ ըսենք, որ «իսկական բոլշեւիկեան տեսակէտ» արտայայտող Շահումեանի ազգային հարցի մասին ունեցած տեսութիւն ամբողջապէս կը կրէ Դ. Անանունի կուսակից Կ. Կաուցկիի ազդեցութիւնը։ «Ազգային հարցի էութիւնը, կ'ըսէ Շահումեան, կայանում է նրանում, թէ ինչպէ՞ս դասաւորել ժամանակակից միջազգային պետութիւնների մէջ առանձին ազգերի կամ աւելի ճիշտ՝ զանազան ազգերի պատկանող հպատակների վիճակը, ինչպիսի՞ նորմաներ մշակել նրանց փոխադարձ յարաբերութիւնների եւ նրանց ու պետական իշխանութեան յարաբերութիւնների համար, որպէս զի երկրի սոցիալ - տնտեսական կեանքը նորմալ ընթացք ստանայ, որպէս զի պետութիւնը, որպէս մարդկային գոյութեան կուռ մի որոշ կազմակերպութիւն՝ կարողանայ ծառայել իր նպատակին»։

Յետոյ, կանգ առնելով ազգային հակասութիւններու վրայ եւ այդ հակասութիւնները կապելով ժամանակակից դրամատիրական տնտեսութեան հետ, Շահումեան կը շարունակէ.

«Ազգային հակամարտութեան ամենակարեւոր ու ամենախտակար արտայայտութիւններից մէկն այն է, որ երբեմն այս կամ այն ազգութիւնը խորթ է յայտարարուում պետութեան մէջ՝ տիրող դասակարգի կողմից եւ սկսուում են բացի լեզուական, կրօնական եւլն., նաեւ քաղաքական ճնշումներ։ Օգտուելով իր ուժից, գերակշռող ազգութեան տիրող դասակարգը, յենուելով պետական մեքենայի վրայ, զրկում է այս կամ այն մանր ազգութիւնը որոշ քաղաքական իրաւունքներից եւ ստեղծում է նրա համար մի դժոխային կացութիւն»։

Ի՞նչ բան կրնայ թուլացնել այն ճնշումը, որ կը գործադրուի մանր ազգութիւններու վրայ.

«Մեր պատասխանը, կը գրէ Շահումեան, — ժողովրդապետութեան սկզբունքի կատարեալ յաղթութիւնը, դէմոկրատական քաղաքական կարգերի լիակատար իրականացումը (ընդգծումը հեղինակինն է. Ա.)»։

Մեր կուսակցութիւնը, ազգային հարցի մասին, իր ծրագրին մէջ կը դնէ երեք բան, իբրեւ ընդհանուր պահանջ.— 1.— Քաղաքացիական կատարեալ հաւասարութիւն պետութեան բոլոր հպատակներուն համար առանց ազգի եւ ցեղի խտրութեան։ 2.— Ազգ. մշակոյթի զարգացման, ուրիշ խօսքով՝ լեզուի, խղճի, դրականութեան եւլն. կատարեալ ազատութիւն։ 3.— Քաղաքական ինքնորոշման իրաւունք պետական կազմի մէջ մտնող բոլոր ազգերու համար։ Շահումեան քաղաքական ինքնորոշման իրաւունքը կը վերապահէ ամէն մէկ ազգութեան իրեն՝ ըլլայ ինքնավարութիւն, ֆէդէրացիա կամ կատարեալ անջատում։ Ուրիշ խօսքով, ինքնորոշման հարցին մէջ, կը պաշտպանէ Դաշնակցութեան տեսակէտը (Տես Դրօշակ 1928 Մարտի թիւի խմբագրականը. Ա.)։

Այժմ քանի մը հարցեր մեր Գուրգէնիկին.

— Կ'ընդունի՞ս, որ հայ ժողովուրդը թէ Ռուսաստանի եւ թէ մանաւանդ Տաճկաստանի մէջ, «խորթ» է եղած և զրկուած ըլլալով «քաղաքական իրաւունքներէ» ապրած է «դժոխային» պայմաններու մէջ (չակերտներու մէջ առնուած են Շահումեանի բառերը Ա.)

Կ'ընդունի՞ս, որ Դաշնակցութիւնն անցեալին պաշտպանած է «ժողովրդապետութեան գաղափարը»։

Դաշնակցութեան ծրագրի մէջ կարդացա՞ծ ես «քաղաքացիական կատարեալ հաւասարութիւն բոլոր հպատակներու համար», «ազգային մշակոյթի զարգացման կատարեալ ազատութիւն» եւ պաշտպանութիւն «քաղաքական ինքնորոշման իրաւունքի» բացատրութիւնները։

Վերջին հարց մը եւս.— Կրնա՞ս ժխտել թէ այս աշխատանքներուն համար Ռուսիոյ, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի մէջ մեր մղած պայքարը յեղափոխական գործ էր։

Անցնինք Լէնինին։

Ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը լէնինիզմը կ'ընդունի իբրեւ ճնշուած ազգին անջատումը տիրող ազգէն եւ սեփական պետական գոյութեան իրաւունք։ Համաձայն այդ տեսութեան, բանուոր դասակարգի յաղթանակը պայմանաւորուած է ճնշուած ազգերու վերջնական ազատագրման հետ։

«Բանուորական դասակարգը և ազգային հարցը» աշխատութեան մէջ, Լէնին կ'ըսէ՝ «որպէսզի տարբեր ազգերը ազատ եւ խաղաղ կենակցին կամ բաժնուին (երբ այդպէս յարմար դատեն)՝ կազմելով տարբեր պետութիւններ, անհրաժեշտ է լիակատար դեմոկրատիզմ, զոր պէտք է պաշտպանէ բանուոր դասակարգը։ Ո՛չ մէկ արտօնեալ վիճակ ո՛րեւէ ազգի կամ լեզուի համար։ Ո՛չ մէկ ճնշում, ոչ մէկ անարդարութիւն ազգային փոքրամասնութեան հանդէպ.— ահա բանուորական դեմոկրատիայի սկզբունքները»։

Իսկ «Ազգերու ինքնորոշման հարցի մասին» աշխատութեան մէջ, նոյն Լէնինը կը գրէ.

— «Ասիոյ եւ Արեւելեան Եւրոպայի համար, սկսուած բուրժուական դեմոկրատական յեղափոխութիւններու շրջանին, ազգային շարժումներու արթնացման ժամանակ, նորաստեղծ բանուորական կազմակերպութիններու պարտականութիւնն է պաշտպանել բոլոր ազգութիններու համար ինքնորոշման իրաւունքը...»։

Ուրիշ աւելի կարեւոր գրուածքի մը մէջ՝ «Ընկերվարական յեղափոխութիւն եւ ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը» Լէնին կը յայտարարէ.

— «Ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը կը նշանակէ միայն քաղաքականապէս անկախութեան իրաւունք եւ ազատ քաղաքական անջատում ճնշող ազգէն։Յաղթականընկերվարութիւնը անպայման պէտք է իրականացնէ լիակատար դեմոկրատիան, հետեւաբար, պէտք է առաջադրէ ոչ միայն ազգերու լրիւ հաւասարութեան իրաւունքը, այլեւ իրականացնէ ճնշուող ազգերու ինքնորոշման իրաւունքը, այսինքն՝ ազատ քաղաքական անջատման իրաւունքը։ Ընկերվարական կուսակցութիւնները, որոնք իրենց անցեալ, ներկայ գործունէութեամբ եւ յաղթանակէն յետոյ չեն ապացուցաներ թէ կ'ազատեն ստրկացած ազգերը եւ իրենց դիրքը կը հաստատեն ազատ միութեան հիմքին վրայ,— իսկ ազատ միութիւնը կեղծ խօսք կը մնայ, առանց անջատման ազատութեան,— այդպիսի կուսակցութիւնները դաւաճանութիւն կը գործեն ընկերվարութեան հանդէպ»։

Լէնինի եզրակացութիւնն է. «Ճիշտ այնպէս, ինչպէս որ մարդկութիւնը կրնայ հասնիլ դասակարգերու ջնջման միայն փոխանցման շրջանին հաստատելով ճնշուած դասակարգի դիկտատուրա, — ճիշտ այդպէս ալ ազգերու անխուսափելի միացմանը կարելի է հասնիլ միայն ճնշուած ազգերու լիակատար ազատութեան փոխանցման շրջան մը ունենալով, այսինքն՝ անջատման իրաւունք»։

Հետաքրքիր է իմանալ, իմաստուն Վանանդեցին, Լէնինի ազգայինո՞ր տեսութենէն ելլելով է, որ Դաշնակցութեան անցեալ գործունէութիւնը կը համարէ հակայեղափոխութիւն։ Գուցէ այն պատճառով, որ անցեալին Դաշնակցութիւնը չէ առաջադրած «անջատման իրաւունքը», մէկ երկրի մէջ պաշտպանելով ինքնավարութեան սկզբունք, միւսին մէջ՝ ֆեդերացիայի։

Բայց մեզ թող ներէ մեծահոգի Գուրգէն Վանանդեցին, քանի որ 1918 Մայիս 28ի յայտարարութեամբ մենք արդէն ուղղած ենք մեր այդ սխալը։

ԱՇՈՏ

ՔՈ՛Ն ԵՆ ԹԷ ԱՐԹՈՒՆ

«Ով քնած էք արթուն կացէք,
Ով արթուն էք, ելէ՛ք, կեցէ՛ք»
Յովհ. Թումանեան

Պուլկարահայ աղէտ։ Յունահայ աղէտ։ Նոր տագնապ։

Տնակի ու բաց երկնքի տակ, Մերկ ու կիսաքաղց, անձրեւի տակ, խոնաւութեան մէջ։

«Երէկ չէն՝ այսօր ամայի»։

Ահաւոր աղէտ, մանաւանդ մեզի համար, մեր արենակիցներուն համար։ Ուրիշներ տէր ու տիրական ունին. պետութիւն ու խնամակալներ։ Ուրիշներու դրամարկղերու դռները բացուեր են լայնօրէն։ Մենք անտէր ենք, անտէր ու անապաստան։

Հայկական ամբողջ բոյներ քանդուած։ Մայրերը կը ծնին բացօթեայ հաւաքավայրերու մէջ, յաճախ զուրկ դեղ ու դարմանէ. աշակերտները փողոց թափուած, եւ հայ գաղթականը, հազիւ օրապահիկ ճարողն ու հնամեայ բարեկեցիկ պուլկարահայ եւ կորնթահայ ընտանիքները կը ծուարին քով քովի, պատառ մը չոր հաց իրարու հետ բաժնելով։

Ուրիշներ յուսով են որ շուտով պիտի վերաշինեն իրենց նախկին չէն օջախները, իսկ մերո՞նք։

Երէկ Շիրակի մեր պապենական դաշտը, մեր հացառատ գիւղերը փլատակի վերածուեցան, այսօր՝ Ֆիլիպէն իր շրջականներով եւ Կորնթոսը...

Եւ այսպէս 12000ի հասնող հայութիւնը, նոր դեգերումներով եւ նոր տարագրութիւններով բաժան-բաժան, ցան ու ցիր, պիտի կորսուի, պիտի այլասերի, եթէ դարման չտանինք։

Դժբախտաբար Ֆիլիպէն ու Կորնթոսը մինակ չէն, կան նաեւ ուրիշներ. Հազիւ տուն տեղի տէր դարձած, շինարար աշխատանքի լծուած, դպրոց բացած խասքօյի տարագիր հայութիւնն ալ մշուառացած է։ Գիւղեր ալ կան դեռ, ուր բազմաթիւ հայ գաղթականներ որջ մը կը փնտռեն, չոր քար մը, իրենց գլուխը դնելու համար։

Շիրակի աղէտեալները (սունց չափ թշուառ, սոնց չափ անօգնական չէին։ Անոնք իրենց մայր երկրին կուրծքին իսկ ճանկռտելով, նոր բնակարաններ շինեցին։ Շիրակի աղէտի զոհերը կրնային նաեւ պատսպարուիլ հաց ու անկողին, հագուստ ու կապուստ գտնել իրենց հայրենի բնագաւառի եղբայրասէր ազգակիցներու մօտ. երկրին մեծ ու միահեծան տէրը խորհրդային միութիւնը ի վիճակի էր հարկ եղած օգնութեան չափը երեւան բերելու, իր իսկ շահերէն թելադրուած։ Ականջի տարբեր է պուլկարահայութեան պարագան։

Քարացա՞ծ է հայ ժողովուրդին խիղճը։ Անգո՞յթ է արտասահմանի աշխատաւորութիւնը։

Օ՛, ոչ. հայ աշխատաւորը ե՞րբ է զլացեր իր թշուառ արենակիցներուն իր եղբայրական օգնութիւն։ Թղթատեցէք Շիրակի աղէտին պատմութիւնը՝ յիշեցէք Թաւրիզի հիւրընկալութիւնը, երբ՝ 10.000 փախստական Հայերը Զանգեզուրի գողգոթայէն թաւրիզ ապաստանեցան։ Ատրպատականի Հայերը 20,000է աւելի Վասպուրականցի գաղթականները տեղաւորեցին, կերակրեցին ու անոնց մատաղ սերունդը դաստիարակելու գործին իսկ ձեռնարկեցին։

400,000 Թրքահայեր կովկասի մէջ խնամուեցան ու պահպանուեցան։

Դեռ երէկ, կոսթանցայի մէջ, Գերճանցի Հայ մը, իր միակ հարստութիւնը — կովը նուիրեց Շիրակի աղէտեալներուն. Նոյն քաղաքի ծովեզերքը շրջուն սրճավաճառ վանեցի ծերուկ մը, իր տարիներու խնայած հազար լէյը տուաւ նոյն նպատակին եւ Պիթլիսցի լուացարար պառաւ մը իր հոգեպահուստ ու հայրենի երկրին զուլումէն ազատած մէկ հնչուն ոսկին յանձնեց իբրեւ «աղքատ կնոջ լուման»։

Առատաձեռն է մեր ժողովուրդը արի եւ անձնուէր՝ համազգային վտանգներու եւ աղէտներու պարագային։ Կամքը, սրտցաւութիւնը չէ որ կը պակսի, այլ նախաձեռնութեան ոգին, շարժումը կազմակերպելու ձեռներէցութիւնը։

Պէտք է աճապարել։

Ինչո՞ւ համար են հապա Փարիզի ջոջ ազաները, Կովկասահայ եւ Ցիկնանց միութիւնները, Թեմականն ու Առաջնորդարանը։

Ո՞ր օրուան կը սպասեն Լիոնի երկուորեակ Ազգային Միութիւնները, Մարսէյլի Ազգային Միութիւնները, Քահանայից դասերը եւ Հարիւրի մօտ Հայրենակցական, Աղքատախնամ եւ բազմաթիւ ու բազմածրագիր միութիւնները։

Ի՞նչ կ'ընեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հ. Մ.ի մասնաճիւղերը։ Արդեօք հայ մարզիկներու պարտքը «ֆուտպոլ» գլորե՞լն է։

Ինչո՞ւ կը դանդաղին, երբ հայ դպրոցականները աղբակոյտերու մէջ նարինջի կեղեւներ եւ հացի փշրանքներ կ'որոնեն, կրծելու եւ ստամոքսը լեցնելու համար։ Երբ ժամուն բակը, «ազգ»ին ապաւինող բազմութիւնները գտնէն ճամբու կը դրուին անօթի եւ ձեռնունայն։

Եթէ Մարսէյլէն՝ չքաւոր, իր իսկ չափազանց զաւկին կրթութիւն տալու հնարաւորութենէն զուրկ հայ կարուհի մը կը հաւանի իր մէկ օրավարձը 12 ֆրանք տրամադրել պուլկարահայ արենակիցներու օգնութեան գործին, Հապա ո՞ւր են արտասահմանի ... մասնաւորապէս Ֆրանսահայ ... դութի մեծատունները, ... սրահներու սիրահար ... սարդները, պճնասէր հարուստ ... ները, բոլո՞րը, բոլո՞րը։

Ինչո՞ւ մէջտեղ չեն գար, ... չեն շարժիր, մանաւանդ որ ... ուշ չէ։

Քո՞ն են թէ արթուն։

ԱՋՊԻՆ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՍՊԵՆԴԻԱՐԵ...

Երաժիշտ Ալեքսանդր Սպե...դիարեան, որուն մահը ծա... գինք առջիօր,ծնած է 1871ին ... խովկաւան (կուպերնիայի Ցաւրի...եան նահանգը)։

Ուսած է Խրիմի Սիմֆերոպոլ քաղաքի գիմնազիոնը, յետո Մոսկուայի համալսարանը. ... նաւոր դասեր առնելով երաժշտութեան տեսականի եւ դաշնաւոր... մի՝ յայտնի ռուս երաժշտագէտ Կլենովսկիէ։ 1896ին կ'անցնի ... Պետերսպուրկ եւ փրոֆ. Ռիմսկի-Կորսակովի մօտ կը շարունակէ երաժշտութեան դասերը։ 1900ին երաժշտանոցի դասընթացքը լրացնելով՝ կը դառնայ Եալթա։ ... է որ կը գրէ իր անդրանիկ երաժշտական գործերը՝ որոնք կը նուագուին տեղին համերգային նուագախումբին կողմէ։ Այն... հետեւ համբաւը կը տարածուի իբրեւ արժէքաւոր երգահան։

Տասնըհինգ տարի տեւական նապէս կը մնայ Խրիմ, անոր գլխաւոր քաղաքներն ու գիւղերը շրջելով եւ հաւաքելով թաթարական ժողովրդային երգեր եւ աւանդավէպեր, զանոնք մշակելով ու դաշնաւորելով։ Այդ ուղղութեամբ գրէ Ղրիմի էսքիզները եւ երեք արմաւենիները (խօսք Պուշկինի), 1915ին կը մեկնի Բագու, ապա Թիֆլիս, եւ կուտայ շարք մը համերգներ։ Թիֆլիսի մէջ է որ կը յղանայ հայկական գեղարուեստական օփէրա գրելու գաղափարը, նիւթը վերցնելով Յովհ. Թումանեանի Թմբկաբերդի առումը երկասիրութենէն, իսկ հիմներգը (motif) մեծ մասով Մելիքեանի Շիրակի երգերէն։ 1918ին ամրան կը սկսի գրել իր օփէրան, 9 տարի անընդհատ աշխատելով անոր համար։ 1923ին նուագասիրաց Ակումբին կողմէ կը հրաւիրուի Փեթերսպուրկ եւ իր ստեղծագործութիւններով կուտայ մեծ համերգ մը, յաջորդ տարին ալ նուագահանդէս Մոսկուայի մէջ։ Նոյն տարուան վերջերը, կրթական գործավարութեան հրաւէրով կ'անցնի Երեւան։ Ցեղին երաժշտանոցը առաջին համերգը կը նուիրէ անոր գործերուն՝ որոնք առհասարակ գրուած են արեւելեան բներգով (thème), եւ իրենց ամբողջութեամբ ու երանգներով խորհրդանիշն են Խրիմի թաթարական-հայկական երաժշտութեան։

ՕՏԱՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսայի ջերմային կայաններու ընկերակցութիւնները և պանդոկներու սէնտիքան ընդհ. ժողով մը կը գումարեն այս միջոցիս, Սէնի նահանգապետ Պ. Պուժիի նախագահութեամբ։

Տեղեկաբերին զեկոյցէն կը հասկցուի որ, 1926ի ընթացքին Ֆրանսա եկած են շրջագայութեան եւ օդափոխութեան համար, Ամերիկայէն 225.000 հոգի, Անգլիայէն 761.000, Զուիցերիայէն 400.000, Սպանիայէն 415.000։

Ամերիկացիները միայն, իրենց պտոյտի օրերուն, ծախսած են 8էն 9 միլիառ ֆրանք։ Բայց Գերմանիա եւ Իտալիա՝ արտասահմանի մէջ զօրաւոր պրոպագանդ կը մղեն ի նպաստ իրենց ամարանոցներուն, որուն հետեւանքով Ֆրանսա շատ կը փնասուի։

ԱԼՋԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ՊԱՇՏՕՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

...մրաստանեալ փաստաբան... վերջերս... դատարանին պահակ... նախագահին վրայ,... թէ օրէնքի ո՞ր յօդուածին... կ՚ուզէք հա... ձեռք անցած դրամներու...

Նախագահը.— Իմ տե՞ղս բռնել կ՚ուզէք: Աւելի լաւ է որ ըսէք ...ր է ձեր հրատարակչականին ...ներուն ցանկը:

Ամբաստանեալը.— Ապահով տեղ ...ձեռքը չ՚անցնիր:

Նախագահը.— Ըսել է թէ գի... ապօրէն գործ մը կը կա... ...էք:

Ամբաստանեալը.— Երբե՛ք, բայց ...ներու մէջ կառավարա... պաշտօնեաներ կան եւ չենք ... անոնք ալ հալածանքի ...:

...հաւաքէն յետոյ, որ ... կը խուսափի յստակ պա... ...ներէն եւ կը բողոքէ թէ ...ը իր կարգին կը խուսա... ...ութեան խօսքը ընելէ, ...կուգայ Ռոսսէի.

...երկու կէտի վրայ կը ...— 1919 եւ 1920 տարի... գործադուլներու կազմա... ...թեան մէջ դեր չէ ունեցած: ... այն որ մինչ ուրիշներ ...կանչուեցան եւ պատիժ ...ուեցան, ինքը մնաց զերծ ... պատիժէ.

...հետեւաբար կ՚աւելցնէ ...հրամանկ ժպիտ մը դնե... ...քին, կամ այն է որ գոր... ...կազմակերպիչները դա... ...անմիտներէ բաղկա... ...եւ կամ, հակառակ ոստի...

...յայտնէ որ Ռոսսէ ...ինչ մը, մեծկակ հա... ...մը տիրացած ըլլայ: ...փրանք տրամադրած է ...ականին մէջ, 62,000

անջատողականի մը կողմէ հաստատուած օրաթերթերու թղրթին եւ գնած է 90,000նոց տուն մը:

Ռոսսէ.— Այդ հարցը գիս չի շփոթեցներ. 1920—27, ուսուցչութիւն ընելով մէկտեղ աշխատակցած եմ զանազան հրատարակութիւններու: Օրական 18 ժամ կ՚աշխատէի: Ատկէց զատ, կնոջս ծնողքին տունը կը բնակէի. հոն կ՚ուտէի եւ փոխարէն՝ կինս անոնց կը ծառայէր իբր խոհարարուհի:

Նախագահը.— Աժան ապրելու միջոցը գտեր էք:

Ռոսսէ.— Այո՛, բայց. յաճախ անպատեհութիւններ կը ծագէին:

Սրահէն ձայն մը.— Զոքանչին պատճառով...

Նախագահէն սկսեալ մինչեւ դատարանին պահակ ոստիկանը, բոլորը կը ծիծաղին ու նիստը առաջին անգամ ըլլալով՝ կը փակուի զուարթ տրամադրութեամբ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ՝ ստոյգ են այն զրոյցները, որոնց համաձայն նախորդ կաթող. պատուիրակ Պալաքեան եպսկ. Փարիզէն մեկնած է Մարսիլիա, իր պաշտօնատեղին, առանց վճարելու Անիէռի Առաջնորդարանին դիզուած վարձքերը: Կալուածատէրը այս պարտքին փոխարէն՝ գրաւի տակ առած է Առաջնորդարանին կարասիները: Պալաքեան եպս.ի այս մեկնումին հետեւանքով, շփոթութեան մատնուած է Թեմ. Խորհուրդը, որ ստեղծուած կացութեան դարման մը խորհելու յոյսով, քանիցս խորհրդակցութեան հրաւէր ուղղած է Փարիզի Հոգաբարձութեան, բայց միշտ ապարդիւն: Հոգաբարձութիւնը, որ իր դիրքը ամրապնդելու եւ Փարիզի եկեղեցին՝ անոր կապուած ազգային գործերով իր ձեռքին տակ պահելու համար կանգ չէ առած նոյն իսկ անարգար միջոցներու առջեւ, չէ յօժարած իսկ պատասխանել: Ամուսնական, կրթական եւ այլ գործեր, որոնք կը կարօտին անմիջական լուծումի, կը մնան եւ...ւսի վրայ: Թեմականը չի ...րնար անշուշտ ինքնագլուխ ...ործել ու կարգադրութիւններ ...նել, մանաւանդ որ Պալաքեան ...պսկ. իր հետ տարած է նաեւ ...ոլոր թղթածրարներն ու կարեւոր վաւերաթուղթերը, ու հիմա ...ը յայտնէ թէ կորսուած են ...նոնք:

Միւս կողմէ, Հայաստանի ...առավարութիւնը, որ գաղութ...րով կը զբաղի այնքան միայն, ...քան անոնք պէտք են իր ...ակին..., Էջմիածինը եւ անոր հեղինակութիւնը քանդելու իր մոլուցքին մէջ, ամիսներէ ի վեր կը զլանայ անցագիր տալ Էջմիածնի նորընտիր պատուիրակ Գարեգին եպսկ. Յովսէփ...

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԿԻՐԱԿԻԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Վաղը՝ կիրակի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի Ա. խումբը կարեւոր մրցում մը պիտի՛ ունենայ Փարիզի պատուոյ նախապատրաստական խումբերէն U. A. Seizièmeի Ա. խումբին դէմ: Այս խումբը լաւ յաղթանակներ տարած է Փարիզի promotion de division d'honneur խումբերուն դէմ, յաղթած է Gallia Clubի, C. A. Bourgetի, Racing Club de Franceի եւ Ֆրանսայի բաժակի մրցումներուն շատ մը խումբերու յաղթելէ վերջ հասած է մինչեւ հինգերորդ շրջանը: Անցեալ տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը մրցելով անոր դէմ 1—1ով հաւասար մնացած էր:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի յանձնախումբը քանի մը պահանջկոտ խաղացողներու հեռանալէն վերջ իր Ա. խումբը կազմած է հետեւեալ կերպով.— Վիչէն Սաքեան, Ռուբէն Շահմիրեան (խմբապետ), Ասատուր Պաղտասարեան, Սարգիս Կարապետեան, Երուանդ Խօրասանճեան, Միհրան Սարըեան, Տաճատ Թոփալեան, (Գալուստ Գաֆաֆեան, Գալուստ Գուշաքճեան, Վ. Ինճէյակոբեան եւ Բիւզանդ): Ինչպէս կ՚երեւի, Փարիզի Ա. խումբին 7 խաղացողները կը պահեն իրենց տեղերը, վերջին չորս խաղացողները եւս Փարիզի պահեստի խումբին ամէնէն լաւ խաղացողներէն ըլլալով, կը յուսանք որ այդ օրը իրենց եռանդուն խաղարկութեամբ պիտի արդարացնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը:

Մրցումը, որ տեղի կ՚ունենայ Ֆրանսացիներու դաշտին վրայ, Porte de St. Cloudէն յիսուն մեդր հեռու, պիտի սկսի ժամը 4.30ին: Ատկէ առաջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Իթալիի մասնաճիւղին Ա. խումբը պիտի մրցի յիշեալ խումբին պահեստիին դէմ, ժամը 2.15ին:

Գ. Գասապեան

ԽՂՃԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Գերման աղբիւրէ բխած լու...

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՓԱԽՈՒՍՏ.— Գեղեցիկ էր օրիորդ Ժուանիտա, 16 տարու, հարուստ ամերիկուհի, որ քանի մը ամիսէ ի վեր, Փարիզ իր քրոջ ու քեռայրին քով կը բնակէր: Ֆրանսերէն չէր գիտէր, բայց ստացած էր առողջ դաստիարակութիւն մը, այնպէս որ երբ անցեալ Երկուշաբթի օր յանկարծ անհետացաւ ու երկու օր մէջտեղ չելաւ, կարծուեցաւ թէ զոհ գացած է ապականութեան գործակալներու:

Բայց, երէկ աղջիկը մէջտեղ ելաւ, մտաւ քրոջը տունը ու յայտարարեց.

— Ալ չեմ կրնար օտար ուսուցիչներու հետ գլուխ ուռեցնել, ես ուսումի համար չեմ ստեղծուած, կ՚ուզեմ պապա ըլլալ...

Սակայն քրոջը աղաչանքներուն տեղի տալով, խոստացաւ այլեւս չփախչիլ, բայց մերժեց ոեւէ բացատրութիւն տալ երկու օրուան բացակայութեան ընթացքին, իր վարած կեանքին մասին:

...եւ ի վերջոյ, պատուհան մը կոտրելով, երբ ներս մտաւ, տեսաւ որ պառաւը վայրագօրէն սպաննուած էր: Սենեակին մէջ, ամէն ինչ տակն ու վրայ էր, չխուզարկուած կարասի չէր մնացեր: Ընծանօթ գողեր՝ գիշերանց ներս մտնելով, նախ պառաւը սպաններ, յետոյ կողոպտեր էին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մամնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը:

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ:

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Ազգ. Իրաւասու Իշխանութիւններու եւ կոմս Ումպէրթօ Ծանօթթի Պիանքօի:

Այս սիւնակներուն մէջ, ինչպէս այլուր, Իտալացի կոմս Ումպէրթօ Ծանօթթի Պիանքօ ներկայացուեցաւ իբր Իտալիոյ Պարի քաղաքի հայկական Նոր Արաքս գիւղի կազմաւորման եւ անոր մէջ ապրող հայ գաղութին բարօրութեանը աշխատող անձնուէր հայասէր մը: Այդ առիթով յիշատակուեցաւ նաեւ անունը Պ. Հրանտ Նազարեանցի՝ իբր գործակից Պ. Պիանքօի:

Մենք, ստորագրեալներս, իբրեւ նիւթին մօտէն տեղեակ և ականատես, այս սիւնակներուն եւ ուրիշ թերթերու մէջ հաստատեցինք Պ. Նազարեանցի՝ գաղութին մէջ կատարած դերին մնասակար կողմերը, իբրեւ

1. Գաղութը ծանր բռնութեան մը լուծին տակ պահող:

2. Գաղութին անունով դրամ հաւաքելով երեք տարուան հաշիւները չտուող:

3. Գաղութին աշխատաւորական իրաւունքներուն դէմ գործող գործարանատիրոջ կողմէ եղած զրկանքներուն եւ անիրաւութիւններուն լուռ մեղսակից:

4. Պատճառ՝ գաղութին նիւթական, բարոյական եւ հոգեկան տառապանքին:

5. Մեր կողմէ իրեն դէմ բարձրացուած բողոքի ձայնը խափանելու համար՝ մեզմէ մէկուն դէմ դաւ մը կազմակերպիչ եւ միւս երկուքը իբր «անբաղձալի» տարր զրպարտող, որուն հետեւանքով 4 ամիս բանտարկուելէ ետքը անոնց Իտալիայէն դուրս հանուելուն պատճառ:

Այս նոյն իրողութիւնները ուրիշ ականատես վկայ մը՝ ամերիկաբնակ տիկին Ե. Բագալեան ամերիկահայ «Պայքար» թերթին մէջ 7 յօդուածներով երկարօրէն կը հաստատէ ամբողջապէս:

Մենք ու տիկին Բագալեան ...

մեր հրատարակութիւններուն ու բողոքներուն մէջ կոչ ըրած ենք ազգ. իրաւասու իշխանութիւններու, որպէսզի հարկ եղած միջոցները ձեռք առնուին, այս չարիքը դարմանելու համար:

«Յառաջ» ինքն ալ, ասկէ առաջ, պահանջ զգացուց որ Միլանի վարչութիւնը, որ հրապարակով խոստացած էր քննութիւն բանալ եւ արդիւնքը ծանուցանել հայ հասարակութեան, վերջապէս գործադրէ այդ յանձնառութիւնը:

Տեսնելով որ, այս բոլոր պահանջներուն հակառակ, ո՛չ միայն ազգային ոչ մէկ իրաւասու իշխանութիւն չի շարժիր եւ քայլ չառներ, այլ գաղութին ցաւերը իր մէջ խեղդելու համար սեղմ բերդարգելութեան վիճակի մը տակ կ՚առնուի ան, ներկայ բաց-նամակով պարտք կը նկատենք վերջին անգամ մըն ալ այս խնդիրները ուշադրութեանը յանձնել ազգային իրաւասու իշխանութիւններու եւ գաղութին նիւթական եւ բարոյական տնտեսութիւնով զբաղող կոմս Ումպէրթօ Ծանօթթի Պիանքօի, որպէսզի գործ դնեն իրենց վրայ ծանրացող պարտքը եւ իրենց ձեռնարկներուն արդիւնքը ծանուցանեն հանրութեան:

Մենք պատրաստ ենք փաստերով հաստատելու վերեւ մեր բանաձեւուած մեղադրանքները՝ ո՛ր ձեռնհաս մարմին առջեւ որ ուզուի: Գաղութին՝ մամուլի մէջ երկարօրէն ծեծուած գործերուն շուրջը այս օրինաւոր իրաւապահանջութեան կոչն ալ երբ մնայ անարձագանգ, մենք մեր քաղաքացիական պարտքը կատարած համարելով, պատասխանատուներու ցոյց տուած վերաբերումը հանրային դատաստանին կը յանձնենք եւ մեզի կը վերապահենք ներսէն ու դուրսէն քաջալերուած ու նուիրագործուած ապօրինութեան հանդէպ մեր առնելիք դիրքը:

Ե. Արմէն, Գ. Շահնազարեանց, Ազնիւ Պէրպէրեան:

ԽՄԲ. — Որոշ յապաւումներով հրատարակութեան տուինք այս նոր բողոքը, այն վստահութեամբ թէ համապատասխան օրկանները կամ անձերը քննելով եւ լոյս աշխարհ հանելով ակնարկուած արարքներն ու հաշիւները, միանգամ ընդ միշտ կը փակեն այս փափուկ խնդիրը:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷ

Փարիզի Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւնը մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Սայտայի (Սուրիա) Ազգային վարժարանին:

...ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

...կօրֆըր շատոնց մեղ... ...էն սմքած երեւոյթ ...էր եւ ինքնիրեն կը ...պտ ձայներով: Կը ...հանդներու Սնտուկի ...որ վինք նորէն գործի ...հակառակ անոր որ ար... ...ի վեր դեռ տկարու... ...իր ծունկերուն մէջ: ...ժուռ գար տկարու— ...ր, բայց հագիւ գոր... ...ցաւր կուգար:

անդամներս ունին. բժիշկներն ալ այնպէս կը ձեւացնեն թէ իբր թէ անդամները նորէն կը բուսնին:»

«Այո, չի բուսնիր», գոչեց անդիէն մէկը եւ բարձրացուց լոյսի ճառագայթին մէջ իր ձեռքը, որուն վրայ մատ մը կը պակսէր: Այն ատեն Հէրբադէօրֆըրն ալ կոպտօրէն մրմռալով, իր կապուած մատը լոյսին մէջ բարձրացուց. եւ երկու սեղան անդիէն, յետոյ ա...

...

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Գ. ՖՐՈՆՃԵԱՆ

(8) (Շար.)

քաղաքացիական կռիւը դադրեցնելու, սիրալիր արձագանգ մը գտած է չինական բոլոր շրջանակներուն մէջ, որոնք ընկճուած են անվերջ կռիւներու հետեւանքով: Օտարականներն ալ նպաստաւոր ընդունելութիւն կ՚ընեն գինադադարի առաջարկին:

Միւս կողմէ Ճափոնցիները կը շարունակեն իրենց յաղթական կռիւները Չինացիներուն դէմ: Շանթունկի երկաթուղիի ամբողջ գօտին եւ Ցինան-Ֆուն իրենց ձեռքն է: Ցինան-Ֆուէն 15 քիլոմեդր հեռու Թէյթէն քաղաքը նոյնպէս ձեռքն է Ճափոնցիներուն, որոնք կ՚ուզեն ընդլայնել իրենց ճակատը: Ցինան-Ֆուի վրայ ճափոնական օդանաւերու հասնելուն հետեւանքով, ազգայնական Չինացիները, զօրավար Ցէնկ-Շէն-Ֆուի հրամանատարութեան տակ, որոնք դեռ կը գրաւէին քաղաքին չինական թաղը, որոշեցին անձնատուր ըլլալ: Այս զինուորները անմիջապէս զինաթափուեցան Ճափոնցիներուն կողմէ: Ցարդ զինաթափ եղած Չինացիներուն թիւը կը հասնի 7000ի:

Համայնավար Մէնէթրիէ ընտրելի չէ

Ինչպէս գրեցինք, խորհրդարանական ընտրութիւններու վերստուգիչ յանձնաժողովը չէր կրցած որոշումի մը յանգիլ վաւերացնելու կամ մերժելու համար ընտրութիւնը համայնավար Մէնէթրիէի, որ Փիւթոյէն երեսփոխան ընտրուած էր Ապրիլ 29ին: Մէնէթրիէ իբրեւ լրտես 3 տարի բանտարկութեան եւ հինգ տարի քաղաքացիական իրաւունքներէ զրկումի դատապարտուած ըլլալով, ներկայիս բանտարկուած է գաւառի մէջ: Յիշեալը եւ ընկերները Փրովոսթ, Սէրժան Տէփույեի, Կրոտնիքի եւ Պէրնշթայն այս վճիռին բեկանումը պահանջած էին, սակայն վճռաբեկ ատեանի ոճրադատ ճիւղը մերժեց բեկանել վճիռը:

Գերագոյն Դատարանի այս որոշումէն կը հետեւի թէ երբ Մէնէթրիէ իբրեւ թեկնածու ներկայացաւ եւ ընտրուեցաւ, արդէն զուրկ էր ընտրելի ըլլալու իրաւունքէն:

Այժմ Երեսփ. ժողովը պիտի որոշէ թէ պէտք է նո՞ր ընտրութիւններ կատարուին Փիւթոյի մէջ թէ Մէնէթրիէէն անմիջապէս յետոյ առաւելագոյն քուէ ստացողը երեսփոխան պէտք է հռչակուի: Այս ձեւով, Նոր Խորհրդարանին մէջ համայնավար երեսփոխաններու թիւը կ՚իջնէ 13ի, նախորդին ճիշդ կէսը: Նոր ընտրութեան պարագային, համայնավարները դարձեալ Մէնէթրիէի թեկնածութիւնը պիտի դնեն:

Նոր ողողումներ Յունաստանի մէջ

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ Ստրումա գետը ութ օրուան մէջ երկրորդ անգամ յորդելով ողողած է Սիտիրոքասդրոյէն մինչեւ Սէրէզ երկարող հովիտը: 40,000 հէքթար տարածութեան վրայ ծխախոտի, բամպակի եւ արմտիքի ցանքեր բոլորովին փճացած են: Վնասը կը հաշուուի կէս միլիոն տրախմի:

Բնակչութիւնը ջուրերով պաշարուած է: Բազմաթիւ գիւղեր ուտելիք չունին: Քարաճաքէօյի թումբը քշուած է ջուրերէն:

Իշխան Կարոլ կը փորձէ դատ բանալ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ Ներքին Նախարարը յայտարարեց թէ կը յուսայ որ իշխան Կարոլ Անգլիայէն կը հեռանայ մինչեւ Երկուշաբթի: Իշխանը եւ իրեն ընկերակցողները դիւանագիտական անցագիր կը կրեն, միայն այս է առաւելութիւնը զոր ունի նախկին գահաժառանգը միւս օտարականներուն վրայ: Կոտսթընէն հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ իշխանը տկար ըլլալով օրուան մեծ մասը պառկած է:

Իշխանը շատ զայրացած է անգլ. իշխանութեանց իրեն դէմ բռնած դիրքէն եւ դիմած է կարող փաստաբաններու՝ հասկնալու համար թէ կարելի չէ՞ դատ բանալ Ներքին Նախարարին դէմ: Իր նպատակն է քանի մը օր աւելի մնալ Անգլիոյ մէջ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ իշխան Կարոլի հետ է իր սիրուհին՝ տիկին Լուփէսքու:

Անգլիա եւ Եգիպտոս

Սըր Օսթըն Չէմպըրլէյն Երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա երբեք նպատակ չէ ունեցած միջամուխ ըլլալու եգիպտական Սահմանադրութեան: Անգլիա պիտի պահէ 1922ի իր Յայտարարութիւնը, մինչեւ որ նոր դաշնագիր մը կանոնաւորէ անգլեւեգիպտական յարաբերութիւնները: Ապագայ բանակցութեանց դէմ դուռը չէ փակուած: Այս առթիւ խօսեցաւ նաեւ նախկին վարչապետ Լոյտ Ճորճ, որ ըսաւ թէ Անգլիա եթէ պիտի մնայ Եգիպտոսի մէջ, պէտք է կատարէ իր պարտականութիւնները:

Պատերազմը օրէնքէ դուրս

Պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու մասին Ամերիկայի արտաքին նախարար Քէլլոկի կողմէ մեծ պետութեանց ղրկուած ծրագիրը քննուեցաւ Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին մէջ: Չէմպըրլէյն ըսաւ թէ անգլիական կառավարութիւնը ջերմ համակրանքով կ՚ողջունէ ամերիկեան ծրագիրը: «Աւելի առաջ երթալով, պիտի ըսեմ. յուսով եմ որ ատիկա յաջողութեամբ պիտի կնքուի եւ ատոր շնորհիւ իրական խաղաղութիւն պիտի հաստատուի աշխարհի մէջ:»

Գիւղացիներու համագումարէն վերջ

Պուքրէշէն կը հաղորդեն թէ Ալպա-Ժուլիայի համագումարը այլեւս փակուած միջադէպ մըն է: Թէ՛ կառավարութիւնը եւ թէ ազգային գիւղացի կուսակցութիւնը կը պնդեն թէ այդ համագումարին արդիւնքը անվիճելի ապացոյց մըն էր՝ ի նպաստ իրենց:

Համագումարին մասնակցող գիւղացիներէն շատեր շաբաթ մը ճամբայ քալած էին եզի սայլերով. հիմա շաբաթ մըն ալ ճամբայ կ՚առնեն՝ վերադառնալու համար:

Ռումէն կառավարութիւնը ձերբակալած է «Փըթի Փարիզիէն»ի թղթակից Շախմանը, «Ֆոսիշէ Ցայթունկ»ի թղթակիցկոստանդին Քազանն և «Ատէվէրուլ»ի խմբագիր Թարանան, որոնք ամբաստանուած են թէ սուտ լուրեր հաղորդած են:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԷԼԹԻԷ ՏՈՒԱԶԻ, որ աՋի առաւօտ ժամը 6ին Պուքրէշէն ճամբայ ելած էր, Հալէպ հասաւ ժամը 15ին՝ անցնելով Գոնիայէն ու Էրէյլիէն:

ՍԷՆ-ԺԷՐՄԷՆԻ տօնավաճառը բացուեցաւ երէկ Սէն-Սիւլփիսի հրապարակին վրայ: Այս պատմական տօնավաճառին մէջ է որ ԺԷ դարուն առաջին անգամ ըլլալով սուրճը Փարիզցիներուն ճանչցուց մեր հայրենակիցը Փասքալ (Յարութիւն): Տօնավաճառը պիտի փակուի Յունիս 3ին:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՉՈՀԵՐՈՒՆ

Հէրիքուրի հանգանակութիւնը նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Մջօ ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ բոլոր հայրենակիցներու:

ՀԷՐԻՔՈՒՐԻ ՄԷՋ.— Լ. Պօլօեան 50, Գ. Էկէնեան 30, Յ. Էրզուրումլըեան 20, Խ. Աղլողանեան, Կ. Փիլիպպոսեան, Ն. Փափազեան 15ական, Յ. Մինասեան, Յ. Արապեան, Օ. Ուզունեան, Յ. Այտընլըեան, Ս. Մալաքեան, Ղ. Մակարեան 10ական, Ա. Փափազեան, Զ. Աւագեան, Մ. Օսկանեան, Ղ. Գապաքճեան, Ս. Գալայճեան, Վ. Զավուշեան 5ական, գումար 235 Ֆր.:

ՊԷԹՕՆՔՈՒՐԻ ՄԷՋ.— Ս. Աւագեան 25, Ե. Մինասեան 15, Կ. Թէքնէեան 10, Կ. Տէմիրճեան 5, Մ. Ճիվէլէկեան 5, գումար 60 Ֆր:

ՊԷԼՖՕՐԻ ՄԷՋ.— Ղ. Մարանկօզեան 20, Յ. Թէրզեան 20, Զ. Էքմէքճեան, Գ. Գաչըքեան, Գ. Գապատայեան, Հ. Պալեան, Ս. Մութաֆեան 10ական, Գ. Ղազէրեան, Կ. Թաղէոսեան, Սարգիս Տուրմուշեան 5ական. գումար 105 Ֆր.: Ընդհ. գումար 400 ֆրանք:

Տես «Յառաջ» 11 Մայիս.

Հ. Յ. Դ.

Փարիզի Շրջ. Կոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն վաղը Կիրակի, ժամը 2.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Ներկայ պիտի ըլլան Շ. Կ.ի լիազօրները:

Առնուվիլ-լէ-Կոնէսի խմբական ժողովը՝ վաղը Կիրակի ժամը 10.30ին, 4 Rue de Turin.

Պէլվիլի ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այսօր Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, 131 Fbg. du Temple, մէթրօ Պէլվիլ:

Պուա-Քոլոմպ-Անիէռի Եռագոյն խումբի դասախօսական ժողովը՝ այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8.ին, 154 Ave. Argenteuilի մէջ: Դասախօս՝ Ընկ. Անդրէ Տէր Օհանեան:

Ֆօն տը Շէրիւի կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին ակումբին կից սրահին մէջ:

Լիոնի Կուկունեան խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը: Կը հրաւիրուին Քրիստափոր խումբի ընկերները: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Տօքթ. Ե. Խ.:

Լիոնի «Դժոխք» խումբի դասախօսական ժողովը այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գրադարանի սրահը: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Վ. Զիւլլէրեան: Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն որպէս զօրծօն քաղաք. կուսակցութիւն: Կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ պատանիները:

Նիսի Շրջ. Կոմիտէի, Կրասի եւ Քանի խումբերու խառն ժողովը վաղը Կիրակի երեկոյ ժամը 2ին, Քանի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վիէնի Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները անխտիր վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, հայ ժողովրդային լսարանը, Փօնթ. Էվէք: Կարեւոր օրակարգ:

Փրիվայի Ենթակոմիտէն ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները՝ վաղը Կիրակի ժամը 2ին, Grand Café de Commerceի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Մեդրակ Ոսկեան կը ծանուցանէ թէ՝ վաղը կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ իր սիրեցեալ եղբօր՝ ՄԻՍԱՔ ՈՍԿԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

ՅԱՅՏԱՐԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 2ին, 41 Րիւ Թիւպանօ, Պար տը լ՚Էթուալ: Կը հրաւիրուին արձանագրուած կամ ոչ արձանագրուած բոլոր Վանեցիները: Կարեւոր Օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Եւրոպ. Հ. Կ. Խ.ի մասնաճիւղին Գ. ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 63 Rue de la Républiqueի սրահին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Շապին Գարահիսարի Արծիւ միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին Քաֆէ տը լ՚Էսթի սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ դերձակներու երկսեռ սէնտիքան ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր դերձակ աշխատաւորներն ու աշխատաւորուհիները վաղը Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Bourse du Travailի Ֆէրրէր սրահը:

ՉԱՐՍԱՆՃԱԳԻ Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը՝ վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 25 Place Jean Jaures սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Աթլէթիք եղանակին բացման առթիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերուն Աթլէթիք յանձնախումբը կը հրաւիրէ բոլոր հայ երիտասարդները (Միութեան անդամ կամ ոչ), որոնք կը փափաքին հետեւիլ մարզական փորձերու, փութով արձանագրուիլ հետեւեալ հասցէներէն մէկուն մօտ, անձամբ կամ նամակով:

Մօտ օրէն պիտի ծանուցուին մարզարաններու հասցէն, մարզիչներու անունները ու փորձերու ժամանակացոյցը: Փարիզ.— 13 Rue d'Orsel (18e). Ժուանվիլ.— 23 Rue de la Varenne, Տօքթ. Հանչեր: Պուա Քոլոմպ.— 100 Rue des Mesnils, Ռ. Տէյիրմէնճեան: Ռօնի սու Պուա.— 108bis Ave. de la République, Օ. Դաւիթեան: Իթալի.— 54 Rue Damesme (13e). Թորոսեան:

1000 ՖՐԱՆՔ ՆՈՒԷՐ

Թուականէս ութ օր առաջ Մարսէյլ 11 Rue de la Fare պանդոկէն գողցուած են՝ մէկ զոյգ ոսկի ապարանջան, 2 ադամանդազարդ մատանի, 7 հատ թրքական քառորդ ոսկի եւ մանեակ մը:

Ով որ կարենայ ստոյգ տեղեկութիւն տալ գողօնները երեւան հանելու համար, պիտի ստանայ իր ըրած ծախքերը եւ 1000 ֆրանք նուէր: Նոյն կորուստը կը դժբախտացնէ ամբողջ ընտանիք մը:

Մարսէյլ 9 Մայիս 1928:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 13 ՄԱՅԻՍ 1928

13 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 646 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՏԱԺԱՆԵԼԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հարկադրուած ենք նորէն անդրադառնալ Ժան Կուժօն փողոցին մէջ որջացած ափ մը ջոջերու ալլանդակ «սապոթաժ»ին:

Այս խնդիրը ամէնէն առաջ տաղտկացուցած է մեզ: Երկու տարին անցաւ, եւ ոչ մէկ բարեփոխում:

Ոչ իսկ լուսաբանութիւն մը, Թեմական Խորհուրդին, մամուլին եւ զանազան սրտցաւ հայրենակիցներու հրապարակային դիմումներուն եւ մեղադրանքներուն առթիւ:

Ընդհակառակն, աւելի քան երբեք ամբարտաւան եւ քարութիւն: Եւ, միւս կողմէ, դաւադրական գործունէութիւն, եղած խայտառակութիւնները օրինականացնելու համար:

Երէկ հարցուցինք թէ չկա՞յ հինգ պարկեշտ մարդ, նոյն իսկ Փարիզի հին գաղութին մէջ, այս զեղծանողները զգաստացնելու համար:

Զեղծանող՝ այն իմաստով որ, կրթնած իրենց հարստութեան գիրքին, եւ օգտուելով մեր անկազմակերպ վիճակէն, չարաչար կը գործածեն ժողովուրդին համբերութիւնը:

Տակաւին կարելի է զեղծումի մասին ալ խօսիլ, քանի որ հաշիւ կուտան, ոչ ալ ո՛ր եւ է ազգային հեղինակութիւն կը ճանչնան, իրենց խմբակէն դուրս:

Այդպէ՛ս է որ անգործութեան դատապարտեցին Կաթողիկոսական Պատուիրակութիւնն ու Թեմական Խորհուրդը, օգտուելով ո՛չ միայն տիրող վիճակէն, այլ եւ Պալաքեան եպսկ.ի թեթեւսօլիկ արժութեներէն եւ Թեմական Խորհուրդի թուլութենէն:

Ժամանակին ըսեր ենք եւ նորէն կը կրկնենք — Կաթողիկոսական Պատուիրակը եւ Թեմական Խորհուրդը մեծագոյն սխալը գործեցին, դուրս ելլելով Ժան Կուժօն փողոցի խորհրդարանէն, քանի մը անօթաներու պահանջին վրայ:

1926 Յունիսի Պատգմ. Ժողովին մէջ, երբ առաջնորդ եւ Թեմական Խորհուրդ կ'ընտրուէին, արդէն յայտնի էր Փարիզի ջոջերուն չկամութիւնը:

Ճիշտ ատոր համար, բացարձակ պայման դրուեցաւ որ երբեք տեղի չտան եւ չհեռանան եկեղեցիի խորհրդարանէն:

Այս յանձնառութիւնը չյարգուեցաւ:

Պալաքեան եպիսկ., որ Պատգմ. Ժողովէն առաջ կանխավճար տուած եւ Անիէռի մէջ շէնք մը վարձած էր, իր սովորական ինքնահաւանութեամբ, ետեւէն քաշեց տարաւ Թեմական Խորհուրդն ալ, իբրեւ թէ իրենց հեղինակութիւնը բարձր պահելու համար: Իսկ իրականին մէջ, թէ բուն գետինը կորսուեցաւ, թէ հեղինակութիւնը, եւ թէ աւելի լրբացան յափշտակիչները:

Այս սկզբնական մեղքն էր որ քանդեց Եւրոպայի ազգային կազմակերպութեան առաջին ձեռնարկը:

Մինչդեռ, եթէ մնացած ըլլային, ջոջերը պիտի հարկադրուէին բռնի միջոցներու դիմել, եւ այն ատեն պիտի բացուէր ամբողջ վէրքը:

Ա՛յն ատեն հրապարակը պիտի հասկցուէր թէ ո՛վ է որ դուրս պէտք է քշուի:

Հիմա ուշ է այլեւս, եւ պէտք է ուրիշ միջոցներ մտածել: Իսկ մինչեւ այդ, մենք պիտի շարունակենք մեր հարցումներուն շարքը, շեշտակի ուղղելով Փարիզի Հոգաբարձութեան, Թեմական Ժողովին, Վռամշապուհ եպիսկոպոսին եւ բոլոր անոնց որ մօտէն կամ հեռուէն կապ ունին ծանօթ խմբակին եւ անոր գործերուն հետ:

Ուրեմն, ի՞նչ կ'ըլլան եկեղեցիին հասոյթները:

Մեզի կը հաւաստեն թէ ամիսը տասը հազար ֆրանք եկամուտ ունի եկեղեցին:

Ճի՞շտ է: Թո՛ղ ըլլայ անոր կէսը:

1. Ի՞նչ բանի կը գործածուի այս եկամուտը: Ո՞վ կը մատակարարէ զայն: Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այդ եկամուտէն երկու հազար ֆրանք անգամ չի յատկացուիր, մանկապարտէզ մը բանալու համար Փարիզի մէջ: (Այս տողերը գրած ատեն, մեզի կը հաղորդեն թէ Ամերիկացիները որոշած են մանկապարտէզ բանալ Պէլվիլի մէջ, հայ մանուկներու համար):

2. Երկու տարիէ ի վեր, հրապարակը կը յեղյեղուի թէ 300,000 ֆրանքի պահեստի գումար մը ունի եկեղեցին: Ուրիշներ մէկ միլիոն կը հաշուեն: Ուրո՞ւ քով է այս գումարը: Ո՞վ կը մատակարարէ զայն: Ի՞նչ բանի կը գործածուի:

Ո՛ եւ է պարկեշտ մարդ չի կրնար խուսափիլ այս հարցումներուն պատասխանէն:

Չի բաւեր ըսել թէ Փարիզի եկեղեցին իրեն յատուկ Ժողովն ու Մարմիններն ունի, եւ անոնց կուտայ պատասխանը:

Այս Ժողովուրդը իրաւունք ունի գիտնալու իր տուած դրամներուն հաշիւը, մանաւանդ անոնց գործածութեան եղանակը:

Ով որ մոմ մը կը գնէ Ժամուն դուռնէն կամ կը վճարէ արարողութեան մը համար, պիտի գիտնայ թէ ո՛ւր կ'երթան այս դրամները:

Եթէ ծանօթ ջոջերը իրենք առանձին գումարներ տուած են, թող իրենց վերապահեն զանոնք, բայց հանրութեան ներկայացնեն անոր արտադրած եկամուտին հաշիւը:

Մեղքը մերը չէ, եթէ ինքնաբերաբար կը սատկանայ հարցում մը, որուն առաջքը դիւրին էր առնել, եթէ քիչ մը խիղճ ունենային Փարիզի Ժամուն «միւթէվալի»ները:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կրթութիւնը Արեւելեան նահանգներուն մէջ

Էսկիշէհիրի կրթական խորհրդական խալիլ պէյ քննական պտոյտի ելած է Արեւելեան նահանգներուն մէջ: Այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնները կ'ընէ Անատոլուի գործակալութեան.

— Կրթական աշխատանքները բացառիկ ուժգնութեամբ առաջ կը տարուին մասնաւորապէս Ուրֆա, Մարտին, Տիարպէքիր, Վան, Պիթլիս, Խարբերդ, Հէքքեարի եւ Սղերդ նահանգներուն մէջ: Հին տարիներու հետ բաղդատելով, այսօր Արեւելեան նահանգներու կրթական մակարդակը կրկնակի բարձրացած է: Վերջերս կուսակալներու խորհրդաժողովին մէջ կրթական նոր ծրագրի մը հիմնական կէտերը գծուեցան: Որոշուեցաւ իւրաքանչիւր նահանգի մէջ գտնուած դպրոցներու քանակին չափ նորեր բանալ, գրադարաններ հիմնել, եդծները բարեկարգել, մասնաւոր զարկ տալ մարմնակրթանքին եւ մարզական պատանեկան միութիւններուն, որպէսզի մտաւոր դաստիարակութեան հետ ֆիզիքական կրթութիւն ալ տրուի՝ կարգապահութեան վարժեցնելու համար պատանիները: Նոյնպէս որոշուած է Արեւելքի բոլոր հնագիտական տարկաները հաւաքել եւ տեղական թանգարաններ բանալ: Մէկ խօսքով, մեծ քայլեր առնուած են՝ Արեւելեան նահանգներու մէջ ցարդ երեսի վրայ ձգուած գիտական աշխատանքներուն զարկ տալու համար: Մեր դպրոցները, որ Հէքքեարիէն մինչեւ Ուրֆա յեղափոխութեան փափաքած եղանակով կ'աշխատին, ի վիճակի են իրենց յաջողութիւնները տարածելու Արեւելքի բոլոր անկիւնները: Մայիս 11ի մարզական տօնին պիտի մասնակցին 1425 տարբեր եւ երկսեռ աշխեր ու մարզիկներ: Առաջին քայլերուն իսկ այսքան մեծ թիւ մը՝ աննախընթաց երեւոյթ է:

Հելլէնօ-թրքական բանակցութիւնները

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Չորեքշաբթի իրիկուն կառավարական երեք կուսակցութեանց վարիչներուն գումարած մէկ հաւաքոյթին մէջ, արտաքին նախարար Միխալաքօփուլոս պարզեց հելլէնօ-թուրք իրաւարարական դաշինք մը կնքելու մասին կատարուած բանակցութեանց վիճակը: Երկու կուսակցութեանց պետերը հաւանութիւն յայտնեցին արտաքին նախարարի տեսակէտներուն եւ լիազօրութիւն տուին անոր՝ բանակցութիւնները շարունակելու համար:

Այդ ժողովին մէջ նոյնպէս որոշուեցաւ Սահմանադրութեան ծրագիրը քուէարկել տալ Ծերակոյտին՝ Երեսփ. Ժողովը արձակուրդի չգացած:

Թուրք Ապահովագրական ընկերութիւն

Թուրքիոյ Գործի դրամատան («Իշ պանքասը») ընդհանուր տնօրէն եւ Իզմիրի երեսփոխան Ճէլալ պէյ կարգ մը խնդիրներով զբաղելու համար Փարիզ եկած է: «Սօն Սաաթ» կը տեղեկանայ թէ Ճէլալ պէյի այդ ճամբորդութիւնը կապ ունի կարգ մը տնտեսական խնդիրներու հետ: Կառավարութիւնը մտադիր է հիմնել Ապահովագրական Ազգային ընկերութիւն մը: Օտար ապահովագրական ընկերութիւնները որոշ միջնորդչէք մը գանձելով իրենց կնքած պայմանագրութիւնները պիտի փոխանցեն Ազգային Ապահովագրական ընկերութեան: Ճէլալ պէյ այս ընկերութեան կազմութեան մասին բանակցութիւններ պիտի կատարէ նախ Փարիզի, յետոյ Ամսթէրտամի մէջ: Գործի Դրամատունը գլխաւոր բաժնետէրերէն մէկը պիտի ըլլայ այդ ընկերութեան: Յիշեալ դրամատան Պոլսոյ ճիւղի տնօրէն Մուամմէր եւս Եւրոպա պիտի գայ:

Քափիթիւլասիոնները ջնջուած

Մայիս 10ին Պարսկաստանի մէջ ջնջուեցան քափիթիւլասիոնները: Այս առթիւ Թէհրան եւ Պարսկաստանի գլխաւոր քաղաքները դրօշազարդուած եւ հանդիսութիւններ կատարուած են:

Քափիթիւլասիոններու ջնջումին հետեւանքով, բոլոր մեծ պետութիւնները սկսած են առանձին առանձին դաշինքներ կնքել Պարսկաստանի հետ՝ իրենց առեւտրական շահերը ապահովելու համար, ինչպէս ցոյց կուտան հետեւեալ հեռագիրները.

Թեհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով.— Պարսկաստան եւ Անգլիա մաքսային ինքնավարութեան դաշնագիր մը կնքեցին: Ասկէ զատ երկու կառավարութիւնները փոխանակեցին ծանուցագիրներ, որոնցմով Պարսկաստան յանձնառու կ'ըլլայ՝ մինչեւ դաշնագրին վաւերացումը՝ առժամաբար գործադրել պարսկական նուազագոյն սակը: Պարսկաստան զանազան դատական ապահովութիւններ կուտայ Անգլիացիներուն եւ կ'արտօնէ անգլիական օդանաւերը Պարսկաստանի վրայէն թռիլ՝ իրենց օդանաւային սպասարկութիւնը երկարելու համար մինչեւ Հնդկաստան: Վերջապէս Պարսկաստան կ'ընդունի բանակցիլ անգլիական ընկերութեան հետ՝ կառավարական օդանաւային կայան մը բանալու համար:

Թէհրանէն ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ Մայիս 11ին հիւպատոսական առժամեայ դաշնագիր մը կնքուած է Ֆրանսայի եւ Պարսկաստանի միջեւ: Այս պայմանագրութիւնը մէկ տարի արժէք պիտի ունենայ: Յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին բա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ՆՄՈՅՇ ՄԸ ԵՒՍ ՓԻԼԻՊԷԻ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՏՈՒՆԵՐԷՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԵՐ ՈՒՂԵԳԻԾԸ

Խմբագրականներու շարքի մը մէջ, «Զուսաբեր» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (30 Ապրիլ).

— «Պոլշեւիսմը բուն Ռուսիոյ մէջ բազմաթիւ հակառակորդներ ունի, որոնք տիւ եւ գիշեր անոր տապալումին համար կ'աշխատին:

Խորհրդային իշխանութիւնը մե՛ր կամքով չէ որ կը մնայ, ու մե՛ր կամքով չէ՝ որ պիտի տապալի:

Ան կրնայ վաղն իսկ խորտակուիլ, հակառակ այն փաստին, որ մենք զինք՝ մեր այսօրուան պայմաններուն համար՝ կը նկատենք իբր «փոքրագոյն չարիք»:

Այսպէս չէ սակայն Թուրքիոյ պարագան:

Հակաքէմալական ուժերը հակապոլշեւիկ ուժերու արժէքը չունին: Եւ, վերջապէս, քէմալական եւ ոչ-քէմալական, ասոնք ամէնքն ալ միեւնոյն Թուրքերն են, ոսկրը՝ ոսկրէն եւ արիւնը՝ արիւնէն, մանաւանդ մեր նկատմամբ:

Ուրեմն եթէ ուժ մը ունինք, մենք զայն պիտի պահենք՝ յարմար ատենին առաւելագոյն բարիքը անոր միջոցով մեր ժողովուրդին ապահովելու համար:

Խորհրդային իշխանութեան տասնամեակը հրահանգիչ փաստ պիտի ըլլայ մեզ համար: Քանի որ ռուս ժողովուրդը կը տոկայ պոլշեւիսմի գոյութեան, ուրեմն խօսք չի կրնար ըլլալ խորհրդային իրաւակարգի տապալումի մասին Հայաստանի մէջ:

Մենք կրնանք — ու պէ՛տք է որ — իշխանաւորը սանձենք, առանց, սակայն, իշխանութեան մօտենալու:

Ու միաժամանակ, երկրէ-երկիր, քաղաքէ-քաղաք, գիւղէ-գիւղ եւ տունէ-տուն կենդանի պիտի պահենք հայ մարդու մէջ գիտակցութիւնը այն ահաւոր չարիքին, որ ամէն վայրկեան, մեր հայրենիքի երեք կողերէն, կը սպառնայ մեր ժողովուրդի գոյութեան:»

ՊԷՏՔ Է ԱՃԱՊԱՐԵԼ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Սոֆիայի Արաքսը կը շեշտէ (8 Մայիս).

— Այսօր ստացուած տեղեկութեան մը համաձայն, 7500 բանուորներ Ֆիլիպէի մէջ գործի գրուած ըլլալով, պետական իշխանութիւնները որոշած են ամսոյս 10էն սկսած դադրեցնել ձրի հացի այն համեստ նպաստը, որմէ կ'օգտուէին նաեւ մօտ 1500 չքաւոր Հայեր:

Կասկածէ դուրս է թէ այդ բանուորները տեղաւորուած են գլխաւորաբար ծխախոտի աշխատանոցներու մէջ, ուր՝ ատենէ մը ի վեր Հայերուն տեղ կը տրուի միայն այն ատեն՝ երբ պուլկար կամ պուլկարահպատակ թեկնածուներ կը պակսին:

Այժմ՝ երբ պուլկար բանուորներու կարեւոր զանգուած մը դեռ կը մնայ առանց գործի, դժուար է երեւակայել թէ յիշեալ 7500 բանուորներուն մէջ հայ գաղթական աշխատաւորներն ալ կրնան ո՛ եւ է տեղ գրաւել, ապահովելով իրենց աւուր հացը:»

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԴ. Ցանկ

	Ֆր.
Վ. Խօրասանճեան, Պրիւսէլ	5000.—
Բարձր Հայքի Հայր. Միութիւն, Մարսէյլ	300.—
Պերլինի կիներու Միութիւն, Պերլին (75 մառք) Մայիս 12ի սակով	450.—
Փարիզի կիւրլէցիներու Հայր. Միութիւն	200.—
Փարիզի S. P. C. արհեստանոցի հայ աշխատաւորներէն եւ աշխատաւորուհիներէն	165.—
Միհրան- Մանիշակ Պախթիյարեան	200.—
Մ. Պէրպէրեան	100.—
Մկրտիչ Մէզպուրեան եւ զաւակները, Պոնտի	50.—
Մկրտիչ Համամճեան	20.—
Միսաք Ղազարեան	15.—
Մ. Մ.	5.—
Յակոբ Ջավուշեան Ս. Օպան	20.—
Մօնրուժի Գօնթէօրի գործարանի հայ աշխատաւորներէն.—	
Ժիրայր Խաչիկեան	10.—
Յովհաննէս Աչըքկէօզեան	10.—
Մարտիրոս Կրտուտեան	10.—
Ա. Իբկրանեան	10.—
Մ. Անասթասեան	10.—
Վ. Եսայեան	5.—
Գումար	6580.—
ԺԳ. ցանկին գումարը	9164.30
Ընդհ. գումար	15,744.30

×

ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՄԸ ՍՐՏԱԲՈՒԽ ՆՈՒԷՐԸ

Այրի Տիկին Պ. Մ. ազդուելով Ֆիլիպէի աղէտէն, մեզի ղրկած է իր 1500 ֆրանքնոց ադամանդազարդ մատանին, ծախելու եւ արդիւնքը Ֆիլիպէի աղէտեալներուն փոխադրելու համար:

Առ այժմ կը պահենք իբրեւ աւանդ, յարմար միջոցով մը ծախելու կամ աճուրդի դնելու համար:

×

. . . Խմբագիր,

Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութիւնը, որքան ալ ունենար իր բազմապիսի պէտքերը, չէր կրնար անտարբեր մնալ հանդէպ այն ծանր կացութեան, որուն մատնուած են մեր հայրենակիցները, Պուլկարիոյ մէջ:

Ընդառաջ երթալով ձեր կոչին, կը փութանք «Յառաջ»ի ուղարկել 300 ֆրանք, յատկացնելու իր նպատակին:

Այս առթիւ Հայր. Միութիւնս հրապարակաւ կուգայ յայտնելու իր շնորհակալութիւնները ձեզ, որ ազգօգուտ ձեռնարկներու համար «Յառաջ»ի սիւնակները լայնօրէն կը տրամադրէք, մեղմելու ցաւ մը եւ օգնութեան փութալու հոն, ուր որ պահանջ կայ: (Ընկ. Վարչութեան)

Մարսէյլ, 8 Մայիս

ԺԱԺԻՆ ԱՒԵՐԸ ՖԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ՎՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ՖԻԼԻՊԷ, 7 Մայիս

Վրկին ու կրկին շրջելով զանազան թաղերը Ֆիլիպէի, տեսած էի այլանդակումը շէնքերուն, փլատակներն ու աւերը աչաւոր, բայց անծանօթ կը մնար տակաւին այն զարհուրանքը, որուն մէջ կը գալարուի հայ գաղթականը, անասելի թշուառութեան մէջ։

Նախագահ ընտրուելով յանձնախումբի մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլար շրջիլ՝ փունարճըքի եւ Ընվալիտէն քուարթալի կողմերը, ցուցակագրելու համար՝ տակաւին տաղաւար չունեցող անձերն ու ընտանիքները, շրջեցայ ամբողջ օր մը, մտերմանալով մարդոց հետ, որոնք անբանացած են գրեթէ հարուածին սաստկութեան եւ անոր դժնդակ հետեւանքներուն տակ։

Ցամառ անձրեւին տակ խիտօծ կտրած, կը հանեմ կօշիկներս՝ քաղաքին հեռուները նետուած այդ թաղին ցեխերուն մէջ փնտռելու համար վրանները անոնց որոնք այս քանի՛երորդ անգամն է կը ստիպուին գօտեմարտիլ մահուան դէմ։

Հարկ չկայ սակայն փնտռել զանոնք, ճերմակ վրաններէ եւ տախտակէ տաղաւարներէ անդին, խաչաձեւ տնկուած երկու փայտերու վրան նետուած, հին, ցէր. Զօրի արեւներէն մրկած կարկատուն ցփսիներ կան։ Հայերուննե են անոնք. շատ են եւ տխուր։ Կը մօտենամ, կը վերցնեմ լաթին ծայրը եւ կը բարեւեմ ներսը կծկտած թրջածհոգիները,որոնք իրենց մարմինին ծաւալին չափ տեղ իսկ չունին։ Նստեր, կպեր են իրարու, հագիւ թիզ մը տեղ գրաւելով։

— Գիշերը ինչպէ՞ս կը պառկիք այստեղ։

— Պառկիլս ո՞րն է, իրարու վրայ կը փլինք, կը թրջինք, նորէն կը չորնանք. Տէրն ինք ողորմի մեզի, հաց եղանք կը մեռնի՛նք հազալէն. զօրքին մեռնիմ, այս քանի օրէ չբացաւ իր լոյս երեսը, գիշեր ցորեկ անձրեւ անձրեւ, ի՛նչ պիտի ըլլա՜յ չեմ գիտեր։

Կ'անցնիմ միւս վրանը։ Այս բառը չգործածեմ, նոր որակում եւ նոր բացատրութիւն չընելու համար այդ ծաղրանկար եւ դժնեռեսիլ բնակարանին։ Տժգոյն կին մը երկու պնակ բռնած եւ բարձաչոք կեցած է, որպէս զի ինկող անձրեւի կաթիլները չթրջեն անկողնի մէջ պառկած մանուկը։ Ի՞նչ ունի այդ տղան։

— «Պաղ է առեր, փորէն աւրին կիյա, ի՞նչ պիտի ըլլայ. ջուրը տակերնուս կիյա, թաց է»։

Կ'անցնիմ ուրիշին։ Մահճակալ մըն է ամբողջ վրանը. ծածկուած ճերմակ պիրկ կտաւով մը. գոյգ մը գեռատի եւ սիրուն դէմքեր ներսը նստած, նոր հարս-փեսայ։

— Լաւ էք դուք, ձեր տեղը թէեւ փոքր բայց չի կաթիր գոնէ, մաքուր ալ է, ապրիք։

— Այո ապրելու փափաքով եւ ծրագիրներով ճամբայ ելանք, բայց Փէլէքը խանգարեց բոլորը։ Գործ չկայ, բան չկայ, շուարած ենք վաղուան համար։

Անդին, պատին տակ, ծալապատիկ նստած է ծեր կոյր մը, քիւին տակ պատսպարուած անձրեւէն, միայն ծունկերն են թրջած։

— Ով ե՞ս, ա՛յ մարդ, ինչո՞ւ նստեր ես պատի տակ, ժաժը կը շարունակուի, չե՞ս վախնար։

— Վախնալիք տե՞ղս է մնացեր, ես ի՞նչ գիտնամ, այստեղ բերին նստեցուցին, ներսը տեղ չկայ եղեր։

Նորածին տղու՛ մը ձայնը կը յանկուցանէ զիս։ Կարգին չեմ նայիր եւ դէպի մանկան ճիչը ուղղուելով ներս կը նայիմ վրանէն։ Անկողինէն դուրս ինկած, մոխիրի գոյն տղաձգանի գլուխ մը, շուրջը բազմութիւն, թացին ձգուած աղտոտ օթոցներու վրայ ծնրադիր կամ ծալապատիկ։

— Դուք նպաստ կ'առնէ՞ք ո՛ եւ է տեղէ, կը հարցնեմ մեկուսի մտածող մարդուն։

— «Կ'ընդունինք», կը պատասխանէ հեգնանքով, գոյց տալով դուրսի անձրեւը որ ներս ալ եկած է կաթկթելով, ցփսիին ծակտիկներէն։

***

Այստեղ կը թողում ընթերցողը, խնայելու համար անոր տխուր նկարագրութիւնը այն անտանելի զուրտինու ցեխին,որոնց մէջ սկսած են արդէն մղմղալ ոտքիս մատները եւ ես մինակս կ'ապրիմ այն կսկծեցնող պատկերները որոնք ծածկուած են այս հարիւրաւոր փխաթներուն եւ ցփսիներուն տակ, որոնց ծայրերը ստիպուած եմ ի պաշտօնէ վերցնել եւ տեսնել բոլորը։

Երէկի ջարդէն եւ աւազներէն եկածներն են ասոնք, իրենց ամբողջ ունեցածը տուած եւ տակաւին մէջքերնին չշտկած. նոր աղէտի մը հարուածէն շշմած ու անտէր՝ բառին լայն իմաստով։

Լաւ կազմակերպութիւնով մը կարելիէրմիայն Ֆիլիպէիուննեւորնեւրէն հաւաքել աւելի քան հարիւր հազար լէվա, շինելու համար տաղաւարներ, որոնք պարտկէին երկու հարիւր հոգի։ Ապացոյց այն, որ Ֆիլիպէի հայրենակիցներէն Յակոբ Մալխասեան անուն պարզ բարեկեցիկ Մալկարացի անձ մը յիսուն հազար լէվայի «սաճ» բաժնեց չքաւոր աղէտեալներուն, որպէս զի պատսպարուին անձրեւէն։ Ուրեմն չեն պակսիր սրտաբաց եւ ազնիւ անձեր, բայց ազգային իշխանութիւնը կը քնանայ տակաւին, երբ անդին տիղմին եւ թացին մէջ կը սողան յղի մայրեր եւ թշուառ մանուկներ։

Ժաժը կը շարունակուի մինչեւ այս վայրկեանս, թէեւ ոչ ուժգին, միշտ վառ պահելով սարսափի զգացումը։ Անգործութիւնն ու յուսահատութիւնը տակաւին կը թափառին Ֆիլիպէի աւերակներուն մէջ։ Բնակարանի չգոյութիւնը, ձմրան եւ անօթութեան հեռապատկերը առաջին առթիւ կը սպառնան անոնց որոնց արժանապատուութիւնը թոյլ չի տար մօտենալ ո եւ է մատաղաբաշխումի։

Վարժարանի աղքատ տղոց համար կազմուած «Զրի սեղան»ի վարչութիւնը, պահեստի քառասուն հազար լէվ ունի, Աղքատախնամը յիսուն հազար։ Հայրենակցականները կրնային տրամադրել առնուազն վաթսուն հազար։ Բայց այդ դրամները պահուած են երբ տասնեւինը օրերէ ի վեր Աստծու պատուհասը անձրեւի ձեւով կը կաթի վրէն, նորածինին եւ ծննդաբերի անկողնին վրայ։ Մեզի ըսուեցաւ թէ աւելի սեւ օրերու կը պահեն այդ դրամները։ Երեւի մեռնողներուն դագաղի պատրաստութեան կ'ակնարկեն։

Գալով արտաքին օգնութեանց, ամէնէն ըմբոստացուցիչն է Բարեգործականի նպաստը, աղէտին մեծութեան եւ կարիքին հանդէպ անոր վերաբերումը։ Հարիւր տասը հազար լէվայի ողորմութիւն մը նետելով, երեւի Ֆիլիպէի հայութիւնը կը շփոթեն գնչուներու բազմութեան մը հետ։ Մարդ գլուխ երեք քիլօ հացի դրամ...

Ֆիլիպէն կործանած է, շէնքերու ութսուն առհարիւր համեմատութեամբ։ Գործն ու առեւտուրը դադրած են բոլորովին. օրը օրին ապրող Հայերը, առաջին օրէն իսկ զուրկ էին ապրուստի միջոցներէ, որով միջին հաշուով երեք հազար հոգի՛ ունինք արկածեալ եւ օգնութեան կարօտ։ Պարտաւոր ենք փրկել զանոնք, նախ հայթայթելով տաղաւարներ, թէ անոնց պատիւը պարտկելու եւ թէ ցուրտէն պատսպարուելու համար։

Եթէ մեր աղբարիկները չեն կրնար հեռուներէն խորաչափել Ֆիլիպէի հայութեան աղէտը, Փարիզէն այստեղ երեք քայլ է, կրնան աչք մը զրկել, արդարակորով եւ տեսնող աչք մը, գնահատելու համար ժաժին աւերը, որպէս զի չվիրաւորեն գաղութ մը, հարիւր տասը հազար լէվայի ողորմութիւնով։

ՊԱՊԻԿ

ՇԱՐԺԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔԵՐԸ

Պուլկարիոյ երկրաշարժէն ծանրապէս վնասուած էր նաեւ Պորիսովկրատ քաղաքը։ Ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ այդ քաղաքի փոքրաթիւ հայ գաղութին կացութեան մասին.

— Նախ քան երկրաշարժը Պորիսովկրատ ունէր մօտաւորապէս քառասուն տուոր հայութիւն մը, բաղկացած մեծաւ մասամբ գաղթականներէ, որոնց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կ'ապրէր պատահական աշխատանքներով։

Վերջին շարժը եկաւ լրացնել անոնց խեղճութիւնը, քարուքանդ ընելով ամբողջ քաղաքը, հետեւաբար հայ բեկորներու ապրուստը ապահովող միջոցներն ալ։

Հայերը այժմ կ'ապրին վրաններու տակ, որոնք տրուած են տեղւոյն իշխանութեանց կողմէ։

Վերջինները նպաստի գործին մէջ երբեք խտրութիւն չեն դներ։ Կարօտ 20 ընտանիքներու իւրաքանչիւր անձին օրական կէս հաց կը տրուի։

Աւելորդ է ըսել թէ պետական նպաստը անբաւարար է զանոնք ապրեցնելու համար, իսկ աշխատանք ճարելու ո եւ է միջոց չկայ այս աւերակ քաղաքին մէջ։

Կը հանդիպիմ իրենց վրաններէ, կը տեսնեմ անոնց խեղճութիւնը, զոր կարելի չէ նկարագրել։ Կ'ըսեն. — «Եղբայր չափազանց ինկած ենք խեղճութեան մէջ, կը սպասենք որ ո եւ է տեղէ Ազգ. Մարմին մը նկատի առնէ մեր խեղճութիւնը։ Ցասը ընտանիքներ աղէտէն յետոյ հեռացան, մնացինք երեսուն, կայ մաս մը՝ թիւով քիչ, որ նպաստ չընդունիր, մնացածներս արդէն ծիւրած ենք. եթէ այս կացութիւնը շարունակուի կորսուած ենք։ Հիւանդութիւնները անխուսափելի են, դրամ չունինք որ կարենանք հեռանալ հոսկէ, խնդրենք մեզի ճար մը»։

*** Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Հայ կարմիր խաչը կը խնդրէ մեզմէ հաղորդել թէ 4000 Ֆրանք ղրկած է Ֆիլիպէ եւ 1000 Ֆրանք ալ Աթէնք՝ յատկացնելու համար աղէտեալներու։

Այս առթիւ մասնաճիւղը հանգանակութիւն մը բացած է միեւնոյն նպատակով, իսկ Մայիսի վերջերը պիտի կազմակերպէ միթինկ մը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՍԻԴՈՆՆԱ

(Էջ մը հաւանուն վէպէն որ լոյս տեսաւ այսօր):

Հետեւեալ առաւօտ Էմմանէլ գնաց գտաւ Պալմիրացի Անա նաժիշտը և տանելով զայն պարտէզին խորունկը՝ ըսաւ.

— Անա, խօսէ՛ ինծի, ինչ որ գիտես Սիդոննայի՝ Պալմիրայի մէջ ունեցած կեանքի մասին։ Կ'ուզեմ իմանալ տեղեկութիւնները, հաւանութեամբ Սիդոննային։ Եղի՛ր, անկեղծ ու համարձակ, ինչպէս պիտի ըլլայիր եղբօր մը հետ։

— Տէր իմ, ես Պալմիրացի եմ ու միշտ պալատին մէջ եմ ծառայած։ Գիշեր մը, Ամիսադամ առաջնորդեց զիս իր ննջարանը ու հետեւեալ առաւօտ ինծի շնորհեց իր կանանոցի տեսչութիւնը։ Դաժան մարդ էր. զայն կ'ատէի։ Շատ կը ճամբորդէր բարեբախտաբար։ Անգամ մըն ալ գնաց ու ա՛լ չվերադարձաւ։ Իբրեւ պետ Ասար մտաւ Պալմիրա, Սիդոննայի հետ։ Իմացանք թէ անոնք կուգային Հելիոպոլիսէն։ Օրեր վերջը լսեցինք նաեւ տարօրինակ համբաւներ։ Սիդոննա սպաննել տուած էր Ամիսադամը, անոր համհարզներուն Ասարի, Սանասարի, Նաբուի եւ Պալի միջոցաւ։ Երբ Սիդոննա Պալմիրա հասաւ, արդէն Ասարի կինն էր։ Սիդոննա շատ հաւնեցաւ մեր քաղաքին։ Եւ իրաւ գեղեցիկ է մեր քաղաքը։ Անիկա Ասորւոց անապատին մէջ ովասիս քաղաք է։ Աւազներու ծովերուն մէջ նման է եդեմական կղզիի։ Հեռու է բոլոր քաղաքներէն, սակայն ամէն ոստան իրեն կը մօտենայ, ուղտերու կարաւաններով։ Սիրուն բլուրներ ունի իր արեւելքը, իսկ միւս կողմերն ալ պարիսպներ։ Մեր քաղաքը ամբողջ սպիտակ է ու կանաչ։ Մարմարիոններ ու արձաւեններ։ Կը կոչուի քաղաք արձաւենեաց։ Օ՛, մեր արմաւենիները, որոնք մինչեւ հարիւր ոտք կը բարձրանան։ Աւելի գեղեցիկ ու արդար պիտի ըլլար կոչել ծննդավայրս՝ սիւներու քաղաք։ Անիկա նման է հոյակապ սիւնասրահի. իրերայաջորդ ու անվերջանալի կորնթական սիւներ, խոյակներով, քանդակներով, զրօշեալներով։ Անոր փողոցներուն, հրապարակներուն ու բոլոր ճեմելիներուն մէջ լի են պալատներ, մեհեաններ, կամարներ։ Մեր Արեւի տաճարին շքեղութիւնն է որ կը լուսաւորէ ամբողջ մարդերուն հոգիները։ Ո՛րքան կարօտ եմ Պալմիրային։ Սիդոննա իրաւունք ունէր շատ սիրելով Պալմիրան։ Սիդոննա մեր քաղաքը հասնելէն երեք օր վերջ հանդիսաւոր երթ մը ունեցաւ դէպի տաճարն Արեւի։ Ճամբուն վրայ ժողովուրդը կը նուագէր ու կը շարժէր արմաւենիի ճիւղեր, ողջունելով իր իշխանուհին։ Սիդոննա այդ օր հազար աղաւնի թռցնել տուաւ, մեհեանին հրապարակին վրայ, ու հազար սպիտակ վարդ սփռել տուաւ բագինին շուրջ ու հազար սպիտակ ոչխար նուիրեց քուրմերուն, իբրեւ յաշտ ու հազար սպիտակ ձի ընծայեց գեղազէժ, քաջակազմ պարմաններուն։ Քաղաքը հարսնիքի մէջ էր։ Սիդոննա այդ գիշեր իր անկողնին ու մարմնոյն սպիտակութիւններն ալ տուաւ եւ հեշտանքի գունագեղ բիծերով խայտաց ու խենդեցաւ, Ասարի հետ միասին։ Ողջ գիշերը, իր հեշտաբանին կոր վերնայարկէն, ես խումբ մը նաժիշտներու հետ, հսկեցուցի անոնց զմբէթաւոր ու վարագուրեալ մահիճին վրայ բոյրեր ու նուագներ։ Երգող պարուհիներու խումբ մը մերթ կը պսակէր անոնց վանդակեղէն խորանը։ Խորանէն մեզ կը հասնէին մերթ ջերմ յուզում պատճառող ձայներ։ Սիդոննա իր աչքերը փակեց երբ արշալոյսը գունավառ վերմակի նման տարածուեցաւ իր վրայ։ Ու անապատներուն խորունկը գտնուող այն քաղաքին մէջ բնացաւ Սիդոննա, գեղեցի՛կ քան հռովմէական աստուածուհիները։ Երբ վար իջաւ զինքը տեսայ իր մանճակալին վանդակապատէն։ Յոգնասպառ ինկած էր երազներու մեղրալիքներուն վրայ։ Օր մը ամբողջ, իր ցերեկով ու գիշերով, Սիդոննա անյայտացաւ, քունի մէջ։ Հետեւեալ առաւօտ երբ լողցաւ ու յարդարուելէ վերջ պահիկ մը լուռ կանգնեցաւ արեւին դէմ՝ ես տեսայ իր գանձի նման ցանկալի մարմինին մէջ օձ մը որ կը ցցուէր ու իր զոյգ գլուխին զունչերով կ'ալեկոծէր քաղցր կաթը իր ծիծերուն։ Բաւական օրեր անցան ուրախ անդորրութիւնով։ Փոթորկալի օր մըն ալ Ասար սպաննուեցաւ։ Սիդոննա իշխեց քաղաքին։ Շշուկ մը կ'ըսէր թէ Սիդոննան է որ սպաննել տուած է Ասարը։Ան վրէժ կը լուծէրնաև ժողովուրդէն, զայն ամէն ձեւով կեղեքելով։ Գրեթէ ամէն երեկոյ սարքել կուտար սարդանաբալեան խնջոյքներ։ Երիտասարդութեան կէսը հիւծած էր իր գեղեցկութենէն զարնուած։ Ժողովուրդը փոխուած էր մուրացկաններու խումբի։ Հասարակութեան մէջ տրտունջ ու բողոք ամէն օր կը տեսնուէր։ Օր մը, վերջապէս, ամբոխը Զապտալէ անուն հսկային առաջնորդութեամբ խուժեց պալատին հրապարակը եւ սպաննեց պահակ զինուորները։ Ամբոխ, պահակապետը, յանդգնութիւնը ունեցաւ՝ նետուելու ամբոխին առջեւ, «Ի՞նչ է ձեր ուզածը», պոռալով։

— Թագուհի՛ն, աղաղակեցին այրերն ու կիները միաբերան։

Ամբոխ քաշուեցաւ։ Գոռում գոչումը սկսաւ։ Ու յանկարծ, սիւներու ընդմէջէն, մեծ շուշանի նման, երեւցաւ Սիդոննա՛ն, փաթթուած ճերմակ շղարշի մէջ։ Կեցաւ պալատին սանդուխներուն վերին աստիճանին վրայ։ Իր հետը մարդ չէր ուզած։ Ամբոխէն վայրի կանչ մը բարձրացաւ.

— Մա՛հ, մա՛հ...

Ու քայլերնին բացին խոյանալով սանդուխներէն վեր, դէպի Սիդոննան որ յանկարծ իր վրայէն նետեց շղարշը ու յոտից ցգլուխ մե՛րկ՝ արձանացաւ աստուածակերպ։ Լոյսի գանձ մըն էր ան ու շլացուց ապստամբները։ Իր ծիծերուն հեւացող լուսագունտերը ցցեց ու պոռաց.

— Ահա՛, սպաննեցէ՛ք զիս... Շո՛ւտ, շո՛ւտ...

Ամբոխը տառապանքի ճիչեր կ'արձակէր ի տես Սիդոննայի աստուածացեղ մերկութեան։ Ու կարծես դիցուհի մը ըլլար ան։ Ամբոխը ինկաւ գետին։ Ամէն ոք, չտեսնելու, չտառապելու համար կը փակէր իր աչքերը։

Սիդոննա յաղթած էր։ Վար իջաւ սանդուխներէն եւ հասարակութեան վրայ կոխկրտելով յառաջացաւ հայհոյանքներ բերնին.

— Ստրուկնե՛ր, խոզե՛ր, անասուննե՛ր...

Սիդոննա հասաւ կիներուբաժնին մօտ։ Կիները դէմ դիմացերկու կարգ եղան, պառկած վիճակի մէջ, եւ իրենց մազերը գետին փռեցին որպէսզի Սիդոննա անցի վարսագորգի մը վրայէն։ Սիդոննա անոնց ա՛լ ուղղեց բառեր.

— Պոռնիկնե՛ր, աղտոտնե՛ր...

Ու քիչ վերջ արդէն կը հեռանար Պալմիրայէն, խումբ մը հաւատարիմներու հետ։ Ես ալ կ'ընկերանայի իրեն։ Յանկարծ տեսանք որ ապստամբներու խումբէ մը կը հալածուէինք։ Դիմադրութեան համար անբաւական էին մեր մարդերը։ Սիդոննա հրամայեց գանձեր փռել գետինը։ Պարկերով դրամ ու գոհար թափեցինք ճամբաներուն վրայ։ Հասնելով աւարին՝ անոնք մերկացուցին իրենց սուրերը եւ իրարու դէմ ելան։ Մենք հեռացանք։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՆԱԽԱՆՁՈՏԸ՝ իր ժամանակը կ'անցընէ փնտռելով գաղտնիք մը, որուն յայտնութիւնը պիտի խորտակէր իր երջանկութիւնը։

ՕՏԱՐԱՆՈՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ

Այս անգամ երաժշտութեան վրայ մասնագիտական յօդուած մը չէ որ պիտի գրեմ, այլ հայ երաժշտական աշխարհի եւ ընդհանրապէս մեր ազգային կեանքի մէջ ցաւալի իրականութիւն մը կ'ուզեմ մատնանշել։

Սատուարաթիւ ազգակիցներ ունինք, աշխարհի ամէն կողմը ցրուած, որ առանց մասնաւոր պատճառի, թերեւս օտարանալու զգացումներէ մղուած իրենց անունը ձեւափոխեր են։ Անոնք որ յաճախ դժուարութեան կը հանդիպինք, որոշելու համար թէ այսինչ մարդը որ իր անունին ծայրը օֆ մը ունի մեր ցեղէ՞ն է թէ ո՛չ։

Հայ երաժիշտներն ալ ազատ չեն այս ունակութենէն։

Յառաջի մէջ վերջերս կարդացի թէ Տիկին Մարգարիտ Միրիմանեան դաշնակի դասընթացք մը հաստատած է Մայիս 1էն մինչեւ Հոկտեմբեր 1։ Ամէն անգամ որ հայ արուեստագէտի մը անունը լսեմ որեւէ տեղ, մասնաւոր գոհունակութիւն մը կը զգամ։ Աւելորդ է ըսել ուրեմն որ այս վերջինն ալ հաճոյք պատճառեց ինծի։ Բայց, պզտիկ խորհրդածութեան մըն ալ տեղի տուաւ։ Տիկին Միրիմանեանը կը փոթեմ ուրիշ արուեստագիտուհի մը հետ։ Պատճառը՝ այն է որ այս ձմեռնային շրջանին քանի անգամ հանդիպեցայ այլազգի ... անունի մը, պարբերաթերթերու մէջ եւ ազդարարութեանց վրայ, կը խօսուէր դաշնակահար Margarita Mirimanovaի վրայ։ Վերջը՝ բարեկամ մը ըսաւ թէ այս երկուքը մէկ անձ կը ներկայացնեն եւ յարգելի տիկինը հայ է։

Աւելի վերջը, ուրիշ ... գրականութեան մը եւս հանդիպեցայ։ Այս անգամ ենթական ... բեւելի թաւջութակահար ... էր, որ Փարիզ եկած նուագահանդէս կուտար Michel Zo... noff ներդաշնակ անունին տակ։ Հայերէն թերթի մը մէջ նուագահանդէսի մասին տեղեկութիւն տրուելէ վերջ յօղուածագիրը ցաւ կը յայտնէր որ Հայերը ընդհանրապէս քիչ թիւով կուգան քաջալերելու իրենց ազգակից արուեստագէտները։ Ես իմ կողմէս կը խոստովանիմ որ փողոցներու մէջ ազդարարութիւնները տեսայ ու ... շատ խոշոր տառերով գրուած էր իր անունը՝ բնաւ միտքէս չանցուցի թէ Michel Strogoff ո՛չ, սխալեցայ, Michel Zo... noffի տակ ծածկուած էր ... քայէլ Ծովիանեան մը՞։

Ինչո՞ւ այսպէս։ Արդեօք կարծեն որ եթէ իրենց բնիկ անունով երեւան գան, Ֆրանսացին լաւ ընդունելութիւն չէ... Ընդհակառակն։ Անոր համար ... տարը միշտ օտար է, ու Ֆրանսացին օտար երաժիշտը ... մըն ալ աւելի կը սիրէ իրենէն, անկէ նոր բան մը լսելու սորվելու ակնկալութեամբ ... սոր ապացոյցը շատ լաւ ... են ամենազգի արուեստագէտներ, մէջն ըլլալով Չինացիներ, Ճափոնցիներ. իսկ մերիններէն ... Մարգարիտ Բաբայեան, ... ճեան, Կիւտէնեան կամ Սի... Ալէքսանեան եւլն.։

Կը յիշեմ որ երբ 192... ներկայացայ Երաժշտանոցի ... րանի վարպետիս, այս վերջինս անունս լսելէ ու Հայերու ... քիչ մը խօսելէ վերջ՝ ... կութեամբ ըսաւ.

— « ... Vous êtes donc Arménien ? Je connais bien votre compatriote Alexanian.»

Կարճ խօսքով, ծերունին ... կ'ուզէր թէ Հայերու մէջ ալ ... արժէքաւոր մարդիկ։ Անիկա ... պացոյց մըն է որ օտար ... զանազանէ ազգերը քիչ ... նունները. վերջաւորութեանց ... Եթէ մեր մասնանշած ... գը չախորժիր եանէն, ... նաեւ ենց, եանց—կամ ուրիշ ... բայց այս օֆ, օվա կամ ... ները բոլորովին ուսամ...

...ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

84.— ՍԻՐԵՐԳ ԿԻՒՐԼԷՆ

...ցերը պայծառ էյա՛ն
...ան տղդան հետ չի կար,
...ն ու փեսա՛ն՝ կայներ են
...փայրը հետ չիկար:
...ցալուն կ'առնիմ կը շարիմ,
...պակ կ'առնիմ կը կարիմ,
...էջ տուն կը պլտըտիմ՝
...իս սիրածը կ'առնիմ:
...ժամուն բակը պայծառ է,
... բոլորը չայիր է,
...վէք բաքէ իմ մօրս
...ուելու տարի է:
...ելարի պայծառները
... հոր կ'ըլլեն մանչերը,
...ձանինս կը տեսնեն՝
... կը դնեն փէսերը:
...տեր պաղցան գառ մը մտաւ
...մերս՝ ցաւ մը մտաւ,
...վէք բաքէ իմ մօրս
...իկեդ եար մը գտաւ:

ՀԱՐՍՆԵՐԳ ԿԻՒՐԼԷՆ

...լ խնամի, խնամի՛,
...գ բամպակ կ'ըլմանի,
...ն ա մեր, աղջիկն ա մեր,
...ն բան չունիս խնամի:

...վանուն ի վար (1) եեմէնի.
...ս կերպար խնամի,
...ր քի աղջիկըդ չի տաս
...ն կ'ըրնիմ խնամի:

...մփ խօշ ես եկեր
...րտակդ (2) պօշ ես եկեր,
...թած հաւ մըն ես՝ բերեր
...ալ ճամբան սս կերեր:

Հաւաքեց՝ Հ. Աթանեան

ԾԱՆՕԹ.— (1) Սայվանդ՝ Տա-...ք. (2) Տարտակ՝ Փոր:

...ական են, եւ ինչ որ ալ ըլ-...ն կարողութիւնները մեր ար-...ւեստագէտներուն՝ իրենց ան-...ւանափոխութիւնը շատ հաճելի ...ան մը չէ մեզի համար: Թեր-...թերու մէջ ամէն օր խնդրոյ ...իթ է ակամայ այլասերումը: ...երը մասնանշածն ալ այս ա-...րկու փտախտին կամաւոր տե-...ակն է, իսկ մտաւորականին ...այլասերումը շատ վտանգաւոր: ...ովկասի մեր ազգակիցները մեծ ...ժին ունին այս թերացումին ...է:

Պէտք առարկուի թէ ռուսա-...ն տիրապետութիւնը իր ազ-...ցութիւնը գործած է: Ասոր ալ ...ատայու ստիպուած չենք, ո-...քենաեւ աւելի դժուար պայ-...ններու մէջ ապրած Թրքա-...ը իր անունը բնաւ չէ զար-...րած օղլուով կամ զատէով: ...կողմնակալ ըլլալու համար ...իմ որ շատ հազուադէպօրէն ...հանդիպինք հայ եւ Թուրք ...կու անուններ կրող անձերու): Զինադադարի շրջանին, Պո-...կար «Արուեստասէր»ի նուա-...խումբը: Թաւջութակ մը ա-...լցնելու համար օր մը հրաւի-...ցինք Պ. Գայալօֆը: Մարդը ...սկսաւ հայերէն խօսիլ՝ մեր ...ւանակութիւնը յայտնելէ ...՝ իրեն ազդարարեցինք որ ...է կ'ուզէ մեզի հետ նուագել՝ ...պէտք ըսենք Գայալեան. ...ցաւ եւ ընդունեց: Յիսուն ...ինոց միութիւնը կրցաւ նո-

բեկի մը պարտադրել այդ պայմանը, սակայն Հայաստանի պետական կոնսէրվատօրիան և ինստիտուտները օֆերու ձոխ թիւ մը ունին իբր ուսուցիչ եւ աշակերտ: Ինչ որ ալ ըլլայ, այս փոփոխութիւնները առ նուազն անհարկի եւ անպատշաճ են, յաճախ այնքան անիմաստ որ մինչեւ թեթեւսոլիկութեան կ'առաջնորդեն: Ամէնէնկարեւորը ազգային ոգիի տկարացումն է: Ամէն ոք գիտէ Այվազովսկիի տխուր պարագան: Տիեզերական վարպետը երբ իր մեծ տաղանդին հետ պզտիկ ձանձրոյթն ալ առնէր ստորագրելու Այվազեան՝ այսօր իր Հայ ըլլալը աշխարհի ապացուցանելու տաժանելի դերին մէջ չէինք գտնուեր:

Յօդուածը գրելէ առաջ աչքի առջեւ ունէի պարբերաթերթ մը, ուր կը խօսուի Nicolas Tigranoffի վրայ: Ասիկա ալ մեր գիտցած Նիկողոս Տիգրանեանը ըլլալու է, հայ մեծանուն երաժիշտը: Ռուսերէն լեզուով գիրք մըն ալ կայ իր մասին. չեմ գիտեր թէ յիշուա՞ծ է Հայ ըլլալը:

Եւ այս դասակարգէն են Ղուկասօֆներն ու Ղորղանօֆները ու իրենց ետեւէն բանակ մը:

Նիւթը այնքան երկար է, որ ստիպուած եմ ընդհատել:

Այս դասակարգի արուեստագէտները թող չկարծեն որ հայ ազգին հմայքն ու արժէքը բարձրացնելու համար իրենց աջակցութիւնը կը պահանջենք: Կը փափաքինք որ ամէն հայ արուեստագէտ իր արժանիքին հետ ներկայացնէ եւ իր ազգը: Եւ այսքանը պահանջելու իրաւունք ունինք:

Իսկ եւ, Michel Zowianoffի պարագան մտաբերելով, անկէ ի վեր մասնաւոր ուշադրութեամբ կը կարդամ փողոցի ազդարարութիւնները, ջանալով ուշադրութեամբ վերլուծել անունները, թաքնուած հայ արուեստագէտ մը երեւան հանելու յոյսով:

Բարեբախտաբար դեռ կասկածելի բանի մը չհանդիպեցայ...

Ա. Մ. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԱԹՈԼԻԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ

ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՕՍՔԵՐ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հռոմ, 9 Մայիս (Սեփ. թղթ). — Հայ կաթողիկէ եպիսկոպոսներու ժողովին հանդիսաւոր բացումը տեղի ունեցաւ Մայիս 6ին, կաթողիկոսական պատարագով, որուն կը մասնակցէին բոլոր եպիսկոպոսները: Եկեղեցին լեցուած էր ժամանակէն առաջ: Ներկայ էր նաեւ փոքրաթիւ հայ գաղութը, եւ հինգ կարդինալներ իրենց հետեւորդներով:

Արարողութեանց կը մասնակցէր քառաձայն խումբը, կազմուած Լեւոնեան վարժարանի աշակերտներէն եւ ամերիկացի ուսանողներէ, եւ առաջնորդութեամբ փոխ-տեսուչ Աղաճանեան վրդ.ի:

Շատ յուզիչ էր Վատիկանի նախկին քարոզիչ Mons. Pasettoի ճառը, ուղղուած հայ եպիսկոպոսներուն եւ հայ ժողովուրդին.

— «Ինը եպիսկոպոս, 126 քահանայ, 47 մայրապետներ սպաննուած, առանց հաշուելու յուսաւորչական կղերը, աւելի բազմաթիւ: Տասը վեց թեմեր քանդուած 2,250,000 ժողովուրդով, որոնց 1,500,000ը սպաննուած: Ահա այսօրուան կացութիւնը հայ ազգին»:

Քարոզիչը յիշեց հայ ազգին տառապանքներն ու տանջանքները բարբարոսներու ձեռքին տակ, շեշտեց անոր հաւատքը և ապրելու կամքը:

Տասը եօթը տարի առաջ այս նոյն յարկին տակ հաւաքուած հայ եկեղեցւոյ հայրապետները կ'արտասանէին Մակաբայեցւոց ճակատագրական խօսքերը:

— «Եւ հաւաքուեցան խմբովին աղօթելու եւ պատրաստուելու համար պատերազմին: Եւ մին միւսին կ'ըսէր. ոտքի կանգնենք մեր ընկճուած ժողովուրդը եւ կռուինք իր եւ իր սուրբ իրաւունքներու պաշտպանութեան համար: Զինուեցէք եւ եղէք պատրաստ, վասն զի աւելի լաւ է մեռնիլ պատերազմի դաշտին վրայ, քան մեր ժողովուրդին ոչնչացումը տեսնել:»

Եւ վերջացնելով իր խօսքը ըսաւ.

— «Այն արիւնը, զոր թափեց հայ ժողովուրդը իր սրբազան իրաւունքներուն համար, չի կրնար առանց վրէժի մնալ ու հայ ազգը չի կրնար եւ պէտք չէ մեռնի: Արեւելքի կամ Արեւմուտքի մէջ ան պիտի գտնէ իր ազատութիւնը:»

Յետոյ տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ նահատակներուն համար:

Երկուշաբթի առաւօտ պապը ունկնդրութեան ընդունեց բոլոր եպիսկոպոսները, եւ երկարօրէն խօսեցաւ անոնց հետ: Ժողովը իր ամէնօրեայ նիստերը կը գումարէ Card. Sinceroի նախագահութեամբ:

Պատրիարքական աթոռը Պոլիսէն պիտի փոխադրուի շատ հաւանաբար, իբրեւ բնական հետեւանք վերջին դէպքերու: Այս մասին ուրիշ առթիւ աւելի մանրամասնօրէն կը գրեմ:

Ժողովին կը մասնակցին հետեւեալ ինը եպիսկոպոսները. Թէրզեան կաթողիկոս, Յովհ. եպսկ. Նազլեան՝ Տեղապահ Կ. Պոլսոյ հայ կաթ.-պատրիարքութեան, Յովսէփ Թէտօրովիչ, Արքեպիսկոպոս Լէօպոլսոյ Հայոց եւ անդամ Լեհաստանի ծերակոյտին, Աւետիս Արփիարեան, Արքեպիսկոպոս Մարաշի (այժմ Պէյրութի), Պետրոս Գոյունեան՝ Արքեպիսկոպոս Բաղկեզոնի, Գէորգ Կուրտիկեան՝ Արքեպիսկոպոս Հալէպի, Անտոն Պահապանեան՝ Եպիսկոպոս Կեսարիոյ, Գրիգոր Պահապանեան՝ Եպիսկոպոս Գաղատիոյ, Յովհ. Գուզեան՝ Եպիսկոպոս Աղեքսանդրիոյ:

Ս.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆԻ ՎՃՌԱԳԻՐԸ

ԼԻՈՆ, 9 Մայիս.— Միանգամ ընդ միշտ փակելու համար չարախօսներուն բերանը, կը ներկայացնենք պատճէն — թարգմանութիւնը Լիոնի հաշտարար դատարանին վճռագրին, որ երէկ պաշտօնապէս հաղորդուեցաւ վարչութեանս.—

«Կիւլպէնկեանի եւ Փափազեանի յայտարարութիւններէն վերջ, կը վճռենք.—

«Մենք, հաշտարար դատաւոր,

«Նկատելով թէ Կիւլպէնկեան կ'արդարացնէ որ 1927 Դեկտ. 4ին Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ հայ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ընտրութիւն կատարուած է, թէ այս ընտրութիւնը կանոնաւոր է, թէ, մէկ կողմէն, չեղեալ համարուելու ոեւէ փաստ չկայ, եւ, միւս կողմէն, վաւերացուած է 1928 Յունուար 7ին էջմիածնի Ս. Աթոռին Առաքելական Պատուիրակութեան Նուիրապետական Բարձրագոյն իշխանութեան կողմէ,

«Նկատելով թէ այս կերպով ընտրուած խորհուրդը նախագահ անուանած է Կիւլպէնկեանը, թէ այս պայմաններուն մէջ այս վերջինին խնդրագիրը ընդունելի է եւ հիմնաւոր,

«Նկատելով թէ Փափազեան կ'ընդդիմանայ ըսելով որ 1928 Յունուար 8ին ուրիշ ընտրութիւններ կատարուած են, եւ թէ Սրմաքէշեան նախագահ ընտրուած է, եւ թէ իրեն դէմ եղած պահանջման գիրը օրինական հանգամանք չի ներկայացներ,

«Բայց նկատելով թէ Փափազեան իր պնդումներուն ի հաստատութիւն ոեւէ ապացոյց չի բերեր եւ ոչ ալ արդարացում, թէ, միւս կողմէ, ինք առժամեայ նախագահ եղած է Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան՝ մինչեւ 1927 Դեկտ. 4ի ընտրութիւնը, հետեւաբար ներկայացուած խնդրագիրը շատ արդարապէս եղած է իրեն դէմ,

«Այս շարժառիթներով,

«Կը վճռենք.—

«Կ'ըսենք թէ Կիւլպէնկեանի խնդրագիրը կանոնաւոր է եւ հիմնաւոր:

«Կը դատապարտենք Փափազեանը անոր յանձնելու Լիոնի Ազգ. Միութեան եւ Հայ Եկեղեցւոյ բոլոր ինչքերը, վաւերաթուղթերը եւ դրամը:

«Կ'ըսենք թէ Կիւլպէնկեան իրաւունքին մէջ է տէր ըլլալու իր նախագահի պաշտօնին եւ Միութեան կեդրոնին, իրաւական միջոցներով:

«Կը մերժենք ուրիշ ամէն խնդրանք եւ եզրակացութիւն»:

*** Լիոնի եւ Լիոնէն դուրս բոլոր ողջամիտ հայրենակիցներու կը ներկայացնենք Սեւրովբէ Փափազեանի ազգամնաս արարքը, որով, պարզապէս իր փառամոլութեան յագուրդ տալու համար, անհարկի ծախքերու կը վանէ եկեղեցւոյ սնտուկին լումաները եւ կը համարձակի երկպառակութիւնը երկարաձգել: Վարչութիւնս մտերս նոր յայտարարութեամբ մը պիտի հրաւիրէ Լիոնի հայրենակիցներէն անոնք որ բերանացի զանգատներ ըրած են, նոյնը գրաւոր կրկնել որպէսզի աւելորդ անգամ մըն ալ մերկացուի Փափազեանի տխուր արարքը, վերաքննիչ ատեանին առջեւ որուն ինք դիմած է:

Լիոնի Ազգ. Վարչութեան ատենապետ Աղեքս. Կ. Կիւլպէնկեան ատենադպիր Հ. Գասպարեան:

ԱՄՍԱԳՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋ..Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը:

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ:

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հայ Մարզական Միութեան ֆութպոլի խումբը այսօր, կիրակի, 13 մայիս, հրաւիրուած է Շարլվիլ քաղաքը (Արտէնի նահանգ), մրցելու համար պատուոյ դասակարգին պատկանող եւ պելճիքական սահմանին մօտերը խիստ ծանօթ ֆութպոլ քլիւպը Շարլվիլի դէմ:

Մրցումը չափազանց հետաքրքրական է: Տեղական խումբը զօրացած պիտի ըլլայ երկու օտար խաղացողներով, որոնք նոր հասած են, եւ որոնց մասին տեղացիները հիացումով կը խօսին: Գալով Հ. Մ.ին, միայն մէկ հոգիի փոփոխութիւն ըրած է. միւս խաղացողները երկու տարիէ ի վեր միասին են եւ շատ վարժ իրարու:

Խումբը պիտի մեկնի կիրակի առաւօտ Gare de l'Estէն, ժամը ճիշդ 7ին շոգեկառքով: Ժամադրութիւն՝ այս առաւօտ ժամը 6.30ին sortie métro Gare de l'Est:

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՎ ՋԱՐԿԱՒ.— Երէկ գիշեր, շրջուն ոստիկաններ Ժիւլ Վէրն փողոցին մէջ, քով քովի պառկած գտան երկու վիրաւորներ: Մէկը՝ կին մը, երեք տեղէ վիրաւորուած էր. միւսը՝ այր մը՝ ճակտէն ստացած էր թեթեւ վէրք մը եւ ձեռքին մէջ սեղմած կը պահէր դեռ ատրճանակ մը:

Կինը՝ հիւանդանոցին մէջ հարցաքննուելով պատմեց թէ 6 տարի առաջ ծանօթացած էր Լէոն Ժանդէի, որուն հետ սկսած էր կենակցիլ: Ժանդէ, որ իրմէն քանի մը տարու փոքր էր, չափազանց ծոյլ եւ անուղղայ գինեմոլ, անտանելի կը դարձնէր կեանքը:

Կինը երկու տարիէ ի վեր բաժնուած էր անկէ: Բայց Ժանդէ յաճախ կը հանդիպէր անոր եւ միշտ կռուի տեղի կուտար: Վերջին անգամ, ինչպէ՞ս եղաւ որ կինը հաւանեցաւ ընկերակցիլ Ժանդէի: Ինչո՞ւ երկուքը մէկ վիրաւոր գտնուեցան մայթերուն վրայ: Կինը կը յայտնէ թէ՝ չի գիտեր, ո՞վ էր որ կրակեց իր վրայ: Իսկ Ժանդէ որ գինով էր, ըստ իր բարի սովորութեան, բան չի յիշեր: Կը կարծուի թէ Ժանդէ՝ գրգռութեան պահու մը մէջ կրակած է իր նախկին հոմանուհիին վրայ եւ կարծելով զայն սպաննած ըլլալ, փորձած է վերջ տալ նաեւ իր կեանքին:

ԻԳԱԿԱՆ ՀՆԱՐՔ.— Յառաջի 9 Մայիսի թիւով կը պատմէինք թէ սպասուհի մը կաշկանդուած վիճակի մէջ գտնուած էր իր տիրուհիին տան մէջ, թէ տունը կողոպտուած էր, սպասուհիին խոստովանութեան համաձայն, իր սիրահարին կողմէ, որուն ոչ անունը գիտեր, ոչ ալ հասցէն:

Սակայն գաղտնի ոստիկան մը, իր խուզարկութեան ընթացքին, այն համոզումը ունեցեր էր թէ՝ գող սիրահարը՝ միայն սպասուհիին երեւակայութեան մէջ գոյութիւն ունեցած է: Ոստիկանը ձերբակալեց աղջիկը, որ հուսկ ուրեմն խոստովանեցաւ թէ՝ սիրահար չէ ունեցած, զէնքի սպառնալիքով զինքը կաշկանդող չէ եղած: Ինքն է որ տիրուհիին տունը կողոպտելէ յետոյ, իր ձեռքերով գելոց մը անցուցած է իր բերնին, կաշկանդած է ինքզինքը եւ գետին նետուած: Այս կերպով կը յուսար հանդարտ խղճով վայելել գողօնը՝ վրիպեցնելով ամէն կասկած: Բայց խեղճ աղջիկը չէր գիտեր թէ՝ ոստիկաններ կան որ տեսնելու համար աչքի պէտք չունին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

— ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ —

...Այս միջոցին Բալրիհին միտքը ...կաւ որ աղջիկ մը իրեն կը սպա-...էր— իր աղջիկը, եթէ ուզէր— ...յց ան կ'ուզէ՞ր եւ անպայման ...յդ աղջի՞կը պիտի ըլլար: Առանց ...սպարելու սեղանէն ելաւ, դէմի ...դանին ալ մօտեցաւ, քիչ մնաց ...ր հոն նստէր. եւ երբ դուրս հա-...աւ, աղջիկը կեցած էր արդէն, ...ոն, գերեզմանին պատին տակ: ...կեցած էր ան իր թուխ հագուստին ...մէջ փաթթուած, քիչ մը ծռած, ...բր թէ երկար ատենէ ի վեր ...կը սպասէր եւ զայն տեսաւ երբ ...ան արդէն մօտեցած էր: «Թիլտը» ...ոչեց Բալրիհ աշխուժօրէն, բայց ...ան տխրալի դէմք մը ցոյց տուաւ: Սակայն Բալրիհ մօտեցաւ այնքան համարձակ եւ պիրկ, գլխարկին տակէն մազերը դուրս ցցուած եւ այնքան լաւ տրամադրուած, որ ան խնդաց:

Ներս գացի՞ր արդէն, հարցուց Բալրիհ հանդարտած, գերեզմանին դուռը ցոյց տալով:

Թիլտը հաստատական նշան ըրաւ: «Իմ փոքրիկս ունի ամէն ինչ որ իրեն պէտք է, երանի թէ մենք ալ այդքան ունենայինք»:

Ատանկ պէտք չէ ըսես, պահանջեց Բալրիհ, եւ աւելի փափկութեամբ. «անգամ մըն ալ ներս երթա՞նք»:

Որովհետեւ ան ժխտեց գլխու նշանով, Բալրիհ չպնդեց: Ատիկա կրնար տխրեցնել միայն զիրենք. չէ՞ որ անցեալին վրայ խորհելէն աւելի ընելիք բաներ ունէին: «Քալէ», ըսաւ Բալրիհ հաստատօրէն եւ թեւը մտնելով աւելի արագ քալեց: Շուքին տակէն պատին, ուրկէ մացառներ կախուած էին, կ'երթային անոնք եւ Թիլտը իր կողերով անոր կը սեղմուէր: Նազանքով էին կուրծքերը զեղո՞ւն, որուն վրայ աւելցած էր այն նիհար դէմքը, որով Թիլտը անձկութեամբ անոր կը նայէր:

Պատին ծայրը, հովը սկսաւ փչել. Բալրիհ աւելի սեղմեց Թիլտը: Մարտ ամիսն էր դեռ. ամայի եւ մութ դաշտ. կոխկրտելով կ'երթային անձրեւէն կազմուած ցեխին մէջէն: Աջ կողմը չոր ծառերուն ընդմէջէն կը նշմարուէին պատնէշներ, այսպէս կոչուած, բանուորի վիլլաներ, որոնց մէջ սակայն, գրեթէ միայն պաշտօնեաներ կը բնակէին: Իբրեւ բանուոր, մարդ պէտք է շատ նեղութիւն քաշէ: «Ժառանգը հող պիտի կրնայ բնակիլ օր մը, բայց ո՛չ մենք»:

Եւ ճահճակներուն պատճառով մերթ բաժնուած, մերթ նորէն իրարու քովէ քալելէն, սկսան հաշուել: Բալրիհ իր երկու պզտիկ եղբայրները ունէր. մէկը դեռ դպրոց երթալու պարտաւոր, միւսը անվճար աշխատող աշկերտ: Թիլտըի աղջնակը այլեւս բեռ մը չէր, կ'ըսէր Բալրիհ. միայն մայրը, որ տկար ըլլալուն համար չէր կրնար աշխատիլ, բեռ մըն էր: Եթէ ասիկա չըլլար, կ'ըսէր ան Թիլտըն պաշտպանելու փափաքով, այլեւս աշխատելու պէտք չէիր ունենար դուն, դուն իմ խե՛ղճս, եւ ես պիտի աշխատէի երկուքի համար:

Ասոր վրայ Թիլտը անոր նայեցաւ ցաւագին եւ կասկածոտ, եւ աւելի բարձր, խի՛ստ ձայնով մը ըսաւ որ բանի մը պէտք չունէր եւ թէ իր մայրը բեռ չէր իրեն, ինչպէս իր տղեկը՝ առաջ: «Կ'երեւի կ'ուզէիր որ ան ալ հո՛ն դուրսը պառկէր...»

Այն ատեն Բալրիհ նկատեց որ զիրար չէին հասկնար եւ հակառակ ատոր կ'ուզէին նորէն զիրար սիրել: Պէտք էր պնդած ըլլար որ միասին գերեզման երթան: Թիլտը կը կասկածէր հիմա թէ ան յանցանք համարած էր եւ լժերեւս ալ միշտ յանցանք պիտի համարէր այդ տղան ունեցած ըլլալը:

«Այդպէս չէ խորհեցաւ Բալրիհ, իսկապէս ո՛չ: Բայց ինծի հետ ըլլալէ առաջ անցեալ մը ունեցած էր ան. ուրիշ մը ճանչցած էր եւ կարծեմ երկու հատ: Հիմա լաւ համարում չունի ան այժմ իմ մասիս»:

Ան քսան տարեկան էր, իրեն պէս, եւ ինք ալ երկու աղջիկ ճանչցած էր. բայց իրեն բան մը մնացած չէր անոնցմէ եւ կրնար սիրել առաջին անգամի պէս: Միայն թէ ինչո՞ւ անպատճառ ասիկա, որ շատ անգամ այնքան օտար կը թուէր, կարծես ուրիշ երկրէ մը եկած ըլլար: Անոր վրայ նայելով յանկարծ իր քրոջը՝ Լէնիին պատկերը եկաւ աչքին, Լէնիին որուն ձեռք չէր զպած, որ անհոգ էր եւ բախտին ապաւինած: Անիկա իր արիւնէն էր, նոյն երկրէն եւ ապագայ կը խոստանար, իսկ ասիկա, ի՛նչ յոգնաբեկ...

Արդեօք Թիլտը կը զգա՞ր թէ ի՛նչ կը խորհէր ան: Բողոքի արտայայտութիւնով մը գլուխը բարձրացուց եւ ըսաւ. այնպիսի շեշտով մը որ վիշտ պատճառել կ'ուզէր. «Քրոջդ Լէնիի վրայ ուշադրութիւն դարձուր՝ ան ալ տղայ ունենալու պատահարէն աւելի ապահով չէ քան մենք»:

Բալրիհ սակայն չցաւեցաւ այս խօսքէն: Իրեններուն մէջ սեղմեց անոր բազուկները եւ ըսաւ մեղմօրէն. «Քոյրիկդ լաւ եւ սիրուն տղեկ մըն էր»:

Թոյլ չտուաւ ապատուիլ եւ Թիլտը վերջի վերջոյ անզի տուաւ, մեղմ հակեցաւ անոր եւ իր փակ աչքերէն արցունք վազեց:

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՑՐՈՒՆՃԵԱՆ

(8) (Շար.)

Նակցութիւններ պիտի կատարուին՝ վերջնական համաձայնութիւն մը կնքելու համար։

Կացութիւնը Ռումանիոյ մէջ

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի Պուքրէշի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ խիստ գրաքննութիւն հաստատուած է ամբողջ երկրին մէջ։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է նաեւ գինքը, — որովհետեւ լրագրած էր թէ գիւղացիները Ալպա-Ժուլիայէն երկու թեւերով կը յառաջանան — եւ կը սպառնայ պատերազմական ատեանին յանձնել։ Նոյն թերթին Պելկրատի թղթակիցը Մաքսիմ Մրզլեաք եւս ռումանական սահմանագլուխին վրայ ձերբակալուած եւ բանտարկուած է։

Գործադուլ մը Հնդկաստանի մէջ

Կալկաթայէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով. — Երկաթուղիի ընկերութիւնները մերժած ըլլալով գոհացում տալ երկաթուղիի հնդիկ գործաւորներու պահանջներուն, մասնաւորաբար չուզելով աւելցնել օրավարձերը, հարիւրաւոր բանթողներ այսօր ըմբոստացան եւ յարձակում գործեցին բազմաթիւ եւրոպացի բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն վրայ։

Մօտ երեսուն հոգի վիրաւորուեցան։

Բանթողները յարձակեցան նաեւ հանրակառքերուն վրայ, որոնք դադրեցուցին իրենց երթեւեկը։ Տեղական ոստիկանութիւնը անգլիացի զինուորներու աջակցութեամբ մեծ դժուարութիւն քաշեց՝ կարգը վերահաստատելու համար։ 15 բանթողներ ձերբակալուեցան։

Պոմպէյի իշխանութիւնները ձեռք անցուցած են փաստաթուղթեր, որոնք կը հաստատեն թէ Պոմպէյի եւ Կալկաթայի համայնավարները վերջերս 21,000 ռուփիի նպաստ ստացած են Մոսկուայի Գ. Միջազգայինէն։

⁂ Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, խռովութիւնները կը շարունակուին։ Ցուցարարները գաւազաններով զինուած՝ յարձակեցան ոստիկանական փոխ-տեսուչին վրայ եւ ծեծեցին զայն։ Յետոյ քարերով յարձակեցան ուրիշ ինքնաշարժի մը վրայ, որուն մէջ նստած էր անգլիացի հարիւրապետ մը եւ ատեւտրական մը։ Երկուքն ալ վիրաւորուեցան։

Անցեալ ամիս անգլիացի սպայ մը իր զինուորներուն հրամայած էր կրակ բանալ բանթողներուն վրայ, առանց նախապէս ազդարարելու, ինչպէս սովորութիւն է։ Այս առթիւ Պարականշիի դատարանը մեղադրանքի վճիռ արձակած ըլլալով անգլիացի սպային դէմ, Կալկաթայի ամբողջ շրջանին մէջ բուռն թշնամութիւն սկսած է առհասարակ բոլոր անգլիացի սպաներուն դէմ։ Բանթողերը թափօրներ կազմած կը պտտին փողոցները՝ սպառնալով բոլոր օտարականներուն։ Այս վերջինները կը վախնան փողոց ելլելէ։

Չինաճափոնեան պատերազմը

Նանքինի ազգայնական կառավարութեան կողմէ զօր. Թան Եէն-Քայ, նախագահ գործավարներու խորհուրդին, Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղար սըր Էրիք Տրըմմընտի ուղղուած հեռագրով մը կը պահանջէ արտակարգ նիստի հրաւիրել Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը՝ նկատի առնելու համար Ճափոնի միջամտութիւնը Շանթունկի նահանգին մէջ։

Ծանուցագիրը կ'աւելցնէ թէ ճափոնցի զինուորները կրակեցին չինացի զինուորներուն վրայ՝ առանց պատճառի, ու սպաննեցին 1000 հոգի։ Ասկէ զատ Ճափոնցիները խուժեցին Ցինան-Ֆուի արտաքին նախարարին գրասենեակը, ձերբակալեցին զայն, ու անոր ականջներն ու քիթը կտրելէ վերջ, տեղն ու տեղը սպաննեցին՝ իր պաշտօնեաներով միասին։ Յետոյ Ճափոնցի զինուորականները ծանուցագիր մը ղրկեցին ազգայնական զինուորներու վերին հրամանատարին՝ անտրամաբանական եւ անկարելի պահանջներ ներկայացնելով եւ պատասխանի համար 12 ժամ միայն միջոց տալով։ Սակայն առանց պատասխանի սպասելու, Ճափոնցիները մեծ տարածութեան վրայ զինուորական գործողութիւններ սկսան դարձեալ։

Եզրակացնելով, Նանքինի կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը դադրեցնէ կռիւները՝ հրաւիրելով Ճափոնցիները, որ պարպեն Շանթունկը։ Նանքինի կառավարութիւնը կ'ընդունի միջազգային ռեւէ քննութիւն՝ իրաւարարութեամբ կարգադրելու համար խնդիրը։

Թէեւ Նանքինի կառավարութիւնը անդամ է Ազգերու Դաշնակցութեան, սակայն ընդհ. քարտուղարը ծանուցագիրը հեռագրով հաղորդեց Ազգերու Դաշնակցութեան անդամ բոլոր պետութեանց։

Դոնեցի դատավարութիւնը

«Պերլինէր Թակէպլաթ»ի Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ գերման ճարտարագէտներու դատավարութիւնը պիտի սկսի մօտ օրէն։ Ամբաստանուած են նաեւ բազմաթիւ ֆրանսացի եւ լեհ կարեւոր անձնաւորութիւններ։ Ասոնց մէջ է ֆրանքեւռուս պարտքերու յանձնաժողովին անդամներէն մէկը։ Ասկէ զատ ֆրանսացի եւ լեհ պաշտօնեաներ օգնած են՝ ամբաստանեալները կաշառելու յատկացուած դրամներու փոխադրութեան։

Ընդհ. մարդահամար Յունաստանի մէջ

Յունաստանի թերթերը կը գրեն թէ Մայիս 15ին ընդհանուր մարդահամար պիտի կատարուի։ Այս առթիւ բոլորին բաժնուած են մասնաւոր հարցարաններ, որոնք պիտի լեցուին յունարէն լեզուով։ Մայիս 16ին մասնաւոր մարմիններ պիտի հաւաքեն հարցարանները։

Ազգային տնտեսութեան նախարարութիւնը այս առթիւ կը հրատարակէ շրջաբերական մը, բացատրելով մարդահամարին նշանակութիւնը եւ թելադրելով ժողովուրդին, որ ամենայն անկեղծութեամբ լրացնէ բաժնուած հարցարանները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼՊԱՆԱԿԱՆ դահլիճը հրաժարեցաւ, ելմտացոյցի վիճաբանութեան ատեն ծագած տարակարծութեանց հետեւանքով։

«ՄԷՃԻՏԻԿ» զրահաւորին նորոգութիւնը աւարտած ըլլալով, զրահաւորը Ոսկեղջիւրէն բաց ծով ելած է փորձեր կատարելու համար։ Կ'ենթադրուի թէ Մէճիտիէի ժամական արագութիւնը 20 մղոնի պիտի հասնի։ Մէճիտիէի կաթսաներն ու թնդանօթները ամբողջովին նորոգուած ըլլալով, զրահաւորը վերստացած է իր նախկին վիճակը։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կուկունեան խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը։ Կը հրաւիրուին Քրիստափոր խումբի ընկերները։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Տօքթ. Ե. Խ.։

Լիոնի «Դժոխք» խումբի դասախօսական ժողովը վաղը Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Դրադարանի սրահը։ Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Վ. Զիւլլէրեան։ Նիւթ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը որպէս գործօն քաղաք. կուսակցութիւն։ Կը հրաւիրուին ընկերներ, համակիրներ եւ պատանիները։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10
Le Gérant: H. TEURNIER

Մոնթէսոնի դերակատարը՝ ԿԱՎՌՈՇ-ԹՈԼԱՅԵԱՆ
Բւիշէ՝ Ֆէպիրս

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ
Մազական, Ա. Ս.— 300։
Պէլֆօռ, Կ. Հայր. Մ.— 70։
Սէն Սէռնէն, Հ. Ա.— 35։
Վալանս, Վ. Զ.— 35։
Նիս, Տ. Զ.— 140։
Վալանս, Գործ.— 264.10։
Մարսէյլ, Գործ.— 604։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ՄԱՅԻՍ 1928

15 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ Թիւ 647

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ն Ո Ր   Թ Ա Կ Ա Ր Դ

Թուրքերէն թերթերը քանի մը շաբաթէ ի վեր ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հրատարակեն Քիւրտերու, եւ առ հասարակ «Արեւելեան Նահանգներու» կացութեան մասին։

Շաբաթ օր հաղորդեցինք հեռագիր մը, որուն համաձայն Արեւելքին գործավար՝ Շիւքրի Գայա պէյ օրինագիծ մը պատրաստած է, աքսորական Քիւրտերը իրենց տեղերը վերադարձնելու համար։ Այդ ծրագրին համաձայն, պիտի դադրին նաեւ դատական հետապնդումները, եւ պիտի յետաձգուի փախստական ապստամբներու դէմ արձակուած վճիռներու գործադրութիւնը։

Կրթական աշխատանքները բացառիկ եռանդով յառաջ կը տարուին մասնաւորապէս Ուրֆայի, Մարտինի, Տիարպէքիրի, Վանի, Պիթլիսի, Խարբերդի, Հէքեարիի եւ Սղերդի նահանգներուն մէջ։ Վերջերս կուսակալներու խորհրդաժողովին մէջ գծուեցան կրթական նոր ծրագրի մը հիմնական կէտերը։ Որոշուեցաւ իւրաքանչիւր նահանգի մէջ եղած դպրոցներու քանակին չափ նորեր բանալ, գրադարաններ հիմնել, ժողովրդական կրթութեան» եւն։

Միւս կողմէ, Թուրք թերթերը կը հրատարակեն տեղեկութիւններ, կրթական աշխատանքներու, բուն բառով՝ Թրքացման քաղաքականութեան մասին։

Այս հաւաստիքները կուտայ Խալիլ պէյ, Էնկիւրիի կրթական խորհրդականը, որ Արեւելեան Նահանգները գացած է, քննական պաշտօնով։

Իբրեւ տեղեկութիւն, աւելցնենք թէ կիսապաշտօնական «Միլլիյէթ»ն ալ մասնաւոր թղթակից մը ղրկած է այդ կողմերը։

Ուրեմն, Էնկիւրի մասնաւոր գործունէութիւն մը կը ցուցնէ Քրտական շրջաններուն մէջ։ Ոչ միայն նոր քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ Քիւրտերու հանդէպ, այլ եւ կրթական աշխատանքներու նոր ծրագիրն ալ նկատի ունի առանձնապէս այդ ժողովուրդը։ Յիշուած նահանգները քրտաբնակ են այսօր, եւ խլրտումներու կեդրոն։

Շիւքրի Գայա պէյ շատ լաւատես կ'երեւայ իր օրինագծին պատճառաբանութեան մէջ։

«Սահմանագլուխի մեր ոստիկան - զինուորներուն եւ զօրքին աւելացումը եւ մարզպանութեան հաստատումը մեծապէս ծառայեցին Արեւելեան Նահանգներու խաղաղացման։»

Յօդուած առ յօդուած պաշտպանելով իր օրինագիծը, գործավարը Ազգային Մեծ Ժողովին մէջ յատկապէս կը դրդէր որ հաւատարիմ Քիւրտերը իրենց կարգին ընդդիմանան եւ ի հարկին կռուին «խռովարարներուն» դէմ։

«Շտրքիի կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն, անոնք որ կը փորձեն ձուկ որսալ պղտոր ջուրի մէջ եւ խռովութիւններ յարուցանել, իրենց դէմ պիտի գտնեն ժողովուրդին հաւատարիմ տարրը, զօրքէն անկախաբար։ Ճշմարիտ հայրենասիրութիւնը չի ներեր որ անոնց ձեռքերը ծալլած մնալ անոնց դէմ որ կ'ընդդիմանան օրէնքներուն, այլ ընդհակառակն կը հրամայէ գործօն դեր մը կատարել, ամէն խռովարարական շարժում արմատէն ջնջելու համար»։

Զարմանալի տեղը չէ որ Ազգ. Մեծ Ժողովը որոշեց, արեւելեան նահանգներու մէջ, պատերը փակցնել Ներքին գործավարութեան ճառը։

Միւս կողմէ, արդէն իսկ Թուրք թերթերը կ'աւետեն զանազան ցեղապետներու հպատակութիւնը։ Այսպէս, Մայիս 7 թուակիր հեռագիր մը կը ծանուցանէ Րամանլը Էմին աղայի, Սինկեանլը Հիւսնի, Օսման, Ապտիւլ Գատէրի որդի Սիւլէյման եւ ուրիշ 25 ընտանիքներու անձնատրութիւնը, զէնքերով միասին։

Առ այժմ դժուար է զատել այս լուրերուն սուտն ու իրաւը։ Վերջերս Սուրիա ապաստանած երկու ցեղապետներ ալ հպատակելով, Թրքական հողը անցած, բայց կէս ճամբէն ետ դարձած։

Ամէն պարագայի մէջ, նորութիւն մը չէ զանազան քիւրտ ցեղապետներու, շէյխերու եւ նման տարրերու դասալքութիւնն ու դաւաճանութիւնը։ Առանց այդ խոշոր չարիքին, ոչ միայն քիւրտ ժողովուրդը աւելի բախտաւոր կ'ըլլար այսօր, այլ եւ հայ ժողովուրդը նուազ կորուստով կ'ազատէր այն զարհուրելի ջարդերէն, զորս պարբերաբար կազմակերպած է Թուրքիա։

Ուրիշ ատեն ալ ըսած ենք թէ խաբէութիւններ եւ դաւաճանութիւններ միշտ ալ կրնան ծագիլ, ինչպէս եղան Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան ատեն իսկ։

Խնդիրը այն է որ, Քիւրտերը այսօր ունին ազգային կազմակերպութեան կորիզ մը, որ յաջողած է իր շուրջը համախմբել քիչ - շատ յեղափոխական եւ իրապէս հայրենասէր տարրերը։

Այդ կոմիտէն, «Հոյբուն», ինչպէս կը կոչեն իրենք, բաւական ամուր հիմքեր ունի և վստահ է իր ուժերուն վրայ։ Շիւքրի Գայա պէյի ճառէն ալ կ'երեւայ որ կառավարութիւնը նկատի ունի այդ կազմակերպութիւնը, եւ անոր մէջքը կոտրելու համար, ոչ միայն կը ջանայ հրապուրել եւ կաշառել ցեղապետները, այլ եւ եղբայր եղբօր դէմ հանել։ Չի բաւեր հպատակութիւն յայտնել եւ թրքական գթութեան ապաւինիլ։ Պէտք որ ներում ստանալէ յետոյ չի կռուիր ապստամբներուն դէմ, կը մնայ միշտ կասկածելի։ Դատավճիռը կախուած է իր գլխուն վերեւ...։

Կ'արժէ ուշադրութեամբ հետեւիլ Թրքական այս նոր թակարդին, թէ քաղաքական եւ թէ կրթական գետնի վրայ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ ՎԻՃԱԿԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Հայրենիք» պարզելով հայկական դատին վիճակը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ (28 Ապրիլ)․

— «Միանգամայն վստահելի, պաշտօնական աղբիւրներէ քաղուած տեղեկութիւններէ կը պարզուի.—

ա) Որ Լօզանի դաշնագիրը վերջնականապէս թաղուած է Ուաշինկթընի մէջ.

բ) Որ Ուաշինկթընի վարչութիւնը պիտի կնքէ Թուրքիոյ հետ նոր դաշնագիր մը եւ այդ մասին արդէն բանակցութիւններ կը վարէ.

գ) Որ այդ նոր դաշնագրին մէջ կամ առանձին պայմանագրութեամբ մը Ուաշինկթըն անպայման պիտի պնդէ, որ Թուրքիա ճանչնայ նախկին Թրքահպատակներու, բայց այժմ ամերիկեան քաղաքացիներու իրաւունքները։

Այս կէտերը որոշ են։ Անորոշ կը մնայ, սակայն, Ուաշինկթընի դիրքը հայկական դատին հանդէպ, որ Լօզանի դաշնագրի մերժման գաղափարական շարժառիթներէն մէկն էր։

Այս մասին կայ միայն երկու հայասէր ծերակուտականներու լաւատեսութիւնը, զոր անոնք յայտնած են Պ. Գ. Գարտաշեանին, ըսելով թէ հայկական հարցի վիճակը այժմ միանգամայն գոհացուցիչ է։

Եթէ նկատի ունենանք այն պարագան, որ մեր բարեկամ Ծերակուտականները այդ խօսքերը ըսած են Ծերակոյտի գաղտնի նիստէն յետոյ (Ապրիլ 13), երբ քննութեան առարկայ էր եղած նաեւ հայկական հարցը, պէտք է ընդունինք, որ անոնց յայտնած կարծիքը միայն իրենց անձնական գնահատութեան քմահաճ արտայայտութիւնը չէ, այլ հիմնուած է առարկայական որոշ տուեալներու վրայ։

Որքան ալ ուրախալի ըլլայ այս եւ սրտապնդիչ, անցեալի դառն փորձը չմոռնալով, մենք պէտք է ոչ լաւատես ըլլանք եւ ոչ ալ յոռետես, այլ իրատես։ Իսկ մեր իրատեսութիւնը պէտք է մղէ մեզ նոր ճիգեր ընելու, որպէսզի մեր ամերիկեան բարեկամները նախկին թափով շարունակեն իրենց ազնիւ, կորովի եւ այնքա՜ն յուսադրական պայքարը հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներուն համար։

Մենք պէտք չէ երբեք մոռնանք, որ հայկական ազգային դիւանագիտութեան առջեւ ներկայիս բաց մնացած ճակատը ամերիկեանն է, որուն վրայ ալ կեդրոնացնելու ենք մեր ջանքերը, օգտագործելու համար բոլոր, նոյն իսկ ամենափոքրիկ պատեհութիւնները։

Ոչ ոք կ'ըսէ թէ միայն դիւանագիտութեան ապաւինինք և մեր բոլոր ուժերն ու միջոցները սպառենք դիւանագիտութեան վրայ։ Որովհետեւ դիւանագիտութիւնը, ինչպէս ամէն ազգի, այնպէս ալ մեզի համար ինքնապաշտպանութեան զէնքերէն մէկն է։ Կ'ըսենք միայն, որ պէտք չէ արհամարհենք այդ զէնքն ալ, ինչպէս որ ոչ մէկ ազգ կ'արհամարհէ։»

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն Մայիս 12 թուականով կը հեռագրեն թէ Կովկասի մէջ սաստիկ երկրաշարժ պատահած է։ Թիֆլիս եւ շրջակաները կարեւոր վնասներ կրած են։ Սակայն Մոսկուայի պաշտօնական գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ վնասները աննշան են։

Օ Ր Ը   Օ Ր Ի Ն

Թշուառութիւնը Ֆիլիպէի մէջ

Սոֆիայի Առաջը (10 Մայիս) Ֆիլիպէի մասին կը հրատարակէ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հասարակ պտոյտ մը, հեռաւոր թաղերու հայկական շրջանակին մէջ, մարդուս մարմինը փուշ փուշ կ'ընէ։ Անտուն ու անճար մայրեր ու քոյրեր, իրենց երեխաներովը միասին պարզապէս ցեխերու ու ջուրերու մէջ կը տապլտկին։ Մինչ անդին, վրանին միւս ծայրը դեռատի կին մը, ծննդաբերութեան երկունքի ցաւերով կը տառապի ու կը գալարուի։

Մինչեւ հիմա ստացուած նիւթական աջակցութեան քանակն է Հ. Բ. Ը. Մ.էն՝ 110,000, Սոֆիայի Հայ Օր. Մ.էն՝ 2,500, Սոֆիացի անհատէ մը՝ 1,500, գումար՝ 114,000 լէվա։ Եւ այս գումարով է, որ առնուազն 3000—4000 Հայեր պիտի պատսպարուին, պիտի խնամուին եւ պիտի կերակրուին։

Համեստ խանութպան մը՝ Յակոբ Մալխասեան, իր քսակէն մօտ 30,000 լէվա տրամադրելով գնած է թիթեղներ (սաճ) եւ ձրիօրէն բաժնած չքաւորներուն, որպէսզի անոնք կարենան անձրեւէն պատսպարուիլ։

Բարեգործականի կեդրոնէն ստացուած նամակէ մը կ'իմանանք թէ... շրջաբերական մը հաներ է, որպէսզի մասնաճիւղերը հանգանակութեան ձեռնարկեն։

Մինչեւ այժմ, Ֆիլիպէի շրջանին մէջ կառուցուած են 1777 տաղաւարներ, որոնցմէ 908 Ֆիլիպէի, 195 Փափազլըի, 215 Սաթր-Պէվլիի, 193 Վինիցայի, 28 Սատովոյի, 30 Եահալիի, 166 Պէլոզէմի, 16 Տուվանճայի եւ 78 Մանոլէի մէջ։

Մերձաւոր Արեւելքի ամերիկացի կաթոլիկներու միութիւնը 8000 տոլար տուած է աղէտեալներուն։

Քիւրտերը հաւատարմութիւն կը յայտնեն

Անատօլուի գործակալութիւնը 7 Մայիս թուականով կը հաղորդէ Մարտինէն.—

Արեւելեան Նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ Մարտին հասաւ։ Այս առթիւ Արեւելեան Նահանգներու բնակիչներէն Րամանլը Էմին, որ հարաւ փախած էր, իր ազգականներով միասին հաւատարմութիւն յայտնեց հանրապետական կառավարութեան։ Րամանլը Էմին Մարտինի մէջ մարզպանին հետ տեսակցելով յայտնեց թէ շատ մը փախստականներ կ'ուզեն հպատակութիւն յայտնել կառավարութեան եւ կը խնդրեն որ ներման արժանանան։

Փախստական ցեղապետները հետզհետէ հաւատարմութիւն կը յայտնեն կառավարութեան։ Կատարուած դիմումները ընդունուած են։ Փախստական նշանաւոր ցեղապետներէն հաւատարմութիւն յայտնած են Սինկեանլը Հիւսնի, եղբայրը՝ Օսման Կէզօ, Ապտիւլքատէրի որդի Սիւլէյման եւ ուրիշ 25 ընտանիքներ։ Այս բոլոր գղջացողները իրենց զէնքերը կառավարութեան յանձնած են։

Պոլսոյ մէջ փակուած հայ դեղարանները

Կառավարական որոշման մը համաձայն, Պոլսոյ մէջ փակուած են կարգ մը դեղարաններ, որոնց մեծ մասը կը պատկանի Հայերուն։ Փակման համար երեք օր պայմանաժամ տրուած է Մայիս 9ին։ Հետեւեալը ցանկն է փակուած հայ դեղարաններուն.

ՊՈԼԻՍ.— Տիգրան Միսքճեան՝ Պաղչէ Գաբու, Պետրոս Ասլանեան՝ Համիտիէ ճատտէսի, Պաթիսթ Թիւլպէնտճեան՝ Համիտիէ ճատտէսի, Աբիկ Իւթիւճեան՝ Համիտիէ ճատտէսի, Վահան Պէրպէրեան՝ Նուրը Օսմանիէ, Բենիամին՝ Նուրը Օսմանիէ, Գէորգ Սինէմեան՝ Պայազիտ, Կարապետ Թադէոս Տինանեան՝ Պայազիտ, Յովհաննէս Մարտիրոսեան՝ Թօփ Գաբու, Լեւոն Պետրոսեան՝ Գում Գաբու, Ասատուր Արսէնեան՝ Գում Գաբու, Գէորգ Մէրզիֆունեան՝ Գում Գաբու, Ոսկան Յակոբ՝ Սամաթիա։

ԲԵՐԱ ԵՒ ՎՈՍՓՈՐ.— Արմենակ Չպուքճեան՝ Շիշլի, Գրիգոր Յովսէփ Սարըլեան՝ Շիշլի, Յարութիւն Միհրան Մալխասեան՝ Հարպիէ, Վահան Սիրունեան՝ Շէհիտ Մուխթար պէյ, Արմենակ Ստեփան Թէրզիփանոս՝ Պէքիր օղլու Իճատիէ, Սարգիս Քէլլէճեան՝ Ֆէրիքէօյ։ Յարութիւն Ռափիկեան՝ Թաքսիմ, Միհրան Նշան Գալէմքեարեան՝ Փարմաք Գափու, Նուպար Կարապետ Թօզան՝ Բերա Սագըզ Աղաճ, Արամ Ռուբէն Գույումճեան՝ Մաճառ փողոց, Գիսակ Համբարձում՝ Թաթավլա, Սօլոն Փափազեան՝ Փափազ Քէօփրիւսի, Գրիգոր Յովսէփ Մաչէրեան՝ Հալըճը օղլու, Ֆէրտի Գրիգոր՝ Պէշիքթաշ, Արշակ Եավրուեան՝ Պէշիքթաշ, Թորգոմ Յովհ. Գալընեան՝ Օրթաքէօյ, Գրիգոր Ռուբէն Ճէրահեան՝ Պօյաճըքէօյ, Զգօն Պօղոս՝ Անատօլուքէօյ, Ռուբէն Խաչիկ Մանկասարեան՝ Օսման պէյ։

ՍԿԻՒՏԱՐ, ԳԱՏԸԳԻՒՂ, ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ԵԶԵՐՔ.— Գրիգոր Գույումճեան՝ Սկիւտար Պաղլար Պաշը, Սահակ Պէշիրեան՝ Գատըգիւղ, Յովհաննէս Պետրոս՝ Գատըգիւղ Մօտա, Գաբրիէլ Կարապետ Միրասեէտեան՝ Գատըգիւղ Մօտա։

ՊԱՔԸՐՔԷՕՅ ԵՒ ԵԷՇԻԼՔԷՕՅ.— Յովհաննէս Գաբրիէլ Նահապետեան՝ Սթասիօն ճատտէսի։

Մեծ հրդեհ Քութայիսի մէջ

Վրաստանի Քութայիս քաղաքին մէջ առջի օր ծագեցաւ հրդեհ մը, որ մեծ համեմատութիւններ առաւ՝ ջուրի պակասութեան հետեւանքով։ Կրակը մարելու համար պէտք եղաւ հր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՁՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ„Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԵ. Ցանկ

	Ֆր.
Ս. Գ. Փաշաեան (Լոնտոն) 3 ստրլ. ծախուած 125էն	375.—
Ոմն (Շուազի-լը-Ռուա)	10.—
Գումար	385.—
ԺԴ. ցանկին գումարը	15,744.30
Ընդհ. գումար	16,129.30

×

ԽՄԲ.— Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ եպսկ. Փէրտահճեանի ղրկած ենք.—

Մայիս	5ին	2,000
»	9ին	4,500
»	12ին	2,500
»	14ին (երէկ)	7,000
Ընդհ. գումար ֆր.		16,000

ՏՈՄՍԵՐ

ԿՌԱՊԱՇՏ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

«Այս ազգին տառապանքը այնքան խոր է, խոր այնքան որ կրնայ ըլլալ... գերեզման։

Այս ազգին տառապանքը այնքան բարձր է, բարձր այնքան որ կրնայ ըլլալ... Նոր Գողգոթան։

Եւ վերջապէս այս ազգին տառապանքը այնքան լայն է, լայն այնքան որ կրնայ ըլլալ... ովկիանոսն Ատլանտեան։»

Այսպէս երգած է յուսահատ բանաստեղծը։

Այս ազգին տառապանքը շատ բանաստեղծներու ծնունդ է տուած. դասականներէն մինչեւ ապագայապաշտներ, հիմակ ալ՝ կռապաշտներ։

Այս վերջինները սակայն ողբերգելէ վերջ՝ յոյսի հրթիռ մըն ալ կ'արձակեն։

Նորաբոյս բանաստեղծի մը անտիպ ու ինքնատիպ տաղերէն կ'արտագրեմ հետեւեալ ստեղծագործութիւնը.—

«Հայ ազգ իմ, Պուլկարիոյ մէջ խոտ կ'ուտես ու անօթի կը մեռնիս։ Երկրաշարժէն զարնուած ես ու եղբայրական ձեռքի տեղ կայծնեան կռնակ կը տեսնես։ Մեծ է քու ցաւդ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ Թուրքիոյ մէջ լեզուէդ կը զրկուիս ու հետ Թանոս ուսուցիչներու թոշակ կը վճարես. մութ է ապագադ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ Յունաստանի ու Սուրիոյ մէջ վրանաբնակ գնչուներու նման ես, շատ եղկելի է քու վիճակդ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ Ֆրանսայի գործատուններուն ու հանքերուն մէջ, ամէն օր, մահուան սեւ հացը կ'ուտես. թոքախտ է քու վախճանդ, բայց մի՛ յուսահատիր։

«Հայ ազգ իմ, որ հայրենիքիդ մէջ չինարէն կը կարդաս եւ իբր հայ գործելուդ համար բանտերու մէջ կը թոշնեցնես կանանչ արեւդ, անտանելի է կացութիւնդ, բայց մի՛, մի՛ յուսահատիր։

«Այո՛, հայ ազգ, մի՛, մի՛ յուսահատիր, քանզի քու անունովդ ուտողներ կան, քու կենացդ խմողներ կան, քու շնորհիւդ դահլիճներու մէջ հեշտացողներ կան եւ քու կռնակէդ ճամբորդողներ կան։

Եւ որքան ալ անօթի ըլլաս կամ ծարաւ, որքան ալ անտուն ու մերկ մնաս, որքան ալ բանտարկուիս ու կողոպտուիս, հոգդ անգամ մի՛ ըներ, որովհետեւ քու հարստութիւնդ անգլիական դրամատուններու պողպատեայ դրամարկղներուն մէջ «թրըստ» եղած է։

«Հայ ազգ, իւրաքանչիւր նեղ վայրկեանիդ, յուսադրուէ ու պոռա՛.

— Թրը՛ստ... Թրը՛ստ...

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՍԱԿԱՐԱՆԱԿԱՆ ԳՐՈՀԸ

Փետրուար 15էն սկսեալ եւ ժամանակ խորհրդարանական ընտրութիւններէն իվեր Փարիզի սակարանը անօրինակ եռուզեռի մէջ է։ Այսչափ առուծախ երբեք գոյութիւն ունեցած չէ եւ արժեթուղթերու գործակալները— Agent de change —Մայիս 9ի Չորեքշաբթի օրը փակեցին սակարանը տեղի ունեցած գործառնութիւններն արձանագրել կարենալու համար։

Առուծախի հրամաններն այնչափ բազմաթիւ են որ, բառին իսկական իմաստով կը յորդին եւ պաշտօնեաները չեն հասնիր բաւելու։ Սակարանի հսկայ շէնքը լեցուած է յաճախորդներով եւ ազատ շրջագայութիւնը խափանուած բոլորովին։

Շատ մը արժեթուղթերու գինը որոշելն անկարելի եղած է, որովհետեւ անհամար պահանջներ կան եւ ծախող չկայ։ Յաճախ փոխանակութեանց սենտիքը կը ստիպուի միջամտել ո՛ր եւ է արժեթուղթի գինը որոշելու համար։ 8—10,000 Ֆր. արժող Թուղթերէն 5—600ը մէկէն գնելու հրամաններ կը հասնին արտասահմանէն եւ տասնեակ միլիոններ կ՚արձանագրուին քանիմը վայրկեանի գործառնութեանց միջոցին։

Ամերիկայէն, Պելճիքայէն եւ Հոլանտայէն (ի հաշիւ Գերմանիոյ) հրամաններ կը հասնին 1000ական հատ Crédit Lyonnais, Banque de Parisի կամ Crédit Foncier գնելու, արժեթուղթեր որոնք 4—5,000 ֆրանք կ՚արժեն։

Գիները կը բարձրանան բնականաբար եւ միեւնոյն ժամանակ գրոհը կը շարունակուի անընդհատ. ամբողջ ժողովուրդը շահադիտութեան տենդ է. պաշտօնեաներ, ուսուցիչներ, քոնսիէրժներ արժեթուղթ կը գնեն եւ թրամուէյներու մէջ սակարանի գիներու վրայ կը խօսին։

Մինչեւ ե՞րբ պիտի տեւէ այս վիճակը եւ գիներն ո՞ւր կանգ պիտի առնեն։ Ֆրանսական «Թայմզ» կը գրէր վերջերս թէ յետաշրջութիւնը շատ յանկարծակի պիտի գայ եւ աղէտը մեծ պիտի ըլլայ, բայց ուրիշներ ալ կ՚ըսեն թէ միեւնոյն չարաբաստիկ խօսքերը Պելճիքայի սակարանին համար ալ արտասանուեցան, բայց իրականութիւնն եկաւ ջրելու զանոնք եւ այսօր պելժիական բոլոր արժեթուղթերն ալ կը գտնուին իրենց բարձր գիներուն վրայ։

Լաւատեսներն հետեւեալ կերպով կը բացատրեն բարձրացումը. օրինակ առնենք Crédit Lyonnais դրամատունը. Պատերազմէն առաջուան իր տարեկան հաշուեկշիռին մէջ ան կ՚արձանագրէր շատ մը անշարժ կալուածներ, ոսկեդրամ եւն. իրենց իսկական արժէքովը։ Այնուհետեւ՝ ինչպէս պատերազմի տեւողութեան ժամանակ, նոյնպէս եւ խաղաղութենէն վերջ այդ գումարներն անփոփոխ պահեց, որովհետեւ ֆրանքի գինը փոփոխական ըլլալով չէր կրնար որոշ արժէք մը նշանակել։ Այս կացութիւնը չէր կրնար սակայն երկայն տեւել եւ անմիջապէս որ ֆրանքը օրինապէս կայունանայ, դրամատունն ստիպուած է այդ ոսկեդրամ արժէքները նշանակել իրենց նոր գիներով, այսինքն գոնէ 4—5 անգամ աւելի մեծ թիւերով. հետեւանքը պիտի ըլլայ բնականաբար ահագին տարբերութիւն մը ի նպաստ դրամատան գոյքին (actif) եւ ահագին բարձրացում շահաբաժնի։

Ֆրանսական դրամատուները շատ հաշտ աչքով չէ որ կը դիտեն իրենց արժեթուղթերու օտար ձեռքերու փոխանցումը. յայտնի է թէ որոշ քանակութեամբ արժեթուղթ ունեցողները իրաւունք կ՚ունենան վարչական խորհուրդներուն անդամակցելու եւ իրենց ձայնը լսելի ընել տալու. եւ այս է պատճառը որ ֆրանսական դրամատուներն ալ կը ստիպուի հետեւելու ընդհանուր հոսանքին։

Հարիւրին 5 նոր փոխառութիւնը 91 ֆրանքի արժէքով բաւական նպաստաւոր զետեղում մըն է դրամի եւ կը կարծուէր թէ անոր հրապարակ հանուիլը պիտի կասեցնէ արժեթուղթերու բարձրացումը, հազիւ մէկ երկու օրուան վարանում եւ գիները վերստին սկսան իրենց վերելքը. Լոնտոնի հինգ մեծ դրամատուներէն (The Big Five) մէկը միայն մէկ միլիոն անգլիական ոսկիի արժէքով ստորագրած է նոր փոխառութենէն, իսկ Ամերիկայի դրամատուններէն միլիոնաւոր տոլարներու արձանագրութեանց հրամաններ փոխանցուած են Փարիզի ամերիկեան մասնաճիւղերուն։

Այսօրուան փայլուն կացութիւնն երեւակայելն իսկ յիմարութիւն պիտի նկատուէր 1926ի Յուլիսէն առաջ եւ սակայն մէկ ու կէս տարուան խոհեմ աշխատանքն ու հայրենասէր զոհողութիւնը բաւական եղան Ֆրանսային տալու իր արժանի դիրքը եւ այսօր Փարիզի սակարանը իր գործառնութեանց կարեւորութեամբ շատ ետ չի մնար Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի սակարաններէն։

Աննախընթաց է սովորական ժամանակ գործերու յորդումին հետեւանքով սակարան փակելու որոշումը, ինչ որ յայտարար նշանն է իրական բարգաւաճ եւ առողջ կացութեան։

Մեր հայրենակիցներէն ալ շատեր գիտեմ —մինչեւ իսկ խմբագիրներ նաեւ գործաւորներ — որ տարուած են սակարանով եւ այս առթիւ կը յիշեմ փորձառու բարեկամի մը հետեւեալ դիտողութիւնը.

— «Կը մաղթեմ որ զաւակս կորսնցնէ սակարանի իր առաջին փորձերուն մէջ որպէսզի անգամ մըն ալ չփորձուի մտնելու անոր ։»

Արդարեւ եթէ մեծ հարստութիւնները սակարանին մէջ միայն կը շինուին, պէտք է միշտ նկատի ունենալ թէ սակարանի խաղերը մեծ գումարներ ունեցողներուն միայն նպաստաւոր են վերջ ի վերջոյ եւ փոքր դրամագլուխները շուտ կը հալին այդ ահագին հնոցին մէջ։ Սակարանը բախտախաղ մը չէ, սակայն այնտեղէն շահ ակնկալելու համար պէտք է որոշ փորձառութիւն, աչալուրջ հսկողութիւն եւ մանաւանդ մեծ զգուշութիւն։

Ելմտական թերթերէն շատերը ծախուած են զանազան խմբակցութեանց եւ անոնց տուած տեղեկութիւններէն շատերը դիտումնաւոր են եւ վճարուած։ Պէտք է մանաւանդ գիտնալ զանազանել շահադիտական (spéculatives) եւ դրամապանակի (portefeuille) արժեթուղթերը. առաջինները յարատեւ ելեւէջներու ենթակայ են շահադէտներու ձեռքերուն մէջ եւ ի նպաստ իրենց քսակին, իսկ երկրորդները թէեւ մեծ ելեւէջներ չեն ունենար մեծ տարբերութիւններ յառաջ բերելու համար, բայց ապահով են եւ յաճախ պետական հակակշիռի ենթակայ։

Մ. Տ.

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ԳԻՒՏԸ

Գահիրէի «Էլ-Մոքաթթամ» թերթը կը գրէ թէ Բոզէթի եւ Տամիէթի միջեւ երկաթի հարուստ հանք մը գտնուած է, մօտ 25 միլիոն ոսկի արժէքով։ Այս գիւտը ընողն է Հայ ուսանող մը՝ Հրայր Զրաքեան, ուսանող Միչիկընի Քիմիաբանութեան բարձրագոյն վարժարանի, որ երկու տարիէ ի վեր կը զբաղէր այս խնդրով։

Մեր հայրենակիցը հաստատած է թէ Բոզէթի եւ Տամիէթի միջեւ ծովեզերքի երկայնքը ծածկող աւազը մեծ քանակութեամբ երկաթի թթուատ կը պարունակէ։

Այս առթիւ կարգ մը չափազանցուած հրատարակութիւններ եղած են եգիպ. մամուլին մէջ։

«Յուսաբեր» կը գրէ թէ կառավարութիւնը ո եւ է արտօնութիւն չէ տուած յիշեալ հանքի շահագործման համար եւ թէ այս ուղղութեամբ կատարուած խուզարկութիւնները տակաւին ծրագրային սահմանի մէջ կը գտնուին։

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՎ

Թուրքիոյ մէջ օրուան խնդիրն է Թուրքերէնը լատինական տառերով գրելու հարցը։ Պոլսոյ Թուրք թերթերը, որոնք Էնկիւրիէն բխած ամէն հրաման իբրեւ պատգամ կ՚ընդունին, սկսած են արդէն երկար յօդուածներ հրատարակել՝ փառաբանելով կառավարութեան այս յեղափոխական նոր ժեստը։ «Միլլիյէթ» կը գրէ թէ Թուրք մշակոյթին համար անհրաժեշտ էր որ շատոնց կատարուած ըլլար այս յեղաշրջումը, սակայն այդ կարեւոր քայլը առնելու բախտն ալ դարձեալ Հանրապետական կառավարութեան վիճակեցաւ։ Ու կ՚առաջարկէ Թուրանական քոյր ազգի՝ Մաճառներու տառադարձութիւնը ընդունիլ։

Ուրիշ յօդուածագիր մը նոյն թերթի Մայիս 7ի թիւին մէջ կը հրատարակէ երկար յօդուած մը։ Կ՚քաղենք գլխաւոր կէտերը.

Այն օրէն ի վեր, որ Թուրքերը վերսկսան զգալ թէ տէր դարձած են անկախ լեզուի մը, տառերու խնդիրը գրեթէ անբուժելի ցաւ մը դարձած էր։ Եւ որովհետեւ սկիզբէն ի վեր որոշակի չէր հասկցուած թէ ցաւը ուսկի՞ց կու գայ եւ կարելի չէր մէկ անգամէն քակել այսօրը երէկին կապող աւանդական կապերը, երկար ատեն տատամսեցանք դարմանին տեսակը որոշելու։ Այդ տատամսումն էր պատճառ, որ զանազան անմիտ առաջարկներ եղան էլիֆպան բարեփոխելու եւ ուղղագրութեան մէջ կարգ մը կանոններ մտցնելու մասին։

Սովորութեան պատճառով, այդ էլիֆպան մեզի սպրանք կը նկատէինք։ Այս բոլոր երկրորդական դարմանները ժամանակաւոր հանգստութենէ զատ ուրիշ բանի չծառայեցին։ Ասոնց հետեւանքը այն կ՚ըլլար որ, ամէն անգամուան ցաւը կրկին գլուխ կը ցցէր, աւելի սաստիկ կերպով։

Ո՛րքան ալ օտար տարրեր խառնուած ըլլան մէջը, Թուրքերէնը աշխարհի լեզուներուն մէջ որոշ դիրք ունեցող լեզու մըն է. կը պատկանի ուրալ-ալթայեան ընտանիքին. հետեւաբար եւ չէր կրնար իր պէտքերը գոհացնել արաբերէնէն փոխ առնուած տառերով։ Արաբերէնը գլխաւոր մէկ անդամն է քամեան-սեմական լեզուներու ընտանիքին եւ չարտայայտեր բոլոր ձայնաւոր տառերը։ Այսպիսի այբուբեն մը չէր կրնար գոհացնել Թուրքերէնը, ինչպէս որ չէ կրցած ինը դարէ ի վեր։

Իսլամութիւնը Թուրքերու մէջ ծաւալելէն առաջ Թուրք լեզուն իր բնութենէն ծնած նախնական այբուբեն մը ունէր։ Այս այբուբենը, զոր կը ճանչնանք Օրխոնի յիշատակարաններուն երեւան հանուելէն ի վեր, ունէր չորս ձայնաւոր տառեր։ Ձայնաւորներուն թեթեւ կամ ծանր ըլլալը ցոյց տալու համար բաղաձայնները հաստ ու բարակ տարբեր ձեւեր ունէին. այդ պատճառով ալ բաղաձայնները չափէն աւելի էին։ Ասկէ զատ, այդ գիրերը չինարէնի պէս վերէն վար կը գրուէին։ Այս ալ չինական ազդեցութեան հետեւանք էր, որովհետեւ այն ատեն Թուրքերը ամէնէն աւելի Չինաստանի հետ յարաբերութիւն ունէին։

Կեդրոնական Ասիոյ մէջ Թուրքերը Օյղուր այբուբենի գիրերով գործի սկսան եւ իսլամութեան կարգացումով, հետզհետէ այդ այբուբենը փոխանակեցին արաբական էլիֆպայով։ Ահա՛ այդ ատենէն ի վեր Թուրքերէնը միշտ արաբական տառերու ազդեցութեան տակ մնացած է եւ ատոր երեսէն շարունակ ուղղագրական խառնաշփոթութեանց ենթարկուած է։

Առանց պրպտելու պատմութեան հեռաւոր շրջանները, եթէ ակնարկ մը նետենք վերջին դարու մեր մտաւորական շարժման վրայ, կը տեսնենք որ այն օրէն ի վեր ուր վերածնունդի ճառագայթները կը նշուլեն հորիզոնին վրայ, դարձեալ օրակարգի կ՚անցնի այբուբենի եւ տառերու խնդիրը։ Որովհետեւ մեր գիրերը շիտակ եւ դիւրաւ կարդացուելիք ձեւի մէջ դնելէն հասարակութիւնն է որ պիտի օգտուի, որովհետեւ իսկական ժողովրդական գրականութիւնը այն է, որ ինքզինքը կը կարդացնէ ժողովուրդին։

Այս ցաւին մեծութիւնը անգամ մըն ալ աւելի ցայտուն կերպով հասկցանք այն օրը, ուր սկսանք ֆրանսերէն սորվիլ։ Նոյն իսկ այսօր Թուրքերէնն ու ֆրանսերէնը միասին սորվելու սկսող մանուկ մը, կասկած չկայ թէ որոշ ատենէ վերջ ֆրանսերէնը աւելի շիտակ ու դիւրին կը կարդայ, մինչ Թուրքերէնի մէջ գիր մը իւսթիւնո՞վ թէ էսրէով կարդալու մասին կը տատամսի, կը թոթովէ կը կենայ։

Այս ցաւին դարման փնտռող գրագէտներէն ոմանք կ՚առաջարկէին մեր տառերը բարեփոխել, ուրիշներ կը թելադրէին «վավ», «քեաֆ» եւ այլ զանազան ձայներ ունեցող տառերու վրայ նշաններ դնել եւ ուղղագրութիւնը փոխել, ուրիշներ ըսին թէ իւրաքանչիւր բաղաձայնի քով ձայնաւոր մը պէտք է դնել։ Այս ձեռնարկներուն ոչ մէկը արդիւնք տուաւ։ Որովհետեւ, ինչպէս ըսինք, չէր մտածուեր թէ գործը հիմէն խախուտ է։ Այս միջոցներէն իւրաքանչիւրին առջեւ իբրեւ անանցանելի թումբ մը կը կանգնէին արաբերէնէ եւ պարսկերէնէ առնուած, սակայն չթրքացուած եւ ժողովուրդին լեզուին չինկած բառերը։

Մեր վերջին յեղափոխութենէն յետոյ վերջապէս հիմնական արդիւնքի մը յանգեցաւ այս խնդիրը, որուն մասին սկիզբները շատ քիչ, եւ մեծ վախով ու զգուշութեամբ կը խօսուէր։ Այսօր արդիականութեան կողմնակից բոլոր գլուխները այս հիմնական անհրաժեշտութեան շուրջ միացած են։

Ճիշդ է թէ տակաւին կարգ մը կողմերէ այս մասին թեթեւ առարկութիւններ կը լսուին. ոմանք կ՚ըսեն թէ արաբական տառերու տպագրական արագութենէն պիտի վնասենք, ուրիշներ կ՚առարկեն թէ արեւելեան երկիրներու հետ մեր առեւտրական յարաբերութիւններուն մէջ պիտի տուժենք — իբրեւ թէ տակաւին աշխարհի առեւտրական կեդրոնը Արաբիան ու Պարսկաստանը եղած ըլլար։ Սակայն բոլոր առարկողներն ալ կամաց կամաց մէկ կողմ կը քաշուին ջղջիկներու պէս, ոռանց աչքերը կը շլանան արեւի լոյսէն։ Այլեւս յաղթանակը տարած է վերածնունդի գաղափարը, եւ վաղուան Թուրք սերունդին դիւրաւ կարդացուելիք գիր մը շնորհելու փառապանծ միտքը. հիմա միայն գործադրութեան եղանակին մասին կը խորհուի։

Լատինական տառերը Թուրքերէնի յարմարցնելու մասին զանազան միտքեր կան։ Իրաւաբանական վարժարանի ուսուցիչներէն Սուլէյման Էֆ. Գարահան անցած տարի այս մասին ծրագիր մը կազմած եւ հրատարակած էր։ Անիկա կը թելադրէր բոլորովին խուսափիլ նշաններու գործածութենէն, «վավ» ձայնաւորին համար չորս բարեփոխեալ ձեւեր գտած էր, «էսրէ»ի տեղ e գիրը կ՚առաջարկէր եւ լատինական լեզուներու մէջ չտեսնուած կարգ մը ձեւեր կը հնարէր։

Վերջացնելով, յօդուածագիրը կը թելադրէ լատինական տառերէն շատ չհեռանալ, ու կ՚առաջարկէ առնել ֆրանսերէնի 25 տառերը, կարգ մը գիրերու վրայ նշաններ աւելցնելով. օրինակ j, u, o գիրերուն վրայ այս ('') նշանը, իսկ oi եւ ei տակ ալ մէկ մէկ «ճէտիլ» դնել։ Այս կերպով կը կարծէ թէ Թուրքերէնը ֆրանսերէնէն աւելի շուտով եւ դիւրաւ կարելի պիտի ըլլայ սորվիլ։

ՊԱԼԱՏԷՆ ԲԱՆՋԱՐԱՆՈՑ

Յեղափոխութիւնները, ինչպէս նաեւ պատերազմները վեր ի վայր կը շրջեն մարդկային արտը այնպէս, ինչպէս արօրին խոփը տակնուվրայ կ՚ընէ դաշտերու հողը։ Անհրաժեշտ, անխուսափելի գործողութիւն մը որ ակօս կը բանայ նոր ծիլերու, անակնկալ եւ բեղուն հունձքերու առջեւ։

Վերջին Մեծ Պատերազմէն ալ անճանաչելի, այլափոխուած դուրս եկաւ գրեթէ ամէն ազգ, ու ամէն դասակարգ, նոյնիսկ ամէն մարդ։ Ո՞ւր էինք, ի՞նչ էինք, եւ ուրի՞ կը թափառինք այսօր։ Ի՛նչ խօսք որ կեանքը կարծուածին չափ ալ միօրինակ չէ։ Բարեբախտաբար պատուհասները, վիշտերը եւ նոյնիսկ մահը բաւական են մեր կեանքը գեղեցկացնելու, զայն հետաքրքրական ընծայելու։

Բարի, համապարփակ խաղաղութեան մը երազը գիս չ՚ոգեւորեր, այնպէս ինչպէս ձանձրանալի դրախտը. ոչ, մարդը պէտք ունի արկածի, անակնկալի, հարուածներու եւ անկումի։ Ատոնք կը զօրացնեն զմեզ, եթէ բոլորովին ջախջախուած ըլլալու չափ տկար չենք. կը դարբնեն մեր ճակատը, եթէ բաւականին պինդ գլուխ ենք։

Կարեւորը ինը անգամ իյնալէն վերջ, տասն անգամ կանգնիլն է, ինչպէս կ՚ըսէ Ծայրագոյն Արեւելքի իմաստութիւնը։

Էականը օգտուիլ գիտնալն է այն դէպքերէն կամ պատահարներէն, որոնք երբեմն նպաստաւոր, բայց շատ անգամ աննպաստ, կուգան խանգարելու մեր կեանքը, կամ պղտորելու մեր ներքին պայծառութիւնը։ Այո, օգտուիլ գիտնալ, այն ալ առաւելագոյն չափով։ Ո՞վ ունի այդ կորովը. ասպարէզը իրն է, ինք տէր է իր ճակատագրին։

Ահա մտածումներ զորս այնքան հեշտութեամբ ամէն վայրկեան կրնանք հիւսել կեանքի անզուգական տեսարանին առջեւ, բայց անոնք ինծի թելադրուեցան նախկին թագաւորի մը շատ սովորական մէկ դիպուածէն. (որովհետեւ ալ վարժուած ենք արեւուն տակ տարօրինակ բան չգտնելու)։

Փորթուգալի նախկին գահընկէց եւ շնորհազուրկ թագաւորը, Մանուէլ, ողջմտութիւնը ունեցած է քաշուելու Անգլիոյ անյայտ մէկ անկիւնը ու հոն բանջարանոց մշակելու. փոխանակ ուրիշ շատ մը բախտակիցներու նման հոսանքն ի վեր թի քաշելու, կամ անօգուտ իրարանցումներ ստեղծելու, ան նախապատիւ համարած է լոլիկ կամ շողգամ հասցնել։ Խելացի գործ արդարեւ, որովհետեւ յիմար թագաւորի մը մէջ կրնայ պարկեշտ պարտիզպան մը գտնուիլ, փաստ որ իր լոլիկներն ու կաղամբները մրցահանդէսներու մէջ առաջնութիւն շահած են։

Փորթուգալի նախկին թագաւորէն մինակ գահընկէց [illegible] չէ որ կրնան դաս մը առնել, այլ ամէն մարդ. չէ որ ամէն սրտի մէջ ալ առիւծ կայ եւ շատ յաճախ բախտի հալածական, մեր իրաւունքին մէջ զոհ մը կը նկատենք մենք մեզ։

Ու թերեւս ալ այդպէս է շատ անգամ։

Բայց ինչ փոյթ. պետութիւն մը կորսնցնելէ վերջ, կրնանք անկիւն մը, պարտէզ մը գտնել. Երանի՛ անոնց որոնք [illegible] կարծր են քան բախտին ժանիքը, ճակատագրին [illegible]։

Ազնուական քարին նման կեանքի հետ շփուելով [illegible] փոխանակ մաշելու, [illegible] գիտնանք յղկուիլ ու փայլիլ։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Դեռ դատը չբացուած, կը նախատեսուէր որ առ առաւելն 15 օրէն կարելի կ՚ըլլայ աւարտել։ Բայց ամբաստանեալներու եւ [illegible] կար բացատրականները, պաշտպան փաստաբաններու անընդհատ միջամտութիւնները կը ծառայեն դատը շեղեցնելու իր ընթացքէն, մանրամասնութիւններով, որոնք փոխանակ լուսաբանելու, աւելի կը ծառայէին խճողելու հարցը։ Սակայն, երդուեալ դատաւորներու միաձայն փափաքին վրայ, ընդհանուր դատախազը փորձեց համաձայնութեան գալ ամբաստանեալներու փաստաբաններուն հետ, որպէսզի կարելի ըլլայ, կարճ ժամանակի մէջ, լրացնել հարցաքննութիւնները եւ յանգիլ ելքին։ Նիստը բացուելուն ընդհանուր դատախազը խօսք կ՚առնէ.

— Ատենը եկած է գիտնալու թէ ո՞ւր ենք, ո՞ւր կ՚երթանք։ Ցարդ միայն մէկ ամբաստանեալ հարցաքննուեցաւ իրօք։ Երեք հարիւրի չափ վկաներ կան լսուելիք։ Միայն մէկը լսուեցաւ եւ այն ալ դեռ չլրացուց։ Ամէն մէկ հարցումի դէմ, դատապարտուած ենք երկար ճառեր լսելու։ Եթէ այսպէս տեւէ, մինչեւ աշուն այս գործով պիտի զբաղինք։ Այս անպատեհութեան առաջքն առնելու համար կ՚առաջարկեմ չլսել ոեւէ վկայ։ Եւ այս պայմաններուն մէջ, ես պիտի ջանամ օգտագործել միայն իմ թղթածրարիս մէջ գտնուած փաստաթուղթերը։ Եթէ այս առաջարկս չընդունուի, [illegible] մէկն ալ,— սահմանափակել վկաներու թիւը։ Թող իւրաքանչիւր կողմ, ի նպաստ իրեն 6-[illegible] վկաներ միայն կանչէ։

Այս վերջին հիման վրայ [illegible] որ համաձայնութիւն կը [illegible]։ Ամբաստանեալ կողմը [illegible] ներկայացնէ վկաներու ցանկ մը բաղկացած 28 հոգիներէ, որոնց մէջ պիտի լսուին միայն անոնք որ անհրաժեշտ նկատուին։

Ամբաստանեալներու հարցաքննութիւնը վերսկսաւ ուրեմն պարբերական եւ երկար ընդմիջումներէ յետոյ, որոնք ցարդ չծառայեցին ո՛չ մեղադրանքը հաստատելու, ո՛չ ալ ամբաստանութիւնը հերքելու։

Այս անգամ ամբաստանեալներէն Վոլրզն է, պաշտօնազուրկ ուսուցիչ մը, որ առիթը կ՚ունենայ բացատրութիւններ տալու։ Կը մեղադրուէր թէ ի նպաստ Գերմանիոյ քարոզութիւններ [illegible] հակաֆրանսական [illegible] գրականութիւնն ու մշակոյթը միայն Ալզասի մէջ տարածել աշխատած է։ Ու կը հաստատէ թէ՝ իր ամբողջ ջանքը [illegible] մաքրել պոռնկագրութեան [illegible]։ Բայց կ՚առարկէ թէ՝ զարմանալի է որ իր տարածած գրքերը կուգան Գերմանիայէն, մանաւանդ այն քաղաքէն (Ֆրիպուրկ) ուր կը գտնուի գերման [illegible] լրտեսութեան կեդրոնը։ [illegible] դատախազը կը կարծէ թէ այս քաղաքին մէջ կը գտնուի դաւադրութեան բանալին։ [illegible] կից էր որ անջատողական [illegible] րուն հրահանգներ կը [illegible] եւ այս վերջինները [illegible] կը գտնէին իրենց գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական [illegible] յենարանը։

[illegible]

Շարլ Հայլ շփոթած կ'երեւի. Նախագահը ժամանակ չի ձգեր անոր ինքնամփոփուելու եւ ուրիշ փաստաթուղթ մըն ալ երեւան կը հանէ, գրուած 1926

ՄԱՀ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԷՕՔՏԷՐԷԼԵԱՆԻ

Հալէպիստանի մէջ մեռած է Ատանացի վաղեմի ազգ. գործիչ Կարապետ Կէօքտէրէլեան: Հանգուցեալը կը զբաղէր փաստաբանութեամբ եւ կանուխէն յարած էր Հնչակեան կուսակցութեան:

1909ի Կիլիկեան եղեռնէն վերջ երկար ատեն Ատանայի բանտը մնացած է՝ ինքնապաշտպանութեան գործին մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Իր յաղթ կազմով, փառաւոր մօրուքով եւ ժողովրդական գործիչի համբաւով միշտ աչքին փուշը նկատուած էր Թուրք կառավարութեան, որ պատրուակ կը փնտռէր հալածելու զինքը:

Ընդհանուր պատերազմին, (1915ին) երբ Սիսի մէջ Կիլիկիոյ Սահակ կաթողիկոսը ամէն միջոց ի գործ կը դնէր՝ քաղաքը ջարդէ եւ տարագրութենէ զերծ պահելու համար, Կէօքտէրէլեան Կիլիկիոյ վանքը կը գտնուէր: Յարձակում գործող խումբը կը տեղեկանայ որ Սիսի Հայերուն ինքնապաշտպանութիւնը կազմակերպողն է Կէօքտէրէլեան: Սիսի կառավարիչը ամէն ապահովութիւն տալով, կաթողիկոսէն կը պահանջէ անոր յանձնումը: Ժողովուրդին փրկութեան համար Կէօքտէրէլեան կը յանձնուի եւ կը տարուի Ատանայի բանտը: Յետոյ կ'աքսորուի Դամասկոս:

Զինադադարին կը վերադառնայ Ատանա եւ դարձեալ փաստաբանութեամբ կը զբաղի, միաժամանակ անձնական դիմումներով կ'աշխատի օգտակար ըլլալ ժողովուրդին: Կէօքտէրէլեան, որ մեծ յարգ կը վայելէր Կիլիկեցիներուն մէջ, 1921ի վերջերը Կիլիկիոյ պարպումին, շատերուն նման կը բռնէ կամաւոր աքսորի ճամբան եւ կ'ապաստանի Հալէպիստան:

Հոկտեմբեր 19ին: Թուականէն կ'եզրակացնէ նախագահը թէ՝ ան Պերլինի նամակին պատասխանը կրնայ եղած ըլլալ: Անոր մէջ Շարլ Հայլ կը յայտնէ ինքնավար շարժումին, մինչեւ իսկ «ստորերկրեայ» գործունէութեան լծուելու իր կամքը:

Նախագահը.— Եւ կ'աւելցնէ.

«Ահա նպատակը: Եւ ժողովուրդը մէկ բան միայն պիտի հասկնայ. այն որ ռամկավարութեան վրայ կը դառնայ խնդիրը»: Որո՞ւ ուղղուած էր այս նամակը:

Շարլ Հայլ, պահ մը վարանելէ յետոյ, կը յայտնէ.

— Կարծեմ, բարեկամի մը պիտի ղրկէի:

Նախագահը սակայն, ուրիշ փաստաթուղթ մը երեւան կը հանէ: Կեղծ ստորագրութեամբ նամակ մըն է, ղրկուած Պերլինէն, ուր յստակ հրահանգներ կը տրուին ինքնավարներու թերթին, եւ շարժումին ղեկավարութեան մասին:

ՆՈՐ ՁԵՂՉՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ Թուրք մամուլը նոր ձեղճումներու պատմութիւն մը կը հրատարակէ.

Ջետեղման ընդհ. տնօրէն Հաճի Մէհմէտ պէյ, Էնկիւրիէն տրուած հրահանգին վրայ քննութիւններ սկսած է՝ Պոլսոյ Ջետեղման գործերուն շուրջ: Հաստատուած է որ զանազան անձեր կարեւոր կալուածներ ստացած են իբր գաղթական, առանց այդ հանգամանքը ունենալու: Այս անձերէն մեծ մասը ընդհ. եւ անկախութեան պատերազմներու միջոցին ծառայութիւններ ըրած են եւ այս պատճառաւ տրուած են այդ կալուածները: Միայն թէ, տեսնուած է որ տրուած կալուածները շատ մեծ արժէք կը ներկայացնեն:

Ներքին գործավարութեան կողմէ Հաճի Մէհմէտ պէյի տրուած հրամանին համաձայն, օրէնքի սահմանումէն աւելի տրուած կալուածները ետ պիտի առնուին: Նոյնպէս, տրուած որոշման համաձայն, իրենց պահանջին հարիւրին յիսուն համեմատութեամբ կալուած ստացողներուն աւելի պիտի չտրուի եւ երկու գաւառակներուն մէջ կալուած ստացողներէն ալ միայն մէկ գաւառակինը պիտի թողուի:

Այս պատճառաւ, պէտք տեսնուած է կրկին գնահատումի ենթարկել բոլոր կալուածները, ըստ այնմ որոշելու համար իւրաքանչիւրին տրուած քանակութիւնը իր պահանջին համեմատ:

Իբր գլխաւոր ձեղծում կը յիշուի այն պարագան թէ Բեբայի բազմաթիւ շէնքեր, որոնց կարգին նաեւ Սեպուհեան ափարթըմանը, արժէքէն շատ վար գնահատուած են: Այսպէս, միայն տարեկան տասը հազար ոսկի հասոյթ բերող ափարթըմանը տասը հազար ոսկի գնահատուած եւ ըստ այնմ կալուածական մուրհակ պատրաստուած է:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԷՆ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻՆ

Եգիպտոսի Յուսաբերը իր 1 եւ 2 մայիս թիւերուն մէջ կը հրատարակէ հետեւեալ նամակները.—

Ցաւով լսեցի այն լուրը թէ՝ տարին 120,000 ֆրանք կը վճարէ Բարեգործականը Պ. Վ. Մալէզեանին, այն գումարներէն, որոնք կը հաւաքուին վերաշինուող Մեր Հայրենիքին, Մեր որբերուն եւ ազքատներուն համար: Բողոքելով այս անիրաւ կարգադրութեան դէմ, կը դադրեցնեմ արձանագրած ամսավճարս, եւ կը պահեմ զայն մօտս, կրկինը վճարելու պայմանաւ, երբ արդար բողոքս նկատի առնուի «Բարեգործական» Միութեան կողմէ:

Կ. Միրիճեան

Ի նշան խորին զայրոյթի եւ բուռն բողոքի՝ Բարեգործականի կողմէ Պ. Վ. Մալէզեանին յատկացուած տարեկան 12,000 Ֆր.ի համար՝ ներկայիս կուգամ յայտարարել թէ՝ այսօրուընէ սկսած կը դադրեցնեմ «Բարեգործական»ին արձանագրած ամսավճարս եւ զայն կը յատկացնեմ Գահիրէի Ազքատախնամին:

Կ. Մաղազաճեան

Ց. Գ. Բարեգործականէն կը խնդրեմ նկատի առնել վերոյիշեալ բողոքս: Նոյն

ՀԱՅԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՐՆԹՈՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Տրամայի Թաղ. խորհուրդը հանգանակութիւն բացած ըլլալով ի նպաստ Կորնթոսի աղէտեալներուն, Սելանիկի յունարէն Թարոս Թերթը կը գրէ.

— «Հայերը, սիրայօժար կ'երթան, կ'արձանագրուին և իրենց նուէրները կը յանձնեն շարժի զոհերուն ի նպաստ:

Հայ համայնքին այս իրապէս այլասիրական ձեռնարկը, պատիւ կը բերէ մեր քաղաքակից Հայերուն եւ խորապէս կը յուզէ բոլոր հելլէն հոգիները, քանի որ, առաջին իսկ վայրկեանէն անոնք մեզի պէս իրերօգնութեան փութացին, խորապէս զգալով աղէտի մեծութիւնը եւ աղէտեալներու ցաւը, որ պէտք է ըլլայ և է՛, հելլէնական երկնակամարի տակ ապրող բոլոր հելլէն քաղաքացիներու ցաւը:

Մեր քաղաքի Հայերը, արժանի են. ջերմ շնորհաւորութեանց, քանի որ ինքնաբերաբար ու կամովին, հանգանակութեան ձեռնարկեցին ի նպաստ շարժի աղէտեալներուն, իւրաքանչիւրը սիրայօժար եւ իր կարողութեան ներած չափով տրամադրելով իր նուէրը: Մանաւանդ որ անոնք, բոլոր ուրիշներէ աւելի, յոռեգոյն նիւթական կացութեան մը մէջ կը գտնուին:

ԽՕՍՈՂ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Երկար ատենէ ի վեր փորձեր կը կատարուէին, շարժանկարին տալու թատերախաղի պատրանքը, ճերմակ պաստառին վրայ սուրացող դէպքերուն կցորդելով մարդկային ձայնին կենդանութիւնը: Փորձերը յաջողութեամբ պսակուած են եւ «ֆոնօ-ֆիլմ»ի նոր գիւտը դուռ կը բանայ մեծ հեռապատկերներու: Իրօք, «ֆոնօ-ֆիլմ»ը թոյլ կուտայ վայրկենապէս արձանագրել եւ արտադրել որեւէ շեշտ ու ձայն: Շղարշը որուն վրայ կ'առնուին շեշտ ու ձայն, կը նմանի շարժանկարի նրբամաշկին, ունի անոր տկունութիւնը, այնպէս որ, կարելի է հետեւաբար ստանալ ուզուած երկարութեամբ խօսուն շղարշ, համեմատաբար շատ փոքր ծաւալի մէջ:

Մինչեւ այս վերջերս, «ֆոնօ-ֆիլմ»ը միայն տեսական արժէք կը ներկայացնէր, բայց, փետրուարէն ի վեր, մտած է գործնական իրականացումներու կալուածին մէջ: Ձայները արձանագրելու եւ արտադրելու համար, շնորհիւ «ֆոնօ-ֆիլմ»ի, կարելի է այժմ, շահագործել շարժանկարային շղարշներու այն մասերը, որոնք պարապ կը մնան: Վարագոյրին վրայ, ուրեմն, դէպքերուն համապատասխան թաւալող խօսքեր, աղմուկներ եւ նոյնիսկ երաժշտութիւն կարելի պիտի ըլլայ լսել շատ չանցած:

ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ ԼՈՒԾՈՒԱԾ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Աշխատանքի Միջազգային Համաժողովին մէջ, որ պիտի վերաբացուի Ժընեւ, Մայիս 30ին, ճառերու վայրկենական թարգմանութեան նոր եղանակ մը պիտի փորձուի: Եթէ յաջողի, լեզուներու հարցը շատ գործնական կերպով լուծուած պիտի ըլլայ, միջազգային հաւաքոյթներու մէջ: Իւրաքանչիւր ունկնդիր, իր նախասիրած լեզուով պիտի կրնայ լսել ամէն մէկ ճառ: Այն պահուն որ Անգլիացի մը կը խօսի իր լեզուով, Ֆրանսացի, Գերման իտալացի եւլն. պիտի կրնան լսել իրենց լեզուով:

Ցառաջիկայ համաժողովին մէջ, 4 կամ 5 լեզուով փորձ պիտի կատարուի: Բայց աւելի յետոյ, յոյս կայ լեզուներու թիւը շատցնելու, երբ կարելի ըլլայ վարժ թարգմաններ գտնել:

Գործիքները շինուած են այնպէս որ ճառախօսին ձայնը չի խանգարեր ունկնդիրները:

Մասնաւոր գործիք մը կը ծառայէ մեղմացնելու ճառախօսին ձայնը: Իսկ գործիքին այն մասը որ կը ծառայէ ունկնդրին հաղորդելու ճառին թարգմանութիւնը, այնպէս մը յարմարցուած է որ, ամբողջովին կը փակէ ականջները ամէն աղմուկի դէմ, ձեռքերը եւ գլուխը ազատ կը ձգէ եւ միայն 72 կրամ կը կշռէ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ
ԱՆՃՈՌՆԻ ԲԱՐՔԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քանի մը տասնեակ հայ երիտասարդներ կը հաւաքուին սրճարանի մը անկիւնը եւ մինչեւ իրիկուն խումար կը խաղան: 12 տարեկանէն մինչեւ 50 տարեկան կը գտնուին անոնց մէջ: Յետոյ, անարգական խօսքեր կ'ուղղեն հայ աղջիկներու: Շատ ցաւալի էորիրենց առած շաբաթականները կը վատնեն այս տեսակ բաներու եւ պարի, միւս օրը թրջած հաւու պէս կծկուելով:

Ասոնք հանրակառքերու մէջ կամ փողոցները պտտած ատեն չեն ուզեր որ իրենց հետ հայերէն խօսիս, վախնալով որ դիմացի օրիորդը պարոնին հայ ըլլալը կը հասկնայ եւ իրեն հետ յարաբերութիւնը կը խզէ…

Ահա թէ ինչպէս կ'այլասերին:

Մ. Մազմանեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՕՆԸ ՄԱՏՆԵՑ ԳՈՂԸ. — Սէն Ժերմէնի մօտակայ ղղեակի մը մէջ գողութիւն մը պատահեցաւ նախորդ գիշեր: Արծաթ անօթներ եւ նուրբ ճերմակեղէններ գողցուած էին, 30,000 ֆրանքի արժէքով: Դղեակին մէջ, խորտակումի որ եւ է հետք չկար: Միայն, դղեակին բակին մէջ գտնուեցաւ լքուած հեծելանիւ մը:

Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ձեռնարկեց քննութեան, եւ դղեակին մօտակայ անտառին մէջ, մացառներու տակ պահուած գտաւ արծաթ անօթներով լեցուն պայուսակ մը եւ ենթադրելով որ մէկը անշուշտ պիտի գար զայն փնտռելու, ծածկուեցաւ ծառերուն ետեւ: Յուսախաբ չեղաւ: Կէս գիշերին, մէկը որ մաքուր ալ հագուած էր, թեթեւ, զգուշաւոր քայլերով սկսաւ մօտենալ եւ այն միջոցին որ կը պատրաստուէր գողօնը վերցնելու, ինկաւ ոստիկաններուն ձեռքը:

Պայուսակին մէջ, գողցուած արծաթեղէնին մէկ մասը միայն կայ: Մնացեալին մասին, գողը կը մերժէ որ եւ է բացատրութիւն տալ:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ԿՈՐՈՒՍՏԸ. — Պ. Արթիւր Պարկիրճեան, գոհարավաճառ, 1 Ռիւ Սոլնիէ, իր թաղին ոստիկանատունը դիմած է, յայտնելու համար թէ՝ երկու ծրարներ կորսնցուցած է, որոնց մէջ 130,000 ֆրանքի արժէքով շողակներ կը գտնուէին:

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Ցանձնակատարի մը պաշտօնեան, երբ Նամականի մէջ զբաղած էր առաքումով մը, քսակահատ մը յաջողեցաւ իր գրպանէն թռցնել տուփ մը, որ կը պարունակէր 445 թանկարժէք քարեր: Գողօնը կը գնահատուի մօտաւորապէս 60,000 ֆրանք:

ԿՈՉ ՍԱՐՍԷԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Հայրենակիցնե՛ր,

Հ. Ց. Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէն, երեք շաբաթէ ի վեր բացած է Ազգային պատմութեան եւ Հայերէնի դասընթացքներ, տեղւոյս մանուկներուն եւ չափահասներուն համար, որոնք՝ հայեցի ուսման կը կարօտին:

Սոյն դասերու ուսուցման համար սիրայօժար տրամադրուած են երկու հայրենակիցներ, կիրակի եւ Հինգշաբթի օրերուն: Պատմութեան դասերը եւ չափահասներու հայերէնը պիտի ուսուցանէ Պ. Ղազարոս, կիրակի օրեր, իսկ փոքրիկներու հայերէնը Պ. Կարօ՝ Հինգշաբթի օրերը: Արդէն բաւական թիւով մեծ թէ փոքր աշակերտներ արձանագրուած են: Անոնք որ ցարդ չեն անդամագրուած եւ կը փափաքին սոյն պատեհութենէն օգտուիլ, թող փութան արձանագրուիլ, 29 Rue Beau-Séjour Պ. Կարօին:

Հ. Յ. Դ. «Հրայր» ենթակոմիտէ Սարսէլ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Ա. Ահարոնեանի *ԿԱՐՕՏ ՀԱՅՐԵՆԻ* (արձակ երգեր) գեղարուեստական տպագրութեամբ, ընտիր թուղթի վրայ: Տպարան Հայրենիք, Պոսթըն, 1927, 88 էջ: Գին՝ 12 ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

—° ԱՏՈՂՆԵՐ, ՍԻՐՈՂՆԵՐ °—

…կամաց կամաց մթնշաղին եւ հովին մէջէն հասան «Բանուորներու անտառ»ը ուր նստարաններ կային: …փաթթուած նստան անոնք …եւ ցուրտ նստարանի մը …. մեծ, սեւ եւ անտերեւ …երու տակ: Իրենց դիմացը գործարաններ կար. իսկ գործարանիշէն քեն երեք կարգերուն ետեւէն ա…մարը կը մտնէր, կարծես …ամպերով ծածկուած: Իրենց …ակը, բարձր տախտակներուն …եւ, կար «Տէրերու անտառ»ը, որ …շատ խոպան կը սկսէր, բայց …թալով կը դառնար մշակուած, …ած եւ պաշտպանուած հովին …չար, անձկագին նայուած քննէ…ուն դէմ. վերջապէս, երբ բուրեան …տէգ, հրջապատելով բարձր …պարանքը, արգիլուած դրախտը:

«Հոն մարդ չի մտեր» ըսաւ աղջիկը: Բանուորը ըսաւ. «Հոն կրնան ապրեցնել իրենց սիրածը»:

Որովհետեւ արեւը մարը մտած էր, հովը աւելի ցուրտ կը փչէր եւ անձրեւ գալ սկսաւ, ոտքի ելան: Թիլտը կ'ուզէր ետ դառնալ, Բալրիհ սակայն դէպի գործարան երթալ կ'ուզէր. կ'ըսէր թէ հոն անձրեւէ պատսպարուելու տեղ մը գիտէր: Թիլտըն ալ տեսաւ այդ պատսպարուելու տեղը. վակոննե՛ր էին, որոնք գործարանէն կայարան կը բանէին. հոդ կեցած էին. մէկին դուռը բաց էր. աղջիկը կ'ընդդիմանար ներս մտնելու: «Մէջի քուրջերուն գէշ հոտելո՞ւն համար» հարցուց ան: Աղջիկը պատասխանեց. «Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի այդ ինծի համար. կեանքիս ամբողջ ընթացքին քուրջնոցին մէջն եմ եղած« եւ թող տուաւ որ վեր ելլելու օգնէ իրեն:

«Հոս չոր է, քուրջերուն վրայ.» ըսաւ Բալրիհ:

«Եւ նոյնիսկ տաքուկ» մրմնջեց ան եւ ձգեց ինքզինքը անոր կրքոտ ձեռքերուն:

Որովհետեւ Թիլտը անոր կուրծքին սեղմուած, մութին մէջ անոր աչքերը կը փնտռէր, Բալրիհ գոցեց զանոնք. մտածումներէ տարուած: Ասիկա յաւագոյն ունեցածնիս էր, սակայն այս էր որ ամէն բան կը դժուարացնէր: Սէրը կար, որպէս զի աւելի՛ պրոլետարներ գոյութիւն ունենային: Հոս իսկ կ'աշխատինք Հեսսլինկին եւ անշուշտ նաեւ մեր առաջնորդներուն համար: Հեսսլինկ եւ մեր առաջնորդները համաձայն են որ մենք կարելի եղածին չափ շատ ըլլանք, որովհետեւ երկուքն ալ մարդու պէտք ունին:

Աղջիկը ըսաւ.

«Գոնէ ասիկա ունինք. ո՛չ ոք կ'առնէ այս մեզմէ: Համբուրէ՛ զիս, սիրականս:»

Բայց բաժնուեցան իրարմէ: Հարուած մը գոռաց վակոնին պատին վրայ եւ դրան մէջ երեւցաւ մեծ ստուեր մը: Հսկի՛չը: Ան յանդիմանեց սա դասակարգը, որ իր աղտոտութիւնները աղուոր քուրջերուն վրայ ալ կը բերէ: Երբ Բալրիհ մէջտեղ ելաւ, պաշտօնեան բռնեց զայն եւ փորձեց լուսաւորել անոր դէմքը գրպանի իր լուսարձակով: Բայց Բալրիհ ետ հրեց զայն. Թիլտըն ալ դուրս քաշեց եւ սկսան վազել: Հայհոյանքներէ հետապնդուելով, կը վազէին անձրեւին մէջէն, իւրաքանչիւրը իրեն համար, եւ մութին մէջ չէին գիտեր այլեւս թէ միւսը ո՛ւր է: Գերեզմանատան մօտ միայն, գիրար վերագտան: Այն ատեն փողոցի լոյսին մէջ տեսաւ թէ Թիլտըն ի՛նչպէս թրջուած էր, որովհետեւ փախուստի ատեն, վրան առած լաթը հսկիչին ձեռքը մնացած էր: Բալրիհ իսկոյն հանեց իր բաճկոնը եւ իրենց երկուքին վրայ ձգեց: Հիմա կ'երթային բոլորովին իրար կպած, մէկ հագուստ, եւ կարելի էր ըսել, մէկ սիրտ: Թիլտը սակայն ցուրտէն կը դողար իսկ Բալրիհ բարկութենէն:

Սրճարանը այլեւս աղօտ լուսաւորուած էր միայն. ձայն չէր գար. դրան առջեւ միայն Սիմոն ժառանգը ճանչցան եւ անոր քով, պատին տակ, երկու ստուերներ, որոնք ունեւոր մարդոց կերպարանք ունէին:

Այս մէկը վերին հսկիչը, ինքը չէ՞ր, իսկ միւ՞ս… Աստուա՛ծ իմ: Կծկուած անցան անոնց առջեւէն՝ մէկ հագուստ, մէկ սիրտ: Իրենց ետեւէն, պարոններէն մէկուն ձայնը կ'ըսէր.

«Երջանկութիւնը միայն ասանկներունն է:»

ՀԱՅՆՐԻԽ ՄԱՆ

Թարգ. Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՎԵՐՋ

շէջներ կանչել ամենամօտիկ քաղաքէն՝ Փոթիէն: 600 տուներ այրեցան եւ 11 հոգի բոցերուն մէջ կորսուեցան:

⁂ Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, 600 տուներ ալ հրոյ ճարակ եղած են կազանի նահանգին Սասովօ փոքրիկ քաղաքին մէջ: Այրած են հիւանդանոցը, դատարանը, կաշիի մթերանոց մը, մեծ գործարան մը եւլն: 2500 հոգի առանց ապաստանի մնացած են:

Ութ հոգի մահապարտ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Մայիս 13 Թուականով.

Սեւաստապոլի մէջ վերջացաւ դատավարութիւնը 69 հոգիներու, որոնք ամբաստանուած էին իբրեւ հակայեղափոխականներ: Ութ հոգի մահուան դատապարտուեցաւ, միւսները զանազան պայմանաժամերով բանտարկութեան:

Կացութիւնը Չինաստանի մէջ

Նանքինի ազգայնական կառավարութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան դիմելէ վերջ, նոր դիմում մըն ալ ըրաւ Միացեալ Նահանգներու Նախագահին՝ խնդրելով որ միջամտէ Շանթունկի վերջին միջադէպերը կարգադրելու համար:

Հակառակ մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լինի զինադուլի կոչին, ազգայնականներու եւ հիւսիսայիններու միջեւ կռիւները կը շարունակուին: Հիւսիսայիններու «Հայիշի» յածանաւը Ամոյի նաւամատոյցը երթալով ռմբակոծեց ազգայնականներու ամբոցները: «Վալէ» շոգենաւով նոյն տեղը ցամաք հանուեցան 1500 հրացան, 20 գնդացիր եւ մէկ միլիոն փամփուշտ. տակաւին 3000 մնտուկ ռազմանիւթ ալ պիտի տանի Շանկայ:

Հարաւայիննե ու բանակը կը յառաջանայ դէպի Թիէնցին, ուր կան 4000 ամերիկացի զինուորներ, 20 օդանաւով, հինգ հրասայլով եւ 5 դաշտային թնդանօթով, 3000 ֆրանսացի, 1000 անգլիացի, եւ մօտ 500 ճափոնցի զինուորներ, ընդամէնը 8500 օտար զինուոր: Օտար հրամանատարները խորհրդաժողով գումարելով որոշեցին քաղաքին շուրջ 7 մղոն շառաւիղի վրայ յառաջապահներու գիծ մը հաստատել: Թիէնցինի ամէնէն կարեւոր կէտերու պահպանութիւնը յանձնուեցաւ Ճափոնցիներուն:

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լին կը նահանջէ դէպի Մանչուրիա: Կ'ըսուի թէ Մանչուրիոյ մէջ ըմբոստութիւն մը ծագած է Չանկ-Ցօ-Լինի դէմ եւ թէ Ճափոնցիները ուշադիր կը հետեւին դէպքերու ընթացքին:

Ամանուլլա թագաւորը Խրիմի մէջ

Աֆղանիստանի Թագաւորն ու Թագուհին կիրակի ժամը 17ին Մոսկուայէն ճամբայ ելան դէպի Խրիմ: Իրենց կ'ընկերանայ Կարախան: Մեկնելէն առաջ, Թագաւորը այցելեց Գիտութեանց Ակադեմիան, ուր աչքէ անցուց Աֆղանիստանի երկրագործութեան վերաբերեալ վաւերաթուղթերը:

⁂ Թագաւորին զոքանչն ու աղջիկը անցած շաբաթ հասան Պոլիս, ուր ընդունուեցան պաշտօնապէս:

Տրախմին կայունացումը

Աթէնքի պաշտօնաթերթը շաբաթ իրիկուն հրատարակեց պետական հրամանագիր մը, որով պաշտօնապէս կը ծանուցուի տրախմիին կայունացումը: Հրամանագիրը կ'ըսէ մասնաւորապէս թէ տրախմին ընդունուած է իբրեւ միաւոր յունական դրամին հետեւեալ ոսկի արժէքով. 51,212,87 տրախմին հաւասար է 1000 ոսկի տրախմիի: Գալով դրամատոմսերուն՝ 375 տրախմին մէկ անգլիական ոսկիի հաւասար կը նկատուի:

Անատօլուի նոր երկաթուղիները

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ կառավարութեան եւ շուէտական խմբակին միջեւ տարակարծութիւնները հարթուած են: Վերջերս երկաթուղագիծը կարգ մը փոփոխութեանց ենթարկուած ըլլալով, Շուէտացիները նախապէս գնահատուած 110 միլիոն ոսկիին փոխարէն կը պահանջէին 237 միլիոն ոսկի, միաժամանակ քիչ կը գտնէին 5 տարին, եւ աւելի երկար պայմանաժամ կ'ուզէին՝ շինութիւնը աւարտելու համար:

Նկատելով որ Ազգ. Մեծ Ժողովը 110 միլիոն միայն քուէարկած է, կառավարութիւնը Շուէտացիներուն յայտնած է թէ կարելի չէ ո եւ է յաւելում կատարել այս գումարին վրայ: Միւս կողմէ, նկատելով որ շուէտական խմբակին ցոյց տուած թուանշանները իրականութենէ շատ հեռու չեն, որոշուած է շինութիւնները աւարտել՝ Ազգ. Մեծ Ժողովի կողմէ քուէարկուած վարկին համապատասխան ձեւով՝ այսինքն մինչեւ որ այդ վարկը լրանայ: Տրուած այս որոշումին համաձայն, Էնկիւրի—Էրէյլի գիծը մինչեւ Ֆիլիոս պիտի շինուի եւ մնացեալ մասին շինութիւնը ապագային պիտի յետաձգուի:

Քէլլէր—Տիարպէքիր գիծը, որ 5րդ տարւոյն վերջը Տիարպէքիր հասած պիտի ըլլար, պիտի հասնի մինչեւ Ըսմէթ փաշա կայարանը, որ 100 քիլոմեդր հեռու է Արղընիէն:

Բոլշեւիկ լրտեսական ցանց մը

Ռիկայէն կը հեռագրեն թէ Լեթթոնիոյ քաղաքական ոստիկանութիւնը երեւան հանած է համայնավար լրտեսական կազմակերպութիւն մը, որ յարաբերութիւններ ունէր խորհրդային դեսպանատան պաշտօնեաներուն հետ: Այս վերջիններէն մէկը՝ Լանկէ ձերբակալուած է: Կարեւոր վաւերաթուղթերու գրաւումէն յետոյ ուրիշ քանի մը ձերբակալութիւններ եւս կատարուեցան: Ձերբակալուածներուն մէջն է տեղակալ Քաքթինօ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ Թոշանպօ շոգենաւով Հավր ցամաք հանուեցաւ ոսկիի նոր բեռ մը՝ բաղկացած 216 տակառներէ, 11,574,509 տոլար արժէքով: Ոսկիները մասնաւոր կառախումբով Փարիզ բերուելով փոխադրուեցան Պանք տը Ֆրանս:

ՕԴԱՆԱՒՈՐԴ Փէլթիէ Տուազի, որ Հալէպէն Պասրա գացած էր առանց արկածի, Կիրակի առաւօտ Պասրայէն ճամբայ ելաւ եւ Քարաշի (Հնդկաստան) հասաւ յաջողութեամբ:

ՍՐԲՈՒՀԻ Ժան տ'Արքի տօնը հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Փարիզի մէջ թափօրները աննախընթաց փայլ ստացան՝ մասնակցութիւնովը զանազանօտարազգիներու, որոնք թափօրին մէջ իրենց ազգային տարազներով ներկայացուցիչներ ունէին:

ՓԱՐԻԶԻ տօնավաճառը բացուեցաւ Փորթ տը Վէրսայլի մէջ եւ պիտի տեւէ մինչեւ Մայիս 28: Կը մասնակցին նաեւ 500է աւելի օտար տուներ:

ՕՐ. ՄԱՌԻ ԹԻԹԻՆՃԵԱՆ

ԵՒ

ԹԱԳՒՈՐ ԱԼԼԱՀՎԷՐՏԻԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

13 Մայիս 1928

Առնուվիլ-լէ-կոնէս Մոնթարժի

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ

S. P. C. արհեստանոցի հայ բանւորներուհանգանակութիւնը.

Մ. Նալճեան, Յ. Գալայճեան, Ս. Էլիգէեան, Տիկ. Մ. Ճիհանեան, Տիկ. Ա. Տէմիրճեան 10ական, Տ. Մինասեան 5, Ս. Թագւորեան 15, Մ. Կարապետեան 5, Ղ. Խաչատուրեան, Տ. Պօյաճեան, Պատիկեան, Ա. Մարաշեան, Տիկ. Ասլանեան 10ական, Գ. Քիւրճեան 15, Ոմն 25, գումար 165 ֆրանք:

Սէն Մարսէլի (Մարսէյլ) հանգանակութիւնը.—

Ս. Մակարեան, Յ. Պալիկեան, Յ. Պիպէրեան 10ական, Գ. Պօյաճեան 6, Հ. Մխիթարեան, Լ. Կիւշտէմիրեան, Տ. Եղիազարեան, Ե. Փամպուքճեան, Խաթապեան եղբայրք, Չէրքէզեան եղբարք, Գ. Մելոեան, Յ. Սահակեան, Պ. Սահակեան, Դ. Սրապեան. Հ. Երէցեան, Յ. Ճիզմէճեան, Ն. Վարդանեան, Խ. Ուլասեան, Յ. Ոսկիանեան, Ա. Դաւիթեան, Գ. Գրիգորեան, Թ. Պէզազեան, Պ. Հայրապետեան, Կ. Հավանեան, Գալէնտէրեան, Սէթեան, Ա. Փափազեան, Ս. Վարդերեսեան, Գ. Չիլինկիրեան, Մ. Թորոսեան, Կ. Տէմիրճեան, Թ. Տէմիրճեան, Հ. Սուքեանեան, Յ. Մինասեան, Ս. Սամուէլեան, Ղ. Հրթիեան, Տ. Եաղճեան, Ա. Գույումճեան, Ս. Կոստանեան, Ա. Սիվրիհիսարլեան, Պէննէեան, Փիլիկեան, Ս. Փաւլուսեան, Ա. Փափազեան, Ա. Կպանեան, Յ. Պետրոսեան, Ե. Կորկոտեան, Մ. Սահակեան, Գ. Էպէեան, Մ. Տոմանեան, Ս. Պօղոսեան, Գ. Տատուրեան, Մ. Արապեան, Հ. Քիրպէքեան, Գ. Էպէեան, Եարալըեան՝ 5ական, Մ. Տինկիլեան 4, Բ. Փափազեան, Վ. Գօզիկեան, Յ. Դարբինեան, Գ. Աւետեան, Վ. Տամլամաեան, Պ. Պալեան, Կ. Միքայէլեան, Աւետեան, Պաքալեան, Կ. Թորոսեան, Թորոսեան, Պալեան, Խարբութլուեան, Բանւոր, Ահարոնեան 3ական, Յ. Պօզուկեան, Գույումճեան, Յ. Հոլաեան, Չօպանեան, Ժամկոչեան, Մ. Ռաֆայէլեան, Ա. Տէմիրճեան, Կ. Հոլաեան, Խ. Տէր Պետրոսեան, Կ. Անհոպիկեան, Յ. Եսայեան, Յ. Տէր Յակոբեան, Մ. Համալեակեան, Կ. Կիւմիւշեան, Ս. Մամալեան, Սվաճեան, Ե. Ղազարեան, Յ. Պիպէրեան, Նազարեան, Յարութիւնեան, Սարգիսեան, Մարտիկեան, Աւետիսեան, Գաբրիէլեան, Բանւոր մը, Մինասեան, Եղբարք, Պալեան՝ 2ական, երկու ֆրանքէն պակաս վճարողներու գումարը՝ 32.50: Ընդհ. գումար 435 ֆր.: (Տես «Յառաջ» 12 Մայիս).

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ Գէորգ Ֆէրահեան, Մանուէլ Կապուտիկեան, Խաչիկ Ճանիկեան եւ Գարեգին Երկանեան: Դիմել՝ խմբագրատուն:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ փաստաբան փարմաքսըզեանէ իր հասցէն հաղորդել վ.ահան վարիկեանի, 11 Rue Bisson, Paris (10e):

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

վարպետ խոհարարապետ մը որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի, գործ կը փնտռէ ո եւ է ճաշարանի մը մէջ:

դիմել «Յառաջ»ի Մ. Աւետիսեանի:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

փարիզ, Տ. Կ.— 5 ֆրանք:
Մարսէյլ, Գ. Ա.— 35:
Պուրկուան, Պ.— 5:
Նիս, Ա. Վ.— 45:
Սէն Սաթիւրնէն, Մ. Գ.— 10:
Փօռ տը Պուկ, Ս. Ս.— 47:
Լիոնէս, Ե. Պ.— 35:
Լաճէյ, Ս. Մ.— 600:
Տէսին, Յ. Պ.— 15.
Մարսէյլ, Գործ.— 642.30:
Լա կօտինիէռ, Տիկ. Դ.— 140:
Պաղտատ, Ս.— 100:
Լապէկիւտ, Տօլ.— 35:
Սէն Շամոն, 5:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Ջեթպաշեան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Նունուֆար: երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գումպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Ազատնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի առտնները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով: իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11տարեկանոր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Պիլէճիկի կէօլ Տաղէն Յովհաննէս Արապեանի որդին Աբրահամ Արապեան կը փնտռէ իր քոյրը Խոնարհիկ Արապեան, որ 1919ին Հալէպի (դպն) ըսուած գիւղը տեսնողներ եղած են: Անկէ վերջ լուր առնուած չէ: իմացնել՝ Krikor Zartarianի, 69 Rue Mazenod, Lyon, France.

կը խնդրուի Յունահայ եւ Սուրիահայ թերթերէ արտատպել: Լուր տուողին նուէր պիտի տրուի:

IMPRIMERIE - MASSIS - EDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ՄԱՅԻՍ 1928

16 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 648 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՉՐՈՅՑ ՄԵՐ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Մէկ տարի առաջ, իբրեւ պատասխան կարգ մը տրտունջներու, հրապարակաւ բացատրեցինք թէ ի՛նչպիսի նիւթեր կը սպասենք մեր թղթակիցներէն, մանաւանդ գաւառի աշխատակիցներէն:

Ստիպուած ենք նորէն արծարծել այս «ընտանեկան վէճը»:

«Յառաջ»ը ամէն բանէ առաջ կը փնտռէ կենդանի նիւթեր, ժողովուրդի օրուան կեանքէն: Գիծեր՝ որ պարզեն անոր չարն ու բարին, անոր բաղձանքները ու տագնապները:

Կ'ընդունինք որ երեք տարուան ընթացքին, մեր աշխատակիցները թանկագին ծառայութիւններ մատուցին այս տեսակէտէն, եւ կը շարունակեն գործել այդ գետնին վրայ:

Ունինք բազմաթիւ համեստ, յաճախ մեզի անծանօթ, բայց արդեան թղթակիցներ, որոնք պարտականութիւն կը համարեն օր օրին գրի առնել իրենց գիւղին, քաղաքին, պանդոկին կամ գործարանին կեանքը, ներկայացնել մեր ցիրուցան համրանքներուն կենցաղն ու ճիգերը:

Անոնք շատ անգամ գրելու ձեւերն ալ չեն գիտեր, եւ զգալով իրենց թերութիւնը, ներողութիւն կը խնդրեն...: Խմբագրութիւնը սիրով կը ստանձնէ ամէն յօգնութիւն, հրատարակութեան տալու համար այդ հում նիւթերը: Ո՛չ մէկ մեղադրանքի խօսք՝ այս երիտասարդ կամ տարեց աշխատաւորներուն, որոնք բան-գործ կ'ընեն տող մը գիր հասցնել, բարի լուր մը տալու կամ ցաւ մը մատնանշելու համար: Անոնք հոգեկան կապ մը հաստատած են թերթին եւ իրենց միջավայրին հետ, եւ արդար հպարտութիւն մը կը զգան, երբ լոյս-աշխարհ կը տեսնէ իրենց հաղորդած տեղեկութիւնը:

Այս շարքին մաս կը կազմեն մասնաւորապէս փոքր կեդրոններու թղթակիցները: Մեծ կեդրոններու մէջ ալ, անոնք բարի նախանձով կը կատարեն իրենց բաժինը, աւելի վարժ թղթակիցներու կողքին: Օրինակ, միայն Մարսէյլի մէջ, մեր յատուկ թղթակիցներէն զատ, կը համրենք ութ-տասը աշխատաւորներ, որոնք «խաբրիկ»ներ կը հաւաքեն: Ու միշտ նորութիւն մը գտնեն, բուն թղթակիցներուն ուշադրութենէն վրիպած, կամ անոնց հասողութենէն հեռու մնացած իրողութիւններ պարզելով:

Այս մասնաւոր երեւոյթին քով, ստիպուած ենք արձանագրել քանի մը բիծեր:

Յաճախ գանգատներ կը լսուին թէ «թղթակցութիւնը չի տպուիր», կամ կը «կրճատուի»:

Ամէն բանէ առաջ ըսենք որ, ոչ մէկ խմբագրի համար հաճելի բան է պատրաստ նիւթ մը մէկդի նետել, կամ կարելով-կրճատելով հրատարակելի դարձնել: Եւ ոչ մէ՛կ խմբագրական աշխատանք այնքան տաղտկալի է, որքան «ձեռագիր սրբագրելը», ու մանաւանդ «կրճատելը», աւելորդ, անյարմար կամ անկապ մասերը յօտելու եւ բուն նիւթը մէջտեղ հանելու համար:

Պատահած է որ բերանացի բացատրութիւններ տրուին այս մասին, եւ գանգատողները անմիջապէս կը համոզուին: Բայց դժուար է ամէն մէկուն զատ-զատ խօսիլ կամ գրել: Ատոր համար, քանի մը անգամ հրահանգներ պատրաստած եւ հրատարակած ենք:

Այս աստւլիսն ալ իր կարգին փորձ մըն է, թիւրիմացութիւնները եւ աւելորդ յոգնութիւնները կանխելու:

Ընկեր կամ հայրենակից, թղթակից կամ պատահական աշխատակից, երբ «Յառաջ»ին կը գրես, նկատի ունեցիր հետեւեալ կէտերը.

1. Ո՛ր եւ է գիւղի եւ քաղաքի մէջ ծագած դէպքը, կատարուած հանդէսը կամ ժողովը արժէք ունի, երբ խմբագրութեան կը հասնի օրը օրին: (Մարսէյլի ապրիլեան սգահանդէսը կատարուեցաւ Ապրիլ 29ին, ստացանք Մայիս 11ին: Անշուշտ բացառիկ վրիպում է, բայց եւ այնպէս...):

2. Երբ կը նկարագրես հանդէս մը, մի մոռնար որ, թերթը միայն ձեր գիւղին կամ քաղաքին չի պատկանիր: Հետեւաբար, պէտք կարելի եղածին չափ ամփոփ, զգուշանալով մանաւանդ շարան-շարան անուններէ եւ իրականութեան անհամապատասխան գովեստներէ:

3. Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն փորձուէ պատասխան գրել այն գոյնզգոյն թերթերուն, որոնք բան-գործ ըրած են սուտեր շինել ու քշել, որպէսզի ըսուի. «Մենք ալ կանք»:

4. Մի սահմանափակուիր մէկ նիւթի մէջ: Կամ չափէն աւելի մի ուռեցներ տեղական հարց մը: (Այս առթիւ հարկադրուած ենք մատնանշել Լիոնը: Վեց ամիսէ ի վեր անընդհատ թղթակցութիւններ կը ստանանք ծանօթ «քլիք»ի դաւերու մասին, բայց ոչ մէկ տող՝ օրուան կեանքէն: Ուրեմն հետեւցնե՞նք որ այդ 4000նոց գաղութին մէջ ուրիշ նիւթ, ուրիշ խնդիր չկայ, բայց միայն «քլիք»ն ու իր շահատակութիւնները...):

5. «Յառաջ»ը ըլլալով ժողովուրդին օրկանը, անմիջականօրէն կապուած անոր հետ, առաւելապէս հետաքրքրուի թափառական բազմութիւններու նիստ ու կացով եւ աշխատանքով. կարճ՝ կենդանի նիւթերով:

Թերեւս նորէն առիթ կ'ունենանք շարունակելու այս մտերիմ զրոյցը, այն վստահութեամբ թէ պիտի հարթուին շատ մը թիւրիմացութիւններ:

Մի մոռնաք որ «Յառաջ»ը կը ձգտի մեր լրագրական բարքերուն մէջ ալ մտցնել նոր գիծ մը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրք մամուլը սկսած է արտայայտուիլ Թուրքերէնը լատինական տառերով գրելու որոշման առթիւ:

Վաքըթ կը գրէ.

—«Տառերու փոփոխման հարցին առթիւ, անկարելի է չհարցնել թէ, մեր ամբողջ անցեալը ի՞նչ վիճակի պիտի մատնուի: Մեր գրադարանները լեցնող այնքան գիրքեր կան, ի՞նչ պիտի ըլլան անոնք...: Հնարաւո՞ր է լատինական տառերով կրկին տպագրել զանոնք: Եթէ ժենք չուրանանք իսկ, մէկ սերունդ յետոյ եկողներուն աչքին շատ տարօրինակ եւ անծանօթ պիտի թուին այդ գիրքերը: Չեմ գիտեր թէ, ի՞նչ հաճոյք կայ մեր սեփական մշակոյթը մեր ձեռքով խեղդելուն մէջ...:

Թրքաբանութեան մէջ Բէօփրիւլիւզատէ կարեւոր արժէք մըն է ոչ միայն մեր, այլ եւ օտարներու մէջ: Ինչո՞ւ անոր ձայնը չի լսուիր թրքաբանութեան այս կարեւոր խնդրին մէջ: Եւ վերջապէս, որո՞նք են որ այս լատինացման որոշումը կուտան: Արդեօք մեզի անծանօթ գիտական կաճա՞ռ մը կայ, եւ այս կաճառը իր ուժը կ'առնէ իր երկերու համբաւէ՞ն:

Բերնէ բերան շրջող զրոյցներու համաձայն, լատինացման որոշումը շուտով պաշտօնական հանգամանք պիտի ստանայ: Բարեբախտաբար, կը խորհուի 15 տարուան մէջ կիրարկել: Քանի որ գործին մէջ 15 տարի կայ, կրնանք հանգիստ ըլլալ, որովհետեւ այս խնդիրը դեռ առաջին քայլին պիտի ցուցնէ թէ անկել է ապագան, եւ վերադարձը շատ վնասակար չպիտի ըլլայ:»

Իսկ Իգտամի մէջ, բոլորովին տարբեր տեսակէտ մը կը պաշտպանէ ծանօթ հրապարակագիր Ճէլալ Նուրի.

— «Եթէ լատինական տառերու կիրարկումը 12 տարուան մէջ կատարուի, ժողովուրդը դիւրութեամբ պիտի վարժուի նոր տառերուն: Եւ այն ատեն է որ մեր յեղափոխութիւնը պիտի ցուցնէ իր հրաշալիքները:

Հանդուցեալ Նամըգ Բէմալի օրէն ի վեր խնդիր դարձած է տառերու փոփոխութիւնը: Նամըգ Բէմալ դէմ էր այս գաղափարին.— Ի՞նչ պիտի ըլլան գոյութիւն ունեցող գիրքերը:

— Ի՞նչ պիտի ըլլան: Գիրք չկայ, որ բան մը ըլլայ: Մեր գրադարանները պարապ են, հինցած: Անոնց գիրքերուն 500էն մէկն իսկ չի բաւեր ներկայ մտաւորական պահանջներուն: Բուն իսկ բոսբոսած գիրքերն են որ մեզ այս անելին մատնեցին: Իսկ հինգ հարիւրին մէկը, որ լաւ բան կը կարծուի, դիւրութեամբ կարելի է լատինական տառերով տպագրել: Եթէ Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու նման հսկայ գրադարաններ ունենայինք, այս խնդիրը մեզ կը զբաղեցնէր: Մինչդեռ մեր առաւելագոյն ունեցածը՝ 3000 գիրք կամ գրքոյկ է... Անոնք ալ փճացնելը պահելէն աւելի օգտակար է:

Թրքական յեղափոխութիւնը չի կրնար կէս մնալ: Մուսթաֆա Բէմալ փաշա այն տեսակ անձնաւորութիւն մըն է, որ միշտ գծուած ծրագրի մը համաձայն կ'աշխատի, և մինչև վերջ կը հետեւի անոր: Տառերու փոփոխութեան խնդիրն ալ՝ քաղաքակրթութեան այս ընդհանուր զօրաշարժին մէկ կայանն է:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Միջերկրականեան դաշինքը

Թայմզի Հռոմի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Հաւանական չէ որ անմիջապէս ստորագրուի ոչ-յարձակողական երբեակ համաձայնութիւն մը Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ ընդհանրապէս կը յուսացուի որ յառաջիկային այդպիսի դաշինք կրնայ մը կնքուիլ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ, թէեւ ներկայիս կարելի չէ այս մասին պաշտօնական ո եւ է տեղեկութիւն ստանալ:

Լօզանի դաշնագրէն ծագած զանազան հարցերու կարգադրութեան համար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները գոհացուցիչ յառաջդիմութիւններ կ'ունենան: Եթէ այս կէտին վրայ համաձայնութիւն մը գոյանայ, կը կարծեմ թէ ճամբայ պիտի բացուի այսպիսի ոչ-յարձակողական դաշինքի մը կնքումին համար: Ատոր ալ առաջին արդիւնքներէն մէկը պիտի ըլլայ այն՝ որ Յունաստան եւ Թուրքիա պիտի կրնան գեղչել իրենց նաւային սպառազինութիւնը: Հետեւաբար Յունաստանի քաղաքականութիւնը նոյնն է Թուրքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ հանդէպ: Այս վերջինին հետ ալ կ'ուզէ նախ կարգադրել առկախ խնդիրները՝ ինչպէս Սելանիկի եուկոսլաւ ազատ գօտիի հարցը, յետոյ միայն լրջօրէն նկատի պիտի առնէ պայմանաժամը լրացած դաշնագիրը նորոգելու կամ ոչ-յարձակողական դաշինք մը կնքելու հարցը:

Գալով Իտալիոյ եւ Յունաստանի, ոչ-յարձակողական դաշինքի անմիջական խնդիր չկայ, սակայն այս երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութիւնները յայտնապէս մտերմական են: Կը յուսացուի թէ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուելիք դաշինքը օգտակար ազդեցութիւն պիտի ունենայ նաեւ Եգէականեան այս երկու պետութեանց յարաբերութիւններուն վրայ:

Պուլկարիոյ պարտքը յետաձգելու համար

«Թայմզ»ի Սոֆիայի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Կը տեղեկանամ թէ Մուսոլինի հրահանգ տուած է Միջազգային Յանձնաժողովի իտալական պատուիրակ Ֆալլէթթիի, որ ուժգնօրէն պաշտպանէ Պուլկարիոյ հատուցումներու վճարումները թեթեւցնելու ո եւ է խնդրանք, եւ թէ Փարիզի Հատուցումներու Յանձնաժողովին իտալական պատուիրակը եւս նոյնը պիտի ընէ:

Միջազգային Յանձնաժողովը Հատուցումներու Յանձնաժողովին ղրկած է մանրամասն տեղեկագիր մը՝ վերջին երկրաշարժներու տնտեսական եւ ելմտական հետեւանքներուն մասին: Այդ տեղեկագրին մէջ կ'ըսուի թէ Պուլկարիոյ հասոյթները մեծապէս պիտի պակսին, մեծ ծախքեր պիտի ըլլան՝ աւերեալ շրջանները վերաշինելու համար, ու կը թելադրէ որ այս պատճառով պէտք է թեթեւցնել Պուլկարիոյ վճարումները: Այս մասին որոշում պիտի տայ Հատուցումներու Յանձնաժողովը:

Քաղաքական շրջանակները լաւ ընդունելութիւն կ'ընեն այս տեղեկագրին եւ մեծ յոյս ունին որ մեծ պետութիւնները պիտի հաւանին երկար պայմանաժամով յետաձգել դարմանումներու պարտքին վճարումը:

Ալի Ճենանի պէյ դատապարտուած

Էնկիւրիէն Մայիս 14 թուականով կը հեռագրեն թէ բարձրագոյն ատեանին առջեւ վերջացած է դատավարութիւնը նախկին առեւտրական գործավար Ալի Ճենանի պէյի, որ ամբաստանուած էր թէ իշխանութեան գլուխ եղած ատեն զանազան մխումներ եւ գեղծումներ կատարած էր իր պաշտօնատան մէջ: Ատեանը մէկ ամիս բանտարկութեան եւ չորս ամիս պետական պաշտօններէ զրկուելու դատապարտեց նախկին գործավարը: Բանտարկութիւնը յետաձգուած է: Ասկէ զատ, Ճենանի պետական գանձին պիտի վճարէ 170,000 թրքական ոսկի իբրեւ տուգանք:

Փեքինի անկումը մօտալուտ

Նանքինի ազգայնական կառավարութեան նախկին վարչապետ Վանկ-Շունկ-Հուի առջի օր Լոնտոնի մէջ Չէմպըրլէյնի ներկայացաւ: Յիշեալը լրագրողի մը յայտնեց թէ Փեքին քանի մը օրէն ազգայնականներուն ձեռքը պիտի իյնայ: Ու աւելցուց.

— Անմիջապէս որ Փեքին գրաւուի, թշնամութիւնները պիտի դադրին: Ազգայնական կառավարութիւնը ամբողջ երկրի գործերուն ղեկը ձեռք պիտի առնէ: Օտարականներու պաշտպանութեան համար կարելին պիտի ընէ: Կառավարութեան վերաշինական աշխատանքներուն համար օտարականներու գործակցութիւնը սիրով պիտի ընդունուի:

Ազգայնականներուն Փեքինի վրայ յառաջացումը մեծ մտահոգութիւն առաջ բերած է Ուաշինկթընի մէջ: Թիէն-Ցինի եւ Փեքինի մէջ բաւականաչափ ամերիկացի զինուորներ կան, որոնք կրնան պահպանել ամերիկեան քաղաքացիներու կեանքն ու ինչքը:

Փեքինի վրայ քալող բանակներու վերին հրամանատարութիւնը ստանձնած է զօրավար Ֆէնկ-Եու-Հսիանկ, մինչ զօր. Չանկ Քայ Շէք գործօն դեր մը չունի, ու միայն կը պահէ վերին հրամանատարի պատուանունը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

" ՄՇՏՆՋԵՆԱԿԱՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ "

Սուրին ծայրը նստած մանուկը՝ խաղաղութիւնն է:

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԶ. Ցանկ

	Ֆր.
Շավիլի եւ Վիրոֆլէի հայ ընտանիքներէն, նախաձեռնութեամբ Պ. Պ. Մ. Տէմիրճեանի եւ Պ. Հայրապետեանի (ցանկը յաջորդով).—	574.—
Հ. Յ. Դ. Կրասի «Քրիստափոր» խումբին հանգանակութիւնը (նոյնպէս)	375.—
Տիկ. Վիքթոր Արապեան	100.—
Ժիրայր Տամլամաեան	50.—
Տ. Տօնապետեան, Բրիւսս	20.—
Փոքրիկն Էլիզ Պագիկեան իր կաթի դրամը	10.—
Յ. Երանեան	30.—
Յ. Ն.	10.—
Հաճի	10.—
Արշակ Մկրեան	10.—
Աւետիս Դարբինեան Պուտափէշթ	20.—
Ա. Վաչեանց	100.—
Ստեփան Քիւթնէրեան Սէն Փիէր տէ Բոռ	20.—
Բ. Արդ.	25.—
Եր. Ատ. Պարոնվարդեան	50.—
Օր. Ա. Սուրբլոյեան	10.—
Պէլվիլ՝ 4, Rue Jouy-Rouve պանդոկի հայրենակիցներէն հանգանակուած.—	
Փքկն. Տիգրան Խաչիկեան	20.—
Օր. Հայկանոյշ Սուքեան	15.—
Ոմն	20.—
Օր. Փ. եւ Պ. Ս. Սանոսեան	50.—
Տ. Զ. Այվազեան	5.—
Տ. Մ. Առաքելեան	4.—
Օր. Անիթա Տ. Ստեփանեան	15.—
Պ. Ս. Այվազեան	5.—
Տ. Վարդուհի Գուլումճեան	50.—
Տ. Սաթենիկ Գոնեան	5.—
Օր. Շուշանիկ Պէզէզեան	20.—
Օր. Քնարիկ Նիկողոսեան	10.—
Տ. Մարիամ Գազանճեան	10.—
Տ. Վերժին Նիկողոսեան	5.—
Գումար	1648.—
ԺԵ. ցանկին գումարը	16,129.30
Ընդհ. գումար	17,777.30

×

Փոքրիկն Օր. Էմմա Պագիկեան իր գանձանակի դրամէն մեզի կը ղրկէ 40 լէվա, զոր նոյնութեամբ պիտի փոխադրենք Ֆիլիպէ:

×

... Խմբագիր,

Ֆիլիպէի աղետալի երկրաշարժին առթիւ «Յառաջ»ի բացած հանգանակութիւնը եւ օրը օրին հրատարակած նկարագրութիւնները, ինչպէս եւ Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի կոչը, մեզ մղեցին ձեռնարկել եղբայրական օգնութեան: Յիշենք որ միայն մէկ շաբաթ առաջ ենք սկսած հանգանակութեան եւ մեզմէ շատ շատերը սպասեցին մինչեւ իրենց քէնզէնը, մասնակցութենէ չզրկուելու համար: Մեծ գումար մը չէ մեր ղրկածը, 375 ֆր. 375 ոսկեբերու առատ պուտ մը կաթի դրամ:

Հ.Յ.Դ. «Քրիստափոր» Խումբ

Կրաս, 13 Մայիս

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Անցեալ տարուան ընթացքին քաղաքական կեանքը անաղմուկ չանցաւ Իրանի մէջ:

Մայիս 10ին Խորհրդարանի շէնքին մէջ տեղի ունեցաւ Ադլիէի (դատական) պաշտօնեաներու խոշոր եւ աղմկարար ցոյցը, որ հազիւ զսպուեցաւ ոստիկանական եւ զինուորական ուժերու միջոցով: Առիթը՝ դատական նախարար Դաւէրի ձեռք առած բարենորոգումներուն հետեւանքով, պաշտօնեաներու ռոճիկներու կրճատման պատրուակն էր, սակայն բուն պատճառը քաղաքական էր. «քափիթիւլասիոն»ներու ջնջման խնդիրը: Այս եւ ուրիշ դժուարութիւններու պատճառով, Մուստոֆի-օլ-Մամալէքի նախարարութիւնը հրաժարական տուաւ, որ ընդունեցաւ Շահին կողմէ Մայիս 28ին եւ Յունիս 1ին կազմուեցաւ նոր նախարարութիւն Մէհտի Ղուլի Խան Հէտայէթի (նախկին Մօհպէր-Սալթանէի) նախագահութեամբ: Դատական եւ կրթական նախարարները, Դաւէր եւ Թաղայոն մնացին կազմին մէջ, իրենց սկսած բարենորոգումները շարունակելու: Յունիս 23ին մահուան դատապարտուեցան Սէյէտ Խան Բանան, Դաբիրը Նըզամ եւ հայազգի Ստեփան Խան, զինուորական գաղտնիքներ օտար դեսպանատան մը ծախելու ծանր ամբաստանութեամբ: Աւելի ուշ, Փետրուար 14ին գնդակահարուեցաւ Սարհանգ Մահմուտ Խան Փուլադինը, իսկ իր գործակիցները դատապարտուեցան 15, 7 եւ 5 տարուան բանտարկութեան: Առաջին մահապարտի զոհերը, իբրեւ դաւաճաններ, ընդհանուր զզուանքի առարկայ դարձան, սակայն վերջինները, ըստ իրենց կարծիքի, հայրենիքը փրկելու համար միապետի կեանքին դէմ մահափորձ կազմակերպելու յանցանքով բռնուեցան. զինուորական դատարանի նախագահը մահապատիժը չստորագրելուն համար պաշտօնանկ եղաւ: Յուլիս 7ին երկրի բոլոր մասերուն մէջ ջնջուեցան «Բարկօզար»ները — թիւրքմէնչայի դաշնագրի հետեւանքով օտարահպատակներու շահերու պաշտպանութեան համար հաստատուած դատարանները — եւ անոնց պաշտօնը փոխանցուեցաւ նահանգապետներուն:

Քաղաքական կարեւոր նշանակութիւն ունի նաեւ հայազգի Յովհաննէս Խան Մասեհեանի Լոնտոնի դեսպան անուանումը Յուլիս 14ին: Կը թուի թէ Պարսիկ կառավարութիւնը, իր կռնակին ունենալով հանդերձ Ռուսիոյ պաշտպանութիւնը, կը գերադասէ խաղաղ եւ բարեկամական քաղաքականութիւն պահպանել Անգլիոյ հանդէպ:

Այս անուանումը, որքան ալ շոյէ մեր ազգային ինքնասիրութիւնը, կարելի չէ չարձանագրել այն յուսախաբութիւնը հարաւային պարսկահայ, մասնաւորաբար գիւղական շրջաններուն մէջ, որ մեր Խորհրդարանի անդամը, գրեթէ միաձայն ընտրուած, կիսատ թողուց ազգի կողմէ իրեն վստահուած պաշտօնը, եւ իր աթոռը թափուր կը մնայ մինչեւ նոր նստաշրջանի ընտրութիւնը: Ահա թէ ինչո՞ւ նոր ընտրութիւններուն միայն պատգամաւոր մը ընտրելու ուժեղ տրամադրութիւն կը նկատուի ամբողջ հարաւային Պարսկաստանի մէջ:

Ուշագրաւ էր Շահին ճամբորդութիւնը դէպի Ատրպատական, Օգոստոս 29—Սեպտեմբեր 26: Այդ ճամբորդութեան ներքին բովանդակութիւնը, որ կապուած էր թուրք-պարսկական կնճռի եւ քրտական շարժման հետ, դժբախտաբար ժամանակին չարձանագրուեցաւ պարսկական մամուլին մէջ: Այժմ ալ իր մանրամասնութիւններով կը պահուի գաղտնի: Հրապարակ հանուեցաւ միայն ճամբորդութեան նկարագրութիւնը, որ արդէն յայտնի է «Յառաջ»ի ընթերցողներուն: Շահին այս քայլը, սակայն, անցնող տարուան քաղաքական կեանքի էն կարեւոր մէկ ձեռնարկն է, որ անշուշտ իր խոշոր ազդեցութիւնը ունեցաւ քրտական խնդրին մէջ:

Ներքին զինուորական կարեւոր թուականներ են Սեպտեմբեր 17ը, երբ 93,000 դրան յատկացուեցաւ պարտադիր զինուորութեան ծախքերուն, Սեպտեմբեր 28ը երբ արհամարհելով բողոքներն ու ցոյցերը յայտարարուեցաւ Թէհրանի 3,200 նորակոչներու անուանացուցակը, Հոկտեմբեր 8ի զօրահաւաքը եւ Դեկտեմբեր 3ը, երբ Ղումի ուխտատեղին հաւաքուած իլէմաները պարտուած, Թէհրան գալով Շահնշահին ներկայացան: Չմոռնամ յիշել Արաբներու յարձակումը Մօհամարայի վրայ, (Անգլիացիներու դրդումով), որ ետ մղուեցաւ պարսիկ ուժերու կողմէ, Սեպտեմբեր 2ին:

Նոյեմբեր 3—13ին տեղի ունեցաւ Շահի երկրորդ պաշտօնական ճամբորդութիւնը Մազանդարան. ըսի պաշտօնական, քանի որ քանիցս կատարած է երկրի զանազան կողմերը անպաշտօն, երբեմն ծպտուած ճամբորդութիւններ, գրեթէ ամէն անգամին քաղաքական-զինուորական նպատակներով:

Անցեալ տարի մեր երկիրը ունեցաւ երկու պետական մեծ անձերու կորուստը: Նոյեմբեր 2ին մեռաւ յայտնի միապետական գործիչ Էյնը-Տովլէն, որ երկու տասնեակ տարի առաջ այնքան ջանքեր թափեց խորտակելու սահմանադրական շարժումը եւ շարք մը արինահեղութեանց պատճառ դարձաւ, իսկ Դեկտեմբերի 26ին իր մահկանացուն կնքեց սահմանադրական պետական գործիչ Նասէր-Օլ-Մոլքը, որ Մահմէտ Ալիի գահընկէցութենէն յետոյ նշանակուեցաւ Ղաճար գերդաստանի վերջին անչափահաս Շահի խնամակալը (Նայիպը Սալթանէ):

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

1500 ՅՈՅՆ ԳԵՐԻ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

«Տէյլի Էքսփրէս»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ.—

Մեծ յուզում առաջ բերին յայտնութիւնները փախստական զինուորի մը, որ կը հաւաստէ թէ ներկայիս նախկին պատերազմական գերիներէն 1500 Յոյներ, իբրեւ գերի կ'ապրին Անատոլուի մէջ, ուր ծախուած են իսլամ երեւելիներու: Փախստական զինուորն է Տիմիթրի Աթանասոփուլոս, հելլէն գնդացիրներու 36րդ զօրագունդին Ա. վաշտէն, որ գերի բռնուած էր 1922ի Օգոստոսին Մ. Քէմալի բանակին կողմէ: Յիշեալը կը պատմէ.

— Ես մաս կը կազմէի կարաւանի մը, որ կը բաղկանար 1000 զինուորէ եւ մօտ 100 քրիստոնեայ ընտանիքէ. ընկերներէս շատերը սպաննուեցան. կիները առեւանգուեցան. ծերերն ու մանուկները գրեթէ բոլորն ալ մեռան: Վերապրողները ղրկուեցան Ատանա, յետոյ Հալէպ (.°) ուր ծախուեցան թուրք կալուածատէրերու անոնց հողերը մշակելու համար:

Աթանասոփուլոս եւ ուրիշ վեց զինուորներ վերջապէս յաջողեցան փախչիլ, ու շնորհիւ ամերիկեան շոգենաւի մը նաւապետին օգնութեան, Մայիս 12ին Պիրէոն հասան: Եօթերնին ալ խեղճ վիճակի մէջ են: Անոնք հելլէն իշխանութեանց հաղորդեցին անունները իրենց այն ընկերներուն, որոնք տակաւին ստրկութեան մէջ կ'ապրին:

Խնդիրը պիտի արծարծուի Խորհրդարանին մէջ, անմիջապէս որ բացուի: Կը սպասուի որ արտաքին նախարար Միխալաքափուլոս կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ այս մասին:

ՀՆՉԱԿԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐԻ ՄԸ ԽՐԱՏՆԵՐԸ ԻՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

«Նոր երկիր», հին Հնչակեաններու շաբաթաթերթը, վերջին թիւով կը հրատարակէ երկար յօդուած մը՝ վաստակաւոր Գ. Եղիկեանի ստորագրութեամբ:

Կը քաղենք ամէնէն յատկանշական հատուածները.

Մեր կուսակցութեան վերածնունդի սոյն օրերին մեր այլեւայլ շրջանների ընկերների մտքերի մէջ չկայ միակերպութիւն, երեւոյթների վերաբերմամբ ընկերները միեւնոյն հասկացողութիւնը չունին, կուսակցական պրոպականտան միաձեւ չէ, մի ուղղութեամբ չի մղւում առաջ, ընդհակառակը, կուսակցական տեսակէտները այս կամ այն շրջանում բոլորովին իրա հակառակ ձեւով են դրւում եւ հակառակ ձեւով վճռւում: Մտքեր, որոնք արտայայտւում են մեր մի շրջանում կատարեալ վճռականութեամբ, մի ուրիշ շրջանում նոյնպիսի վճռականութեամբ ետ են մղւում:

Ես մատս դնում եմ խոկական վէրքի վրայ, որ եթէ շուտափոյթ չբժշկուի, կը թարախակալի և վերջնականապէս կը հիւծի մեր կուսակցութեան մարմինը: Այս վէրքը վտանգաւոր է, եւ, պէտք է լուրջ կերպով մտածել այդ վէրքը բուժելու մասին: Սրտցաւ ընկերները, մանաւանդ ղեկավարները, անհրաժեշտ է, որ առանց միմեանց մեղադրելու, առանց միմեանց քննադատելու միահամուռ ջանքեր գործադրեն սոյն վէրքը անվտանգ դարձնելու համար: Մեզ համար պարզ պիտի լինի, որ եթէ այս անգամ էլ ընկերները հիասթափութեան մատնուին, այլեւս նրանց կրկին իրար մօտ հաւաքել ո՛չ մի ոյժ չպիտի կարողանայ, այլ խօսքով մեր կուսակցութիւնը պիտի լուծուի:

Որպէսզի մի քաղաքական կուսակցութիւն ամուր լինի, գործ կատարի, իր նպատակին հասնի, նա պէտք է ունենայ ամուր հիմք: Մի քաղաքական կուսակցութեան ամուր հիմքը իր սկզբունքներն են, այն նպատակը, որին նա դիմում է այդ սկզբունքների վրայ յենուած, եւ այդ գործելակերպը, որ բղխում է նոյն սկզբունքներից: Եթէ կուսակցութեան նպատակը պարզ է, սկզբունքները որոշ, գործելակերպն էլ բնականաբար պարզ եւ որոշ է լինելու. այդ դէպքում ո՛չ մի ոյժ նոյն կուսակցութեան յառաջխաղացումը չի կարող խանգարել: Մեր կուսակցութեան նպատակները պարզ են: Նախ.— Անկախ Հայաստան, ապա սոցիալիստական կարգեր: Մեր կուսակցութեան սկզբունքները պարզ են, Մարքսիզմ, Սոցիալիզմ: Մեր կուսակցութեան գործելակերպը պարզ է, ամէն մի միջոց գործադրել, Անկախ Հայաստան ունենալու համար, ապա նոյն Հայաստանում պարլամենտարիզմի, դեմոկրատական կարգերի վրայ յենուած դիմել դէպի սոցիալիստական հասարակակարգ: Մեր ծրագիրը այս է ասում, այս է սովորեցրել: Մեր սոյն նպատակին հասնելու համար տասնեակ հազարաւոր զոհեր տուել ենք մենք, Հնչակեաններս, եւ միլիոնաւոր զոհեր տուել է հայ ժողովուրդը:

Հնչակեան կուսակցութիւնը հայկական կուսակցութիւն է, նա ծնուած է հայ իրականութիւնից, նա կոչուած է պայքարելու հայ ժողովրդի ազատագրութեան եւ ապահովութեան համար, նրա գործունէութիւնը պիտի ուղղուի միայն մի կողմ, այն է լուծել հայկական հարցը, ունենալ մեր անկախ հայրենիքը տաճկահայկական վիլայէթներով, դեմոկրատական կարգերով միջոց տալ Հայաստանում ապրող ժողովուրդներին դէպի սոցիալիզմ գնալ: Հնչակեան Կուսակցութիւնը օտար ազգութեան պատկանող կուսակցութիւն չէ, նա իրաւունք չունի օտար շահեր հետապնդել, նա իրաւունք չունի հայ ժողովրդին զոհ բերել օտարների քաղաքական նպատակներին:

Մեր կուսակցութեան նպատակը չէ իրագործուած: Հայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը, Տաճկահայութիւնը, իր գլուխը դնելու տեղ չունի: Նրա դրութիւնը այժմ շատ աւելի ողբերգական է, քան երբ նա նստած էր իր հայրենի հողին վրայ, թէկուզ թրքական իշխանութեան տակ: Այս ժողովուրդը վերջնականապէս ոչնչանալու վտանգի առաջ է կանգնած: Մեր կուսակցութեան գերագոյն պարտքն է այդ ժողովուրդը վերադարձնել իր հայրենիքը, իր անկախ երկիրը, նրա ապագան ապահովել, նրան անկումից ազատել:

Մեր կուսակցութիւնից շատերը հեռացան, հաւանօրէն նրանք նոր իտէալներ գնացին փնտռելու օտարների մօտ: Նրանք դասալիքներ են, բայց նրանց ներում եմ ես եւ պիտի ներենք բոլորս: Նրանք, թէեւ պայքարում են մեզ դէմ, բայց վտանգաւոր չեն, որովհետեւ մեր բանակում չեն գտնւում, օտար դիրքերի վրայ են: Մեր կուսակցութեան համար աւելի վտանգաւոր են այն տարրերը, որոնք չհաւատալով հանդերձ կուսակցութեանս վերածնունդին, ընդունելով հանդերձ օտար հասկացողութիւններ եւ օտար տեսակէտներ, մնում են մեր կուսակցութեան շարքերում: Այդ տարրերը ո՛չ միայն վտանգաւոր, այլ և՛ ամենաարգահատելի տարրերն են, որոնք քաջութիւնը չունին իրենց տեսակէտները պարզ դնելու: Այս տարրերն է, որ պէտք է օր առաջ հեռացնել կուսակցութեանս շարքերից, եթէ ուզում ենք, որ մեր կուսակցութիւնը ապրի, գործի եւ օգտակար լինի:

Չպիտի ուրանանք, սիրելի ընկերներ, որ այսօր մեր կուսակցութիւնը ամբողջապէս որպէս քաղաքական մի կազմակերպութիւն՝ քաղաքական գործ գրեթէ չի կատարում: Թէ մեր օրկաններին, թէ կուսակցական նամակներին եւ թէ մասնաւոր գրութիւններին հետեւող ամէն մի անհատ պարզապէս տեսնում է, որ մենք շատ քիչ բացառութեամբ աւելի շուտ բառերի ետեւից ենք ընկել: Եթէ մեր կուսակցութեան շարքերում կան այնպիսիները, որոնք որ եւ է քաղաքական գործի են մասնակցում, այդ մասնաւոր երեւոյթներ են, այդպիսիները ոչ մի նիւթական կամ բարոյական աջակցութիւն չեն վայելում կուսակցութեան պատասխանատու մարմինների կողմից, թէեւ շարքերը իրենց կարողութիւնից վեր զոհողութիւններ են անում կուսակցական մեքենան շարժելու համար: Մեր կուսակցութիւնը, կարծես թէ, իր գոյութիւնը պահում է միմիայն ուրիշներին քննադատելու համար եւ խուսափում է իր գործը կատարել: Սա կիսաճանապարհ է, կիսամիջոց է: Մեր կուսակցութեան օրկաններն ու ղեկավարող մարմինները պիտի մասնակցին քաղաքական կեանքին, այլապէս այս կուսակցութիւնը կը դադարի քաղաքական կազմակերպութիւն լինելուց:

Եթէ մեր ընկերների մէջ կան այնպիսիները, որոնք գտնում են, որ խորհրդային Հայաստանի գոյութեամբ, Հնչակեան կուսակցութիւնը իր նպատակին հասել է, եթէ այդպիսիները հաւատացած են, որ խորհրդային Հայաստանը արդէն մեր գաղափարների իրականացումն է, որովհետեւ թէ անկախ է եւ թէ սոցիալիստական, այդ դէպքում շատ զարմանալի է, որ նրանք մնում են Հնչակեան շարքերում, որովհետեւ խորհրդային Հայաստանը յայտարարում է, որ իր գոյութեամբ հայկական դատը վճռուած է, Տաճկահայութիւնը այլ եւս ոչ մի անելիք չունի, եթէ ո՛չ մտնել օտար համայնավար կուսակցութեանց շարքերը եւ միջազգային յեղափոխութիւն առաջ բերել: Խորհրդային Հայաստանի գոյութիւնը մեր նպատակների իրականացումը համարող ամէն մի հնչակեան պէտք է անմիջապէս հնչակեան լինելուց դադարի եւ մտնի տեղական համայնավար կուսակցութեանց շարքերը, եթէ այդ հնչակեանը հետեւողական է իր գաղափարների մէջ:

Հնչակեան գաղափարաբանութեան, հնչակեան սկզբունքների, հնչակեան նպատակի տեսակէտով, խորհրդային Հայաստանի գոյութիւնը դեռ չի նշանակում հայկական դատի լուծում իր ամբողջութեամբ, ոչ էլ սոցիալիզմի տիրապետութիւն հայ կեանքում: Հայ ժողովրդի մեծամասնութիւնը հեռու է խորհրդային աշխարհներից եւ այդ մեծամասնութեան դատն է, որ անտեսւում է խորհրդային Հայաստանի վարիչների կողմից եւ հնչակեան կուսակցութեան սրբազան եւ գերագոյն պարտականութիւնն է այդ դատը պաշտպանել, դրանով պաշտպանելով ամբողջ հայ ժողովրդի անկախութեան դատը:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՔԻՒՐՏԵՐԸ

ՇԻՒՔՐԻ ՔԱՅԱ ՊԷՅԻ ՃԱՌԸ

Գրեցինք թէ Թուրքիոյ ներքին գործավար Շիւքրի Քայա պէյ օրինագիծ մը պատրաստած է՝ տեղահանուած քիւրտերը իրենց տեղերը վերադարձնելու եւ դատապարտուած քիւրտերու պատիժին գործադրութիւնը յետաձգելու համար: Այս առթիւ գործավարը Մայիս 7ին Ազգային մեծ ժողովին առջեւ խօսեցաւ ճառ մը, զոր կարեւորութեանը համար կը թարգմանենք նոյնութեամբ.

Յարգելի էֆէնտինե՛ր,

Մեր արեւելեան կարգ մը նահանգներուն մէջ պատահած դէպքերուն հետեւանքով, այնտեղի բնակչութենէն մաս մը արեւմտեան նահանգները փոխադրուած էր: Երբ խնդիր կ'ըլլար անոնց մէկ քանին հայրենիք վերադարձնելու մասին, ըսած էի թէ «ասիկա առաջին հանգրուանն է այն միջոցներուն, որոնք պիտի գործադրուին արեւելքի մէջ:»

Իբրեւ լրացուցիչ մաս վեց ամիսէ ի վեր ձեռք առնուած միջոցներուն, այսօր պատկառելի ժողովիդ կը ներկայացնեմ նոր առաջարկ մը: Այն օրէնքը որ կ'ապահովէր կարգ մը մարդոց անձնատուութիւնը եւ ուրիշներու իրենց օջախները վերադարձը, տուաւ իրմէ սպասուած դրական արդիւնքը: Ներկայ առաջարկին նպատակն է իրենց վիճակը բարելաւելու հնարաւորութիւն տալ անոնց, որ օրէնքի պաշտպանութեան կ'ապաւինին: Այս օրինագիծը պէտք է նկատուի ձեռք բերուած երկու արդիւնքներու հետեւանքը. առաջին՝ այն որ արեւելեան նահանգներուն մէջ որոշ նպատակի մը հասնելու համար սիստեմատիկ մեթոտով մը հետապնդուած քաղաքականութիւնը դրական եւ օգտակար արդիւնքներ տուած է. երկրորդ՝ այն իրողութիւնը թէ արեւելեան նահանգներուն մէջ կը տիրէ ապահովութիւն մը, որ հիմնուած է պատժուելու եւ զսպուելու արժանի ամէն հաւանականութեան դէմ դնելու կարող ուժի մը վրայ:

Արդարեւ, մեր ոստիկան-զօրքին եւ սահմանագլուխի ուժերուն զօրացումը եւ ընդհանուր քննիչութեան կազմակերպութիւնը մեծապէս օգնեցին արեւելեան նահանգները բարեկարգելու եւ խաղաղեցնելու այնպէս, ինչպէս կը փափաքէր Ազգային մեծ ժողովը: Երբ մէկ կողմէ մեր ոստիկան-զօրքը գործնապէս կը ներկայացնէ եւ կ'իրագործէ Հանրապետութեան զսպիչ եւ հետապնդիչ ուժը, միւս կողմէ արդարադատութիւնն ու կուսակալները լրջօրէն եւ հաստատակամ կ'աշխատին կանոնաւոր վարչութիւն հաստատել եւ հայրենակիցներու միջեւ մտերմութիւն առաջ բերել:

Այնտեղ ժողովուրդը համոզուած է թէ Հանրապետութիւնը որքան հաստատակամ եւ լուրջ է յանցաւորները պատժելու մէջ, նոյնքան անկեղծ է օրէնքին ապաստանողները պաշտպանելու համար. Որքան ալ ծանր եւ կրկնակի յանցանքներ գործած ըլլան անցեալին մէջ, բոլոր անոնք որ օրէնքի գծած սահմանին ու պայմաններուն տակ — այսինքն առանց ո եւ է պայմանի եւ վերապահումի — անձնատուր կ'ըլլան, ամէն կերպով ազատութիւն եւ ապահովութիւն կը վայելեն: Միւսներու մէջ աւելի եւս տպաւորուած է այն իրողութիւնը թէ Հանրապետական ոստիկան-զօրքը ինչ մեծ զոհողութիւններով, պարտաճանաչութեամբ եւ հաւատքով կը պահպանէ Հանրապետական բանակին անձնուիրութեամբ ձեռք բերած արդիւնքը: Այս առթիւ պարծանք կը զգամ յարգանքով, ակնածանքով, գովեստով եւ երախտագիտութեամբ յիշել այն անձնազոհութիւնն ու դիւցազնութիւնը, զոր ցոյց կուտան մեր զինուորներն ու ոստիկան-զինուորները իրենց պարտականութեան կիրարկումին մէջ: (Ծափեր):

Հանրապետութեան պաշտպանողական ուժերը պատրաստ են ապագային եւս Հանրապետական օրէնքները ամէն հաւանականութեան դէմ պաշտպանելու համար բոլորանուէր կատարել իրենց պարտականութիւնը, համաձայն գերագոյն ժողովիդ բարձր փափաքներուն: (Ձայներ՝ պռավօ՜):

Ահա՛ այս ապահովութիւնն է, որ մղեց մեզ այս օրէնքով գոհացում տալ ժամանակին շիտակ ճամբէն շեղած այն հայրենակիցներուն, որոնք այժմ զղջացած կ'ուզեն օր առաջ իրենց օջախները վերադառնալ եւ իրենց արտերուն միանալ:

Անոնք որ վստահութիւն ունենալով օրէնքներուն եւ զանոնք գործադրող պաշտօնեաներուն խօսքին, գործին, վարքին, ուղղամտութեան եւ հաստատամտութեան վրայ կը վերադառնան իրենց տուները, այս օրէնքին շնորհիւ ամէն հետապնդումէ զերծ պիտի ըլլան եւ պիտի վայելեն այս օրէնքներու եւ պարկեշտ աշխատանքի ապահոված բարիքները:

Այս երեւոյթը իրականացած է արդէն: Մեր վերջին օրէնքներու գործադրութենէն եւ այդ շրջաններուն մէջ մտցուած բարենորոգումներէն ի վեր հոն տիրող մտայնութիւնը հիմնովին փոխուած է հիմա: Ուրիշ ապացոյցներ ալ կան: Սակայն պետական կեանքի մէջ համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մը ընթացքին պատահած դէպքերէն ընդհանուր օրէնքներ հանելը շիտակ քաղաքականութիւն մը չէ: Միայն կ'ուզեմ կրկնել թէ միջոցներ կան, որոնք կը նախատեսեն եւ կրնան արգիլել յառաջիկային պատահելիք հաւանական ո եւ է դէպք. մեր այդ միջոցները արդէն պատրաստ են: (Ձայներ՝ պռավօ՜):

Յարգելի էֆէնտիներ,

Օրէնքին առաջին յօդուածը մասնաւորապէս ուշադրութեան արժանի է՝ մտքերու վրայ գործելիք իր ազդեցութեան տեսակէտով եւ կուտայ իսկական պա-

ը ու նկարագիրը այն խիստ
ներուն, որոնց պիտի են-
կուին բոլոր անոնք որ զէնք
վերցնեն հանրապետական
քներուն դէմ։ Այս զսպումի
ինչպէս երէկ, վաղն ալ իր
հանգամանքը պիտի պահ-
հանրապետութեան պաշտ-
ական ուժերն ալ ամէն
նակիցի պէս իրաւունք ու-
օգտուելու անդորրութեան
քներէն։ Սակայն երբ խա-
թեան ատեն կը հրաւիր-
իրենց կեանքի գնով երաշ-
ել երկրին ապահովութիւնը
ընդհանուր միութիւնը, բնա-
րար պիտի ստիպուին գինա-
թեան բոլոր պահանջներուն
ձայն գործել։

Այս տեսակէտէն՝ օրէնքին այս
ուածը յարմարցուած է ազ-
ին կռիւին դժուար հանգա-
քին եւ կը համապատասխանէ
թեան պահանջներուն։ Այս
ին կօգուածով կ'ազդարարուի
պարտականութեան կոչուած
որները միայն իրենց պար-
կանութեան պիտի նուիրուին եւ
ոեւէ պայմանի չպիտի
արկուին. այս ձեւով իրենց
ելոցները կանխաւ պիտի
ան թէ ինչ մեծ դժուարու-
ներու պիտի բախին։ Շնոր-
այս միջոցներուն, ոեւէ
ատեն խռովութիւն եւ
թիւն յարուցանել փորձող
ները իրենց դէմ պիտի
ոչ միայն պաշտօնական
ները, այլ շրջանի պատուաւոր
երուն գործնական դիմա-
թիւնը պիտի հրաւիրեն իրենց
յ։

Որովհետեւ զսպողական գոր-
թեանց խառնակ ու դժուա-
պլեկտութեան մէջ այն հայ-
ակիցները որ իրենց պարտակա-
թիւնը կատարելու մասին դրա-
գիրք մը չեն բռներ, կամայ
կամայ պիտի ենթարկուին խռո-
թիւն սերմանողներու ազդե-
թեան։

Լաւ հայրենակցութիւնը կը
հանջէ ոչ թէ անհոգօրէն լուռ
անտարբեր մնալ հանդէպ այն
վարարներուն որոնք ձեռք կը
րցնեն օրէնքներու դէմ, այլ կը
մայէ գործօն մասնակցու-
ին ունենալ խռովութեան նիւ-
ական ու բարոյական միջոցները
համանափակելու համար։

Այսպիսի հայրենակից մը ըլ-
հօն գտնուողներու պարտակա-
թիւնը, եւ զանոնք այդպիսի
յրենակից տեսնել՝ մեր իրա-
նքն է։

Այս օրէնքին երկրորդ յօդ-
ածին համաձայն, այլեւս
պիտի հետապնդուին բոլոր անոնք որոնք ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցութիւն ունեցած են Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան եւ անոր յաջորդող հրոսակային դէպքերուն, սկսեալ այդ շրջանէն մինչեւ 1927 Նոյեմբեր 23 թուականը։

Նոյնպէս պիտի յետաձգուի գործադրութիւնը այն վճիռներուն, որոնք տրուած են սոյն ժամանակամիջոցին Տիարպէքիր, Խարբերդ, Հէքքեարի, Մարտին, Ուրֆա, Սղերդ, Պայազիտ եւ Մալաթիա նահանգներուն, ու Պէհէսնի, Խնուս քազի գաւառակներուն մէջ գործուած ոճիրներուն համար։

Յօդուած 3.— Այս տրամադրութեններէն չեն օգտուիր այն փախստականները, որոնք օրէնքին հրատարակուելէն մինչեւ երեք ամիս վերջ անձնատուր չեն ըլլար։

Յօդուած 4.— Բ. յօդուածին համաձայն պատիժները յետաձգուածները եթէ իրենց անձնատուութենէն վերջ նոյն կարգի կամ աւելի ծանր յանցանքներ գործեն, Թուրք պատժական օրէնքի կրկնապարտներու պատիժին պիտի ենթարկուին։ Միայն թէ անոնք որ մահուան դատապարտուած են՝ 20 տարի բանտարկութեան պիտի ենթարկուին։»

Այս յայտարարութիւնը Արեւելեան նահանգներու բոլոր քաղաքներուն պատերուն վրայ պիտի փակցուին։

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Մեր ընթերցողները կը յիշեն թէ՝ պատուելի Հայլի հարցաքննութեան ընթացքին, դատարանի նախագահը երեւան հանած էր Պերլինէն գրուած եւ Հայլի ուղղուած նամակ մը, անընթեռնլի ստորագրութեամբ։ Այդ նամակը որ շփոթութեան մատնեց ամբաստանեալին հետ նաեւ իր պաշտպան փաստաբանները, կը պարունակէր կարգ մը հրահանգներ։ Քաղուածաբար կուտանք անոր կարեւոր մասերը.

«Մեր օրկանին մասին, անհրաժեշտ հրահանգները տուի հոս, ուր որ պէտք է։ Պէտք էր որ միացեալ ճակատը յստակօրէն յայտնուէր եւ թերթին արտօնատէրն ու խմբագրապետը կարեւոր դիրքի տէր մարդեր չըլլային, որպէսզի ձերբակալման պարագային, թերթին գործը չխանգարուէր։

«Մեր լրաքաղ եւ տեղեկատու սպասարկութեանց հրահանգներ տուի, որպէսզի մեր նոր թերթը այնպէս մը ըլլայ, որ Սթրազպուրկի միւս թերթերուն վրայ 24 ժամուան առաջնութիւն մը շահի իր լուրերով։ Այս կերպով Սթրազպուրկի մամուլը պիտի արթննայ իր դարաւոր քունէն, բայց արդէն, մեր թերթը գրաւած պիտի ըլլայ բոլոր ազատասէր սիրտերը...»։

Նախագահը.— Ո՞վ է այս նամակին հեղինակը։

Հայլ.— Նոյն անձը որ 1926 Հոկտ. 13 թուակիրը գրած է։

Նախագահը.— Անո՞ւնը։

Հայլ.— Սէկէր անուն մէկն է, նախապէս օրագրող Սթրազպուրկի մէջ, որ այժմ, Պերլինի «Թելէկրաֆէն-Ունիօն» գործակալութեան մէջ կ'աշխատի։

Նախագահը.— Ինչո՞ւ երէկ չյայտնեցիք նամակագրին անունը։

Հայլ.— Զկրցայ մէկէն ի մէկ յիշել։

Հայլէն յետոյ, կը հարցաքննուի Ռընէ Շլէկէլ, որ մարտական խումբերու գլխաւոր կազմակերպիչներէն մէկը կը նկատուի։ Ցաջորդաբար եղած է, քարտուղար եւ փոխ-նախագահ Սթրազպուրկի անջատողական կազմին։ Իր տան մէջ, խուզարկութեան ընթացքին գտնուած են մարտախումբերու զինակոչի յատակագիծերը։ Բայց Շլէկէլ կը յայտնէ թէ իբր քարտուղար էր որ զանոնք իր քով պահած էր։ Անոր հարցաքննութիւնը նոր լոյս մը չի սփռեր մեղադրանքի կէտերուն վրայ, բայց կուտայ մէկ քանի մանրամասնութիւններ, մարտական խումբերու կազմին վրայ։ Անոնք կազմուած էին, կը յայտնէ ամբաստանեալը, միայն մեր «Էրվինիա»ն (իրենց ընկերակցութիւնը) պաշտպանելու հաւանական յարձակումներու դէմ։ Անոնք գաւազաններով զինուած էին եւ ամէն անգամ, պարտաւոր էր երդում տալ։

ՎԱՏԻԿԱՆ ԵՒ ԱԼԶԱՍԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զանազան հոսանքներու պատկանող ֆրանսերէն թերթեր ծանր ակնարկութիւններ ըրած էին Վատիկանի հանդէպ, Ալզասի անջատողական շարժումը քաջալերելու իրձգտումներուն համար։ Ասորվրայ Վատիկանի արտաքին պաշտօնատունը զգացուցած էր թէ՝ հաշտ աչքով չէր դիտեր գործունէութիւնը կարգ մը կաթոլիկ քահանաներու, որոնք խառնուած են Ալզասի ինքնավարութեան դատին։ Պապը սակայն, այսքանով չէ գոհացած։ Կը կարծուի թէ հրահանգ տուած է մանրակրկիտ քննութիւն մը կատարելու այն քահանաներուն մասին, որոնք իրենց կղերականի ազդեցութիւնը եւ կրօնքը շահագործած են ի նպաստ քաղաքական դատի մը։ Սթրազպուրկի եպիսկոպոսը, իրաւունք պիտի ունենայ այս քննութենէն եւ քօլմարի դատին աւարտումէն յետոյ, քահանաներուն պատիժ սահմանելու, իրաքանչիւրին յանցանքին ծանրութեան համեմատ։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆԻ ՄԷԿ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԱՆՍ. ԸՆՏԱՆԻՔԻ ՄԸ ՄԷՋ

Փրոֆ. Աղաջանեանի կարգադրութեամբ, անցեալ Ուրբաթ իրիկուն՝ իր դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Փրոֆ. Մարիի բնակարանին մէջ։

Այս դասախօսութիւնը կրկնակի շահեկան եղաւ, ո՛չ միայն անոր համար որ յարգելի փրոֆէսորը՝ մէկ ժամ տեւող իր դասախօսութիւնը դարձուց աւելի գործնական ու հետաքրքրական՝ ցուցնելու ժտային հիւանդներու կողմէ գծուած բազմաթիւ նկարներու ժողովածուները, այլ եւ այն պատճառով որ իրական, ընտանեկան մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ, դասախօսութենէն առաջ ու յետոյ։

Դասախօսութենէ առաջ, յարգելի տիկին Մարին Հայաստանցի կնոջ մը սրտբացութեամբ՝ սեղանին քով կը քաշէր իւրաքանչիւր ներս մտնողը։

Ան հետաքրքրուեցաւ իւրաքանչիւրին գործով ու մասնագիտութեամբ։ Ուզեց որ իրեն պատմեն Հայոց պատմութեան, արուեստի, եւ Թուրքերու հետ ունեցած յարաբերութիւններու մասին։

Դասախօսութենէն յետոյ, փրոֆ. Մարին, որ իր անքան հետաքրքիր եւ իմաստալից դասախօսութիւնը «դէշ անակնկալ» կը համարէր, ուզեց իր «յանցանքը քաւել» քիչ մը զուարճացնել հրամցնելով։

Դասախօսութիւնը պիտի վերջանար ժամը 11ին, բայց տեւեց մինչեւ 12.30, դառնալով ճշմարիտ վայելք մը։ Եղան հայերէն արտասանութիւններ, զուարթ խօսակցութիւններ եւ բոլորը բաժնուեցան մեծ գոհունակութեամբ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏՐՈՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Մայիս 12ի Շաբաթ օրը Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ դերասան Պ. Մարութեանի ղեկավարութեամբ, սինէմա Սէն-Լուի սրահին մէջ բեմադրուեցաւ «Սուլթան Համիտ» կամ «Պոնք Օթմանի գրաւումը» (հեղինակ՝ Մ. Մարութեան)։

Հայ յեղափոխական կեանքէ առնուած հերոսական այս մեծ դրուագին անշուշտ շատեր ծանօթ են, ինչպէս նաեւ, այդ գարշելի կարմիր սուլթանին արիւնալի ոճիրներուն։ Մեծ սրահը նեղ կուգար ներկաներուն։ Շատեր ստիպուեցան ոտքի վրայ մնալ։

Պ. Մարութեան առած էր Արմէն Գարօի եւ Սուլթան Համիտի կրկնակի դերերը գրս պատկերացուց մեծ յաջողութեամբ։ Միւս դերակատարներն ալ ընդհանուր առումով յաջող էին։

Վալանսը առաջին անգամն է որ կը վայելէ այսպիսի թատրոն մը, շնորհիւ Պ. Մարութեանի, որ կը ճգնի վառ պահել հայ թատրոնը գաւառներու մէջ։

Կ'իմանանք թէ մտադիր է երթալ Սէն-Շամօն, Լիոն եւ այլուր, քանի մը բեմադրութիւններ կատարելու համար։ Գիտնանք քաջալերել մեր արուեստի մարդիկը։

Յ. Խ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

Թուրքեւհելլէն պատերազմէն եղերական դրուագ մը, ուր հեղինակը ԺԱՆ ՓՍԻՔԱՐԻ, ցոյն մօր մը տառապանքին շուրջ, իրական գոյներով կը պատկերացնէ Թուրք բռնապետութեան վատասերող նկարագիրը ու դէպքերու եւ անձերու ճարտար կցորդումով մը, կը պարզէ ներքին ծալքերը ցեղային մոլեռանդ հոգեբանութեան մը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՒՄԲԸ ՅԱՂԹՈՒԱԾ

Կիրակի օր ֆութպոլի մրցում մը տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ U. A. Seiziémeի Ա. խումբերուն միջեւ, Ֆրանսացոց դաշտը։ Մրցումը սկսաւ ժամը 5ին։ Ա. կիսախաղին Ֆրանսացիք՝ հովի ուղղութենէն նպաստաւորուած՝ կարեւոր յառաջացումներ ունեցան։ Մերինները արագ շարժումներով սկսան նեղել հակառակորդը։ Խաղը սկսելէն 18 վայրկեան վերջ, Սարգիս Կարապետեան յաջողեցաւ լաւ հարուածով մը նշանակել առաջին նշանակէտը։ Քիչ վերջ Ֆրանսացիք հաւասարեցուցին արդիւնքը. բաւական ատեն գնդակը երկուստեք տարուբերուելէ վերջ, Ֆրանսացիք նշանակեցին երկրորդը. ասոր վրայ մերինները մեծ ջանքեր ըրին արդիւնքը հաւասարեցնելու, բայց հակառակը պատահեցաւ։ Ֆրանսացիք նշանակեցին երկու նշանակէտեր եւս եւ առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1ի դէմ 4։

Բ. կիսախաղին մերինները իրենց կարելին ըրին։ Քանի մը լաւ պատեհութիւններ իրենց նպատակէն շեղեցան, բաւական ժամանակ Ֆրանսացիք սեղմուած մնալէ վերջ, անոնք կըրկին սկսան իրենց վայրէջքներուն եւ նշանակեցին իրենց հինգերորդ հարուածը. մերինները վերջաւորութեան 6 վայրկեան մնացած, Տաճատ ալ ծայրէն նշանակեց երկրորդ հարուածը և մրցումը վերջացաւ 2ի դէմ 5, Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութեամբը։

Հոս յիշեցնենք որ U. A. Seiziémeի վարիչները մօտէն ծանօթ ըլլալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին արժէքին, զօրացուցած էին իրենց խումբը F. E. C. Levalloisի եւ E. S. Villejuifի 6 լաւագոյն խաղացողներով, որոնց նուրբ խաղարկութիւնը աչքի կը զարնէր. Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական կազմէն Սաքեան, Ռուբէն, Ասատուր եւ Երուանդ թէեւ լաւ պաշտպանութիւն մը ըրին, բայց քիչ մըն ալ բախտը չժպտեցաւ իրենց։

Այս մրցումէն առաջ «Իթալի»ի մասնաճիւղի Ա. խումբը մրցեցաւ նոյն խումբին պահեստիին դէմ. հաւասար խաղարկութիւն մը տեղի ունեցաւ. թէեւ մրցումը 1—1ով վերջացաւ, բայց խաղին առաւելութիւնը կը մնար Հայերուն քով. լաւ խաղարկութիւն մը ունեցան իրենց ձախ յետսապահը եւ ձախ միջնապահը։

Փարիզի շրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն մէջ «Փարիզ»էն անմիջապէս վերջ «Իթալի»ի խումբն է որ լաւ արժէք մը կը ներկայացնէ։

Գ. Գասապեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅՐ-ԶԱՒԱԿ.— Սիմօն, 19 տարու իր մօրը հետ կ'ապրէր տնակի մը մէջ, Օլնէ-սու-Պուա։ Ծոյլ ու շուայտ, սպառնալիքով միշտ դրամ կը պահանջէր իր մօրմէն, որ հագիւ, տքնաջան աշխատանքով օրապահիկ մը կրնար հայթայթել եւ որովհետեւ չէր կրնար գոհացում տալ իր զաւկին նիւթական պահանջներուն, լուռումունջ ինքզինքը կ'ենթարկէր անոր վայրագութեան։ Բայց առջի օր Սիմօն դարձեալ դրամ պահանջեց իր խեղճ մօրմէն եւ երբ հանդիպեցաւ անոր ակամայ մերժումին, այնքան վայրենութեամբ սկսաւ զայն խոշտանգել որ խեղճ կինը ստիպուեցաւ օգնութիւն կանչել։ Սիմօնի բարկութիւնը չէր իջած, կոտրեց նաեւ տան բոլոր կարասիները, յետոյ, կրակ ձգեց ու հեռացաւ։ Բայց ձերբակալուելով, յանձնուեցաւ դատարան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԱՐԴԵՐ ՔԵԶ ՀԱՄԱՐ. գրեց՝ Մ. Զգօն։ Տպագր. «Արաքս», 1928։ Գին՝ 10 լէվա։ Ամբողջ հասոյթը նուիրուած է «Արաքս» թերթի ֆոնտին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Արտատպուած «Ազդարար»էն)

Ատենօք, շատ դարեր առաջ, բանաստեղծ մը կ'ապրէր հեռաւոր արեւելքի մէկ երկրին մէջ։

Անոր քերթուածները հազուագիւտ օրինակներու մէջ ամփոփուած ըլլալուն, շատ քիչեր գիտէին զանոնք, բայց երկրին մէջ չկար մէկը որ կարդացած չըլլար անոր արձակները։

Այս բանաստեղծը շատ ճամբորդած, կեանքին մեծ մասը երկրէ երկիր թափառելով անցընելուն համար, այլազան բաներ տեսեր էր ու կը կախարդէր իր ընթերցողները իր պատմութիւններովը։

Կը խօսէր վաչկատուն ցեղերու մասին, որոնց մէջ ապրած էր ինք, անոնց զուարթ ու անհոգ կենցաղին, աւազներու մէջ ձիերու երամակներով ման գալէն, անոնց հիւրասիրութենէն ու աւազակութենէն։ Կը խօսէր կիրճերու, կապաններու մասին, ուր սարսափը կը թեւաբախէ ամէն րոպէ, ու անոնց մռայլ դիրքերուն նկարագրութիւնը ընելով կը պատմէր զարհուրելի եղեռներն ու յարձակումները որ գործուած են այդ վայրերուն մէջ դարանակալ յուզկահարներէն։ Յետոյ ովասիսներու, տէվրէնտներու, խաներու մասին, որոնք ամէն տեղ կ'երեւին հորիզոններուն երեսին, լքուած զօրանոցներու երեւոյթով, եւ որոնք ամէն գիշեր մինչեւ արշալոյս կը խլանան իջեւանող ուղտերու զանգակներու ձայներէն։ Յետոյ քաղաքներու մասին, հրապարակներու ու աղօթատեղիներու շուրջ վժժացող բազմազգի ու բազմակրօն ամբոխներու մասին, վհուկներու, կիներու, խառնակեցութիւններու փլատակներու մէջ, ոճիրներու գերեզմաններու մէջ։ Ու կը խօսէր կարաւաններու վրայ որոնք կը ճամբորդեն շաբաթներ ու շաբաթներ, ճամբորդներուն տիւանդորր ընելուն, դաշտի մը եզերքին ընթրիքի ու քնանալու պատրաստութիւններուն, անապատի աղջիկներուն ջրհորներու մօտ ջուրի գալուն, ու դեռ անհամար հազար բաներու մասին։

* * *

Ճամբորդութիւններու տարաշխարհիկ իր այս պատմութիւններէն զատ՝ ան կը գրէր նաեւ հէքեաթներ։

Այնպիսի զմայլելի արուեստով մը կը գրէր, եւ այնպէս սիրուն էին իր հէքեաթները որ՝ թէ մանուկին եւ թէ իմաստունին հաճոյք կը պատճառէին։ Ամէնքն ալ կը հիանային, եւ անոնք որ կարդալ չգիտէին, ուրիշներուն կարդացնելով մտիկ կ'ընէին ու նոյնքան կը յափշտակուէին։ Երբ, օրինակ, Թափառական Տէրվիշին, կամ Սմըրզանտի գեղուհիին, կամ Անմահական Խնձորին հէքեաթը պատմէր, ամէն ոք կը լարուէր, կ'ուզէր իմանալ թէ ջատուկ պառաւը դեռ ի՞նչ հնարքներ պիտի խորհի, ո՞վ պիտի տիրանայ սեւաչեայ գեղուհիին, Անմահական Խնձորը որո՞ւ պիտի վիճակի, Արքայական Բազէն բազմահազար բազմութեան մէջ որո՞ւ վրայ պիտի թառի, Հազարան Բլբուլը ինչե՞ր պիտի յայտնէ իր թռչներէնովը, իսկ գիտունները ամէնուն պէս հետաքրքրութեամբ հետեւելէ զատ պատմուած անցքերուն, կանգ կ'առնէին անոնց մէջ բռնուած խորունկ խօսքերուն առջեւ, ու կը հրճուէին ձեւի, գոյնի, յուզումներու այդքան քնքշութիւններու, շնորհալիութեան դիմաց։ Եւ յետոյ ինչ որ ոչ նուազ զարմանալի կը թուէր՝ այն պարագան էր որ, բովանդակ երկրին մէջ մարդ չէր գիտեր այդ հէքեաթներու գոյութիւնը, եւ չէին կրնար ըմբռնել թէ բանաստեղծը ո՞ւրկէ իմացեր էր այդ բոլորը։

* * *

Նոյն ատեն այս բանաստեղծը ամենասիրուն բաներ կ'ըսէր բնութեան վրայ, կենդանիներուն վրայ։

Տեսեր եմ բզէզի մը մասին կը պատմէր։ Մենաւոր ձորի մը մէջ կովու թրիքի կտոր մը համբիչի կուտի մը պէս գնդելով կլորցուցեր, ներքեւը մտեր, կը ճգնի գլխովը հրելով հրելով ձորին գագաթը հանել։ Ի՞նչ պիտի ընէ, խելքը կը հասնի՞։ Մինչեւ զառիվերին կէսը կը հանէ, բայց չկրնար բռնել, ու գնդակն է կը գլորի, ինքն ալ հետը, մինչեւ ձորին յատակը մէկ։ Վհատիլ չգիտեր նորէն կ'իջնայ ձորը, նորէն կը ճգնի, ու այս անգամ աւելի եռանդով վեր քշել, ու որոշեր է, ինչ որ ալ ըլլայ, անպատճառ բարձունքը հանել։ Պաշտօն է տուեր ինքն իրեն, բանուորի երեւոյթ է առեր, ու կը հրճուի՜ իր ըրածին վրայ սեւ պզտիկ բզէզը։

Ուրիշ տեղ մը, շուն մը կը ներկայացնէր։ Բլուրի մը տափարակին վրայ երկնցեր, պառկեր է, կզակը գետնին կպցուցած, ու աչքերը փակեր՝ իբր թէ կը քնանայ արեւին մէջ։ Քիչ անդին հովիւը կայներ է խրտուիլակի մը պէս անշարժ, ու հօտը կ'որոճայ լայնարձակ տարածութեանը վրայ մակաղուած։ Ճանճ մը կուգայ, խոշոր ու սեւ, կը թառի, կը մտնէ շանը աչքին անկիւնը, հոնկէ ալ կ'ելլէ, կ'իջնայ քթին ծայրը։ Ու այսուհետեւ, ու անդադար, հոնկէ հոն, կարծես քէֆ կը զգայ, կ'երթայ ու կուգայ, կ'ելլէ ու կ'իջնայ Շունը կը լռէ. մէկ, երկու, երեք, ու ա՛լ կը հատնի համբերութիւնը։

(1) ՅԱԿՈԲ ՄՆՁՈՒՐԻ

Խաղաղութիւնը վերահաստատուած է Ցինան-Ֆուի մէջ: Ճափոնցիները տեղւոյն չինական իշխանութեան հետ գործակցաբար կը հսկեն քաղաքին անդորրութեան: Չինեւճափոն բանակցութիւնները կը շարունակուին, վերջին միջադէպերը բարեկամաբար կարգադրելու համար:

Պարսկահայ կրթական տագնապը

Պարսկաստանէն Թղթակից մը կը գրէ.—

Րիզա Շահը, երբ Ղազվինէն կ՚անցնէր դէպի Լուրիստան երթալու, սպանուած Նախարար Աբդուլլահ Խան Թահմասբիի յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալու համար, Ղազվինի հայութիւնը եւ աշակերտութիւնը ընդառաջ գնաց Շահին եւ աղերսագրով մը խնդրեց, որ հրամայէ իրենց ազգային դպրոցին վերաբացումը: Շահը սիրով լսեց ժողովուրդին խնդրանքը, խոստանալով, որ վերադարձին կը կարգադրէ այդ հարցը, յօգուտ Հայերուն:

Այժմ վերաբացուած է արդէն այդ դպրոցը:

Նոր եղեռնափորձ Սոֆիայի մէջ

Մայիս 14ին առաւօտեան ժամը 3ին Սոֆիայի մէջ դրամատան մը գաւիթին մէջ պայթեցան երկու ռումբեր: Վնասները աննշան են եւ զոհ չկայ: Ռումբին հեղինակները անծանօթ են: Կը կարծուի թէ ասիկա կրկնութիւնն է այն ցոյցին, որ քանի մը շաբաթ առաջ տեղի ունեցաւ ուրիշ դրամատան մը դէմ:

Հրդեհ Ռումանիոյ նաւթահորերուն մէջ

Պուքրէշէն կը հեռագրեն.—

Մորէնիի Նաւթային շրջանին մէջ ծագեցաւ հրդեհ մը, որ սաստկութեամբ կը շարունակուի: Մինչեւ հիմա երկու ընկերութեանց պատկանող 18 հորեր փճացան: Երեք գինուորներ մեռան: Վնասները չեն հաշուուած, սակայն հարիւր միլիոն լէյը կ՚անցնի:

Խորհրդաւոր հիւանդութիւն Անատոլուի մէջ

Պոլիսէն կը հեռագրեն մայիս 15 Թուականով.—

Քանի մը օրէ ի վեր խորհրդաւոր հիւանդութիւն մը կը տիրէ Անատոլուի մէջ: Մէկ օրուան մէջ 60 հոգի մեռած են Ինճիրլի փոքրիկ քաղաքին մէջ: Համաճարակը կը շարունակուի եւ բժիշկները անզօր են անոր առաջքն առնելու:

Շթրէզըմանի հիւանդութիւնը

Պերլինէն կը հեռագրեն թէ արտաքին Նախարար Շթրէզըման Մայանսի շրջանը ընտրական պտոյտ մը կատարելէ յետոյ Պերլին վերադարձած եւ անմիջապէս անկողին ինկած է: Նախարարին վիճակը մտահոգութիւն կը պատճառէ բժիշկներուն:

Չեխոսլովաքիոյ արտաքին Նախարար Պէնէշ Պերլին կը համնի վաղը Հինգշաբթի: Նպատակն է Շթրէզըմանի հետ բանակցիլ՝ տնտեսական խմբակ մը կազմելու համար Գերմանիոյ, Չեխօսլավաքիոյ, Աւստրիոյ եւ Հունգարիոյ միջեւ: Այս պայմաններուն տակ Պէնէշ չպիտի կրնայ տեսնուիլ գերման Նախարարին հետ:

Ձերբակալուած թղթակիցներու դատը

Պուքրէշէն կը հաղորդեն թէ գերման, սերպ, ռումէն եւայլն. թղթակիցները, որոնք ձերբակալուած էին Գիւղացի - Ազգայնականններու համագումարին առթիւ սուտ լուրեր տուած ըլլալու ամբաստանութեամբ, պատերազմական ատեանին առջեւ պիտի պաշտպանուին ոչ միայն պաշտօնական փաստաբաններու, այլ նաեւ քաղաքական դէմքերու կողմէ, ինչպէս Գիւղացի - Ազգայնական կուսակցութեան փոխ - Նախագահ Միխալաքի, երեսփոխաններ՝ Միրթօ, Եռանիչէսքու, Եունեան, Նախկին արտաքին փոխ - Նախարար Մանոյլէսքու եւայլն.:

Իշխան Կարոլ ապաստանելիք տեղ կը փնտռէ

Իշխան Կարոլ Երկուշաբթի օր չմեկնեցաւ Անգլիայէն, որովհետեւ չէր գիտեր թէ ո՛ւր պիտի երթայ: Երեսփ. Ժողովին մէջ Ներքին Նախարարը յայտարարեց թէ իշխանը ամենէն ուշ մինչեւ Հինգշաբթի պիտի հեռանայ անգլ. հողէն: Կարոլի հիւրամեծարը՝ Եոնէսքու Նախարարին դիմելով խնդրեց որ ետ առնուի արտաքսումի հրամանագիրը, սակայն մերժուեցաւ: Ասոր վրայ Եոնէսքու Տուվրէն շոգենաւ նստաւ: Նպատակն է Պելճիքայի եւ Ֆրանսայի մօտ դիմումներ կատարել՝ իշխանին բնակութեան արտօնութիւն առնելու համար:

Իշխան Կարոլի կոտսթոնի առժամեայ բնակարանը գաղտնի ոստիկաններու հսկողութեան տակ է գիշեր ցորեկ: Երկու օրէ ի վեր նոյն տեղը հսկողութիւն կը կատարէ նաեւ Փարիզէն գացած գաղտնի ոստիկան մը:

Առջի օր կէսօրին ֆրանս. օդանաւ մը անցաւ կոտսթոնի շէնքին վրայէն ա՛յնքան ցած, որ գրեթէ ծխնելոյզերուն կը դպչէր: Ականատեսները կը կարծէին թէ օդանաւը պիտի իջնէ հոն: Շէնքին շրջանը կ՚ընէր, երբ հորիզոնին վրայ երեւցաւ անգլ. գինուորական օդանաւ մը, որ նոյնպէս տան շրջանը ընելէ յետոյ անհետացաւ ֆրանս. օդանաւին ուղղութեամբ:

Իշխանը մեկնումի համար ամէն պատրաստութիւն տեսած է: Կ՚ըսուի թէ իր տրամադրութեան տակ է մեծ ինքնաշարժ մը:

Պրիւքսէլէն կը հեռագրեն թէ Պարպօ Եոնէսքու Պելճիքայի մայրաքաղաքի Ընդհ. Ապահովութեան Տնօրէնութեան հետ տեսնուած է: Արդիւնքը յայտնի չէ:

Հռոմէն կը հաղորդեն որ իշխան Կարոլ հեռագրած է Մուսոլինիի՝ արտօնութիւն խնդրելով իտալական Ռիվիէրայի վրայ բնակելու, խոստանալով երբեք չմիջամտել՝ քաղաքական գործերու, «ուղղակի կամ անուղակի»:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՓԻԼԹԻԿ ՏՈՒԱՋԻ եւ ընկերները Քարաշիէն Կալկաթա հասնելով, ճամբայ ելան դէպի Րանկուն:

ՆԻՒ ԵՈՐՔՑԻ փաստաբան մը՝ Տոնըլտ Սթրաքան Աժանուլլահ Թագաւորէն 50 տարուան համար մենաշնորհ ստացած է՝ «Աֆղանիստանի քարիւղին, պղինձին, երկաթին եւ երկաթուղիներուն վրայ»: «Թայմզ» կասկածելի կը գտնէ այս լուրը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄԲՈՂՋ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին: Տեղը կը յայտարարուի վաղը:

ԹԱՏՐՈՆ ՌԸՆԷ ՄՕՊԷԼ

10, Rue de l'Orient, (Métro: BLANCHE)

20 Մայիս 1928, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՎՌՈՇ-ԹՕԼԱՅԵԱՆ

կը խաղաց ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՔՈՄԷՏԻ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐ

Է. Պլումի եւ Ռ. Թօշէի, Թարգմ. Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը նախօրոք կը ծախուին.— ճաշարաններ՝ Լիլա եւ Ֆլորիա, սափրիչներ՝ Ստեփանեան, 8 Rue Domat, եւ Արշակգէորգեան, 11 Rue de Nesles (Odéon), եւ ճաշարան Վ.ահրամ, 8 Rue Jouy-Rouve (Belleville).

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Փ. Մ. Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ: Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները գործունէութիւնը: Կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը Հինգշաբթի ֆլորիայի մէջ: կը խօսի՝ Պ. Պատմագրեան, երաժշտական խնդիրներու շուրջ: կը հրաւիրուին անդամները ու համակիրները:

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

Մուրատ-Ռափայէլեան Նախկին Սանուց Միութեան Բ. ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 3, կիրակի ժամը 3ին, Միլանի Մխիթարեան վարժարանի սրահին մէջ (Viale Umbria 62) հետեւեալ օրակարգով.

Ա.— Համարատուութիւն վարչութեան. Բ.— վերամշակուած Ծրագիր-կանոնագրի քննութիւն եւ վաւերացում. Գ.— Նոր առաջարկներ վարչութեան կողմէ. Դ.— Պատուոյ եւ համակիր անդամներու ընտրութիւն. Ե.— Ընտրութիւն վարչութեան:

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները: Այն անդամները՝ որոնք հեռաւորութեան կամ այլ ստիպողական պատճառով պիտի չկրնան մասնակցիլ ժողովին, կը խնդրուի որ նախօրոք տեղեկացնեն իրենց գրաւոր փոխանորդութիւնը: Ըստ Ծրագիր-կանոնագրի «իւրաքանչիւր անդամ կրնայ ուրիշ երեք անդամներու կողմէ տրուած գրաւոր փոխանորդութիւնը ընդունիլ եւ իր փոխանորդութեան իրաւունքը գործածելքուէարկութեանց մէջ»: Եթէ ժողովը, որոշուած ժամուն մեծամասնութիւն չունենայ, ժամ մը յետոյ տեղի կ՚ունենայ երկրորդ գումարումը, որ վաւերական կը համարուի, ինչ ալ ըլլայ ներկայ անդամներու թիւը:

(Կնիք)

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ Յարութիւն Սըրապեան. դիմել՝ խմբագրատուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սրտանց շնորհակալութիւն կը յայտնեմ այն բոլոր ծանօթ եւ ոչ ծանօթ բարեկամներուն որոնք իրենց բարի մասնակցութեամբ 246.50 ֆր. գումար մը ինծի ղրկեր են՝ Պ. Լ. Քէշիշեանի միջոցաւ:

Կ. Սարգիսեան

Ֆուրմի, հիւանդանոց

** Ապրիլ 22ին վալանսի մէջ Ծապին Գարաճիսարցի Պ. Մելքոն Վ.ահրատեանի երախային մկրտութեան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղան Շ. Գարահիսարի Արծիւ միութեան.—

Մ. Վահրատեան 25 ֆրանք, Ն. Իսթիֆեան, Ա. Բրդըլեան, Ա. Աւետիքեան, Յ. Հայրապետեան, Յ. Ղարիպեան, Խ. Մուրատեան, Ռ. Ճէնազեան, Ե. Զատրեան, Վ. Հայրապետեան՝ 10ական, Յ. Հայրապետեան, Տիկ. Ե. Ղարիպեան, Զմշկածագցի Օ. Մելիքեան, Զմշկածագցի Ա. Մելիքեան, Ս. Թոփալեան, Տիկ. Ա. Տիւրկէրեան՝ 5ական, Ա. Տիւրկէրեան 10 ֆր.: Գումար՝ 155 ֆր.: Միութիւնս շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլորին:

(Կնիք վարչութեան)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ս. ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Ս. Շամոնի կոմիտէի եւ ղեկավարութեամբ Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆի

Այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Վարիէթէ սինէմաի մէջ: կը ներկայացուի ՔՕՐՐԱՏՕ

ԳԻՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուբեան եւ իր կինը Սաթենիկ Ջէթպաշեան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Նունուֆար: երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— Կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլպէն), հօր անուն Գալուստ, մօր անուն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի աւեններ Րաքքայի կողմերը արաբական տարազով: իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, հետեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11տարեկանոր աքսորի միջոցին Հալէպի և Տէրզօրի կողմերը մնացած է, Իմացնել Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— Պիլէճիկի կէօլ Տաղէն Յովհաննէս Արապեանի որդին Աբրահամ Արապեան կը փնտռէ իր քոյրը Խոնարհիկ Արապեան, որ 1919ին Հալէպի (Դպն) բռնուած գիւղը տեսնողներ եղած են: Անկէ վերջ լուր առնուած չէ: իմացնել՝ Krikor Zartarianի, 69 Rue Mazenod, Lyon, France.

Կը խնդրուի Յունահայ եւ Սուրիահայ թերթերէ արտատպել: Լուր տուողին նուէր պիտի տրուի:

Կ՚ուզուին ստիպողաբար լաւ գործաւորուհիներ՝ պրօտէի, փուան Թիւրքի եւ քօրտօնէի: դիմել՝ 139 Arcades des Champs Elysees. Lippe.

Ծախու է հնակարկատի խանութ մը՝ բազմամարդ թաղի մը մէջ, բանուկ փողոցի վրայ, լաւ յաճախորդներով: Ամսական վարձք միայն 50 ֆրանք: Կը ծախուի խիստ աժան գինով: դիմել՝ 76 Rue Jean-Jacques Rousseau, Issy-les-Moulineaux, Թրամուէյ 32 եւ 23, իջնել՝ Galliénie.

ԿԱՆԳ ԱՌ ՈՒ ԿԱՐԴԱ

ՄԱՐՍԷՅԼ ՀՐՃՈՒԷ ու ԺՊՏԻ

Լուսանկարիչ Մանուկ Մարկոսեան փոխադրուած է, 48 Rue de Baignoir, Marseille.

Կը լուսանկարէ նորագոյն մեքենաներով: Գեղարուեստական գործ, մաքուր, արագ եւ բարեխիղճ:

Փորձի համար անգամ մը միայն այցելեցէք:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՅԻՍ 1928

17 MAI 1928

…Տարի Թիւ 649

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

…ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՃՐԿԱՏՆԵՐՈՒՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Անցեալ օր դիտել կուտայինք թէ ցաւագար մոլեգնութեան …մատնուած են մեր անարժան հակառակորդները, եւ մաս…նաւորապէս ռամկավարները:

Իբրեւ յատկանշական օրինակ, յիշեր էինք Ամերիկայի …այքար»ն ու Եգիպտոսի «Արեւ»ը, որոնք քաջարի՛ յառաջա…պահներն են այս ճագարի ճակատամարտին:

Աւելի քան վեց ամիս առաջ, երբ վերստին «Արեւ»ի խմբա…գրութեան աթոռը բազմեցաւ բանաստեղծ-գրագէտ Վա…հան Թէքէեանը, բոլորովին ուրիշ լեզու կը գործածէր, մինչեւ …ամ խոստովանելով Դաշնակցութեան առաքինութիւնները: …անավէճերը կարճ կապելու եւ քաղաքական բոլոր հոսանք…ներու գործակցութեան հրաւիրելու խօսքեր ալ արտասանեց:

Բայց, կարճ տեւեց մեղրալուսինը: Եգիպտոսի ներքին վէ…ճերը եւ իրենց խաբուսիկ յաղթանակը սրեցին բանաստեղծ-…խմբագրին ալ ախորժակը, եւ հիմա մեր դիմացը ունինք …ական Թէքէեանը, քինախնդիր եւ խառնակիչ:

Իր պայքարը նախ Եգիպտոսի Դաշնակցականներուն դէմ …հիմա դարձած է ամբողջ Դաշնակցութեան դէմ, ոստոս…տելով լայն ճակատի մը վրայ, որ ծածկուած է փշաթելերով և …ականներով:

Թողո՛ւնք ինչ որ գրեց մինչեւ հիմա, եւ քննենք միայն «Արեւ»ի Մայիս 5ի խմբագրականը:

Բանաստեղծ-յանձնակատարը կը փորձէ «հանդարտ եւ անաչառ ոգւով» քննել «Դաշնակցութեան մէջ երեւան եկող նոր …մարումը», եւ թարթափումներ կը տեսնէ:

«Հեռանալով, Հայաստանէն եւ Ռուսաստանէն զատ, Թուր…քիայէն ալ», Դաշնակցութիւնը իբրեւ թէ ուրիշ ընելիք չէ գտեր …ութ տարուան ընթացքին, եթէ ոչ միրճուիլ ազգային-…ղթային գործերու մէջ: Բայց «սնանկութեան» հանդիպելով, հիմա սկսեր է հնչեցնել ազատագրութեան շեփորը, «իր մեծ …փորին վրայ մեծ եղանակները հնչեցնել դարձեալ, պզտիկ շե…փորներն ու պզտիկ եղանակները մոռցնել աշխատելով»:

Եւ իբրեւ եզրակացութիւն այս «հանդարտ եւ անաչառ» …լուծման, ռամկավար օրկանը ազնուաբա՛ր հետեւեալ խոր…հուրդը կուտայ Դաշնակցութեան.

— «Եթէ անպատճառ «ընելիք» կ'ուզէ Դաշնակցութիւնը, այդ …ալ ըլլալ միմիայն հետեւեալը.— իր հաւաքաբար ծախողած ըլ…լալը ընդունելով, նախ լուծուիլ եւ ապա թոյլ տալ իր անդամնե…րուն որ անհատաբար նոր միջոց, նոր ելք փնտռեն իրենց օգտա…կար ըլլալու ցանկութեան՝ իրենց պէս այդ ցանկութիւնը ունեցող …ուրիշ շատերու հետ եւ ոչ թէ անոնց դէմ»:

«Վո՜ւյ, արեւուդ կոտրտիմ, որդի՛, աս ի՛նչ խելացի բաներ …սես»— պիտի գոչեր մամիկս:

Մենամոլ փիլիսոփայ Բաջազնունին անգամ չհամարձակե…ցաւ այսքան առաջ երթալ, իր հռչակաւոր գրքոյկը հրապարակ …նած ատեն: Իսկ թէ հիմա, երեք տարի Հայաստան ապրելէ …ք, ի՛նչ կը մտածէ առանձնապէս այդ հրատարակութեան …ին,— հարց մըն է որուն պատասխանը օր մը կ'իմանանք:

Ուրեմն, Երեւանի առաքեալներէն յետոյ, ռամկավար լու…սաւորիչներն ալ մէկ միջոց կը գտնեն հայ ժողովուրդը փրկե…լու,— լուծել Դաշնակցութիւնը:

Երանի՛ թէ կարելի ըլլար այդպիսի հրաշք մը, ամբողջ …ունդ մը փրկելով ծանր առաքելութեան մը պատասխա…նատուութենէն:

Այդ հրաշքը կատարուած ատեն, մեծ շունչ մը պիտի առ…նէին ոչ միայն Դաշնակցականները, այլ եւ հայ ժողովուրդը …ք:

Որովհետեւ, իսկապէս լրացած պիտի ըլլար հայկական ա…զատագրութեան գործը, քանի որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, քա…ռասուն տարիէ ի վեր կ'ապրի, կը տեւէ ու կը զօրանայ միայն ա՛յդ նպատակին համար:

Փորձեց և ձախողեցա՞ւ: Այդ բան մը չապացուցաներ: Իրապէս անաչառ մարդ մը, երբ դատաստան կը տեսնէ, պէտք է աչքի առջեւ ունենայ կատարուած գործի մը ամբողջութիւնը, յաջո…ղածն ու ձախողածը, վաստակն ու վնասը:

Այլեւս վերջացա՞ծ է իր դերը,— Այդ հարցին պատասխա…նը Թէքէեանները չէ որ պիտի տան, այլ Դաշնակցականները իրենք եւ անոնք որ Դաշնակցական կ'ըլլան իրարու ետեւէ, հակառակ բոլոր ձախողանքներուն եւ աջէն ու ձախէն տեղացող հարուածներուն:

Պատասխանը պիտի տայ մանաւանդ հայ ժողովուրդը, մի…անգամ ընդ միշտ երես դարձնելով Դաշնակցութեան, եւ համա…կրելով Երեւանի «փրկիչ»ներուն կամ ռամկավար ժամկոչնե…րուն բոլորտիքը:

Եւ յետոյ, եթէ Դաշնակցութիւնը ընելիք չունի, հապա ինչ է թանկագին «ընելիքը» սա ծթոած տիրացուներուն եւ …տղուսաւոր բոշաներուն, որ ռամկավար կուսակցութիւն կը …ուին:

… Զափազանց երկար է եւ տաղտկալի՛ այս նիւթին …քննութիւնը:

Այսօր կը փակենք կարճ խօսքով մը,— ինչպէս համայնա…վարներուն, ռամկավարներո՛ւն ալ իրական մտահոգութիւնը այս գործին մէջ, ոչ թէ հայ ժողովուրդին հոգն է, այլ ան…հրկածի, անկարի հոգեբանութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան, իրական եւ յարաճուն ուժին մղձաւանջը:

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄ ԵՒ ԱՆԿՈՒՄ

Ի՛նչ անսպառ խորհրդածութիւններ կը ներշնչէ օրուան լուր մը, որ հրատարակուեցաւ «Յառաջ»ի Մայիս 15ի թիւին մէջ:

Էնկիւրի որոշած է սահմանափակել Պոլսոյ դեղարաններու թիւը, Անատոլու փոխադրելու համար դեղերն ու մարդիկը:

Ինչպէս կը նախատեսուէր, այստեղ ալ կարեւոր դեր կատարած է «Թիւրք օղլու Թիւրք»ի քաղաքականութիւնը, եւ առաջին հարուածը կ'իջնէ ոչ-թուրքերու, մանաւանդ Հայերու գլխուն:

Այդ ոչինչ:

«Արկածեալներուն» մէջ կը փայլին կարգ մը անուններ,— Արմենակ պէյ Չալուքճեան, Նուպար պէյ Թօզան եւլն,— գործօն անդամները «Թուրքեւհայ բարձրացման միութեան», որ այնքան աղմուկ հանեց ատեն մը:

Այս խեղճերը, իրենց գլուխն ունենալով Տոքթ. Եաղուպեանը, տասը կտոր կ'ըլլային, իրենք զիրենք թուրք ցուցնելու համար: Արմենակ պէյը սուրճ տուն կը պտտէր անդամավճար հաւաքելու: Տոքթ. Եաղուպը Թէյասեդանի կը հրաւիրէր հին ու նոր թուրք պէյեր, եւ իր մեռած մօրը «եաշմաք»ը վկայութեան կը կանչէր, ապացուցանելու համար թէ սկիզբէն ի վեր թուրքի պէս մտածեր եւ թուրքի պէս ապրեր են:

Նոյն իսկ հպարտութեամբ կը պատմէր, Թուրք թերթի մը մէջ, թէ ի՛նչպէս պուլկարական կախաղանէն ազատեց շանսատակ պէհաէտտին շաքիրը…:

Եւ դեռ ի՛նչ հաւատարմական սրտազեղումներ:

Եւ ահաւասիկ վարձքը.— երեք օրէն փակէ դեղարանդ, եթէ ոչ . . .

Բարձրացա՛ն, բարձրացա՛ն, «փա՛ռք ի բարձունս» երգելու համար Ազիզ Շատրներու եւ Հիւսամէտտին պէյերու արեւուն: Իրենց ուսերուն վրայ բարձրացուցին զանազան ոչնչութիւններ,— բայց իրենց խամութենէն անգամ չկրցան փրկել:

Նորէն ամէնէն խելացին Տքթ. Եաղուպն էր, որ ունեցած-չունեցածը փրկեց եւ չուեց…

ՎԱՀԷ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Կը տեղեկանանք թէ՝ երկու Հայ գոհարավաճառներ՝ Պ. Պ. Արմենակ Համբարձումեան եւ Խաչիկ Սվաճեան 250,000ական ֆրանք տրամադրած են, հայկական ֆիլմեր պատրաստելու համար: Ֆրանսական շարժանկարի ընկերութիւն մը եւս հետաքրքրուելով, նոյն նպատակին կը տրամադրէ 500,000 ֆրանք: Այս մէկ միլիոն ֆրանք դրամագլուխով նախ պիտի պատրաստուի Անդրանիկ ֆիլմը:

Այս ձեռնարկին թելադրիչը եղած է յայտնի դերասան Ա. Շահխաթունի, որ գլխաւոր հերինակը եւ կազմակերպիչը պիտի ըլլայ պատրաստուելիք ֆիլմերուն եւ մօտերս Պուլկարիա պիտի երթայ, կամաւորական կռիւներու շարժանկարը առնելու համար:

ՀԱՅՈՑ «ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐԸ

Վերջին թղթաբերով առնուած Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ՝ որոշուած է ծախել Հայոց «լքեալ» գոյքերը, եւ փոխարժէքը պետական գանձին հասոյթ արձանագրել: Ինչպէս յայտնի է, այս տեսակ կալուածները թուրք գաղթականներուն չեն յատկացուիր այլեւս:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալօ-թուրք դաշնագիրը կնքուած

Պերլինէն կը հեռագրեն Մայիս 15 թուականով.—

Աթէնքէն հասած տեղեկութեան մը համաձայն, իտալօ-թուրք դաշինքը վերջնապէս ստորագրուած է Էնկիւրիի մէջ Մայիս 14ին՝ արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի և իտալական դեսպան Պարոնէ տ'Օրսինիի միջեւ:

Դաշնագիրը կը բաղկանայ նախաբանէ մը, 17 յօդուածներէ եւ յաւելուածէ մը, որով Թուրքիա մեծ դիւրութիւններ կ'ընծայէ Անատոլուի մէջ իտալական դրամագլուխին եւ առեւտուրին: Միւս կողմէ կը նախատեսուի որ այդ դաշնագրին կրնան յարիլ կարգ մը պալքանեան պետութիւններ, մանաւանդ Պուլկարիա: Կը մնայ ճշտել մէկ կէտ միայն, այն թէ դաշնագիրը քանի՛ տարուան համար կնքուած է:

Այս դաշնագիրը կարեւոր է Իտալիոյ համար, այն տեսակէտով որ Ալպանիոյ մէջ ունեցած գործողութիւն կատարած ատեն, Թուրքիոյ, հաւանաբար նաեւ Յունաստանի չէզոքութիւնը պիտի ստանայ:

Իտալիոյ թափանցումը Մօտ. Արեւելքի մէջ

«Թան»ի Հռոմի թղթակիցը կը գրէ.—

Իտալական մամուլը վեր հանելով այն իրողութիւնը թէ Տարտանէլէն անցնող իտալական նաւերու տարողութիւնը գլած անցած է անգլիականը, կ'ըսեն թէ ատիկա լաւագոյն ապացոյց մըն է որ Իտալիա մեծ մղում կուտայ Արեւելքի մէջ թափանցումի եւ առեւտրական ծաւալումի: «Ռոմա» թերթը կը գրէ այս առթիւ թէ Արեւելեան Միջերկրականի ծովային ճամբաներուն վրայ կացութիւնը ամէն օր կը բարեշրջուի ի նպաստ Իտալիոյ առեւտրական նաւատորմին, որ այս ձեւով կը կազմէ «ապահով զէնքը՝ երաշխաւորելու համար Իտալիոյ կատարեալ յաղթանակը Արեւելքի իր խաղաղ եւ յաղթական յառաջխաղացումին մէջ»:

Նոյն թերթին համաձայն, արեւելեան շուկաներու այս յաղթանակը պիտի դիւրանայ եւ աւելի արագ պիտի կատարուի՝ շնորհիւ Իտալիոյ, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուելիք դաշինքներուն: Ըլլա՛յ ոչ-յարձակողական երբեակ համաձայնութիւն, ըլլայ բարեկամական երեք անջատ դաշնագիր, փոխադարձ վստահութիւնը պիտի վերածնի երեք երկիրներու միջեւ, եւ այս դէպքը ամրապնդելով խաղաղութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ՝ տնտեսական նոր մղում մը պիտի տայ աշխարհի այդ մասին մէջ: Ըստ «Ռոմա»յի, իտալական ճարտարարուեստը այժմէն իսկ կը գտնուի գործունէութեան եւ թափանցումի ընդարձակ դաշտի մը առջեւ, որովհետեւ Յունաստան, մանաւանդ Թուրքիա բազմաթիւ եւ կարեւոր շուկաներ կրնան մատուցանել իրեն: Այսպէսով, Իտալիոյ բանւոր դասակարգը ապահով պիտի ըլլայ թէ տեւական եւ շահաւոր գործ պիտի ունենայ: Կ'ըսուի թէ թուրք կառավարութիւնը արդէն կարեւոր ապսպրանքներ ըրած է Իտալիոյ նաւարաններուն եւ ուրիշ հաստատութեանց: Մէկ խօսքով, իտալական մամուլը կը գուշակէ թէ խիստ մօտ ատենէն տնտեսական զօրաւոր թափանցում տեղի պիտի ունենայ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, ի մեծ շահ իտալական ճարտարարուեստին եւ առեւտուրին:

Պրիան եւ Շթրէզէման հիւանդ

Գերմանիոյ արտաքին նախարար Տոքթ. Շթրէզէմանի հիւանդութիւնը ծանրացած է: Պերլինէն հեռագրի մը համաձայն, միայն հրաշք մը պիտի կրնայ փրկել զայն: Բացի ստամոքսէն եւ աղիքներէն, նախարարը կը տառապի նաեւ երիկամունքի հիւանդութենէ: Վերջին 24 ժամուան ընթացքին երիկամունքները իրենց պաշտօնը չեն կատարած և բժիշկները աղետաւոր կը գտնեն այս պարագան: Պերլինի մէջ մեծ յուզում կը տիրէ. շատեր գիշերը մինչեւ ուշ ատեն կը սպասեն՝ տեղեկութիւն առնելու համար նախարարի առողջական վիճակին մասին: Ֆրանսական թերթերն ալ համակրանքով կ'արտայայտուին՝ Լոքառնոյի այս գլխաւոր հեղինակին մասին:

⁂ Շիքակօ Թրիպիւն կը գրէ.— Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ ժամանակէ մը ի վեր շրջող այն զրոյցը թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի վերջին նստաշրջանի պատուիրա՛կներէն ոմանք թունաւորուած են, կը հաստատուի Շթրէզէմանի հիւանդութեամբ: Ամէնէն առաջ հիւանդացաւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պրիան. անկէ յետոյ լուր առնուեցաւ թէ ուրիշ պատուիրակներ ալ հիւանդացած են: Բժիշկներու ախտաճանաչութեան համաձայն, բոլորն ալ նոյն ցաւէն կը տառապին, հետեւաբար եւ հիւանդութեան մանրէները նոյն աղբիւրէն տարածուած են: Ոմանք կ'ըսեն թէ Ժընեւի մէջ այդ պետական մարդոց խմած ջուրը գէշ էր. ուրիշներու համաձայն, անիշխանականները մանրէներ դրած են արտաքին նախարարներու ըմպելիին կամ կերակուրին մէջ:

Մեքսիքայի նոր ընտրութիւնները

Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ խորհրդարանային նոր ընտրութեանց պայքարը սկսած է: Կառավարութիւնը կը ջնջէ «անբաղձալի» թեկնածուները, արգիլելով անոնց ընտրական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՕՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԷ. Ցանկ

	Ֆր.
Լանսէի ժող. ցանձնախումբին հանգանակութիւնը	558.—
Մեսրոպ Կիւրեղեան, *Վէրվ*	10.—
Կէմէրէկի Հայր. Միութիւն, *Պէլֆոռ*	200.—
Մ. Վարանդեան	25.—
Հ. Յ. Դ. Փրիվայի ենթակոմիտէին հանգանակութիւնը	256.—
Փոքրիկն Գուրգէն Վ. Քրմոյեան, իր գանձանակի դրամը	25.70
Կարապետ Սինանեան	15.—
Յարութիւն Աղեան	10.—
Տոքթ. Մ. Նորայր	50.—
Հայ աշակերտ մը	10.—
Լիոնի Զէնկիլէրցիներու հանգանակութիւնը.—	
Յաբէթ Մարգարեան ընտանիք	50.—
Մինաս Երամեան	50.—
Սողոմոն Պօտուրեան	25.—
Տ. եւ Տիկ. Քոփարանեան	50.—
Տ. եւ Տիկ. Մ. Փէհլիվանեան, *Վիէնէն*	30.—
Նորայր Մարգարեան *Պօփիէռէն*	20.—
Յարութիւն Պօղոսեան	50.—
Գումար	1434.70
ԺԶ. ցանկին գումարը	17,777.30
Ընդհ. գումար	19,212.—

×

. . . *Խմբագիր,*

Լսեցինք Ֆիլիպէի հայութեան աղէտը եւ մեր փախստական եղբայրներու տաժանելի վիճակը մղկտացուց մեր սիրտը: Ուզեցինք մեր յուման ալ խառնել ընդհանուր գումարին եւ մեր փոքրաթիւ բանւորական գաղութէն 558 ֆր. հաւաքեցինք, այն համոզումով, որ գոնէ օրուան հաց տրուի մեր վշտակիր եղբայրներուն:

Ժողովրդական ցանձնախումբի անդամներ՝ *Ա. Յարութեան, Հմայեակ Զայիրեան, Յ. Աբաղեան, Ա. Ալէքսանեան:*

Լանսէ, 14 Մայիս

ԽՄԲ.— Ցանկը յաջորդով:

×

. . . *Խմբագիր,*

Նկատի ունենալով հազարաւոր ընտանիքներու դժբախտ վիճակը եւ մենք մեր մորթերուն վրայ զգացած ըլլալով չքաւորութիւնը, մեր սրտաբուխ բայց համեստ նուէրը, 200 ֆրանք, կը ներփակենք, ձեր միջոցաւ ղրկուելու համար Պուլկարիոյ աղէտեալներու:

Կէմէրէկի Հայր. Միութիւն Պէլֆոռ

×

. . . *Խմբագիր,*

Մարդիկ քարէ սիրտ ունենալու են, լուռ եւ անտարբեր մնալու համար սրտակեղեք կոչերուն, ու քստմնելի պատմութիւններուն հանդէպ, որ մեզ կը հասնին հեռաւոր Պուլկարիայէն, ձեր թերթին միջոցաւ:

Մեր բոլորին պարտքն է օգնել: Ուրեմն Զէնկիլէրցիներս որ ամբողջ կազմով քանի մը ընտանիքներէ կը բաղկանանք, ձեզ կը ղրկենք 275 ֆր. (տես ցանկը):

. . . *Խմբագիր,*

Կարդալով, *Յառաջ*ի սրտաշարժ խմբագրականները, կը փութանք աջակցիլ մեր սիրելի եւ արկածեալ հայրենակիցներուն:

Գաղութս կը բաղկանայ 70 հոգիէ: Բոլորն ալ կ'աշխատին մետաքսի գործարաններու մէջ, եւ հազիւ օրապահիկ մը կրնան ճարել: Բայց կրցանք 256 ֆր. հաւաքել եւ ձեզի ղրկել:

Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէ

Փրիվա, 15 Մայիս

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

Այս յօդուածը կը թարգմանեմ «Oltremare» իտալական կաբեւոր հանդէսին Մայիսի թիւէն։ Հեղինակն է Ռոպէրթօ կանտալուպօ, որ երբեմն փոխ-նախարար էր գաղթավայրերու։

Հեթում

Մուսոլինիի եւ Թուրքիոյ արտաքին գործավարին միլանի տեսակցութիւնը բազմաթիւ մեկնութիւններու տեղի տուաւ եւրոպական մամուլին կողմէ։ Դէպքին կարեւորութեան մեծ կամ փոքր ըլլալը դեռ չենք կրնար հասկնալ. պիտի դատենք մօտալուտ կամ ապագայ եղելութիւններէն։ Բայց կրնանք հաստատել այդ հանդիպումին անդրադարձումը գրեթէ ամէնուն կողմէ։ Ասոր պատճառները մեր կարծիքով երեք են. 1. Հելլէնեւթուրք մերձեցումը, որ կ'ենթադրուի թէ կատարուած ըլլայ իտալական միջամտութեամբ. 2. Թուրքիոյ մերձեցումն Իտալիոյ, երկար եւ յայտնի կամ թաքուն հակառակութենէ մը վերջ. 3. Թուրքիոյ մերձեցումը Յունաստանի եւ Միջերկրականի պետութիւններուն՝ ցոյց կուտայ Քէմալի կամքը՝ Թուրքիոյ արմատները Ասիոյ մէջ հաստատելու, բայց դիմադրելու նեղուցներուն վրայ, չհեռանալու անոնցմէ ամէն գնով։

Անկեղծօրէն կը խնդակցինք այդ հանդիպումին համար, անոնց խանդավառուելու անով եւ բարձրացնելու զայն։ Միջերկրականեան երկիր մը՝ Իտալիա անգիտանալու չէ Նոր Թուրքիան. աՀա՛ հիմնական կէտը։ Թողունք որ երկար ատեն իտալեւթրքական յարաբերութիւնները ձգտած ըլլալով՝ լուսաբանութիւն մը անհրաժեշտ էր։ Թուրքիոյ արտաքին գործավարը պատմե՞ց արդեօք Մուսոլինիի յետպատերազմեան ռամկավար Թուրքիոյ մասին, ինչ որ Քէմալ ըսաւ Մեծ Ժողովին մէջ դեկտեմբերին։ Հաւանական է։ Եթէ արեւելքցի խօսակիցը պերճախօս մըն է Մուսթաֆա Քէմալի նման, Մուսոլինի տեսաւ, վաղուան Թուրքիոյ արշալոյսը, հասկցաւ թէ ի՛նչ կրնայ ըլլալ վաղուան Թուրքիան։ Քէմալ Էնկիւրիի մէջ խօսեցաւ այդ երկրի անցեալի, ներկայի եւ ապագայի մասին։ Ցոյց տուաւ որ բուռն կերպով բայց անդառնալիօրէն անհետացած է խալիֆայական եւ սուլթանական Թուրքիան եւ Նոր ռամկավարական Թուրքիա մը կը վերածնի, աչքերը դարձուցած Արեւմուտք՝ հաստատուն, ճշգրիտ ու առողջարար վախճան մը փնտռելով։

Թուրքիոյ քաղաքական, զինուորական եւ հոգեւոր պետը պիտի չկարենար գտնել աւելի ընդարձակ եւ ներքին նիւթ մը։ Այդ ճառը եղական դէպք մըն էր, որովհետեւ կ'ամփոփէր 8 տարուան յեղափոխութեան մը փորձերն ու պատճառները, կը բնորոշէր հասած նպատակները եւ հասնելիք վախճանը։ Ապագային կը թողուր, բայց յստակօրէն կը գծէր այն ընկերային եւ գաղափարական ուժերը, որոնք դուրս կը ցայտէին հազարամեայ Ստամպոլի սրտին ալքերէն, ձեւափոխելով այս դարաւոր եւ պարտասած ցեղը։ Դարերու ընթացքին բազմաթիւ անգամներ Թուրքը հաղորդակցեցաւ Արեւմուտքի հետ, բայց խառնուտ եւ վաղանցուկ արդիւնքներով։ Նախ տկարացուց, ապականեց, ապա սիպեց Արեւմուտքը, այժմ կ'ենթարկուի անոր ազդեցութեան։ Մեր պարտքն ու շահն է գտնել մեր քաղաքական ուղղութեան համար, Նոր Թուրքիոյ վերածնութեան սատարող եւ գայն յատկանշող դէպքերու, մարդոց գաղափարներու մեծ շարժումը։ Մնացածը պիտի կատարեն իսլամութեան ուսումնասէրները, որոնցմէ կ'ուզենք հասկնալ թէ իսլամութիւնը մեռնելու մօ՞տ է թէ ձեւափոխուելու, ինչպէս մենք կը մտածենք, մերձաւոր Ասիոյ մէջ։ Ապագայ պատմաբաններն ալ ցոյց պիտի տան թէ ի՛նչ շահեցաւ ներքին հաւասարակշռութիւն մը ստեղծելու անկարող, ինք իր դէմ զինուած ու զառամած Եւրոպան, իսլամութեան նեղուցներէն հեռանալով։

Այս ընդարձակ նկատումներէն կարելի է զատել Միլանի հանդիպումը հասկնալու համար, ըմբռնելու տեսանելի եւ զգալի քաղաքական եւ գաղափարական նիւթը։ Քաղաքական՝ Թուրքիա կ'ուզէ ներքնապէս ամրանալ ամէն գնով, որպէսզի կարենայ իր տեւական շահերուն համեմատ արտաքին քաղաքականութեան մը հետեւիլ։ Գաղափարական՝ իսլամութենէն հրաժարիլը վերջնապէս, հանդիսաւորապէս եւ կատարելապէս։

Ցեղերու մասին տեսութիւններ չունինք։ Նկատի կ'առնենք ցեղ մը այն վայրկեանին, ուր իր շահերը կը համապատասխանեն մեր շահերուն։ Կարելի չէ առաջուընէ ժխտել Թուրք ցեղին նոր ապագայ մը, որովհետեւ այս եղբակցութեան համար կուտակուած տրամաբանական եւ վերացական պատճառներուն բոլորովին հակառակ արդիւնք մը կրնան առաջ բերել աննախատեսելի դէպքեր։ Ամէն պարագայի տակ, պէտք է հաստատել որ Թուրքերը կը մտնեն յառաջդիմութեան նոր փուլի մը մէջ, ուրկէ յառաջանալու համար անհրաժեշտ կը նկատեն ազատիլ իսլամական աւելորդապաշտութենէն։ Կազին յայտարարեց ճառին մէջ թէ «կրօնը ստեղծումն է երեւակայութեան»։ Թուրքիա վտարեց իսլամութիւնը մտքէն, սրտէն, բարքերէն, ներքին եւ արտաքին քաղաքականութենէն։ Երբ գրուեցաւ թէ Էնկիւրի իսլամութեան հիման վրայ քաղաքականութիւն մը կ'ուզէ հաստատել ասիական մէկ քանի ժողովուրդներու հետ՝ Թուրք հեղինակաւոր թերթեր յայտնեցին թէ հաւատալու չէ այս երեւոյթներուն։ Այժմ սահմանադրութեան այն յօդուածը, որ իսլամութիւնը պետական կրօն կը յայտարարէր, ջնջուեցաւ վերջնականապէս եւ Թուրքիա դարձաւ իսկապէս աշխարհական հանրապետութիւն մը։ Այդ յօդուածը պարունակութենէ զուրկ բանաձեւ մըն էր։

Ամէն մարդ կը տեսնէ որ այս արտայայտութիւնները կը փոխեն նեղուցներու դիմագիծը։ Թուրքիա կը հեռանայ Արեւելքէն եւ կը մերձենայ Արեւմուտքին։ Վաղը միայն պիտի կարենայ ըսել թէ Թուրքիոյ նոյնիսկ քաղաքական արեւմտացումը մերձաւոր իրողութի՞ւն մըն է թէ ոչ յուսալից ձգտում մը։ Բայց կարելի չէ վաղուան սպասել։ Ազգային իրականութիւնները քննած ատեն, զանց առնելու չէ նաեւ նոր ձգտումներու եւ նոր գիտակցութեան վրայ հիմնուած կամքը։ Նկատի առնելու է Թուրքիոյ Արեւմուտք դառնալու այս կամքը, որ մեզ կը ստիպէ փոխել մեր իրեն հանդէպ ունեցած գիրքին քանի մը երեսները։

Ծիծաղելի պիտի ըլլայ, եթէ Թուրքիա կարծէ որ պատրաստ ենք Անատոլուն գրաւելու։ Մենք ալ Թուրքիան բարեկամ նկատելով մտիկ ընելու ենք ուշադիր՝ ինչ որ կ'ըսէ իր մասին։ Աչքերը փակելու չէ նորէն առջեւ, հոգ չէ թէ տկար եւ չփոթ ըլլայ։ Միջերկրականի մէջ ունենալու ենք կենդանի եւ իրապաշտ քաղաքականութիւն մը։ Թուրքերն ալ պէտք է հասկնան որ իրենց ճակատագիրը կախում ունի Արեւմուտքին վրդովելի արտաքին քաղաքականութեան մը հետեւելու կարողութենէն։

Նոր Թուրքիան կրօնի տեսակէտէն ժխտական յայտարարութիւններէ զատ, կը հաստատէ թէ ջնջելով իսլամական երկդիմութիւնը, որ կ'արգիլէր ազգայնօրէն ինքզինքը ճանչնալ եւ չփոթել կուտար սահմաններով եւ դիմագծութեամբ անստոյգ իսլամ աշխարհին հետ, Նոր Թուրքերը ցուցադին եւ յողնախուռն ճիգով կրցան ազատել, ճանչնալ եւ արժէքաւորել ազգային ուժը, փոխել զայն արեւմտացած պետութեան մը դրութեան՝ դնելով վաղուան Թուրքիոյ հիմերը։ Պետութիւն եւ Ազգութիւն՝ 14 միլիոնի համասեռ կորիզ մը հաւասարած նոյն օրէնքներով, միացած նոյն զգացումներով եւ գերագոյն շահերով։ Ո՞վ կրնայ ըսել թէ այս հաստատումներէն քանին կամք է և յոյս՝ վաղուընէ միայն իրականանալի եւ որքանը այսօր իսկ իրականութիւն է արդէն։ Հոս ալ ջանալու ենք ճանչնալ եւ չժխտել ծնող իրողութիւնները, եթէ չենք ուզեր գործել արտաքին քաղաքականութեան հին պաշտօնեաներուն նման, որոնք երբեք չեն կրնար ընդունիլ որ հին Թուրքիան մեռած է արդէն եւ թէ նոր մը կը կազմուի աՀա, յաղթելով հազար դժուարութիւններու։ Ծանօթ ենք նաեւ Թուրքիոյ նախկին կեանքին, նոր բան մը կրնայ ծնիլ նեղուցներու վրայ, նոր բան մը, որ պէտք է նկատի առնուի Եւրոպայէն՝ իր իսկ շահուն համար։ Թուրքիոյ այսօրուան վարչաձեւը թերութիւններ ունի անշուշտ, բայց նոր իրողութիւն մըն է անժխտելի, որ սրբեց անհատական եւ հաւաքական հին ու նոր ուժերը։ Կը մաղթենք որ Թուրքերը կազմեն հաստատուն կէտ մը արեւելեան շարժուն ու անհուն աւազակոյտին սեմին վրայ։ Կը կարծենք որ Իտալիա պէտք է ուշադրութեամբ հետեւի անցուդարձին, որովհետեւ Թուրքիա ա՛լ իսլամական չէ եւ Միջերկրականի արեւելեան ափերուն ցեղագրական մեծ կորիզն է. ամէնէն յառաջդիմասէր ժողովուրդն է, արեւմուտքի շրջանակին մէջ մտնել ուզող պետութիւնն է։ Վերջապէս ամէնէն աւելի մօտ է մեզի։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՊԱՅԹԻՒՆԸ

Գրած էինք թէ, սաստիկ պայթիւն մը տեղի ունեցած էր Տրապիզոնի մէջ զինավաճառի մը խանութէն եւ քանի մը հոգի մեռած ու վիրաւորուած էին։

Տրապիզոնի մէջ հրատարակուող Եէնի Եօլ թերթը կը հաղորդէ թէ պայթիւնը այնքան սաստիկ եղած է որ ամբողջ քաղաքը սարսափի մատնուած է։ Պայթումին յաջորդած է հրդեհ մը, բայց ոստիկաններն ու հրշէջները չեն կրցած մօտենալ, պայթող փամփուշտներու սպառնալիքին տակ։ Ի վերջոյ, հրդեհը մարելէն յետոյ, փլատակներուն տակէն հինգ ածխացած դիակներ եւ վեց վիրաւորներ հանուած են։

Պայթիւնի վայրը աւերակ մը կը ներկայացնէ։ Շրջակայ խանութներն ալ ապրանքի մեծ կորուստ մը ունեցած են, աճապարանքով կատարուած պարպումի միջոցին։

Պայթիւնի պատճառի մասին կ'ըսուի թէ Պայրամ անուն գնորդ մը երբ ատրճանակը կը խառնէր յանկարծ կրակ կ'առնէ եւ գնդակը վառօդի արկղին հանդիպելով պայթիւնի տեղի կուտայ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԵՐԿՐԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.

Տնտեսական հեռանկարները, որ նախատեսուած էին նախորդ տարիներուն, չիրականացան։ Բնական հարստութիւններու շահագործումը, նոր գործարաններու ստեղծումը եւ երկրագործական գործիքներու գնումը դժբախտաբար մնացին լոկ գեղեցիկ որոշումներ, շարք մը ուրիշ երկրորդական որոշումներու նման։

Երկրին երկու կարեւոր գործարանները — թելի եւ կերպասեղէնի գործարանը Սպահանի մէջ, լուցկիի գործարանը Թաւրիզի մէջ մասնաւոր ձեռնարկներ ըլլալով հանդերձ, չեն կրնար իրենց գոյութիւնը պահել առանց պետական օժանդակութեան, այնպէս որ անցնող տարուան մէջ եւս Խորհրդարանը ստիպուեցաւ որոշ գումարներ քուէարկել, այդ գործարաններուն բացը գոցելու համար։ Ուրիշ վայրերու մէջ մանր-մունր ձեռնարկներ միեւնոյն վիճակը ունին, առանց պետական նպաստի։ Թէհրանի մօտ շաքարի գործարանը վերաբանալու համար եղած ձեռնարկները իրենց սաղմին մէջ մնացին։ Նոր գործարաններու մասին խօսք չի կրնար ըլլալ եւ այս երկիրը դեռ բաւական հեռու է գործարանային երկիրներու շարքը դասուելու հեռանկարէն։

Նոյն ձեւով կ'ուշանայ նաեւ բնական հարստութիւններու շահագործումը։ Նաւթ եւ ուրիշ հանքային նիւթեր շատ կան Պարսկաստանի հողերուն տակ, սակայն կը մնան իբրեւ մեռած դրամագլուխներ, բացի անգլեւպարսկական ընկերութեան մենաշնորհ տրուած նաւթահանքերէն, որոնք տարեկան 44 միլիոն ղրանի(*) հասոյթ կ'ապահովեն պետական պիւտճէին։ Հիւսիսային նաւթահորերու մենաշնորհի խնդիրը տարիներ առաջ ծեծուեցաւ Խորհրդարանին եւ պետական շրջանակներուն մէջ, բայց զոհ գնաց քաղաքական խաղերու, վարպետօրէն սարքուած հարեւաններու կողմէ։ Միակ մխիթարական յոյսը կը մնայ երկաթուղիներու կառուցումը, որու բացման հանդէսները կատարուեցան պաշտօնապէս Հոկտեմբեր 16ին, Թէհրանի, Բէնտէրգեազի եւ Ահւազի մէջ։ Ճանապարհներու շինութեանց աճուրդը յայտարարուած էր ներքին և արտաքին շուկաներուն Օգոստոս 19ին։ Շաքարի եւ թէյի արտակարգ մաքսերէն քանի մը միլիոնի հասնող գումար արդէն յատկացուած է երկաթուղիներու կառուցման։ Պետական դրամատան բացումը նոյնպէս, որ պիտի նպաստէր երկրի երկրագործութեան եւ ներքին առեւտուրի զարգացման, չիրագործուեցաւ, հակառակ այնքան առատօրէն սպառուած բառերու՝ Խորհրդարանին եւ մեջլիսին՝ լրագրութեան մէջ։

Զանազան քաղաքներու մէջ միայն կը նկատուին տեղական տնտեսական յառաջդիմութիւններ, վաճառականութիւնը ոգեւորուած երկրի ներսը տիրող ապահովութենէն, փոքրիկ ձեռնարկներ կ'ընէ, որոնք սակայն ընդհանուր տնտեսական շինարարութեան տեսակէտէն բաւարար համարուիլ չեն կրնար։

Երկրի տնտեսութիւնը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է մանաւանդ ուժ տալ արտահանութեան եւ սահմանափակել ներածումը։ Այս ուղղութեամբ կատարուած աշխատանքներն ալ մնացին կիսատ, անցնող տարուան ընթացքին, ինչպէս պերճանքի առարկաներու դէմ քուէարկուած օրէնքը տակաւին չգործադրուեցաւ։ Շատ ապրանքներ կան, զորս կարելի է պատրաստել երկրին մէջ, օրինակ՝

	Ղրան
1. Զանազան գամեր	10,851,000
2. Լուցկի	6,229,000
3. Կարասիներ	4,300,000
4. Թուղթ	3,243,000
5. Դերձան	2,788,000
6. Պատրաստ կաշիներ	1,700,000
7. Օճառ	1,600,000
8. Մոմ	1,392,000
Գումար ղրան՝	32,103,000

Կան շատ ապրանքներ, որոնց մուտքը պէտք է արգիլել, քանի որ արդէն երկրի ներսը կը պատրաստուին, շատ-շատ կարելի է տեսակները աւելցնել կամ ազնուացնել, օրինակ՝

	Ղրան
1. Պղնձեղէն	9,227,000
2. Ոչխարի մորթ	8,867,000
3. Ոգելից խմիչքներ	3,694,000
4. Թարմ կամ չոր միրգ	1,959,000
5. Աղուէսի մորթ	1,646,000
6. Ծխախոտ	1,527,000
7. Գործուածքներ	1,456,000
8. Ափիոն	1,038,000
Գումար ղրան	29,414,000

1924 թուականին վերոյիշեալ երկու խոշոր գումարներէն զատ միայն 220 միլիոն ղրան Պարսկաստանէն դրամ է հոսած արտասահման բամպակէ, բրդէ եւ մետաքսէ կերպասեղէններու եւ հանդերձեղէնի համար (տե՛ս «Իրանշահր», Պերլին, 1925)։ Պարզ է թէ պետութեան կողմէ բիչշատ լուրջ քայլեր առնուելով, հնարաւոր պիտի ըլլայ կասեցնել այնքան աւելորդ ապրանքներու մուտքը Պարսկաստան, ինչպէս եւ յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձնել արտահանուողներու քանակն ու որակը, որմէ յետոյ երկու-երեք տարուան մէջ բնականօրէն իբրեւ պահանջ կը ստեղծուին գործարանները՝ բուն իսկ երկրի ներսը։

Մեծ կորուստ էր Պարսկաստանի համար ամերիկացի Տօքթ. Միլիսպոյի հրաժարականը։ Ինչպէս յայտնի է, իր գլխաւորութեամբ Թէհրան նստող ամերիկացի ելմտական մասնագէտները քանի մը տարուան մէջ կրցան կարգի դնել պարսկական խառնուռ ելեւմուտքը եւ տարեկան պետական մուտքը-ելքը ոչ միայն հաւասարակշռեցին, այլ եւ հակառակ անցեալ բացերուն, յաւելում ապահովեցին պետական սնտուկին։ Յուլիս 2ին սկսան նամակագրութիւններ ելեւմտական նախարար Ֆիրուզ Միրզայի եւ Տօքթ. Միլիսպոյի միջեւ, վերջինիս պայմանագիրը նորոգելու համար։

Աւելի շատ իր լիազօրութիւններու հարցի մէջ թիւրիմացութիւններ ծագելով, բանակցութիւնները շարունակուեցան մինչեւ նոյն ամսոյ 23ը, երբ Տօքթ. Միլիսպօ հրաժարական ներկայացուց։ Յաջորդ օրը նոր առաջարկներ եղան իրեն Ֆիրուզ Միրզայի կողմէ, սակայն անընդունելի համարելով մեկնեցաւ Ամերիկա։ Խորհրդարանը եւ պետական մարդիկ շատ զբաղեցան այս խնդրով, քաղաքական, նոյնիսկ անձնական շատ խնդիրներ իրարու զարնուեցան, բայց ամէն ինչ անցաւ անօգուտ եւ երկիրը զրկուեցաւ ելեւմտական փորձուած խումբ մը վարիչներու այնքան արդիւնաւէտ աշխատանքներէն։

Անցեալ տարի երկրի ելեւմուտքը դասաւորուած էր հետեւեալ ձեւով.—

Մուտք	Ղրան
Ուղղակի տուրքեր	45,200,000
Անուղղակի »	30,800,000
Խալըսէներ	12,300,000
Մաքսատներ	95,200,000
Մենաշնորհներ	44,420,000
Նախարարութիւններ	29,465,800
Գումար	257,385,800

Ելք	Ղրան
Արքայական պալատ	5,097,000
Խորհրդարան	4,544,340
Նախարարութեան դրասենեակ	633,348
Զինուորական	106,853,0[illegible]
Ելեւմտական	40,832,3[illegible]
Ներքին եւ ոստիկանական	17,176,37[illegible]
Առողջապահական	2,090,77[illegible]
Թիֆ. հեռագիր	19,200,00[illegible]
Դատական	7,378,42[illegible]
Հանրային	3,502,58[illegible]
Արտաքին	7,343,69[illegible]
Կրթական	9,909,72[illegible]
Զանազան	32,815,96[illegible]
Գումար	257,380,53[illegible]

Զանազան ծախքերու մէջ 2,400,000 դրամ, որ կը վճարուի անգործ պաշտօնեաներուն [illegible], 12,143,706 դրամ կը վճարուի պարտքերու [illegible]։ Զինուորական պիւտճէէն 673,000 դրամ յատկացուած է Եւրոպայի մէջ ուսանող պարսիկ զինուորականներուն. մօտ 107 միլիոն զինուորական ծախքերէն [illegible] 10 միլիոն կրթական եւ 2 միլիոն առողջապահութեան համար յատկացուած չնչին գումարները միայն ձեւի համար մտած են նախահաշուի մէջ, [illegible] եթէ նկատի առնենք, որ այս գումարներու խոշոր մասը կրթական եւ առողջապահական վարչութեանց պաշտօնեաներու ռոճիկները կը կազմեն. [illegible] «յատուկ պիւտճէ»էն յատկացուած չնչին գումարները, [illegible] դպրոցներու համար [illegible] փշրանքներ կը մնան։

«Յատուկ պիւտճէն» կազմուած էր այսպէս.

Մուտք	Ղրան
Շաքարի եւ Թէյի 1306 Թ. արտակարգ տուրքեր	60,000,000
Նոյն տուրքի նախորդ տարիներէ	84,000,000
Ճանապարհներու մուտք	34,298,746
Անձնագիրներէ, Խորհրդարանի տպարանէ եւայլն	9,653,870
Գումար	187,952,616

Ելք	Ղրան
Երկաթուղիներու շինութիւն	144,000,000
Ճանապարհներու նորոգութիւն	15,697,42[illegible]
Քաղաքային վարչութեանց, բարեգործ. եւ առողջապ.	17,301,32[illegible]
Զանազան	10,953,870
Գումար	187,952,616

Ուրեմն այս երկրի սովորական եւ յատուկ (արտակարգ) մուտքը հաւասար է մօտ 445 միլիոն ղրանի (մօտ 45 միլիոն տոլար), սովորական մուտքը նախորդ չորս տարիներուն եղած է աւելի պակաս՝

	Ղրան
1302ին	235 միլիոն
1303ին	237 միլիոն
1304ին	245 միլիոն
1305ին	255 միլիոն

որ աստիճանաբար աւելնալով հասած է 257 միլիոնի։ Եթէ ժողովուրդի թիւը ընդունինք 8 միլիոն, ուրեմն իւրաքանչիւր մարդ կը վճարէ տարեկան մօտ 32 ղրան։ Աշխատաւոր գիւղացի օրական միջին հաշուով կը ստանայ 2 ղրան, աւելի ճիշդ տարեկան 600 ղրան, [illegible] իր աշխատավարձի 5 [illegible] կառավարութեան, բայց իրականութեան մէջ այդպէս չէ, [illegible] 300 միլիոնէն աւելի [illegible] 30 միլիոնը կը վճարեն [illegible]

Վ. [illegible]

(*) 9 կամ 10 ղրանը հաւասար է մէկ տոլարի։ Վ. Ի.։

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Անջատողականներու Յրդ ...վարութիւնն է որ տեղի կ'ու... Քոլմարի մէջ. դեռ հար...ութիւնը բոլորովին չէ ա...ուած։ Ամբաստանեալները խոս...ելով մէկտեղ Ալզասի ինք...թեան իրենց ձգտում...թեան, խօսօրէն կը մերժեն դա...ական ամէն վերագրում եւ ...ին հերքել մեղադրանքի ...կէտերը։ Վերջին նիստը ...հարցուելուն, Շլէկէլի հար...ութիւնն է որ դեռ կը շա...։ Նախագահը կը հար...անորդ

— Ջեկուցագրի մը մէջ, ...«Ալզաս-Լորէնը Ալզաս...ցիներուն»։ Այս արդէն, ան...ամ չի՞ նշանակեր։

...— Բայց ո՛չ։ Պատե...ն առաջ ծանօթ կարգախօս ...էր այդ։ Ըսել կ'ուզենք պար...թէ մեր տան մէջ, մեր ...ին շուրջ պէտք է նստինք եւ ...թէ տակը։

...փաստաբան մը.— Մեղադրա...մէջ կ'ըսուի թէ Շլէկէլի ...մէջ, վտանգաւոր զէնքեր ...ած են։ Կրնա՞նք տեսնել։

Նախագահը կը բանայ կն...ած պարկ մը, որուն մէջէն ...կը հանեն երեք ցպիկներ, ...ժանգոտած սուրին մը։

— Ահա կը ծիծաղին փաստա...ները մէկ բերան, գաւազրու...ան ամբողջ զինարանը...։

Շլէկէլ վերջացուցած է իր զե...կարգը նկա՛ Շթուրմէլի, ...անմիջապէս յախուռն լեզուով ...քննադատել ամբաստա...ի կարգ մը կէտերը։ Ան ...անդ ծանրացաւ հարցա...ի դատաւորին տեղեկագրին ...որ իբր մեղադրանքի կէտ ...կ'ըսուի թէ՝ Տօքթ. Ռիքլին իր ...նամակին մէջ Շթուրմէլը ...ներկայացնէ իբր «վստահելի ...խօսէմ մարդ»։

— Արդ, կ'ըսէ Շթուրմէլ, ...տօքթ. Ռիքլինի այդ խօսքը ...թարգմանուած է։ Անոր գոր...ած բառը կը նշանակէ նաեւ ...հաւատարիմ, որուն կա...է առանց վարանումի յանձ...քսակ, կին եւ գաղտնիք։ Գո...մըն է որ ոեւէ մէկուն ...մարդ շռայլել։ Փարձեալ, ...քննիչը կ'ըսէ «Տօքթ Ռիք...մէկ նամակին մէջ...»։ Բայց ...քննիչը այդ խօսքերը քա...է անոր չորս նամակներէն...։ ...կ'ըլլայ, եթէ դատա...ալ սխալի՞ն...։

Շթուրմէլի կը յաջորդէ

Շվայցեր։ Համայնավար է իր պաշտպան փաստաբանին՝ ըլլալու պէս։

— Հօրս պէս, կ'ըսէ ան, ես ալ ինքնավարութեան կուսակից եմ։ Աթրազպուրկի մէջ, ստացած եմ մարքսիստական կրթութիւն զոր լրացուցեր եմ Փարիզի մէջ։

Նախագահը.— Քոլմարի կուիւն մասնակցած էք։

Շվայցեր.— Այո՛, պարապ ձեռքերով հոն գացի, բայց գար-ձիս խաբազան մը ունէի, զոր գրա-ւեր էի արքայականի մը ձեռ-քէն։

Նախագահը.— Ձեր գրչէն ելած սա խօսքը. «Ալզասը պէտք է փրկուի։ Ահա իմ կարծիքս», ի՞նչ կը նշանակէ։

Շվայցեր.— Այո՛, պէտք է փրկուի այն կապերէն որ կը խափանեն անոր զարգացումը։

Նախագահը.— Հաւաքոյթի մը մէջ, չէ՞ք երգած «գերմանիան ամէն բանէ վեր»ը։

Շվայցեր.— Աւելի մեծ նախատինք մը չէք կրնար ընել ինծի, քան հաւատալով այդ սուտին։ Խրոխտութիւնը այն է որ, այդ երգին քանի մը տուն ֆրանսերէն թարգմանութիւնը երգած եմ, ծաղրելու համար արքայական մը։

Վերջին ամբաստանեալներն են Պաուման եւ Քօհլէր, որոնց պարագան աւելի ծանր է։ Լէյի հետ մէկտեղ որ չէ ձերբակալուած, երկուքն ալ կ'իյնան լրտեսութեան ուրիշ մեղադրանքի մը տակ։ Երբ ընդհանուր դատախազը կը յիշէ այս պարագան, փաստաբանները խստօրէն կը բողոքեն թէ՝ դատարանը կը ջանայ ապօրէն կերպով ազդել երդուեալներու մտքին վրայ, թէ իրաւունք չունի փաստաթուղթեր քաղելու տրցակէ մը որ կապ չունի այս դատին հետ։

Նախագահը կը խոստանայ դատաւորութիւնը չխառնել լրտեսական գործին եւ նիստը կը փակէ առանց նոր միջադէպի։

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Ապրիլ 29ին, 1500 հոգիէ աւելի հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ կատարուեցաւ Ապրիլ 11/24ի համազգային սգահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Զ. Ե. Ռ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեանց, Ազգ. Վարչութեան եւ բազմաթիւ հայկ. եւ այլ միութեանց։

Հանդէսը չէ որ պիտի նկարագրեմ։

Կարտըն Փարքի մէջ խռնըւած բազմութիւնը աւելորդ անգամ մըն ալ հաստատեց թէ Մարսիլահայութիւնը հաւատարմօրէն կը շարունակէ աւանդապահը ըլլալ ապրիլեան զոհերուն։ Ռամկավարներու խարդախ մեկուսացումը՝ ոչ մէկ ազդեցութիւն գործած էր ժողովուրդի վրայ։ Ժողովուրդը իր դիրքը ճշդած էր ռամկավար դաւին դէմ, եւ շաբաթ մը առաջ սարքած իրենց սգահանդէսին ներկայ էին միայն 200—250 հոգի։

Զարմանքով կարդացինք իրենց Փարիզի շաբաթաթերթին մէջ որ, իբր թէ 600 հոգի ներկայ եղած են։ Այսպիսի սուտի համար մարդ կամ ինք տղէտ ըլլալու է եւ կամ ժողովուրդը իբր ընթերցողը ապուշի տեղ դնելու է։ Քանի որ այն սրահը ուր տեղի ունեցաւ ռամկավար սգահանդէսը եւ ուր խօսեցաւ Զօպանեան ֆիզիքապէս ի վիճակի չէ այդքան բազմութիւն պարունակելու։ Թող փառք տան Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, որ իր սանուհիներով գրաւած էր աթոռները։

Ի դէպ, Տիկնանց վարժարանի այս ընթացքը աւելորդ անգամ մըն ալ կ'ապացուցանէ այն մութ, կողմնակցական ու աղանդաւոր ոգին որ կը տիրէ այդ հաստատութեան մէջ։ Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ ամբողջ գաղութի, քաղաքական կուսակցութեանց եւ քանի մը տասնեակ հայրենակցական միութեանց մասնակցութեամբ տեղի ունեցած համազգային սգահանդէսին մէկ հատիկ ներկայացուցիչ չեն ղրկեր, իսկ ռամկավար փոքրաթիւ խմբակի սգահանդէսին բոլոր աթոռները կը գրաւեն. արդեօք Զօպանեանին պարապ աթոռներուն առջեւ խօսելու տանջանքը խնայելու համա՞ր։

Այսպէս է որ կ'այլասերին բարքերը, եւ այսպէսով է որ այդ հաստատութիւնը հետզհետէ կը կտրուի ժողովուրդէն, եւ կը դառնայ կեղծ նաւապետական, եթէ ոչ ուրիշ բան։

Ամբողջ կազմով ռամկավար սգահանդէսին ներկայ ըլլալը ռազմավարութիւն մըն էր, Բաբեգործականի նպաստընկալին ցոյց մը թէ իրենք Աղաներու փշրանքին պէտք ունին։ Իսկ ժողովո՞ւրդը։ Ո՞վ կարեւորութիւն կուտայ ժողովուրդին։ Ա-նոր անունը բերան կ'առնուի այն ժամանակ, երբ պատուանդանի պէտք ունին։

Ապրի՛ք Զափահաս Որբեր։ Ճաշակ ունիք, եւ յուզել գիտէք։ Հիմա մանաւանդ, ամէն ժամանակէ աւելի այսօր է որ պիտի յուզէք։ Երբ սրտերու մէջ թէ հոգիներէն ներս անապատային չորութիւնն ու այլասերումը կը խորանայ, պէտք է հշխատիք արցունքոտել աչքերը, որովհետեւ փրկարար ու զովարար է արցունքը չորութեան վրայ։

Թղթակից

ԲԱՑ ՄՆԱԼԻՔ ՀԱՅ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐԸ

Առջի օր հրատարակեցինք Պոլսոյ մէջ փակուած հայ դեղարաններուն ցանկը։ Բաց պիտի մնան հետեւեալները։

Հարպիէէն մինչեւ Օսման պէյ գտնուող դեղարաններէն բաց կը մնայ Նարկիլէճեան դեղարանը, առանձին ըլլալով, առանց ուրիշի հետ ընկերակցելու։ Բանկալթիի բաղնիքին դէմի Պարոնեան դեղարանին միացած են Հարպիէի Յակոբ Վարդերեսեան եւ Սարգիսեան դեղարանները։ Ս. Յակոբի կողմը բաց պիտի մնայ միայն Գարեգին Քիւրքճեան դեղարանը եւ Բերայի մէջ ալ Լիմոնճեան դեղարանը։

Պոլսոյ կողմը առանց ուրիշի ընկերանալու բաց մնալիք հայ դեղարաններն են՝ Յակոբ Մինասեանի, Կէտիկ փաշա Վահրամ Աստուրեանի եւ Գումգաբու Ջարիֆեանի դեղարանները։

*** Առողջապահական պաշտօնեաներ փակուելիք դեղարանները երթալով, դեղագրի արձանագրութեան յատուկ տետրակները եւ թունաւոր դեղերու դարակները կնքեցին ու տեղեկագիր մը պատրաստելով ստորագրել տուին դեղարաններու տէրերուն։

Մայիս 9ին Բերայի մէջ փակուեցան Գալէմքեարեան, Արթին Ռարիկ, Նուպար Թօզան, Քրիս, Վէյսի, Քացիս դեղարանները։

*** Գրուած էր թէ Անաւուտ գիւղի մէջ պիտի փակուի Ջգոնի դեղարանը, վերջին պահուն Ջգոնի դեղարանը միացած է կոստանդին Ալքիմիտիսի դեղարանին հետ։

ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ՏԱՌԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն.— Երեսփոխան Րէշիտ պէյ եւ ընկերները միջազգային թուանշաններու գործածութեան համար ներկայացուցին հետեւեալ օրինագիծը.— Թուրքիա որ քաղաքակիրթ աշխարհի հետ ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական անքակտելի կապերով զօդուած է, այլ եւս անկարելի է որ միջազգային թուանշանները չընդունի եւ չգործածէ։ Արդէն այս թուանշանները մեր վարժարաններուն մէջ կը կը գործածուին, ուստի կը խնդրենք որ այս մասին մեր ներփակ մատուցած օրինագիծը հաճիք նկատողութեան առնել.

Յօդ. Ա.— Բոլոր դիւանական ու հաշուական գործառնութեանց մէջ միջազգային թուանշանները կը գործածուին։ Կառավարութիւնը այս օրէնքին գործադրութենէն սկսեալ, հին թուանշաններուն գործածութիւնը կ'արգիլէ։

Յօդ. Բ.— Այս օրէնքը 1929 Յունուարէն սկսեալ պիտի գործադրուի։ Միայն թէ մինչեւ այս թուականը միջազգային թուանշանները արտօնուած են գործածելու այն պաշտօնատուններն ու հաստատութիւնները, որոնց համար կարելիութիւն կայ։

ԾՈՒՏՈՎ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
"ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ"

Թուրքեւճեյլէն պատերազմէն եղերական դրուագ մը, ուր հեղինակը ԺԱՆ ՓՍԻՔԱՐԻ, Յոյն ձոր մը տառապանքին շուրջ, իրական գոյներով կը պատկերացնէ Թուրք բռնապետութեան վատասերող նկարագիրը։

ԱՌԱՋԻՆ ԹԻՒԷՆ ԻՍԿ ՊԻՏԻ ՈՒԶԷՔ ՄԷԿ ՇՈՒՆՉՈՎ ԿԱՐԴԱԼ ԶԱՅՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ 13 Մայիս.— Եւրոպահայ կարմիր խաչի մասնաճիւղը որ երկու ամիսէ ի վեր կազմուած է Լիոնի մէջ, չսպասելով իր բացման հանդէսին, անմիջապէս գործի լծուեցաւ։ Մասնաւոր նամակներով ժողովի հրաւիրեց Լիոնի բոլոր քաղաքական կազմակերպութիւններու եւ Հայրենակցական միութիւններու լիազօրները, պուլկարահայ աղէտին զոհերուն անմիջապէս օգնութեան հասնելու համար։

Ժողովը գումարուեցաւ Մայիս 12ին։ Ներկայ էին Բարձր-Հայքի, Մարաշի, Խարբերդի, Տարօն-Տուրուբերանի Հայրենակցական միութեանց, Մալաթիոյ Արթասիրաց, Պատեմի Ուսումնասիրաց, Բալուի օգնութեան միութեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Ազգային Միութեան, Զ. Ե. Ռ. Միութեան ներկայացուցիչները։

Շատ մը վիճաբանութիւններէ վերջ, որոշուեցաւ հինգ եռթայանձնախումբ կազմել եւ անմիջապէս գործի սկսիլ։

Յանձնախումբերու անդամ նշանակուեցան երկ-երկու ներկայացուցիչներ Հայրենակցական միութիւններէն եւ մէկ-մէկ ներկայացուցիչ Կարմիր խաչէն։ Թաղերն ալ որոշուեցան։ Վաղը գործի սկսելով, պիտի հանգանակեն եւ նպաստը անմիջապէս պիտի ղրկեն աղէտեալներուն։

Կը մաղթենք մեծ յաջողութիւն։

Դ. Ահարոնեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԻՐԱՀԱՐ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ.— Շարթրի մէկ պանդոկին մէջ կը բնակէր Ֆէրտէյ անուն երիտասարդ մը, որ գաղտնի ըսուելու սատիճան՝ սիրալիր յարաբերութիւններ կը մշակէր տիրուհիին հետ։ Բայց ըսուեր է արդէն։ Կա՞յ ծածուկ բան մը որ չյայտնուի։ Պանդոկապետը օր մը իմացաւ իր դժբախտութիւնը եւ պատիւ պահանջեց իր ապերախտ յաճախորդէն, որ զայրացած՝ օրինաւոր ամուսնին այս անակնկալ միջամտութենէն, քաշեց ատրճանակը եւ սպաննեց զայն։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալած է ոճրագործին հետ, անոր սիրուհին, նաեւ այս վերջինին մայրը, որոնք Ֆէրտէյը փրկելու համար փորձեր էին դատական պրպտումները շեղեցնել, անձնապանութիւն վերագրելով պանդոկապետին։

ՍԻՐՈՎ ՈՒ ՅՈՒՐԲՈՎ.— Գերմանացի մը որ նոր եկած էր Փարիզ Պուլվար Քլիշիի վրայ հանդիպեցաւ Օր. Մարիի, 28 տարու, խարտեաշ, ծծեռնակի բնաւորութեամբ։

— Օրիորդ, կը հաճի՞ք բան մը առնել։

— Հաճոյքով։

Ու պատահական սիրահարները տեղաւորուեցան սրճարանի մը մութ անկիւնը։ Գերմանը ֆրանսերէն չէր գիտեր։ Ֆրանսուհին կեանքին մէջ նոր կը տեսնէր գերման մը։ Բայց երկուքն ալ մէկ քանի բառ անգլիերէնի օգնութեամբ, յուսացին խօսակցութեան կարեւոր կէտը լուսաբանել։ Ֆրանսուհին իր մայրենի լեզուով կը լրացնէր անգլիերէնի պակասը։

— Գո՞հ ես ինձմէ (անգլիերէն) խո՛զ, (ֆրանսերէն)։

— Երջանիկ եմ քեզի հանդիպելուս, անուշս։

— Ուրեմն, բան մըն ալ ապսպրէ՛ (անգ.) Իշու գլուխ փրնս.)։

Եւ այս սիրալիր խօսակցութիւնը տեւեց երկու ժամ։ Երկու ժամ անընդհատ Օր. Մարի հաճոյքը ունեցաւ զուարճանալով վրէժ լուծելու գերմանէն, իր ցեղին դարաւոր թշնամիէն։ Բայց յանկարծ, գերմանը ոտքի ելաւ եւ ըսաւ։

—Քեզի չափ ես ալ ֆրանսերէն գիտեմ, անկի՛րթ աղջիկ։

Այս յայտնութենէն շշմած՝ աղջիկը իր պայուսակէն հանեց փոքր դաշոյն մը եւ հարուածեց իր սեղանակիցը։

Հայրենասէր օրիորդը՝ բանտին մէջ այժմ կը քաւէ իր ազգասիրական եռանդը։

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ. — Նախանձոտ էր այրը՝ Ժան Մօթրէլ եւ երբ իրիկունէ իրիկուն տուն դառնար գլուխը տաքցնելէ յետոյ, խեղճ կինը գազանի տպաւորութիւն կը կրէր անկէ, ու նապաստակի պէս, անկիւն մը կծկտած կը լռէր։ Բայց անցեալ իրիկուն, երբ սովորական բարեւէն՝ շառաչուն ապտակէ մը յետոյ, այրը՝ բռինչով մը ինկաւ կնոջ վրան, ան դեռ զրացիներուն մօտ փախչելու չափ քաջութիւն ունեցաւ։ Բայց գինովը հասաւ եւեւէն, ու չհանդարտեցաւ, մինչեւ իր ոտքերուն տակ չզգաւ իր կնոջ բզկտուած մարմինը։ Ոճրագործը ձերբակալուած է։

Ի ՆՊԱՍՏ ԿՈՐՆԹՈՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի մէջ Կորնթոսի աղէտեալներուն ի նպաստ կատարուած հանգանակութենէն գոյացած է 850,000 ֆրանք։ Այս գումարը Աթէնք ղրկուած է Փարիզի հելլէն դեսպան Փոլիթիսի միջոցաւ։ Այս առթիւ դեսպանը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Յունաստանի ֆրանսացի բարեկամներուն, որոնք իրենց նպաստը միացուցին հելլէն գաղութի օժանդակութեան։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Արտատպուած «Ազդարար»էն)

...կարգին կը բերէ, ու մէկ ան...ձէն, ու «հա՛փ...» ձանձը կուլ ...յետոյ նորէն կզակը ...կը քնանայ արեւին մէջ, ...անգամ հանդարտ ու գոհու...։

Ուրիշ անգամ մը հորթ մը կը ...ներկայացնէր, որ գիւղին մէկ նեղ ...դուրս կուգայ, մանր...կ'առաջանայ, կ'անցնի ցորենի ...մը, երկրորդ մը կը մտնէ, ...մէջէն ալ կ'անցնի, երրորդի ...թումբին կանգ կ'առնէ, ու ...աջեւը իբր թէ ըլլար, ...սկսի ուտել կանաչ հասկերը որ ...թաղեն արդէն իր հասակը։

«Հէ՛յ... կը պոռայ իր բոլոր ...անդապահը՝ որ սրածայր ...գագաթը փլած ժամուն ...արեւին մէջ ընկողմաներ է, ու պաշտօն ունի հսկելու կանանչերու մէջ ծփացող դաշտին բովանդակ ցան արտերուն. հէ՛յ... հորթը արտը կ'ուտէ, չէ՞ք տեսներ»։ Հորթը որ շատ լաւ կը լսէ, չլսել կը կեղծէ ու կը շարունակէ ուտել։ «Հորթը արտը կ'ուտէ, աղբար, չէ՞ք լսեր, խո՞ւլ էք, ձեզի եմ, կը պոռայ նորէն անդապահը, հիմա վար պիտի իջնամ, պիտի գամ բանտարկեմ»։ Գիւղը որուն կ'ուղղուի ազդարարութիւնը կը լռէ՝ գլուխը արտերով բոլորուած, ու հորթը գիտնալով հանդերձ որ իրեն համար է, մանր-մանր կ'առաջանայ ցորեններուն մէջէն, ու կը շարունակէ իր ուտելը, հո՞գը անգամ չընելով, խորհելով որ ինչքան ուտէ՝ շահ է իրեն համար։

Ուրիշ օր մը կկուի մը մասին կը խօսէր։ Ծերպի մը մէջ որ նեղկուկ ու խորունկ ձորի մը վրայ կը նայի, կկու մը.—«կուկ-կո՛ւ, կուկ-կո՛ւ...» կը կանչէ։ Բոպէ մը կը լռէ, յետոյ նորէն կը սկսի իր երկվանկը։ Վաղորդեան թարմութեան մէջ շուրջանակի բարձր լեռները քօղնտի ձորի մը կողերուն փորերով կանկար հաւաքող երկու կիները, դէմի բարակ ճամբէն գուլպայ հիւսելով ու շաղակրատելով այգիները աշխատելու իջնող հարսներն ու աղջիկները կը լսեն երգը, իսկ նապաստակ մը որ շողանի թուփի մը մօտ կլորուեր նստեր է, ու երամիշտ չէ կկուին պէս, բաղաձայն է, կը զարմանայ վրան. մէկ մտիկ կ'ընէ, երկու, երեք, տասը, հարիւր, ու ժամեր, ու ալ կը սրտնեղի։ Չիկրնար ըմբռնել թէ ի՞նչ պէտք կայ այդպէս կանչելու, ու կը խորհի փոլոր ուժովը պոռալ.— «Ալ հերի՛ք է, խլացանք ամէնքս ալ. ի՞նչ կը հասկնաս այդ երգէդ, իմաստ մը ունի՞, դուն չես մտածեր թէեւ, բայց լսո՞ղը ինչ կ'ըսէ քեզի»։ Բայց գիտնալով որ յամառ է, պիտի չանսայ իրեն, ճարահատ նորէն կը դառնայ միւս կողմին վրայ ու կ'փորձէ քնանալ. մինչ աւելի վարօք, աղուէս մը որ նոյնպէս արուեստագէտ չէ, ետեւի սրունքներուն վրայ նստած ակնապիշ՝ նոբարոս գիւի մը թուփին, երէկուընէ ի վեր որս մը չգտած, փորը անօթի, կը խորհի աշխարհի բաներուն ունայնութեանը, աշխարհքի կարգերուն սխալներուն վրայ, ու մտքովը կ'որոնէ աւելի արդար, արժանավայել կարգ ու սարք մը գտնելու համար։

Ու դեռ անթիւ այսպիսի բաներուն վրայ կը խօսէր, եւ այնպիսի եղանակով մը որ ընթերցողները իրենք զիրենք այդ այգիներուն, ձորերուն, լեռներուն մէջ կը կարծէին, ու կը հաւատային թէ հիմա ձեռքով պիտի բռնէին, շօշափէին։

Եւ երկրին ժողովուրդը որ կը կարդար այս ամէնքը չէր ճանչնար թէ ո՞վ էր այդ բանաստեղծը որ կը գրէր. կը պատմէր այդքան հետաքրքրական բաներ իրենց, որ իր հէքեաթներուն մէջ աղջիկներուն շրթներուն սուտակ ու կարկեհան, աչքերուն ապազիոն ու մանիշակ, մազերուն ոսկի ու մեղեսիկ կը քսէր, ու իրենց շրթներէն հիացումի այնքա՛ն ճիչեր կը թռցնէր։

Եւ կը փնտռէին զայն երկրին իմաստուններուն, դպիրներուն, գիտնականներուն մէջ, անոնցմէ մէկը կարծելով։ Ու ոչ ոք գիտէր թէ արեւին մէջ այրած, սեւցած դէմքով մարդ մըն էր ան, հին, մաշած զգեստով, որ զաւակներ ունէր, օրավարձով կ'աշխատէր, ու կը բնակէր քաղաքի մը մէկ եզերքը, տնակի մը մէջ. եւ թէ կը գրէր այս բոլորը մատներով որ կարծրացած էին բանւորի աշխատանքէն։

(2) Յակոբ Մնձուրի

ՎԵՐՋ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Դատապարտեալը եւ երազի մը գինը (Կեանքի պատկերներ)։ Հեղինակ՝ Արփիար Արփիարեան (Հայկակ)։ Հրատ. Վ. Զարդարեան գրատան, Գահիրէ։ 1928։ Գին՝ 5 Եգիպտ. դահեկան։

թուզցիկներու եւ շրջաբերականներու տպագրութիւնն ու բաշխումը: Այս առթիւ բազմաթիւ բողոքներ կ'ըլլան, սակայն կառավարական թեկնածուները կը բացատրեն թէ Քափիթիւլասիոնները ջնջուած ըլլալով, կառավարութիւնը կը փափաքի ունենալ Խորհրդարան մը, որ հաւանի անհրաժեշտ բարենորոգումները մտցնել: Պարսիկ կառավարութիւնը չուզեր որ կրօնաւորներ մտնեն Խորհրդարանին մէջ:

Անգլիայէն եւ Ֆրանսայէն յետոյ, Ամերիկայի հետ եւս կնքուեցաւ դաշնագիր մը, որով մաքսային դիւրութիւններ կը տրուին:

Դարձեալ երկրաշարժ Կովկասի մէջ

Գրեցինք թէ Շաբաթ օր երկրաշարժ պատահած է Կովկասի մէջ, առանց մեծ վնաս պատճառելու:

Մոսկուայէն Մայիս 15 թուակիր հեռագիր մը կ'ըսէ թէ այդ օրը Թիֆլիսի շրջանին մէջ ցնցումներու շարք մը զգացուած է՝ խորունկ յուզում առաջ բերելով բնակչութեան մէջ, որ խուճապի մատնուած է:

Մինչեւ հիմա մարդկային զոհի մասին տեղեկութիւն չկայ, սակայն նիւթական վնասները մեծ են:

ՈՒՐԻՇ ՑՆՑՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՀՐԱԲՈՒԽ

Ճափայէն կը հաղորդեն որ կղզիին կեդրոնական մասին՝ «Պանկոէմասի» մէջ լուրջ երկրաշարժ պատահած է, որուն յաջորդած է հրաբխային ժայթքում մը: «Թիմպանք» գիւղին մօտ յանկարծակի բացուեցան հրաբուխի բերաններ՝ դուրս պոռթկալով մոխիր եւ քար: Աօոր ալ յաջորդեց երկու մեղր թանձրութեամբ լաւայի ժայթքումը:

Երկրաշարժը ազդարարութիւն մը եղած էր բնակիչներուն, այնպէս որ երբ հրաբուխը սկսաւ մոխիր ու քար ժայթքել, խուճապահար փախան դէպի բաց դաշտերը: Մարդկային զոհ չկայ: Բազմաթիւ տուներ ու փողոցներ մնացին լաւայի տակ, որ գետի պէս կը հոսի:

⁂ Ճափոնէն, Փերուէն եւ Հասարակածէն եւս երկրաշարժի լուրեր կը հասնին: Փերուի «Շաչափագաս» քաղաքը կիսովին քանդուած է երկրաշարժէ եւ երեք հոգի մեռած են: Ցնցումին յաջորդած է տեղատարափ անձրեւ մը:

Նոր փոխառութիւնը 10 միլիառ կը բերէ

Մայիս 7ին կառավարութիւնը հրապարակ հանած էր ամբարդման փոխառութիւն մը 100ին 5 տոկոսով, երբեմն պարտքի եւ Պանք տը Ֆրանսի պարտքին մէկ մասը վճարելու համար:

Ութ օրուան ընթացքին Ֆրանսայէն եւ արտասահմանէն 10 միլիառ ֆրանքի պարտաթուղթ գնուած ըլլալով, վարչապետ եւ ելմտական Նախարար Փուանքարէ որոշեց Մայիս 15ի իրիկունէն սկսեալ դադրեցնել նոր պարտաթուղթերուն շրջաբերութիւնը՝ կանխիկ դրամով:

Մինչեւ Յունիս 8 պիտի ընդունուին պետական որոշ պարտաթուղթեր՝ փոխանակուելու համար նոր պարտաթուղթերուն հետ:

Ֆրանքօ-իտալական բանակցութիւնները

Թանճէրի մասին Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները աւարտելու վրայ են: Նոր կնքուելիք համաձայնութենէն մեծապէս պիտի օգտուին Իտալացիները: Անոնք ոչ միայն աւելի թիւով պատուիրակներ պիտի ունենան Թանճէրի վարչական յանձնաժողովին մէջ, այլ նաեւ աթոռ մը՝ ոստիկանական պաշտօնատան եւ կառավարական յանձնաժողովին մօտ:

Միւս կողմէ Ֆրանսա ընդունած է ինպաստ Իտալիոյ սահմանագլուխի սրբագրութիւն կատարել Կապէզայի կողմէն, որ Թունուզը կը կապէ Տրիպոլիսի: Ֆրանսա տրամադիր է նաեւ զիջումներ ընել՝ Թունուզի իտալական գաղութներուն համար:

72 ուխտաւորներ խեղդուած

Թէհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 15 թուականով.—

Երէկ գիշեր Պարսից ծոցին մէջ անծանօթ շոգենաւ մը ընդհարեցաւ երկսեռ 72 ուխտաւորներ փոխադրող առագաստանաւի մը, որ քանի մը վայրկեանի մէջ ընկղմեցաւ: Կը կարծուի թէ միայն 4 հոգի կրցած են ազատուիլ: Անծանօթ շոգենաւը կը ճամբորդէր՝ բոլոր լոյսերը մարած վիճակի մէջ:

Թուրք համայնավարները Իզմիրի մէջ

Իզմիրի ոստիկանութիւնը քննութիւններ կը կատարէ այն յայտարարութիւններու մասին, որոնք Մայիս Մէկին փակցուած էին քաղաքին զանազան մասերուն մէջ: Այդ յայտարարութիւնները բանուորները կը հրաւիրեն համայնավարութեան, ըսելով թէ կառավարութիւնը ոչ մէկ օժանդակութիւն կ'ընէ բանուորներուն, մինչդեռ կ'օժանդակէ Ավունտուքզադէներուն եւ Նէմլիզադէներուն: Իզմիրի մէջ երկու համայնավարներ եւս ձերբակալուած են: Ասոնցմէ մէկը Թանկօ Թէվֆիքն է, որ անցեալ անգամ համայնավարներու հետ Պոլսոյ մէջ դատուած եւ անպարտ արձակուելէ յետոյ կրկին Իզմիր գացած էր: Միւսն է Թուրնաճի Բաղըբ:

Ձերբակալուած են նաեւ հետեւեալ անձերը. Սթրումճացի ատաղձագործ Հիլմի, Նազըֆ, Պօշնաք Ատէմ, եւ Ահմէտ Համտի: Ասոնց նախագահն է Սթրումճացի Հիլմի:

Ձերբակալուածները խոստովանած են իրենց յանցանքը, ըսելով թէ գիշերանց փակցուցած են յայտարարութիւնները, առանց տեղեակ ըլլալու անոնց պարունակութեան:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷՆ-ՏԸՆԻԻ ելեկտրական կայանին մէջ պատահած արկածի մը հետեւանքով, երէկ առաւօտ ժամը 7.30ին Մէթրոները յանկարծ կանգ առին բոլոր գիծերուն վրայ: Այդ ժամուն գործի գացող աշխատաւորները ստիպուեցան դուրս ելլել եւ հետիոտն երթալ իրենց տեղերը: Ժամը 8.15ին երթեւեկը վերսկսաւ:

ԻՆՃԱՆ ԿԱՐՈՂ երէկ Անգլիայէն Պելճիքա մեկնեցաւ: Հաւանաբար պիտի բնակի Արտէնի դղեակին մէջ:

ԶՕՐ. ՆՈՊԻԼԷ «Իտալիա» դեկաւոր օդապարիկով Շփիցպէրկէն ճամբայ ելաւ դէպի հիւսիսային բեւեռ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սմոլենսկի մէջ Կէփէուն ձերբակալած է 29 զաղտնի ոստիկաններ, որոնք միլիոնաւոր րուբլիի զեղծում կատարած էին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ
ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ ԱՄԲՈՂՋ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 60 Rue des Ecoles սրճարանին վերնայարկը:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՕՐՎԻԼ.— Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, «Երիտասարդաց Ակումբ»ին մէջ, 138 Rue Etienne Dolet.

Նիւթ՝ Հ.Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ

Կը խօսին՝ ընկերներ Անդրէ Տէր Օհանեան և Վ. Համբարձումեան:

ՊԷԼՎԻԼ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Bellevilleի սրահին մէջ:

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մելիք-Դադաեան:

ՊՈՒԱ-ԲՈԼՈՆՊ-ԱՆԻԷՌ.— Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոմպ, Place Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը:

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Աբօ Աբօեան եւ Արմէն Սասունի:

ՍԱՐՍԷԼ.— Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին:

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին՝ ընկերներ Լեւոն Մօզեան եւ Աշոտ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Հ. Յ. Դ. Կրասի Քրիստափոր խումբին նախաձեռնութեամբ կատարուած հանգանակութիւնը.

Ա. Տէր Վարդանեան 50, Մ. Տէրտէրեան 50, Վ. Ալօեան 25, Յ. Գագլիկեան 20, Յ. Սէմէրճեան 25, Մ. Մէրաքեան 20, Պ. Թոթիկեան 20, Ա. Գասպարեան 20, Հ. Աբրահամեան, Յ. Սէմէրճեան, Ա. Գրիգորեան, Ա. Վահանեան, Հ. Ոսկեան, Վ. Մինասեան, Պ. Փափազեան, Շ. Չալքեան՝ 10ական, Օ. Սէմէրճեան, Մ. Զարիֆեան, Հ. Շէրպէկեան, Ս. Տինկէլեան, Հ. Գալայճեան, Հ. Գլօեան, Մ. Տինկէլեան, Կ. Ուզունեան, Մ. Տիպլաեան, Գ. Չալքեան, Ա. Հլխաթեան, Յ. Շաքարեան, Մ. Պէքէրեան՝ 5ական: Գումար 375 փրանք:

(տես «Յառաջ» 16 Մայիս)

Շավիլ եւ Վիրօֆլէ հաստատուած հայ ընտանիքներէն, նախաձեռնութեամբ Պ. Պ. Մ. Տէմիրճեանի եւ Պ. Հայրապետեանի, հաւաքուած գումարներու ցանկը.—

Օ. Տէմիրճեան 20, Պ. Հայրապետեան 10, Փանոսեան ընտանիք 20, Հ. Աթանեան 10, Ոմն, Ս. Մկրտիչեան, Կ. Օհանեան, Գ. Մինասեան՝ 5ական, Յ. Բարսեղեան 10, Պ. Պետեան 15, Պ. Համբարեան, Օ. Թօրանեան, Ն. Փանոսեան, Փափազեան ընտանիք, Ն. Քիւլճեան՝ 10ական, Ռ. Տէմիրեան 20, Ճ. Ճանիկեան 10, Յ. Չագըճեան 10, Մօրօզեան 5, Կ. Չըպուքճեան 5, Ա. Գալաբըըմճեան 10, Վ. Փափազեան 50, Քիւրտեան 2, Ս. Դաւիթեան, Խուպէսէրեան, Զ. Օհանեան՝ 10ական, Լ. Պէտիկեան 5, Օ. Թօրիկեան 5, Գատէգեան 2, Ռ. Տէր Դաւիթեան, Պ. Գասապեան, Կ. Պաջըըեան, Վ. Ալթունեան, Տօղրամաճեան եղբարք, Ս. Սարգիսեան՝ 10ական, Գ. Պէրպէրեան, Ա. Իսրայէլեան, Օ. Երամեան, Հ. Շմաւոնեան, Հ. Ժամկոչեան, Մ. Կարմիրեան՝ 5ական, Գ. Պօյաճեան, Թ. Եղիազարեան, Մ. Տէր Ստեփանեան, Գ. Կիւլեան, Ա. Նիկողոսեան, Վ. Նիկողոսեան, Յ. Նազարէթեան, Տիկ. Դանիէլեան, Կ. Թագըմճեան՝ 10ական, Ոմն, Գ. Շամլըեան, Վ. Վարդիվանեան՝ 5ական, Տիկ. Գ. Թագըմճեան 20, Թագըմճեան ընտանիք 50 փրանք: Գումար 574 փրանք:

(տես «Յառաջ» 16 Մայիս)

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Պ. Մ. Գրադարան-Ընթերցասրահին մէջ: Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը: Կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Լիոնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի Հ. Յ. Դ. Գրադարանը: Ներկայանալ անդամատետրով:

Տեսինի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քաֆէ տը լա Փէի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկայ պիտի ըլլան շրջանային կոմիտէի լիազօրները: Կը խնդրուի գաւառներէն եկող ընկերներէն ներկայանալ անդամատետրով կամ վկայագրով:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գրասիրաց միութեան դասախօսական ժողովները 20 եւ 21 Մայիս ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ՝ Կ. Խրայեան: Նիւթ՝ 1. պատմութեան եւ հայրենի աւանդութեանց արժէքները, 2. կուսակցութիւններու եւ ազգ. միութիւններու կարեւորութիւնը գաղութներու մէջ:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը՝ այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլորիակի վերնայարկը, 61 Rue Mr. le Prince: Կը խնդրուի անդամ-անդամուհիներէ ուշեալ ժամուն ներկայ ըլլալ:

«Բուժանք» լոյս տեսաւ Մայիսի թիւը (No. 23), ճոխ բովանդակութեամբ: Գին 2 ֆրանք: Փնտռել Սէն Միշէլի լրագրավաճառներէն: Բաժանեգին՝ տարեկ. 22 ֆր.: Հասցէ՝ Dr. L. Krikorian, 126 Fbg. St. Denis, Paris (Xe).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration — Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ 18 ՄԱՅԻՍ 1928

18 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 650 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՌԱՆՑ ՎԵՐՆԱԳՐԻ

Երկու խօսք եւս, «Արեւ»ի Մայիս 5ի հռչակաւոր խմբագրականին առթիւ:

Ինչպէս պարզեցինք երէկ, Եգիպտոսի ռամկավար պաշտօնաթերթը կ'առաջարկէ լուծել Դաշնակցութիւնը, ապաւինելով բանաստեղծ-քաղաքագէտ Վահան Թէքէեանի խելքին և գրչին: «Արմատական միջոց», ինչպէս խորագրուած է խմբագրականն ալ:

Պատճառը՝ շատ կարճ է.— Դաշնակցութիւնը ձախողած է համաքարար, եւ «անելիք» չունի այլեւս:

Միայն թէ, սրտառո՛ւչ շնորհ մը կ'ընէ «կէս գիշերէն մինչեւ Արշալոյս» տքնաջան երազներ տեսնող բանաստեղծը:

Թո՛ղ լուծուի Դաշնակցութիւնը, բայց «թող տայ իր անդամներուն որ անհատաբար նոր միջոց, նոր ելք փնտռեն իրենց օգտակար ըլլալու ցանկութեան, իրենց հետ այդ ցանկութիւնը ունեցող ուրիշ շատերու հետ, ոչ թէ անոնց դէմ:»

Պարզ հայերէնով, միանան, օրինակ, ռամկավարներուն հետ, որոնք այսօրուան պահանջները կը գոհացնեն լիուլի, Փարիզէն մինչեւ Եգիպտոս ու մինչեւ Ամերիկա...

Դժբա՛խտ ժողովուրդ, որ ընդունակ չեն ըմբռնելու այսքան տարրական ճշմարտութիւն մը, եւ կը յամառիս Դաշնակցականին գրածը կարդալ, Դաշնակցական հռետորը լսել, Դաշնակցութեան գործունէութեան հաւատալ: Մէկ խօսքով՝ ուժ տալ «անելիք չունեցող» կազմակերպութեան մը:

Սթափէ՛, անհաւասիկ ազգասէ՛ր իմաստուններ կանգնած են քովքիդ, եւ աւետաբեր լուրեր կուտան քեզի:

Գնա՛ գունդագունդ լեցնել շքեղաշուք շարքերը քինախնդիր եւ յեղյեղուկ Թէքէեաններու, պորտաբոյծ եւ մանկլաւիկ Մալէզեաններու, մեծապատիւ մուրացկան Զօպանեաններու եւ արհեստով վաշխառուներու, որոնք ունին գաղտնիքը քու փրկութեանդ, եւ գիշեր ցորեկ նոր խօսք ու կենդանի գործ կ'որոճան քեզի համար, միայն քեզի՛ համար...

Գնա՛ եւ սորվէ թէ ի՛նչ հետեւողական եւ հայրենասէր մարդիկ ունիս ծոցիդ մէջ,— հանճարնե՛ր որոնք չորս ոտքի վրայ կը խաղան, երբ Մայիս 28ը կը տօնես հայկական եռագոյնով, բայց նոյնքան խանդավառութեամբ կ'ուրանան երկուքն ալ, եւ «փատիշահըմ չօք եաշա» կ'աղաղակեն նորեկին, աւելի զօրաւորին:

Գնա՛ եւ տես թէ ի՛նչ տաղանդաւոր դիւանագէտներ ունիս, որոնք մասնաւոր պատուիրակութիւններ կը ղրկեն Երեւան, աթոռներ եւ պաշտօններ սակարկելու համար հազիւ ձեւաւորուած կառավարութեան մը հետ (1919), բայց յետոյ, երբ կը պարտուի այդ կառավարութիւնը, աշխարհի եօթը անէծքները կը թափեն և՛ անոր և՛ զայն պաշտպանող կազմակերպութեան դէմ:

Հետեւէ՛ եւ տես թէ ի՛նչպիսի անձնուէր հայրենասէրներ նստած են գլխուդ վերեւ, դերասաննե՛ր որոնք երէկ գոռոզաբար կը ծաղրէին «ափ մը Երեւանը», որոնք Դաշնակցութիւնը կը պարկաբեկէին իբրեւ պզտիկ Հայաստանի կուսակից, մինչ իրենց երեւակայութիւնը ծովերէ ծով կը սաւառնէր, իսկ այսօր անկաչոք փա՛ռք եւ երանի՛ կուտան ճղակտոր, աւելի փոքր եւ ծաղրանկար «հանրապետութեան» մը, նոյն Երեւանի հասարակապետութեան:

Լսէ՛, կարդա՛ եւ իմացի՛ր, թէ ի՛նչպէս միեւնոյն կուսակցութեան մէկ ճիւղը կամ անդամը կ'անարգէ Մայիս 28ը, միւսը կը տօնէ եւ ճառերով կը փառաբանէ զայն, Դաշնակցութեան եւ ուրիշներու հետ միասին:

Ու՛ վերջապէս, ճիգ ըրէ եւ սորվէ՛ թէ՛ ինչպէս կարելի է միանկ ծխել այսօրուան վարիչներուն, որոնք հրապարակաւ, յայտարապէս կ'ուրանան հայկական Դատը, մանաւանդ Թրքահայ դատը, եւ միւս կողմէ արծարծել «Մեծ Տեսիլքը», մե՛ծ, միացեա՛լ և անկախ Հայաստանի գաղափարը:

Ի՞նչ գործ ունիս այլեւս Դաշնակցութեան հետ,— փա՛ռքն ալ հո՛ն է, ռամկավարներուն քով, Բարեգործականի գրասենեակէն մինչեւ Գահիրէի ժամուն բանկալը, հայրենի՛քն ալ, եղբայրասիրութիւնն ու աշխատաւորութիւնն ալ...

Մտաւորակա՞ն ո՞ւժ կ'ուզես, մարտական յարաճուն սերո՞ւնդ, մէկ ազդանշանի վրայ կրակը նետուելու պատրաստ նահատակնե՞ր, ազատագրական շարժումին կուռ հմտութի՞ւն, Հայաստան աշխարհի ուղն ու ծուծը քամած անվիճելի հեղինակութիւննե՞ր, նիւթական զոհողութեան պատրաստ բազմութիւննե՞ր, ամուր կազմակերպութի՞ւն, ֆէտայինե՞ր, քաջե՞ր, անհաղթելինե՞ր,— հո՛ն են, բոլորը հո՛ն են, «ընդ հովանեաւ» սալօնի քուլպիկներու, անթիւ եւ անհամար, անշէջ ու անսպառ:

Ի՞նչ կեցեր էք, ինչո՞ւ կառչեր էք Դաշնակցութեան, որ այս բոլորէն ոչ մէկը ունի, եւ չունենալով հանդերձ, կը յաւակնի ձեր ճակատագիրը վարել...:

Այս խորհուրդը — Դաշնակցութիւնը լուծելու խելքը, տուեր է ձեզի ռամկավար իմաստունը՝ 1908ին. «Ասիկա ընելու էր անգամ մը՝ 1908ին, երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը եղաւ» («Արեւ»), եւ երբ ռամկավար կուսակցութիւնը ծնաւ («Յառաջ»). 1918ին, երբ Հայաստանի անկախութիւնը հռչակուեցաւ»: Եւ այսօր, 1928ին, «1908ի երկրորդ տասնամեակը», վերջին պատեհութիւնն է որ կը ներկայանայ:

Սթափէ՛, խե՛ղճ ժողովուրդ: Մոգերն ու փրկիչները եկած՝ դուռդ կը զարնեն:

Ա՛լ ո՞ր օրուան կը սպասես...:

Շ.

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿԱՏ ԴՐԱՄՈՎ

ԱՄԷՆ ՕՐ ՃԱՇ ԿԸ ՏՐՈՒԻ 100 ՉՔԱՒՈՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ԱՌԱՋԻՆ ՆԱՄԱԿԸ

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Մայիս 5ին Թիֆլիզէ փոխադրած էինք մեր հանգանակութեան առաջին արդիւնքը, 2000 ֆրանք:

Աղէտեալներու Յանձնախումբին նախագահ Երուանդ եպիսկ. իր ստացագրին հետ, հետեւեալ նամակը ուղղած է «Յառաջ»ի.—

... Խմբագիր,

«Կարի՛ զգածուած ենք աղէտեալներու վերաբերմամբ Յառաջի ցոյց տուած ազնիւ եւ փութկոտ վերաբերմունքէն: Ընդունած ենք ձեր ուղարկած 2000 ֆրանքի երեք կտոր չէքերը՝ որոնց փոխարժէքով որոշած ենք դպրոցական որբ եւ աղքատիկ 100 մանուկներու օրական ճաշ մը տալ:

Ճաշարանը պիտի բացուի Մայիս 14ին, երկսեռ ուսուցիչներու խնամատարութեամբ եւ պիտի շարունակուի այնքան ժամանակ ո՛րքան Յառաջ շարունակէ ապահովել սեղանատան պէտքերը:

Յանուն աղէտեալ ուսանողներու սրտագին շնորհակալութիւններ յայտնելով, ողջունիւ սիրոյ մնամք աղօթարար՝

Ա. Օ. Յանձն. Նախագահ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.

Թիֆլիզ, 11 Մայիս

ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԵՐԸ ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ (?)

Աթէնքի Նոր Օրը խմբագրականի մը մէջ այս լուրը տալով, կը նկատէ (11 Մայիս).

—«Մեզ կը տեղեկացնեն թէ Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը գործնական քայլեր առած է, իբրեւ կրօնական համայնք ճանչցնել տալու համար յունահայութիւնը: Մանրամասնութեանց տեղեակ չենք: Այս քայլը պարտաւորիչ համարող պատճառներն ալ ծանօթ չեն մեզի:

Խնդրոյն իրաւագիտական կողմը մասնագէտներու գնահատումին ձգելով, մենք կ'ուզենք հայկական տեսակէտով քննել: «Կրօնական համայնք» ասութիւնը շատ նեղ եւ սահմանափակ նշանակութիւն ունի: Շատեր կը կարծեն թէ այդ հանգամանքով ճանչցուելէ յետոյ, մենք իրաւունք կ'ունենանք պահելու Պատգ. Ժողովը, Ազգ. Վարչութիւնը, Թաղականութիւնները եւ ազգային վարժարանները:

Մինչդեռ օրէնքին տրամադրութիւնը ճիշդ հակառակն է: Պետութիւնը, իբրեւ համայնքին ներկայացուցիչը պիտի ճանչնայ միայն անոր հոգեւոր պետը, որուն իրաւասութիւնները սահմանափակուած պիտի ըլլան եկեղեցիի չորս պատերուն մէջ: Ազգային սնտուկին մուտքն ու ելքը պետական հակակշռի տակ պիտի ըլլայ ու մենք ազատ չպիտի ըլլանք մեր յարմար դատած նպատակներուն համար՝ մեր ազգայիններէն դրամ հանգանակել կամ հանգանակուած գումարները նպատակներու յատկացնել:

Բացառութիւն ընելով, եթէ թոյլ տրուի մեր վարժարանները ունենալու, պետութեան կրթական օրէնքը ի զօրու պիտի ըլլայ անոնց համար եւ բացի հայերէն լեզուէն, միւս դասերը պիտի աւանդուին երկրին պաշտօնական լեզուով, յոյն ուսուցիչներու միջոցաւ:

Կրօնական համայնքները, Ազգերու Դաշնակցութեան փոքրամասնութեանց համար գծած իրաւասութիւններէն չեն կրնար օգտուիլ:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Քիւրտերը հաւատարմութիւն կը յայտնեն

Մարտինէն կը հեռագրեն թէ Արեւելեան Նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ քննութեան եկած է՝ Մարտինի կուսակալ Թէվֆիք Հատի պէյի, զինուորական և ելմտական խորհրդականին եւ այլ պաշտօնատարներու հետ: Մարզպանը արտակարգ ընդունելութիւն գտած է վրանաբնակ ցեղերուն կողմէ: Բոլոր ցեղերը մեծ ուրախութեամբ յայտնած են թէ միշտ հաւատարիմ պիտի մնան մեծ Ղազիին ու Հանրապետութեան եւ թէ իրենց կեանքը պիտի զոհեն բոլոր հրամանները կատարելու համար:

Հարաւի կողմը գտնուած փախստականները խումբ-խումբ կը դառնան՝ անձնատուր ըլլալով:

Ամերիկայի տարեչափը եւ Հայերը

Երիտասարդ կիներու Ամերիկեան Ընկերակցութիւնը (Y. W. C. A.) մանրամասն տեղեկագիր մը հրատարակած է՝ սեղմիչ օրէնքներու վնասներուն մասին: Տեղեկագիրը, որ պատրաստուած է Օր. Աղաւնի Եէկէնեանի կողմէ եւ երեք մասերէ կը բաղկանայ, կ'ըսէ թէ իրենց զաւակները, կիներն ու ծնողները Ամերիկա բերելու համար արտասահմանէն կամ Ամերիկայէն ղրկուած աղերսագիրները այնքան շատ են որ, Ուաշինկթընի Ներգաղթի պաշտօնեան յայտարարած է թէ վերջին դիմողը հինգէն մինչեւ 15 տարի պէտք է սպասէ՝ մինչեւ որ իր կարգը գայ:

Նոյն տեղեկագրին համաձայն, Թրքական տարեչափը փակուած է 24 տարի, հետեւաբար վերջին դիմողը 24 տարի պէտք է սպասէ:

Երիտասարդ կիներու Ամերիկեան Ընկերակցութիւնը քննած է շատ մը ազգերու գանգատները եւ գտած է որ, Հայերն ու Յոյները մեծամասնութիւն կը կազմեն, երբ խնդիրը կը վերաբերի քաղաքացիներու 18-21 տարեկանէն վեր զաւակներու և ծնողներու բաժանման: Տեղեկագիրը կը պահանջէ օրէնքին բարեփոխումը:

Թուրքիա մտնելու համար

Պոլսոյ Թերթերուն մէջ կը կարդանք.— Այն Թրքահպատակները, որոնք կը փափաքին արտասահմանէն Թուրքիա գալ կամ Թուրքիայէն արտասահման մեկնիլ, պէտք է իրենց հետ ունենան անձնագիր, անցագիր եւ զինուորական վկայականներ: Նկատելով որ շատեր կը բաւականանան միայն անցագրով ճամբորդելու, դժուարութեանց կը հանդիպին Թրքական հիւպատոսարաններուն մէջ:

Ներքին գործավարութիւնը շրջաբերականով մը շահագրգռուողներու ուշադրութեան կը յանձնէ այս պարագան:

Թուրքեւսուրիական վէճը

Գրած էինք թէ՝ Թուրքեւսուրիական սահմանի մասին վէճ մը ծագած էր Թուրք եւ Ֆրանսացի պատուիրակներուն միջեւ: «Ազշամ»ի համաձայն, այս տարակարծութիւնը կը վերաբերի Նուսէյպին-Մէզիի պատմական գիծին շուրջ:

Խառն Յանձնաժողովի Նախագահ՝ Դանիացի զօր. Էրնսթ, ուզած է ինքզինքին իրաւարարի իրաւունք տալ եւ պարտադրել իր տեսակէտը, որ հակառակ է Թուրք տեսակէտին: Թուրք կառավարութիւնը մերժած է լուծումի այս եղանակը, յայտնելով թէ վէճը իրաւարարութեան պէտք է յանձնուի:

Չինաստանի կռիւները

Ազգայնական բանակներու ընդհանուր հրամանատար զօր. Չանկ-Քայ-Շէք ընդունեց ճափոնական կառավարութեան պահանջները՝ Ցինան Ֆուի մէջ ճափոնցի զինուորներու վրայ կատարուած յարձակումին առթիւ: Ճափոն կը պահանջէր՝ պատժել չինացի զօրավար Հօ-Եաօ-Ցուն, որ ազգայնական զինուորներուն կը հրամայէր երբ Ճափոնցիներուն դէմ կռիւը սկսաւ. դա ըեցնել կռիւները Ցինանի որոշ մէկ գօտիին մէջ եւ Ցինան-Ցինկթաօ երկաթուղագծին վրայ:

Ազգայնական զինուորները կը շարունակեն իրենց յաղթական յառաջխաղացումը դէպի Փեքին. միւս կողմէ մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լինի զինուորները խուճապահար կը փախչին դէպի Մանչուրիա, որպէսզի իրենց նահանջի գիծը չկտրուած՝ ապահով տեղ հասնին:

Ճափոնական կառավարութիւնը որոշեց արգիլել որ Չինացիներու քաղաքացիական կռիւները փոխադրուին Մանչուրիա կամ Մոնկոլիա: Պիտի աշխատի, որ Փեքինի անկումով վերջ գտնեն բոլոր թշնամութիւնները: Ճափոն թոյլ չպիտի տայ որ ազգայնականները անցնին Շանհայքվան-Չաօեանկ գիծէն վեր: Հակառակ պարագային զինաթափ պիտի ընէ երկու կողմի զինուորներն ալ:

Շթրեզեմանի վիճակը

Վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, Գերմանիոյ արտաքին Նախարարին առողջական վիճակը բարւոքած է: Աղիքի բորբոքումը եւս անհետացած է եւ երիկամունքները սկսած են գործել, սակայն բժիշկները տակաւին վտանգաւոր կը գտնեն իր վիճակը, վախնալով կրկնութենէ մը:

Շթրեզեմանի հիւանդութեան պատճառաւ, ընտրական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸ. Ցանկ

	Ֆր.
Օր. Վարդուհի Թամիրեանց	200
Իսքէնտէր Ն. Թօգաթլեան Մարսէյլ	100
Տիկին Մ. Պ.	50
Վ. Երանոսեան, Մալաքօֆ	20
Օրիորդ մը	20
Գումար	390
ԺԷ. Ցանկին գումարը	19,212
Ընդհ. գումար	19,602

*** Երէկ տօն ըլլալով (Համբարձում), որ եւ է ապահովագրեալ նամակ չստացանք:

×

Բարեգործականի գրասենեակէն մեզի կը հաղորդեն թէ նորագոյն տեղեկութեանց վրայ, Թիֆլիզ ղրկուած է 30,000 ֆր.ի երկրորդ նպաստ մը, որուն 10,000 ֆրանքը վճարած է Պ. Պօղոս Նուպար:

*** Աւելորդ թիւրիմացութիւններ կանխելու համար, կը յայտարարենք թէ «Յառաջ»ի մէջ կը հրատարակուին միայն այն ցանկերը, որոնց արդիւնքը մեր միջոցաւ կը փոխադրուի:

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՇԽԱՆ ԿԱՐՈԼ ԵՒ... ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ

Իշխան Կարոլ, Ռումանիոյ ըմբոստ գահաժառանգը, անել վիճակի մը մատնուած է:

Անգլիայէն կը ճամբեն զինքը: Ֆրանսայի ու Լիւքսէնպուրկի մէջ չեն հիւրասիրեր: Իր Ռումանիա մուտքը անկարելի է: Կը դիմէ Ամերիկա, Իտալիա, Սպանիա: Կը փնտռէ տեղ մը, ապաստանարան մը, ծակ մը վերջապէս:

Հէ՛ք Իշխան Կարոլ, որ այս լայնարձակ աշխարհին մէջ ծակ մը տեղի կարօտը կը քաշէ:

Իշխանին վիճակը ինծի կը յիշեցնէ աւելի քան հէք Հայուհիի մը ոդիսականը: Հայ կին մը, ամիսներ առաջ, Մարսէյլէն ճամբայ կ'ելլէ, վերադառնալու համար Պոլիս: Շոգենաւը Ղալաթիոյ կամուրջին մօտ խարիսխ կը նետէ: Թուրքերը սակայն չեն թողուր որ կինը նաւէն դուրս ելլէ:

Հայուհին շոգենաւին մէջ մնալով, ակամայ կը ճամբորդէ դէպի Վառնա: Պուլկարներն ալ չեն ընդունիր: Ճամբան կը շարունակուի դէպի Կոստանցա: Ռումանացիներն ալ ներս չեն առներ զինքը: Աւելի վեր, Բիւսիս, Օտեսա, բոլշեւիկները բնաւ չեն ընդունիր ի հարկէ: Դարձ մը՝ Պաթում: Վրացիները անշուշտ չեն կրնար ընդունիլ՝ Օտեսայէն մերժուած մը:

Վերադարձ՝ Պոլիս, Իզմիր ու Պիրէոն: Չա՛ր սատանայ, Յոյներն իսկ չեն ընդունիր: Յառա՛ջ՝ Նափոլի: Իտալացիներն ալ կը մերժեն: Վերադարձ՝ Մարսէյլ ու այս անգամ Ֆրանսացիներն ալ չեն ընդունիր:

Եւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից ամէն...

Հիմա կը պատմեն թէ այդ ծովացած Հայուհին՝ ծովէ ծով ու նաւահանգիստէ նաւահանգիստ տակաւին կը ճամբորդէ, իր գործն ու բնակութիւնը հաստատած ըլլալով նաւուն մէջ:

Եթէ հողերը սահմաններ ու եթէ սահմանները օրէնքներ ունին, անդին կայ ծո՛վը անսահման ու անօրէն:

Իշխան Կարոլին մէկ բան կը մնայ.— կամ իր ճակատագիրը կապել մեր ծովագնաց Հայուհիին հետ եւ կամ տարբեր ուղղութեամբ... նետուիլ ծով:

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ա.

ՆԱԽԱԲԱՆԻ ՏԵՂ

Ամէն ինչ հայրենիքի համար։ Ահա օրուան կարգախօսը, որուն կը ձգտի եւ պէտք է ձգտի ամէն սրտցաւ հայրենակից։ Հակառակ երկրին վարիչներուն չկամութեան, դարձեալ իւրաքանչիւր հայրենակիցի նուիրական պարտականութիւնն է այս կարգախօսը իրականացնել առանց վերապահութեան։

Բայց կան բացառիկ պարագաներ, որոնց առջեւ փոքր շեղումներ ընել՝ հայրենիքի լաւ ըմբռնուած շահերուն ծառայել է։

Օրինակներով խօսինք։ Մօտ չորս տարի առաջ, երբ չափահաս որբեր Յունաստան եւ Սուրիա աստանդական թափառումներով, բռնած էին այլասերման ճամբան, սրտցաւ հայրենակից մը գաղափարը կ'ունենայ Կիպրոսի Ս. Մակարի վանքը վերածել գիւղատնտեսական որբանոցի, հոն կարենալ պատսպարելու համար գէթ քանի մը հարիւր որբեր։ Այս կերպով փրկուած պիտի ըլլային որբերէն գոնէ մաս մը։ Այդ որբերը պիտի տիրանային արհեստի մը եւ առաջին նպաստաւոր վայրկեանին, իբրեւ արհեստաւորներ եւ թերեւս ալ փոքր դրամագլուխներով, պիտի վերադառնային Հայաստան եւ ասոնցմէ դուրս վանքին հողերն ալ ուղղակի շահագործուելով, աւելի հասութաբեր պիտի ըլլային։ Պ. Պօղոս Նուպար ըմբռնելով ծրագրին հայրենասիրական բնոյթը, սիրով յանձն կ'առնէ հոգալ ծրագրին նիւթական մասը։ Բայց ահա Հայ Նպարէտին հօճա մը, որ իր եսասիրութիւնը գոհացնելու համար, լուի մը համար վերմակ կը վառէ, կը ցցուի ծրագրին դէմ եւ կը թելադրէ վերոյիշեալ գիւղատնտեսական որբանոցը բանալ Հայաստանի մէջ։

Չերկարենք. գործը այս կերպով ջուրը կ'իյնայ եւ այդ գիւղատնտեսական որբանոցը ո՛չ Կիպրոսի մէջ կը բացուի եւ ո՛չ ալ Հայաստանի մէջ։

Քանի որ առիթը ներկայացաւ, փակագիծ մըն ալ բանանք։ Աղեքսանդրիոյ մէջ հաստատուած «Հայ Գիւղատնտես Ուսանողներու Օգնութեան Յանձնախումբ»ը, ամիսներ առաջ կը դիմէ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան, խնդրելով նիւթական աջակցութիւն։ Բարեգործականին գեղեցիկ առիթ մը ներկայացած էր երիտասարդ եւ կորովի յանձնախումբի մը հետ գործակցելու համար։ Բայց ահա նորէն Հայ Նպարէտին հօճան գործի վրայ է։ Ամիսներ յետոյ Բարեգործականէն կը հասնի պատասխան մը։ Կը գնահատեն յանձնախումբին ձեռնարկը, բայց իրենց պիւտճէն ձեռնտու չէ օգնելու։ Մինչդեռ, այդ պիւտճէն անհատ գիւղատնտես ուսանողներու կ'օգնէր եւ ի՛նչպատճառ կարչօգնելու Յանձնախումբի մը, որ բազմաթիւ ուսանողներ կը պահէր։ Գոնէ գիւղատնտես ուսանողներու համար, լաւ չէ՞ր ըլլար որ նպաստի գործը կեդրոնանար բոլորէն յարգուած Յանձնախումբի մը ձեռքը։ Պ. Մալէզեան լաւ ըմբռնած ըլլալով այս պարագան, գործի գլուխ անցնելուն պէս, թերթերու մէջ հրատարակուած ազդարարութեամբ մը կը յայտնէր թէ Բարեգործականի եղած անհատական բոլոր դիմումները պիտի մերժուէին եւ միայն ինքը Բարեգործականը՝ իր եւ կամ ազգ. մարմիններու միջոցաւ պիտի կատարէր նպաստի բաշխումները։

Աղեքսանդրիոյ Յանձնախումբը՝ Բարեգործականի ուշացած պատասխանը առած ատեն, արդէն ուժովցած ըլլալով, անմիջապէս պատասխանեց Բարեգործականին թէ՝ պատրաստ էր ինքը, առանց նիւթական ամենադոյզն ակնկալութեան, սատարել նաեւ իր գիւղատնտես կարօտ ուսանողներուն։ Գոցենք փակագիծը, որ պայծառօրէն ցուցուց թէ՝ ի՛նչ տխուր դերեր կը կատարեն եւ ազգային գեղեցիկ գործեր անխղճաբար կը քանդեն տիտղոսաւոր Հայ Նպարէտին հօճաներ։

Գանք Սուրիոյ հարցին։ Հայաստանի դուռներուն ամրակուռ փակումը եւ միւս կողմէ Սուրիոյ մէջ վրանաբնակ Հայ գաղթական ժողովուրդի տառապանքն եւ օրէ օր հալող ու մաշող վիճակը նկատի առնելով, մօտ երկու տարի առաջ, յօդուած մը գրեցի «Յառաջ»ին։ Առաջարկս էր՝ խորհիլ Սուրիոյ մէջ երկրագործ հայ գաղութներ հաստատելու հարցին վրայ։ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը, «Ամէն ինչ հայրենիքի համար» նշանաբանէն առաջնորդուած, անյարմար գտաւ մեր գաղափարը եւ չհրատարակեց մեր յօդուածը։ Այդ՝ իր իրաւունքն էր։ Բայց ահա ժամանակը եկաւ հաստատեց, որ մեր ծրագիրը անտեղի չէր։ Սահեցան երկու տարիներ ալ, կոտորակելով հայ մշուառ գաղթականները։ Կորսնցողը նորէն հայրենիքը եղաւ։ Երկրագործական բարգաւաճ գաղութներ, օրհնութիւններ են հայրենիքի մը համար։ Երբէք մեր միտքէն չենք անցըներ որ, մեր գաղութները ցիրցան մնան օտար գաղթավայրերու մէջ։ Բայց անոնք, պարտին մինչեւ որ կարելի ըլլայ ամփոփել զիրենք Հայաստանի մէջ, առանց ժամավաճառ ըլլալու, զօրանալ եւ բարգաւաճիլ եւ ներգաղթի գեղեցկագոյն ժամուն, բարեկեցիկ վիճակի մէջ գաղթել հայրենիք։ Ասկէ զատ, տարիներու փորձառութիւնը մեզ կը թելադրէ թէ պոլշեւիկեան ներկայ բարոյական նորելուկ դաստիարակութեան տակ, տասը տարիէն հասնելիք պոլշեւիկեան հայ առաջին սերունդին մոլութիւններուն դէմ հակազդելու համար, պարտինք արտասահմանի հայութիւնը՝ անաղարտ պահել։

Ասոր համար, պարտականութիւն կը ծանրանայ մեր վրայ, մեր ջանքերուն ու ճիգերուն, մեր աշխատանքներուն եւ կոհողութեանց գոնէ մէկ երրորդը յատկացնել գաղութներու տնտեսական, կրթական, ընկերական եւ բարոյական վիճակին բարելաւման եւ երկու երրորդն ալ կեդրոնացնել նորէն Հայաստանի մէջ։

Այս տեսակէտէն առաջնորդուած, մենք ուրախութեամբ կ'ողջունենք այն ձեռնարկը, զոր մեր օտար բարեկամները յանձն առած են գլուխ հանել՝ Սուրիոյ մէջ հաստատելով երկրագործական հայ գաղութներ։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԱՌՔԵՐՈՒՆ ՏԱԿ

Փարիզի ոստիկանութիւնը հրատարակած է անցեալ ամսուան վիճակագրութիւնը, որուն համաձայն, երթեւեկի եւ փոխադրութեան զանազան միջոցներու զոհ գացած են, Փարիզի եւ շրջակայ արուարձաններուն մէջ՝ 353 հոգի, մեռեալ եւ վիրաւոր։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԵՐԿՐԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.

Այս երկրի տնտեսական զարգացման համար առանձնապէս խոշոր նշանակութիւն կրնան ունենալ երկրագործական - առեւտրական ցուցահանդէսները։

Տարիներ առաջ Թէհրանի մէջ բացուեցաւ առաջին ցուցահանդէսը, որ կազմակերպուած էր մեծ խնամքով եւ նկատելի յաջողութիւն ունեցաւ։ Երկրին զանազան կողմերէն ղրկուած էին ամէն տեսակ ներքին արտադրութեանց նմոյշներ։ Ցուցահանդէսին կը մասնակցէին նաեւ Ռուսիան եւ Գերմանիան, գլխաւորաբար գիւղա-տնտեսական մեքենաներով։ Ինչպէս յայտարարած էր կառավարութիւնը, երկու տարին մէկ անգամ, ապագային թերեւս աւելի յաճախ, պիտի կազմակերպուէին նման ցուցահանդէսներ, երկրին արտադրական ուժերը խրախուսելու եւ արտադրութիւնը զարգացնելու համար։ Երկու տարին անցաւ, բայց ցուցահանդէսը այլեւս երկրորդ անգամ չերեւաց. մինչդեռ այժմ աւելի դիւրին է երկրին հեռաւոր վայրերէն անգամ ապրանքներ հասցնել կեդրոն, շնորհիւ բեռնատար ինքնաշարժներու հաղորդակցութեան, որ անցնող տարուան մէջ մանաւանդ շատ զարգացաւ նորոգուած ճանապարհներով։ Նոյն իսկ թղթատարական հաղորդակցութիւնը մեծ մասամբ կը կատարուի ինքնաշարժերով։

Դժբախտաբար տակաւին ձեռքս չանցան անցեալ տարի արտածուած եւ ներածուած ապրանքներու վիճակագրութիւնները։ Ընթերցողին գաղափար տալու համար աւելորդ չեմ համարեր ներկայացնել 1925—1926 (պարսկական 1304) թուականի թիւերը, քաղուած մաքսատան ցուցակներէն.—

Ներածում	միլիոն ղրան
Անգլիա և Հնդկաստան	468
Ռուսիա	212
Պելճիքա	35
Գերմանիա	33
Ֆրանսա	24
Իտալիա	20
Հոլանտա	19
Թուրքիա	15
Միջագետք	11
Միացեալ Նահանգներ	10
Գումար՝ միլիոն ղրան	847

Արտածում	միլիոն ղրան
Անգլիա և Հնդկաստան	439
Ռուսիա	281
Եգիպտոս	163
Ամերիկա	70
Թուրքիա	31
Միջագետք	29
Ֆրանսա	23
Ճափոն	6
Զանազան Երկիրներ	6
Աֆղանիստան	3
Գումար՝ միլիոն ղրան	1051

204 միլիոն ղրանի յաւելում, որուն համար պարտական ենք Ամերիկայի եւ Եգիպտոսի, մասամբ Թուրքիոյ, որոնք աւելի դրամ կը բերեն, հակառակ Անգլիոյ, որ աւելի կը ներածէ, քան կ'արտածէ։ Այս թիւերը անշուշտ երկու տարի յետոյ փոխուած են, բայց յաւելումը ապահով է, հակառակ այն հանգամանքին որ որոշ հում նիւթերու արտածումը տակաւին չէ հասած նախապատերազմեան շրջանին։ Օրինակ բամպակը, որ պարսկական արտածութեան կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ, մինչեւ 1913 թուականը տարեկան 9 միլիոն պարսկական լիտր կ'ուղարկուէր զանազան երկիրներ, մեծ մասամբ Ռուսաստան, այժմ դեռ 6 միլիոն լիտրը չէ անցած (տես «Փարս» տարեցոյց 1307)։ Պատճառը զինադադարին յաջորդող բամպակի տագնապն էր։ Ռուսական շուկայի փակման հետեւանքով արժէքները ինկան եւ բամպակի մշակութիւնը դադրեցաւ, յետոյ ռուս պետական հիմնարկներու սեղմումները, որոնց վերացումով կասկած չկայ որ թէ բամպակը եւ թէ Ռուսիա արտածուած ուրիշ մթերքները պիտի գտնեն իրենց նախապատերազմեան քանակը։

Արտածուած նիւթերուն մէջ կարեւոր տեղ կը բռնեն.—

	միլիոն ղրան
Պարսկական նաւթ	544
Գորգ	118
Չոր մրգեղէն	79
Աֆիոն	70
Բամպակ	62
Բրինձ	43
Բուրդ	22

Իսկ ներածուած նիւթերու մէջ.—

	միլիոն ղրան
Կերպասեղէն	260
Շաքար	139
Թէյ	65
Ինքնաշարժ եւլն.	16

Համեմատութեան համար աւելորդ չէ կարդալ, 1923/1924 (պարսկական 1302) թուականի թիւերը.—

Արտածում	միլիոն ղրան
Պարսկական նաւթ	383
Գորգ	104
Չոր մրգեղէն	40
Աֆիոն	60
Բամբակ	50
Բրինձ	12
Բուրդ	13

Ներածում	միլիոն ղրան
Կերպասեղէն	205
Շաքար	131
Թէյ	60
Ինքնաշարժ եւլն.	5

Նկատելի է, որ պատերազմի եւ սովի արհաւիրքներէն յետոյ, Պարսկաստանը աստիճանաբար ոչ միայն կ'աւելցնէ արտադրութեան կարողութիւնը, այլ և արտաքին շուկաներէ գնումները։ Այս համեմատութիւնը կ'երեւայ նոյնիսկ պարսիկ ժողովուրդին թէյ սիրելու հանրածանօթ սովորութեան մէջ։ Երկու տարի յետոյ 8 միլիոն ղրանի աւելի շաքար եւ 5 միլիոն ղրանի աւելի թէյ է սպառած։ Նոյն իսկ, երբ կառավարութիւնը արտակարգ տուրքեր կը նշանակէ թէյի ու շաքարի վրայ, ժողովուրդը ոչ միայն չի բողոքեր, այլ և ուրախ է որ, այդ դրամով երկաթուղիներ պիտի ունենայ։

Կանգ չեմ առներ վերջին ռուս-պարսկական դաշնագրի այս երկրի տնտեսական կեանքի համար անհրաժեշտ եւ նպաստաւոր կէտերուն վրայ, որով երկրի տնտեսութիւնը, մանաւանդ հիւսիսի մէջ, վերակենդանացաւ, հոգ չէ թէ արտածուած ապրանքներու փոխարէն խոշոր տոկոսով ռուսական ապրանքներ պիտի ներածուին։ Դաշնագրին համաձայն, պարսիկ վաճառականներու սահմանուած 50 միլիոն րուբլիի հաշուին տարեկան հետեւեալ նիւթերը միայնիրաւունք ունին արտածելու ռուսական շուկաները.

	Րուբլի
Բամպակ	14,200,000
Բուրդ	5,460,000
Կանեփ	1,050,000
Քաթիրէ (պարս. խէժ)	1,200,000
Ոչխարի և այծի մորթ	700,000
Սուղ մորթեր	3,500,000
Գարչակ և քունջութ	260,000
Աղիք	100,000
Մետաքս, փայտ, մոմ եւլն.	530,000
Մաքրուած բրինձ	11,500,000
Չոր մրգեղէն	5,500,000
Նուշ	1,400,000
Նարինջ և լիմոն	800,000
Կաշեղէն	3,000,000
Մսացուներ	400,000
Կանաչեղէն, հաւկիթ	400,0000
Գումար՝ Րուբլի	50,000,000

(Տես Դաշնագրի թիւ 1 յաւելուածը)։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԿԼԻՄԱՆԵՐՈՒՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրի այն տարածութիւնները, որոնց մէջ օդի բարեխառնութեան աստիճանը, ինչպէս նաեւ մթնոլորտի չորութիւնը, խոնաւութիւնը, օդի ճնշումը համանման են, կը պատկանին կլիմաներու միեւնոյն բաժանումին։

Երկրագունդի որեւէ մէկ կէտին բարեխառնութիւնը՝ ուրիշ կէտի մը բարեխառնութենէն զանազանող պատճառներն են՝ աշխարհագրական դիրք, ծովերու, լիճերու եւ անտառներու մերձաւորութիւն, հողի կազմութիւն ու ճնշում, հովերու ուղղութիւն եւլն.։

Կլիմայի զանազան տարրերը, տաքութիւն, ցրտութիւն, չորութիւն եւ խոնաւութիւն մեծ ազդեցութիւն ունին հիւանդութեանց ծագման եւ տարածման վրայ։ Ամերիկա կեդրոնն է դեղին տենդին, Ֆրանսա՝ ժանտատենդին եւ Ասիա՝ քոլերային։ Տաք կլիմաներու տակ տարափոխիկ հիւանդութիւնները ինչպէս նաեւ համաճարակները աւելի արագօրէն կը ծաւալին։

Կլիման ազդեցութիւն ունի նաեւ մարդուն կազմուածքին եւ ֆիզիքական ու բարոյական առանձնայատկութեանց վրայ։ Այս ինչ կլիման կը պատշաճի կազմուածքի մը եւ կրնայ աղիտաբեր ըլլալ ուրիշի մը։ Տաք երկիրներու բնակիչները ընդհանուր առմամբ բարձրահասակ են, շուտ կ'աճին, կանուխ կը ծերանան եւ քիչ կ'ապրին, իսկ ցուրտ կլիմայի տակ ապրող մարդիկ սովորաբար կարճահասակ են, դանդաղ կ'աճին, բայց օժտուած են զարգացած մկանային դրութեամբ, ուշ կը ծերանան եւ երկարակեաց են։

Ասկէ զատ, տաք կլիմայի տակ հիւսուածները կը թուլնան, վիճակ մը՝ որ անհոգութիւն, մեղկութիւն եւ անփութութիւն կը պատճառէ. ասոր փոխարէն ջղային դրութիւնը մեծ չափով կը գրգռուի, վառ պահելով կիրքերու կայծը եւ տեղի տալով խառնուածքներու եւ բնութիւններու փոփոխականութեան։ Ցուրտ կլիմայի մէջ մարդ աւելի պաղարիւն խառնուածք մը կ'ունենայ, մինչդեռ տաք կլիմայի տակ կ'ըլլայ աւելի տաքարիւն ու կրակոտ։ Մորթը կը կրէ կլիմային ազդեցութիւնը, ինչպէս գիտէք, արեւադարձ գօտիին տակ մարդուն մորթը կ'ըլլայ թուխ, սեւ մազերով, իսկ ցուրտ կլիմաներու տակ՝ ճերմակ, եւ բաց գոյն դեղին մազերով։ Կլիման երբեմն մեր մարմնին վրայ զօրաւոր ու վայրկենական ազդեցութիւն մը կը ներգործէ։ Հիւսիսաբնակ մէկը երբ Արեւադարձ գօտիին տակ բնակի, աշխատութեան մէջ ունեցած գործունէութեան եռանդը շուտով կը մարի եւ զգացողութեան ու տոփանքի ցանկութիւնները մեծ թափ մը կ'առնեն։

Վերոյիշեալ երեւոյթները մեզի կը թոյլատրեն հետեւցնելու թէ կիզիչ մթնոլորտի տակ ամէն բան կը միտի դէպի սերնդագործութիւն, այսինքն այն յարածուն արտադրութեան, որուն ցայտուն օրինակը մեզի կուտայ ինքնին բնութիւնը հարաւային երկիրներու մէջ։ Ֆիզիքական սիրոյ այս հակումէն կը ծնին խել մը կիրքեր, որոնց տեսակն ու աստիճանը կ'որոշուի կլիմաներու զանազանութենէն։

Պրազիլիոյ ծանր մթնոլորտին տակ մարմինը անգործութեան կը մատնուի, անոր շարժումները կը դանդաղին եւ գաղափարներու յղացումը կը դժուարանայ։ Սպառած ուժերու նորոգութեան պէտքը, որ աւելի զգալի է ցուրտ կլիմաներու տակ, ծնունդ կուտայ որկրամոլութեան ու շատակերութեան. գործունէութեան պէտքը կը ծնցնէ աշխատութեան կարիքը, որ նիւթական շահերու գաղափարականին հետ միանալով, մարդը կը մղէ հոգալու իր բազմատեսակ պէտքերը։

Մարդ բնականէն օժտուած է ինքնայատուկ կազմուածքով մը, որ սերնդագործութեամբ կ'աճի ու կը բազմանայ, բայց այդ ցեղէն սերած էակներուն իւրաքանչիւրը նոր մթնոլորտի տակ կը կրէ անոր կլիմային ազդեցութիւնը եւ ժամանակի ընթացքին մէջ կը փոխէ իր ցեղը։ Փորձառութիւնը հաստատել կուտայ թէ կլիման կարող է ցեղին մէջ փոփոխութիւն ներմուծել, առանց հիմնովին կերպարանափոխ ընելու անոր գործարանային յօրինուածութիւնը։

Կլիմաներուն՝ մարդուս բնախօսական յօրինուածութեան վրայ ներգործած ազդեցութեան արդիւնք կը նկատուին նաեւ ժողովրդոց բարքերն ու մտքի զարգացումը։

Բարեխառն կլիմաներու տակ ապրող ժողովուրդները բազմակողմանի առաւելութիւններ կը[illegible]ծային, Արեւադարձ կամ Սառուցեալ գօտիներուն բնակիչներուն վրայ։ Առաջինները, իրենց մկաններու ազատ շարժումներուն եւ ջղային դրութեան անկաշկանդ գործունէութեան շնորհիւ, ստացած են ֆիզիքական ու մտաւորական լայն զարգացում մը։

Կլիմայի բարեխառնութիւնը մեղմացուցած է անոնց սեռային զգացումները, կանոնաւորած՝ անոնց ընկերային կեանքը, մղած տուած առեւտուրին, վաճառականութեան, գիտութեան եւ գեղարուեստին։

Մէկ խօսքով, կլիմաներու բարեխառնութիւնը աւելի ապահովելով մարդուն գոյութիւնը՝ մեծ զարկ մը տուած է անոր ֆիզիքական, բարոյական ու մտաւորական զարգացման։

ՀՐԱՉԵԱՅ ՏԷՐՈՍԻ

ՁԵԿՈՅՑ
ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՍԱՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

(Բարեգործականի գրասենեակէն)

Յառաջիկայ դպրոցական շրջանին համար (1928—1929) [illegible]ւանօրէն մի քանի տրամադրելի թոշակներու յատկացումին նախատեսութեամբ, Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութիւններէն Նուպարեան Սաներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ Հայաստանի եւ արտասահմանի այն ամէն ուսանողներուն, որ պիտի փափաքէին իրենց թեկնածութիւնը դնել համալսարանական եւ առհասարակ մասնագիտական բարձրագոյն դասընթացքներու համար, առաւելն մինչեւ 15 Յունիս իրենց խնդրագիրները (Ֆրանսերէն լեզուով) հաղորդել, կցելով վկայագիր, յանձնարարական եւ ամէն տեսակ մանրամասնութիւններ, յետագայ հասցէին՝ Comité de l'Eoeuvre des Boursiers Arméniens, 11 Rue d'E[illegible]mont, Bruxelles.

Նախապատուութիւնը կը տրուի որբ ու չքաւոր ուսանողներու եւ անոնց որ յանձն կ'առնեն Հայաստանի մէջ գործադրել իրենց մասնագիտութիւնը։ Նախապատուութեան համար թոշակ[illegible] յատկացուիր։

Վերոյիշեալ թուականէն [illegible] մինչեւ յառաջիկայ 15 Յունիս 1929 կատարուած դիմումները անհետեւանք կը մնան։

Պրիւսէլ, 10 Մայիս 1928

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մամուլի սըրտակեղեք խմբագրականներէն մարսիլահայ գաղութն ալ խորապէս ազդուեցաւ։ Խոնարհ խաւերը այժմ մեծ եռուզեռի մէջ են եւ գործի գլուխ, ժամ առաջ իրենց համեստօժանդակութիւնը հասցնելու համար Պուլկարիոյ արկածեալ հայրենակիցներուն։

Մասնաւորաբար, գործարանի մէջ կեանք մաշեցնող դասակարգին մօտ աչքի կը զարնէ բարի նախանձը։

Հայր. եւ զանազան միութիւններ հանգանակութեան ձեռնարկած են արդէն, կատարելու համար իրենց եղբայրական պարտքը։ Միութեան մը կողմէ հանգանակիչ յանձնախումբի անդամ կ'ընտրուիմ։ Կը սկսինք հայկական թաղերը պտտիլ եւ հայ ընտանիքներու սենեակներու դուռները զարնել։ Գրեթէ ամէն տեղ սիրով կը լսեն մեր ձայնը եւ առանց լիազօրութեան վկայականով իսկ հետաքրքրուելու, բաւ համարելով հակիրճ ու հասկնալի բացատրութիւն մը, իրենց սրտաբուխ նուէրներով կ'օժանդակեն։

Հայաշատ թաղերու մէջ գտնուող ընտանիքներէն հանգանակելէ անմիջապէս վերջ, կը մտնենք ուրիշ պանդոկ մը ուր մեզ սիրով կ'առաջնորդեն հայ ընտանիքներու խեղճուկ սենեակները։ Առաջին սենեակը որ կը մտնենք, պառաւ ալեւոր մը, ութսուննոց, իր զաւակներով ճաշասեղանի շուրջ բոլորուած, կը խօսին օրուան հոգին շուրջ։ Կ'առաջարկենք որ շրջաբերականը կարդան։

Պառաւը կամացուկ մը քուրջերու մէջ փաթթուած իր տասը ֆրանքը տալով, կ'ըսէ,

— «Տղաք, լաւ կը տեսնէք որ փոքրիկներու տէր պառաւ մըն եմ, եւ շատ որոշ է թէ աշխատելու անկարող։ Պզտիկներս թերթ ծախելով մեր հացը հագիւ կ'ապահովեն։ Սակայն եւ այնպէս յօժարակամ կը տրամադրեմ իմ վերջին լուման, այն վստահութեամբ թէ կատարած կ'ըլլամ իմ պարտականութիւնս հանդէպ աղէտեալ քոյրերու եւ եղբայրներուս։»

Մեկնութիւնները աւելորդ են։

Ուրեմն, Հայր. միութիւններ եւ բոլորս գործի լծուինք, մեր եղբայրական աջակցութիւնը փութացնելու, Ջրաթաթախ վըրաններու տակ տառապող եղբայրներու եւ քոյրերու։ Կաթիլ կաթիլ հաւաքուած լումաներով է որ պիտի փրկուի Պուլկարիոյ աղէտահար գաղութը։

Մ. Թաշճեան

ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ

ՏԷՍԻՆ.— Ֆիլիպէի մեր դժբախտ հայրենակիցներուն, աղէտին գոյժը լսելով, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը, իւրաքանչիւր կուսակցութենէ ու հայրենակցական միութենէ մէկ մէկ լիազօր հրաւիրեց, որ առաջ օգնութեան փութալու համար։ Հանգանակիչ յանձնախումբը կը բաղկանայ հետեւեալ միութեանց ու կուսակցութեանց լիազօրներէն. — Հ. Մ. Ը. Մ.էն Յովսէփ Տէյիրմէնճեան եւ Մեսրոպ Դանիէլեան, Տարօն-Տուրուբերան Հայր. միութենէն՝ Աբրահամ Սարգիսեան, Սեբաստիոյ Ղանթարող Հայր. միութենէն՝ Կարապետ Ղամպէրեան, Թոքաթ-Պոլիս Հայր. միութենէն՝ Կարապետ Գալուստեան, Հ. Յ. Դաշնակցութենէն՝ Ադամ Սարգիսեան, Ս. Դ. Հ. կուսակցութենէն՝ Գրիգոր Խարբութլեան։

Հանգանակուելիք գումարը պիտի ղրկուի Ֆիլիպէի հանգանակիչ յանձնախումբի կեդր. վարչութեան։ Արդէն իսկ լաւ գումար մը հաւաքուած է։ Բոլորն ալ սիրով կը մասնակցին։ Շատ յուզումնալից բացագանչութիւններ կ'լսուին մանկիկներու բերնէն։

Միացեալ ճակատի այս օրինակը մի՞թէ չի՞ կրնար միութեան հոգին արծարծել ուրիշ գաղութներու մէջ։

Ի դիմաց Դիւանին
Յովսէփ Յ. Տէյիրմէնճեան

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆԻ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՓԱՏՈՒԱ, 10 Մայիս

Ամսոյս 6ին Կիրակի օր, քաղաքիս հայ գաղութը գրեթէ ամբողջութեամբ հրաւիրուած էր ընտանեկան հանդէսի մը, կազմակերպուած ի յիշատակ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի բարերարներուն։

Արդարեւ, մեզի համար մեծ բերկրանք մըն էր Հայ պատանիներու պատրաստած այս շքեղ հանդէսը։ Փառաւոր ու պատմական վարժարանը ճոխօրէն զարդարուած է։ Դուրսի դրան առջեւ կը տեսնուէին իտալական դրօշակներ, իսկ ներսը միայն սրահին ճակատը զետեղուած էին հայկական Եռագոյններ, որոնց մէկը բեմին ճակատը, ամենաբարձր տեղը։

Մեզի համար մեծ փառք մըն էր տեսնել մեր ազգային անկախութեան այս խորհրդանշանները։ Ինչո՞ւ դուրսի դրան վրայ ալ չէին կախած։ Պաշտօնական օր չըլլալուն, կ'երեւի զանց էին ըրած։ Ոչ մէկ պերճանք խնայուած էր։ Ամէն կողմ գոյնզգոյն գեղեցիկ ու հազուագիւտ ծաղիկներու թաղարներով ու կանանչներով զարդարուած էր։

Սակայն ինչ որ ամենագլխաւոր պակասը կը կազմէր, հայկական երաժշտութեան բացակայութիւնն էր, որ կը զգացուէր աւելի։ Մի՞թէ չունէինք մենք մեր կարող երաժշտագէտները, ինչպէս Եկմալեանի քառաձայն երաժշտութիւնը, Կարա Մուրզայի ու մանաւանդ Կոմիտաս վարդապետի հրաշալի հեղինակութիւնները, որոնք այսօր Եւրոպայի, Ափրիկէի եւ Ամերիկայի մեծ քաղաքներու մէջ, օտարներու հետաքրքրութեան ու հիացումին կ'արժանանան։

Ամօթ չէ՞ մեզի համար չպանծացնել օտարներուն առջեւ եւ չծանօթացնել անոնց, ինչ որ մերն է, փոխանակ այն գաղափարը կազմել տալու թէ՝ մենք աղքատ ու անընդունակ ժողովուրդ մըն ենք, որ կարծես բնաւ չէ ունեցած իր երաժշտութիւնն ու գեղարուեստը։ Ինչո՞ւ նոյն տպաւորութիւնը ներշնչել նաեւ մեր նորափթիթ երիտասարդութեան։ Մինչդեռ հեթանոսական շրջանէն իսկ ունեցած ենք մեր գողթան երգիչներն ու բանաստեղծները, ինչպէս գիտեն անշուշտ մեր Մխիթարեան հայրերը։

Գոնէ երգուած օտար կտորներն ալ արժէք մը ներկայացնէի՛ն։ Քառասուն տարիներէ ի վեր ծամծմուած բաներ չըլլայի՛ն։

Կը յուսամ որ մեր յարգելի վարդապետները ուրիշ անգամ նկատողութեան առնելով այս ակներեւ պակասը, չեն թերանար մեր կարող երաժշտագէտներու գործերն ալ ներկայացնել այսպիսի հանդիսաւոր առիթներու։

Վերգին Խերեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Անցեալ կիրակի Հ. Մ.ի խումբը, որ հրաւիրուած էր Շալըվիլ քաղաքը, բաւական հետաքրքրական մրցում մը յետոյ, պարտուեցաւ տեղական խումբէն 1ի դէմ 4 նշանակէտով։

Խաղի ընթացքին Հ. Մ.ի ֆութպոլիստները ունեցան մեծ առաւելութիւններ, բայց հայ յառաջապահները փախցուցին շատ մը նպաստաւոր առիթներ։ Հ. Մ.ի բերդապահը յաճախ եւ առանց հարկի բերդը պարապ ձգելով, գնդակին վրայ կը վազէր, ինչ որ պատճառ եղաւ գոնէ երկու նշանակէտ կորսնցնելու։ Հաֆպէքերն ալ շարունակ իրենց տեղերէն կը հեռանային եւ մէկ կողմէն միւսը կը վազէին, առանց խորհելու, եւ տեղական խումբին յառաջապահները ազատ էին իրենց շարժումներուն մէջ եւ կը սպառնային հայկական գիծերուն։ Հակառակ մեր պարտութեան, տեղացի հանդիսականները շատ գոհ մնացին Հ. Մ.ի խաղարկութենէն։ Հ. Մ.ի խումբէն չորս լաւագոյն խաղացողներ չէին կրցած խումբին ընկերանալ վերջին պահուն եւ անոնց տեղ երկրորդական ուժեր տարուեցան։ Նաեւ գլխաւորաբար, այս էր պատճառը որ Հ. Մ.ը պարտուեցաւ անցեալ կիրակիի իր մրցումին մէջ։

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԱՐՀԵՍՏ ՄԸ.—*Քանի մը շաբաթ առաջ, Օրիորդ Սիմոն, երբ հայլէյինդէմ անցած, արդուզարդի սովորական արարողութիւններով կը պարապէր, նշմարեց յանկարծ, որ ատենը եկած է ամուսին մը ճարելու։ Եւ անմիջապէս, փութաց թերթի մը մէջ յայտարարութեամբ մը փնտռելու «Երիտասարդ, շատ լուրջ եւ պատուաւոր փեսացու մը»։ Օրիորդը չուշացաւ տիրանալու իր երազին։ Հազիւ 30 տարու, գեղեցիկ, հաճելի եւ լեզուանի էր ան։ Օրիորդը փութաց սիրտը յանձնել անոր։ Պարոնը սակայն, շատ չանցած, ամուսնութեան պատրաստութիւններու համար, սկսաւ կլորիկ գումարներ փոխ... առնել օրիորդէն, եւ օր մըն ալ անոր մերժումին վրայ, մինչեւ իսկ ապտակեց զայն։ Անցեալ օր, երբ աղջկան աշխատած տեղը գացեր էր զայն տեսնելու, գործատիրոջ գանձարկղին ակնարկելով ըսաւ. —ընելիք գործ կայ հո՛ս։ Ասոր վրայ աղջիկը բոլորովին պաղեցաւ իր շնաշխարհիկ նշանածէն եւ կասկածելով՝ ոստիկանութեան լուր տուաւ։*

Մարդը ձերբակալուեցաւ եւ խոստովանեցաւ թէ՝ Օրիորդ Սիմոն իր առաջին զոհը չէ. թէ արդէն ունեցած է տասնեակ մը «Նշանածուհիներ...», որոնցմէ օգտուած է նիւթապէս եւ բարոյապէս ալ...։

ՕԴԻՆ ՄԷՋ.—*Լուրը ամերիկայէն է։ Օդանաւ մը ինկաւ ու ջախջախուեցաւ Փոնթիաքի (Միչիկան) յիմարանոցին պարտէզին մէջ։ Օդանաւորդը որ ճամբորդ մը կը փոխադրէր, կը պատրաստուէր գետին իջնել, երբ օդին մէջ, 650 մեդր բարձրութեան վրայ, գլխուն ստացաւ մուրճի զօրաւոր հարուած մը։ Ճամբորդը կատղած՝ անընդհատ կը հարուածէր, մինչեւ որ օդանաւը ինկաւ գետին ու ջախջախուեցաւ։*

— Թռիչքը առանց միջադէպի տեղի ունեցաւ, կը պատմէ օդանաւորդը։ Բայց, երբ յիմարանոցին մօտեցանք, ետիս դարձայ դիտողութիւն մը ընելու համար ճամբորդին, տեսայ որ նաւակին մէջ կանգնած, մուրճ մը կը ճօճէր, որ գլխուս իջեցուց։ Հարուածին ազդեցութեան տակ՝ ղեկը ձեռքէս ձգեցի։ Օդանաւը սկսաւ իյնալ։ Սակայն ուժերս հաւաքելով, կրցեր էի զայն հաւասարակշռել, երբ նոր հարուած մը գլխուս, զիս գետին տապալեց։ Յետոյ, չեմ յիշեր թէ ի՞նչ պատահեցաւ։

Օդանաւին օգնութեան հասնողները կը պատմեն թէ՝ ճամբորդը սմքած եւ ուշաթափ գտան իր աթոռին վրայ։ Անկապ խօսքեր կը մրմնջէր։ Անոր գրպանէն գտան սիրային նամակ մը, ուղղուած՝ Փոնթիաքցի աղջկան մը։ Անոր ծնողքը յայտնեցին թէ՝ քանի մը օրէ ի վեր մտային խանգարման նշաններ ցոյց կուտար ան։

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Բարեգործականի գրասենեակէն մեզի կը հաղորդեն թէ՝ Պ. Պօղոս Նուպար որոշած է, անմիջապէս ձեռնարկել Փարիզի «Սիթէ Իւնիվէրսիթէր»ի մէջ, շինութեանը յարկաբաժնի մը, ի յիշատակ իր ողբացեալ կնոջ՝ Մարի Նուպարի, որուն անունը պիտի կրէ այդ նոր հիմնարկութիւնը։

Սոյն տաղաւարը որուն համար կը նախատեսուի 2ուկէս միլիոն ֆրանքի ծախք, պիտի ունենայ 50 կահաւորեալ սենեակ, ուր համեստ վարձքով մը պիտի ընդունուին 40 հայ ուսանողներ։ Միւս 10 սենեակը պիտի տրամադրուի Ֆրանսացի ուսանողներու, որուն փոխարէն կիներու յատուկ ֆրանսական յարկաբաժնին մէջ, սենեակներ պիտի տրամադրուին տասը հայ ուսանողուհիներու։

"ՅԱՌԱՋ"Ի 1928Ի Ա. ՎԵՑԱՄՍԵԱՆ ԿԸ ԼՐԱՆԱՅ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՈՒՆԻՍԻՆ

Այս պարագան յիշեցնելով մեր բաժանորդներուն եւ բոլոր անոնց որ տակաւին առկախ հաշիւներ ունին, կը խնդրենք չսպասել մասնաւոր ազդերու եւ մեզի փոխադրել նոր բաժանորդագիններն ու հին պարտքերը։

Շատեր կան որոնց երկար ատեն վարկ բացած ենք, մեծ վստահութեամբ։

Անշուշտ պիտի փութան արդարացնել մեր վստահութիւնը, գոնէ այս առթիւ խնայելով աւելորդ թղթակցութիւններ եւ տաղտուկներ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

"ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ"

Իռլանտացի գրողին հետեւեալ կարճ պատմուածքը քաղուած է հեղինակին անդրանիկ հատորէն։ Ատկից ասդին, Ջոյս ճամբայ կտրեց եւ տիրացաւ մեծ համբաւի, իր անուրանալի տաղանդին շնորհիւ։ «Կապակցութիւնները»ը դրուագ մըն է առնուած պառերու աշխարհէն... եւ ընթերցողը պիտի զարմանայ թէ Ջոյս ինչպէս յաջողած է հետաքրքիր դարձնել այդպիսի չոր նիւթ մը։ Ջ.

Զանգակը հնչեց ուժգնօրէն եւ երբ Միս Փարքըր ընկալուչը առաւ, բարկացոտ ձայն մը գոռաց, հիւսիսային Իռլանտացիի ծակող շեշտով մը՝

— Ֆարինկթընը վեր ղրկեցէ՛ք։

Միս Փարքըր վերադարձաւ իր մեքենային, գրակալի մը առջեւ գրելու զբաղած մարդու մը ըսելով.

— Պ. Ալլին ձեզ կ'ուզէ։

Մարդը «գրողը տանի» մըռթմռթաց եւ աթոռը մէկ կողմ հրեց ոտքի ելլելու համար։

Երբ ոտքի կանգնէր բարձրահասակ եւ յաղթանդամ էր։ Դէմքը թոյլ՝ գինիի գիրտի գոյն, յօնքերը խարտեաշ՝ պեխերուն նման։ Աչքերը ճակտին հաւասար էին, եւ անոնց ճերմակը աղտոտ։

Հաշուեսեղանը վեր հանեց, եւ յաճախորդներուն առջեւէն անցնելով, գրասենեակէն դուրս ելաւ ծանր քայլերով։ Սանդուխներէն ելաւ դանդաղօրէն մինչեւ երկրորդ գաւիթը։ Դրան վրայ մետաղէ փայլուն տախտակ մը հետեւեալ արձանագրութիւնը կը կրէր «Պ. Ալլին»։

Հոն կանգ առաւ յոգնութենէ եւ ջիղերու թուլացումէ հեւհեւալով, եւ զարկաւ։

Սուր ձայն մը պոռաց.

— Մտէ՛ք։

Մարդը մտաւ Պ. Ալլինի գրասենեակը։ Նոյն պահուն, Պ. Ալլին՝ կարճահասակ, լերկ դէմքին վրայ ոսկիէ շրջանակներով ակնոցով, գլուխը դուրս ցցեց թղթածրարներու դէզէ մը։ Գանկը այն աստիճան վարդագոյն ու ճաղատ էր որ՝ կարծես մեծ հաւկիթ մըն էր, դրուած թուղթերուն վրայ։

Պ. Ալլին վայրկեան մը չկորսնցուց։

— Ֆարինկթըն. այս ի՞նչ կը նշանակէ։ Ինչո՞ւ միշտ գանգատ եմ ձեզմէ։ Արդեօք կրնա՞մ հարցնել թէ ինչու Պոտլէյ Գիրուօն պայմանագրութեան ընդօրինակութիւնը չպատրաստեցիք։ Ձեզ ըսած էի թէ՝ զայն պէտք է կատարել ժամը չորսէն առաջ։

— Այո՛, բայց Պ. Շէլլի ինծ ըսաւ թէ՝...

— Պ. Շէլլի ինծ ըսաւ թէ...։ Բարի եղէք հետեւիլ իմ խօսքերուս, եւ ոչ թէ Պ. Շէլլիին։ Միշտ պատճառ մը կը գտնէք աշխատութիւն մը կիսատ ձգելու համար։ Թոյլ տուէք ինծ ըսել թէ՝ եթէ պայմանագրութիւնը այս երեկոյ ընդօրինակուած չըլլայ, խնդիրը պիտի պարզեմ Պ. Գրոսպիի...։ Լսեցի՞ք հիմա...։

— Այո, պարո՛ն։

— Լսեցի՞ք հիմա... Հա՛, ուրիշ հարցում մըն ալ..., իրաւ է թէ կարելի է պատերուն կը խօսիմ։ Վերջին անգամ ըլլալով ձեզ կը յայտարարեմ թէ ձեր ցերեկուան ճաշին համար կէս ժամ միայն տրամադրուած է եւ ոչ թէ մէկ ու կէս...։ Քանի՞ պնակ պէտք է ձեր ստամոքսին... Հետաքրքիր եմ գիտնալ... Հասկցա՞ք, չէ՞...։

— Այո՛, պարո՛ն։

Պ. Ալլինի գլուխը դարձեալ ծռեցաւ թղթածրարներու վրայ։

Մարդը աչքերը յառած էր ողորկ գանկին վրայ՝ որ Գրոսպիի եւ Ալլին ընկերութեան ճակատագիրը կը վարէր, կը փորձէր անոր տկարութեան աստիճանը հաշուել։ Կատաղութիւնը սեղմեց անոր կոկորդը քանի մը վայրկեան, յետոյ անհետացաւ՝ իրեն թողլով սուր ծարաւի մը զգայնութիւնը։ Մարդը ճանչցաւ ծարաւը եւ գուշակեց թէ՝ իրեն պէտք էր հաստատուն կերուխումի ու շուայտութեան գիշեր մը։ Ամսուան կէսը բոլորած էր, եւ եթէ ընդօրինակութիւնը ճիշտ ատենին հասցնէր, կարելի է Պ. Ալլին իրեն տար այդ օրը վճարելի տոմս մը։ Դեռ անշարժ կը մնար՝ միշտ գանկը դիտելով։ Յանկարծ Պ. Ալլին թուղթերը տակն ու վրայ ըրաւ, բան մը փնտռելու ետեւէ։ Յետոյ, իբր թէ անտեսած ըլլար մարդուն ներկայութիւնը՝ դարձեալ գլուխը ցցեց եւ պոռաց։

— Է՜ լաւ, բոլոր օրը հո՞ս պիտի մնաք։ Իրաւ որ, Ֆարինկթըն, կը տեսնեմ թէ բնաւ չէք նեղուիր։

— Կը սպասէի, տեսնելու համար...։

— Շատ լաւ, տեսնելու պէտք չունիք։ Վար իջէք եւ աշխատութիւնդ ամբողջացուցէք։ Մարդը ուղղուեցաւ դէպի դուռը եւ, մինչ սենեակէն դուրս կ'ելլէր, լսեց Պ. Ալլինի ձայնը որ կը կրկնէր իր սպառնալիքը։

— Եթէ մինչեւ երեկոյ պայմանագրութիւնը...։

Վերադարձաւ ստորնայարկը, իր գրասենեակը եւ համրեց դեռ ընդօրինակելի էջերը։ Առաւ գրիչը, թաթխեց կաղամարին մէջ, բայց կը շարունակէր ապուշի պէս դիտել իր գրած վերջին բառերը. «Եւ ոչ մէկ պարագայի մէջ, Պ. Պօտլէյ պիտի ըլլայ...»։ Մութը սկսած էր կոխել եւ քանի մը վայրկեանէն փողոցին լոյսերը պիտի վառուէին, գրասենեակն ալ աւելի լուսաւոր պիտի ըլլար, եւ պիտի կարողանար աւելի հանգիստ գրել։

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ե. Զահրէճեան

պայքարին մէջ կը տուժէ իր պատկանած ժողովրդական կուսակցութիւնը։ Այս շաբաթ Նախարարը պիտի խօսէր Պավարիոյ մէջ, որ միջնաբերդն է ազգայնականներու։ Այս վերջինները իրենց բոլոր տրամադրելի հռետորները թափած են Պավարիոյ մէջ։

Ռիկովի հիւանդութիւնը

«Թայմզ» կը գրէ թէ Մոսկուայի Ժողովրդային Գործավարներու Խորհուրդին նախագահ Ռիկով 15 օրէ ի վեր հիւանդ է։ Մոսկուայի մէջ այս առթիւ հրատարակուած է պաշտօնական տեղեկագիր մը։ Այս հիւանդութեան պատճառով քաշուած է հանրային գործունէութենէ եւ չէ մասնակցած Ամանուլլահ Թագաւորի ընդունելութեան, ինչպէս նաեւ Ցուրուպայի յուղարկաւորութեան։ Ռիկով կը տառապի յօդացաւային ջերմէ։

«Հավաս»ի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Ռիկովի հիւանդութիւնը աւելի ծանր է քան ինչ որ ցոյց կուտան պաշտօնական տեղեկագիրները։ Ընդհանուր տկարութեան պատճառաւ, վիճակը վտանգաւոր կը նկատուի։

Նափոլէոնի գլխարկը 37,500 ֆրանք

Անցի օր Տրուօի սրահներուն մէջ աճուրդով ծախուեցան բազմաթիւ պատմական յիշատակներ, որոնց կարգին գլխարկ մը, որ կը պատկանէր Նափոլէոնի, երբ տակաւին միայն Պոնափարթ էր անիկա։ Բազմաթիւ սիրողներ կը մասնակցէին աճուրդին։ Ֆրանսացի սպայ մը 37,500 ֆրանքի գնեց այդ պատմական գլխարկը, հաւանաբար զինուորական թանգարանի հաշուոյն։

Աֆղանիստանի թագաւորը կը դառնայ

Պոլիսէն կը հեռագրեն թէ առջի օր Թուրք երեւելիներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը «Իզմիր» շոգենաւով Սեւաստապոլ մեկնած է, ընդառաջ երթալու համար Աֆղանիստանի Թագաւորին։ Այս վերջինը Պոլիս պիտի հասնի Շաբաթ օր եւ քանի մը ժամ հոն մնալէ յետոյ անմիջապէս Էնկիւրի պիտի երթայ։

Փարիզ-Թոքիօ թռիչը ընդհատուած

Փէլթիէ Տուազի եւ ընկերները կոնէն ու կարոլ Զորեքշաբթի առաւօտ կանուխ կալկաթայէն ճամբայ ելած էին՝ Աքեապ եւ Ռանկուն երթալու համար։ Ժամը 10ին օդանաւը ցամաք իջաւ Աքեապ, Պէնկալի ծոցին վրայ, կալկաթայէն 650 քիլոմեդր հեռու։ Քիչ ետք դարձեալ ճամբայ ելան, սակայն Աքեապէն երկու մղոն անդին, չի գիտցուիր ինչո՞ւ, օդանաւը ստիպուեցաւ վար իջնել, ուժգնօրէն զարնուելով գետնին։ Օդանաւը ամբողջովին քանդուեցաւ։ Կոնէնի աջ թեւը կոտրեցաւ, կարոլ թեթեւօրէն վիրաւորուեցաւ, երեքն ալ զօրաւոր ճզմուածքներ ստացան։ Կոնէն եւ կարոլ հիւանդանոց փոխադրուեցան. կեանքի վտանգ չկայ։ Փէլթիէ Տուազի կը հեռագրէ թէ պիտի կրնան երեք շաբաթէն շարունակել ճամբան։

Լեհս մը ձերբակալուած

Քրաքովիայէն (Լեհաստան) կը հեռագրեն թէ ձերբակալուած է Թուրէք անուն լրտես մը, որ կ'աշխատէր ձեռք բերել կարգ մը վաւերաթուղթեր, պատերազմի պարագային զօրաշարժի մասին։ Թուրէք, որ խոստովանութիւններ ըրաւ, կը գործէր ղեկավարութեանը տակ Վինոկ, ատով անուն մէկու մը, որուն ինքնութիւնը չէ ճշդուած։ Թուրէքի տան մէջ խուզարկութիւն կատարուելով գտնուած են բազմաթիւ կարեւոր թուղթեր։

Թուրք գաղթականներու տեղաւորումը

Թուրք կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է փոխանակուած Թուրք գաղթականներու տրուած կալուածներու սեփականատիրութեան մասին։ Գաղթականներուն սեփականատիրութեան իրաւունք կը տրուի այն կալուածներուն համար, որոնք իրենց տրամադրուած են։

Ելմտական գործավարութիւնը վերջերս երկու յօդուած եւս աւելցուցած է օրինագծին վրայ, որուն համաձայն գաղթական մը, միայն մէկ գաւառի մէջ կրնայ կալուած ստանալ։ Այն գաղթականները, որոնք մէկէ աւելի գաւառներու մէջ կալուած ստացած են, մէկ ամսուան ընթացքին պէտք է նախընտրութիւն մը ընեն, եւ պետական իշխանութեանց գրաւոր կերպով հաղորդեն կալուածները այն վայրին, զոր կը նախընտրեն։

Ձեռնդման օրէնքի համաձայն, գաղթականներու տրամադրուած կալուածներու արժէքը կը ծանուցուի։ Ծանուցումի թուականէն սկսեալ մինչեւ 3 ամիս եթէ 10 առ 100 աւելի արժէք տուող չգտնուի, կալուածը վերջնականապէս կը յանձնուի գաղթականին։ Այս ձեւով գաղթականներուն յատկացուած կալուածներուն համար պաշտօնական կալուածաթուղթ (թափու սէնէտի) կը տրուի։ Այս յօդուածները ամէն կողմ դժգոհութիւն պատճառած ըլլալով, գաղթականները հեռագրով կառավարութեան դիմած են։

Գաղթականները գլխաւորաբար կը բողոքեն թէ հազարաւոր ոսկիներ ծախսած են իրենց ստացած կալուածները վերանորոգելու համար, եւ թէ կարելի չէ առանց հատուցումի վերաբաղարձնել զանոնք։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԵՐՊԻՈՅ ելմտական նախարար Մարքովիչ եւ Փարիզի սերպ դեսպանը ներկայացան վարչապետ Փուանքարէի։ Սերպիա հետեւելով Յունաստանի եւ Լեհաստանի օրինակին, կ'ուզէ կայունացնել իր դրամը. այս առթիւ ելմտական նախարարը փոխառութեան համար դիմումներ պիտի կատարէ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։

ՍԸՐ ԷՏՄԸՆՏ ԿՈՍ՝ անգլիացի յայտնի գրագէտ, քննադատ եւ բանաստեղծը առջի օր մեռաւ Լոնտոնի մէջ 78 տարեկան հասակին։ Հանգուցեալը կը սէրէ ֆրանսացի բողոքական հին ընտանիքէ մը։ Իր բազմաթիւ հեղինակութիւններէն յիշենք «Հայր եւ որդի»ն, որ 1913ին պսակուեցաւ ֆրանսական Ակադեմիային կողմէ։ Պատուոյ լեգէոնի հրամանատար էր եւ Սորպոնի տօքթոր տիտղոսն ունէր։

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը յիշատակի շքադրամներ տալ պիտի տայ՝ Կորնթոսի աղէտին առթիւ օգնութեան փութացող օտար մարտանաւերու նաւաստիներուն բաժնելու համար։ Նման շքադրամ մը տրուած էր իտալական կառավարութեան կողմէ՝ 1908ի Մեսինայի երկրաշարժին առթիւ։

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Կիրակի Հ. Յ. Դ. Գրադարանը։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Տէսինի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քաֆէ տը լա Փէի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։ Ներկայ պիտի ըլլան շրջանային կոմիտէի լիազօրները։ Կը խնդրուի գաւառներէն եկող ընկերներէն՝ ներկայանալ անդամատետրով կամ վկայագրով։

Նիսի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քանի եւ Կրասի խումբերը՝ այս Կիրակի իրիկուն ժամը 2ին, Քանի ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի անդամները։

Մարսէյլի Պատան. միութեան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի ժամը 1.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷՆ

ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները այսօր Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8ին, 60 Rue des Ecoles սրճարանին վերնայարկը։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Վաղը Շաբ. գիշեր ժամը 8.30ին, «Երիտասարդաց Ակումբ»ին մէջ, 138 Rue Etienne Dolet.

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ

Կը խօսին՝ ընկերներ Աշոտ և Վ. Համբարձումեան։

ՊԷԼՎԻԼ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Bellevilleի սրահին մէջ։

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մելիք-Դադաեան։

ՊՈՒԱ-ԲՈԼՈՆՊ-ԱՆԻԷՌ.— Այս Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոնպ, Place Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Աբօ Աբօեան եւ Արմէն Սասունի։

ՍԱՐՍԷԼ.— Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին։

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին՝ ընկերներ Լեւոն Մօզեան եւ Անդրէ Տէր Օհանեան։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

„ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ"

(ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ 1914էՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՕԶԱՆ)

Գրեց՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ։ Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի, շուրջ 500 մեծադիր էջ, ընտիր թուղթի վրայ։

Նիւթէն զատ՝ մօտ 200 նկար, գործիչներ, տեսարաններ, քարտէսներ, դրամներ եւայլն։

Մեծ գունաւոր քարտէս, Հայաստանը բոլոր սահմաններով։

Կողքին վրայ հայկական դրօշը գունաւոր։

ԳԻՆ 2 ՏՈԼԱՐ

Դիմել՝ Mlle S. Agopianի, Imp. «Navarre». 5 Rue Gobelins, Paris (13e)։

Ամերիկայի համար՝ «Հայրենիք»ի գրասենեակը, 13-15 Shawmut St.-Boston. կարելի է ստանալ նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն։

ԲԱՑԱՌՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԹԱՏՐՈՆ ՌԸՆԷ ՄՕՊԷԼ

10, Rue de l'Orient, (Métro: BLANCHE)

20 Մայիս 1928, կիրակի գիշեր ժամը 8.30ին

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՎՌՕՇ-ԹՕԼԱՅԵԱՆ

կը խաղայ **ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ**

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՔՈՄԷՏԻ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐ

Է. Պլումի եւ Ռ. Թօշէի, Թարգմ. Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին.— ճաշարաններ՝ Լիլա եւ Ֆլօրիա, սափրիչներ՝ Ստեփանեան, 8 Rue Domat, եւ Արշակ Գէորգեան, 11 Rue de Nesles (Odéon), եւ ճաշարան Վահրամ, 8 Rue Jouy-Rouve (Belleville).

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

1er Prix du Conservatoire National de Paris

20 Մայիս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Salons Massiliaի մէջ, 1 Rue de l'Arsenal, Marseille

Տոմսերու համար դիմել՝ Manonի, 17 Rue du Pavillon, եւ հայ ճաշարանները։

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

26 ՄԱՅԻՍ, ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.45ԻՆ

ՊԵՊՕ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

Կ'ուզուի ֆիլ փասէի, ռօքօքօյի եւ ածուի գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար։ Տեւական գործ։ Դիմել՝ Տիկին Պայրամեանի 38 Rue Charles Nodier, Pré St. Geovais։ Մէթրօ՝ Dannbe, Թրամ. 21 եւ 29, իջնել՝ Porte Pantin.

ՕՐ. ՀԵՂԻՆԷ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
ԵՒ
ՀՐԱՆՏ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

13 Մայիս 1928 Վիէն (Իզէռ)

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Լանսէի հանգանակութիւնը. Ս. Գրիգորեան 30 ֆր., Ո. Յակոբեան 20, Հ. Զայիրեան, Յ. Կիրակոսեան, Ա. Յարութիւնեան, Ն. Քչիկեան՝ 15ական, Ն. Քէօսէեան, Ա. Ալէքսանեան, Ե. Գզիրեան, Յ. Դրացինեան, Ս. Գրիգորեան, Ա. Օհանեան, Ոմն, Ն. Գաբայեան, Շաքարեան, Ե. Կէօկիւշեան, Յ. Արապեան, Ե. Եղիկեան, Խ. Արապեան, Կ. Համպէշեան, Ս. Տէրտէրեան, Պ. Մութաֆեան, Մ. Մինասեան, Ա. Յարութիւնեան, Յ. Գույումճեան, Գ. Քէշիշեան, Գ. Զարացեան, Ն. Խաչիկեան, Ա. Միքայէլեան, Յ. Գարուկեան, Գ. Մէնտիլեան, Յ. Գալէմքերեան, Գ. Մարգարեան, Ս. Ճէլալեան, Կ. Եզրասեան՝ 10ական, Պ. Խաչիկեան, Օ. Իզմիրլեան, Cargas Dimitris (յոյն), Յ. Իզմիրլեան, Մ. Յարութիւնեան, Տ. Զօլօեան, Կ. Քէսթէկեան, Պ. Ստամպօլեան, Օ. Պօյաճեան, Մ. Վարաքաճեան, Վ. Խանէտանեան, Գ. Մէրէսեան, Խ. Խանատանեան, Գ. Կոշգարեան, Ս. Քէօսէեան, Յ. Սիւքերեան, Հ. Բարսաքօղլեան, Գ. Տիրացուեան, Ոմն, Արսէն, Ս. Զարմանեան, Ն. Աճէմեան, Ն. Քէօչէկեան, Ե. Մելքոնեան, Գ. Անտոնեան, Յ. Յարութիւնեան, Ա. Թիրեաքեան, Խ. Էմանաթեան, Ա. Իսպէնճեան, Ղ. Քէօչակեան, Յ. Շահինեան՝ 5ական, Ա. Տապանեան 3 ֆր.։ Գումար 558 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 17 Մայիս)։

Փւիվա-Շոմերաքի Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին հանգանակութեան ցանկը.—

— Կազմեցինք որս հոգինոց յանձնախումբ մը անդամակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Փրիվայի Ենթակոմիտէի անդամներէն Ստեփան Փէշտիմալճեանի, Կարապետ Գայալեանի, Եդուարդ Նաւասարդեանի եւ համակիրներէն Մինաս Ճիզմէճեանի։

Ս. Փէշտիմալճեան, Տիկ. Զ. Թէնէքէճեան, Ծ. Մէրճիմէկեան 20ական. Ն. Ճիմճիմեան 15, Պր. Յ. Մարտիկեան, Յ. Խաչիկեան, Ե. Նաւասարդեան, Յ. Աբգարեան, Կ. Պչագճեան, Տիկ. Գ. Բարսեղեան, Փոքրիկ Ժան Պէնլիեան, Տիկ. Մ. Արապաճեան, Ոմն, Տիկ. Մարթա Յարութիւնեան, Մ. Ստամպուլեան, Օր. Հ. Դաւիթեան, Ե. Օզումուշեան, Լ. Բարսեղեան 10ական, Մ. Ճիզմէճեան, Կ. Գայալեան. Գ. Էմէնճիեան, Գ. Տէմիրճեան, Ա. Զաքմաքեան, Բ. Բարսեղեան, Տիկ. Կիւլա Նաւասարդեան, Օր. Թ. Տամատեան 5ական ֆր., Ոմն 1 ֆր.։ Գումար 256 ֆրանք։

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գրասիրաց միութեան դասախօսական ժողովներ 20 եւ 21 Մայիս ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կը դասախօսէ՝ Կ. Խրայեան։ Նիւթ՝ 1. Պատմութեան եւ հայրենի աւանդութեանց արժէքները, 2. Կուսակցութիւններու եւ ազգ. միութիւններու կարեւորութիւնը գաղութներու մէջ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը՝ վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլօրիայի վերնայարկը, 61 Rue Mr. le Prince։ Կը խնդրուի անդամ-անդամուհիներէ ճշդուած ժամուն ներկայ ըլլալ։

Տ. Տ. Հ. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 Rue Fbg. du Temle, Պելվիլ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները։

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս կիրակի ժամը 2ին, Դաշնակցութեան գրադարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՅԱՐԴԳՈՂԻ վիճակահանութեան շահած են հետեւեալ թիւերը.— 12, 43, 44, 40, 169, 18[illegible], 203, 252, 273, 276, 284, 319, 34[illegible], 355, 357, 358, 375, 381, 386, 393, 40[illegible], 406, 439, 457, 499, 501, 504, 53[illegible], 537, 541, 551, 588, 603, 632, 68[illegible], 704, 709, 710, 727, 735, 795, 81[illegible], 828, 853, 905, 927, 929, 934, 97[illegible], 991։ Շահուած իրերը ստանալու համար շահող տոմսակը եւ [illegible] ցէն ղրկել՝ Mlle Nevarte Ka[illegible]pakian, 5 Ave. Quihou, S[illegible] Mandé Seine, (France).

Յետաձգուած է

Հ. Յ. Դ. [illegible] մօնի կոմիտէի թատերական ներկայացումը Մայիս 19ին։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82 — MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 19 ՄԱՅԻՍ 1928
19 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 651 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

Երէկ հրատարակեցինք Ֆիլիպէի Աղէտեալներու Օգնութեան Յանձնախումբին Նախագահ՝ Երուանդ եպսկ.ի Մայիս 11 թուակիր նամակը, որ հաղորդելով մեր առաջին գումարին ստացումը, կը յայտնէր թէ որոշուած է «Յառաջ»ի հանգանակութիւնը յատկացնել հարիւր որբ եւ աղքատ մանուկներու օրական ճաշ մը տալու։

— «ճաշարանը պիտի բացուի Մայիս 14ին եւ պիտի շարունակուի այնքան ժամանակ, որքան Յառաջ շարունակէ ապահովել սեղանատան պէտքերը»։

Մեր առաջին առաքումը 2000 ֆրանք էր (Մայիս 5)։ Անկէ ի վեր փոխադրած ենք, — Մայիս 9ին՝ 4500 ֆր., Մայիս 12ին՝ 2500 ֆր., Մայիս 14ին՝ 7000 ֆր., իսկ Մայիս 18ին (երէկ) 4500 ֆրանք։ Համագումար՝ քսան հազար հինգ հարիւր (20.500) ֆրանք, որ այսօրուան արդիւնքն է, կլոր հաշուով։

Ուրեմն, «Յառաջ»ի ընթերցողներն ու համակիրները, եւ առհասարակ սրտցաւ հայրենակիցներ ու մանաւանդ աշխատաւորներ ապահոված են ոչ միայն հարիւր մանուկներու ճաշը, այլ եւ աւելին։

Հանգանակութեան արդիւնքը նկատի առնելով, անշուշտ Ֆիլիպէի Յանձնախումբը կամ աւելցուցած է մանուկներու թիւը, կամ ուրիշ ստիպողական պահանջներու ալ բաժին հանած։

Ամէն պարագայի մէջ, իրենց անմիջական ակնկալութիւնը պսակուած է. եւ կրնան վստահ ըլլալ թէ տակաւին պիտի ստանան կարեւոր գումարներ, որովհետեւ, «Յառաջ»ի հանգանակութիւնը կը շարունակուի, եւ պիտի շարունակուի դեռ ատեն մը։ Նաեւ մը վայրերու մէջ նոր սկսած են շարժիլ, եւ ամէն օր յօշափելի գումար մը կը բարդուի մեր ցուցակին վրայ։

Այս կազդուրիչ երեւոյթը արձանագրելէ յետոյ, պարտականութիւն կը սեպենք մեր ընթերցողներուն ուշադրութեան յանձնել աղէտեալներու կացութեան վերջին պատկերը։

Այսօր կը հրատարակենք կարճ նամակ մը՝ Ֆիլիպէի մեր մասնաւոր թղթակցէն։ Նկարագրութենէ աւելի՝ չոր փաստեր, որոնք մեկնութեան կարօտ չեն։

Ի՞նչ անմիջական պահանջներ կը ներկայացնէ արկածահար ժողովուրդը.—

1. Տաւական իմաստով, չոր հաց, օրական առնուազն 800—1000 հոգիի համար։ Նուազագոյն 5000 լէվա (մօտ հազար ֆրանք), ամէն օր։

2. Պատսպարան հազարաւոր դժբախտներու համար։ Մէկ տաղաւարը կ'արժէ 1000—1200 լէվա (200 ֆր.), 2—3 ընտանիքի համար։

3. Դեղ-դարման հիւանդներու համար։

4. Օգնութիւն մօտակայ շրջաններու համար։

Ամէն ընթերցող որ ուշադրութեամբ կը կարդայ այսօրուան թղթակցութիւնը, ինքն իր մասին կրնայ դատել եւ հասկնալ իրեն ինկած պարտականութիւնը։

Կաթիլ-կաթիլ հասած գումարները իրական օրհնութիւն մը կը դառնան կրկնապէս խոցոտուած ժողովուրդին համար, մանաւանդ բարոյական տեսակէտով։

Արկածահար հազարհակները պէտք չէ մէկ վայրկեան միտքէ անցընեն թէ լքուեր են։ Եթէ հայրենիքը շատ հեռու է կամ անճար, արտասահմանի իրենց հայրենակիցները ոչ մոռցկոտ են, ոչ ալ անտարբեր։

Օգնութեան շարունակութիւն անհրաժեշտ է նաեւ ուրիշ տեսակէտով մը։

Պուլկարիոյ մէջ, կառավարութիւնը թէեւ խտրութիւն չի դներ, բայց չափէն աւելի ծանր հոգեր ունենալով, չի կրնար ամէն մանրամասնութեամբ զբաղիլ։ Ապացոյց այն է որ՝ Մայիս 10էն ի վեր դադրեցուցած է հաց բաշխել հայ արկածեալներուն։

Յետոյ, կարելի չէ բան սպասել պուլկարահայ գաղութէն, որ եթէ քանի մը տասնեակ հազար լէվա տրամադրեր է, այն ալ յանձնուած է պետական մարմիններուն, հասկնալի պատճառներով։

Ու վերջապէս, Պուլկարիա հասած միջազգային օգնութիւնը այնքան մեծ չէ, որքան Յունաստանի եղածը։ Միայն Փարիզի յունական դեսպանատան միջոցաւ 850,000 ֆրանք փոխադրուեցաւ Աթէնք, Կորնթոսի աղէտեալներուն համար։

Մեր թղթակիցը ուրիշ պարագայ մըն ալ ուշադրութեան կը յանձնէ։

Ֆիլիպէ դպրոց մը ունի 600 աշակերտի համար։ Արդէն խեղճ ենելիկ, այդ կրթարանն ալ վնասուած է երկրաշարժէն և լուրջ նորոգութեան կամ վերաշինութեան կը կարօտի։ Ասկէ առաջ ուրիշ աշխատակից մը 100-150 ոսկիին կը հաշուէր նորոգութեան ծախքը։

«Չկա՞յ ո՛ր եւ է Միութիւն կամ Մարմին, որ ստանձնէր վերաշինութիւնը, նոյն իսկ իր անունով», կը հարցնէ մեր թղթակիցը։

Ո՞վ պիտի տայ պատասխանը, միութիւն կամ անհատ։

Հարիւր-հարիւր յիսուն ոսկիին՝ վեց հարիւր եւ դեռ աւելի մանուկներ այլասերումէ փրկելու համար։

Ա՛յս ալ ժողովրդական հանգանակութեան կարօտ է։

Գիտենք որ ժողովուրդը ատոր տասն անգամը կուտայ։ Բայց ինչո՞ւ ծանրանալ անոր վրայ, երբ այնքան տրամադրելի գումարներ կան, Բարեգործականէն մինչեւ Նիւ-Եորքի Հայ Կրթական Հիմնարկութեան սնտուկը։

Ուրիշ խնդիր, եթէ չեն հետաքրքրուիր։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՇՈՒՐՋ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Հայրենիք վերլուծելով վերջերս տեղի ունեցած անցուդարձերը, Թուրքեւիտալական մերձեցման լուրերը եւ ուրիշ պարագաներ, կը նկատէ (1 Մայիս).

— *«Ոմանք այնքան հեռու կ'երթան, որ կը պնդեն, թէ Թուրքիա որոշած է փոխել իր արտաքին քաղաքականութիւնը եւ իր երեսը Խորհրդային Միութենէն դարձնել դէպի Արեւմուտք։*

Նման զրոյց մը եղաւ ասկէ մօտ երկու տարի առաջ եւս, երբ Գերմանիա կը մտնէր Ազգերու Լիկայի մէջ։ Սակայն, փորձը ցոյց տուաւ, որ Թուրքիա շատ կը վախնայ Խորհրդային Միութենէն եւ ամէն գնով, գէթ առժամանակ, կ'ուզէ մնալ անոր բարեկամը։

Այսուհանդերձ կը թուի, թէ Թուրքիա որոշած է, առանց երես դարձնելու Խորհրդային Միութենէն, *Արեւմուտքի հետ ալ այսուհետեւ աւելի բարեկամական յարաբերութիւններ հաստատել, քան ունեցած է ասկէ առաջ, Քէմալի օրով։*

Ըստ երեւոյթին, Թուրքիա այժմ կ'աշխատի ինքզինքը ապահովել Արեւմուտքէն գալիք հարուածէ մը, եւ ատոր համար մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ Իտալիոյ վրայ, որմէ կը վախնայ։ Ատով պէտք է գլխաւորապէս բացատրել Թէվֆիկ Րիւշտի պէյի վերջին տեսակցութիւնը Մուսոլինիի հետ։

Յամառօրէն կը խօսուի նաեւ իտալօ-յոյն-թրքական դաշինքի մը մասին, որուն իբր թէ Բուլգարիա եւս պիտի միանայ։

Սակայն, նման դաշինքի մը առջեւ այժմ կան այնպիսի խոշոր, եթէ չըսենք անյաղթելի, արգելքներ, որ դժուար է լրջօրէն հաւատալ, թէ, գէթ ներկայ պայմաններու մէջ, հնարաւոր պիտի ըլլայ վերացնել այդ արգելքները, իտալօ-յոյն-թուրք-բուլգարական զինակցութիւն մը կամ ապահովութեան դաշինք մը կնքել կարենալու համար։

Ամէն պարագայի տակ, որոշ է, որ Թուրքիա իր ամէնէն վտանգաւոր արեւմտեան *թշնամիին՝ Իտալիոյ բարեկամութիւնը կը փնտռէ այս պահուս, ինչպէս որ տարիներ առաջ փնտռեց եւ գտաւ իր* արեւելեան *մեծագոյն թշնամիին՝ Ռուսիոյ բարեկամութիւնը։*

Մօտիկ ապագան միայն կըրնայ ըսել, թէ ինկիւրինոյնքա՞ն պիտի յաջողի Արեւմուտքի մէջ Իտալիոյ հետ, որքան որ յաջողեցաւ Արեւելքի մէջ, Ռուսիոյ հետ։

Ինչ ալ ըլլայ, սակայն, ատոր պատասխանը, դրական թէ բացասական, մէկ բան այժմէն իսկ կարելի է ըսել — այն, որ գէթ ժամանակի մը համար *Թուրքիա կարող է սանձ դնել Իտալիոյ ախորժակներուն, եթէ* տնտեսական *որոշ զիջումներ ընէ անոր»։*

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

... Խմբագիր,

Մարսէյլ.— Մենք Քափրլէթի *վակոնաժի* աշխատաւորներս, օրը օրին հետեւած ըլլալով *Յառաջ*ի կոչերուն Ֆիլիպէի աղէտեալներու մասին, ուզեցինք մեր պարտականութիւնը կատարել։ Քարէ հոգի պէտք էր ունենայինք, որ անտարբեր մնայինք պատառ մը հացի տագնապին հանդէպ։ Ո՞ր հայ մարդն է որ պիտի կարդայ աղէտին մանրամասնութիւնները եւ չպիտի շարժի։ Մենք մեր պարտականութիւնը կատարելով, մեր չունեցածէն հաւաքեցինք 310 ֆրանք, 43 խմբարի աշխատաւորներէ։ Թէեւ քիչ է, բայց մեր խիղճը Լանգիստ է։ (*Տես ցանկը*)

Հանգանակիչ յանձնախումբ՝ *Գրիգոր Եղիկեան, Սահակ Յարութիւնեան, Մխիթար Պօյաճեան, Մեսրոպ Նալթուրեան եւ Գարեգին Եղիկեան։*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Մարզպանը Քրտաբնակ շրջաններու մէջ

Ճէզրէէն կը հաղորդեն. *Արեւելեան Նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ Մայիս 12ին Մարտինէն մեկնեցաւ, շարունակելու համար իր պտոյտները Արեւելեան Նահանգներու քրտական շրջաններուն մէջ։ Իրեն կ'ընկերանան Մարտինի կուսակալը Թէվֆիք Հատի, մարզպանութեան խորհրդականներ Գատրի փաշա, Թալէաթ եւ Մուամմէր պէյեր եւ ուրիշներ։ Ասոնք իրենց ճամբուն վրայ գտնուած բոլոր գիւղերու մէջ կանգ առնելով, կը քննեն տեղական պէտքերը։ Կառավարական պաշտօնէաներ, ոստիկան զինուորներու ջոկատներ, դպրոցական աշակերտներ եւ ժողովուրդէն ներկայացուցիչներ ամէն տեղ ընդ առաջ կ'երթան այս պաշտօնական մարմնին, որուն անդամները ժողովուրդին հետ մօտէն կը շփուին, բոլորին հետ առանձին կը տեսնուին և միասին կը լուսանկարուին։ Սավուր գիւղին մէջ, ուր հասաւ պատուիրակութիւնը նոյն օրը, Իպրահիմ Թալի պէյ պարզ ու յստակ լեզուով բացատրեց թէ ինչ նշանակէ հանրապետական կառավարութիւն, թէ ի՛նչու քիւրտ ապստամբներուն պատիժը յետաձգելու օրէնքը հրատարակուեցաւ։ Հազարաւոր հանդիսականներ «կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը, կեցցէ՛ մեծ Ղազին» ըսելով աղօթեցին։*

Թալի պէյ յետոյ Թիւրք Օճաղըն երթալով բոլոր ներկաներուն հետ տեսնուեցաւ։ Թաղապետարանն ու դպրոցը այցելէ յետոյ ճամբայ ելաւ դէպի Քէրասի գաւառակը։ Սավուր ունի 600 տուն, 3000 բնակչութեամբ, կառուցուած է լերան մը լանջքին վրայ, եւ շրջապատուած՝ այգիներով ու պարտէզներով։ Կառավարութեան դէմ գանգատ ունեցողները խնդրագիր ներկայացուցին. այս մասին պէտք եղած հրահանգները տրուելէ վերջ, պատուիրակութիւնը ճամբայ ելաւ դէպի Միտիաթ։ Հակառակ ժամանակը ուշ ըլլալուն, մեծ բազմութիւն մը ընդ առաջ եկաւ։ Յաջորդ օրը պատուիրակութիւնը հասաւ Ճէզրէ։ Մարզպանը զինքը դիմաւորելու եկող հարիւրաւոր զինուորներու եւ դպրոցականներու ուղղուած երկար ճառ մը խօսեցաւ եւ անոնց բացատրեց հանրապետական վարչաձեւին առաքինութիւնները. Նոյնպէս մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ պատիժներու յետաձգման օրէնքին մասին։ Ժողովուրդը ամէն կողմ ուրախ զուարթ աղօթքներ կը կատարէ Ղազիին արեւշատութեան համար։

Թուրք սպաները եւ օտար կիները

Էնկիւրիի կառավարութիւնը պատրաստած է նոր օրինագիծ մը, որ Ազգ. Ժողովի վաւերացման պիտի ենթարկուի։ Ըստ այդ օրինագիծին, այն սպաներն ու զինուորականները, որոնք օտար աղջիկներու կամ կիներու հետ կ'ամուսնանան, պիտի զրկուին հանգստեան կոչուելու իրաւունքէն եւ առանց այլեւայլի հրաժարած պիտի նկատուին։ Իսկ անոնք որ օրէնքին հրատարակութենէն առաջ օտարներու հետ կարգուած են, անմիջապէս հանգստեան պիտի կոչուին եւ թոշակ պիտի ստանան իրենց ծառայած տարիներուն համեմատութեամբ միայն։

Օտարի հետ ամուսնացող այն զինուորականները որ օրինական ծառայութեան շրջանը չեն լրացուցած, որպէսզի հրաժարած նկատուին, պարտաւոր են որոշ հատուցում ընել։

Գալով այն սպաներուն, որոնք ուսանելու համար կամ մասնաւոր պաշտօնով օտար երկիր ղրկուելէ յետոյ հոն օտար կիներու հետ կ'ամուսնանան, բացի վերոյիշեալ կարգադրութիւններէն, պարտաւոր պիտի ըլլան նաեւ պետական գանձին վերադարձնել կրկինը այն թոշակներուն եւ ամէն տեսակի ծախքերուն, որոնք եղած են Եւրոպայի մէջ իրենց համար։

Բոլշեւիկներու ներքին վեց թշնամիները

Մոսկուայէն կը հեռագրեն Մայիս 17 թուականով.—

Երիտասարդ համայնավարներու առջեւ ճառ մը խօսելով, Բուխարին յայտարարեց թէ Խորհրդային Միութիւնը ստիպուած է պայքար մղել ներքին վեց վտանգաւոր թշնամիներու դէմ։ Ասոնք են՝ 1. հարուստ գիւղացիները (կուլակ). 2. կղերն ու կրօնական կազմակերպութիւնները. 3. հայրենասէրներն ու ազգայնականները. 4. հակահրէականները. 5. քաղքենի սովորութիւնները կապկելու մենամոլութիւնը, 6. գինովութիւնը։

Գ. Միջազգայինի նախագահը աւելցուց թէ, Խորհուրդները պայքար կը մղեն այս փորձանքներուն դէմ, որովհետեւ անոնցմէ իւրաքանչիւրը առանձին կրնայ կործանել խորհրդային վարչաձեւը։

⁂ Մոսկուայի տնտեսական պաշտօնաթերթը դիտել կուտայ թէ միսի պակասը զգալի է ո՛չ միայն Մոսկուայի եւ Լէնինգրադի, այլ եւ Սարատովի եւ Օրէնպուրգի նման արտադրող շրջաններու մէջ։ Պատճառը այն է որ, կ'ըսէ թերթը, Գործակցականները գէշ կազմակերպուած են։

Մոսկուայի դատավարութիւնը

Երէկ Մոսկուայի մէջ սկսաւ դատավարութիւնը Դոնէցի ածխահանքերու ծանօթ խնդրին։ Ամբաստանեալներն են երեք գերման ճարտարագէտներ եւ յիսուն Ռուսեր, Դատավարութիւնը անթելով պիտի հաղորդուի ամբողջ երկրին։ Տեսարանները պիտի շարժանկարուին եւ Ռուսիոյ գլխաւոր սրահներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԹ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի Պէլֆոռի մասնաճիւղ (ցանկը յաջորդով)	500
Քափրլէթի (Մարսէյլ) հայ աշխատաւորներուն հանգանակութիւնը (Նոյնպէս)	310
Լիոնի Usine Jindreh մէջ աշխատող քանի մը որբուհիներ եւ տիկիններ, տիկին Ռ. Սէրայտարեանի ձեռքով	120
Փոքրիկն Քնարիկ Տրէզեան	10
Գումար	940
ԺԸ. ցանկին գումարը	19,602
Ընդհ. գումար	20,542

ՏՈՄՍԵՐ

"ՈՎԱՍԻՍ"

Նոր ամսաթերթ մը։ «Ովասիս»։ «Գրական, գիտական, բարոյական» եւ տակաւին «անկախ»։

Կ'ելլէ Կիպրոսի մէջ, Նիկոսիա։ Հրատարակութիւն, տպագրութիւն, խմբագրապետութիւն, աշխատակցութիւն եւ բանաստեղծութիւն՝ միայն մէկ անձի կողմէ։

Թերթէն կ'իմանանք թէ Կիպրոս կղզին անապատ մը ըլլալուն, հիմնուեր է «Ովասիս»ը։ Մենք մինչեւ այս թերթին լոյս տեսնելը տարբեր բան կը կարծէինք Կիպրոս կղզին։

«Կղզի նման չիք մեր Կիպրեայ, Եւ ոչ մէկ վայր է արդարեւ»։

Ռուսինեան ստեր է՛ հակառակ իր նախապետութեան։ Եւ սակայն, որքան որ կը յիշենք, մինչեւ հիմակ այդ կղզիին մէջ ոչ ջարդ, ո՛չ հրդեհ, ո՛չ տարագրութիւն եւ ո՛չ ալ երկրաշարժ պատահեցաւ, անապատ դառնալու համար։ Ընդհակառակն հոն, այդ երկրին մէջ, Մելքոնեան ագարակը հիմնուեցաւ, իր աքլորներով, հաւերով, խոզերով եւ սիրամարգներով։ Եւ տակաւին այդ կղզիին ջուրերէն ծնաւ փրփրածին Վէնիւս։

«Ովասիս»ը ունի 16 էջ տարածութիւն։ Բարեբախտաբար ոչ խորութիւն ունի եւ ոչ ալ բարձրութիւն։ Տափակ գետին մըն է։ Այդ տարածութեան գրեթէ կէսը գրաւած է խմբագիրը, լրագրելով, յայտարարելով, գովաբանելով, ընկերաբանելով եւ, ո՛հ, մանաւանդ քնարերգելով։ Պ. Մաքսուտեան գրական ազնիւ ցաւ ու ծարաւ ունի եւ կուշտ ու կուռ կը խմէ Ովասիսին բոլոր ակերէն։

Եթէ խմածը միայն ջուր ըլլար, ոչինչ, բայց ան նեկտար խմել ալ գիտէ, կիպրուհիներու շրթներէն։ Անո՛յշ։ Եւ իր պատմած բոլոր բաժակներուն տակն ալ քաջաբար կը ստորագրէ։

Ահա քանի մը հատուկտոր մէջբերումներ իր քնարէն.

«Ես մօտեցայ վառ շրթներով.
Վրաս ինկար դու անվրդով.
Ընդունեցիր
Արդ, ընդ երկա՛ր երջանկացիր»։

Անկախ Ովասիսին մէջ սիրուհիները կը կախուին սիրահարներու վրայ.

«Փութամ սեղմել կուրծքիս վրան
Բիւրեղ մարմինդ հուր աղուական
Ու քեզ գրկեմ քեզ համբուրեմ
Սիրեմ աչերդ յար համբուրեմ
Ո՛հ, այն աչերդ որ ես պաշտեմ
Ու քեզ սեղմեմ քեզ համբուրեմ»

Կէտադրութիւն չկայ։ Ստորակէտի տեղ համբոյր, միջակէտի տեղ համբոյր, վերջակէտի տեղ համբոյր։

Ես ալ իր բազմատաղանդ ճակատը փափաքելով համբուրել՝ իմ կողմէ ներկայացուցիչ կը կարգեմ Կիպրաբնակ Յակոբ Օշականը։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

Ի՞ՆՉ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՊԷՏՔԵՐ ՈՒՆԻ ՖԻԼԻՊԷՆ

ՕՐԱԿԱՆ՝ ԱՌ ՆՈՒԱԶՆ 800 - 1000 ՀՈԳԻ ՋՈՐ ՀԱՑԻ ԿԱՐՕՏ

ՎՐԱՆՆԵՐԸ՝ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԲՈՅՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՖԻԼԻՊԷ, 12 Մայիս

Ֆիլիպէն քանդուած է աւելի շատ տնտեսապէս։ Ունինք շուրջ 5—600 ընտանիքներ, որոնք թէեւ (մասամբ) սկսած են աշխատանքի, բայց ստիպուած են օրական 25—30 լեւայով գոհանալ։ Աշխատանքի նուազութիւն ու աշխատողի առատութիւն։ Վերաշինական աշխատանքներ կ'ըլլան հետզհետէ, սակայն, մասնաւոր արհեստ է այդ, եւ, միւս կողմէ, ուրիշ քաղաքներու մէջ անգործ մնացած բազմաթիւ պուլկար արհեստաւորներ կուգան ամէն օր։

Ներկայ պայմաններուն մէջ ունինք հետեւեալ ստիպողական պահանջները մեր առջեւ.—

Ա. Հաց.— Տառական իմաստով, օրական առնուազն 800—1000 հոգիի համար։ Ո՞րքան ատեն,— չենք գիտեր։ Անձ գլուխ — նուազագոյն հինգ լեւա (իբր մէկ ֆրանք) հաշուելով, կ'ընէ օրական 5000 լեւա։ Կառավարութիւնը դադրեցուցած է հացի բաշխումը Մայիս 10էն ի վեր։

Բ. Պատսպարան.— Աւելի բազմածախս։ Որովհետեւ, օրականով աշխատիլ սկսողն ու խանութպանն անգամ կը կարօտի տաղաւարի մը։ 7000 բնակչութեան վրայ կրնանք միջին թիւ մը գտնել, տաղաւարի քանակը ճշդելու համար։ Մէկ տաղաւարը կ'արժէ 1000—1200 լեւա, 2—3 ընտանիքի համար, առանց դուռի եւ լուսամուտի։ Աւելցնեմ որ մենք հացէն իսկ ստիպողական կը գտնենք այս պէտքը, քանի որ հիւանդութիւններու բոյն դարձած են վրանները, ինչպէս կին մը կը գանգատէր երէկ, «օջլտեցայ» կրկնելէն։

Գ. Հիւանդներ.— Դեղ, դարման, ծննդաբերութիւններ։ Վրաններու տակ հինգ-վեց ծննդաբերութիւն տեսանք մինչեւ ցարդ։ Մէկը ծանր հետեւանքներ ունեցաւ. գործողութիւն կատարեցին, ու բժիշկը յանձնարարեր է ութ օր կռնակի վրայ պառկիլ անշարժ։ Հազիւ կարելի եղաւ անձրեւէն փրկել։ Սրտակեղեք պատմութիւններ շատ կան։

Դ. Մօտակայ շրջաններ.— Պորիսովկրատ, Խասքովօ, Սթ. Զակորա նոյնպէս կարեւոր պէտքեր ունին։ Վաղինակ քահանան երէկ Պորիսովկրատ էր։ 40 տուն հայութիւն կայ, բայց աւելի շեշտուած է թշուառութիւնը։ Այստեղ ալ՝ տաղաւարի պահանջը։ Քահանան իբրեւ նպաստ բաշխած է 5000 լեւա։ Կիրակի օր Երուանդ եպիսկ. եւ Վաղինակ քահանայ պիտի երթան Խասքովօ։ Թերեւս նաեւ Սթ. Զակորա։

Ուրեմն, ինչքան ուժ տրուի հանգանակութեան, այնքան լաւ է։ Միշտ նկատի ունենալու է որ Ֆիլիպէն ստիպուած է բաժին հանել շրջակայ 2—3 քաղաքներուն։

Կառավարական օգնութեան վրայ յոյս չենք կրնար դնել. թէեւ խոստում չկայ։

*** Անցի օր Հոգաբարձութիւնն ու Ուսուցչ. Մարմինը խառն նիստ ունէին։ Որոշուեցաւ դպրոցը վերաբանալ։ Բայց հազիւ 2—3 կարգ կրնանք ունենալ, եթէ ճարտարագէտը երկու-երեք սենեակի համար ապահովութիւն տայ։ Այս կերպով կը յուսանք բարձրացնել տրամադրութիւնը, որ շատ ընկճուած է, աղէտին հետեւանքներէն։

Ճիշդ է որ եկեղեցին գրեթէ անվնաս է, բայց դպրոցը լուրջ վերաշինութեան կամ առնուազն նորոգութեան կը կարօտի։ Արդէն անբաւարար էր վեց հարիւր աշակերտութեան համար։ Մտադրութիւն կար լայնցնել, կամ բարձրացնել։ Չկա՞յ ո՛ր եւ է մարմին կամ միութիւն որ ստանձնէր վերաշինութիւնը՝ նոյն իսկ իր անունով։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բ.

Այսպէս ուրեմն, առայժմ, Սուրիոյ 40,000 հայ գաղթականներէն 5000ը, այսինքն մէկ ութերորդը՝ իբր երկրագործական գաղութ՝ զետեղուած կամ զետեղուելու վրայ են։ Սուրիոյ կլիմային զանազանութիւնը, երկրագործական տեսակէտէն բազմամշակութեան այլազան եւ օգտաշատ ասպարէզներ կը բանայ հայ գաղութներու առջեւ։

Համառօտակի թուենք զանոնք։

Բամպակի մշակութիւնը շատոնց մտած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ եւ հոգատար կառավարութիւնը ամէն ջանք ի գործ կը դնէ այդ մշակութիւնը զարգացնելու համար։ Մանաւանդ որ, երբ ոռոգումի աշխատանքներ կատարուին, այդ մշակութիւնը հսկայաքայլ պիտի յառաջդիմէ։ Սուրիոյ մէջ են մեր Կիլիկեցի քաջ բամպակամշակները, որոնք իրենց ճիգերը եւ գործնականի մէջ ունեցած իրենց փորձառական գիտելիքները, միացնելով հոգատար կառավարութեան ջանքերուն, թէ իրենք պիտի նպաստաւորուին եւ թէ երկիրը պիտի օգտուի լայնօրէն։

Արմտիքներու եւ ընդեղէններու մշակութիւնները ունին իրենց որոշ տեղը Սուրիոյ մէջ։ Ամերիկացի գիտնականներ Սուրիոյ մէջ գտած են ցորենի վայրի բոյսեր։ Այս կը ցուցնէ թէ՝ Սուրիան ցորենի հայրենիքներէն մին է։ Արդէն հինէն ի վեր ծանօթ են Սուրիոյ ցորենն ու գարին եւ ուրիշ արմտիքները։ Այս մշակութեան մէջ ալ պիտի փայլին նորէն Կիլիկեցի հայ գաղթականները, որոնք վարպետ երկրագործներ են։

Պտուղներու մշակութիւնը մասնաւոր արժէք կը ներկայացնէ Սուրիոյ համար։ Բոլորին ծանօթ են Սուրիոյ ծիրանի չիրերն ու պաստեղները։ Ծիրանին արդէն հայկական ծագում ունի։ Լատինները ծիրանը կը կոչեն հայկական սալոր, իսկ Արաբները հայկական խնձոր (Թուֆֆահ էլ էրմէն)։ Անկէ զատ Երեւան ալ նշանաւոր է իր ծիրաններով։ Երեւանի ծիրանի քաղցրաւենիները կը փնտռուին գերման հրապարակներուն վրայ։ Ուրիշ պտուղներ ալ շատ լաւ կը հասնին Սուրիոյ մէջ։ Այսպէս կիլիկեան պիստակենին սուրիական հարազատ արտադրութիւն մըն է։ Արեւելեան հրապարակներէն զատ, եւրոպական եւ մանաւանդ ամերիկեան հրապարակները գլխաւոր յաճախորդներն են կիլիկեան պիստակին։ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը մինչեւ Քալիֆօրնիա ներմուծած է կիլիկեան պիստակներէն, բայց գոյացած բերքը դեռ շատ հեռու է հրապարակին պէտքը գոհացնելէ։ Սուրիա են Տէօրթեօլցի վարպետ պտղամշակները։ Անոնք պարտին, ուրիշ պտուղներու կարգին, մանաւանդ իրենց սիրական լիմոնազգիներու շարքին, զարկ տալ նաեւ կիլիկեան պիստակենիի մշակութեան։ Ամերիկայի մէջ կան քաղցրաւենիի հայ գործարաններ, որոնք պատրաստ են, նպաստաւոր գիներով, պիստակի բերքը առաջուց գնել։

Դիւրաւ մշակելի, խիստ հասութաբեր եւ ճարտարարուեստական բազմապիսի գործածութիւն ունեցող մշակութիւն մըն է գետնապիստակը (ամերիքան ֆըստըղը)։ Հայ գաղութները, իրենց աւազոտ թեթեւ հողերը յատկացնելու են գետնապիստակի մշակութեան։

Շերամաբուծութիւնը՝ Սուրիոյ յատուկ երկրագործական ճարտարարուեստներէն մէկն է։ Գրեթէ բոլոր հայ գաղթականները, շերամաբուծութեան մէջ մեծ փորձառութիւն ունին։ Իրենց մէջ չեն պակսիր նաեւ վկայեալ հնտաբոյծներ։

Հաւաբուծութիւնը՝ նմանապէս շահաւէտ ճարտարարուեստ մըն է։ Հաւկիթը՝ թէ ներքին եւ թէ արտաքին շուկաներու մէջ խիստ փնտռուած յարգի ապրանք մըն է։ Այս ճիւղին մէջ մասնաւոր ջանք թափելու է նապաստակ, մանաւանդ Անկորական երկայնամազ նապաստակներ բուծանելու։

Անասնաբուծութիւնը մեծ ապագայ կը խոստանայ Սուրիոյ մէջ։ Թողունք խոշոր ձեռնարկները, որոնք խոշոր դրամագլուխներու կը կարօտին, ամէն գաղթական ընտանիք կրնայ ունենալ մէկ կով եւ քանի մը գլուխ ոչխար կամ այծ։ Անկորական թիֆթիքի այծեր ալ հասցնելու ճիգ ընելու է։ Բուրդն ու թիֆթիքը՝ գաղթական ընտանիքի մը համար հասոյթի կոկիկ աղբիւրներ են։ Սուրիոյ կաթնտու այծերը մեծ հռչակ ունին։

Զմոռնանք այս կարգին մէջ յիշել նաեւ մեղուաբուծութիւնը։ Իւրաքանչիւր գաղթական ընտանիք 2—3 եւրոպական փեթակ պահելու է։ Լոյս իջնէ Զաւարեանի գերեզմանին, որ Սասունցին այծով եւ փեթակով օժտելու համար իր հոգին քամեց։

Գանք այգեմշակութեան։ Կրնանք այգեմշակութիւնն ալ կոչել Սուրիոյ ազգ. արհեստներէն մին։ Մանաւանդ որ հիմա հոգատար կառավարութեան զաւակները՝ ամենափարթամ այգեմշակները աշխարհի՝ իրենց գիտական չքնաղ կարողութիւններն ի սպաս դրած են, որքան բնիկ, նոյնքան եկւոր ժողովուրդներուն։ Հայերն ալ քաջ այգեպաններ են։ Պարտին իրենց գործնական գիտելիքները զօրացնել այգեբանական եւ գինեգործական գիտական արդի կատարելագործութիւններով։

Բանջարեղէնի մշակութիւնն ալ սիրական արհեստն է Հայուն։ Գաւառներու եւ գիւղերու մէջ ամէն հայ տուն, իր մասնաւոր պարտէզն ունէր։ Պոլսոյ մէջ, զինադադարէն ետքը, երբ թաղերու մէջ 30է աւելի որբանոցներ բացուեցան, հայ որբերն ու որբուհիները ինքնաբերաբար սկսան որբանոցներուն բակերուն մէջ փոքր փոքր ածուներ պատրաստել, մինչ իրենց հարեւան թուրք որբերը ծառերու թարմ բունները կը քերթէին եւ կամ մրջիւններու ու թռչուններու բոյներ կ'աւրէին։

Ո՞ր հայ տան պատշգամներէն կամ պատուհաններէն կը պակսէին ծաղիկի թաղարներ։ Ծաղկասիրութիւնը Հայուն գեղեցկագիտական ճաշակին շքեղ մէկ արտայայտութիւնն ըլլալով, Սուրիոյ հայ գաղթականներն ալ, առանց հրաւէրի, պիտի յարին այդ ճիւղին։ Այս կարգին մէջ կրնանք յիշել վարդի մշակութիւնը, որ շահաւոր է վարդի իւղութեան ճարտարարուեստովը։ Բազմաթիւ են վարդի իւղութիւն թորել գիտցող գաղթականներ Սուրիոյ մէջ։

Պտղատու թէ վայրի ծառերու վրայ, ինչպէս միշտ, նոյնպէս ալ Սուրիոյ մէջ, Հայերը պէտք է գուրգուրան։ Գաղթական ընտանիքի մը ամէն մէկ անդամը, ամէն տարի ծառ մը տնկելու եւ մանաւանդ իր տնկած ծառը խնամելու եւ մեծցնելու է։ Ծառապաշտութիւնը՝ իր հեթանոսական բերմունքով՝ առաւելապէս հայկական դաւանանք մըն է։

Դեռ կան այս մասին գրուելիք շատ բաներ, բայց զանց կ'ընենք զանոնք, վախնալով «Յառաջ»ի բարեացակամութիւնը չարաչար գործածելէ։

Վերջացնելէ առաջ յիշենք նաեւ թէ՝ երկրագործական հայ գաղութներու հետ միաժամանակ պիտի ծնին նաեւ հայկական առտնին թէ շուկայի արհեստները՝ Արաբկիրի մանուածագործութիւնը, Կիւրինի շալագործութիւնը, Պրուսայի մետաքսագործութիւնը, Կեսարիոյ ապուխտաշինութիւնը, Սեբաստիոյ գորգաշինութիւնը, Վանայ ոսկերչութիւնը, Քէօթահիոյ յախճապակիի ճարտարարուեստը եւայլն, որոնք, ժամանակի ընթացքին արդիական հիմերու վրայ կազմակերպուելով եւ ընդարձակուելով հիւրընկալ երկիրը պիտի օժտեն ամէնուն բարիքով։

Հոգատար պետութիւնը Հայուն շինարար բազուկին արժէքը լաւ ըմբռնած ըլլալուն համար է որ ուժ տուաւ այս ձեռնարկին։ Հայը իրեն հրամցուած գաւաթ մը ջուրը կը փոխարինէ գաւաթ մը կաթով։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Աբդուլլահ խան Թահմասբի.— Ապրիլեան սգատօնը.— Գրական երեկոյ Սիամանթոյի համար.— Ֆրանգեանի յիշատակին.

ԹԱՒՐԻԶ, 30 Ապրիլ

Հեռագիրները հաղորդեցին թէ Պարսկաստանի հարաւակողմը, Լուրիստան նահանգի Խօռռամապատ եւ Բիրուջիրդ քաղաքներու միջեւ Փիրլի կոչուած վայրին մօտերը, ապստամբ Լուրերու ձեռքով սպանուած է Պարսկաստանի պետական յայտնի մէկ դէմքը, զինուորական նախկին նախարար (Վազիրի Ջանգ) եւ հաղորդակցութեան ներկայ նախարար Աբդուլլահ խան Թահմասբին։

Սպանութեան մանրամասնութիւնները դեռ յայտնի չեն, սակայն պարզ է որ այդ ժողովրդական անձնաւորութիւնը՝ յանուն հայրենիքի զոհուեցաւ։ Մէն մինակ, հերոսական կռուէ մը յետոյ ծանրապէս կը վիրաւորուի, եւ հակառակ այն բանին, որ Րիզա-շահը Թէհրանէն օդանաւով բժշկական օգնութիւն կը հասցնէր, խանը կը մեռնի։ Թաղումը կատարուած է ինկած տեղը մեծ շուքով եւ զինուորական աննախընթաց պատիւներով։ Րիզա շահը Թէհրանէն մեծ շքախումբով մը գնաց Լուրիստան եւ ներկայ եղաւ յուղարկաւորութեան։ Իր դամբանական ճառին մէջ Րիզա Շահը ըսած է որ «Հայրենիքի այս մեծ եւ անձնուէր զոհի շիրիմին վրայ հոյակապ յուշարձան մը պիտի կերտենք»։

Աբդուլլահ խան Թահմասբին շահին գլխաւոր աջակիցը հանդիսացաւ Իրանի վերանորոգման համար։ Իբրեւ Հիւսիս-Արեւմտեան բանակի հրամանատար՝ Թահմասբին 1922ի վերջերը եկաւ Ատրպատական, ուր գոյութիւն ունեցող բոլոր ըմբոստ եւ խռովարար տարրերու սանձարձակութիւնները զսպեց, երկրին մէջ հաստատեց զինուորական ուժեղ իշխանութիւն մը։ Անոր գլխաւոր գործերէն են նաեւ Ատրպատականի վերաշինական աշխատանքները — խճուղիներու կառուցում, պետական նորանոր շէնքերու հիմնարկութիւն, Թաւրիզի զարկերակը հանդիսացող մեծ, լայն եւ երկար պողոտայի բացում, պետական զօրանոցներու, հասարակաց պարտէզի, սպանդանոցի եւ այլ շէնքերու կառուցումները եւայլն։ Խիզախ, կորովի, գործնական եւ զարգացած մարդ էր Թահմասբին, հազիւ 47 տարեկան։

Մանաւանդ Ատրպատականի մէջ կատարած անոր խաղաղասէր, արդարադատ եւ շինարար գործերը այնքա՜ն ակներեւ եւ բազմատեսակ են, որ Իրանի այդ մեծ դէմքի կորուստը շատ ցաւալի է եւ հաւասարապէս վիշտ պատճառեց նաեւ բովանդակ պարսկահայութեան։

*** Ատրպատականի Հայոց Առաջնորդարանի նախաձեռնութեամբ այս տարի եւս, սովորականին պէս տօնուեցաւ Ապրիլ 24ի համազգային սգատօնը։

Պատարագէն եւ հոգեհանգստէն յետոյ Արամեան Թատերաբեմին մէջ կատարուեցաւ սգահանդէս, որուն ներկայ էր երեսեռ խուռն բազմութիւն եւ աշակերտութիւն։ Ամբողջ թատրոնը ծայրէ ծայր լեցուած էր ժողովուրդով։ Կը բացակայէին կարգ մը հայ վաճառականներ, որոնք հեւիհեւ կը վազէին կարծես տօներուն ու հանդէսներուն։ Կը բացակայէին նաեւ «Թաւրիզի Հայոց Աղքատախնամ ընկերութեան» վարչութեան եւ թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան անդամները մէկ երկուքի բացառութեամբ։

Պ. Գ. Յակոբեան բնորոշեց օրուան նշանակութիւնը։ Ապրիլ 24ը նմանցուց Վարդանանց տօնին։

Ապա սուր պատշաճի ճառախօսեց նաեւ Պ. Վահէ Արծրունին որ օտար պատմութեան դէպքերէն ու դէմքերէն բազմաթիւ օրինակներ բերաւ։

Երգեցիկ խումբը երգեց «Տէր կեցո դու զՀայս», «Բամ փորոտան» եւ «Զէյթունցիներ»։ Եղան նաեւ սուր պատշաճի երգ արտասանութիւններ։ Հիւանդութեան պատճառով Առաջնորդ Ներսէս Արքեպ.ը եկեղեցի չկրցաւ իջնել եւ սգահանդէսին ներկայ չեղաւ։ Հանդէսի ընթացքին ժողովուրդին վաճառուեցան Ուրֆայի հերոսամարտը կերտող եւ ղեկավարող Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի քարթ-փօսթ լուսանկարը։ Հանդէսը տեւեց մէկուկէս ժամ եւ հասարակութիւնը հեռացաւ գոհ տպաւորութեամբ։

*** Թաւրիզի «Երիտասարդաց Քրիստ. Ընկերութեան» նախաձեռնութեամբ, Ապրիլ 12ի իրիկունը «Մէմօրիալ» դպրոցի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ գրական երեկոյթ մը, նուիրուած անմահ Սիամանթօի (Ատոմ Եարճանեանի) յիշատակին։ Յ. Տէրունեան բացման խօսքէն յետոյ, Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան ներկայացուց Սիամանթօի կեանքն ու գրական ստեղծագործութիւնը։ Արտասանուեցան Սիամանթօի քանի մը հատընտիր քերթուածները։ Խմբերգ, մեներգ, նուագ եւայլն արտասանութիւններ կը ճոխացնէին երեկոյթի ծրագիրը։

*** Ապրիլի 22ին, պատարագէն յետոյ, Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան յուշարձանին առջեւ Թաւրիզի ազգային դպրոցներու ուսուցչական եւ հոգաբարձութեան մարմիններու նախաձեռնութեամբ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ ողբացեալ Երուանդ Ֆրանգեանի յիշատակին։ Ինչպէս յայտնի է, տարաբախտ Երուանդը Մարտ 15ին Համատանի մէջ պատշգամէ մը վար իյնալով ջարդուփշուր եղաւ եւ մեռաւ։ Ընկ. Գ. Յակոբեան հակիրճ կերպով տուաւ Երուանդի կենսագրութիւնը եւ բնորոշեց անոր կրթական, գրական եւ հանրային դերն ու արժէքը։

*** Նոյն տեղ, նոյն օր եւ միեւնոյն ժամին, «Շիրակ-Վանանդի Հայրենակցական Միութեան» նախաձեռնութեամբ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ Թէհրանի մէջ մեռած կարսեցի Թասպայ Յարութիւն Յարութիւնեանի յիշատակին։ Ընկ. Ալչուճեան քանի մը խօսքով պարզեց Յարութիւնի դերը իբրեւ համեստ ու հաւատարիմ սպայի Հայաստանի Հանրապետութեան օրով։ Ներկայ էր խուռն երեսեռ բազմութիւն։

ՄԱՍԻՍ

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Անջատողականներու հարցաքննութիւնը աւարտած է եւ ամբաստանեալ կողմին վկաներն են որ կը լսուին այժմ։ Բայց անպէտ առասպելներով ժամանակ չվատնելու եւ դատը չերկարաձգելու համար, ընդհանուր դատախազը կը յայտարարէ թէ պիտի գոհանայ միայն երեք վկաներու ունկնդրութիւնով։ Ոստիկանապետ Պէքքէրն է որ նախ կուգայ իր փաստերը շարելու ամբաստանեալներուն դէմ։ Պէքքէր անմիջապէս կը սկսի յարձակումի.—Ձեզի ցոյց պիտի տամ, կ'ըսէ, ինքնավարականներու գործունէութիւնը եւ անոնց կապերը Գերմաններու հետ։

Պէքքէր կը ճգնի կապեր փնտռել անջատողական պետերու եւ Տոքթ. Ռոպէրթ Էրնսթի միջեւ։ Այս վերջինը Ալզասցի մըն է որ, գերման հպատակութիւնը ընդունած է եւ այժմ Պերլինի մէջ կը վարէ գերման լրտեսական սպասարկութեան այն ճիւղը, որ կը զբաղի օտար պետութիւններու մէջ ի նպաստ Գերմանիոյ պառակտումներ եւ գրգռութիւններ ստեղծելու գործով։ Բայց փոխանակ յստակ, իսկապէս մեղադրական փաստեր յիշելու, հաստատելու համար անջատողականներու յարաբերութիւնը գերման լրտեսներու հետ, կը խօսի երկար ճառ մը, գրական ու գեղարուեստական գնահատումներ կը փորձէ, կանգ կ'առնէ մանաւանդ ամբաստանեալ նկարիչ Սոլվէնի վրայ, մինչեւ որ փաստաբան մը ճարահատ կ'ընդմիջէ.

— Պարոն Պէքքէր փաստը տուաւ իր գրագատական տաղանդին։ Ի՞նչ կը մտածէ Սօլվէնի նկարներուն վրայ։

Պէքքէր՝ դատաւորի մը լրջութեամբ որ ծանր վճիռ մը կ'արձակէ, կը յայտնէ,

— Պարզապէս ինքնավարական են։

Ունկնդիրներու քրքիջները սակայն, կը ջղայնոտեն զայն։ Դրգռուած վիճակի մէջ, ան կը շարունակէ իր վկայութիւնը, մինչ փաստաբաններ եւ ունկնդիրներէն մաս մը, կարծես համաձայնած են զայն ծիծաղելի դարձնելու։

— Ինքնավարութիւն եւ անջատում նոյն բաներն են կը բացագանչէ Պէքքէր, հարցուցէք Տքթ. Ռիքլինի։

Տքթ. Ռիքլին.— Սուտ է։ Երբեք չեմ ընդունած ինքնավարութիւնը Ֆրանսական շրջանակէ դուրս։

Պէքքէր.—Նախագահն էիք կուսակցութեան մը, որմէ երեք դաւաճաններ ելած են։

Տոքթ. Ռիքլին.— Իմ անկեղծ եւ յստակ յայտարարութիւններէս յետոյ, չեմ հասկնար թէ՝ ինչո՞ւ դեռ կը գտնուիմ ամբաստանեալներու շարքին մէջ։ Արդարութենէն ալ, մարդկութենէն ալ յուսահատիլս կուգայ։

Պէքքէրի վկայութիւնը վերջացած էր։ Երբ նախագահը կը հրամայէ բարապանին ներս մտցնել վկայ Ռիհլը, բոլոր ամբաստանեալներու դէմքերուն վրայ կը կարդացուի զայրոյթի եւ քինախնդրութեան բուռն արտայայտութիւն մը։ Ան մտած է անջատողական կուսակցութեան մէջ եւ ղեկավարներու վստահութիւնը գրաւելէ ետ կարգ մը գաղտնիքներու տիրանալէ յետոյ, զանոնք յանձնած է կառավարութեան։ Ամբաստանեալներուն համար, սոսկալի մատնիչ մըն է ան, որ ժպտուն եւ անպատկառ, հագուած վերջին նորոյթին համեմատ, կը յառաջանայ սատանելով, շփացած տղու մը պէս, դէպի վկաներու դասը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»ը

...Տիկնանց Միութեան տասնեւհինգամեակը

...Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան հիմնարկութեան տասնհինգամեակը տօնեց հանդէսով մը, որ տեղի ունեցաւ ... 16 Չորեքշաբթի իրի-... փալէ տ'Օրսէյի մէջ։ Ներ-... կոկիկ բազմութիւն մը, ... մեծ մասամբ Փարի-զահայ գաղութի երկսեռ ան-դամներէն։

...վերջանալու մօտ, Տքթ. ... ֆրանսերէն լեզուով ... բացատրութիւն տուաւ ... նշանակութեան ... Յետոյ Տիկնանց Միու-... վարչութեան կողմէ Տի-... Ներսէսեան կարդաց հաշուե-... տեղեկագիր մը՝ Միութեան ... թեան և գործունէութեան ... Միութեան հիմը դրուած ... 13 Մայիս 15ին՝ Փարիզի ... եկեղեցիին խորհրդարանը ... ժողովին մէջ։ Այդ ... Պոլսոյ Միացեալ Ընկե-... Ազգանուէր Հայուհեաց ... Տիկնանց միու-... կողմէ միաժամանակ դի-... էր Փարիզի հոգեւոր ... եւ թաղականութեան, ... գաղութին օժան-... խնդրելով իրենց ... ձեռնարկներուն հա-... Վոսմշապուհ եպիսկոպոս ... Ա. քահանայ) եւ թա-... անդամ Պ. Արամ ... գլխաւոր հիմնա-... եղան Միութեան։

...օրէն իսկ Տիկնանցը ... աշխատանքի լծուելով, ... գումարներ ղրկած է ... Տարի մը վերջ Մեծ Պա-... վրայ հասնելով, հայ-... տառապանքները աւել-... եւ Տիկնանցը իր ջան-... կրկնապատկած է։ 1915ին ... կառավարութենէն ճանչ-... իբրեւ Oeuvre de Guerre. ... հետզհետէ ընդար-... է իր գործունէութեան ... հասնելու համար որ-... պահանջներուն։ Կազմած ... Կարմիր Խաչի օժանդակ ... մը, որ կարե-... օժանդակութիւններ բրած է՝ ... դեղօրայք եւ այլ բժշկա-... ղրկելով Հայաս-... եւ թէ ձրի բժիշկ ու դեղ ... Փարիզի չքաւոր ... Այս ուղղու-... իր աշխատութիւնները ... տակաւին։

... կազմած է Որբերու ... մարմին մը, որուն ... բազմաթիւ որբեր ... են։ Ներկայիս ... արուարձաններու ֆրան-... դպրոցներուն մէջ 35 ... կրթութիւն կը ստա-... համար տարեկան ... 60,000 ֆրանք ծախք ...

... հետեւանքով ... մը ուսանողներ իրենց ապ-... միջոցներէն զրկուած ..., 1921ին կազմուած է

Հայ Ուսանողներու Օժանդակ Յանձնախումբը, որ տարեկան 20—25,000 ֆրանք կը յատկացնէ կարօտ ուսանողներու։

Շիրակի աղէտէն վերջ հանգանակած է 100,000 ֆրանք «Փարիզահայ Տան» համար։

Միութիւնը իր կազմութենէն մինչեւ այսօր մօտ երկու միլիոն ֆրանք հանգանակած եւ յատկացուցած է զանազան ազգօգուտ նպատակներու։

Տիկին Ներսէսեան վերջացնելով իր տեղեկագիրը, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր այն տիկիններուն և բարեկեցիկ հայրենակիցներուն, որոնք սկիզբէն ի վեր չեն զլացած իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը Տիկնանց Միութեան վերոյիշեալ զանազան ձեռնարկներուն։

Յետոյ հետզհետէ խօսեցան Պ. Պ. Լեւոն Բաշալեան, Գաբրիէլ Նորատունկեան, Տիգրան Կամսարական, Արմենակ Համբարձումեան, Տիկին Անայիս, Արշակ Չօպանեան եւլն., որոնք բոլորն ալ իրենց հիացումի խօսքը ըսին Տիկնանցին, մաղթելով տօնել անոր երեսնամեակն ու յիսնամեակը։

Վռամշապուհ եպիսկ. Տիկնանց Միութեան հիմնարկութեան պատմականը ընելէ յետոյ, ծանրացաւ մասնաւորապէս կրթական հարցին վրայ։ Գնահատելով Տիկնանցին կատարած ծառայութիւնները, շեշտեց որ անհրաժեշտ է նաեւ լեցնել պակաս մը՝ այն է հայ մանուկներուն հայերէն ուսուցանելու ... լեզուն սորվեցնելու պարտականութիւնը։ Յիշեց որ Լեհաստանի 200,000 Հայերը այլասերած եւ ընդմիշտ կորսուած են՝ հայ անարժան եպիսկոպոսի մը երեսէն, որուն անունը պատմութիւնը սեւ տառերով արձանագրած է։ Կը վախնայ որ վաղուան սերունդն ալ նոյնը ընէ իրեն համար։ «Երբ կը տեսնեմ որ, ըսաւ յուզուած, 23 տարիէ ի վեր իմ մկրտած երախաներս «Révérend père ըսելով» կը խօսին հետս, սիրտս բզիկ բզիկ կ'ըլլայ։ Պէտք է անպայման մայրենի լեզուն սորվեցնել նոր սերունդին։»

Փարիզի հոգեւոր հովիւին այս հրապարակային կոչէն յետոյ, յուսա՞նք որ Փարիզի եկեղեցիին գանձը իրենց ձեռքն ունեցող Հոգաբարձուները պիտի շարժին վերջապէս եւ պիտի բանան գոնէ այն հինգ մանկապարտէզները, որոնց համար ամիսներ առաջ հրապարակային ատեաններ եւ ազդեր տուին, Կրթական Յանձնախումբ կազմեցին եւ վարժուհիներ վարձելու եղան։

Ճաշէն վերջ սկսան երաժշտական պարերը, ընդմիջուած գեղարուեստական բաժինով մը, որուն իրենց շնորհալի աջակցութիւնը բերին Օր. Մարի Մ. Յակոբեան (ջութակ) եւ Օր. Ինայէթեան (դաշնակ)։ Երեկոյթը շարունակուեցաւ մինչեւ առտուան ժամը 2, խանդավառ ու տաք մթնոլորտի մէջ։

ՊՈԼՍՈՅ ՃԵՐՄԱԿ ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԸ ՄԵԿՆԻՆ

Մինչեւ յառաջիկայ փետրուարի վերջ երկարաձգուած էր ճերմակ Ռուսերու Թուրքիա բնակութեան պայմանաժամը։ Յիշեալ Ռուսերէն շատեր, առանց պայմանաժամի աւարտումին սպասելու մեկնումի պատրաստութիւններ կը տեսնեն արդէն։

Ասոնցմէ երկու հարիւր հոգի Սերպ կառավարութեան դիմում կատարած են բնտանիքով Եուկոսլաւիա փոխադրուելու եւ հաստատուելու համար։ Սերպ կառավարութիւնը ընդունած է այս դիմումը եւ Ռուսերը մօտ ատենէն պիտի մեկնին։

Հարիւր հոգինոց խումբ մըն ալ Պուլկարիա հաստատուելու համար դիմում կատարած է։

ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԻՒՆԸ ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՄԷՋ

Մարտինի երեսփոխան Եագուպ Գատրի պէյ կը գրէ Միլլիյէթի մէջ.—

Ազգ. Մեծ Ժողովի անդամները դժբախտաբար ցրուելու վրայ են, առանց նկատի առնելու կեանքի սղութեան խնդիրը։ Ապրուստի սղութենէն ամէնէն աւելի կ'ազդուին պետական պաշտօնեաներն ու երեսփոխանները։

Էնկիւրի էնկիւրի ըլլալէն ի վեր այս անբախտ դասակարգը անդադար կը շահագործուի։ Եւ անոր համբերելու կարողութիւնը իր վերջին աստիճանին հասած է, եւ կամ՝ դանակը ոսկորին հասած է, ինչպէս կ'ըսեն։

Գիտենք անշուշտ թէ ապրուստի սղութեան պատճառները շատ բարդ են, եւ անոնց գլուխը կը գտնուի Էնկիւրիի աշխարհագրական, տնտեսական եւ քաղաքակրթական կղզիացումը։ Անշուշտ մեծ դժուարութեանց կ'ենթարկուի քաղաք մը, որուն շրջակայքը ոչ եւ է բան չարտադրուիր, եւ միսէն սկսեալ մինչեւ հացը, բանջարեղէնը, պտուղը, եւ նոյն իսկ ջուրը, ամէն ինչ դուրսէն կը հայթայթուի։

Էնկիւրիի մէջ սղութեան այնպիսի երեւոյթներ կան, որ տնտեսական բոլոր ծանօթ սկզբունքներուն տրամագծօրէն հակառակ են։ Այսպէս, քանի կ'աւելնան տուներուն թիւը, այնքան կը շատնան վարձքերը։ Արդեօք բնակչութի՞ւնը կ'աւելնայ։ Ո՛չ։ Վստահ եղէք որ Էնկիւրիի բնակչութիւնը այսօր այն է, ինչ որ էր երկու տարի առաջ։ Նոյն իսկ, անցեալ տարուան հետ բաղդատած, թերեւս քիչ մըն ալ նուազած է։ Որովհետեւ, կը ճանչնանք շատ մը ընտանիքներ, որ չկարենալով հանդուրժել յարաճուն սղութեան, աւելի աժան տեղեր փոխադրուած են։ Շատ մը երեսփոխաններ եւ պաշտօնեաներ ալ այս տարի ամուրի կեանք վարեցին։

Երեւակայեցէք որ ատեն մը միսին քաշը 60—70 ղրուշի մէջտեղերն էր։ Ցանկարծ, միսը անհետացաւ խանութներէն։ Յետոյ, երբ «Նարդ»ի պայքարը ձախողեցաւ, միսին քաշը 130էն 150 ղրուշի բարձրացաւ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՕՐԻՆԱԿԻՆ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ

Սղերդի երեսփոխան Մահմուտ պէյ կը գրէ.—

Առաջին տարիներուն, Եւրոպայի մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէր Թուրք յեղաշրջումներուն մասին։ Եւրոպացիները ամէնէն աւելի կը վախնային որ Թուրքիոյ մէջ ծնած գաղափարները դրացի երկիրներուն մէջ ալ կը տարածուին։ «Հիւանդ մարդ»ուն յարութիւն առնելն ու քաղաքական կեանքի մէջ նետուիլը հակառակ էր կարգ մը պետութիւններու շահերուն։ Հակառակ ասոր, Թուրքերու կորովին հաստատամտութեան առջեւ ոչ ոք կրցաւ դիմանալ։

Եւրոպացիները կ'աշխատէին ի գին ամէն բանի, թոյլ չտալ որ Թուրքիոյ յեղափոխական գաղափարները սահման միւս երկիրներուն մէջ տարածուին։ Ծաւալապաշտ Եւրոպան նոր Թուրքիայէն աւելի, անոր նոր գաղափարներէն կը խրտչէր։ Ի՞նչ պիտի ըլլար հետեւանքը, եթէ Սուլթանութիւնը տապալող գաղափարները բովանդակ Ասիոյ մէջ տարածուէին։ Ահա այս էր ծաւալապաշտ պետութիւններու գլխաւոր մտահոգութիւնը։ Այս պատճառով հազար տեսակ արգելքներ ստեղծեցին, դժուարութիւններ հանեցին, բայց կարելի չեղաւ թումբ կանգնել յեղափոխական գաղափարներուն առջեւ, որոնք ամէն օր քայլ մը աւելի յառաջդիմեցին։

Իրականին մէջ բացի Թրքական յեղաշրջումէն, պատերազմի հետեւանքով առաջ եկած նոր պէտքերը նոր պահանջներու առջեւ կը դնէին ազգերը։ Այս տեսակէտէն դատելով դիւրաւ կարելի էր ըմբռնել Չինաստանի, Աֆղանիստանի, Հնդկաստանի եւ Եգիպտոսի մէջ տեղի ունեցած յեղաշրջական շարժումներուն իմաստը։

Ինչպէս առհասարակ բոլոր արեւելեան երկիրներու մէջ՝ Պարսկաստանի մէջ ալ քափիթիւլասիոններու աղէտը կը տիրէր։ Թէհրանի կառավարութիւնը վերջերս ջնջեց քափիթիւլասիոնները։

Թուրքիա, գնահատելով պարսիկ կառավարութեան այս որոշումին կարեւորութիւնը, անկեղծօրէն շնորհաւորեց Թէհրանի կառավարութիւնը։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մայիս 27ին, Ամսթերտամի մէջ պիտի սկսին համաշխարհային ֆութպոլի ընդհանուր մրցումները, եւ այս առթիւ բոլոր մասնակցող երկիրները մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն։

Ֆութպոլի վարպետը՝ Անգլիան, այս տարի ոչ միայն չի մասնակցիր, այլ եւ քաշուած է միջազգային ֆութպոլի դաշնակցութենէն, որուն իբրեւ հետեւանք, F. I. F. A. արգիլած է իրեն կապուած բոլոր ազգերու միութիւններուն՝ մրցիլ անգլ. խումբերուն դէմ։ Այս քայլը չափազանց խիստ է, եւ կրնայ պառակտումներու տեղի տալ։ Աւստրիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Շուէտի ազգային խումբերը նոյնպէս քաշուած են ֆութպոլի ողիմպիական մրցումներէն, բայց կարելի է որ վերջին պահուն համաձայնութեան գետին մը գտնեն։ Այս նպատակին համար, մասնաւորապէս Ֆրանսա մեծ ճիգ կը թափէ։

Ֆրանսայի ազգային խումբը, որ յառաջիկայ ամսուան ընթացքին Հոլանտա պիտի մեկնի, ամիսէ մը ի վեր կեդրոնացած է ժուանվիլի մէջ, ուր անգլիացի մարզիչ մը լրջօրէն կը կրթէ զայն։

*** Ֆրանսա մէկ շաբթուան ընթացքին հանդիպումներ ունեցաւ Չեխոսլովաք եւ անգլ. ազգային խումբերուն հետ։ Առաջին մրցումը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի, Քոլոմպի Սթատիոնին մէջ, ուր համբաւաւոր չեխ խումբը, մեծ դժուարութեամբ կրցաւ յաղթել ֆրանսացիներու, 2 - 0 նշանակէտով։

*** Եղանակին ամէնէն մեծ ու հետաքրքրական մրցումն էր անգլիական ազգային խումբը, որ տեղի ունեցաւ երէկ Քոլոմպի Սթատիոնին մէջ։ Անգլիական խումբը կը բաղկանար միայն «փրոֆէսիոնէլ»ներէ, եւ շատ զօրաւոր կազմով ներկայացած էր։ Խումբին մէջ էր համբաւաւոր խաղացող Տին, որ Անգլիոյ մէջ նշանակէտ շահողներուն ախոյեանն է։ Մէկ տարուան մէջ 60 նշանակէտ շահած է։ Նախորդ մրցանիշը 57 էր, որ երկար ժամանակէ ի վեր կոտրուած չէր։ Այս պատկառելի ուժին դէմ, ֆրանսացիները բարեփոխած էին իրենց խումբը, նորահաս ուժերով։

Անգլիական ազգային խումբը փայլուն յաղթանակ մը տարաւ յաղթելով ֆրանսական ազգային խումբին 5ի դէմ 1 նշանակէտով։

*** Վաղը՝ Կիրակի Քլիշիի մէջ, Հայ Մարզ. Միութեան ֆութպոլի խումբը իր տարեկան հանդիպումը պիտի ունենայ U. S. A. Clichyի Ա. խումբին դէմ, Քաղաքապետարանի մարզադաշտին վրայ։ Այս մրցումով Հ. Մ. պիտի փակէ իր ֆութպոլի եղանակը, նուիրուելու համար «թուռնուա տը սիքս»երու եւ ընդհանուր փորձերու, Պակաթէլի իր սեփական դաշտին վրայ։ Նորահաս սերունդը կրնայ օգտուիլ այս փորձերէն, ներկայ գտնուելով ամէն Կիրակի մարզադաշտ, պէտք եղած խրատները ստանալու համար։ Հ. Մ.ը այժմէն կնքած է շարք մը մրցումներ, յառաջիկայ եղանակին համար, հեռաւոր քաղաքներու մէջ։

Քլիշիի խումբը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս մրցման։ Մինչեւ հիմա փրանս. խումբը յաղթած է Հ. Մ.ի, մէկ երկու նշանակէտի տարբերութեամբ։

Մրցումը պիտի սկսի ժամը 3.30ին։

Մարզադաշտը շատ մօտ է Փարիզին, հազիւ հինգ վայրկեան հանրակառքով։ Հասցէն՝ Stade Municipal, 128, Boulevard de Lorraine, à Clichy: Porte de Clichy իջնել, եւ առնել Autobus R., կամ թրամուէյ 39 կամ 40 մինչեւ Mairie de Clichy:

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԷՐԵՐ ՈՒ ԾԱՌԱՆԵՐ.— Երէկ, Տիկին Փաթէ, կարճ բացակայութենէ մը յետոյ երբ տուն վերադարձաւ, նշմարեց որ գոհարներու պահարանը պարապ էր։ Անմիջապէս իր քով կանչեց ծառաները, անոնցմէ բացատրութիւն ուզելու համար։ Նշմարեց որ իր սպասուհիներէն մէկը՝ Լուիզ Ռիվիէռ, 25 տարու, չկար անոնց մէջ։ Անմիջապէս լուր տուաւ ոստիկանութեան, որ քննութենէ յետոյ, հաստատ համոզում գոյացուց թէ՝ գողը միայն բացակայ աղախինը կրնայ ըլլալ։

Գողցուած գոհարները կ'արժէն մօտաւորապէս 800,000 ֆրանք։

ՄԱՀԱՑՈՒ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Ապպէվիլի մէջ, երկու գործաւորներ կ'աշխատէին լաստակերտի մը վրայ, երբ փլուզումի հետեւանքով 8 մեդր բարձրութենէ վար ինկան։ Երկուքն ալ ծանրօրէն վիրաւորուեցան։

— Կառապան մը որ կ'աշխատէր նպարատան մը հաշւոյն, կառքը ճամբայ հանելէ յետոյ, երբ կ'ուզէր տեղաւորուիլ իր նստարանին վրայ, հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով, վար ինկաւ. գլուխը մնաց անիւին տակ։

— Ռէնսի մէջ, երկու լեհ գործաւորներ կ'աշխատէին քակելու մեծ պատերազմի ճակատներէն հաւաքուած ռումբեր, երբ հատ մը վար ինկաւ գործաւորի մը ձեռքէն։ Պայթումին հետեւանքով՝ երկու գործաւորները կտոր կտոր եղան.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ,,

...զգաց որ իր կոկորդը չորցնող ... յագեցնել պէտք էր։ ... դուրս ելաւ։ Եւ երբ կը ... Ալլէնի երկրորդը՝ Շէլ-... ական ակնարկ մը ուղղեց ...

— Շատ լաւ, պարոն Շէլլի, ... մարդը, իրեն ցոյց տալով իր ...անքին նպատակակէտը։

... Շէլլի ակնարկ մը նետեց ...րկակալին վրայ, բայց շար-... բողջական ըլլալուն՝ հրա-... ոեւէ մեկնութենէ։ Երբ ...քը գաւիթը գտաւ, մարդը ... քաշեց բուրդէ գդակ մը, ... գլուխը եւ արագօրէն իջաւ ... սանդուխներէն։ Մուտքի ... անցաւ արագ քայլերով. ... քսուելով մինչեւ փողոցին ... հասաւ՝ ու. մխրճուեցաւ ... մուտք մը ներս։ Հիմա, այլ եւս ապահով էր Օ'Նէյլի մութ խանութին մէջ. եւ գլուխը երկարելով «պառ»ին նմ՝յող պատուհանին՝ պոռաց.

— Հո՛ս, Թաթ, գաւաթ մը գարեջուր. բարեկա՛մս։

Կառսոնը բերաւ։ Մէկ անգամէն խմեց եւ յետոյ «քիւմմէլ» ապսպրեց։ Դրամը դրաւ սեղանին վրայ եւ հեռացաւ խանութէն այնքան աննշմար կերպով, որքան եկած էր։

Մութը՝ միացած թանձր մշուշի մը, կոխած էր արդէն եւ Եուսթէյ Սթրիթի լապտերները կը վառէին։ Մարդը տուներուն ստուերներէն անցնելով եւ իր ընդօրինակութեան վրայ շարունակելով մտածել, հասաւ աշխատատեղի։ Սանդուխին վրայ, թափանցող ու շոգիացած բոյր մը խայթեց իր հոտառութիւնը. անկասկած Միս Տըլաքուռ եկած էր իրեն, ու ինք Օ'Նէյլի գարեջրատունն էր։ Իր գդակը խօթեց գրպանը, վերստին մտաւ գրասենեակ, անփոյթ հով մը առած։

— Պ. Ալլէն ձեզ կանչել տուաւ, ըսաւ գրասենեակին գլխաւորը, ո՞ւր էիք։

Մարդը ակնարկ մը նետեց հաշուեսեղանին առջեւ կանգնած երկու յաճախորդներուն վրայ, բացատրելու համար թէ իրենց ներկայութիւնը արգելք մըն էր պատասխանելու համար։ Եւ որովհետեւ յաճախորդները երկուքն ալ այր էին, գլխաւորը քմծիծաղով մը ըսաւ.

— Գիտեմ խնդիրը, օրը հինգ անգամ, կարծեմ քիչ մը չափա..., Է՛հ լաւ, աւելի հետաքրքրական պիտի ըլլար, եթէ քիչ մը երեւայիք եւ Պ. Ալլէնի տանէիք Տըլաքուռի խնդրին վրայ փոխանակուած թղթակցութիւններու ընդօրինակութիւնը։

Այդ յանդիմանութիւնը օտարներու առջեւ, իր վազքը սանդուխներէն վեր, իր հապճեպով խմած գարեջուրը շփոթութեան մատնած էին իր գաղափարները, եւ երբ նստաւ իր գրասեղանին առջեւ, շատ լաւ գուշակեց թէ պարապ բան էր պայմանագրութեան ընդօրինակութիւնը ժամը հինգ ու կէսին ամբողջացնելու ելլել։

Խոնաւ ու մութ գիշերը կը մօտենար եւ ան՝ անզսպելի մարմաջը կը զգար զայն անցնելու գարեջրատուններու մէջ։ Առաւ, գրպանեց Տըլաքուռ խնդրին թղթակցութիւնը եւ գրասենեակէն դուրս ինկաւ։ Կը յուսար թէ Պ. Ալլէն երկու վերջին նամակներու բացակայութիւնը չպիտի նշմարէր ծրարին մէջ։

Թափանցող բոյրը մինչեւ Ալլէնի գրասենեակը կը զգացուէր։

Միս Տըլաքռ միջին տարիքով կին մըն էր, արտաքինով հրեայ։ Կ'ըսէին թէ Պ. Ալլէն աչք ունէր անոր կամ անոր դրամին։ Յաճախ կ'այցելէր Պ. Ալլէնի եւ ժամերով կը մնար։ Այդ պահուն ան նստած էր անուշահոտութիւններու գոլորշիներու մէջ, իր հովանոցին կոթը փայփայելով եւ գլխարկին մեծ սեւ փետուրը ցնցելով։ Պ. Ալլէն ընկողմանած էր իր թիկնաթոռին մէջ եւ առանց քաշուելու ոտքը ոտքին վրայ դրած։ Մարդը թղթածրարը դրաւ սեղանին վրայ եւ յարգալիր բարեւեց։ Բայց ոչ Պ. Ալլէն ոչ Միս Տըլաքռո ուշադրութիւն ըրին անոր բարեւին։ Պ. Ալլէն տեղաւորեց ծրարը, յետոյ մատը ուղղեց ֆաբրիկթըրի՝ իբր թէ ըսել ուզէր, «Լաւ, կրնաք մեզ առանձին թողուլ»։

Մարդը վերադարձաւ իր տեղը։ Գլխաւորը սկսաւ կշտամբել Միս Բարքըրը առարկելով թէ նամակները պէտք եղած ժամանակին պատրաստ չպիտի ըլլային։ Մարդը քանի մը վայրկեան ականջ դրաւ մեքենային, եւ յետոյ ինքզինքը պարտադրեց վերսկսիլ իր ընդօրինակութիւնը, բայց իր միտքը ուրիշ տեղ էր, կ'երթար թափառիլ գարեջրատուններու լոյսերուն եւ ժխորին մէջ։ Տաք «փընչ»եր խմելու գիշեր էր։ Ան շարունակեց սպիտակ էջերու հետ խաղալ եւ երբ ժամը հինգը հնչեց, դեռ տասնըչորս էջ աշխատութիւն կը մնար։ Անիծեց արմատ. երբեք ժամանակին չպիտի կրնար վերջացնել։ Պիտի ուզէր հայհոյել, իր բռունցքը ուժով մը ոեւէ բանի մը վրայ իջեցնել։ Իր ջղագրգռութիւնը այն աստիճան սաստկացած էր, որ սխալ գրեց եւ ստիպուեցաւ նոր թուղթի մը վրայ վերսկսիլ։ Իր մէջը՝ մէկ ձեռքով բոլոր գրասենեակը մաքրել սրբելու ուժ կը զգար։ Իր մարմինը՝ բան մը ընելու, դուրս խոյանալու, բռնութիւններ ընելու տենդով կ'այրէր։

(2) ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ե. Ջահրէճեան

մէջ պիտի ներկայացուին: Ամբաստանագիրը կը բաղկանայ մէկ միլիոն բառէ եւ ընթերցումը պիտի գրաւէ քանի մը նիստ: Մասնաւոր կարգադրութեամբ մը օրական 1500 հոգի պիտի կրնան իբրեւ ունկնդիր մտնել դատարան: Այս ձեւով հաշիւ կ'ըլլայ որ մօտ 50,000 հոգի պիտի կրնան հետեւիլ դատավարութեան մէկ մասին: Բոլշեւիկ իշխանութիւնները որոշած են այս դատը դարձնել դաս մը՝ «սահմանուած անոնց, որ ապագային յանդգնութիւնը պիտի ունենան խառնուելու սովետներու ճարտարարուեստական ձեռնարկներուն:

Ամբաստանեալ յիսուն Ռուսերէն երկուքին համար — Մատօֆ եւ Բրատանովսկի— ծանր կասկածներ կան թէ կէփէուի հաշւոյն կը գործէին: Անոնք զանազան խոստովանութիւններ ըրած են՝ ամբաստանելով բազմաթիւ անձեր: Իրենց փաստաբանը Մուրավիէֆ փորձած է համոզել զիրենք որ ետ առնեն իրենց խոստովանութիւնները, փրկելու համար իրենց ընկերները: Մատօֆ եւ Բրատանովսկի բողոքած են դատարանին մօտ՝ այս միջամտութեան դէմ. ասոր վրայ փաստաբան Մուրավիէֆի պաշտօնին վերջ տրուած է:

Գերման թերթերը այն կարծիքէն են թէ դատավարութիւնը չպիտի ուշանայ կատակերգութեան վերածուելու եւ թէ արդարութեան ու օրէնքի հետ հեռաւոր կապ մը իսկ չպիտի ունենայ մէկ ծայրէն միւսը:

Մամուլի ցուցահանդէսը Քէօլնի մէջ

Ներկայիս Գերմանիոյ Քէօլն քաղաքին մէջ տեղի կ'ունենայ մամուլի ցուցահանդէս մը, որուն կը մասնակցին 43 ազգեր: Բացումը կատարուեցաւ կիրակի օր Փրուսիոյ վարչապետին կողմէ: Ներկայ էին նաեւ Թուրք մամուլի ներկայացուցիչները: Ցուցահանդէսը կը գրաւէ 500,000 քառակուսի մեդր տարածութիւն եւ ընդհանուր ծախք եղած է 15 միլիոն մարք: Ցուցադրուած են գիրերու, թերթերու եւ գիրքերու բոլոր տեսակները, հին դարերէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը, ցոյց տալով անոնց աստիճանական զարգացումը: Թրքական բաժինը կառուցուած է արեւելեան ոճով:

Հայ առեւտրականի մը սնանկութիւնը

Պոլսոյ Առեւտրական Դատարանը սնանկ հռչակած է Պոլիս, Հաճօղլու խան հաստատուած Միսաք Մէրճիմէքեանը, որուն վաճառատունը կնքուած է: Սնանկութեան որոշումը տրուած է գերմանական Հօլշթրասէ տան պահանջին վրայ, մինչ Մէրճիմէքեան իր պահանջատէրներէ շատերուն հետ բարեկամաբար կարգադրելու վրայ էր իր գործերը: Վերջին անգամ ալ Իտալիա մեկնած էր նոյն նպատակով եւ ուր կը գտնուի այժմ:

Թուրքերէնը եւ հայերէն տառերը

Երեսփոխան եւ բանասէր Ճէլալ Նուրի պէյ ուսումնասիրութիւն մը հրատարակած է «Իգտամ»ի մէջ՝ լատին տառերու ընդունելութեան առաջարկի մասին: Կը խօսի չորս տեսակ այբուբենի վրայ: 1.— Լատինական տառեր՝ զորս ընդունած է մարդկային ընկերութեան մեծամասնութիւնը: 2.— Լատինական տառերու ուրիշ մէկ ձեւը, որ Գերմաններու մեծամասնութեան կողմէ ընդունուած է: 3.— Ռուսերու, Պուլկարներու եւ Սերպերու գործածած այբուբենը որ յունական այբենարանին վրայ ձեւուած է: 4.— Յունարէն այբուբենը: Ճէլալ Նուրի պէյ կ'ըսէ թէ ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաև հայերէն այբուբենը, որ շատ կատարեալ է: Իսկ լատին այբենարանը առաւելութիւն ունի միւսներուն վրայ:

Եգիպտոսի խորհրդարանին մէջ

Գահիրէէն կը հեռագրեն Մայիս 17 թուականով.

Երեքշաբթի օր խորհրդարանի նիստին բուռն տեսարաններ պարզուեցան Վաֆտ կուսակցութեան կողմէ, երբ վիճաբանութիւն կը կատարուէր 750,000 ստերլինի մասին, գումար, որ Եգիպտոսի բաժինն է Սուտանի ծախքերուն համար:

Մայիս 16ին անկարգութիւնները կրկնուեցան: Վաֆտի երեսփոխաններէն մէկը առաջարկ մը ներկայացուցած էր, նիստերու ընթացքին անկարգութիւնները արգիլելու մասին: Վաթանականներն ու ազատականները ընդդիմացան եւ ժողովասրահէն մեկնեցան:

Միջազգային Ողիմպիականի բացումը

Առջի օր Ամսթէրտամի մէջ բացուեցաւ իններորդ Ողիմպիականը՝ մեծ բազմութեան մը ներկայութեան: Այս առթիւ բացումը կատարուեցաւ նաեւ Պարոն Վան Թիւյլի արձանին: Հանգուցեալը Հոլանտայի ողիմպիական յանձնախումբին առաջին նախագահը եղած է (1912-1924) եւ մեծ ջանքեր ըրած է Ողիմպիականին Ամսթէրտամի մէջ կատարուիլը յաջողցնելու համար:

Առաջին մրցումը սկկաւ հոքէյով: Հոլանտա յաղթեց Ֆրանսայի՝ 5-0, Տանըմարքա Զուիցերիոյ՝ 2-1, Գերմանիա Սպանիոյ՝ 5-1, Հնդկաստան Պելճիքայի՝ 6-0:

Իրաքի նոր ընտրութիւնները

Պաղտատէն կը կը հեռագրեն թէ Միջագետքի ընտրութիւնները զօրաւոր մեծամասնութիւն մը ապահոված են Ապտիւլ Մուհսինի չափաւոր կառավարութեան: Պարտուած են ազգայնականները, որոնք հակառակ էին անգլեւիրաքեան դաշնագիրը վաւերացնելու: Կառավարութեան կուսակից նոր երեսփոխաններու թիւն է 70, ազգայնականներ՝ 10, անկախ՝ 8: Նոր Խորհրդարանին բացումը պիտի կատարուի Երկուշաբթի օր, Պաղտատի մէջ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ֆրանսական դեսպան Տէշնէր, որ հանգստեան կոչուած էր, էնկիւրիի մէջ հրաժեշտի այցելութիւն տուաւ Մ. Քէմալի եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի: Յետոյ վերադարձաւ Պոլիս, ուսկից շուտով ճամբայ պիտի ելլէ Ֆրանսա գալու համար: Նորընտիր դեսպան տը Շանպրէօն դեռ չէ մեկնած պաշտօնատեղին:

ԿՏՐՕՆՆԵՐՈՒ խնդրին մասին ֆրանքօ-թուրք բանակցութիւնները դեռ չեն յանգած: «Փարի-Միտի» կը գրէ այս առթիւ. «Վերջին պահուն իրենց սակարկութիւններով, Թուրքերը կ'ուզեն յիշեցնել թէ արեւելքցի են»:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑՕԹԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Այսօր Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին, «Երիտասարդաց Ակումբ»ին մէջ, 138 Rue Etienne Dolet.

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵՐԿՐԻ ՄԷՋ

Կը խօսին՝ ընկերներ Աշոտ և Անդրէ Տէր Օհանեան:

ՊԷԼՎԻԼ.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 120 Bld. de Bellevilleի սրահին մէջ:

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մելիք-Դադաեան:

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ-ԱՆԻԷՌ.— Վաղը Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոնպ, Place Comète, Bureau de Tabacի վերնայարկը:

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Աբօ Աբօեան եւ Արմէն Սասունի:

ՍԱՐՍԷԼ.— Վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Salle des Noces, Rue de Paris.

Նիւթ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ և ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին՝ ընկերներ Լեւոն Մօզեան եւ Վ. Համբարձումեան:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

21 Մայիս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.45ին, փիւթօի քաղաքապետարանի սրահը, 22 Rue Rocque du Fillol, Puteaux.

Նախաձեռնութեամբ փիւթօի ֆրանսական «Fraternité» միութեան եւ նախագահութեամբ փիւթօի քաղաքապետ Jacototի եւ ընդհ. խորհրդական ու «Ֆրաթէռնիթէ» միութեան նախագահ Պ. F. Seclinի:

Կը դասախօսէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Հայաստանի մասին (ֆրանսերէն): Մոգական լապտերով ցոյց կը տրուին նկարներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԹԱՏՐՈՆ ՌԸՆԷ ՄՕՊԷԼ

10, Rue de l'Orient, (Métro: BLANCHE) վաղը գիշեր ժամը 8.30ին

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ

ԿԱՎՌՕՇ-ԹՕԼԱՅԵԱՆ

կը խաղայ **ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ**

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՔՈՄԷՏԻ ԵՐԵՔ ԱՐԱՐ

Է. Պլումի եւ Ռ. Թօշէի, Թարգմ. Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

Տոմսերը նախօրօք կը ծախուին.— ճաշարաններ՝ Լիլա եւ Ֆլորիա, սափրիչներ՝ Ստեփանեան, 8 Rue Domat, եւ Արշակգէորգեան, 11 Rue de Nesles (Odéon), եւ ճաշարան Վահրամ, 8 Rue Jouy-Rouve (Belleville).

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

1er Prix du Conservatoire National de Paris

վաղը կիրակի իրիկուն ժամը 9ին

Salons Massiliaի մէջ, 1 Rue de l'Arsenal, Marseille

Տոմսերու համար դիմել՝ Manonի, 17 Rue du Pavillon, եւ հայ ճաշարանները:

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

26 ՄԱՅԻՍ, ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.45ԻՆ

ՊԷՊՕ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի Կոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը Կիրակի Հ. Յ. Դ. Գրադարանը: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Տէսինի կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, վաղը Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Քաֆէ տը լա Փէի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայանալ անդամատետրերով: Ներկայ պիտի ըլլան շրջանային կոմիտէի լիազօրները: Կը խնդրուի գաւառներէն եկող ընկերներէն՝ ներկայանալ անդամատետրով կամ վկայագրով:

Նիսի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Քանի եւ Կրասի խումբերը՝ վաղը Կիրակի իրիկուն ժամը 2ին, Քանի ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի անդամները:

Մարսէյլի Պատան. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը Կիր. ժամը 1.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Տէսինի «Վիշապ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ վաղը Կիրակի առաւօտեան ժամը 11ին ծանօթ հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Դ.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Տէսին, Հայրունի.— Դժբախտաբար ոչ: Ուրիշ մը պիտի գայ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Գրասիրաց միութեան դասախօսական ժողովները 20 եւ 21 Մայիս ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կը դասախօսէ՝ Կ. Խրայեան:

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ նահանգի հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը՝ այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9ին, Ֆլորիաի վերնայարկը, 61 Rue Mr. le Prince: Կը խնդրուի անդամ-անդամուհիներէ ոչ ուշ ժամուն ներկայ ըլլալ:

Տ. Տ. Հ. միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 131 Rue Fbg. du Temple, Պէլվիլ: Կարեւոր օրակարգ: Կը հրաւիրուին արձանագրուած եւ ոչ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները:

ԼԻՈՆԻ Բարձր Հայքի Հայրենակցական միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները վաղը կիրակի ժամը 2ին, Դաշնակցութեան Գրադարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Ընկ. Յ. Պապիկեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հրապարակաւ խորին շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին տարաբախտ ընկերոջս՝ Պ. ԱՐՏԱՇ ՏԷՐ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ (երգնկացի) տխուր մահուան առթիւ:

Լիոն — ՄԵԼԻՔ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չէթպաշեան, հօր անունն Պետրոս, մօր անունն Նունուֆար: երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեան, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— կը փնտռուի Մէրտէկէօզցի Գրիգոր Գալուստեան (կամ Գուլապին), հօր անունն Գալուստ, մօր անունն Աղաւնի, քոյրերը Խոնարհիկ եւ Մարիամ, աքսորուած 1915ին, տեսնուած 1918ի ատենները Բաքքայի կողմերը արաբական տարազով: իմացնել իր մօրեղբօր՝ Խաչիկ Պանտէզեանի եւ մօրաքրոջ տղան Օննիկ Պալթաեանի, ճիտեւեալ հասցէով՝ Bandézian, 75 Bld. de la Madeleine Nice (A. M.) France.

Հասցէն տուողին 200 ֆրանք նուէր: Կը խնդրուի սուրիահայ եւ եգիպտահայ թերթերէն արտատպել:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉD[illegible]

208bis, Rue Lafayette Paris

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն: 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 20 ՄԱՅԻՍ 1928

20 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 652

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԸ ՃԻԳԵՐԸ

Օրուան ազգային-քաղաքական ժխորէն դուրս, տաղտկալի միօրինակութեան մը կողքին, հետզհետէ կը շեշտուի սփոփարար երեւոյթ մը, որուն հարկ է անդրադառնալ ատեն-ատեն:

Կ'ակնարկենք մտքի ճիգերուն, գրքի եւ գրականութեան:

Այս տողերը գրած ատեն, մեր աչքին առջեւ է խոշոր հատոր մը, «Հայաստանի Հանրապետութիւնը», գրեթէ աննախընթաց իր սեռով եւ ծաւալով: Հայ ժողովուրդին պատմութիւնը՝ 1914էն մինչեւ մեր օրերը, 550 մեծադիր էջ, կուռ բովանդակութեամբ, եւ նուիրուած 1918 Մայիս 28ի տասնամեակին:

Որքան ալ գրկուած շարք մը հնարաւորութիւններէ, մանաւանդ Հայաստանի պետական դիւանաթուղթերէն, հեղինակը, Ս. Վրացեան, կրցած է արտադրել լուրջ գործ մը, որ տարիներով պիտի թղթատուի ու սերտուի, իբրեւ թանկագին վկայարանը ժողովուրդի մը եւ շրջանի մը անհնարին ճիգերուն:

Բայց գրախօսական գրել չէ մեր նպատակը, մանաւանդ խմբագրական սիւնակներու մէջ: Ամերիկայի կեդր. կոմիտէին այս բովանդակալից եւ բազմածախս հրատարակութիւնը կը վայելէ առանձին ուսումնասիրութիւն, որ պիտի երեւայ իր կարգին:

Պարզապէս ուզեցինք յիշել օրուան դէպք մը, յանգելու համար մեր նիւթին:

Կ'ուզէինք մեր եղբայրական խանդաղանքի խօսքը ուղղել այն ճիգին առթիւ, որ ահա կը ծաղկի մեր աչքերուն առջեւ, այս պասացնցուղ եւ համայնակուլ պողոտաներուն վրայ կամ այլուր:

«Հայաստանի Հանրապետութեան Պատմութեան» հետ միեւնոյն ատեն, խմբագրական սեղանին վրայ կը ժպտին երկու ճաշագեղ հատորներ, — «Գարնանային»ը՝ Վազգէն Շուշանեանի եւ «Միգոննա»ն՝ Նշան Պէշիկթաշլեանի:

Երիտասարդ գործերը երկու երիտասարդներու, որոնք շատ կանուխէն քամած կեանքի բովանդակ լեղին եւ նետուած՝ աշխարհէ աշխարհ, կը պահեն լաւագոյն բաներու հաւատքը, այլ մանաւանդ արուեստի կրակը:

Իրարու աննման՝ խառնուածքով եւ հասկացողութեամբ, երկուքն ալ կը փորձեն իրենց թեւերը բանալ անսահման հորիզոնի մը վրայ, խանդավառ եւ ինքնավստահ:

Այստեղ ալ, գրախօսութիւն չէ որ պիտի կատարենք: Գրասէրին կը մնայ կարդալ եւ վերլուծել երկու աշխատանքները, երեւան հանել անոնց արժէքը՝ մեր նորագոյն գրականութեան եւ առհասարակ արուեստի անդաստանին մէջ:

Մենք ուզեցինք ուշադրութեան յանձնել բեղուն ճիգերը սերունդի մը, հալածական եւ ցիր ու ցան, շատ կանուխէն կորուած՝ կաթէ եւ օրօրոցէ, եւ թերեւս այդ իսկ պատճառով ժամանակէն առաջ հասունցած:

Երկուքը ափ մը «Նորահաս»ներու, ինչպէս կ'ըսեն, որոնք իրենց տաղանդին ցոլքերը կը յանձնեն մեր գնահատութեան: Ու կ'ըսեն — Ահա մենք ալ հասանք, եւ կը յաւակնինք վառ պահել կրակը:

Անշուշտ միայն այս երկուքը չեն որ կը ներկայացնեն այդ սերունդը: Անուններով կրնանք համրել դեռ շատեր, որոնք արդէն տուած են գիծերը իրենց տաղանդին եւ իրենց թարմ շունչը կը պտտցնեն օրաթերթերու եւ հանդէսներու մէջ: Կամ կը ճգնին մթնոլորտ մը ստեղծել, գրական սալոններով, ինչպէս «Յարդգող»ի մէջ:

Կան որ գիրքեր ունին արդէն, իսկ աւելի շատ՝ ձեռագիրներ ու ծրագիրներ. Փարիզէն ու Մարսէյլէն մինչեւ Ֆիլիպէ, Յունաստանի կայաններուն կամ Եգիպտոսի հրակէզ արեւուն տակ, Պոլիս եւ Ամերիկա:

Պատկերը սրտառուչ է մանաւանդ անոր համար որ, այս բոլոր տղաքը կ'արտադրեն անհանդուրժելի պայմաններու մէջ, ճնշուած՝ հազարումէկ տաղտուկներով, եւ մանաւանդ նախնական ապրուստի մը հոգերով: Գոնէ մեր ճանչցածներուն մէջ, — եւ քանի կը մօտենայ անոնց թիւը — հազիւ քանի մը հոգի կան որ կրնան «բախտաւոր» համարուիլ: Միւսները՝ կա՛մ օրը ամբողջ կ'ըսեն գործարաններու ծուխ ու ժխորին մէջ, մեքենաներու դժոխային թաւալումներուն տակ խեղդելով իրենց ներքին ձայնը, կամ կը թոմին գրասենեակներու, արհեստանոցներու եւ ճաշարանոցներու խորը, եւ կամ կը տքնին իբրեւ ուսանող:

Եւ հակառակ այս բոլորին, մենք չտեսանք մէկը որ ափ առնէր մեկենասի մը դուռը, կամ ուզէր յարմարիլ անոր մեծապատիւ քմահաճոյքներուն:

Ու չեղաւ մէկն ալ, որ հետաքրքրուէր իրենցմով: Ոչ իսկ «Հայկական» կոչուած իշխանութիւնը:

Յատկապէս յիշեցինք կարգ մը մանր պարագաներ, պատկերացնելու համար թէ ի՛նչպիսի պայմաններու մէջ կը ծաղկի մեր գրական նոր սերունդը:

Ու մանաւանդ հաստատելու համար թէ՝ հայրենիքէն հեռու, եօթն անգամ եօթանասուն ցամաքներու վրայ, դժոխային պայմաններու մէջ, բուռ մը երիտասարդներ շատ աւելի գրական-գեղարուեստական գործ կը խոստանան ու կ'արտադրեն, կամ Հայաստանի մէջ, ուր գրականութիւնն ու արուեստն անգամ կուսակցական ապրանք է դարձեր, եւ կը կատարուի համաձայն վարչական ապսպրանքներու եւ «դեկրէտ»ներու:

Պէտք է տակաւին սպասել «Անջգեկութք»ին կամ նման հրատարակութեան մը, ամբողջական գաղափար կազմելու համար:

Ամէն պարագայի մէջ, ողջո՜յն այս բոլոր ճիգերուն եւ անոնց երիտասարդ հեղինակներու արեւուն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թրքացումը կը շարունակուի

Իզմիրի մէջ կը կարդանք.— Փոքրամասնութեանց դպրոցները թուրքերէնի ուսուցման հետ մայրենի լեզուն եւ ուրիշ դասեր աւանդելու համար Պատրիարքարաններու աշխարհական ժողովներուն պատրաստած ծրագրին համեմատ օրական 7 ժամ յատկացուցած են: Այս վիճակը աշակերտներուն չափազանց յոգնելուն պատճառաւ թոյլ չի տար որ անոնք պէտք եղած կերպով սորվին թուրքերէնի, պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը: Ուստի կրթական գործավարութիւնը 1928-1929 դպրոցական տարեշրջանի սկիզբէն, նախակրթարաններու մէջ 7 ժամուան դասաւանդութիւնը 5ի պիտի իջեցնէ, ինչպէս կ'ըլլայ թուրք վարժարաններու մէջ:

Յեղափոխական խմորումներ Աթէնքի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն Մայիս 18 թուականով.—

Վերջին օրերս յաճախ զրոյց կը շրջէր թէ զօրավար Քոնտիլիսի ղեկավարութեամբ զինուորական նոր շարժում մը կը պատրաստուի՝ կառավարութիւնը տապալելու համար: Ինչպէս կը յիշուի, զօր. Քոնտիլիս է որ 1926ին տապալած էր զօրավար Փանկալոսի դիկտատորական իշխանութիւնը:

Պատերազմական Նախարար Ալեքսանդր Մազարաքիս այսօր կը հրատարակէ զեկոյց մը, որով հելլէն բանակը կը բողոքէ կարգ մը սպաներու վերագրուած ծրագրին դէմ: Զօրավար Փլասթիրաս երէկ այցելեց նախկին վարչապետ Վէնիզելոսի՝ հաւաստելու համար անոր թէ բանակը որոշած է երբեք չմիջամտել ներկայ քաղաքական վարչաձեւին:

Կարոլէն վերջ Եոնէսքո՞ն ալ...

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Ռումանիոյ նախկին գահաժառանգ իշխան Կարոլի արտաքսուելէն վերջ, Ներքին Նախարարը մտադիր է նաեւ անգլիական հողէն մեկնելու հրաման տալ Պարպիւ Եոնէսքոյի, որուն հիւրը եղած էր իշխանը կոտսթոնի մէջ:

Կարգ մը թերթերու համաձայն, յիշեալը Ռումանացի չէ եւ Եոնէսքօ չի կոչուիր: Լեհ մըն է, որ Անգլիա եկած է պատերազմին սկիզբը՝ պելժ գաղթականներուն հետ:

Տիկին Քոլոնթայ Փարիզի դեսպան

Լոնտոնէն հեռագիր մը կ'ըսէ.— Եթէ հաւատանք Ռիկայի ճամբով Մոսկուայէն հասած տեղեկութեան մը, Ժողովրդային Գործավարներու Խորհուրդը կը մտածէ Փարիզի դեսպան նշանակել Տիկին Ալեքսանդրա Քոլոնթայը, Դովգալեւսկիի տեղ, որուն գործունէութիւնը բաւարար չի նկատուիր Կրեմլինի վարիչներուն կողմէ:

Տիկին Քոլոնթայ աշխարհի առաջին կին դեսպանն է: Նախ եղած է խորհրդային միութեան Սթոքհոլմի դեսպանը, յետոյ նոյն պաշտօնով փոխադրուած է Մեքսիկօ:

Աֆղանիստանի թագաւորը դէպի Թուրքիա

Աֆղանիստանի թագաւորը եւ թագուհին իրենց շքախումբով Ուրբաթ առաւօտ Սեւաստապոլէն ճամբայ ելան դէպի Պոլիս: Մոսկուայի կողմէ ողջերթ մաղթեցին Կարախան եւ Խրիմի բոլշեւիկեան իշխանութիւնները:

Թագաւորը կը ճամբորդէ Սէյրը Սէֆայինի «Իզմիր» շոգենաւով, որուն կ'ընկերանան երկու թուրք մարտանաւեր՝ «Փիքը Շեվքէթ» եւ «Պէրքը Սաթվէթ»: Պոլսոյ մէջ մեծ պատրաստութիւններ կը կատարուին, փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար: Թուրք թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան այս այցելութեան:

Ամանուլլահ թագաւորը Էնկիւրիի մէջ Մուսթաֆա Քէմալին հետ տեսակցելէ յետոյ, անոր հետ միասին Պոլիս պիտի վերադառնայ: Թագաւորը պիտի այցելէ նաեւ Տումլու Փունար եւ Թուրքեւհելլէն պատերազմի ուրիշ պատմական վայրերը:

Մեծ մախանենգութիւն մը Պոլսոյ մէջ

Ղալաթիոյ ոստիկանութիւնը եւ ծխախոտի մենաշնորհի վարչութեան հետապնդիչ պաշտօնեաները երեք ամիսէ ի վեր հսկողութեան տակ առած էին կարգ մը անձեր, որոնք Ղալաթիոյ Իփէք խանը կը մտնէին, կ'ելլէին: Գաղտնապէս կատարուած քննութիւնը աւարտած ըլլալով, Ղալաթիոյ ոստիկանապետը ոստիկաններով եւ ծխախոտի վարչութեան հետապնդիչ պաշտօնեաներով անակնկալ կերպով նոյն խանը գնաց եւ խուզարկութեան սկսաւ: Ժամու մը չափ խանին ամէն մէկ կողմը քննուեցաւ եւ կարելի չեղաւ բան մը գտնել:

Այդ պահուն պաշտօնեաները դիտեցին որ խանին պատերէն մէկը գորգերով ծածկուած էր: Այդ գորգերէն երկուքը վար առին եւ տեսան որ տախտակ մը գամուած էր: Այդ տախտակն ալ քակեցին եւ նեղ անցքէ մը մտան փոքր սենեակ մը: Այդ տեղ կատարուած խուզարկութեամբ երեւան հանուեցաւ 90 ծրար պայթուցիկ նիւթեր, ռումբ եւլն. ու ծրար մը ռումբի «քաբսիւլ», ինչպէս նաեւ 70.000 ծրար սիկարի թուղթ: Իւրաքանչիւր ծրարի մէջ 100 տերեւ գտնուելով, ձեռք անցուած սիկարի թուղթերու քանակութիւնը կը հասնի 7 միլիոնի:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ գ. էջ)

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ
ՆՄՈՅՇ ՄԸ՝ ԻՐԵՆՑ ՇԻՆԱԾ ՏՈՒՆԵՐԷՆ

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻ ՊՂԾԷՔ ՄԵՐ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Պէյրութի «Ազդակ»ը կ'աղաղակէ արդար զայրոյթով (9 մայիս).

— «Ապրիլեան եղեռնագործութիւնը մէկ դրուագն է այդ մահաթոյն պայքարին. անկէ յետոյ ամբողջ պատերազմի ընթացքին այս երկու «հայրենասէր» կուսակցութիւնները զիրար գերազանցեցին վայրագութեան մէջ, եւ զիրար «մաքրագործեցին» կազմակերպուած կոտորածներով եւ թալաններով»:

Եւ այս գարշելի տողերը Հայու գրչէն կը գծուին եւ Հայու մտքէն կ'արտադրուին: Ըստ «Երեւան»ի, Պոլսոյ մէջ մի միայն քանի մը տասնեակ մտաւորականներն են որ թուրք բարբարոսութեան զոհերն են, իսկ մնացած մէկ միլիոնը պարզապէս «Դաշնակ» եւ «Իթթիհատ» կուսակցութեանց իրարու հանդէպ ունեցած պայքարին եւ վայրագութեանց արդիւնքը. այսինքն թուրքերը մեղաւոր չեն իրենց ջարդարարութեան համար, անոնք լոկ մաքրագործում մը ըրին:

Այս տողերով «Երեւան» կ'ուրանայ թուրք կառավարութեան հայաջինջ ծրագիրներն ու զազանային արարքները: Եթէ Դաշնակներն ու Իթթիհատը իրար գերազանցեցին վայրագութեան մէջ եւ իրար մաքրագործեցին, ապա ուրեմն բոլորովին Դաշնակնե՞ր էին այդ միլիոն մը նահատակները:

Մարդիկ կը գտնուին դեռ մեր մէջ, որոնք այնքան սնանկացած բարոյականի եւ քարացած խղճի տէր են որ հրապարակաւ կը յանդգնին արդարացնել մարդակեր թալէաթներու եւ արիւնարբու Էնվէրներու ոճրագործութիւնները: Անբարոյականութիւնը այն աստիճան զարգացած է այդ մարդոց քով, որոնք օր ցերեկով կ'ուրանան մեր ժողովուրդի քաշած այն ահաւոր Գողգոթան, ուր խաչուեցան մեր միլիոնները անողորմօրէն:

Կ'ուրանան բոլոր այն զարհուրանաբեր դրուագները, որոնց ականատես եղան բազմաթիւ օտարներ եւ սարսուռով պատմեցին ի լուր աշխարհի: Կը մոռնան որ մեր քոյրերը՝ բռնի հարէմներ առնուեցան եւ երախաներ սրախողխող մորթուեցան:

Համբուրուեցէ՛ք եւ շարունակեցէք ձեր սիրաբանութիւնը թուրքին հետ, անբարոյացած բեռաններ:

Ամօ՛թ է ձեզ թրքացած հայաստան շուշորթներ եւ հարա՛մ ձեր ծծած կաթը»:

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ի. Ցանկ

	Ֆր.
Հ. Յ. Դ. Վիվիէի «Անդրանիկ» խումբին հանգանակութիւնը (ցանկը յաջորդով)	157
Մկրտիչ Մեղրիկեան	30
Արտաշէս Մկրտիչեան	10
Ս. Ա.	5
Տիկին Պերիկ Սուքիասեան, *Մարսէյլ*	10
Գ. Գոզեան, *Մարսէյլ*	20
Karagavourian, Château-Renault	25
Գումար	257
ԺԹ. ցանկին գումարը	20,542
Ընդհ. գումար	20,799

×

Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ եպիսկ.ի փոխադրած ենք.—

Մայիս	*5ին*	*2,000*
»	*9ին*	*4,500*
»	*12ին*	*2,500*
»	*14ին*	*7,000*
»	*18ին*	*4,500*
Ընդհ. գումար ֆր.		*20,500*

×

Մարսէյլէն, 8 տարեկան հայ տղայ մըն է որ այս նամակը ղրկած է մեզի, 20 ֆրանքին հետ: Հետաքրքրութեան համար նոյնութեամբ կը հրատարակենք զայն, բայց միեւնոյն ատեն չենք կրնար ծածկել մեր խոր կսկիծը, օտարացման այս իրական փաստին առջեւ: Եւ այս դեռ հազարէն մէկն է...

Monsieur Directeur
de «HARATCH»

Moi je ne sais pas, lire ni écrire arménien. Mon papa il avait lue dans votre journal. Il avait lue le tremblement de terre de Bulgarie. Et j'ai prié à mon père de me donné 20 francs pour envoillet à mes frères et à mes sœurs bulgarien.

Ma lettre écrivé sur votre journal que tous les camarades de mon âge qui habite en France prenent des expliquations.

Krikor Kozian
Marseille, 18 Mai 1928

*** Փրակայէն մեզի կը գրեն թէ քաղաքին սակաւաթիւ հայ գաղութը 4500 (չորս հազար հինգ հարիւր) լէվա ղրկեց Երուանդ եպ. Փէրտահճեանին, Ֆիլիպէի հայ աղէտեալներուն յատկացուելու համար: «Այս առթիւ կ'ուզէինք հարցնել *Յառաջ*ի միջոցաւ, թէ Վիեննայի շատուոր եւ հարուստ հայ գաղութը ի՞նչ չափով օժանդակած է օգնութեան այս գործին:»

ԽՄԲ.— Մենք ալ տեղեկութիւն չունինք այդ կզգիացած եւ ունեւոր գաղութէն, որ ատեն մը սիրով կը մասնակցէր հանրօգուտ ձեռնարկներու:

ԱՆԱՆՑԱՆԵԼԻ ՊԱՏՆԷՇՆԵՐ

Կը թուի, թէ խորհրդային երկրի մէջ մնացած էր մէկ հիմնարկութիւն, ուր բոլշեւիկեան կաշկանդող եւ ճզմող ձեռքը մուտք չպիտի ունենար։ Խօսքս, համալսարանին մասին է։

Սկզբնական շրջանին, բոլշեւիկեան կուսակցութիւնը, ժողովուրդի սիրտը շահելու համար, յայտարարեց ձրի եւ պարտադիր ուսում։ Շատ չանցած, ոչ միայն ուսումը վճարովի դարձաւ, այլ եւ բազմաթիւ «ընկերային» ու «քաղաքական» խոչընդոտներ յառաջ գալով, հազարաւոր երախաներ մնացին դպրոցի սեմէն դուրս։ Խորհրդային իշխանութիւնը մէկ կողմէ կ'որոշէ մինչեւ 1934 երկրի ներսը իսպառ վերացնել անգրագիտութիւնը, միւս կողմէ իր անխորհուրդ ու յոռի քաղաքականութեամբ կը նպաստէ տգիտութեան տարածմանը։

Վերջին օրերս տեղի ունեցած վիճակագրութիւնը ցոյց տուաւ, որ Խորհրդային Միութեան ազգաբնակչութեան հարիւրին 38ը տակաւին գրել կարդալ չի գիտեր։

Հանրապետութեան օրով հաստատուած համալսարանը, Հայաստանի խորհրդայնացման առաջին տարիներուն ժառանգած էր անուշադրութեան եւ արհամարհանքի։ Քանի անգամներ խնդիր եղաւ փակել զայն եւ բաւականանալ Թիֆլիսի վրացա-ռուսական համալսարանով։ Եւ եթէ 1923ին վերջնապէս որոշուեցաւ Հայաստանի համալսարանը պահել եւ ուժ տալ անոր զարգացման, այդ հետեւանք է ժողովրդական զանգուածներու ճնշման եւ այն եռանդի ու նախանձախնդրութեան զոր, երեւան բերաւ ուսանողութիւնը, հակառակ կեանքի ամենածանր պայմաններուն ու զանազան դժուարութիւններու։

Թէ ի՛նչ ընթացք ունէին կոմունիստները համալսարանի հանդէպ, բաւական է յիշել, որ առաջին տարին կուսակցական ուսանողներու թիւը հինգը չէր անցներ, իսկ երրորդ տարիի վերջը՝ ընդամէնը 33 էր։ Կոմունիստ երիտասարդութիւնը աչքերը յառած ռուսական համալսարաններու դուռներուն՝ծաղրի ու հեգնանքի կ'ենթարկէր «հայկական» բարձրագոյն դպրոցը։

1924ին էր, որ համալսարանը արժանացաւ կառավարութեան յատուկ ուշադրութեան։

Բայց Հայաստանի Կոմկուսը չուշացաւ միջամուխ ըլլալու նաեւ համալսարանի ներքին կեանքին։ Առաջին առթիւ համալսարանի կոմբջիջը ոտնձգութիւններ կատարեց ուսանողական կազմակերպութիւններու հանդէպ, ջանալով իր ձեռքն առնել ուսանողական խորհուրդը, դատարանը եւ գիտական խմբակները։ Պարզ է, որ առանց վարչական միջոցներու օգնութեան, կոմբջիջը չէր կրնար յաղթել անկուսակցական ուսանողութեան կուռ դիմադրութեան։

Ատոր զուգընթաց, համալսարանին մէջ ստիճանաբար ձեռնարկուեցաւ «մաքրագործում»ը։ Զտման յանձնախումբը 1924ի աշնանը յայտարարեց 40 ուսանողներու անուններ, որոնք համալսարան յաճախելու իրաւունքէն կը զրկուէին։ Ի հարկէ, եթէ այդ կարգադրութիւնը ըլլար ուսումնական նկատումներով, ոչ ոք կրնար առարկել։ Բայց դժբախտաբար, համալսարանէն զրկուեցան ամէնէն ժրաջան ու յառաջադէմ ուսանողները։ Եւ ամէնէն ցաւալին՝ անոնց մեծ մասը վերջին դասընթացքի ուսանողներ էին։ Շատ հասկնալի պատճառով, ուսանողութեան հանդէպ կատարուած այս տմարդի միջոցները կարեցին անոնց ուսանելու թափը եւ հաւատքը դէպի ապագան։

Մինչեւ վերջերս ալ հալածանքը կը շարունակուէր, բայց դեռ եւս պաշտօնական ձեւակերպում չէր ստացած։ Սակայն այդ ալ չուշացաւ։ 1928 Ապրիլ 25ին Հայաստանի կրթական գործավարութեան կողմէ հրատարակուեցաւ օրէնք մը, որ կը ծանուցանէր Հայաստանի պետական համալսարանի ընդունելութեան պայմանները։ Իբրեւ յաւելուած, օրէնքին կցուած է հարցարան մը, զոր իւրաքանչիւր խնդրատու ուսանող պարտաւոր է լրացնել։ Անհրաժեշտ է, որ արտասահմանի հայութիւնը ծանօթանայ այն ճնշումներուն եւ արգելքներուն, որ կը գործադրուին խորհրդ. Հայաստանի մէջ, այս գետնին վրայ անգամ։

Հրատարակուած 15րդ. յօդուածը կ'ըսէ.

— «Հայաստանի պետ. համալսարանը կ'ընդունուին առաջին հերթին բանւորներն ու գիւղացիները (չքաւոր եւ միջակ) և անոնց զաւակները, համկոմկուսի (բ.) եւ համ.ԼԿԵՄ'ի անդամները, պետմանկատան սաները, նաեւ անոնք, որոնց իրաւունքները դպրոցական հիմնարկութիւններ մտնելու մասին՝ ՀՍԽՀ ժողկոմխորհի որոշումներով հաւասարեցուած են բանւորներուն և գիւղացիներուն։ Երկրորդ հերթին աշխատաւոր մտաւորականներու, ծառայողներու, տնայնագործներու եւ արհեստաւորներու զաւակները, և ապա ազատ տեղ ունենալու պարագային՝ միւս քաղաքացիները»։

Հետաքրքրականն այն է, որ «մնացած քաղաքացիներուն» տեղ կը տրուի, նախօրօք յայտարարելով, թէ այս տարի Հայաստանէն կրնան ընդունուիլ ընդամէնը 200 հոգի, «առաջնութիւն տալով Երեւանի եւ Լենինականի բանփակներու շրջանաւարտներուն»։ Ուրիշ խօսքով, համալսարան կ'ընդունուին միայն կուսակցականներ եւ բանփակի թերուս աշակերտներ։

Իսկ հարցարանին մէջ կան հետեւեալ կարեւոր կէտերը.

5. ընկերային ծագումը (ծնողներու ընկերային վիճակը)․ Ա․ բանւոր, բ․ գիւղացի՝ բատրակ, չքաւոր— գիւղացի, գ․ծառայող, դ․ մասնագէտ, ե․ արհեստաւոր, առեւտրական, հոգեւորական, ազատ արուեստ եւայլն․

6. Ծնողներու տնտեսական ապահովութեան աստիճանը (գոյքը, տարեկան միջին աշխատավարձը կամ եկամուտը)։

7. Ձեր ընկերային ներկայ վիճակը.— բանւոր, բանւորի զաւակ, չքաւոր գիւղացու խնամքի տակ ապրող, միջակ գիւղացու խնամքի տակ ապրող, ծառայողներու խնամքի տակ ապրող, ծառայող, արհեստաւոր, արհեստաւորի խնամքի տակ ապրող, հոգեւորականի խնամքի տակ ապրող, առեւտրականի խնամքի տակ ապրող, կարմիր բանակային, որբ եւայլն։

8. Ի՞նչ քաղաքական կուսակցութիւններու պատկանած էք։

9. կոմկուսի անդամ կամ թեկնածո՞ւ էք, երբուանի՞ց, տոմսի թիւը։

10. ԼԿԵՄ անդամ կամ թեկնածո՞ւ էք (գծել) ո՞ր թուէն, տոմսի թիւը։

11. Ո՞ր արհեստակցական միութեան անդամ էք, ո՞ր թուէն, տոմսի թիւը։

12. Ձեր ծնողները ո՞ր արհեստակցական միութեան անդամ են։

17. Այժմ կը ծառայէք ա) ո՞ւր, բ) ո՞ր թուականէն, գ) ի՞նչքան ռոճիկով։

18. Եթէ չէք ծառայում, ի՞նչ եկամուտով էք ապրում։

19. Անցեալին ծառայեր էք՝ ա) ո՞ր թուականին, բ) ո՞ւր, գ) ի՞նչ պաշտօնով։

26. Մասնակցե՞ր էք քաղաքացիական կռիւներուն. ա) ո՞ր թուականին, բ) ո՞ւր եւ գ) ո՞րքան ժամանակ։

27. Ի՞նչ հանրային աշխատանք էք կատարած, ո՞ր թուականին, իբրեւ ի՞նչ։

Այսպէս, եթէ որ եւ է մէկը, անկախ իր կամքէն, ընկերային անհամապատասխան ծագում ունի կամ չէ յաջողած պաշտօն ճարել (որն այնքան դժուար է) եւ ոչ-խորհրդային աշխատանք է տարած կամ մասնակցած է ոչ-բոլշեւիկեան կուսակցութեան մը, այդպիսիներու առջեւ ընդմիշտ փակուած են համալսարանի դռները՝ հոգ չէ թէ ըլլայ ամէնէն ընդունակ եւ խոստումնալից ուսանողը։

Զարմանալու բան չկայ, քանի որ, ներկայիս, Խորհրդային Միութեան մէջ հարց է դրուած, որ գիտութեան կաճառի նոր ընտրուելիք անդամներուն մեծ մասն ալ կուսակցականներ ըլլան . . .

Թերեւս այս ալ գաղափարական պայքարի մէկ ձեւ է . . .

ԱՇՈՏ

ԴԷՊԻ ԱՐԵՒԸ

Այս հատուածը կը քաղենք Խարբերդի տաղանդաւոր գրագէտին ամբողջական գործէն, որ վերջերս հրատարակուեցաւ Ամերիկայի մէջ, իր սաներուն ջանքերով: Խմբ.

Լեռնէ լեռ, թումբէ թումբ՝ ճամբան բոլիկ քալելով, ճամբան բոլիկ ու շատ հեղ գլխիբաց գլուելով Արեւին ելեր կ'երթայ ան, որ անգամ մըն ալ Արեւին ըսէ ըսելիքը ու պատասխանն ալ ուղղակի Արեւին բերանէն լսէ։ Բովի մարդերը ծանօթ անծանօթ՝ ու հեռունը գտնուող անուն շինած իմաստուն հոյակապ հեղինակութիւններն անգամ իր լեզուէն չհասկնալու տգիտութիւնով թեթեւ յոյս մըն ալ չեն կրցած ներշնչել իրեն, ամենքն ալ, գրեթէ ամենքն ալ՝ բայց ի հարկէ առանձինն հանդիպումներու պահուն, զնա՛, ըսեր են, գլխուդ ճարը գտիր, մենք ոչ ատ ցաւին տեսակէն կը հասկնանք, ոչ ալ բնականաբար անոր դեղ դարմանը գիտենք։ Ու մարդը այսպէս վերջին նոր փորձ մը հետապնդելու կարիճ յանձնառութիւնով այս նոր արշաւանքին տաժանքներուն ալ կը համակերպի։ Հիմա ալ Արեւին է որ կը տանի իր տարտերը։ Արեւը մեծ իմաստուն մը, Արեւը մեծ Աստուած մը…։

Անցորդը կը լսէ ասոնք ու իր մէջէն ալ լացող հոգիի մը մղմղանքը ունկնդրելով, ճամբան կը շարունակէ։

Մարդը այս նոր ճամբուն վրայ, սովորականէն աւելի թախծոտ եւ յուսահատ կծկումի մը մէջ, բերան չի բանար երբեք, աջ ձախն ալ չի նայիր, կը քալէ առանց ամենեւին իր ոտքին տեղն ալ տեսնելու, իր ցաւը կամ իր հոգին հատցնող այն ինչ տեսակ վիշտերու ահագնութիւնը բաղդատելով հիմա իր տեսածներուն հետ, շատ պզտիկ կը գտնայ, պզտիկ ու նոյն իսկ հեգնոտ հանգամանքի մը մէջ, բայց կը քալէ, դեռ ատեն մըն ալ կը քալէ. անդին անհա նոր երեւոյթ, նոր մտմտուքներ։ Անհուն ծաւալով աւերակ մը այս տեղը, ուր ծերուկ կին մը կռնակը կիսափուլ աշտարակի մը պատին տուած նստեր՝ աս ալ իր վայանքներուն մէջ կը ձէնոտի. մարդ մարդասանք չեբեւնար իր շուրջը. ծունկերուն առաջքը կոտրած բերանով կարմիր կուժ մը կայ միայն, որ պահ մը ճամբորդին մտածել կուտայ թէ՝ ջուրի սափոր մը պիտի ըլլայ, բայց ո՛վ գիտէ…։ Անցորդը ինքզինք քաշն ի քաշ այս կնկան կուշտին ձգելով, կը բարեւէ զայն մեղմով մը ու հալ խաթրը կը հարցնէ, կ'ուզէ անոր ո՛վ ու ինչը հասկնալ. այս անգամ ճամբորդը ինքն է որ կը ցանկար իր այս հանդիպածովը հետաքրքրուիլ ու բաներ մըն ալ իր իսկ հարցումներովը առնելիք պատասխաններէն ըմբռնել, եթէ սակայն չի մերժուի անկէ, օ՛հ, չէ ամենեւին, մօր շնորհքով ազնուական բան մը ունի ան, անուշ ընդունելութիւն մը նոյն իսկ, որուն շատը կարօտ, շատն ալ սիրազեղ գուրգուրանքի մը հոգեբանութեանը կը պոռթկացնէ։

— Դարերէ ի վեր ահա այս աւերակներուն փաթը, կ'ըսէ, ես ալ այն քարերուն պէս քար մը եղած եմ, տղա՛ս, բայց իրաւ է նաեւ որ ես ինքս ալ այն աշտարակին ու սա բերդերուն փլուածքովը գետնին հաւսրած աւերակ մը կը մնամ աս տեղը, այս ամայութիւններուն ծոցը, բայց ալ այնպէս կ'երեւի որ չպիտի կրնամ դիմանալ, հա՛, հարցումիդ կարճ պատասխան մը ահա, պիտի մեռնիմ վերջապէս, ես այլեւս անէծքի մը քարացումովը հոս չպիտի կրնամ մնալ ու մաժռոտիլ. հաւատա որ ես օր մը այն մայրն էի որ բերան բացող աշխարհքը ինծի միայն երանութիւն կուտար ու պերճանքներս կ'երգէր։ Աստղերուն թիւովը զաւակներ ունէի, ծովի աւազներուն համրանքովը թոռներու ու թոռորդիներու շարքեր մը մեծցուցի այս ծունկերուս վրայ։ Անոնք ապա կըտրիճ ժողովուրդի մը համբաւով դրացի ցեղերուն սարսափը եղան, այնպէս որ քաղաքին դուռներէն մանաւանդ մօղէն անգամ կարող չէր բնաւ համարձակ մուտք մը ընել։ Տարիներ ու տարիներ համերաշխ միութիւն մը պահեցին մէկ մէկու հետ, մեծը մեծ՝ պզտիկը պզտիկ ճանչցան ու իրենց այս ընդարձակ բնակատեղին թշնամի ոտնձգութիւններէ ազատ պահելու արթուն խնամքով ու ջանքերով լեռներու ստուար թանձրութիւնով ամուր պարիսպի մը մէջ փակեցին։ Ահագին բերդեր բարձրացուցին ամէն ուղղութեամբ, անոնց ամէն մէկուն մէջ սա չափ պատրաստ զօրք ու զօրապետներ տեղաւորելով, ես ինչե՛ր չունէի, ո՛վ անցորդ, աս աչքերս ի՛նչ փառքեր չտեսան, որոնք իմիններուս համբաւը աշխարհի հեռաւոր ծայրերը արձագանգ կը տանէին ու կեանքը ամէնուն համար ալ դրախտի համն ունէր։ Բայց օր մըն ալ ահա, աշխարհք սա չափը շա՞տ մի տեսաւ ինծի ու իմիններուս համար, աս աւերակներուն մէջ բացի աչքերս, ու հարցուր թէ ի՛նչ ըլլար պատճառը — պատճառը, իմ տղա՛ս, քեզի ալ ըսեմ, բայց կարճ պիտի ըսեմ, այս մեծ քայքայումին առաջին պատճառը ան միայն որ երկու համարին աղբրտիք չուզեցին իրար հասկընալ. իրար պզքտելու կեցուածքի մը մէջ ծառացան իրարու դէմ, ան քովի գետը անոնց լերդ արիւնն էր որ կը տանէր տարիներով, ելան ապա իրենց ձեռքերովը իրենց ամրաշէն, հոյակապ բերդերն ու դղեակները քակեցին, ու թողին որ մնացածը քովի բարբարոս ժողովուրդները լմցնեն։ Ան օրէն ի վեր չեմ գիտեր քանի՞ դարեր անցեր են. իմիններուս անմտութիւնն է որ նստեր կուլամ։ Շատերուն պատմեր եմ ցաւս, շատերուն շատ երկար ու մանրամասն պատմեր եմ։ Հիմա քեզի ալ ահա, ո՛վ անցորդ, նայելով քու խոստովանութեանդ, Արեւին կ'երթաս եղեր, գնա, տեսածը կորսնցնող կնկան մը տէրտերուն իրականութիւններէն ալ խօսիր, ու հասկցիր թէ՝ դեռ վերջ չկա՞ւ աս անողոք ճակատագրին, դեռ ի'նչքան մեւ ու ոսկոր պիտի հալեցնէի հոգեհան այս սարսուռներուս մէջ։ Այս քարերը անգամ մըն ալ իրարու վրայ չպիտի՞ դրուին, աւերակը ուշանա՞լ պիտի շինուելու, սա մեծ քաղաքը չպիտի՞ շէննայ, զաւակներուս ողջ մնացածները ցրուած աշխարհի չորս հովերուն՝ վերադարձ մը չպիտի՞ ընեն. լսէ՛, ես մայրն եմ ազնուական ցեղի մը, թող անգամ մըն ալ խնդայի, կը ներէի եղածին ու վերջը կը մեռնէի։ Ես մայրն եմ ՀԱՅՈՒՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ, անունս ալ միտքդ պահէ։ Իսկ այն սափորը որ կը տեսնաս հոն, անով ամէն օր արիւնարցունք մը կը տանիմ կը խառնեմ մօտի այն գետի ջուրերուն։ Այդ ջուրերն ալ Ախուրեանինը պիտի ըլլան, աս ալ միտքդ պահէ։

Անցորդը ալ չկրնալով ինքզինք զսպել, կը փղձկի վայրկեան մը ու գժբաղդ այն մեծ մօրը հետ հրաժեշտի ողջագուրում կ'ընէ, խօսք կուտայ որ ինք աւելին խօսի ու պատմէ Արեւին, ինքն ալ որովհետեւ Հայ մըն էր ու արիւն իր Ազգին ցաւովն էր որ Արեւելք կը ճամբորդէր։

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ. ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

(գ. եւ վերջին մաս)

Ուրեմն, մեր ձեռքերը ծալլած պիտի նստի՞նք, որպէսզի օտարները շինեն մեր գաղթականի բոյները։

Ասիկա հակառակ է մեր ազգային արժանապատուութեան։ Եւ այս է պատճառը որ հայ գաղթականներն ալ, իրենց կնքած փոխառութիւնները որոշ ժամանակի մը մէջ վերադարձնելու համար, յանձնառութիւն ստորագրած են յօժարակամ։ Բայց մեզի պարտականութիւն կ'իյնայ մէկ կողմէ օժանդակել Տեղաւորման Յանձնաժողովին եւ միւս կողմէ դիւրացնել աշխատանքը հայ գաղթականներուն, որպէսզի կարենան յարգել իրենց յանձնառութիւնները եւ նոյնիսկ պայմանաժամէն առաջ փակել իրենց հաշիւները։ Այսպէս արագացնելով իրենց բախտակիցներուն գետեղումը եւ իրենց համար ալ բարոյական անխորտակելի վարկ մը շինելով հոգատար պետութեան մօտ։

Ինչպէս բացատրեցինք մեր երկրորդ յօդուածին մէջ, պարծանքով կը կրկնենք որ Սուրիա ապաստանած հայ գաղթականները, երկրագործութեան գրեթէ ամէն ճիւղերուն մէջ վարպետներ են։ Բայց իրենց առջեւ կը ծառանան նորութիւններ, որոնց մէջ խակ են կամ բոլորովին տգէտ։ Այսպէս, ճահիճներ չորցնելու, ոռոգումի եւ ուրդումի գործողութիւններ կատարելու ատակ չեն։ Իրենց ծննդավայրերուն հողերը վարդի պէս հողեր էին, յուլթի եւ մեղրածոր։ Իսկ միամտութիւն կ'ըլլայ սպասել որ, հիւրընկալ երկրին մէջ հայ գաղթականներուն տրամադրուած կամ տրամադրուելիք հողերը — չնչին բացառութեամբ — ըլլան լաւ հողեր։ Հայերը կամ պիտի ցամքեցնեն Հալէպի Ամըգի ճախճախուտ դաշտը, որուն վրայ շատ կը խօսուի եւ կամ Տէր Զօրի անապատները, որ արդէն յագեցած են հայ արիւնով, պիտի ճգնին վերածել պարտէզներու։

Իմ կարծիքով, երկու պարագայ կը ներկայանայ մեզի։ Երկու պարագաներն ալ պարտականութիւններ են։ Օգնել մէկ կողմէ հայ գաղթականներուն եւ օգնել միւս կողմէ տեղաւորման յանձնաժողովին։ Հայ գաղթականներուն մեր օգնութիւնը աւելի պիտի կայանայ անոնց գիտական պաշար հայթայթելուն մէջ։ Օժտելու է զանոնք արդիական գիւղատնտեսական գիտութեամբ, որպէսզի քիչ ժամանակի մէջ կարենան շտկել իրենց քամակը եւ երկրագործական բարգաւաճ գաղութներու ծնունդ տալ։ Պէտք ունինք հզօր ճիգի եւ խտացեալ աշխատանքի։ Ասոր համար պէտք է դնել գիւղատնտեսներ, անասնաբոյժներ, ոռոգումի եւ ուրդումի մասնագէտներ, շրջան շրջան, հայ երկրագործական գաղութներու տրամադրութեան տակ։ Եւ կամ նմանօրինակ մասնագէտներու խնամքին յանձնուին գաղութներու վարժարանները, որպէսզի մէկ կողմէ մատղաշ սերունդը ընտելանայ նաեւ գիւղատնտեսական գիտելիքներուն եւ միւս կողմէ, ձմրան գիշերներ, յիշեալ մասնագէտները տարէցներուն համար հաստատեն գիշերային կամ կիրակնօրեայ դասընթացքներ, Ընձնուէր մասնագէտ գործիչներ կրնան մեծ արդիւնքներ ձեռք ձգել։

Չմոռնամ ըսել նաեւ թէ հայ գիւղացիին կը պակսի առողջապահական գիտելիքները։ Բժիշկ ուսուցիչներ կամ գործիչներ ալ կրնան լրացնել այդ պակասը։ Այս բոլոր տեսակի հայ մասնագէտներէն կարելի է գտնել առատօրէն Ֆրանսա եւ Սուրիա։ Մի՛ ըսէք թէ հոգատար կառավարութիւնը իր տրամադրելի մասնագէտներով կրնայ այս պակասը լրացնել։ Այն բանը որ մենք ի վիճակի ենք ընելու եւ անտարակոյս ուրիշներէ աւելի լաւագոյն կերպով պիտի ընենք մեր քամբախտ հայրենակիցներուն համար, պէտք է ընենք մեր ազգային միջոցներով։

Գեղեցիկ առիթ մը կը ներկայանայ Բարեգործականին, այդ ուղղութեամբ առաջին քայլը առնելու համար։

Երկրորդ քայլը, զոր պէտք է առնէ Բարեգործականը, առանց ժամանակ կորսնցնելու, այն է որ հաղորդէ Տեղաւորման Յանձնաժողովին թէ ինքը, յանուն Հայ Ազգին, յանձն կ'առնէ հոգալ հայ երկրագործական գաղութներու ամէն տեսակ երկրագործական գործիքները։ Այդպիսի ժէստ մը խոր տպաւորութիւն պիտի ձգէ մեր օտար բարեկամներուն վրայ։

Ահա մենք երեք յօդուածներով, մեր տեսակէտները յայտնեցինք համառօտակի։ Չենք հա[...] անձերէ կը խնդրեմ որ յայտնեն իրենց տեսակէտներն ալ, որպէսզի չլուսաբանուած կէտ մը չմնայ։

Ուրեմն, Բարեգործականէն կը սպասենք հրապարակաւ կամ մասնաւոր կերպով յայտնուած տեսակէտներէն լաւագոյնը ընտրելով, նետուիլ առաջ։ Կը յուսանք թէ՝ գէթ այս անգամ հայ նուիրատու հօճաները, պիտի զգուշանան խլրդային խաղերէ։

Հուրէ եւ սուրէ անցած ժողովուրդ մը, երբ գլուխ դնելու համար չոր քար մը գտած է, բոլորիս պարտականութիւնն է հրաժարիլ մեր եսասիրական ձգտումներէն, թօթափել յետին միտքերը եւ բոլորանուէր սիրով մը փարիլ գործին։

Վերջացնելէ առաջ, սա ալ ըսեմ թէ՝ վերոյիշեալ ազգային գործիչներուն կամ ուսուցիչներուն վրայ պարտականութեան կը ծանրանայ համագործակցութեան քարոզութիւն կատարել որքան մատղաշ սերունդին, նոյնքան ալ ժողովրդական խաւերու մէջ։ Համագործական ոգին ներարկելու է հայ արիւնին մէջ։ Մանաւանդ այդ ոգին գլխաւոր մղիչ ազդակն է երկրագործական գաղութները առաջնորդելու բարգաւաճման բարձր ոլորտները։

ՍԵԴՐՈՒՀ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

85.—ՍԻՐԵՐԳ ԿԱՐՆՈՅ ԳԱՒԱՌԷՆ

Սա՛ղ (1), կարմունջդ (2) կամար է.
Ա՛յ տղայ, սիրտդ քար է.
Դուն չե՛ս գիտեր իմ սէրը
Սէրն Աստըծուն համար է։

Լացի՛, լացի՛, շա՛տ լացի,
Ջահիլ կեա՛նքս մաշեցի
Քոյր ու եղբայր չի գըտայ
Ես միայնակ մնացի։

Սարէն եղնիկ մը կուգայ.
Ջագը կորուցեր՝ կուլայ,
Սարը մեր, եղնիկը մեր,
Ոսկանը ինչո՞ւ կուգայ։

Հաւաքեց՝ Օ. Ճգնաւորեան

ԲԱՌԵՐ.— (1) Եփրատ գետի մէկ ճիւղը (Սեւ Ջուր)՝ (2) կամուրջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՀԵՂԵՂՈՒՄՆԵՐ

[illegible]

…յետոյ, ասոնցմէ 29 տեղաւորուած են մանկական հիմնարկներու մէջ, 6ը յանձնուած են իրենց ծնողքներուն, իսկ մնացածներուն համար՝ աշխատանքներ կը կատարուին տեղաւորելու արհեստանոց-դպրոցներու կամ մանկարաններու մէջ։

Քարիւղի պակաս.— Երեւանի եւ գաւառներու միջեւ, երթեւեկի ընդհատման հետեւանքով՝ քարիւղի մեծ պահանջ կը զգացուի զանազան վայրերու մէջ։ Կառավարութիւնը կարգադրած է որ անյապաղ դէպի Երեւան ղրկուին՝ Սանահինի մէջ մնացած Հայ Համագործակցականին մթերքը։

Գրքի ամիս.— Նախապատրաստական աշխատանքներու լրացումէն յետոյ, Երեւանի եւ գաւառներու մէջ, Մայիսի 5էն սկսած է գրքի աժան վաճառումի ամիսը։

— Գէորգ Կարապետեան հրատարակած է Հայաստանի հանքային աղբիւրներու մասին ուսումնասիրութիւն մը։ Երկրաբանական եւ քիմիական մանրամասն ուսումնասիրութեան ենթարկած է Արզնիի, Կենսայի, Սիվանի, Բլթան-Չայի եւայլն հանքային ջուրերը։

Հայաստանի համալսարանը.— 1928-29 տարեշրջանին համար, Հայաստանի պետական համալսարանը պիտի ընդունի 275 ուսանող-ուսանողուհիներ, հետեւեալ բաժանումներով. բժշկական՝ 40, գիւղատնտեսական՝ 40, արհեստագիտական՝ 50, ընկերատնտեսագիտական՝ 40, մանկավարժական՝ 105, բնագիտական եւ ուսողական՝ 35, կենսաբանական՝ 30, պատմագրական՝ 40։

Այս թիւին մէջ, ԽՍՀՄ հանրապետութիւններէն՝ յատկացուած են 25 տեղ Ադրբէջանին, 25՝ Վրաստանին, եւ 15 Միւսներուն։ Հայերուն համար, առաջնութիւնը կը տրուի Երեւանի եւ Լենինականի բանուորական ճեմարաններէ շրջանաւարտներուն։

ՄՈՒԿԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐԸ

Պատերազմէն ի վեր, մուկերը իսկական վտանգ մը դարձած են մեծ, բազմամարդ քաղաքներուն մէջ։ Ամէն մարդ գիտէ թէ անոնք հեռու որեւէ օգուտ ունենալէ, կը ծառայեն մանրէներու կարգ մը մաղցու եւ տարափոխիկ հիւանդութիւններու տարածման։

Կ'արժէր ուրեմն փճացնել զանոնք։ Բայց այս անգամ, Անգլերու Լիկան է որ դրժելով խաղաղութեան հրեշտակի իր դերը, կը յայտարարէ բուռն պայքար անոնց դէմ։

Ու պայքարին՝ իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ո՛չ միայն գիտնականներու ամէն կարգի զօրականներ, այլ եւ քաղաքական մարդեր ու նաեւ արուեստագէտներ։

Անոնց դէմ կռիւը հրահրելու համար, Սորպոնի մէջ տրուած միթինկի մը մասնակցեցան, Չորեքշաբթի օր, Հանրապետութեան Նախագահը, Պ. Փուանքարէ, Պ. Էռիօ եւ Օփէրայէն արուեստագէտներ։

ԵՐԱՆԻ ՁԵԶ, ԱՄՕԹ ՄԵԶ

Ինչպէս երանի չտալ, երբ «Յառաջ»ի մէջ կը կարդանք թէ Սէն Թ'Ընթուան գիւղը (Մարսէյլ) իր առանձին մանկապարտէզը հիմնած է։

Գրէյի ընկերութեան հողամասերէն մէկուն մէջ ապրող 30-40 ընտանիքները, որոնք ամէնքն ալ հազիւ իրենց օրապահիկը շահող գործաւորներ են, իրենց եռանդուն ջանքերուն շնորհիւ հիմնած են մանկապարտէզ եւ մատուռ։

Հազար ամօթ մեզ, բոլոր Փարիզաբնակ Հայերուս, որ ոչ թէ 30-40, այլ հազարաւոր կեդրոններուն մէջ, ինչպիսին է Պէլվիլ, ուր կարելի է հաշուել 300-400 հայ ընտանիքներ, դեռ չեն կրցած այսչափ կարեւոր ու կենսական խնդրի մը մասին խորհիլ իսկ։ Եւ ամէնէն վրդովիչը քար անտարբերութիւնն է այն ծնողքներուն, որոնք ամէնքն ալ ի վիճակի են օգնելու նմանօրինակ ձեռնարկի մը, թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս։

Եթէ խորհողներ ալ կան, անոնք ալ խօսքով միայն կը բաւականանան, գործի անցնելու քաջութիւնը չունին։ Ի՞նչ տեսականներով պէտք է արձանագրել անունը այն կազմակերպութեան, ընկերութեան եւ կամ անհատին, որ յանդուգն քայլ մը առնելով, պիտի ստանձնէ մանկապարտէզի մը բացումը։ Ամէնէն մեծ հոգը՝ տրամադրելի չէնքն է, մնացեալ ծախքերը մանուկներու տարեթոշակով կարելի է լեցնել։

Այն փոքրիկները, որոնք յաճախելով սոյն հաստատութիւնը, իրենց նախնական կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը պիտի ստանան մայրենի լեզուով, խոր երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն հիմնադիրներուն անունները։ Իսկ հակառակ պարագային պիտի անիծեն մեզ, որ բան մը չըրինք զիրենք օտարացման վտանգէն փրկելու համար։

Քանի դեռ իրականացած չէ այս պահանջը, որեւէ գիտակից ծնողք չի կրնար հանգարտ սրտով ուտել հացը, նոյն իսկ եթէ լիանայ խղով եւ մեղրով։

Քիչ մը խիղճ, ո՛վ Փարիզաբնակ Հայեր։

Արմենուհի Խաչիկեան

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, Կիրակի, Գերմանիոյ մէջ կը կատարուին խորհրդարանային ընտրութիւնները։ Մօտաւորապէս 40 միլիոն երկսեռ ընտրողներ իրենց քուէներով պիտի ընտրեն Գերմանիան ղեկավարելու կոչուած օրէնսդիր ժողովին մարմինը։ Նոյն ժամուն գերմանական համադաշնակցութեան երկու մեծ պետութիւնները Փրուսիա ու Պավարիա, եւ երկու պզտիկները՝ Անհալտ և Օլտէնպուրկ պիտի ընտրեն նաև իրենց տեղական խորհրդարանները։

Գերմանիոյ մէջ ընտրական դրութիւնը տարբեր է ֆրանսականէն։ Հոն ի զօրու է ամբողջական ցանկի քուէարկութեան դրութիւնը։ Իւրաքանչիւր ցանկ իրաւունք ունի ա՛յնքան աթոռի, որքան անգամ որ 60,000 ձայն կը շահի իւրաքանչիւր շրջանակի մէջ (ամբողջ Գերմանիա բաժնուած է 32 ընտրական շրջանակի)։ 60,000էն պակաս ստացուած քուէները եւս կ'օգտագործուին իւրաքանչիւր կուսակցութեան կողմէ, մասնաւոր դրութիւնով մը, եւ ընդհանուր ընտրութեան մէջ ամէն մէկուն շահած աթոռներուն համապատասխան ձեւով։

Այս անգամ 31 տարբեր ցանկեր կան հրապարակին վրայ։ Հին մեծ կուսակցութեանց քով կ'երեւան նաեւ մանրանկար խմբակցութիւններ, երեք «քրիստոնեայ» ցանկեր, երեք «ցեղապաշտ», չորս «գիւղացի» 7 «վերարժեւորման կուսակից» կազմակերպութիւններ։

Գերման ազգայնական հրապարակագիր մը վերջերս կը գրէր որ, եթէ այսպէս շարունակէ, շատ չանցած իւրաքանչիւր Գերմանացի իր սեփական կուսակցութիւնը պիտի ունենայ եւ խորհրդարանային դրութիւնը պիտի սնանկանայ։

Ընտրական ներկայ դրութեան անպատեհութիւնը Գերմանները իրենք ալ կը խոստովանին։ Թեկնածուներու ցանկը կը պատրաստուի կուսակցութեանց վարիչ մարմիններուն կողմէ։ 40 միլիոն ընտրողները պարզապէս իրենց ձայնը կուտան այդ սակաւաթիւ վարիչներու նշանակած անուններուն։ Հետեւանքը այն կ'ըլլայ, որ ամէն ընտրութեան, թեկնածուներուն ցանկը շատ քիչ փոփոխութիւն միայն կը կրէ։ Արդէն Ռայխսթակի անդամներէն 200ը գործօն կամ հանգստեան կոչուած պետական պաշտօնեաներ են։

Ընկերվարականներու, ժողովրդականներու եւ համայնավարներու ցանկերը այս անգամ եւս մեծ փոփոխութիւն մը չեն կրած։

Երեսփոխաններու ընդհանուր թիւը, որ լուծուած Ռայխսթակին մէջ 493 էր, այսուհետեւ 500ը պիտի անցնի։ 1904—1908 տարիներուն ծնած Գերմաններն ու Գերմանուհիները, որոնք առաջին անգամ ըլլալով ընտրութեանց կը մասնակցին, թիւով աւելի շատ են քան ատկէ առաջուան շրջաններուն ծնած ընտրողները։ Վերջին չորս տարուան ընթացքին մեռածներն ալ հաշուելով, այս անգամ ընտրողներու թիւը 2ուկէս միլիոն աւելցած է։

L'AMITIÉ FRANÇAISE

Մայիսի սկիզբէն ի վեր Փարիզի մէջ քանի մը լեզուներով սկսած է հրատարակուիլ շաբաթաթերթ մը՝ «Լ'Ամիթիէ Ֆրանսէզ» անունով։ Այս նոր թերթին տնօրէնն է Լիոնի երեսփոխան Շառլ Լանպէր, որ ինչպէս կը յիշուի, անցած տարի Երեսփ. Ժողովին մէջ կարեւոր դեր կատարեց քուէարկել տալու համար ֆրանսական ստացական քաղաքացիութեան նոր օրէնք մը, որով դիւրութիւններ կը տրուին ֆրանսական քաղաքացի դառնալ փափաքող օտարականներուն։

Խմբագրապետն է Փօլ Լանտովսքի, Փարիզի Օտար Մամուլի Սէնտիկայական ընկերակցութեան ընդհանուր քարտուղարը։

Առաջին 2 թիւերուն մէջ, բացի ֆրանսերէնէ, յօդուածներ կան նաեւ իտալերէն, լեհերէն եւ ռուսերէն լեզուներով։

Շառլ Լանպէր, որ իր քարոզութիւնները կը շարունակէր նաեւ խորհրդարանի բեմէն դուրս՝ հրապարակային բանախօսութեանց ձեւով, իր այս նոր թերթով կը ձգտի աւելի լայն ծաւալ տալ իր ջանքերուն։

Իր գլխաւոր նպատակն է ֆրանսայի հետզհետէ նուազող բնակչութեան պակասը լրացնելու համար, կարելի եղածին չափ մեծ թիւով օտարականներ ֆրանսացի դարձնել։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԷՐ ԵՒ ԾԱՌԱՅ.— Հարուստ ագարակապանուհի մը որ կը բնակէր Ամարսիէօ (Սէն Թ'Էթիէն) նախորդ գիշեր, լսեց որ իր սենեակին դուռը կը փորձեն բանալ զգուշութեամբ։ Կարծելով թէ՝ իր տղաքներէն մէկն է, պոռաց որ շուտ անկողին մտնեն. բայց խօսքը բերանը մնաց։ Երկաթ ձող մը ուժգնօրէն իջաւ գլխուն։

Մարդասպանը ձերբակալուեցաւ։ Ագարակի ծառաներէն մէկն է, որ յայտնեց թէ՝ ուզած է վրէժ լուծել իր տիրուհիէն, որ ծանր դիտողութիւններ կ'ընէր իրեն։

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ.—Առջի իրիկուն ժամը 8,30ին, Մոնբառնասի մեթրօին պաշտօնեաներէն մէկը՝ յանկարծ իր կինը հրեց ու նետեց երկաթուղիին վրայ. ինքն ալ նետուեցաւ անոր ետեւէն, բայց ոչ թէ միասին մեռնելու, այլ միայն իր կինը քաշքշելու համար ելեկտրագծին վրայ։ Կինը միայն այրուցքներ ստացաւ ու փոխադրուեցաւ հիւանդանոց, իսկ այրը ձերբակալուեցաւ։

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ԶԱՒԱԿԸ.—Իշուի (Լանտ) քաղաքապետին զաւակը գտնուեցաւ, մօտակայ անտառի մը մէջ, ծառէ մը կախուած։ Դիակը կը կրէր հրազէնի երեք հարուածներ եւ կաշկանդուած էր։ Անոր մօտերը պատռած թուղթերու մէջէն գտնուեցաւ նամակ մը, որ կնոջ մը ուղղուած հրաժեշտ մըն էր։ Դէպքին խորհրդաւոր պարագաները նկատի առնելով, ոստիկանութիւնը մանրակրկիտ խուզարկութեան ձեռնարկած է։

ԿՆԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԸ.— Պաթիստ Պուլէ շատ կը սիրէր կիները։ Չէր կրնար գոհանալ մէկ հատով, իր օրինաւոր ամուսինովը։ Չգեց զայն երեսի վրայ, իր հինգ զաւակներով Թուլուզի մէջ, ու Փարիզի մէջ ուրիշ կնոջ մը հետ ամուսնացաւ յետոյ, զայն ալ լքեց նոր մը փնտռելու համար։ Բայց ոստիկանութիւնը մատը դրաւ գործին մէջ ու զայն յանձնեց դատարան, որ իր կողմէ երկու տարուան բանտով պատժեց։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ, Հայ ժողովուրդի քաղաքական պատմութիւնը 1914էն մինչեւ Լօզանի դաշնագիրը։ Գրեց՝ Ս. Վրացեան։ Շքեղ հատոր մը՝ 550 մեծադիր էջերով, թանկագին վաւերաթուղթերով եւ բազմաթիւ պատկերներով։ Հրատ. Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի։ Փարիզ. 1928։ Գին՝ 2 տոլար։ Ֆրանսայի համար՝ 40 ֆրանք։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» Ամսագիր, 6րդ տարի. Թիւ 7. Մայիս 1928։ Գրուածքներ ունին՝ Կոստան Զարեան, Արմենուհի Տ. Ահարոնեան, Լաս, Վազգէն Շուշանեան, Ատրուշան, Մաննիկ Պէրպէրեան, Ա. Ահարոնեան, Համաստեղ, Պրոֆ. Ն. Ադոնց, Լեւոն Շանթ, Յ. Ճ. Սիրունի, Արսէն վրդ., Ն. Աղբալեան, Արտ. Աբեղեան, Արշակ Ջամալեան, Ռուբէն Խանազատ, Ռուբէն, Գ. Մխիթարեան եւ ուրիշ հին ու նոր գրողներ։

Տարեկան բաժնեգինն է 5 տոլար. վեցամսեայ՝ 3 տոլար։ Հասցէ.— Hairenik, 13—15 Shawmut St., Boston, Mass. U. S. A.

ՍԻԴՈՆՆԱ, գրեց՝ Ն. Պէշիկթաշլեան։ Ուսումնասիրութիւն մը հեղինակի մասին՝ Արտ. Յովհաննէսեանէ։ Բառերու մեկնութիւն՝ Թէոդիկ։ Գեղանկարեց՝ Մ. Քէպապճեան։ Գին՝ 12 ֆրանք։ Ընտիր Թուղթի վրայ՝ 50 ֆրանք։ Դիմել A. Hovhannessian, Collège de Jeunes Filles, La Fère (Aisne). Փարիզի մէջ՝ Թէոդիկի, 208 bis Rue Lafayette.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

„ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ"

…Աշխարհ գալէն ի վեր կրած …րգանքները զայրոյթ կը պատ…էն իրեն։ . . . Ցետոյ կը մտա… արկղակալէն դրամ ուզել, …ճար մը պահանջել։ Բայց …կարելի էր արկղակալին հետ. …անկարելի էր…։ Մտաբե…իր բարեկամներուն սովորական …պրավայրը, գիտէր թէ ո՞ւր …էր գտնել Լէոնարտը եւ …Աբրան եւ Նոզի Ֆլինը։ Իր …ոտ գգայնութեան ծանրաչա…ոյց կուտար՝ փո…որիկ։

Իր երեւակայութիւնը այն …ճօն տիրացած էր իր ուղեղին, …ինքը կանչող ձայնին երեք …մէն վերջ միայն պատաս…։ Պ. Ալլին եւ Միս Տըլա…հաշուեսեղանին միւս կողմը …տնուէին եւ բոլոր պաշտօն…երն ալ անոնց կողմը դարձած …կարեւոր դէպքի մը սպասման մէջ։ Մարդը ոտքի ելաւ. Պ. Ալլին սկսաւ բերնին տալ, նկատելով որ թղթածրարին մէջ երկու նամակներ պակաս էին։ Մարդը պատասխանեց. խնդրին տեղեակ չէր, ու ընդօրինակութիւնը հաւատարմօրէն ըրած էր։ Ան կը շարունակէր լուտանքներ արձակել. անոնք այնքան դառն ու վիրաւորիչ էին որ մարդը հազիւ կրցաւ ինքզինք զսպել եւ իր բռունցքը չիջեցնել իր առջեւ բուսած թզուկին գլխուն։

— Բան չեմ գիտեր այդ երկու նամակներուն մասին, ըսաւ ան տխմարօրէն։

— Բան չէ՞ք գիտեր…։ Անշուշտ…։ Ինծի նայեցէք, շարունակեց Պ. Ալլին՝ նախ հաւանութեան ակնարկ մը փնտռելով իր քովը կանգնած կնոջ աչքերուն մէջ, գիտա՞չ կը կարծէք…։

Մարդըիր ակնարկը իջեցուցանոր հակթաձեւ գլխէն՝ կնոջ վրայ, եւ վերադառնալով իր առաջին նշանակէտին՝ խնդրին անդրադառնալէ առաջ, վայրկեանը յարմար դատեց եւ պատասխանեց.

— Չեմ կարծեր, պարո՛ն, որ այդ հարցումը ինծի ուղղելիք հարցում մը ըլլայ։

Մինչեւ իսկ պաշտօնեաները՝ շունչերնին կտրեցին պահ մը։ Ամէնքն ալ ապշահար մնացած էին, եւ Միս Տըլաքուռ որ անտարբեր ու հաճելի կին մըն էր, լայն ժպիտ մը ունեցաւ։ Պ. Ալլին՝ մասրենիի ծաղիկի մը պէս վարդագոյն դարձաւ եւ իր բերանը բարկութենէն կծկուեցաւ։ Իր բռունցքը ցցեց մարդուն դէմքին առջեւ, մինչեւ որ զայն թրթռացուց ելեկտրական գործիքի մը կոճակին պէս։

— Ամբարի՛շտ, անզգա՛մ, ամբարի՛շտ անզգամ։ Կեցի՛ր… խնդիրը հոդ չպիտի մնայ։ Պիտի տեսնէ՛ք։ Կա՛մ ինձմէ ներողութիւն պիտի հայցէք ձեր ամբարիշտ պատասխանին համար, կամ գրասենեակէն պիտի հեռանաք վերջնականապէս եւ վայրկենական։ Կա՛մ դուրս, կամ ներողութիւն հայցել…։

* * *

Մարդը՝ փողոցին դիմացի կողմը՝ դրան մը մէջ կեցած կը սպասէր արկղակալին, եւ կը յուսար զայն առանձին տեսնել։

Բոլոր պաշտօնեաներնալիրարու ետեւէ դուրսելան։ Վերջապէս արկղակալն ալ իր կարգին մէջտեղ ելաւ Շէլլիի ընկերակցութեամբ։ Պարապ բան էր անոր խօսք մը ուղղել։ Մարդը կը զգար իր վիճակին ինչ աստիճան խախուտ ըլլալը։ Պարագաները զինքը ստիպած էին գձուձ բառերով ներողութիւն խնդրել Պ. Ալլինէն, բայց գիտէր թէ գրասենեակը այլեւս իրեն համար պիծակի բոյն մը, անտանելի վայր մը պիտի ըլլար։ Կը յիշէր Պ. Ալլինի մէկ արարքը, իր եղբօրորդիին տեղ մը պատրաստելու համար փոքրիկնփիքիկոպիտարտաքսումը։ Ինքզինքը վայրագ, վրիժառու եւ ծարաւի զգաց, զայրացաւ իրեն եւ ուրիշներուն դէմ։ Պ. Ալլին զինքը ժամ մը հանգիստ չպիտի թողուր այլեւս. իր կեանքը դժոխք մը պիտի ըլլար։ Կը զգջար լեզուն քաշած չըլլալուն, եւ ամէնուն ծաղրելի դարձած ըլլալ կը կարծէր։

Առաջին օրերէն իսկ, Պ. Ալլին հաշտ չէր եղած իրեն հետ։ Պ. Ալլին օր մը վրայ հասած էր իրեն՝ Հիկկինսը ու Միս Փարքըրը զուարճացնելու համար, Փարինկթըն անոր հիւսիսային Իրլանտայի շեշտը կեղծած էր։ Եւ ահա թէ ինչպէս սկսած էր թշնամութիւնը իրենց մէջ։ Պահ մը մտածեց Հիկկինսէ դրամ ուզել, բայց Հիկկինս ինքզինքին համար իսկ բան մը չունէր, այնպէս որ՝ երբ մէկ հոգիի համար անբաւարարութիւն կայ, երկու հոգիի համար…։ Դարձեալ զգաց իր լայն մարմնին ծարաւը, այնքա՜ն ան կարօտը կը քաշէր գարեջրատան մխիթարանքին։ Մշուշը սկսած էր սառիլ, մտածեց Օնէյլի խանութը՝ փաթէն բան մը փրցնել։ Բայց փաթի տալիքը մինթէ պիտի բաւէ՞ր։ Բայց ստիպողական էր դրամ գտնել ուրկէ կըրպով. վերջին տասնոցով գաւաթ մը գարեջուր խմած էր եւ քանի մը վայրկեանէն այլեւս անկարելի պիտի ըլլար ուրկէ փոխառութիւն մը կնքել։

Յանկարծ, մինչ իր ժամացոյցին շղթային հետ կը խաղար, յիշեց Ֆլի՞ Սթրիթ գտնուող վաշխառու Թըրրի Քէլլին։ Ահա բախտը. ինչպէ՞ս ժամ առաջ չէր մտածա՜ծ…։ Արագօրէն անցաւ «Թէմփլ Պար»ի նեղ անցքէն. եւ իր վրայ մտածելով, «բոլոր միւս մարդիկ գրողը թող տանի»ն մռլտալով՝ սկսաւ ուրախութեան նշաններ ցոյց տալ եւ կանխաւ լեցուիլ ամբողջ գիշերուան մը կերուխումով ու զուարճութիւններով։

(3)

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ե. Զաճրէճեան

Գոնունեցան նաեւ կէս օրս «Լօրար» պարունակող 14 ծրար-ներ: Այս բոլոր մաքսանենգեալ ապրանքները փոխադրուեցան Լոպոթիող ոստիկանատունը եւ շէնքին փակուեցան ու ձեռքա-կալուեցաւ: Միայն սիկարի թուղթի տուգանքը կը հասնի 3 միլիոն ոսկիի:

Հիւանդական ենթադրութիւն

Օովէն կը ճնշադրեն.— Շվեյցարիէն կը հեռագրեն թէ, երեք օրուան թերէզէ մը յետոյ զօր. Ումպերթօ Նոպիլէ Բինկա Պէլ վերադարձաւ: Կը հաստատուի թէ իր այս ճամբորդութիւնը կատարեալ ձախողութիւն մը եղաւ, քանի որ ո՛չ մէկ նոր եր-կիր կրցաւ գտնել: Իր ամբողջ թռիչքի ընթացքին զօրավարը տեսած է միայն Ֆրանց Եոզէֆի երկիրը, որ արդէն նախապէս գտնուած էր: Նոպիլէի ընկերացող մասնագէտները կը յայտա-րարեն թէ այլ եւս գոյութիւն չունի Ս. Նիկոլայի երկիրը (այժմ Լէնինի երկիր), ուր ծրագրած էր իջնել արշաւախումբը: Սա՛ կարի յայտնի բեւեռախոյզ Ամունտսեն, որ ուրիշ ատեն՝ մը ընկերացած էր Նոպիլէի, կը պատմէ թէ ինք 1919ին իջած է Նիկոլայի կամ Լէնինի երկիրը և մանրամասն նկարագրած զայն: Չի գիտցուիր թէ այժմ ի՛նչ ծրագրած է զօրավարը: Կը կարծուի թէ «Իտալիա» դեկավար օդապարիկով պիտի թռչի վերջերս ճոքն Ուէլլենսի կողմը շրջանը:

Սաքօ-Վանցեթթիի դատին դեմ

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Ռեպմոնտ Հիլի մէջ (Լոնկ Այլէնտ) անիշխանականները փորձեցին ռումբով օդը հանել ընակարանը Թոպերթ Էլիոթի, որ գլխաւոր դահիճն է Մեսի Սինկի եւ քանի մը արեւելեան նահանգներու բանտերուն: Միա-ժամանակ պայթեցան երկու ռումբեր, որոնք կարեւոր վնասներ հասցուցին շէնքին: Էլիոթ բնակիչները եւ իրենց պզտիկները դուրս նետուեցան անկողիններէն, սակայն ոչ ոք վիրաւորուեցաւ: Շրջակայ տուներու բնակիչներն ևս ընդոստ արթնցան պայ-թիւնէն կարծելով թէ երկրաշարժ կը պատահի:

Ռումբին հեղինակները չեն ձերբակալուած դեռ:

Դահիճը կը յայտարարէ թէ Սաքօ-Վանցեթթիի կուսա-կիցներն են, որ ուզած են վրէժ լուծել իրմէ: Յիշեալ երկու անիշխանականներու եկեղեցական աթոռի վրայ դրուեցին ի վեր, Էլիոթի բնակարանը ոստիկանական հսկողութեան տակ էր. երկու շաբաթ առաջ միայն այդ հսկողութիւնը վերցուած էր: Այժմ կրկին հաստատուած է:

Աշխարհի շրջանը նոյնատանն երկու օրեն

Երկու Ակամերիկացի լրագրողներ՝ Դոնիոպ Պասբ եւ Շուէտապպ Լոսէն Մարտ 8ին ճամբայ ելած էին աշխարհի շրջանը կատարելու համար, հնաւելով մտադրութեան փորձ վէժնելու նորա ֆիլմոսը Ֆոկի ուղեւորին:

Այս երկու աշխարհաշրջիկները Ռւրրաթ առաւօտ հասան իրենց ճամբորդութեան վերջակէտը՝ Փարիզ, քաշէ մը յը փէ: Պասբ իր մրցորդէն քառորդ ժամ առաջ հասաւ: Երկու մրցորդ-ները առանձին ճամբորդեցին. երբեմն իրարու հանդիպելով աշ-խարհի զանազան կէտերուն վրայ: Վերջին անգամ դարձեալ ի-րար գտան Նիւ Եորքի ամենէ «Մէքրոփի» շոգե-նաւին մէջ, որ Շէրպուրկ բերաւ զիրենք: Ֆրանսական եզեր-քէն մինչեւ Փարիզ մրցորդները զօրաւոր ինքնաշարժերով եկան: Աէա՛ թէ ինչպէս կը պատմէ Պասբ իր ճամբորդութիւնը երկու խօսքով:

— Ո՛չ մէկ ո՛րկնոցնոք: Հեւ ի հեւ տեսայ Պոլիսն ու Տրիպո-լիսը. Բնդհաշարժով կտրեցի ափրիկեան անապատը. փեշավէ-էն (Պարսից ծոց) նաւով Պոմպէյ գացի. կէս մը տեսայ Բոլոնիան, քնացայ Սինկափուրի մէջ, յետոյ ճամբորդեցի դէպի Հոնկ Քոնկ, Եոքոհամա, Վանքուվեր եւ Նիւ Եորք:

Շարժանկարիչները իրարու հետ կը մրցէին՝ նկարելու հա-մար այս աշխարհաշրջիկները, որոնք ուժ օրուան տարբերու-թեամբ կատարած էին Ժիւլ Վէռնի հերոսին մրցանիշը եւ կտրած 40.000 քիլոմեթր ճամբայ:

Ֆրանսիայում քաղաքացիները

Սոֆ. Հանրային Պարտքի պարտատէրերու ներկայացու-ցիչները երեքշաբթի օր Փարիզի մէջ գումարուած ժողովի մը ընթացքին Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչին հա-ղորդեցին թէ կ'ընդունին Էնկիրիի ներկայացուցած վերջին պայմանները:

Կը կարծուէր թէ այս ձեւով համաձայնութիւնը կատարեալ էր: Սակայն Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտ-նեց թէ նոր համաձայնագիրը կարելի պիտի չըլլայ վաւերացնել սոյն Ազգ. Մեծ Ժողովի ներկայ նստաշրջանին, որ կը փակուի մօտ օրէն, որով վաւերացումը պիտի յետաձգուի Հոկտեմբերի նստաշրջանին: Ազգ. Մեծ ժողովը պիտի արտայայտուի 1929ի Յունուարին առաջ եւ անոր կարծեօք վճարումը պիտի յետաձգուի 1928ի Յունիսէն 1929ի Յունիսին:

Պարտատէրերու ներկայացուցիչները մերժեցին ընդունիլ այսպիսի յետաձգում մը: Վաղը երկուշաբթի պիտի գումարուի լիակատար ժողով մը, որուն հրաւիրուած են շահակից բոլոր երկիրներու ներկայացուցիչները:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊԷԼՎԻԼ.— Այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2 30ին, 120 Bld. de Belleville*ի սրահին մէջ:*

Կը խօսին ընկերներ՝ Թ. Մեծատուրեան և Լ. Մելիք-Դադաեան:

ՊՈՒԱ-ՔՈԼՈՆՊ-ԱՆԻԷՌ.— Այսօր կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին, Պուա-Քոլոնպ, Place Comète, Bureau de Tabac*ի վերնայարկը:*

ՆԻՒԹ՝ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ *և* ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Կը խօսին ընկերներ՝ Աբօ Աբօեան եւ Արմէն Սասունի:

ՄԱՐՍԷՅ.— Ժողովը յետաձգուած է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

վաղը երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.45ին, փիւթօի քաղաքա-պետարանի սրահը, 22 Rue Rocque du Fillol, Puteaux.

Նախաձեռնութեամբ փիւթօի ֆրանսական «Fraternité» միու-թեան եւ նախագահութեամբ փիւթօի քաղաքապետ Եւրնդի. խորհր-դական Jacototi ու «ֆրաթէռնիթէ» միութեան. նախագահ Պ. F. Seclinի:

Կը դասախօսէ՝ Պ. Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Հայաստանի մասին (ֆրան-սերէն): Մոգական լապտերով ցոյց կը տրուին նկարներ:

Մ Ո Ւ Տ Ք Ը Ա Զ Ա Տ Է

ԵՐԵՔ ԺԱՄ ԱՆԸՆԴՀԱՏ ԾԻԾԱՂ

Այսօր կիրակի գիշեր ժամը 8,30ին

ՐԸՆԷ ՄՕՊԷԼ ԹԱՏՐՈՆԸ

10, RUE de L'ORIENT Métro: Blanche & N. S.: Abbesses

ՔՐՔՋԱՆԻ ՓԱՐԻՋԵԱՆ ԶԱՒԵՇՏ 3 ԱՐԱՐ

ԿԱՎՌՕՏ ԹՕԼԱՅԵԱՆ կը խաղայ

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ

Photo: PHÉBUS

ԳԻՆԵՐԸ 25, 15, 10 ԵՒ 5 ՖՐԱՆՔ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

26 ՄԱՅԻՍ, ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.45ԻՆ

ՊԷՊՕ

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն

Հ. Յ. Դ.

Իսի-լէ-Մուլինոյի եւ Պիյեան-քուրի «Վռամեան» ենթակոմի-տէի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերնե-րուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

STUDIO ALBAN

Կը փնտռեմ 15—17 տարե-կան մի քանի հայ ուշիմ պա-տանիներ, փափաքող գեղար-ուեստական լուսանկարչութիւն սորվելու: Կ'առաջարկեմ սկիզբի համար 50էն 100 ֆրանք շա-բաթական վճարել: Դիմել՝ ամէն օր M. Alban, 46 Rue du Ponthieu, Métro: Champs-Elysées.

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուին Հայկ Սեմերճեան եւ Յովսէփ Պար-սամեան:

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

E. STEFIKI

վկայեալ իրաւագէտ, քա-ղաքականգիտութեանց վար-ժարանէն:

106 Ave. Kléber, Paris (16e)
Հեռ. Passy 72.56

15 օրէն ֆրանսա մտնելու իրաւունք (AFFIDAVIT) ձեռք կը բերէ, ինքնութեան թուղթեր կը հանէ:

կ'ընդունի ամէն օր (ի բա-ցառեալ շաբաթ) կէսօրէ ժամը 4—7.

Կ'ուզուին թիլ փասէի, ռօ-քօբօյի եւ ածու-ռի գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար: Տեւա-կան գործ: Դիմել՝ Տիկին Պայ-րամեանի 38 Rue Charles No-dier, Pré St. Geovais: Մէթրօ՝ Dannbe, Թրամ. 21 եւ 29, իջնել՝ Porte Pantin.

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro: Gare de l'Est Téléphone: Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—Կիրակի եւ տօն օրեր 9-12

.Գ ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԻՐԱՒԱԳԷՏ

Կը զբաղի ամէն տեսակ առեւտրական, քաղաքային եւ պատժական դատերով: Կը ստանձնէ մասնաւորապէս ինքնաշարժի արկածներու եւ վարձակալութեան վերաբերեալ դատական գործեր, ինչպէս նաեւ ապահովագրական վէճեր: Կը խմբագրէ ամէն տեսակ actes (baux, vente et nantissement de fonds de commerce, constitution et liquidation de sociétés). *Ֆրանսահպատակութիւն ուզողներու համար կը կատարէ վարչական ձեւակերպութիւնները լաւագոյն պայմաններով:*

ընդունելութեան ժամեր ամէն օր 9.30-12 *և* ժամադրութեամբ
13 Rue Béranger, Métro République, Tél. Archives 15-14

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՊԷԼՎԻԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՏԻԿԻՆ Բ. ՍԵՐՃԱՆԵԱՆ

42 Rue Tourtille, BELLEVILLE, Մէթրօ՝ Պէլվիլ

Արեւելեան եւ եւրոպական նպարեղէններ

Թ Ա Ր Մ   Լ Ա Ւ   Ա Ժ Ա Ն

ԾԱՆՕԹ ԵՆ *գեղեցիկ եւ ամուր կարգով թաք-ռակները, գին՝ 100 ֆր.: Կ'ըզուի նիւթ մասնաւոր ապրանքներ Դիմել՝ Պողոս Փէշքէճեան*, 5 Rue de Paris, Montreuil, Seine, *եւ կամ տօքի գրադարանատուն*: 208bis Rue Lafayette.

Կը ծախուին նաեւ հայկական արձանագիրները մէջ:

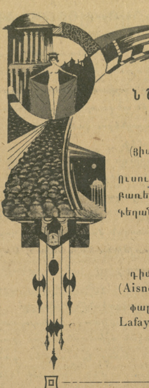
Ծախու է ճիւղավորեալ խանութ մը քազ-մամարդ թաղի մը մէջ, քանսեկ լիովին վրայ, լաւ յաճախորդ-ներով: Ամսական փոքր միայն 50 ֆրանք: Կը ծախուի խիստ աժան գինով: Դիմել՝ 76 Rue Jean-Jacques Rousseau, Issy-les-Moulineaux, Թրամվէյ 32 եւ 23, իջնել՝ Galliéni.

ACCORD et RÉPARATION de PIANOS

Travail très soigné, pour Paris et Banlieue, écrire V. HINDAMIAN, 35 rue de Clignancourt PARIS (18e), նախ. կին գործարանատէր «Pleyel» դաշնակաշինութ տան եւ վկայեալ, «Chambre Syndicale des facteurs de Pianos»:

ՏՕՔԹ. Ա. ՊՈՂՈՍԵԱՆ

36, Rue de Bellefond, 36
PARIS (9e)
Մէթրօ՝ Poissonnière

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆՇԱՆ ՊԵՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆԻ

"ՍԻԴՈՆԼԱ,, Վէպ

(Յիսուսի կեանքը նախ քան Աւետարանը)

Ռւսումնասիրութիւն՝ Ա. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ
Թարգմ. մեկնութիւն՝ Թէքէեանի
Գեղանկարներ՝ Մ. ՓէՓՈՍԵԱՆԻ

ԳԻՆ.— *12 ֆրանք, 75 սէնթ, Ընտիր թուղթ 50 ֆրանք*

դիմել՝ A. OHANNESSIAN, la Fère, (Aisne) France.

փարիզի մէջ՝ THÉOTIGի 208bis, Rue Lafayette, PARIS (10e)

Փ Ո Ս Տ Ի   Ծ Ա Խ Ս Ը   Զ Ր Կ Ա Յ

L'UNION COMPAGNIE D'ASSURANCE SUR LA VIE HUMAINE

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՆԹԱԿԱՅ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՍԿՈՂՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1829ին, R. C. Seine 7756

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ Է

Ձեր ԱՊԱԳԱՆ ԱՊԱՀՈՎԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

բոլոր պայմանակարգութեանց համար դիմել՝ փարիզի մաս-նաճիւղի քննիչ **Պ. Ք. ԷԼՄԱՃԵԱՆԻ** 9 Place Vendôme

Փրոֆէսօր Կ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

Կ՚ԸՆԴՈՒՆԻ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ

Միայն իրիկունները 5—8, կամ ժամադրութեամբ

5 Rue St.Didier, Métro Boissière, Tél. Passy 68—48

ՓԼԱՔՆԵՐ 18 ՖՐԱՆՔ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՅՈՒՆԱՐԷՆ

Ձուռ խաղողէ անապատ օղի (Պօղոս պատրաստուած), արեւելեան նպարեղէններուն լաւագոյնը, ապուխտ, երշիկ, այծի ձուկեր, յունական ձէթ, ձիթապտուղ, երշիկ փօնէրքանիր, թէյ եւայլն. անուշեղէններ եւլն.:

Յ. ԱՐԹԻՆԵԱՆԻ քով

28, Rue Lesage, Paris (20e) Tél. Ménil. 61-85
Métro Belleville Tramway 5 եւ 26

Բաց է ամէն օր մինչեւ ժամը 9.30

Սինկէր մեքենաներ

կը ծախենք գործածուած Սինկէր կարի մեքենաներ, աժան-ներ եւ գործիքներ, Աժան եւ լաւ: Դիմել՝ միայն երկուշաբթի, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը ամ-բողջ օրը, Պօյաճեան եւ Արզու-եան, 5 Rue Marceau, St. Ouen (Seine). Մէթրօ՝ Clignancourt.

ՀԱՅԿ. ԲՈՒԺԱՐԱՆ - POLYCLINIQUE de BELLEVILLE

Տէր եւ Տնօրէն՝ **ՏՕՔԹ. ԳՐԳՈՅԵԱՆ**

29, Rue (Place) des Fêtes, Paris. XIX. Tél. Nord 96-61

Բաց է ամէն օր, ուր շատ մը մասնագէտ բժիշկներ կը խնամեն ամէն տեսակ ներքին եւ վիրաբուժական հիւանդութիւններ: Աչքի մասնա-գէտը կ'ընդունի Գշ., Եշ. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 3—5: Քիթ, կոկորդի ու ականջի մասնագէտը ամէն Երեք. եւ Շաբաթ օրերը ժամը 1—3: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԸ ամէն օր ժամը 9էն 19: Կիրակի 9—12:

ՏՕՔԹ. ՎԱՀՐԱՄ Յ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ

փոխադրուած է 34 Rue de Moscou, Մէթրօ՝ Rome, Թրամ. 30 եւ 3

Հիւանդ կ'ընդունի ամէն օր ժամը 2—5

Մասնաւոր ժամադրութիւն ուզողները պէտք է որ գրեն վերոգրեալ հասցէին:

ԲԺՇԿԱ-ՎԻՐԱԲՈՅԺԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ

ՏՕՔԹ. ՍԵՐԹԵԱՆ

38, Ave. St. Ouen PARIS (18me) Tél. MARCADET 03-64

Ընդհանուր հիւանդութիւններ սեռական, մորթային, վեներական, թոքի, կանանց հիւանդութիւններ. վիրաբուժական գործո-ղութիւն, Ելեկտրաբուժութիւն: ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺԱՐԱՆ Ակռայի զարմանում, քաշել 10 ֆրանք, արուեստական ձերմակ ակռայ 20 ֆրանք, ոսկի քուրոն 80 ֆրանքէն սկսեալ:

ԱՄԷՆ ՕՐ ՈՒ ԿԻՐԱԿԻ ԲԱՑ Է

ՏՕՔԹ. Յ. ՏԻՐԱՑ (ՏԻՐԱՑՈՒԵԱՆ)

ՎԿԱՅԵԱԼ ՓԱՐԻԶԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԱՔԻՒԼԹԷԷՆ, (Licencié ès Sciences)

Նախկին Interne Hôpital des Enfants maladesի եւ մասնագէտ մանկանց եւ ներքին հիւանդութեանց

24, Rue des Grands Augustins, Paris (6e) Place St. Michel

Հիւանդ կ'ընդունի Գշ. Եշ. Ուր. և Շբ. օրերը, ժամը 1էն 4

Ինչպէս նաեւ մասնաւոր ժամադրութեամբ

Métro St. Michel եւ Odeon Tél. Littré 60-46

ՏՕՔԹ. Մ. Տ. ՆՈՐԱՅՐ

ՄԸ ԴԱՐՄԱՆԷ ՆԵՐՔԻՆ, ԱԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՎԵՆԵՐ. ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

17, RUE LAMARTINE PARIS (9e) Tél. Trudaine 47-41

Մէթրօ՝ Cadet կամ Նօտ-Տամ N. D. de Lorette

Ընդունելութիւն. ամէն օր ժամը 14-19, կիր. եւ տօն օրեր 10-12

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ՄԱՅԻՍ 1928

22 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ Թիւ 653

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՊԷՏՔ Է ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԻԼ

Կիրակի օր վերջացաւ մեր մէկ աշխատակցին յօդուածաշարքը, Սուրիոյ գաղթականներու տեղաւորման մասին։

Մեր տեսակէտը շատ յստակ է այս մասին։ Եւ, ամէն անգամ որ առիթ ներկայացած է, պարզած ենք զայն, առանց բաժնելու։

— Քանի որ հայրենիքը չուզեր կամ չի կրնար ընդունիլ օտար երկիրներու բազմահազար հայ գաղթականութիւնը, Լիբանանի եւ Սուրիոյ տարագիրներուն տեղաւորումը նուազագոյն չարիքն է, ներկայ պայմաններուն մէջ։

«Յառաջ» պարբերաբար հրատարակեց ընդարձակ եւ փաստացի տեղեկագիրներ եւ ուսումնասիրութիւններ, տեղաւորման աշխատանքներու մասին։

Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին տեղեկագրին համաձայն, տեղաւորման կը կարօտին 40.000 գաղթականներ, որոնց 12.000ը արհեստաւորներ, իսկ 28,000ը հողագործներ։ Ամէնէն առաջ ձեռնարկուած է տեղաւորելու կարօտները, որոնց թիւը կը հաշուէն 12,000։ Արդէն հողեր գնուած են եւ տուներ կը շինուին Ալեքսանդրէտի շրջանին մէջ, 566 հողագործ ընտանիքներու համար, համագումար՝ 24,476 սդերլին ծախքով։ Քաղաքաբնակ տարագիրներու համար հողեր գնուած են Պէյրութի շրջակաները, ինչպէս եւ Հալէպի մէջ։

Այս երեք ծրագիրներու գործադրութեամբ, աստիճանաբար պիտի տեղաւորուին 566 հողագործ ընտանիքներ, իւրաքանչիւրը 45 սդերլին ծախքով եւ 458 քաղաքաբնակներ, 57 սդերլինով։ Ընդհանուր գումար՝ 1024 ընտանիք կամ 5000 հոգի եւ 51,476 սդերլին ծախք։ Որով տակաւին 35,000 ընտանիք եր ..ցը կը մնան։

Անմիջական ծրագիրներուն գործադրութեան համար նախատեսուած է 45,976 սդերլին ծախք, մինչդեռ տեղեկագրին հրատարակութեան ատեն պատրաստ կար միայն 37,668 սդ., որուն 25,000ը Լիբանանի կառավարութիւնը տրամադրած է։

Անցեալները, լուրերու կարգին գրեցինք թէ՝ Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութեան ընդհ. քարտուղար՝ Ֆ. կ. Պէրրի ջանքերով, վերջին վեց ամիսներու ընթացքին հանգանակուած է 191,675 զուիցերական կամ 938,249 ֆրանսական ֆրանք։ Այս գումարն ալ պիտի յանձնուի Ազգերու Դաշնակցութեան Աշխատանքի Գրասենեակին, որ կը վարէ տեղաւորման աշխատանքները։

Մեր աշխատակիցը, իբրեւ գիւղատնտես, քննելով Սուրիոյ եւ Լիբանանի հողին եւ կլիմային յարմարութիւնները հողագործական գաղութներու համար, կ'ընէր կարգ մը թելադրութիւններ.—

1.— Օգնել, տեղաւորման յանձնաժողովին միջոցաւ, գաղթականներուն, գիտական պաշար հայթայթելով անոնց։ Ասոր համար պէտք է տրամադրել գիւղատնտեսներ, անասնաբոյժներ, ... մասնագէտներ։ Ինչպէս եւ բժիշկներ եւ ուսուցիչներ։

2.— Բարեգործականը պէտք է յանձն առնէ հոգալ նոր գաղութներուն հոգագործական գործիքները։

Ասկէ առաջ գիտել տուած ենք թէ Բարեգործականը սահմանափակ և պայմանաւոր յանձնառութիւն մը ունի այս գործին հանդէպ։ Տեղաւորման գործը լուրջ հանգամանք առած ըլլալով, չենք գիտեր թէ վերջերս անդրադարձած եւ նոր կարգադրութիւն մը ըրա՞ծ են։

Ամէն պարագայի մէջ, պատուաբեր չէ մեր մեկուսի եւ «ամերիկեան» կեցուածքը, երբ ուրիշները այնքան եռանդով կ'աշխատին, դրամ ճարելու եւ աշխատանքները յառաջ տանելու համար։

Մեզ չի հետաքրքրեր թէ անոնք, օտարները, ինչո՞ւ կը կատարեն այս աշխատանքը։ Իրենց խղճմտա՞նքը թեթեւցնելու, թէ մարդասիրական գործ մը լրացնելու համար։

Արգահատանքով կը կարդանք նաեւ խորհրդային թերթերու շան-քարոզները այս մասին։ Վերջերս յիշեցինք Թիֆլիսի «Պրոլետար»ին երկու յօդուածները (Ապրիլ 10 եւ 11), որոնց համաձայն, հայ գաղթականները Խ. Հայաստան երթալ կ'ուզեն, բայց աշխարհակալներուն հաճելի չէ այս ձգտումը, եւ «Ֆրանսան որոշեց թոյլ չտալ որ Սուրիոյ Հայերը իրենց ճակատագիրը կապեն Խորհրդային Հայաստանի հետ»։

Մեզի համար էականը այն է որ, քանի մը տասնեակ հազար տարագիրներ կը փրկուին անստուգութենէ, կայաններու փողոցներու գարշահոտութիւններէն, օրուան հացի հոգէն, եւ հողին ու արօրին կապուելով, կը դառնան ինքնաբաւ, կը համախմբուին, ու կը ծաղկին իբրեւ առողջ եւ ... համրանքներ՝ վաղուան համար, հայրենիքին համար։

Այս հնարաւորութիւնները կը ներկայացնէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղթականներուն տեղաւորման ծրագիրը։

Ահա թէ ինչո՛ւ պէտք է լրջօրէն հետաքրքրուիլ եւ ուժ ... փոխանակ իբրեւ «ազգային լուր» կարդալու եւ անցնելու։ ... երկու մաղթանք թոթովելու եւ յօրանջելու։

Հայկական բոյներ են որ կը կազմուին, հոգ չէ թէ օտար ... վրայ։

Ինչ որ պիտի փրկուի այս միջոցներով, իրական շահ է, ոչ ... խարուսիկ հաշիւ։

Մանաւանդ որ, գաղթականները իրենք սիրով փարած են ... գործի, եւ կը ճգնին տուն-տեղ ըլլալ, մարդու կարօտ չմնալ, ... փոխ տրուած դրամներն ալ հատուցանել կարելի եղածին ... շուտ։

Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՏՐՏՈՒՆՋՆԵՐ ՈՒ ՄՐՄՈՒՆՋՆԵՐ

Բարեգործականի պաշտօնեաները, որոնք հազարաւոր ֆրանքներ կ'առնեն իբր ամսական, կուլան, կը դժգոհին, կը տրտնջան.

— Սոսկալի բան է գործս, եղբայր, սոսկալի՛։ Առտուընէ մինչեւ գիշեր։ Իրիկունէն մինչեւ կէս գիշեր։ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս՝ գրիչ, գիրք, թերթ, թուղթ, մելան, մատեան, մոխիր։ Սոսկալի բան է։ Թեւերս կոտրեցան։

— Ահաւոր բան է գործս, եղբայր, ահաւո՛ր։ Հոս, հոն, ասդին, անդին, վեր-վար, աջ, ձախ, Բարեգործական պատ մը, ամէն օր, ամէն ժամ, անդուլ, անվերջ։ Ահաւոր բան է։ Ոտքերս կոտրեցան։

— Խենդենալի՛ք, խենդենալիք բան է վիճակս, mon cher։ Մէկ աթոռէս միւսը, մէկ բազկաթոռէն միւսը, մէկ օթեակէն միւսը, մէկ սենեակէն միւսը։ Նստէ, կե՛ր, խմէ՛, ուրախ լեր, նորէն նստէ, բազմէ, ետն եկուր։ Խենդենալիք բան, mon cher։ Ոսկորներս կոտրեցան։

— Ծա՛նր է վիճակս, սիրելիս, շա՛տ ծանր։ Հազարներ, միլիոններ, ոսկիներ, քարեր։ Ամբողջ ազգը մատներուս ու քթիս վրայ։ Բեռս ծանր է։ Կոկորդս թխմուեցաւ, փորս ուռեցաւ, գլուխս կոտրեցաւ։

Այսպէս կը յանկերգեն մեր խելացի աչագողները, իրենց ունկնդիրները կարծելով ժողովրդանի ապուշներ։

Այդ թեւ, ոտք, ոսկոր, գլուխ կոտրողները պէտք է Յաւրիքա մը խօթել, որպէսզի ըմբռնեն թէ ի՛նչ է Աշխատանքը։ Այդ վատերը ոչ միայն աշխատող, այլ զիտող իսկ չեն կրնար ըլլալ։

Այդ զարհուրելի տաժանքը դիտելու քաջութիւն իսկ չպիտի կրնան ունենալ ծանօթ ծրիակերները ու պիտի բացագանչեն.

— Ո՜հ, հեռացուցէք մեզ այս դժոխքէն, չենք կրնար նայիլ, մեր նայուածքը կը կոտրի, մեր ախորժակը կը կտրի...

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒՆԵՐ

Քոսթ եւ Լը Պրի, որոնք Նունկէսէր-Քոլի օդանաւով հարաւային Ատլանտեանը կտրելէ յետոյ աշխարհի շրջանը կատարած եւ յաղթական մուտք գործած էին Փարիզ, Կիրակի առաւօտ ժամը 6.53ին Պուրժէի օդանաւային կայանէն ճամբայ ելան դէպի Պելկրատ, ուր հասան ժամը 15.30ին։ Ժամը 16ին երկու յանդուգն օդանաւորդները մեկնեցան դէպի Պուքրէշ, ուսկից պիտի երթան Էնկիւրի։ Թուրքիոյ մայրաքաղաքէն պիտի անցնին Աթէնք (1000 քլմ.) ուր պիտի մնան մէկ օր, յետոյ պիտի անցնին Վարշաւա (1100 քլմդ.), անկից Փրակա, Ժընեւ, Միւնիխ, Հռոմ, յետոյ պիտի դառնան Փարիզ։

Այս ճամբորդութենէն վերջ, երկու յաղթական օդանաւորդները պիտի փորձեն կտրել Ատլանտեանը։

*** Երէկ՝ Մայիս 21, Լինտպէրկի յաղթանակին տարեդարձն էր։

*** Ատլանտեանը կտրող գերմանական Պրէմէն օդանաւը նորոգուած էր եւ Կիրակի օր Կրինլի Այլէնտէն Նիւ Եորք պիտի մեկնէր։ Քանի մը ժամուան փորձէ վերջ, մեքենավարները հաստատեցին թէ ամէն ինչ լաւ էր եւ օդանաւը կրնար ճամբորդել։ Սակայն հազիւ քանի մը վայրկեան եղած էր օդ բարձրանալուն, երբ գետին իյնալով ջախջախուեցաւ։ Երեք օդանաւորդները հրաշքով ազատեցան։ Օդանաւը փճացած ըլլալով, որոշուեցաւ օդանաւին անեղծ մնացած մասերը քակել եւ Ամերիկա փոխադրել։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ընկերվարականներու յաղթանակը

Գերմանիոյ Կիրակի օրուան խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարին ընկերվարականները։ Երէկ առաւօտ հասած վերջին տեղեկութիւններու համաձայն, ընտրութիւնը տուած է հետեւեալ արդիւնքը. (35 ի վրայ միայն 31 ընտրական շրջանակի արդիւնքները հասած են դեռ)։ 35,545,000 ձայներու բաշխումը եղած է այսպէս.

Ընկերվարականները՝ 9,027,000 ձայն, 150 աթոռ. Ազգայնականները՝ 4,345,000 ձայն, 72 աթոռ. Կեդրոնի կուսակցութիւն՝ 3,610,000 ձայն, 60 աթոռ. Ժողովրդականներ՝ 3,295,000 ձայն, 58 աթոռ. Համայնավարներ՝ 3,081,000 ձայն, 51 աթոռ. Ռամկավարներ՝ 1,455,000 ձայն, 25 աթոռ. Պավարիոյ ժողովրդականներ՝ 940,000ձայն, 16 աթոռ, Տնտեսականներ՝ 1,360,000 ձայն, 22 աթոռ. Ազգային-ընկերվարականներ՝ 778,000 ձայն, 13 աթոռ. զանազան՝ 2,070,000 ձայն։

Տրուած ըլլալով այս արդիւնքը, կարելի է նախատեսել, որ ընկերվարականները (Սոցիալ-Դեմոկրատ), որոնք նախորդ Խորհրդարանին մէջ 131 երեսփոխան ունէին, այժմ պիտի ունենան 155, մինչ ազգայնականները, որ նախապէս 110 աթոռ ունէին, այժմ պիտի ունենան 75 միայն։ 1924ի Ռայխսթակը կազմուած էր հետեւեալ կերպով. 131 ընկերվարական, 45 համայնավար, 111 ազգայնական, 69 կեդրոնի կաթոլիկ, 51 ժողովրդական, 21 տնտեսական, 19 Պավարիոյ ժողովրդական, 32 ռամկավար եւ 14 ցեղապաշտ (ռասիստ)։

*** Ընտրութիւնները ընդհանրապէս խաղաղ անցան։ Միայն քանի մը միջադէպեր պատահեցան։ Պրեսլաւի մէջ արիւնալի ընդհարում մը տեղի ունեցաւ համայնավարներու եւ ազգայնականներու միջեւ։ Մէկ հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Պերլինի մէջ համայնավարները յարձակեցան ընկերվարականներու մամուլի մէկ գրասենեակին վրայ։ Կլաւշաուի մէջ Շաբաթ գիշեր համայնավար եւ ընկերվարական թափօրներու ընդհարումին պահուն մահացու կերպով վիրաւորուեցաւ ընկերվարական թաղապետական խորհրդական մը։ Հէոնէի մէջ եւս համայնավարները խռովութիւններ հանեցին։

Նախարարական տագնապ Յունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ՝ ելմտական նախարար եւ ազատական (Վէնիզէլոսեան) կուսակցութեան վարիչ Քաֆանտարիս որոշած է հրաժարիլ։ Պատճառն այն է, որ անհամաձայնութիւն կայ Քաֆանտարիսի եւ Վէնիզէլոսի միջեւ՝ ազատական կուսակցութեան ուղղութեան մասին։

Այսօր՝ Երեքշաբթի Քաֆանտարիս ժողովի պիտի հրաւիրէ ազատական կուսակցութիւնը եւ անոր պիտի ներկայացնէ իր հրաժարականը կուսակցութեան վարիչի պաշտօնէն. ասոր հետեւանքը պիտի ըլլայ իր հրաժարու՛մը ելմտական նախարարութենէն. հաւանաբար իրեն պիտի հետեւին նաեւ միւս ազատական նախարարները։ Այս մասնակի տագնապը նախարարական ընդհանուր տագնապ առաջ պիտի բերէ։

Վէնիզէլոսեան թերթի մը համաձայն, ազատական կուսակցութեան քայքայումը արգիլելու համար Վէնիզէլոս պիտի ստիպուի դարձեալ քաղաքական ասպարէզ իջնել եւ ձեռք առնել կուսակցութեան ղեկը։ Այն ատեն ազատականները պիտի աշխատին Խորհրդարանին մէջ մեծամասնութիւն ձեռք բերել և նոր դահլիճ մը կազմել՝ մասնակցութեամբ Քաֆանտարիսի։ Միւս կողմէ կ'ըսուի թէ այս վերջինը մօտ օրէն պիտի կազմէ նոր կուսակցութիւն մը՝ բարենորոգչական անունով։

Եթէ կարելի չըլլայ լուծել ներկայ դժուարութիւնները, պէտք պիտի ըլլայ կազմել նոր կառավարութիւն մը՝ որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ լուծել Խորհրդարանը եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկել։

Աղէտէն վերջ

Արաքսի Ֆիլիպէի թղթակիցը կը գրէ.—Իտալական Առաքելութիւն մը եկած է հոս, 6-7 օրէ ի վեր։ Քաղաքին զանազան մասերուն մէջ վրաններ լարեցին, առողջապահական եւ այլ բաժանումներով։ Կարծեմ ազգային իշխանութեան կողմէ եւս դիմում մը փորձուած է վրան ուզելու համար, բայց մերժուած՝ «Հայերու մասին կարգադրութիւններ ընելու հրահանգ չունենալնուն համար»։ Թէեւ յաջորդ օրը, անձնական միջամտութեամբ մը, հատ մը կարելի եղաւ ձեռք ձգել, ուր տեղաւորուեցան 5-6 ընտանիքներ։

*** Ազգային Վարժարանի Հոգաբարձութիւնը եւ Ուսուցչական Մարմինը խառն նիստ մը ունեցան։ Որոշուեցաւ վարժարանը վերաբանալ։ Շէնքը պիտի քննուի ճարտարագէտներու կողմէ։ Հաւանական է որ վարի յարկերէն 2-3 դասաբան ապահով նկատուին։ Նախընտրութիւն պիտի տրուին երկու կարգերու, որոնք իրենց շրջանը պիտի փոխեն։

Ի՞ՆՉ ԱՐԺԵՑ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

Պուլկարիոյ Ներքին Նախարարութեան հրատարակած պաշտօնական վիճակագրութեան համաձայն, վերջին երկրաշարժերուն հետեւանքով երկիրը կրած է հետեւեալ վնասները. Աւերուած են 166 վայրեր, մեռած են 107 եւ վիրաւորուած 399 հոգի, քանդուած են 24,991 տուներ, որոնց շուրջ 18,500ը ամբողջովին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԱ. Ցանկ

	Ֆր.
Պուա-Քոլոմպ — Անիէռի հանգանակութիւնը (Տես նամակը)	1065
Մէօտոնի մէջ հանգանակուած՝ Պ. Պ. Ե. Էվրանեանի, Զ. Զաքըճեանի եւ Բ. Զաքըեանի նախաձեռնութեամբ (ցանկը յաջորդով)	300
Տրամաթիքի ղեկավար՝ Տրդատ Նշանեան	50
Վ. Նազարեան	25
Ե. Յովհաննէսեան	25
Յ. Սեօյլէմէզեան	10
Ոմն, Վիլժիւիֆէն	50
Սիրվարդ Սրապեան	10
Ղազարեան եղբարք	50
Մելքոն Պասմաճեան	20
Պէրպէրեան ընտանիք Շավիլ	50
Լիոնէն, Պ. Պետրոս Սահաթճեանի միջոցաւ.—	
Տիկին Ռ. Համամճեան	5
Տիկ. Մ. Ադամեան	10
Պ. Պ. Ճնկըեան եւ Թէրզեան	10
Տիկ. Մանն. Էյիբլեան	5
Տիկ. Մ. Թնմազեան	5
Օր. Հ. Գայայըեան	10
Յ. Սիմոնեան	25
Պ. Սահաթճեան	15
Գումար	1,740
Ի. ցանկին գումարը	20,799
Ընդհ. գումար	22,539

×

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի ՀԵՌԱԳԻՐԸ

Երէկ Ֆիլիպէէն ստացանք հետեւեալ հեռագիրը, Մայիս 20 թուակիր.

— «Ստացած ենք «Յառաջ»ի միջոցաւ մինչեւ Մայիս 14 ղրկուած գումարները, 16,000 ֆր.։ Երկու նամակ ունիք ճամբան։

Երուանդ եպիսկ.

×

... Խմբագիր,

Պուա-Քոլոմպի եւ Անիէռի ցիր ու ցան եւ հայրենազուրկ հայութիւնը, եօթը աշխարհներու դառնութիւնները քամած, կը բաժնէ Ֆիլիպէի իր աղէտեալ եղբայրներուն ցաւը, եւ կը կազմէ հանգանակիչ մարմին մը, որ գործի կը սկսի Ազգ. Միութեան հակակշռին տակ։

Յանձնախումբս կը փութայ ձեզ յանձնել առաջին առթիւ հանգանակուած գումար մը, 1065 ֆրանք (Տես գումարը, ցանկը յաջորդով)։ Գործը կը շարունակուի տենդագին։

Այս առթիւ կ'արժէ յիշել փոքրիկն Լուիզի ինքնաբուխ նուէրը, 25 ֆր. որ կը կազմէ իր գանձանակին ամբողջ հարստութիւնը. նաեւ տարաբախտ տիկին մը, որ յանձնախումբիս կը մօտենայ արտասուալից աչքերով եւ կը յանձնէ իր ամբողջ ունեցածը, 100 ֆրանքը։

Այս ազգը կ'ապրի։ Շնորհակալութիւն «Յառաջ»ի։

Ի դիմաց հանգանակիչ մարմնի՝ Բ. Վարդանեան եւ Պօղոս Պօյաճեան։

Պուա-Քոլոմպ, 20 Մայիս

ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ

Էնկիւրիի Ազգ. Ժողովը առջի օր քուէարկեց օրէնք մը, որով 1929 Յունիսէն սկսեալ պետական բոլոր պաշտօնատուները պարտաւորիչ կերպով պիտի գործածեն եւրոպական թուանշանները։

Կրթական նախարարը յայտնեց թէ մասնագէտներէ բաղկացած յանձնախումբ մը պաշտօն ունի ուսումնասիրելու այն գործնական միջոցները, որոնք պիտի դիւրացնեն լատինական այբուբենի ընդունումը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԳԱՂՈՒԹԸ՝ ԹՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐՈՎ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

ԴԱՄԱՍԿՈՍ, 4 Մայիս

Դամասկոսը, իբրեւ Սուրիոյ պետութեան մայրաքաղաքը ամենէն բազմամարդն է՝ ներկայիս հաշուելով 250,000 բնակչութիւն։

Նախ քան Դամասկոսի ազգայնական շարժումները եւ անոր աղետալի հետեւանքները, 13,000 հայ բնակչութիւն մը ապրած է հոս։ Այժմ այս թիւը իջած է 7000ի, նոյն դէպքերու ստեղծած խուճապին հետեւանքով։

Արաբ ազգայնականներու այդ շարժումը իր այլամերժ քաղաքականութեամբ, տարագիր մեր բեկորներուն համար եթէ աղէտ մը եղաւ, նուազ չարժեց նաեւ Դամասկոսի քաղաքին եւ բնիկ ժողովուրդին համար։

Հոգատար պետութեան զսպիչ միջոցները չափազանց խիստ են եղած եւ Դամասկոսի շքեղ եւ ընդարձակ մէկ թաղամասը վերածուեր է աւեր աւերակի։

Այժմ այդ շարժումը չափաւորուած ըլլալ կը թուի եւ մանաւանդ մխիթարական է որ բնիկ ժողովուրդը աւելի սիրալիր վերաբերում ցոյց կուտայ հայ գաղթականութեան հանդէպ։

Քիչ մը ուշ ճնացած այս ցանկալի վերաբերումը կրնայ բաբերար օգուտներ ունենալ մեբիններուն համար եթէ յարատեւէ։

Այդ վերաբերման մասին կասկածոտ չէինք ըլլար, անշուշտ, եթէ էլ Աճրաբի պէս թերթեր, հայատեաց քաղաքականութեան մը չհետեւէին եւ արաբ հանրային կարծիքին մէջ յոռի տրամադրութիւններ չստեղծուէին։

Դժբախտաբար մեր ղեկավար մարմիններուն քով ալ կը պակսի մասնաւոր ջանք, երկու ժողովուրդներու յարաբերութիւնը աւելի եւս ամրապնդելու եւ -վերցնելու բոլոր այն սխալ ու անհեթեթ կարծիքները, որոնք նիւթ կը դառնան էլ Աճրաբի գրգռութիւններուն։

Ըսի որ 7000 հայութիւն կայ այստեղ։ Մեծ մասը կը բնակի քաղաքին քրիստոնեայ թաղամասին՝ «Պապ Թումա»ի մէջ, ուր կը գտնուի նաեւ Երուսաղէմապատկան վանքը, դպրոց եւ եկեղեցին։

Ունինք երկու կայան, «Սոֆանիյէ»ի և «Պոսթան Սալիպ»ի։

Առաջինին մէջ կը բնակին 85 ընտանիք (500 անձ), 47 ընտանիք Հաճընցի, 10 Ատանացի, 5 Մարաշցի, մնացեալները զանազան տեղերէ։

Բ.ին մէջ 141 ընտանիք (850 անձ), 70 ընտանիք Մարաշցի, 11 Ատանացի, 10 Այնթապցի, մնացեալները զանազան։

Գաղթականութեան մեծագոյն մասը կը բաղկանայ արհեստաւորներէ։ Կան 10 բժիշկ, 3 դեղագործ, 50 լումայափոխ, քանի մը ատամնաբոյժ, եւլն.։

Հայ ազգ. երկսեռ վարժարան մը մանկապարտէզի բաժնով եւ 375 աշակերտներով։ Ունի 10 ուսուցիչ-ուսուցչուհի, տարեկան 450 օսմ. ոսկի պիւտճէով, որուն 70ը կը վճարէ Բարեգործականը, 30—40ը Հայրենակցական միութիւնները ի հաշիւ կարօտ աշակերտներու, 70 ոսկին հոգատար պետութիւնը։ Մնացեալը կը գոյանայ ամսաթոշակներով։

Քաղաքին միւս թաղամասի՝ «Պահսա»յի բնակչութիւնն ալ ունի մանկապարտէզ մը՝ 70 փոքրերով եւ երկու ուսուցչուհիով։ Պիւտճէն կը գոյանայ Բարեգործականի 30 օսմ. ոսկիով եւ թոշակներով ու հանգէսներով։

«Պոսթան Սալիպ»ի կայանը ունի մանկապարտէզ մը՝ 60 փոքրիկներով եւ մէկ ուսուցչուհիով։ Պիւտճէն կը հոգայ ժողովուրդը եւ մասամբ Մարաշի Հայրենակցականը։

«Սոֆանիյէ»ի կայանը շատ մօտիկ ըլլալով քաղաքի դպրոցին, առանձին դպրոցի պէտք չէ ունեցած։

Ասոնցմէ զատ կայ հայ բողոքական երկսեռ վարժարան՝ 150 աշակերտով։

Հայ կաթոլիկ վարժարան աղջկանց՝ 80 աշակերտուհիով։

Ճիզուիթներու Ֆրանքօ Արմենիէն վարժարանը՝ 60 աշակերտներով։

Սուրիահայ գաղութը չունի վայր մը, նոյնիսկ տասը տունէ բաղկացած, որ գէ՛թ իր մանկապարտէզը չունենայ։ Եւ այս հակառակ անոր՝ որ Սուրիահայ գաղութը է՛ն չքաւորն է։

Միայն եօթ Հայրենակց. միութիւններ կան՝ Մարաշի, Այնթապի, Ատանայի, Կեսարիոյ, Հաճընի, Խարբերդի եւ Ուրֆայի։

Կան Հ. Մ. Ը. Մ., Հ. Պատ. Միութիւն, երիտասարդական միութիւններ եւն.։

Առաջնորդութիւնը կը վարէ Երուսաղէմի Պատրիարքական տեղապահ Սուրէն Վրդ. Քէմհաճեան։

Հոս աւելորդ չըլլայ գուցէ անդրադառնալ հարցի մը, որ յաճախ խաչաձեւումներու եւ անախորժ դէպքերու պատճառ կը դառնայ ամբողջ Լիբանանի մէջ։

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան եւ Երուսաղէմի պատրիարքութեան իրաւասութեան եւ յարաբերութեան հարցն է այդ, եւ ահաւասիկ անոր մէկ օրինակը Դամասկոսի մէջ։

Այստեղ հինէն ի վեր, երբ 40 հայ ընտանիք միայն կար, Երուսաղէմը հաստատած է վանք մը, հողով եւ շէնքերով՝ որպէս կայան-հիւրանոց Երուսաղէմի ուխտաւորներուն։

Վանքին վերահսկիչն ու ներկայացուցիչը՝ Ս. Վրդ. Քէմհաճեան, ինքնին առաջնորդ դարձած է 7000 հայ գաղթականութեան եւ ինքն է որ դարձեալ նշանակովի կ'ընտրէ այդ ժողովուրդին մարմինը, թաղականութիւնը, որուն գործը որպէս թէ ըլլար վանքի խնամակալ մարմնի պարտականութիւն։ Իսկ այս, իր կարգին կ'ընտրէ հոգաբարձութիւն մը դպրոցին համար, որուն պիւտճէն, ինչպէս վերեւ ցոյց տրուեցաւ, կը հոգայ ժողովուրդը, իսկ վանքը իր շէնքն է որ միայն տրամադրած է եւ ուրիշ ոչինչ։

Իսկ երկու քահանաները ենթակայ ըլլալով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, յաճախ ենթակայ են նաեւ եկեղեցիի սեփականատիրոջ՝ Սուրէն վարդապետին... Մնացեալը կարելի է երեւակայել։

Լիբանանի մէջ աւելի լարուած վիճակ մը կը տիրէ երկու օրկաններուն միջեւ ու յաճախ միեւնոյն ժողովուրդի անունով պետութեան կը ներկայանան փոխն ի փոխ, առաջնորդ Եփրեմ վրդ. Տոհմունին մէկ դռնէն, միւս դռնէն Ճանսըզեան վարդապետը՝ փոխանորդը Երուսաղէմի պատրիարքութեան...

Դամասկոսի հայութիւնը կ'ապրի խաղաղ եւ համեստ կեանքով։ Վերջին Սուրիոյ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ Սուրէն վարդապետի անհեռատես մէկ քայլին հետեւանքով, կարգ մը դժգոհութիւններ ծագած են, վարդապետը անդրադառնալով իր սխալին, այժմ արդէն կ'աշխատի դարմանել զայն եւ յուսալի է որ շուտով գաղութը կը վերստանայ իր նախկին խաղաղ վիճակը։

Տնտեսապէս ինքնաբաւ է այս գաղութը եւ մինչ վերջերս Սուրիոյ եւ Լիբանանի զանազան կողմերէն դէպի հարաւային Ամերիկա գաղթողներու թիւը կ'աւելնայ, Դամասկոսի հայութիւնը կապուած կը մնայ այս հողին, ապագային հայրենիք մեկնելու անմար յոյսով։

Յ. ՍԻՄՕՆԻ

ԱԿՆ ԸՆԴ ԱԿԱՆ եւ ԱՏԱՄՆ ԸՆԴ ԱՏԱՄԱՆ

ԲՈՒՌՆ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏ ՄԸ ԼՐԱԳՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Պ. Քոթի, անուշահոտութեանց համանուն հաստատութեան տէրը եւ աղնուապետական «Ֆիկառօ»ի տնօրէնը, քանի մը ամիս առաջ՝ ծրագիր մը կ'որոճայ եւ կ'որոշէ խոշոր օրաթերթ մը հրատարակել, L'Ami du Peuple, տասը սանթիմ գնով։

Հաշէթ հաստատութիւնը, որ իր ափին մէջ առած է բոլոր հրատարակութեանց փոխադրութիւնն ու բաշխումը, նախ կը համաձայնի, բայց յետոյ կը դրժէ, տեղի տալով լրագրապետներու եւ հրատարակիչներու սէնտիկային բողոքներուն առջեւ։ Միւս բոլոր օրաթերթերը 25—30 սանթիմ ըլլալով, տասը սանթիմնոց թերթ մը ի հարկէ իրենց վնաս պիտի պատճառէր։

Քոթի չի յուսահատիր, եւ քանի մը անգամ ձգձգելէ յետոյ, վերջապէս Մայիս 1ին հրապարակ հանեց իր օրաթերթը, «Ժողովուրդին Բարեկամը»։

Հաշէթ, իր ձեռքն ունենալով բոլոր լրագրական կրպակներն ու կայարաններու գրատուները, սպառնաց թէ ուրիշ թերթ ու գիրք չպիտի ղրկէ բոլոր անոնց որ կը ծախեն «Ժողովուրդին Բարեկամը»։

Այս սպառնալիքին վրայ, շատեր վախցան, եւ մերժեցին ծախել նոր թերթը, իսկ ոմանք յանձն առնելով, զրկուեցան ուրիշ թերթերէ։ Այսպէս կրպակներ կան որ միայն Քոթիի թերթը եւ օտար (հայերէն եւն.) լրագիր կը ծախեն։

Քոթի շրջուն վաճառորդներ գտաւ, յանձն առաւ վճարել իր թերթը ծախող կրպակներուն վնասը. վեց փաստաբաններէ բաղկացած խորհուրդ մը կազմեց, Հաշէթի եւ սէնտիկային դէմ բողոքողներուն դատը պաշտպանելու համար եւայլն։

Թերթը տասը սանթիմի ծախելով, տարին 15 միլիոնի վնաս պիտի ընէ Քոթի։ Բայց ան ոչ միայն յանձն առած է այդ վնասը, այլ եւ որոշած է նոր ընկերութիւն մը կազմել Հաշէթի դէմ, լրագիրներու բաշխման համար՝ յիսուն միլիոն ֆրանք դրամագլուխ յատկացնելով։

Քանի մը օր առաջ, կը կարծուէր թէ միջին ճամբայ մը գտնուած է, մինչդեռ աւելի սաստկացած է պայքարը։

Շաբ. օր ֆրանսական մամուլի դաշնակցութիւնը թերթերուն հաղորդած էր յայտարարութիւն մը, որուն գլխաւոր կէտերը քաղուածաբար կուտանք.—

«Պատերազմէն առաջ, թերթերը կը ծախուէին 5 սանթիմի, երբ թուղթին 100 քիլօն կ'արժէր 28—30 ֆր., իսկ մելանի քիլօն 45 սանթիմ։

Այժմ, թերթերը կը ծախուին 25 սանթիմի, երբ թուղթին 100 քիլօն կ'արժէ 180 ֆր., իսկ մելանը 3,25 մէկ քիլօն։ Կը նշանակէ թէ մինչդեռ թերթին գինը բարձրացած է միայն 5 անգամ, թուղթը եւ մելանը կրած են 6—7 պատիկ բարձրացում։ Տպագրական աշխատաւորները կը ստանան բարձր օրավարձեր։ Ընդհանուր ծախքերը հարիւրին 5, իսկ տուրքերը հարիւրին 25 յաւելում կրած են։ Այնպէս որ արդէն շատ դժուար է թերթերը ծախել իրենց այժմու գինով։ Այդ գինը իջեցնել՝ կը նշանակէ անելի մատնել թերթի հրատարակութիւնը, արդի պայմաններու մէջ։

Հարցը աւելի յստակ կերպով դնենք։ 25 սանթիմի ծախուած թերթերը լրագրավաճառին կը յանձնուին 0.20ի փարիզի մէջ եւ 0,175 գաւառները։

Արդ, նոյն իսկ այն թերթերուն համար որոնք 6 էջով կը հրատարակուին եւ ամէնէն խոշոր սպառումն ունին, թերթ գլուխ տպագրական ծախքերը կ'անցնին 0,20ը, առանց հաշուելու բաշխումի եւ առաքումի ծախքերը։

Այս պայմաններով, ինչպէ՞ս կարելի է փարիզի մէջ 0,05էն եւ գաւառները 0.075էն թերթ յանձնել լրագրավաճառներուն։

Մէկը որ նման ձեռնարկի մը մէջ կը մխրճուի, ստիպուած՝ միլիոններու կորուստ մը յանձն պէտք է առնէ,— օրական 200,000 թերթի համար միայն, տարեկան 15 միլիոն, իսկ 70—100 միլիոն՝ այն օրաթերթերուն համար որոնք աւելի մեծ սպառում ունին»։

Յայտարարութիւնը կը վերջանայ կէս-սպառնալիքով մը, այն որ եթէ հակառակորդ կողմի ձեռնարկը քաջալերուի հանրութեան կողմէ, մամուլի ապատութիւնն է որ կը վտանգուի եւ 150,000 լրագրողներ ու տպագրական աշխատաւորներ կը մնան անգործ։

Իսկ Քոթիի թերթը պատասխանելով այս յայտարարութեան, իր կարգին երեւան կը հանէ ֆրանսական մամուլի ընկերակցութեան եւ «Հաշէթ»ի կազմակերպութեան սարքած դաւերը իր դէմ՝ ձախողութեան մատնելու համար իր ձեռնարկը, եւ մինչեւ վերջ մաքառելու իր տրամադրութիւնը յայտնելէ յետոյ, կը թուէ իր դէմ առնուած հետեւեալ քայլերը.

1. Հաշէթ»տունը որ յանձն առած էր «Ամի տիւ փէօփլը» ցրուել իր կրպակներուն մէջ, թերթին հրատարակութենէն քանի մը օր առաջ, յանկարծ, առանց բանաւոր պատճառի, կը խզէ պայմանագրութիւնը։ «Հաշէթ» կը խոստովանի թէ մամուլի դաշնակցութեան պնդումներուն վրայ է որ այդ քայլը առած է։

2. Այս խզումին հետեւանքով Քոթիի թերթը կրած է ծանր վնասներ։ «Հաշէթ»ը ստացած էր 350,000 ֆրանք՝ անհրաժեշտ յայտարարութիւններուն համար։ Այդ գումարէն զատ, ստացած էր նաեւ 120,000 ֆրանք, թերթը հրապարակ նետելու համար։ Պայմանագրութիւնը խզելով մէկտեղ, «Հաշէթ» այդ գումարը չէ վերադարձուցած։ Այս արարքը «օրակուած մը ունի Պատժական Օրինագիրքին մէջ»։

3. Կրպակներուն եւ լրագրավաճառներուն արգիլուած է «Ժողովուրդին Բարեկամը» ծախել, հակառակ պարագային, սպառնալով ուրիշ թերթեր չտալ անոնց, ծախելու համար, ինչ որ մէկ կողմէն կրպակներու շահագործման օրէնքին հանդէպ պանցառութիւն կը կազմէ, միւս կողմէ, առեւտուրի, աշխատանքի եւ մտածումի ազատութեան տրուած բացայայտ հարուած մըն է։

4. «Հաշէթ» տան առաքումներու պետը՝ Քոթիի թերթին դէմ տպած ու առատօրէն ցրուած է զայթակղեցնող թուղթիկներ։

5. Հակառակորդ կողմը գործակալներու բանակ մը գործի լծած է, սպառնալիքով սարսափեցնելու համար փարիզի, արուարձաններու եւ գաւառի բոլոր լրագրավաճառները, որպէսզի «Ամի տիւ փէօփլը» չծախեն։ Նոյնը բրած է նաեւ ձեռքէ ծախողներուն։

6. Հասարակաց կարծիքը պղտորելու դիտումով, վարկաբեկիչ պայքար թերթին դէմ, ինչպէս նաեւ ծնշում առեւտրական զանազան տուներու վրայ, որպէսզի վճարովի յայտարարութիւններ չտան «Ամի տիւ փէօփլը»ին։ Հսկայ գումարներ յատկացուած են այս պայքարը յաջողութեամբ արդիւնաւորելու եւ ձախողութեան մատնելու համար Քոթիի թերթը, որ միառմի յիշելէ յետոյ իր դէմ գործածուած զէնքերը կը յայտնէ.

«Յարձակումը որ մեր դէմ կազմակերպուած է քինախնդրութեամբ, ապօրինութեամբ եւ անլուր յանդգնութեամբ, բացայայտ է։

«Ան մեզի իրաւունք կուտայ փոխ. յարձակումի եւ ինքնապաշտպանութեան ամէն կերպերը փորձելու։

«Ինչ որ ալ ըլլան այս խմբակին ննդգութեամբ եւ կատաղութեամբ սարքած դաւերը։ Մեր համբերութիւնը եւ քաջութիւնը չպիտի սպառին։

«Քայքայելու եւ փճացնելու համար «Թրըսթ»ը որ կը սպառնայ մեծ ու ազնիւ ազգի մը ազատութեան, պիտի պայքարինք բոլոր մարդերուն մէջ։

«Զինուած ենք բոլոր անոնց դէմ որոնք պատերազմ կը յայտարարեն մեր դէմ եւ մեր բոլոր զէնքերը պիտի գործածենք։ Ակն ընդ ական, եւ ատամն ընդ ատաման»։

Յետոյ, թերթը կոչ կ'ընէ բոլոր Ֆրանսացիներուն, քաջալերելու իր ձեռնարկը։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՇԱՔԱՐԱԽՏ, «ԷՆՍԻՒԼԻՆ» ԵՒ ՇԱՔԱՐԻ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաքարախտը մարդուն չափ հին հիւանդութիւն մըն է, եւ ինչպէս ծանօթ է, տարէցներու յատուկ է առաւելապէս։ Կարելի է զայն նկատել մէկ երեւոյթը օրկանական յոգնութեան եւ մաշումի։ Երբ մարմինը այս կամ այն պատճառաւ ի վիճակի չըլլար իւրացնելու եւ սպառելու արեան մէջ գտնուող շաքարը, այդ պարագային մարդկային արեան մէջ շաքարի համեմատութիւնը կ'աւելնայ. ու անկէ կ'անցնի մէզին մէջ։ Այսպէս ուրեմն արիւնը եւ մէզը կը շաքարուին, մինչ մկանները անկարող ըլլալով այդ շաքարը այրելու, կ'ուժասպին, կը տկարանան։

Ան է շաքարախտը (diabéte) իր խսկական իմաստին մէջ։ Այդ հիմնական երեւոյթէն կը ծնին բնական է, շատ մը ախտագին բարդութիւններ, որոնց նկարագրութիւնը մեր նպատակէն դուրս է։

Առաջին անգամ երկու ամերիկացի բնախօսներ, Պէնթինկ եւ Պէստ երեւան հանեցին որ շաքարախտի կազմութեան մէջ մեր ստամոքսին տակ գտնուող գեղձը, մսանը (pancréas) շատ վճռական դեր մը կը կատարէ։

Մսանը բնականոն պայմաններու մէջ կ'արտադրէ նիւթ մը, տարրաբանական խմորիչ մը, Էնսիւլինը որու անփոխարինելի պաշտօնն է մեր մարմնին մէջ շաքարի տնտեսումը եւ շաքարի սպառումը կանոնաւորել. առանց էնսիւլինի գոյութեան արեան մէջ գտնուող շաքարը, կը մնայ եղածին պէս, ոչ կրնայ մթերուիլ ուր որ պէտք է, ոչ կրնայ այրիլ մկանային հիւսուածներու մէջ, որպէսզի ջերմութիւն արտադրէ։

Ուրեմն շաքարախտը վերջի վերջոյ հիւանդութիւնն է այն մարդոց որոնց մսանը, փանկրէասը անբացատրելի ծուլութեամբ անկարող է էնսիւլին արտադրելու։ Մսանը հանուած կենդանի մը ճակատագրականօրէն դատապարտուած է շաքարախտի, իր բոլոր ծանր հետեւանքներով։

Կարելի չէ՞ ուրեմն շաքարախտի դէմ պայքարիլ էնսիւլինի ներարկումով։

Անշուշտ, քանի անոնց մսանը ծուլացած է, կարելի է զայն փոխարինել անոնց երակներու մէջ կամ մորթին տակ ներարկելով էնսիւլինի լուծոյթներ, որ կը ստացուի առողջ կենդանիներու մսաններէն։ Միայն պէտք է գիտնալ որ այս գործողութիւնը շատ փափուկ է եւ կը պահանջէ մասնագէտ բժիշկի մը միջամտութիւնը։

Շատ մը հիւանդներու քով էնսիւլինը հրաշագործ ազդեցութիւն մը ունեցած է. հազիւ ներարկուած, արիւնը զտուած է աւելորդ շաքարէն եւ երբեմն ալ —եւ հոս է վտանգը— նոյնիսկ աւելիէն։

Էնսիւլինը վերջերս սկսած է օգտագործուիլ [...] սիննեւ [...] է որ էնսիւլինի որոշ քանակութիւն մը խարազանի նման հրահրած է ախորժակը եւ [...] թափ մը տուած է օրկանական իւրացումներու։

Բայց ահաւասիկ վերջին նորութիւնը,

Ծոմապահ եւ նոյնիսկ շատ անօթի մարդոց արեան մէջ էնսիւլինի քանակութիւնը չափազանց նուազ, նոյնիսկ անզոյ է, բայց քչիկ մը շաքարի ներածումը արեան մէջ բաւական է մսանը արթնցնելու եւ էնսիւլինի արտադրութիւնը խթանելու։ Այս կէտը երեւան բերող վիեննացի բժիշկ մը կը յանձնարարէ ամէն առաւօտ անօթի փորանց, նախաճաշը սկսիլ շաքարակերութեամբ։ Ախորժակը բանալու տակէ աւելի արմատական միջոց մը չկայ, ըստ իրեն։

Ուրեմն կարելի է ըսել, ախորժակը կը բացուի շաքար ուտելով. քաղցրեղէնները և մեղրն ալ բնական է նոյնքան ի վիճակի են շաքարի նման էնսիւլինի արտաթորումը գրգռելու եւ ախորժակը հրահրելու։

Ուրեմն պէտք չէ՞ ճաշացուցակները սկսիլ անուշով, փոխանակ անով փակելու, այսինքն շրջել մեր կերակուրներուն ընթացիկ կարգը. կէտ մըն է ասիկա հաւասիկ որ կը յանձնենք մեր բանիմաց տանտիկիններու ուշադրութեան։ Թերեւս անուշեղէնով սկսող ճաշ մը շատ աւելի դամ փակուի քաղցրութեամբ, նոլորտի մը մէջ, մինչ այսօրուան սկսող որքա՜ն սեղաններ կը փրծուին դժբախտաբար... պատ[...] ապուրի։

Փ. ՍԱՆԱՍԱՐ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՎԻՆՍԷՆ, 18 Մայիս.— [...] մանակէ մը ի վեր, տեղւոյս շրջականներու երիտասարդութեան միջոցներ կը մտածէր միութիւն մը կազմելու։

Ուրախ եմ յայտարարել որ քանի մը ժողովներէ վերջ (միշտ սրճարանի մը անկիւնը), Մայիս 17ին, մօտ 25 համակիրներու ներկայութեամբ եւ համաձայնութեամբ կազմուեցաւ «[...] Կրթասիրաց Երկսեռ Միութիւն» մը։ Նպատակն է՝ զարկ տալ ազգային մշակոյթի զարգացման, բարոյական եւ ֆիզիքական բարձրացման, տեղական լեզուի եւ օրէնքներու ուսուցման, [...] քաղաքական եւ կուսակցական [...] խասիրութիւններէ, մեր ծրագիր կանոնագրի մէկ յօդուածը [...] կապէս կը շեշտէ նաեւ [...] մեզ հիւրընկալող երկրին օրէն[քնե]րուն հակասելէ։

Փորձառու հայրենակիցներ կազմուեցաւ վեց հոգինոց [...] շութիւն մը, որ առժամեայ [...] պիտի վարէ գործերը, [...] ծրագիր-կանոնագրին պատրաստ[...] վաւերացումը։

Կը հրաւիրենք Վէնսէնի [...] շրջականներու երկսեռ համակ[...] կիցները՝ բերել իրենց օժանդակ[...] կութիւնը՝ գեղեցիկ գործ[...]

Գ. ՀԱՄԲ[...]

"ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔ,,

...Ք. ՆԱՆՍԷՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

...ճանի բեւեռախոյզ եւ մար...սիրական Տոքթ. Ֆրիտեօֆ Նանսէն, ...էր տարիներս խիստ մօ...վերջին հետաքրքրուեցաւ հայկա...ն խնդիրներով եւ ծանօթ ...իները կազմեց Հայաստա...երաշինութեան համար, ան...չաբաթ Լոնտոնի մէջ հրա...կեց գիրք մը՝ Հայաստանի ...ին՝ Armenia and the Near ...(հրատ. Allen and Unwin, ...իին)։ Այս մասին «Թայմզ» ...կանը (Մայիս 18).

...Հայաստան կը ներկայացնէ ...ք մը թէ ինչպէս գրեթէ ...անալի չար բախտ մը ...պար կը հալածէ դժբախտ ...ժողովուրդ մը՝ դարերու մէջէն։ ...Պատմութեան աւե...ները ու նուաճումները, սա...կը ժամանակին Երիտասարդ ...երու 13 տարի առաջուան ...աքականութեան հետե...ները աղէտ, քաղաքա...թիւն՝ որ մասամբ շարու...եցաւ ութ տարի առաջ ...ական Թուրքերուն կող...ը տարի առաջ երբ քա...գէտները Փարիզի մէջ ի...ն ուժին լրութեանը մէջ ...նամութիւնը ունեցան ...Հայերուն տալու ...Թուղթի վրայ խոստում...Երկրին աշխարհագրական ...դիրքը անկարելի կը ...էր, որ Անգլիական Նաւա...գործածուէր՝ այս խոս...ները գործադրել տալու հա...Սուլթան Ապտիւլ Համիտի ...ալ ճիշտ նոյն ձեւով կա...չէր եղած այդ արդարու...գործիքը շարժման մէջ ...ի նպաստ Հայերուն։ Հա...չատ լաւ ծանօթ էր կէտ ...եւ փիղի առակին։

Երբ քաղաքագէտները հաս...որ քարտէսի մը վրայ ...պէս սահմանագլուխներ ...կը չէր բաւեր հողեր ապա...Հայկական Պետութեան ...— նոյն իսկ եթէ ատիկա ...ըլլար Միացեալ Նահանգ...նախագահը,—բաւականա...ընել իմաստական թելադրու...ներ, որոնք քիչ մը աւելի ...կը թուէին քան Սեվրի ...քարտիսագրական ...ուած երազները։

...բոլորը մեծ խնամքով ...ուած են Տոքթ. Նանսէ...գիրքին վերջին գլուխին մէջ։ ...գիրքը, կարիճի մը պէս ...մը կը կրէ իր պոչին ...որ կը վիրաւորէ հաճոյա...թիւնը բոլոր անոնց, ...խոստացան իրենց կատա...էն աւելին, ու յետոյ գան...անոր համար որ ...փուած եւ լքուած Հա...բոլշեւիկեան աջակցու...ընդունեցին՝ շինելու հա-մար այն «Ազգային Օջախ»ը, զոր իրենց տալու համար ոչ ոք ուեւէ ձեռնարկ ըրաւ, բացի թուղթի վրայ խոստումներէ։

Վերջ ի վերջոյ լեռնակուտակ գրաւականներն ու խոստումները ծնանխիստ համեստումկմը՝ երեք հոգինոցՅանձնախումբիմը՝ձեւին տակ բաղկացած Ջրագէտներէ եւ հողագէտներէ, զորս Տոքթ. Նանսէն, կեղեքուած եւ լքուած գաղթականներու այդ սրտանուէր եւ անխոնջ ախոյեանը, 1926ի ամրան իր հետ տարաւ բոլշեւիկեան Հայաստան, այդ փոքրիկ հողամասին վրայ աւելի մեծ թիւով գաղթականներ տեղաւորելու համար ոռոգումի աշխատանքներ կատարելու նպատակով։

Այդ այցելութեան ընթացքին գտաւ որ անպաշտօն քրիստոնէութիւնը բաներ մը կ'ընէր դեռ՝ օգնելու, սնուցանելու եւ կրթելու համար հայ մանուկները, մինչ իրենց բուն կառավարութիւնը սկսած էր անապատները ոռոգել՝ Լէնինականի մօտ բանալով Շիրակի ջրանցքը։

Տոքթ. Նանսէն միայն հաւատարմօրէն կը թուէ թէ խաղաղութիւն գտաւ երկրի մը մէջ, որ աւերուած էր օտար եւ քաղաքացիական կռիւներով, ու շատ քիչ բան կ'ըսէ ընկերային կամ վարչական պայմաններուն վրայ խորհրդային երկիրներու, որոնց մէջէն ինք անցաւ։ Կը նկարագրէ դաշնակցային խըմբակցութիւնները եւ ինքնավար շրջանները, որոնք թոյլ կուտան որ Աճարիստան ինքնավար միաւոր մը դառնայ Վրաստանի Հանրապետութեան մէջ։

Շատ քիչ անգամ կը խօսի համայնավարական գործերու մասին, ինչպէս երբ կը պատմէ պարագան Թիֆլիսցիի մը, որ ծաղիկներու սիրահար ըլլալով, արտօնուած է իբրեւ պետական պարտիզպան ծառայել հանրային պարտէզին մէջ։ Երբ դեռ յանուն պրոլետարիատի գրաւուած չէր՝ այդ պարտէզը անոր անձնական սեփականութիւնն էր։

Միւս կողմէ, Տոքթ. Նանսէն կը խօսի թէ՝ Հայաստանի եւ թէ Վրաստանի անցեալ պատմութեան վրայ, կը նկարագրէ թէ ի՛նչպէս գեղեցիկ թագուհիի մը ամուսինը դաւաճանութեամբ Պարսիկներուն ձեռքն ինկաւ, արծաթեայ գելոցներու մէջ բերդարգելուեցաւ, թէ ինչպէս իր վերին հրամանատարը գերի բռնուեցաւ եւ ողջ ողջ քերթուեցաւ ոչխարի մորթին մէջ յարդ լեցուելով զրկուի իր շղթայակապ վեհապետին՝ զայն աՀու սարսափի ենթարկելու համար. թէ ինչպէս իրենց կարգին պարսիկ յաղթականները պարտուեցան, ողջ ողջ քերթուեցան եւ յարդով լեցուեցան, մինչ իրենց թագուհին՝ ցոյց տալու համար հայ քրիստոնեաներու գերակշռութիւնը պարսիկ կրակապաշտներէն, անմիտս եւ զօրաւոր շքախմբով մը հետ զրկուե-ցաւ։ Սակայն ըլլայ մեծ թագուհի Թամարայի մասին գրած ատեն, կամ երբ կը խօսի այն իշխանին մասին, որ թունաւորեց իր Կաթողիկոսը՝ սիրոյ բաժակով մը, եւ սպանուեցաւ դաւաճան հռոմայեցիէ մը, մինչ գինով էր, երբ կը խօսի ոռոգումներու կամ կարմրախայտով լեցուն Սեւանայ լիճին եւ անոր նուիրական կղզիին մասին, Ջուարթնոցի շրջանակի եկեղեցիին կամ Լէնինականի Պոլիգոնին մէջ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին կատարած օգտակար գործին վրայ, կամ նոյնիսկ երբ պարզապէս կը բացատրէ բամպակի գինը, անոր բարձրացման պատճառները կամ քարիւղի արտադրութիւնը, Տոքթ. Նանսէն կը յաջողի ընթերցողին ուշադրութիւնը լարել, ճոխ ու շահեկան մանրամասնութիւններ տալով 2000 տարուան պատմութեան եւ 20,000 քառակուսի մղոն տարածութեամբ այդ երկրին մասին, որ կէս տասնեակ տարիէ ի վեր փակուած էր Արեւմուտքի հետաքրքիրներուն առջեւ, մինչեւ իր այցելութիւնը։

ՍԵՒ ՇԱՊԻԿԱՒՈՐ ՍԷՆԴԻԿԱՆԵՐԸ

Ֆաշիստ սէնդիկաներու դաշնակցութեան երրորդ ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ։ Նախապէս արտադրութեան բոլոր ճիւղերու ներկայացուցիչները, գիւղացիներ, բանւորներ, դրամատան եւ առեւտրական պաշտօնեաներ, գրաշարներ, արուեստագէտներ եւլն. զանազան ժողովներ գումարեցին, համաձայն իրենց դասակարգին եւ վիճաբանեցան արհեստակցական խնդիրներու վրայ։ Յետոյ, ընդհ. ժողովը շքեղ գոյց մը կատարեց մեծ թատրոնի մը մէջ, ուր ներկայ էր նաեւ Պ. Ալպէռ Թոմա, Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին տնօրէնը։

Ֆաշիստ սէնդիկաներու Դաշնակցութեան նախագահը կարդաց տեղեկագիր մը, որուն համաձայն առաջին ընդհ. ժողովին կազմակերպուած անդամներու թիւն էր 500.000, երկրորդին՝ երկու միլիոն, իսկ երրորդին՝ երեք միլիոն։ Այժմ, աւելի քան 1.200,000 գիւղացիներ եւ 1,300.000 մեծ գործարաններու բանւորներ անդամ են Դաշնակցութեան։ Գալով մտաւորականներուն, անոնց մաս նաւոր կազմակերպութիւնը «պարծանքն է երիտասարդ Իտալիոյ»։ Եւ ունի 100.000 անդամներ, որոնց ներկայացուցիչները որոշած են «ամրապէս միացած մնալ իրենց եղբայրներուն, ձեռքի աշխատաւորներուն»։

Տեղեկաբերը շեշտեց թէ հովիւներն անգամ ենթարկուած են սէնդիկայի կարգապահութեան։

Այդ պահուն ներս մտաւ Մուսոլինի եւ ընդունուեցաւ բուռն ծափերով, յոտնկայս։ Պ. Ալպէռ Թոմա եւս բազմութեան հետեւելով, ոտքի ելաւ եւ հռոմէական բարեւ տուաւ, աջ ձեռքը բարձրացուցած։ Մուսոլինի ճառ մը խօսելով, փառաբանեց աշխատանքը։ Ժողովը եղաւ համերաշխութեան ցոյց մը՝ յանուն հայրենիքի։

ՁԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐԸ ՏՐԱՄԱՅԻ ՄԷՋ

Տրամայէն կը գրեն.—

Գեղեցիկ եւ ուշագրաւ շարժում մը ծայր տուած է վերջերս Տրամայի մէջ եւ հետզհետէ տարածուած՝ բոլոր շրջանները։

Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Տրամայի գրասենեակը սկսած է զարկ տալ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ ցրուած չափահաս որբերու մարմնակրթական զարգացման։ Գիւղի տղաքը, այսօր, ի վիճակի են իրենց աշխատութիւններէն դուրս ժամեր տրամադրել, զօրացնելու համար իրենց միտքն ու մարմինը։

Անմիջական կերպով փայլուն արդիւնք հնարաւոր չէ ձեռք ձգել անտարակոյս եւ սակայն, քայլ առ քայլ կարելի է յառաջդիմել եւ ձեռք ձգել օգտակար արդիւնքներ։

Անշուշտ Պ. Թէոտոր Փէյսի այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնն ու ծրագիրը իր արժանի արձագանգը պիտի գտնէ Մակեդոնիոյ քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ եւ բոլոր երիտասարդները զօրավիգ պիտի հանդիսանան անոր աշխատանքին։

ՀԱՅՈՑ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ռումանիոյ Դաւանութեանց նախարարութիւնը պաշտօնագիր մը հաղորդած է, որով կը պահանջուի կարելի եղածին չափ փութով նախարարութեան իմացնել թէ ո՞ր քաղաքներուն մէջ հայ եկեղեցիներ կան, ո՞վ է անոնց քահանան, ի՞նչ հպատակ է եւ ինչ զարգացում ունի, իւրաքանչիւր հայ եկեղեցի քանի՞ ծխական ունի, եւ ո՛րքան կալուած, շարժուն կամ անշարժ, ու ասոնք ի՛նչ հասոյթ կը բերեն։

Առաջնորդը իր կարգին այս իմաստով շրջաբերական — հարցարան մը ղրկեց իր թեմին հայ համայնքներուն։

Ինչպէս գրած էինք, Դաւանութեանց նախարարութիւնը կանոնագրութիւն մը կը պատրաստէ խորհրդարանէն վերջերս վաւերացուած դաւանութեանց օրէնքին կիրարկութեան մասին։ Իր պահանջած տեղեկութիւնները կապ ունին այդ աշխատանքին հետ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՉՈՐՍ ՆՈՐ ԱԽՈՅԵԱՆՆԵՐ

Գերմանիա լրջօրէն կը պատրաստուի Ամսթէրտամի ընդհանուր Միջազգային Ողիմպիականին. այժմէն իր մարզիկները սկսած են փշրել զանազան մրցանիշներ։ 1500 եւ 800 մեդր վազքի ախոյեանը Տոքթ. Փէլցէրն է, իսկ Շուլլէն եւ Քէօնիկ, 100 մեդր վազքի մէջ մրցանիշին հաւասարած են։

Աթլէթիք եղանակին վերաբացումով, նոր յաղթանակի լուրեր կը հասնին ամէն օր։ Ռալֆ Ռօզ, ամերիկացի ոստիկանը 1905էն ի վեր գունդ նետելու մէջ իրեն մենաշնորհ ըրած էր մրցանիշը։ Հիմա 13 տարի յետոյ, երկու մարզիկներ՝ մէկը գերման, միւսը Ամերիկացի, մէկ շաբթուան ընթացքին մէջ, փոխնիփոխ կոտրեցին մրցանիշը։ Նոյնպէս գերմանացի Փաուլուզ, սկսնակ նետեց 48 մ. 32, եւ կոտրեց աշխարհի մրցանիշը։

Ամերիկացիներն ալ իրենց կարգին կ'աշխատին։ Քուփ, գունտը կը նետէ 15 մ. 56, եւ յետոյ 15 մ. 60, իսկ նիզակը 60 մ. 825, եւ 63 մեդր։ Ուրիշ փորձի մը ատեն նիզակը կը նետէ 71 մ. 63։

Քալիֆորնիացի Լի Պէռնս, ձողով ցատկելու 1924ի Ողիմպիականին ախոյեանը (3մ.995ով) վերջերս ցատկեց 4 մ. 31' կոտրելով աշխարհի մրցանիշը, որ կը պատկանէր Եէյլի համալսարանէն Սէպին Քառի՝ 4 մ. 295ով։

Ցաւալի, լուրջ ու համեստ աշխատանքի պտուղներն են որ կը քաղեն յիշեալ մարզիկները։ Գալով Հայերուս, դեռ շատ հեռու ենք մարզական շնորհքներէն, ու պիտի մնանք միշտ յետամնաց, որքան ատեն որ չգիտնանք ըլլալ զիջող ու համեստ։

⁂ Ամսթէրտամի ողիմպիականի մրցումներուն մէջ ֆութպոլի վերջին ախոյեանական մրցումը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 26ին։ Այժմէն Հնդկաստանի խումբին համար կ'ըսուի թէ պիտի շահի վերջնական յաղթանակը։ Աչքէ վրիպեցնելու չէ նաեւ գերմանական եւ ֆրանսական խումբերը, որոնք իսկապէս յառաջդիմած եւ լուրջ հակառակորդներ են։

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԼԽԱՏՈՒՄ.— Անցեալ Ցունիսին Պէլլիէ անուն երիտասարդ մը սպաննած էր իր մայրն ու հայրը եւ երկար ատեն յաջողած էր խաբել ոստիկանութիւնը, թէ աւազակներ են որ գործած են ոճիրը։ Բայց ի վերջոյ, ճշմարտութիւնը երեւան ելաւ եւ դատի ընթացքին, Պէլլիէ ցոյց տուաւ շնական անպատկառութիւն մը։ Ըմբոստացնող պաղարիւնով պատմեց թէ՝ ինչպէս սպաններ էր իր ծնողքը փայտի եւ անթեղոցի հարուածներով, թէ յետոյ, ինչպէս, անոնցմէ գողցած դրամները մսխեց հաճոյքով ու խնջոյքով։ Դատարանը զինքը դատապարտած էր մահուան եւ առջի օր, իր ոճիրը քաւեց կախաղանին վրայ, առանց զղջում յայտնելու։

ՍԷՐ ԵՒ ՄԱՐԶԱՆՔ.— Պուլոնեի մէջ երկու մարզիկներ փորձեր կը կատարէին միասին, երբ վէճ մը ծագեցաւ իրենց միջեւ։ Ասոնցմէ մէկը՝ Մուայ կը կասկածէր միւսէն որ իր կնոջ հետ սիրային յարաբերութիւններ կը մշակէ։ Վէճը սաստկացաւ եւ ի վերջոյ՝ Մուայ ատրճանակի չորս հարուածներով սպաննելէ յետոյ իր հակառակորդը, գնաց յանձնուեցաւ ոստիկանութեան։

ԿԱՅԾԱԿ.— Մայիս 18ին, Փարիզի վրայ պայթող խառն փոթորիկի ընթացքին, կայծակ ինկաւ Օպէրվիլիէ, տան մը վրայ։ Տունը կրակ առաւ։ Շուտափոյթ օգնութիւններու շնորհիւ, կարելի եղաւ հրդեհը սահմանափակել։ Տունը կիսովին այրած է։

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒՄԸ.— Լէոփոլտ Աստարճեան(՞) անուն Հայ մը ձերբակալուեցաւ առջի օր, Ռիւ տէ Մարթիրի մէջ, այն միջոցին որ հաշիշ կը ծախէր երկու տիկիններու։ Իր մեղսակիցը որ նոյնպէս Հայ է, ձերբակալուեցաւ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ընկեր խմբագիր,

Զանազան թիւրիմացութիւններ կանխելու համար, ստիպուած եմ աւելորդ անգամ մըն ալ յայտարարել թէ, առանց շահու ակնկալութեան հրապարակ հանած եմ «Գարնանային»ը, միայն 250 օրինակ։ Գրքին կէսը շարուելէն յետոյ է միայն որ, տպարանատիրոջ պնդումներուն վրայ (որ գրեթէ զիս կատարուած իրողութեան առջեւ դրին) այդ թիւը բարձրացաւ 295ի։ «Յառաջ»ի ընթերցողները գիտեն որ այս աւելորդ հատորներուն մէկ մասը ձրի տրամադրուած է բանւոր ընկերներու, իսկ միւս մասը յատկացուած որոշ գրադարաններու, թերթերու խմբագրութեանց՝ որ այնքան ազնուութեամբ եւ անվճար տպեցին յայտարարութիւնը, բարեկամներու եւ ընկերներու որոնց ծախքով տպուած է գիրքը, տպարանին, ազգականներու եւ քանի մը գրագէտ ընկերներու։ Ծախուելու սահմանուած հատորներու թիւը հազիւ 240ի կը հասնի։

Ասկէ դուրս ո՛չ մէկ օրինակ՝ Ֆրանսայի մէջ ծախուելու համար։

Ձերդ՝ ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

"ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ,,

...Թըրրի Քէլլի «մէկ քուրոն» ...արկեց, բայց աւանդատէրը ...մնաց իր պահանջածին ...եւ վերջապէս յաջողեցաւ ...նել վեց շիլին։ Ուրախացած ...ելաւ գրասենեակէն եւ ...ատին ու ցուցամատին մէջ ...թղթադրամները կլոր գլա...մը պէս պլորելով՝ սկսաւ ...ել։

Ուէսթմորլանտ Սթրիթ՝ սա...ականներուն վրայ երիտա...երը, մըջիւններու պէս կը ...ին, ամէնքն ալ գործէ կը ...դառնային, եւ վրան գլուխը ...փթփած պատանիներ՝ երեկոյ...ն թերթ կը ծախէին՝ սուր ձայ...մը պոռչտկալով։

Մարդը կտրեց անցաւ բազմու...թիւնը, տեսարանը բարձրէն դիտե...եւ տիրապետողի ակնարկներ նետելով գրասենեակներու օրիորդներուն։ Իր գլխուն մէջ հանրակառքերուն ժխորը, ինքնաշարժերուն հանած աղմուկը կը խառնուէին՝ տաք «փընչ»ին սպեղանիի պէս բարի շոգիին։

Մինչ կը քալէր, մտովի կրկնեց իր բարեկամներուն համար պատրաստած նախադասութիւնը։

— Այն ատեն, զայն դիտեցի — պաղարիւնութեամբ, անշուշտ կը գուշակէք — Յետոյ կինը դիտեցի, դարձեալ զինքը դիտեցի, եւ առանց աճապարելու. «Չեմ կարծեր թէ այդ հարցումը ինծի ուղղուելիք հարցում մը ըլլայ» ըսի։

Նոզի Ֆլին իրեն սովորական անկիւնը նստած էր Տէյվի Պըրնի գարեջրատունը. եւ երբ պատահածին տեղեկացաւ, կէս գաւաթ մը վճարեց անոր, ըսելով որ կեանքին մէջ այդ խիստ պատասխանէն աւելի գեղեցիկ բան չէր լսած։

Ֆարինկթըն վճարեց ուրիշ մը։ Քիչ յետոյ, Օհալլըրան եւ Փատտի Լէօնարտ ներս մտան եւ պատմութիւնը անոր կրկնուեցաւ։ Օհալլըրան ինքն ալ յորդեցնելու ատրճան լեցնել տուաւ գաւաթները եւ յիշեց իր պատասխանն ալ, երբ կ'աշխատէր Քալլըն ընկերութեան մօտ Ֆօուն Սթրիթ։ Բայց այդ պատասխանը քիչ մը հովուերգութիւններու ազատախօս հովիւներու լեզուն կը յիշեցնէր, այնպէս որ Օհալլըրան խոստովանեցաւ թէ՝ իրենը Ֆարինկթընի պատասխանին հմտութիւնը չունէր։

Անկէ յետոյ, Ֆարինկթըն խորհուրդ տուաւ գաւաթները պարպել եւ վերստին լեցնել տալ։ Եւ երբ ամէնքն ալ իրենց թոյնը կ'ապսպրէին, ո՞վ կ'ուզէք որ ներս մտնէ։ Հիկկի՛նս։

Ի հարկէ Հիկկինս միացաւ խումբին եւ ստիպուեցան կրկնել պատմութիւնը իր մեկնաբանութեամբ։ Հիկկինս մեծ պատրաստակամութիւն եւ քմայք ցոյց տուաւ ի տես ուիսքիի հինգ տաք ու գրգռիչ գաւաթներուն։ Ամէնքն ալ մեծ աղմուկով մը սկսան խնդալ երբ Հիկկինս նկարագրեց Պ. Ալլէնի բռունցքին թրթռացումը։ Յետոյ՝ իր ձայնը Ֆարինկթընի ձայնին նմանցնելով, յարեց. «Եւ ահա թէ մարդուկս ինչպէս իր երեւակայածին պէս հանդարտեցաւ», մինչ Ֆարինկթըն խումբը կը քննէր իր ծանր եւ աղտոտ աչքերով, ժպտելով եւ մերթ ընդ մերթ իր վարի շրթունքով պեխերուն կախուած «լիքէօր»ի մէկ քանի կաթիլները ծծելով։

Երբ գաւաթները պարպուեցան, վերստին պզտիկ դադար մը յաջորդեց։

Օհալլըրան դրամ ունէր, բայց միւս երկուքը նոյն երեւոյթը չունէին, այնպէս որ խումբը ստիպուեցաւ հեռանալ գարեջրատունէն՝ ցաւը փորը։

Տիւք Սթրիթի անկիւնը՝ Հիկկինս եւ Նոզի Ֆլին դէպի ձախ շեղեցան, մինչ միւս երեքը քաղաք կը վերադառնային։ Պաղ փողոցներուն մէջ թեթեւ անձրեւ մը կը մաղուէր եւ երբ Պալլասթ Օֆիս հասան, Ֆարինկթըն առաջարկեց Սքոչ Հաուզ մտնել։ Գարեջրատունը խմողներով լեցուն էր եւ գաւաթներու ու խօսակցութիւններու ժխորովը կը թնդար։ Երեքն ալ դրան առջեւ լուցկի ծախող ցնցոտիաւորները մէկ կողմ հրեցին եւ ներս մտնելով հաւաքուեցան անկիւն մը։ Պատմութիւններու փոխանակութիւնը վերսկսաւ։

Լէօնարտ իր ընկերներուն ներկայացուց մի ոմն Ուէտհըրս՝ երիտասարդ երգիչ, զուարճաբան, լարախաղաց եւ գրեթէ ամէն բան ի Թիվոլի։ Ֆարինկթըն ամէնուն ալ գաւաթներ նուիրեց։ Խօսակցութիւնը սահեցաւ թատերական նիւթերու վրայ։ Օհալլըրան վճարեց, Ֆարինկթըն երկրորդեց. Ուէտհըրս բողոքեց իրենց ցոյց տուած իրապէս իռլանտական հիւրասիրութեան վրայ։ Ի փոխարէն խոստացաւ զիրենք բեմ առաջնորդել եւ քանի մը գեղեցիկ աղջիկներու ներկայացնել։ Օհալլըրան եւ Լէօնարտ խոստացան հետեւիլ իրեն, եւ Ֆարինկթընի խորհուրդ տուին նոյնը ընել, քանի որ ամուսնացած էր. եւ Ֆարինկթըն իր աչքերուն ծայրովը խումբը դիտեց, եւ հասկցուց թէ այդ կատակը գործին կուգար։ Ուէտհըրս իր հաշուին մէկ մէկ գաւաթ խմցուց եւ հեռացաւ, խոստանալով իրենց միանալ Փուլպէկ Սթրիթ Միւլլիկընի խանութը։ Երբ Սքոչ Հաուզ գոցեց իր դուռները՝ երկարեցան մինչեւ Միւլլիկըն։ Խորը գտնուող սրահ մը անցան՝ ուր Օհալլըրան «էքսթրա» կռոկներ ապսպրեց բոլոր սեղանին շուրջը բոլորուածներուն։

(4) ՃէՅՄՍ ՃՈՅՍ

Թարգմ. Ե. ՁԱՀՐԷՃԵԱՆ

Նոր երկրաշարժ Թուրքիոյ մէջ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ գիշեր մինչեւ առտուան ժամը 4ը ընդհատաբար հինգ ցնցումներ զգացուած են Տէմիրճիի մէջ, Քէօթահիոյ մօտ: Առաջին ցնցումը թեթեւ էր, իսկ վերջինները զօրաւոր: Մարդկային եւ նիւթական վնասներու մասին տեղեկութիւն չկայ:

Պատերազմը օրէնքէ դուրս

Անգլիոյ արտաքին Նախարար Չէմպըրլէյն Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանին անձամբ յանձնեց Անգլիոյ պատասխանը Քէլլոկի ծրագրին՝ պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու մասին: Ծանուցագրին մէջ անգլիական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ կը հաստատէ ամերիկեան թելադրութիւնները եւ կը խոստանայ իր կարելին ընել՝ զանոնք իրականացնելու համար: Կը թելադրէ բանակցութեանց սկսիլ՝ խմբագրելու համար Քէլլոկի առաջարկած ձեւով ընդհանուր համաձայնագիր մը: Անգլիա բոլոր գաղթապետութեանց հաւանութիւնն առած է այս մասին, այնպէս որ այժմէն իսկ յանձնառու կ'ըլլայ իր կատարեալ աջակցութիւնը տալ ծրագրի մը, որ «առանց վերապահութեան եւ առանց սեղմումներու ջնջուած կը յայտարարէ պատերազմը՝ իբրեւ գործիք քաղաքականութեան»:

Անգլիական ծանուցագիրը վերապահումներ կ'ընէ միայն կնքուած դաշնագիրներու՝ և Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտի մասին: Այս վերջինը եւ Լոքառնոյի դաշինքները «հիմնական տարրերն» են անգլիական քաղաքականութեան:

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Քէլլոկ մեծապէս ուրախացած է Անգլիոյ պատասխանէն:

Հայ մը արկածի զոհ

Մարսիլիայէն կը հեռագրեն թէ Կիրակի օր Թովմաս Քէրվէրշեան (Կէվրէկեան.?) անուն Հայ մը կը փորձէր ելլել քալող հանրակառքի մը վրայ, երբ վար իյնալով անիւներուն տակ մնաց: Մահը վայրկենական եղաւ:

Ռուսիայէն թուրք գաղթականներ պիտի գան

«Ազգամ»ի համաձայն, Թուրք կառավարութիւնը՝ կը փափաքի աչնան մեծ թիւով գաղթական բերել Թուրքիա: Ներկայիս ռուս կառավարութեան հետ բանակցութիւն կը կատարուի քանի մը հարիւր հազար գաղթական փոխադրելու համար Ռուսիայէն Թուրքիա:

Մէկ միլիոն՝ Սուրիոյ գաղթականներուն

Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերակցութեան Գրասենեակը կը հաղորդէ թէ՝ վերջին վեց ամիսներու ընթացքին հանգանակած է 191,675 զուիցերական ֆրանք ի նպաստ Սուրիոյ մէջ գաղթականներու տեղաւորման գործին: (938,249 ֆրանսական ֆրանք):

Այս գումարը մաս առ մաս կը յանձնուի Ժընեւի Աշխատանքի Միջազգային Դիւանին, որուն հսկողութեան տակ է որ կը կատարուի Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղթականներու տեղաւորման գործը:

Որ օտարները կրնան շէնք գնել

Էնկիւրիէն եկած նոր հրահանգի մը համաձայն, ֆրանսական, իտալական, գերմանական եւ չեխոսլովաք հպատակները կրնան շէնք ու հող գնել քաղաքներու եւ գիւղաքաղաքներու («գասապա») մէջ թէ դուրսը: Ռումանիոյ, Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Լեհաստանի հպատակները միայն քաղաքներու եւ գիւղաքաղաքներու մէջ կրնան անշարժ ինչքի տիրանալ: Այս ցանկէն դուրս գտնուող օտարահպատակները իրաւունք չունին մասնակցելու պետական աճուրդներու, և հող կամ շէնք գնելու:

Նոր ընդհ. ներում Սուրիոյ ապստամբներուն

Սուրիոյ վարչապետ Շէյխ Թաճէտտին յաջողած է ներման շնորհք ստանալ կարգ մը ապստամբապետներու մասին, որոնք չէին կրցած օգտուիլ առաջին ներումէն: Նոր ընդհ. ներումէն պիտի օգտուին տոքթ. Շահպէնտէր, Շիւքրի Գուվէթլի, Հասան էլ Հաքիմ, Օսման էլ Շարապաթի, Սամի էլ Սարաճ, Սախտ Թերմունի, Նէսիպ եւ Ատիլ էլ Ազմի:

Ֆրանսական մարզպանը չէ փափաքած այս ցուցակին մէջ մտցնել Սուլթան Աթրաշի, Էմիր Ատիլ Արսլանի եւ Ֆէվզի պէյ Գավուգճիի անունները:

Փարիզէն Պոլիս 60 ժամէն

Քանի մը օր առաջ Էնկիւրիի մէջ գումարուեցաւ արեւելեան ճեպընթացի խորհրդաժողովը, ուր որոշուեցաւ 1930էն սկսեալ 15 տարիեւս երկարաձգել երկաթուղիի վարչութեան վերաբերեալ համաձայնագիրները եւ Փարիզ-Պոլիս ճամբորդութեան տեւողութիւնը 65 ժամէն 60ի զեղչել:

Աֆղանիստանի թագաւորը Էնկիւրիի մէջ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն.— «Համիտիէ» եւ «Մէճիտիէ» յածանաւերը եւ քանի մը թորփիլանաւեր, որոնց մէջ տեղ գրաւած էին պաշտօնական պատուիրակութիւններ եւ մամուլի ներկայացուցիչներ, Սեւ ծովու մէջ դիմաւորեցին Աֆղանիստանի թագաւորը, որ Սեւաստապոլէն նստած էր «Իզմիր» շոգենաւը:

Թագաւորը «Իզմիր»ի մէջ ընդունեց Թուրք մամուլի ներկայացուցիչները: Ամանուլլահ խան Թուրքերէն լեզուով խօսեցաւ անոնց հետ, եւ ըսաւ թէ մեծ ուրախութիւն կը զգայ գտնուելով Թուրքերուն մէջ, զորս ամէնէն աւելի կը սիրէ աշխարհի մէջ, աչքի բիբին պէս:

Պաշտօնական ընդունելութենէն վերջ մասնաւոր կառախումբ մը իր շքախումբով տարաւ Էնկիւրի: Կայարանը դիմաւորելու եկած էին Մուսթաֆա Քէմալ եւ Ըսմէթ փաշաները: Մ. Քէմալ եւ թագաւորը ողջագուրուեցան: Զօրանցքէ մը յետոյ, Էնկիւրիի քաղաքապետը արտասանեց ճառ մը, որուն պատասխանեց թագաւորը: Յետոյ թափօրը ուղղուեցաւ հիւրերուն յատկացուած շէնքը:

Թագաւորն ու թագուհին կիրակի ժամը 17ին Ազգ. Մեծ Ժողով գացին՝ Մ. Քէմալի ընկերակցութեամբ եւ օթեակի մը մէջ ունկնդրեցին վիճաբանութիւնները: Յետոյ ներկայ եղան անկախութեան պատերազմի շքադրամներու բաշխման արարողութեան: Արքայական հիւրերուն առջեւ տողանցք կատարեցին նաեւ զինուորներ եւ դպրոցական աշակերտներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ Հ. Յ. Դ. Շրջանային կոմիտէի:

Այս Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, «Փըթի Ժուռնալ»ի սրահը, 21 Rue Cadet, Մէթրօ Cadet.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս Կիրակի:

ՆԻՍ.— Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Նիսի Շրջանային կոմիտէի, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, 35 Bld. du Beuchage:

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, Յունիս 2ին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՏԷՍԻՆ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի, 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Պէլֆորի եւրոպահայ կ. խաչի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

Խ. Յովհաննէսեան 20, Գ. Թօլեան 10, Յ. Ս. Այվազեան 20, Լ. Տէր Մանուէլեան 30, Գ. Կակօեան 20, Ղ. Տէր Ալիքսանեան 10, Պ. Ֆրանկիւլեան 20, Ս. Չալըգեան 10, Փոքրիկն Արշալոյս Չալըգեան 5, Տիկին Լուսիկ Չալըգեան 10, Monsieur Yani (Եանի) 10, Յ. Տարագճեան 20, Յ. Զաւնաճեան 5, Կ. Գալայճեան 15, Ճ. Տարագճեան 10, Ս. Գույումճեան 10, Տիկ. Հ. Հագայեան 5, Ա. Տէտէեան 10, Ա. Տօնիկեան 5, Ս. Այվազեան 10, Ս. Ոչխարեան 15, Գ. Գազըքեան 10, Գ. Գապատայեան 5, Տիկ. Հիւսնիկ Պալեան 10, Գ. Սաւտալեան 2, Օր. Սիւզէն Ռըստէկեան 5, Տիկ. Մարիամ Մուրատեան 10, Գ. Մուրատեան 5, Տէր եւ Տիկ. Գրիգորեան 20, Ա. Գույումճեան 10, Ղ. Հոլեկեան 20, Կ. Համբիեան 5, Ն. Սարգիսեան 10, Տիկ. Մ. Մալխեան 5, Յ. Սօլագեան 3, Ա. Շէհիրեան 10, Ն. Մոմճեան 5, Ե. Եղնիկեան 20, Փօլ Գազանեան 10, Թ. Աւատեան 5, Ա. Գէչէլեան 5, Յ. Ճիւէրճեան 5, Օ. Արարտարեան 5, Ա. Սուքիասեան 10, Յ. Նորատունկեան 10, Պ. Աստատուրեան 15, Հայկ Եօրկանճեան 5, Բ. Թաղէոսեան 5 ֆրանք: Ընդհ. գումար 500 ֆրանք:

(Տես «Յառաջ» 19 Մայիս):

Քափրըէթի (Մարսէյլ) հայ աշխատաւորներուն հանգանակութիւնը.—

Գ. Եղիկեան, Մ. Նաթուրեան, Մ. Չագլաքեան, Խ. Պօլոեան, Ա. Սարաֆեան, Փ. Գարանֆիլեան, Գ. Ահարոնեան 10ական, Մ. Մարանճեան 5, Պ. Տավուլճեան 3, Մ. Մազմանեան, Ս. Ղազարեան, Մ. Պժեան 5ական, Ս. Սարգիսեան 6, Գ. Պօրանեան 5, Գ. Գայթանճեան 10, Սիմոնեան, Քափլանեան, Պետիկեան 5ական, Փամպուկեան 3, Նասիպեան 5, Կ. Սիմիտճեան 10, Յ. Թօքաթլեան5, Լ. Տէտէեան 2, Գ. Լուսիկեան, Վ. Անճմեան, Գ. Սըզգարեան 5ական, Մ. Ղազարեան 2, Կ. Չօլաքեան 3, Հ. Թաշճեան 5, Մ. Թնկրեան 3, Ա. Գնաճեան 5, Վ. Նշանեան, Ոնն, Լ. Տէր Մարտիրոսեան, Ն. Քէհեաեան 5ական, Կ. Ղազարեան 10, Ruebo 1, Ո. Անատեան 5, Ա. Հայրապետեան 5, Ս. Յարութիւնեան 10, Գ. Յ. Եղիկեան 5, Մ. Պօյաճեան 15 ֆրանք, ընդհ. գումար 258 ֆրանք: Առանց ցանկի 52 ֆրանք ալ հաւաքուած է կարգ մը ազնիւ Ֆրանսացիներէ: Համագումար՝ 310 ֆրանք: (Տես «Յառաջ» 19 Մայիս):

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան Միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ այս Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ: Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը: Կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան, Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Գրիգոր Զուլհակեան (Սանասարեանցի):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չէթպաշեան, հօր անունն Պետրոս, մօր անունն Նունուֆար: Երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: Իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեանի, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— Կը փնտռուի Ակնարացի Յովհաննէս Պօզկուրթեան, որ Պուլկարիայէն Ամերիկա երթալու համար Ֆրանսա գալը իմաց տուած էր: իմացնել՝ իր մօր Թագուշ Պօզկուրթեանի, 2 Rue de Moulin, Bourgoin, Isère, France.

Կը խնդրուի Պուլկարահայ թերթերէն արտատպել:

— Կը փնտռուի Մշոյ Բուլանուխ Թէշուտ գիւղացի Հլղաթ Աւետիսեան որ տարի մը առաջ կը գտնուէր Կրաս: Իմացնել՝ Մուրատ Ալաշեանի՝ Chemin Montaberles-Maison Balian, Décines (Isère).

— Կը փնտռուի Սարգիս Չաքրճեան որ ութ ամիս առաջ հետեւեալ հասցէն տուած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, Իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Beau Site. Nice (A. M.)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՄԱՅԻՍ 1928

23 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 654

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ՀԷՔԵԱԹ

«Ազէրի Թիւրք», Ազրպէյճանի Մուսաւվաթ կուսակցութեան Պոլսոյ օրկանը, տարօրինակ լուրեր կը հաղորդէ իր վերջին թիւով (15 Մայիս)։

Քիչ անգլին պիտի կարդաք։

Անոնք առաջինը, այն թէ՝ Մակուի մէջ ձերբակալուած վեց Հայեր, «որոնք օտար պետութեան մը հրահանգով կը գործէին քիւրտ աշիրէթներուն մէջ։»

Բէյսուլ զատէի թերթը իր լուրին աւելի գոյն տալու համար, կ'աւելցնէ թէ վեցն ալ Դաշնակցականներ են։

Բոլոր անոնք որ հետեւած են քրտական շարժման անցուդարձերուն, «Յառաջ»ի կամ ուրիշ հայ եւ օտար թերթերու միջոցաւ, կուշտ մը պիտի ծիծաղին այս «արժանահաւատ» լուրին վրայ։

Մենք նոր կ'իմանանք թէ վեց Դաշնակցականներ ձերբակալուած են Մակուի մէջ։ Բայց մանաւանդ, թէ անոնք կ'աշխատին եղեր օտար պետութեան մը հրահանգներով։

Օրուան այս ժամուն, եթէ կայ օտար պետութիւն մը որ այդպիսի աշխատանքներ կը կատարէ Քիւրտերը մոլորեցնելու համար, այն ալ խորհրդային իշխանութիւնն է։

Արդարեւ, Թուրքիա եւ կարմիր Ռուսաստանը ձեռք ձեռքի տուած են, Քիւրտերը գրգռելու եւ զանոնք Անգլիոյ (Իրաք) եւ Պարսկաստանի դէմ դարձնելու համար։ Այս մասին փաստեր ալ չեն պակսիր։ Նոյնիսկ խորհրդային հիւպատոսներու անունները։

Անգլիան ալ, իր կարգին, մութ ծրագիրներ կը հետապնդէ։ Բայց ան այս միջոցին այնքան դժկամակ է Քիւրտերուն հանդէպ, որ եթէ ձեռքէն գայ, Թուրքիոյ դէմ գործող Քիւրտերն ալ պիտի ջլատէ։

Մուսուլին տիրանալէ յետոյ, Մեծն Բրիտանիա ոչ Քիւրտերով կը հետաքրքրուի, ոչ ալ Հայերով կամ Ասորիներով։

Արդ, ո՞ր Դաշնակցականն է որ պիտի գիջանէր քիւրտ աշիրէթներուն մէջ գործել, խորհրդային իշխանութեան կամ Թուրքիոյ հրահանգներով։ Մինչեւ անգամ Անգլիոյ պատուէրով։

Այդ պետութիւնը չի կրնար ըլլալ նաեւ Պարսկաստանը, որ իր հողովը կը տագնապի, եւ որուն ամբողջ հոգն է զգուշանալ օտարքին կնճիռներէ, որպէս զի կարենայ նուիրուիլ ներքին բարենորոգումներու։

Մնաց որ, վեց Հայերը ձերբակալողները Պարսիկներ են, հետեւաբար աւելորդ է խօսիլ այս մասին։

Ուրեմն, չափազանց խախուտ է թրքական լուրին այս մասը։

Բայց անոր խարդախութեան աւելի կը համոզուինք, երբ կարդանք շարունակութիւնը։

«Ազէրի Թիւրք»ի պատմութենէն կը հասկցուի թէ՝ կալանաւոր վեց Հայերը կ'ուզէին ապստամբութիւն մը հանել, Քիւրտերուն կրթնելով։

Այսինքն, իրենք են որ պիտի ապստամբէին, եւ ոչ թէ ապստամբութեան պիտի մղէին Քիւրտերը։

Եւ դեռ աւելի պարզելով, Դաշնակցութիւնն է որ ձեռնարկեր է ապստամբութիւն մը ստեղծել, այդ վեց հոգիով…

Միայն թէ, Մուսաւվաթի օրկանը ինք ալ չի գիտեր թէ Դաշնակցութեան ո՞ր թեւը…

Որովհետեւ, չմոռնանք, «Ազէրի Թիւրք» նշանաւոր գիւտ մը ըրած էր ասկէ առաջ, եւ այս անգամ ալ կը յիշէ զայն։

Իբրեւ թէ, Դաշնակցութիւնը համաժողով (քոնկրէ!) գումարեր է Թաւրիզի մէջ, եւ համաձայնութիւն չգոյանալով քաղաքական ուղեգծի մասին, երեք թեւի բաժնուեր է,— ցարական Ռուսիոյ կողմնակից, բոլշեւիկներուն հետ գործակցելու կուսակից եւ անկախութեան կուսակից։

Այս հէքեաթին արժէքը պարզելու համար, բաւենք թէ Դաշնակցութիւնը «քոնկրէ» չէ ունեցած 1924էն ի վեր, գոնէ այն իմաստով որ կը հասկնայ «Ազէրի Թիւրք»ը։ Բայց ամէն տարի, աշխարհի բոլոր դաշնակցական կազմակերպութիւնները կ'ունենան իրենց Շրջ. Ժողովները։ Պարսկաստանն ալ իր կարգին։

Արդ, ոչ մէկատեն, բայց մանաւանդ անցեալ տարի, այդ երկրին երկու Շրջ. Ժողովներն չեն ունեցած ո՛ր եւ է վարանում եւ վերապահում՝ մեր քաղաքական ուղեգծի մասին։ Այդ ժողովներուն մէջ ալ խօսք չէ եղած ո՛չ ցարական, ոչ ալ բոլշեւիկեան «օրիանտասիոն»ի մասին։ Բոլոր ձայները ամփոփուած եւ յանգած են միեւնոյն տեսակէտին, — Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան։ Եւ այս անգամ աւելի յստակ ու վճռական։ Իբրեւ սահմանակից խորհրդային երկիրներու, Պարսկաստանի մեր ընկերները իրենց քաղաքական ուղղութեան մասին դաս առնելու պէտք չունին Բէյսուլ զատէներէ։

Այս բացատրութիւններէն յետոյ, դուք եզրակացուցէք թէ ո՞ւղղ ողջ բան մը, որ հաստատէր «Ազէրի Թիւրք»ի լուրին վաւերականութիւնը։

Բայց, տրամաբանութիւնը եւ ճշմարտութիւնը չեն որ կը հետաքրքրեն Մուսաւվաթի Պոլիս նստած ներկայացուցիչները։

Անոնք մասնաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւին թրքական գործին մէջ ալ,— պղտորել պարսիկ իշխանութեանց միտքը, եւ խանգարել հայեւպարսիկ դարաւոր, անքակտելի բարեկամութիւնը։

Ատո՛ր կը ձգտի այն նշանաւոր յօդուածաշարքն ալ, որով «Ազէրի Թիւրք» ուզեց ընդդիմախօսել համարիական ճակատի Պարսիկները, բայց ամէն բանէ առաջ սուտ-իրաւ իրար խառնեց, Պարսիկները Հայերուն դէմ գրգռելու համար։

Բարեբախտաբար, պարսիկ ժողովուրդն ու կառավարութիւնը շատ աւելի բան գիտեն այս բոլոր անցուդարձերու մասին, քան Բէյսուլ զատէները եւ Միրզա Պալաները։

Շ.

ՖԻԼԻՊԷԻ ՀԱՄԱՐ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ.Ի Բ. ՆԱՄԱԿԸ

…Խմբագիր

Ընդունած ենք ձեր Մայիս 9 թուակիր նամակը՝ ներփակ չորս հազար հինգ հարիւր (4500) ֆրանսական ֆրանքի չէքով, որուն ընկալագիրը ներփակ պիտի գտնէք։

Քանի մը օրէն «Յառաջ»ի պիտի ղրկենք ձրի սեղանատան աշակերտներու մէկ խմբանկարը։

Եթէ աւելի դրամ ունենանք, մտադիր ենք որբերու եւ անոր մանուկներու հագուստ ալ շինել ապագային։

Սեղանատունը երէկուընէ ի վեր բացուած է. խեղճ տղաքը «Յառաջ»ը եւ նուիրատուները օրհնելով կը ճաշեն։ Այրի կիներ, արցունքոտ աչքերով, իրենց զաւակները հեռաւոր տեղերէ կը բերեն եկեղեցի և փառք կուտան Աստուծոյ որ իրենց որբուկները տաք կերակուր կ'ուտեն։

Ջերմ սրտով աղօթարար
Ա. Օ. Ց.ի Նախագահ՝
ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ֆիլիպէ, 16 Մայիս

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՐԱՆԻ ՎԵՐԱԾՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ «Ազդարար»ը խմբագրականի մը մէջ վերլուծելով Պարսկաստանի մէջ կատարուած բարենորոգումները, կը գրէ (17 Մայիս)․

—«Իբրեւ անմիջական լրացուցիչ, սեղանի վրայ եկաւ նաև արտաքին կապանքներու թօթափման հարցը։ Ճիշտ է, դէպքերու խիստ բերումով, պատռուած էր անգլեւռուս նշանաւոր դաշնագիրը, որ Պարսկաստանը երկու ազդեցութեան գօտի կը բաժնէր։ Բայց դեռ կար քափիթիւլասիոնը, զամանակեան սուրի պէս առկախ, եւ միշտ իջնելու պատրաստ։ Պէտք էր զայն ալ նետել, Եւ պարսիկ ղեկավարը, առանց այլ եւ այլի փորձեց այդ շարժումը, անցեալ Մայիսին, պետութեանց հաղորդելով թէ՝ մէկ տարի յետոյ կը դադրին քափիթիւլասիոնները։ Պայմանաժամը լրացաւ այս Մայիս 10ին։ Ֆրանսա, ժամանակին յայտնեց իր հաւանութիւնը. իսկ Անգլիա եւ Ռուսիա դեռ լուռ են, եւ եւ սպասելով իրենց ցանած որոմներու արդիւնքին։ Չէ՞ որ առանց մը ի վեր բռնկած է Լուրիստանը, և կրակը կրնայ աւելի տարածուիլ, քանի որ իրենք են կայծ նետողն ալ, քարիւղ թափողն ալ։

Բայց աւելի յատկանշական է արդիացման փորձը, որ կը կատարուի մշակութային-ազգային ճակատին վրայ։ Րիզա Շահ կը փորձէ ազգայնական աւիւն ներարկել պարսիկ նոր սերունդին, եւ տոհմիկ դիմագիծ տալ անոր։ Եթէ երէկ հանդիսաւ ու շահն էր պարսիկին ազգային ամբողջ արժէքը, այսուհետեւ բոլորովին նոր խտէալներ յաջորդելու են անոնց։ Փողէ աւելի սեփական հայրենիքի եւ ազգութեան ձայնը պէտք է խօսի Իրանցիի սրտին։

Եւ ահա պարսկացման ամբողջ ծրագիր մը, բոլոր ճիւղերուն մէջ, սկսեալ դպրոցներէն մինչեւ գրականութիւնը եւ պարզ առեւտուրը։

Կատարեալ զարթօնք մը, ամէն ճակատի վրայ։ Արթնցած զարաւոր քունէն, եւ աչքերը ճմռթկելով, Իօմէր Խայեամի հայրենիքը կը փորձէ բանալ աչքերը քաղաքակրթութեան լոյսին, եւ իր տեղը գրաւել ազգերու շարքին»։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վեց Հայեր ձերբակալուած ?

Պոլսոյ Ազրպէյճանցի Մուսաւաթականներուն օրկան՝ «Ազէրի Թիւրք»ի Մայիս 15ի թիւին մէջ կը կարդանք․—

Պարսկական Ատրպատականի Մակու նահանգին մէջ ձերբակալուած են վեց Հայեր, որոնք քիւրտ աշիրէթներուն մէջ օտար պետութեան մը հրահանգներով գաղտնի աշխատութիւններ կը կատարէին։ Ձերբակալուածները Թաւրիզ ղրկուած են։ Հաստատուած է թէ այս վեց Հայերը կը պատկանին Դաշնակցութիւն կուսակցութեան, եւ կ'ուզէին Քիւրտերուն վրայ կրթնելով ապստամբութիւն մը հանել։ Քննութիւնները ցոյց պիտի տան թէ այս մարդիկը ո եւ է կապ ունի՞ն Դաշնակցութեան այն խմբակին հետ, որ որոշած էր բոլշեւիկ եւ խորհրդային ուղղութեան հետեւիլ։ Ինչպէս յայտնի է, անցեալ տարուան համաժողովին մէջ, Դաշնակցութիւնը երեք հատուածի բաժնուած էր, ցարական Ռուսիոյ կողմնակից, բոլշեւիկներուն հետ գործակցելու կուսակից եւ անկախութեան տեսակէտը պաշտպանողներ։

Խմբ.— Տես այսօրուան խմբագրականը։

Քիւրտերու հաւատարմութիւնը կը ճանչնան

Անատոլուի գործակալութիւնը Մարտինէն կը հաղորդէ Մայիս 16 թուականով .—

Արեւելեան Նահանգներու մարզպան Իպրահիմ Թալի պէյ աշխատանոցը հաստատեց տեղւոյս Թիւրք Օճաղըի շէնքին մէջ։ Իպրահիմ Թալի պէյ քանի մը օրէն հացկերոյթ մը պիտի տայ ի պատիւ մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ պետական ու զինուորական անձնաւորութիւններու։ Մարզպանը Մարտինի կուսակալին եւ մասնաւոր քննիչներուն ընկերակցութեամբ քննական պտոյտ մը կատարեց շրջակայ գաւառները։

Փախստականները հետզհետէ հարաւային սահմանը անցնելով Թուրքիա կ'ապաստանին։ Փախստականները բոլորն ալ զղջում կը յայտնեն եւ կը վերադառնան իրենց տեղերը։

Այն օրէնքը, որու համաձայն Արեւելեան Նահանգներու մէջ պաշարման վիճակի ջնջումէն յետոյ կատարուած յանցանքները կը ներուին, մեծ ուրախութիւն պատճառած է բովանդակ Մարտինի գաւառին մէջ։ Ամէն օր բազմաթիւ անձեր հաւատարմութիւն կը յայտնեն կառավարութեան։

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան

Էնկիւրիի մէջ կը շարունակեն մեծ պատիւներ ընել Աֆղանիստանի թագաւորին եւ թագուհիին։ Կիրակի իրիկուն Մուսթաֆա Քէմալ փաշայի կողմէ տրուեցաւ մեծ հացկերոյթ մը, որուն կը մասնակցէին 100 հոգի։ Ճաշէն վերջ ճառ մը արտասանելով, Հանրապետութեան Նախագահը վեր հանեց պատմական այն կապերը, որոնք կը միացնեն Աֆղանիստանն ու Թուրքիան, երկուքն ալ կեդրոնական Ասիոյ ծնունդ, երկուքն ալ միաժամանակ պայքարած՝ իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար։ Յետոյ աւելցուց.

— Ազգերու էական ու կենսական սկզբունքն է երբեք թոյլ չտալ որ ձեռք դպցնեն իրենց անկախութեան։ Մեր երկու քոյր ազգերը ապացուցին թէ իրապէս կը հաւատային այս սկզբունքին։ Թուրք ազգը կը փութայ այս առթիւ կատարել այն աշխատանքներն ու պարտականութիւնները, որոնք կ'իյնան քոյր ազգի մը։ Ազգերու եւ անոնց վարիչներու ուշադրութենէն ու զոհողութիւններէն կախուած է որ անկախութեան այդ արեւը դարձեալ չանհետանայ մութ ամպերու ետին։ Կը մաղթեմ որ աֆղան ազգին, իր զօրաւոր վեհապետին եւ խիստ յարգելի թագուհիին բախտը պայծառ ըլլայ։

Պատասխանելով Մուսթաֆա Քէմալի ճառին, Ամանուլլահ թագաւորը ուրախութիւն յայտնեց որ Թուրքիա կը գտնուի։ Ու աւելցուց .

— Մեր երկու ազգերուն միջեւ կապերը այնքան զօրաւոր են, որ մեր երկիրները կարելի է նմանցնել երկու մարմիններու, որոնք նոյն հոգին եւ նոյն զգացումն ունին։ Մեր երկու քոյր ազգերը նոյն նպատակներն ու նոյն պարտականութիւններն ունին։ Աֆղանիստան պատրաստ է կատարելու քոյր ազգի մը բաժին ինկած պարտականութիւնները։

Աֆղանիստանի թագաւորը յետոյ դարձեալ իր բարեկամական սրտագին զգացումները յայտնեց հանդէպ Ղազիին եւ Թուրք ազգին, ու բարեմաղթութիւններ ըրաւ Թուրքիոյ բարօրութեան համար։

Անդրդուելի բռնակալ խաղերուն դէմ

Երկուշաբթի օր Փարիզի մէջ մեծ ժողով մը ունեցան Օսմ. Հանրային Պարտքի օտար պահանջատէրերը։ Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ մերժել Էնկիւրիի խնդրած պայմանաժամը՝ կտրօնները վճարելու համար։ Խիստ գրութիւն մը պիտի ղրկուի թուրք կառավարութեան՝ Պոլսոյ ֆրանսական դեսպանին միջոցաւ, առանց սակայն բացարձակապէս խզելու յարաբերութիւնները։

Իբրեւ վերջին զիջում, պահանջատէրերը կը հաւանին քանի մը շաբթուան պայմանաժամ տալ, կամ թոյլ տալ որ երկու առաջին մանուաճարները (Յունիսի եւ Դեկտեմբերի) վճարեն Դեկտեմբերին, պայմանաւ որ Թուրքիա բացարձակ ապահովութիւններ տայ։

Ժողովականները գիտել տուին թէ իր այս ընթացքով

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԲ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպաճայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը	2000
Եւրոպաճայ կարմիր խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը	899
Եւրոպաճայ կարմիր խաչի Վիէնի մասնաճիւղէն	200
Սեբաստիոյ փաթրին գիւղի Հայր. Միութիւն	200
Կ. Սասունի	25
Յ. Միասէրեան, Պիշի	30
Ստեփան Եէկէնեան, Մարսէյլ	10
Փարիզի հայ արիներու հանգանակութիւնը.—	
Գուրգէն Մեծատուրեան	10
Վասիկ Տ. Դաւթեան	10
Արմէն-Շանթ	10
Ս. Բէկզատեան	10
Պ. Եղիազարեան	15
Յ. Եղիազարեան	10
Ս. Սահակեան	5
Մ. Յակոբեան	10
Յ. Պետիկեան	10
Ս. Աֆանասեան	5
Հ. Գերձակեան	5
Ա. Ջամալեան	5
Գ. Յովհաննէսեան	10
Ս. Տ. Ստեփանեան	5
Տ. Ճգնաւորեան	5
Ա. Սողոմոնեան	5
Ա. Բարսեղեան	10
Պ. Պօյաճեան	10
Գումար	3,514
ԻԱ. Ցանկին գումարը	22,539
Ընդհ. գումար	26,053

…Խմբագիր,

Փարիզի հայ արիները, խորապէս զգածուած այն մեծ աղէտէն, որուն հետեւանքով Պուլկարիոյ մեր հայրենակիցները անպատսպար փողոցները կը մնան, կարելի ճիգը ըրին, պզտիկ օգնութիւն մը հասցնելու իրենց խնայած դրամէն։ Ներփակ կ'ուղարկենք 150 ֆր. իբր Ա. վճարում։

Խմբապետ՝
Գուրգէն Մեծատուրեան

…Խմբագիր,

Սեբաստիոյ փաթրին գիւղի նորակազմ Հայր. Միութիւնս, որքան ալ ունենայ իր բազմապիսի պէտքերը, չի կրնար անտարբեր մնալ հանդէպ այն ծանր կացութեան որուն մատնուած են մեր դժբախտ հայրենակիցները, Պուլկարիոյ մէջ։

Ընդառաջ երթալով ձեր կոչին, կը փութանք «Յառաջ»ի ուղարկել երկու հարիւր (200) ֆր. յատկացնելու իր նպատակին։

Մենք աշխատաւորներս ուր որ ալ ըլլանք, պիտի փութանք հասցնել մեր եղբայրական օգնութիւնը դժբախտութեան զոհերուն։

Վարչութիւն

Տէսին, 17 Մայիս

…Խմբագիր,

Ֆիլիպէի ժաժքի աղէտեալներուն հեծեծանքը ստիպեցին մեզ որ ժամանակ չկորսնցնենք զիրենք մխիթարելու, փութացինք անմիջապէս սթափեցնել Լիոնի հայ ժողովուրդը, գոնէ մասամբ մեղմացնելու համար զոհերուն վիշտը։ Ուստի Եւրոպաճայ Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղս, իր հանգանակութենէն կը ղրկէ 2000 (երկու հազար) ֆր., միեւնոյն ատեն, շարունակելով իր գործը։

Ի դիմաց Վարչութեան՝ Ատենապետուհի՝ Տ. Չոմաքլեան, Քարտուղարուհի՝ Ե. Խաչատուրեան։

ԹՈՒՐՔԵՒՔԻՒՐՏ ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ

1480 ՔԻՒՐՏԵՐ ՄՈՐԹՈՒԱԾ

25 ՔԻՒՐՏ ԱՂԱՆԵՐ ԵՒ 5 ՀԱՅԵՐ ԴԱՒԱԴՐՕՐԷՆ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՐԻՒՐԱՊԵՏԻ ՄԸ ԵՒ ՔԻՒՐՏ ԱՇԻՐԻՐԷԹԱՊԵՏԻ ՄԸ ԱՀԱՐԵԿՈՒՄԸ

Մասնաւոր աղբիւրէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Բաւական երկար ատենէ ի վեր գրեթէ հաղորդակցութիւնները կտրուած էին Ներքին գաւառներու եւ քրտական ապստամբ շրջաններու հետ՝ ձորան խստաշունչ եղանակի արգելքներուն հետեւանքով։ Յետոյ, բոլոր գիծերու վրայ անդորրութիւն կը տիրէր եւ կարեւոր դէպքեր չէին պատահեր։

Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, Թուրք կառավարութիւնը անցեալ տարի ընդհանուր ներում յայտարարեց բոլոր քիւրտ ապստամբներուն եւ աքսորեալներուն եւ զանոնք հրաւիրեց վերադառնալ իրենց գիւղերը։ Թրքական այս նենգամիտ ծրագիրը շատ դիւրաւ հասկցուեցաւ, եւ ոչ ոք հնազանդեցաւ անոր։

Ասոր վրայ, իր ծրագիրներուն ամլութիւնը տեսնելով, Թուրք բարբարոս կառավարութիւնը կը դիմէ բռնի միջոցներու եւ Թուրքիոյ զանազան կողմերը աքսորուած քիւրտ ընտանիքները հաւաքելով, թիւով 1480 հոգի, կին, երախայ ու երիտասարդ, կը փոխադրէ Նիսիպինի (Մծբին) արեւելակողմը, Ալագամիշ գիւղը եւ վայրագօրէն մորթել կուտայ բոլորը մէկ, առանց խնայելու ծծկեր մանուկներու եւ ծերերու։

Մարտի վերջերը կատարուած այս գազանութիւնը, երկար ատենէ ի վեր խաղաղած շրջանները կրկին գրգռեց եւ թշնամութիւնները սկսան աւելի սուր եւ կատաղի հանգամանք ստանալ։

Թուրքերը, յուսախաբ իրենց գաւառի ծրագիրներու յաջողութենէն, կրկին սկսած են ամէն միջոց ի գործ դնել, ջարդելու եւ մորթելու համար քիւրտերը։

Ահա ուրիշ սարսռազդեցիկ դրուագ մը։

Տիարպէքիրի շրջանին մէջ Լճէ գաւառի գայմագամը կը հրաւիրէ շրջակայ քիւրտ գիւղերու 25 աղաները՝ անոնց հրահանգներ տալու պատրուակով։ Քիւրտ աղաները անտեղեակ իրենց հանդէպ նիւթուած դաւադրութեան, Լճէ կուգան եւ կը ներկայանան կառավարութեան։ Գայմագամը քիւրտ աղաները երկուերեք հոգի բաժնելով, կը յանձնէ ոստիկաններու եւ քաղաքէն դուրս զրկելով, ջարդել կուտայ բոլորն ալ։

Քիւրտ աղաներու հետ միասին ձերբակալուելով կը մորթուին նաեւ հինգ Հայեր, որոնք բնիկ Լճէցի են եւ հոն մնացած էին։

Այս մորթուած հինգ Հայերու անունները մէկ-մէկ հաւաքուած է եւ հոս զանոնք ճանչցողներ իսկ կան։ Այս լուրերը հաղորդած է մեզ անձամբ Լճէէն եկած քիւրտ մը։

Թուրք կառավարութիւնը սկսած է նաեւ ծանր ճնշումներ բանեցնել Արարատի շրջաններուն մէջ գտնուող քիւրտ գիւղերուն վրայ։ Նոյն իսկ կ'ըսուի թէ կ'ուզէ պաշարել Արարատի շրջանը, եւ կը կարծուի որ այս առթիւ դիմած է նաեւ պարսկական կառավարութեան։ Այդ շրջանի քիւրտերը լաւ կազմակերպուած եւ պատրաստ են։

Միւս բոլոր շրջաններուն մէջ ալ սկսած են շարժումները եւ անպակաս են մասնակի ընդհարումներ եւ կռիւներ։ Կը կարծուի որ քանի մը շաբաթէն երբ ձիւնահալը սկսի եւ անցքերը բացուին՝ շատ արիւնալի կռիւներ տեղի պիտի ունենան քրտական լեռներուն վրայ։

Քանի մ', ամիս առաջ շատ հերոսական դէպք մը տեղի ունեցած է Սասունի մէջ։

Թուրք զինուորներ քարայրի մը մէջ կը ձերբակալեն Ապօ եւ Ամօ անունով երկու քիւրտ ֆէտայիներ, որոնք դաւաճան քիւրտ աշիրէթապետ Ապտուրրահմանը աՀաբեկելու զրկուած էին Մահամէտ Եունուսի կողմէ։ Ապտուրրահման Թուրք կառավարութեան ձեռքը խաղալիք դարձած, մեծ վնասներ կը պատճառէր քիւրտերուն, եւ այդ պատճառով ալ Մահամէտ Եունուս իր ամենավստահելի երկու ֆէտայիներուն պաշտօն տուած էր սպաննել զայն։

Թուրք զինուորներ կը կապեն Ապօն եւ Ամօն եւ կը տանին հարիւրապետին, որու մօտ կը գտնուէր Ապտուրրահմանը։ Երկու քիւրտ հերոսները չղթայակապ մզկիթի մը մէջ կը դրուին, հետեւեալ օր քաղաք փոխադրուելու եւ մեռցուելու համար։ Հարիւրապետը, Ապտուրրահմանը, չորս զինուորներ եւ երկու քիւրտեր միատեղ մզկիթին մէջ կը պառկին։ Երբ բոլորն ալ կը քնանան, Ապօն կ'արթննայ եւ կը յաջողի քակել իր ձեռքի կապերը եւ առանց արթնցնելու գրաւելէ վերջ հարիւրապետին բարձին տակէն մավզէրը, կուգայ եւ կը քակէ Ամօին ալ ձեռքերը։ Ամօն եւս կը յաջողի Ապտուրրահմանի զէնքը գրաւել եւ երկու ֆէտայիները միաժամանակ կը կրակեն եւ կը մեռցնեն հարիւրապետը եւ Ապտուրրահմանը։ Վերջը կարգը կուգայ զինուորներուն, զանոնք եւս սպաննելէ վերջ Ապօ եւ Ամօ կը յաջողին փախչիլ եւ այժմ կը գտնուին ապահով տեղ։

(Ազդակ, 12 Մայիս)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԱՒԵՐՆԵՐԸ

Մէկ տարուան մէջ, մեծ ցնցումներու երկար շարք մը արձանագրուեցաւ։ Երկիրը շարժեցաւ Փոքր-Ասիոյ, Պաղեստինի, Խրիմի, Իտալիոյ մէջ եւ վերջերս ալ՝ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի մէջ։ Այս վերջին երկուքը, կատարեալ աղէտի երեւոյթն առին, մանաւանդ, Պուլկարիոյ շարժը։

Երկու ցնցումներու պատճառուած նիւթական վնասը կը գնահատուի մօտաւորապէս կէս միլիառ ֆրանք։ Բարեբախտաբար ցնցումներէն մէկը պատահեցաւ լոյս աչքով, առտուան 11ին, միւսը իրիկուան դէմ, ժամը 9ին, այնպէս որ ժողովուրդը կրցաւ փրկուելու ժամանակ ունենալ։ Աղէտին նիւթական վնասներուն հետ բաղդատաբար, անձի կորուստը շատ մեծ չէ. ըստ պաշտօնական թիւերու, 103 մեռեալ եւ 700 վիրաւոր։

Պէ՞տք է հետեւցնել թէ ցնցումները աւելի յաճախադէպ դարձած են։ Վերջին կէս դարու վիճակագրութիւնը կը փարատէ այդ մասին ամէն վախ։ Որովհետեւ, 19րդ. դարավերջի իւրաքանչիւր տարին, արձանագրած է միջին 3—9 ցնցում։ Բայց եթէ կը կրենք այն տպաւորութիւնը թէ՝ ցնցումները մեր օրերուն մէջ աւելի յաճախադէպ են, պատճառը այն է, որ այս տարի աղէտը պատահեցաւ երկրագունդի յարաբերաբար սահմանափակ մէկ շրջանին վրայ։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

«La Tribuna» Իտալիոյ պետութեան կիսապաշտօն օրկանը կը գրէ,«Ֆաշիստական Իտալիան հայ քաղաքագէտի մը տեսակէտով» խորագրին տակ.

— Ամերիկա հրատարակուող «Հայրենիք» անունով հայկական թերթի մը մէջ, հայ նախկին խորհրդարանի նախագահ եւ այժմ Փարիզի Հայ Պատուիրակութեան պետ Պ. Ա. Ահարոնեան, եօթը երկար յօդուածներ կը գրէ «Ժամանակակից Իտալիան» խորագրին տակ, պարզելով մասնաւորապէս Ֆաշիստական Իտալիոյ դիմագիծը։

«Ան որ Իտալիա գտնուած է նախապատերազմեան շրջանին, կ'ըսէ Ահարոնեան, եւ այսօր կը վերադառնայ, կը նշմարէ անմիջապէս խոր փոփոխութիւն մը քաղաքական սովորութեանց եւ ազգային մտայնութեան մէջ առ հասարակ։ Այսօրուան Իտալիան պատմութեան հսկայ երեւոյթ մըն է, ամբողջ երկիրը, ամբողջ ազգը քաջարի եւ համարձակ լծուած է անխոնջ աշխատանքի։

Եւ դառնալով Ֆաշիզմին «որուն միայն կը պարտի այս ընկերային վերակազմութիւնը», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.

«Սխալ է կարծել որ Ֆաշիզմը միայն համայնավարութեան հակահարուածը եղած է։ Ֆաշիզմը եղած է հակազդեցութիւնը իր ինքնասիրութեան մէջ վիրաւորուած ազգային հպարտութեան։ Ան եղած է ըմբոստացումը փարլամէնթարիզմի փտած մեքենային դէմ, հին աւանդութեանց եւ քաղաքական կերպերու դատապարտումը։ Եւ մասնաւորապէս ան ազգի մը հուժկու ուժն է որ կ'ուզէ իր արժանի տեղը գրաւել մեծ պետութեանց շարքին»։

Ու բաղդատելով իր դատողութիւնը «Մուսոլինիի հատուածներու մէջ ըրած յայտարարութեանց հետ», յօդուածագիրը կը շարունակէ.— «Իր արդար իրաւունքներէն զրկուած ըլլալու դառն գիտակցութիւնը, որ ամէն Իտալացիի մէջ կը գտնուի, աւելի կը զօրանայ, երբ նկատուի բնակչութեան յարաճուն յաւելումը։ Յամենայն դէպս, Նոր Իտալիան իր զաւակները չուզեր չորս հովին նետել ուրիշ ազգերը ուժեղացնելու համար։ Ով որ ասոր մէջ խաղաղութեան դէմ դաւադրութիւն մը կը տեսնէ, չարաչար կը սխալի։»

Վերջապէս հայրենասէրը եւ քաղաքագէտը չի կրնար չվերյիշել իտալական նախորդ վարիչներու քաղաքական ուղղութիւնը, մասնաւորապէս Նիթթիի, այն տխուր հետեւանքներուն համար զորս ունեցաւ այդ քաղաքականութիւնը վերականգնող հայ ժողովուրդին համար։ Ահարոնեան խստօրէն կը քննադատէ Նիթթիի արեւելեան քաղաքականութիւնը, «որ մինչեւ այսօր կը մնայ մութ, թէեւ կը ջանան բացատրութիւնը գտնել ասիկար Սֆորցայի անձնական հակումներուն մէջ։» Ս.

Միլան

ԼՈՆՏՈՆ-ՊԱՂՏԱՏ ԵՐԿԱԹՈՒՂԱԳԻԾ

Պոլիս հրատարակուող իտալերէն «Մէսաճէրօ տէյլի Իթալիանի» թերթը կը գրէ թէ անգլեւիտալական դրամատիրական մեծ խմբակ մը Իտալիոյ եւ Պալքաններու ճամբով մինչեւ Պաղտատ երկաթուղագիծ մը հաստատելու ձեռնարկներ կը կատարէ։

Ծրագրուած երկաթուղագիծը Անգլիայէն պիտի երկարի մինչեւ Իտալիոյ Պարի քաղաքը, ուրկէ շոգեկառքերը մասնաւոր շոգենաւերով պիտի փոխադրուին Ալպանիոյ Տուրացցօ նաւահանգիստը։ Երկաթուղին այս քաղաքէն պիտի երկարի Սելանիկ եւ անկէ մինչեւ Պոլիս։ Շոգեկառքերը այստեղ պիտի անցնին Վոսփորի տակ շինուած փապուղիէ մը եւ Անատոլուի գծին վրայէն մինչեւ Պաղտատ պիտի երթան։

Նոր գիծով Հռոմ-Պոլիս միջոցը 48 եւ Լոնտոն-Պոլիս միջոցն ալ 24 ժամ պիտի կրճատուի։

ՀԱՅԿԱԲԱՆԱԿԱՆ

Revue des Etudes Arméniennesի վերջին պրակին մէջ (հատոր է, պրակ 2—1927) պրոֆէսօր Մէյէ Հզրախօսական յօդուած ունի, մէկը գերմանացի երիտասարդ լեզուաբան Gerhard Deetersի Armenisch und Sudkaukasisch գրքին եւ միւսը՝ Հր. Աճառեանի վերջին երեք գրքոյկներուն վրայ.—

1.— Հայերէն բառեր հին մատենագրութեան մէջ, հատոր Բ. Վենետիկ 1926, 299 էջ։

2.— Ձեռագրական սրբագրութիւններ հայ մատենագիրների մէջ — Երեւան, 1926, 84 էջ։

3.— Քննութիւն Նոր-Նախիջեւանի բարբառի, Երեւան, 1925, 464 էջ։

Հրաչեայ Աճառեանի համար, որ իր աշակերտն է, պրոֆէսօր Մէյէ կը գրէ թէ անոր գործունէութիւնը զերբնական է պարզապէս. բացի իր հոյակապ Ստուգաբանական բառարանէն, որու պատրաստութիւնը վեր է արդէն սովորական մարդու մը աշխատանքի կարողութենէն, և որու նմանը հրատարակուած չէ տակաւին աշխարհի ոչ մի լեզուով, նա կը հրատարակէ երեք նոր երկասիրութիւններ որոնք արդիւնքն են անձնական քրտնաջան հետազօտութեանց. այս երկերը ցոյց կուտան թէ ինչ աղբիւրներու եւ խուզարկութեանց արդիւնք են Աճառեանի բառարանին հաստատուն հիմերը։

Առաջին գիրքը կը պարունակէ նորագիւտ ձեռագրերու մէջ գործածուած եւ կամ հիներու մէջ գոյութիւն ունեցող, բայց ուշադրութենէ վրիպած նոր հայերէն բառեր, որոնք ոչ մէկ հայերէն բառարանի մէջ կը գտնուին։ Այս գիրքը տեսակ մը յաւելուած է հայերէն բառարաններու եւ կը պարունակէ հետաքրքրական բացատրութիւններ։ Այս նոր բառերը ապահովաբար հին են եւ վաւերական. այսպէս 261րդ էջին մէջ կը յիշէ ոգնիկ բառը, որ կը գտնուի Յովհ. Ոսկեբերանի թարգմանութեան մը մէջ յուշկապարիկ բառին քով, իշացուլ նշանակութեամբ. 6րդ էջին մէջ կայ կռոգապետ բառը իբր արհեստապետ եւայլն եւայլն։ Այս նոր բառերէն շատերը կը բացատրեն բառական շատ մը թերիներ. այսպէս, օրինակ՝ մինչեւ հիմա չունէինք կտրել բառի բայանունը, այսինքն կտրել գործողութիւնը նշանակող գոյականը. Աճառեան էջ 7ի մէջ կը մատնանշէ կտուր բառը։ Կան նաեւ միջնադարեան նոր բառեր, ինչպէս ճարճրել, ազատիճ (իրաներէն azatih) եւլն.։

Գալով Դէէտէրսի, Մէյէ կ'ըսէ թէ երկար ժամանակներէ ի վեր հրատարակուած չէր այդչափ խնամեալ մեթոտով պատրաստուած եւ օգտակար հատոր մը հայկական լեզուաբանութեան մասին։ Այս երիտասարդ գիտունին առաջին փորձերը կը խոստանան ապագայի մեծ յոյսեր, ինչպէս հայկական նոյնպէս եւ կովկասեան միւս լեզուներու մասին։ Ամբողջ գիրքը գրուած է խոհեմութեամբ, տրամաբանութեամբ եւ հմտութեամբ. (Leipzig 1927 — in 8o 114 էջ)։

Դէէտէրս կը զբաղի այն հարցով թէ ի՛նչու հայ լեզուն որ հնդկեւրոպական ճիւղին կը պատկանի, այնչափ շատ հեռացած է իր քոյր լեզուներէն, վերիվայր շրջելով հնդկեւրոպական միւս լեզուներու շատ մը ձեւերն ու կանոնները։

Պատճառը պարզ է. հայերէնն այն ձեւով որով կը ճանչնանք Ե. Դարու մատենագրութեամբ, բնիկներու խօսկական լեզուն չէր, այլ ներմուծուած՝ հնդկեւրոպական ժողովուրդի մը (Արմէններու) արշաւանքով, Քս.է իբր 7-800 տարի առաջ. այդ ժամանակ Հայաստան կը բնակէին Ուրարտացիները, որոնց լեզուն ոչ ասորերէն էր եւ ոչ հայերէն, ինչպէս ցոյց տալ կը թուին

Վանեան բեւեռագրերը։ Արմէնները իբր յաղթական կազմեցին բնականաբար ազնուապետական դասակարգը եւ ժողովրդական զանգուածը հետզհետէ միայն փոխեց իր լեզուն, որ այսպիսով խառնուրդ մը եղաւ Նախահայերէնի (ուրարտերէնի) եւ նորամուտ հնդկեւրոպական Արմէններէնի։

Հայերէնի հնդկեւրոպական ծագումը բացայայտ է ըստ Հիւբշմանի, Պեդերսընի, Աճառեանի, Մէյէի եւլն. հետազօտութեանց։ Շատ մը հայեցակէտերով, հայերէնը յունարէնին հետ աւելի կը համաձայնի քան ուրիշ ո եւ է հնդկեւրոպական լեզու. օրինակ մի՛ բացասականը որ նոյնն է յունարէնի եւ հնդկա-իրանեան լեզուներու մէջ։ Այսուհանդերձ, հինգերորդ դարուն արդէն, այսինքն Արմէններու գալէն մօտ 12 դար յետոյ, հայերէն բառերու ձեւերը կը տարբերին հնդկեւրոպական տիպարէն. օրինակ՝ հակառակ անոնց, հայերէն գոյականներու ուղղական ու հայցական հոլովները միեւնոյնն են, ինչ որ բոլորովին կը տարբերի նախնական ձեւէն։ Ժ. դարէն սկսեալ յոգնակիի հին նշանը ք կը կորսուի եւ անոր տեղ կը բռնէ նախապէս հաւաքական իմաստ ունեցող եր մասնիկը։

Դէէտէրս բնաւ նկատի չառներ Հիւսիսային Կովկասի լեզուները, թէեւ կ'ընդունի թէ նախահայերէնը ապահովաբար կապակցութիւններ ունէր անոնց հետ։ Ան միայն վրացերէնի հետ կը բաղդատէ հայերէնը որ հարաւային կովկասեան է եւ կ'ըսէ թէ դժբախտաբար ցարդ պատրաստուած չէ բաղդատական քերականութիւն մը հիւսիսային Կովկասի բոլոր բարբառներու, որոնք իրարմէ այնչափ կը տարբերին եւ տուեալներ չկան ուսումնասիրելու այն ազդեցութիւնն որ իբր երկու հազար տարի առաջ այդ լեզուներու հին ձեւերը կրցած են գործել հայերէնին վրայ, քանի որ ասոնց հին ձեւերէն ոչ մէկ հետք մնացած է այսօր։

Պրոֆ. Մառ կը խորհի թէ Կովկասեան լեզուները— զորս կը կոչէ յաբեթական— կապ ունին Բասկերէնի (հարաւային Ֆրանսայի եւ հիւսիսային Սպանիոյ մէջ՝ Պիրէնեան լեռներու երկու կողերուն վրայ բնակող ժողովուրդ մը) հետ, բայց ցայժմ ունէ համեմատական քերականութիւն չհրատարակեց այդ ուղղութեամբ, որով խնդիրը կը մնայ ենթադրական վիճակի մէջ եւ այդ պատճառով ալ նկատի առնուած չէ Դէէտէրսի կողմէ։

Հայերէնի համար խնդիրը կը տարբերի. դասական լեզուով աճապին մատենագրութիւն մը կայ, զոր կարելի է օգտակար կերպով բաղդատել այժմեան կենդանի գաւառաբարբառներու հետ եւ իրական հետեւանքներու յանգիլ։ Դէէտէրս ծանօթ է արդէն գոյութիւն ունեցող աշխատութեանց եւ անոնցմէ օգտուած կը քաղէ հմուտ քննադատութիւններով, որոնց ամէնքն ալ վստահութիւն կը ներշնչեն։

Շատ մանրազննօրէն կը բաղդատէ հայերէնի նմանութիւնները եւ անհամաձայնութիւնները վրացերէնի հետ։ Կը հաստատէ օրինակ, թէ երկու լեզուներուն մէջ ալ ածականի եւ գոյականի համաձայնութիւն չկայ այժմ, մինչդեռ դասական հայերէնի մէջ ածականը յաճախ կը համաձայնէր գոյականին։ Այսպէս հայերէնը հետզհետէ բնազդօրէն արտաքսեց իրմէ օտար—Արմէններու—միջոցաւ ներածուած շատ մը բառեր ու ձեւեր, եւ մօտեցաւ իր նախնական լեզուին, որ ոչինչ ունէր հնդկեւրոպական, այլ կը պատկանէր անդրկովկասեան բարբառներու ընտանիքին։

Դէէտէրս կողմնակից չէ Պրոֆ. Մառի ենթադրութեանց եւ կը խորհի թէ առանց հնդկեւրոպական լեզուներու հմտութեան, կարելի չէ մօտենալ հայերէնի ուսումնասիրութեան։ Երբ հիւսիսային եւ հարաւային կովկասեան լեզուներու համեմատական քերականութիւն մը պատրաստուի յառաջիկային, Դէէտէրսի գործը կրնայ լրացնել եւ այն ատեն է միայն որ կարելի պիտի ըլլայ ամբողջովին բացատրել հայերէնը կազմող երկու որոշ տարրերու հնդկեւրոպական եւ յաբեթական կապակցութիւնն ու ստուգաբանութիւնը։

Մ. Տ.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ ՄԸ

Կիրակի օր փակուեցաւ նկարչական ցուցահանդէս մը, որ կը հաւաքէր 1րդ թաղապետութեան շէնքին տօնական սրահին մէջ, նոյն թաղին մէջ բնակող նկարիչներուն եւ արձանագործներուն արտադրութիւնները։

Մեծ Սալոններու այս եզանակին, այդ թաղային ապակեբոնացման փորձը չպիտի կրնայ անշուշտ մեծ բազմութիւն մը հրապուրել։

Եթէ քանակի կողմէն ցուցահանդէսը ճոխ էր — իւրաքանչիւր նկարիչ 5-6 կտոր — նոյն ատեն ճանաչումը կարելի չպիտի ըլլար գործածել որակին մասին։

Իսկ ինչ որ հետաքրքրական կը դարձնէր մեզ այդ ցուցադրութիւնը, հոն, հայ մանկամարդ արուեստագիտուհիի մը մասնակցութիւնն էր։

Օր. Վարդուհի Թամիրեան արդարեւ ցուցադրած էր հինգ նկար, որոնք շրջապատի միջավայրութիւններուն մէջէն կը զատէին իրենց զգացումի նրբութեամբ եւ ներդաշնակութեամբ, արհեստական եւ ինքնավստահ շնչով եւ արտայայտած ճշմարիտ արուեստագէտի խառնուածքով։

Օր. Թամիրեանցի աչքերը կը գտնեն՝ լեռնային տեսարանի մը կամ քանի մը ծաղիկներու կազմած ներդաշնակութեան մէջ փիպական եւ շատ գրաւիչ նօթ մը, որ կը պարտադրէ երազել։

Գունագէտի (coloriste) բացայայտ կարողութիւն մը կը յայտնուի իր փոքր նկարներուն մէջ, որոնց նիւթերը՝ թէեւ հասնեմտ՝ վերծնուած են վարժ ձեռքով մը, եւ ձեւ ու մարմին առած արուեստագէտ հոգիի մը շունչին տակ։

Կառավարութիւնը ուրիշ քանի մը նկարներու հետ նաեւ գնած է հայ արուեստագիտուհիին մէկ գործը։

Նկարը կը ներկայացնէ երկու պուպրիկներ, բաժակի մը ծաղկեփունջ մը, եւլն. սեղանի մը վրայ դրուած։

Հաճելի եւ ներդաշնակ գործ մը, յաջողապէս վերծնուած, որուն համար պէտք է շնորհաւորել հայ արուեստագիտուհին։

ՀՐ. ԱԼԵԱՆՆԷՔ

Ս. ԿՈՒՐՏԻԿԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի ուսուցչութիւնը որոշած է տօնել ծանօթ ուսուցիչ եւ թրքագէտ Պ. Ստեփան Կուրտիկեանի յոբելեանը։

Պ. Ս. Կուրտիկեան աւելի քան 43 տարի դասախօսած է հայ վարժարաններու մէջ, [illegible] եւ սիրտ հատցնելով։ Եւ դասախօսած է հեղինակութեամբ մը, որ բոլորին կողմէ ընդունուած է, իբր անվիճելի։ Միայն կեդրոնականի իր պաշտօնավարութիւնը արդէն պատկառելի կեանք մըն է.— 37 տարի՛։

Առաջնակարգ մասնագէտ է Թուրքերէնի, պարսկերէնի եւ արաբերէնի։ Գրած է պարսկերէն գեղեցիկ բանաստեղծութիւններ, որոնք լոյս չեն տեսած։

Պարսիկ դեսպաններ եւ գրագէտներ, որոնք առիթ ունեցած են ծանօթանալու, միշտ գովաբանքով խօսած են իր լեզուական հմտութեան մասին։

Պ. Ս. Կուրտիկեան օգտակար գործունէութիւն ունեցած է նաեւ հանրային գործերու մէջ, իբրեւ Ուսումն. Խորհուրդի անդամ, տնտեսապետ, վարչութեան անդամ, եւլն.։

ՆՈՐ ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐԷՆ

Յունական թերթերը կը գրեն. Միթիլէն հասած է Իզմիրցի Յոյն մը, որ 1922ի նահանջին ատեն գերի ինկած էր Ուշաքի եւ դեռ 25 օր առաջ ազատ..., Յունաստան վերադարձած է ամերիկեան կազմակերպութեան մը կողմէ։ Ահա՛ թէ ինչ կը պատմէ անիկա.

— 26 տարեկան եմ եւ խզ... փէմրօթայէն։ Կը ծառայէի զօրաբանակին մէջ, զօր. Թրիքուփիսի հրամանատարութեան ներքեւ։ Աֆիոն գարահիսար կը գտնուէինք, երբ նահանջը սկսաւ։ 15 Օգոստոս 1922ին մեզի այ... թուրք օդանաւ մը — ինչպէս յետոյ հասկցուեցաւ —, որ ...նարէն կոչեր նետելով կ'իմացնէր մեզի թէ «դէպի Ուշաք կը ...ջանանք»։

Ուշաքի բարձունքներուն վրայ ...մնացուր եղանք Թուրքերուն։ 2000 զինուորներէ բաղկացեալ ...մբ մըն էինք։ Մեզ հետ ունէինք ...գշտային եւ 3 լեռնային ...թնդանօթներ։ Չէթէները մեզ ...պատեցին, հանեցին մեր հագուստները եւ սկսան ծեծել։ Մեզմէ անոնք որ ոսկի ակռաներ ունէին, ...պարձակում կրեցին չէթէներէն, ...անք գետին պառկեցուցին, աքցաններով փրցուցին ոսկիները։

Ամբողջ գիշերը անցանք գիւ...ղերու մէջէն։ Թուրք գիւղացիները յարձակեցան մեր վրայ եւ սկսան մեզի զարնել փայտերով, երկաթներով, հրացաններով, ... Հող նետեցին մեր երեսներուն։ Եւ այս բոլորը «եուհա»ներով։

Առաւօտուն՝ Ուշաք հասանք։ ...մբան, մեր 2000 հոգիէն մնացինք միայն 500։ Ուշաքի ...կայարանը, մեզ արգելափակեցին ...թմբերու մէջ եւ նորէն սկսան ծեծել փայտերով։ Միաժամանակ, ...րիշ կողմերէ ալ գերիներ կը ...բերէին եւ բոլորս, մէկը միւսին վրայ կծկուած էինք։ Հինգ օր մեզ պահեցին առանց հացի եւ առանց ջուրի։ Հաց չուտելու վարժուեցանք, բայց ջո՜ւրը... Մինչեւ այն աստիճանի հասանք որ ստիպուեցանք մեր մէզը խմել... Ամէն օր 40—50 հոգի կը մեռնէին եւ դիակները մենք մեր ձեռքովը կը թաղէինք։ Փոսեր կը փորէինք եւ մէկը միւսին վրայ կը նետէինք դիակները։ Յետոյ կուգային ...ները, կը հանէին դիակները եւ կը բզքտէին։

Կարծես այս բոլորը չէին բաւեր, ծայր տուաւ նաեւ բծաւոր ժանտատենդի համաճարակ մը։ Սոսկալի է պատկերը նկարագրել. կը մեռնէին իրարու ետեւէ։ Այն ատեն մեռաւ նաեւ զինուորական բժիշկ մը։ Թուրքերէն խնդրեցինք որ ամէնս մէկէն թնդանօթի բռնեն որ ազատինք։

Այն ատեն ես ալ հիւանդացայ։ Հիւանդանոցը՝ ուր տարուեցայ, ախոռի կը նմանէր։ 15 օրը անգամ մը մեզ կը նայէին։ Ոտքիս մատները կորսնցուցի կանկրէնէն։ Հոն մնացի ամիս մը եւ դուրս ելայ։ Ատկէ վերջ սկսայ աշխատիլ պետական շինութեանց մէջ։ Միւս բոլոր գերիներն ալ հոն կ'աշխատէին։ Մեր միակ սնունդը 100 դրամ հաց էր, որ կը բաժնէին գիշերները։ Երեք ամիս աշխատեցանք, հանելով մինչեւ Ալինվալարի կամուրջը, որ քանդուած էր մեր զինուորներուն կողմէ։ Յետոյ մեզ նորէն Ուշաք տարին եւ հոնկէ բաժնեցին դէպի երկրին ներսերը։ Զիս եւ ուրիշ 15 գերիներ, ղրկեցին գոնիայէն 3 օր հեռու ագարակ մը, որ կը պատկանէր Խպրահիմ պէյ անուանով մէկու մը։

Հոն մեզ մկրտեցին թուրքի անուններով։ Զիս Մէհմէտ կը կոչէին։ Ուզեցին մեզ թրքացնել եւ ամուսնացնել թուրք հանըմներու հետ։

Ամիս մը առաջ, օր մը, ագարակ եկան 3 զապթիներ, մեզ առին եւ գոնիայի կայարանը տարին։ Հոն կը գտնուէր Ամերիկեան Մարմինը, բաղկացած՝ 3 այրերէ եւ 2 կիներէ։ Մեզ անոնց յանձնեցին. 10 հոգի էինք։ Մեր միւս 6 ընկերները, 2 օր առաջ, թուրքերու կողմէ փոխադրուած էին ուրիշ ագարակ մը։

Ամերիկացիներուն ըսինք որ երթան եւ անոնք ալ առնեն։ Ամերիկացի մը մեզի ընկերացաւ մինչեւ Իզմիր, ուր նաւ նստելով, Պիրէօն եկանք։

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Երկիր, «անկախ լրագիր» որ կը հրատարակուի Պուքրէշ, խմբագրական մը նուիրելով Էջմիածնի հողերու գրաւման եւ Հայաստանի հողագործական կոմիսարին առարկութեանց, կը նկատէ (29 Ապրիլ)·

—«Առանց այն առարկութիւններ վերուծելու, առաջարկ մը միայն ունինք, իրենց։ Եթէ կ'ուզեն որ կաթողիկոսը Սանասարեան վարժարանը հաստատէ Հայաստանի մէջ — որուն իրաւասու ալ չէ — թող Բեթերապուրկի դրամատան մէջ Սանասարեան բարերարի թողած մէկ միլիոն րուպլին պահանջեն Մոսկուայի կառավարութենէն։ Ո՛ւր է այդ կտակեալ դրամը։ Կտակին գործադրութեան այսքան նախանձախնդիր վարիչները, ինչո՞ւ տէր չեն դառնար այդ մէկ միլիոն րուպլիին ու սահմանուած կրթական նպատակին չեն յատկացներ։ Երբ այս փաստը կայ մէջտեղ, ի՛նչպէս կը պահանջեն այդ կտակին մնացեալ դրամն որ Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ կը գործածուի կրթական նպատակի։

Իսկ թէ Էջմիածնի սեփական եւ Պեսարապիոյ մէջ գտնուած հողերու ռումէն կառավարութեան կողմէ գրաւման առթիւ, Մայր Աթոռի անտարբերութեան նկատմամբ ըսուածները կը հերքուին, տարիներէ ի վեր տեղի ունեցած դատավարութեամբ որ վերջերս փոխադրուած է Պուքրէշ եւ կոռովի կերպով առաջ կը տարուի։

Պէտք չկայ կրկնելու այն անմիտ առարկութիւնը թէ արտասահմանի առաջնորդներ կը գործեն հայկական կառավարութեան դէմ։ Ոչ մէկ առաջնորդ այդ ուղղութեամբ չէ շարժած եւ պէտք չունի շարժելու՝ գոնէ չվտանգելու համար Հայաստանի սահմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդին խաղաղութիւնը։

Եւ արդէն հայ հոգեւորականներու հակաբոլշեւիկանութիւն պէտք չէ մնացած, որովհետեւ Մայր Աթոռին դէմ կառավարութեան կողմէ կատարուած այս գործերը՝ այդ բոլշեւիկանութիւն համար բաւական են։ Գործերը կը խօսին արդէն, խօսքին պէտք կա՞յ արդեօք։

Ուրեմն, անհիմն եւ սնոտի պատրուակներով միայն կատարուած է այդ իւրացումը որուն ի պաշտպանութիւն գրուած տող մը գիր՝ չի դադրիր անարդ գործ մը ըլլալէ»։

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՊՈՒԱ - ՔՈԼՈՆՊ — Հ. Յ. Դ. Պուա - Քոլոնպ. Անիէռի «Եռագոյն» խումբի հրապարակային բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, կէս օրէն վերջ։ Ներկայ էր ընտրեալ բազմութիւն մը։

Ընկեր Արամ Փնդունի օրուան նիւթը բացատրելէ վերջ, խօսքը տուաւ օրուան բանախօս ընկեր Աբօեանի, որ պատմական փաստերով ներկայացուց Հայ ժողովուրդի հին դարերու դիւցազնական եւ ազատասէր ոգին եւ միջին դարու ստրկացած բնազդը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագումէն մինչեւ այսօրուան ազատատենչ եւ ըմբոստ ոգին։

Մասնաւորապէս ծանրացաւ Դաշնակցութեան փայլուն օրերուն վրայ, երբ Հանրապետութեան շրջանին, իր հակառակորդներն անգամ կը գնահատէին անոր ուժը։

Խօսքը վերջացնելով ընկերը ըսաւ. «Դաշնակցութիւնը կը նմանի ծիծեռնակին, որ իր ձագուկներուն կեր չէ գտած եւ անցած փոթորիկներէ եւ չարչարանքներէ, կերի տեղ իր սիրտն է տուած։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ իր ռազմիկները, մտաւորականները եւ ղեկավարները զոհած է Հայ ժողովուրդի ազատութեան համար»։

Բանախօսութենէ վերջ ընկեր Զարեհ Գարիպեան արտասանեց «Մայրը»։ Խօսեցան նաեւ Ս. Գ. Յովհաննէսեան եւ Ն. Սոմունճեան։

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ խոր տպաւորութեան տակ, ժամը 6.30ին։

Յ. Հիսաեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11/24Ը ՎԻՎԻԷԻ ՄԷՋ

Մայիս 6ին տօնեցինք Ապրիլ 11/24ի համազգային սգահանդէսի 13րդ. տարեդարձը՝ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Անդրանիկ» խումբին։

Ներկայ էր հոծ բազմութիւն։ Սրահին մուտքը զարդարուած էր ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով, իսկ սրահին պատերը՝ բազմաթիւ հերոսներու նկարներով։ Հանդիսականներու կուրծքին վրայ կը տեսնուէին փոքրիկ եռագոյններ։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Վարդերես Տիրկէրեան, որ պարզեց օրուան նշանակութիւնը եւ աւելցուց որ պէտք չէ մոռնանք մէկ ու կէս միլիոն անմեղներու արիւնը հայրենիքի ազատութեան համար։ Յետոյ խմբովին երգուեցան Գէորգ Չաւուշի եւ Թաջն Վարդանի երգերը։ Խորէն Անտօնեան յուզիչ արտասանութիւններ ըրաւ։ Յետոյ խօսեցաւ ընկ. Վ. Մարգարեան, որ յորդորեց չմոռնալ Սասունի, Զէյթունի, Մուշի, Կարինի, Խանասորի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ֆէտայիները, որոնք զոհուեցան ազատութեան ճանապարհին։ Աւելցուց թէ ուշ կամ կանուխ պիտի ունենանք մեր ազատ եւ անկախ Հայաստանը։

Միեւնոյն ատեն խօսեցաւ նաեւ Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի զարհուրելի աղէտին մասին։ Տեղւոյն վրայ ձեռնարկուեցաւ անմիջական օգնութեան և հանգանակուեցաւ 157 ֆրանք. (տես Յառաջ, 20 Մայիս)։

Վ. Մարգարեան

ԵՒՐՈՊԱՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

ՓՐԻՎԱ, 17 Մայիս.— Օգտուելով տօնական օրուան պատեհութենէն, քանի մը տիկիններու եւ պարոններու նախաձեռնութեամբ, հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ Պ. Յարութիւն Պօյաճեանի բնակարանը, Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի մասնաճիւղ մը հիմնելու նպատակով։ Ներկայ էին համակիր օրիորդներ և տիկիններ։ Պ. Գրիգոր Ասատուրեան ժողովը բանալով բացատրեց հաւաքումին նպատակը։ Յետոյ խօսք առաւ Պ. Ս. Մկրեան, որ բացատրեց անցեալի մէջ հայ կնոջ դերը հայ իրականութեան մէջ եւ մասնաւորաբար ծանրացաւ անոր վիճակուած այպաղայ պարտականութեանց վրայ, բարոյական ու ֆիզիքական, եւ կոչ ըրաւ ներկաներուն որ իրենք ալ մասնակցին գաղութահայութեան մէջ՝ ապազգայնացման վտանգին դէմ մղուած պայքարին։

Ներկաները ընդունելով Եւրոպահայ Կարմիր Խաչի գաղափարը, ըստ ծրագիր-կանոնագրի (որ ստացուած էր Վալանսի մասնաճիւղէն) ընտրեցին վարչութիւն մը՝ բաղկացած հինգ տիկիններէ եւ օրիորդներէ։

Գ. Դանիէլեան

ԴԱՐԱՒՈՐ ԱՒԱՆԴԸ

ԼԻՈՆ — Ինչպէս ծանօթ է, Լիոնի Հայոց տաղաւարները կը գտնուին մեծ պողոտաներէն Avenue Berthelotի վրայ։

Մայիսի այս գեղեցիկ օրերուն, տաղաւարներուն մէջ եւս կենդանութիւնը սկսեր է։ Գործարանի մուխէն ու ծուխէն վերջ, օրական 8-10 ժամ քրտնաթոր աշխատանքէն յետոյ, Հայ աշխոյժ բազուկը ստեղծեր է իրեն համար ուրիշ գործ մը եւս։ Ամէն տան դրան առջեւ մէկ-երկու մեղր հող կայ, պէտք է մշակել զայն, պէտք է կանանչութիւն մը ստեղծել։ Քանի մը վայրկեանի պտոյտ բաւական է տեսնելու այդ հեւ ի հեւ աշխատանքը։

Ի՞նչ կը կարծէք թէ կ'ընեն այդ մէկ մեղր հողին վրայ։ Կ'արժէ՞ այդքան արիւն քրտինք թափել։ Հարցուր եւ քեզ կը պատասխանեն.— «Տղաս այս որ կը տնկենք, ո՛չ թէ որպէսզի վաղը սոխ եւ սխտոր պիտի ունենանք, այլ լոկ անոր համար որ գոնէ դրան առջեւ քիչ մը կանանչութիւն ըլլայ»։

Անդին մայր մը, երկու փոքրիկներու տէր, ձգեր է զանոնք մէկ կողմ, մէկը չոր տախտակամածին վրայ կը տապլտկի, միւսը բարձրաձայն կուլայ, կը ճչայ։ Մօրը հոգը չէ, անիկա աւելի կարեւոր գործ ունի, գլուխը ծռած գետին, ձեռքով բան մը կը տնկէ հողին մէջ։ Անդին հայր մը, գործէն նոր դարձած, կը կանչէ. «Հայտէ՛ տղաս սը չէնթաս ներս տար եւ գնա՛ ջուր բեր, որ ծաղիկներ ջրենք։»

Ուրիշ կողմ ծերուկ մը՝ կայտառ ու աշխոյժ հակառակ իր տարիքին, իր պարագաներով միասին չոր մէս կը պատրաստէ։ Վերջապէս ուրիշ մը՝ որ իր տղան խոստումով գործել կուտայ. «Տղա՛ս, վաղը առտու կամաց կամաց սա տեղը փորէ։ Յետոյ քեզի ուզածդ պիտի առնեմ»։

Ու ահա այսպէս բոլորն ալ կը նուիրուին շինարար աշխատանքի, դրացի ֆրանսացիներու հիացումին արժանանալով։

Որքա՜ն դժբախտ է այս ժողովուրդը, իր ետին ձգած հարիւր հազարաւոր քառակուսի մղոններով անմշակ հողեր ակամայ, մէկ-երկու մեղր հողի վրայ կը փորձէ իր մխիթարութիւնը գտնել։

Եթէ հաստափոր Երեւանցի մըգայլեւտեսնէկայս աշխատանքն ու կեանքը, սիրտ չպիտի՞ ընէր արդեօք ըսելու. «Իսկական աշխատաւորները սրանք են, պէտք է մենք Երեւանից դուրս գանք եւ սրանք փոխադրենք մեր տեղը։»

Օտա՛ր հորիզոնի տակ այսքան եռուզեռ, հապա հայրենիքի՞ մէջ...։

Միսաք

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՄԸ.— Գերմանիոյ Համպուրկ քաղաքը ծանր վտանգմըանցուցաւ ջիօր։ Քիմիական արտադրութիւններու գործարանի մը մէջ պայթեցաւ 11 խ. մեղրնոց անօթ մը, որ հեղձուցիչ կազ կը պարունակէր։ Պայթումին պատճառները կը մնան անծանօթ, բայց անոր հետեւանքը աղետալի եղաւ։ Կազը արագօրէն տարածուեցաւ գործարանէն դուրս, փողոցներուն մէջ, շնչահեղձ ընելով 32 անձեր։ Զոհերը անմիջապէս ուշաթափ գետին կ'իյնային։ Կազին ազդեցութիւնը կոտրելու համար, փորձուեցաւ ջուրի տակ խեղդել ընդունարանը, յետոյ առատ քանակութեամբ անուշադր գործածուեցաւ։ Շնչահեղձներէն մէկ քանիներ, հակառակ շուալուած խնամքներուն մեռան։ Փողոցները դեռ բոլորովին չեն պարպուած կազէն։ Պերլինէն զինուորներ ուղարկուած են, ժողովուրդին բաժնելու համար, մինչեւ որ վտանգը անհետանայ։

ՄԱՐԴԱԿԵՐ ՍԻՐԱՀԱՐ ՄԸ.— Դէպքը տեղի կ'ունենայ Պելճիքայի մէջ։ Ժան Լուի, 28 տարու կնամոլ ամուրի, կը սիրահարի կնոջ մը, որ 38 տարու, սրճարան մը կը բանեցնէր Ժէմէփ քաղաքին մէջ։ Ժան Լուի յաջողած էր ժամադրութիւն մը փրցնել իր սիրուհիէն։ Բայց տիկինը, կ'երեւի, վերջին պահուն յիշեր էրոր իր հասակէն աւելի բարձր, 17 տարեկան մանչ զաւակ մը եւ ամուսին մըն ալ ունի, ու ժամադրութեան չէր գացեր։ Մարդը զայրացած, գնաց հաշիւ պահանջելու. բայց պատասխանի չսպասեց։

Նետուեցաւ կնոջ վրայ, զայն անշարժացուց իր բազուկներուն մէջ, եւ ո՛րքան ուժգին իր ակռաները մխրճեց անոր այտերուն մէջ, որ միսը փրթաւ ու կտորը մնաց բերնին մէջ։ Կնոջ աղաղակներուն վրայ, երբ իր զաւակը հասաւ, ուրիշ միջոց չգտաւ, եթէ ոչ ոստիկան կանչել։ Վերադարձին սակայն, երբ իր մայրը նմարեց արիւններու մէջ, առաւ գանակը ու հարուածեց իր մօր խոստապահանջ սիրահարը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ

Նկատելով որ՝ Հօկը իսպառ շեղած է իր կոչումէն, եւ քաջ համոզուած ըլլալով որ՝ հաւաքուած լումաները իրենց նպատակին չեն ծառայեր երբեք, այսօրուընէ իսկ պաշտօնապէս հրաժարած եմ։

Լանսէյի Հօկի մասնաճիւղի գանձապահ՝ Գասպար Պասմաճեան։

Լանսէյ (Իզէռ), 17 Մայիս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

Նոյն մթնոլորտը վերստին ստեղծուած էր ու հետզհետէ կը թանձրանար։ Ճիշտ այն պահուն ուր Փորինկթըն գաւաթներու երկրորդ շարքի մը հաշիւը պիտի մաքրէր Ուէտհըրմս ներս մտաւ։

Առ ի սփոփանս Փարրինկթընի՝ Ուէտհըրս «պիթթըր»ի փոքր գաւաթ մը միայն պարպեց։

Քսակները կը պարպուէին, ...յց դեռ շարունակելու, առաջ ...թալու կարելիութիւն կար։ Ցանկերծ երկու կիներ՝ մեծ գլխարկով, եւ երիտասարդ մը՝ քառակուսիներով կերպասէ հագուստ մը ...գած, իրենցմէ ոչ շատ հեռու ...կան բազմիլ։ Ուէտհըրս զանոնք ...րեւեց եւ խումբին տեղեկացուց ...թէ Թիֆլիէն էին։ Փարրինկթըն ...եց իր ակնարկը կ'ուղղէր կիներէն մէկուն կողմը։ Այդ կնոջ արտաքինը հրապուրիչ բան մը ունէր։ Մուսըլինէ երկար «շարփ» մը՝ սիրամարգի կապոյտով կը շրջապատէր իր գլխարկը եւ մեծ հանգոյց մը կը ներկայացնէր իր թուշին տակը. կը կրէր գեղեցիկ գեղին ձեռնոցներ, որոնք մինչեւ իր արմուկները կ'ելլէին։ Փարրինկթըն հիացումով քննեց անոր գիրուկ բազուկը որ յաճախ ու շնորհալիօրէն կը շարժէր. եւ երբ աւելի յետոյ իր ակնարկին ուրիշ ակնարկով մը պատասխանեց, աւելի հիացում զգաց անոր գեղեցիկ թուխ աչքերուն վրայ։ Այդ կնոջ աչքերուն շեղակի անքթթութիւնը կը գիտէին զինքը։ Ան իրեն ուղղեց երկու երեք յատկանշական նայուածքներ, եւ երբ փոքր խումբը տեղէն ելաւ հեռանալու համար, Փարրինկթընի աթուրին թեթեւ մը քսուելով անցաւ ան, լռտոնցիի շեշտով մը «օ՛հ, ներողութիւն» մը արտասանելով։ Հետեւեցաւ անոր իր աչքերով, յուսալով որ իրեն կողմը դառնալով ակնարկ մը եւս պիտի նետէր, բայց յուսախաբ եղաւ։ Անիծեց իր դրամական նեղութիւնը, անիծեց նաեւ բոլոր ուխտքինները զորս վճարած էր ամէնուն, ի մասնաւորի Ուէտհըրսի վճարած գաւաթները։ Ամէն բանէ աւելի զայն կ'ատէր իբր հացկատակ մը եւ ուրիշներուն պնակներէն փոր կշտացնող մը։ Այնքան զայրացած էր որ՝ խօսակցութեան թելը կորսնցուց։ Երբ Բատտի Լէոնարտը իրեն խօսք ուղղեց, հասկցաւ որ խօսակցութեան նիւթը մարզական քաջագործութիւններու շուրջ կը դառնար։ Ուէտհըրս ցոյց կուտար իր երկճղիները եւ ինքզինքը կը գովաբանէր, մինչեւ որ միւս երկուքը Փարրինկթընէն խնդրեցին ազգային պատիւը անաղարտ պահելու համար պատասխանել Ուէտհըրսի հրաւէրին։ Փարրինկթըն, իրապէս թեւերը սօթթեց եւ իր կարգին ցոյց տուաւ ուժեղ մկաններ։ Երկու բազուկներն ալ քննութեան ու բաղդատութեան ենթարկուեցան եւ վերջապէս համաձայնուեցաւ որ երկու ուժերն ալ պարտ էին զիրար չափել։ Սեղանը մաքրուեցաւ, եւ երկուքն ալ իրենց արմուկը անոր վրայ յենլով ափ ափի տուին։

Երբ Բատտի Լէոնարտ «օ՛ն»ը արձակեց, երկու անձերըսկսան մին միւսը սեղանին վրայ պառկեցնելու ջանալ։ Փարրինկթըն լուրջ ու հաստատ երեւոյթ մը ունէր։

Մօտ երեսուն երկվայրկեանէն Ուէտհըրս իր հակառակորդին ձեռքը փանդաղօրէն պառկեցուց սեղանին վրայ։ Փարրինկթընի տխուր ու գինով դէմքը աւելի մթագնեցաւ՝ զայրոյթով, ու, պզտիկ մնացած այդ աստիճան վարկաբեկիչ պարտութենէ մը, անմօրուս պատանիի մը կողմէ։

— Մարմինովդ ձեռքիս վրայ մի՛յնար, օրինաւոր խաղայ ըսաւ։

— Ո՞վ ուղիղ չխաղար, պատասխանեց միւսը։ Վերսկսինք, երեք անգամի վրայ երկուքէն աւելի կը շահիմ։

Փորձը վերսկսաւ։

Փարրինկթընի ճակատի երակներ մէջտեղ ելան, եւ Ուէտհըրսի գունատութիւնը խաշխաշի գոյնի դարձաւ։ Իրենց ձեռքերը, իրենց բազուկները կը դողային ճիգին տակ։

Երկար պայքարէ մը վերջ, Ուէտհըրս դարձեալ իր հակառակորդին ձեռքը պառկեցուց սեղանին վրայ։ Ներկաները ծափահարեցին։ Սեղանին մօտը կանգնած կառսօնը իր գլուխը երերցուց եւ տխմար ընտանութեամբ մը յարեց.

— Ահա՛... երանելին։

— Ինչե՞ն գիտես երանելի ըլլալը, դարձաւ ըսել Փարրինկթըն կառսօնին, լեզուդ քեզ քաշէ, աւանա՛կ։

— Քըս, քըս... վրայ բերաւ Օ՛հալլըրան, քննելով Փարրինկթըին դիմագիծներուն բիրտ արտայայտութիւնը, վերջացնենք բաժակ..., հատ մը եւս եւ մեկնինք։

*
* *

Մթագնած դէմքով մարդ մը կանգնած էր Օ՛քոննէլ Պրիճի մէկ անկիւնը, սպասելով Սէնտիմահութի հանրակառքին որ զինքը պիտի տանէր տուն։ Վրէժ առնելու փափաք մը եւ խուլ բարկութիւն մը կը ցնցէին իր մարմինը։ Դժգոհ ու արհամարհուած կը զգար ինքզինքը, կը բարկանար նոյնիսկ գինով եղած ըլլալուն. եւ գրպանը քսան փարայ կար միայն։

(5) ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ
Թարգմ. Ե. Ջաճրէճեան

Թուրքիա վարկը կը կորսնցնէ միջազգային հրապարակին վրայ։

«Տէյլի Նիւզ» այս առթիւ կը գրէ թէ Լօզանի դաշնագրէն ի վեր Թուրք կառավարութիւնը բազմապատկած է իր խաղերը, ու խորհուրդ կուտայ չխաղալ այս նոր խաղէն, այլապէս ետեւէն ուրիշ խաղեր պիտի հանէ։ Նոյն ոճով կ'արտայայտուի նաեւ «Ֆինէնշըլ Թայմզ»։

Գերմանիոյ ընտրութեանց շուրջ

Երէկ հրատարակեցինք գերման ընտրութեանց արդիւնքը։ Վերջին պաշտօնական զեկոյցները կը հաստատեն ընկերվարականներու մեծ յաղթանակը։ 1924ին անոնք ունէին 131 երեսփոխան, նոր Ռայխսթակին մէջ ունին 152։ Ինը աթոռ կը շահին համայնավարները՝ (45ի տեղ 54)։ Այս երկու ձախակողմեան կուսակցութիւնները մեծամասնութիւն չեն կազմեր ամբողջ Խորհրդարանին մէջ, սակայն իրենց ձայնը մեծ կշիռ կ'ունենայ։

Ջախջախիչ պարտութիւն կրած են ազգայնականները, 1924ի 111ին տեղ այժմ ունին 73 աթոռ միայն, կորուստ՝ 38 աթոռ։ Եօթնական աթոռ կորսնցուցած են կեդրոնի (այժմ 62), ժողովրդական (44) եւ ռամկավար (25) կուսակցութիւնները։ Տնտեսական խմբակը շահած է 12 աթոռ (23)։

Ինչպէս գրած էինք, 31 տարբեր ցանկեր կը ներկայանային ընտրողներուն՝ 31 տարբեր խմբակցութեանց կողմէ։ Ասոնցմէ միայն 12ն է որ կարեւոր թիւով երեսփոխաններ ղրկեցին Ռայխսթակ։

Ֆրանսերէն թերթերը գոհ են այս արդիւնքէն եւ յոյս կը յայտնեն թէ ազգայնականներու պարտութիւնով ֆրանքօ-գերման բարեկամութիւնը աւելի եւս պիտի ամրապնդուի և Լոքառնոյի քաղաքականութիւնը հիմ պիտի բռնէ։ Գոհ են մանաւանդ անոր համար որ հանրապետական սկզբունքները կը յաղթեն Գերմանիոյ մէջ, որով ապագան աւելի փայլուն է։ Լոքառնոյի կողմնակից երեսփոխաններու ընդհանուր թիւն է 324, ազգայնականներունը՝ 103, համայնավարներունը՝ 54։ Փրուսիոյ Լանտթակին մէջ եւս ընկերվարականները կարեւոր յաղթանակ մը տարին։

Այս արդիւնքէն յետոյ կը կարծուի թէ վարչապետ Մարքս դահլիճին հրաժարականը պիտի ներկայացնէ նախագահ Հինտէնպուրկի եւ միացեալ նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի՝ վարչապետութեամբ ընկերվարականի մը՝ Օթթօ Պրաուն կամ Հէրման Միւլլէր։

Նոր Ռայխսթակին բացումը պիտի կատարուի Յունիս 10ին կամ 15ին։

Կացութիւնը Չինաստանի մէջ

Փեքինէն կը հաղորդեն թէ Ցինան-Ֆուի մէջ տեղի ունեցած վերջին չինեւճափոն ճակատամարտի մը ընթացքին սպաննուած են 3000 Չինացիներ։ Ճափոնցիները կ'ամրացնեն Ցինան-Ֆուի պաշտպանողական գիծերը, իսկ ազգայնականները կը ծրագրեն նոր յարձակումով մը վերագրաւել զայն։ Ճափոնական պահանջները ընդունուած չըլլալով, դէպի հիւսիս յառաջացող ազգայնական զինուորները ստիպուած են իրենց ճամբան երկարել՝ փոխանակ Ցինան-Ֆուէն անցնելու։

Կ'ըսուի թէ հիւսիսային բանակներու վերին հրամանատար մարաջախտ՝ Չանկ-Ցօ-Լին վճռած է վերջնապէս լքել դիկտատորութիւնը։

Ատոր փոխարէն, ամբողջ Չինաստանը կառավարելու համար պիտի կազմուի եռապետութիւն մը, որուն մաս պիտի կազմեն Թուանկ-Շի-Ժուի, իբրեւ Հանրապետութեան Նախագահ, մարաջախտ Ֆէնկ-Եու-Հսիանկ՝ իբրեւ քաղաքական վարիչ եւ զօրավար Չանկ-Քայ-Շէք՝ իբրեւ զինուորական վարիչ։ Ազգայնականները քանի մը օր առաջ շոգենաւ մը լեցուն ռազմանիւթ ստացան Գերմանիայէն։

Նախագահ Քուլիճ առանց պատասխանի թողուց Նանքինի կառավարութեան դիմումը՝ միջամտելու համար չինեւճափոն վէճին։ Միւս կողմէ, Նանքինի ամերիկեան հիւպատոսը ազդարարեց ազգայնականներուն, որ Փեքինի եւ Թիէնցինի գրաւման պարագային կարգապահ զինուորներ ղրկեն յիշեալ քաղաքները, այլապէս ամերիկեան զինուորները պատրաստ պիտի ըլլան իրենց քաղաքացիները պաշտպանելու։

Թուրք զեղծարարները դատապարտուած

Ինչպէս յայտնի է, վերջերս Թուրքիոյ մէջ երեւան հանուած բազմաթիւ զեղծումներու շարքին, կարեւոր տեղ մը կը գրաւէր նաեւ Ազգային Մեծ Ժողովի սնտուկին կողոպտուիլը։ Ծանր Պատիժներու դատարանին առջեւ վերջացաւ այս խնդրին դատավարութիւնը եւ ամբաստանեալները դատապարտուեցան հետեւեալ կերպով.—

Գլխաւոր յանցաւորը՝ արկղակալ Հաճի Մեհմէտ Ալի պէյ դատապարտուեցաւ 5 տարի ծանր բանտարկութեան, 93,751 տուգանքի եւ իւրացուցած 3900 ոսկիին հատուցման։ Եթէ չկարենայ վճարել այս գումարները, 1 տարի 6 ամիս բանտարկութիւն պիտի կրէ ու այլ եւս բնաւ պետական ծառայութեան մէջ չպիտի գործածուի։ Հակակշռի պաշտօնեայ Էմին պէյ դատապարտուեցաւ 2 տարի 7 ամիս 15 օր ծանր բանտարկութեան, 800 ոսկի տուգանքի վճարման եւ եթէ չկարենայ հատուցանել, 1 տարի 6 ամիս բանտարկութեան, առժամեայ կերպով հանրային ծառայութենէ դադարման, մշտնջենապէս կառավարական պաշտօններէ եւ հանգստեան թոշակի իրաւունքներէ զրկման։ Հաշուակալ Նէճմէտտին՝ 60 ոսկի ծանր տուգանքի վճարման, եթէ չկարենայ վճարել 60 օր բանտարկութեան եւ 93,000 ոսկիի մէկ երրորդի հատուցման։ Ճէպէլը Պէրէքէթի երեսփոխան Ալի Րիզա պէյ 2 տարի 6 ամիս ծանր բանտարկութեան, 46,000 ոսկի տուգանքի վճարման, իւրացուցած 93,000 ոսկիի մէկ երրորդին հատուցման։ Եթէ չկարենայ վճարել, 1 տարի 6 ամիս պիտի բանտարկուի։ Ալի Րիզա պէյի երեսփոխանութիւնը ջնջուեցաւ։

Յունաստանի քաղաքական կացութիւնը

Աթէնքէն կը հեռագրեն.— Հակավէնիզէլոսեան թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը հրաժարելու ոեւէ պատճառ չունի, քանի որ Վէնիզէլոսի եւ Քաֆանտարիսի միջեւ ծագած վէճը կուսակցական ներքին խնդիր մըն է եւ երբեք կապ չունի կառավարութեան հետ։

Վէնիզէլոսեան թերթերը մեծ գովեստով կը խօսին Քաֆանտարիսի վրայ եւ կոչ կ'ընեն անոր հայրենասիրութեան՝ որպէս զի չհրաժարի եւ շարունակէ գործադրել կառավարական ծրագիրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՓԱՐԻԶ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

Կը նախագահէ՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GAUDARD, ծերակուտական, նախկին նախարար։ Mr. KRAFFT-BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, եւ ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. ԱՒՆԱՏԱՄԵԱՆ, Ա. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Պ.Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍՕՖ և Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ։

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ Հայկական եւ եւրոպական եղանակներ։

Հայ Արիները կը հսկեն կարգապահութեան։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Պուա քոլոմպ.— Այս Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը Rue des Halles։

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.ին, 333 Ave. du Prado կալտըն փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Լիոն.— 26 Մայիսին, Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Վիէն.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ցէսին.— Այս Կիրակի։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ֆօն տը Շէրիւի.— 28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Պէլֆոռ, Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Հէրիքուռ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։

Ֆօն տ'Օպնա.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Փրիվա. 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Վալանս.— Այս Շաբաթ Սինէմա Սէն Լու։ Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Պօլէն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Փուզէն.— 28 Մայիս, Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Լանսէյ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Նիս.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Փուժէ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Կարտան.— 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։ Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։

Սէն-Շամօն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Սէն Էթիէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ։ Ծոխ յայտագիր։

Պօրտօ.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Ֆիւմէլ.— 29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Գասթէլ Սարազէն.— 30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Ցէքազվիլ.— 2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Այս Շր. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը 8 Rue Danton, Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Նրամեանի։

ՊԵՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵՊԻՒ (Զաւեշտ)

ԳԻՆ՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50, ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Մէօտոնի հանգանակութիւնը.

Բ. Մ. Զաքրեան 25, Զ. Զաքլճեան 25, Ե. Էվրէնեան 20, Յ. Սարրաֆեան, Յ. Ծըրղեան, G. Papazian, G. Dirassouian, Artinian Artin 10ական, A. Baladian 30, G. Démirdjian 10, Գ. Փարատեան 10, Ս. Պալիմեան 25, Տ. Ռ. Պալիմեան 10, Յ. Գօլանճեան 10, Յ. Օտեան 15 ֆրանք։ Գումար 230 ֆրանք։

Ս. Տօրումեան 10, Տիկ. Ա. Տօրումեան 5, Տիկ. Մ. Մանկեան 5, Յ. Պենլեան 10, Տիկ. Կ. Պենլեան, Հ. Պենլեան, Մ. Տօրումեան 5ական, Գ. Վարդանեան 10, Ա. Ալէքսանեան 10, Ե. Էլմաեան 5 ֆրանք։ Գումար 70 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 22 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ. Վիվիէի Անդրանիկ խումբին հանգանակութիւնը.—

Վ. Տիւրկէրեան 20, Տիկ. Կ. Տիւրկէրեան 5, Վ. Թումասեան 20, Վ. Մարգարեան 20, Հ. Մարգարեան 5, Վ. Մարգարեան 10, Խ. Անդունեան 20, Ա. Անդունեան 10, Դ. Թէճիրեան 20, Ե. Խաչատուրեան 10, Մ. Դաւիթեան 10, Տ. Դաւիթեան 5, Դ. Դաւիթեան 2 ֆր.։ Գումար 157 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 20 Մայիս)։

Պուա-Քոլոմպ Ակիէռի հանգանակութիւնը.—

Տիկ. Վ. Տօնելեան 100, Գույումճեան 50, Ա. Գասպարեան 30, Գ. Յովհաննէսեան, Օր. Մ. Պօյաճեան, Մ. Գազանճեան, Ա. Յովհաննէսեան, Կ. Գասպարեան, Լ. Պետելեան, Ոմն 25ական, Գ. Մելքոնեան, Խ. Գասպարեան, Գ. Գասպարեան, Գ. Գույումճեան, Ա. Սետէֆեան, Ե. Տօնէլեան, Հ. Յակոբեան, Ս. Էրզեան 20ական, Բ. Վարդանեան, Յ. Հնտիկեան, Զ. Գարիպեան, Վ. Կէվշէնեան 15ական, Փոքրիկն Գ. Յիսաեան, Միս. Բիէր, Յ. Դանիէլեան, Հ. Սէֆէրեան, Կ. Զարուկեան, Ոմն Կ...տ, Ս. Էմեան, Ս. Եազըճեան, Մ. Թօրուքեան, Հ. Յակոբեան, Կ. Հալաճեան, Ն. Մաթոսեան, Ե. Պապիկեան, Ա. Ճերմակեան, Յ. Աբելեան, Պ. Ադամեան, Շ. Վրացեան, Ս. Ղարիպեան, Ֆ. Շէրիքճեան, Գ. Երամեան, Տիկ. Պտիկեան, Միսիկճեան ընտանիք, Պր. Զատիկեան, Պ. Մանուկեան, Տիկ. Սարգիսեան, Մ. Մկրտիչեան, Ա. Առաքէլեան 10ական, Մ. Մատոյեան, Ա. Տուտճեան, Յ. Դաւիթեան, Ա. Մ. Վարդանեան, Լ. Գասպարեան, Ա. Պ. Նազարեան, Ա. Գուրտեան, Լ. Թաշճեան, Օ. Գասպարեան, Կ. Ճամճեան, Ա. Ամիրզանեան, Ա. Սվաճեան, Ա. Յակոբեան, Գ. Էօզպէկեան, Ա. Գալայճեան, Գ. Մելքոնեան, Ն. Օսկիեան, Ա. Սիսակեան, Տիկ. Սէմէրճեան, Յ. Թաթէոսեան, Ա. Մելքոնեան, Զ. Մանուկեան, Կ. Բաբաեղեան, Ա. Դանճեան, Վ. Դանճեան, Կ. Սէրվէրեան. Տիկ. Սէրայտարեան, Կ. Թօմպազեան, Բ. Աւետիսեան, Յ. Կարապետեան, Տիկ. Թօփալեան 5ական, Բ. Լողեան 3, Գ. Պոստուկճեան 3, Կ. Սարգիսեան 2, Մ. Կէլիպօլեան 2, Հ. Ճէնտէրէճեան 10, Մ. Հայեան 30, Ն. Ն. 5, Jean Bagadourian 10 ֆրանք։ Գումար 1065 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 22 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պատանեկան միութեան հրապարակային վիճաբանական ժողովը՝ վաղը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Գրադարան Ընթերցասրահին մէջ։ Նիւթ՝ Հայ քաղաքական կուսակցութիւններու գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ՝ Ընկ. Պ. Հիւսեան, կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Լիոնի Քրիստափոր խումբի ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Գրադարանի սրահը։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Մարսէյլի Ռոստոմ ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Քեռի խումբի բոլոր ընկերները, վաղը իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ 63 Րիւ տը լա Րէփիւպլիք։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն վաղը՝ Հինգշաբթի, Ֆլորիայի մէջ։ Արման Կոթիկեան կը կարդայ իր ինքնագրութիւնները։ Կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏԱՆ

Բառարան գրպանի Ֆրանսահայ, Մ. Նուպարեան, ձոխ բովանդակութեամբ, կիսլթ. 25 ֆր., լթկզմ. 30, նուէրի համար կակուղ լաթ եւ կաշի 40 եւ 60, Իսկական պատմութիւն Հայոց՝ Կ. Բասմաջեան պատկերազարդ, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, Ա. Բ. մաս 40, Բ. մաս 20, Խ. Հայաստանի նոր քարտէսը՝ Կ. Բասմաջեան, թուղթի վրայ 3, լաթի վրայ 7.50, Հայաստանի հին քարտէսը 3 ֆր., Անցած օրեր, Յուշամատեան Գատըքէօյի գրական երեկոյթներու՝ Վ. Մալէզեան, շքեղ տպագրութիւն, սալոնի միակ գիրքն է 15, Մինաս Չերազի 60ամեայ հանր. գործունէութեան յոբելեան 1865-1925, յօդուածներ, ճառեր, ուղերձներ եւ նամակներ 10, Գիւղաշխարհ, պատմական եւ ազգագրական ուսումնասիրութիւն՝ Վ. Համբարձումեան 25, Մինաս Չերազ, իր կեանքը եւ գործը իր 60ամեայ յոբելեանին առթիւ 30, Գրեց Ա. Ալպօյաճեան, Ազգային խնդիրներ, պատասխան առ Ա. Ալպօյաճեան, Մ. Չերազ 5, Ատամնաբուժութիւն պտկրզ. Տօք. Մ. Կ. Սրապեան 55, Ի՞նչ է սիֆիլիզը, ի՞նչպէս պաշտպանուիլ, ի՞նչպէս դարմանուիլ, Տօք. Լ. Գրիգորեան 6 ֆր.։ l'Amira, Mme Sevadjian, traduit par F. Macler 20, La Participation des Arméniens à la guerre mondiale par Général Korganoff 15, Clairs-Obscurs d'Italie (poème), Mme I. Minasse 10, Le Soleil d'Automne, (poème), A. Navarian 4 ֆր.։ Դիմել՝ 233 Fbg. St. Martin, Paris (10e)։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ			
	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՅԻՍ 1928

24 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 655 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԵԱՆ ՈՐՋ ՄԸ

Նորէն եւ նորէն ձայն չկայ ժան կուժոն փողոցի Հոգաբարձուներու թաքստոցէն։

Անոնք ալ, ինչպէս Բարեգործականի վարիչները, իմաստութիւն կը սեպեն քար լռութիւն պահել, նեղացուցիչ հարցումներու հանդէպ։

Մանաւանդ երբ հրաւէր կը կարդաք հրապարակաւ, եւ ակներեւ իրողութիւններ մատնանշելով։

Բայց, նոյնքան իմաստուն չեն իրենց պաշտպան պատուեքներն ու մեծապատիւ մուրացկանները։

Բարեգործականը իրեն ուղղուած հարցումներուն պատասխանելու հոգը թողուց իր երախտաւորեալներուն, բուն բառով ամսկավար թերթերուն։

Առաջին անգամ, Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթն էր որ խոստովանեցաւ թէ ինք դրամական նպաստ չստանար, այլ… որոշ թիւով բաժնեգիններ, իբրեւ քաջալերութիւն, «ի վարձ պարուք ծառայութեանց»։

Յետոյ, բառերը ծամծմելով եւ բացատրութեան ձեւերը փոխելով, նոյն խոստովանութիւնն ըրաւ Եգիպտոսի «Արեւ»ը. «Բարեգործականը վճարած է իր ծանուցումներուն մէկ մասը միայն»։ Եւ Ամերիկայի «Պայքար»ը, որ միայն վեց բաժնեգինի շնորհ կը վայելէ եղեր, իր յայտարարութեամբ։

Նոյն պատմութիւնը Փարիզի ժամուն պատրաստ գումարի մասին։

Երկու տարիէ ի վեր, մենք հրապարակաւ կը հարցնենք թէ ճի՞շտ է որ այդ եկեղեցին 700,000 ֆրանք դրամ ունի։ Եւ եթէ այո, ի՞նչ բանի յատկացուած է այդ գումարը։ Կը յիշենք որ, հրապարակային ժողովի մը ատեն, որուն կը նախագահէր Պալաքեան եպիսկոպոս, յայտնի ռամկավար մը մէկ միլիոն հաշուեց այդ գումարը։

Մենք կանգ առինք միշտ 700,000ին վրայ, բազմապատկեցինք ու սաստկացուցինք հարցումները, մանաւանդ աչքի առջեւ ունենալով այլազան կարօտութիւններ եւ առանձնապէս նոր սերունդին այլասերումը։

Ո՛չ մէկ լուսաբանութիւն։

Եւ անհաւասիկ նորէն օգնութեան կը հասնին «ղօլամ»ները։

Փարիզի ռամկավար օրկանը, իր վերջին թիւին մէջ, իրեն յատուկ լրբութեամբ մեկնելով «Յառաջ»ի վերջին շարք մը խմբագրականները, որոնցմէ տող մը եւ առնելու պէտք չունինք, բերնէն կը փախցնէ թանկագին գաղտնիք մը.

—«Չորս հարիւր հազար ֆրանք կայ Փարիզի հայ եկեղեցւոյ սնտուկին մէջ, որ կմնայ ազգին պէտքերուն գործածուիլ (կը յուսանք թէ աւելի չի յապաղիր այդ միջոցներով դպրոց մը բանալու հրագիրը)։ (19 Մայիս)։

Այսքանը կը բաւէ, անգամ մըն ալ եւ աւելի ամուր բռնելու համար Փարիզի Վարչական Ժողովի եւ Հոգաբարձութեան անդամներուն եւ անոնց արբանեակներուն, հին եւ նոր հաւատներու եւ անոնց «թապլաքեար վարժապետ»ներուն օձիքէն, եւ հարցնելու.

— Ո՞ւր ձեռքն է այդ գումարը (իրականէն շատ պակաս)։ Ի՞նչ բանի կը գործածուի։ Ի՞նչու չորս տարուան մէջ մէկ մանկապարտէզ անգամ չբացուեցաւ անոր եկամուտով։ Ի՞նչ կ՚ըլլան եկեղեցիին ամենօրեայ հասոյթները, որոնց ամսական գումարը մինչեւ տասը հազար կը հաշուեն իրազեկներ։

Աւելի թանձրացեալ ձեւի մը վերածելով խնդիրը, շեշտակի կը հարցնենք Հոգաբարձութեան եւ Վարչական Խորհուրդի գործօն անդամներուն.

— Ինչո՞ւ, անցեալ տարի աշնան, յայտարարութիւններ հրատարակեցիք թերթերու մէջ, աւետելով կրթական խորհուրդի մը կազմութիւնը, հինգ մանկապարտէզներու բացման ծրագիրը (թաղերուն անուններն ալ յիշելով)։ Ինչո՞ւ վարժուհիներ հրաւիրեցիք բանակցելու, թերթերէն խնդրելով քանի մը անգամ հրատարակել ազդը։

Մէկ խօսքով,— ինչո՞ւ խաբեցիք։ Եւ ո՞վ ուզեցիք խաբել։ Դուրսէն եկած «սա գաղթականնե՞րը»— ձեր բառով— որոնց թիւը 15,000ը կ՚անցնի միայն Փարիզի մէջ։ Տեղական մամո՞ւլը։ Միւս գաղութնե՞րը։ Ամբողջ ժողովո՞ւրդ մը, թէ…

Մինչեւ ո՞ւր որոշած էք տանիլ այս գռեհիկ աճպարարութիւնը։

Առեւտրական ո՞ր հրապարակին, շուկայի ո՞ր անկիւնին մէջ սորվեցաք այս քրէական խարդախութիւնը։

Գիտենք որ այս հարցումներն ալ պիտի մնան առանց պատասխանի։

Բայց պատասխան ստանալու ձեւեր չեն պակսիր։

Աշխարհի մէջ չկայ դատ մը որ լռութեան դատապարտուի այս կամ այն ուժով, ընդդէմ արդարութեան եւ տրամաբանութեան։

Ահա թէ ինչու, մենք հրապարակաւ կը հարցնենք, նորէն եւ նորէն.

— Չկա՞ն չորս-հինգ արիասիրտ եւ իրաւասու հայրենակիցներ, որ բռնեն այս մարդոց օձիքէն։

Նոյն իսկ իրենց շրջանակին, Փարիզի հին գաղութին մէջ, չկա՞ն հինգ սրտցաւ եւ պարկեշտ մարդիկ, որ հասկցնեն այս ուշացած ամբիրաներուն, թէ չափը անցած է…։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հայրենիք, խմբագրականի մը մէջ նորէն քննելով Թուրքեւիտալական մերձեցման խնդիրը, կը նկատէ (8 Մայիս).

—«Ըստ երեւոյթին, Ռիւշտի պէյի Մուսոլինիի հետ վերջերս ունեցած տեսակցութեան առեն արդէն նախնական համաձայնութիւն մը գոյացած է եղեր թուրքիտալական բարեկամութեան դաշինքի մը կնքման մասին։

Ասիկա անկասկած նոր քաղաքականութեան կը սկզբնաւորութիւնն է քէմալական Թուրքիոյ համար, որ Խորհրդային Միութեան փէշէն պինդ բռնած՝ ցարդ կը խուսափէր սերտ բարեկամութիւն հաստատելէ դրամատիրական պետութեանց հետ, Մոսկուայի թշնամութիւնը չգրգռելու համար։

Ժամանակները կը փոխուին, անոնց հետ կը փոխուին ուժերու փոխյարաբերութիւնները, որոնք կը հարկադրեն պետութիւնները փոխել նաեւ իրենց քաղաքականութիւնը։

Սակայն. ի՞նչ է փոխուած միջազգային կեանքին մէջ՝ մղելու համար թուրքիան նոր օրիենտացիա որոնելու։

Այն, որ մէկ կողմէն՝ համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով ցնցուած դրամատիրական աշխարհը տարուէ տարի աւելի կազդուրուելով, այժմ բաւականաչափ ամրացած եւ յեղափոխական փոթորիկներէ ապահովուած է. իսկ միւս կողմէ՝ Խորհրդային Միութիւնը՝ տարուէ տարի տկարանալով թէ՛ ներքին թէ՛ արտաքին ճակատներուն վրայ՝ այլեւս լուրջ վախ չի ներշնչեր ոչ իր յարձակողական հնարաւորութիւններով եւ ոչ ալ «համաշխարհային յեղափոխութեան» իր սպառնալիքներով։

Յետոյ, Թուրքիա, ինքզինքը տնտեսապէս եւ ֆինանսապէս շտկել կարենալու համար, պէտք ունի արտաքին օգնութեան։ Խորհրդային Միութիւնը ինքը չի կրնար օգնել Թուրքիոյ այդ տեսակէտով։ Իսկ դրամատիրական աշխարհն ալ կը խուսափի տնտեսական եւ ֆինանսական կարեւոր օգնութիւն ընել Թուրքիոյ, որքան ատեն որ վերջինս Խորհրդային Միութեան բարեկամն ու դաշնակիցն է։

Վերջապէս, որովհետեւ Խորհրդային Միութեան մէջ կ՚ապրին թուրք-թաթարական միլիոնաւոր բազմութիւններ, որոնք շատ գործօն կերպով կը համակրին Թուրքիոյ, Էնկիւրի աւելի քիչ կը վախնայ այժմ ռուսական թշնամութենէն, քան Մոսկուա՝ թրքական թշնամութենէ։ Մինչդեռ Ֆաշիստական Իտալիոյ յարաճուն զօրացումը ահարկու սպառնալիք մը կը դառնայ Թուրքիոյ համար»։

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

... Խմբագիր,

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս.— Եկեղեցւոյ Հայրենակցական Միութեանս վարչութիւնը ծանօթանալով Պուլկարիոյ մեծ աղէտին, որ խորտակած է այդ գաղութը, կարդալով թերթերու յուզիչ նկարագրութիւնները, ինչպէս նաեւ Ֆիլիպէի նպաստաբաշխ մարմնի նախագահ Երուանդ եպիսկ. Փէրտահճեանի յայտարարութիւնները, խորապէս ազդուեցաւ։ Անմիջապէս ձեռնարկեցինք հանգանակութեան մը մեր հայրենակիցներուն մէջ, եւ մաս մըն ալ բարդելով Միութեան գանձէն, ներփակ կը ղրկենք 1239 ֆրանքի գումար մը, իբրեւ եղբայրական պարտականութիւն։ (Տես ցանկը)։

Ի դիմաց վարչութեան՝ Ատենապետ Գ. Խորսիկեան, Ատենադպիր՝ Պ. Դանիէլեան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Վէնիզէլոս դարձեալ վարչապետ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, հելլէն դահլիճը հրաժարեցաւ եւ նախարարական տագնապը ներկայիս իր ամէնէն սուր վիճակին մէջ մտաւ։ Երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ազատական կուսակցութեան ժողովին մէջ, ելմտական նախարար Քաֆանտարիս յայտարարեց թէ որոշած է հրաժարիլ կուսակցութիւնը վարելու պաշտօնէն, աւելցնելով որ իր քաղաքական գործունէութիւնը պիտի շարունակէ համաձայն ժողովրդավար սկզբունքներու։ Քաֆանտարիս ժողովասրահէն մեկնելով գնաց վարչապետ Զայիմիսի մօտ, որուն ներկայացուց իր հրաժարականը ելմտական նախարարութենէ։ Միւս ազատական նախարարները հետեւեցան իր օրինակին։ Քիչ յետոյ վարչապետը Հանրապետութեան նախագահ ծովակալ Քոնտուրիոթիսի ներկայացուց դահլիճին հրաժարականը, որ ընդունուեցաւ։

Նախարարական տագնապի լուրը հասաւ Խորհրդարան, որ դադրեցուց իր նիստերը՝ մինչեւ նոր դահլիճին կազմութիւնը։

Շատ հաւանական կը նկատուի որ Վէնիզէլոս կազմէ նոր դահլիճը. սակայն այս վերջինը չպիտի ներկայանայ Խորհրդարանին առջեւ. ընդհակառակն նոր դահլիճին առաջին գործը պիտի ըլլայ խորհրդարանը լուծել եւ նոր ընտրութիւններ կատարել Յուլիսին։

Պատերազմական Նախարար Մազարաքիս հրատարակեց զեկոյց մը, տարօրինակ ոճով, որով բացարձակապէս կը հերքէ թէ զինուորական ո եւ է շարժում պատրաստուած է։ Այս զեկոյցին նպատակն է չէզոքացնել տպաւորութիւնը որ առաջ եկած էր Վէնիզէլոսի այն յայտարարութեամբ թէ ինք դարձեալ իշխանութեան գլուխ կ՚անցնի անոր համար որ զինուորական յեղափոխութիւն մը տակն ու վրայ պիտի ընէր երկիրը։ Մազարաքիսի զեկոյցը խոր ազդեցութիւն գործեց, որովհետեւ ատիկա կը նկատուի նշան մը թէ Վէնիզէլոս մեծ ընդդիմութեան կը բախի նոյնիսկ հանրապետական շրջանակներու մէջ։ Եթէ այդ դիմադրութիւնը աւելի ուժգին դառնայ, Վէնիզէլոս մտադրած է իր զինուորական բարեկամներուն հետ միասին քաղաքական դիկտատուրայի վարչաձեւ մը հաստատել։

«Թայմզ»ի Աթէնքի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Միխալաքոփուլոս եւ հանրապետականները պահելով հանդերձ իրենց անկախութիւնը, պիտի աջակցին Վէնիզէլոսի։

Զօրավար Մէթաքսասի կուսակցութիւնը, որ մինչեւ հիմա միացեալ կառավարութենէն հեռու մնացած էր, այժմ կը հրատարակէ յայտարարութիւն մը թէ ո՛չ մէկ պայմանով պիտի աջակցի վէնիզէլոսեան կառավարութեան մը։

Ծովակալ Քոնտուրիոթիս խորհրդակցութեան հրաւիրեց կուսակցութեանց վարիչները։ Անոնց հետ տեսակցելէ յետոյ պիտի հրաւիրէ Վէնիզէլոսն եւ հակավէնիզէլոսեան պետերը՝ միացեալ ճակատ մը կազմելու համար։

«Թայմզ»ի համաձայն, Յունաստանի քաղաքական եւ ներքին կացութիւնը երբեք չպիտի բարուքի՝ Վէնիզէլոսի իշխանութեան գլուխ գալովը։

Ռուսեւպարսիկ համաձայնութիւնը

Թեհրանէն կը հեռագրեն Մայիս 22 թուականով.—

Քանի մը ամսուան բանակցութիւններէ վերջ, Մոսկուա վերջապէս համաձայնութեան մը յանգեցաւ Պարսկաստանի հետ՝ սահմանագլուխի խնդրին մասին։ Պարսկաստանի արտաքին նախարար Ալի Ղուլի Խան Անսարի, որ Մոսկուա գացած էր բանակցութիւնները վարելու համար, հրահանգ ստացաւ մնալ խորհրդային մայրաքաղաքին մէջ իբրեւ դեսպան։ Կ՚ըսուի թէ սահմանագլուխի համաձայնութիւնը բոլորովին կը գոհացնէ Պարսկաստանի պահանջները։

Մեծ ճակատամարտ Փեքինի շուրջ

Փեքինէն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի ուղղուած հեռագրի մը համաձայն, Մայիս 21ին վճռական ճակատամարտ մը սկսած է հիւսիսի եւ հարաւի ուժերուն միջեւ՝ Փեքինի մօտ։ Ազգայնականներուն նպատակն է գրաւել Փեքինը, միանգամ ընդմիշտ ջախջախելու համար հիւսիսի ուժերը։ Ճակատը կը տարածուի Թիէնցինէն 40 մղոն հարաւ՝ Մաշնակէն մինչեւ Փաօթինկֆու, Փեքինէն 90 մղոն հարաւ։

Մարաջախտ Չանկ-Ցօ-Լին խիստ վարկաբեկիչ նկատելով Ճափոնցիներու պայմանները, չուզեր Մանչուրիա քաշուիլ ազգայնականները կեցնելու վերջին ճիգ մը ընելէ առաջ։

Կարեւոր կռիւներ տեղի կ՚ունենան Քին-Հանի երկաթուղագծին վրայ։ Ճափոնական իշխանութիւնները կը հաշուեն թէ Փեքինի կառավարութիւնը կրնայ տակաւին առնուազն երեք շաբաթ դիմանալ։ Փեքինի մէջ ամէն օր բազմաթիւ համայնավար գործիչներ ձերբակալուելով կը գնդակահարուին։

Նանքինի ազգայնական կառավարութեան արտաքին նախարարը Հուանկ-Ֆու հրաժարեցաւ։

Բոլշեւիկեան դաւադիրներու դատը

Վարշաւայէն կը հեռագրեն.—

Վիլնայի դատարանը տուաւ իր վճիռը բոլշեւիկեան կազմակերպութեան խնդրին առթիւ։ 56 ամբաստանեալներէն 37ը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԳ. Ցանկ

	Ֆր.
Եկեղեցւոյ Հայր. Միութեան հանգանակութիւնը (Մարսէյլ)	1239.—
Usine Gallayի (Meudon) աշխատաւորներէն, նախաձեռնութեամբ Պ. Ստեփան Սարգիսեանի (ցանկը Դ. էջ)	315.50
Անդրէաս գիւղի եւ շրջանի Հայր. Միութիւն	200.—
Լը Կրանլանի հանգանակութիւնը	90.—
Այրի Տիկ. Ա. Խաչիկեան	30.—
Մ. Դաւիթեան, Մարսէյլ	10.—
Ս. Մահտեսեան, »	10.—
Գրիգոր Պօյաճեան	10.—
Գումար	1,904.50
ԻԲ. ցանկին գումարը	26,053.—
Ընդհ. գումար	27,957.50

×

... Խմբագիր,

«Յառաջ»ի մէջ կարդալով Պուլկարիոյ աղէտին լուրերը, կը փութանք ձեզի ղրկել, իբրեւ եղբայրական օգնութիւն, 200 ֆր.։ Գիտենք որ այսքանով կատարած չենք ըլլար մեր պարտքը, բայց բոլորս ալ աշխատաւորներ ենք։

Վարչութիւն Անդրէասի եւ շրջանի Հայր. Միութեան

Փարիզ, 22 Մայիս

ՏՈՄՍԵՐ

ԾԱՂԻԿ ՄԸՆ ԱԼ…

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը հետեւեալ պաշտօնագիրը ղրկած է Հայ Միտքի խմբագրութեան.

— «Տեղւոյս Տ. Գալուստ քահանայ Մովսէսեանը պաշտօնանկ եղած է Ազգ. Միութեանս կողմէ, որովհետեւ նա գող է (ունինք շատ մը փաստեր)»։

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը միակ հարուածով մը «գող» անուանելու իրաւունք չունի Տէր Գալուստը։

Քահանան պարզապէս հետեւած է իր վարդապետ ու եպիսկոպոս պետերու օրինակին։ Հետաքրքիր է իմանալ թէ՛ ի՞նչ գողցած է. բայց արդէն քահանայ մը ի՞նչ կրնայ գողնալ։ Հաւանաբար ինք իր պատիւը գողցած է ու պահած… ցեխի մէջ։

Այս անիրաւ աշխարհիս մէջ, մարդ իր ինչքը գողնալու ազատութենէ՞ն ալ զուրկ է։ Ամէն մարդ պատիւ ունի եւ իր պատիւը ազատ է պահելու կամ չպահելու։ Տէր Գալուստ, իր անձնական սեփականութեան՝ պատիւին դէմ աւազակութիւն մըն է սարքեր։ Զայն կարելի՞ է կոչել «գող»։

Պաշտօնագիրը շարունակելով կ՚աւելցնէ.

— «Որովհետեւ նա ստախօս է»։

Շատ կնճռոտ խնդիր։ Նախ պէտք է ստուգել թէ՛ ի՞նչ նպատակով սուտ կը խօսի. բարի՞ թէ չար մտքով, փողի՞ թէ գաղափարի համար։ Ճշմարտութիւն կայ որ, կործանիչ է, իսկ սուտ ալ կայ որ փրկիչ է։ Եթէ անոր սուտերը պոչաւոր են, ճշմարտութիւններ ալ կան որ ժանիքաւոր են։ Պոչը միշտ նախընտրելի է ժանիքէն։

Պաշտօնագիրը դեռ չէ աւարտած.

— «Նաեւ հանգիստ ժողովուրդը պառակտող ու կեղծաւոր քահանայ մը լինելով, նոյն իսկ անարժան կը գտնենք իր կոչումին։»

Վալանսի Ազգ. Միութիւնը ճիշտ այստեղ կը կորսնցնէ իր դատը։ Ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ մարդ քահանայ եղած ըլլայ, առանց ընդհանրապէս ըլլալու «պառակտող ու կեղծաւոր»։

Տէր Գալուստ ճիշտ իր գործին մարդն է։

Այսպիսի քահանաներուն պէտք է սեղմել աջը, ինչպէս նաեւ… վիզը։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

ԵՒ ՍԱԿԱՅՆ ԿԸ ՄՆԱՅ ԱՆՓՈՓՈԽ...

Անցեալները Թարգմանիչի իտալական ամսաթերթի մը տնօրէնին մէկ յօդուածը («Յառաջ», 17 Մայիս)։ Բազմաթիւ կրկնութիւններու տակ ծածկուած էին լաւատեսութիւն մը Թուրքիոյ փայլուն ապագայի մասին եւ բաղձանք մը՝ իտալեւթրքական սերտ մերձեցման։

Անհատական գաղափար մը չէ այս, այլ դասակարգի մը հաւատքը, մասնաւորաբար Իտալիոյ մտաւորական շրջանակներուն մէջ։ Պիտի փորձեմ այդ համոզման սխալները ցոյց տալ. կրթնելով ցեղերու տեսութեան եւ պատմութեան ուսուցման վրայ։

Կ'ըսեն թէ Արեւելք անշարժ է, բայց յեղաշրջումներ պակաս չեն։ Մէկէն շարժումի ծափահարողներ, լաւատեսներ պակաս չեն եղած։ Ազատութեան շունչը Թուրքիա կը թափանցէ արդէն 1826ին, կը զօրանայ 1833ին, 1856ին, Սահմանադրութիւն 1876ին եւ երեսփոխանական ժողով, ցեղերու հաւասարութիւն 1908ին։ Այսքան շարժումներու մէջ Թուրքիան անշարժ է մնացած։

Ահա՛ վերջին յեղափոխութիւնը, խոր հաչակուած, արմատական կարծուած։ Կրօնն անգամ կ'անհետանայ Սահմանադրութենէն եւ դպրոցներէն՝ այնքան մոլեռանդ երկրի մը մէջէն։ Ահա՛ կը ծափահարուի Քէմալ, կ'ողջունուի Թուրքիոյ արշալոյսը։ Դարէ մը ի վեր եւրոպականանալ կ'ուզէ Թուրքիա եւ հետզհետէ կը մտնէ ասիականութեան մէջ։ Զկարենալով ասիականացնել եւ իւրացնել տիրապետած տարրերը՝ Թուրքը կը տեսնէ կողքին ցցուիլը «րայա»-ներու բանակներուն։

Ֆրանսացի պատմաբան մը 1908ի Սահմանադրութեան առթիւ կը գրէր. «Թուրք բարենորոգումը թերեւս ըլլայ փրկութիւն մը Թուրքիոյ. եւ մը Եւրոպայի համար։» (Հանոթօ)։ Իտալացի պետական մեծ դէմք մը, քանի անգամներ նախարար, Լուիճի Լուցցատթի, 1909ին Հռոմի համալսարանին մէջ կը պանծացնէր Թուրք ազատականութիւնը։ Դասախօսութիւնը հրապարակ կը հանուէր 1909 Օգոստոսին, Առանայի եղեռնէն ետք, «Գիտութիւն եւ խղճի Ազատութիւն» անունին տակ։ Ապտիւլ Համիտ անկեղծօրէն շնորհեց 1876ի Սահմանադրութիւնը, բայց բռնակալ Ռուսիան ծուռ աչքով նայեցաւ քմին տակ տեղի ունեցած յեղաշրջումին։ Այս էր Լուցցաթթիի գաղափարը Համիտի մասին։ Թուրք ազատական ոգին երկար դարեր անխախտ պահած էր հայ, Նեստոր, ասորի մոռացուած եկեղեցները։ Այս էր մեծ հայասէրին ուսուցումը Հռոմի ուսանողներուն։ Նոր արշալոյս մը կը ծագէր Վոսփորի ափերուն վրայ եւ ապահովաբար Երիտասարդ Թուրքերը պիտի բարենորոգէին պառաւած Թուրքիան...

Թուրքիոյ բարենորոգման հաւատացողները կը շփոթեն տառն ու ոգին։ Թուրքը պարագային համեմատ կը փոխէ տառը, կը պահէ նոյն դարաւոր ոգին։ Արեւելք կը շարժի բարենորոգման ծրագիրներ փոխելով, կը մնայ անշարժ ոգիով։ Դարեր սահեցան «օսմանլը»ներու արշաւանքէն ի վեր, Եւրոպա հսկայ փոփոխութիւններ կրեց, նոր պետութիւններ կազմուեցան, ընկերային յեղաշրջումներ կատարուեցան, Եւրոպայի քթին տակ՝ Թուրքը մնաց նոյնը։ Ընկերային կազմութեամբ մնաց վաչկատուն, վրանաբնակ, երբեք չուզեց ամրօրէն հաստատուիլ գրաւած տեղին վրայ, ճիգ թափել եւ տիրանալ իսկապէս հողին, հողատէր ըլլալ։ Ուստի Վիեննայի դռներէն նահանջեց՝ ապաստանելու համար պապենական տանիքին տակ։

Քէմալ յայտարարեց թէ յեղափոխութեան նշանախօսքերը Ազատութիւն, Հաւասարութիւն Արդարութիւն, Եղբայրութիւն, Հանրապետութեան նշանաբաններն են։ Ասոնք բառեր են ուռուցիկ եւ սնամէջ։ Թուրքին համար չկայ հաւասարութիւն, որովհետեւ չկայ անոր հիմը, «Մարդուն իրաւունքը», մարդկային արժանաւորութեան յարգումը։ Ոչ մէկը կը հրաժարի փաշայութեան սուլթանական տիտղոսէն։ Իսլամութիւնը կը ջնջուի պետական կրօն մը ըլլալէ, նոր կրօն մը հաստատելու համար, խալիֆան կ'արտաքսուի որպէսզի խալիֆայական կեանք վարէ Հանրապետութեան նախագահը։ Կրօնապետական բռնակալութեան տեղ զինուորական բռնակալութիւն կը հաստատուի, երկուքն ալ հաւասարապէս տխուր վարչաձեւեր, վատթարագոյն կառավարութիւններ, որ հօտի կը փոխեն ժողովուրդը։ Այդ դժբախտ երկրին մէջ իրարու կը բախին միայն անհատական հաշիւներ, բռնակալին հաճոյանալու գիւտեր, ուր օրէնքը չէ որ կը տիրապետէ, այլ տիրապետող անձերու քմայքը։ Անշահախնդիր անձեր գոյութիւն չեն կրնար ունենալ, անկողմնակալ քննադատներ կը չէզոքացուին անմիջապէս։ Անհատին արժէքը կը չափուի քծնելու կարողութենէն, սողոսկելու ճարպիկութենէն։ Երկու դասակարգեր կրնան գոյութիւն ունենալ,— ճորտեր ու փաշաներ, սուտակապաններ եւ աղաներ, իրենց հետ քաշելով լրտեսներու, մատնիչներու վոհմակ մը։

Վաթսուն տարի առաջ, Նափոլէոն Գ. չհամարձակեցաւ ջնջել ժառանգութիւնը բաժնելու յեղափոխական օրէնքը եւ հաստատելու ճարտարագէտ Լը Փլէյի առաջարկած կտակելու ազատութիւնը, որովհետեւ հանրային կարծիքը պիտի ընդդիմանար։ Քէմալ մէկ հարուածով կը ջնջէ կրօն ու հարէմ, գիր ու կրօնական։ Ոչ ոք կ'ընդդիմանայ։

Եղբայրութեան առաքեալներուն համար անտանելի է Պոլիս ապրող փոքրամասնութիւններու գանգատելի թիւը։ Թրքացնելու ամէն միջոցներ կը մտածուին, կը գործադրուին կատարեալ վայրենութեամբ։ Արեւելեան կողմը ջնջեցին քառասուն անգամ դարաւոր Հայը, Արեւմուտքէն մաքրեցին Տրովադայի օրերէն մնացած Հելլէն բնակչութիւնը։ Կը ձգտին Սթանպոլը թրքացնել ամբողջովին եւ անմիջապէս, սպասելու ժամանակ չունին։ Պոլսոյ Հայն ու Յոյնը գաւառական ներգաղթով կը պահէին իրենց թիւը։ Այժմ չկայ ներգաղթ։ Երիտասարդութիւնն հեռացած է եւ չկայ սերնդագործում։ Անսելութեան ոգին է որ կը գործէ, երկրին շահերուն իսկ հակառակ։ Ո՞ւր է ուրեմն Լուցցաթթիի փառաբանած խղճի ազատութիւնը։

Երկար չի տեւեր քէմալականին գեհենական քրքիջը քրիստոնեայ տարրերու դամբաններուն վրայ։ Մոգական գաւազանով ժողովուրդ մը զինուորականութենէ եւ պաշտօնէութենէ, այսինքն պորտաբուծութենէ, հողագործ ու արհեստաւոր չի կրնար ըլլալ։ Ժողովուրդ մը չի կրնար մէկ հարուածով միջակորեար դասակարգ մը ստեղծել, Հայուն ու Յոյնին տեղը բռնել։ Ընկերային կազմութեամբ անպատրաստ՝ տնտեսական նոր կեանքը, բարքերուն սանձարձակութիւնը պիտի քանդէ ընտանեկան կեանքը, պիտի հեռացնէ Թուրք երկսեռ երիտասարդութիւնը տարրական պարտականութիւններէ։ Ալքոլամոլութիւն, զեղխ կեանք, վիժում, պոռնկութիւն պիտի ըլլան սովորական դէպքեր։

Ընդարձակ հողամասի մը վրայ ցանցառօրէն կ'ապրի Թուրքը։ Ենթադրելով որ 20 տարիէն 20 միլիոն ըլլայ, դեռ հսկայ պարապութիւն մը պիտի մնայ, իսկ յարածուն ժողովուրդներ չեն կրնար 20 տարի սպասել։ Արեւմտացումը Թուրքին համար Եւրոպացիին ախտերով փարակուիլն է, ոչ թէ յատկութիւնները իւրացնելը։ Առաջինը դիւրին է որովհետեւ մակերես է եւ մարդկութեան վերաբերեալ. միւսը խոր է, ժողովուրդին բարոյական եւ հոգեկան ուժերուն արդիւնք, հետեւաբար ցեղային։ Դաստիարակութիւնը բաւական պիտի չըլլայ արեւմտեան մտայնութիւն տալու Թուրքին։

Քէմալ քանդեց կրօնական շէնքը, պատսպարանը Թուրք ամբոխին։ Ո՞ւր է այն բարոյական շէնքը, ուր կարենայ ապաւինիլ այժմ։ Ընկերութիւն մը չի կրնար ապրիլ առանց բարոյականի։ Թուրքին համար կրօն ու բարոյական նոյնացած էին։

Քէմալ պիտի պարտադրէ պետութեան պաշտամունքը, հետեւաբար պիտի աստուածացնէ պետութիւնը։ Բայց Թուրքին համար պետութիւն եւ կառավարութիւն նոյնն են եւ հետեւաբար ժամանակաւոր։ Ժամանակաւոր հաստատութիւն մը չի կրնար աստուածանալ։ Անկախ ըլլալու է ժամանակէն։ Ֆաշիզմն ալ նոյն ձգտումն ունեցաւ պահ մը, բայց շուտով վերադարձաւ կաթոլիկութեան յենարանին։ Զկրցաւ ընկերաբանական բարոյական մը կազմել, որովհետեւ ժողովուրդի մտային եւ բարոյական մակարդակի աւելի բարձրութիւն կը պահանջէ։ Եթէ Թուրքերը աւելի բարձր են իտալացիներէն այս տեսակէտով(*), ծափահարելի է Քէմալի ձեռնարկը։

Միակ դրական գործը՝ տառերու փոփոխութիւնն է։ Թուրք տղան տարիներ կը զոհէ ընթերցման եւ ուղղագրութեան համար, այժմ այդ ժամանակը կրնայ յատկացնել օտար լեզու մը սորվելու, գիտութեան մը հետեւելու։ Ասիկա աւելի հզօր միջոց մըն է իւրացնելու միւս տարրերը, քան սպառնալիքները, բայց միանգամայն միջոց մըն է իւրացուելու, եթէ Թոյլատրուի ներգաղթ մը եւրոպական ո եւ է ածուն ժողովուրդի։ Այս ալ անհրաժեշտ է, եթէ կ'ուզէ շահագործել հարուստ երկիրը, որովհետեւ զուրկ է ընտրանիէ եւ աշխատաւորներէ։

Թուրքիա կ'ապրի եւ ապրեցաւ պետութիւններու մրցակցութեան պատճառով, ինչպէս դիտել տուած էր երկու դար առաջ Մոնթէսքիէօ։ Նախկին արտաքին նախարար Հանոթօ, կը գրէր քսան տարի առաջ. «Statu quoն պահելու է, որովհետեւ չենք գիտեր ինչեր կրնան պատահիլ»։

Այսօր նոյնը կը պատահի։

ՀԵԹՈՒՄ

ՕԳՏՈՒԻՆՔ ՄԻՋԱՎԱՅՐԷՆ

Մեր խոնարհ, աշխատաւոր ժողովուրդէն օրինակ մը պիտի համոզէ որ խելացի չենք ու ընդհակառակն շատ կարճատեսութեամբ կը մօտենանք դրամ շահելու հարցին։ Իմ բնակած շրջանիս մէջ գրեթէ բոլոր հայ ընտանիքները դպրոց յաճախող զաւակներ ունին, շատեր նախակրթութիւնը աւարտելու տարիքին մէջ, այսինքն 16 տարեկանի շուրջ։ Քանի մը ծնողքներ կը ճանչնամ որոնք թոյլ չեն տուած իրենց զաւկին աւարտելու նոյն իսկ նախակրթարանը, դուրս հանած ունենալով ենթագործարանի մը մէջ կամ patronի մը քով, որպէս զի բեռ չըլլայ իրենց վրայ ու ամէն շաբթու քանի մը ֆրանք բերէ աւելցնելու իրենց խնայողութեանը վրայ։ Դրամ շատ եւ շուտ ունենալու իրենց բնազդն է որ այս ընթացքը կը պարտադրէ իրենց։ Բայց կը խորհիմ թէ խելացութիւն եւ շահաւոր չէ այս ըրածնին։ Մէկ կողմ կը դնեմ իրենց այս վարմունքի այն անխղճութիւնն ու կոպտութիւնը, որով կը պարտադրեն իրենց 14 կամ 16 տարեկանի մէջ գտնուող զաւկին կապտել հոգիի բոլոր ազատ թռիչքները, կեանքի անփութութիւնը, միակ վայելքը զոր այդ տարիքը կը պահանջէ։ Մէկ կողմ կը դնեմ իրենց տարիքի եւ ուժի անհամապատասխան ծանր աշխատութիւններու տակ անոնց կքումը եւ ճմլումը եւ երեւոյթին կը մօտենամ միայն դրամի եւ շահու տեսակէտով։

Զմոռնանք որ Ֆրանսա կը գտնուինք, այսինքն այն երկիրը ուր յառած էին մեր պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան աչքերը պատերազմէն առաջ, ուր հետեւելու համար ամէն զրկանքի ու զոհողութեան կ'ենթարկուէին իրենց միտքը լոյսին բացած մեր երիտասարդները։ Հիմա որ հոս ենք անսպասելիօրէն, հիմա որ այս երկրի դպրոցներու եւ համալսարաններու առջեւէն կ'անցնինք ամէն օր, կարծես թէ թաղած ենք մեր նախկին ձգտումները, մեր հոգիին մէջ մեռցուցած համալսարան, բարձրագոյն վարժարան երթալու ցանկութիւնները, որովհետեւ դրամ շահիլ պէտք է եւ անմիջապէս, չենք ուզեր սպասել քանի մը տարիներ որպէս զի մեր շահու ճամբան աւելի լաւ կազմակերպենք։ Վաղը հաշուի մէջ չդնելու եւ այսօրը միայն տեսնելու կարճատեսութիւնը եղած է ընդհանուր։ Ինծի պէս շատեր համաձայն են հաւանաբար ընդունելու որ մտքի եւ մարմնի հաւասար տոկունութիւն եւ ճկունութիւն ունեցող երկու անձերու մէջ այն աւելի լաւ կը յաջողի գործնական կեանքի մէջ, որ աւելի լաւ զարգացուած ունի եւ աւելի լաւ պատրաստուած է։ Եթէ այս կարծիքը ճիշտ չըլլար, անխնամ պիտի ըլլային, գէթ գործնական կեանքի տեսակէտէն բոլոր դպրոցները, կամ անոնց մէջ տրուած այն ծանօթութիւնները, որոնք գործնական կեանքի հետ կապ ունին։ Ընդունելով այս ճշմարտութիւնը, պէտք է ընդունիլ նաեւ անոր գործնականացումը շահաւոր. այսինքն լաւ մտքի պատրաստութիւն, լաւ յաջողելու համար։ Կը մնայ չափել ու բաղդատութեան դնել թէ ո՞րն է շատ. այդ պատրաստութեան համար անհրաժեշտ զոհողութի՞ւնը թէ այդ պատրաստութենէն յետոյ ստացուելիք շահու առաւելութիւնը։ Ընդունինք որ 15էն մինչեւ 21 տարեկան տղայ մը 6 տարուան մէջ, միջին հաշուով տարին 6000 ֆրանքէն (այդ տարիքին համար բաւուր գումար մըն է այս, այժմու պայմաններուն մէջ), պիտի շահի $6 \times 6000 = 36,000$ ֆրանք։

Նոյն տղան մինչեւ բարձր. վարժարան մը աւարտելը պիտի զրկուի նախ այս շահէն, դպրոցական ծախսի համար ալ բացէն պէտք պիտի ունենայ, մօտաւոր կերպով 10,000 ֆրանքի։ Ուրեմն ո եւ է ծնողք, եթէ ցանկայ իր զաւկին բարձրագոյն կրթութիւն տալ, պիտի զրկուի 46,000 ֆրանքի եկամուտէ մը, զոր տղան պիտի բերէր իրեն, եթէ փոխանակ դպրոց երթալու դրամ շահելու ետեւէն ըլլար։ Ասիկա ծախքի, ելքի կողմն է։ Միւս երեսը նայինք, մուտքի կողմը։ Դպրոցական պատրաստութիւն չունեցող տղաքներու հարիւրին 90ին շահու աղբիւրը ֆիզիքական աշխատանքն է, գործարանային աշխատանքը, որուն համար տարեկան 10,000 ֆրանք նշանակուիլը կը կարծեմ առաւելագոյն թիւ մըն է։ Ի՞նչ պիտի ըլլայ հաւանական շահը պատրաստուած մէկու մը։ Ըսենք նախ որ վերը գրուած տարեկան 10,000ը բացարձակ կերպով ապահոված է, որովհետեւ եթէ չկարենայ գործածել կեանքի մէջ իր ստացած ծանօթութիւնները, կրնայ ֆիզիքական աշխատանքի մէջ մտնել։ Այս հաւանականութիւնը կը կարծեմ որ շատ քիչ կը պատահի, բացառիկ անընդունակութեան երեւոյթ մը պէտք է ըլլայ այդ վիճակը, բժիշկ մը, երկրաչափ մը, փաստաբան մը, առեւտրական մը, նուազագոյն չափով կրկինը կը շահին գործաւորի մը։ Բարձրագոյն վարժարան մը այս կամ սոյն նման գործի մը կը պատրաստէ իսկ այս տեսակ գործերու մէջէն, դուրս հանելով լաւ յաջողութիւններու առնեն ստացուած բացառիկ շահերը, կարելի է 3—4 տարուան մէջ, վերը յիշուած 40—50,000ի պատրաստութեան ծախքը բացէն հանել։

Ահաւասիկ թէ ինչ եզրակացութեան կը մղէ բարձրագոյն վարժարան երթալու կամ չերթալու պարագաներու բաղդատութիւնը։ Չգացող մէկը պարտաւոր կ'ըլլայ գործարանային կամ նման ֆիզիքական աշխատանքի մը մէջ միայն գտնել իր կեանքի պահպանութիւնը մինչեւ կեանքին վերջը. գացողը՝ աւարտելէն 3-4 տարի յետոյ, ամբողջ իր դպրոցական ծախքերը, չաշխատելէն իր ունեցած վնասը հանելէ զատ, կրնայ լայն նիւթական միջոցներու մէջ, հաճելի ու թեթեւ կերպով ապրիլ։ Քիչ մը հեռատեսութիւն ունենալը, հաշուել գիտնալը կը բաւէ, որպէս զի որ եւ է ծնողք իր զաւկին համար պատրաստէ այս վերջին վիճակը, որ որ եւ է դրամական կորուստ չունենալով մէկտեղ, ակներեւ կերպով շահաւոր է։

Բայց ի՞նչ ըսել հապա պիտի մտածեն եւ ըսեն թերեւս շատեր, մեր բազմաթիւ այն մտաւորականներուն, որոնք պատրաստուած ըլլալով հանդերձ հազիւ ծայրը ծայրին կ'ապրին. անոնց օրինակը չէ՞ որ որ եւ է մղում եւ թելադրութիւն չիտար դպրոցի եւ ուսումի կարեւորութիւն տալու։ Այսպէս մտածողները կը մոռնան այն պայմանները եւ պատրաստութեան եղանակը, որ մեր մտաւորականներունը եղած է։

Անոնք երբեք չեն պատրաստուած Ֆրանսայի մէջ ապրելու համար. անոնց վիճակը իրենց երկրին ու հայրենիքին մէջ շատ նախանձելի կրնար ըլլալ, ինչպէս եղած է շատերունը. պայմաններու փոփոխութեան չեն կրցած պատշաճիլ շատեր, ահաւասիկ միակ պատճառը անոնց այժմու վիճակին։ Հոս մեծցող մէկը, կը պատրաստուի այստեղի պայմաններուն եւ անընդունակութիւնն է միայն որ կրնայ արգիլել իր յաջողութիւնը։ Այստեղի պատրաստութիւնը կրնայ շատ արդիւնաւոր ըլլալ նաեւ իր հայրենիքին, օր մը եթէ պատրաստուողը ուզէ հոն աշխատիլ։

Ասոնցմէ կը հետեւի որ սխալ կ'ընեն ու վնաս թէ՛ իրենց քսակին, թէ իրենց զաւկի ապագային այն բոլոր ծնողքները որոնք առիթ չեն նկատեր իրենց Ֆրանսա, մասնաւորապէս Փարիզ գտնուիլը, լաւ կրթութիւն մը, բարձրագոյն ուսում մը տալու համար իրենց զաւկին։

Առիթը փախցնելու չէ եւ կորսնցնելու չէ։ Շրջապատի առաւելութիւններէն օգտուիլ գիտնալ գործնական մարդու յատկանիշն է։ Վերադարձի ... թենէ խրտչիլ ... միակ ընելիքը այս է. զաւկ... պատրաստել ապագային, անոր տալով լաւագոյն կրթութիւն մը։

Լ. ՉՈՐՄԻՍԵԱՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

Երկուշաբթի օր, Մայիս 21, Փիւթոյի մէջ տեղի ունեցաւ երեկոյթ մը՝ նախաձեռնութեամբ ֆրանս. Fraternité միութեան, նախագահութեամբ քաղաքապետ եւ ընդհ. խորհրդական Jacototի եւ «Ֆրաթէրնիթէ» միութեան նախագահ Պ. F. Seclinի։

Քաղաքապետ Պ. Ժօգօթ քանի մը խօսք արտասանելէ յետոյ հայկական հարցի մասին խօսք տուաւ փաստաբան Պ. Գ. Թէլլալեանի (Գրիմիթէլ), նախապէս թէեւ Պ. Խատիսեան հրաւիրուած էր այդ երեկոյթին խօսելու, բայց անակնկալ կերպով Ժընեւ մեկնած ըլլալով նախընթաց գիշեր, չկրցաւ ներկայ ըլլալ։

Պ. Գրիմիթէլ մաքուր ֆրանսերէնով եւ շուրջ ժամ մը տեւող բանախօսութեամբ իր գլխաւոր գիծերուն մէջ ներկայացուց Հայոց անցեալն ու ներկան, գլխաւորապէս ճանչցնելով հայ պատմութիւնը, քաղաքակրթութիւնն ու գրականութիւնը։ Պարզեց մէնքէն ուշադրաւ եւ կարկառուն գիծերը հայ անցեալին ու ներկային, ինչպէս նաեւ հայ մարտիրոս ժողովուրդին կրած ... ռապանքներն ու յուսախաբութիւնները։

Յետոյ խօսք տրուեցաւ Փիւթոյի հայրենակիցներէն Պ. Ս. Այվազեանի, որ նոյնպէս սահուն ֆրանսերէնով մը պատկերացուց զինադադարէն յետոյ Կիլիկիոյ կարեւոր անցուդարձերը, ֆրանսական գրաւումէն վերջ սկսուած խանդավառ այլ այլ խաբուսիկ շրջանը, մերկացնելով յաւէտ անսրբագրելի Թուրքերուն վայրագութիւնները։ Մասնաւորապէս թուեց Թուրքիոյ ներկայ նախագահին եւ անոր կենցաղին իրբեւ խիստ ծանօթ ... տէն ծանօթ՝ շատ փոքր գործեր, որոնք զինքը կը վերածեն հասարակ աւազակի մը։

Երկու բանախօսները բուռն կերպով ծափահարուեցան ֆրանսացի երկսեռ բազմութեան կողմէ։ Բողոքական ֆրանսացի այս ունկնդիրները հետաքրքրութեամբ եւ յուզումով ունկնդրելէ վերջ երկու յարգելի բանախօսները, մասնաւոր ուշադրութեամբ հետեւեցան այս տողերը գրողին կողմէ ներկայացուած Հայաստանի գունաւոր շքեղ տեսարաններուն, նաեւ ... տակ հայ մտաւորականներու նկարներուն եւ հայկական ... լուր սպանդը հրամայող Թալէաթի մէկ քանի հեռագիրներուն, որոնց մասին Պ. Թէլլալեան եւ Այվազեան հարկ եղած բացատրութիւնները տուին ներկաներուն։

Ֆրանսացի բողոքական խմբ... համակրելի հովիւը, Պ. Լօքէր կարդաց բանաձեւ մը, որով կը պահանջէ, որ ֆրանսական կառավարութիւնը սեղանի վրայ դնէ հայկական հարցը։

Փիւթոյի մէջ առաջին անգամ էր որ տեղի կ'ունենար այսպիսի երեկոյթ մը, շարժելով ընդհանուր հետաքրքրութիւն։

Երանի թէ ազգային մարմինները ... նաւոր մեծ ձեռնարկ մը ըլլային մասնաւորապէս մեծ քաղաքներու մէջ այս ձեւով Հայը եւ հայուն իրաւունքը ճանչցնելու համար այս երկրի զաւակներուն։

Կ'արժէ շնորհակալութիւն յայտնել Fraternité միութեան անոր նախագահ Պ. F. Seclin... հովիւ Պ. Լօքէրի եւ Պ. Ս. Այվազեանի, որոնց ջանքերուն կը պարտինք այս այնքան օգտաշատ ... կար եւ կարեւոր երեկոյթը։ Շնորհակալութեան արժանի նաեւ քաղաքապետ Պ. Ժագոթօ, որ ստանձնած էր երեկոյթին նախագահութիւնը։

ՅՈՎՀ. ՊԱՊԻՍԵԱՆ

...ԱՐՈՆ

«ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆԸ»

«Անուշահոտութիւնը» Թոմաս Մոպէլի ...վիպակի գիշեր, Ռըտէ Մոպէլի ...ատրոնին մէջ ներկայացուեցաւ ... է Պլումի եւ Ռ. Թօշէի ...«Անուշահոտութիւնը» կոչուած ...թատակախաղը, նշանա... ...ւթ ներդաշնակութեամբ եւ ի... ...ան յաջողութեամբ։

...կան սրամտութեան եւ ...ջրիգեան ոճի փոքրիկ գլուխ... ...թեւ մը կարելի է համարել ...նուագի երգիծաբաններուն ..., որուն կառուցումը որ... ...ամուր եւ ճարտար, նոյն... ...ն հարուստ է սրամտութեան ...ւն զարդարանքներով։

...իրային ու գիշերային ժա... ...ութիւններ, գիտնականի ...ի մէկ պաշտօնակցին մէկ ...ին գաղտնիքը ձեռք բերե... ...համար գիշերային գաղտա... ...խուզարկութիւնը, կոր... ...ծխախոտի տուփ մը՝ ո... ...ժամանակները կը գտնուին ...քանիներու գրպանէն, անու... ...ութեան բաղադրութիւն ...որուն սրուակին կոտրիլը ...ան մէջ ... գարշահոտու... ...մը տարածելը պատճառ ...որ գիտնականին մէկուն ...հարկադրուի ուրիշ սենեակ ...գիշերել՝ սպասուհիին խցի... ...ուր պիտի գայ գիտնակա... ...սանը եւ աշխատակիցը, ...ելով սպասուհին գտնել ...: Իւ այդ Թնճուկին զո... ...կը դառնայ — ժամանակաւո... ...պէս գիտնականին կինը՝ Տիկ. ...Թէսոն — որ կը կարծէ ան... ...ակցաբար խաբած ըլլալ իր ...ուսինը։

...արոյականը կը փրկուի, սա... ...յայտնուելով՝ որ Պ. Մօնթէ... — անուշահոտութեան գիւ... ...հեղինակը — կարծելով նոյն... ...սպասուհիին սենեակը ..., կը գիշերէ հոն, ուր իր ...սպասուած էր, լքելով ...գիշեր իր ամուսնին անու... ...ութեամբ ապականուած ...սենեակը։

...կին Մօնթէսօնի դերը բա... ...ի կենդանութեամբ եւ Թե... ...ութեամբ տարաւ Տիկին Ա. ...ան, հակառակ դերին ...ութեան, եւ կազմեց խա... ...գործօն առանցքը։ Պ. Ե. Թօ... ...ան նշանակելի յաջողու... ...մբ մարմնացուց անուշահո... ...թեան հեղինակ՝ գիտնական ...էսօնի ծիծաղաշարժ տի... ...։ Պ. Սարաֆեան՝ հակա... ...որդ գիտունի դերին մէջ ե... ...բերաւ անհերքելի կարո... ...ութիւն մը ձեւակերպելու ո... ...տիպարներ, եւ լիաթոք ...ցուց հասարակութիւնը, իր ...ծ փափարտիէլի դիմա... ...ակ։

...ջող էին նոյնպէս Օրիորդ ...ատուրեան՝ պչրասէր ու... ...ասէր սպասուհիի, Պ. Մաք... ...եան՝ Թէոֆիլի եւ Պ. Գր. ...եան՝ Թօլի դերերուն մէջ։ ...ողջութիւնը մնաց ներդաշ... ...մինչեւ վերջը, սահուն եւ ...ծ խաղարկութեամբ։

ՀՐ. ԱԼԵԱՆԱՔ

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐ. Հ. ՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս.— Օր. Հայկանուշ Թորոսեանի երգահանդէսը տեղի ունեցաւ երէկ, Սալօն Մասիլիայի մէջ։ Ներկայ էր ընտրեալ բազմութիւն մը։

Երգչուհին անծանօթ մը չէր Մարսիլահայոց համար։ Բայց այս անգամ կը ներկայանար բոլորովին առանձին, ճոխ յայտագրով, 25 կտորներէ բաղկացած եւ գրեթէ երկու ժամուան տեւողութեամբ։

Յայտագիրը իր կազմութեամբ տուաւ ամփոփ պատկերը երաժշտութեան, սկսելով 17րդ դարու իտալական վերածնունդի շրջանէն մինչեւ մեր օրերը, ժողովրդական երգերու լայն բաժինով մը՝ յայտնի վարպետներ Կոմիտաս վարդապետի, Գ. Սիւնիի, Manuel de Fallaի եւ Raoul Laparraի կտորներով։ Նորերն ալ ունէին իրենց համեստ բաժինը՝ Բ. Կանաչեանի իր «Օրօր»ով («Օրօր»ը Կանաչեանի լաւագոյն գործը պէտք է նկատուի). Ա. Պարթեւեան յայտագրին մէջ տեղ գտած էր իր «Ֆանթէզի հայ ժողովրդական եղանակներով» կտորով, որուն մէջ հեղինակը գեղեցկօրէն զօդած է հայ ժողովրդական մօթիվներ իր «ֆանթէզի»ին, երեւան բերելով կտոր մը լայն շունչով եւ խորունկ ներշնչումով։

Օր. Թորոսեան Soprano Lyrique մըն է Թաւշեայ ճկուն եւ վճիտ ձայնով, տաք եւ զգայուն գոյնով որ հաւասար յաջողութեամբ կ'արտայայտէ դասականն ու արդիականը, Թատերականն ու ժողովրդականը, իւրաքանչիւրին տալով ինքնայատուկ ոճ։

Եթէ Օր. Թորոսեանի ձայնը իր նուրբ Թեքնիքը եւ խորունկ ըմբռնողութիւնը կ'արտայայտէր եւրոպական կտորներ երգած ժամանակը, այդ ձայնը իր գեղագոյն ու բարբախուն փափկութեամբ կ'արտայայտուէր հայերէն երգերու մէջ. իր «Ես սարէն կուգայի», և «Զի՞նչ ու զինչ»ը պայծառ, խոր, քնքուշ եւ կախարդիչ էին։

Երբ երգողը արուեստագէտուհի մըն է, եւ օժտուած արտաբերման (articulation) յատուկ շնորհով, երգը կը դառնայ խօսուն բանաստեղծութիւն մը կենդանի արտայայտութիւնով։ Եւ արդարեւ՝ երէկ գեղարուեստական սէրները այրեցան երազական աշխարհի մը մէջ, ուր բանաստեղծութիւնը կը կարկաչէր վճիտ գետակի մը նման։

Միայն թէ սքանչելի պիտի ըլլար հայկական բաժինը, եթէ աւելի տիրապետող, աւելի լայն առնուած ըլլար։

Կամ գոնէ յայտագրին մէջ գրուած հայկական կտորները լրիւ երգուէին, փոխանակ մէկ-մէկ տունի։ Որովհետեւ, ինչ որ ալ ըլլայ Օր. Հ. Թորոսեանի արուեստը (եւ լաւ է) հայկական երգերը շատ աւելի քաղցրածոր էին, երեւի անոր համար որ երգչուհին ատոնց մէջ իր արուեստէն աւելի բան մը կը դնէր (իր սիրտն ու հոգին)։ Ու յետոյ, անոնք հարազատ էին ունկնդիրներուն, անոնք կ'արձակուէին ու կը խուժէին խոր մտերմութեամբ, մեր հայրենաբաղձ ու հայրենատենչ հոգիներուն վրայ։

Եթէ արուեստն ու արուեստագիտուհին հմայիչ են, ունկնդիրները կը դառնան բանակալ ու պահանջկոտ, ու «պիս»երը, ջերմ ծափերը կ'արտայայտէին այդ պարագան։ Օրիորդը ստացաւ շատ մը ծաղկեփունջեր։

Արդա՛ր վարձք իրեն որ գիտցաւ երէկ իրական վայելք մը տալ մեզի։

Թղթակից

ՄԱՀ ԸՆԿ. ԵՏՐՈՍ ՊԱԼԵԱՆԻ

Պաղտատէն կ'իմացնեն մահը դաշնակցական երիտասարդ ընկերոջ մը՝ Պետրոս Պալեանի, տխուր պարագաներու տակ։

Պալեան եղած է գնդացիր սպայ, գտնուած է Սեպուհի բանակին մէջ, բազմաթիւ կռիւներու քաջաբար մասնակցած ու վիրաւորուած. ծանօթ է Թաւրիզի իր դիկտատորութեան գործով, որուն համար, պարսիկ կառավարութիւնը զայն մահուան դատապարտեց, սակայն այդ օրերուն Հայաստանի Հանրապետութեան Թեհրանի դեսպան՝ հանգուցեալ Իշխան Արղութեանի ջանքերով, ներման արժանանալով, փրակա մեկնող ուսանողներու հետ Պաղտատ հասաւ, ուր եւ ցարդ իր տիկնոջ ու միակ զաւկին հետ կը բնակէր, ռուս, հայ եւ ընդհանրապէս օտար շրջանակներու լայն համակրանքին արժանանալով։ վերջերս անձնական գործի մը համար Պէյրութ կը մեկնի, կառավանը ճամբան կորսնցնելով, վեց օր անապատի մէջ կը մնան։ Մանրամասնութիւնները տակաւին յայտնի չեն. բայց Ամմանէն ստացուած հեռագիր մը կը գուժէր մահը այդ յանդուգն, անհանդարտ ու անվախ երիտասարդին, որուն համար Պաղտատի մէջ սգահանդէս մը պիտի կազմակերպուի ռուս եւ հայ համակիրներու կողմէ։

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ալզասի դատավարութեան 17րդ նիստն է որ տեղի ունեցաւ Երկուշաբթի օր։ Թէր ու դէմ բոլոր վկաները արդէն լսուեր էին, կարգը եկած էր ընդհանուր դատախազին, որուն ամբաստանութեան պիտի պատասխանեն փաստաբանները՝ իրենց պաշտպանողականներով։

Ընդհ. դատախազը որ նախապէս խոստացած էր չերկարել իր ճառը ու տալ ամփոփ կերպով ամբաստանութեան գլխաւոր կէտերը միայն, նախապէս պատրաստած էր ամբաստանագիրը որ կարդաց։

Իր առաջին խօսքերով իսկ, ան կը յարձակի Հէկի վարդապետին վրայ, որ անցեալ տարի դատ բացած էր «Քուռնալ» Թերթին դէմ, որուն մէկ խմբագիրը զինքը նկատած էր խռովարար եւ փրանսատեաց։

— Քանի դատը կը շարունակուէր, ըսաւ ընդհ. դատախազը, կը զգացուէր Թէ ամբաստանութիւնը չէր հիմնաւորուած երբ յանկարծ, Աբբայ Հէկի անհասկնալի պատճառներով, եւ առաւ իր բողոքը եւ ծիծաղելի ըլլալու ատրեճան, պոռաց «կեցցէ՛ Ֆրանսա»։ Վարդապետին այս խաղը այնքա՜ն անակնկալ էր, որ դատարանին հետ, այն ատեն՝ զարմացան նաեւ իր փաստաբանները։

Իր բացած դատին խափանումէն ութն օր յետոյ, Աբբայ Հէկի կը գոցէր իր Թերթը, եւ կը լծուէր «ստորերկրեայ աշխատանքի»։ Իր այդ գաղտնի աշխատանքին դադար չտուաւ ան, ընդհ. դատախազը վարդապետին մէջ կը տեսնէ ղեկավար ստուերը որ կը սաւառնի այս դատին վրայ։ Ուրիշներ ալ կան անշուշտ, ինչպէս Ռօպէրթ Էրնսթ, Ալզասցի, որ Գերմանիոյ մէջ կը վարէ քաղաքական գիւան մը, Ռէօշլինկ եղբայրներուն պատկանող, որոնք միայն 1926ին ծախսած են 20 միլիոն մարք, քաղաքական նպատակներու համար։ Լրտես փինքը անոնց հետ յարաբերութիւններ կը մշակէ, ինչպէս նաեւ Ռօպէրթ Էրնսթի հետ։ Ահա անջատողականներու եւ Գերմանիոյ միջեւ առաջին կապը ուրեմն։

1925 Ապրիլին էր կը հիմնուի անջատողականներու Թերթը, որ անմիջապէս կը սկսի վարկաբեկել ֆրանսական հիմնարկութիւնները։ Ցետոյ անոնք հրապարակ կը հանէն ուրիշ Թերթ մըն ալ, որուն ծախքերը կը հոգայ զուիցերիացի փաստաբան Վ. Իլտ, ծայրայեղ գերմանասէր մը։

Անջատողականները իրենց Թերթերով կը յայտնէին ու կը տարածէին իրենց նպատակը,—անջատում ֆրանսայէն եւ իրականացում նախկին դրութեան։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Նկարիչ Ս. Խաչատրեանի երկրորդ մեծ նկարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Լոնտոն Fine Artsի սրահներուն մէջ, 148 New Bond Street։

Յունիս 1էն 30, պիտի ցուցադրուին 45 նկարներ, որոնք կը ներկացնեն հայկական, պարսկական եւ արեւելեան կեանքէ առնուած զանազան տեսարաններ։

1918 ՄԱՅԻՍ 28 - 1928 ՄԱՅԻՍ 28

ՀԱՅԿ. ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ, ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ, ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖԻԼԻՊԷԻ ՋՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՍԻԼ, 18 Մայիս.— Մէօլէօզի «Արեւելք» Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը լսելով որ Ֆիլիպէի աղէտալի դէպքին հետեւանքով անհագին բազմութիւններ անպատսպար մնացած են եւ կրկին Թափառական վիճակի մատնուած, անմիջապէս գործի ձեռնարկեց եւ հրահանգեց իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ հանգանակութիւն կատարեն։ Առաջին առթիւ իսկ կեդրոնը իր անդամներէն հաւաքեց եօթը հարիւր ֆրանք եւ իր գանձէն եւս հարիւր ֆրանք աւելցնելով, երեք հարիւր ֆրանքը ցաւակցական նամակով մը ուղղակի ղրկեց Փարիզի պուլկարական դեսպանին, Պուլկարիոյ ընդհանուր աղէտեալներուն համար, իսկ մնացեալ 500 ֆրանքը չէքով մը ղրկեց Ֆիլիպէի աղէտեալներու Օգնութեան Յանձնախումբին նախագահ Երուանդ եպիսկ. Փէրտահճեանին։

Վալանսի մասնաճիւղն ալ անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, հաւաքած է 755 ֆրանք և ուղարկած է կեդրոն, որ իր կարգին ամբողջութեամբ անմիջապէս ղրկած է զայն Երուանդ եպիսկոպոսին մասնաւոր չէքով մը։ Միւս մասնաճիւղերէ ստացուած գումարներն ալ անմիջապէս պիտի փոխադրէ աղէտին վայրը, նպատակին գործածուելու համար։ Կը յուսանք թէ մեր միւս հայրենակիցները եւս անտարբեր չպիտի մնան, եւ աչքի առջեւ բերելով անտուն ընտանիքները, անձրեւի և բուքի տակ հեծող ժողովուրդը եւ անօթի ու ծարաւ ծերերն ու երախաները, պիտի բանան իրենց քսակին բերանը եւ պիտի ղրկեն իրենց լումաները Միութեանս կեդրոնական վարչութեան, կամ այն մարմիններուն որոնք յիշեալ աղէտեալներուն օգնութեան համար ձեռնարկներ կը կատարեն։

(կնիք)

ԱՀԱ ԹԷ Ի՛ՆՉՊԷՍ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Մայիս 21.— Պուլվար Օտոյի Թաղամասերուն մէջ կը գտնուին 200 հայ ընտանիքներ, որոնց մեծագոյնմասը տեղափոխուած են կայանէն, իսկ փոքրիկ մաս մըն ալ քաղաքէն։ Գրեթէ բոլորն ալ շրջակայ զանազան գործարանները կ'աշխատին։ Կան որ փոքրիկ կրպակներ բացած են եւ այդպիսով կը ճարեն իրենց օրապահիկը։

Նախնական շրջանին այս գաղութը բոլորովին անտանելի վիճակ մը ունէր, դպրոց, ազգային Միութիւններ կամ կուսակցութիւններ չկային, այնպէս որ ազգային կայծը բոլորովին մարած էր ու փոքրիկները փողոցները կը Թափառէին։ Այսօր հպարտութեամբ կը յայտնենք Թէ, շնորհիւ քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներու նախաձեռնութեան, իրենց կարգին ունին մատուռ մը եւ մանկապարտէզ մը, ուր կը յաճախեն 98 փոքրիկներ։ Ուրիշ 30—35 փոքրիկներու համար դիմում եղած է, բայց մանկապարտէզը փոքր ըլլալով, հոգաբարձութիւնը չէ ընդունած։ Կը մտածուի մանկապարտէզի կողքին ուրիշ մը եւս բանալ։

Դպրոցը մէկ տարուան շրջանին եկամուտ ունեցած է 19,500 ֆրանք, որուն միայն 500 ֆրանքը Մարսէյլի Ուսումնական Խորհուրդը նուիրած է, իսկ մնացած գումարը նոյն գաղութի, նուիրատուութեամբ գոյացած է։

Փափաքելի է որ Ուսումն. Խորհուրդը իր բարոյական աջակցութիւնը չզլանայ սոյն փոքրիկները եւ պարբերական այցելութիւններ կարգադրէ, դաստիարակչական գործը քննելու համար։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան նոյն շրջանի մասնաճիւղն ալ միշտ դասախօսական եւ հրապարակային ժողովներ կը սարքէ։

Մ. Դաւիթեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Հինգ տարիէ ի վեր եւ առաջին անգամ ըլլալով, Հայ Մարզական Միութեան ֆութպոլի խումբը յաղթեց U. S. A. Clichyի առաջին խումբին 3ի դէմ 4 նշանակէտով։

Կիրակի ժամը ճիշտ 4ին սկսաւ մրցումը 500է մօտ հանդիսականներու ներկայութեան։ Ֆրանսական խումբը անմիջապէս խուժեց դէպի հայկական գիծերը, բայց չյաջողեցաւ շահիլ։ Հայերը համախումբ՝ վարժ անցքերով գնդակը քշեցին դէպի հակառակորդ բերդը, բայց ապարդիւն։ Լաւ քաշուած քօռնըրով մը Հ. Մ. կ'ընէ առաջին եւ քանի մը վայրկեան յետոյ Բ. նշանակէտը։ Ֆրանսացիները յարձակողականի սկսելով կը շահին մէկ նշանակէտ, որուն Հ. Մ. կը պատասխանէ անմիջապէս Գ. նշանակէտով։

Բ. կիսախաղին Քլիշիի խումբը կը յաջողի երկու անգամ գնդակը ղրկել Հ. Մ.ի բերդէն ներս եւ այսպէսով արդիւնքը կը հաւասարի։ Խաղը վերջանալէն քառորդ ժամ առաջ, Հ. Մ. կը յաջողի նշանակել Դ. եւ յաղթական նշանակէտը։ Այս արդիւնքը Հ. Մ.ի համար չափազանց պատուաբեր էր։

Վ. Հ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՑԱՄՈՂ ՎԷՊ ՄԸ.—Հաճելի եւ բաղձալի իրականութիւն, որ ամէնուն չի պատահիր սակայն, ոչ ալ ամէն ատեն։ Հեղինակն է անգլիացի նաւապետ մը, որ 1.500.000 ֆր. կտակած է աղջնակ մը։

1924ին, նաւապետը հեռացաւ Աւստրալիայէն, ուր հաւաքած էր կոկիկ հարստութիւնմը եւ հաստատուեցաւ Ջուիցերիոյ Մոնտոն քաղաքին մէջ։ Կը յուսար ամուսնանալ նշանածին, այրի տիկին Ֆրանսիսի հետ, որ սակայն մեռեր էր։ Յուսահատ ու վշտաբեկ, նաւապետը ինքն ալ շատ չանցած հետեւեցաւ իր նշանածին, հարստութիւնը կտակելով անոր աղջկան, որ իր որդեգիրը պիտի ըլլար, եթէ մահը չարգիլէր իր երազին իրականացումը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԷՃԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՀՌՈՄ, 18 մայիս.— Փափաքելի էր նոր Արաքս գիւղի շուրջ եղած վէճերը փակել ընդ միշտ։ ժամանակին իտալական իշխանութեանց պէտք եղած Թելադրանքը եղած է արդէն։ Գիւղին վրայ իտալական իշխանութիւնը կը հսկէ, որով աւելորդ է բաց նամակներու դիմել, մանաւանդ որ ստորագրեալներու անուններ շատ հաճելի չեն իշխանութեանց։

Ազմկարարները Թող հաճին անձնական հաշիւները պահել իրենց եւ հանգիստ ձգել հանրութիւնը։

Ս.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

"ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ"

...Ամէն բան կ'անիծէր. սղոց... ...գրասենեակէն դուրս, ժամա... ...ը գրաւի դնել ու գումարը ...բոլորովին վատնած ըլլալ եւ ...գինով չըլլա՜լ...։ Վերստին ...ը իր կոկորդին կառչեցաւ ...սկսաւ տառապիլ գարեջրատան ...ցիչ ու մուրտ մթնոլորտին ...։ Կորսնցուցած էր ուժեղ ...րդու համբաւը՝ երկու անգամ ...ելով անչափահաս երիտա... ...մը։ Իր սիրտը մոլեգնու... ...մբ կը լեցուէր, եւ երբ լայն... ...գլխարկով կնոջ վրայ մտա... ..., երբ յիշեց անոր «ներողու... ...» փափուկ շնչը, իր զայ... ...ը քիչ մնաց զինքը խեղդէր։ ...րական քը կանգ առաւ Շէր... ...ին։ Մարդը իջաւ եւ իր ...մինը առաջնորդեց զօրանոց... ...ուն պատերուն շուքին մէջէն։ ...ղէր տուն վերադառնալ։ Երբ փոքր դուռը հասաւ եւ մտաւ ներս՝ խոհանոցը ամայի եւ կրակը մարած գտաւ։ Գոռաց.

— Ատա, Ատա՛։

Իր կինը ճարպոտ դէմքով, կարճահասակ էակ մըն էր՝ որ իր ամուսինը կը չարչրկէր երբ այս վերջինը սակաւակերութեան շրջանի մը մէջ գտնուէր, եւ մանաւանդ երբ անիկա գինով ըլլար։ Հինգ զաւակ ունէին։ Փոքրիկ տղայ մը սանդուխներէն վար իջաւ վազելով։

— Ո՞վ է ան, ըսաւ մարդը խաւարին մէջ խարխափելով։

— Ե՛ս, պա՛պա։

— Ո՞վ, դուն. Չարլի՞։

— Ո՛չ, պապա՛, Թոմ։

— Ո՞ւր է մայրդ։

— Եկեղեցին է։

— Լա՛ւ... մտածե՞ց իմ ընթրիքս պատրաստել։

— Այո, պ՛պա՛... պիտի...

— Վառէ՛ լամբարը։ Ինչպէ՞ս կը յանդգնիս զիս մութին մէջ թողուլ։ Միւս տղաքը քնացա՞ծ են։

Մարդը յուլօրէն նստաւ աթոռներէն մէկուն վրայ, մինչ պզտիկը լամբարը կը վառէր։ Իր տղուն շեշտը կեղծել սկսաւ եւ ինքնիրեն ըսաւ. «Եկեղեցին է, եկեղեցին է, եթէ կը հաճիք»։ Երբ խոհանոցը լուսաւորուեցաւ, սեղանին զարկաւ բռունցքով եւ պոռաց.

— Ճաշելու համար ի՞նչ կայ...

— Պիտի... եփեմ, պ՛պա՛, ըսաւ պզտիկը։

Մարդը ցատկեց իր աթոռէն, եւ կրակը ցոյց տալով.

— Սա՞ կրակին վրայ, որ մարեր է։ Վա՜յ քեզի, քեզ պիտի սորվեցնեմ չվերսկսիլ...։

Դէպի դուռը քայլ մը առաւ եւ անոր կրթնած գաւազանը բռնեց։

— Քեզի պիտի սորվեցնեմ չթողուլ որ կրակը մարի, ըսաւ թեւերը սոթտելով որպէսզի աւելի ազատ ըլլայ իր շարժումներուն մէջ։

Տղեկը պոռաց. «Ո՜հ, պ՛պա,» եւ սեղանին շուրջը սկսաւ վազվզել, արտասուելով. Մարդը իրեն հետեւեցաւ եւ անոր բաճկոնին մէկ ծայրէն բռնեց։ Տղեկը յուսահատ ակնարկներ նետեց իր շուրջը եւ խուսափելու ճամբայ չգտնելով ծունկի վրայ ինկաւ։

— Հա՛... ուրիշ անգամ կրակը չպիտի ձգես որ մարի, ըսաւ մարդը իր գաւազանովը անգթօրէն հարուածելով տղեկը, ա՛ռ քեզի, շո՛ւն...։

Տղան ցաւէն ճիչ մը արձակեց, երբ գաւազանը իր երանքները կը կը մորակէր։ Ձեռքերը իրար միացուց, ձանոնք վեր բարձրացուց ու սարսափէ դողացող ձայնով մը.

— Ո՛հ, պ՛պա, պոռաց, մի՛ զարներ քեզ. համար «Ողջոյն քեզ, Մարիամ...» մը պիտի ըսեմ, քեզ համար «Ողջոյն» մը պիտի ըսեմ, եթէ չզարնես, քեզ համար «Ողջոյն» մը պիտի ըսեմ։

(6)

Թարգմ.

ՃԷՅՄՍ ՃՈՅՍ

Ե. Ջահրէճեան

ՎԵՐՋ

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ "ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ" ՈՐ ՄԷԿ ՇՈՒՆՉՈՎ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՑՈՒԻ

դատապարտուեցան եւ 19 հոգի ազատ արձակուեցան։ Բոլոր դատապարտեալներն ալ յանցաւոր կը նկատուէին թէ 1926ին մասնակցած են Հրամատա—Ճերմակ Ռիւթէն (բանուորա-գիւղացիական) կոչուած դաւադրութեան, որուն նպատակն էր զինեալ ապստամբութեամբ տապալել Լեհաստանի կառավարութիւնը, եւ խորհրդային վարչաձեւ հաստատել՝ հիւսիսի հողերը Խորհրդային Ռուսիոյ միացնելու նպատակով։ Դաւադիրները զէնքի մթերքներ ունէին։

Դատարանը 12 տարի բանտարկութեան դատապարտեց Խորհրդարանի նախկին երեսփոխաններ Տարացկիեվիչը, Ռակմիշլովսկին, Վոլոցինը եւ Նիոթիան. միւս ամբաստանեալները 3էն 8 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։

Գերման ընտրութիւններէն վերջ

Երկուշաբթի օր Փարիզի սակարանը մեծապէս ցնցուեցաւ։ Բազմաթիւ ֆրանսական եւ օտար արժեթուղթեր, որոնք վերջին շաբաթները յարաճուն բարձրացում կ'ունենային, յանկարծական անկում ունեցան՝ փոքրիկ խուճապ մը առաջ բերելով։ Անկումը շարունակուեցաւ նաեւ յաջորդ օրը։ Սեղանաւորական թերթեր այս երեւոյթին պատճառ ցոյց կուտան Գերմանիոյ ընտրութեանց մէջ ձախերու յաղթանակը։ Կարգ մը գերմանական տուներ ժամանակէ մը ի վեր մեծ գնումներ կը կատարէին Փարիզի սակարանին մէջ, մասնաւորաբար կը գնէին ֆրանսական դրամատուններու արժեթուղթերը։

Գերմանիոյ ընկերվարականներուն յաղթանակը ուրիշ երկիրներու մէջ ալ իր ազդեցութիւնը ունեցաւ։ Խորհրդային թերթերը վախ կը յայտնեն թէ նոր խորհրդարանն ու կառավարութիւնը Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը պիտի դարձնեն դէպի արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները եւ աւելի պիտի հեռանան խորհրդային կառավարութենէն։

⁂ Ընկերվարական երեսփոխաններու թիւը 152էն բարձրացաւ 153ի, որովհետեւ Փօցտամէն երեսփոխան ընտրուեցաւ Հանրապետութեան հանգուցեալ Նախագահ Էպէրթի տղան։

Խորհրդարանի նոր խմբակներ

Ֆրանսական խորհրդարանի նորընտիր երեսփոխանները վերջերս սկսած են խորհրդակցական ժողովներ գումարել՝ նոր խմբակցութիւններ կամ կուսակցութիւններ կազմելու նպատակով։ Բոլորովին «երիտասարդ»ներէ բաղկացած անկախ խմբակցութիւն մը կազմելու գաղափարին շուրջ կարելի չեղաւ համաձայնութիւն գոյացնել։ Կեդրոնի մեծ կուսակցութիւն մը կազմելու մասին կատարուած խորհրդակցութիւններն ալ արդիւնքի մը չյանգեցան։

Ի վերջոյ որոշուեցաւ ազատ ձգել իւրաքանչիւր երեսփոխան, որ իր ուզած խմբակցութեան յարի. միայն թէ ազգային միութեան կուսակից խմբակցութիւններ պիտի կազմեն կեդրոնի դաշնակցութիւն մը, որ կարեւոր խնդիրներու առեն ուժ պիտի տայ Փուանքարէի կառավարութեան։

Ֆրանքլէն-Պույեօնի խմբակն ալ այս օրերս վերջնական որոշումի մը պիտի յանգի։

Հայ երախայ մը արկածի զոհ

Մարսիլիայէն կը հեռագրեն Մայիս 22 Թուականով.—

Այսօր Տիկին Հայկանուշ Պօղոսեան տուն վերադառնալով, իր երախան կը գտնէ գետին ինկած եւ գանկը ջախջախուած վիճակի մէջ։ Կը կարծուի թէ մօրը բացակայութեան, երախան խաղացած ատեն օրօրոցէն ինկած եւ մեռած է։

Թունաւոր կազերու դէմ

Երէկ գրեցինք թէ Համպուրկի հեղձուցիչ կազերու գործարանին մէջ ծակեցաւ մեծ ընդունարան մը եւ կազերը դուրս խուժեցին՝ շատ մը կեանքեր հնձելով։ Նոյն տեղւոյն վրայ Շթոլցէնպէրկ ընկերութիւնը ունի ուրիշ ընդունարաններ ալ, որոնք եթէ պայթին, բազմաթիւ մարդոց մահուան պատճառ կրնան ըլլալ։

Կազի խաւը արագօրէն տարածուեցաւ շրջակաները. խումբ մը դպրոցականներ, որոնք 10 քիլոմեդր հեռուն պտոյտ մը կը կատարէին, նոյնպէս թունաւորուեցան։ Համպուրկի ամբողջ մէկ թաղը պարպուեցաւ եւ բժիշկները այժմ կը քննեն՝ հասկնալու համար թէ ուտեստեղէնի մթերքներն ալ թունաւորուա՞ծ են։

Պերլինի ընկերվարական թերթը՝ «Ֆորվէրց» կը գրէ թէ Շթոլցպէրկ տունը, օժանդակութեամբ ուրիշ մէկ քանի ընկերութեան, որոնք նպաստ կը ստանան պատերազմական նախարարութենէն, 1923-1926 հեղձուցիչ կազեր պատրաստած է խորհրդային բանակին համար։

1927 Յունուարին ընկերվարական երեսփոխան Քունսթլէր այս մասին ճշգրիտ տեղեկութիւններ հրատարակած էր։

Ամերիկեան կառավարութիւնը բացարձակապէս կը հերքէ թէ հեղձուցիչ կազերը սահմանուած էին Միացեալ Նահանգներու բանակին։ Ամբողջ ամերիկեան մամուլը գայրոյթ կը յայտնէ հեղձուցիչ կազերու պատրաստութեան համար եւ կը պահանջէ որ թունաւոր կազերու պատրաստութիւնը միջազգային խիստ հակակշիռի մը ենթարկուի։

Ի յիշատակ Արեւելքի զինուորներուն

Պատերազմական նախարար Փէնլըվէ առջի օր Մարսիլիոյ մէջ բացումը կատարեց կոթողի մը, որ նուիրուած է Արեւելեան բանակի զոհուած զինուորներու յիշատակին։ Նախարարը այս առթիւ ճառ մը խօսելով, վեր հանեց Արեւելքի ֆրանսական բանակի մարտիկներուն քաջութիւնը եւ ըսաւ թէ այդ կոթողը կը խորհրդանշէ անոնց յամառ ու հերոսական ճիգերով ձեռք բերուած յաղթանակը։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՔԱՒԷՆ ԱՐԲԸՊՍ. Պոլսոյ նախկին պատրիարքը, Պաղտատէն ճամբայ ելած է դէպի Ռումանիա։ Այժմ կը գտնուի Զահլէ (Լիբանան) եւ շուտով Պէյրութէն շոգենաւ պիտի նստի Կոստանցա երթալու համար։

ՍՓԻՐԻԹ-ԱՎ-ՍԷՅՆԹ-ԼՈՒԻԶ օդանաւը, որով Լինտպէրկ տարի մը առաջ կտրած էր Ատլանտեանը, Ուաշինկթընի Սմիթսոնիա թանգարանը դրուեցաւ։ Օդանաւը ձեղունէն կախուեցաւ մետաղեայ երեք թելերով, որոնց իւրաքանչիւրը 15,000 քիլօ դիմադրական ուժ ունի։

ԼԻՆՏՊԷՐԿ յետաձգած է Կրէօնլանտայի եւ Իսլանտայի ճամբով Ատլանտեանը կրկին կտրելու իր ծրագիրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՓԱՐԻԶ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ **ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ**

կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GODARD, ծերակուտական, նախկին նախարար, Mr. KRAFFT-BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, և **ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. ԱՒՆԱՏԱՄԵԱՆ, Ա. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Զ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍՕՖ և Ս. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ։

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ։

Հայ Արիները կը հսկեն կարգապահութեան։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Պուա քոլոմպ.— Այս Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը Rue des Halles։

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ։

Պրիւքսէլ.— Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 9.30ին, 38 Rue de l'Ecuyer, Salle Marchalի մէջ։

Կը խօսի՝ ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.ին, 333 Ave. du Prado կալոըն փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Բանախօսութիւն, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, զանազան անակնկալներ եւայլն։

Մանրամասնութիւնները լոյս տեսած են տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով եւ յայտագրերով։

Լիոն.— 26 Մայիսին, Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Վիէն.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Ցէսին.— Այս Կիրակի ժամը 1.30ին, Սինէմա «Նովէլթի Տանսինկ»ի սրահը։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։

Կը ներկայացուի՝ Տանջուածները, ղեկավարութեամբ Պ. Դ. Հայրունիի եւ մասնակցութեամբ դերասան Սըտաֆեանի եւ տեղական ուժերու։

Ֆօն տը Շէրիւի.— 28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Պէլֆոռ, Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Հէրիքուռ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։

Ֆօն տ'Օպնա.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Փրիվա. 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։

Վալանս.— Այս Շաբաթ Սինէմա Սէն Լուի։ Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար։

Պօլէն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Փուզէն.— 28 Մայիս, Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ։

Լանսէյ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։

Նիս.— Այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 35 Bld. du Bouchage. Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Փուժէ.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։

Կարտան.— 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։ Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։

Սէն-Շամօն.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Սէն Էթիէն.— 28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ։ Ճոխ յայտագիր։

Պօրտօ.— Այս Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Ֆիւմէլ.— 29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Գասթէլ Սարազէն.— 30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

Տէքազվիլ.— 2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆ ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Այս Շբ. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը 8 Rue Danton, Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի։

ՊԵՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒ (Զաւեշտ)

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Աբգար, Ազնաւուրեան, Գմբէթեան, Գրիգորեան, Կոթիկեան եւ Եր. Քոչարեան։

Գին՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50, ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Usine Gallayի աշխատաւորներուն (161 Ave. de Verdun, Meudon) հանգանակութիւնը.—

Ս. Սարգիսեան 25, Հ. Թիֆթիկճեան 5, Գ. Պալապանեան 10, Կ. Մատէնցեան 25, Գ. Գազանճեան 15, Օր. Տէրտէրեան 5, Գ. Արթինեան 10, Պ. Վարտէլիս 5, Պր. Մարտիրոսեան 5, Պր. Պէրպէրեան 10, Ա. Բիլեան 5, Գ. Միքայէլեան 5, Տիկ. Զաքարեան, Ս. Քէօշքէրեան 10, Խ. Ավճեան 10, Պր. Ղազարեան 15, Գ. Օհաննեան 10, Պր. Թորոսեան 5, Եօթնեղբայրեանք 30, Խ. Ճիվէլէկեան 5, Կ. Քաֆէճեան 10, J. Mavridis 4, Տիկ. Սուրէնեան 5, Mme Yorgiadis 5, Mr. Kostale 2.50, Տիկ. Տրապիզոնեան 10, Լ. Գուստիկեան 5, J. Gorget 5, Y. Piat 4, Mr. Monténegro 5, G. Tognon 5, Պր. Թովմասեան 5, Կ. Կարապետեան 5, Mr. Dodzof 5, Խ. Սլօեան 5, Mr. Graménidis 3, Mr. Klaboudof 2, Ն. Անանեան 5, Օր. Տէրտէրեան 5, Պր. Գօչեան 5 ֆրանք։ Գումար 315.50 ֆր.։

(Տես Ա. էջ)։

Եւրոպահայ կարմիր խաչի կըընօպլի մասնաճիւղին նախաձեռնութեամբ եւ Տիկ. Երամօֆի նախագահութեամբ.—

Պր. Ջօրայեան և Տիկ. Էյմէն 100ական ֆրանք, Վ. Աւավեան և Մ. Մխքճեան 25ական, Վ. Սարգիսեան, Ե. Տէրկումեան, Մ. Տէր Սարգիսեան, Ա. Փիօսեան, Յարութիւնեան, Կիւրճեան, Ժ. Սարաճեան, Ոհն, Սպէնչեան, Ս. Թիւրապեան 20ական, Պ. Օհաննէսեան, Մարգարեան, Գ. Բիրազեան, Մ. Մոմճեան 15ական, Ս. Պապիկեան, Խ. Գազանճեան, Մ. Ինճէեան, Կ. Արսլանեան, Երիցուհի Փամպուքճեան, Ե. Կուկուշեան, Մ. Ճարակեան, Ս. Տամկաճեան, Փափազեան, Փոմակալըքի, Բ. Տիպրատեան, Յ. Հալաճեան, Մ. Մակարեան, Գ. Թօքաթլեան, Գ. Սինանեան, Մ. Արզուարթեան. Պ. Աւետիքեան, Ա. Յովհաննէսեան, Պ. Սաթարճեան, Մ. Գարաեան, Ա. Գառնուկեան, Յ. Տասնապետեան, Հ. Կարապետեան, Յ. Ճերմակեան, Մ. Սարգիսեան, Ա. Ճերմակեան, Հ. Այվազեան, Կ. Կիւրինեան, Ս. Հունանեան, Ս. Սալաւանեան, Լ. Զարաթէլեան, Կ. Չիֆթճեան, Ա. Ինճէեան 10ական, Ա. Մարգարեան, Թէրզիպաշեան, Նիքսարլեան, Տէլի Տիժօֆ, Վ. Յարութիւնեան, Եղիազարեան, Թ. Թիֆթիկճեան, Մ. Մարտիրոսեան, Գ. Շահինեան, Յ. Պալօյեան 5, Կ. Կիւմիւշեան 4 ֆրանք։ Գումար՝ 899 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 23 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Ցէսինի «Վիշապ» խումբի ժողովը, վաղը Ուրբաթ, ժամը 6ին Քաֆէ տը լա Փէի մէջ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շաթու, Չէմազ.— 50։
Մօնթռէօ, Տ. Գ.— 250։
Շաթօ-Ռընօ, Ս. Գ.— 140։
Վիվիէ, Վ. Մ.— 37։
Վիլ ժիւիֆ, Ա. Ն.— 50։
Լը փիւի, Շ. Թ.— 35։
Լա կառէն, Ս. Տ.— 70։
Մարսէյլ, Գործ.— 642.20։
Փարիզ, Բ. Պ.— 35։
Փարիզ, Մեր.— 35։
Մարսէյլ, Կ. Տ. Կ.— 35։
Մարսէյլ, Յ. Թ.— 70։
Սէն փիէռ, Ս. Գ.— 35։
Փիւրէ-լը-Մօնիւլ, Պ. Հ.—
Ցէսին, Զ. Ռ.— 35։
Լիէրվիլ, Մ. Կ.— 70։
Մօնմակնի, Ա. Ս.— 35։
Միլան, Գործ.— Ստացանք
Լը Ման, Ս. Մ.— 5 տոլար
Մէրինեակ, Ա. Գ.— 35 ֆր.

Գործ կը փնտռէ

Արեւելեան կերակուրներու մասնագէտ խոհարարապետ մը։ Դիմել՝ Մկրտիչ Թէյեանի, 15 Ave. Président Wilson, Pré St. Gervais, Seine.

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

"HARATCH"

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration
Խմբագրութիւն
208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
25
ՄԱՅԻՍ
1928
25 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 656
ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ
ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ԶՈՀԻ ՄԸ ՊԱՏԿԵՐԻՆ ԱՌՋԵՒ

Այս տողերը գրած ատեն, անշունչ պառկած է գրչի մշակ մը, հանրածանօթ՝ Թէոդիկը, մեր խմբագրատան յարակից սենեակին մէջ։

Քիչ անդին պիտի կարդաք գուժկան պատմութիւնը։

«Ամէնուն Տարեցոյց»ի ժիր և տքնաջան հեղինակին կեանքն ու գործը չէ որ պիտի ներկայացնենք այստեղ։ Այդ աշխատանքը՝ իր կարգին։

Ո՛չ ալ պիտի քրքրենք թէ ինչո՛ւ մեռաւ կամ ինչէ՛ն մեռաւ։

Դառն իրականութիւնը այն որ Թէոդիկը չկայ այլեւս։ Գլուխը արիւնլուայ, ձեռքերը կարկամած, սա դիմացի սենեակին մէջ յաւիտենապէս կը քնանայ այն մարդը, որ դուլ-դադար չունէր գիշեր թէ ցերեկ, որ մանրակրկիտ կը պրպտէր, կը թղթատէր, կը հաւաքէր ու կը գրէր, մինչեւ գիշերուան ժամը 2-3։

Եւ այս տքնութիւնը՝ չափազանց նախնական կենցաղի մը մէջ։ Ինքն էր իր խոհարարը։ Կ'եփէր, կ'ուտէր, կը մաքրէր, անկողին կը շտկէր միեւնոյն խցիկին մէջ։ Կատարեալ «ղարիպ» մը, զրկուած ընտանեկան մխիթարութենէ եւ ուրիշ ամէն յարմարութենէ։

Իր ամբողջ կորովը յատկացուցած՝ Տարեցոյցին, որ իր միակ սփոփանքն ու իտէալն էր, և արդէն 22 տարուան պատմութիւն ունէր, թափառական՝ երկիրէ երկիր։

Կարելի է վիճիլ այդ տքնաջան արտադրութեան ներքին արժէքի մասին։ Կարեւորը՝ աշխատանքի տենդն է, մտքի եւ գործի չարաչար յոգնութիւնը, երկունքը։

Թէոդիկ ինկաւ պատնէշին վրայ, փառքը ինչպէս ապրուստը կապած իր Տարեցոյցին։

Բայց դեռ քանինե՛ր կան որ ինկած են կամ պիտի իյնան մտքի տքնութեան եւ առհասարակ աշխատանքի ճամբուն վրայ, այս կամ այն ձեւով։

Եւ մանաւանդ սա լքրծուն պողոտաներուն վրայ։

Շատեր՝ յուսակտուր անձնասպան։ Ուրիշներ՝ միշտ արիւնքրտինքի մէջ, իրենց կեանքը կարճեցնելու գնով։ Դեռ ուրիշներ՝ դասալիք և ամէն կապ կտրած հարազատ ժողովուրդին հետ, կամ ենթակայ այլասերման...

Ո՞վ մտածեց ո՛ր եւ է միջոց, գոնէ տանելի դարձնելու համար մտքի աշխատաւորներուն ալ վիճակը։

Մահուընէ փրկութիւն չէ որ կ'առաջարկենք։ Ուշ-կանուխ, մէկ է բոլորիս ալ վախճանը։

Բայց, ինչո՞ւ թոյլ տալ որ աւելորդ սպառումներ եւ տանջանքներ կրեն մարդիկ, հալին ու մաշին խցիկի մը կամ պանդոկի մը խորը, իրենց մտքին հետ ֆիզիքականն ալ մաշեցնելով։

Հասարակ բանուորը ունի զանազան յարմարութիւններ, աւելի երկար դիմանալու համար։ Ծերն ու անկարը, հաշմանդամն ու տկարը գէթ հիւանդանոցի մը կամ անկելանոցի մը յոյսն ունին։

Ի՞նչ ապաւէն ունի մտքի եւ գրչի մարդը, հայկական իրականութեան մէջ, մանաւանդ — կրկնենք — այս օտար ափերուն վրայ։

Միայն ժողովուրդը չմեղադրենք։ Մտքի մարդիկը իրենք ալ ո՛ր եւ է միջոց չեն խորհած, ո՛ր եւ է ձեռնարկ չեն կատարած ինքնօգնութեան կամ իրերօգնութեան համար։

Եւ իբրեւ հետեւանք, սակաւաթիւ բախտաւորներու — ընդհանրապէս ճկուն եւ լքրծուն տիպարներու — կողքին, պատկառելի թիւ մը կը միայ դատապարտուած ինքն իր մէջ հալելու, կամ չարաչար յոգնութենէն կաթուածահար փռուելու։

Մտաւորականներու Միութիւն, Մշակոյթի Ընկերակցութիւն եւ դեռ բազմազան անուններով ծրագիրներ գրի կ'առնուին ամէն տարի։ Բայց ոչ մէկ արդիւնք։

Ու միայն մարդիկը չէ որ կ'անհետանան, այլ եւ ամբողջ գործեր։ Երբ գրողը կամ ուսուցանողը կը յուսահատի իր ասպարէզէն, մանաւանդ վաղուան հեռանկարէն, ու կը լքէ զայն, բոլորովին ուրիշ՝ ընթացիկ արհեստի մը կպչելու համար, կամ երբ վարձու կուտայ իր գրիչը. եւ կամ, հոգին բերանը կը բերէ չարաչար տքնութեամբ, — անշուշտ գրականութիւնը, արուեստը, մէկ բառով՝ մշակոյթն է որ կը կորսնցնէ։

Պոլիս Ազգային Հիւանդանոց մը ունէինք։ Ի՞նչ ունինք այստեղ եւ նման տեղեր։

Բայց, վերջնապէս անգործութեան դատապարտուած, տարիքէն եւ տառապանքէն հալած դժբախտներու խնդիրը չէ որ այնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ, որքան մեր թուած շարքը, կենդանի նահատակներու վիճակը։

Ի՞նչպէս ընել որ, պարզապէս նիւթական անձկութեան եւ աշխատանքի հետեւանքով, շնչասպառ չիյնան մտքի եւ գրչի մարդիկ, ու մանաւանդ կարենան լրիւ տալ իրենց տաղանդին ամբողջ գանձը։

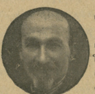
Ի՞նչպէս թեթեւցնել հայկական մշակոյթի վաստակաւորներուն հոգերը, եւ զանոնք դնել ուղիղ գծի վրայ։

Ահա քանի մը անկապ խորհրդածութիւններ, նոր զոհի մը պատկերին առջեւ։

Թշուա՛ռ Թէոդիկ, որ ինկար անդարձ, գիրք մը աւելի տալու տաժանքիդ մէջ, 1929ի Տարեցոյցին ձեռագիրներն ու փորձերը սնարիդ վերեւ...։

Շ.

ԹԷՈԴԻԿ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Խորին կսկիծով կը հաղորդենք մահը գրչի վաստակաւորի մը, Թէոդիկի։

«Ամէնուն Տարեցոյցը»ին հեղինակը խցիկ մը ունէր Մասիս տպարանին մէջ, իբրեւ աշխատանոց եւ ննջարան։ Ամէն գիշեր մինչեւ ժամը 2—3 անդադար կը գրէր, եւ առտուն կանուխ նորէն գործին գլուխն էր։

Երէկ առաւօտ (Հինգշաբթի), գրաշարը սովորականին պէս կը զարնէ դուռը, ձեռագիր առնելու համար, բայց պատասխան չի ստանար։ Կարծելով թէ կը քնանայ, չուզեր անհանգիստ ընել։ Քանի մը ժամ յետոյ նորէն դուռը կը զարնուի։ Դարձեալ ոչ մէկ ձայն։ Հարկ կ'ըլլայ սանդուղ մը երկարել եւ պատուհանէն նայիլ։

Եւ ի՛նչ — մշտաշարժ Թէոդիկը գիշերազգեստով փռուած գետինը։ Յետոյ դուռը բացուելով ոստիկանի մը ներկայութեանը, հաստատուեցաւ մահը։

Բժշկական քննութիւնը կը հաստատէ թէ դժբախտ գրագէտը յանկարծամահ եղած է գլխու կաթուածէ, իբրեւ արդիւնք մտքի չարաչար յոգնութեան։ Ինչպէս կ'երեւայ, սովորականին պէս իր արեւելեան սուրճը պատրաստած եւ սեղանին վրայ դրած է, բայց առանց խմելու ինկած է գետին։

Այս կսկծալի անակնկալին առջեւ, դժուար է ներկայացնել մարդը եւ իր գործը։

Թէոդիկ (Լաբճինճեան) շատ կանուխէն նուիրուած է գրական աշխատանքներու, երբ կը ծառայէր առեւտրականի մը քով։ Եւ միայն «Ամէնուն Տարեցոյցը» չէ իր վաստակը։ Գրած է պատմուածքներ, կազմած է ճոխ հաւաքածոյ մը «Պոլսոյ Հայեվար»ի։ Ինքն է խմբագրած 1915ի սարսափներու համառօտ յիշատակարանը, զինադադարի առաջին տարին։ Տառերու գիւտին 1500-ամեակին առթիւ գրեց «Տիպ ու Տառ»ը։ Անտիպ գործերէն մեզի յայտնի են «Հայկական գողգոթան» եւն.։ 1915ին ինքն ալ աքսորուած էր Պոլսոյ մտաւորականներու կարգին եւ հրաշքով ազատեցաւ։

Շատոնց կորսնցուցած իր կինը, դարձեալ գրչի մշակ մը, Արշակուհի Թէոդիկ, ողբացեալ վաստակաւորը կը թողու միակ զաւակ մը, Վահագն (Ամերիկա)։ 58 տարեկան էր եւ Պոլսեցի։

Հանգիստ իր ոսկորներուն։

Զմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԴ. Ցանկ

	Ֆր.
Պրուսայի մեծ նոր գիւղի Հայր. Միութիւն, Մարսէյլ (ցանկը յաջորդով)	945.—
Հ. Յ. Դ. Սէն-Շամոնի կոմիտէի թատերասէրներու երեկոյթին մէջ հաւաքուած	187.—
Եւրոպաճյայ կարմիր խաչի վալանսի մասնաճիւղէն (դերասան Մարութեանի ներկայացման 10 առ հարիւրը)	100.—
Պ. Պալենց	40.—
Գումար	1,272.—
ԻԳ. ցանկին գումարը	27,957.50
Ընդհ. գումար	29,229.50

×

Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ Եպիսկ.ի փոխադրած ենք. —

Մայիս	5ին՝	2.000
»	9ին՝	4.500
»	12ին՝	2.500
»	14ին՝	7.000
»	18ին՝	4.500
»	24ին (երէկ)	8.500
Ընդհ. գումար ֆր.		29.000

×

...Խմբագիր,

Մարսէյլի Պրուսայի Մեծ Նոր գիւղի Հայրենակցական Միութիւնը, թէեւ դեռ նոր կազմուած եւ հակառակ իր բազմապիսի ծանր հոգերուն, «Յառաջ»ի մատնանշած սպիտակ ջարդի վտանգի կոչէն ազդուած, չէր կրնար անտարբեր մնալ։ Որով իր հայրենակիցներուն մէջ հանգանակած 945 ֆրանքի համեստ գումարը կը փութայ ղրկել ձեզի, Պուլկարիոյ շարժի աղէտեալներուն համար եւ կը խնդրէ բոլոր երկիրներու իր հայրենակիցներէն սոյն օրինակին հետեւիլ։ (Տես գումարը)։

22 Մայիս (Կնիք վարչութեան)

ՏՈՄՍԵՐ

ՄՈՒԿԵՐԸ

Ֆրանսական մեծ ու անանուն ընկերութիւն մը կազմուած է, կռուելու համար... մուկերուն դէմ։ Այդ անանուն ընկերութիւնը լաւ պիտի ըլլայ մկրտել ընկ. «փիսիկ»։ Ընկերութիւնը նկատելով որ մուկերու ազգը օրէ օր աճման ու զարգացման մէջ է,

Նկատելով որ մուկերը մարդկային միսէն սկսեալ մինչեւ պանիր, ընկոյզ, հաց, շաքար, թուղթ ու փայտ եւ վերջապէս ամէն բան կ'ուտեն, տարեկան ահագին վնաս մը պատճառելով մարդկային ընկերութեան,

Նկատելով որ այդ կեղտոտ անասնիկները միկրոբներ կը փոխադրեն ու մաքս իսկ չեն վճարեր,

Յայտարարած է բուռն պատերազմ մուկերուն եւ մկնիկներուն դէմ։

Ֆրանսական սոյն ընկերութիւնը կը ձգտի միջազգային դառնալ եւ յայտարարել... ընդհ. պատերազմ։

Մարտական ամէն կարգի ասպարէզներու մէջ առաջին հանդիսացող հայ ազգս ի՞նչու դանդաղի պատերազմ յայտարարելու մէջ, իր մեծ ու պզտիկ մուկերուն դէմ, որոնք թիւով ալ արհամարհելի չեն մեր մէջ։

Օ՜ն, անդր, ի մարտ, թակարդն ուսին, հապօ՛ն, յառա՛ջ...

Բարեգործականի ամբարները լեցուն, լիփ լեցո՛ւն են — մուկերուն ճանթաներով՝ առնէտներով։

Թամկավար բոլոր նկուղներուն մէջ կը վխտան մուկերուն ամէնէն գէր տեսակները։

Բոլշեւիկեան դրախտին մէջ դաշտի մուկեր կան, արձակ համարձակ կրծող։

Մուկե՛ր, մուկե՛ր ամէնուրեք, մինչեւ եկեղեցիներու մէջ։

Կտոր մը պանիր, փոքր մը մկնասպան եւ քիչ մըն ալ համբերութիւն, ու պատերազմը շահուած է։

Պարզեցէք կատուադրօշները, հնչեցուցէք քայլերգը. — «Միաո՜ւ, միաո՜ւ...»։

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հելլէնական տագնապը

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ քաղաքական կացութիւնը պայծառ չէ եւ թէ ամէն գուշակութիւն կանխահաս է։ Կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան ժողովրդական կուսակցութեանց ներկայացուցիչ Միխալաքոփուլոսի, հակավէնիզէլոսեան կուսակցութեանց պետերուն, Ցալտարիսի եւ զօրավար Մէթաքսասի միջեւ։ Երկու լուծումներ կան աչքի առջեւ. դահլիճին վերակազմութիւնը՝ մասնակցութեամբ բոլոր կուսակցութեանց, կամ դահլիճ մը՝ Վէնիզէլոսի վարչապետութեամբ, որ նոր ընտրութեանց պիտի ձեռնարկէ։

Քոնտիլիս գեկոյցով մը կը շեշտէ թէ երբեք իր կուսակցութիւնը չէ մտածած բռնի տիրանալ իշխանութեան։

Ի պատիւ Աֆղանիստանի թագաւորին

Պոլսոյ բոլոր թուրք թերթերը բացառիկ թիւեր հրատարակած են Աֆղանիստանի թագաւորին եւ թագուհիին ժամանումին առթիւ, բազմաթիւ պատկերներով։

Թագաւորը Էնկիւրիի մէջ հիւրն է Մուսթաֆա Քէմալի՝ անոր Չանքայայի ապարանքին մէջ։ Ազգ. Ժողովի Նախագահ Քեազիմ փաշա թէյասեղան մը տուաւ ի պատիւ անոր։ Իրիկունը թագաւորը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ Մ. Քէմալի, ներկայ եղան նախարարներ ու երեսփոխաններ։

Էնկիւրիի թաղապետութիւնը Աֆղանիստանի վեհապետներուն նուիրեց զոյգ մը Էնկիւրիի կատու եւ երկու մետաքս գորգեր, իբրեւ յիշատակ։

Տնտեսական նոր «դաւադրութիւն» մը

«Թայմզ»ի թղթակիցը Ռիկայէն կը հաղորդէ որ խորհրդային իշխանութիւնները երեւան հանեցին «տնտեսական հակայեղափոխութեան նոր բոյն մը» Սմոլենսկի մէջ։ Կարծեցեալ յանցաւորներէն երկուքը՝ Զիստիակօֆ եւ Պոպօֆ մահուան դատապարտուած են, ուրիշ վեց հոգի ալ երկար պայմանաժամով բանտարկութեան։

Պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Սմոլենսկի շրջանին մէջ մեծ անկարգութիւն կը տիրէ, նոյնիսկ այն գործարաններուն մէջ որոնք կը ղեկավարուին համայնավարներուն կողմէ եւ ուր բանուորներէն 100ին 50ը համայնավարներ են։ Բոլշեւիկ աշխատանոցները զեղծումի, զեղխութեան, մոլութեան, բռնութեան եւ անկանոնութեան բոյներ էին եւ մեծ կորուստներու կ'ենթարկէին պետութիւնը։ Պաշտօնանկ եղան 22 պատասխանատու պաշտօնեաներ, շատեր ձերբակալուեցան եւ 10 հոգի արդէն իսկ դատարան յանձնուեցան դատուելու համար։ Կեդրոնական կոմիտէն մասնաւոր յանձնախումբ մը ղրկեց Մոսկուայէն՝ կուսակցական նոր պաշտօնեաներ նշանակելու համար զեղծարարներուն տեղ։

Կէփէուն (Չեկա) նման «տնտեսական դաւադրութիւն» մը երեւան հանած է նաեւ մօտակայ Վիտեբսկ նահանգին մէջ եւ ձերբակալած է բազմաթիւ ոչ-համայնավար պաշտօնեաներ։

ԴՈՆԷՑԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայի դատարանը կը շարունակէ Դոնէցի շրջանի ծանօթ խնդրին դատավարութիւնը։ Դատարանը թելադրեց ընդհ. դատախազին որ հետապնդում կատարէ պաշտպան փաստաբաններէն Մուրավիէֆի եւ Դէննէկէի դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ յիշեալները նախապէս իրարու հետ համաձայնած էին՝ բանտարկեալներուն հանդէպ իրենց բռնելիք դիրքը ճշտելու համար։ Ասկէ զատ անոնք վախցուցած էին չորս ամբաստանեալներ՝ հաւաստելով անոնց թէ պիտի գնդակահարուէին՝ եթէ յամառին խոստովանիլ իրենց եւ միւսներուն «յանցանքը»։

Պերլինէն հեռագիր հասաւ դատարանին՝ խնդրելով որ գերման փաստաբան Մունթէէի թոյլ տրուի պաշտպանել ամբաստանեալներէն մեքենագէտ Մայէրը։ Դատարանը մերժեց՝ ըսելով որ խորհրդային փաստաբանները կրնան այդ պաշտօնը կատարել։

Ընդհանուր դատախազ Կրիլէնկօ թերթերուն մէջ յօդուած մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ խորհրդային կառավարութիւնը երբեք չէ ջնջած գնդակահարման սկզբունքը՝ իբրեւ պաշտպանութեան անհրաժեշտ զէնք։ Միայն «լալագին ցնդած»ներն են որ կրնան ողբալ անոր գործածութեան վրայ, իբրեւ անհրաժեշտ գործիք մը դասակարգային պայքարին մէջ։ «Մեզի կը վերապահենք, կ'եզրակացնէ, ընկերային վտանգ մը կազմող դասակարգային թշնամիները ֆիզիքապէս բնաջնջելու իրաւունքը։ Կարգ մը պարագաներու մէջ անհրաժեշտ է մահապատիժը գործադրել պրոլետարական դասակարգի անդամներուն, խորհրդային վարչաձեւին մէջ, ուր կան աւազակներ, կաշառակերներ, մաքսանենգներ, որոնք պէտք է բնաջնջուին»։

Ռումբ մը խտալ. հիւպատոսարանին մէջ

Պուէնոս Այրէսէն կը հեռագրեն թէ առջի օր կէսօրէն քիչ առաջ ռումբ մը պայթեցաւ յիշեալ քաղաքի իտալական հիւպատոսարանի անցագիրներու գրասենեակին մէջ։ Մեռան տասը հոգի, վիրաւորուեցան 40 հոգի, որոնց 4ը հիւպատոսարանի պաշտօնեաներ։ Կը կարծուի թէ զոհերուն մեծ մասը գաղթականներ են։ Մեռնողներու թիւը կրնար աւելի մեծ ըլլալ, որովհետեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԷՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Պարսկաստանի ներքին, քաղաքական եւ տնտեսական կեանքը պատկերացուցած ատեն, չէի կրնար զանց առնել կրթական մասը։

Կրթական վիճակը աւելի քան աննախանձելի է այս երկրին մէջ։

Պետական ելմտացոյցէն երեւաց արդէն, որ կրթական նախարարութեան յատկացուած է 9,909,725 ղռան (445,000,000 զումարէն)։ Եթէ նոյն իսկ աւելցնենք 210,000 ղռանը, որ կը ծախսուի Շիրազի Առեւտրա-Արհեստագիտական դպրոցին վրայ, նաեւ 1,600,000 ղռան, որ կալուածներու տուրքերու հարիւրին կէսը կը կազմէ եւ կրթական նախարարութեան տրամադրութեան տակ է, կ՚ունենանք 11,719,720 ղռան, կլոր թիւով մօտ 12 միլիոն, այսինքն ամբողջ պետական պիւտճէին հարիւրին 2 3/4ը, նոյնիսկ ոչ հարիւրին 3ը։ Հասկնալի է, թէ այդ գումարով, որուն մեծ մասը պաշտօնեաներու կը վճարուի, քանի հատ եւ ինչ որակով դպրոցներ կարելի է ունենալ։

Պետական դպրոցներու ընդհանուր թիւն է ամբողջ երկրին մէջ 429, համաձայն կրթական նախարարութեան պաշտօնական տարեցոյցին։

3 բարձրագոյն դպրոցներ, 2 ուսուցիչներ պատրաստող, 2 ուսուցչուհիներ պատրաստող, 5 լրիւ միջնակարգ, 23 առաջին շրջանի միջնակարգ մանչերու, 1 առաջին շրջանի միջնակարգ աղջիկներու, 333 տարրական մանչերու, 45 տարրական աղջիկներու, 15 տարիքաւորներու եւ որոնց 86ը Թէհրանի, մնացեալը 29 քաղաքներու մէջ։ Թէհրանի տարրական դպրոցները աւարտած են 725 տղայ, 424 աղջիկ. միջնակարգ առաջին շրջանը՝ 321 տղայ, 71 աղջիկ, լրիւ միջնակարգ դպրոցները՝ 104 տղայ, 16 աղջիկ, բարձրագոյն դպրոցները՝ 11 բժիշկ, 20 դեղագործ, 13 իրաւաբան, բոլորն ալ արական սեռէն։ Դասընթացքի բարձրացման հետ զուգընթաց կը պակսի աղջիկներու թիւը եւ մինչեւ բարձրագոյն դպրոց այլ եւս աղջիկ չի մնար։

Գաւառներու մէջ եւս նոյն պատկերը կը ներկայացնէ սեռերու համեմատութիւնը։ Նախակրթարաններու մէջ 1364 տղայ, 312 աղջիկ։ Ի հարկէ ամէն տեղ, նոյն իսկ կեդրոնին մէջ, մանչերու եւ աղջիկներու դպրոցները զատ են։ Անցեալ տարուան ընթացքին ամբողջ երկրի նախակրթարաններուն մէջ յաճախած են 68,525 աշակերտ - աշակերտուհիներ, նախորդ տարին 65,072։ Նախակրթարաններու թիւը 366, նախորդ տարին 270, միջնակարգ դպրոցներու թիւը 35, նախորդ տարին 25։ Տարեկան տարբերութիւնը չնչին է, իսկ աշակերտութեան թիւը ազգաբնակութեան համեմատութեամբ բոլորովին ողբալի, մանաւանդ այնպիսի երկրի մը համար որ ոտք է դրած քաղաքակրթութեան սեմին վրայ։

Կան նաեւ 374 ժողովրդական դպրոցներ, որոնց 68ը իգական, 279 հին ձեւի դպրոցներ, 2402 «մէքթէպխանէ»ներ, որոնց 539ը իգական եւ 45ը օտարազգի դպրոցներ, ուրեմն ընդհանուր թիւով աւելի քան 3500 դպրոցներ միայն, այսինքն իւրաքանչիւր 2300 մարդու մէկ դպրոց։

Օտար, ոչ պարսիկ դպրոցներու թիւը 45 պակաս է նշանակուած տարեցոյցին մէջ։ Երեւի միայն կեդրոնական վայրերու դպրոցներն են հաշուած, քանի որ 50ի չափ միայն հայկական դպրոցներ ունինք հարաւ եւ հիւսիս։ Հրէական, զրադաշտական եւ միսիոնարական դպրոցներն ալ հաշուելով, թերեւս 100ը անցնի։ Մեր թիւը Պարսկաստանի մէջ հաշուելով 50,000, ուրեմն իւրաքանչիւր հազար Հայուն կ՚իյնայ մէկ դպրոց։ Պատերազմէն առաջ, այս համեմատութիւնը աւելի խրախուսիչ էր։ Մենք շատ գիւղական դպրոցներ կորսնցուցինք, մանաւանդ Ատրպատականի մէջ, իսկ անոնց փոխարէն նորերը չհիմնեցինք տակաւին։ Ոչ միայն կրթական նախարարութեան, այլ եւ իւրաքանչիւր պարսիկ մարդու համար պարզ է, որ այդ 2681 հաստատութիւնները նկարագրի դաստիարակութեան, առողջապահութեան, նոյնիսկ գրավարժութեան տեսակէտով խամրոցներ են այս ժողովուրդի մատաղ սերունդին համար։ Խոնաւ, մութ եւ ցուրտ սենեակ մը քաղաքին մէջ, գետնափոր մը՝ գիւղին մէջ, կիսագրագէտ մը «ախօնտ», «նարկիլէ»ն կամ «չիբուխ»ը, յաճախ ափիոն ծխելու ծխափողը կողքին, պատմական «ֆալախկա»ն միւս կողքին, ճպոտները ձեռքը, բաց յատակի վրայ ծնկաչոք շարուած նիհար, վատառողջ մանուկներ, զանազան տեսակի կրօնական արաբերէն գիրքերով, անհասկնալի բառերու եւ նախադասութիւններու յօգնեցուցիչ կրկնութիւններ, աղմուկ, ճիչ, լաց, փողոցային հայհոյանքներ — ահա, ընդհանրապէս, «մէքթէպխանէ»ները։

Աւելի բնական չէ՞ր ըլլար եթէ բարենորոգիչներու այնքան սիրահար պարոն Թաղայինը հրամայէր փակել այդ «դպրոց»ները եւ տեղը դպրոցներ հիմնէր առանց չակերտներու։

Կարծեմ իրաւունք կը տրուի ինծի դպրոցներու ընդհանուր 3500 թիւէն զեղչել այդ 2680ը, որով կը մնան իրականին մէջ 800 պետական եւ ժողովրդական դպրոցներ, 8 միլիոն ժողովուրդ կրթելու համար։ Այսինքն իւրաքանչիւր 10,000 մարդու մէկ դպրոց։

Տակաւին ամառնային արձակուրդի մասին գաղափար չունին պարսիկ դպրոցի ղեկավարները։ Դասաւանդութիւնը կը տեւէ տարին 12 ամիս անընդհատ. իսկ դասաբաշխման դրութիւնը, դասաւանդութիւնը, քննութիւնները, պատիժները, ուսուցչի եւ աշակերտութեան յարաբերութիւնները եւայլն կրնան ընդարձակ յօդուածի մը նիւթ ծառայել։

Եթէ, ցաւով ու ափսոսանքով գրուած այս տողերս պարսիկ հայրենակիցներուս ձեռքը անցնին, թող չմտածեն թէ Հայն է որ կը խօսի, այլ Իրանցի մը, որ պակաս նախանձախնդիր չէ իր սիրած երկրի յառաջդիմութեան։ Իրական դժբախտութիւն մըն է այս, տասնեակ տարիներ շարունակ պարզուած շատ ականատր եւ սրտցաւ պարսիկ հայրենակիցներու կողմէ։

Միակ ելքը կրթական գործի արմատական յեղաշրջումն է ամբողջ երկրին մէջ, ընդհանուր եւ պարտադիր ուսուցման օրէնքի գործադրութեամբ, օրէնք մը որ քուէարկուեցաւ խորհրդարանի նախորդ նստաշրջանին, պատգամաւոր Զօրա Սագինեանի առաջարկով (տես «Պարսկահայ Տարեցոյց» 1927ի)։ Օրէնքը գործադրելու ցանկութեան պարագային միջոցները չեն պակսիր։ Միլիոններու հարստութիւններ կան կտակուած, երկրի ամբողջ լայնքին եւ երկայնքին վրայ. այդ կտակներէն կրնայ օգտուիլ կառավարութիւնը, փոխանակ թոյլ տալու, որ ձրիակերները այդ հարստութեանց եկամուտներով թէ՛ իրենց գոյութիւնը ապահովեն եւ թէ կասեցնեն լոյսի թափանցումը, ինչպէս ըրած են անցեալին, երբ երկիրը տէր տիրական չունէր։

Կը փակեմ այս տխուր էջը լիայոյս հաւատքով, թէ կրթական նոր նախարարը չպիտի ուշանայ պահանջելու պարտադիր ուսուցման օրէնքին գործադրութիւնը, պարսկական 1307 թուականին։

Մարմնամարզի, նկարչութեան եւ երաժշտութեան մասին եւս մխիթարական քիչ բան կայ ըսելիք։ Մարմնական կրթութեան մասին անցնող տարուան ընթացքին աւելի քան գրեցին ու խօսեցան մամուլը եւ համապատասխան մարմինները։ Կեդրոնին մէջ գործը դրուած է բաւարար հիմքերու վրայ. կեդրոնական վայրերու մէջ մարզանքի դասեր հաստատեցին, բայց գաւառները տակաւին զուրկ են։ Ուրախալի է, որ մօքերը պատրաստուած են արդէն եւ գործնական քայլերը պիտի գան լրացնելու բացը։

Առաջին անգամ պարսիկ մարզիկներու խումբ մը Թէհրանէն Բագու մրցումի գնաց եւ շատ բաղձանք ու գնահատական արժանացաւ Ատրպէյճանցիներու կողմէ։

Նկարչութեան եւ երաժշտութեան դասերը գրեթէ տեղ չունին պարսիկ դպրոցներու մէջ, Մայրաքաղաքին մէջ դպրոցներէն դուրս դասընթացքներ հիմնուեցան։ Մամուլը հազիւ ժամանակ կը գտնէ քիչ-շատ զբաղելու այդ առարկաներու դասաւանդման խնդրով. որոշ դպրոցներ, եթէ այդ առարկաներու դասատու ունին, կ՚աւանդեն։ Առ հասարակ պարսիկ ժողովուրդը երաժշտութեան, նուագի, երգի եւ պարի մասին շատ տկար հասկացողութիւններ ունի։ Արտակարգ շարժում մը անհրաժեշտ է, սխալ կարծիքները փարատելու համար։ Զինուորական դպրոցները բացառութիւն կը կազմեն, ինչպէս եւ փոքր թիւով ժողովրդական եւ պետական դպրոցներ։ Նոր ծրագրով մասամբ նախատեսուած են դասեր, սակայն գործադրութեան չեն դրուած։ Սեպտեմբեր 6ին խորհրդարանը պարտադիր մարզանքի օրէնքը քուէարկեց նոր դպրոցներու համար։

Վ. ԻՐԱՆԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԻՐԱՒԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

ՆՈՐ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Արտասահմանի հայ եւ ռուս գաղթականներու իրաւական դիրքը վերջնապէս ճշդելու համար, կազմուած էր հայեւռուս խառն յանձնաժողով մը, որուն կողմէ ռուս իրաւագէտ Ռուպինշթայն պատրաստած է ծրագիր մը։ Մայիս 22ին Ժընեւի մէջ վերջին խորհրդակցութենէ մը յետոյ, որոշուեցաւ յիշատակագիրի ձեւին տակ ներկայացնել զայն բոլոր շահագրգռուող կառավարութեանց։ Կարեւորութեանը համար նոյնութեամբ կը թարգմանենք այդ ծրագիրը.

Փորձագէտներու մասնաւոր Յանձնաժողովը, բաղկացած Պ. Պ. Կուլքէվիչէ, Նոլտէէ եւ Ռուպինշթայնէ՝ ռուս գաղթականներու համար, եւ Պ. Պ. Խատիսեանէ, Բաշալեանէ եւ Գ. Սինապեանէ՝ հայ գաղթականներուն համար, 21 Մայիսին գումարուեցաւ Ժընեւ Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակին մէջ, նախագահութեամբ հազարապետ Թ. Ֆ. Ճօնսընի, Ազգերու Դաշնակցութեան օգնական բարձր-կոմիսարը գաղթականներուն համար։

Քննելէ յետոյ 1928 Յունուար 31ին Տօքթ. Նանսէնի կողմէ ղրկուած հարցարանին՝ կառավարութեանց տուած պատասխանները, Յանձնաժողովը ընդունեց բնագիրը յիշատակագրի մը, որ պիտի յանձնուի այն կառավարութեանց, որոնք պիտի մասնակցին 1928 Յունիս 28ի միջ-կառավարական խորհրդաժողովին։

Այս յիշատակագրին էական եզրակացութիւններն ու յանձնարարութիւնները հետեւեալներն են.

1. Ազգերու Դաշնակցութեան Բարձր-կոմիսարը հրաւիրել, որ զանազան երկիրներու մէջ ռուս եւ հայ գաղթականներուն համար ապահովէ հետեւեալները.

ա) Ստուգել գաղթականներու ինքնութիւնն ու հանգամանքը.

բ) Ստուգել անոնց ընտանեկան կացութիւնը եւ քաղաքացիական վիճակը՝ գաղթականին բնիկ երկրին մէջ տեղի ունեցած գործողութեանց մասին.

գ) Հաստատել կանոնաւորութիւնը, արժէքն ու ծնընդավայրի հին օրէնքներուն համապատասխան ըլլալը այն գործողութեանց, որոնք պատահած են այդ երկրին մէջ.

դ) Վաւերացնել գաղթականներու ստորագրութիւնները, օրինակներն ու թարգմանութիւնները այն թուղթերուն, որոնք խմբագրուած են իրենց կամ իրենց երկրին լեզուով.

ե) Հաստատել պատուաւորութիւնն ու բարի վարքը գաղթականին, անոր նախկին ծառայութիւնները, անոր արհեստակցական եւ ակադեմական տիտղոսը.

զ) Յանձնարարել գաղթականը ձեռնհաս իշխանութեանց, մասնաւորապէս վիզայի, բնակութեան արտօնագրի, եւ դպրոցներ, ժառանգաւորներ եւլն. ընդունելու համար։

Այս նպատակներով, եւ շահագրգռուող կառավարութեանց համաձայնութեամբ, այն երկիրներուն մէջ, ուր ներկայիս այս պաշտօնները կատարող ոեւէ մարմին չկայ, Բարձր-կոմիսարը մասնաւոր ներկայացուցիչներ պիտի անուանէ եւ թէ այն երկիրներուն մէջ, ուր կիսապաշտօն կերպով կը գործեն այս կարգի մարմիններ, Բարձր-կոմիսարը դիմում պիտի կատարէ անոնց՝ կարելի եղածին չափ լայն կերպով։

Օրինական արժէք մը ճանչնալ այս ձեւով այդ ներկայացուցիչներուն կողմէ պատրաստուած վաւերաթուղթերուն։

Անոնց գործունէութիւնը ոեւէ նոր ծախք պէտք չէ պատճառէ յիշեալ կառավարութեանց եւ թէ այդ գործողութեանց համար տուրք եւ վարձք պէտք է գանձուի, բացի աղքատներէ.

Անոնց գործունէութիւնը ոեւէ քաղաքական հանգամանք չպիտի ունենայ, ո՛չ ալ ոեւէ կերպ միջամտութեան մը տեղի պիտի տայ՝ երկրի իշխանութեանց կողմէ։

2. Ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականներուն իրաւական դիրքը այն երկիրներուն մէջ ուր իրենց հին օրէնքը չի ճանչցուիր այլեւս, պէտք է ճշդուի իրենց սովորական բնակավայրի օրէնքով, կամ սովորական բնակավայր չունենալու պարագային, իրենց բնակավայրի օրէնքով.

Թեւարկութեան կամ հոգատարութեան ենթակայ երկրի մէջ բնակող գաղթականներուն իրաւական դիրքը պէտք է ենթարկուի թեւարկող կամ հոգատար երկրի օրէնքին.

Գաղթականներու ազգային հին օրէնքին համաձայն նախապէս կնքուած ամուսնութիւններէ կամ ստորագրուած պայմանագրութիւններէ բխած իրաւունքները պէտք է նկատուին իբրեւ ստացուած իրաւունքներ։

Գաղթականները պիտի արտօնուին, որքան որ իրենց բնակավայրի օրէնքները չեն հակառակիր ատոր, համաձայն կողմերու ինքնավարութեան սկզբունքին, պայմանագրել որ ամուսնութեան մէջ պիտի կրնան գոյքերու բացարձակ բաժանում ունենալ եւ թէ իրգոյքերուն ազատօրէն տիրանալու մասին կնոջ իրաւունքը ոեւէ կերպով չպիտի վնասուի՝ ամուսնութեան պատճառաւ։

3. Փոխադարձութեան պայմանով օտարականներուն վայելած կարգ մը իրաւունքներն ու նպաստաւորվերաբերմունքը պէտք չէ մերժուին ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականներուն, միայն թէ այս կանոնը կարելի չէ տարածել այն առանձնաշնորհներուն, որոնք կը բխին ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի պայմանէն։

4) Առանց փոխադարձութեան պայմանի, ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականները պէտք է վայելեն դատական աջակցութեան առաւելութիւնը եւ զերծ ըլլան դատական երաշխաւորագին վճարելէ։

5) Ամուսնալուծութեան մէջ անհայրենիք ռուս եւ հայ գաղթականին համար իբրեւ ազգային օրէնք նկատել իր սովորական բնակավայրի օրէնքը, կամ սովորական բնակավայր չունենալու պարագային, իր բնակավայրի օրէնքը։

6) Օտար բանուորներու վերաբերեալ սեղմիչ օրէնքները պէտք չէ խստիւ գործադրուին անհայրենիք ռուս եւ հայ գաղթականներուն հանդէպ՝ իրենց բնակած երկրին մէջ։

7. Ռուս եւ հայ անհայրենիք գաղթականներու դէմ հանուած արտաքսումի կամ սահմանագլուխէն դուրս քշելու հրամանագիրները պէտք չէ գործադրուին որքան ատեն որ ենթական օրինաւորապէս դրացի երկիր մը մտնելու անկարելիութեան մէջ գտնուի։

8. Տուրքի խնդիրներուն մէջ անհայրենիք ռուս եւ հայ գաղթականները իրենց բնակած երկրի քաղաքացիներուն պէս նոյն դրութեան պէտք է ենթարկուին։

9. Գաղթականի ինքնութեան թուղթ կրողները «վիզա»յի խնդրին մէջ պէտք է ենթարկուին իրական եւ իրաւական նոյն դրութեան, որուն ենթակայ են ազգային անցագիր ունեցողները. ռուս եւ հայ գաղթականները իրենց բնակած երկրի ներսը ճամբորդելու համար նոյն հանրային իրաւունքին պէտք է ենթարկուին։

Գաղթականի անցագրին մէջի «Ներկայ վկայագիրը արժէք չունի վերադարձի համար եւլն…» բառերուն տեղ պէտք է գրուի այսպէս. «Ներկայ վկայագիրը արժէք ունի վերադառնալու համար այն երկիրը, որ զայն տուած է։ Արժէքը պիտի կորսնցնէ պայմանաժամը լրանալէ յետոյ, երբ զայն տուող երկրին իշխանութիւնները կ՚արգիլեն կրողին վերադարձը եւ կամ երբ կրողը ոեւէ ատեն Ռուսիա կամ Թուրքիա կը մտնէ (նայած թէ գաղթականը Ռուս է կամ Հայ)։ Այս վկայագրին արժէքը պիտի կրնայ երկարաձգուիլ արտասահմանի մէջ՝ զայն տուող երկրի հիւպատոսարաններուն կողմէ»։

10. Թող Բարձր Կոմիսարի ներկայացուցիչները, որոնց անուանումը թելադրուած է թիւ 1 յանձնարարութեան մէջ, արտօնուին շահագրգռուած երկիրներու կառավարական իշխանութեանց հետ խորհրդակցելու՝ ներկայ առաջարկներու գործադրութիւնը ապահովելու համար։

ՏՐԷԶՏԷՆԻ (Գերմանիա) Աշխատանքի ցուցահանդէսին մէջ հետաքրքրութիւն շարժած է հակայ շէնք մը, որ երկրագունդի ձեւ ունի։ Ճարտարապետները կը հաստատեն թէ այս ձեւի շէնքերուն մէջ օդը աւելի լաւ մուտք կը գործէ եւ փողոցի շրջագայութիւնը աւելի դիւրին կ՚ըլլայ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՖԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Ֆիլիպէ, 25 Մայիս

Եթէ նկատի չառնենք թեթեւ ցնցումներն ու ստորերկրեայ խուլ որոտումները, կարելի է ըսել թէ ժամը կորսնցուցած է իր թափը. քաղաքին կեդրոնական, քիչ վնասուած կամ անվթար մնացած մասին մէջ վերսկսած է կեանքը՝ խանութներու բացումով եւ բնականոն վիճակի վերահաստատումով, բայց տակաւին շատ քիչեր են որ կը խիզախեն գիշերել՝ ճաթռտած ու խարխուլ երդիքի տակ։

Քաղաքին մօտերը գտնուող բոլոր դաշտերն ու գետինները…

1918 ՄԱՅԻՍ 28 - 1928 ՄԱՅԻՍ 28

ՀԱՅԿ. ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀՌՉԱԿՄԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

ՄԵԾ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՎ, ՓԱՐԻԶԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ, ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Մանրամասնութիւնները կարդալ Դ. էջ

ԿԵԱՆՔԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ, 21 Մայիս.— Մայիս 17ին, Համբարձման տօնին Պրիւսէլի նորակազմ ...ի. խումբը Մէրսէլիս ...թիք. խումբը Մէրսէլիս ...ին մէջ ներկայացուց ...ին մալ Ալանն»ը եւ Յ. Թուլ...ի «Անուշ»ը։

...ը գժբախտաբար կրճատ... էր և ցանկալի արդիւնքը ... Ամէն պարագայի մէջ, ... բաղդ յաջող խաղար...ին մը ունեցաւ։

... փափաքելի է որ Պրիւսէլի ...կազմ թատերախումբը ա... ամեղացնէ իր շարքերը և ...ձակէ իր գործունէութիւ... ...րուն յաջողութեան մասին ...ոկոյս չունինք։

... Ուրախութեամբ կը տե...նանք թէ, կարելի եղած է ...ութիւն ձեռք ձգել երկու ...թը անգամ մը պատարա... Պրիւսէլի անգլիկան ե...ցիին մէջ։

...լժիոյ հոգեւոր հովիւ. Ներ...ս Տ. Փանճեան յաջողած է ... կազմել Օրիորդներէ բաղ...ած երգչախումբ մը, որ իր ...ին երգեցողութիւնը պիտի ...ոարէ Մայիս 28ին, Հոգե...ան երկրորդ օրը, Անգ...ան եկեղեցիին մէջ։

Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ...րդ անգամ ըլլալով շահ...արծաթեայ գեղեցիկ բա...ը, փայլուն յաղթանակ մը ...ելով ֆութպոլի վերջին ...ան մէջ, որ տեղի ունեցաւ ...իս 19ին, Parc Elisabeth ...singի հողամասին վրայ։ ...առակորդն էր U. S. R. Com...rceի խումբը։

Միջանկեալ ըսենք թէ բա...կի մրցման մասնակցած էին ...ի վեց ծանօթ մար...խումբեր։

Առաջին խաղին հայ մար...ները պարտուեցան 3ով 0, ...ն երկրորդ կիսախաղին, ... հայկական խումբը հովին ...ին անյարմարութեան պատ... ... աննպաստ պայմաններու ... կը գտնուէր, յանկարծ Փա... Համպուրեան հրաշալի փա... մը գնդակը գետեղեց հակա...որդ խումբին ցանցերուն ... Այս յաջողութիւնը մեծ ե... ու ոգեւորութիւն առաջ ... հայկական խումբին մէջ, ...խաղը շահեցաւ 4ի դէմ 3 ...նակէտով։

Այս անակնկալ յաջողութիւ...ը տղոց իրաւունք տուաւ ...նականապէս շահելու բա...ը։

Բաժակի մրցումը կազմակեր... մարմնին նախագահը կարճ ... ազդու ճառով մը յանձնեց ...ը Հ. Մ. Ը. Մ.ի խմբա... Պ. Լ. Պաքըճեանի։

Պրիւսէլի հայկ. խումբը հրա...ած է մասնակցելու նաեւ ...vigne» բաժակի մրցման, ո... առաջին բաժնին յաղթա...ը տարած է արդէն, իսկ ...ինը՝ տեղի պիտի ունենայ ...իս 26ին։

Մասնաւոր հրաւէրի վրայ, հայկական խումբը, Մայիս 28ին կը մեկնի սահմանագլուխ, կռուելու համար ֆրանսական ուժեղ խումբի մը դէմ։

Ինչպէս կը տեսնուի, Պրիւսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր տարած փայլուն յաղթանակներուն շնորհիւ, անուն մը շահած է Պելժիոյ մարզական շրջանակներուն մէջ, ինչ որ պատուաբեր է հայ ցեղին համար։

Այս իսկ պատճառով, գաղութիս բարեկեցիկ հայրենակիցները պէտք է նիւթապէս եւ բարոյապէս քաջալերեն մեր քաջարի մարզիկները։

Հ. Տէրոսկի

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԵՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ընդհ. դատախազը, նախորդ օր, շարունակելով իր ամբաստանութիւնները, կանգ առաւ իւրաքանչիւր մեղադրեալի վրայ, հակիրճ բայց փաստացի, ցուցուց անոնց գործունէութեան գլխաւոր գիծերը, որոնք ֆրանս. օրէնքի առջեւ՝ կը նկատուին դաւադրական, եւ յիշելով անոնց հետապնդած նպատակը ու միջոցները որուն պիտի ենթարկուէր Ալզասը՝ անջատման հետեւանքով ըսաւ.

—Բոլոր ամբաստանեալները, ուզեն կամ ոչ, անոնց վերջին նպատակն է Ալզասի կցումը Գերմանիոյ, ինքնավարութեան կապերով, որովհետեւ, Ալզաս-Լորէն չի կրնար մեկուսացած ապրիլ չորս ազգերու մաքսային ամբարտակներուն մէջտեղ։ Իսկ Ֆրանսա բարիքներ միայն շռայլած է երկրին։ Հանքերը կրկնապատկած են իրենց արտադրութիւնը։ Ստրազպուրկը աշխարհի ամէնէն կարեւոր նաւահանգիստներէն մէկը դարձած է, եւ անոր համալսարանը այսօր աւելի մեծ արժէք կը ներայացնէ։ Ի՞նչ փլուզում, եթէ ինքնավարութիւնը քանդէր այս բոլորը։

Յետոյ, ան վերջացնելով իր խօսքը կը դառնայ՝ երդուեալ դատաւորներուն.

— Ֆրանսայի՛ երդուեալնե՛ր, կը գոչէ, տժգոյն ու յուզուած, ձեզի համար փառքի օրը հասած է։ Յանուն հայրենիքի, ոտքի՛ մատնութեան դէմ։

Խանդավառ ունկնդիրներու ծափերը երբ դադրեցան, խօսք առաւ պաշտպան փաստաբաններէն Ժէկլէ, պատասխանելու համար, ընդհանուր դատախազին։ Ան, նախ յիշեց քաղաքական եւ ոստիկանական սադրանքները այս դատին շուրջ։ Յետոյ, ջանաց փաստել թէ՝ ինքնավարութիւնը չէր կրնար դատապարտելի կարծիք մը նկատուիլ պետական ռամկավար կազմի մը մէջ, որ կարծիքի եւ մտածումի ազատութեան վրայ հիմնուած է. Յետոյ պատմականը ըրաւ Ալզաս-Լորէնի կեդրոնական իշխանութեան գործունէութեան՝ զինադադարէն աղին, մինչեւ 1918էն ի վեր տրուած խոստումները, որոնք չեն կատարուած. ու յետոյ եզրակացուց.

— Այս մարդիկը ամբաստանուած եւ բանտարկուած են հինգ ամիսէ ի վեր, որովհետեւ կը պաշտպանեն քաղաքական փիլիսոփայական տեսակէտ մը։ Որ եւ է դաւադրութեան չեն մասնակցած, որ եւ է գործ չեն կատարած որ ձգտէր տապալել ներկայ կառավարութիւնը։

Եւ իր կարգին խօսքը ուղղելով երդուեալներուն, փաստաբան Ժէկլէ գոչեց.

— Զգո՛յշ, պարոն դատաւորներ։ Եթէ այսօր կամ վաղը, այս անմեղ մարդոց դէմ բերէիք դատապարտութեան վճիռ մը, որ ձեզի պիտի պարտադրուէր սուտով եւ զրպարտութեամբ, մէկ անգամէն, Ալզասեան ժողովուրդին եւ ձեր միջեւ պիտի բանայիք վէճ մը, որ ոչ մէկ կերպով կարելի պիտի ըլլար լեցնել։

Փաստաբան Ժէկլէի յաջորդելով, Ֆուրիէ իր կարգին խօսք առաւ։

Նախ, ջանաց փաստել թէ ինքնավարութիւնը ի հաշիւ Գերմանիոյ չէ որ կը գործէ Ալզասի մէջ, եւ թէ ան երբեք նպատակ չունի Գերմանիոյ վերադարձնելու Ալզաս-Լօրէնը։ Ինքնավար շարժումը հոտ ալ չէ. ան հինուց արդէն, ծագում առած է երկրին տնտեսական պահանջքներէն եւ իր քաղաքական ու պատմական կաղապարը գտած է վերջին պատերազմէն շատ առաջ, 1871էն սկսեալ։ Ֆուրիէ մանրամասնօրէն ու փաստացի, ընելէ յետոյ ինքնավար շարժումին պատմականը, կը հաստատէ անոր խաղաղասիրական բնոյթը եւ կը հերքէ ամէն դաւ ու լրտեսութիւն Ֆրանսայի դէմ։

Իսկ Պ. Բլայն, առանց անդրադառնալու ամբաստանութեան կէտերուն, կը մեղադրէ միայն ֆրանսական վարչութիւնը, որ իւրացնելու եւ ձուլելու իր քաղաքականութեամբ, դժգոհութիւններու տեղի տուած է։

Դեռ երեք փաստաբաններ կան, որոնց պաշտպանողականներէն յետոյ միայն, դատարանը պիտի արձակէ իր վճիռը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽՈՆԱՐՀ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՆՊԱՍՏԸ

... խմբագիր

ԼԸ ԿՌԱՆ ԼԱՆ (Իզէր), 20 Մայիս.— Կարդալով «Յառաջ»ի մէջ Պուլկարիոյ մեր եղբայրներուն տառապանքը, պարտականութիւն սեպեցի հանգանակութիւն կատարել մեր գիւղին մէջ, ուր թիւով շատ քիչ ենք։

Մեր հայրենակիցները չնչին օրականով կ'աշխատին եւ հազիւ իրենց օրապահիկը կը ճարեն, բայց գրեթէ բոլորն ալ սիրայօժար բերին իրենց մասնակցութիւնը եւ գոյացաւ 90 ֆրանք։ (Տես ցանկը «Յառաջ» 24 Մայիս)։

Առաջին առթիւ իր բաժինը յանձնեց 75 տարու ծերուկ մը, որ անգործութեան դատապարտուած է, ըսելով.

— Շաբաթ մը չպիտի ծխեմ եւ իմ լումաս պիտի յանձնեմ աղէտեալ եղբայրներուս, չմոռնալով իմ կոչումս իբրեւ հայ։

Մասնակցողներուն անունները.

— Ծերուկը 5 ֆր., Եսայեան ընտանիք 45 ֆր., Յար. Իշխանեան 5 ֆր., Յար. Շիշլեան 10 ֆր., Յակոբ Տէմիրճեան 10 ֆր., Սեֆեր Սերոբեան 5 ֆր., Գէնդիքեան քոյրեր 10 ֆրանք։

Հարցում մը այս առթիւ.— Լոլիկի նման կարմրած Հայաստանեան վարիչները երբ կ'օգնեն Չինաստանի յեղափոխութեան, յանուն կարմիր աշխարհականութեան, արդեօք չե՞ն խորհիր բաժին հանել իրենց (կամ մեր) աղէտեալ եղբայրներուն...

Յ. Շիշլեան

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Մայիս.— Անցեալ օր տեղի ունեցաւ «Գրասիրաց»ի դասախօսական ժողովը անդամներու եւ համակիրներու ներկայութեամբ։ Նախագահ Պ. Մարգարեան քանի մը խօսքով ժողովը բանալէ վերջ, հրաւիրեց օրուան դասախօսը, Պ. Կ. Խրայեանը, որ հայ ազգի ծագման վրայ համառօտ ակնարկ մը նետեց, Մովսէս Խորենացիէն մինչեւ Միջին դարը, ուր երգիչները եւ ռամկագրողները ծաղկեցան։

Այս առթիւ հատուածներ կարդաց այդ շրջանի մատենագիրներէն ու վերջապէս անցաւ հայ գրականութեան երրորդ շրջանը, զոր կը հաշուէ 1850ական թուականներէն։ Այս շրջանէն յիշեց գաւառաբարբառը մշակողներու գլխաւորներէն Սրուանձտեանցը, Թլկատինցին, Խ. Աբովեանը, Ջարդարեանը եւ ուրիշներ։ Ամէնէն վերջ կարդալով իր հաւաքած գաւառաբարբառի ցուցակը, բացատրեց անոնց արժէքը գրականութեան մէջ, եւ եզրակացուց. «Եթէ կ'ուզէք գրականութեան ծառայութիւն մատուցանել, ամէն բանէ առաջ հետաքրքրուեցէք գաւառի բնատոհմիկ լեզուով»։

Մխիթար

ԲԱԲԵԼՈՆ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— Հոս թրքախօսութեան ախտէն վարակուողներ շատ չկան։ Սակայն, կը տիրէ ուրիշ տխուր երեւոյթ մը։

Ազգային կեանքէ լուր չունեցող, ամէն մոլութիւններու ենթակայ, այլասերման անձնատուր եւ իրենք զիրենք «կէս գիտնականներ» ձեւացնող պարոնները, այսպէս կը բարբառին,

— Jardinի poulesները տեսա՞ր. elles faisaient l'œil.

— Non, ես իմ bonne amieիս braceletի խոստում կուտայի. je n'ai pas fait attention.

Իսկ անդին տարիներով Ամերիկա ապրած, բայց երկու նախադասութիւն չսորված մարդիկ, որոնց համար «մեր անգլիերէնը այստեղի անգլիերէնին չի նմանիր», կը ճռուողեն.

—«Թէյպլ»ը (սեղան) և «չէր»ը (աթոռ) դրէք որ «քոֆի» (սուրճ) մը խմենք։

— No, no, ես market (շուկայ) պիտի երթամ bank bookիս համար, եւ not good (լաւ չէ, վնասակար է) է այդ ինծի համար։

Ու վերջապէս ունինք դասակարգ մը որ սա ձեւով կը խօսի.

— Placardս քէօշակով գոցեր էի. բացեր քարփէթինս, regletteս, equerreս, առեր տարեր են։

— Գնա՛ chef de gardeին, տիւբէքթէօրին եւ կամ ingénieurին լուր տուր։

Միւս կողմէ, այլասերման ենթակայ, անմեղ մանուկները, փողոցներու մէջ իրենց ֆրանսացի ընկերներուն հետ կը խօսին ֆրանսերէն, իսկ տանը մէջ, իրենց ծնողներուն.

— Maman, վաղը école չկայ, jour férié է։

Խե՛ղճ ժողովուրդ եւ խե՛ղճ լեզու . . .

Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Փօն տը Շէրիւի մեր հայրենակիցները յամառօրէն կ'աշխատին շաբաթը մէկ դէպք արձանագրել իրենց յիշատակներուն մէջ։

Ա. Շաբաթ.— Լիոնի նախկին Ազգ. Միութեան ոգեգիր քահանան, հոգեշունչ... քարոզով մը անքա՜ն կը յուզէ հաւատացեալները, որ անոնցմէ մէկը նման յուզումներ վնասակար կը նկատէ յոգնաբեկ ժողովուրդին առողջութեան համար, եւ իր կարգին քարոզ մը կարդալով անոր գլխուն, կը ղրկէ զայն Լիոն...։

Բ. Շաբաթ.— Հօկճի մը՝ զարբացած էր որ գինքը հրաւիրող հարսնեւորները բաւական չէին հիւրասիրած, կ'երթայ սրճարան մը ու երկու գաւաթներու միջեւ, քար մը կը նետէ հակառակորդի մը, բայց ծեծը կ'ուտէ ու կ'երթայ հիւանդանոց՝ ծեծին հետքերը անհետացնելու։

Գ. Շաբաթ.— Դէպքին հերոսը՝ տեղին վարժապետն է այս անգամ, որ կրթական համեստ մշակի պարտքը կատարելէ յետոյ հանդէպ մանուկներուն, փորձեր է իր գիտութեամբ պատուաստել նաեւ չափահասները։ Եւ երբ անոնցմէ մէկը չէ ուզեր զինքը մտիկ ընել, իր տարեց աշակերտը խելքի բերելու համար, դիմեր է պոլշեւիկեան մանկավարժական եղանակին, առեր է քարեջուրի շիշ մը, եւ իջեցուցեր է իր հակառակորդ աշակերտին...գլխուն։ Բայց վարժապետը լաւ նշանառու չէր. հարուածը ոչ միայն կը վրիպի այլ կը դառնայ իր դէմ։ Վարժապետը կ'առնէ՛ դաս մը, որ հաւանաբար չպիտի մոռնայ մինչեւ կեանքին վերջը, եւ նոյնիսկ երբ գաղտնիք, այլեւս չպիտի ուզէ նոյնիսկ զայն սորվեցնել իր աշակերտներուն։

ՄԵԾԱՀԱՐՈՒՍՏ ԱՆԳԼՈՒՀԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ՄԵԾԱՀԱՐՈՒՍՏ ԱՆԳԼՈՒՀԻ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ.— Հարուստ Անգլուհի մը՝ տիկին Ուիլսըն օդափոխութեան եկած էր Ֆրանսա, Փարի - Փլաժի վրայ։ Կիրակի առտու, անոր դիակը գտնուեցաւ ամայի ճամբու մը վրայ։ Բժշկական քննութեամբ հաստատուեցաւ թէ՝ կինը սպաննուելէ առաջ, ենթարկուած է վայրագ բռնաբարման, յետոյ սպաննուած դաշոյնի հարուածներով։ Վիզին վրայ կը կրէր նշաններ որոնք կը հաստատեն թէ՝ ոճրագործը փորձած է նախ խեղդել իր զոհը։

Կասկածի վրայ ձերբակալուեցաւ խուլ-համր մը, որ իր կնամոլութեամբ ծանօթ՝ ամբողջ շրջանին մէջ, քանիցս արդէն դատապարտուած է եւ միշտ իր ընթացքով գայթակղեցուցած օտար շրջագրօսիկները։ Կատարուած քննութիւններու վրայ, խուլ-համրը ազատ արձակուեցաւ։ Այժմ կը փնտռուի հեծելանիւով ճամբորդող երիտասարդ մը, որ ոճիրին վայրը տեսնուած էր։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊԱՍՐԱ, Պ. Պ. Յարութիւն Տէյիրմէնճեան եւ Յ. Գաբրիէլեան. Պ. Մ. Սարեանի դէմ ձեր ղրկած գանգատագիրը (5 Մայիս) անեւտրական-դատական հանգամանք ունենալով, իրազեկներու եւ ձեռնհասներու քննութեան կը կարօտի։ Խմբագրութիւնը չի կրնար հրատարակել զայն, առանց այդ քննութեան։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

Թուրքերուն Թեսալիա արշաւելէն մէկ ամիս վերջ, 1897ին, երբ Էտհէմ փաշայի ...ումբերը Տօմոքոս կը գտ...ին, տասը ութ տարեկան ե...որդ Թուրք մը, որ Լազարինա ...ին սպասարկութեան քննիչն ...ին կին մը տեսաւ, սիրահարե... եւ բռնաբարեց զայն։ Ոճիր ...էր այս իր աչքին, որովհետեւ ...ողի իրաւունքն էր այդ։ Այս ..., Ահմէտ էֆէնտի, նոյն իսկ ...ար իր կիրքին օր ըստ օրէ ...ը եւ Տօմոքոսի զօրախումբ ...յաճախ կը բաժնուէր Լազա...գալու համար։

Այդ միջոցին Լազարինա գրեթէ ...մայի էր։ Թեսալիան Թուրքերուն առջեւէն կը փախչէր։ Այս ...երեկ գիւղը բոլորովին չարագուշակ երեւոյթ մը առեր էր, շնորհիւ հեռացած կենդանութեան թողած պարապին։ Լազարինա գիւղը կը գտնուի դէպի հիւսիս եզերող անսահման լեռներուն ստորոտը, ընդարձակ ձորի մը մէջ։ Այն լեռներուն մէջտեղէն, որոնց մէկուն կը կրթնին Լազարինայի վերջին տուները, կը տեսնուի աճագին բացուածք մը, ուրկէ կը փչէ ու կը սուլէ Թեսալիայի ուժգին հովը։ Գիւղը իրականին մէջ շատ փոքր է։ Կեդրոնը տեսակ մը դղեակ, մեծ ագարակ մը յարակից մասերով, կ'իշխէ անոր։ Բնակարանները կիսաբոլոր, ձախէն ու աջէն այս դղեակին կը յանգին։ Տնակները յաճախ երկու յարկ են, այսինքն ձեղնայարկը եւ գետնայարկը։ Վերնայարկը կ'ելլեն պատերուն կրթնած սանդուխի մը միջոցաւ։

Նոյն յատակագիծով շինուած այս բոլոր տնակներէն քիչերուն մէջ բնակչութիւն կայ։

Արդէն Աւագ Ուրբաթի աղէտէն եւ Լարիսայի մեծ արհաւիրքէն ի վեր, գիւղացիները սկսեր էին փախուստ տալ։

Ֆրօզին,— Ահմէտին զոհը— գրեթէ առանձին կը մնար հիւղակներու առաջին շարքին մէջ, որ կը կազմէր Լազարինայի ձախ թեւը։

Գիւղը մեծ պողոտայէն բաւական հեռու ըլլալով, թշնամի գունդերու կատաղութենէն զերծ մնացեր էր, երբ անոնք Ֆարսալի վրայ քալեր էին։ Այդ միջոցին, Ֆրօզին, քովը ոչ ամուսինը ունէր, միշէլ Սոթիրին, ոչ իր զաւակը՝ Քօսթին եւ ոչ ալ աղջիկը՝ Իռէն։

Թշնամութեանց սկսելուն պէս, երբ յունական գունդերը սահմանագլուխը կեդրոնացան, Ֆրօզին շտապով հեռացուցեր էր իր ամուսինը՝ երկու զաւակներով։ Անոնց ըսեր էր թէ Վոլոյի մէջ, վտանգէ աւելի զերծ պիտի ըլլան եւ նոյն իսկ եթէ վտանգ պատահէր, այդ կողմէն ծովը կար խոյս տալու համար։

Ամուսինը վաթսուն տարեկանի մօտ էր։ Անիկա Սոթիրիի խոհեմութեան վրայ մեծ վստահութիւն ունէր, անիկա չէր որ գինքը կը մտատանջէր։ Իռէնի եւ Քօսթիի վրայ կը խորհէր։ Անպայման կ'ուզէր անոնց ապահովութեան մասին վստահ ըլլալ։

Ֆրօզին իր զաւակներուն համար միայն կ'ապրէր, անիկա կը պաշտէր զանոնք։

Ամբողջ Թեսալիոյ մէջ երբեք իրեն չափ խանդակաթ մայր գոյութիւն ունեցած չէր։

Նախապէս, իր ամուսնոյն կամքովը իր զաւակներուն անդրանիկէն՝ Էմմանուէլէն բաժնուեր էր, երբ անիկա հազիւ երկու տարեկան էր։ Միշէլ Սոթիրին ուզեր էր անոր կրթութիւնը՝ իր ազգականներէն յանձնել մէկին՝ որ կ'ապրէր Փէլիոնի բարձունքներուն վրայ։ Յետոյ տղան մեծնալէն վերջ, օտարներուն քով ծառայութեան մտեր էր, մայրը այլեւս իր զաւակը չէր տեսեր, թերեւս կորսուած էր, ո՞վ գիտէ, թերեւս ալ մեռած։ Իր սիրտը խոցուեր ու արիւներ էր, եւ որոշած էր այսուհետեւ մնացեալ զաւակներուն վրայ նախանձոտ խնամքով հսկել։

Այս պատճառով էր որ, հակառակ այս ճամբորդութեան պատճառած նիւթական զոհողութիւններուն, ստիպեր էր իր ամուսինը որ զաւակներովը հեռանայ պատերազմի այդ օրերուն։

Ամուսնոյն տուաւ ինչ որ ինքն իսկ շահած էր, եւ ծախքը խնայելու համար, ինքզինքը զոհելով Լազարինա մնաց։

Իրականին մէջ, աւելի ուժեղ պատճառ մը զինքը այդ տեղին կը կապէր։ Կը վախնար որ օդին փոփոխութիւնը վնասէր իր Նորածինին, որ ճիշտ քսան ամսու էր։ Անիկա իր ամբողջ սէրն էր. անոր մէջ կը կարծէր տեսնել վերստին իր անհետացած անդրանիկը։ Թրիքալայի իր ազգականներուն մօտ գործով գացած ատեն, ուր պէտք էր ամիս մը մնալ, երախան հետը առած էր։ Օր մը Նորածինը հիւանդացաւ. զօրաւոր ջերմ մը, աչքերը մարած, ջղաձգութիւն։ Խեղճ մօրը սէրը դողացեր էր։ Յաջորդ օրն իսկ Լազարինա վերադարձաւ։ Լոկ զուգադիպութիւն մըն էր անշուշտ, բայց եղելութիւնը այն է որ պզտիկը փոքր հիւղակին մէջ անմիջապէս բուժուեցաւ։

Երեւակայեցէք որ Լազարինայի օդը իր զաւկին համար միակ շնչելի օդն էր։ Աւելորդապաշտ խանդով մը՝ հողի այս անկիւնին կապուած էր։ Ի սէր իր զաւկին՝ առ ի խոհեմութիւն, ինքը մնաց ուրեմն Լազարինա։

Թարգմ. ԳԵՂՈՒՀԻ ԹԱԳՐՄՃԵԱՆ

(Շար.)

պայթումի ատեն 200 հոգի ներկայ էին հիւպատոսարանին մէջ: Պայթումէն անմիջապէս վերջ հրդեհ առաջ եկաւ: Հրշէջները եւ զինուորները կ'աշխատին դուրս հանել բազմաթիւ զոհերը, որոնք դեռ փլատակներու տակ կը մնան:

Կ'ենթադրուի թէ այս եղեռնափորձին հեղինակները հակաֆաշիստներ են:

Ուրիշ ռումբ մը պայթեցաւ քաղաքին կեդրոնը դեղարանի մը մէջ, սակայն զոհեր չկան:

Թուրքերիրաք սահմանագծումը

Մարտինէն կը հաղորդեն թէ Թուրքեւիրաք սահմանագծման յանձնաժողովի Միջագետքի պատուիրակութիւնը Մարտին հասած է: Մարմնին նախագահն է Մուսուլի կառավարիչ Ապտուլլահ պէյ, խորհրդական ունենալով անգլիացի Պ. Ուիլըրն: Ամբողջ մարմինը տասը հոգիէ կը բաղկանայ քարտուղարներով միասին:

Թրքական պատուիրակութեան նախագահն է Մարտինի կուսակալ Թեվֆիք Հատի պէյ: Բանակցութիւնները տասնըհինգ օր պիտի տեւեն:

Անգլիա եւ Արաբիա

Անգլիոյ գաղթային նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Հիճազի թագաւորին եւ անգլիական պատուիրակ սըր Կիլպըրթ Քլէյթընի միջեւ Մայիս 8ին բանակցութիւններ սկսած են Ճէտտէի մէջ՝ համաձայնութեան գալու համար Նէճտի, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի միջեւ կարգ մը առկախ խնդիրներու մասին: Գոհացուցիչ յառաջդիմութիւն կատարուած է վէճի առարկայ կարգ մը հարցերու մասին: Սակայն ուխտաւորական եղանակին մօտենալուն պատճառաւ բանակցութիւնները ընդհատուեցան: Այժմ անգլ. պատուիրակութիւնը Լոնտոն կը վերադառնայ՝ զեկոյց տալու համար կառավարութեան եւ առաջին առթիւ Ճէտտէ պիտի վերադառնայ: Բանակցութիւնները առաջ տարուած են՝ հաշտարար ոգիով մը:

Տիւրզիները ու Պետէվիները

Պէյրութէն մայիս 22 թուականով կը հեռագրեն Թայմզի.—

Սուրիոյ հարաւային սահմանին վրայ Տիւրզիներու եւ արշաւող Պէտէվիներու միջեւ կատարուած վերջին կռիւի մը ընթացքին 12 Պէտէվիներ եւ երկու Տիւրզիներ սպաննուեցան. երկուստեք քանի մը հոգի վիրաւորուեցան: Այս կռիւը ցոյց կուտայ թէ Տիւրզիներուն եւ անապատի իրենց դրացիներուն միջեւ ապստամբութենէն առաջուան զգացումները սկսած են տիրել դարձեալ:

Դէպի հիւսիսային բեւեռ

Բեւեռախոյզ իտալացի զօրավար Նոպիլէ եւ ընկերները Քինկսպէյի մէջ քանի մը օր հանգիստ յետոյ, առջի օր դարձեալ մեկնեցան հիւսիսային բեւեռ՝ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկով: Օդը նպաստաւոր էր: Զօրավարը մտադրած է թռչիլ մինչեւ հիւսիսային լայնութեան 83 աստիճանը, յետոյ ուղղակի երթալ դէպի բեւեռ: Ամբողջ ճամբորդութիւնը պիտի տեւէ 40 ժամ, եթէ չնախատեսուած արեւելեան հովեր չստիպեն օդապարիկը ճամբէն շեղիլ դէպի Քանատա կամ ուրիշ սառուցեալ գօտիներ:

Նոպիլէ մտադիր է անձամբ իջնել բեւեռին մակերեսը: Հոն քննութիւններ կատարելէ յետոյ, պիտի տնկէ փայտէ խաչ մը զոր Պապը յանձնած է իրեն:

Եթէ իտալական արշաւանքը յաջողի, առաջին անգամ կարելի եղած պիտի ըլլայ հասնիլ հիւսիսային բեւեռ, զայն օդէն կտրելէ յետոյ: Կ'ըսուի թէ զօրավարը երկու հոգի պիտի ձգէ բեւեռ քանի մը օրուան համար, եւ «Իտալիա» պիտի երթայ զանոնք առնելու: Բեւեռը առաջին անգամ գտնուեցաւ 1909ին Փիըրիի կողմէ, սակայն ոչ մէկ մարդկային էակ ոտք կոխած է հոն դեռ:

Նիւ Եորք-Հռոմ նոր թռիչք մը

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ իտալացի յայտնի օդանաւորդ հարիւրապետ Չէզարէ Սապէլլի ծրագրած է երկու շաբաթէն փորձել Նիւ Եորք-Հռոմ թռիչքը՝ «Պէլլանքա» օդանաւով մը: Այս շաբաթ փորձերը պիտի վերջանան: Գնդապետը կը յուսայ ճամբան Ատլանտեանի վրայ հանդիպիլ ֆրանսական օդանաւի մը, որ այդ օրերուն պիտի փորձէ Փարիզ-Նիւ Եորք թռիչքը: Պահեստի օդանաւորդ Ռոճըր Ուիլեըմս եւ հարիւրապետ Փիթըր Պոնէլլի պիտի ընկերանան անոր:

Կռիւ մարախներու դէմ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն.—

Շաբաթ մը առաջ մարախներու երեք տարբեր խումբեր Պաղեստին մտան արեւելեան կողմէն եւ թառեցան Տիբերիոյ ու Նազարէթի հիւսիսակողմը, ինչպէս նաեւ Թափոր լերան մօտ, իւրաքանչիւր խումբ ծածկելով մօտ 250 արտավար հող: Մութը կոխելէն վերջ, երեք կողմէն մարախները քշուեցան դէպի կեդրոնական կէտեր եւ հոն բոցարձակ թնդանօթներով բնաջնջուեցան:

Կեդրոնին մէջ զետեղուած խոշոր ելեկտրական լապտերներ կը հրապուրեն մարախները եւ այսպիսով կը դիւրանայ զանոնք փճացնելու գործը: Երկու գիշեր բաւական եղաւ զանոնք փճացնելու: Երիքովի շրջանին մէջ մարախներու ածած հաւկիթները արդէն սկսած են ծնիլ: Յորենի հունձքը արագօրէն կը վերցուի որպէսզի կարելի ըլլայ մարախի ձագերը փճացնել մասնաւոր հեղուկով մը:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՓՓՈԼԻԹ ԹԷՆԻ հարիւրամեակը տօնուեցաւ առջի գիշեր Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ: Ներկայ էին հանրապետութեան նախագահը, խորհրդարանի նախագահները, նախարարներ, դեսպաններ եւն.: Ճառեր խօսեցան Ֆրանսուա-Փոնսէ, փրոֆէսօրներ Պուկլէ, Լէվի-Պրիւլ, Փօլ Հազար եւ կրթական նախարար Էրիօ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը արգիլած է անգլիական Մանչէսթըր Կարտիըն եւ Տէյլի Հէրըլտ թերթերուն Իտալիա մուտքը:

ՌՈՒՍԻՈՅ մէջ երկու ծանր արկածներ պատահեցան առջի օր: Շոգեշարժ մեծ նաւ մը, որ 80 մանուկներ կը փոխադրէր Կուբան գետին վրայ, շրջեցաւ Տեմրիուկ քաղաքին մօտ. 34 մանուկներ խեղդուեցան: Դնիեպրոպետրովսկէն քիեւ գացող Լէւ Տոլստոյ շոգենաւին մէջ հրդեհ ծագելով 19 հոգի այրեցան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

Պրիւքսէլ.— Վաղը Շաբաթ գիշեր ժամը 9.30ին, 38 Rue de l'Ecuyer, Salle Marchalի մէջ:

Կը խօսի՝ ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.ին, 333 Ave. du Prado կալուածին փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

Բանախօսութիւն, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, զանազան անակնկալներ եւայլն:

Մանրամասնութիւնները լոյս տեսած են տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով եւ յայտագրերով:

Լիոն.— 2 Յունիս, Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Վիէն.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ: Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Տէսին.— Այս Կիրակի ժամը 1.30ին, Սինէմա «Նովէլթի Տանսինկ»ի սրահը: Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ:

Կը ներկայացուի՝ Յանցուածները, ղեկավարութեամբ Պ. Դ. Հայրունիի եւ մասնակցութեամբ դերասան Սըտաֆեանի եւ տեղական ուժերու:

Փօն տը Շէրիւի.— 28 Մայիս: Կը խօսին՝ Ընկերներ՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Պէլֆոռ, Այս Կիրակի: Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Շէրիքուռ.— 28 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ:

Փօն տ'Օտընա.— Այս Կիրակի: Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ:

Փրիվա. 28 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ:

Վալանս.— Վաղը Շաբաթ Սինէմա Սէն Լու: Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար:

Պօլէն.— Այս Կիրակի: Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Փուզէն.— 28 Մայիս, Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ:

Լանսէյ.— 28 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ:

Նիս.— Այս Կիրակի ժամը 2.30ին, 35 Bld. du Bouchage. Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ:

Փուժէ.— 28 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ:

Կարտան.— 28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ: Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք:

Սէն-Շամօն.— Այս Կիրակի: Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Սէնթ'Էթիէն.— 28 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ: Ծախ յայտագիր:

Պօրտօ.— Այս Կիրակի: Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ:

Ցիւմէլ.— 29 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ:

Գասթէլ Սարազէն.— 30 Մայիս: Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ:

Տէքազվիլ.— 2 Յունիս: Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ:

Քօնպլ.— Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի կողմէ Կիրակի ժամը 1ին Թրապօզի մէջ: Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւայլն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՌՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆ ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Վաղը Շր. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը

8 Rue Danton, Մէթրօ՝ Օտէօն

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Դուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի:

ՊԵՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒ (Ջաւեշտ)

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Աբգար, Ագնաւորեան, Գմբէթեան, Գրիգորեան, Կոթիկեան եւ Եր. Քոչարեան:

ԳԻՆ՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50, ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Եւրոպահայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

Խ. Պետրոսեան 15, Ս. Փօղհարեան, Մ. Միքայէլեան, Հ. Թաղէոսեան, Պ. Տ. Մարտիրոսեան 10ական, Ճանիկեան եղբարք 30, Ս. Պաղտասարեան 10, Հարէլեան եղբարք 30, Ա. Գարաճէմեան 20, Գ. Հէքիմեան 10, Ա. Սատօյեան 10, Մ. Գարահիսարլեան 15, Խ. Տէտիկեան 10, Տ. 5, Զ. Գրիգոր 5, Ա. Մելքոնեան 20, Տիկ. Պօղոսեան 2, Յ. Յովսանեան 2.50, Տիկ. Մզրագեան 10, Զէրբէգլեան 3.50, Սամաթալեան 3.50, Տիկ. Բէհեսեան 1, Գ. Մխոեան 30, Ա. Մինասեան 5, Ա. Մխոեան 20, Տիկ. Ա. Թաթալաճեան 5, Տիկ. Ս. Մարտիրոսեան 5, Տիկ. Պ. Մարտիրոսեան 10, Տ. Մարտիրոսեան 30, Փաքրիկն Մարտիրոսեան 10, Պօղոսեան քոյրեր 10, Տէր եւ Տիկ. Կարապետեան 10, Տէր եւ Տիկ. Պաղտասարեան 5, Յ. Բիւրքճեան, Գ. Թօփալեան, Մ. Մարտիրոսեան, Օ. Մարտիրոսեան, Վաս. Խրիմեան, Վ. Խրիմեան, Ա. Պալասանեան 10ական ֆր.: Գումար 452.50 ֆրանք:

Եր. Ճանիկէօզեանի ծնունդով, Ռիմ 39, Ե. Ճանիկէօզեան 25, Կէնճեան ընտանիք 30, Բ. Թէրզիպաշեան 20, Հ. Յովհաննէսեան 20, Պ. Չէքեան 15, Կ. Պետիկեան 15, Կ. Պօղոսեան, Ի. Պալեան, Ա. Աբրահամեան, Ա. Բիւրքճեան, Ա. Մուրատեան, Հ. Մուրատեան, Թ. Մինասեան, Պ. Պետրոսեան, Շ. Սարգիսեան, Յ. Սօֆեան, Կ. Սօֆեան, Մ. Պիտանեան, Տ. Բերուզիկ 10ական, Հ. Նէրզէթեան, Ա. Ներսէսեան, Ե. Սալմաստեան, Թ. Նալպանտեան, Ճ. Եօլճեան, Հ. Շիրօյեան, Գ. Պապիկեան, Օ. Բիւրքճեան, Ա. Աբգարեան, Աթիլ, Շանլեան, Ն. Պօյաճեան, Հ. Տէրտէրեան, Կ. Սէմէրճեան 5ական, Պ. Արապեան 3, Ռիմ 6, Ստեփանեան 2 ֆրանք: Գումար 375 ֆրանք:

(Տես «Յառաջ» 23 Մայիս):

(Շարունակելի

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

Հ. Յ. Դ.

Պուա Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը վաղը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կազմակերպած է դաշտահանդէս մը Ապրիլեան հերոսամարտի 13րդ տարեդարձի առթիւ, 10 Յունիս Կիրակի ժամը 2ին 10 Bld. Rabatanի պարտէզին մէջ: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ թուականը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Տ. Տ. Հայրենակց. Միութեան Մայիս 13ի ընդհ. ժողովը՝ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը.—Յարութիւն Աւետիսեան ատենապետ, Յովսէփ Անտրիկեան ատենադպիր, Բ. Հայրապետեան գանձապահ, Խ. Յովհաննէսեան, Խ. Սուքիասեան եւ Վ. Գալուստեան եւ երեք փոխ անդամներ: Կը խնդրուի նամակ եւայլն ղրկել հետեւեալ հասցէներուն, H. Avédissian, P. Dix, 32 կամ K. Ohannèssian, 215bis Bld. National, Marseille.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՇԱԲԱԹ 26 ՄԱՅԻՍ 1928

26 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 657

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ԵԼՔ՝ ԱՆԵԼԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

Ամբողջութեամբ թարգմանելով, երէկ հրատարակեցինք Ժընեւի խառն ժողովին թելադրութիւնները, հայ եւ ռուս գաղթականներու իրական կացութեան մասին։

Ինչպէս կարդացին ընթերցողները, հայ եւ ռուս պատուիրակներէ յանձնախումբ մը, Ազգերու Դաշնակցութեան Ներկայացուցիչ հազարապետ Ծօնսընի նախագահութեամբ, Մայիս 22ին վերջնապէս կազմեր է յիշատակագիր մը, որ գործնական առաջարկներ կը ներկայացնէ, առանց հայրենիքի եւ անցագրի մնացած գաղթականներու վիճակը բարւոքելու համար։

Իսկապէս անտանելի է տարագիրներու իրական վիճակը, հայ թէ ռուս։

Առանձնապէս խօսելով Հայերու մասին, Թուրքիա ջնջած է մեր տարագիր բազմութիւններուն հպատակութիւնը, իբրեւ ապստամբ փախստականներ նկատելով զանոնք։

Այդ կարգադրութիւնը բրած է մանաւանդ նուիրագործելու համար իր աւազակաբարոյ արարքը, աւարի տալու համար անոնց «լքեալ» գոյքերը։ Այս աւազակութիւնը կը շարունակուի մինչեւ այսօր, համաձայն բարդ եւ բազմազան «օրէնք»ներու։ Այսօր արտասահմանի մէջ եղած կամ եկող-գացող սակաւաթիւ թրքահպատակները անոնք են, որ նոր թուղթ ստացած են քէմալական իշխանութենէն և Թուրքիա կը գտնուէին 1923ին։

Այս բազմութիւնները չեն կրնար Հայաստանի հպատակ համարուիլ, ոչ ալ Խորհրդային Միութեան քաղաքացիներ, նոյնքան բարդ կացութեան մը հետեւանքով։

Նախ որ, Ներկայ Հայաստանը չի ճանչցուիր իբրեւ անկախ երկիր։

Յետոյ, ոչ մէկ պետութիւն կը հանդուրժէ որ իր երկրին մէջ հաստատուած ստուարաթիւ օտար բազմութիւններ մէկ անգամէն խորհրդային հպատակութիւն ընդունին։

Ուրեմն, Ռուսաստանն ալ չի կրնար պաշտպանել այս անտէր բազմութիւնները։

Ան ոչ իսկ իր ազգակիցներուն, տասն անգամ աւելի բազմաթիւ ռուս տարագիրներուն տէր կը կանգնի։

Այնպէս որ, գաղթականները կը մնան օդին մէջ առկախ։ Ենթակայ՝ իրենց գտնուած երկրին օրէնքներուն, կամ իշխանութեանց բարի կամքին։

Երբեք մարդիկ այսքան դառնութեամբ չէին զգացած օտարականի խեղճութիւնը։

Ամէն երկիր իրեն յատուկ ձեւեր ունի գաղթականներուն վիճակը «օրինականացնելու»։ Զանազան արձանագրութիւններ, դեղնագոյն թուղթեր եւլն., որոնք թէ տաղտուկի եւ թէ ծախքի առիթներ են։

Իսկ այս բոլորը անոր համար որ, այլ եւս չեն ճանչնար հայկական անցագիրները, օրինական պատրուակներով։

Ըսենք, անցողակի, որ մեր մէջ ալ շատ-շատերը ուրախութեամբ մաղթեցին այս օրին հասնիլ։ Անոնց համար աւելորդ մը չափ հաճելի եկաւ Հ. Հ. անցագիրներու ջնջումը...

Մինչդեռ, եթէ միացեալ ճակատ մը կազմած ըլլայինք գոնէ այս խնդրին մէջ, թերեւս կարելի ըլլար ձեւ մը գտնել, փոխանցման շրջանի համար։

Այդպիսի ձեւ մը կարծեցին գտնել Նանսէնեան թուղթով, որ իր կարգին դարձաւ նոր տաղտուկ մը։

Ճիշդ է, շարք մը պետութիւններ կը ճանչնան զայն եւ ներողութեամբ կուտան գաղթականներուն։

Բայց ի՞նչ։ Պարզապէս ինքնութեան թուղթ մըն է «Նանսէնագիր»ը, որ յատկապէս կը շեշտէ գաղթականի, փախստականի հանգամանքը (réfugié)։ Երբ ճամբորդել ուզէք, պայման է որ նախապէս արտօնութիւն ունենաք ձեր երթալիք երկրին իշխանութենէն։ Յետոյ, նախապէս պիտի ապահովէք ձեր վերադարձը։ Ու վերջապէս, այդ անցագրով կրնաք երթալ ու գալ մէկ երկրէն միւսը, բայց ոչ ուրիշ տեղ։

Կարճ. — քմահաճոյքի, բախտի կամ բարեկամեցողութեան կապուած խնդիր մը։

Տակաւին չենք յիշեր իւրաքանչիւր երկրի մէջ մեր կրած անախորժութիւնները, միշտ իբրեւ գաղթական, առանց հայրենիքի եւ հպատակութեան, հետեւաբար եւ առանց փոխադարձ իրաւունքներու։

Չարիքը մեղմացնելու ձեւ մըն է որ կը փորձուի այժմ։

Մայիս 22ի յիշատակագիրը կը ձգտի հարթել դժուարութիւնները, վերցնել խտրութիւնները, եւ գաղթականներուն ապահովել իւրաքանչիւր երկրի քաղաքացիին վայելած կարգ մը իրաւունքները։

Անշուշտ այս չէ արմատական միջոցը, հայ (ինչպէս ռուս) գաղթականներուն տագնապը փարատելու համար։

Ազատ եւ անկախ հայրենիք եւ փոխադարձ ճանաչում,— ամէն ինչ կը վերջանայ։

Այդ պարագային, գաղթականութեան խնդիր ալ չի մնար։ Բայց, ոչ կարմիր, ոչ ալ դեղին կամ ճերմակ իշխանութիւնները կ'ուզեն իրենց մատը մոխիրը թաթխել, այդ հիմնական լուծումը գլուխ հանելու համար։

Եւ քաշքշուքն ու փոխանցման ձեւերը կը շարունակուին։ Կը մնայ լսել իւրաքանչիւր պետութեան պատասխանը, Ժընեւի ժողովին թելադրութեանց առթիւ։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԵՄԻԱՆԵՐԸ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Սելանիկի «Հորիզոն»ը կը նկատէ (12 մայիս).

—«Մեր հակառակորդները, յարդ, հազար սարէ ջուր իջեցուցին, փաստելու համար թէ, Հայ Յեղափոխութիւնը — իմա Դաշնակցութիւնը—եղած է երէկուան կոտորածներուն և մեր այսօրուան ողբալի կացութեան միակ պատասխանատուն, որովհետեւ, եթէ մենք ըլլայինք աւելի հեզ ու «հնազանդ», այսինքն, եթէ զէնք չվերցնէինք Թուրքին դէմ, հայ ցեղի արիւնարբու Ջարդարարը հող եւ առիթ չէր գտներ իր զանգուածային ոճիրներուն համար։ Մեր յեղափոխականներն են, ուրեմն գլխաւոր մեղաւորը, քանի որ, իրենց ըմբոստութիւններով, գրգռեցին Թուրքին գազանային բնազդը եւ եաթաղան տուին անոր ձեռքը, եւլն. եւլն.։

Բայց այսօր, կը գտնուինք բոլորովին տարբեր երեւոյթի մը առջեւ։ Ճշմարտութեան արեւը, որուն ճառագայթները, տարիներէ ի վեր անթափանց էին մնացեր ռամկավարներու մտքին, կարծես այսօր պարտադրած է անոնց, իրականութիւնը տեսնել այնքան յստակ, որքան տեսեր ենք մենք ժամանակին։

Ինչպէ՛ս կ'ըլլայ—չենք կրնար ըմբռնել—որ այսօր, այդ Երեմիա «մարգարէ»ներէն մէկը, կը կենայ զուտ յեղափոխական տեսակէտի վրայ, ա՛յս հարցի առթիւ եւ կը գրէ «Արեւ»ի մէջ (Ապրիլ 24), ռամկավար ստամոքսի համար անմարսելի յետադաս տողերը.—

«Որքա՜ն ուրախ պիտի ըլլայինք եթէ դիմադրութիւնը (Ապրիլեան ջարդերու, Ծ. Խ.), փոխանակ միայն մի քանի տեղերու, ամենուրեք պատրաստուած ըլլար եւ աւելի սաստկօրէն, աւելի յուսահատական ու վայրագ թափով կատարուէր, եւ թէ թշնամին սրտէ՛ն զարնուէր ինչպէս մեր սրտէն մեզ զարկաւ ան։»

Այսպէ՛ս ուրեմն։ Յեղափոխութեան, ինքնապաշտպանութեան պահանջ մը եղած ըլլալը, կը զգան նաեւ ռամկավարները, եւ «եթէ»ներ կը շարեն այսօր, որպէսզի երէկ կարենային «թշնամին սրտէն զարկած ըլլալ...»։

Հապա ո՞ւր կը մնայ այն ատեն յեղափոխականներու մեղքը։ Արդեօք ա՛յն կէտին մէջ, որ «ամենուրեք չկրցան պատրաստել» յեղափոխական կռիւը։ Բայց այդ պարագային, միթէ գլխաւոր մեղապարտները, այսօրուան ու երէկուան հակայեղափոխական Երեմիաները չե՞ն, որ իրենց ընդդիմութեամբ ու ներքին պայքարով, ժլատութեամբն ու անէծքովը, փորձեցին քար շարել Յեղափոխութեան դրօշակիրներուն առջեւ»։

ԼՈՅՏ ՃՈՐՃԻ աշխէկը Օր. Մէկան Լոյտ Ճորճ յառաջիկայ երեսփոխանական ընտրութեանց համար, թեկնածու նշանակուեցաւ Ընկլզի կղզիի ազատական ընկերակցութեան կողմէ։

ՓԱՐԻԶԻ Մէթրօները հետզհետէ կ'երկարաձգուին ամրութիւններէն դուրս։ Քաղաքապետական հրամանագիր մը կ'արտօնէ Իվրիի մէջ կարգ մը տուներու քանդումը՝ Մէթրոյի շինութեանց համար։ Ընվալիտէն սկսած գիծը պիտի երկարի մինչեւ Փորթ տ'Իթալի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Կարախանի արտառոց խօսքերը

Ինչպէս գրած էինք, Խորհրդային Միութեան արտաքին գործավարի խորհրդական Կարախան մինչեւ Սեւաստապոլ ընկերացաւ Աֆղանիստանի թագաւորին՝ ողջերթ մաղթելու համար անոր յանուն բոլշեւիկ կառավարութեան։ Թագաւորին մեկնումէն առաջ մեծ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Սեւաստապոլի կարմիր բանակ-նաւատորմի ակումբին մէջ, որուն ներկայ եղան Ֆախրէտտին եւ Նաճի փաշաներ, Մոսկուայի եւ Քապուլի թուրք դեսպանները, ռուս նաւատորմի ծովակալ Օրլօֆ, Սեւաստապոլի քաղաքապետը եւ ռուս ու թուրք բազմաթիւ սպաներ։ Խօսուեցան զանազան ճառեր։ Ծովակալ Օրլօֆ ներկաները ողջունելէ յետոյ խօսքը ուղղեց Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն եւ ըսաւ թէ Թուրքիոյ եւ Խորհրդային Միութեան բարեկամութիւնը խիստ անկեղծ է։ Նոյն իմաստով խօսեցաւ նաեւ Սեւաստապոլի քաղաքապետը։ Յետոյ խօսք առաւ Կարախան, որ ըսաւ.

— Յանուն Խորհրդային Միութեան Գործավարներու Խորհուրդին, կ'ողջունեմ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները, թուրք ծովային սպաները, Աֆղանիստանի զինուորական եւ քաղաքական ներկայացուցիչները։ Մեր հոս հաւաքուիլը ո՛չ տարօրինակ է, ոչ ալ պատահական։ Մենք մեր բարեկամութիւնը հաստատեցինք այն օրերուն, ուր կռիւ ու պայքար կը մղէինք՝ մեր երկրին մէջ մեր ուզած ձեւով վարչաձեւ հաստատելու համար։ Երբ անցեալի այս շրջանները կը յիշենք, պէտք չէ մոռնանք որ դեռ մեզի դէրի դարձնել ուզողներ կան։ Ինչպէս որ մենք անցեալին մէջ նիւթապէս եւ բարոյապէս իրարու օգնեցինք, յառաջիկային ալ աւելի հաստատ հիմերու վրայ պէտք է դնենք մեր բարեկամութիւնը։

Յետոյ Մոսկուայի թուրք դեսպան Թէվֆիք պէյ ճառ մը խօսելով ըսաւ.

—Թուրք պատուիրակութեան հանդէպ ցոյց տրուած լաւ ընդունելութեան համար շնորհակալութիւն կը յայտնեմ։ Այս գեղեցիկ ընդունելութիւնը պաշտօնակիցներու միջեւ սովորական քաղաքավարութենէն աւելի բարձր բարեկամութեան մը արդիւնքն է։ Թուրք եւ խորհրդային հանրապետութիւնները իրար միացնող այս բարեկամութիւնը շատ գէշ օրերու մէջ կնքուած ըլլալուն համար պիտի յարատեւէ։ Վեց ամիսէ ի վեր խորհրդային կառավարութեան մօտ Թուրքիան կը ներկայացնեմ, ու երջանիկ եմ տեսնելով այն կարեւորութիւնը, որ կը տրուի Թուրքիոյ հետ բարեկամութեան։

Յետոյ Աֆղանիստանի դեսպանը վեր հանեց այն անկեղծ բարեկամութիւնը, որ իրար կը միացնէ Աֆղանիստանը, խորհրդային Միութիւնը եւ Թուրքիան։ Ֆախրէտտին փաշա յանուն թուրք բանակին ողջունեց կարմիր բանակը, նաւատորմը եւ ռուս ժողովուրդը։

Հելլէն տագնապը եւ Վենիզելոս

Աթէնքէն կը հեռագրեն.—

Ծովակալ Քոնտուրիոթիս ընդունեց Վէնիզէլոսը, որ անոր յայտնեց թէ անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ կազմել կառավարութիւն մը։ Վէնիզէլոս առաջարկեց՝ կամ կազմել դահլիճ մը, ուսկից դուրս պիտի ձգուին Խորհրդարանի անդամ չեղող բոլոր նախարարները եւ կամ կազմել առժամեայ կառավարութիւն մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ լուծել խորհրդարանը եւ նոր ընտրութիւններ կատարել։

Այս տեսակցութենէն յետոյ Վէնիզէլոս յայտարարեց թէ Հանրապետութեան նախագահը իրեն առաջարկած է, որ եթէ ո եւ է դահլիճ կազմել կարելի չըլլայ, ինքը տրամադի՞ր է կազմելու նախարարութիւն մը, առանց լուծելու Խորհրդարանը։ Պատասխանած է թէ կը հաւանի, քանի որ երկրին շահը ատիկա կը պահանջէ։ Սակայն եթէ Խորհրդարանը չկրնայ համաձայնիլ կազմել կառավարութիւն մը, որ կացութեան տէր դառնայ, այն ատեն կարելի է զայն լուծել Նախագահական հրովարտակով մը։

Վէնիզէլոս ժողովի հրաւիրեց ազատական կուսակցութիւնը՝ իր տեսակէտները պարզելու համար տագնապի լուծման մասին։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՓԱՆԿԱԼՈՍ ՊԻՏԻ ԱՐՁԱԿՈՒԻ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ խորհրդարանական հարցաքննիչ յանձնախումբը որոշեց 225,000 տրախմի երաշխաւորագինով ազատ արձակել նախկին դիկտատոր զօրավար Փանկալոսը։ Այս որոշումը խորհրդարանին վաւերացման պիտի ենթարկուի։

Հիւսիսային բեւեռին վերեւ

Բեւեռախոյզ զօրավար Նոպիլէ առջի առաւօտ ժամը 1—2 մէկ ժամ շրջան կատարեց հիւսիսային բեւեռին վերեւ, սակայն չկրցաւ վար իջնել ինչպէս ծրագրած էր, սաստիկ հովերու եւ թանձր մառախուղին պատճառաւ։ «Իտալիա» դեկաւոր օդապարիկը այժմ կը դառնայ դէպի Շփիցպէրկ։

Անթելի մը համաձայն, զօրավարը յաջողած է Պապին յանձնած խաչը եւ իտալական դրօշակ մը ձգել բեւեռին վրայ։

Ամբողջ Իտալիոյ մէջ մեծ խանդավառութիւն առաջ բերաւ զօր. Նոպիլէի յաջողութիւնը։ Զօրավարը հիւսիսային բեւեռէն անթելներ ղրկեց Իտալիոյ թագաւորին, Մուսոլինիին, Պապին եւ իր ընտանիքին։ Մուսոլինիի ուղղուած հեռագրին մէջ կ'ըսէ. «Այսօր, Մայիս 24, առտուան ժամը 1.20ին իտալական դրօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԹԷՈԴԻԿԻ ՀԱՄԱՐ

Երէկ մանրամասնօրէն գրած էինք Թէոդիկի մահը՝ ուղեղային կաթուածէ։

Ողբացեալ վաստակաւորին մարմինը այս առտու կը փոխադրուի Փարիզի եկեղեցին։ Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, վաղը կիրակի, ժամը 12ին։

Աւելորդ է յիշեցնել թէ՝ յուղարկաւորութիւնը պէտք է դառնայ ազգային յարգանքի սրտաբուխ ցոյց մը, հանդէպ գրչի վաստակաւորի մը, որ իր կեանքին լոյսը մաշեց յանուն հայկական մշակոյթի զարգացման։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը։

⁂ Երկու օրէ ի վեր Թէոդիկի բազմաթիւ բարեկամներ եւ համակիրներ կ'այցելեն Մասիս տպարանը եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը, տեղեկութիւններ քաղելու եւ ցաւակցութիւն յայտնելու։

⁂ Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ եկեղեցիի հոգաբարձութիւնը ամէն կարգադրութիւն ըրած է, ազգային յուղարկաւորութիւն կատարելու համար։

Չմոռնանք Մեր Պարտքը
ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԵ. Ցանկ

	Ֆր.
Լապէկիւտի հայրենակիցներէն (ցանկը յաջորդով)	400.—
Վիշիի գաղութէն	45.—
Ռօանի գաղութէն (երկուքն ալ Պ. Մեսրոպ Թորոսեանի միջոցաւ)	290.—
Ց. Պ.	25.—
Փքրկ. Ժաքլին Հէքիմեան	10.50
Գումար	770.50
ԻԴ. ցանկին գումարը	29,229.50
Ընդհ. գումար	30,000.—

×

. . . Խմբագիր,

ՌՕԱՆ, 24 Մայիս.— Մենք այստեղ հազիւ տասը ընտանիք ենք, բոլորովին կղզիացած։ Բայց յաջողեցայ Ֆիլիպէի աղէտեալ եղբայրներուն համար հաւաքել 290 ֆրանք եւ ձեզի կը ղրկեմ, խնդրելով որ հաճիք իր նպատակին յատկացնել։ «Յառաջ»էն կը տեսնեմ որ բոլորն ալ ձեզի կը ղրկեն։

Վերջերս մետաքսի գործարան մը բացուած ըլլալով, գաղութին թիւը քիչ մը աւելցաւ։ Դեռ կազմակերպութիւն չունինք, բայց վստահ ենք որ այդ ալ կ'ըլլայ, որովհետեւ բոլորս ալ իրար կը հասկնանք։

Այս օրերս Վիշի գացած ըլլալով, այնտեղ ալ պարզեցի աղէտեալներուն վիճակը եւ հաւաքեցի 45 ֆրանք, համագումար 335 ֆրանք։ (Տես գումարը)։

Մ. Թորոսեան

×

. . . Խմբագիր,

ԼԱՊԷԿԻՒՏ.— Այն որ տարագրութեան ճանապարհի դառնութեան բաժակը քամած է մինչեւ վերջին մրուրը, ան գիտէ թէ ի՛նչ ըսել է տնաւեր ըլլալ։ Ֆիլիպէի երկրաշարժի զոհերուն մասին «Յառաջ»ի հրատարակած սրտաճմլիկ տեղեկութիւնները բաւական եղան, որ Լապէկիւտի քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներ գործի լծուին։ Եւ բուռ մը հայութենէ հաւաքեցինք 400 ֆր. զոր կը փութանք «Յառաջ»ի ղրկել, իր նպատակին հասցնելու համար։ Այս գումարը թէեւ քիչ է, բայց մեր սրտէն բխածն է։

Նախաձեռնարկներ՝

Մ. Բաբխեան, Ն. Պօտուրեան, Մ. Տօլպալ, Յ. Մելքոնեան։

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Նամակ)

1927 Թ. Հոկտեմբեր ամսին ճանապարհւում եմ դէպի հայրենիք. բայց դժբախտաբար այն չեմ տեսնում, ինչ որ բոլշեւիկներն էին գրել իրենց թերթերում:

Նախ մտայ Ազրբէջանի զանազան գիւղերը եւ շատ բարձր եւ ուրախ գտայ ժողովրդի տրամադրութիւնը: Նրանք ցարական օրերից աւելի սերտ կպած են իրենց կրօնին ու հաւատին, ազատօրէն զինւում են՝ ունեւորից մինչեւ չքաւորը:

Հարց եմ տալիս, թէ ինչու ձեր ունեցած չունեցածը տալիս էք այդ երկաթի կտորին, ինչների՞դ է պէտք: Ինձ պատասխանում են, թէ աւազակութիւնը շատացել է եւ քանի անգամ դիմել ենք իշխանութեան, թէ մեզ թալանում են, բայց իշխանութիւնը մեզ պատասխանել է՝ գնացէք զէնք առէք եւ ձեր գոյքերը պաշտպանեցէք: Տեսնելով որ իշխանութիւնից մեզ օգնութիւն չկայ, մենք ինքներս զինւում ենք մեզ պաշտպանելու համար: Փաստ է, որ Ազրբէջանի մի քանի շրջաններում չորս կօօպերատիւներ թալանել են եւ Զանգելանի շրջանային կոմիտէի նախագահին խփել են և մինչեւ օրս էլ ոչ ոք չի համաձայնում այդ շրջանում նախագահի պաշտօնը վարել:

Անցայ մի ուրիշ գիւղ, ուր պատահեցի մի խումբ զինւած Թուրքերի: Ինձ խուզարկեցին, որպէս կոմունիստի: Տեսնելով և հաւատալով, որ կոմունիստ չեմ, ինձ ազատեցին եւ յանձնարարեցին յայտնել ամէն տեղ, թէ՝ մենք փախստականներս ոչ թէ «թալանչի»ներ ենք, այլ ժողովրդի համար ենք ընկած այս չոլերը, եւ աշխատում ենք երկիրը ազատել ուրացող կարմիրներից:

Անցնելով երրորդ գիւղը, դարձեալ պատահում եմ բաւական զինւած մարդկանց, բայց զարմանքը ինձ տիրում է, երբ տեսնում եմ, որ մի մասը փախստականներ են, իսկ մի մասն էլ տեղական կուսակցականներ, որոնք միասին նստած ուտում-խմում են: Երկար ուշադրութիւն դարձրի նրանց խօսակցութիւններին եւ տեսայ, որ այդ երկու տեսակի մարդկանց միտքն էլ միեւնոյնն է,— իրենց ազգայնութեան պահպանումը:

Բայց որքա՜ն զարմանք եղաւ ինձ համար, երբ ես մտայ հայ շրջաններից մէկը եւ ճանապարհին պատահեցի մի քանի հասակաւոր մարդկանց եւ հարց ու փորձ անելուց յետոյ, ինձ ասում էին. «ընկեր, գնում ես գիւղը, բայց զգոյշ մնայ, որովհետեւ ժողովրդի մէջ լրտեսներ շատ կան, կարող են դաւաճանել»:

Հարցրի գիւղացիներից թէ ինչպէ՞ս են հայ ժողովրդի տրամադրութիւնները դէպի խորհրդ. իշխանութիւնը: Գիւղացիք պատասխանեցին իրենց յատուկ լեզուով.

— Ընկեր, ախր ինչներիցս ես հարցնում. երբ դեռ բոլշեւիկները չէին եկել, ասում էին, որ ազատութիւն, հարստութիւն եւ գիտութիւն են բերում. մենք էլ ռամիկ ժողովուրդ ենք, հաւատացինք եւ խաբւեցինք. դէ հիմիկս ազատութեան տեղ ձայներս փակեցին, հարստութեան տեղ աղքատութեան պոչը դրին ձեռներիս, լուսաւորութեան փոխարէն էլ ուրացողութիւն տարածեցին: Դէ, մի կերպ մեր գոյութիւնը քարշ ենք տալիս: Այսքան ցաւերին գիւղացին ո՞նց դիմանայ: Մենք էս գիւղս մնացել ենք մի քանի կոմսոմոլի ձեռքին գերի դառած: Ում որ մի կտոր հաց ունի գլխին դահրումար են արած...

Դառնում եմ դէպի հայկական մեծ շրջանը, որտեղ առաջին անգամ մտնում եմ մի մեծ գիւղ, ուր մի ծեր մարդ ինձ հիւր է ընդունում իրենց մօտ: Այդ գիւղը կոմունիստների բոյն էր: Հետաքրքրւում եմ գիւղացիների ներկայ կեանքով, տեսնում եմ, որ գիւղացիների վրդովմունքն ու դժգոհութիւնները դէպի խորհր. իշխանութիւնը անհաշիւ են, նոյն իսկ իրենց կուսակցականներից: Մօտենում է ինձ մի հասակաւոր գիւղացի եւ սկսում է պատմել, թէ ինչ դժոխային օրերում են ապրում, թէ մօտ օրերս մի խումբ ձիաւոր կոմունիստներ եկան մեր գիւղերը շրջեցին եւ գիւղացիներից մի երեք հոգուց մի-մի ձի խլեցին ու տարան: Մինչեւ օրս էլ տէրերը ինչքան դիմումներ տւին, ոչինչ էլ չեղաւ: Գիւղացիները մնացին վիզները ծռած, պարտքի տակ ճզմւած... Կօօպերատիւներին յայտարարած են ոչ-անդամներին նոյնիսկ մի լուցկի չտալ. մասնաւոր խանութպաններին էլ էնքան պահանջներ են դրած, որ ո՞վ կը համարձակի խանութ բանալ: Ուզես չուզես պիտի կօօպերատիւին անդամագրւես, որ շուկայում 4 րուբլի 50 կոպ. ծախւող ցորենդ կամ ունեցած մթերքներդ տանես, իրանց ուզած արժէքներովը, տաս իրանց: Անտառապետութիւնն էլ մի թոքախտ հիւանդութիւն է՝ կպած մեր էս խեղճ ժողովրդի հոգուն: Ո՞վ էր տեսած, որ գիւղացին վեց ամսուայ վառելափայտին 15—20 րուբլի տոմսի տայ, կամ իրանց վարելահողում անասուններին արածելուն տոմս վերցնի:

Քանի՛ մէկն ասեմ, ա՜յ քեզ մատաղ. էնպէս մի ժամանակ է դառած, որ ասել չի լինում: Երախին ուղարկում են ուսումնարան, որ ուսում առնի, ժամանակին լաւ մարդ դուրս գայ, բայց ընդհակառակն երախոցն էլ իրանց պէս սատանայութիւն են սովորեցնում: Ուրացողութիւն եւ դաւաճանութիւն: Երեխաներին հարցնում են, որ էս գիշեր ձեր տան հիւրը ո՞վ էր, հայրիկդ հետ ի՞նչի մասին էին խօսում, ձեր զէնքը որտե՞ղ է թաքցրած, ի՞նչ հարստութիւն ունէք, եւ այդպիսով միամիտ երեխաներից տեղեկութիւն հաւաքելով մնասում են գիւղացիներին: Ի հարկէ, այդ աշխատանքներն էլ կուսակցական ուսուցիչներն են կատարում:

Վաղ առաւօտեան այդ գիւղից ճանապարհւում եմ դէպի Դ.փ շրջանը եւ պատահում եմ իմ մի նախկին ծանօթիս: Բարեւելուց յետոյ, տեսայ, որ շատ տխրեց: Հարցրի պատճառը. մի խոր հոգոց քաշեց եւ ասաց.

— Սիրելի բարեկամս, երկար ժամանակ է, որ մենք փափաքում էինք ձեզ տեսնել եւ մեր բոլոր բարեկամներից մի տեղեկութիւն իմանալ, բայց ցաւում եմ, որ չեմ կարող ազատօրէն տանել մեր տուն եւ հիւրասիրել, կամ մեր ծով դարդերը պատմել ձեզ:

Միասին շարունակեցինք մեր ճանապարհը եւ գնացինք գիւղից հեռու մի տեղ, ուր եւ հաւաքեցին մեր նախկին ծանօթներից երեք հոգի: Բոլորն էլ սկսեցին մէկ-մէկ պատմել իրենց ներկայ վիճակից:

Այս շրջանում ընդդիմադիրներ չէին նկատւում, բայց վերջերս պարզւեց, որ մօտ 72 հոգի կան, այն էլ ուժեղ կուսակցականներից: Ձերբակալութիւններ միշտ հատ ու կենտ լինում են: Սոսկալի թանկութիւն հացահատիկի, կտորեղէնի, շաքարի եւ բոլոր տեսակի անասուններին: Օր օրին արժէքները բարձրանում են: Իշխանութիւնն անզօր է առաջն առնելու: Հայ գիւղացին գլուխը կորցրած չի իմանում պետական անուղղակի տուրքե՞րը վճարի, թէ իր ընտանիքը կառավարի: Անընդհատ զինաթափութիւն եւ խուզարկութիւններ է, որ կատարւում են: Այս խօսակցութեան ժամանակ բարեկամներիցս մէկն ասում է.

— Է՜հ, ինչ ենք խօսում, դուլումի աշխարհ է դարձել մեր այս սուրբ երկիրը: Բոլշեւիկները իրենք լաւ են իմանում, որ մեզ համար մտածող չկայ, եւ ոչ ոքից վախ չունեն...

Վերջապէս, քարէ սիրտ է հարկաւոր, որ դիմանայ գիւղացու տանջանքներին եւ ծով ցաւերին ու դրի առնի բոլորը: Իսկապէս, երանի՛ նրանց, որ իրենց աչքով չեն տեսնում իրենց հայրենիքի թուլացումը, ազգութեան եւ առանձնապէս մանուկ սերնդի այլասերումը հայ բոլշեւիկների ձեռքով: Իսկապէս, ես չեմ իմանում, թէ դրսի աշխարհում ապրող հայ ազգութիւնն ի՞նչ կը մտածի Հայաստանի հայութեան համար...

ՀԱՅԱՍՏԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՍՈՒՐԻԱՅԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ԶԱՀԼԷԻ ՄԷՋ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Լիբանանի Լեռներուն մէջ, գեղատեսիլ սարալանջէ մը կախուած է Լիբանանի էն սիրուն եւ օդասուն այս քաղաքը, ուր ամառն եղանակին գիւղագնացներու մեծ բազմութիւն մը կը փութայ Սուրիոյ եւ Լիբանանի բոլոր կողմերէն եւ արտասահմանէն, մասնաւորաբար Եգիպտոսէն:

Հոս ալ ունինք փոքր գաղութ մը, բաղկացած առաւելապէս Ատանացի, Սսեցի, Հաճընցի եւ Եվէրէկցի հայրենակիցներէ որոնց թիւը աւելի քան 1200 է: Մեծ մասամբ արհեստաւորներ են եւ առեւտրական. կան բժիշկ, ատամնաբոյժ, դեղագործ եւլն.:

Ցարաբերութիւնը բնիկ ժողովուրդին (ամբողջութեամբ քրիստոնեայ) եւ մեր գաղթականներուն միջեւ սիրալիր է եւ բարեկամական:

Գենե երկու ամիսառաջ տեղական Թաղապետական ընտրութեանց առթիւ քուէարկելու իրաւունք տրուած է նաեւ Հայերուն եւ ընտրուած 9 անդամներէն Հայ թեկնածուն՝ Տոքթ. Ցակոբ Պէրպէրեան մեծագոյն քուէ ստացած է:

Տոքթ. Պէրպէրեան Պոլսեցի է, երիտասարդ եւ եռանդուն ու նուիրուած գաղութի բոլոր գործերուն:

Զահլէի գաղութը ունի երկսեռ վարժարան մը, մանկապարտէզով, որուն 200 օսմ. ոսկի պիւտճէին կը մասնակցի Բարեգործականը, 60 ոսկիին օժանդակութեամբ, Եգիպտոսէն Պ. Բարսեղ Կիւլպէնկեան 25 ոսկիին նպաստով, իսկ մնացեալը կը գոյանայ թոշակներով:

Ունին եկեղեցի եւ քահանայ մը: Զահլէի գաղութը երկար ժամանակ պառակտուած վիճակ մը կը ներկայացնէր, կարգ մը խառնակիչ տարրերու գործունէութեան հետեւանքով, որմէ մեծապէս տուժած է դպրոցը:

Ներկայիս զգաստացած ըլլալ կը թուին այդ տարրերը եւ յոյս կայ որ Զահլէն բաղձալի վիճակ մը ստանայ այս տարի:

«Րուհճի»ներու օջախն ալ այստեղ է: Վերջերս շատ ցաւալի դէպք մը կը պատահի:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ամէնէն եռանդուն մէկ տղան կ'իյնայ «Րուհճի»ներու ցանցին մէջ ու ընկղմելով հոգեւոր մտորումներու մէջ, տակաւ կը հեռանայ Հ. Մ. Ը. Մ.էն ու մարզանքէն: Շատ չանցած այդ կայտառ ու քաջառողջ տղան կ'ենթարկուի տեսակ մը ապուշ վիճակի եւ խենդենալով, կը տարուի յիմարանոց:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը կ'երթան ու կը խանգարեն «րուհճի»ներու աղօթքը, քիչ մը բիրտ ձեւով, բայց արդարօրէն:

Դէպքը կը լսէ Պէյրութի առաջնորդարանը եւ կ'արգիլէ «րուհճի»ներու պաշտամունքը մեր եկեղեցիին մէջ, ինչ որ զարդ տեղի կ'ունենայ եղեր:

«Րուհճի»ները այժմ կը բարձրանան լեռները եւ հոն կը կատարեն իրենց արարողութիւնները երգելով.
«Կէլիյօրում, եա՛ բապպ
Պանա եէր եափ»...:

Ո՞ւր պիտի երթայ յանգի այս ցաւագար շարժումը,— յայտնի չէ: Աղանդը երթալով կ'աճի: Ընդհանրապէս հոգիով ու մարմնով այլասերածներն են միայն որ կը հաւաքուին անոր շուրջ եւ հազուադէպ է անոնց մէջ տեսնել երիտասարդ կամ պատանի մը:

Զահլէի մէջ ունինք նաեւ բաւականաչափ որբեր, որոնք կը զբաղին զանազան արհեստներով եւ բարոյական հսկողութեանը տակ են «Որբերու լիկա»յին:

Մասնաւոր պաշտօնեայ մը յաճախ կ'այցելէ, մօտէն ծանօթանալու համար անոնց առօրեայ կեանքին ու կենցաղին: Սահմանուած է նաեւ խորհրդատու մայրմին մը:

Ց. ՍԻՄՕՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

(Թղթակցութիւն)

ՄԻԼԱՆ, 20 Մայիս.— Կ.կին ու կրկին հրաւէրներով, վերջապէս կարելի եղաւ ժողվել 40 հայրենակիցներ եւ բանալ Իտալիոյ Գաղթային Ընդհ. Ժողովը, որ տեղի ունեցաւ այսօր:

Հրաւիրուած էին 180 հոգի: Արդ, 140 հոգին իր բացակայութեամբ ցոյց տուաւ որ Ազգ. Մարմնի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ չի նկատեր: Անշուշտ այս կէտը նկատի կ'առնէ նորընտիր Վարչութիւնը, եւ անոր համեմատ կը շարժի այդ պարոններուն հանդէպ:

Վիճաբանութիւնները տեւեցին չորս ժամ. նախագահն էր Յար. Պասմաճեան, եւ ի պատիւ իրեն պէտք է ըսել, թէ առաջին ժողովն է որ շնորհիւ իր ջանքերուն եղաւ կանոնաւոր:

Նախկին Վարչութեան նախագահը ներկայացուց Վարչութեան մէկ տարուան գործունէութիւնը, որուն համեստ պատկերը հետեւեալն է.— Ճանաչում Ազգային Մարմնի իտալական կեդրոնական կառավարութեան կողմէ: — դիւրութիւններ անցագրային գործողութիւններու համար: — Տրուած 40 վկայագիր, ինքնութեան թուղթ եւլն.: — Մշակում Կանոնագիր - Ծրագրի մը: — Իտալաբնակ Հայերու մարդահամարը (դեռ վերջնական չէ): — Շարք մը գրական - երաժշտական հաւաքոյթներ:

Մուտք՝ 4224 լիրէթ, ելք՝ 2724 լիրէթ: Սնտուկին մէջ պատրաստ՝ 1500 լիրէթ:

Այս դրական գործունէութիւնը գնահատուեցաւ բոլորին կողմէ:

Երկար վիճաբանութիւններ եղան քուէարկութեան եւ ընտրուելիք անդամներու թիւին մասին:

Բարեբախտաբար խնդիրը լուծուեցաւ, այնպէս ինչպէս կը պահանջէ գաղութին ընդհանուր շահը:

Նոր Վարչութեան նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Յար. Պասմաճեան, եւ տրուեցաւ իրեն լիազօրութիւն իր հետ առնելու երկու աշխատակիցներ: Ժողովը փակուեցաւ անմիջապէս, որովհետեւ բոլորն ալ յոգնած էին:

Յաջողութիւն կը մաղթենք Պ. Պասմաճեանին, որ արժանի է ամէն քաջալերութեան: Վստահ ենք, որ իր վրայ դրուած յոյսերը պիտի արդարանան, եւ Նոր Վարչութիւնը պիտի ունենայ շատ աւելի փայլուն, օգտակար եւ միատարր գործունէութիւն մը, իր ղեկավարութեան տակ:

*** Ֆիլիպէի աղէտեալներուն ի նպաստ հանգանակութիւնը փակուեցաւ 2900 լիրէթով, զոր Հանգանակիչ Մարմինը անմիջապէս ղրկած է Սօֆիայի Առաջնորդին:

Ա. Ս.

ՑԱՐԴԳՈՂ

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ Հինգշաբթի երեկոյ, Պ. Պատմագրեան երկու ժամ տեւող շահեկան բանախօսութիւնով մը մտքերը պատրաստեց «Հայկական Երաժշտութեան» մասին իր տալիք դասախօսութեան:

«Երաժշտութիւնը, ըսաւ ան, բաղդատաբար աւելի քիչ տարածուած է մեր ժողովուրդին մէջ: Որպէս զի ան կարենայ երաժշտական տաղանդներ արտադրել, պէտք է կարգ մը խնդիրներու ծանօթացնել զայն:

Ծնիլ, աճիլ ու մեռնիլ: Ահա օրկանական որ եւ է էակի յատկանիշը: Մարդն է միայն որ այս բոլորին իմաստ կուտայ: Գիտութիւն, կրօն եւ արուեստ: Գիտութիւնով կը ճանչնայ ու կը բացատրէ, կրօնքով կը զգայ, կը սիրէ ու կը պաշտէ, եւ արուեստով կը ստեղծագործէ:

Նկարչութիւնը, ճարտարապետութիւնը եւ քանդակագործութիւնը տարածական արուեստներ են, մինչդեռ բանաստեղծութիւնն ու երաժշտութիւնը տեւողական արուեստ:

Հեղինակաւոր մարդիկ երաժշտութիւնը կը նմանցնեն ճարտարապետութեան: Կէօթէն կ'ըսէր որ յաջող երաժշտութիւնը ճարտարապետութիւն մըն է որ կը հոսի: Միւս միացման կէտը մաթէմաթիքն է, ո՛չ ճարտարապետութիւնը եւ ո՛չ ալ երաժշտութիւնը առանց մաթէմաթիքի կ'ըլլան: Արուեստի այս երկու ճիւղերն ալ ներքին ամփոփ իմաստ չեն արտայայտեր:

Արձանագործութիւնը իր նիւթը վերցուցած է միշտ մարդկային մարմինէն: Շատ քիչ անգամ կարգ մը կենդանիներէ, անոնք ալ իբր խորհրդանիշ: Երաժշտութիւնն ալ իբր ամենաբնական երգ կը դառնայ մարդուն շուրջ, ուսկից առած է արձանագործական «փլասթիք», «մոնիւմանթալ» բառերը:

Երաժշտութիւնն ու նկարչութիւնը շատ աւելի իրարու մօտ են քան միւս արուեստները: Լիցթ կը խոստովանէր՝ որ իր երաժշտական յղացումները ունեցած է Վինչիի ու Ռաֆայէլի գոյներուն առջեւ: Պախ ալ կ'ըսէր որ իւրաքանչիւր երաժշտական գործիքի ձայն իր մասնաւոր գոյնն ունի: Օրինակ՝ դաշնակը՝ սեւ, ջութակը՝ կարմիր եւլն.: Այսօր այս երեւոյթը գիտականօրէն հաստատուած ու ծանօթ իրականութիւն մըն է: Գանկաբանութիւնն ալ կը հաստատէ որ մարդուն լսողական ու տեսողական ջղային կեդրոնները միեւնոյնն են եւ հետեւաբար մէկուն միւսին վրայ ունեցած ազդեցութիւնը շատ բնական: Կոյրերը գոյներու զանազանութեան ըմբռնողութիւնն ունին: Երաժշտութիւնն ու նկարչութիւնը իրարու ջատ բաներ փոխ տուած են:

Երաժշտութեան ու պարի անմիջական կապը կշռոյթն է: Առանց կշռոյթի պար չկայ, բոլոր արուեստներու յատակը կեցած է կշռոյթը: Որքան դէպի նախնական ժողովուրդները կ'իջնենք, այնքան կշռոյթի պահանջը եւ գոյութիւնը կը տեսնուի: Կշռութաւոր ու մկանային շարժումները իրարու հետ կապ ունին: Կշռոյթի պահանջը օրկանական պահանջ է: Խուլ ու համրեր նուագի ազդեցութեան տակ իրենց մկաններէն զըգուած պարած են:

Երաժշտութեան ու բանաստեղծութեան մէջ առաջին ատաղձը ձայնն է, ուսկից այն վէճը թէ խօ՞սքն է առաջին արուեստը թէ ձայնը: Իմ կարծիքով, ծնող մանուկըամբողջ տարիմը չի խօսիր, մինչդեռ կը բացագանչէ: Երաժշտութիւնը ամենաբնական արտայայտութիւնն է. նոյն իսկ նախամարդկային կենդանիներուն մէջ: Միակ ընկերային արուեստն է որ մարդուն հետ կը ծնի ու մարդուն հետ կը մեռնի, իր ուրախութիւնովը, իր լացովը եւ իր սուգովը:

Երաժշտական արուեստին մէջ կան հետեւեալ բաղկացուցիչ տարրերը: Նիւթ, ոճ, ձայն, ժամմին:

Ձայները՝ որոնք տեւողական թրթռացում ունին՝ երաժշտական են, մինչդեռ անոնք որ ո... բոշ դրոշմ մը չունին, ոչ երաժշտական: Երաժշտական ձայնի յատկանիշերն են՝ քաղցրահնչիւն, տեւողութիւնն, մեղմ ու ժեղ ու դրոշմ:

1.— Գիտենք որ որ եւ է մարմնի մասնիկները իրարու զարնուելով որքան արագ թրթռան՝ այնքան բարձր կը հնչեն, իսկ ամէնէն դանդաղ հնչողը՝ ամէնէն ցած: Այսպէս, դաշնակին վրայ ամենացած 64՝ եւ ամենաբարձր 4097 իսկ մեզի ծանօթ ձայները 32 ամենացած, 25,000 ամենաբարձր թրթռացում ունին:

2.— Տեւողութիւն.— Ձայնի տեւողութեան աղբիւրն է կըշռոյթը, այս սկզբունքի վրայ հիմնուած են կեանքի ամբողջ բաժանումները: Գիշերը ցերեկին, իսկ ցերեկը գիշերին գիտակցութեամբ կը զանազանուին:

3.— Մեղմուժեղ ձայնը.— Որ եւ է յուզումի ժամանակ ամէն ձայն իր մասնաւոր ուժգնութիւնն ունի, իր հոգեկան արտայայտութեան համաձայն: Հին ժամանակները բազմաձայն չէին երգեր, այլ միաձայն. ինչպէս եկեղեցիին մէջ դէմ պահելու փորձութիւնը յոյներէն սկսած, նպատակ ունի որ եւ է ձայնի օգնել որ իր բարձրութենէն վար չիյնայ, եւ ատկից ծնունդ առած է եղանակներու դաշնաւորումը: Բոլոր այս ձայները յուզուածական են երաժշտութեան վրայ: Եւ այս բոլորը, կշռոյթ, քաղցրահնչիւն եւայլն. արտաքին են: Ամենամեծ հարցն է թէ ի՞նչ է երաժշտութեան խորքը: Իւրաքանչիւր ժամանակի հեղինակաւոր անձերը յայտնած են իրենց կարծիքը այս մասին: Յոյները կ'ընդունէին որ երաժշտութիւնը աստուածներու ... է: 1840ին էր որ հիմք դրուեցաւ երաժշտական գեղագիտութեան, զայն բաժնելով երեք մասի: 1.— Զգայնականութիւն, 2.— Ձեւ, 3.— Բովանդակութիւն: Այսպէս՝ 1.— Երբ ձայն մը ականջին կը դպչի, ...բոշ հաճոյք կը զգանք: 2.— Ձայն լսելով արտաքին պատկերը կ'ունենանք: 3.— Խորքը կ'ըմբռնենք: Երաժշտութեան զգայարանական վայրկենական տպաւորութենէ զատ ոգին սպասելու ենք:

Բսան տարի յետոյ սկսաւ նոր շարժում մը: Ձեւի տեսակէտն ալ սկսաւ պաշտպանուիլ, որ ծնունդ տուաւ այսօրուան ձեւապաշտութեան:

60ական թուականներուն Հեկէլի եւ Վակների ... ըսաւ թէ ձեւը չի զանազանուիր խորքէն: Եթէ ձեւը գոյութիւն ունի, գոյութիւն ունի նաեւ խորքը: Երաժշտութիւնը ինքնին խորհուրդ է. կարենալ զայն ըմբռնելու համար պէտք է մեր Եսը դուրս հանել մեզմէ:

Մեր օրերու նորերեւոյթ... երաժշտութիւնը որ ինքնին գրապաշտութիւն է, արուեստը նիւթ կը դարձնէ գիտութեան, որով հետեւ երաժշտութիւնն ալ կը ծնի, կը բարձրանայ, կը հիւծի ու կը մեռնի ինչպէս բոլոր օրգանական էակները:

Երաժշտութեան պէտք է ... տեսնալ գիտականօրէն, գեղագիտութիւնը մէջտեղ հանելու համար.

Երաժշտութիւնը պէտք է տեսնել ժողովուրդին ու ... վրդական նիւթերէն վերցնելով արեւմտեան արուեստով զարգացնել զայն:

Ճիշդ է որ գեղարուեստ հայրենիք չունի, բայց ...քը գեղարուեստ ունի: պէտք է իւրաքանչիւրին ազգային ուեստը մասնաւորել, ...նացնել, իւրաքանչիւր ժողովուրդ ունի իր յատուկ շեշտը.

Նոր շարժումներն են՝ որ պէտք է վերցնեն հին օրէնքները եւ ... դժուարութիւնները ... ազգային ուրոյն երաժշտութիւնը:»

Եղան տաք վիճաբանութիւններ:

ՏԻՐԿԱԹԻՐ

ԱԼԶԱՍ ԼՈՐԷՆԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԸ

Ընթացողականներու դատին պատմանը կուտանք վաղուան թիւով։ Այս անգամ, աւելորդ չենք ... ընթերցողներուն հակիրճ կերպով տալ ... քաղաքական քանի մը ծանօթու-թիւններ, քաղելով ծերակուտական Լ. Վէյլէի (բնիկ Ալզասցի) ... էն, զոր արտասանեց Լոնտոնի ... քաղաքական մեծ ակումբի մը կողմէ մասնաւոր հրաւէրի ... մը։

... Լազար Վէյլէի կարծիքով, եւ արտաքին քաղաքական տեսակէտով, Ալզասի ... չկայ։ Պարզապէս անոր համար որ Ալզասը առարկայ չէր ... միջազգային մասնաւոր ... գրերու եւ գերմանիա՝ 1871ին զայն իրեն կցած էր միայն զինուորական նկատումով։ Այս կցումը ո՛չ միայն Ֆրանսայի, այլ նաեւ գերմանիոյ համար դժբախտութիւն մը եղաւ, երկու դրացի երկիրներու միջեւ ... թշնամական վրէժ ու ատելութիւն ... ծածկեց։ Որքա՜ն արիւն ու աւեր ... պիտի ըլլային, եթէ 1871ին ուժը չյաղթէր իրաւունքին եւ Անգլիա աւելի հեռատես գտնուէր։

Բնականաբար, գերմանիա միջոց գտաւ արդարացնելու այս կցումը, որ բռնաբարում մըն էր ֆրանսայի դէմ։ 1871էն մինչեւ 1918 գերման իրաւագէտները ամէն ջանք թափեցին իրենց ծանօթ սոփեստութիւններով, Ալզասի բռնագրաւումը ներկայացնելու իբրեւ գերմանիոյ արդար մէկ վերստացումը, իբրեւ վերադարձումը գերմանական հողամասի մը, որ պարզապէս կերպով ֆրանսայի ձեռքն անցած էր, եւ այս տեսակէտը՝ տակաւին գերման մէկ քանի տեսաբաններ կը պաշտպանեն նոյն իսկ վերսայլի դաշնագրէն ասդին։

Տեսնենք թէ ի՞նչ է հիմը գերմաններու այս յաւակնութեան։

Երբ շուէտական գրաւումի ատեն, քաղաքական խուսափելու համար, ալզասեան շատ մը գիւղեր ու քաղաքներ, նաեւ Լուի ... օրով Ստրազպուրկը, աւելի ... յեղափոխութեան շրջանին՝ ... ինքնաբերաբար կուգային միանալու ֆրանսայի, դեռ ... միացեալ գերմանիա մը գոյութիւն չէր առած։ գերմանիա այն ... բաժնուած էր զանազան ... պետութիւններու միջեւ։ ... ապաբար, ազատօրէն ֆրանսային միանալով էր որ Ալզասի զանազան շրջանները կ'ընդունէին ֆրանսայի մայր հողին իրենց կցումը։ Բայց Մեծ պատերազմին, Ալզասի վերակցումը ֆրանսային կարգ մը դժուարութիւններու տեղի կուտար։ 1871ի մեր պարտութեան եւ 1918ի յաղթանակին միջեւ, գրեթէ կէս դար անցած էր։ Այդ շրջանին սակայն, Ալզասցիները չէին ուզած կորսնցնել իրենց ինքնութիւնը, եւ ամրօրէն կապուած էին իրենց աւանդութիւններուն։ Եկեղեցին եւ սինակոկը ալ զասեան կեանքի օճախներ դարձեր էին, մինչ միւս կողմէ, ֆրանսական քաղաքականութիւնը կարեւոր փոփոխութեան մը ենթարկուած էր, պետութեան աշխարհականացումը եւ եկեղեցիի ու պետութեան բաժանումը, որ դեռ Ալզասի մէջ բուռն վէճերու տեղի կուտայ։

Կրօնական տեսակէտով՝ Ֆրանսայի եւ Ալզասի միջեւ, բարքերու եւ օրէնքներու հակադրութենէն զատ, կան նաեւ ընկերային տարբերութիւններ։ գերման տիրապետութեան տակ, Ալզասցիները կծկուած իրենց մորթին տակ՝ ուժ տուեր էին իրենց հաւաքական յատկանիշերուն, տոկալու համար գերման արշաւին։ Ֆրանսա՝ ապահովեց զանոնք որ պիտի յարգէ իրենց աւանդութիւնները, բարքերն ու հանրային հաստատութիւնները։

Անշուշտ, Ֆրանսա չթերացաւ իր խոստումներուն մէջ. բայց գործեց սխալներ, որոնք ըմբռնումի, լեզուի եւ գործելակերպի տարբերութիւններէ առաջ կուգային։ Գտնուեցան անձեր ու կուսակցութիւններ, որոնք Ալզասի անմիջական ձուլումը պահանջեցին, ինչ որ խրտչեցուց ժողովուրդը։ Ֆրանսացի պաշտօնատարներ չկրցան անմիջապէս թափանցել ժողովուրդին մտայնութեան, փարիզեան զբօսաշրջիկներ՝ օտարներու դէմ խորշում մը նշմարեցին տեղացիին վրայ եւ անոր տուին «ինքնավարութիւն» անունը, ու վերջապէս, գերմանները, որոնք հոն հաստատեցին եւ Մոսկուայէն ներշնչուած գործակալներ իրենց դերը ունեցան։

ՆՈՐԱԳԻՒՏ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺ ՄԸ

Մայիս 23ին Պերլինի մէջ տեղի ունեցաւ նորագիւտ ինքնաշարժի մը առաջին փորձը, որուն մասին անցեալները մանրամասնութիւններ տուեր էինք։ Այս կառքին նորութիւնը հոն է, որ շարժիչ հասարակ մեքենայ մը չէ, որ անոր մղումը կ'ապահովէ, այլ պայթուցիկներու շարք մը։

Կառքին ծաւալը փոքր է։ Անոր վարիչին կռնակի կողմը զետեղուած են 37 խողովակներ, որոնք կնդացիր փողերու երեւոյթն ունին։

Առաջին փորձին՝ որուն ներկայ էին 3000 հոգիներ, կառքը շարժեցաւ երկու պայթումներու մղիչ ուժովը եւ անմիջապէս ստացաւ ժամական 60 քիլոմեդրի արագութիւն։ Յետոյ, պայթումները իրարու յաջորդեցին նախ չորսական, յետոյ վեցական եւ ամէն մէկ պայթում իրարմէ քանի մը երկվայրկեան տարբերութեամբ միայն։

Մեկնումի պահուն, առաջին պայթիւնը այնքան զօրաւոր էր որ, կառքին քովը գտնուողները գետին տապալեցան օդին հոսանքէն։

Կառքը մեկնեցաւ խլացուցիչ աղմուկի մը մէջ, նման ռումբերու գոռումին։ Մուխէ թանձր ամպ մը որ պայթիւնին կը հետեւէր, ծանրօրէն իջաւ ներկաներուն վրայ։ Ամէն մէկ պայթիւնի կառքին ետեւէն կը տեսնուէին բոցի լեզուներ, քան մեդր երկարութեամբ, որոնք կառքին կուտային գիսաւոր աստղի երեւոյթը։ Երթեւեկի երկու փորձերու ընթացքին, կառքը յաջողեցաւ ժամական 195 քիլոմեդրի արագութիւն մը իրականացնել։

Հնարիչին նպատակն է նախ կոտրել ինքնաշարժով արագութեան չափանիշը, որ ներկայիս 333 քիլմ. է։ Յետոյ պիտի փորձէ վառօդով շարժումի մէջ դնելու նոյն սկզբունքը կիրարկել օդանաւերուն, որոնց կը յուսայ տալ 300-400 քլմ. ժամական արագութիւն։ Ի վերջոյ պիտի փորձէ օդանաւ մը, որ եթէ յաջողի, հողէն վեր 30 քիլմ. բարձրանալով, պիտի ծառայէ օդերեւութաբանական քննութիւններու։ Հնարիչը կը յուսայ այս բոլոր ձեռնարկները իրականացնել մինչեւ մէկ տարի։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցի տարեդարձը այս տարի ալ տօնուած է մեծ ոգեւորութեամբ։ Հոգաբարձութեան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ ծանօթութիւնները.—

Ներքին բաժին.— 1927 Մայիս 1ին Հիւանդանոցը ունէր 73 երկսեռ հիւանդ, նոյն թուականէն մինչեւ 1928 Ապրիլ 30 ընդունուած են 607 երկսեռ հիւանդ, գումար 780։ Մէկ տարուան ընթացքին յիշեալ հիւանդներէն 258ը բուժուած, 120ը բարւոքուած, 58ը արձակուած, 143ը մնացած են։

Դարմանուածներուն մէջ կը գտնուին 20 Թուրք մահմետական, 1 պելճիքացի եւ 1 յոյն։

Արտաքին բաժին.—1927 Մայիս 1էն մինչեւ 1928 Ապրիլ 30, 505 երկսեռ հիւանդներ ընդունուած են, որոնցմէ 370ին վրայ գործողութիւն կատարուած է։ 403ը բուժուած են, 13ը բարւոքուած ու մեկնած են. 20 հիւանդներ իրենց վիճակներուն բերմամբ ուրիշ յարկաբաժիններ փոխադրուած, իսկ 40 հիւանդներ ալ առանց գործողութեան ենթարկուելու մեկնած են։ Մէկ տարուան ընթացքին 23 հոգի մեռած է, որոնց մեծ մասը ծերացած եւ յառաջացած տարիքով ծերեր։

Մայրանոցի բաժին. — 1927 Մայիս 1էն մինչեւ 1928 Ապրիլի վերջը, Հիւանդանոցի Մայրանոցին մէջ տեղի ունեցած են 68 ծննդաբերութիւններ, 35ը աղջիկ եւ 33 մանչ։ Ո՛չ մէկ մահ պատահած է սոյն բաժնին մէջ։

Ջղախտաւորներու բաժին. — 1927 Մայիս 1էն մինչեւ 1928 Ապրիլ 30, երկսեռ յիմարանոցներու բաժիններուն մէջ ընդունուած են 83 ջղախտաւորներ, որոնցմէ 13ը բուժուած, 35ը բարւոքուած, 4ը արձակուած, իսկ 33ը մնացած են։

ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

Աթէնքի Նոր Օրը գիտել կուտայ խմբագրականի մը մէջ (19 Մայիս).

—«Հայկական հարցը, տասնեակ տարիներով գործիք դարձաւ մեծ պետութեանց ձեռքին մէջ։ Հիմա միեւնոյն բանը կ'ընեն Մոսկուայի ռռնակալները։

Անոնց համար բազմահազար հայ գաղթականութիւն մը, ցրուած աշխարհի չորս ծագերուն, շահագործելի դրամագլուխ է ընդդէմ եւրոպական պետութիւններուն։ Լօզանի մէջ Պ. Չիչերինի առաջարկը տարբեր նպատակ չունէր։

Հայաստանի կառավարութիւնը, գաղութներու մէջ գաղթականական զանգուածներ պահելուն մէջ ուրիշ շահեր ալ ունի։

Հայ աւզղափառ բոլշեւիկները ջերմօրէն կը հաւատան համաշխարհային յեղափոխութեան։ Գետինը պատրաստելու, սերմեր ցանելու եւ կամքերը զարթնելու համար, գաղթականութիւնը լաւագոյն հողը կը ներկայացնէ։

Անոնք կը յուսան թէ իրենց վիճակէն, տիրող պայմաններէն ու ընկերային կարգերէն դժգոհ հաւաքականութիւնները դիւրութեամբ գործի պիտի կրնան լծել, զանոնք դարձնելով դրօշակիրը իրենց ցնորական ծրագիրներուն։

Փաստ կ'ուզէ՞ք։ Ահա բլիջական կազմակերպութիւնները Յունաստանի գաղթակայաններուն մէջ։ Անոնց յատկացուած գումարը՝ պրոպականտի համար։ Անոնց կապը յոյն համայնավար կուսակցութեան հետ։

Այս փաստերէն յետոյ, ըսել թէ Երեւանի մէջ գաղութահայ կեանքով չեն զբաղիր, միամտութիւն կ'ըլլայ։

Կը զբաղին, կը հետեւին մեր կեանքին եւ կը ջանան իրենց գիծը պարտադրել»։

Արամ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Շաբաթ կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ «Քորբատօ»ի ներկայացումը, Հ. Յ. Դ. Սէն Շամոնի կոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ դերասան Մ. Մարութեանի ղեկավարութեամբ։

Կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր սրահը։ Ներկայացումը անցաւ շատ յաջող եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ։

Նոյն խաղը կրկնուեցաւ յաջորդ օրը Սէն Թ'Էթիէնի մէջ, միեւնոյն խումբով, ուրտեղ եւս մեծ քաջալերութիւն գտաւ հասարակութենէն։ Խաղարկութենէ վերջ խումբը վերադառնալով Սէն Շամոն, ի պատիւ Մ. Մարութեանի, Հ. Յ. Դ. Թատերական սիրողներու խումբի կողմէ տրուեցաւ սեղան մը։

Սեղանի վերջաւորութեան, ընկերոջ մը առաջարկին վրայ յուզուեցաւ Պուլկարիոյ մեր արկածեալ հայրենակիցներու օգնութեան հարցը, եւ անմիջապէս գոյացաւ 187 ֆրանք, զոր այսօր իսկ կ'ուղարկենք «Յառաջ»ի։ (Տես 25 Մայիս)։ Կը հրաւիրենք Սէն Շամոնի հայրենակիցները, միութիւններն ու կազմակերպութիւնները հետեւիլ այս օրինակին, քանի որ մեր տարաբախտ հայրենակիցները ամէն օգնութիւն կը սպասեն գաղութներէն։

Արամ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՇՈՒԱՁԻ ԼԸ ՌՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Հայ Մարզ. Միութիւնը վաղը Կիրակի կը մրցի promotion division d'honneurի խումբերէն Choisy le Roiի Սփորթինկ Քլիւպին դէմ։ Ֆրանսական խումբը անցեալին մէջ եւ այս տարի ալ տարած է շատ մը կարեւոր յաղթանակներ։ Երկու տարիէ ի վեր Choisyի խումբը չէր ուզեր յարաբերութեան մտնել Հայերուն հետ, ցաւալի դէպքէն յետոյ։

Յոյս ունինք որ Հ. Մ.ի խումբը պիտի յաջողի փարատել այն տգեղ համոզումը որ արմատացած է թէ տեղական ժողովուրդին եւ թէ տեղական խումբին խաղացողներուն մէջ։

Ժամադրութիւն՝ Կիրակի օր կէսօրէ յետոյ ժամը 1.30ին Մէթրօ Փլաս տ'Իթալիի ելքը։

Վ. Հ.

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ» Ը

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԳԻՍԱԿ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց առաջին զաւկին, ՆԵԼԼԻի։
Փարիզ, 1928 Մայիս 24

ԽՄԲ.— Ինչպէս նշանտուքները, ամուսնութիւնները եւ մահերը, այսուհետեւ «Յառաջ» ծնունդներն ալ պիտի ծանուցանէ այս ձեւով։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾՆԵՐ.— Ամերիկայի Հարլըն քաղաքէն 12 մղոն հեռու գտնուող հանքի մը մէջ, կրիզուի նոր պայթում մը տեղի ունեցած է, որուն հետեւանքով 25 հանքագործներ զոհ գացած են, իսկ 50 հոգի հազիւ կրցած են ինքզինքնին փրկել։

— Երեսուն ուրիշ գործաւորներ ալ, զոհ գացած են Ճէքէրի մէկ ածխահանքին մէջ, դարձեալ պայթումի հետեւանքով։

Փէնսիլվանիոյ շրջանին մէջ, հանքային զոհերուն ընդհանուր գումարը այս շաբթուան ընթացքին կը հասնի արդէն 215ի։

— Նախորդ օր, թղթատար օդանաւ մը որ Փարիզ-Պերլին օդային գծին վրայ կը գործեր, վար ինկաւ ու կրակ առաւ։

Այս անկումին հետեւանքով նաւուղիղը եւ մեքենագէտը, ինչպէս նաեւ աւստրիացի կին մը, որուն ինքնութիւնը դեռ կարելի չէ եղած ստուգել, սպաննուեցան։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԸ՝ ՓԱՐԻԶ

Մեզի ղրկուած ազդէ մը կը տեղեկանանք թէ Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան վերակազմութեան առթիւ, կեդր. վարչութեան որոշմամբ՝ վարժարանը պիտի փոխադրուի Փարիզ ներկայ Մայիս 31ին։

Հասցէ.— Ecole Tebrotzassère, (Ancienne Institution Thiers), 3bis Avenue Thiers, Le Raincy (Seine-et-Oise)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ„

Թիւ 5 (ՄԱՅԻՍ)

Բովանդակութիւն.— 1. Խմբագրական՝ Անկախութեան Տասնամեակը, 2. Մայիս 28ը՝ (Ա. Ջամալեան), 3. Հայկական թերմոպիլէ (Հ. Կոստյեան), 4. Անկախութեան սերունդը (Կ. Սասունի), 5. Մայիս 28ը Հայաստանում (Ա.), 6. Առաջին քայլեր, 7. Րաֆֆի (Ե. Ֆրանգեան). 8. Թուրքիոյ շուրջ, 9. Քրդական շարժումը խորհրդային ակնոցով (Աշոտ), 10. Ե. Ֆրանգեան (Հ. Ա.)։

Նաեւ շարք մը նկարներ։ Ճակատը՝ հայկ. անկախութեան հիմնադիրին՝ Արամի մեծադիր նկարը։

Գին 2.50 ֆրանք։ Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՌՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

Ֆրոզինի համար անխառն, գինովցնող ուրախութիւն մըն էր տեսնել իր պուպրիկը, երբ անիկա ... էր ծծփուած հողին վրայ առաջին քայլերը առնել, կամ աթոռի մը վրայ բարձրանալ փորձել կամ զարմանքով աչքը պտտցնել շուրջը գտնուած իրերուն, զորս հազիւ կարող էր նշմարել։

Իր հոգիին խորէն կը յուսար ... Ֆրոզին բոլոր պարզ անձերուն պէս, միշտ բնազդաբար կը գործէր։ Ինքնիրեն կ'ըսէր թէ, ոչ մէկ փորձանք պիտի պատահէր, թէ ... պիտի պահէր զիրենք։ Իր ամուսնոյն եւ զաւակներուն ... միջոցին, ամէն ... աւելի հոգեց որ, անկինը, ... Կոյսին պատկերին առջեւ վառուող կանթեղը չմարի եւ նոյն իսկ չդողդղջէ։ Կանթեղը, աղքատներու գործածած ջուրի պարզ գաւաթ մըն էր, մէջը ձէթով եւ պատրոյգով մը, ինչպէս մեր հին ցայգականթեղները։

Գիշեր ու ցորեկ կ'աղօթէր հոն։ Սիրուն ու գուրգուրալի ձեւով մը՝ պզտիկ ճանը կը քշէր Սուրբին պատկերին առջեւ, որպէսզի անոր աղօթքը իրենին միացնէ։

Պատերազմին սկիզբէն ասդին, ո՛չ իր ամուսինէն լուր ստացաւ ո՛չ ալ զաւակներէն, բայց բնականաբար այս լռութիւնը հաղորդակցութեան դժուարութիւններուն կը վերագրէր, մանաւանդ երբ թուրքերը Լարիսա հասան։ Կոյսին պատկերը անսահման վստահութիւն կը ներշնչէր իրեն։ Այս կնոջ սրտին մէջ կար հաստատ եւ երկարատեւ յոյսը, որ յոյն ցեղին յատուկ է, ցեղ մը որ միշտ տառապած է առանց հորսուելու։ Բայց Ֆրոզինի մէջ աւելի միամիտ աւելի, սրտաշարժ բան մը կար, այն համոզումը թէ՝ երբ մարդ այսքան գեղեցիկ զաւակ մը ունենայ, անկարելի է որ անոր դժբախտութիւն մը հասնի։

Եւ իրաւ ալ՝ առաջին անգամ, չարիքը իրեն քսուելով անցեր էր։ Լազարինան՝ տանը հինգ քիլոմեդր հեռու էր գլխաւոր ուղիէն։ Թուրքերը հոն չէին հանդիպեր։ Զօրախումբը Տոմոքոսի մէջ, արդէն բանակած ըլլալով՝ ամէն վտանգ անհետացած կը համարուէր։ Յետոյ, օրին մէկը, ձիաւորներու ջոկատ մը որուն կը հրամայէր Ահմէտ, շրջականերուն ծանօթանալ ուզած ատեն, յանկարծ Լազարինան կը տեսնէ ու յարձակում կը գործէ։

Զինուորները յաղթանակի մոլեգին աղաղակներ կ'արձակեն։ Ցարդ իրենցմէ խուսափած այդ նոր յաղթութիւնը, կատաղի հեշտութիւն մը կը պատճառէր իրենց։ Զօրագունդը դէպի գիւղ յառաջացաւ, եւ ձիերը յանկարծ կանգ առին առաջին շարքին մէջ գտնուող տան առջեւ. ճիշդ հոն՝ ուր Ֆրոզին կը բնակէր։ Տընդագին հրայրք մը նոյն պահուն զանոնք բոլորն ալ համակեց, միակ փափաք մը իրենց կուրծքը ուռեցուց։ Կ'ուզէին ոչ կողոպտել, ոչ սպաննել, ոչ կոտորել. կրակե՜լ միայն կ'ուզէին։ Գիւղը վառելու համար իրենց տիրոջ հրամանին կը սպասէին։

Ֆրոզին, սարսափահար, իր տնակին խորը քաշուած, լսեր էր ձիերուն աչնելի արշաւը։ Լսեց թէ ձայները յանկարծ դադրեցան իր տան առջեւ. զգաց թէ դժբախտութիւնը հոն էր, պայթելու մօտ։ Մանկիկը պինդ կուրծքին սեղմած, դրան սեմին վրայ երեւցաւ ան, եւ արդէն մարդերէն մէկը ձիէն կ'իջնէր, ու կը յառաջանար առնելու համար մայրն ու զաւակը. բայց մանաւանդ՝ զաւակը։ Երբ յաղթական է՝ լաւ միսիլմանին պարտականութիւնն է «կեավուր»ներուն զաւակները կոտորել, գոյգ տալու համար այն պատիժը՝ որուն կ'ենթարկուի Մարգարէին գէնքին դիմագրողը։

Զինուորը հազիւ ոտքը գետին էր դրեր, երբ սպան մէկ բառով կեցուց զինքը։ Մարդերը հրաման ստացան բոլորն ալ ձիերէն վար իջնելու, ուղղուելու դէպի այն դղեակը որ գիւղին կեդրոնը կառուցուած էր, ձիերը կապելու ախոռին մէջ։ Արգիլեց կրակել ու կոտորել գիւղին մէջ։ Գալով սպային, դէպի հիւղակը շտապեց։

Ֆրոզին մօտաւորապէս երեսունը հինգ տարեկան կին մըն էր։ Իր գեղեցկութիւնը երեւակայութենէ դուրս էր, մանաւանդ երբ մարդ խորհի թէ տասնը հինգ տարեկանին ամուսնացած էր։ Մարմինի հասունութիւնը իր գեղեցկութիւնը ոսկեզօծած էր։ Իր կազմին չքեղութիւնը, իր դիմագիծին վեհութիւնը, իր դէմքին տաք գոյնը, իր սեւ աչքերուն խորութիւնը, եւ իր հրաշալի հասակը այդ ցած եւ ամայի տուներուն առջեւ, ուր ան առանձին կը համարձակէր երեւալ, գերմարդկային երեւոյթ մը կուտային իրեն։ Երիտասարդ Ահմէտը զգացթէ պիտի խենդենայ։ Հակառակ իրենց արագ ընթացքին պատճառած յոգնութեան ու թերեւս այդ յոգնութեան պատճառաւ իսկ, զօրաւոր կրակ մը կը լափէր զայն։ Կ'ուզէր այդ վայրկեանին իսկ տիրանալ անոր. ուզեց որ այդ դէմքը իրը. միայն իրը ըլլայ, այդ լեցուն մարմինն անմիջապէս տէրը դառնար։ Իր սեւ աչքերը կը բոցավառէին. եւ բոլոր այն բոցը որ իր մարմինէն կը բխէր, կը պատէր խեղճ կինը, որ տակաւին իր դրան սեմին կանգնած էր։

Թարգմ. ԳԵՂՈՒՀԻ ԹԱԳԸՄՃԵԱՆ

(Շար.)

շակը անգամ մը եւս ծածանեցաւ բեւեռային սառոյցին վերեւ»։ Այս անթեները անմիջապէս ստացուեցան «Ջիթթա տի Միլանօ» շոգենաւին կողմէ, որ խարսխած է Քինկսպէյ և հաղորդուեցան Հռոմի անթելի կայանին։

Իտալական պատերազմի տարեդարձը

Առջի օր ամբողջ Իտալիոյ մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեցաւ Իտալիոյ Մեծ Պատերազմի մասնակցութեան 13րդ տարեդարձը։ Թագաւորն ու թագուհին գացած էին Թորինօ, ուր Ռէճիօ թատրոնին մէջ ներկայ եղան յիշատակի արարողութեան։ Յետոյ արքայական պալատի պատշգամէն թագաւորը ողջունեց թափօրը Իտալիոյ նախկին պատերազմիկներուն։

Միեւնոյն օրը տօնուեցաւ նաեւ «Գաղթային Օր»ը։ Հռոմի մէջ Մուսոլինի հանդիսաւորապէս զինուորական արժանիքի շքանշան տուաւ օդանաւորդութեան դրօշակին, իբրեւ վարձատրութիւն գաղթային օդանաւերու փայլուն գործողութեանց։

Բոլոր կեդրոններու մէջ, նախկին պատերազմիկներու թափօրներ յարգանքի ցոյցեր կատարեցին պատերազմի մեռելներու կոթողներուն առջեւ։

Այս տարեդարձին առթիւ արքայական հրամանագիր մը կը տրամադրէ տպել 20 լիրէթնոց արծաթ դրամներ՝ վրան հետեւեալ արձանագրութեամբ. «Լաւ է մէկ օր ապրիլ իբրեւ առիւծ՝ քան հարիւր տարի իբրեւ ոչխար»։

ՑՈՅՑ ՄԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ԴԷՄ

Ինսպրուքէն (Տիրոլ) կը հեռագրեն թէ խումբ մը ուսանողներ վար առած եւ պատռած են իտալական դրօշակ մը, որ կախուած էր իտալական հիւպատոսարանին վրայ, Իտալիոյ կողմէ Աւստրիոյ դէմ պատերազմ հռչակուելու տարեդարձին առթիւ։ Ուսանողները նախատական կը համարէին այս ցոյցը։ Ոստիկանութիւնը հետապնդեց զանոնք. ծագեցաւ կռիւ մը, որու ընթացքին շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան։

Իտալական ընդհանուր հիւպատոսը պահանջեց կառավարիչէն որ դրօշակը տեղը դրուի Ինսպրուքի հրշէջներուն կողմէ, ի ներկայութեան հետեւակազօրաց ջոկատի մը, որ պատիւներ պէտք է մատուցանէ։ Կէսօրէն վերջ կառավարիչը գոհացում տուաւ բաղձանքին։ Կառավարիչը ցաւ յայտնեց հիւպատոսին այս միջադէպին համար եւ ըսաւ թէ յանցաւորները դատական հետապնդումի պիտի ենթարկուին։

Իտալիա եւ Թանճէրի խնդիրը

Պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ անգլիական, ֆրանսական, իտալական եւ սպանիական փորձագէտները վերջացուցած են Թանճէրի մասին իտալական բաղձանքներու քննութիւնը եւ խիստ բարեկամական ձեւով յանգած են նպաստաւոր համաձայնութեան մը։

Ինչպէս յայտնի է, իտալական կառավարութիւնը մերժած էր ընդունիլ 1923ի խորհրդաժողովին մէջ խմբագրուած ծրագիրը, որովհետեւ կ'առարկէր թէ Թանճէրի միջազգային վարչութեան մէջ Իտալիոյ տրուած բաժինը չէր համապատասխաներ իր շահերուն։ Վերոյիշեալ խառն յանձնաժողովը նշանակուած էր երկու ամիս առաջ։

Ֆրանսական թերթերը ուրախ են այս արդիւնքին համար, որովհետեւ ասով կ'անհետանայ Իտալիան եւ Ֆրանսան բաժնող գլխաւոր դժուարութիւններէն մէկը։ Կը մնայ ստանալ համաձայնութիւնը բոլոր այն պետութեանց, որոնք ստորագրած են 1923ի ծրագիրը, Իտալիոյ ի նպաստ փոփոխութեանց համար։

Քոլմարի դատը վերջացած

Ալզասի ինքնավարականներուն դատը վերջացաւ առջի օր եւ Քոլմարի դատարանը տուաւ իր վճիռը։ Մէկ մէկ տարի բանտարկութեան եւ հինգական տարի բնակութեան արգելքի դատապարտուեցան չորս գլխաւոր ամբաստանեալները՝ նախկին աբբայ Ֆանհաուէր, Շալ, Տոքթ. Ռիքլին եւ Ռոսսէ։ Վերջին երկուքը անցեալ ամիս երեսփոխան ընտրուած էին Ալզասէն։ Դատապարտեալները 5 տարի չպիտի կրնան բնակիլ սահմանագլուխի նահանգներուն եւ Փարիզի մէջ։ Մնացեալ տասնըմէկ ամբաստանեալները ազատ արձակուեցան։

Վճիռէն անմիջապէս յետոյ փողոցը խռնուած բազմութիւնը սկսաւ պոռալ «կեցցէ՛ Ալզաս»։ Ոստիկաններն ու զինուորները մեծ դժուարութեամբ կրնային կարգը պահպանել։ Ինքնավարականները բողոքի միթինկ մը գումարեցին ազատ արձակուածներու ներկայութեան։ Իսկ երբ դատապարտեալները դատարանէն դուրս կը հանուէին, ամբոխին մէջէն «կեցցէ՛ Ռոսսէ, կեցցէ՛ Ռիքլին» կը պոռային։

Պուէնոս Այրէսի եղեռնափորձը

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պուէնոս-Այրէսի իտալական հիւպատոսարանին մէջ պայթած ռումբին զոհերն են 14 մեռեալ եւ 60 վիրաւոր։ Իտալական հիւպատոս Քարվանի վերջերս սպառնական նամակներ ստացած էր անիշխանականներէ եւ հակաֆաշիստներէ։ Կ'ենթադրուի թէ ռումբը սահմանուած էր իտալական դեսպանին, որ հիւպատոսարանին մէջ պիտի գտնուէր, եթէ ռումբը 10 վայրկեան վերջ պայթէր։

Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 40 կասկածելիներ։ Սակայն դեռ կարելի չեղաւ ճշտել եղեռնափորձին հեղինակները։ Մեծ յուզում կը տիրէ քաղաքին մէջ, ուր ներկայիս կը տօնուի ազգային տօնը։ Իտալական հիւպատոսարանն ու դեսպանատունը ոստիկանական հսկողութեան տակ են։

⁂ Մեքսիկայի Երեսփոխանական ժողովի հանդերձարանին մէջ եւս ռումբ մը պայթեցաւ առջի գիշեր, նիստը վերջանալէ կէս ժամ վերջ։ Կը կարծուի թէ այս եղեռնափորձի հեղինակներուն նպատակն էր ռումբը պայթեցնել նիստի ժամանակ, սակայն չի գիտցուիր ինչ պատճառով, պայթումը յապաղած է։

Հինգ հարիւր տուներ այրած Թանիթայի մէջ

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ հրդեհ մը, որ տեւած է ութ ժամ, այրած է 500 տուներ՝ Թանթայի մօտակայ գիւղի մը մէջ։ Չորս հոգի բոցերուն մէջ մնալով այրած են եւ ութ հոգի վիրաւորուած։ Երեսփոխան մը կը յայտնէ թէ Խորհրդարանին մէջ պիտի հարցափորձէ կառավարութիւնը՝ գիւղերու մէջ պատահած յաճախակի հրդեհներու մասին եւ պիտի պահանջէ որ միջոցներ ձեռք առնուին այս մասին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՓԱՐԻԶ

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

վաղը կիրակի երեկոյ ժամը 8.30ին «փըթի ժուռնալ»ի սրահը 21 Rue Cadet, Paris (9e). Մէթրօ Cadet.

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GODARD, ծերակուտական, նախկին նախարար, Mr. KRAFFT - BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, և **ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. ԱԻՆԱՏԱՄԵԱՆ, Ա. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Զ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Պ. Պ. Ն. ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ, փեթրոկրատի օփերայէն և Ս. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ։

ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ։

Հայ Արիները կը հսկեն կարգապահութեան։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Պուա քոլոմպ.— *Վաղը Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը* Rue des Halles.

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Ա. ԱԲՕԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ։

ՊՐԻՒՔՍԷԼ

Այսօր Շաբաթ գիշեր ժամը 9.30ին, 38 Rue de l'Ecuyer, Salle Marchal*ի մէջ։*

կը խօսին՝ Mr. de BRUCKÈRE, ծերակուտական,

եւ Պ. ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ

վաղը կիր. կէսօրէ վերջ ժամը 2.ին, 333 Ave. du Prado կարտըն փառք

Կը խօսի՝ ԸՆԿ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

բանախօսութիւն, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, զանազան անակնկալներ եւայլն։

Մանրամասնութիւնները լոյս տեսած են տեղւոյն վրայ առանձին թռուցիկներով եւ յայտագրերով։

Լիոն.— *2 Յունիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

Վիէն.— *Վաղը Կիր. կէսօրէ վերջ։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

Ցէսին.— *Վաղը Կիր. ժամը 1.30ին, Սինէմա «Նովէլթի Տանսինկ»ի սրահը։ Կը խօսին՝ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։*

Կը ներկայացուի՝ ցանչուածները, *ղեկավարութեամբ Պ. Ղ. Հայրունիի եւ մասնակցութեամբ դերասան Մութաֆեանի և տեղական ուժերու։*

Ֆօն տը Շէրիւի.— *28 Մայիս։ Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

Պէլֆոռ.— *Վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին Բաղէրն տ'Օֆմօնի սրահը։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

Հէրիքուռ.— *28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Յ. ՊՈՒՌՆԱԶԵԱՆ։*

Ֆօն տ'Օպնա.— *Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։*

Փրիվա. *28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԱՇՈՏ։*

Վալանս.— *Այսօր Շաբաթ Սինէմա Սէն Լու։ Կը խօսին՝ Ընկերներ ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ եւ Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ պար։*

Պօլէն.— *Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։*

Փուզէն.— *28 Մայիս, Կը խօսի՝ Ընկ. Հ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։*

Լանսէյ.— *28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Թ. ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ։*

Նիս.— *Վաղը Կիրակի ժամը 2.30ին*, 35 Bld. du Bouchage. *Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։*

Փուժէ.— *28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ։*

Կարտան.— *28 Մայիս Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ։ Երգ, ֆանֆառ, արտասանութիւն, խնջոյք։*

Սէն-Շամօն.— *Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։*

Սէնթ'Էթիէն.— *28 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. Մ. ԵՐԻՑԱՆՑ։ Ճոխ յայտագիր։*

Պօրտօ.— *Վաղը Կիրակի։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։*

Ֆիւմէլ.— *29 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։*

Գասթէլ Սարազէն.— *30 Մայիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։*

Ցէքազվիլ.— *2 Յունիս։ Կը խօսի՝ Ընկ. ԽԱՊՐԻԿ։*

Քօնպի.— *Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէի կողմէ՝ վաղը Կիր. ժամը 1ին* Թրապոզի *մէջ։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւայլն։*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ՀՐԱԺԵՇՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԴԵՐԱՍԱՆ ԼԵՒՈՆ ԵՐԱՄԵԱՆԻ

Այսօր Շբ. գիշեր ժամը 8.45ին, Սոսիէթէ Սավանթի սրահը

8 Rue Danton, *Մէթրօ՝ Օտէօն*

Մասնակցութեամբ Կովկ. Պետ. Թատրոնի դերասանուհիներ Տիկ. Տիկ. Գուրեան-Արմէնեանի, Աստղիկի եւ Լ. Երամեանի։

ՊԷՊՕ ԵՒ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ԴԵԲԻՒ (*Ջաւեշտ*)

Կը մասնակցին՝ Պ. Պ. Աբգար, Ազնաւուրեան, Գմբէթեան, Գրիգորեան, Կոթիկեան եւ Եր. Քոչարեան։

ԳԻՆ՝ 25, 20, 15, 10 և 7.50, ԲԱՑԻ ՊԱՏՈՒՈՅ ՏՈՄՍԵՐԷՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Եւրոպահայ կարմիր խաչի Լիոնի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

(Բ. ցանկ)

Ա. Վահրամեան, Կ. Եաղճեան, Խ. Պապօյեան, Ս. Աւագեան, Ա. Այլայեան, Ս. Սէթեան, Մ. Ղազարեան, Ա. Տէրմօնեան, Խ. Զօլաքեան 10ական, Վ. Զայճեան, Լ. Նիկողոսեան, Հ. Ազարեան, Ա. Ապաճեան, Կ. Փափազեան, Տ. Յակոբեան, Ո. Թուղտարեան, Ս. Թաղէոսեան, Գ. Կէնճեան, Հ. Վահրամեան, Ս. Տէրմօնեան, Գ. Տէրմօնեան, Յ. Վարժապետեան 5ական, Զ. Տուրիկեան 3 ֆր.։ Գումար 158 ֆրանք։

Ֆէրմանեան ընտանիք 50, Լ. Ծըլաճեան 30, Կիւլպէնկեան Այվազեան 25, Ե. Խաչատուրեան 20, Տէր եւ Տիկ. Նիկողոսեան 20, Զ. Սէմէրճեան 15, Ի. Վարդանեան 12, Ա. Տէմիրճեան, Hermonter, *Յ. Ֆէսճեան, Ա. Կարապետեան, Պ. Ալէքսանեան, Կ. Զիլինկիրեան, Յար. Խաչատուրեան, Յակ. Խաչատուրեան, Օ. Պէօլըէքճեան, Մ. Ահարոնեան, Ա. Խաչատուրեան, Խ. Որբերեան, Պ. Մանուկեան, Ա. Դանիէլեան, Վ. Քհնյ. Ժամկոչեան, Հ. Ագըեան 10ական, Ե. Սէֆէրեան, Գ. Աւետիքեան, Պ. Էլմասեան, Ա. Անսուրեան, Կ. Գօճակէօզեան, Ոմն, Տ. Նուրիցա, Մ. Սէտէֆեան, Բ. Աճէմեան, Օր. Սէֆէրեան, Ա. Կիւրճեան, Գ. Տօնպալեան, Ա. Մանուկեան, Յ. Գըլուկեան, Ն. Փիլիպոսեան, Զ. Համբարձումեան 5ական, Այճեան եւ Խաչիկեան 8, Թ. Պօղոսեան, Գ. Մանուկեան, Յ. Ֆըլըրեան, Յ. Պետիկեան 2ական, Գ. Բամուքճեան, Այնթապլեան,* Maisonet *3ական, X՝ 1.50 ֆր.։ Գումար 438.50 ֆրանք։*

(Շարունակելի)

Հ. Յ. Դ. Սէն Շամօնի կոմիտէի Թատերասէրներու երեկոյթին մէջ հաւաքուած.—

Պ. Տ. Պօղոսեան 50, Մ. Մարութեան 20, Խ. Տօնապետեան 20, Ա. Գույումճեան 15, Ա. Միքայէլեան, Ս. Ընտրիքեան, Յ. Թաշճեան, Յ. Դերձակեան 10ական, Յ. Մէնինտեան 5, Ոմն 2, Մ. Աճէմեան, Վ. Սահակեան, Գ. Եղիաեան 10ական, Ն. Համալեան 5, Ս. Առաքելեան 10 ֆր.։ Գումար 187 ֆրանք։

(Տես «Յառաջ» 25 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Պուա Քոլոմպի «Եռագոյն» խումբի ժողովը այսօր Շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին ծանօթ հաւաքատեղին։

Լիոնի Կայծակ խումբի ժողովը յառաջիկայ Դշ. ժամը 8.30ին, Դրադարանի սրահը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Անտիոքցի Կարապետ Մղտըեան կամ Մահտեսի Աբրահամեան, հօր անունը Գէորգ, մօր անունը Ոսկի, քրոջ անունը Վիքթոր, որ ասկէ առաջ Պէյրութ էր եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի։ Գրել՝ Պ. Մելքոն Պասմաճեանի,* 4 Rue Louis-Bonnet, Paris (11e).

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԿԻՐԱԿԻ 27 ՄԱՅԻՍ 1928

27 MAI 1928

Գ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 658 — ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

1918 ՄԱՅԻՍ 28 – 1928 ՄԱՅԻՍ 28 -- ՅԱՐԳԱ՛ՆՔ ԱՆՈՆՑ ՈՐ ԻՆԿԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՏԱՍԸ ՏԱՐԻ ՑԵՏՈՅ

Տասը տարի առաջ, 1918 Մայիս 28ին, պաշտօնապէս կը հռչակուէր Հայաստանի Հանրապետութեան անկախութիւնը։

Երեւանին մէջ, դատը շահուած էր Մայիս 24էն սկսեալ, ռազմադաշտին վրայ, օրհասական եւ արիւնոտ կռիւներէ յետոյ, որոնց պատմութիւնը որքան կրկնուի, քիչ է, բուն իմաստները զգաստացնելու համար։

Որովհետեւ, այդ անկախութեան տապալումէն ի վեր, դաս մը մարդիկ պարծանք եւ բանգիտութիւն կը համարեն տանիքներէն պոռալ եւ քուրջերու վրայ գրել թէ՝ հայկական անդրանիկ հանրապետութիւնը Թուրքերուն «շնորհն» էր։

Անբուժելի՛ ստրուկներ, որոնք միշտ ծունկի կուգան օտարին, հզօրին բաժակ մը ջուրին առջեւ, բայց չեն տեսներ հայրենասէր սրտէն եւ մարմինէն հոսած արիւնը, արեան յորդառատ գետերը, եւ անոնց իմաստն ու արժէքը . . .։

Ուրեմն, տասը տարի առաջ ունեցանք պետական կորիզ մը։ Հայրենական հայրենիքի եւ ազգային իշխանութեան ծիլ մը, որ պիտի զարգանալ ու զօրանալ, եթէ . . .

Ծանօթ է պատմութիւնը եւ մենք առոր մասին չէ որ պիտի խօսինք։

Երկու բառ միայն, — տասը տարի յետոյ, այսօր աւելի քան երբեք հաստատուած, անվիճելի եւ անվիճաբանելի փաստ է, որ այդ կորիզը ոչնչացնող առաջին լախտը հանդիսացաւ Ռուսաստանի «բանւորա-գիւղացիական» իշխանութիւնը։ Ան յղացաւ ծրագիրը, եւ առաջ քշեց Թուրքերը։ Ա՛ն սարքեց ամբողջ դաւը, ու լարեց զսպանակը։

Մեղք չունի՞ն միւսները, — քաղքենի-դրամատէր գիշատիչները։

Աւելի քան սեւ է եւ անքաւելի՝ անոնց պատասխանատուութիւնը։ Բայց, ինչո՞ւ զարմանալ։ Անոնք հաւատարիմ են իրենց խառնուածքին եւ գռեհիկ շահերուն, մէկ բառով իրենց արհեստին։ Իսկ համայնավարները՝ յեղափոխականնե՛ր...։

Մեղք չունի՞նք մենք, իբրեւ Հայ, եւ առանձնապէս իբրեւ դաշնակցական։

Ինչպէ՞ս չէ։ Եւ չարաչար կը վրիպին մեր այն ընկերները, որ մեղքերը պարզած և պատասխանատուութիւնները բացատրած ատեն, կ'ուզեն ապացուցանել թէ մենք բոլորովին անմեղ ենք։

Իբրեւ յեղափոխականներ, պէտք է ամէն բանէ առաջ արդարամիտ ըլլանք, ոչ թէ չարախինդ հակառակորդներու հաճոյքը պատճառելու, այլ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար։

Բայց մեր բոլոր մեղքերն ու պատասխանատուութիւնները միայն նժարին մէկ աչքը. հազիւ թէ փետուրի մը ծանրութիւնը կ'ունենանք, ուրիշներու եւ մասնաւորապէս կարմիր աքեալներու սարքած, խրախուսած եւ գլուխ հանած քստմնելի դաւադրութեան դիմաց։

Եւ յետոյ, վերջին տասը տարուան փորձառութիւնը կ'ապացուցանէ որ, եթէ հայ ժողովուրդին բոլոր իմաստունները, բոլոր դիւանագիտական եւ ռազմական հանճարները Երեւան համախմբուած ըլլային, ելքը այս էր նորէն, աւելի կամ պակաս տարբերութեամբ, — խորտակում անկախ պետութեան, եւ սովետականացում։

Այստեղ յիշենք անցողակի Վրաստանը, որ այսօրուան խենթերուն բոլոր թելադրութիւնները կատարած էր։

Մնաց որ, այսօրուան բոլոր «իմաստունները» ծափ կը զարնէին երէկ, երբ կառավարութիւնը յաջողեցաւ զսպել Մայիսեան խլրտումը (1920)։ Բոլոր հոսանքներն ու կուսակցութիւնները տեղեակ էին անցուդարձերուն եւ համաձայն՝ կառավարութեան քաղաքականութեան, երբ Մոսկուա վերջնագիր կը ղրկէր Լոնդոնի բերնով, կամ երբ հայեւթուրք պատերազմը կը պայթէր։

Ակամա՛յ քրքրեցինք այս կէտերը։

Մեր ըսելիքը բոլորովին ուրիշ բան էր, անկախութեան առաջին տասնամեակին առթիւ։

Կ'ուզէինք ամէն բանէ առաջ, շեշտել անկախութեան գաղափարին հիմնաւորումն ու ծաւալումը՝ վերջին տասը տարուան ընթացքին։

Արդարեւ, կենդանի նշանախօսք մըն է այսօր անկախութիւնը։ Ամէնուն սրտին խորը եւ ամէնուն շրթունքին վրայ։

1920ի ճակատագրական հարուածէն յետոյ, տարիները անցան տժգոյն եւ միօրինակ։ Բայց Մայիս 28ը փոխանակ տեղի տալու կամ նսեմանալու, ամբողջ բազմութիւններ կ'ալեկոծէ ամէն տարի, եւ այս տարի շատ աւելի ուժգնութեամբ ու խանդավառութեամբ։

Ո՞վ ներարկեց այս կախարդանքը։ Այս ամուր հաւատքը՝ ...ուած եռագոյն դրօշի մը, այն ալ օտար հորիզոնի տակ։

Հարցումին պատասխանը պէտք է տան բոլոր անոնք որ, միայն չեն հաւատար Մայիս 28ին, այլ եւ կը համարձակին ...րել զայն ու կը ճգնին խափանել անոր յիշատակն անգամ։ Թշուա՛ռ, թշուա՛ռ մարդիկ, որ խանութպանի կանգուն մը ...ղորմելի պարսատիկներ միայն ունիք, ամբողջ ժողովուրդի առողջ եւ աննկուն բնազդին առջեւ...

Մայիս 28ի առաջին տասնամեակը՝ միտքերը պատրաստեց։ Երկրորդը ապահովաբար կը պատրաստէ եւ՛ հողը։ Շ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԹԷՈԴԻԿԸ

Թէոդիկն ալ կորսնցուցինք։

Ազգը զրկուեցաւ աննման բանահաւաքէ մը։

Տարեցուցագիրները կորսնցուցին իրենց անընդօրինակելի վարպետը։

Հայ գրականութիւնը կարեւոր մտքի մշակի մը սուգովը սեւաւորուեցաւ։

Մեռաւ աշխատանքի ու համբերութեան նահապետը։

Հապա՞ սա մեր Լաֆայէթ փողոցի շէնքը — որ տպարան է, խմբագրատուն է, գրաշարատուն է, բնակարան է, ակումբ է, ժամադրավայր է, կորսնցուց իր ամէնէն շէնշող, կենսուրախ, աշխատող, վազվզող անդամը։

Հակառակ իր դժբախտ կաղութեան, կը վազվզէր սենեակէ սենեակ, յարկէ յարկ, ներսէն դուրս, միշտ ժպիտ մը դէմքին, զուարթ խօսք մը շրթունքին, ձեռագիր մը ափին, ու երբ նստէր՝ կ'աշխատէր ժամերով, գիշերով, ամբողջ օրով, ու ամիսներով։ Հատորներու, բառարաններու, ձեռագիրներու մէջ կը կորսուէր երբեմն, անսահման ուրախութիւն զգալով գիրի մը, բառի մը, նոյն իսկ երբեմն *բութ*ի մը լուսաբանութեան կամ սրբագրութեան առթիւ։

— *Թի՛փ* ես, *թի՛փ*, Թէոդիկ, կը բացագանչէի երբեմն։

— Մի ըսեր, Նշան, կը յարէր ժպտելով։

Եւ այսօր այլ եւս զայն չունինք մեր յարկին մէջ։ Չկայ ան որ իր սովորութեան համաձայն կրկնէր ինծի.

— Նշա՛ն, գրեցի՞ր տոմսակդ... ծգէ որ ես տանիմ *Յառաջ*ին...

Իր անմեղ քմայքն էր ինք իր ձեռքովը տանիլ տոմսերս ու յանձնել խմբագրին, մեծաշառաչ ածականով մը ներբողելով։

Դժբախտ, հայրանոյշ Թէոդիկոն, Թէոդ ու Թէոդիկ, ահա տոմսակ մըն ալ, տխուր տոմսակ մը... ինչո՞ւ չըլլայիր որ վազցնէիր, կամ ինչո՞ւ ըլլար այս տոմսակը...

Հանգի՛ստ ըրէ դուն ու թող որ ես տանիմ այս սեւ տոմսը... Ու կարծես հիմակ պիտի գամ որ եփենք մեր *տէրվիշ*ի կերակուրը՝ չոր լուբիան։

— Ցտեսութիւն, Թէոդիկ, ես խմբագրատուն կ'երթամ։

Այս ի՛նչ «*քիթիբիոս*» բան է եղեր կեանքը . . .

ՆՇԱՆ ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ

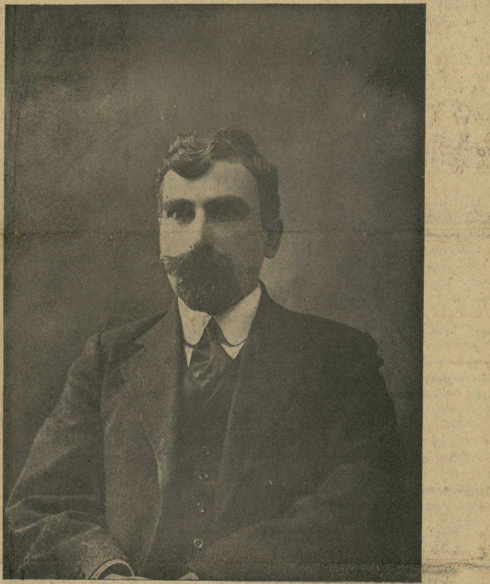
ԹԷՈԴԻԿԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, այսօր, կիրակի, ժամը 12ին տեղի կ'ունենայ ողբացեալ Թէոդիկի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի եկեղեցին։

Հանդէսը պիտի դառնայ ազգային յարգանքի արտայայտութիւն մը։ Դամբանականներ պիտի խօսին ծանօթ դէմքեր։

*** Լոնտոնի հոգեւոր հովիւ Մերուժան քահանայէն ստացանք հետեւեալ երկտողը.

— «*Ամենախորին վշտով, ազդուած մեր ամէնուս սիրելի, մեծատաղանդ Թէոդիկի անդարմանելի կորուստէն, կը փութամ յայտնել իմ եւ Լոնտոնի գրասէր հայութեան ամենէն անկեղծ ցաւակցութիւնը ամէն անոնց, որո՛նք շրջապատած են իր յարգելի դագաղը*»։

ԱՐԱՄ

որ ամէնէն վճռական դերը կատարեց Հայկական Հանրապետութեան իրականացման մէջ, 1918ի Մայիսի ճակատագրական օրերուն։

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՉՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

''ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԶ. Ցանկ

	Ֆր.
Գարակէօզեան Հօմէն	581.35
Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդրոնի Ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ սատրան վարչութեան աջակցութեամբ	200.—
Մարսէյլի կեդր. մանկապարտէզի պզտիկներէն (մանրամասնութիւնները յաջորդով)	313.80
Գրիգոր Պետիկեան	10.—
Բիբէ Պետիկեան	10.—
Կարապետ Թորիկեան	10.—
Տիկին Կ.	40.—
Գումար	1,165.15
ԻԵ. ցանկին գումարը	30,000.—
Ընդհ. գումար	31,165.15

×

ԽՄԲ.— Այս գումարէն Ֆիլիպէ, Երուանդ եպիսկ.ի փոխադրած ենք, մինչեւ 24 Մայիս, 29,000 ֆրանք։

×

Գարակէօզեան Հօմէն (Լա Կուրնիւէօ) հանգանակութեան մասնակցողներուն ցանկը.—

Դաւիթեան ընտանիք	60.—
Տ. եւ Տկ. Փ. Սանասար	25.—
Տ. եւ Տկ. Վ. Թաթուլ	25.—
Պ. Թէնքէրեան	5.—
Գ. Վարդանեան	10.—
Ա. Պրուսալեան	40.—
Տիկ. Մ. Խրտըշեան	10.—
Տիկ. Մ. Տէրտէրեան	10.—
Հօմիսներու բաժինը՝ մէկ անգամ իրենց միսէն զրկուելով	400.—

Գումար՝ 585 ֆր., մանտափոստի ծախք՝ 3.65։ Զուտ գումար՝ 581.35 (տես ցանկը)։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Պիտի պատռեն Թուրքիոյ

Օսմանեան Հանրային Պարտքի կտրօններու խնդիրը դեռ չէ կարգադրուած։ Ինչպէս գրեցինք, օտար պահանջատէրերու ներկայացուցիչները վերջին օրերս երկու անգամ ժողով գումարելով, որոշեցին բոլորովին անդրդուելի մնալ Թուրքիոյ նոր խաղերուն դէմ։ Երկար բանակցութիւններէ յետոյ, բոլոր կէտերու մասին համաձայնութիւն գոյացած էր, եւ որոշուած՝ որ Թուրքիա կտրօններու առաջին վճարումը կատարէ Յունիս 1ին։ Մինչդեռ համաձայնագիրը ստորագրելու օրը՝ Թուրք ներկայացուցիչը յայտնեց թէ ժամանակը շատ ուշ է եւ կարելի պիտի չըլլայ համաձայնագիրը ներկայ նստաշրջանին ենթարկել Ազգ. Ժողովի վաւերացման, քանի որ կը փակուի Մայիսի վերջը։ Թուրք պատուիրակին նպատակն էր մէկ տարի եւս յետաձգել տալ կտրօններու վճարումը։

Երկրորդ ժողովի մը մէջ պահանջատէրերը որոշեցին խիստ ազդարարագիր մը ուղղել Թուրք պատուիրակութեան՝ պահանջելով որ Ազգային Մեծ Ժողովը յետաձգէ իր նստաշրջանին փակումը՝ զբաղելու համար այս կարեւոր խնդրով։ Այժմ չի գիտցուիր թէ ի՛նչ դիրք պիտի բռնէ Էնկիւրի։

«Փարի Սուար»ի համաձայն, տպաւորութիւնը յոռետես է։ Վերջին յօյս մը դրուած է Փարիզի Թուրք դեսպան Ֆէթհի պէյի վրայ, որ բոլորովին պիտի վարկաբեկուի՝ եթէ բանակցութիւնները վերջանան ձախողութեամբ մը։ Եթէ Թուրք վարիչները յամառին մերժողական պատասխան տալ, կը կարծուի թէ, կ'ըսէ «Փարի Սուար», ֆրանսական կառավարութիւնը, որուն հպատակները գլխաւոր պահանջատէրերն են Թուրքիոյ, ձեռք պիտի առնէ խնդիրը, ըլլայ առանձին, ըլլայ միւս շահագրգռուած պետութեանց հետ համաձայնութեամբ, պարտականին աննաշտութեան հետեւանքով ստեղծուած կացութեան պարտադրած միջոցները գործադրելու համար։

Փարիզի Հայ Ուսանողական Տունը

Ինչպէս յայտնի է, Պ. Պօղոս Նուպար 100,000 տոլարի (2ուկէս միլիոն ֆրանք) նուիրատուութիւն մը ըրած է՝ Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ Հայկական Տուն մը շինելու համար։

Ուրբաթ առաւօտ Փարիզի համալսարանին վերատեսուչ Շարլէթիի գրասենեակին մէջ, ի ներկայութեան Ուսանողական Ոստանի Զարգացման Ազգային Հիմնարկութեան նախագահ Անտրէ Օնորայի եւ քարտուղար Պրանէի՝ պաշտօնապէս ստորագրուեցաւ այդ նուիրատուութիւնը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԿԱՄՔԸ

Տասը տարի է անցել Հայաստանի անկախութիւնից եւ սակայն կան կուսակցութիւններ, կան հայ մարդիկ, որ անկարող են լինում այդ անկախութիւնն հասկանալ, գնահատել այն, նրանով ապրել, նրանով ոգեւորուել։ Իր բովանդակութեամբ, պատմական երեւոյթների իր լիառատութեամբ իսկապէս մի ամբողջ լուսաւոր դար յատկանշող այդ տասնամեակը անցնելուց յետոյ էլ, նրանք դեռ եւս անկարող են լինում՝ դրա խորհրդի՝ անկախութեան վերահաստատման, նրա յարատեւման համար պայքարել, անկախութեան, որ հոմանիշ է ազգի ամբողջացման, նրա առողջացման, կենսունակութեան, յառաջադիմութեան հետ։

Այսքան կենսական եւ կենդանի գաղափար կարո՞ղ է պատահել, որ որ եւ է ժողովրդի առողջ խաւ անտես անի, արհամարհի, նրա մօտից յոխորտանքով անցնի։

Ի հարկէ ո՛չ։ Առո՛ղջ մարդը միայն կարող է առողջութիւնը լիակատար կերպով գնահատել, գուրգուրալ նրա վրայ, այն կորցնելուց յետոյ, նրա վերահաստատման համար չխնայել բոլոր հնարաւոր միջոցները։

Եւ իսկապէս էլ տեսնում ենք, որ մեր անկախութիւնը չհասկացողները, այն չգնահատողները, նրա դէմ գնացողները վատառողջ, պակասաւոր մարդիկ են, մեր ժողովրդի ամէնէն անհարազատ տարրերը, որ հեռու են եղել, որ այժմ եւս տակաւին հեռու են հայութիւնից, որ կապուած չեն եղել Հայաստանի հողի ու ջրի հետ, որ Հայաստանցու հետ չեն կիսել նրա վիշտն ու խնդութիւնը, հոգսերն ու լուսաւոր օրերը։

Բո՛ւն Հայաստանի ժողովուրդի կենսունակ, առողջ ժողովուրդի մուրճն ու մաճը, վարն ու գութանը իր ձեռքն ունեցող հայութեան մէջ ամուր է անկախութեան գաղափարը և յստակ։ Ցնորական չէ այդ գաղափարը։ Ունի իր հիմնական, խոր պատճառները։ Եւ հէնց դրա համար, նա կապուած է նրան, ապրում է նրանով, ու ձգտում նրան։ Նա, որպէս բնութեան թարմ զաւակ, որպէս իր լեռների ու հայրենական դաշտերի ծնունդ, զգում է, գիտակցում, որ Մայիս 28ով, նոյն ինքն անկախութեամբ ինքը յարութիւն առաւ հազարաւոր տարիների իր պատմութեան աւերակներից։ Նա ըմբռնում է իր ամբողջ էութեամբ, որ Մայիս 28ը նրա ազնիւ, այլ սակայն ընդարմացած արեան մէջ ներարկեց՝ ոյժի եւ կարողութեան, կորովի ու նորոգ կեանքի կենսաբեր հեղուկը։

Եւ Հայաստանի հնամենի արիական ժողովուրդը վերստին արիացել է, երիտասարդացել, մէջքը շտկել է ու լուսաւոր, վճիտ աչքերով նայում է իր արշալոյսին՝ իր Մայիս 28ին, իր անկախութեան ու լցուած եռանդով։

Ահա՛ թէ ինչու հայկական յաման յարատեւութիւնը հրաշքներ է գործում։ Ահա թէ ինչու խելագար թափով փոխում է նա գետերի հուները, սանձում գահավէժ վտակներն ու ջրվէժները, ջրերը դարձնում ոյժ, ոյժը՝ լոյս, լոյսը՝ կեանք, կեանքը՝ բարիք։ Ահա թէ ինչու նա փոխում է երկրի ձեւը, պատկերը, նոյն ինքն երկիրը եւ կերտում «ըստ պատկերի իւրում»։ Ահա թէ ինչու տատասկներ սնող անապատները ծածկւում են կանաչ թաւիշով, լաւային լ'ոների հողերը անտառներով եւ նախաանկախութեան անմարդաբնակ ու խոպխոպան դաշտերը շէներով ու աւաններով։

Իսկ ուր դեռ եւս չի հասել իր նւաճումն բազուկը՝ իր արունքրտինքը ծով է դարձնում եւ նրանով մէջ քարերից հաց քամում։

Բնութեան հետ մեն-մինակ, թեւերը սօթտած, սրունքները մերկ, դէմքը արեւառ ու հասակը տարքային՝ նա կռւ է բռնել նրա հետ, պայքարում է ամենաակարող տարերքի հետ, եւ անհեթեթժայռերը փահաւէժ են լինում դէպի խորխորատները, վիթխարի երկիրը հլու-հնազանդ տարածւում է նրա յաղթ ոտների առաջ ու հեւում անասելի ցաւից։ Նա գրկախառնւում է հողի հետ եւ այդ գրկախառնումից ծնւում է աշխարհի վայելչութիւնը, այն, ինչ որ ցանկալի է ճաշակելիքի համար, ինչ որ աւիւն ու կորով կարող է տալ մարմինին, այն դարձնել իր նմանների բարօրութեան անօթ։

Դարձեալ նրա ոգեւորութիւնն է, նրա օրհասական բազուկներն են, որ գութանի ամեհի խոփը գետնի սիրտն են խրում այնքան խոր ու արագ, որ պողպատը սուլում, կոկւում է այնտեղ, շլացուցիչ ճաճանչներ արձակում եւ իր լոյսերով խաւարի մէջ թողնում անգամ Հայաստանի աստեղազարդ երկինքը։

Երբ նրա հուժկու բազուկների թափից եւ իր ախոյեանի անասելի դիմադրութիւնից կոտրւում կամ փշրւում են արօրն ու խոփը, բահն ու բրիչը՝ իր փուքսի մօտ պատրաստ կանգնած է բոնաւոր արտաւազդների անարգ շղթաները կոող դարբինը, որ գիտէ աննման հմտութեամբ երկաթն ու պողպատը ծռել-ծալելու մեր ապստամբ հողը զսպելու զօրաւոր զէնքերը գարբնել։

Մայր բնութեանդպրոցում իր կամքն ու բնաւորութիւնը կռելկոփելով, իր մարմինը անպարտելի դարձնելով հանդերձ նա չի մոռանում նաեւ իր միտքը, իր հոգեկան կարողութիւնները զարգացնել վաղւան օրւայ համար։ Իր ստեղծած գիտութեան օջախներում, որպէս ատրուշաններ մէջ, սրբազան հուրը մշտավառ է ու բոցարձակ։ Տասնեակ ու տասնեակ հազարաւոր մանուկներ գիտութեան գրանիտն են կրծում անվհատ ու կատաղօրէն, նոյնքան պատանիներ ու երիտասարդներ բազուկներ են շարժում եւ կուրծք ամրացնում։

Հայութիւնն օր աւուր հասակ է նետում, առասպելական հըսկայի նման արդէն իսկ նեղ է գալիս տունը, ուր իրեն բանտարկել են։ Եւ ահա-ահա նա պատրաստւում է թեւերի թափահարումով փլցնել պարիսպները եւ ապրել երբեմնի լայնադատ հայրենիքում։ Եւ միեւնոյն ժամանակ ժողովուրդը ստեղծում, ստեղծագործում է։ Եւ ամէն մէկը, որ կարողանում է աշխարհի չարն ու բարին տարբերել, մտածում է Մեծ Ջրկանքի մասին, ու Արդարութեան զգացմունքովը լցնում իր սիրտը։

Մեծ գաղափարները իր մէջը կրողների ու մեծ գործի պատրաստողների նման նա շատ քիչ է խօսում։ Նա դարձել է լռակեաց ու խոհուն, մռայլ ու անհամբոյր։ Իսկ երբ 'մէկ մէկ էլ բերանը բացւում է՝ բոցեղէն լեզուով խօսում է իր անկախութեան մասին։

Ժողովրդի ամբողջ մի քանի սերունդ, սիրում է պատմել միայն մի սերնդի զարմանալիզարմացք «պարլամէն»ի մասին, պատմում է զուլում տարիների մասին, եւ այն տարւայ մասին, երբ ծնւեց կարմիր կապոյտ դրօշակը։ Եւ պատմողները, որպէս ականատես ու գործակից՝ պատմելու ժամանակ կինում են վեհ ու խրոխտ, հաւատաւոր ու խորհրդաւոր, լցւում անասելի մի զօրութեամբ, որպէս առաջին դաբերի մի մի առաքեալներ։

*
* *

Ու մինչդեռ նա, այդ հայ գիւղացին, հայութիւնն ինքը այդպէս շինում է ու ստեղծագործում, գալիք օրւայ համար պատրաստւում։ Կրկին եւ կրկին նրան սարկութեան յորդորներ են կարդում, նոր գերութեան օրօրներ ասում։ Բայց որպէս ճշմարիտ հսկայ ու խորախորհուրդ իմաստուն՝ անագատութեան այդ յորդորները նրա ականջին չեն հասնում, չեն կարող հասնել, քանի որ նա նրանցից մի գլխով բարձր է։ Նա քայլում է իր գծած ճամբով, իր ոյժերի մղումով եւ ունկնդիր իր ներքին ձայնին։

Հայի երկաթեայ կամքը իշխում է այժմ Արարատեան դաշտի վրայ, Սիւնիքն ու Տաշիրը, Շիրակն ու Գեղարքունիքը հնազանդ են նրան եւ տարածւած նրա յաղթական ոտների առաջ։ Վաղը պիտի խոնարհւեն նրա առաջ իր վաղեմի բնագաւառները։

Նա ցանկացաւ անկախութիւն եւ հակառակ բովանդակ աշխարհի ընդդիմութեան ու տարերքի դիմադրութեան՝ ունեցաւ այն։

Եթէ ուզենայ նորէն կը լինի այն, նորէն իր պողպատեայ կամքը կ'իշխէ իր վրայ։

Իսկ նա, աւելի քան երբեւիցէ, իր մեծ գոյացութեան ամբողջ թափով, իր անպարտելի կամքով ձգտում է այդ անկախութեան։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

ՔԱԼՈՂԸ

(Հատուած)

Ամենութիւնը մարդումՙ գայն վըտարեց Անապատ,
Ուր կը քալէ խաղաղութեան մը յոյսին:
Ճամբայ չըկայ: Ո՛չ մէկ հետք: Աստուած հո՞ն չէ հանդիպեր:
Աւելի քան ճառագայթներն իր լոյսին,
Ցուփն աւազին կը լայննայ ու նենգօրէն կը պոռթկայ
Իր ոտքին տակ՝ կըծու հոտեր մասունքի,
Մինչ սրտին մէջ՝ համնելու հաւատքըն ալ կը դողայ,
Կը քալէ բայց: Քանի՛ հազար կըտակներ
Ուխտեց յանձնել դահիճի իբըր նըւէր Աստուծոյ,
Ջոր կ'որոնէ տարածութեան մէջ ամուլ:
Մինչեւ իր մէջն ըսպառին բոլոր շունչերն որ ծըծեց
Մեռնողներէն, պիտի քալէ ան անդուլ:
Ու կը քալէ՛, կը քալէ՛, լուռ, իր շըթներն ամըրափակ,
Ձերդ սուրհանդակն եհովային քինախանձ,
Լո՛ւռ, իր 'շըթներն ամըրափակ: Լո՛կ ունկնդիր իր սրտին,
Որ կը զարնէ հուսկ խօսքերով երգ մը հին:

II

Տեսաւ ան, ի՛նչպէս լըռեց,
Վանդակին պէս որուն Թռչունն է մեռեր,
Օրօրանն ուր մանկիկն աղուոր կը խառնէր,
Բարի լացն իր՝ վարդանոյշ մօրն օրօրին:

Եսաւ ան, ի՛նչպէս լըռեց,
Եօթն որդիներ Թաղած մօր մը սրտին պէս,
Մատրան զանգակն որ չըլացաւ վերջին հեղ,
Մահը գիւղին ու գորովներն որ ինկան՝
Ձերդ կոկոններ արմատախիլ Թուփին վրայ՝
Ոչ մէկ լոյսի չըբացուած:

Եւ ան կոխեց,
Առտուն կանուխ դեռ իր աչքէն չը պարպած
Աղբերակին գուռին մէջ,
Ըստուերները աստղածիծաղ գիշերուան,
Բայց սարսափո՛վ, բայց սարսափո՛վ ան կոխեց
Արեանը մէջ կուսանի մը վարդագեղ,
Որ գացեր էր լուսնին տակ սէր մնջելու,
Գըլուխը յեց՝ ցորեններու կապոցին:
Եւ ան ճանչցաւ, ճամբուն վըրայ փախուստի՝
Գանկը հարսին որ ելեր էր տանելու
Գիւղի սուրբին՝ ուխտն առաջին յղութեան,
Առտուն կանուխ, լոյսին բարի չըմաղթած:
Ու հիւղերէն մինչեւ Աստուածն ապիկար՝
Հովը սուլեց մահը բարի շեշտերուն.
Սուլե՛ց, սուլե՛ց ու սուլե՛ց
Փառերգանքը հըրամայուած Ոճիրին,
Ահագնագոռ լեզուարձակումն ան սուլեց
Սրտերուն մէջ Թաքուն, սողուն համրութեանց:

III

Տեսաւ, լըսեց ու դատեց . . .
Արդ կը փախի աշխարհէն, որուն արեւն ամէն օր
Ինչպէս ոճրի աչքն իր զոհին կը նայի:
Ու կը քալէ՛, կը քալէ՛ ձերդ նոր Յիսուս մենաւոր
Իր հըրաշքին: Քանի՛ հազար կըտակներ
Ուխտեց յանձնել դահիճի իբըր նըւէր Աստուծոյ,
Ջոր կ'որոնէ տարածութեան մէջ ամուլ:
Մինչեւ իր մէջն ըսպառին բոլոր շունչերն որ ծըծեց
Մեռնողներէն, պիտի քալէ ան անդուլ:
Պիտի քալէ երազի մինչեւ իր երկիրն հասնի,
Ուր լոյսը հեզ, մանկան ժպտի պէս աղուոր,
Բարի լոյսն է: Մարդը հո՛ն, անոր անվախ կը նայի:
Հողն իր մէջը, հոն ուրուական չի պահեր.
Ու բահին տակ չի ցըցեր սարսափն անմեռ աճիւնին:
Հո՛ն, օդը կեանք պիտի բուրէ ու խեղդէ
Ամէն հով որ կը բերէ հեռուի շունչ մը գիշին:
Ու հո՛ն, քիմքին ջուրը չի տար արեան համ:
Հո՛ն, երբ հասնի պիտի կանգնէ իր ձեռքով
Համեստ հիւղակ մ'որուն քով՝ խաղաղութեան ձիթենին
Օրհնութեան պէս պիտի շուքն իր տարածէ:
Հո՛ն, իրիկուն երբ ըլլայ, ձերդ պատրուշան սրբութեան
Բուխերիկը պիտի մաղմաղն իր կայծէ
Եւ արձակէ բոցէ սիւն՝ մինչեւ գոգը աստղատան,
Իբրեւ նըշան անապատին մէջ մոլոր
Կոյսին աղուոր, որ բարի խոստումի պէս պիտի գայ:
Ծուրջն այն ատեն պիտի լըռէ ամէն ինչ,
Լըսելու յոկ մեղեդին ողջոյններու համբոյրին:
Ու հիւղակը պիտի ապրի անխըռով,
Պըսակի օրը անմահ՝ ջուխտ մը բեղուն սրտերու...
Օ՛ սերունդն որ պիտի ստեղծէ ինքն իրեն
Խաղաղ Աստուածը հըզօր՝ Ուրախութեան կըրօնքին
Եւ ըսպիտակ ձեռքերով պիտի քաղէ մի առ մի,
Շատիկները գալ դարերու համբիչին . . . :

*
* *

Ուղեւորն ալ խոնջ՝ կանգ կ'առնէ
Ու հոգեպիշ կը դիտէ
Ովասիսն որ կըկներեւոյթն ոսկեշող
Իր բիբերէն անհունօրէն կը կախէ:
Կը դիտէ զայն ու կ'երազէ հոգեպիշ
Ո՛չ ոք գիտէ մինչեւ ե՞րբ . . . :

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ

ԱՐԱՄԻ ԿՈՉԸ

1918ի ճակատագրական ու օրհասական գարունն էր։ Թուրքերը խախտելով զինադադարի պայմանները, քայլ առ քայլ կը պաշարէին Երեւանը։ Վհատութեան եւ խուճապի օրեր էին։ Միակ մտահոգութիւնը՝ ճակատի վերահաստատումն էր։ Օրուան նշանաբանն էր, — դէպի ճակատ եւ ճակատի համար։

Երեւանի Թատրոնի շէնքը (յետոյ խորհրդարան) լեփ լեցուն է բազմութեամբ։ Բազմութեան հարիւրին ինսունը կիներ են։ Բեմին վրայ, ձեռքերը շարժելով եւ առիւծի բաշ-գլուխը թափահարելով, կը խօսի Արամը։ Անոր յաղթ մարմինը վճռական քայլերով կը չափչփէ բեմին փոքր տարածութիւնը։ Դահլիճը կը լսէ խոր լռութեան մէջ։ Հռետորական կարողութենէ զուրկ այդ մարդը, իր անկեղծութեամբ եւ երկաթեայ տրամաբանութեամբ կախարդած էր բոլորը։ Արահին անդորրութիւնը՝ երբեմն կը խանգարուէր այս ու այն անկիւնէն պոռթկացող հեկեկոցներով։

Պարզ էր Արամի լեզուն եւ միտքը յստակ։ Ժողովուրդին հասկնալի դարձուածքներով, կատարեալ մերկութեամբ, ներկայացուց դառն իրականութիւնը. «Եթէ հայ մայրերը չզոհաբերեն իրենց զաւակները, կորսուած է բոլորիս թէ կեանքը եւ թէ պատիւը։ Հասած է ժամը, երբ հայ կինը պէտք է զգայ իր կոչման բարձրութիւնը եւ կատարէ իր սուրբ պարտականութիւնը»։

Արամին կոչը անարձագանգ չմնաց։ Բեմ կը բարձրանայ ալեհեր կին մը եւ արտասուաթոր աչքերը ուղղելով Արամին, կը բացագանչէ հեծեծագին.

— Երեք զաւակ ունիմ, երեքն ալ հայրենիքին մատաղ. ցաւում եմ, որ աւելին չունիմ...

Ոգեւորուած բացագանչութիւններ, բուռն ծափեր, խինդ, լաց իրար կը խառնուէին։ Ընձնուէր հայ մայրիկին կը յաջորդեն՝ երկրորդը, երրորդը...

Նայեցայ կողքիս նստած մայրիկիս։ Աչքերը կը սրբէր թաշկինակով։ Զգացի հայեացքս ու լռեց։

Միւս օրը, երբ դպրոցէն տուն դարձայ, հայրիկս յայտնեց, որ ատտուն գիս արձանագրե՞ր տուած է իբրեւ զինուոր եւ պէտք է պատրաստուիմ ներկայանալ։ Փաթթուեցայ մայրիկիս, որ արցունքի մէջէն կը ժպտէր։

Բաշաբարանի փառքը բաժին ինկաւ մեր զօրամասին։ Մայիս 28ի հուչակումը իմացանք Արագածի լանջերուն վրայ։ Աշունը, նորէն աշակերտական պայուսակը թեւիս տակ, դպրոց կ'երթայի։

Արամի կամքը, որ խտացումն էր բովանդակ հայութեան կամքին, յաղթանակեց։ Ընհամար զոհերու շիրիմներուն վրայ հիմնուեցաւ «Հայաստանի Հանրապետութիւն» հոյակապ յուշարձանը։

Անողոք պատմութիւնը այդ շէնքն ալ խորտակեց... առանց կարենալու խախտել անոր հիմերը, ուր կը տիրապետէ Արամի յաղթական ոգին։

Այսօր ալ, հայ ժողովուրդին լսելի է Արամի զգաստացնող կոչը, որ երթալով աւելի ու աւելի ուժգին արձագանգներ կ'ունենայ։ Այսօր ալ, Հայաստանի բոլոր անկիւններուն մէջ կը տիրէ նախասարդարապատեան անձնուիրութիւնն ու պատրաստակամութիւնը։

Ապացոյց՝ 3000 բանտարկեալներ եւ 500 աքսորականներ, խորհրդային իշխանութեան տիրապետութեան եօթը տարիներու ընթացքին։ Այժմ ալ շատ ծնողներ հպարտութեամբ կ'արտասանեն իրենց բանտարկեալ ու աքսորական զաւակներուն անունները։ Շատ շատերը կը նախանձին ա-

ՅՈՒՇԵՐ ՈՒ ՓՈՒՇԵՐ

ԵՐԿԱԹԱԳՈՐԾ ՔԱՀԱՆԱՆ

Տեսարանը կ'անցնի Տէր-Զօր... մէջ։

Սէօլէօզցի բարի քահանայ մը, իր ժողովուրդին հետ մինչեւ Տէր-Զօր քշուած, կ'ըլլայ թշ... ուառ։ Հազար քարի կը զարնէ իր գլուխը, չոր հաց մը ճարելու համար։ Վերջապէս՝ արաբ երկաթագործի մը քով աշկերտ կ'ըլլայ։

Հնոցը կը ճարճատի։ Երկինքէն կրակ կը տեղայ։ Քահանան երկաթ կրակի մէջ շշմած՝ փքոց կը քաշէ։

Կը քաշէ փքոցը եւ կը սաղմոսերգէ.

— Ի նեղութեան իմում ես առ Տէր կարդացի եւ նա լուաւ ինձ, ի խորոց անդնդոց աղաղակի իմում, Աստուած իմ։

Հրեղէն լեզուներ կը բարձրանան հնոցէն եւ կարմիր ալիքներ կը հարուածեն քահան...

ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ

Զօր. Նազարբէկեանին ու իր այրուձի խումբերուն Հերոսական յիշատակին

...ւմի գիշերը վերջացաւ: Աքաղաղը երգեց:
...ապաշէկ Արարատին մարտկոցներէն արշալոյսն իր նիզակները
կ'արձակէ աճա՛...

...ին գագաթներուն վրայ հազարաւորներ՝ զրահաւոր եւ զինավառ
...որը մէկ գերագոյն Ուխտով մը կը հաղորդուին...
...ին մեծ սէրը՝ պաշտամունքի մը լուսեղէն ջրվէժին պէս յորդառատ՝
...ներէն ներս կը թափի՝ բուռ առ բուռ եւ մաքո՛ւր եւ աստուածա-
առա՛ք...

...հայ աշխարհը խաչին ու Սուրին առջեւ՝ զանգուածօրէն ծնրադիր՝
...քար կռիւին համար երկաթակուռ երդումը կը կարդայ...
...ա՛ջ... ու դէպի՛ մարտ աշխարհ մը կը շարժի...
...ուազդեան երիվարներու յաղթակշիռ սմբակներուն տակ՝
...արատին կայծքարերը երազներու պէս կը ժպտին,
...պաղպատին ու հողին համբոյրէն ճամբաներու ոսկեղէն աղուրին
...ին մէջ՝ յաղթանակի խարոյկի մը հանգոյն կը ջահավառի...
...կոյսերուն փամփուշտներով խաչկապուած կուրծքերը երանու-
թեամբ կը ծոցուորին,
...իրենց սլացիկ արագութեան առջեւ՝ լեռները կը խոնարհին ու
ձորերը կը հարթուին...
...մբուն վրայ, աւերակեալ տնակի մը շէմքէն անդամալոյծ մայր մը
այսպէս կը պոռայ՝
...ք փէտայիներ, Հա՛ն փէտայիներ, ձեզ հետ տարէք զիս տղէն,
...եզ պէս կտուր, ձեզ պէս մեռնի ազգին մատա՛ղ զիս տղէն...»:

*
* *

...զմաշեփորն հնչեց: Ձիերը վրնջեցին միահամուռ,
...ոցին մէջ մօսիններու պուրակ մը կայ՝ բռունցքներէն ծլարձակ,
...մերկամարմին սուսերներու պողպատէ պաղատանքին շկահիւնը,
...Յօսեաց անտառին ամենակարող կատարներուն նման՝
...ին յաղթանակը կը պատգամէ՝ կայծակնագեղ քուրմերու երանով:
...էպի՛ Սարդարապատ, Հայե՛ր, դէպի՛ մահ կամ ազատութիւն...
...հիմա կրակեցէ՛ք հայրենիքի փրկութեան եւ հայ պատուի պաշտ-
պանութեան համար,
...ա՛կ տեղացէք Թշնամիին Թունաւոր ոտքերը կտրելու համար մեր
սահմաններէն,
...ա՛կ, մեր գոյութեան իրաւունքին եւ յաւիտենա՛կան վրէժին ի խնդիր,
...ա՛կ, յանուն մէկ միլիոնի որ խաչէ խաչ ազատութեան ողջա-
կէզն է այսօր,
...ա՛կ, որովհետեւ կապարն է տիեզերական ոյժի միակ լեզուն,
...մեր սուրինները թող խորամխին այս ոճրապարտ բռնաժանիներուն
...ագործն եւ եղեռնածին սիրտերուն խորը...
...նչ հոգ, որ անոնք շան փոհմակներու պէս անթիւ են ու անհամար,
...նչ հոգ, որ անոնք իրենց յաւիտենական աւերին մէջ՝
...րշ ու մռայլ Արեւմուտքին անպատիւ մեղսակցութիւնը ունին,
...ի՛նչ հոգ, որ մեր դրացիները դաւաճաններ են ու տմարդիներ,
...ո՛ղ մեր յուսահատական մաքառումին հրաշքներուն առջեւ ա-
մչնան անոնք,
...Թո՛ղ մեր նահատակութեան արիւնոտ Թուքը՝
...րգանքի մը պէս փակչի տիեզերքի սուտարդար ճակատին...
...ակ անխնայ, որովհետեւ մենք վարդաններու ժամանակէն գիտենք,
...անիծապարտ Ոճիրին դէմ, մեր մեղրահամ վրէժին մէկ շիթէն՝
մեր մէջ
...գրաններու արիական աւիւնը՝ անխորտակելի բանակներ կը յա-
ռաջացնէ...
...ո՛, կռի՛ւ եւ կրակ, յանուն խաղաղութեան, որ այս արտասուա-
թոր երկինքին տակ՝
...եր արիւնին ջրտուքէն պիտի ծաղկի՛, պիտի ծաղկի՛ այսօր...

*
* *

...ա՛մբ, բա՛մբ, բա՛մբ, կը գոռան հրետանիները Ողիմպոսի շանթա-
ծրար ամպերուն պէս,
...Թուրքին հետ կուրծք կուրծքի, կոկորդ կոկորդի եւ ճակատ
ճակատի, տեսէ՛ք,
...այ հայդուկը իր արիւնով կը կերտէ Հայաստանին Անկախութիւնը...
...ւ յետոյ, դիակին սայլերը կուլան Շոփէնի մահերգին պէս,
...այ կոյսերը Մայիսի աղուոր վարդէ պսակներ ունին հերոս ճա-
կատներու համար,
...ւ երկինքին մէջ աղենական ցնծութիւն կայ...
...արոսէն մինչեւ բարձր Հայք, հարաւի հովը տխուր երգ մը ունի
այդ գիշեր՝
...Երանի՛ ձեզ, հազար երանի՛...
...մինչդեռ Արարատին փէշերը որոտընդոստ կ'արձագանգեն՝
«Համոզուած ենք, որ միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն...»:

Փարիզ, 23 - 5 - 1928 ՈՒԽՏԱՒՈՐ

"ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ„ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ շաբաթ մըն է, ցորեկ և գիշեր, սեղանիս վրայ է — կամ թեւիս տակ— այն հսկայ ու գոհար գիրքը զոր գրած է ընկ. Ս. Վրացեան եւ որուն անունն է «Հայաստանի Հանրապետութիւն»:

Օրերով անօթի մնացած եւ պատառիկ մը հացի կարօտ մէկը ձգե՞ր էք ճոխ մառանի մը մէջ, ուր կայ հացէն զատ մեղր, կարագ եւ պտուղներ: Անօթի մարդը հոն պիտի շուարէր ու պիտի չգիտնար ուրկէ սկսիլ եւ ուր վերջացնել:

Մեր ծաղկած օրերուն փոթորիկէ բացուած անջրպետը մեզ կը բաժնէր այն երկրէն ուր Արարատի արեւը կը շողար: Այդ արեւին ճառագայթները հեռզհետէ կ'երկարէին Կարս, Ալէքսանդրապոլ, եւայլն, բայց որոնք չէին մտներ մեր նախկին սահմաններուն մէջ:

Իսկ մենք ստիպուած ենք միայն կարդալով իմանալ այն ինչ որ կատարուեր է, հայրենիք և պետութիւն ստեղծելու համար:

Պատերազմներ, գաղթեր, թշուառութիւն, երջանկութիւն, Անկախութիւն, Երկիր, պետութիւն, խորհրդարան, նախարարներ, բանակ, զինուոր եւ այն բոլոր էական պահանջները որոնք անհրաժեշտ են փոքր պետութեան մը առաջին քայլերուն:

Մերթ ժպիտ աչքերուս, մերթ հեծկլտուք, անձանձիր կը թղթատեմ այդ գանձարանը:

* *
*

«Մայիս 28»:

Չեմ կարող գտնել Հայոց պատմութեան մէջ թուական մը, որ Մայիս 28ի չափ հասակ ունենայ: Ամէնէն մեծը ու ամէնէն փառաւորն է ան, որովհետեւ Մայիսի 26էն 30 ու անկէ առաջուան եղած հերոսական կռիւներով փակուեցաւ այն ահաւոր անջրպետը,որ լացուց մեզ ամբողջ վեց դար:

Շնորհիւ հայ յեղափոխութեան, հայ ժողովուրդը Մայիս 28ին յարդարեց անկախութեան պողոտան որուն վրայէն քալեցինք երկուքուկէս տարի: Ինչո՞ւ ոչ աւելի: Այդ հարցումը տալու է ո՛չ թէ մեզի, ո՛չ թէ Դաշնակցութեան, այլ ամբողջ աշխարհին: Ռուսական յեղափոխութիւնն ու անոր անմիջական հետեւանքը՝ բոլշեւիկեան արկածախնդրութիւնը վերստին կործանեցին մեր յոյսերուն հիմերը, որոնք սկսեր էին դրուիլ միայն մեր բազուկներուն շնորհիւ, Երեւանէն Կարս, Սեւանէն Վան, Ալեքսանդրապոլէն Զանգեզուր, Նախիջեւանէն Ղարաբաղ: Չեմ խօսիր աւելի հեռաւոր հեռանկարներու մասին, որ կրնային շատ չուշանալ Թիւրքահայաստանի ազատագրութեամբ:

Քալեցինք տարիներով,դարերով այն փշոտ ճամբաներէն, փուշերը արիւնեցին մեր ոտքերը, արեւը խանձեց մեր հոգին ու մարմինը. քալեցինք ինչպէս յոգնաբեկ եւ պապակած ճամբորդ մը, հասանք մեր պաղուկ աղբիւրին, շտկեցինք մեր մէջքը, շնչեցինք առատ, լիաթոք, բայց ափսոս, դեռ ճամբան չէ հատած:

Հայ ժողովուրդը դեռ իր ձեռքին մէջ պիտի պահէ իր ցուպը:

Վա՜յ այն մարդոց որոնք կը համարձակին մեր անկախութիւնը մրոտել եւ անոր վրայ ծիծաղիլ ինչպէս Թուրքը:

Վա՜յ այն ստրուկ հոգիներուն, որոնք իրենց խիղճն ու զգացումները պահ տուած են դրամատուններու մէջ, իրենց միլիոններուն հետ: Վա՜յ այն պնակալէզներուն, որոնք այդ դրամի զարշահոտութեան շնորհիւ ծնծղայ կը զարնեն:

Վա՜յ այն հայրենադաւ գաղամածներուն ու աշխարհէն իզուր հաց սպառող ճղատներուն, որոնք նենգ քմծիծաղով մը, պատահականութեան արդիւնք կը համարեն Ապրիլ 11ի, Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ յետոյ Սարդարապատ — Ղարաքիլիսէի, Բագուի յորդառատ արիւններով օծուած ու նուիրագործուած անկախութիւնը:

Վա՜յ անոնց որ ծունկի եկած են մեր ազատագրութեան տապանաքարերուն առջեւ, եւ կը մարսեն Լօզանի դաշնագիրը, ի հեճուկս Հ. Յ. Դաշնակցութեան ու ի վնաս հայ ժողովուրդին:

Կ'ունենանք մեր անկախութիւնը, մեր երկիրը, մեր Արարատը, տառապա՛ծ հայրենակիցներ: Ժողովուրդներու կեանքը անհատներու կեանքին պէս կարճ չէ:

«Զի թէպէտ եւ եմք ածու փոքր, եւ թուով յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ, եւ զօրութեամբ տկար, եւ ընդ այլով յոլով անգամ նուաճեալ թագաւորութեամբ, սակայն, բազում գործք արութեան գտանեն գործեալ եւ ի մերում աշխարհի»: (*Մ. Խորենացի*)

Այս գոհար խօսքերով կը սկսի «Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը, բայց ինծի կը թուի՝ որ անով ալ պիտի վերջանայ:

Այո՛... բազում գործք արութեան գտանեն գործեալ եւ ի մերում աշխարհի»:

Յ. ՊՕՒՌՆԱՋԵԱՆ

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ֆրանսայի Նոր Երեսփ. Ժողովին բացումը պիտի կատարուի Յունիս 1ին: Շաբաթներէ ի վեր նորընտիր երեսփոխանները խորհրդակցութիւններ կը կատարեն՝ յառաջիկայ նստաշրջանին իրենց դիրքը ճշդելու համար հանդէպ կառավարութեան: Ամէնէն կարեւոր խմբակը՝ Ռամկավար Հանրապետական Միութիւնը, որուն նախագահն է Թոշակներու Նախարար Լուի Մարէն, երէկ ճշդեց իր դիրքը:

Ամէնէն կարեւոր խնդիրն է երեսփոխանական ժողովի նախագահին ընտրութիւնը: Կը կարծուի թէ Մարսիլիոյ ընկերվարական երեսփոխան Ֆէրնան Պուիսոն, որ վերջին երկու տարուան ընթացքին հեղինակաւոր եւ անկողմնակալ կերպով վարեց ժողովը, այս անգամ ալ թեկնածու պիտի ներկայանայ, հաւանաբար իրեն դէմ ոեւէ մրցորդ չպիտի ունենայ: Դիւանի միւս անդամներու ընտրութեան մասին բաւական պայքար պիտի մղուի:

Ժողովին բացումը պիտի կատարէ ամէնէն տարեց երեսփոխանը Մօրիս Սիպիլ:

Յետոյ Երեսփ. ժողովը պիտի ընդհատէ իր աշխատանքները մինչեւ Երկուշաբթի: Այդ օրը երեսփոխաններու ընտրութիւնը պիտի վաւերացուի: Խնդրոյ առարկայ պիտի դառնայ Քոլմարի մէջ դատապարտուած երկու ինքնավարական երեսփոխաններու՝ Ցոքթ. Ռիքլինի եւ Ռոսսէի պարագան, նոյնպէս ժողովը իր խօսքը պիտի ըսէ համայնավար երկու ծանօթ երեսփոխաններու՝ Մէնէթրիէի եւ Քլամամուսի ընտրութեան վաւերականութեան մասին:

ԹՈՒԼՈՒԶԻ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Երէկ Թուլուզի մէջ բացուեցաւ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան տարեկան համաժողովը՝ Կապիտոլ թատրոնի սրահին մէջ:

Ուրբաթ օր տեղի պիտի ունենար երիտասարդ ընկերվարականներու համաժողովը նոյն քաղաքին մէջ, սակայն վերջին պահուն յետաձգուեցաւ անորոշ պայմանաժամով:

Ֆրանսայի բոլոր կողմերէն պատուիրակներ հասան Ուրբաթ օր եւ Շաբաթ առաւօտ: Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ կարեւոր հարցեր: Մասնաւորապէս պիտի ճշդուի Նոր խորհրդարանին մէջ ընկերվարական երեսփոխաններու բռնելիք դիրքը:

Ցեղեկատուութեան համար հեռագրական եւ հեռաձայնական մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատուած է քոնկրէի սրահի մը մէջ:

Այսօր՝ Կիրակի իրիկուն Թուլուզի քաղաքապետարանը հացկերոյթ մը պիտի տայ՝ ի պատիւ ընկերվարական պատգամաւորներուն:

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆՄԸ

Լոնտոնէն կ'իմացնեն թէ՝ ծանօթ ոգեհարց մը՝ պատուելի փօթթէր՝ գուշակած է որ Վէյմութ աւանը պիտի կործանի Երեքշաբթի օր, ժամը ճիշտ 3ը 53 անցած, ծովային յորձանքի մը հետեւանքով, թէ Անգլիոյ հարաւային եզերքին կը սպառնայ ողողում մը: Բայց Վէյմութի քաղաքապետութիւնը կ'երեւի, նման գուշակութիւններէ ազդուելու չափ զգայուն չէ, որ բնաւ իբար չէ անցած, եւ քաղաքը փորձանքէն ազատելու ո՛չ միայն որ եւ է միջոցի չի դիմեր, այլ նաեւ պատրաստութիւններ կը տեսնէ ընդունելու համար հետաքրքիրներու բազմութիւնը՝ որ թերեւս այս առթիւ պիտի փութայ Վէյմութ վազել, տեսնելու համար քաղաքի մը կորուստը՝ ծովու ջուրերուն տակ:

ՀԻՆ ՊԱԼԱՏԻ ՄԸ ԱՒԵՐԱԿՆԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թեհրանէն կը հեռագրեն.—

Պարսիկ կառավարութեան հրաւէրով, Ֆարս նահանգին մէջ պեղումներ կատարող գերման գիտնական մը Մորղապի անապատին մէջ գտաւ աւերակները հին պալատի մը, որ ճարտարապետական տեսակէտէ աւելի բարձր է քան նշանաւոր Թախտ Ճամշիտը՝ նոյն նահանգին մէջ: Պեղումները տակաւին նախապատրաստական վիճակի մէջ են. սակայն մեծ յոյս կայ որ Պարսկաստանի պատմական անցեալին մասին թանկագին լոյս պիտի սփռէ:

Պարսիկ կառավարութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն կը դարձնէ այդ շրջանի պեղումներուն, որովհետեւ այդ կողմերը հողին տակ թաղուած քաղաքներ կան, որ զանազան հարստութեանց օրով Պարսկաստանի մայրաքաղաքը եղած են:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԸ ՄԱՆԹԻ ՄԷՋ

Հայ Մարզական Միութեան ֆութպոլի Ա. խումբը՝ այսօր Շուազի - լը - Ռուաի մէջ մրցելէ յետոյ, վաղը՝ երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8.40ին, Սէն Լազարի կայարանէն պիտի մեկնի Մանթ, տեղական խումբին հետ մրցելու համար: Ֆրանսական խումբը զօրացած պիտի ըլլայ, Շարփանթիէով, Ցարքով եւ կուէցով, երեքն ալ նախկին խաղացողներ Րէտ - Սթարի եւ Քլիւպ Ֆրանսէի:

Հայ Մարզականի ֆութպոլիստները կը հրաւիրուին երկուշաբթի առաւօտ ժամը 8ին Սէն Լազարի կայարանը:

Վ. Հ.

"ՅԱՌԱՋ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

Ահմէտ կը գտնուէր այս պահերէն մէկուն մէջ՝ երբ մարդ ինքզինքը ոչնչացած կը զգայ: Ամէն ինչ կը հալէր, ամէն ինչ կը փլէր իր մէջ, բացի այդ կնոջ հմայքէն, բացի իր առջեւ ցցուած ճառագայթող իրականութենէն: Խռովայոյզ, շուարած, հրաբորբոք, արագ մօտեցաւ անոր եւ կրակոտ նայուածքով դիտելով զայն ըսաւ.

— Կի՛ն, զաւակիդ եւ գիւղիդ մէկ-չարիք պիտի հասնի:

Ցետոյ, առանց աւելորդ մէկ բառի, բանեց թեւէն ուժգնօրէն, անոր հետ դէպի հիւղակ սուզուեցաւ, ահաբեկած երախան՝ ինքն իսկ դրաւ օրօրոցին մէջ ու այն ատեն գինով ու կատաղի. մէկ վայրկեանի մէջ իր զօրաւոր կիրքին գոհացում տուաւ:

Անգամ մը որ իր կիրքը յագեցուց, անպատում գորովով կծկուելով անոր կրծքին, շոյելով, համբուրելով, հառաչելով, տղէ մը աւելի մեղմ, անուշ բառերով կը խօսէր անոր հետ:

Յաջորդ օրն իսկ, Ահմէտ բաժնուեցաւ Լազարինայէն, տանելով իր մարդերը որոնց վրայ վստահ չէր: Խոստացեր էր Ֆրօզինի որ զաւկին ու գիւղին չարիք չպիտի հասնէր: Պէտք էր խօսքը յարգել: Դաշինքը բացառիկ պարագաներու ներքեւ կը ներկայանար: Ահմէտ լաւ գիտեր այդ: Ընդհանրապէս, միւսիւլմանը, մանաւանդ պատերազմի ժամանակ քրիստոնեայի մը տուած իր խոստումը յարգելու պարտաւոր չզգար ինքզինքը: Երբ ստիպուած է տալու այն խոստումներէն մէկը որ դիւանագիտօրէն «դաշնագիր» կը կոչուի, տրամաբանութիւնով խոյս տալ կը խորհի, ու այդ պարագային սուտը ոչ միայն արտօնուած, այլ նաեւ իրաւունք է: Իրաւ ալ, երբ աւազակի մը ձեռք ինկած էք որ կը սպառնայ ձեզ, ստիպուած էք իր օրէնքին հպատակիլ: Անմիջապէս որ ազատած էք եւ ձեր անձին տէրը, չէք կրնար ինքզինքնիդ պարտապան զգալ հանդէպ անձի մը որ բռնի ուժով ձեր անձին տիրացեր ու ձեզմէ խոստում է կորզեր...:

Թուրքին Եւրոպայի հանդէպ ունեցած մտածելակերպն է այս, եւ այդ պատճառաւ ամէն խղճահարութենէ զերծ կը մնայ ու իր յանձնառութիւնը չի յարգեր:

Բայց Թուրքին հոգեբանութիւնը տարօրինակ է: Անոր համար քրիստոնեայ այրը միայն գոյութիւն ունի: Քրիստոնեայ կինը հաշիւին մէջը չէ. երբ քրիստոնեաներուն մասին կը խօսի. այրը միայն կը տեսնէ: Կինը քրիստոնեայ ըլլայ կամ ոչ. կին մըն է պարզապէս. այսինքն անկարեւոր բան մը: Անոր համար կարեւորութիւն չունի թէ՝ հարեմին մէջ քրիստոնեայ կիներ կան, անգամ մը որ հոն են, քրիստոնեայ ըլլալէ կը դադրին անոնք իր աչքին: Միւսիւլման մը իր աղջիկը կամ քոյրը քրիստոնեայի մը կնութեան չի տար երբեք, եթէ ան կրօնափոխ չըլլայ: Բայց իր պարզ մտայնութիւնով, իր տան մէջ կ'ընդունի քրիստոնեայ կին մը որ դաւանափոխ չէ եղած: Այս երկբորդական մանրամասնութիւնը իր ուշադրութիւնը գրաւելու արժանի չի նկատեր: Էականը զաւակն է: Իսլամութիւնը ո՛չ ազգային գաղափար կը ճանչնայ, ոչ ալ ցեղի, կրօնք մըն է միայն: Քանի որ որդին միւսիւլմանէ մը սերած է, միւսիւլման պիտի ըլլայ. մայրը կարեւորութենէ զուրկ է:

Երբ Ահմէտ կեցուց իր մարդիկը, անոնք բնականաբար խորհեցան թէ պետըկինը իր հարեմը տանիլ կ'ուզէր եւ տղան ալ Մարգաբէին սպասաւոր մը ընել, ու միայն զարմացան որ արգիլուեցաւ իրենց գիւղը կողոպտել: Ահմէտի մտածումին չէին թափանցեր. ան ի տես Ֆրօզինի, խենթեցնող կիրքով բռնուած էր, եւ այդ խելագարող վայրկեանին՝ իր խօսքը տուած էր Ֆրօզինի: Արդ, երբ կին մը, ըլլայ ան քրիստոնեայ կամ միւսիւլման, ըլլայ ան ամուսին կամ սիրուհի, երբ տիրոջը մոլթին մէջ կիրքը կը վառէ, կ'ըլլայ անոր սիրական կենդանին, որուն ո՛չ ոք կրնայ, ո՛չ ալ կ'ուզէ բան մը մերժել: Ահմէտ չէր հասկնար Ֆրօզինի մէկ հարուածով իր վրայ ըրած ազդեցութիւնը: Մէկ բան կը զգար միայն. կ'ուզէր զայն տեսնել նորէն եւ միշտ: Այն վայրկեանէն ի վեր որ զայն իր գիրին կը նկատէր, իր խոստումն ալ նուիրական էր. որովհետեւ իր ազատ կամքովն էր եւ ոչ թէ բռնի ուժով, որ խոստացեր էր. պէտք էր յարգել զայն:

Հազիւ իր զօրագունդին հետ Ֆարսալ վերադարձած, մութը կոխելուն ձի կը հեծնէր ու սրարշաւ Լազարինա կը հասնէր, առանց հետեւորդի: Օ՛հ, Ֆրօզին կը լսէր հեռուէն ձիուն քառասմբակ արշաւը: Գիտէր որ ան էր. անմիջապէս զգացեր էր թէ յաջորդ օրն իսկ պիտի հետապնդէր զինքը: Հիւղակին առջեւ կանգ կ'առնէր, յանկարծ ներս կը մտնէր: Բազուկները կը բանէր, համբոյրներովը կ'այրէր, այդ շքեղ էակին անվերջ տիրանալու փափաքէն գինով: Այս այցելութիւնները բաւական չէին այլ եւս իրեն: Չէր ուզեր զայն առանձին թողուլ, առանց անոր երթեւեկին տեղեկանալու:

Թարգմ. Գ. Թ.

(Շար.)

Եղած կարգադրութեան համաձայն, Պ. Նուպարի տրամադրած այդ գումարով հայ ուսանողներուն համար պիտի շինուի շէնք մը, որ պիտի կցուի Ազգային Հիմնարկութեան կողմէ Ուսանողական Ոստանին մէջ շինուելիք շէնքի մը: Հայ Ուսանողական Տան վարչութիւնը պիտի յանձնուի ֆրանսական Ազգային Հիմնարկութեան:

Ճափոնի պատասխանը Քէլլոկի

Անգլիայէն վերջ Ճափոնի կառավարութիւնը եւս այսօր կուտայ իր պատասխանը Քէլլոկի ծանօթ ծրագրին, պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու մասին: Ահա՛ գլխաւոր գիծերը այն վերապահումներուն, զորս կ՛ընէ Ճափոն.

1.— Պէտք է ընդունիլ որ դաշնագիրը չպիտի արգիլէ այն զինուորական միջոցները, զորս Ճափոն անհրաժեշտ կը նկատէ իր պաշտպանութեան համար: Եթէ այս կէտը ընդունուի, Ճափոն ուրախ պիտի ըլլայ յարելու ամերիկեան ծրագրին. 2.— Ճափոնական կառավարութիւնը կը փափաքի որ Միացեալ Նահանգները խորհրդաժողով մը հրաւիրեն՝ կարելի եղածին չափ շուտ: 3.— Կառավարութիւնը չի կարծեր որ առաջարկուած դաշնագիրը հակառակ ըլլայ Ազգերու Դաշնակցութեան Ուխտին կամ Լոքառնոյի դաշինքներուն:

Հելլէնական տագնապը անլուծելի

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ ծովակալ Քոնտուրիոթիս կրկին ընդունեց Վէնիզէլոսը, որուն հաւանութեան վրայ Հանրապետութեան Նախագահի ներկայութեան կանչուեցաւ նաեւ զօրավար Մէթաքսաս:

Այդ տեսակցութեան ընթացքին, Վէնիզէլոս առաջարկեց որ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները յարին հանրապետական վարչաձեւին: Զօրավար Մէթաքսաս ընդունեց այս առաջարկը հաղորդել ժողովրդական կուսակցութեան պետ Ցալտարիսի: Յետոյ Վէնիզէլոս յայտարարեց.

— Եթէ բոլորը բացարձակապէս ճանչնան հանրապետական վարչաձեւը եւ բոլոր կուսակցութեանց պետերը կանխաւ ստորագրեն զայն, յանձնառու կ՛ըլլամ անմիջապէս լքել ազատական կուսակցութեան ղեկավարութիւնը եւ մեկնիլ ցունաստանէն՝ վերջին օրերս տարագրութեան մէջ անցընելու համար: Կ՛աւելցնեմ թէ այս ճամբորդութիւնը խիստ հաճելի պիտի ըլլայ ինծի համար:

Ժողովրդական կուսակցութիւնը երէկ գումարուեցաւ՝ վճռելու համար Վէնիզէլոսի առաջարկին մասին, զոր մերժեց: Այս պայմաններուն տակ, կը կարծուի թէ Վէնիզէլոս պիտի ստանձնէ նոր դահլիճին կազմութիւնը:

Իտալիա եւ Սերպիա

«Թայմզ»ի թղթակիցը Պելկրատէն կը հաղորդէ որ իտալեւսերպ բանակցութիւնները, որոնք ժամանակէ մը ի վեր ընդհատուած էին, վերսկսած են: Պելկրատի իտալական դեսպան զօր. Պոտրէրօ, որ արձակուրդով մեկնած էր, յանկարծ վերադառնալով անմիջապէս տեսակցեցաւ արտաքին նախարար տոքթ. Մարինքովիչի հետ: Յետոյ դահլիճը նիստ գումարելով որոշեց վաւերացնել Նէթթունոյի դաշնագիրները, որոնք տարիներէ ի վեր կռուախնձոր դարձած էին երկու երկիրներու միջեւ: Կը սպասուի որ Մարինքովիչ անոնց վաւերացումը պահանջէ Սքուփչինայէն անմիջապէս: Կառավարութիւնը մեծամասնութիւն ունի Խորհրդարանին մէջ, որով եւ մեծամասնութեան քուէն պիտի ստանայ, սակայն Խրուաթիոյ եւ Տալմացիոյ երեսփոխանները բուռն ընդդիմութիւն պիտի ընեն: Ռատիչ եւ Փրիպիչէվիչ մեկնեցան Տալմացիա, ուր հրապարակային ժողովներ պիտի գումարեն՝ Նէթթունոյի դաշնագիրներուն դէմ խօսելու համար:

.˙. Նէթթունոյի դաշնագիրները կնքուեցան 1925ի Յուլիսին ու կը վերաբերին Ֆիումէի, Զառայի, «չէզոք գօտի»ի եւ Տալմացիոյ խնդիրներուն:

Ռուս նաւատորմը Պոլսոյ առջեւ

Թուրք կառավարութիւնը արտօնեց որ Սեւծովու ռուս նաւատորմը գայ շաբաթ խարսխէ Պոլսոյ նաւահանգիստին մէջ: Աֆղանիստանի թագաւորն ու շքախումբը ռուսական «Ուկրայնա» յածանաւով պիտի մեկնին դէպի Պաթում, ուսկից Ամանուլլահ թագաւորը պիտի վերադառնայ իր մայրաքաղաքը՝ Քապուլ:

Ո՛չ մէկ լուր «Իտալիա»յէն

Երէկ գրած էինք թէ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկը հիւսիսային բեւեռին վերեւ սաւառնելէ յետոյ ուղղուած էր դէպի Շփիցպէրկ՝ իր խարիսխը վերադառնալու համար: Երկար լռութենէ մը վերջ, որու ընթացքին ամբողջ աշխարհ կը վախնար թէ վտանգ մը պատահած է բեւեռախոյզներուն, զօրավար Նոպիլէ անթելով մը հաղորդեց թէ գիշերը կը յուսայ Քինկզպէյ հասնիլ: Բեւեռախոյզը կ՛աւելցնէր թէ ամբողջ ճամբորդութեան ընթացքին, ստիպուած էր պայքարիլ հովին, փոթորիկին ու անձրեւին դէմ:

Լուրի մը համաձայն, «Իտալիա» ստիպուած է կեցնել շարժիչ մեքենաներէն մէկը՝ պէնզինը խնայելու համար. այս կերպով իր արագութիւնը կէս առ կէս կը զեղչուի: Նկատելով որ օդապարիկը 90 ժամուան համար վառելանիւթ ունէր, վերջին անթելէն յետոյ 24 ժամ եւս կրնար մնալ օդին մէջ: Սակայն Շփիցպէրկէն հասած լուրերը կ՛ըսեն թէ օդը շատ գէշ է եւ ոեւէ լուր չկայ «Իտալիա»յէն:

Կաթը կ՛աժաննայ, հացը կը սղի

Ոստիկանական տեսուչ Քիափ լսելէ վերջ կաթի հայթայթիչներու ներկայացուցիչները, որոշեց Յունիս 1էն սկսեալ 10 սանթիմի զեղչ մը ընել կաթին վրայ, որուն լիտրը պիտի ծախուի 1 ֆր. 40ի:

Միւս կողմէ Քաղաքապետարանի խորհրդակցական յանձնաժողովը ալիւրին կենդինարը 245 ֆրանքէն 249ի բարձրացուց: Որով եւ Մայիս 31էն սկսեալ հացին քիլօն պիտի ծախուի 2 ֆր. 30ի:

Երկու ֆրանսացի օդանաւորդուհիներ

Երկու ֆրանսացի օդանաւորդուհիներ՝ Մարիզ Պասթիէ եւ Տընիզ Քոլէն ծրագրած են օդանաւային արշաւ մը կատարել կեդրոնական Եւրոպայի մէջ, անցնելով Զուիցերիայէն, Իտալիայէն, Աւստրիայէն, Հունգարիայէն, Չեխոսլաւիայէն, Յունաստանէն, Պուլկարիայէն, Թուրքիայէն, Ռումանիայէն, Լեհաստանէն, Գերմանիայէն, Հոլանտայէն եւ Պելճիքայէն: Օդանաւորդուհիները պիտի իջնեն իրենց այցելած երկիրներու գլխաւոր քաղաքները: Մեկնումը տեղի պիտի ունենայ մօտ օրէն՝ Օրլիի օդանաւային կայանէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ, ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ ՓԸԹԻ ԺՈՒՌՆԱԼԻ ՍՐԱՀԸ
21 Rue Cadet, Paris (9e). *Մէթրօ* Cadet.

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ՝ Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ՝ **ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ**

Կը խօսին՝ Mr. JUSTIN GODARD, ծերակուտական, նախկին նախարար, Mr. KRAFFT - BONNARD, նախագահ Հայասէրներու միջազգային դաշնակցութեան, և **ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ**

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Օրիորդներ՝ Հ. Աւնատամեան, Ա. Տէր Կարապետեան, Զ. Փափազեան, Պ. Պ. Ն. Ղուկասեան, Փեթրոկրատի օփերայէն և Ս. Նաւասարդեան:

Ֆրանսական զինուորական մեծ նուագախումբ մը (բաղկացած 50 հոգիէ) կը նուագէ հայկական եւ եւրոպական եղանակներ:

Հայ Արիները կը հսկեն կարգապահութեան:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Պուա Քոլոմպ.— *Այսօր Կիրակի ժամը 2.20ին, Թաղապետական սրահը* Rue des Halles:

Կը խօսին՝ ԸՆԿԵՐՆԵՐ Ա. ԱԲՕԵԱՆ և Հ. ԳՆԴՈՒՆԻ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ» ԳԻՐՔԸ
550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ
ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ
Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը
ԲԱՅԱՐՋԱԿԱՊԷՍ ԿԱՆԽԻԿ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

"ԴՐՕՇԱԿ,,

ԹԻՒ 5 (ՄԱՅԻՍ)

Բովանդակութիւն.— 1. Խմբագրական՝ *Անկախութեան Տասնամեակը*, 2. Մայիս 28ը՝ (*Ա. Ջամալեան*), 3. Հայկական Թերմոպիլէ (*Հ. Կոսոյեան*), 4. Անկախութեան սերունդը (*Կ. Սասունի*), 5. Մայիս 28ը Հայաստանում (*Ա.*), 6. Առաջին քայլեր, 7. Րաֆֆի (*Ե. Ֆրանգեան*). 8. Թուրքիոյ Շուրջ, 9. Քրդական շարժումը խորհրդային ակնոցով (*Աշոտ*), 10. Ե. Ֆրանգեան (*Հ. Ա.*):

Նաեւ շարք մը նկարներ: ճակատը՝ հայկ. անկախութեան հիմնադիրին՝ Արամի մեծադիր նկարը:

Գին 2.50 Ֆրանք: Կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի *Կայծակ խումբի ժողովը յառաջիկայ Դշ. ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը:*

Լիոնի *Քեռի խումբի դասախօսական ժողովը՝ յառաջիկայ Չորեքշաբթի ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ճ.: Նիւթ՝ Հայաստանի ներկայ վարիչներու քաղաքականութիւնը: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու հայրենակիցներ: Խօսք կը տրուի փափաքողներուն:*

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԶԵՂՉ ԳԻՐՔԵՐՈՒ

ՄԱՅԻՍ 10ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 30

ՎԷՊԵՐ.— Ամուսնութիւնք Փարիզի 15, Անձկութեան ժամեր 2, Բարիզէթ 6, Երեւակայական ոճիրը 2, Թուղթի փառք 5, Լուացուեր 8, Խղճմտանքի ձայներ 8, Կեանքը ինչպէս որ է 8, Կարկեհանէ ապարանջանը 8, Հէտվիճի երդումը 10, Ճեպընթաց Նորածինը 2, Մակաբոյծը 6, Մահացու սէրը 3, Մանկութեան մեղքեր 15, Մեր խաչը 10, Ցեղափոխ. մակաբոյծները 5, Նօրմա 2, Պարոն տը Գամոր (2 հատոր) 25, Սատանային զաւակը 3, Սիրոյ խորանին առջեւ, Սուլամիթ 6, Տիկին Ռօժէ 5, Ֆլավի 10, Ֆօմա կորտիէֆ 15, Հարուածը 3, Դիակներուն մէջէն 2, Աշըգ Ղարիպ եւ Շահ Սէնէմ 7, Թօփալ Օսման 5, Ապերախտ գրագիրը 5:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ.— Արշակ Բ. 4, Բարեկենդանի անկուտիները 2, Բոնի ամուսնութիւն 2, Գոյութեան պայքարը (հայ տարագիրներու կեանքէն) 15, Կառքի արկած մը 2, Համլէթ 10, Օթէլլօ 10, Հռոմէոս եւ Ճիւլիէտտա 12, Ճամբուն վրայ 7.50, Մոլորեալ ճամբորդը 2, Նամուս 12, Շողոքորթը 4, Ջարտաշ 4, Պարպուլիէ 2, Սալօմէ 4, Սքաբէնի հնարամտութիւնները 6, Տրիբի 5, Ֆօտը իօաննովիչ արքան 8:

ԶԱՆԱԶԱՆ.— Հաֆըզի սիր. քառեակները 4, Օմար Խայեամ 4, Ջերմամիզութիւնը 1.50, Սիֆիլիզ 1.50, Ֆրանս.-հայ. զրուցատրութիւն 6, Ֆրանս. հայ. գրպանի խօսակցութիւն 8, Հայ ժող. սիրային երգեր 3, Ապազգայնացումը 2:

200 Ֆր.ի գիրք ընտրեցէք 100 Ֆր.ի փոխարէն, 90 Ֆր.ի գիրք 50 Ֆր.ի, եւ 40 Ֆր.ի գիրք 25 Ֆրանքի միայն: Փօսթի ծախք չկայ: Բացարձակապէս կանխիկ: Տեսակները չսպառած դիմեցէք L. Mozian, 51 Bld. Auguste Blanqui, Paris (13e):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ

	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35ֆ.	70ֆ.	140ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20շլ.	40շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6տլ.	10տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100ֆ.	200ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ 1928

29 MAI 1928

...ՏԱՐԻ ԹԻՒ 659

ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

...ԻՐԱԿԻ ՕՐ, ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ՏՕՆՈՒԵՑԱՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

...ԿՈՒ ԽՕՍՔ

...ԱՅՐԵՆԻՔԻ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

...կարելի չէ բառերով նկարագրել այն ինչ որ տեղի ունեցաւ ...ակի օր, Փարիզի սրտին վրայ, «Փըթի Ժուռնալ»ի սրա... մէջ:

...ոնէ մենք չենք յիշեր այսքան խելայեղ ոգեւորութիւն եւ ...այոյզ տեսարան, սա շքեղ պողոտաներուն վրայ, բացի ...ղանիկի յուղարկաւորութենէն, որ դարձեալ կապ ունէր ...նոյն գաղափարին հետ:

Ամբողջ ժողովուրդ մը շարժման մէջ՝ մէկ ազդանշանի վրայ: ...խռնուած առնուազն երկու հազարնոց ընդարձակ սրահի ...եւ յարակից լայն սենեակներու և նրբանցքներու մէջ, դէպի ...տուհանները բարձրացած կամ սանդուղներու վրայ, քրտինք...ու մէջ, իրար հրմշկտելով: Ոչ թէ աթոռ, այլ ոտքի տեղ ...գտնելն իսկ դարձած էր անհնար:

Եւ շատեր իրաւամբ կը գանգատէին որ կարգադիր Մաս...խումբը հեռատես չէ եղած, աւելի ընդարձակ սրահ մը վար...ու համար: «Ժողովուրդին կողմէ բողոքագիր պիտի ղրկենք ...աջին», կը տրտնջային աջ ու ձախ:

Այնտեղ էին ոչ միայն ժողովուրդի խոնարհ խաւերը, որոնք ...ավառ կրակն են բոլոր ազգային շարժումներուն, այլ և ...րդիկ որ տարին մէկ անգամ հազիւ կ'երեւան հայկական ...ջանակի մէջ, այն ալ ժամուն դուռը:

Չկար արուարձան մը որ իր ներկայացուցիչները ղրկած ...չըլլար, նոյն իսկ վերջին շոգեկառքը կորսնցնելու գնով: Եւ ...Օրէն չզրկուելու համար, գործաւորուած մայրիկներ յանձն ...առեր էին բերել նաեւ իրենց ծծկեր երախաները:

Եւ այս բոլորը՝ այնպիսի շրջանի մը մէջ, ուր ոչինչ ու...նք մխիթարական: Ոչ իսկ աւետաբեր հեռանկար մը:

Ու տակաւին չյիշեցինք բազմութիւնը օտար հիւրերուն, ...րեկամներու եւ հարեւաններու, պաշտօնատարներու եւ մտա...ականներու, բոլորն ալ, ինչպէս անհամար բազմութիւնը՝ ...գոյն խորհրդանշաններ իրենց լանջակին վրայ, եւ խորա... ազդուած՝ հալածական եւ չարչրկուած ժողովուրդի մը ...պառ խանդավառութենէն եւ յարաճուն հայրենասիրութենէն:

— «Շատ կը խնդրեմ, ամէն անգամ որ այսպիսի հայկա...ն հանդէսներ ունենաք, ինծի լուր տուէք», կը շշնջէր Պուք...ի մեծ թերթին՝ «Ունիվէրսըլ»ի թղթակիցը,— պատկառելի ...ռունի մը:

Այո՛, կիրակի օր ամբողջ ժողովուրդ մը քրտնեցաւ եւ՛ մարմ...ով եւ՛ գաղափարով:

Այնքան վարակիչ էր մթնոլորտը եւ այնքան ինքնաբուխ ...հարազատ

— «Մենք չլսեցինք, մեզի համար ալ պէտք է կրկնուին ...ն սրահին ճառերը», կ'աղաղակէին անոնք որ մնացեր էին յա...կից սրահներուն մէջ, կամ կը հոսէին սանդուղներն ի վեր...

Ո՞վ քովէ քով բերաւ այս վիթխարի բազմութիւնը: Ո՞ր ...ակը վառեց անոնց հոգին, ամէն յոգնութիւն մոռցնելով ժա... 8էն մինչեւ 12:

— Միեւնո՛յն կախարդական նշանախօսքը,— Ազատութիւն ...Հայրենիք:

...կարօտը՝ եւ՛ մէկուն ե՛ւ միւսին: Գիտակից, անդիմադրելի ...տարրական պահանջը ափ մը հողի եւ սեփական դրօշակի:

Պատկերը աննախընթաց է մանաւանդ անոր համար որ, ...յս ժողովուրդը հազիւ շրթունքին մօտեցուցած էր ազատու...եան բաժակը, վեց դարերու ստրկութենէն յետոյ:

Այն ալ՝ չափազանց եղերական պարագաներու մէջ, դեռ ...ազար՝ 1915ի հայաջինջ սարսափներու զարհուրելի մղձա...ջէն: Երբ դեռ վերջնական ձեւ չէր առած իր ազատու...իւնը, սեփական հայրենիքի կազմակերպութիւնը:

Ու վերջապէս, այսօրուան տարագիրներէն քանի՞ հոգի ...ցան տեսնել այդ օրերը, 1918 Մայիս 28էն մինչեւ անոր խա...րումը 1920 Նոյեմբերին . . .

Ուրեմն, վերջին տասը տարիները իրենց քստմնելի ելեւէջ...րով, վարդի մը բողբոջումէն, արշալոյսի մը առաջին ցոլքերէն ...մինչեւ ամեհի վերիվայրումներն ու դղրդագին տապալումը, ...մինչեւ 1921էն ի վեր քաշքշուած սա գորշ եւ ընդվզեցուցիչ ...որինակութիւնը,— ուրեմն այս բոլորը շատ աւելի խորա...ցած, ճիւղաւորած և զարգացուցած են հայրենիքի եւ ազա...ութեան գաղափարը, քան վերջին հարիւր յիսուն տարուան ...ոնումներն եւ տքնութիւնները:

Հայկական սարալանջերէն եւ գիւղերէն արձակուած ճիչը— ...ազատութիւն եւ Հայրենիք— սաւառնելով քաղաքներու, ար...ն գետերու, անապատներու եւ կախաղաններու վերեւ, եկած ...արմատներ ձգած է նոյն իսկ սա լերկ եւ լպրծուն պողո...աներուն վրայ:

Հայրենի՛ք եւ ազատութիւն,— այլեւս ոչինչ կրնայ խլել ...ղ այս արի եւ հպարտ ժողովուրդի ափէն: Ոչ իսկ Աստուած: ...Դուք սաղմնային, խուսափուկ երեւոյթներ չէք այլ եւս: Ոչ ...ամուլ հառաչանքներ:

Այլ արգասաւորուած, միս ու ոսկոր դարձած հանգանակ, որ ...կրնայ հրաշքներ գործել:

Շ.

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԲԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ԵՏ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

ՀԱՆԴԷՍԻ ՄԷՋ ՀԱՆԴԷՍ

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՕՏԱՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի իրիկուն, Հայաստանի անկախութեան տասնամեակին տօնակատարութիւնը իսկապէս համազգային խանդավառ հանդէսի մը երեւոյթն առաւ: *Փըթի Ժուռնալ*ի ընդարձակ սրահները կը յորդէին մինչեւ պատուհաններն ու սանդուղները, ժամանակէն շատ առաջ, այնպէս որ ժամը 8.30ին հասնողները ոտք դնելիք տեղ անգամ չէին գտներ եւ մօտ հազար հոգի կը հաշուուին անոնք, որ ուշացած ըլլալով ստիպուեցան ետ դառնալ:

Կարգապահութիւնը կատարեալ էր եւ ոչ իսկ ոստիկան կար:

Բեմին խորը դրուած էր հայկական զինանշանը, կանաչներով շրջանակուած եւ հայկ. ու ֆրանս. դրօշակներով շրջապատուած: Բեմին ճակատը գրուած էր՝ «Կեցցէ՛ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան», իսկ ելեկտրական լոյսերով կը ցուցադրուէին 1918 Մայիս 28—1928 Մայիս 28 եւ Հ. Հ. մեծադիր վերտառութիւնները:

Կարելի չէ հաշիւը տալ ներկաներուն. ա՛յնքան բազմաթիւ էին անոնք: Օտար հիւրերն անգամ ճամբայ չէին գտներ ներս մտնելու եւ հիւրամեծարները արիւն-քրտինքի մէջ կը մտնէին՝ զանոնք առաջնորդելու համար:

Օտար հիւրերէն յիշենք ծերակուտական եւ նախկին նախարար Ժիւսթէն Կոտար, ծերակուտական Վիքթոր Պէռար, փաստաբան Թիպօ, փրոֆ. Ֆրէտէրիք Մաքլէր, Տնտեսական ընկերութեան ներկայացուցիչ Այեօ, ռուսական երեք նախկին դեսպաններ՝ տը Կիրս, Նիլիտոֆ եւ Մաքլաքոֆ, Պոլսոյ դեսպանատան աւագ թարգման Մանտէլշթամ, Վրաստանի կողմէ՝ նախկին վարչապետ Ժորտանիա, Չխէնկելի, Ռամիշվիլի, Կամպաշիձէ, Չոլաքայէվ եւ ուրիշներ, Ադրբէջանի կողմէ՝ Թոփճիպաշէֆ, Շէյխիւլիսլամօֆ եւ Րէսուլզատէ Մեհմէտ Էմին պէյ, Ուկրայինայի կողմէ Շափավալ եւ ուրիշ ներկայացուցիչ մը, Հիւս. Կովկասի լեռնականներուն կողմէ Փարիզի ներկայացուցիչ Չերմոյէֆ եւ Պամատօֆ, Քուպանի կողմէ՝ Նապատօք եւ բազմաթիւ ուրիշ օտարական բարձրաստիճան հիւրեր: Ներկայացուցիչներ կային նաեւ օտար մամուլէն. բացի տեղական թերթերու թղթակիցներէն, յիշենք «Ժուռնալ տը Ժընեւ»ի խմբագիր Ժան Մարթէնը եւ Պուքրէշի մեծագոյն թերթին՝ «Ունիվէրսըլ»ի Փարիզի թղթակիցը: Էս-էր կուսակցութեան կողմէ Մինօր եւ Լըպէտէվ (նախկին ծովային նախարար), Վիեննական Մխիթարեան Աբբստակէս վրդ. Մելքիսեդեան: Ուկրայինայի զինուորականներուն կողմէ զօր. Եուտէնիչ անձամբ շնորհաւորութիւնները ներկայացնելէ յետոյ մեկնեցաւ:

Իսկ համակրական նամակներ գրած էին՝ Ֆրանսայի պատերազմական նախարար Պ. Փօլ Փէնլըվէ, ծովային նախարար Պ. Ժորժ Լէյկ, Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Պ. Անտրէ Թարտիէօ, թոշակներու նախարար Պ. Լուի Մառէն, Ծերակոյտի նախագահ Պ. Փօլ Տումէր, Փարիզի զինուորական կառավարիչ զօրավար Կուրօ, արտաքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար Պ. Պէրթըլօ եւ պաշտօնատար Պ. Սիքար, Ֆրանսայի Առեւտրական Սենեակը, ընկերվարական երեսփոխան Պ. Փիէռ Ռընօտէլ, փաստաբան Հանրի Ֆապրի, Փարիզի յունական դեսպան Պ. Փոլիթիս, Միջազգային Կ. Խաչը, ռուս առժամեայ կառավարութեան վարչապետ Կէրէնսկի, Աւքսէնտիէվ, Ջունիցերիոյ Հայասէրներու դաշնակցութիւնը, Գերմանիոյ տօքթ. Լեփսիուսի Միսիոնը, տօքթ. Շրայպէն, տօքթ. Գրինֆիլտ, Պելճիքայի Ծերակոյտի փոխ նախագահ Պ. Լաֆոնթէն, ծերակուտական Պ. Լուի տը Պրուքէր, Ֆրանսայի *Լա Նուվէլ Ռըվիւ Սոսիալիսթ* թերթին կողմէ Պ. Ժան Լոնկէ, իրաւաբանական վարժարանի փրոֆէսօր Պ. Լուի Լը Ֆիւր, Մարդու եւ Քաղաքացիի իրաւունքներու Լիկայի վարչութեան անդամ տիկին Մէնար-Տորիան, Փոցտամէն տօքթ. Ռիխարտ Շէֆէր, Գերմանիայէն տօքթ. Ֆարէր Շթիըր, Ուկրայինացի իշխան Քարասէվից, նախկին դեսպան, Գաղթային մանուկներու պաշտպան կոմիտէն, Ռուս համալսարան երիտասարդութեան պաշտպան կեդր. կոմիտէ, Մերձաւոր Արեւելքի Ամերիկեան Նպաստամատոյցի Եւրոպայի ընդհ. քարտուղար Կորտըն Պէրրի, զօրավար Քիշմիշեան-զօրավար Կուտոպօֆ, Վ. Պրոկոպովիչ, Էս-էր կուսակցութեան կողմէ Մ. Վիշնիաք, *Յարդգող* գրական միութիւնը: Հեռագիրներ ղրկած էին Պերլինի Դաշնակցական Կոմիտէն, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն, Մարսէյլի բանուորները եւլն.: Լոզի (Լեհաստան) Հայերուն կողմէ ղրկուած էր ուղերձ մը՝ մագաղաթի վրայ ոսկեզօծ տառերով, ճակատը զարդարուած հայկական երկու դրօշակներով:

Ժամանակը ուշ ըլլալուն եւ օդի տաքութեան պատճառաւ, կարելի չեղաւ այս բոլոր ուղերձները կարդալ:

Հանդէսին նախագահեց ընկ. Ա. Ահարոնեան, որ խօսեցաւ նախ ֆրանսերէն յետոյ հայերէն. հետզհետէ խօսեցան ընկ. Շաւարշ Միսաքեան, ծերակուտական Պ. Ժիւսթէն Կոտար, Պ. Քրաֆթ-Պոնար եւ Անգլիոյ վարչապետին տղան Պ. Օլիվըր Պոլտուին, որոնց առաջինը Ժընեւէն, երկրորդը Լոնտոնէն յատկապէս եկած էին հանդէսին ներկայ ըլլալու համար: Յիսուն հոգինոց զինուորական նուագախումբ մը եւ ծանօթ արուեստագէտներ ու արուեստագիտուհիներ մասնակցեցան գեղարուեստական բաժնին:

Եւտեւը մնացող ժողովուրդին եւ հետզհետէ հասնողներուն փափաքին գոհացում տալու համար, երկրորդ հանդէս մըն ալ սարքուեցաւ յարակից մեծ դահլիճի մը մէջ: Խօսեցան ընկերներ Ա. Ահարոնեան, Ա. Ջամալեան, Շ. Միսաքեան, Պ. Ս. Շահխաթունի եւ ռուս էս-էր կուսակցութեան պետերէն նախկին ծովային նախարար Լըպէտէվ, որուն մայրը Հայ է:

Տեղի անձկութեան պատճառաւ մանրամասնութիւնները կը հրատարակենք յաջորդով:

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՁՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ"Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԶ. Ցանկ

	Ֆր.
Եւրոպահայ կարմիր խաչի Մարսէյլի կեդր. վարչութեան հանգանակութիւնը (ցանկը յաջորդով)	5000.—
Պ. Թամիրեանց՝ Թէոդիկի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի	100.—
գումար	5,100.—
ԻԵ. ցանկին գումարը	31,165.15
ընդհ. գումար	36,265.15

×

. . . Խմբագիր,

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 Մայիս.— Երկրաշարժի աղէտեալներու համար տեղւոյս ազգային իշխանութեան հաւանութեամբ ու հակակշռին տակ հանգանակութեան գործը առաջ կը տարուի երեք ժապաւինեալ տոմարներով:

Իբր անմիջական օգնութիւն, ձեզի կը փոխադրենք 5000 (հինգ հազար) ֆրանքի գումար մը առ հաշիւ, նուիրատուներու ցանկով միասին:

Ի դիմաց կարմիր խաչի վարչութեան՝ Ատենապետուհի՝ Տ. Սէրէնկիւլեան, վասն Ատենադպրուհիի՝ Հ. Պաղտասարեան:

ԹԷՈԴԻԿԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ ողբացեալ Թէոդիկի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի եկեղեցին:

Ներկայ էր խուռն բազմութիւն մը, որուն մէջ աչքի կը զարնէին բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր,— Պ. Պ. Ա. Ահարոնեան, Լ. Բաշալեան, Հ. Մելիքեան, Ա. Վաչեանց, Ա. Ջամալեան, Ն. Ադոնց, Իշխան Բորիս Արղութեանց, Ն. Օհանեան, Տէր Ներսէսեան եղբարք, Ա. Անտոնեան, Ե. Թօլայեան, Տ. Գէորգեան, Մ. Նաթանեան, Ա. Կէվրէկ, Մերուժան եւ Մկրտիչ Պարսամեան, Ա. Չօպանեան, Տքթ. Թորգոմեան, Տքթ. Գրիգորեան, Աստուածատուր Հարենց, Յ. Տէր Յակոբեան, մամուլի ներկայացուցիչներ, Յառաջի եւ Մասիսի գրաշարները եւայլն:

Արարողութեանց կը նախագահէր Վռամշապուհ եպսկ., որ դամբանական մը խօսեցաւ: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին ողբացեալ փաստակաւորին զաւակը՝ Վահագն Թէոդիկ (Ամերիկա), ազգականները, Յառաջի խմբագրութիւնը, Մասիս տպարանի պաշտօնէութիւնը, Տէր Ներսէսեան եղբարք, Կավռօշի խմբագրութիւնը, Ա. Չօպանեան եւ Յարդգող:

Արարողութիւններէն յետոյ Թափօրը առաջնորդուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը (149e division, 18e ligne, 21me fosse). *Դագաղին կը հետեւէր ընտրեալ բազմութիւն մը՝ այնտեղ դամբանականներ խօսեցան Պ. Պ. Լ. Բաշալեան, Շ. Միսաքեան* (Յառաջ), *Ա. Չօպանեան, Տիկ. Զեփիւռ Արապաճեան* (Նոր Երկիր), *Եղ. Տարօնեան* (*Յարդգող*), *Տ. Նշանեան* (*Տրամաթիք*), *Արտաշէս Յովհաննէսեան, շեշտելով տարաբախտ փաստակաւորին մատուցած թանկագին ծառայութիւնը հայկական մշակոյթին համար: Պ. Շ. Միսաքեան բաղձանք յայտնեց որ Թէոդիկ ունենայ ոչ թէ մարմարեայ պաղ դամբարան մը Փարիզի մէջ, այլ իր անունով սրահ մը Հայաստանի մատենադարանին մէջ, իբրեւ կենդանի յիշատակարան:*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Թուրքիա եւ Աֆղանիստան կը դաշնակցին

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ Շաբաթ օր բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշնագիր մը կնքուեցաւ Թուրքիոյ եւ Աֆղանիստանի միջեւ: Այս դաշնագիրը, որ կը հաստատէ քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւն մը, ինչպէս նաեւ մշտնջենական բարեկամութիւն մը երկու պետութեանց միջեւ, ստորագրուեցաւ երկու արտաքին նախարարներուն կողմէ եւ կը բաղկանայ ինը յօդուածներէ ու մէկ փրոթոքոլէ:

Դաշնագրին 3րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ կողմերը չեն կրնար մաս կազմել ոեւէ քաղաքական, զինուորական կամ տնտեսական զինակցութեան կամ համաձայնութեան, ո՛չ ալ մասնակցիլ թշնամական գործողութեան մը, որ ուղղուած ըլլայ միւս կողմին դէմ:

Յօդուած 5րդով Թուրք հանրապետութիւնը յանձնառու կ'ըլլայ ընտրել եւ Աֆղանիստանի տրամադրութեան տակ դնել իրաւական, գիտական եւ զինուորական մասնագէտներ, դիւրացնելու համար աֆղան ազգին զարգացումը բանակի եւ կրթութեան մարզերուն մէջ:

Յօդուած 6րդը կը դնէ այն սկզբունքը թէ երկու երկիրներու հպատակները պիտի օգտուին ամէնէն նպաստաւորեալ ազգի իրաւունքներէն: Այս մասին մասնաւոր դաշնագիր մը պիտի պատրաստուի:

7րդ յօդուածը կը տրամադրէ որ բացի համաձայնագրի նիւթ կազմող կէտերէն, երկու երկիրները ազատ են դաշնագիրներ ստորագրել ուրիշ երկիրներու հետ:

Դաշնագիրը կնքուած է տասը տարուան համար:

Կցուած փրոթոքոլը կ'ըսէ թէ երկու ազգերու միջեւ տնտեսական գործակցութիւն մը որոշուած ըլլալով, երկու կողմի մասնագէտները ամենակարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ պիտի խորհրդակցին՝ անոր գործադրութեան անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար, մանաւանդ փոխադրութեանց եւ հաղորդակցութեանց մասին:

* * * *«Ժուռնալ»ի քաղաքական բաժնի խմբագիր Սէն-Պրիս կը գրէ այս առթիւ.—*

— Ամէն մարդ կը հարցնէր թէ ի՛նչ դուրս պիտի գայ աֆղան վեհապետներու այս ճամբորդութենէն: Բոլորին ժպիտները ուղղուած էին անոնց վրայ. Լոնտոն եւ Մոսկուա իրարու վրայ կը հսկէին: Նախանձող չպիտի գտնուի: Ամանուլլահ թագաւորը Թուր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԵՂԱՆԱԿԸ

Կիրակի, Մայիս 20ին, տեղի ունեցան Գերմանիոյ բոլոր վայրերուն մէջ համապետական-խորհրդարանի (Ռայխսթակի) ընտրութիւնները։ Միեւնոյն օրը ընտրութիւններ կատարուեցան նաեւ Գերմանիոյ Դաշնակցութեան մաս կազմող շարք մը պետութիւններու երկրային խորհրդարաններուն (Լանտթակ) համար—Փրուսիա, Պավարիա, Վիւրթընպէրկ, Օլտընպուրկ եւլն.։

Ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքները արդէն իսկ հրապարակի վրայ են եւ կարելի է ընթերցողներուն գաղափար մը տալ անոնց մասին։

Նախ՝ մէկ երկու խօսք Գերմանիոյ ընտրական ձեւին մասին։ Պատերազմէն առաջ ալ, յայտնի է, Գերմանիոյ համապետական ընտրութեանց (Ռայխսթակ) համար գոյութիւն ունէր ընդհանուր ընտրական իրաւունքը, զոր Պիզմարք հաստատած էր, — հակառակ բոլորովին տարբեր միտումներէ առաջնորդուած։ Եւ սակայն ընտրական իրաւունք կը վայելէին մի միայն այր մարդիկը, անշուշտ չափահաս։ Ինչ կը վերաբերի Փրուսիոյ եւ դաշնակցային միւս պետութեանց, անոնց ընտրական իրաւունքը խիստ սահմանափակ էր աշխատաւոր խաւերուն համար, քանի որ ան պայմանաւորուած էր դրամական սակով, վճարուած տուրքին քանակով։

Այդ էր պատճառը, որ մինչ պատերազմէն առաջ ալ ընկերվարականներն ու ժողովրդավար հոսանքները բաւական թիւով երեսփոխաններ ունէին Ռայխսթակին մէջ, անոնք ընդհակառակն շատ աննշան չափերով միայն ներկայացուած էին Լանտթակներու մէջ։ Ատոր համար էր նաեւ, որ վերջիններս եւ մանաւանդ Փրուսիան կը սեպուէին յետադիմութեան մէկ մէկ օջախներ։

Գերմանիոյ պարտութեան հետեւանքով տեղի ունեցած յեղաշրջումը հիմն ի վեր փոփոխեց ինչպէս երկրին պետական կազմը ամբողջապէս, նաեւ, մասնաւորապէս, ընտրական իրաւունքը։

Գերման հանրապետութեան Սահմանադրութեան համաձայն՝ բացի տարիքէն, որեւէ սահմանափակում չկայ ընտրութեանց համար։ Այր թէ կին, եթէ չափահաս են, 20 տարին լրացուցած, իրաւունք ունին մասնակցելու ընտրութիւններուն, հաւասար (մէկական) ձայնով՝ թէ՛ Ռայխսթակին, թէ՛ Լանտթակներուն եւ թէ՛ քաղաքային, գաւառային եւ այլ կարգի ընտրութիւններուն։

Այսպէսով, համապետական ընտրութիւններուն մասնակցելու իրաւունք ունեցող քաղաքացիներուն թիւը այս երկրին մէջ 40 միլիոնէն շատ պակաս չէ ներկայիս։ Ընտրութիւններուն կը մասնակցին սակայն ոչ-բոլորը, այլ, սովորաբար, շուրջ 30 միլիոն հոգի։ Այս անգամ մասնակցեցան մօտ 31 միլիոն։ Մասնակցողներուն թիւը, որոշ վայրերու մէջ հասաւ 85-90 առ հարիւրի։

Դիտուած երեւոյթ է, որ կիները առհասարակ, մեծ մասով, չափաւոր եւ պահպանողական կուսակցութիւններուն ձայն կուտան. բաղդատաբար քիչերը՝ ընկերվարականներուն, աւելի քիչերը՝ համայնավարներուն, ինչպէս նաեւ ծայրայեղ աջակողմեաններուն։ Ատիկա կը բացատրուի իրենց իսկ, կիներու, խառնուածքին բաղդատական չափաւորութիւնով, արմատական գաղափարներուն հակամէտ չըլլալով։ Այս ընդհանուր կարծիքը թուական տուեալներով հաստատելու համար, վերջին ընտրութիւններուն առեն կարգադրուած էր, որ կիները այրերէն զատ տուփերու մէջ նետեն իրենց ընտրական տոմսերը, որպէսզի յետոյ առանձին ալ հաշուուին։ Արդիւնքները այդ տեսակէտէն տակաւին պարզուած չեն։

Ինչ կը վերաբերի առաջին անգամ ընտրութեանց մասնակցողներուն, այսինքն նոր չափահաս դարձած ընտրողներուն, ատոնք, ընդհակառակն աւելի ծայրայեղ կուսակցութիւններուն ձայն կուտան, — ըլլայ ձախ կամ աջ։

Ընտրական աշխարհագրութեան տեսակէտէն ամբողջ Գերմանիա բաժնուած է 35 շրջաններու։ Ռայխսթակի երեսփոխաններուն թիւն է այս անգամ՝ 489։ Ամէն մէկ ընտրական շրջանակի մէջ միջին հաշուով ընտրելի են 14 պատգամաւորներ։

Ընտրութիւններուն կը մասնակցին կուսակցութիւնները, իրենց ներկայացուցած ընտրելիներու ցանկով։ Ուրեմն ժողովուրդը կ'ընտրէ ո՛չ թէ այս ինչ կամ այն ինչ անձը իբր երեսփոխան, այլ այս կամ այն կուսակցութեան առաջարկած թեկնածուներու ցանկը ամբողջապէս։ Ձայն կը տրուի ուրեմն կուսակցութեանց ցանկերուն։ Որով ընտրող քաղաքացիին անձն ու կամքը բաւական կրաւորական վիճակի մը մէջ կը դրուի։ Այս ընտրական ցանկերուն եւ շրջանակային եղանակին դէմ բաւական ուժեղ դժգոհութիւն կայ անխտիր բոլոր հոսանքներուն մէջ։ Ցանկութիւն կայ՝ ապագային վերադառնալու անհատ երեսփոխանի մը ընտրութեան եղանակին, որուն համաձայն ամէն մէկ շրջանակի մէջ մէկ երեսփոխան միայն կրնայ ընտրուիլ։ Այս ձեւ ընտրութեան մէջ թեկնածուին անհատական արժանիքներն ու կարողութիւնը մեծ դեր կը խաղան, միւս կողմէ ընտրողն ալ ազատօրէն կրնայ իր քուէն տալ՝ իր ուզած թեկնածուին։

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մայիս 20ի ընտրութեանց մասնակցեցան ոչ-պակաս քան 32 կուսակցութիւններ։ Ասոնց կէսէն աւելին, 18ը, եւ ոչ իսկ մէկ աթոռ շահեցաւ։ Այդ «կուսակցութիւնները» արդէն իսկ պատահական համախմբումներ էին, զուրկ քաղաքական ոեւէ արժէքէ, իրարու քով եկած պարզ անհատներու խմբակցութիւններ։

Աթոռ շահած 14 կուսակցութիւններէն ալ հազիւ 6—7ը այդ անունին արժանի քաղաքական-ընկերային կազմակերպութիւններ են։ Միւսները ատոնց հետեւոր կամ մօտաւոր ճիւղաւորումներ սեպելու է։

Սկսելով ծայրայեղ ձախէն՝ համայնավարներու եւ ընկերվարականներու մասին բացատրութիւն տալու պէտք չկայ։ Որոշ է իրենց կազմը, ծրագիրը եւ քաղաքականութիւնը։

Դեմոկրատները (ռամկավար) միջին դասակարգին պատկանող ազատական-ժողովրդավար խաւերէ կը բաղկանան— առաւելապէս առեւտրականներ։ Իրենց քաղաքական-կուսակցական կշիռը փոքր է խորհրդարաններուն մէջ, բայց ունին ազդեցիկ մամուլ։ Համաշխարհային չափանիշով Գերմանիոյ ամէնէն մեծ երեք թերթերը՝ Պերլինէր Թակէպլաթ, Ֆոսիշէ Ցայթունկ եւ Ֆրանքֆուրթէր Ցայթունկ այդ ուղղութեան թերթեր են։ Թէեւ երեքն ալ կուսակցական օրկաններ չեն, այլ անհատական-դրամատիրական (հրէական) ձեռնարկութիւններ։

Յետոյ կուգայ Կեդրոնի կուսակցութիւնը, որ զուտ դաւանական բնոյթ ունի եւ կաթոլիկ Գերմաններու կուսակցութիւնն է։ Մշակութային-կրթական խնդիրներու մէջ բացարձակ, յետադիմական է. քաղաքական եւ ընկերային խնդիրներու մէջ, հանրապետական եւ կողմնակից ընկերային չափաւոր բարենորոգումներու։ Կաթոլիկ բանուորներուն մեծ մասը իր հետ է, անոնց հետ միասին նաեւ՝ կաթոլիկ առեւտրականներն ու կալուածատէրերը։ Իրական ազդեցութիւնը կուսակցութեան մէջ՝ այս վերջիններու տեսաբաններուն (Մարքս եւ ուրիշ շատեր) կը պատկանի, եթէ հաշուելու չըլլանք Վիրթը եւ ուրիշ մէկ քանիներ։

Հանրապետական են իսկապէս Գերմանիոյ մէջ Սոցիալ-Դեմոկրատները, Դեմոկրատները եւ Կեդրոնի կուսակցութիւնը միայն։

Կեդրոնէն աջ այսպէս կոչուած «Ժողովրդ.» կուսակցութիւնը (Շթրէզէմանի խմբակցութիւնը), գերման խոշոր դրամատէրերու եւ գործարանատէրերու քաղաքական խմբակցութիւնն է։

Այդ չի խանգարեր, որ բոլոր հանրապետականները անխտիր պաշտպանեն Շթրէզէմանի արտաքին քաղաքականութիւնը, զոր իրենցը կը սեպեն։ Ներքին խնդիրներու մէջ այս կուսակցութեան համակրութիւնը աւելի շատ աջերու կողմն է, իրենց հանրապետականութիւնն ալ խիստ կասկածելի է։

Ապա կուգան Գերման-Ազգայնականները կամ Պահպանողականները։ Որոշ է իրենց դիմագիծը։ Ամէնէն ծայրայեղ աջերն են՝ «Ժողովրդային», «Ազգային ընկերվարական» եւ այլ անուններու տակ ծանօթ միապետական-ֆաշիստ խմբակցութիւնները (Լիւտէնտորֆ, Հիթլէր եւն.)։

Մնացեալ փոքր կուսակցութիւններէն՝ «Պավարիոյ Ժող. Կուս.»ը Կեդրոնին մօտ խմբակցութիւն է, այսպէս կոչուած «Տնտեսային կուսակցութիւնը» Գերման-ազգայնականներուն եւ Շթրէզէմանականներուն մօտ է։

Պերլին Մ. Ե.

ԻՏԱԼԱՑԻ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՆ ՄԵԶ ԵՒ ՄԵՐ ԴԱՏԸ

Վերջերս իտալիոյ մէջ լոյս տեսաւ գիրք մը, «Turchia di Kemal» (Քէմալի Թուրքիան), որու մասին պիտի խօսինք առանձին։ Հետաքրքրութեան համար, կը թարգմանենք հատուած մը՝ Հայերու մասին (էջ 116), վերապահելով մեր պատասխանը։ԽՄԲ.

Հայաստանը՝ բառս է կ'ըլլէտսթըն. օրէնքներու պէտք չունի, այլ մարդոց։ Հայաստանը պէտք չունի դաշնագրերու եւ դիւանագիտական մենաշնորհներու, ոչ ալ վերջէն թափուած արցունքի եւ ոչ՝ այսպէս կոչուած ազգային խնդրի, որ անհամար չփման կէտեր ունի հրէական ազգային հարցին հետ։ Ան պէտք ունի մարդոց. եւ գաղափարներու։

Այնչա՛փ աղմուկ է բարձրացած հայկական օջախի մը համար, ինչպէս հրէական օջախի համար. բայց մինչդեռ Հրեաները յաջողեցան ձեռք բերել, հակառակ Արաբներու եւ քրիստոնէութեան, Ազգային Տան անմիտ մենաշնորհը, Հայերը ոչինչ ձեռք բերին, հակառակ անոր որ Թուրքերը ճգնաժամի մէջ էին և Ռուսիան կը թուէր համակիր։ Որո՞ւնն է յանցանքը։

Հին Պերլինի դաշնագրէն ի վեր Եւրոպան շատ անգամ ջանաց փրկել այդ դժբախտ ժողովուրդի ամբողջականութիւնը։

Բայց դաշնագրութիւններ կամ գրաւոր պարտադրութիւններ չեն որ կ'ազատագրեն ժողովուրդները, ժողովուրդները կ'ազատագրուին իրենք իրենցմով— դրամով, ինչպէս ըրին Հրեաները. արիւնով ինչպէս ըրին բոլոր միւսները։

Այս բնորոշումը հայկական պատմութեան մէջ կարեւոր է։ 1918ին ոչ ոք Հրեայ կը կոտորէր, ոչ մէկ պետութիւն իրապէս Հրեայ կը հալածէր։ Այսուհանդերձ Անգլիացիները յաջողեցան ստեղծել անոնց համար պետութիւն։ Անշուշտ պէտք չկար արաբական թերակղզի եւ Արեւելքի անհամար ազգային հաստատութիւններու կարգին ստեղծել հրէականը, Հրեաներու համար որոնք արդէն աշխարհի տէրերն էին։ Ոչ մէկ անհրաժեշտութիւն կար ատոր եւ մօտիկ պատմութիւնն եկաւ ապացուցանելու որ Պալեստին Հրեաներու համար բոլորովին անպէտ էր։ Բայց ատոր փոխարէն, թողուեցան ցրուած եւ թափառական Հայերու փոքր խումբերը, դեռ եւս կենդանի, առանց փրկութեան ոեւէ յոյսի եւ առանց ապագայ հաւանականութեան։

Ինչո՞ւ։

Երկու ժողովուրդներէն ո՞ր աւելի իրաւունք ունէր անկախութեան։

Հայերը թերեւս արժանի չեն հայրենիքի։ Թերեւս, արժանի չեն ոեւէ հայրենիք ունենալու։ Ցրուած եւ յամառ, աչքաբաց և խորամանկ, կը թուի թէ անոնք մեր կեանքով չեն ապրիր։ Անոնք հեռու են մեր սովորոյթներէն, մեր ճաշակներէն դուրս են եւ բացակայ մեր ըմբռնումներէն։ Անոնք քրիստոնեայ Հրեաներ են՝ առանց փոխադարձութեան ոեւէ փակագծի եւ ինքնագիտակցութեան։

Սփռուած աշխարհի երեսին, չյաջողեցան դեռ տալ իրենք իրենց ամբողջութիւն մը. դարաւոր ստրկութենէ վերջ, չյաջողեցան դեռ իրենք զիրենք պարտադրել, իսկ իրենց հայրենիքի համար երբեք վճռականապէս չկռուեցան։

Կիպրոսի հայկական լեգէոնը քիչ բան էր, որպէս զի անկէց դրական արդիւնք դուրս գար։ Քրիստոսի ներքին հաւատքը շատ քիչ կը ներգործէ, որպէսզի անով Հայերը փրկուին։ Իրենց շահը շատ անձնական եւ սամօլ ըլլալուն, հնարաւոր չէ անով ստեղծել հաստատուն եղբայրութեան եւ ազգային հիմքերու վրայ տնտեսութիւն։

Հայաստանի հողը, կոպիտ եւ խոպան, դարերէ ի վեր ողբերգական եւ ամայի բան մը կը պահպանէ։ Ջրհեղեղը թողած է այնտեղ անջնջելի երկրաբանական դրոշմներ։ Այնտեղ դեռ կը սաւառնի անապատներու վրայ Նոյի ագռաւը, ի խնդիր միշտ նոր դիակներու։ Արարատ լերան վրայ, բայց շատ աւելի բարձր, ամպերու եւ կապոյտի միջեւ, խաչալապէս, կը փայլի ծիրանի գօտին։ Բայց ո՞վ կ'ապրի այնտեղ։

Վայրենի եւ կոպիտ միջավայրը կարծես ստեղծուած է Աստուծմէ՝ մասնաւորապէս դաւերու եւ դաւաճանութեան համար։ Արդարեւ Քիւրտերը այնտեղ տէր ու տիրական կ'իշխէին անխռով։ Այնտեղ կրնան ապրիլ եւ հաճոյանալ մանուկներ խոշտանգող եւ կիներ բռնաբարողներ՝ առանց Աստուծոյ երեսը անոնց երեւալու։ Մարդկային խումբեր, մարտիրոսանալու ատիճան քրիստոնեայ եւ անասնական հլութեամբ ստրուկ՝ շրջապատուած մի քանի թուրք զինուորներէ, կը թողուն որ առաջնորդեն զիրենք մինչեւ ապահով մահ, դէպի Քիւրտերու երկիրը։

Երկիր անիծուած, ուրեմն ցեղ՝ անըմբռնելի։

Հայերը արեւելքի ուրիշ ժողովուրդներուն վրայ շատ աւելի գերազանց խելք ունին։ Յարմարելու եւ իւրացնելու ուժն ունին, որ գերազանց է քան Հրեաներունը. իրենց կը պակսի սակայն ամրութեան եւ յարակցութեան ոեւէ զգացում։

Ըլլալով անոնք մեծահարուստ եւ խելացի, պիտի կրնային միանալ ինչպէս Հրեաները, խմբուիլ քանի մը սեղանաւորական հիմնարկութեանց շուրջ եւ դառնալ բոլոր Արեւելքի տէր։ Քիչ հակամէտ պատերազմի, կրնային ստեղծել այնպիսի խաղաղ ուժ մը որ տար իրենց բոյն մը կամ կտոր մը հայրենիք, առանց անձի զոհաբերութեան։

Ընդհակառակն Հայերը չեն յաջողած իրենք զիրենք ճանչնալ եւ միանալ։ Անոնք կ'ապրին առանձնացած, մէկը միւսէն կղզիացած կամ կորած Մերձաւոր Արեւելքի բնիկ խումբերուն մէջ։

Անոնք անգիտակ են համերաշխութեան։ Հայրենիքի եւ նուիրապետութեան զգացում չունին։ Քրիստոնէական կրօնքը, իր միջազգային բարոյագիտութեամբ, Հայերու մէջ զօրացուցած է իրենց այս ներքին անհաւակցողութիւնը։

Գերազանցապէս օգտակարին ձգտող՝ անոնք կը յարմարին ամէն պատահարի եւ կարելի է ըսել որ մինչեւ երախտիքը մոռնալու կ'երթան։ Ջունին զուրգուրանք ոեւէ բանի։

Ամերիկայի մէջ դաւանափոխ կ'ըլլան դէպի բողոքականութիւն եւ Y. M. C. A.ն գիտէ հրապուրել զանոնք, քիչ մը նուէրով եւ քիչ մը յարմարութիւնով։

Անհասկնալի ցեղ, բախ, եւ կ'ուզէի աւելցնել անիծեալ, եթէ ներքին գիտութեան զգացում մը այս անողորմ բացատրութիւնը չպահէր սրտիս լռութեան մէջ։

Կաթոլիկ մը երբ կը խօսի Հայերու մասին, կը յուզուի խորապէս։ Նոյն այդ կաթոլիկը Իտալացի ալ է, երբ պատմուի իրեն սպանութիւն եւ կոտորում, ներքին յուզումին վրայ կ'աւելնայ պատրաստակամութեան և օգնութեան ասպետական զգացում մը։

Հազար անգամ լսեր եմ. «Ունէի երեք զաւակ եւ բոլորն ալ խեղդամահ եղան։ Ամուսինս ալ սպաննուեցաւ»։

Հարիւր անգամ լսեցի, միավանքներու եւ արցունքներու մէջէն, հետեւեալ եւ նման պատմութիւններ. — «Բալեցինք երեսուն օր եւ ամէն օր թիւով նուազած։ Վերջապէս քիչերս մնացինք։ Մէկ տղաս զատայ սպաննուած խրամի մը մօտ. բոլոր կիները բռնաբարուեցան, մանուկները տեղահանուեցան եւ դիակ ու մահամերձ տեղն ու տեղը ձգուեցան։ Ո՞վ կրնար թաղել մեռելները»։

Անիծուա՛ծ երկիր, Հայաստանը։ Ըմբոստ ժողովուրդ առանց ուժի։ Ցեղ անկազմակերպ եւ առանց արժանապատուութեան, որ կ'ապրի ստուերի մէջ, սովորած է հառնիլ եւ ըմբոստանալ, ապստամբիլ եւ ինքզինք կոտորել տալ։ Որ կը հնազանդի առանց համոզումի, կը մաքառի առանց յոյսի, կը կռուի առանց կորովի։ Հրեայի եւ քրիստոնեայի մէջ՝ ունի երկուքին ախտերը առանց արժանիքներուն։ Ցաւալի է։

Երբ մարդ կը մտածէ բոլոր հայ մեռելներուն, խողխողուած, տանջուած, խաչուած, ձիու պէս պայտուած կամ կենդանի այրած թուրքի ձեռքով, երբ կը մտածէ հրկիզուած գիւղերու մասին, բոլոր որբերու, բոլոր այրիներու, այս յարատեւ փոթորկէ բոլոր մարդկային բեկորներու մասին, զգուանք կը զգայ մարդասպաններուն դէմ եւ կը ցանկայ փրկութեան խաչակրութեան մը հրաւիրել։

Բայց երբ այդպիսի սրտայոյզ զգացումին կը հպի իրականութեան փաստը, եւ այն միտքը թէ Հայերը իրենց ողբերգութիւնը քիչ կը զգան, թէ՛ անոնք շատ քիչ հաշիւ կուտան իրենց քաղաքական իրականութեան մասին, քիչ կը կռուին իրապէս իրենց նպատակին հասնելու համար, ուրիշ բան չի մնար ընել, բայց եթէ սարսափիլ և անօգուտ ողբերգութիւնը անկողմնակալ դիտողի դերին մէջ մնալ։

Եւ, հաւատացողին համար, ուրիշ բան չի մնար բայց եթէ Աստուծոյ օգնութիւնը հայցել։

Այսպիսի ժողովուրդի ողբերգութիւնը վերջաբան չունի եւ երբեք չի փակուիր։ Ան կրնայ լուծուիլ միայն որեւէ հին «Deus ex machina»ի միջամտութեամբ։ (Ըսել կ'ուզէ՝ հրաշքով, գերբնական ուժով)։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ...

(Քաղուած խորհրդ. թերթ...)

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ— Մայիս ... ժամը 10.40ին Թիֆլ... մը զգացուած է Լենինականի ... Մայիս 10ին դարձեալ ... 3ին, երկրաշարժը կրկնուած ... բայց, առաջինէն աւելի թ... Ամբողջ բնակութիւնը ... անցուցած է բաց երկինքի տակ ... Իսկ Մայիս 9ին, գիշերը ... ժամը 11ին ալ, Պիլիջան մէջ ... ցնցումներ զգացուած են։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՋՐԱՆՑՔԸ — Ջրակայանի շէնքը եւ ... արհեստագիտական սարքը ... բոլորովին աւարտած են։ Մեք... նաներու մեծ մասը ստացուած է ... Լենինկրատէն գալիք մասնագ... ները կը սպասուի, ձեռնարկ... համար անոնց ,,գնահատման, ... հագիւ կը վերջանայ Յուլիս ... Յուլիս ամիսներուն։

Սկիզբները մինչեւ 3000 ձ... ուժ պիտի գործածուի ... նախ պիտի տրուի ելեկտր... գործարաններուն, իսկ մինչեւ ... Սեպտեմբեր՝ քաղաքին, ... զանցը մինչեւ հոն երկարե... խատանքները վերջացած ըլլա... Ջրակայանի ուժը յետագայ... պիտի հասնի 7500ի։

Նոյնպէս դէպի խորշի... նիւր ջուր մղելու առաջին փո... ձերը յաջող անցած են։

ԿԻՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ— Լեն... նականի Ջաջուր կայարանին մէջ ... բացուած է կիրի գործարան մը ... որ օրական մինչեւ 50 թոնն կիր ... կրնայ արտադրել։

ՆՈՐ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ— Երև... կովկասեան երկաթուղային վար... չութիւնը ձեռնարկած է Հայաս... տանի մէջ կառուցանելու նոր եր... կաթուղագիծ մը, որ 24 քիլոմեթր ... երկարութիւն պիտի ունենայ ... պիտի անցնի Լենինականէն Ար... չեւ Արթիկ գիւղը։ Այս գիծ ... շրջակայքը հարուստ է, լաւ ... սակի տուֆ քարով, որ կը գո... ծածուի շինութեան մէջ։ Երկ... թուղին աւարտելէ յետոյ ... բեր պիտի ըլլայ գալ ... ծել մինչեւ կայարան եւ ... վերու նաւահանգիստները ... այն տեղէն մինչեւ մինչեւ ... հրդային Միութեան քաղաք... կարելի պիտի ըլլայ ... մինչեւ մէկ միլիոն թոնն ... արտածել, իսկ յետագային մի... չեւ 2 միլիոն։

— Երկաթուղային ... երկարատեւ ընդհատման ... ւանքով, Հայաստանի ... ուած 600 վակոն զանազան ... բանքներ կուտակուած են ... կայարաններու մէջ։

Առաջին ամիս Հայաս... պիտի դրկուին ... գիւղատնտեսական գործիքներ ...

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ— ... տանի լուսաւորութեան գործ... րութիւնը կազմած էր ... գրական-երաժշտական ... խումբ մը, որ Հայ ... ներու գործերէն ընտրած է ... մը բանաստեղծութիւններ ... երաժիշտներուն առաջարկ... զանոնք ձայնագրել։ Ցոյց ... նագրութիւնները պիտի ... տրուին։ Մրցանքը պիտի ... մինչեւ Յունիս 15ը։

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՏՈՒՆԸ ... Թիֆլիսի Հայ Արուեստի ... նկարչական ծիւղը ցուցադր... իր նկարները աշակերտներուն ... րուք 120ի կը հասնին։

Նկարչական ճիւղին կից ... յութիւն ունի նաեւ ... գասարան մը նկարչ... դեկավարութեան տակ։ Այս ... սարանին աշխատութիւնները ... նակի մեծութեան ... բելի չէ եղած ցուցադրել։

…ՀԱԿԱԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԻՏՔԵՐԸ

…լ…ի մէջ, որ Վրաս… …աւանն…էն մէկն է, …կազմած են հակակրօնա… …մը, որուն անդամ… …են միայն դպրոցական վեր… …աշակերտները։ …խմբակը որ իր յատուկ …ալ ունի, նպա… …է «Աշխատաւորներ …անոնց միջոցով …պրոպագանդ մղել …ոչնչացնել այդ…»։

…տուներու առթիւ, …իր հանդիսաւոր նիստը …է, կարդացուած է եր… — բանաձեւ մը, ուր նաեւ «կրօնը, քրիստոնէութիւ… …շարունակ մթագներ են …ու գայն կեղեքեր, եւ …մեր պարտքը կը համա… …մեր լուսաւոր ջահերով փա…»։

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ. …թուրք կիներու ա… …յատկացուած է 5 սեն… …մը։ Այս սենեակ… …վերածուած է ջուլ… …ուր 5 կիներ կ'աշ… …կիսամրին կից կարուձեւի …կ'աշակերտեն 24 …։ Ակումբը կազմա… …է նաեւ երեք խմբակ… …մէջ 67 հոգի գրել… …կը սորվին։ Թուրք կի… …ակումբը կազմակերպած է …150 կին եւ կրցած է իր …համախմբել 250 հոգի։

ՀԱՅ ՆՈՐ ՖԱՔԻՐ ՄԸՆ ԱԼ

…կը հաղորդեն թէ …է Հայկ անունով նոր …մը, եւ փորձեր կատարած …յատկութեան նահան… …ոստիկանապետին, սպա… …խմբագիրներու եւ այլն. փոր… …սովորական են… դանակ խօ… …մէջ, դանակներու …եւ այլն։ Բոլոր փոր… …յաջողութեամբ անցած …եւ շատ ծափեր խլած։

ԵՂԵՐԱԿԱՆ ՏԱՐԻ ՄԸ

1927 տարին է որ վիճակա… …կողմէ արժանացած է …։ Յունուար մէկէն …12 Յուլիս, այսինքն 196 …մէջ միայն, 136 բնական …պատահեցան, որոնց մէջ …37 ողողում, 6 հրա… …ժայթքում, եւայլն։ Այս ա… …ղոհ գացած են 3671 …9849 վիրաւոր, 4 քաղաք …16,745 տուներ քան…։

…եւ դեռ, այս վիճակագրու… …մէջ չեն մտներ Չինաս… …երկրաշարժը, որ երեք …քաղաքներ քանդեց եւ …00,000 զոհ տուաւ, ոչ ալ …Հնդկաստանի, Չինաստանի եւ …ողողումները։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԴԷՄ ԴԷՄԻ

Անցեալ շաբթու մէջ, կարգ մը մանրամասնութիւններ հաղորդեր էինք թերթերու գրաքննութեան մասին, որ բացուած է մէկ կողմէ «Լ'Ամի տիւ փէօփլը» (Ժողովուրդին բարեկամը) թերթին եւ ֆրանսական թերթերու սէնդիկային միջեւ։

«Լ'Ամի տիւ փէօփլը» կը շարունակէ իր մերկացումները։

Ֆրանսական մամուլի սէնդիկան կը պնդէ որ, որեւէ թերթ չի կրնար ծախուիլ 0.10 սանթիմի, առանց խոշոր վնասներ պարտադրելու իր բաժնետէրերուն։ Սէնդիկան այդ վնասները կը գնահատէ տարեկան 15 միլիոն ֆրանք, օրական 200,000 թիւի համար, իսկ 70-100 միլիոն աւելի մեծ սպառումի համար։ Դարձեալ սէնտիկան կը յայտարարէ որ «եթէ հանրային կարծիքը չդատապարտէ այս ձեռնարկը (թերթը 0.10 սանթիմի) որ եւէ պատճառ չկայ, որ օտար պետութիւն մը կամ դրամատիրական խմբակ մը, վաղը իր հաշւոյն նոյնըշնէ մեր երկրին մէջ, եւ այսպէս, ֆրանսական մտքինու մտածումին վրայ հաստատէ տեսակ մը մենաշնորհ»։

«Լ'Ամի տիւ փէօփլը» քննելէ յետոյ վերի առարկութիւնները, եւ ինչպէս նաեւ պնդելէ յետոյ թէ՝ կարելի է թերթը ծախել աժան գինով եւ առանց վնասի ենթարկուելու, կը շարունակէ՝

— Երբ կը պնդեն թէ՝ մեր օրինակը կրնայ դրդել օտար կառավարութիւնները որ իրենց քաղաքական ձգտումները հետապնդող թերթեր հիմնեն մեր երկրին մէջ ու վտանգեն մեր իսկ շահերը, պարզապէս կը խնդան մեր վրայ։

Նախ որ, օտար կառավարութիւնները եթէ ուզեն, կրնան ինչպէս25, նոյնպէս 10 սանթիմգինով թերթեր հրատարակել։ Բայց օտարը երբ քաղաքական նպատակներ հետապնդէ մեր երկրին մէջ, փոխանակ իր սադրանքները դիմակազերծումի վտանգին ենթարկելու. հրատարակելով իր իսկ թերթը, կը նախընտրէ մեղսակից մը գտնել գոյութիւն ունեցող թերթերուն մէջ ու կը յաջողի, եւ այս աւելի դիւրին է, նուազ վտանգաւոր եւ աւելի աժան։

Չեռ քի տակ նման գործողութիւններու եւ բանակցութիւններու կապուած փաստաթուղթերու համարներ եւ հսկայ ծրարներ ունինք։ 1919ին ու 1920ին, երբ խաղաղութեան դաշնագիրը կը պատրաստուէր, օտար պետութիւնները կրցան որոշ գաղափար մը կազմել մեր բարոյախօսներու «անշահախնդրութեան»… մասին։ Պէտք իսկ չկայ անոնցմէ խնդրելու որ պարզեն իրենց սրտին գաղտնիքները։ Եւ յեղափոխութիւնները արդէն, ատենը մէյ մը, հանրութեան կը բանան իրենց դիւանները…՝ թող քննութիւն բանանեւստուգեն շատ մը թերթերու հաշիւները։ Չպիտի ուշանան յստակ կարծիք մը կազմելու չարիքին մասին, զոր կը մատնանշենք,— կառավարական նպաստները, դրամատիրական նպաստները, եւ օտարներու նպաստները կ'օժանդակեն փրկելու երեւոյթները եւ գոհացնելու փոքր ու մեծ ախորժակներ…

Քանի որ մամուլի ընկերակցութիւնը մեզ կը մեղադրէ որ մամուլի ազատութեան դէմ կը գործենք, ինչո՞ւ ուրեմն չի ձեռնարկեր քննութիւն մը բանալու, եւ հասարակութիւնը լուսաբանելու համար ֆրանսական հրատարակութիւններու նիւթական աղբիւրներուն մասին։ Կրնայ վստահ ըլլալ թէ սրտագին պիտի օգնենք իրեն։»

Եւ «Լ'ամի տիւ փէօփլը» կ'եզրակացնէ. —Սէնդիկան չհամարձակեցաւ դատ բանալ մեզի դէմ. իր համախոհները նախընտրեցին անտառի մը անկիւնը մեզի սպասել, կռնակէն զարնելու համար։ Հարուածը վրիպեցաւ. հիմա ուզեն չուզեն, պէտք է որ հրապարակաւ բացատրութիւն տան։»

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՓՈՔՐԵՐՈՒՆ ԲԱԺԻՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 25 Մայիս. — Անցեալ օր՝ Ազգային կեդրոնական մանկապարտէզէն ներս ժտայ։ Մանկապարտիզպանուհի Տիկ. Մարի Սվաճեան յուզուած՝ պատմութիւն մը կը պատմէ փոքրերուն։ Կը մօտենամ։

«Տղաք, Պուլկարիոյ մէջ երկրաշարժ է եղեր, տուները փլեր են, ժողովուրդը փողոցը թափեր է, աղքատ Հայեր մերկ, անօթի, բոպիկ դաշտերը ինկած խոտ կ'ուտեն։ Հոն ալ ձեզի պէս շատ մը փոքրիկներ կային, Հայկիկներ, Արամիկներ, Կարպիսներ, Արաքսիներ, Շուշանիկներ, բոլորն ալ դպրոց ունէին, դպրոց կ'երթային, գիտէ՞ք ինչ եղեր է, այդ խեղճ տղոց դպրոցն ալ փլեր է, անոնք ալ մնացեր են փողոցը։ Անոնք հիմակ հաց չունին, Արաքսիկը մամայէն հաց է ուզեր՝ մաման ալ չունի եղեր, լացեր է, այսօր երբ տուն երթաք ձեր մամաներէն քչիկ մը դրամ բերէք, ղրկենք Պուլկարիա Արաքսիի մայրիկին որ Արաքսիին համար հաց գնէ…։»

Հարիւրեակ մը գլուխներ վայրահակ կ'ունկնդրեն իրենց վարժուհիի ձայնին. այդ վճիտ տղոց վճիտ աչքերը լեցուած են արցունքով, իրենց փոքրիկ հոգիներու մէջէն փոթորիկներ կ'անցնին, պզտիկներէն ամէնէն պզտիկը ընդոստ վեր կը ցատկէ՝ անկիւնը կը վազէ, իր սակառիկը կը վերցնէ ու կը բերէ կը դնէ տիկնոջն առջեւ, մէջը երկու շերտ հաց կայ, կտոր մը պանիր եւ մէկ հատ պանանա,

— Տիկին, առնէ տանէ Արաքսիկի մօր, թո՛ղ Արաքսիկը անօթի չմնայ։

Բոլոր փոքրերը միաբերան կը պոռան.

— Տիկի՛ն, մենք Արաքսիկը անօթի չենք ձգեր, տիկին, մենք վաղը դրամ կը բերենք, տիկին, եթէ հացը առնէ Արաքսիկն ալ դպրոց պիտի երթայ։

Ջմայլելի մանուկներ։

Եթէ այդ պճլիկ սրտերու նման սիրտ ունենային հայ հարուստները…։ Հապա ի՞նչ ըսել սա տղեկին, երախային որ կէս օրուան իր ճաշիկը տուաւ, երկու շերտ հաց, մէկ կտոր պանիր եւ մէկ պանանա։

Սիրելի փոքրիկ, դուն ի՞նչ պիտի ուտես կէսօրին։ Օ՛, հզօր սիրտ, ցեղային անշէջ բնազդ։ Օրուան նշանախօսքը այս է՝ Արաքսիկը պէտք է կշտանայ։

Հետեւեալ օրը փոքրերը բերած են իրենց բաժինը։ Ուրախ են, խանդավառ, կայտառ, հիմակ աւելի լաւ կ'երգեն, հիմակ աւելի լաւ կը ցատկոտեն գառնուկներու պէս։ Աւելի լաւ կը խաղան, քանի որ իրենց տաբեկիցներուն հաց բերին։

Ու Մանկապարտիզպանուհին կը յանձնէ ինծի գումարը եւ ցանկը որպէսզի՝ «Յառաջ»ի միջոցաւ ղրկենք Պուլկարիա.

—Պարոն այս 313.80 ֆրանքն ալ իմ փոքրերուս բաժինն է, գիտեմ քիչ է է, բայց անոնց ծնողքները արդէն ղրկած են իրենց բաժինները։ (Տես «Յառաջ» 27 Մայիս)։

Ապրի՛ք տիկին, լաւագոյն դասը որ կրնայիք տալ ձեր փոքրերուն, որովհետեւ, պատմ դուք խիղճ կոչուած փոքրիկ տունկէն մէկ մէկ հատ տնկեցիք ձեր փոքրերու լանջերուն տակ։ Այդ գեղեցիկ, այդ սքանչելի, այդ մատղաշ տունկին անունը անպակաս ըրէք, զարգացուցէք որպէսզի դառնայ շքեղ եւ հսկայ ծառ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ՊՈԼԷՆ, 25 Մայիս. — Պուլկարիոյ աղէտին լուրը հոս ալ ցնցեց տարաբաղդներու հոգին։ Մայիս 20ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ մատրան վարչութեան, կազմուեցաւ Հանգանակիչ Յանձնախումբ մը, որ իսկոյն գործի լծուելով հաւաքեց 151 Ֆր. 50 ս., Մատրան Վարչութիւնը աւելցուց 48 ֆրանք 50 ս. 200 ֆրանքի բարձրացնելու համար սոյն գումարը։ (Տես Յառաջ 27 Մայիս)։

Երբ տուն-տուն աղէտին լուրը կը տրուէր մեր հայրենակիցներուն, շատեր չէին իմացած իսկ, եւ չպիտի գիտնային բնաւ, եթէ ոեւէ մէկը իրենց չպատմէր «Յառաջ»ի մէջ երեւցած տեղեկութիւնները, աղէտի մասին։

Ներքին կեանքէն դիտելով, շատ քիչեր կան որ կը հետաքրքրուին արտաքին լուրերով։ Եւ երբ կ'իմանան Հայերս հետաքրքրող լաւ կամ գէշ լուրեր, միշտ կը զգածուին ու կը սկսին քրքրել հին ու նոր հոգեր եւ տրտունջներ։ Հոս է որ կ'արթննայ թաքուն մնացած լոյսի շողը ու յանկարծ կը պոռթկայ.— «Մէյ մը Հայաստանը շտկուէր տէ հոն երթայինք, ազատէինք…»։ Ու իրենց լուծան կը ձգեն համեստօրէն։

Այս սփոփարար պատկերին առջեւ կայ եւ հակառակը։ Կան իրենց խիղճը ծախած մարդիկ ալ, որ վերէն հրամանի կը սպասեն—խօսքս «Երեւանցի»ներուն է— եւ որովհետեւ այդպիսի բան չկայ, կուրօրէն կը հակառակին։ Ամէն առեն «Շիրակի աղէտ» ո՞ւր գտնելու է, քիչիկ մը շարժելու ու ցնցելու համար այս ողորմելի հոգիները, իրենց հօկերով…։

Աստ-Անդ

ՄԷԿ ԳՈՐԾԱՐԱՆԷՆ ՄԻՒՍԸ

ԼԻՈՆ, 25 Մայիս.— Ներկայիս Լիոնի մէջ բանւորական կեանքը լաւ է։ Ամէն գործարան ամէն օր գործաւոր կը փարձէ։ Օրականներն ալ գոհացուցիչ են վարժ գործաւորներու համար։ Ամէն գործարանի մէջ առանց բացառութեան, երկսեռ հայրենակիցներ կ'աշխատին. այրերը ութը ժամի փոխարէն կը ստանան 25—27 ֆրանք, իսկ կիներն ու աղջիկները 18—20։

Բայց կէտ մը կ'ուզէի մեր հայրենակիցներուն ուշադրութեան յանձնել։ Շատերը անվերջ կը թափառին մէկ քաղաքէն միւսը, մէկ գործարանէն միւսը, ինչ որ պատճառ կ'ըլլայ նիւթական թշուառութեան, որովհետեւ հազիւ մէկ երկու ամիս տեղ մը կ'աշխատին, անմիջապէս կը ձգեն եւ կ'երթան ուրիշ տեղ։ Պատճառը՝ յաճախ մէկ-երկու ֆրանքի յաւելումն է։ Բայց չեն խորհիր որ, երբ յառաջիկային նորէն գործազրկութիւն ըլլայ, առաջին անգամ զինքը դուրս պիտի ձգեն, իբրեւ նորեկ։ Կը յիշեմ 50 տարեկան ծերունի հօր մը պարագան։ Երեք տարի շարունակ աշխատած էր Ցէսինի մէկ մետաքսի գործարանին մէջ։ Երկու շաբաթ առաջ կը ձգէ գործը եւ կուգայ Լիոն, եւ ահա այսօր մէկ ամիս է քաղաքիս գործարաններուն դուռները մաշ կուգայ, բայց ոչ մէկ տեղ գործ կուտան, որովհետեւ ծեր է։ Բանւոր հայրենակից, ուր որ ես, որ գործարանին կամ քաղաքին անկիւնը, տեղդ կեցիր։ Լաւ է շարունակ աշխատիլ 20 ֆրանքի, քան թէ 2—3 ամիս 30 ֆրանքի, մանաւանդ որ միշտ փակ են Հայաստանի դուռները։

Կ. Յովակիմեան

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ.— Ազնուական մը կոմս տը ժանզէ, նախորդ գիշեր ժամը 2ին, երբ իր բնակարանը վերադարձաւ, նշմարեց որ մեծարժէք գոհարներ, ինչպէս նաեւ 1800 ֆրանքի գումար մը թռցուցեր էին։ Գողերը կ'երեւի ծանօթ էին կոմսին սովորութիւններուն որ, առանց աճապարելու, հանդարտօրէն գոհարները միայն վերցուցեր էին եւ պարապ տուփերը ձգեր էին գրասեղանին վրայ։ Ուրիշ բանի ձեռք չէին զարկած։ Աւարը բաւական նկատած էին եւ չէին ուզած աւելորդ բեռներու մտահոգութիւնն ալ ունենալ, վերցնելով գեղարուեստական թանկ բայց ծանր առարկաներ եւ արծաթ անօթներ։

Գողօնը կը գնահատուի 200 հազար ֆրանք։

ՊԱՐԿԵՇՏ ԱՐԿՂԱԿԱԼԸ.— ընկերութեան մը մէկ մասնաճիւղին տնօրէնը՝ 14000 ֆրանք յանձնեց իր արկղակալին որպէսզի, տանի ընկերութեան կեդրոնատեղին պահեցնէ։

Արկղակալը որ երկար պաշտօնավարութեան մը ընթացքին, միշտ գոհ ձգած էր իր պետերը, մեկնեցաւ առտուն եւ մինչեւ իրիկուն երեւան չելաւ։ Տնօրէնը մտահոգ հեռաձայնեց կեդրոն. մարդը՝ չէր երեւցած։ Գնաց անոր տունը, հոն ալ չկար։ Երկու օր անցած է այն օրէն ի վեր ու դեռ արկղակալը կեդրոնին չէ յանձնած 14000 ֆրանքը։

ԽԵԼԱՑԻ ՀՆԱՐՔ ՄԸ.— Քանի մը օրէ ի վեր, գործաւոր մը՝ Լըֆուր, կը նշմարէր թէ՝ անծանօթ մը, պարբերական այցելութիւններ կուտար իր սենեակին եւ օգտուելով իր բացակայութենէն, կ'առնէր կը տանէր ինչ որ գտնէր, առանց փոխարէն գոնէ շնորհակալութեան երկտող մը ձգելու։

Գործաւորը մտածեց որ եթէ ոստիկանութեան լուր տար, թերեւս գողին աչքը պիտի բանար եւ ձեռնարկեց իր անձնական միջոցներով բռնել ինքնակալ հիւրը։ Սենեակին մէջ լուսանկարի գործիքներու հնարամիտ շարք մը կարգադրեց եւ սպասեց արդիւնքին։ Իրիկունը երբ սենեակ վերադարձաւ, տեսաւ որ գործիքներէն մէկը բանեցեր էր։

Հանեց ապակին եւ անոր վրայ ճանչցաւ իր դրացուհին, Տիկին Նորմանտի, 66 տարու, որ իր կարգին ստիպուեցաւ ինքզինքը ճանչնալ լուսանկարի ապակիին վրայ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ՄԱՅՐ ՄԸ

Ոսկալի նախանձ մը իր մէջ …ունց կ'առնէր. չէր ընդուներ թէ …իրմէ զատ ուրիշ տէր կրնար …ունենալ։ Ցետոյ կը վախնար թէ …անոնց իրեն ան կրնար վտանգնե… …ենթարկուիլ։ Պէտք էր իր …վայրը անոր գիւղին մէջ …գրել եւ անոր սիրով ապրիլ։ Թեսալիան գինուորական տե… …կէտով շատ ուժեղ պաշտպան… …ած էր։ Շուտ հնարքը գտաւ։ …գիւղին եւ եւ, լերան բացուածքը …պատրուակ ծառայեց։ Տօմո… …ի մէջ բարձր պաշտպաններ ու… …էր, իր հայրը՝ Սէլիմ փաշա, հոն …գտնուէր։ Բացատրեց իր հրա… …անատարին թէ այդ անցքը պահ… …անելու պէտք կար, թէ քանի մը …գի պէտք էր հսկէին այդ տեղին։ Թրքական ռազմագիտութիւնը կը կայանայ կարելի եղածին չափ շատ կէտեր գրաւելու մէջ.— անշուշտ, կողոպուտի շատ տեղեր ունենալու համար.— Ահմէտ ստացաւ ինչ որ կը խնդրէր։ Լազարինայի բրինձի արտերը լաւ աւարներ էին. գիւղը կ'արժէր գրաւել։ Ահմէտ գիւղակին մէջ տեղաւորուեցաւ, վստահ հիմա իր մարդոցը եւ տրուած հրամաններուն։

Ուրախութիւնը մեծ եղաւ այն ատեն։ Ցասնըութ տարեկան էր։ Ցակաւին սիրած չէր։

Իր առաջին գինովութիւնը եւառաջին յաղթանակն էր։ Ամբողջ մարմնով կը վայելէր. մանկութենէն զէնքի ասպարէզը նախընտրած էր։ Զինուորական վարժարան յաճախեր էր։ Պատերազմը— անյուսալի բախտ— խոստացեր էր իրեն իր բոլոր հաճոյքը ի յայտ բերել բաւական խելագի ու հանճարեղ էր, բայց նաեւ չափազանց զգայնոտ։ Կրնար վերջապէս գոհացնել իր կիրքը։

Ահմէտ Ֆրոզինի հանդէպ շատ մը զգացումներ կը տածէր։ Հեշտասէր կրքով կը սիրէր զայն. եւ երբ խրճիթն էր, անոր քովիկը, անսահման մտերմութեան մը մէջ անոր հոգին կը հալէր։ Օրը կ'անցնէր սպասելով երեկոյեան այն պահուն՝ ուր պիտի անցնէր դղեակէն հիւղակը առաջնորդող ճամբայէն։ Ֆրոզինի հրամայած էր տնակին դուռը երբեք չկղպել։

Երբեմն լերան բացուածքէն եկած կատաղի հովը դուռը կը դղրդացնէր։ Ֆրոզին խենդի պէս կը դողդողար, մտիկ կ'ընէր։ Ո՛չ։ Ան չէր տակաւին։ Լուռ գիշերուան մէջ շարժում մը, աղմուկ մը, շունչ մը կ'ընդոստնէինզայն։ Շունչը բռնած մտիկ կ'ընէր, մաղթելով որ տակաւին անոր քայլը չըլլայ։ Քիչ վերջ, դուռը կը բացուէր ամբողջովին, նորէն կը դողդողէր։ Այս անգամ ան էր։ Օ՜հ, ամենակարող Աստուած, ինքը։ Բայց հովէն աւելի, փոթորիկէն աւելի, դժոխքէն աւելի գէշ էր, Ան…։

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Այս տխուր այցելութիւններու պահուն ի՞նչ էին ուրեմն խեղճ կնոջ զգացումները։ Նախ թուրքի մը պատկանիլը կ'ահաբեկէր զինքը։ Ցակաւին ոչ խղճահարութիւնը ոչ ալ ամօթը կը նուաճէր զայն։ Ամէնէն առաջ սարսափ կը զգար։

— Ահա, ահա ոճիրը կը գոչէր, գարշելի արատը։ Ոչ ոք կրնար մաքրել զայն. կեղտոտ էր, ցեխոտ էր, ամբարիշտ էր։

Պէտք է արեւելեան երկիրները ճանչցած ըլլալ հասկնալու համար այս ֆիզիքական խորշումը։ Ամէն տեղ կարելի է բռնաբարել, բնագդական է այդ։ Բայց թուրքի մը զուգաւորութիւնը՝ մարդուն եւ անասունին, կապիկին եւ կնոջ զուգաւորութեան չափ գարշելի է նոյն իսկ տեսնուած է որ, պոռնիկներ իրենց ընկերուհիները նախատեն, թուրքի մը գգուանքներուն հաւանած ըլլալնուն համար։ Անոնք կը մատնանշուին իբր ոճրագործներ եւ հաւատուրացներ։

Քրիստոնեայ կինը չընդունիր ոեւէ նուաստացում որ կարելի ըլլայ բաղդատել անոր հետ։ Մէկ վայրկեանի մէջ, դարերէ ի վեր ի գործ դրուած բոլոր վայրենութիւններուն վերյիշումն է այդ։ Մեր երկիրներուն մէջ, մենք կ'անգիտանանք ասիկա՝ հակառակ Մեծ Պատերազմի ատեն գերմաններուն ի գործ դրած սարսափելի արարքներուն. չենք կրնար երեւակայել, ինչ գարշանք որ քրիստոնեան կրնայ զգալ, յափշտակիչ թուրքին հանդէպ։

Ֆրոզին նախ ոչ իր ամուսնին վրայ խորհեցաւ, ո՛չ ալ ամուսնական ուխտի դրժումին։ Իր հաւատքին վրայ միայն խորհեցաւ։ Ինքզինքը դատապարտուած ու անիծուած կը զգար, առանց թողութեան՝ յաւիտեան փրկութիւն չկար իրեն համար. որքան որ իր էութիւնը քաշքշէր երկրի վրայ, իր կեանքը փճացած ու նուաստացած պիտի ըլլար։ Միւս աշխարհին մէջ իր բաժինը կը կորսուէր իր դժբախտութիւնով։ Ամէն ինչ վերջացած էր ուրեմն, երկրի վրայ ու երկնքի մէջ։

Ցանկարծ իր յուսահատութեան մէջ, իր զաւկին՝ Էմմանուէլի յիշատակը արթնցաւ, այրող ու անդիմադրելի։ Ցիշատակը այն զաւկին, որ ազգականներուն քով մնացած էր երբ տակաւին երկու տարեկան էր։ Այն զաւկին՝ որ օտարներու ծառայութեան էր մտեր, եւ ուրկէ երբեք լուր չէր ստացեր։

Կը զգար թէ այս յիշատակը կը քայքայէր զինք։ Եւ եթէ դիպուածով մեռած ըլլա՞ր։

Թարգմ. Գ. Թ.

(Շար.)

քիոյ է որ կ'երկարէ ձեռքը: Մինչդեռ ո՛չ մէկ յուրջ բան ստորագրեց Անգլիացիներուն եւ Ռուսերուն հետ, քանի մը օրուան մէջ միջոցը գտաւ Էնկիւրիի մէջ ճշմարիտ պաշտպանողական զինակցութիւն մը կնքելու: երբ մտածուի թէ Թուրքիա արդէն կապուած է Պարսկաստանի հետ, կը տեսնուի որ ասիկա առաջին քայլն է դէպի արեւելեան Ասիոյ խմբակցութեան մը: Ուժ մը՝ որ երբեք զանցառելի չէ: դաշնագրին առաջին յօդուածը որ մշտնջենական ուժ ունի, կը յայտարարէ թէ երկու երկիրներու միջեւ խաղաղութիւն եւ բարեկամութիւն կը տիրէ: երրորդ յօդուածը կ'ամբողջացնէ այս յանձնառութիւնը՝ դաշնադիրներուն արգիլելով մասնակցիլ որ եւ է քաղաքական, զինուորական կամ տնտեսական զինակցութեան, որ ուղղուած ըլլայ միւս կողմին դէմ: երկրորդ յօդուածին մէջ դաշնագիրը նկատի կ'առնէ կողմերէն մէկուն դէմ եղած յարձակում մը: Այդպիսի պարագայի մը՝ միւս կողմը չէզոք պիտի մնայ կամ պիտի խորհրդակցի իր դաշնակցին հետ՝ իր բռնելիք դիրքին մասին: Հոս արդէն կրաւորական վիճակէն դուրս կ'ելլենք եւ կը տեսնենք գործօն համաձայնութեան մը կարելիութիւններ:

Ցոյցեր Իտալիոյ դէմ

Թերթերը նոր մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Եուկոսլավիոյ մէջ տեղի ունեցած հակաիտալական ցոյցերու մասին: Զարայի մէջ նախատուած է իտալական դրօշակը: Ուրիշ ցոյցեր տեղի ունեցան են Սփալաթոյի, Լուպլիանայի եւ Պելկրատի մէջ: Սփալաթոյի մէջ ցուցարարներ փորձեցին մօտենալ իտալական ընթերցարանին: Ոստիկանութիւնը ուժգնօրէն միջամտեց ցրուելու համար ցուցարարները, որոնք նորէն հաւաքուեցան եւ ուղղուեցան դէպի իտալական հիւպատոսարանը, որ պաշտպանուած էր ոստիկաններու ջոկատի մը կողմէ: Հիւպատոսարանի շէնքին դիրքէն օգտուելով, ցուցարարները յաջողեցան պզտիկ խումբերով սողոսկիլ, եւ խռովութեանց պահուն ջարդ ու փշուր ըրին հիւպատոսարանի ապակիները: Շատ մը իտալական վաճառատուններու դուռները խորտակուեցան: Յետոյ ցուցարարները գացին ազգային թատրոնի հրապարակը եւ նոր ցոյց մը կազմակերպեցին, ազգային քայլերգը թնդացնելով: Ցոյցը կը սպառնար ծանր համեմատութիւններ առնել, որով ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ բանակին օժանդակութեան դիմել: Այս կերպով հազիւ կարելի եղաւ ցրուել ցուցարարները: Լուպլիանայի մէջ ոստիկանութիւնը 14 հոգի ձերբակալեց:

Ցուցարարները կը պատրաստուէին կրակի տալ իտալական դրօշակ մը, բայց ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ արգիլել, ինչպէս նաեւ թոյլ չտալ որ ամբոխը մօտենայ իտալական հիւպատոսարանին:

Պելկրատի մէջ, նուագահանդէսէ մը յետոյ, բուռն ցոյցեր եղան: Ցուցարարները փորձեցին հիւպատոսարանին մօտենալ, բայց հանդիպեցան սուսերամերկ ոստիկաններու եւ ոստիկան զինուորներու պատուարի մը:

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ իտալական կառավարութիւնը հատուցում պահանջած է եղած բռնութիւններուն համար:

Հելլէն դահլիճը չկազմուեցաւ դեռ

Ծովակալ Քոնտուրիոթիս կիրակի կէսօրին կրկին ընդունեց Վէնիզելոսը: Նախկին վարչապետը թելադրեց Հանրապետութեան նախագահին որ նոր կառավարութիւնը պէտք է կրթնի ժողովրդավար կուսակցութեանց եւ ոչ թէ հակաժողովրդավար աջակողմին վրայ: Շեշտեց որ անհրաժեշտ է շուտով գտնել լուծում մը, ու ի հարկին լուծել Խորհրդարանը:

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ միացեալ դահլիճի մը վերակազմութիւնը ձախողած է: Զանազան կուսակցութեանց վարիչներուն միջեւ տաք բանակցութիւնները կը շարունակուին:

⁂ Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ.— Հրաժարած դահլիճին մասնակցող երեք կուսակցութիւններուն վարիչները, Քաֆանտարիս, Միխալաքոփուլոս եւ զոր. Մէթաքսաս իրենց տրամադրութեան տակ ունին միայն 80 երեսփոխաններ: Այս թիւը բոլորովին անբաւական է, հետեւաբար պէտք ունին ուրիշ կուսակցութեանց աջակցութիւնը ապահովելու: Իսկ այդ գործը չափազանց դժուար է, քանի որ Քաֆանտարիս եւ Միխալաքոփուլոս ջերմապէս կը փափաքին որ նոր դահլիճին ունենալիք մեծամասնութիւնը հակավէնիզելոսեան չըլլայ, մինչդեռ Ցալտարիս, արքայականներուն պետը, տրամադիր չէ ուժ տալու վէնիզելոսեան դահլիճի մը: Վերջապէս, զոր. Մէթաքսաս թէեւ թշնամի չէ Վէնիզելոսի եւ կ'ուզէ նոյն իսկ օգնել անոր, բայց կը պնդէ որ Ցալտարիսի աջակցութիւնն ալ ապահովուի:

Եգիպտոս եւ Անգլիա

Գահիրէէն կը հեռագրեն թէ վարչապետ Նահաս փաշա մօտօրէն Լոնտոն պիտի երթայ՝ անգլիական կառավարութեան հետ բանակցելու համար 1922ի ծանօթ յայտարարութեան չորս վերապահումներուն մասին: Վարչապետը իր քաղաքականութեան համար բաւարար աջակցութիւն ապահոված է, ինչ որ կը քաջալերէ զինք խնդրի մասին վիճաբանելու անգլ. դահլիճին հետ:

Ինչպէս կը յիշուի, հաւաքոյթներու նոր օրէնքին մասին Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ ծագած վերջին վէճը բոլորովին չէ կարգադրուած դեռ, որովհետեւ պատասխանին մէջ ըսուած էր թէ օրինագիծին քուէարկութիւնը յետաձգուած է մինչեւ ծերակոյտի յառաջիկայ նստաշրջանը: Հետեւաբար նոր տագնապի մը վտանգը չէ անհետացած դեռ:

«Իտալիա»ն կորսուա՞ծ է

Տակաւինստոյգ լուր չկայ «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկէն, որ հիւսիսային բեւեռ գացած էր: Հեռագրի մը համաձայն, օդապարիկը ոչնչացած է Ուրբաթ առտու, երբ հաղորդակցութիւնները յանկարծ խզուեցան ցամաքի հետ:

Կը խորհուի երկու Նորվեկիացի սահնորդներ ղրկել Ուիքս Պէյ, որպէսզի խնդրեն հռչակաւոր որսորդ Նոյզէն դէպի բեւեռ երթալ իր շուներով, եւ փնտռել «Իտալիա»ի հետքերը: Նորվեկեան ջրօդանաւ մըն ալ ճամբայ պիտի ելլէ:

Թուրքիտալական մերձեցման դէմ

«Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դիւանագիտական խմբագիրը, բացատրելով Թուրքիոյ եւ Իտալիոյ բարեկամութեան եւ առեւտրական դաշնագրին վաւերացման յապաղումը, դիտել կուտայ թէ պատճառը Մոսկուան է: Անգլիական թերթին կարծիքով, այդպիսի դաշնագրի մը շնորհիւ, Իտալիա նաւային, տնտեսական կամ դիւանագիտական շատ զօրաւոր դիրք մը պիտի վայելէ Էնկիւրիի մէջ, մանաւանդ որ, այս միջոցին յարաբերութիւնները լարուած են Հռոմի եւ Մոսկուայի միջեւ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Լիոն.— *2 Յունիս: Կը խօսին՝ Ընկերներ Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:*

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Պրուսայի մեծ նոր գիւղի Հայրենակց. միութեան հանգանակութիւնը.—

Սնտուկէն 200, Տօքթ. Սէփէթճեան, Տօքթ. Րագըճեան, Գ. Րագըճեան, Օր. Զ. Զէհիրեան (Նիս) 50ական, Զէհիրեան եղբարք 25, Թանաճեան եղբարք, Թ. Քէօմիւրեան, Յ. Քէօլէեան, Երամեան եղբարք, Գ. Թումաճանեան, Խ. Արապեան 20ական, Ա. Խորէնեան, Վ. Մինասեան, Ա. Յովհաննէսեան 15ական, Ն. Հէլվաճեան, Հ. Յարութիւնեան, Ա. Բաղրիկեան, Մ. Բաղրիկեան, Ա. Գրիգորեան, Ս. Քէօմիւրեան, Շ. Յակոբեան, Յ. Փալաեան, Պ. Սարգիսեան, Խ. Կարապետեան, Գ. Արզուեան, Գ. Յովսէփեան, Ա. Քէօմիւրեան, Կ. Տօղրամաճեան, Ս. Հէքիմեան, Յ. Կարապետեան, Ե. Յովակիմեան, Մ. Զաքըռեան, Զ. Ժամկոչեան, Յ. Ճէնանեան, Հ. Րագըճեան, Այրի Տիկին Մաննիկ Էլլիպինեան, Գ. Կարապետեան, Մ. Սապօնճեան, Տիկ. Վ. Ալէքսանեան (Փարիզ), Մ. Շաշտուրեան, Ն. Դարբինեան, Ս. Պետիկեան, Ա. Ատէմեան, Այրի Տիկ. Մ. Նիկոեան, Բ. Գալուստեան, Վ. Քիլաֆեան, Յ. Քիլաֆեան, Մ. Մանուկեան 10ական, Տիկ. Ֆասիկ Յովսէփեան, Գ. Տօղրամաճեան (Ֆիւմէլ), Այրի Տիկ. Սօֆիկ Յովիկեան 5ական ֆրանք: Գումար 945 ֆրանք:

(տես «Յառաջ» Մայիս 25):

Եկեղեաց վերաշ. միութեան Մարսէյի մասնաճիւղին հանգանակութիւնը.—

Ա. Շիշմանեան 50, Գ. Քիւրտեան 50, Մ. Ռըսեան 30, Պ. Դանիէլեան 20, Ս. Կէմալմազեան 30, Գ. Խորսիկեան 5, Գ Տէր Կիւզէլեան 10, Այրի Տիկին Մ. Դանիէլեան 10, Հ. Կէմալմազեան 15, Գ. Զուլուխեան 5, Կ. Յարութիւնեան 20, Մ. Խաչատուրեան 10, Յ. Ա. Պօտիկեան 10, Յ. Վ. Պօտիկեան 7, Ա. Քիւրտեան 5, Լ. Տէր Մուշեղեան 20, Տիկ. Տէր Մուշեղեան 10, Յ. Պօլօեան 30, Թ. Մալխասեան 10, Ս. Պօղաճեան 5, Նավարեան եղբարք 50, Ռ. Թաթիկեան 20, Կ. Թիրիքեան 10, Այրի Տիկ. Արմէնեան 10, Այրի Տիկ. Ոսկերճեան 5, Ա. Առիկեան 20, Ա. Յարութիւնեան 5, Տիկ. Ժէնէվ Ռըսեան 20, Գ. Միրիճանեան 10, Տիկ. Զապէլ Ազարեան 10, Գ. Ռուսեան 20, Մ. Պետրոսեան 10, Կ. Յակոբեան 5, Գամպուրեան եղբարք 20, Պ. Դանիէլեան 10, Տիկ. Ս. Դանիէլեան 5, Մ. Խաչատուրեան 10, Ա. Վրթանէսեան 15, Շ. Տէր Սիրականեան 20, Մ. Պարջեան, Հ. Սուսիկեան, Օհան Թումասեան, Ա. Պլլօեան 10, Տ. Թումասեան 2, Ա. Գաբիկեան 20, Պ. Մկրտիչեան 25, Օ. Սարաֆեան 10. Ս. Ապտալեան 20, Մ. Տիրացուեան 20, Վ. Վարուժանեան 15, Ս. Գազանճեան 10, Տիկ. Շիշմանեան 25, Մ. Մաձուկեան 20, Տ. Մաթէոսեան 20, Ա. Օթճեան 20, Ա. Ազպէկեան 10, Շ. Թահմիզեան 20, Վ. Կէմալմազեան 10, Ե. Կէմալմազեան 5, Տիկ. Հռիփսիմէ Սալըրեան 50, Ա. Օթճեան 10, Գ. Յովակիմեան 10, Շ. Քույլոեան 15, Ա. Յակոբեան 25, Յ. Ամատունեան 10 ֆրանք, Միութեան գանձէն վճարուած 200 ֆրանք: Ընդհ. գումար 1239 ֆրանք:

(տես «Յառաջ» 24 Մայիս):

Հ. Յ. Դ.

Լիոնի *Կայծակ խումբի ժողովը յառաջիկայ Դշ. ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը:*

Լիոնի *Քեռի խումբի դասախօսական ժողովը՝ յառաջիկայ Չորեքշաբթի ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ՝ Ընկ. Ճ.: Նիւթ՝ Հայաստանի ներկայ վարիչներու քաղաքականութիւնը: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու հայրենակիցներ: Խօսք կը տրուի փափաքողներուն:*

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— *Անտիոքցի Կարապետ Մղտզեան կամ Մահտեսի Աբրահամեան, հօր անունը Գէորգ, մօր անունը Ոսկի, քրոջ անունը Վիքթոր, որ ասկէ առաջ Պէյրութ էր եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի: Գրել՝ Պ. Մելքոն Պասմաճեանի,* 4 Rue Louis-Bonnet, Paris (11e).

— կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ըռնճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեան որ աքսորի միջոցին Հալէպի եւ Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Ghalette par Montargis, (Loiret), France.

կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— կը փնտռուին Սազաթիէլ են Թաթուլ տատուրեան (Իզմիթ, Օվաճըքցի): իմացնել՝ K. Dadourianի, Hôtel du l'Entrepot, 32 Rue de l'Entrepot, Paris (10e).

— *Կը փնտռեմ հօրեղբայրս (Եալովացի) Պետրոս Շէնլունդեան եւ կինը, զաւակները՝ Նշան եւ Տաճատ, աղջիկները՝ Թուման եւ Պայծառ, հօրաքոյրս Տօտէ և տղան Տիգրան, աղջիկը Հորմիկ, ամէնքն ալ Տիարպէքիրցի. Ամերիկա Հօպէտ կամ Օհիօ քաղաքը ըլլալ կը կարծուին: Մարիձա Մաճառեան, Ծնեալ Շէնլունդեան,* 27 Rue Claude Maillot, Arnouville - les - Gonesse, (S. et. O.):

— Տիգրանակերտցի Աննա փիլիպոսեան կը փնտռէ իր ծնողքը՝ Սարգիս եւ Եղսաբեթ փիլիպպոսեան, եղբայրը Թովմաս, քոյրերը Սարա եւ Հռիփսիմէ. հօրեղբայրները Գրիգոր եւ Տիգրան փիլիպոսեանները: իմացնել՝ Krikor Tanielian, Sr Ang, Coure, (Ardeche).

ԽՆՈՒՍԻ Մժնկերտ գիւղացի հայրենակիցներէն ոեւէ մէկը թող հանդիպի խմբագրատուն, իրենց համար շատ կարեւոր տեղեկութիւն մը առնելու համար:

— կը փնտռուին Սեբաստացի Նշան Նուրեան եւ իր կինը Սաթենիկ Չէթպաշեան, հօր անուն Պետրոս, մօր անուն Նունուֆար: երկու տարի առաջ եկած են Ֆրանսա, կը կարծուի որ Վալանսի շրջակայ գիւղերը կը գտնուին: իմացնել՝ Սրբուհի Մէնտիլեանի, Maison d'ouvrières, Aouste, (Drôme).

— կը փնտռուի Սարգիս Զաքըճեան որ ութ ամիս առաջ հետեւեալ հասցէն տրուած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Beau Site. Nice (A. M.)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շl.	40 շl.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ		250 ֆրանք	
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵԻՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

"HARATCH"

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)

TÉLÉPHONE : NORD 57-82

MÉTRO LOUIS-BLANC OU JAURÈS

Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՄԱՅԻՍ 1928

30 MAI 1928

Դ. ՏԱՐԻ ԹԻԻ 660 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՃԱՌԵՐԷՆ ԵՒ ԾԱՓԵՐԷՆ ՅԵՏՈՅ

Հիմա որ վերջացաւ անկախութեան տասնամեակի խրախճանքը, ամփոփուինք եւ մտերմական զրոյց մը փորձենք մենք մեզի հետ:

Նոյն իսկ ա՛յդ առիթով:

Ամէն բանէ առաջ ճշդենք թէ՝ հակառակ անսահման խանդավառութեան եւ խլացուցիչ ծափերուն, մեզմէ ոչ մէկը ինքն իրեն թոյլ տուած է կորսնցնել իրականութեան գաղափարը:

Այդ բոլորը, բուռն ոգեւորութիւն, դղրդագին ծափողջոյն, օտար բարեկամներու ներկայութիւնը եւ անոնց սրտագին մաղթանքները չեն կրնար մեր ոտքը գետնէն կտրել:

Ընդհակառակն, անոնք աւելի կը շեշտեն մեր պատասխանատուութիւնը: Այնքան ուժգնութեամբ եւ յորդառուն բազմութեամբ արտայայտուած հաւատքն ու վստահութիւնը պարտականութիւն կը դնեն մեր վրայ՝ տասը համրել, ո՛ր եւ է քայլէ առաջ, խնայելու համար նոր յուսախաբութիւններ:

Կը կարծենք թէ այլեւս հասած է սերունդ մը, որ գիտէ չեշտ նայիլ դէպքերու եւ դէմքերու երեսին, եւ ուղիղ ըմբռնել իրերու բուն իմաստը:

Այլեւս պատմութեան անցած են կամ պիտի անցնին այն միամիտները, որոնք հայրենիք եւ անկախութիւն կ'երազէին հինգ օտար մարդասէրներուն ճառերով կամ տասը համակրական հեռագիր-նամակով:

Այդ բոլորը ունին իրենց արժէքը, իրենց բարոյական կշիռը, որ սակայն բաւական չէ գիւղ մը անգամ պարգեւելու մեզի:

Անոնք պիտի ծառայեն վառ պահելու մեր անունը, արծարծելու մեր պահանջները, շեշտելու մեր դիմագիծը, եւ եթէ կ'ուզէք՝ նոյնիսկ բառերով եւ տառերով պարտադրելու մեզ: Յիշեցնելու թէ կա՛նք մենք, ամէն տեղ եւ ամէն ճակատի վրայ:

«Սիրտեր կան որ կը բաբախեն ձեր կողքին, ձայներ կան որ պիտի արծարծեն ձեր պահանջները, ովպէսզի ազատագրուի ձեր հայրենիքը»:

Այսպէս կ'արտայայտուէր, կիրակի օրուան ալեծուփ բազմութեան առջեւ, ծերակուտական Ժիւսթէն Կոտար:

Կը հաւատանք մենք ալ, մեր ֆրանսացի բարեկամին պէս, թէ կա՛ն այդ սիրտերն ու ձայները, որ պիտի լսուին ի հարկին, կամ պատեհ ժամուն:

Այլապէս, հարկ պիտի ըլլար յուսահատիլ ե՛ւ այս աշխարհէն ե՛ւ այս մարդկութենէն:

Բայց, ամէն բանէ առաջ, կը հաւատանք — պէտք է հաւատանք — մեր ուժին, ա՛յն արժէքին զոր ունինք այսօր կամ կրնանք մէջտեղ բերել վաղը:

Իսկ ատոր համար, անհրաժեշտ է որ գիտնանք միակամ և մանաւանդ վճռական ըլլալ ճակատագրական ժամուն, ինչպէս եղան անոնք որ հիմերը դրին այսօրուան հայրենիքին, 1918 Մայիսի օրհասական օրերուն, ճանկռտելով ռազմադաշտի հողերն ու քարերը:

Որովհետեւ, ինչ որ մեր ձեռքով կը շահինք, ինչ որ կ'արտադրենք մ՛նք մեր քրտինքով կամ արիւնով, ա՛յն է որ արժէք ունի եւ կանգուն կը մնայ, եւ ոչ թէ այն որ իբրեւ պարգեւ կը տրուի:

Եւ այստեղ, հարկ է երկաթագիր արձանագրել Օլիվըր Պօլտուինի խօսքերը:

Անգլիոյ վարչապետին որդին, որ գաղափարով եւ կուսակցականօրէն կապուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ կռուած է Հայաստանի անկախութեան համար եւ յանձն կ'առնէ նորէն ծառայել, կիրակի օր ուղղեց ազդարարութիւն մը, բրիտանական պաղարիւնութեամբ.

— «Այսօր, այս հանդիսաւոր օրուան առթիւ գլխաւոր բանը որ պիտի ըսեմ ձեզի, հետեւեալն է.— Մի՛ վստահիք մեծ պետութեանց խօսքերուն եւ խոստումներուն: Անգլիա բացարձակապէս մոռցաւ Հայաստանը. մոռցաւ նոյնիսկ իր ռազմիկները... վստահեցէք միայն ձեր ուժին, ձեր զաւակներուն եւ ձեր թոռներուն: Անո՛նք են որ եռագոյն դրօշը դարձեալ պիտի պարզեն Արարատի վրայ:»

Այո՛: Օտարներէն իրաւունք ունինք սպասելու միայն իրենց յանձնառութեանց կատարումը: «Մեծ պետութիւններէն գթութիւն չէ որ կը սպասենք, թո՛ղ անոնք իրենց պարտականութիւնը կատարեն», ինչպէս կ'աղաղակէր Պ. Բրաֆթ Պոնար, խորին յուզումով:

Բայց որպէսզի անոնք ստիպուին կատարել, նորէն մե՛նք է որ պիտի գործենք: Մե՛նք պիտի հարթենք ճամբան, յարմար ժամուն «կատարուած իրողութիւններ» ստեղծելով, ինչպէս ըրաւ նոյն իսկ պարտուած Թուրքիան:

Ոգեւորուի՛նք, ծափահարենք, վա՛ռ պահենք հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը, որ անկարելի ցնորք մը չէ այլեւս, բայց չմոռնանք մեր բուն գործը, ամբողջ սերունդի մը ճիտին պարտքը:

Ահա թէ ի՛նչ կը թելադրեն տասնամեակի տօնահանդէսները:

Տօնակատարութիւնները, առանձնապէս այս օտար ափերուն վրայ, բարերար կռակնե են որ կրվանենշրջապատինցուրտն ու խոնաւութիւնը, եւ կը տաքցնեն մեր հոգին ու թեւերը, աւելի ամուր փարելու համար մեր սրբութիւններուն:

Անոնք հսկումի եւ զգաստութեան արարողութիւններ են, մեր թմրութիւնը թօթուելու եւ բոլոր ճիգերը կեդրոնացնելու համար:

Շ.

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Երէկուան նկարագրութենէն յետոյ, այսօր Բ. եւ Գ. էջերուն մէջ կարելի մանրամասնութեամբ տուած ենք տասնամեակի տօնին առթիւ խօսուած ճառերը: Տեղեկութիւնները լրացնելու համար, ստորեւ կը հրատարակենք Հ. Հ. Պատուիրակութեան հասած շնորհաւորական հեռագիրներու եւ նամակներու փոքր մէկ մասը: Այս առթիւ յիշենք թէ՝ Պատուիրակութեան փոխ-նախագահ Ալ. Խատիսեան, որ շաբաթ օր Պրիւսէլ հրաւիրուած էր տասնամեակի առթիւ, կիրակի օր փարիզ վերադարձաւ, անձամբ հսկելու համար հանդէսին կանոնաւորութեան, որուն կազմակերպութեան մեծագոյն բաժինը ստանձնած էր, աջակցութեամբ Հ. Յ. Դ. փարիզի Շրջ. կոմիտէին եւ խումբ մը եռանդուն երիտասարդներու:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

— «Զափազանց կը փափաքէի դրական պատասխան տալ Ձեր հրաւէրին, ներկայ գտնուելու Հայաստանի անկախութեան հռչակման 10րդ տարեդարձի հանդէսին: Դժբախտաբար յանձնառութիւններ ունիմ, որոնցմէ չեմ կրնար ազատիլ եւ որոնք զիս կը ստիպեն Պրիւքսէլ մնալ: Ներողամիտ կը գտնուիք ուրեմն իմ բացակայութեանս համար:

«Սրտով, սակայն, ես կը մնամ Ձեզ հետ, որովհետեւ Ձեզ յայտնի է թէ հայկական դատը որքան համակրելի է ինծի համար եւ որքան կը ցանկամ Ձեզ հետ միասին, որ Ձեր երկիրը կարենայ ձեռք բերել իր ամբողջական եւ կատարեալ ազատութիւնը, զարգանալ իր ձգտումներուն ու ինքնայատուկ հանճարին համաձայն եւ խնդութեամբ աջակցիլ վերջապէս իրարու հետ հաշտուած ժողովուրդներու քաղաքակրթիչ մեծ աշխատանքին:

«Հաճեցէք ընդունիլ, պարոններ, իմ խորապէս անձնուէր զգացումներուս հաւաստիքը:» Ստոր.՝ Հ. Լաֆոնթէն՝ Փոխ-նախագահ Պելժիոյ Ծերակոյտին: Պրիւսէլ:

— «Հայաստանի անկախութեան հռչակման 10րդ տարեդարձին առթիւ, կը խնդրեմ որ ջերմ ողջոյններս հաղորդէք իրենց ազգային տօնը կատարելու հաւաքուած հայ ժողովուրդի զաւակներուն:

«Հերոսական շատ գործեր է կատարած հայ ժողովուրդը, տուած է շատ զոհեր, բայց պայքարը դեռ չէ վերջացած եւ յաղթանակը կը մնայ ապագային:

«Ես կը հաւատամ այդ յաղթանակին, որովհետեւ միշտ հաւատացած եմ արդարութեան եւ ճշմարտութեան յաղթանակին:

«Ես կը հաւատամ, որ պիտի գայ այն օրը — եւ արդէն հեռու չէ — երբ Արարատի ստորոտը ի մի ընտանիք վերամիացած հայ ժողովուրդը պիտի տօնէ իր իսկական ազատութեան տօնը: Ես կը հաւատամ նոյնպէս, որ այդ օրը պիտի դառնայ հայ ժողովուրդի և առելի լուծէն ազատուած ռուս դեմոկրատիայի համար անխախտ դաշինքի եւ բարեկամութեան վերահաստատման օր մը: Ա. Կերենսկի

— «Ամբողջ հոգիով կը ցանկամ, որ եղբայրական հայ ժողովուրդը որքան կարելի է շուտ տօնէ իր իսկական անկախութիւնը բոլշեւիկեան եւ թրքական լուծէն եւ իր վերամիացումը իբրեւ մէկ ընտանիք եւ մէկ պետութիւն, իր հայրենի երկրին մէջ: Կը հաւատամ, որ բոլշեւիկեան լուծէն ազատուիլը կ'ըլլայ ընդհանուր ազատութիւն ե՛ւ Հայաստանի ե՛ւ Ռուսաստանի համար: Կը հաւատամ նոյնպէս, որ ազատ Հայաստանը եւ ազատ Ռուսաստանը ապագային կը գտնեն իրենց փոխ-յարաբերութիւններու կարգադրութեան համար եղբայրութեան ու բարեկամութեան այն լեզուն զոր միշտ ունեցեր են անցեալին մէջ: Ն. Ավկսէնտիէվ

— «Յարգելի Արուեստի եւ Գրականութեան Միութիւնը իր յարգանքի ողջոյնները կը բերէ Հայաստանի տասներորդ տարեդարձին առթիւ եւ յանուն լոյսին եւ հայ գիրին ազատութեանը՝ կառչած կը մնայ անկախութեան գաղափարին»: փարիզ:

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Մայիս.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջանային կոմիտէն ջերմ շնորհաւորութիւններ կ'ուղղէ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ, 27 Մայիս.— Ջերմ շնորհաւորութիւններ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ, դայն իր պատմական սահմաններուն մէջ վերահաստատուած տեսնելու բաղձանքով: Կէտիկեան

— «Մարսէյլ, 27 Մայիս.— Մարսէյլի հազարաւոր բանուորներս ջերմապէս կը շնորհաւորենք Հայաստանի անկախութեան տասնամեակը եւ կը վստահեցնենք ձեզ թէ միշտ ձեր կողքին ենք բոլոր դաւաճաններուն դէմ»:

— «Տարագրութեան եւ օտարութեան մէջ Հայրենիքի, սրբազան զգացումներով եւ անխառն սէրով տոչորող Հայ Սպաներու անունով, թո՛յլ տուէք մեր սրտագին եւ ջերմ շնորհաւորութիւնները արտայայտել Հայաստանի անկախութեան 10րդ տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ:

«Սիրելի եւ ազնիւ Նախագա՛հ, Հայ Սպայութիւնը՝ ինչպէս անցեալին, նմանապէս ներկայիս ալ մի՛շտ կազմ ու պատրաստ է՝ անխուսալ եւ պարտուած Հայրենիքի վերազատագրութեան գերագոյն գործին համար:» Վ. Արշ. Ութիւն

ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏՕՆԸ

Շաբաթ գիշեր, 26 Մայիս, Վրացիներն ալ տօնեցին իրենց անկախութեան տասնամեակը, Օթէլ Մաժէսթիքի մէկ սրահին մէջ, ուր տեղի ունեցան բանախօսութիւններ, երգեր եւ պարեր: Իսկ Ազրպէջանի ներկայացուցիչները հանդէս մը սարքած էին Երկուշաբթի, 28 Մայիս, Ֆրանս-Օրիանի սրահին մէջ: Այս առթիւ ալ եղան բանախօսութիւններ եւ պարեր: Երկու հանդէսներուն ալ ներկայ էին հայ, վրացի, ռուս եւ տաղստանցի ներկայացուցիչներ:

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏՔԸ

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ՋՕՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ",Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԻԷ. Ցանկ

	Ֆր.
Լը Քրէզօյի հայրենակիցներէն (ցանկը յաջորդով)	316.05
Զաքարիա Զէյթունցեան Սէն Սաթիւրնէն	10.—
գումար	326.05
ԻԶ. ցանկին գումարը	36,265.15
ընդհ. գումար	36,591.20

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Զայիմիս դարձեալ վարչապետ

Վերջապէս լուծուեցաւ հելլէն նախարարական տագնապը, որ կը տեւէր Մայիս 22էն ի վեր: Վէնիզէլոս երկուշաբթի օր վերջին տեսակցութիւն մը եւս ունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահ Քոնտուրիոթիսի հետ, որուն յայտնեց թէ տագնապը չափէն աւելի երկարեցաւ եւ թէ անհրաժեշտ է անմիջական լուծում մը գտնել՝ կամ վերահաստատելով նախկին կառավարութիւնը եւ կամ նոր ընտրութեան ձեռնարկելով:

Առաջին թելադրութիւնը յաղթեց. զանազան կուսակցութիւնները կրցան համաձայնիլ, զոր. Մէթաքսաս ընդունեց Վէնիզէլոսի պայմանները եւ հրաժարեալ դահլիճը վերակազմուեցաւ՝ նոյն անդամներով: Զայիմիս դարձեալ վարչապետութիւնը ստանձնեց: Դահլիճը առանց պաշտօնական նոր երդումի գործի ձեռնարկեց երէկ:

Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ Զայիմիս տեսակցութիւն մը ունեցաւ Վէնիզէլոսի հետ, խորհրդակցելու համար նոր կառավարութեան ծրագրին մասին: Կը կարծուի թէ այդ ծրագրին գլխաւոր կէտերը պիտի ըլլան՝ ստեղծել Ծերակոյտ մը, վաւերացնել ֆրանքեւհելլէն պարտքերու համաձայնութիւնը ինչպէս նաեւ գոյքերու փոխանակութեան մասին պուլկարեւհելլէն պայմանագրութիւնը:

Հակացոյց Եուկոսլաւիոյ դէմ

Եուկոսլաւիոյ մէջ Իտալիոյ դէմ կատարուած ցոյցերը իրենց արձագանգն ունեցան Իտալիոյ մէջ: Բազմաթիւ քաղաքներու մէջ ֆաշիստները բուռն ցոյցեր կատարեցին եուկոսլաւ հիւպատոսարաններուն դէմ:

Զարայի մէջ, ֆաշիստները յարձակեցան սերպ հիւպատոսարանին վրայ եւ վիրաւորեցին հիւպատոս Սիմիչը, որ դարմանուելու համար հիւանդանոց մը փոխադրուեցաւ: Հիւպատոսարանի պաշտօնեաներն ալ յարձակում կրեցին:

Հռոմի մէջ 1500 ուսանողներ հաւաքուեցան սերպ հիւպատոսարանին առջեւ եւ փորձեցին ներս մտնել: Զինուորներ հասնելով՝ ցրուեցին ուսանողները: Ոչ մէկ միջադէպ պատահեցաւ: Վենետիկի մէջ Սփալաթոյի եւ Սէպէնաքոյի հակիտալական ցոյցերուն դէմ բողոքելու առթիւ խումբ մը երիտասարդներու եւ զինուորներու միջեւ ընդհարումներ պատահեցան: Պարիի եւ Պոլոնիայի մէջ եւս բուռն ցոյցեր կատարուեցան:

ՍԵՐՊԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

Պելկրատէն կը հաղորդեն թէ հակիտալական նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Տուպրովնիքի եւ Զաղրէպի մէջ, երբ իմացան թէ Զարայի մէջ ֆաշիստները յարձակած են սերպ հիւպատոսարանին վրայ: Տուպրովնիքի մէջ ցուցարարները ներկայ եղան հաւաքոյթի մը, զոր կազմակերպած էին Ռատիչ եւ Փրիպիչէվիչ: Յետոյ թափօր կազմուելով ցուցարարները շրջեցան փողոցներու մէջ: Ոստիկաններն ու ոստիկան զինուորները դիրք բռնեցին այն փողոցներուն վրայ, որոնք կը տանին դէպի քաղաքին կեդրոնը, ուր կը գտնուի իտալական վարժարանը: Ոստիկանութիւնը քանիցս կրակ բացաւ: Բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուեցան: Ութ հոգի ձերբակալուեցաւ:

Զաղրէպի պողոտաներուն վրայ շրջագայող մեծ բազմութիւն մը ցոյցեր կազմակերպեց՝ թշնամական բացագանչութիւններ ընելով Իտալիոյ հասցէին: Ոստիկանութիւնը միջամտեց. ոստիկան-զինուորները եւս բուռն միջամտութիւնով մը ցրուեցին ցուցարարները, որոնք չկրցան հասնիլ իտալական հիւպատոսարանը: Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

Պելկրատի մէջ եւս Երկուշաբթի իրիկուն ուսանողներ փորձեցին ցոյց կատարել Իտալիոյ դէմ, սակայն ոստիկանութիւնը արգիլեց:

Մուսոլինի եւ Սերպիոյ վարչապետ Վուքիչէվիչ խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնեն, ցոյցերը արգիլելու համար:

Կեսարիոյ որբերը

Կեսարիոյ որբանոցը չէ փակուած եւ որբերը նորէն վանքին մէջ կը մնան: Զօրաբանակի հրամանատար Ապտիւլրահման Նազիֆ փաշայի կարգադրութեամբ որբերը Տրդատ եպիսկոպոսի շինած յարկաբաժինէն փոխադրուած են վանքին հին մասը: Պարպուած մասը իբրեւ հիւանդանոց պիտի գործածուի: Արդէն շինութեան ձեռնարկուած է: Զինուորական հիւանդանոցի բժիշկներէն պիտի կրնան օգտուիլ որբերն ալ:

∴ Եոզղատի Մէնթէշէ գիւղը պարպող վերջին կարաւանէն, 10-12 թշուառ կիներ եւ հիւանդներ Կեսարիա ղրկուած են: Ասոնցմէ 4-5 հոգի որբանոց դրուած են:

∴ Պօղազլեանի Զօրխոտան գիւղէն գաղթական վեց ընտանիք, բաղկացած 33 անդամէ, Պոլիս հասնելով պատսպարուած են Եէտիգուլէի նոր կայանը: Պօղազլեանի Մէնթէշէ գիւղէն 13 ընտանիք (63 հոգի) հասած են Պոլիս եւ մէկ մասը Սամաթիոյ միւս ալ Եէտի-Գուլէի գաղթակայանը տեղաւորուած են: Այժմ Մէնթէշէի մէջ կան միայն քանի մը հայ ընտանիքներ, որոնք ալ պիտի մե՛կնին աշնան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Մայիս 20ի ընտրութեանց մէջ կուսակցութիւնները ստացան հետեւեալ քուէները եւ աթոռները (փակագիծի մէջ նշանակուած թիւերը կը վերաբերին 1924ի ընտրութիւններուն)։

1. Սոց.-Դեմոկրատ 9,135,949 քուէ, 152 (131) աթոռ. 2. Գերմ. ազգ.՝ 4,369,335 քուէ, 73 (103) աթոռ. 3. Կեդրոն՝ 3,707,651 քուէ, 62 (69) աթոռ. 4. Ժող. կուս.՝ 2,674,194 քուէ, 44 (51) աթոռ. 5. Համայնվր.՝ 3,253,391 քուէ, 54 (45) աթոռ. 6. Դեմոկրատ՝ 1,497,316 քուէ, 25 (32) աթոռ. 7. Տնտեսական կուս.՝ 1,393,574 քուէ, 23 (12) աթոռ. 8. Պաւար. Ժ. Կ.՝ 936,404 քուէ, 16 (19) աթոռ. 9. Ազգ. Ընկերվ.՝ 807,675 քուէ, 12 (5) աթոռ։

Այնուհետեւ կուգան աւելի մանրերը, իւրաքանչիւրը քանի մը աթոռներով։

Այս թիւերը կ՚ապացուցանեն, ամէնէն առաջ, թէ մեծ յաջողութիւն ունեցած են սոցիալ-դեմոկրատները, 131 պատգամաւորը 152ի հասցնելով, մինչ նոյնչափ եւ աւելի անյաջողութեան մատնուած են գերման-ազգայնականները, կորսնցնելով 30 աթոռ (103էն իջնելով 73ի)։ Որոշ յաջողութիւն ունեցած են նաեւ համայնավարները եւ Տընտես. կուսակցութիւնը։

Երկրորդ՝ տուժած են ոչ աննշան չափերով, գերման-ազգայնականներուն հետ միասին, նաեւ կառավարական միւս երկու կուսակցութիւնները — Կեդրոնը եւ Շթրէզէմանի խմբակցութիւնը, բայց նաեւ՝ դեմոկրատները։ 3) Ջախջախիչ հարուած կրած են եւ ասպարէզէն բոլորովին քշուած՝ ծայրայեղ-աջակողմեան՝ ջարդարարներու խմբակցութիւնները, բացի մէկէն (Լիւտէնտորֆի), որ դեռ քիչ մըն ալ ուժովցած է անոնց հաշուին։

Համեմատական պատկերը գրեթէ նոյնն է նաեւ Փրուսիոյ եւ միւս երկիրներու խորհրդարանային ընտրութեանց մէջ, այն տարբերութիւնով, որ համայնավարները եւս, իրաւ է, քիչ մը զօրացած պիտի մտնեն Փրուսիոյ նոր խորհրդարանը։ Եւ սակայն միւս բոլոր վայրերու մէջ թուլցած են անոնք զգալապէս։

* * *

Այսպէս ուրեմն, Մայիս 20ի ընտրութիւնները շատ բացորոշ կերպով կ՚արտայայտեն գերման ժողովուրդին մեծամասնութեան կամքը — քաղաքական ղեկը ուղղել դէպի ձախ։

Եթէ համայնավարները եւ անոնց քաղաքական գործելակերպը որդեգրած ծայրայեղ աջերը մէկդի թողունք, քանի որ զուրկ են պատասխանատուութեան գիտակցութենէ եւ լրջօրէն չեն զբաղիր երկրի ներքին ու արտաքին խնդիրներով, այլ խուժանավարութիւնը դարձուցած են իրենց գործելակերպ ու նպատակ միանգամայն, մէջտեղ կը մնան միւս կուսակցութիւնները, որոնցմէ եւ պիտի կազմուի գալիք կառավարութիւնը։

Այժմէն իսկ պարզ է՝ ներկայ կառավարութեան անկումը։ Ան արդէն իսկ մնացած կը սեպէ ինքզինքը, ստանալով բացարձակ անվստահութիւն ժողովրդական դատաստանով, որպիսին եղաւ Մայիս 20ը։ Վերջինս աւելի անողոք պիտի ըլլար անտարակոյս, եթէ քանի մը շաբաթ առաջ Փուանքարէն յաղթութիւն տարած չըլլար Ֆրանսայի մէջ։

Ո՞վ պիտի կազմէ ապագայ կառավարութիւնը։ Ամէնուն աչքը յառած է դէպի գերման սոցիալ-դէմոկրատիան, որ արժանացաւ ժողովուրդի կատարեալ վստահութեան։

Ճիշդ է, ան առաջ ալ Ռայխսթակին ամէնէն ուժեղ խմբակցութիւնն էր, բայց շատ ալ ետ չէին մնար գերման ազգայնականները, մինչ վերջիններս նոր Խորհրդարանին մէջ իրենց թիւով առաջիններուն կէսէն ալ պակաս պիտի ըլլան։

Այսուհետեւ բոլոր միւս բոլոր պետական կուսակցութիւնները — Կեդրոն, Շթրէզէմականներ, դէմոկրատներ եւ յաւելեալ մանր խմբակցութիւններ միասին առած՝ հազիւ պիտի հաւասարին սոցիալ-դեմոկրատիային։

Պարզ է նաեւ, որ ինչպէս այս վերջին կուսակցութիւնները նոյնպէս սոցիալ-դեմոկրատիան մինակը՝ չպիտի կրնայ առանձինն դահլիճ կազմել, առանց իրարու հետ համաձայնելու, որովհետեւ Խորհրդարանի ամբողջ կազմին մէկ երրորդն ալ չեն կազմեր զատ-զատ։

Կը մնայ ուրեմն միայն մէկ ելք — որ յիշեալ կուսակցութիւնները համաձայնին և խառն դահլիճ կազմեն — կամ բոլորը միասին եւ կամ մէկ քանին։ Ուրիշ ելք չկայ արդէն, որովհետեւ ինքնին անկարելի է որ բոլոր քաղքենի կուսակցութիւնները միանան եւ ընկերվարականներու ու համայնավարներու դէմ մեծամասնութիւն կազմելով Խորհրդարանին մէջ՝ կառավարութիւն կազմեն՝ ինչպէս այսօր կ՚առաջարկեն աջակողմեան թերթեր։ Այդպիսի դասաւորում մը դէմ պիտի արտայայտուէին առնուազն կաթոլիկները եւ դեմոկրատները։

Ուրեմն, ի՞նչպիսի խառն դահլիճ կրնայ կազմուիլ։ Ամէն պարագայի մէջ՝ գերման ազգայնականները մէջը չպիտի ըլլան։ Կը մնան ուրեմն՝ ընկերվարականները, դեմոկրատները, կաթոլիկները եւ շթրէզէմանականները։

Ասոնք միասին զգալի մեծամասնութիւն մը պիտի կազմեն Խորհրդարանին մէջ, եթէ համաձայնին։

Ու այժմէն իսկ գերման թերթերուն եւ քաղաքագէտներուն մեծամասնութիւնը այդ ուղղութեամբ կ՚արտայայտուին. — կազմել «լայն խառն դահլիճ» մը (Grosse Koalition) վերոյիշեալներու մասնակցութեամբ։ Նման դահլիճ մը կազմուեցաւ նաեւ 1923ին, Շթրէզէմանի վարչապետութեան տակ, — այն օրերուն, երբ բոլշեւիկեան յեղափոխութեան ուրուականը կ՚երեւար շատերու աչքին, գերման երկնակամարին վրայ։

Պատմութիւնը այնուհետեւ ծանօթ է։ Քաղաքական ղեկը երթալով աւելի ու աւելի աջ ծռեցաւ, գլխաւորաբար Կեդրոնի կուսակցութեան եւ անոր ղեկավար Մարքսի պատճառով, երբ կառավարութեան մէջ մտան գերման ազգայնականները։

Այժմ բոլորն ալ կը խոստովանին իրենց սխալը եւ կը ճանչնան ընկերվարականներու մասնակցութեան անհրաժեշտութիւնը։

«Լայն խառն դահլիճէն» զատ՝ հնարաւոր է նաեւ այսպէս կոչուած «Վայմարեան դահլիճի» մը կազմութիւնը — բաղկացած ընկերվարականներէ, դեմոկրատներէ եւ կաթոլիկներէ։ Եւ սակայն անոնք ամէնը միասին Խորհրդարանի ձայներու կէսէն քիչ պակաս են։ Թէեւ մեռնող կառավարութիւնն ալ մեծամասնութիւն չունէր Խորհրդարանին մէջ եւ մերթ այս, մերթ միւս թեւին յենլով կանգուն կը մնար։ Ուրեմն նման պայմաններու տակ կրնայ նաեւ «Վայմարեան դահլիճ» մը կազմուիլ, — բայց վերջապէս մեծամասնութիւն չունեցող կառավարութեան վիճակը կայուն չի կրնար ըլլալ, ոչ ալ իր քաղաքականութիւնը՝ հաստատուն։

Հասկնալի է ուրեմն ընդհանուրին — նաեւ՝ ժողովուրդին, ընտրողներու — ցանկութիւնը «լայն խառն դահլիճ» մը կազմուած տեսնելու մասին։

Միւսներու կարծիքը որոշ է։ Եւ արդէն իսկ անուններ կուտան ապագայ վարչապետութեան համար, — աւելի ճիշդ՝ մէկ անուն միայն։ Եւ այդ՝ Փրուսիոյ այժմեան նախարարապետն է, Օթթօ Պրաունը։

Դեմոկրատներու, Կեդրոնի, մինչեւ իսկ Շթրէզէմանականներու թերթերը ուրիշ ելք չեն գտներ — ոմանք սիրով եւ կամայ, միւսները տհաճութիւնով եւ ակամայ, — քան այն որ՝ Հանրապետութեան նախագահ Հինտէնպուրկ վարչապետութեան կոչէ Օթթօ Պրաունը եւ կառավարութիւն կազմելու պաշտօնը տայ անոր։

Իսկ սոցիալ-դեմոկրատները իրենք, ինչպէս եւ կուսակցութեան կեդրոնական օրկան «Ֆորվէրց» առ այժմ կը գոհանան ուրիշներու կարծիքները միայն հրապարակելով։ Թերթը կը տպագրէ Պրաունի պատկերը եւ տակը կը մակագրէ — «Մայիս 20ի ընտրութեանց յաղթականը»։

Պարզ է ուրեմն նաեւ իրենց կարծիքը։ Կ՚ըսեն միայն թէ որոշում տալու իրաւունքը կուսակցութեան խորհրդարանային խմբակցութեան կը պատկանի, որ երկու շաբաթէն հազիւ գումարուի։

Մինչ այն՝ բանակցութիւններ անշուշտ տեղի կ՚ունենան։ Հաւանական է ուրեմն Օթթօ Պրաունի վարչապետութիւնը։ Թերեւս ան միեւնոյն ատեն մնայ նաեւ իր այժմեան պաշտօնին մէջ — Փրուսիոյ վարչապետ։ Հաւանօրէն ներքին նախարար դառնայ Սեվէրինկ, որ դեռ վերջերս հրաժարեցաւ Փրուսիոյ ներքին նախարարի իր պաշտօնէն։ Կարող եւ վարչական մեծ ընդունակութիւններու տէր անձ մը։ Երկուքն ալ, Սէվէրինկ եւ Պրաուն, երբեմնի պարզ բանւորներ էին, իսկ այսօր՝ Գերմանիոյ ամէնէն խելացի եւ կարող պետական մարդերուն շարքին կը պատկանին։

Ամէն պարագայի մէջ, «խառն լայն դահլիճը» աւելի քան հաւանական է։

Պերլին — Մ. Ե.

ԻՐԱՁԵԿԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Հանրաձանօթ Թորգոմ, զոր ռամկավարները ձեռքի վրայ կը պտտցնէին քանի մը տարի առաջ, Աթէնքի «Նոր Օր»ին մէջ յօդուածաշարք մը հրատարակելով, դիտել կուտայ (22 մայիս).

Կարսի «պարտութիւնը» ինչպէս նաեւ հայկական ճակատներու միւս անյաջողութիւնները Դաշնակցութեան բեռցնելը բացարձակ յիմարութիւն է, մանաւանդ երբ «բեռցնողը» ռամկավար կուսակցութիւնն է։

1917էն մինչեւ Կարսի անկումը Դաշնակցութիւնը, անկասկած, մեծ պատասխանատուութիւններ ունի կովկասեան ազգային գործերու մէջ, որովհետեւ ան է որ միայն գերագոյն դեր կատարած է երկրի կազմակերպութեան եւ պաշտպանութեան գործի մէջ։ Եթէ Դաշնակցութիւնը մեծամեծ սխալներ ըրած է իր յանձն առած դերի մէջ, ես համոզուած եմ թէ ան քաղաքացիական քաջութիւնը ունի զանոնք խոստովանելու։ Այս սակայն չի նշանակեր երբեք թէ հայ ազգային ուրիշ կուսակցութիւն մը, ես պարտք կը զգամ նորէն շեշտելու՝ մանաւանդ ռամկավար կուսակցութիւնը, յանդգնութիւնն ունենար արտայայտուելու։ «Դաշնակցութիւնը կործանեց Հայաստանը», երբ յայտնի է թէ, հայ ազգի ամենաճակատագրական շրջանին, նկատի ունենալով նաեւ Կիլիկիոյ «խայտառակ» ողբերգութիւնը, ռամկավար կուսակցութեան եւ առհասարակ ռամկավար մտայնութեան ծառայող մեր ազգային անհատներու եւ խմբակներու միակ քաջագործութիւնը եղած է ձեռքերնին ծալլել եւ սպասել որ դուրսէն մէկը գայ եւ պաշտպանէ մեզ։

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՃԱՌԵՐԸ

Պ. ԺԻՒՍԹԷՆ ԿՈՏԱՐ (ՖՐԱՆՍԱ), Պ. ՔՐԱՖԹ ՊՈՆԱՐ (ԶՈՒԻՑԵՐԻԱՅԷՆ), Պ. ՕԼԻՎԸՐ ՊՕԼՏՈՒԻՆ (ԱՆԳԼԻԱՅԷՆ), ԿԸ ՊԱՆԾԱՑՆԵՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ ՈՒ ԱՆՈՐ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՃԻԳԵՐԸ

Երէկ տուինք ընդհանուր պատկերը կիրակի օրուան աննախընթաց հանդէսին։ Այսօր կը հրատարակենք մանրամասնութիւնները.—

Նախագահ ընկեր Աւետիս Ահարոնեան բացուած հռչակեց Հայաստանի անկախութեան տասնամեակին հանդիսութիւնը, որմէ վերջ 50 հոգինոց զինուորական նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Հիւօի նուագեց ֆրանսական եւ հայկական ազգային քայլերգները (Մարսէյեզ եւ Մեր Հայրենիք)։

Յետոյ ընկեր Ա. Ահարոնեան խօսեցաւ հետեւեալ ճառը, ֆրանսերէն.

Ընկեր Ահարոնեանի ճառը

—Դառնութեամբ խառն անհուն ուրախութիւնով մըն է որ կը նախագահեմ այսօր այս հանդիսութեան՝ արժանաւորապէս տօնելու համար պատմական այն մեծ իրողութիւնը, որ տասը տարի առաջ Հայաստանի համար բացաւ Ազատութեան արշալոյսը։

Բայց այս ուրախութիւնը զերծ չէ տխրութենէ, որովհետեւ անգամ մը եւս ստիպուած ենք այս մեծ տարեդարձը տօնել հեռու մեր սիրելի հայրենիքէն, որ անիծեալ օր մը անողոքաբար բաժան բաժան եղաւ բոլշեւիկներու եւ թուրքերու կողմէ, հակառակ իրաւունքի եւ արդարութեան ամենատարրական սկզբունքներուն։

Ճշմարիտ հաճոյք է մեզի համար մեր շուրջը տեսնել մեր բարեկամները ու մեր հայրենակիցներէն հազարաւորներ, որոնք ազատութեան եւ անկախութեան իտէալի նոյն շունչով ոգեւոր, փութացած են Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր կէտերէն, նոյնիսկ աւելի հեռուներէն, միասին պանծացնելու համար հայկական Հայրենիքի անմեռ հոգին։ Ասիկա փաստ մըն է, որ չի կրնար աննշմար անցնիլ, եւ որ պէտք է մտածել տայ մեր հայրենիքի դարաւոր թշնամիներուն թէ՝ այս ժողովուրդը անյողդողդ կամքով մը կը հետապնդէ եւ պիտի շարունակէ հետապնդել իր ազգային բաղձանքներուն իրականացումը։ Ու այսօր մեր շուրջ համախմբուած Հայաստանի բարեկամներուն համար մեծ մխիթարութիւն մըն է տեսնել, որ այս ժողովուրդը անպարտելի կամք մը ունի՝ անայլայլ հետապնդելու ազատութեան իր իտէալը, հակառակ օրուան բոլոր դժուարութեանց եւ կրած տառապանքներուն։

Առանց չափազանցելու, կրնամ հաստատել թէ այս սրահին մէջի բազմութիւնը իրապէս կը ներկայացնէ ամբողջ Հայաստանը, իր բոլոր մասերով եւ նահանգներով, անիկա անցած է ազատութեան պայքարի բոլոր շրջաններէն, մերթ փառայեղ եւ մերթ եղերական, իր ցաւագնօրէն տանջուած հոգիին խորը ամբողջապէս պահելով նուիրական հաւատքը՝ իր ցեղի անմահ ճակատագրի մասին։

Հաւատացէ՛ք, պարոններ, այս ցոյցը պարզ ազգային տօնէ մը աւելի բան մըն է, որովհետեւ անիկա կը ներկայացնէ համախումբ խոյանքը ամբողջ ժողովուրդի մը, որ կը պայքարի, կը տառապի եւ կը յուսայ։ Հայ ազգին խիղճն է, որ ամէն տարի, այս յիշատակելի թուականին, իբրեւ կենդանի բողոք կը ցցուի քաղաքակիրթ աշխարհին առջեւ, ջանալով արթնցնել անոր խիղճը։ Դեռ երէկ քաղաքակիրթ աշխարհի այդ խիղճը յայտնաբերուեցաւ ի նպաստ Հայաստանի՝ իր հանդիսաւոր խոստումներով և դիւանագիտական դաշնագիրներով, սակայն շուտ խաւարեցաւ, աւա՜ղ, իր ախուր բախտին ձգելով ամբողջ յուսալքուած ժողովուրդ մը։ Պատմութիւնը պիտի տայ իր դատավճիռը, որովհետեւ բարոյական մեծ սկզբունքներու արհամարհուիլը, նոյնիսկ մոռցուիլը երբեք առանց եղերական հետեւանքներու չի մնար։ Պատմութեան մէջ չկայ անարդարութիւն մը, որ անպատիժ մնացած ըլլայ։ Աշխարհը կառավարող տնտեսական օրէնքներուն քով կան նաեւ բարոյական օրէնքները։

Ու հակառակ իր բոլոր յուսախաբութեանց եւ դառնութեանց, այս ժողովուրդը տակաւին կը ջանայ պահել իր հաւատքը Մարդկութեան վրայ, որովհետեւ զարհուրելի բան պիտի ըլլար վերջնապէս յոյսը կտրել Տիեզերական Խղճմտանքի զարթումին մասին։ Տիեզերական այդ Խղճմտանքն է որ կը մնայ եւ պիտի մնայ միշտ վերջին Իմաստութիւնը եւ միակ Առաքինութիւնը կեանքին։

Այդ համոզումով է, որ հոս կ՚ողջունեմ, յանուն հայ ժողովուրդին, մեր ֆրանսացի բարեկամները, զաւակները այս վեհանձն ու հիւրընկալ երկրին, որ իր հողին վրայ ապաստան տուած է մեր այնքա՜ն հայրենակիցներուն, ազնիւ Ֆրանսային, որ սիրելի է մեզ իր մշակոյթով և արուեստով, որ հոգեւոր հայրենիքն է բոլորին։ Կ՚ողջունեմ նաեւ մեր զուիցերացի բարեկամները, որոնք սկիզբէն ի վեր իրենց անձնուէր աջակցութիւնը բերած են՝ մեր դժբախտութիւնները ամոքելու համար։

Հոս կ՚ողջունեմ ներկայութիւնը մեր անգլիացի բարեկամներուն, ազատութեան որրանի զաւակներուն։ Կ՚ողջունեմ Մեծն Բրիտանիոյ մեր բարեկամները, որ սիրելի են մեզ իրենց դժբախտութիւններով, եւ վերածնունդի իրենց իտէալներով ու յոյսերով։ Կ՚ողջունեմ ներկայացուցիչները Վրաստանի, Ազրբէջանի եւ Հիւսիսային Կովկասի, մեր սիրելի դրացիներուն, զորս կ՚ուզէի անուանել մեր հայրենակիցները, որոնք ամէն մարդէ աւելի լաւ գիտեն՝ Հայաստանի մղած կռիւը իր անկախութեան համար, որոնք մեզի կապուած են դարաւոր անցեալով մը եւ որոնց հետ միասին կը յուսանք քալել վաղը՝ ազատութեան, յառաջդիմութեան եւ քաղաքակրթութեան ճամբուն վրայ։»

Ընկեր Ահարոնեան յետոյ խօսեցաւ հայերէն, իր ամէնէն գեղեցիկ ճառերէն մէկը, հետեւեալ իմաստով.

—Ազատութեան սէրը, գուրգուրանքը, յարգանքը անմեռ է ձեր հոգիներուն մէջ։ Դուք այստեղ Հայաստանը կը ներկացնէք։ Զաւրաչար սխալեցան անոնք որ կարծեցին թէ Հայաստանի դուռները ամուր կղպելով կ՚ուծացնեն ձեզ հայրենիքէն։ Տասը տարին տասը դար եղաւ մեզի համար։ Վերջին տասնեակին մէջ մենք հասկցանք թէ ի՛նչ ըսել է ըլլալ անհայրենիք. հասկցանք թէ ի՛նչ ըսել է չունենալ ո՛չ երկիր, ո՛չ անցագիր, ի՛նչ ըսել է կոչուիլ «գաղթական», թափառիլ երկրէ երկիր՝ չոր հացի մը համար։ Այդ պատճառով ալ այսօր հայրենիքը հարիւր հազար անգամ աւելի թանկագին է մեզի՝ քան երբ մենք թողուցինք զայն։ Մենք երբեք չենք թողուր մեր մայր հայրենիքը։ Մեր տառապանքին ուժգնութիւնը աւելի սերտօրէն կը կապէ մեզ անոր։ Ոճի՛ր է զրկել ժողովուրդ մը իր հայրենիքէն։ Մենք պիտի ունենանք մեր ազատ եւ անկախ հայրենիքը»։

Յետոյ բեմ հրաւիրեց ընկ. Շաւարշ Միսաքեանը։

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՃԱՌԸ

Աղերսելով, հառաչելով եւ երգելով, դարերու ընթացքին, մաքառելով, բզքտելով վերջապէ՛ս 1918 Մայիս 28ին ունեցանք անկախ Հայաստան։ Այս ժողովուրդի պատմութեան ընթացքին հայրենիքի գաղափարը շեշտուած է միշտ՝ նոյնիսկ աղերսներու, աղօթքներու եւ մանաւանդ երգերու մէջ։ Այդ գաղափարը կը տեսնենք 150 տարի առաջուան երգի մը մէջ՝ «կռունկ ուստի՞ կուգաս», երգուած Հնդկաստանի մէջ, պանդուխտի մը կողմէ, որ հայրենիքի կարօտը կը քաշէ։ Յետոյ հետզհետէ ունեցած ենք ողբագին աղաղակներ՝ «Մեր Հայրենեաց պսակադիր»ը, յանգելով մինչեւ «կռուեցէ՛ք տղերք»ը՝ եւ մինչեւ «Բանւորներ ենք մենք»ը։ Ժամանակակից պատմութեան մէջ չէ տեսնուած աւելի հարազատ եւ բուռն կարօտ հայրենիքի եւ ազատութեան։

Կա՛ր ատեն մը երբ մարդիկ տարրական գաղափար անգամ չունէին մեր մասին։ Մինաս Չերազ իր յիշատակներուն մէջ կը պատմէ թէ Պերլինի վեհաժողովին օրերուն, երբ Լորտ Սալզպըրիի սենեակէն դուրս կ՚ելլէին ունկնդրութենէ մը, Անգլիոյ վարչապետը հարցուց թէ ի՞նչ լեզու կը խօսէր Խրիմեան Հայրիկի հետ, թուրքերէ՞ն թէ քիւրտերէ՞ն։ Ու երբ կը յայտնէր թէ հայերէն էր խօսածը, լորտը զարմանքով կ՚իմանար թէ հայերը սեփական լեզու ունին։ Նոյն տգիտութիւնը իտալացի դիւանագէտ Քոնթի մօտ, որ խորհուրդ կուտայ հայերուն՝ լեզու գտնել... Այսպանիոյ հետ, եթէ չեմ սխալիր՝ Հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարը վարակեց ամբողջ սերունդներ։ Սարերու կատարէն հասաւ մինչեւ քաղաքները. Պոլսոյ փողոցներէն մինչեւ Փարիզի պողոտաները։ Կորսնցուցինք մէկ միլիոն մարդ։ Ամբողջ ժողովուրդի մը կէսը կը թափառի եօթն աշխարհի մէջ։ Բայց մենք երէկուան խե՛ղճ քրիստոնեաները չենք այլ եւս, ոչ ալ բռշաններու բազմութիւն։ Այսօր ունինք որոշ կերպարանք, քաղաքական արժէք ու դիմագիծ։ Գիտենք թէ ինչ կ՚ուզենք։ Այսօր աշխարհը կը ճանչնայ հայկական դատ մը, դատը ժողովուրդի մը որ գիտէ ի հարկին կռուիլ, ինչպէս Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի մէջ։ Այսօր ունինք հայրենիք մը, ծնած 1918 Մայիսի օրհասական երկունքէն։ Խարխափ մը որ հպարտութեամբ կը լեցնէ մեր կուրծքը։ Մենք չկրցա՞նք խնամել մանուկը։ Երանի՛ թէ ուրիշները աւելի ճարտարութեամբ մեծցնէին զայն, ուշադրութիւն ընէին որ ոսկրաթեքութենէ չտառապի ան, չզրկուի պատմուածքէ եւ պարտէզէ, վայելէ թեւերը ազատ շարժելու ամէն հնարաւորութիւն...

Հասունցած՝ հայրենիքի եւ ազատութեան գաղափարով, այս ժողովուրդը չի կրնար համակերպիլ գործուած անարդարութիւններուն։ Ան կը հաւատայ լաւագոյն օրերու, հպարտ, ինքնավստահ եւ ըմբոստ։ Իսկ ըմբոստին հետ, տե՛ղն է կրկնել անգամ մը եւս, — Աստուած անգամ չի կրնար գլուխ ելլել։

Օր. Արմենուհի Տէր-Կարապետեան երգեց Չինար ես, Շողերջան եւ Խնկի ծառ ժողովրդական երգերը։ Յետոյ սրունեցաւ

...անի դադար, որու ըն-
...ուագախումբը զինուո-
...մանակ մը նուագեց:
...ին Բ. մասը բացուե-
...փորոտանով, նուագա-
...կողմէ: Յետոյ բեմ հրա-
... ֆրանսացի ծերակու-
...ւ նախկին նախարար
...ն կոտար:

...ՔԷՆ ԿՈՏԱՐԻ ՃԱՌԸ

...չէս յուզուած եմ՝ ներ-
...ըլլով այս հոյակապ
...Հայաստանի անկախու-
...անկերորդ տարեդարձին
... փափաքիք որ Ֆրան-
...եւս լսելի ընէ իր ձայ-
...պատիւ կ'ընէք, խօսքը
...ծի: Երկար ատենէ ի
...անսացի մարդասէր-
...ց գուրգուրանքին ա-
...արձուցած են հայ ժո-
... արդար դատը: Կը յի-
...ատմանակից Պ. Վիքթոր
...ր քիչ առաջ այս սրա-
...ր: Ես ալ կուզամ ձեր
...ողջ համակրանքով:

...արիչի մը՝ Խաչատուր-
...րներուն մէկ հաւաքա-
...նելով, կարդացի ձեր
... պատմութիւնը: Հոն
...ցուած են՝ նախ հայ
...՛իր արօրով ու մաճով,
...նիքը՝ իր ընտանեկան
...թեան մէջ. աշխա-
... երջանկութիւն, ահա՛
...ուունքն է ձեր բոլո-
...ական դառն է եղած
...տագիրը: Այդ գեղեցիկ
...ն կը յաջորդեն եղե-
...պատկերները տարա-
...ց, որբերու եւ այրի-
...աւանններ, որոնք ջար-
...նախչին:

...

...էին Հայ ժողովուրդի ան-
...ութեան համար:
Այս խօսքերը չեն ու-
...ուած: Մեծ է թիւր մեր
...անոնց, որոնք չեն մոռցած

այս խոստումները: Սիրտեր կան որ կը բաբախեն ձեր կողքին. ձայներ կան՝ որ պիտի արծարծեն ձեր պահանջները, որպէսզի ազատագրուի ձեր հայրենիքը:

Օր. Հ. Անտաամեան իր շնորհալի մասնակցութիւնը բերաւ հանդէսին՝ երգելով երկու ժողովրդական երգեր, *Մանիր ժանիր իմ ճախարակ* եւ *Կռունկ*: Կրկնակ ծափահարութեանց վրայ, երգեց նաեւ իտալերէն օփերայի կտոր մը: Փեթրոկրատի Օփերայէն յայտնի *թենոր* Պ. Ն. Ղուկասեան երգեց Ռ. Մելիքեանի *Վարդը* եւ *Ո՞հ ինչ անուշ*: Յետոյ հանդիսականներու խնդրանքին վրայ երգեց նաեւ La Juiveի մեներգը, հայերէն:

Յետոյ խօսք առաւ Միջազգային Հայասիրական Լիկայի նախագահ Պ. Քրաֆթ-Պոնար:

Պ. ՔՐԱՖԹ ՊՈՆԱՐԻ ՃԱՌԸ

— Անհուն յուզում մը պատեց սիրտս, երբ սրահէն ներս մտած ատեն, սանդուխին գլուխէն մինչեւ բեմը ամէն կողմ տեսայ Հայեր, մանաւանդ հայ երիտասարդներ: Շատ ուրախ եմ որ այսքան հայրենասէր Հայեր կան: Ասիկա ապացոյց մըն հայ ժողովուրդի կենսունակութեան: Հայկական դատը, դատերու ամէնէն արդարն է: Քաղաքական խնդիր չէ որ կ'արծարծենք. կա՛յ ազգ մը, որ կ'ապրի եւ կ'ուզէ ապրիլ, ազգ մը, որ զոհը եղած է Թուրքերու բարբարոսութեան եւ Եւրոպայի ու Միացեալ Նահանգներու վատութեան: Հայ ժողովուրդը կ'ուզէ ազատ հայրենիք ունենալ՝ Անցած տարի Բալֆոռնիոյ մէջ տեսայ հայ ընտանիքներ, որոնք երկար ատենէ ի վեր հոն հաստատուած են, դիրք շինած ու հանգիստ կեանք մը ապահոված. սակայն երջանիկ չեն անոնք, ու կը սպասեն այն օրուան՝ երբ Հայաստան ազատ եւ անկախ պիտի ըլլայ ու իրենք պիտի երթան հոն՝ երջանիկ բոյներ շինելու:

Ամէն ազգ ունի իր դրօշն ու հայրենիքը: Հայ ժողովուրդը, որ ա՛յնքան տառապած է եւ զոհեր տուած, աւելի քան ուրիշը արժանի է զանոնք ունենալու: Մեծ պետութիւններէն գթութիւն չէ որ կը հայցենք, թո՛ղ անոնք իրենց պարտականութիւնը կատարեն հանդէպ վիրաւորուած ազգի մը: Բարոյական արժէքներ կը փնտռենք: Այսօր աւելի քան երբեք Հայերը պէտք է սրբազան միութիւն կազմեն: Պէտք է տոկալ, սպասել մինչեւ վերջ համբերատարութեամբ եւ երբեք յոյսը չկորսնցնել: Քրիստոնեայ երկիրները լքեցին Հայերը, սակայն Հայերը պէտք չէ երբեք կորսնցնեն իրենց քրիստոնէական հաւատքը: Յոյսը, հաւատքը եւ կամքը պիտի փրկեն հայ ժողովուրդը:

Վերջին խօսողը եղաւ Անգլիոյ վարչապետին տղան՝ ընկեր Օլիվըր Պոլտուին, որ յատկապէս եկած էր Լոնտոնէն՝ Անկախութեան հանդէսին ներկայ ըլլալու համար: Ընկեր Պոլտուին խանդավառ ծափերու մէջ հայերէն լեզուով ողջունեց ներկաները՝ *Բարեւ ձեզ, հազար բարի*, ըսելով, յետոյ շարունակեց ֆրանսերէն լեզուով.

Օ. ՊՕԼՏՈՒԻՆԻ ՃԱՌԸ

— Երբ քիչ առաջ հայ ժողովրդական երգերը լսեցի, ինքզինքս Հայաստանի մէջ կարծեցի: Մտքիս առջեւ պատկերացան Նախիջեւանը, Դիլիջանը եւ ամբողջ Հայաստանը, զոր այնքան կը սիրեմ: Ես ծառայեցի հայ բանակին մէջ. դառնութեամբ տեսայ 1920 Դեկտեմբեր 2ին բոլշեւիկեան գրաւումը, համակրանքով հետեւեցայ Փետրուար 18ի ժողովրդական ընդվզումին:

Այսօր, այս հանդիսաւոր առթիւ գլխաւոր բանը, որ պիտի ըսեմ ձեզի, հետեւեալն է. երբե՛ք մի վստահիք մեծ պետութեանց խօսքերուն եւ խոստումներուն: Անգլիա բացարձակապէս մոռցաւ Հայաստանը. Անգլիա մոռցաւ նոյնիսկ իր Նախկին ռազմիկները. անոնք անօթի կը մեռնին եւ ոչ ոք կը մտածէ անոնց մասին եւ այսօր զոհեր են անոնք:

Վստահեցէ՛ք միայն ձեր ուժին, ձեր զաւակներուն եւ ձեր թոռներուն վրայ: Անո՛նք է միայն որ եռագոյն դրօշակը դարձեալ պիտի տնկեն Արարատի վրայ: Ես կը հաւատամ թէ հեռու չէ այն օրը, երբ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ դարձեալ տակնուվրայութիւն մը պիտի պայթի: Բայց, Հայե՛ր, եթէ այդ միջոցին վստահիք միա՛յն ձեր սեփական ուժերուն վրայ, այն ատեն կը հաւատամ թէ կրնաք յաջողիլ. Հաստատապէս համոզուած եմ թէ Ահարոնեանի եւ Խատիսեանի հետ դարձեալ Հայաստան պիտի երթամ, իբրեւ գրասենեակի ծառայ (Garçon de Bureau) *աշխատելու համար հոն:*

Ընկ. Ս. Նաւասարդեան երգեց երկու երգեր: Դաշնակի վրայ երգիչներուն կ'ընկերանային Օր. Զ. Փափազեան եւ Լուսիա Փէրէզ:

Հանդէսը փակելէ առաջ, նախագահ ընկ. Ահարոնեան յայտնեց օտար բարձրաստիճան անձնաւորութիւններէ ստացուած շնորհաւորական և համակրական նամակներու եւ հեռագիրներու մասին:

Հանդէսը փակուեցաւ կէս գիշերի մօտ՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ:

⁂ Հանդէսին ներկայ Հայերէն յիշենք Պ. Պ. Վահան Խորասանճեան (որ յատկապէս եկած էր Պրիւսէլէն), Նշան Գալըպճեան, Հրանտ Ճէվահիրճեան, Հ. Մելիքեան, Յ. Զաւրիէվ, Կ. Յ. Բասմաջեան, Մ. Նաթանեան եւլն.:

ԹՈՒՐՔ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳՐԻՄԸ ԱՉՔՈՎ

Նախկին իթթիհատական ձէլալ Նուրի պէյ «Իգտամ»ի մէջ երկար խմբագրականով մը կ'ողբայ Թուրք գրականութեան վիճակը: Կ'արտատպենք ամէնէն յատկանշական մասերը.—

Մեր գրականութիւնը,— Թողներու բացատրութիւնը.— առանց զսպանակի է, ոչ համաշխարհային գրականութեան կը մօտենայ, ոչ ալ կը նմանի արաբականին եւ իրանականին:

Ցրաք, բաց բաճկոնակ (եէլէք), երեկոյթի հողաթափ հագած, բայց գլուխը աճագին գավուք մը, մէջքին տրիպոլսեան գօտի մը, հինայուած մօրուքով ճէնթլմէն *մը:*

Ահա պատկերը մեր գրականութեան, 1255էն մինչեւ 1324 (1908): *Ճէնապ եւ Նազիֆ եթէ 50 տարի Հնդկաստան եւ Պարսկաստան գտնուէին, Ապտիւլ Գաթեր Պիտէլ մը կ'ըլլային, կամ եթէ հիմա պատահմամբ ապրէին փարիզի Քարթիէ Լաթէնին մէջ, կօթիէ մը կ'ըլլային:*

—

Թանզիմաթի եւ Սահմանադրութեան շրջաններուն մէջ քաղաքականութիւնը ինչ որ էր, գրականութիւնն ալ նոյնն էր: Այս երկու քաղաքական ձեւերն ալ բանի մը կապելու դրութիւնը (իտարէի մասլահաթ) *կը ներկայացնէին: Իսկ Հանրապետութիւնը ազգային է, եւ անոր համաձայն գրականութիւն մը կ'ուզէ:*

Գրականութեան մէջ ալ խառնուած ըլլալով համաշխարհային հոսանքին, Պուլկարիա Վազօֆի նման արժէքաւոր բանաստեղծ մը կը տայ: Ունի նաեւ Եօրտան Եուքօֆի նման յայտնի վիպասան մը, որ կը գրէ ժողովուրդի կեանքէն եւ ախորժակով կը կարդացուի:

Սերպիոյ, Յունաստանի եւ Ռումանիոյ մէջ ալ այս տեսակ գրականութիւն կայ: Հայկական գրականութիւնն ալ կ'արժէ արձանագրել:

Մինչդեռ այս գրականութիւնները իտալականին եւ սպանիականին նմանցին պատմութիւն չունին:

... Փարիզը, կնոջական նոր ոյթներու ոստանն է: Ամերիկացի, Անգլիացի, Եգիպտացի, Ռումանացի շիք կիներ ամէն տարի փարիզ կ'երթան, իրենց տարազը կոկելու: Ձեւախուած մօտէլներն *ու հագուստները յաջորդ եղանակին կը ղրկուին գաւառները, Ալճերիա Թունուզ կամ Պոլիս: Այս տեղերուն մէջ ալ չծախուած անուշահոտութիւնները, հովանոցները եւ բրնձափոշին* (փուտրա) *մինչեւ Էրզրում ու Խարբերդ կը ղրկուի: Կան ալ որ մինչեւ Իրան կը չուեն: Կ'երեւի թէ գրականութեան մայրաքաղաքն ալ Փարիզն է: Հոն* շօֆէօռներու, *դռնապաններու, խոհարար աշկերտներու եւ ստրնտուներու առտուն կարդացած եւ կէսօրին փաթթած բրած թերթերու վէպերն ու թերթօնները, հին* պլուզներու, *նորոյթը անցած փէշերու եւ օթեկ քօնպինէզոններու հեռաւոր տեղեր առաքման պէս, Թուրքերէնո՞վ կ'իրացուին.* էսքիլէ՛ր ալայըմ...:

Եթէ այսպէս երթայ, մեր հոգին պիտի մոռնանք, մեր ընդունակութիւնը պիտի բթացնենք: Իսկ մեր դիմաց Եօրտան Եուքօֆներ հասցնողները՝ գետին կը պատրաստեն Թոլսթոյ մըն ալ բուսցնելու: Թերեւս բախտը ժպտի իրենց, եւ Շէյքսփիր մըն ալ ինք բերէ: Ինչպէս ամէն ասպարէզի, գրականութեան մէջ ալ ետ մնացած ենք մեզմէ բաժնուող ազգերէն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մ. Ռ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

ՎԵՆԵՏԻԿ.— *Վենետիկի ընդհանուր վարժարաններու միջեւ մարզական մրցում մը տեղի ունեցաւ Մայիս 16ին: Մրցումին մասնակցած էր նաեւ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, երեք գումարտակներով: Խմբապետը Պ. Ղազարոս Աճէմեան, վարժարանին բարձրագոյն դասէն կորիճ սան մը. գումարտակներն առաջնորդեց Ս. Հեղինէ մարզադաշտը, ուր տեղի պիտի ունենար մարզանքներու շարքը:*

Առաջին ներկայացողները Հայերը եղան: Քանի մը վայրկեան քալելու եւ վազքի փորձեր ընելէ վերջ, քննիչ յանձնախումբը առաջարկեց ուրիշ մարզանքներու անցնիլ: Այս բոլորը գոհացուցիչ կերպով կատարելէ յետոյ, անցան խոչընդոտներով վազքին: Միայն Հայերը 0.80 մեդր բարձրութեամբ չորս արգելքներով հարիւր մեդր շրջագիծը երկու անգամ կատարեցին կատարեալ յաջողութեամբ: Մտածել թէ առաջնութիւնը Հայերուն ձեռքէն կրնա՞ր փախչիլ— քիչ մը տարօրինակ կ'երեւէր. սակայն Իտալացի էին քննիչները: Ամէն ինչ անորոշութեան մատնուած էր: Այս նախնական փորձերը աւարտելէ յետոյ, պարպուեցաւ մարզադաշտը, ուր նորէն ներս պիտի մտնէին բոլոր մարզիկները, որպէսզի ուսուցուած միեւնոյն մարզանքները միասին կատարէին նուագի մը ընկերակցութեամբ:

Հայերն էին որ մուտքը բացին, եւ մարզադաշտին շրջանն ըրին կուրծքերը դուրս: Իրենց ետեւէն կուգային գրեթէ 100 գումարտակներ:

Այս փորձերն ալ յաջող անցնելէ վերջ, դաշտը պարպուեցաւ:

Ցաջորդ օր առտուն, Համբարձման տօնին, վարժարաններուն միջեւ անհատական մրցումներ տեղի ունեցան: Գունդիրնետելու մասնակցած էին Ղազարոս Աճէմեան, որ 22.01 մեդր նետեց 1910ին ծնածներուն մէջ եւ առաջնութիւն շահեցաւ, եւ Արամ Ալքըրեան՝ 21.40 նոյնպէս առաջին 1911ին ծնածներուն միջեւ:

Խառն ցատկողներու մէջ առաջին ելաւ Պ. Պետրոս Թագըճեան 1 մ. 50ի վրայ 1.15: Նիզակի մասնակցած էր հնգետասանամեայ Պ. Արսէն Խիէքճեան՝ առաջին 25,10 մեդրով:

Պ. Ներսէս Ոսկեան, բացարձակ առաջին՝ 2 մեդր ձողով բարձրութիւն ցատկելու մէջ: Բարձրութեան մէջ առաջին հանդիսացաւ Պ. Յովհաննէս Երամեան 1.42 մեդրով: Երկարութեան մէջ Պ. Վահէ Չինողեան երրորդ հանդիսացաւ 4.92 մեդրով՝ տեղին անվարժութեան պատճառաւ: Վազքի մէջ Պ. Աւետիք Կիւլէսէրեանտասնըեօթը տարեկան պատանին՝ պեխաւորներու հետ վազելով՝ երրորդ հանդիսացաւ, երկրորդ եղաւ Պ. Յակոբ Գազանճեան՝ 1914ին ծնածներուն միջեւ:

Այս անհատական մրցումներուն միջեւ Հայ սաներու արժէքը երեւան բերելու համար, կը բաւէ ըսել որ շատ մը Իտալացիներ իրենց տարիքը անհամեմատօրէն պզտիկցուցած էին, իսկ ուրիշներ մարմնամարզի նուիրեալ դպրոցներու մէջ խառնուած էին առաջնութեան փառքին արժանանալու խաթրէն: Վազքի մասնակցողներէն միայն չորս հոգի մարզադաշտէն դուրս վտարուեցան:

Կէսօրէն յետոյ մօտ 3000 աշակերտ եւ աշակերտուհիներ շարուած էին մարզադաշտին մէջ, ուր ճիշտ ճակատ գրաւած էին հայ մարզիկները: Նուագի ընկերակցութեամբ միահամուռ կատարուեցաւ մարզանքը ծափերու եւ «պրաւօ»ներու ժխորի մը մէջ: Ամէնէն վերջ խումբերը կարգով յառաջ խաղացին լաւ լսելու համար նախորդ օրուան եւ նոյն առտուան մրցումներուն արդիւնքը: Առաջնութիւնը Հայերունն էր.— *Ոսկի շքանշան մը վարժարանին, երեք գումարտակներուն երեք ոսկի դափնեպսակներ եւ 10 շքանշաններ անհատապէս յաղթող սաներուն:*

Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը չէր որ կը յաղթէր, այլ կարծես Հայերը, որովհետեւ Հայ սաները ցոյց կուտային իրենց ազգային կարողութիւնը: Ամենուրեք Հայերը ունեցած են իրենց կազմակերպութիւնը եւ յայտնած իրենց կամքի ոյժը:

Բովանդակ Վենետիկ, որ Հայուն հետ անկեղծ համակրութեամբ կապուած է, ծափահարեց եւ գնահատեց հայ ցեղի բեկորներուն ուժն ու ճկունութիւնը:

Յ. Դ.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Շահինուր Քէրէսթէճեան եւ Թէրզեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ներկայ գտնուեցան ողբացեալ Թէոդիկի յուղարկաւորութեան եւ ցաւակցութիւն յայտնեցին:

⁂ Թէոդիկի դագաղին վրայ ծաղկեպսակ դրած էին նաեւ Պ. Լ. Բաշալեան եւ Թէրզեան ընտանիքը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

...ՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

...նքան գեղեցիկ, պաշտելի,
... ու բարի այդ պատանին
... չկար թէ ուղղակի
... էր գացած, հոն, Տիրոջ
...ակներէն մէկը ըլլալու հա-
...

...ն ատեն Ֆրօզին երբեք
... կրնար վերստին տեսնել
... քանի որ ինքը դժոխք պի-
...թար: Այս թուրքը իր ամէն
...կը յափշտակէր, նոյն իսկ եր-
...իր զաւակները՝

...Ֆրօզին վերջին. դատաստանին
...քը չքմեղացնելու վրայ
...րհեր իսկ: Գիտէր թէ այս
...մեղքերը թողութիւն չու-
...էկ պարագայ միայն կը
...յանար ինքզինքը փրկելու:
... անձնասպան չէր եղեր ոեւէ

ձեւով, օրինակ, դանակ մը կոկորդը մխրճէր: Գլուխը սեմին քարին զարնելով պայթէր, կամ չուանով ինքզինքը խեղդէր: Այո՛, այս ոճրապարտ հպումէն անմիջապէս յետոյ, պէտք էր վերջացնէր, փրկէր իր հոգին: Պէտք չէր որ օրի ոճիրը բազմապատկել: Խուսափի՛լ, շուտ երկինք բարձրանալ եւ ներկայանալ Ամենագութին, գլխահակ, թեւերը խաչաձեւած, ըսել Անոր. «Տէ՛ր, տէ՛ր: Անընչելի արատէն նախընտրեցի անձնասպան ըլլալ»: Օ՜հ. անկասկած. Այն որ դժբախտ քրիստոնեաներու, տարաբախտ Թեսալիացիներուն կը հսկէ, պիտի հասկնար, պիտի գիտնար, Ա՛ն, թերեւս պիտի ներէր իրեն:

Գրեթէ այլեւս չէր համարձակեր նոյն իսկ փոքրիկ ժանին հպիլ: Կը հարցնէր ինքզինքին թէ տակաւին զայն սիրելու իրաւունք ունէ՞ր: Եւ սակայն, հոն էր ան, իր առջեւ, հիւղակին մէջ, դրան սեմին կը բարձրանար փորձելով ոտքի վրայ կանգնիլ, եւ եթէ յաջողէր, իր սիրուն դէմքը ուրախութեամբ կը ճառագայթէր: Ամբողջ օրը դիտելով զայն, կը զգար թէ վիշտէն ու սէրէն կը մաշէր: Ինչքա՜ն լաւ էր զայն դիտելը. ա՜հ. սիրտը կը փղձկէր: Ան գոհէ քովն էր: Գերմարդկային տառապանքով կ'առնէր զայն բազուկներուն մէջ:

— Օ՜հ, այո, օր մը, դուն մեր վրէժը պիտի լուծես:

Ֆրօզին, մինչեւ այն ատեն, ժառանգական կրաւորականութեամբ մը՝ երբեք վրէժխնդրութիւն չէր խորհած: Դարերու ընթացքին Թեսալիան գերի չէ՞ր եղած միշտ: Ֆրօզին համակերպելու սորված էր կեանքին բոլոր պայմաններուն, ու մէկ գաղափար միայն ունեցած էր: Զաւակները պահպանել: Երբ իր փոքրիկ Էմմանուէլը ծնաւ, Թեսալիան ազատ չէր տակաւին: Ֆրօզին ազատագրութեան կարելիութիւնը խորհած անգամ չէր: Իր անհետացած զաւակը, իր Էմմանուէլը ապագայ վրիժառու մը ընել մտքէն անգամ անցած չէր: Իրեն համար հայրենիքը իր զաւակներն էին, ամէնէն առաջ անոնց վրայ պէտք էր հսկել.

Բայց յանկարծ, նախատինքը որուն ենթարկուած էր, իր թմրած ու ցաւագին հոգին ազդելով, անգիտակցութեան մէջ քնացած բոլոր հին յիշատակները ընդոստ կ'արթննային: Ֆրօզին կը վերականգնէր: Խառնաշփոթ զգացումներ կ'արթննային իր մէջ: Կը զգար թէ անարդարութիւնը չէր կրնար այսպէս յարատեւել: Պէտք էր վերջացնել: Մէկը պէտք էր գար որպէսզի չարիքը խափանէր: Օ՜հ, իր սիրակա՜ն, իր փոքր Ժանը: Անոր նայուածքը ա՜յնքա՜ն կրակոտ էր արդէն որ, անկասկած, ա՛ն իրենց վրէժը պիտի լուծէր: Եւ կուրծքին կը սեղմէր զայն ուժգնօրէն:

Եւ օրերը կ'անցնէին, սոսկալի գիշերը հասնելէ առաջ, պզտիկը շփացնելով, կաթը տալով, խանձարուրը փոխելով, անձկութեամբ զայն դիտելով: Ներկային եւ ապագային համար որքան ալ դողար, իր պզտիկը իր քովը զգալու ուրախութեան չէր կրնար յաղթել: Իրաւ ալ կրնար զայն կորսնցնել: Օ՜հ. ի՜նչ մեծ վտանգ էր անցուցած: Այո, յարձակումին օրը, այն գիշերը, իր դրան առջեւ ձիէն կ'իջնէր, դէպի զաւակը կը յառաջանար, երբ իր պետը. Ահմէտ, մէկ նայուածքով, մէկ բառով անոր աւազակային ձեռնարկը արգիլեց:

Թարգմ. Գ. Թ.

(Շար.)

«Իտալիա»յին լուր չկայ դեռ

Երկու օրէ ի վեր ապարդիւն ջանքեր կ'ըլլան անթելով յարաբերութեան մէջ մտնելու համար «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկին հետ։ Ո՛չ մէկ ստոյգ լուր զօր. Նոպիլէ եւ իր 18 ընկերներուն մասին։

Ամերիկեան «Շօմօն» շոգենաւը, խարսխած Թիէնցինի առջեւ, Շաբաթ գիշեր ժամը 10.40ին ստացած է անթել մը թէ՝ «Իտալիա» վտանգի մէջ է եւ օգնութիւն կը խնդրէ։ Այս անթելը կուգար Վլատիվոսթոքի կայանին միջոցաւ։

Երկուշաբթի կէսօրին Նորվեկիացի օդանաւորդ Լիւցով-Հոլմ մեկնեցաւ դէպի Թրոմզօ՝ Նորվեկիոյ հիւսիսային եզերքը «Իտալիա»ն փնտռելու համար։ Թրոմզոյէն իր օդանաւը շոգենաւով պիտի փոխադրուի Շփիցպէրկէն, ուսկից իր փնտռտուքներուն պիտի սկսի՝ հիւսիսային եւ հիւսիս-արեւելեան ուղղութեամբ։

Ասկէ զատ Նորվեկեան կառավարութեան հրամանով Թրոմզոյէն դէպի Քինկզ՝ Պէյ ճամբայ ելաւ «Պրաքանձա» շոգենաւը։ Սառնակոյտերու պատճառաւ շոգենաւերու աշխատանքը վտանգաւոր կը դառնայ։ Ամունտսէն եւ ուրիշ յայտնի բեւեռախոյզներ՝ Ուիլքինս, Սվէրտրուփ, Լարսէն, Այէլսոն եւլն. պատրաստակամութիւն կը յայտնեն՝ անմիջապէս օգնութեան հասնելու։

Ֆրանսացի բեւեռախոյզ տոքթ. Ժան Շարքոյի կարծիքով զօր. Նոպիլէ եւ ընկերները կրնան երեք տարի ողջ առողջ մնալ բեւեռային շրջանին մէջ։ Լաւատես է նաեւ ամերիկացի օդանաւորդ Պըրտ։

Արտասահմանի թրքահպատակները

Թուրք թերթերը կը գրեն.

Օտար երկիր գտնուող թրքահպատակ երիտասարդները մինչեւ հիմա զինուորական տարիքը թեւակոխած ատեն հիւպատոսարաններուն կը դիմէին եւ կատարել կուտային հարկ եղած գործողութիւնը։ Որոշուած է որ ասկէ վերջ անոնք իրենց բնակած երկրին ամէնէն մօտը գտնուող Թուրք զինուորագրական ճիւղին դիմեն եւ քննութեան ենթարկուին։ Հիւպատոսարաններու տեղեկագիրները նկատի պիտի չառնուին այսուհետեւ։

Ինքնաշարժ Արեւել. Նահանգներուն

Թուրքերէն թերթերու մէջ կը կարդանք.

Նկատի առնելով մեծ ինքնաշարժերու (քամիոն) առաւելութիւնը, կառավարութիւնը որոշած է ոստիկան-զինուորներու բոլոր շրջաններուն բաւականաչափ ինքնաշարժ տրամադրել։ Այս ինքնաշարժերով կարելի է մեծ ուժեր փոխադրել մէկ տեղէն միւսը, եւ առաջքն առնել դէպքերուն։

Ասկէ առաջ բերուածներէն զատ վերջերս 18 նոր «քամիոն»-ներ բերուեցան Եւրոպայէն։ Ասոնց 16ը պիտի ղրկուին Արեւելեան Նահանգները, երկուքն ալ Պոլսոյ մէջ պիտի գործածուին։

Երկրաշարժ Անատոլուի մէջ

Էնկիւրիէն կը հաղորդեն թէ Քըրք Աղաճի, Սալիհլիի, Ալաշեհիրի, Աքհիսարի, Սոմայի եւ Տէմիրճիի մէջ մէկը թեթեւ, միւսը սաստիկ երկրաշարժի երկու ցնցումներ պատահած են։ Փալամութ գիւղախումբին մէջ երկու տուներ վնասուած են եւ գործարանի մը ծխնելոյզը փլած է. անձի կորուստ չկայ։

Պիթլիսի Ճիզան գաւառակին մէջ ալ թեթեւ ցնցում մը պատահած է։ կորուստ չկայ։ Նոյնպէս Օրխան Էլիի Կէօքճէ Տաղ գիւղախումբին մէջ ամբողջ երեք օր կարճ ընդհատումներով ցնցումներ զգացուած են։

. Երկուշաբթի օր երկու նոր ցնցումներ զգացուեցան Աթէնքի մէջ։

Օդանաւի արկած մը Փարիզի մէջ

Կիրակի օր, օդանաւորդներու հանդէս մը տեղի կ'ունենար Օրլիի մէջ, եւ խուռն բազմութիւն մը հաւաքուած էր օդանաւային կայանը, մինչեւ ներս խուժելով։ Օդանաւորդը իր ուղղութիւնը գտնելու համար, ստիպուեցաւ բաւական ցածէն սաւառնիլ եւ անցնիլ կայանին այն տարածութեան վերեւ, ուր խռնուած էր բազմութիւնը։ Բայց այնքան ցածէն անցաւ որ քսուեցաւ հանդիսականներուն եւ քսան հոգի գետին ինկաւ։ Ահռելի խուճապ մը ծագեցաւ։ Յետոյ քննութիւն կատարուելով, հաստատուեցաւ որ հանդիսականներէն մէկուն գլուխը թռած է, իսկ ութը-տասը հոգի ծանրապէս վիրաւորուած են։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈԼՍՈՅ Թաղապետական ընդհ. ժողովը որոշած է Պոլիս հրաւիրել Մ. Քէմալը ամրան եղանակին առթիւ։ Քաղաքապետ Մուհիտտին պէյ ուղղակի Չան Գայա երթալով հրաւիրած է, Ղազին, որ պատասխանած է. «Եթէ Էնկիւրի մնալու համար հարկեցուցիչ պատճառ մը չըլլայ, Պոլիս պիտի գամ»։

ԱՄՍԹԷՐՏԱՄԻ Ողիմպիականի խաղերուն ներկայ կ'ըլլայ անհամար բազմութիւն մը։ Անցած գիշեր 70,000 հոգի կարգի կեցած էին՝ Չորեքշաբթիի ֆութպոլի մրցումին տոմսակ գնելու համար։ Կային մարդիկ, որ 30 ժամ «պոչ» բռնած էին։ Նոր եկողները ուզեցին առաջ անցնիլ եւ ծագեցաւ խռովութիւն մը։ Ոստիկանութիւնը միջամտեց. մէկ հոգի սպաննուեցաւ սուրով, բազմաթիւ անձեր վիրաւորուեցան։ Տրամադրելի էին 7000 տոմսակ միայն, շատեր 20 ժամ սպասելէ յետոյ ետ դարձան։ Երկու տոլարի տոմսակ գնողները՝ 25 տոլարի, 40 սէնթնոց տոմսակ գնողները 10 տոլարի ծախեցին զանոնք։

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ Թագաւորն ու Թագուհին հասան Պոլիս, ուր պիտի մնան մինչեւ Ուրբաթ։ Սեւ ծովու ռուսական նաւատորմը խարսխեց Պոլսոյ առջեւ։ Թագաւորը քանի մը օրէն ռուսական մարտանաւով մը Պաթում պիտի երթայ։ Ռուս եւ Թուրք նաւատորմերը պիտի ընկերանան իրեն։

ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ առջի օր Մոսկուա հասաւ։

ՊԱՍՐԱՅԻ շրջանին մէջ անգլ. օդանաւեր ռումբ նետեցին աւազակախումբի մը վրայ, որ արշաւներ կը կատարէր Միջագետքի մէջ։ Սպաննուեցան քանի մը հոգի։ Գտնուեցաւ պետին սուրը. կը կարծուի թէ յիշեալը սպաննուած կամ ծանրապէս վիրաւորուած է։

ՏՐՈՑԿԻ խնդրած է Մոսկուայէն որ Թուրքիստանէն Կովկաս փոխադրուի իր աքսորավայրը, նկատելով որ Թուրքիստանի կլիման չի յարմարիր իրեն։ Խնդրանքը մերժուած է։

ՕՏԱՐ ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏՆԵՐԸ կը մեկնին Ռուսիայէն։ Հարիւր գերման ճարտարագէտներ անցագիր խնդրած են մեկնելու համար։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ֆութպոլի խումբը երկուշաբթի օր Ամսթէրտամի մէջ 1-7 պարտուեցաւ եգիպտական խումբէն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Առնուվիլ-լէ-կոնէս.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, կայարանին դէմը, Սալ Կալմանի մէջ։ Անչարժ սինէմայի ներկայացում Պ. Յ. Պապէնեանի կողմէ։

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ եւ ԱՆԴՐԷ ՏԷՐ ՕՀԱՆԵԱՆ։

Ալֆորվիլ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապետարանի սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն։

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ։

Լիոն.— Այս Շբ. օր։ Կը խօսին՝ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ և ԱԶԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԸ

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ»Ը

550 ԷՋ ԵՒ 50 ԷՋ ՆԿԱՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ՍՈՒՐԻԱ 40 Ֆր., ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐ 2 ՏՈԼԱՐ

կը ծախուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը

ԲԱՑԱՌԻԿ ԱՌԻԹ ԿԱՆԽԻԿ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Լապէկիւտի հանգանակութիւնը.—

Պօտուրեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկ. Տօլպաշեան 20, Փոքրիկն Վ. Տօլպաշեան 7.50, Բարխեան Մարգար 10, Բ. Երանոսեան 12, Մ. Գրիգորեան 30, Օր. Խ. Սահակեան, Ն. Կարմիրեան, Տ. Ս. Սլոյեան 10ական, Մ. Տարագճեան 15, Ա. Յարութիւնեան 10, Մանասէլեան քոյրեր 15, Ս. Մարալեան 10, Պ. Յակոբեան 10, Դանիէլեան եղբարք 10, Կ. Մարտիրոսեան 5, Յ. Մելքոնեան 20, Ոհն 5, Տիկ. Հ. Ինճեան 5, Տիկ. Վ. Թէոսեան 5, Տիկ. Մ. Երանեան 5, Ագաշեան ընտանիք 20, Շ. Համբարձումեան 10, Ս. Պետրոսեան 12, Պ. Ճնտեան 10, Ս. Ղուկասեան 15, Ա. Վարդանեան 21, Ռ. Համբարձումեան 12.50, Տիկ. Ա. Տ. Մղսեան 10, Փոքրիկն Մարի Տ. Մղսեան 5, Պ. Կարապետ 10 ֆր.։ Գումար 400 ֆր.։

(տես Յառաջ 26 Մայիս)։

Ռոանի հանգանակութիւնը.—

Տէր եւ Տիկին Թորոսեան 35, Տ. Հ. Ալթունեան 10, Օր. Բ. Գազանճեան 10, Գ. Սարհատեան 10, Տէր եւ Տիկին Սէֆէրեան 15, Գ. Քէնտէրեան 10, Ղ. Պալեան 10. Ա. Զաքարեան 10, Տ. Պալեան 5, Գըրըճեան Եղբարք 35, Տ. Գըրըճեան 18, Տ. Կիւլեան 5, Ս. Սահակեան (դպրոցական) 2, Տէր եւ Տիկին Պագրճեան 15, Այրի տիկին Պագրճեան 5, Կ. Համալեան 15, Տէր եւ Տիկին Պօղիկեան 20, Յ. Կէրմէրեան 10, Այրի տիկին Մանուկեան 10, Տ. Բ. Մուրատեան 10, Ս. Մանուկեան 10, Տէր եւ Տիկին Բ. Թորոսեան 15, Ա. Մինասեան 5 ֆրանք։ Գումար 290 ֆր.։

Վ. Իշիի գաղութին հանգանակութիւնը.—

Այրի Տիկ. Նշանեան 10, Ս. Նշանեան 10, Օ. Տէտէեան 15, Տիկ. Մ. Պատիկեան 10 ֆր.։ Գումար 45 ֆրանք։

(տես Յառաջ 26 Մայիս)։

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պ. Մ. հրապարակային վիճաբանական ժողովը վաղը Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ Հայ քաղ. կուսակցութեան, գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ Ընկ. Հիւսեան, կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

ՑՈՒՑԱՏԵՍԴ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի աթլէթիք յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ վարձած է C. A. Montrouge-ի մարզարանը (Սթատ Պիւֆալօյի ետին, Սէլինա Տիւպուա փողոց, Մօնռուժ), ուր տեղի կ'ունենան, Կիրակի առտուները, մարզական փորձեր, վազք, բարձրութիւն ցատկել, գունտ, սկաւառակ եւ նիզակ նետել եւայլն։ Մարզիկ Պ. Նուպար Ճէլալեան կը հսկէ փորձերուն։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամները եւ հայ երիտասարդները կը հրաւիրուին իրենց աթլէթիք փորձերը ընել յիշեալ սթատին մէջ, ժամը 8.30էն սկսեալ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուին Սազաթիէլ եւ Թաթուլ Ցատուրեան (Իզմիթ, Օվաճըքցի)։ Իմացնել՝ K. Dadourianի, Hôtel du l'Entrepôt, 32 Rue de l'Entrepôt, Paris (10e).

— Անտիոքցի Կարապետ Մղտզեան կամ Մահտեսի Աբրահամեան, հօր անունը Գէորգ, մօր անունը Ոսկի, եղբօր անունը Աբրահամ, քրոջ անունը Վիքթոր, որ ասկէ առաջ Պէյրութ էր եւ այժմ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի։ Գրել՝ Պ. Մելքոն Պասմաճեանի, 4 Rue Louis-Bonnet, Paris (11e).

— կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի եւ Տէր Զօրի կողմերը մնացած է։ Իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissemennt Hutchinson, Atelier Tennis 1e, étage, Ghalette par Montargis, (Loiret), France.

Կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել։

— Կը փնտռեմ հօրեղբայրս (Եալովացի) Պետրոս Շէնլունգեան եւ կինը, զաւակները՝ Նշան եւ Տաճատ, աղջիկները՝ Թուման եւ Պայծառ, հօրաքոյրս Տօտէ և տղան Տիգրան, աղջիկը Հորմիկ, ամէնքն ալ Տիարպէքիրցի. Ամերիկա Հօպէտ կամ Օհիօ քաղաքը ըլլալ կը կարծուին։ Մարիամ Մաճառեան, Ծնեալ Շէնլունգեան, 27 Rue Claude Maillot, Arnouville-les-Gonesse, (S. et. O.)։

— կը փնտռուի Սարգիս Չաքրճեան որ ութ ամիս առաջ հեռացեալ հասցէն տուած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Beau Site. Nice (A. M.)

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Le Gérant: H. TEURNIER

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	3 ամս.	6 ամս.	Տար.
ՖՐԱՆՍԱ	35 ֆ.	70 ֆ.	140 ֆ.
ԱՆԳԼԻԱ		20 շլ.	40 շլ.
ԵԳԻՊՏՈՍ		»	»
ԻՏԱԼԻԱ			250 ֆրանք
ԱՄԵՐԻԿԱ		6 տլ.	10 տլ.
ԵՒՐՈՊԱ		100 ֆ.	200 ֆ.

“HARATCH”
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction & Administration / Խմբագրութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e)
TÉLÉPHONE : NORD 57-82
MÉTRO LOUIS-BLANC ou JAURÈS
Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է վճարել 2 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՅԻՍ 1928
31 MAI 1928

. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 661 — ՕՐԱԹԵՐԹ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ — ԳԻՆ՝ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՆՃԱՐԱԿ ԵՒ ԱՆՃՈՌՆԻ

Ճիշդ այն միջոցին որ Իտալիա «իրաւարարութեան, չէզոքութեան եւ համաձայնութեան» դաշնագիր կը կնքէ Թուրքիոյ հետ, մեր աչքին առջեւ է իտալացի հեղինակի մը քստմնելի դատումը՝ հայ ժողովուրդի եւ անոր ապագայի մասին։

Նոյնքան տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, այդ փիճակնին թարգմանութիւնը լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի մէջ, անկախութեան տասնամեակի տօնին (երեքշաբթի, 29 Մայիս)

Այդ հատուածը քաղեր էինք նոր գիրքէ մը, «Turchia di Kemal» (քէմալի թուրքիան), որուն ամփոփումն ալ պիտի տանք ա[illegible]։

Ինչպէս տեսան ընթերցողները, իտալացի հեղինակը բոլորովին թերի եւ միակողմանի ծանօթութիւններ ունի մեր ժողովուրդի մասին։ Մինչեւ անգամ տգիտութիւն մը, որ աններելի է եւ է պատմագրի կամ քիչ-շատ լուրջ ուսումնասիրողի մը։

Քառասուն-յիսուն տարի առաջ հասկնալի էին այդպիսի գիրքեր։ Գիտենք եւրոպացի օրագրողներ կամ ուղեւորներ, որոնք մէկուն-միւսին հարցնելով, Պոլիս, Իզմիր կամ Ատանա [illegible]իփելով, յօդուածներ եւ գիրքեր կը գրէին։ Մինչեւ այսօր պակաս չեն այդ կարգի տիպարներ։

Բայց, կը կրկնենք նորէն, կէս գիտնալը բնաւ չգիտնալէն [illegible]լի գէշ է ներկայ պարագային, մանաւանդ որ, «Քէմալի Թուրքիան» մաս պիտի կազմէ Մօտաւոր Արեւելքի ուսումնասիրութեան նուիրուած շարքի մը։

Ի՞նչ կ'ըսէ իտալացի հեղինակը, իբրեւ թէ համակրանքի և [illegible]կցութեան շեշտով մը։

«Ժողովուրդները կ'ազատագրուին դրամով, ինչպէս ըրին [illegible]ները, եւ արիւնով, ինչպէս ըրին միւսները։» Հրեաները [illegible]եցան՝ դրամով (Պաղեստին)։ Հայերը դարձան թափառական։

— «Հայերը թերեւս արժանի չեն հայրենիքի։ Թերեւս արժանի ո՛չ եւ է հայրենիք ունենալու։ Ցրուած եւ յամառ, աչքառու եւ խորամանկ, կը թուի թէ անոնք մեր կեանքով չեն ապ[illegible]... քրիստոնեայ Հրեաներ են անոնք, առանց ինքնագիտակցութեան։

... «իրենց հայրենիքին համար, երբեք վճռապէս չկռուեցան։

... «կիպրոսի հայկական լեգէոնը քիչ բան էր, որպէսզի դրա[illegible] արդիւնք տար»։

Ինչպէս կը տեսնէք, հեղինակը մինչեւ անգամ ծանօթ չէ [illegible] օրերու պատմութեան։ Ճիշդ է, բաներ մը կը պատմէ մեծ [illegible]ութեանց խոստումներուն եւ կատարուած խաբէութեանց [illegible], որոնց մէջ պաշտօնական Իտալիոյ ձեռքերն ալ մաքուր [illegible], բայց չի գիտեր ամբողջ անցուդարձը։

Այլապէս, յառաջ պիտի չքշէր միայն կիպրոսի լեգէոնի [illegible], իբրեւ ապացոյց Հայերու ռազմական կարողութեան եւ [illegible]ունէութեան։ Ապահովաբար այդ պզտիկ դրուագը բերած [illegible], մոռցնելու համար միւսը,— գինուորական քաջագործութեան հրաշալի պատկերը՝ Պաղեստինէն մինչեւ Կալիցիա եւ [illegible]մանական ճակատը, Արարատեան դաշտէն, Սարտարապատէն եւ Ղարաքիլիսէէն մինչեւ Բագու։ Երկու հարիւր հազար հոգի[illegible] ռազմական ուժ մը, տասը ճակատի վրայ։

Գոնէ՛ թղթատած ըլլար Լուտէնտորֆի յիշատակները...

Կրնայինք հարցնել թէ, ո՛ւր կը հասնէր կազմակերպուած [illegible]լիոյ, այդ հզօր պետութեան վիճակը պատերազմի ամէնէն [illegible]աղի օրերուն, եթէ Հռոմը իր կողքին չունենար Մեծն Բրիտանիան, Ֆրանսան, Ամերիկան եւ ցարական Ռուսաստանը, [illegible]նց մարդկային եւ նիւթական միլիոններով։

Պատասխան անգամ տալ չենք ուզեր սա գռեհիկ ակնարկին,— «Հայերը Քրիստոնեայ Հրեաներ են»։ Փողոցէն լսուած խօսք [illegible], որմէ պիտի զգուշանար ոեւէ լուրջ մարդ։

Մենք չենք ուզեր ուռեցնել այս ժողովուրդին առաքինութիւնները։ Բայց եթէ փորձէինք այդ ուղղութեամբ մտածել, [illegible]յինք հարիւր անգամ աւելի ջախջախիչ փաստերով ապացուցանել թէ ո՛րոնք են իսկապէս «քրիստոնեայ Հրեաները» — [illegible] հալածական, չարքաշ և ճղակտոր ժողովո՞ւրդը, թէ անոնք [illegible] պարտականութիւն եւ պատի՛ւ կը սեպէին յայտնապէս թէ [illegible]ղոնի զինել Մուսթաֆա Քէմալի հրոսախումբերը, ամէնէն [illegible]պատագրական օրերուն թնդանօթ եւ ռումբ հասցնել [illegible]ղարներուն, դրամ եւ դիրք շահելու համար։ Որոնք հանդուրժեցին Լօզանի զարհուրելի խայտառակութեան, եւ այսօր, «բարեկամութեան» դաշնագիրներ կը ստորագրեն, շուկայիկ [illegible]կարկութեամբ։

Անցնի՛նք։ Ահաւասիկ ուրիշ գոհար մը.

—«...Անոնք չունին հայրենիքի եւ նուիրապետութեան զգացում»։

...«Գերազանցապէս օգտակարին ձգտող, անոնք կը յարմարին [illegible] պատահարի եւ կարելի է ըսել որ մինչեւ երախտիք մոռնալու [illegible]թեան»։

Խոստովանինք թէ ճիշդ խօսք մը սահած է այստեղ,— [illegible]նինք նուիրապետութեան զգացում, իբրեւ հետեւանք դարաւոր [illegible]տրկութեան։ Թէև, այս ալ բացատրութեան կարօտ երեւոյթ [illegible], ոչ թէ հիմնական կանոն։

Ճիշդ է նաեւ որ կը յարմարինք «ամէն պատահարի»,— [illegible] խօսքով՝ կը տոկանք, ապրելու համար։ Բայց այս ալ [illegible] ընդարձակ նիւթ մըն է, եւ վեր՝ իտալացի հեղինակին հասողութենէն։ Աւելի լուսաբանուելու համար, կրնար քրքրել իր [illegible] ժողովուրդին պատմութիւնը։

Իսկ թէ հայ ժողովուրդը չունի հայրենիքի գաղափար, [illegible] «գերազանցապէս օգտակարին կը ձգտի», եւ կամ «մինչեւ երախտիք մոռնալու կ'երթայ» — մէկ բառ միայն.

— Նոր Իտալիա՞ն ալ Փիէռ Լօթիներ և Քլօտ Ֆարէրներ արտադրել սկսաւ...

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ,,

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Աթէնքի Նոր Օրը կը գրէ (26 մայիս).

— «Աստուածաշունչի չափ մեծ ու պատկառելի հատոր մը հրատարակած է ընկ. Ս. Վրացեան, վերոգրեալ անունով։ Ոսկեզօծ դրօշազարդուած կողք, հարիւրաւոր նկարներ, անտիպ ու նոր, գեղեցիկ տպագրութիւն, մաքրափայլ թուղթ։ Այս է առաջին տպաւորութիւնը զայն հաճելիօրէն թերթողին։

Կը բանանք էջերը, պատահաբար կը կարդանք տասնեակ մը էջեր, հայեւվրացական պատերազմի բաժինէն, ու կը համոզուինք թէ այս հատորը սովորական գիրք մը չէ, այլ թանկագին թանգարան մը, ուր գնահատելի խղճմտութեամբ հաւաքուած ու դասաւորուած են Հայաստանի Հանրապետութեան հետ հեռուէն կամ մօտէն կապ ու առնչութիւն ունեցող բոլոր դէպքերն ու անցուդարձերը։

Հատորը հրատարակուած է Հայաստանի անկախութեան տարեդարձին (Մայիս 28) առթիւ։ Անոր արժէքը եւ հեղինակին հմտութիւնը աւելի աչքառու կը դառնան, եթէ նկատենք որ Երեւանի պետական թղթածրարներէն օգտուած չէ հեղինակը, այլ գոհացած է տրամադրելի աղբիւրներով։

Անաչառ պատմագէտի ակնոցով, ընկ. Ս. Վրացեան դէպքերը ներկայացուցած է այնպէս՝ ինչպէս տեղի ունեցած են։ Վերլուծած պատճառները, երեւան հանած եւ կցած է իր եզրակացութիւնները։

«Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը, ինչպէս ըսինք, սովորական գիրք չէ։ Մեր գրադարաններուն մէջ, իր տեսակին մէջ նման հատոր տեսած չենք բնաւ։

Ամբողջ հայութեան, պայքարող, կռուող ու նահատակուող սերունդներուն աւետարանն է ան, որուն ամէն մէկ էջին մէջ անպակաս են մեր յիշողութիւնը պայծառացնող վեհ դէմքեր։ Սովորական անփութութեամբ պէտք չէ բանալ զայն։ Յարգանք, երկիւղածութիւն եւ քիչ մըն ալ ինքնավստահութիւն անհրաժեշտ է ունենալ, ձեռք երկարելու համար այդ հատորին։ Յարգանք եռագոյն դրօշակին, երկիւղածութիւն հերոսներու նկարներուն հանդէպ եւ ինքնավստահութիւն բովանդակութեան լիովին տիրանալու համար։»

ԵՐԿՈՒ ՔԱՂԱՔՆԵՐ ԱՒԱԶԻ ՏԱԿ ԹԱՂՈՒԱԾ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ ստորին Դնիեպերի հովիտին մէջ երկու օր շարունակուող աւազի փոթորիկ մը անհելի աւերներ գործեց։ Ամբողջ շրջանին մէջ գիւղացիները ձգեցին իրենց դաշտային աշխատանքները։ Շատ տեղեր ստիպուեցան կրկին սերմնացան ընել։ Ամէն կողմ, քաղաքներու թէ գիւղերու մէջ, շէնքերը վնասուեցան ուրականէն։ Հեռագրի եւ հեռաձայնի բոլորգ իծերը խզուեցան։ Եկատերինոսլաւ (այժմ Դնիեպրոպետրովսկ) քաղաքը աւազի եւ հողի թանձր խաւով մը ծածկուած է։

Նոյն վիճակին ենթարկուած է նաև Մելիտոպոլ քաղաքը, աւելի հարաւ։ Ամբողջ երկու օր աւազի թանձր ամպերը արեւի լոյսէն զրկցին այս քաղաքները։ Ժողովուրդէն շատեր կը կարծէին թէ աշխարհի վախճանը հասած է։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Իտալօ-թրքական դաշինքը կը կնքուի Հռոմի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն մայիս 29 թուականով.—

Աթէնքի իտալական դեսպան Արլոթթա երէկ անձամբ արտաքին նախարարութեան ընդհանուր քարտուղարի մօտ երթալով յայտարարեց անոր թէ ներկայիս Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ կատարուող բանակցութիւնները պիտի փակուին Մայիս 30ին, երբ պիտի ստորագրուի չէզոքութեան դաշնագիր մը եւ իրաւարարութեան դաշինք մը։

Ինչպէս յայտնի է, Հռոմի կառավարութիւնը լայն դիւրութիւններ տուած է Յունաստանի՝ մասնակցելու համար այս համաձայնութեանց, սակայն Յունաստանի քաղաքական տագնապին եւ կարգ մը պետական մարդոց հակառակութեան պատճառաւ, չի կարծուիր թէ եռակողմանի դաշնագիր մը կնքուի մօտ ատենէն։

⁂ Ըմէթ փաշա Խալք կուսակցութեան վերջին ժողովին մէջ, խօսելով կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան մասին, ըսաւ թէ իտալեւթուրք դաշինքին ստորագրուիլը մօտ է։ Աւելցուց թէ Յունաստանի հետ համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի աւելի ուշ։

⁂ Թայմզի Հռոմի թղթակիցը կը հեռագրէ.

Կը սպասուի որ իտալեւթուրք իրաւարարութեան, չէզոքութեան եւ համաձայնութեան դաշինքը կնքուի հոս Չորեքշաբթի (երէկ) կէսօրէ վերջ Մուսոլինիի եւ Թուրք դեսպան Մուխթար պէյի միջեւ։

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ դաշինքին կնքուիլը խիստ բարերար ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ արեւելեան Միջերկրականի կացութեան վրայ։ Գոհունակութիւնը, որով ողջունուեցաւ դաշնագրին մօտալուտ կնքումը, աւելի եւս շատցաւ վերջերս Յունաստանի քաղաքական կացութեան պատճառաւ։ Վէնիզէլոսի կրկին քաղաքական կեանքի մէջ մտնելը հոս ամէն մարդու ուրախութիւն չպատճառեց. ու կը մտածուի որ, եթէ Յունաստան հիմա ապահովուի թէ Իտալիա ծաւալապաշտական ծրագիրներ չի սնուցաներ Եգէականի եզերքին եւ Անատոլուի մասին, կասկածի մէկ կարեւոր կէտը փարատած պիտի ըլլայ։

Միւս կողմէ, կարգ մը շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ իտալեւթուրք դաշինքը իր հաւանական հետեւանքներով կրնայ զօրացնել տոքթ. Մարինքովիչը եւ բոլոր այն եուկոսլաւ տարրերը, որոնք այժմ համոզուած են թէ անհրաժեշտ է Իտալիոյ եւ Յունաստանի հետ իրենց յարաբերութիւնները դնել աւելի գոհացուցիչ գետնի վրայ։

Եուկոսլաւիոյ դահլիճին տագնապը

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, ամբողջ Եուկոսլաւիոյ մէջ մեծ ջղայնութիւն կը տիրէ՝ Նէթթունոյի դաշնագիրները վաւերացնելու համար կառավարութեան տուած որոշումին առթիւ։ Գիւղացի կուսակցութեան պետ Փրիպիչէվիչ Սքուփշինայի մէջ հարցաքննեց կառավարութիւնը եւ յայտնեց թէ իր կուսակցութիւնը ամբողջ երկրին մէջ պիտի արծարծէ գրգռութիւն մը, որ երբեք կանգ չպիտի առնէ։

Տալմացիոյ մէջ տեղի ունեցան ժողովրդական մեծ ցոյցեր, որոնց ընթացքին իտալական վաճառատուններ քանդուեցան, մանաւանդ Ռակուզայի, Սփալաթոյի եւ Սէպէնիքոյի մէջ։ Ժողովուրդը քուէարկեց բանաձեւ մը, որ կ'ըսէ թէ Եուկոսլաւիոյ դէմ իտալական գրգռութիւնները պէտք է վերջ գտնեն, ու կը բողոքէ վաւերացմանը դէմ Նէթթունոյի դաշնագրին, որ «Տալմացիան Իտալիոյ կը յանձնէ»։

Եուկոսլաւ դահլիճին դիրքը լրջօրէն վտանգուած է եւ մօտօրէն կը սպասուի որ հրաժարի։ Ալեքսանդր թագաւորը որ երկրին նաւաւակողմը պտոյտի ելած էր, հապճեպով մայրաքաղաք վերադարձաւ։

Պելկրատի մէջ յեղափոխական մթնոլորտ մը կը տիրէ։ Ցուցարարները թէ՛ Իտալիոյ եւ թէ կառավարութեան դէմ է որ ցոյցեր կը կատարեն։ Ոստիկանութեան եւ ցուցարարներուն միջեւ պատահած ընդհարումներու ընթացքին հարիւր հոգի վիրաւորուեցան, չորսը մահացու կերպով։ 26 ուրիշներ ոստիկան-զինուորներու սուիններով ծանր վէրքեր ստացան։

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԵՒ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Եուկոսլաւիոյ մէջ կը շարունակուին ցոյցերը Իտալիոյ դէմ։ Պելկրատի մէջ ոստիկանները արգիլած էին ուսանողական ցոյց մը։ Ցուցարարները կը վերադառնային Ուսանողական Տունը, երբ ընդհարում մը ունեցան ոստիկաններու հետ, որոնք նախազգուշութեան համար պաշարած էին շէնքը։ Տեղի ունեցան բազմաթիւ միջադէպեր, որոնց ընթացքին հեծեալ ոստիկանութիւնը սուսերամերկ կը քշէր ցուցարարները դէպի շէնքին ներսը։

Կռիւներու ընթացքին երեք ոստիկան-զինուոր եւ 24 ուսանողներ վիրաւորուեցան։ Չորս ուսանողներու վիճակը ծանր ըլլալուն, հիւանդանոց փոխադրուեցան։ Յիսուն հոգի ձերբակալուեցաւ։ Ուսանողներու Տան ապակիները կոտրուեցան։ Գետինը ծածկուած է ամէն տեսակ կոտրած թափածներով։

«Սթէֆանի» գործակալութիւնը կը հաղորդէ որ Մուսոլինի Պելկրատի իր դեսպանին պաշտօն յանձնած է բողոքի ծանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖԻԼԻՊԷԻ ՄԷՋ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ ՁՄՐԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿ. ԿԸ ՅԱՅՏՆԷ ԹԷ ՁԱՓԱԶԱՆՑ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ԳՈՐԾԱԾԵՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՀԱՒԱՔԱԾ ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԸ

Երէկ ստացանք հետեւեալ նոր նամակը, Ֆիլիպէի աղէտեալներու Յանձնախումբի նախագահ Երուանդ եպիսկ.է.—

. . . Խմբագիր «Յառաջ»ի,

Կը հաստատենք մեր Մայիս 21 թուակիր եւ 25 համար գիրը։

Ընդունած ենք ձեր Մայիս 18 թուակիր նամակը՝ ներփակեալ չորս հազար հինգ հարիւր (4500) ֆրանքի մէկ կտոր չէքով։ Մայիս 11, 16 եւ 20 թուակիր նամակներով արդէն ձեզ ուղարկած էինք 16,000 ֆրանքի ընկալագիրը։ Ներփակ պիտի գտնէք նաեւ 4500 ֆրանքի ստացագիրը, որով «Յառաջ»ի միջոցաւ, մինչեւ Մայիս 23, մեր ստացած գումարին քանակը բարձրացած է քսան հազար հինգ հարիւր (20,500) ֆրանսական ֆրանքի։

Սրտագին շնորհակալութիւններ։ Համոզուած ենք թէ «Յառաջ» իր փրոփականտը մինչեւ վերջ պիտի կատարէ այս աղէտեալ ժողովուրդի մասին։

Շարժի ամենատխուր հետեւանքները երեւան պիտի գան ձմեռնամուտին, մանաւանդ 1922ի խեղճ գաղթականներուն համար, որոնց հարիւրին 98ը վարձակալ էին։ Կառավարութիւնը, որքան ալ իր ոյժերէն վեր ըլլայ, գերմարդկային ճիգեր պիտի թափէ, գերագոյն զոհողութիւններ պիտի ընէ Ֆիլիպէն վերաշինելու. բայց տակաւին շինութեանց լրջօրէն չէ սկսուած։ Շարժը կը շարունակուի։ Ցակաւին երէկ ծխախոտի գործարան մը փլաւ, գործաւորներէն ոմանք ուշաթափ եղան, ուրիշներ խուճապի միջոցին վիրաւորուեցան։ Շարժի տեւողութեան կամ այլ պատճառներով եթէ քաղաքը կարելի չըլլայ այս տարի ամբողջութեամբ վերաշինել, չեմ գիտեր թէ մեր գաղթական հայրենակիցներու գոնէ կէսը ո՛ւր հնարաւոր պիտի ըլլայ պատսպարել։

Դուք Պուլկարիա ապրած ըլլալով, կը ճանչնաք երկիրը եւ Ֆիլիպէի գաղթականները՝ որոնց մեծ մասը օրապահիկ կը ճարէին ծխախոտի գործարաններուն մէջ. տարբեր քաղաքի կամ գիւղերու մէջ անոնց բնակութեան հաստատումը, ամէն տեսակէտով փճացում է։

Եկած գումարները վերջին ծայր խնայողութեամբ կը տնտեսենք։ Ձմեռուան հեռապատկերը կը սարսափեցնէ մեզ։ Մեր գաղութին ապագան ապահովելու համար, արտասահմանի լայն համակրութեան եւ դրական օգնութեանը պէտք ունինք։

Ողջունիւ սիրոյ՝ աղօթարար
Ա. Օ. Յ.ի նախագահ
ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Ֆիլիպէ, 23 Մայիս

Չմոռնանք Մեր Պարտքը

ՇԱՐԺԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

"ՅԱՌԱՋ,,Ի ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

28րդ Ցանկ

	Ֆր.
Փարիզի Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան կեդր. վարչութեան հանգանակութիւնը (Ա. վճար.: Ցանկը յաջորդով)	615.—
Լեւոն Իպլիգեան, Սէթիֆ (Ալժերիա)	13.—
Ոմն՝ Գ.	10.—
Գումար	638.—
27րդ ցանկին գումարը	36,591.20
Ընդհ. գումար	37,229.20

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գերմանիոյ յառաջիկայ կառավարութիւնը, որուն հաւանօրէն պիտի մասնակցին ներկայ կառավարական կուսակցութիւններէն երկուքէն՝ կեդրոնէն եւ շթրեզէմականներէն դուրս նաեւ դեմոկրատները, ու մանաւանդ սոցիալ-դեմոկրատները, բնականաբար պիտի որդեգրէ նաեւ նոր քաղաքականութիւն մը։

Ինչ կը վերաբերի «արտաքին քաղաքականութեան», զոր հաւանօրէն նոր դահլիճին մէջ եւս Շթրեզէման պիտի վարէ հիմնական փոփոխութեան մը չի կրնար ենթարկուիլ։ Անոր համար խսկ, որ Ֆրանսայի եւ առհասարակ դաշնակիցներու հետ համաձայնելու, լեզու գտնելու քաղաքականութիւնը, կարծ՝ Լոքարնոյի քաղաքականութիւնը ընկերվարականները եւ դեմոկրատները եւս իրենցը կը համարեն։ Նոյն իսկ անոնք աւելի մեծ եռանդով կառչած են այդ ուղղութեան, քան՝ Շթրեզէմանի եւ կեդրոնի կուսակցութիւնները իրենք։

Խաղաղութեան ամրապնդումը, սպառազինման սահմանափակումը աւելի եւս ուշադրութեան առարկայ պիտի դառնան նոր կառավարութեան կողմէ։ Մինչ նոյն ատեն նոր կառավարութիւնը պիտի ջանայ մէկ կողմէ վերաքննել տալ Տօըսի հատուցումներու ծրագիրը Ամերիկացիներու օգնութեամբ, թեթեւցնել եւ տանելի դարձնել զայն այս ժողովուրդին համար, միւս կողմէ հաւատ պիտի ներշնչէ դաշնակիցներուն եւ հնարաւոր պիտի դարձնէ գրաւուած վայրերուն պարպումը։

Եթէ նոր կառավարութիւնը յաջողի այս երկու հիմնաւոր խնդիրներուն գործնական ընթացք տալ, ինչ որ անհաւանական չէ, ատով իսկ մեծ բարիք մը ըրած պիտի ըլլայ ոչ միայն իր ժողովուրդին, այլ եւ խաղաղութեան գործին առհասարակ։

Եւ արդէն իսկ ինչպէս կ'երեւայ Մայիս 20ի ընտրութեանց արձագանգներէն, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Պելճիքայի մէջ եւ ամենուրեք շատ գոհ մնացած են։ Բնականաբար աւելի նշանակութիւն ունի մասնաւորաբար ֆրանսական մամուլի եւ հասարակութեան վերաբերումը՝ որ անվերապահօրէն դրական ըլլալ կը թուի։ Մինչեւ իսկ ֆրանսական ոռոչ թերթեր պատճառ մը չեն տեսներ այլ եւս, որ այսուհետեւ ալ երկար ատեն գրաւման տակ մնան գերման հողերը, քանի որ գերման հանրապետութիւնը ապահով վիճակի մը մէջ է։

Նոր կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը անշուշտ պիտի արտայայտուի անով եւս, որ անգլիական եւ ուրիշ աշխարհականներու դաւադիր քաղաքականութիւնը Ռուսիոյ պաշարման մասին, որուն մէջ Գերմանիան եւս քաշելու ջանքեր կ'ըլլան երբեմն, պիտի ղատապարտուի անյաջողութեան։

Ներքին քաղաքականութեան մէջ բնականաբար աւելի եւս զգալի պիտի ըլլայ փոփոխութիւնը։ Ի՞նչ խօսք, որ ընկերվարականները, իբրեւ իրապաշտ եւ պարկեշտ քաղաքագէտներ, երկնային բարիքներ չեն խոստանար այս ժողովուրդին, բայց պիտի ընեն անշուշտ բոլոր իրենց կալելին։

Ամէնէն առաջ՝ անոնք «հանրապետութիւնը» պիտի ամրապնդեն վերջնապէս, մաքրելով եւ մաքրագործելով պետական կազմն ու հիմնարկութիւնները միապետական եւ ամէն կարգի կասկածելի մնացորդներէ։ Այս գործը յաջողապէս վարելու համար, Սեվերինկ լաւագոյն անձն է։ Ան քանի մը տարի շարունակ Փրուսիոյ մէջ աչհագին գործ կատարեց այդ ուղղութեամբ։

Ցետոյ՝ նոր կառավարութիւնը հաւանաբար տնտեսական դիւրութիւններ պիտի ստեղծէ ժողովրդական խաւերուն համար, թեթեւցնելով ուտեստի վրայ դրուած մաքսերը։ Գերման-ազգայնականները, որոնք առաւելապէս խոշոր հողատէրեր են, կառավարութեան մէջ մտնելով՝ բարձրացուցին մաքսերը, իրենց սեփական շահերէն մղուած։ Ատոր հետեւանքն ալ եղաւ այն, որ սղեցին հացը, միսը եւ առհասարակ բոլոր ուտելիքները, որոնք մեծ մասով դուրսէն կը ներածուին։

Բնակարանային քաղաքականութիւնն եւս հաւանօրէն փոփոխութեան ենթարկուի ի նպաստ ժողովրդական խաւերու։ Խնդիրն այն է որ, տակաւին Գերմանիոյ մէջ կը շարունակուի բնակարանային տագնապը, թէեւ ամէն տարի հսկայական թիւով նոր տուներ կը կառուցուին։

Այս վերջին նպատակով տարիներէ ի վեր կառավարութիւնը ներկայ բնակատէրերէն բաւական զգալի տուրքեր կը ժողվէ, որոնց հասոյթներով նոր շէնքեր կառուցանելու եւ զանոնք բնակարան չունեցողներուն յանձնելու առաջադրութեամբ։ Ինքնին գովելի քայլ մը։ Եւ սակայն կառավարութիւնը այդ ձեւով հաւաքած հսկայական գումարներու —տարեկան գրեթէ երկու միլիառ մարք— կէսը միայն կը յատկացնէ նոր տուներ կառուցանելու, իսկ միւս կէսով կը գոցէ իր գանձին ծակերը։ Ընկերվարականները միշտ ալ պահանջած են, որ այդ գումարները ամբողջովին տրամադրուին իրենց բուն նպատակին։ Կառավարութեան մէջ մտնելով՝ բնականաբար անոնք պիտի ջանան իրագործել տալ իրենց այդ պահանջը, որ եւ հաւանօրէն յաջողի։

Վերջապէս, նոր, աւելի ժողովրդային կառավարութիւնը հաւանօրէն իր կարելին պիտի ընէ՝ թեթեւցնելու հարկատուներու լուծը, որ այնքան կը ծանրանայ մանաւանդ աշխատաւորութեան եւ ժողովրդեան լայն խաւերու ուսերուն։ Ընկերային բարենորոգումներն ալ, որոնցմով Գերմանիա դեռ պատերազմէն առաջ բոլոր երկիրներու մէջ առաջին տեղը կը բռնէր, աւելի պիտի ընդարձակուին։ Անշուշտ գործազրկութիւնը եւսպէտի կրճատուի։ Այժմ արդէն զգալի բարեփոխութիւն կայ այդ մարզին մէջ։

Պերլին Մ. Ե.

ՎԱՀԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆԻ ՍՊԱՆԻՉՆԵՐԸ ԿՐԿԻՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾ

Լիբանանի Ազգ. Երեսփոխան Վահան Վարդապետեանի սպանութեան դատավարութիւնը վերաքննիչ ատեանի առջեւ տեղի ունեցաւ Մայիս 11էն մինչեւ 15։ Լսուեցան կրկին բոլոր վկաները եւ ատեանը Մայիս 15ին վեց ժամուան խորհրդակցութենէ վերջ, տուաւ իր վճիռը։ Ցանցաւորներէն Նիկողոս եւ Աբրահամ 8ական տարուան, իսկ Միհրան Աղայարեան 4 տարուան բերդարգելութեան դատապարտուեցան։

«Ազդակ»ի համաձայն, դատապարտեալները պիտի ղրկուին Տրիպոլիս (Լիբանան), ուր ամէն օր պարտաւոր պիտի ըլլան ներկայանալ ոստիկանութեան, իբրեւ ազատ բանտարկեալներ։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կառավարութեան ծրագիրը՝ փոքրամասնութեանց դպրոցները պարսկացնելու մասին, թէեւ երեւութապէս թուլցած է, սակայն վտանգը անցած չէ։

Թաղայեհի անկումը պահ մը ուրախացուց մեզ. բայց նոր նախարարը գզրոց չէ նետած այդ ծրագիրը։ Անպաշտօն բանակցութիւններ կը հաստատեն թէ յառաջիկայ ուսումնական շրջանին ծրագիրը պիտի գործադրուի։ Տեղ տեղ փորձեր կ'ըլլան միջամտելու մեր դպրոցական ներքին գործերուն, հրահանգելով մահմետական տօնաբուն փակել դպրոցը։

Մեր դպրոցական վարիչները ստիպուած են տեղի տալ, նոր բարդութիւններ չստեղծելու համար։

Միւս կողմէ, ոչ մէկ Հոգաբարձութիւն կ'ուզէ անջատ քայլեր առնել եւ նոր խնդիրներ ստեղծել։

Ծանր է ներկայ Հոգաբարձութեանց վիճակը. — բայց ի պատիւ իրենց, պէտք է ըսել որ ցարդ սկզբունքի խոշոր զիջումներ եղած չեն։

Հարաւային Պարսկաստանի դպրոցներու Հոգաբարձութիւնները բոլորն ալ այն համոզման եկած են թէ պարսկահայ համագումար մը անհրաժեշտ է՝ միանգամ ընդմիշտ ձեւաւորելու եւ ներդաշնակելու համար մեր պահանջներն ու բաղձանքները։

Բոլոր քաղաքներու Հոգաբարձութիւնները սկսած են շրջաբերականներ հանել եւ համագումարի առաջարկ ընել։

Սկզբունքով բոլորն ալ համաձայն են, սակայն, ոչ մէկը գիտէ, թէ ո՞վ պիտի ըլլայ նախաձեռնարկ։ Շատերը իրենց հայեացքը յառած են Նոր Ջուղայի Առաջնորդարանը եւ կը սպասեն առաջնորդ Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի վերադարձին։

Անշուշտ, նախաձեռնութիւնը կը պատկանի Նոր Ջուղային։ Անոնք համագումարին համաձայն են, բայց ե՞րբ պիտի շարժին, որոշ չէ։

Կայ եւ Թէհրանը։ Բայց Թէհրանի Հոգաբարձութիւնը չի վայելեր հասարակութեան լայն վստահութիւնը։

Համագումարի մասին խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան ամենուրեք։ Հասած գրութիւնները կը պարզեն թէ անհրաժեշտութիւն է Ատրպատականի մասնակցութիւնն ալ, ներսէս արքեպսկ. Մելիք-Թանգեանի գլխաւորութեամբ. շրջաններէն Բաշտինուէնզէլին այդ պահանջը գրած են,

Համագումարին տեղը եւ ժամանակը որոշ չէ։ Շատ շրջաններ կը մտածեն հեռագրել Մեսրոպ արք.եպիսկ.ին, որ անմիջապէս վերադառնայ եւ համագումար հրաւիրելու մասին մտածէ։ Ընդհանուր կարծիքը այն է, որ համագումարի աշխատանքները երկու գլխաւոր առանցք պիտի ունենան, Թաղայեհի ծրագիրը եւ մեր հայ դըպրոցներու ծրագրին մշակումը։

Որքան Ատրպատականը կազմակերպուած է, ունի իր դպրոցական ընդհանուր ծրագիրը, ներքին կանոնագրութիւնը, նոյն քան աւելի անկազմակերպ վիճակի մէջ կ'ապրի հարաւային Պարսկաստանի թեմը։

Ընդհանուր կարծիք է նաեւ այն, որ համագումարին չպիտի մասնակցին՝ 1. պետական հայ պաշտօնեաները եւ 2. ուսուցիչները։ Առաջինները, շատ հաւանական պատճառներով, ազատ չպիտի զգան իրենք զիրենք, եւ գուցէ ակամայ վնասեն գործին յաջողութեան։

Երկրորդները՝ ուսուցիչները, իբրեւ շահագրգռուած կողմ, նոյնպէս համագումարի աշխատանքներուն մասնակցելու անյարմար են։

Ուրեմն, թէ ուսուցիչներ եւ թէ պետական պաշտօնեաներ իրենց իսկ շահուն եւ արժանապատուութեան չվնասելու համար, պէտք է որ անմիջականօրէն մասնակից չըլլան համագումարին։

Երկու կողմերն ալ, իրենց պաշտօնները չկորսնցնելու համար, կը վախցուի որ զիջումներու տրամադիր կ'ըլլան։ Այդպիսի մտայնութիւն նկատելի է Թէհրանի մէջ։ Համագումարին պէտք է երթան տնտեսապէս անկախ եւ գործին տեղեակ ու գիտակից անհատներ։ Իսկ այդպիսիներ շատ կան Պարսկաստանի մէջ։

Համագումարը երեւի կը գումարուի ամառը։

Վ. ԱՍՏՂՈՒՆԻ

Պարսկաստան

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Յառաջիկայ Շաբաթ եւ Կիրակի, Ֆրանսայի «Իւնիոնիսթ» սկաուտները պիտի ունենան իրենց տարեկան բանակում-ցուցահանդէսը, Ժուանվիլ-լը-Փոնի մէջ։ Պիտի բանակին 3000 սկաուտներ։ Հանդէսին պիտի նախագահէ մարաջախտ Լիօթէյ։

Սոյն բանակումին հրաւիրուած է նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի հայ արիներու խումբը։ Ընդհ. խմբապետ Կէսէն Տէժարտէնի կարգադրութեամբ, հայ խումբը նախապատուութիւն պիտի վայելէ, «նկատելով այն յաջողութիւնները զորս ձեռք բերած է Լոնտոնի միջազգային հանդիպումին առթիւ»։ Հայ խումբը շատ սերտ կապերով է կապուած Իւնիոնիսթ սկաուտներուն հետ, որոնք միշտ մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած են հայ խումբին գործունէութեան։

Պատուոյ կայմին վրայ պիտի ծածանի հայկական եռագոյնը։ Հայ խումբը հրահանգներ ստացած է պատուաւոր դուրս գալու համար սոյն հանդիպումէն։

Այս բանակումին նախապատրաստական աշխատանքներուն կը մասնակցի նաեւ հայ խմբապետը։

*** Փարիզի հայ արիները իրենց խումբի հիմնարկութեան 4րդ. տարեդարձը կը տօնեն Յունիս 10ին, Կիրակի օր Մէօտոնի անտառին մէջ։ Տեղի պիտի ունենան զանազան խաղեր եւ մրցումներ Ֆրանսայի սկաուտներու հետ, ինչպէս նաեւ ֆութպոլի մրցում մը։ Փարիզի շրջանային ֆրանսացի խմբապետն ալ ներկայ պիտի ըլլայ։

*** Անգլիոյ սկաուտ խմբապետներու օրկան «The Scouts»ի Մայիսի թիւին մէջ, միջազգային խմբապետ Հիւպըրթ Մէյթին կը գրէ.

— «Ամենամեծ հաճոյքն ունեցանք Փարիզի հայ սկաուտները Անգլիա հրաւիրելու։ Անոնք տասնըհինգ օր մնացին Լոնտոնի մօտ, նոյն շրջանի սկաուտական խումբերուն հետ։ Առաջին անգամն է որ հայ սկաուտներ պաշտօնապէս կը հրաւիրուին եւ կ'այցելեն Անգլիա, եւ անոնց վրայ թանկագին կարծիքներ կազմուեցան մեր բոլորին կողմէ։»

Հայ խումբը վերջնապէս պաշտօնական յարաբերութեան մէջ մտած է միջազգային գրասենեակին հետ, ինչ որ մեծ եւ աննախընթաց յաջողութիւն մըն է հայ սկաուտական շարժման համար։

Գ.

ՏՈՔԹ. ՎՈՐՈՆՈՖԻ ՓՈՐՁԵՐԸ

Ֆրանսայի երկրագործական նախարարութիւնը որոշած է Ալճերիա եղածներուն պէս, Սուրիոյ մէջ եւս մասնաւոր ագարակ մը հիմնել, ուր Տոքթ. Վօրոնոֆի գրութեամբ ոչխարներու եւ կենդանիներու բարելաւման փորձեր պիտի կատարուին, տեղական ցեղերը ազնուացնելու եւ տկարները ու ծերացածները երիտասարդացնելու համար։

Ալճերիոյ մէջ եղած փորձերը գոհացուցիչ ըլլալով, Նախարարութիւնը նոյնը կ'ուզէ ընդհանրացնել Սուրիոյ մէջ։

ՊԱՏԻԺՆԵՐՈՒ ՍԵՂՄԱՑՈՒ՞Մ

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը օրինագիծ մը քուէարկեց, որուն նայմաձայն վերաքննութեան պիտի ենթարկուին Միլլի պայքարին դէմ գործողներու մասին տրուած որոշումները։ Այս առթիւ ուշագրաւ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Հետաքրքրութեան համար կ'արտատպենք Ռիզէի երեսփոխան Աթըֆ պէյի ճառը, որ գաղափար կու տայ հարցի մասին։ (Այս ճառին դէմ խօսեցան ներքին եւ դատական գործավարները, քուէարկել տալով օրինագիծը).

—«Թիւ 854 օրէնքին համաձայն, ըսաւ Աթըֆ պէյ.— Գործավարութիւնները մեզի ղրկեցին Միլլի շարժումին դէմ գործողներուն ցանկերը։ 3150 հոգիի մասին քննութիւն կատարեցինք, եւ անոնցմէ 1250 հոգիի դէմ որոշում տուինք։ Միւսները նպաստաւոր որոշում ստացան։

Աննպաստ որոշում ստացողները կարելի է երեք մասի բաժնել։

Ա. Անոնք որ մասնակցած են Անգլիասէրներու Միութեան։ Չպիտի ըսեմ թէ անոնց այս ընթացքը Միլլի շարժումին դէմ է թէ ոչ, որովհետեւ, իր պատմական ճառին մէջ, մեր մեծ ղեկավարը բազմաթիւ էջեր նուիրած է այս հարցին։

— Հետեւաբար, երբեք նեռելի չէ վերաքննել անոնց մասին տրուած որոշումը։

Բ. Ուղղակի հայրենիքին դէմ դաւողները։ Ոեւէ անձ իրաւունք չունի անոնց թուղթերը վերաքննելու, որովհետեւ դաւաճանութիւնը վերջնականապէս հաստատուած է։ Նոյն իսկ անոնց մէջ 80—90 անձեր, որոնք դատարաններու կողմէ մահուան դատապարտուած են, բայց յետոյ ներուած առաջին Ազգ. Մեծ ժողովի կողմէ։

Գ. Անոնք որ ստորագրած են մեր հողերը օտարներուն կցելու մասին հրատարակուած յայտարարութիւնները։ Էսկիշէհիրի, Իզմիրի եւ ուրիշ տեղերու մէջ կան թուղթեր, ուր կը գտնուին անոնց ստորագրութիւնները։

Հետեւաբար, բացարձակապէս կարելի չէ վերաքննել այս տեսակներու մասին տրուած որոշումները։

Կան ալ որ թերթերով հրատարակութիւն ըրած են։ Անոնց ալ դաւաճանութեան փաստը՝ թերթերը մէջտեղն է։

Մնացեալները դատապարտուած են օրէնքին Ա. եւ Բ. յօդուածներուն համաձայն։

Անոնց մասին Մասնաւոր Մարմինը որոշում տուած է, հիմնուած իր խղճին եւ համոզման վրայ։ Արդ, ինչպէս կարելի՞ է որ ուրիշ մարմին մը, դարձեալ խղճի եւ համոզման վրայ հիմնուած, բեկանէ իր նախորդին որոշումները։

Եթէ ընդունինք Բարձրագոյն Մարմնի կազմութիւնը, շատ մը անձեր հոս հոն ի յնալով փաստաթուղթ պիտի առնեն, եւ պատուաւոր անձերը պիտի արատաւորեն։ Այսպէսով, ծառայողը եւ չծառայողը հաւասար պիտի ըլլան, մեր Միլլի շարժման արժէքն ալ պիտի իյնայ։ 20—30 տարի յետոյ գալիք մեր տղաները ու թոռներն ալ պիտի ըսեն.

—Քանի որ ընդդիմութիւն չկար, ինչո՞ւ այսքան արիւն թափեցիք Անատոլուի մէջ։ Ո՞վ կը դիմադրէր ձեզի։

Էֆէնտիներ, ես անձամբ 250 դագաղ համբեցի Ջիլէի առջեւ։ Ինչո՞ւ.— Միւֆթիին եւ կամ մէկ երկու պաշտօնեաներու ընդդիմութեան պատճառաւ։

Հիմա բնաւ ճիշտ չէ զերոյի վերածել անոնց մասին տրուած որոշումները։ Հետեւաբար կ'առաջարկեմ մերժել օրինագիծը։ Երկու կամ հինգ տարի յետոյ, Ազգ. Մեծ Ժողովը կրնայ ներել, եթէ ուզէ»։

Հ. Հ. ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԻ[Ն] ԱՌԹԻՒ

Երէկ հրատարակած էինք կարգ մը շնորհաւորական հեռագիրներ եւ նամակներ։ Այսօր կու տանք քանի մը հատ եւս.—

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՁԱՅՆ

Լեհաստան մէկն է այն երկիրներէն, ուր դարերու ընթացքին հայած ու լուծուած են Անիէն եւ Հայաստանի ուրիշ քաղաքներէն գաղթած հարիւր հազարաւոր Հայեր։ Այդ երկրի քաղաքներէն մէկուն մէջ՝ Լով կ'ապրին դեռ ափ մը Հայեր, որոնց սիրտը կը բաբախէ հայկական զգացումով եւ որոնք հեռաւոր հայրենիքին կարօտը կը քաշեն։

Շատ յուզիչ է այն ուղերձը զոր կիսովին օտարացած մեր այդ հայրենակիցները ղրկած են Հ. Հ. Պատուիրակութեան՝ անկախութեան տասնամեակին առթիւ։ Յուզիչ է մանաւանդ տեսնել ոսկեզօծ տառերով այդ մագաղաթին տակ դրուած ստորագրութիւնները, մէկ մասը հայերէն, մէկ մասը լեհերէն ու ռուսերէն։ Ահա՛ թարգմանութիւնը այդ ուղերձին, որ գրուած է ֆրանսերէն.

— «Լովի հայ գաղութը, քանակով ո՛չ բազմաթիւ, բայց զգացումով ու հայրենասիրութեամբ զօրաւոր, սիրելի Հայրենիքի անկախութեան տասնամեակին առթիւ ջերմ ողջոյններ կը ղրկէ իր սիրեցեալ հայրենակիցներուն, ու միեւնոյն ժամանակ կը մաղթէ երջանկութիւն, բարօրութիւն եւ փառք հասարակաց Մայր Հայաստանին։

Անյողդողդ հաւատք ունինք թէ մեր սիրելի Հայրենիքը, վերադառնալով երկար գերութենէ մը վերջ ու կրկին օտար լուծի տակ ինկած, դարձեալ ազատ եւ բարգաւաճ պիտի դառնայ։

Հաստատօրէն համոզուած ենք թէ՝ բոլշեւիզմի մեր օջախները սրբագրող արիւնոտ մառախուղը պիտի փարատի եւ թէ կրկին պիտի տեսնենք մեր ազգային դրօշակին հպարտօրէն ծածանիլը Հայրենիքի ազատագրուած հողին վրայ։

Մեր եղբայրական ողջոյններն ու շնորհաւորութիւնները կ'ուղղենք Փարիզի Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան, իբրեւ միակ ներկայացուցիչը մեր ժողովուրդին, ու կը գոչենք.

Կեցցէ՛ Ազատ, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան։

Հիւրընկալ Լեհաստանի քաղաքացիները, որոնք կը մասնակցին մեր ցաւերուն, իրենց ձայնը կը միացնեն մեզ Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձի հանդիսաւոր տօնակատարութեան առթիւ»։

Ստորագրած են 44 հոգի, որոնցմէ յիշենք՝ զօրավար Հ. Քէշիշեանց, Ռուբէն, Աշխէն, Եւգինէ, Սամսոն, Բօգդասար, Կ. եւ Ֆ. Պիրադեան, Բժ. Պետրոս Ալիկեան, Ս. Ա. լիկեան, Գրիգոր Բէմուրազով, Օ. Սարեան, Մելքոն Ջիլինգարեան, Արտեմ, Նինա, Մարիա, Սոֆիա, Արա Ճկվիկեան եւլն.։

* * *

Հետեւեալը ղրկուած է Փօցտամէն, Տոքթ. Լէփսիուսի Արխիւէն Մխիթար Վարդանեան գերմանուհի կէօթրուտ Հէշէլէ կողմէ, հայերէն լեզուով, հրատարակենք անփոփոխ.—

«Հայկական Փոխանորդութիւն ի Փարիզ

Հայաստանի անկախութեան տասներորդ տարեդարձին առթիւ մար՝ Թոյլատրէք որ իմ սրտագին բարեմաղթութիւնն ներկայացնեմ՝ իբրեւձերինեգհայրենականաց անկեղծ բարեկամութիւնս։

Ապագային համար ամէն տեսակէտէն յաջողութիւն կը մաղթեմ՝ մանաւանդ որ հայկական կիներուն եւ որբերուն ողորմելի ճակատագիրն աւելի լաւ պիտի դառնայ»։

Իմ յարգանացս հաւաստիքը ձեզի մատուցանելով՝ մնամ գերմանուհի՝

Կէօթրուդ Հէշէլ

նուէլ Ռիվիւ Սոսիալիսթի թագիր եւ ընկերվարական անի գործիչ Ժան Լոնկէ ղըած է հետեւեալ նամակը.

Մեծ հաճոյքով կը փափաքէի կցիլ Հայաստանի անկաթեան տասնամեակի հանդէ ն, կիրակի, Մայիս 27ին, սա ն դժբախտաբար այդ օրը գտնուիմ Փարիզէն հեռու, երվարական կուսակցութեան ային Համաժողովին, որ ինչս գիտէք, կը գումարուի Թուի մէջ։

Կը խնդրեմ որ ընդունիք եւ որդէք մեր բոլոր բարեկամն ջերմ համակրանքիս հաթքը, ինչպէս նաեւ ցաւակթիւններս, որ չեմ կրնար ակցիլ ձեզի հետ յիշակի այս տօնակատարութեան, ւ վաղեմի եւ փորձուած բաամ մը հայկական դատին։

մէն պարագայի, սրտով ի հետ պիտի ըլլամ այդ ե։

Ողջունեցէք... եւայլն

Ժան Լոնկէ

ոցտամէն Ռիխարտ Շէֆըր գրէ.

Թոյլ տուէք ինծի լաւագոյն մաղթութիւններս ուղղել Հայաստանի անկախուն տասնամեակին առթիւ։ րեթէ ամբողջ 30 տարի աշած եմ ձեր ազգին համար, երկրին բարեկամ անմոալի Տոքթ. Եոհաննէս Լիփի կողքին։ Ես ձեր ժողորդին հետ եղած եմ (եւ եմ ւին) իր լաւ եւ գէշ օրե։ Ահա՛ թէ ինչու ներկայիս տաքրքրուիմ Հայաստանով պագային ալ պիտի աշխամ Հայաստանի համար։

աճեցէք ընդունիլ ամէնէն գծ ողջոյններս՝ Հայաստանի խութեան ի յիշատակ ձեր մբած օրուան առթիւ։

Ռիխարտ Շէֆըր

ԲԵՐԼԻՆ, 27 Մայիս.— Ազաագրուած Հայաստանին կը թեմ միշտ ազատութիւն եւ դութիւն։

Տոքթ. Շրայպէն

ԲԵՐԼԻՆ, 26 Մայիս.— Հատանի անկախութեան 10րդ եդարձին առթիւ ձեզի ղղենք մեր սրտագին բարեթութիւնները։ Կեցցէ՛ անի Հայաստան. Կեցցէ՛ Դաշցութիւն։

Հ. Յ. Դ. կոմիտէ

ԲԵՐԼԻՆ, 26 Մայիս.— Շնորրելով Հայաստանի անկաթեան տասնամեակը, կը թեմ երջանկութիւն։

Տոքթ. Գրինֆիլտ

* * *

ԼՖՈՐ.— Մեր գաղութն ալ լուն շուքով տօնեց անկաթեան տասնամեակը, նաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոտէին։

կառակ որ նոյն օրը հարսք ալ կար, մեր սրահը լեցւաւ հայրենակիցներով։ Բեմը զարդարուած էր հերոսներու եւ մտաւորականներու նկարներով։ Ընկեր Յ. Պուռնազեան խօսեցաւ օրուան տօնին մասին, յիշեց հերոսներու գործերը, ժողովուրդին ընդվզումը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշին տակ Հայու դարաւոր թշնամիին գլուխ ծռելը։

Հայաստանի կամաւորներէն ընկեր Պօլօեան եւս խօսեցաւ, պարզելով մղուած կռիւները։ Եղան երգեր եւ արտասանութիւններ։ Ներկայացուեցաւ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը։ Հայրենասիրական երգերով փակուեցաւ հանդէսը, խոստանալով յաջորդ տարի աւելի խանդավառութեամբ տօնել անկախութեան հռչակման պատմական օրը։

Թ.

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(քաղուած՝ խորհրդ. Թերթերէն)

ՋՈՒԼՀԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ.— Հայաստանի զանազան վայրերուն մէջ, ներկայիս ջուլհակագործական 13 արհեստանոցներ կան, 230 աշխատաւորներով։ Գլխաւորաբար, Թուրքիայէն և Եգիպտոսէն հոն հաստատուած գաղթականներն են որ կը ջանան վերականգնել այդ արհեստը։

Ջուլհականոցները մեծ մասամբ կեդրոնացած են Նոր-Արաբկիրի մէջ։ Գաղթականներէ կազմուած այս գիւղին մէջ, ջուլհակներու արհեստակցական միութիւնը կը համրէ 55 անդամներ, որոնց 34ը կին։ Կազմին մասնակցելու համար, ամէն նոր դիմում կը մերժուի առ այժմ։ Գործը ընդարձակելու եւ զարգացնելու գլխաւոր արգելքը կը նկատուի մեծ արհեստանոցի մը պակասը։

Նոր-Արաբկիրի մէջ, արդէն սկսած են շինել մեծ արհեստանոց մը, ուր կարելի պիտի ըլլայ հաստատել 80 կարկահ։ Այս շէնքին աւարտումէն յետոյ, Նոր-Արաբկիրցիները պիտի ձեռնարկեն հանրային հաստատութիւններու, դպրոց, եւլն.. կառուցման։ Այս նպատակին համար, անոնք արդէն յատուկ հիմնադրամներ ունին։ Սակայն իրենց նորահաստատ գիւղին մէջ, անոնք կը հանդիպին կարգ մը դժուարութիւններու։ Իրենց ապրուստի գլխաւոր միջոցն է ոստայնանկութիւնը, բայց շրջակայ գիւղերէն ուտեստ հայթայթելու համար, ստիպուած են հիւսուածեղէն կտորներով փոխանակել, ինչ որ կը նուազեցնէ անոնց հասոյթը։ Այս դժուարութիւնը հարթելու նպատակով, անոնք արդէն հիմնած են սպառողական միութիւն մը։

Միւս թերութիւնները որոնք կ'արգիլեն Նոր-Արաբկիրի մէջ ոստայնանկութեան զարգացման, արհեստակցական միութեան անդամներու տգիտութիւնը, գործին թերի կազմակերպութիւնը, հաշուապահի պակասը եւայլն են։

Այս բոլոր թերութիւններով մէկտեղ, անոնք կը յաջողին արտադրել լաւ տեսակի երեսսրբիչ, սաւան, ճերմակեղէն, զանազան կտաւներ եւայլն։

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այլանդակ պատմութիւն մը յուզման մատնած է Հնդկաստանի կարգ մը մտաւորական շրջանակները եւ ժողովրդական խաւերը։

Պատմութեան հերոսուհին՝ այսօր, եօթը տարու աղջնակ մըն է։ Երբ դեռ երեք տարու էր, աղջիկը իր տարիքին անհամապատասխան լրջութեամբ, պատմեց իր հօրը թէ՝ առաջին անգամ չէ որ աշխարհ կու գայ, թէ շատ լաւ կը յիշէ որ նախապէս ապրած է այս երկրին վրայ եւ երեք զաւակ ունեցած է։

Սկիզբները, անոր ծնողքը ուշադրութիւն չդարձուցին պզտիկին պատմութեան վրայ, բայց երբ տղեկը սկսաւ պնդել, զայն տարին այն գիւղը, ուր կ'ըսէր թէ իր երեք զաւակները դեռ կ'ապրին։

Աղջիկը, գիւղը հասնելուն, ճանչցաւ այն տունը ուր իբր թէ ապրած էր, ինչպէս նաեւ իր երեք զաւակները, որոնք տարիքին առած, ընտանիքի պատուական հայրեր եղած էին։ Ան, դեռ, իր կեանքին մասին մանրամասնութիւններ տուաւ, անուններ եւ թուականներ յիշեց, եւ բոլորը զարմացան անոնց ճշտութեան վրայ։

Այս պատմութիւնը տեղի տուած է զանազան բացատրութիւններու։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Երիտասարդ նկարիչ Շահնազարը, որու մէկ յաջողութեան մասին անցեալ տարի առիթ ունեցանք խօսելու, այս տարի շահեցաւ ուրիշ յաղթանակ մը եւս։

«Ֆրանսացի արուեստագէտներու Միութեան» այս տարուան ցուցահանդէսին մէջ իր «իմ բակիս ներսը» արժանացաւ բրոնզէ շքանշանի։

Անցեալ տարի իր «Եկեղեցիի մը խորքը» արժանացած էր «պատուոյ յիշատակութեան»։ Այս տարուան իր յաջողութիւնը, այս մեծ եւ խստապահանջ միութեան մէջ, մնայուն տեղ մը եւ որոշ իրաւունքներ կու տան իրեն։

Նկատի ունենալով հազարներու հասնող անդամներու թիւը, անոնց Ֆրանսացի ըլլալու դիւրութիւնները, այդ միութեան յիսուն վարպետներէ բաղկացած բծախնդիր «ժիւրի»ն՝ եւ այն հանգամանքը որ մինչեւ այսօր միայն երկու հայ նկարիչներ կրցած են այս յաջողութիւնն ունենալ, կը շնորհաւորենք երիտասարդ արուեստագէտը։

Կարդացէք եւ Տարածեցէք «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏՐՈՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Չկայ թատերական տիպար խումբ մը որ ժողովուրդին մէջ արթնցնէր հետաքրքրութիւն մը եւ սէր մը դէպի հայ թատրոնը։ Ատեն մը ունէինք «Գօմէտի Տրամաթիք»ը, որ բաւական կարող դերասան-դերասանուհիներէ կազմուած էր, բայց դժբախտաբար, ժողովուրդէն չգնահատուելով, երկար չկրցաւ ապրիլ։ Այս անգամ Հայրենակցական Միութիւններն են որ կը սարքեն թատերական ներկայացումներ։ Բացառութիւնները յարգելով, յաճախ հայ լեզուն եւ գրականութիւնը կը խաչուին բեմին վրայ, թող միւս խեղկատակութիւնները։ Հայրենակցական Միութիւնները կու տան այս ներկայացումները շատ անգամ բաց մը գոցելու նպատակով։ Ուստի եւ թատերասէր հասարակութիւնը հաճոյք չի զգար։ Յաճախ դերակատարներն ալ զգալով իրենց անճարակութիւնը, կը կրճատեն 1-2 վարագոյրներ։ Եւ ամէն ներկայացման ականատես կ'ըլլաս նոր դէմքերու, որ հազիւ մէկ երկու անգամ բեմի վրայ երեւցած ըլլան։

Այժմ Պ. Մարութեան եկած է Լիոն, իսկական թատրոնի ճաշակը տալու համար։

Վ.արդ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Միջազգային ընդհ. ողիմպիականներուն մէջ, ֆութպոլի մրցումները, ամէնէն համեստ մասը կը կազմէին, եւ պահ մը խորհուեցաւ ջնջել ֆութպոլը, խնայողութեան համար։ Բայց ժամանակը հաստատեց թէ, ֆութպոլի մրցումներուն հասոյթներով միայն կարելի է գոցել ողիմպիականին բացը։

Այս առթիւ՝ պատմական ակնարկ մը։

1908ին Լոնտոնի եւ 1912ին Սթոքհոլմի մէջ, երկու անգամուն ալ անգլիական ազգային խումբը շահեցաւ ախոյեանութիւնը, յաղթելով Տանըմարքայի խումբին որ թէ Լոնտոնի և թէ Սթոքհոլմի մէջ իրեն հակառակորդը եղած էր։ 1924ին Անվերսի մէջ Չեխօսլովաք ազգային խումբը կը յաղթէր Ֆրանսայի «տըմի ֆինալ» մրցման, և Պելճիքայի (2—0)՝ վերջին մրցման։

Բայց ամենամեծ ֆութպոլի մրցումները տեղի ունեցան Փարիզի մէջ, 1924ին, ուր առաջին անգամ ըլլալով 23 ազգային խումբեր կը մասնակցէին։

Առաջին առթիւ եօթը հանդիպումներ տեղի ունեցան, հետեւեալ արդիւնքով.— Իտալիա յաղթեց Սպանիոյ 1—0, բախտի խնդիր, որովհետեւ վերջին պահուն Վալանա, Սպանիոյ վերջապահը, ոտքի հարուածով մը գնդակը ղրկեց իր բերդէն ներս, եւ Իտալացիները արձանագրեցին չսպասուած նշանակէտը։ Ուրուկուէյ յաղթեց Եուկօսլաւիոյ 7-0։ Զուիցերիա-Լիթուանիոյ 9-0։ Միացեալ Նահանգներ-Էսթոնիոյ 1-0։ Չեխօսլովաքիա Թուրքիոյ 5-2։ Հունգարիա՝ Լեհաստանի, իսկ Շուէտ որ Փորթուկալի հետ պիտի մրցէր, հրաժարեցաւ և Շուէտի ազգային խումբը իրաւունք ունեցաւ շարունակելու մրցումները։

Բ. մասի մրցումներուն մէջ, Ֆրանսա յաղթեց Լեթոնացիներու 7-0։ Հոլանտա՝ Ռումանիոյ 6-0։ Իրլանտա՝ Պուլկարիոյ 1-0։ Ուրուկուէյ՝ Միացեալ Նահանգներուն՝ 3-0։ Իտալիա՝ Լիւքսէմպուրկի 2-0։ Զուիցերիա՝ Չեխօսլովաքիոյ 1.0։ Շուէտ՝ Պելճիքայի 8-1, Եգիպտոս՝ Հունգարիոյ։

«Քառ տը ֆինալ»ի արդիւնքները.— Ուրուկուէյ Ֆրանսայի՝ 5-1, Շուէտ Եգիպտոսի՝ 5-0, Հոլանտա Իրլանտայի՝ 2-1, Զուիցերիա Իտալիոյ՝ 2-1։

«Տըմի ֆինալին» արդիւնքները.— Զուիցերիա Շուէտի 2 1, Ուրուկուէյ Հոլանտայի՝ 2 1։ Առաջին կիսաղաղարին Հոլանտա 1-0 յաղթական էր, բայց վերսկսելուն Ուրուկուէյ հաւասարեցաւ եւ անտեղի փէնալթիով մը յաղթական հռչակուեցաւ։

Ֆինալ մրցումը տեղի ունեցաւ Սթատ Գոլոմպի մէջ, 60000 հանդիսականներու ներկայութեան եւ դուռները փակուեցան, հազարաւոր ժողովուրդ դուրսը ձգելով։

Ուրուկուէյ յաղթեց Զուիցերիոյ 3-0, իսկ Շուէտ Հոլանտայի՝ 3-1։

1924ին Ուրուկուէյ Ա., Զուիցերիա Բ., Շուէտ Գ. եւ Հոլանտա Դ. հռչակուեցան ու պարզեցին իրենց ազգային դրօշակները։

Ամսթէրտամի իններորդ Ողիմպիականին հետեւեալ 18 ազգային խումբերը կը մասնակցին՝ Եւրոպա կը ներկայացնէ 12 ազգ, Գերմանիա, Պելճիքա, Ֆրանսա, Զուիցերիա, Սպանիա, Էսթոնիա, Հոլանտա, Իտալիա, Լիւքսէմպուրկ, Փորթուկալ, Թուրքիա եւ Եուկօսլաւիա։

Ամերիկա հինգ ազգ, Միացեալ Նահանգներ, Ուրուկուէյ, Մեքսիկա, Չիլի, Արժանթին։

Աֆրիկէ մէկ՝ Եգիպտոս։

Վ. Հ.

ՌՈՒՍՃՈՒՔԻ (Պուլկարիա) մէջ ուժգին թաթառմը մեծ աւերներ պատճառեց։ Ութ հոգի մեռան։ Նիւթական կորուստները խիստ մեծ են։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ իտալացի յայտնի ֆաշիստ գնդապետ Աֆէլթրայի բնակարանի շեմին վրայ ռումբ մը պայթեցաւ։ Զոհ չկայ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԷՐԸ՝ ՈՃՐԱԳՈՐԾ.— Նախորդ առտու, 18 տարու իտալացի մը, գնաց իր հայրենակիցը տեսնելու, անոր բնակած պանդոկին մէջ։ Պահ մը իրարու հետ խօսելէ յետոյ, միասին փողոց ելան. այդ միջոցին, երիտասարդը յանկարծ, ատրճանակի երեք հարուածով սպաննեց իր խօսակիցը, եւ իրարանցումէն օգտուելով, նետուեցաւ ինքնաշարժի մը մէջ եւ հրամայեց։

—Ըշտ, որքան որ կրնաս։

Ինքնաշարժին վարիչը, որ նշմարեր էր ոճիրը, առանց առարկութեան եւ վարանումի, կառքը քշեց արագօրէն. բայց Վիգդոր Հիւկօ հրապարակին վրայ, կանգ առաւ ոստիկանի մը առջեւ, որուն խնդիրը պարզեց ու զայն ալ տեղաւորելով կառքին մէջ, մեկնեցաւ դէպի ոստիկանատուն։

Հոն, ոճրագործը խոստովանեցաւ թէ սպաններ էր իր հայրենակիցը, որովհետեւ, ան իրմէ խլեր էր իր սիրուհին։

ԱՅՐ ՈՒ ԿԻՆ.— Անցեալ գիշեր կին մը Մարսէլ, 33 տարու, վիրաւոր վիճակի մէջ կը փոխադրուէր Սէնթ Անթուանի հիւանդանոցը, ուր հարցաքննող ոստիկանին կը յայտնէր թէ՝ ուզեր էր անձնասպան ըլլալ։ Բայց ոստիկանը կասկածելով խիստ հարցաքննութեան մը ենթարկեց անոր ամուսինը, որ խոստովանեցաւ թէ՝ կնոջը դիտողութիւններէն զայրացած, կրակած էր անոր վրայ։ Ամուսինը բանտ տարուեցաւ։

ԱՂԻՏԱԲԵՐ ԴԱՍԸ.— Առջի առտու, խումբ մը երիտասարդներ, զինավաճառի մը խանութը հաւաքուած ատրճանակ մը կը քննէին։

Ատրճանակին տէրը՝ իր ընկերներուն կը բացատրէր անոր գործածութեան եղանակը եւ առանց գիտնալու թէ մէջը փամփուշտ կայ, զէնքին փողը ուղղեց զինավաճառին, եւ բացատրութիւնը ամբողջացնելու համար, մատը կոխեց ըլթակին վրայ։ Հարուած մը մեկնեցաւ ու բոլորին սարսափահար ակնարկներուն առջեւ, մարդը ինկաւ գետին, կուրծքէն վիրաւոր։ Հասած օգնութիւնները չկրցան փրկել անոր կեանքը։ Իսկ անխոհեմ մարդասպանը ձերբակալուեցաւ ու բանտարկուեցաւ։

Խորին շնորհակալութիւններս «Յառաջ»ի եւ բոլոր այն Թերթերուն, կազմակերպութիւններուն, միութիւններուն, եկեղեցականներուն, մտաւորականներուն, բարեկամներու, ծամակիրներու եւ յուղարկաւորութեան կազմակերպիչներուն որոնք իրենց սիրով ու սուգով յարգալից բոլորեցին ողբացեալ ԹԷՈԴԻԿԸ։

Շահնուր Քէրէսթէճեան

ՅԱՌԱՋ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԼԱԶԱՐԻՆԱՅԻ ՈՃԻՐԸ

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

կրնար տեսնել իր հրեշտակին ողուիլը, գիւղին այրիլը, ներուն մէջ մնացած բոլոր րուն եւ կիներուն իրեն հետ ուիլը։ Եւ Ահմէտի ձայնը չէր իր ականջին.

— Կի՛ն, զաւակիդ եւ գիւղիդ էկ չարիք պիտի հասնի։

րքան պիտի ուզէր սակայն րախտագիտութիւնը յայտնել րիտասարդին որ իրեն եւ իր կ ճանին գթացեր էր։ Այո՛, ոտքը պիտի իյնար ու երախտութեամբ համբուրէր այն արատին որ զինքը կ'այ ինչո՞ւ, քանի որ ան ազնիւ ունէր, ու ճակատին վրայ րտ վստահութիւն մը կար, կը նուաստացնէր ինքզինքը։ Ինչո՞ւ կը պռնկացնէր։ Այս հարցումին, իր բազուկները կը գալարուէին, զանգուածի մը պէս անշարժ կը մնար աթոռին վրայ։ Երբեմն, Ահմէտ այնքան անմիտ կ'երեւար իր աչքին որ, կը զարմանար անոր վայրենի արարքին։

Ահմէտին զզուելի գգուանքներուն տակ, ուր իր մ'որթն անգամ կ'ապստամբէր՝ երբ ան ինքզինքը բոլորովին կը յանձնէր իրեն, կամքէ զուրկ, սիրալիր, գուրգուրոտ ու տկար, պզտիկ տղու մը պէս լալով, երբ այդ վայրկեանին սպաննէր իսկ զայն, անիկա «շնորհակալ եմ» պիտի ըսէր, քանի որ իրմէն կու գար։ Բազուկները Ֆրոզինի վիզին շուրջ կ'անցընէր, այնքան անուշ ձայնով կ'աղաչէր իրեն որ ստիպուած կ'ըլլար գլուխ դարձնելու եւ լսելու իրեն որ լաէ։

Կ'ըսէր իրեն գրեթէ մայրական ձայնով, ինչպէս կը խօսին տղեկի մը որ կուլայ եւ անկարելին կը պահանջէ։ Որովհետեւ անիկա ներողութիւն կը խնդրէր իրմէ եւ մարած ձայնով կը մրմնջէր ականջին թէ շատ կը սիրէր զինքը. եւ եթէ գիտնար չէր կրնար իրեն դէմ ոխ ունենալ։ Եւ նուազուն, կը կրթնէր անոր, կարծես այդ պաշտելի կնոջ քով փնտռելու համար նեցուկ եւ պաշտպանութիւն։

Երիտասարդին այս սրտազեղումներէն ջղայնացած, օր մը գլուխը առաւ ձեռքերուն մէջ ու ըսաւ.

— Ահմէտ, եթէ ուզէիր, եթէ հաւնէիր միմիայն օրուան մէջ գալ խօսակցելու համար հետս, եթէ հետս չվարուէիր գերուհիի մը պէս, պիտի ներէի քեզ, քեզի հանդէպ սէր պիտի տածէի, անպատում երախտագիտութիւն պիտի զգայի։

Երիտասարդը մելամաղձութեամբ գլուխը ճօճեց եւ մտածկոտ ու տխուր յարեց.

— Կի՛ն, զաւակիդ եւ գիւղիդ խնայեցի, երբ կրօնքը կը հրամայէր ամէն տեղ ապստամբները պատժել։ Աւելին մի՛ խնդրեր ինձմէ։ Առանց պատճառի ներումը անյարմար է։ Քու սիրոյդ համար էր որ ներեցի։ Արդար է որ սէրդ ինծի տաս, պարտական ես զայն ինծի։ Գոնէ, այդպէսով, քրիստոնեաները իրենց անձին համար խնայած չըլլալս կ'արդարանայ։ Կի՛ն, այլեւս այդ մասին բնաւ մի խօսիր ինծի։

Ու վայրկեան մը հանդարտած իր կիրքը աւելի կատաղօրէն կ'արթննար, որովհետեւ կը հասկնար Ֆրոզինի խօսքերուն մէջ թէ իր սէրը պժգալի էր անոր համար. մինչդեռ ինք այդ կնոջ սիրոյն սաստկօրէն պէտքը կ'զգար։ Իղձով տոչորուած վերստին անոր բազուկներուն մէջ կ'ինկարէր։ Օհ, պէտք էր որ ի վերջոյ ան սիրէր, կամ գոնէ չատէր զինքը։

Այլեւս չատել զայն։ Ճիշտ իր այդքան եռանդուն է որ զինքը աւելի արհամարհելի կը դարձնէր։ Ֆրոզին պիտի ուզէր ճախճախուտին մէջ անհետանալ զայն չտեսնելու, անոր հպումը չզգալու համար։ Գերմարդկային ճիգեր կը թափէր իր կամքին վրայ, այդ զարշելի իրականութենէն չգրաւուելու համար։ Ամէն անգամ սակայն, Ահմէտի թեւերուն մէջ, մեղքը բազմապատկուելուն գաղափարը կը հալածէր զինքը։ Ա՛հ, Ֆրոզին ինք ալ չէր գիտեր թէ ինչ կը զգար։

Ինչ որ կը զգար, աւա՜ղ, իր կամքէն անկախ էր։ Ֆրոզին քառասունը հինգ տարեկան մարդու մը հետ ամուսնացած էր, երբ ինք տակաւին տասնը հինգ տարեկան էր։ Յոյնը, նոյնիսկ ամենապարզ գիւղացին, իր կինը իբր իր զաւակներուն մայրը կը նկատէ։ Ան տունին տէրն է. ընտանիքին հայրը։ Կինը, մանաւանդ երբ տարիքի անյարմարութիւն կայ, երբ տկար էակ մը կը նկատէ, ստորադաս մը, որուն անձնատուր ըլլալու ամօթ կը զգայ։

Մանաւանդ չուզեր յաղթուած երեւալ. արդ, արուին հեշտութիւնը կնոջ համար յաղթանակ է։ Այրը չուզեր իր ազդեցութիւնը վտանգել։ Ան է որ կը կառավարէ, ան է որ կը հսկէ, մէկ խօսքով, այրը պէտք է գլուխը ուսերուն վրայ հաստատ պահէ։ Միշէլ Սոթիրիս, բնաւորութեամբ խոհեմ, իր կինը վարժեցուցած չէր սիրոյ յափշտակութիւններուն։

Կը սիրէր իր կինը, որ հազիւ երկու տարի առաջ զաւակ մը պարգեւած էր իրեն, բայց Ֆրոզին տակաւին այրը չէր ճանչնար, այրը եւ անոր մսին կատաղութիւնը։ Այս ամէնը նոր էին իրեն համար. իրեն անծանօթ բոլոր այս զգացումներուն դէմ կ'ընդվզէր ու կը սարսափէր։ Ինչ որ ուրիշ կնոջ մը արբշռութիւն պիտի պատճառէր, Ֆրոզինի համար տանջանք էր։

Թարգմ. Գ. Թ.

(Շար.)

ցագիր մը տալ Եուկոսլաւ կառավարութեան՝ բողոքելու համար Սէպէնիքոյի եւ Սփալաթոյի անկարգութեանց դէմ, պահանջելով անմիջական գոհացում։

Եուկոսլաւիոյ արտաքին Նախարար Մարինքովիչ իր քարտուղարներէն մէկը ղրկեց իտալական դեսպան զօր. Պոտրէրոյի մօտ՝ հաղորդելու համար անոր որ սերպ կառավարութիւնը գրաւորապէս ներողութիւն խնդրած է իտալական կառավարութենէն՝ իտալական զանազան հիւպատոսարաններուն դէմ եղած ցոյցերուն առթիւ։

⁂ Պելկրատի իտալական դեսպան զօր. Պոտրէրոյի պիտի յաջորդէ Կալլի, որ եղած է Տուրացցոյի ընդհ. հիւպատոս, յետոյ Թէհրանի դեսպան, այժմ ալ Լիզպոնի դեսպան է։

⁂ Միլանի մէջ շուրջ քսան ոսպանողներ առջի գիշեր ուզեցին կրկնել իրենց բողոքի ցոյցը Եուկոսլաւիոյ հիւպատոսարանին դէմ։ Պահակ զինուորները յաջողեցան ցրուել զանոնք թեթեւ ընդհարումէ մը յետոյ, որու ընթացքին երկու զինուորներ վիրաւորուեցան։

Վէնիզէլոս վերջնագիր պիտի տայ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ ազատական կուսակցութեան առջի իրիկուան ժողովին մէջ Վէնիզէլոս պարզեց այն պատճառները, որոնք կը մղեն զինքը վստահութիւն ունենալ կառավարութեան վրայ, մանաւանդ քուէարկել տալու համար Ծերակոյտի վերաբերեալ օրէնքը եւ զօր. Փանկալոսը դատել տալու համար ներկայ խորհրդարանին կողմէ։

Նախկին վարչապետը աւելցուց թէ խորհրդարանին մէջ կուսակցութեան թարգմանը պիտի ըլլայ Սոֆուլիս։ Վէնիզէլոս հերքեց թէ կը ձգտի Հանրապետութեան Նախագահութեան, դիտել տալով որ տակաւին ինքզինքը ի վիճակի կը զգայ քաղաքական պայքար վարելու։ Վերջնագիր մը պիտի ուղղէ արքայականներուն՝ հրաւիրելով զանոնք որ ճանչնան հանրապետական վարչաձեւը, հակառակ պարագային վերջնապէս եւ պիտի առնէ քաղաքական կեանքէ քաշուելու մասին նախապէս ըրած իր յայտարարութիւնը։

⁂ Նորընտիր ներքին Նախարար Կոցի երէկ պաշտօնական երդում կատարեց։

Պուլկարիոյ վերաշինութեան համար

«Թայմզ»ի Սոֆիայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Դարմանումներու Յանձնաժողովին հետ խորհրդակցելէ յետոյ, Պուլկարիոյ Միջազգային Յանձնաժողովը ներկայացուցած է տեղեկագիր մը, որով կը թելադրուի գոհացում տալ պուլկար կառավարութեան խնդրանքին, այն է՝ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ արտօնուած միջազգային փոխառութեան գումարը աւելցնել, որպէսզի վերջին երկրաշարժէն վնասուած շրջանները կարելի ըլլայ վերաշինել։

Յանձնաժողովը ասոր համար պայման կը դնէ սակայն որ պէտք է աւելցնել ներածումի տուրքերը, որպէսզի մաքսատան հասոյթներով կարելի ըլլայ հատուցանել դարմանումներու եւ փոխառութեան մասնավճարները։ Կը յուսացուի թէ փոխառութիւնը կնքուի Յունիսի վերջը։ Այս պայմանը ընդունուեցաւ կառավարութեան կողմէ։ Խնդիրը պիտի ներկայացուի նաեւ ելմտական յանձնաժողովին եւ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի յառաջիկայ նստաշրջանին։

Յանձնաժողովը հաւանած է նաեւ որ յետաձգուին դարմանումներու այն մասնավճարները, որոնց պայմանաժամը կը մօտենայ։ Կը կարծուի թէ պիտի յետաձգուին միայն երկու վեցամսեայ վճարումները։

Յոյներ «Իտալիա»յի մասին

Անթելի մը համաձայն, «Իտալիա» ղեկաւոր օդապարիկը ցամաք իջած է Ամսթէրտամ կղզին, Շփիցպէրկի հիւսիսը։ Այս անթելը ձկնորսանաւի մը կողմէ հաղորդուած է «Ջիթթա-տի-Միլանօ» իտալական շոգենաւին, որ «Իտալիա»յի պարենաւորման նաւն է եւ որ օդապարիկը փնտռելու համար ճամբայ ելած եւ սառնակոյտերու մէջ բռնուած է։

Անթելին նշանները շատ որոշ չեն, որով եւ աղբիւրը կասկածելի կը նկատուի։

«Իտալիա» մէկ ամսուան բաւելու չափ պաշար ունի։ Օգնութեան ձեռնարկները կը շարունակուին։ Նորվեկիոյ Նախարարական խորհուրդը առջի օր մասնաւոր գումարում մը ունեցաւ՝ ազատարար նոր միջոցներու մասին մտածելու համար։ Բեւեռախոյզ Ռիզէր Լարսըն ներկայացուց ծրագիր մը, որուն համաձայն հիւսիսային բեւեռին վերեւ օդանաւերով պէտք է փնտռտուքներ կատարել։ Շուէտի պաշտպանութեան Նախարարն ալ օդանաւորդային սպասարկութեան պետերուն հետ տեսնուեցաւ, ազատարար նոր արշաւախումբեր ղրկելու համար։

Նիւ Եորք—Պերլին թռիչք

Գերմանացի Օր. Թէա Րաշէ, որ անցած տարի ծրագրած էր մէկ թռիչքով Պերլինէն Նիւ Եորք երթալ եւ որ օդանաւով Փարիզ եկած էր, այժմ կը գտնուի Նիւ Եորք եւ կը յայտարարէ թէ Յունիս 10ին պիտի փորձէ Նիւ Եորք—Պերլին թռիչքը։ Օրիորդ Րաշէ Ամերիկայի զանազան քաղաքներուն մէջ փորձի թռիչքներ կատարեց վերջերս։ Այժմ պատրաստ է անդրատլանտեան թռիչքին համար։

Եւրոպա ղրկուելիք թուրք ուսանողներ

Էնկիւրիի կրթական գործավարութեան կողմէ գալ տարի 80 թուրք ուսանողներ պիտի ղրկուին եւրոպական համալսարանները, իրենց ուսումը կատարելագործելու համար։ Այս առթիւ բոլոր նահանգներուն շրջաբերական ղրկուած է թեկնածուներու ընտրութեան մասին։

ՁԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանին նստաշրջանը փակուեցաւ. նոր նստաշրջանը պիտի բացուի Դեկտ. 4ին։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց ջնջել թերթերու գրաքննութիւնը։

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆԷ աւելի մարդեր այցելած են Փարիզի տօնավաճառը, որ փակուեցաւ քանի մը օր առաջ։

ՔՈՍԹ ԵՒ ԼԸ ՊՐԻ կը շարունակեն օդանաւով Եւրոպայի շրջանը։ Առջի օր Սթրազպուրկէն մեկնեցան Ժընեւ հասան։

ՕԽՐԻՏԱՅԷՆ սերպ հրոսակախումբ մը ալպանական սահմանը անցնելով գնաց Թուշէմիշ, ուր սպաննեց Տիմիթրի Պէլքամէնի անուն քահանայ մը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Առնուվիլ-լէ-կոնէս.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Կայարանին դէմը, Սալ Կալմանի մէջ։ Անշարժ սինէմայի ներկայացում Պ. Յ. Պապէսեանի կողմէ։

Կը խօսին՝ Ընկերներ ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԱՆՑ եւ ԱՆԴՐԷ ՏԷՐ Օ-ՀԱՆԵԱՆ։

Ալֆօրվիլ.— Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին քաղաքապետարանի սրահը։ Երգ, նուագ, արտասանութիւն։

Կը խօսի՝ Ընկ. Ա. ՋԱՄԱԼԵԱՆ։

Լիոն.— Այս Շբ. օր։ Կը խօսին՝ Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ, Մ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ և ԱՋԳԻՆ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Պօլէնի հանգանակութիւնը.— Լ. Ներսէսեան 10, Թ. Մալէզեան 5, Գ. Զիւմպիւլեան 10, Գ. Մելքոնեան, Ա. Շիրոյեան, Մ. Աւետիսեան, Մխ. Պարսամեան, Միք. Պարսամեան, Կ. Խաչիկեան, Ա. Պօյաճեան, Հ. Շահրիկեան 5ական, Մ. Տէրտէրեան 1.50, Դ. Խաչերեան, Պ. Դաւիթեան, Բ. Թորոսեան, Վ. Յակոբեան. Պ. Զօպանեան, Մ. Փափազեան, Ս. Խայթուկեան, Ս. Նորատեան 5ական, Մ. Թաշճեան, Յ. Մանուկեան, Ս. Յովհաննէսեան 10ական, Խ. Աւետիսեան 15, Մատռան վարչութենէն 48.50 ֆրանք։ Գումար 200 ֆրանք։

(Տես Յառաջ 27 Մայիս):

Մարսէյլի կեդրոնական մանկապարտէզի պզտիկներուն հանգանակութիւնը.—

Վ. Դարբինեան, Ն. Պօզալեան, Փ. Պապօեան, Ժ. Գալուստեան, Հ. Արապշեան, Ս. Մ. Միսաքեան, Հ. Թէքէեան. Վ. Գույումճեան, Ն. Սվաճեան 10ական, Շ. Շահպազեան 7.80, Գ. Համալճեան. Յ. Դանիէլեան, Պ. Անտոնեան, Մ. Դարբինեան, Ն. Արթինեան, Ա. Էլօեան, Ի. Պէշլիշեան, Յ. Աբրահամեան, Յ. Ունանեան, Ա. Կէմալմազեան, Մ. Նիկողոսեան, Ա. Պաղտասարեան, Գ. Պիպիկեան, Է. Պետրոսեան, Ա. Պօյաճեան, Օ. Նալպանտեան, Ս. Էլօեան, Ա. Պօյաճեան, Տ. Տէրօեան, Շ. Պարտիզպանեան, Ա. Նիբիոսեան, Ն. Սէմիզեան, Ա. Քէօլէեան, Է. Հօրճանեան, Մ. Իսիրիկեան, Ռ. Փափազեան, Լ. Տէրէլիեան, Ա. Դարբինեան, Ա. Գաշըքճեան, Գ. Պարէեան, Ղ. Մանուկեան, 5ական, Վ. Յովսէփեան 2, Հ. Թորիկեան 5, Ի. Գոչոեան, Ո. Ազատեան, Պ. Քէօմիւրեան 2ական, Գ. Յովհաննէսեան 3, Պ. Գասպարեան, Բ. Սարգիսեան, Ս. Մահտէսեան 5ական, Գ. Գրիգորեան 3, Գ. Ատըլեան 5, Գ. Ֆէրհատեան 5, Պ. Սարըեան 3, Խ. Տէմիրճեան 2, Յ. Օվիկեան 5, Ե. Թուլումճեան 2, Ե. Մինասեան 5 ֆրանք։ Գումար 313.80 ֆրանք։

(Տես Յառաջ 27 Մայիս):

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՍՏԱՑԱՆՔ

Պելկրատ, Ս. Մ.— 100։
Լիոն, Գործ.— Ստացանք։
Մարսէյլ, Գործ.— 656.65։
Սէն Թ՚էթիէն, Ս.Տ.— 35։
Նիս, Կուտս.— 70։
Լիոն, Յ. Ն.— 100։ Ղրկեցինք։
Քրէօզէ, Յ. Դ.— 35։
Մօնթարժի, Տ. Ա.— 20։
Լապէկուտ, Ա. Տ.— 30։
Էքս-լէ-պէն, Յ. Կ.— 35։
Քօնպ, Ա. Յ.— 50։
Ռօան, Մ. Թ.— 35։
Ռօան, Ղ. Պ.— 35։
Մարսէյլ, Կ. Գ.— 20։
Սէն Թ՚օպէն, Գ. Մ.— 35։
Շառն, Ա. Պ.— 35։
Տէսին, Թիւֆէնկ.— 70։
Տէսին, Հ. Պ.— 70։
Սէն Սաթուրնէն, Զ. Զ.— 35։
Պրիւքսէլ, Ն. Վրդ.— 30 պելժ. ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— կը փնտռուի Պրուսայի Օրթագիւղէն Տօնիկ Ունճիկեանի որդին Արթին, 11 տարեկան որ աքսորի միջոցին Հալէպի եւ Տէր Զօրի կողմերը մնացած է: իմացնել՝ Artinian Donig, Etablissement Hutchinson, Atelier Tennis 1er, étage, Chalette par Montargis, (Loiret), France.

կը խնդրուի Սուրիահայ թերթերէն արտատպել:

— կը փնտռուի Սարգիս Ջաքրճեան որ ութ ամիս առաջ հետեւեալ հասցէն տուած էր Mine de la Ferière, aux Etanges, Orne, իմացնել՝ Mme. A. Vahanianի, Villa la Babiole, Ave. Beau Site. Nice (A. M.)

— Կը փնտռուին Զարուհի Սվազլեան եւ իր աղջիկը Մելինէն, որոնք անցեալ տարի Սէն-Շամօն կը գտնուէին։ Մելինէ նախօրօք եղած է Նպաստամատոյցի Սիրայի որբանոցը։ Տեղեկացնել՝ Near East Relief, 15 Bd. des Italiens, Paris.

— Կը փնտռուի Յարութիւնեան Ահարոն 19—20 տարեկան, Ատաբազարի մօտ Մէրտէկէօզ գիւղէն։ Իմացնել՝ վերի հասցէին։

— Կը փնտռուի Մուրատեան ՍիմօնՍեբաստիոյՊշխան գիւղէն։ Յիշեալը 1924ին Մարսէյլ Քան Օտտօ կը մնար: Իմացնել՝ վերի հասցէին։

— Կը փնտռուի Պարոնեան Բագրատ Էրզրումցի, 21 տարեկան որ 1923 Հոկտեմբերին Ֆրանսա եկած է։ Բագրատ 1924ին Nord նահանգը, Ֆուրմի ապակիի գործարանը կ՚աշխատէր։ Իմացնել վերի հասցէին։

— Հերոս Արթին աղա Տէմիրճեան, 38 տարեկան, Եոզղատի Ջաթ գիւղէն, որ 1914ին փախստական անցած է Սամսոնի շրջանը տասնեակ հերոսներով: Տարիներու կռիւներէ վերջ 1922 Նոյ. 9ին խաբեբայութեամբ Երլտըըմ Հաթէմ փաշայի ձեռքն ինկած է իր ընկերոջ՝ Եոզղատցի Հաճի պէյ Քէշիշեանի հետ եւ չորս օր Չարշանպայի բանտը պահուելէ վերջ տարուած է Ինիէ, յետոյ կիրասոն: Հոս Ազգ. Միութեան դիմելով, հերոսները նպաստ կը ստանան: Ասկէ ի վեր լուր չէ առնուած: Փնտռողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր զաւկին Բենեամինի կամ կնոջ Մարիամ Տէմիրճեանի, Grand Café d'Europe, Barjols (Var) France;

Հ. Յ. Դ.

Մարսէյլի Պ. Մ. հրապարակային վիճաբանական ժողովը այսօր Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Նիւթ՝ Հայ քաղ.կուսակցութեանց գործունէութիւնը։ Կը նախագահէ Ընկ. Հիւսեան, կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

Մարսէյլի Պ. Մ. ընդհ. ժողովը՝ այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1.30ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրերով։

Մարսէյլի Իշխան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Արամ, Աղբիւր-Սերոբ, Եփրեմ-խան, Համազասպ եւ Վարդգէս խումբերը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին. ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

Տէսինի Կայծակ խումբի ժողովը՝ այսօր Հինգշբ. երեկոյ ժամը 7.30ին Café de la Paixի սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Տեսինի Վիշապ խումբի վիճաբանական ժողովը՝ վաղը առաւօտ ժամը 9ին ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայանալ նոր անդամատետրով։

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՅԱՐԴԳՈՂԻ գրական երեկոն այսօր Հինգշբ. Ֆլորիդայի մէջ։ Տէօվլէթեան կը կարդայ իր ինքնագիր բանաստեղծութիւնները։ կը հրաւիրուին անդամներն ու համակիրները։

ՆԱՄԱԿ ունին պ. պ. Հայկ Սէմէրճեան, Մանուէլ Կապուտիկեան, Խաչիկ Ճանիկեան, Գարեգին Երկանեան եւ Սասունցի Փոթոս Հայրոյեան։

Վարձու են ընդարձակ աշխատանոց եւ սենեակ։ Ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն։ Գինը յարմար։ Դիմել՝ 17 Rue Damesme, մէթրօ փլաս տ՚իթալի։

IMPRIMERIE - MASSIS - ÉDITIONS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)
Le Gérant: H. TEURNIER